

35
III p II

1000

9.3

S. 44, I. 4

100

8.144. I. 4

HISPANIÆ ILLVSTRATÆ

S E V

VRBIVM RERVMQVE
HISPANICARVM, ACADEMIA-
RVM, BIBLIOTHECARVM, CLARORVM DE-

NIQVE IN OMNI DISCIPLINARVM GENE-

re Scriptorum Auctores varii Chronologi,
Historici,

PARTIM EDITI NVNC PRIMVM, PARTIM AVGTIO-
res, melioresque facti studio, & opera

ANDREÆ SCHOTTI ANTVERP.

Societatis I E S V.

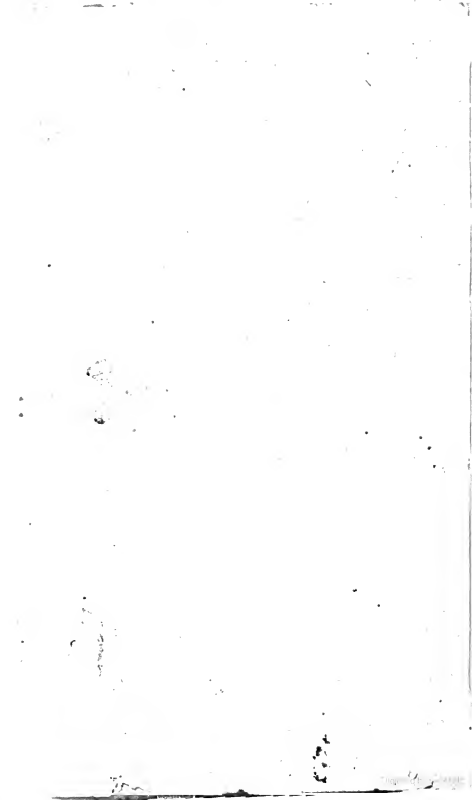
Tomus IIII.

FRANCOFVRTI

Apud Claudium Marnium & he-
redes Ioan. Aubrii.

ANNO M. DC. VIII.

REVERENDISSIMO

D. JOANNI MIRÆO
ANTVERPIENSIVM EPISCO.

po, FRANC. SCHOTTVS Iuriscōs.

S. D.

VI VITAM MORTALIVM

Peregrinationem appellant, Praesul optime, na illi multum vidisse censendi sunt: ut qui militiam cum Jobo, aut vigiliam cum Plinio nominarunt: Sancta nimirum sacris è litteris sententia utilitatis, consolationisque plena: quam heroicis illis temporibus Patriarcha peregrinos se, dum in terra degerent, existimantes, liberis iuris, veluti testamenti iure, transcripserunt.

Vates enim idemq. Rex, P salmo 38. Aduena, inquit, ego sum, apud te Deus, & peregrinus, sicut omnes patres mei. Qui autem peregrinus in viam se dedit, is prudenter maturat, amicitias per viam non contrahit: alieno in Solo ac caelo, quas spectat, miratur quidem, sed, quod hinc consequens est, adamare cauet, atq. affectare, veritus, ne quò studet in portum patriamq. minime perveniat. Igitur reliqua, quae oneri sint, aut moram iniunciant, ut delicias, ut otium, vitat, ne, vis sit, unde quis vertat in Indiquum. Tale huius vita curriculum est, ac veluti stadium, ut non nisi doctor domū meliorq. viator redeat, vel de via lassus in portu tandè aliquando cōquiescat. Quod praeclare, ut omnia, Philosophi illi veteres natura dumtaxat lumine illustrati observarunt: Pythagoras enim similem sibi vitam hominum aiebat, & mercatum eum, qui haberetur maximo ludorum apparatus totius Graciae celebritate. Nam ut illic alii corporibus exercitatus gloriam, & nobilitatem corona peterent, alii emendi aut vendendi quasi & lucro ducerentur, esset autem quoddam genus eorum, idq. vel maxime ingenium, qui nec plausum nec lucrum quarent, sed visendi causa venirent, studioseque perspicerent, quid ageretur: ita nos, quasi in panegyrim quandam ex urbe aliqua, sic in hanc vitam ex alia vita profectos, alios gloria servire alios pecunia, raros esse quosdam, qui ceteris omnibus pro nihilo habitus, rerum naturam studiose intuerentur, & ad ingenium excolendum se compararent, vel ad alios docendum se converterent. Hos ille Philosophos, hoc est, sapientia studiosos nominavit. Idemq. discendi docendiq. studio inflammatus, & Egyptum lusitavit, & Persarum Magos adiit, tantas regiones Barbarorum pedibus obvia tot maria transmisit. Eius quoq. Apollonius Tyaneus auditor quantum iterum mariq. iactatus fuerit, Philostrati libris testantur. Divinus adhuc Plato, nonne Egyptum peragravit, ut à sacerdotibus Barbaris numeros & cælestia acciperet.

PRÆFATIO.

ret? post Tarentum ad Archytam, mox ad reliquos Pythagoreos, in his Tymæum se contulit, quorum doctrinam Socratis disciplina coniungeret? Hic est libro Legum duodecimo, in ea, quam formabat, bene constituta Reip. idea, de peregrinis sic tulit, partim iis, qui hospites peregrinarentur, partim in urbem reciperentur, illos natu grandiores atq. cordatos postulat: cumq. domum longo intervallo redirent; Senatui exponere iubet aliarum gentium instituta, leges ac ritus, si quid forsitan aut ab aliis didicerint, aut per se ipsi inuenerint. Si meliores doctioresq. redierint, magnis honoribus ac laudibus viuos iuxta ac mortuos affici vult, sin deteriores corruptisque sint moribus, eorum interdendum familiaritate pronunciat, & si Magistratui morem egerint, priuatos degerit, sin secus, & leges, institutaque maiorum labefactare ceterant, capite penas dare iubet. De peregrinis vero in urbem recipiendis quatuor hominum genera statuit. Primum Mercatorum, qui importandis exportandisque mercibus inuisigant, atque auium more lucri studio terra marique ad Indos usque ac Garamantas peneirant. Eos Plato in urbem pomœriis habendos, ibidemque ius iudicandum censuit, ne, ut sit, cum mercibus, peregrinis etiam moribus, ciues corrumpant delinque enervent. Hinc & Gallorum fortissimos Belgas, & in his Nervios C. Caesar experimento dedit, quod nihil eorum, qua ad effeminandos animos pertinerent, importari tum soleat. Alteros, qui studiorum gratia tantum peregrinantur, in urbem recipiendos putat, ac propter templa diuersoria cœna tribuit, quorum sacerdotes ac mystæ curam gerant. Tercii sunt Legati atque Oratores, quorum sollicitudinem belici Præfectus mandat. Quartum genus idque rarum, quos diuini hoc est, Spectatores nominat, & in urbem admitte-
tendos negat, nisi se natu maiores sint, & eo plane animo accesserint, ut aliorum bene constitutam Rempub. inspiciant. Leges, mores ac caeremonias & cognoscant ipsi & cum aliis communicent. Hac serè Plato ab eodemque laudatus Socrates Atheniensium Orator sic paranesi Demonicum hortatur (seu qui alius auctor, in controuersiam vocantibus Criticis): Turpe videri Mercatores, tot marialucelli gratia traicere; iuuenes verò, ne terrestre quidem iter, quo mentem ornatiorem reddant, ingredi velle.

Itaque ne pigeat, mones, vel immensum iter ad eos, qui se, quid vile dicturos, proficentur suscepisse. Quid? Philosophos pane omnes, nonne propter discendi cupiditatem ultimas terras peragrasse videmus? ut voluntarium sibi exilium, quo scientiam augerent, indixisse videantur; nec domum prius remeasse, quam disciplinarum opibus patriam, cui se natos arbitrarentur, exornare possent. Socrates Academia auctor idcirco mundi se incolam predicabat, ut Tene-
cer ille Ennianus patriam esse ait ubi bene sit cuique, quemadmodum aera ac maria aui-
bus, piscibusq. communia existunt. Eius auditor Plato in Timæo Graecos gra-
uiter increpat, ut & pueros vocare non dubiret, quod antiquitatis om-
nis ignari socordia quadam domi desiderent. Hic Plato, Philosophorum Ho-
merus dictus: qui Poetarum facile Coryphaeus Ulysses terra marique viginti
annorum iudicatus, ut politicum hominem Odyssea exhibet:

Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

Ceteri

PREFATIO.

Ceteri Philosophi discendi gratia sunt peregrinati, teste Tullio ac Laertio, Xenocrates, Crator, Arcefilas, Lacydes, Zeno, Cleanthes, Chrysippus, Posidonius, Antipater, Carneades, Pæcius, Clitomachus, Philo, Antiochus, innumerabiles alii, qui semel egressi domum, numquam redierunt. Theophrastus vero à diuina nomen Eloquentia fortitus, Aristotelis in schola ^{discipulus} mire laudat, ut idem auctor est Cicero, hospitalitatem: ratus decorum videri patere domos hominum illustrium illustribus hospitibus: Reipub. præterea ornamento esse externos hoc liberalitatis genere non egere. Id quoque Cimonis Atheniensium Ducis in suos curiales Lacia sua liberalitate comprobauit.

Verumenimvero Christiani Euangelii luce eruditi longe quam gentes ac Philosophi illi: utilius hodie peregrinantur, ut Te omnium, Præsul doctissimus, minime fugit: partim qui sacra loca religiose frequentant, ut Palestinam B. Hieronymus iuxta Domini præsepe impressaque à Christo vestigia: partim qui Academicis obeunt, ac Bibliothecas inspiciunt, tanquam in scientiarum mercatum profecti, in patriam tandem doctiores melioresque reuerint, sic et frater meus ANTONIUS, rei gerundæ gratia olim à parente Franc. Schotto CL. V. in Hispaniam missus, turbante bello civili Belgio, viginti ipsos annos, quot Ulysses, peregrinatus est, patria sponte carens, Hispania atque Italia gymnasia sic obiuit, ut et doctoris personam de superiore identidem sustineret. Bibliothecas etiam scrutando, quæ adhuc inedita laterent, inuestigauit. Doctissimæ adhuc hominibus sancti aruer usus, ut non nisi doctor, ab eorum latere discederet: in his Ant. Augustino, Ant. Covarruuiæ, Garsia Loaysa, Alvaro Comestio, ac Pet. Joan. Nunnesio. De societate vero Ioan. Mariana ac Petro Ribadeneyra persamiliaris, hominum doctissimorum pietate inuitatus, voti que reus, post aggregari sociis voluit, degit que benemerendi studio, iuuandique cupiditate flagrans. Testes sunt in lucem hæcenus edita monumenta: Senecæ Rhetoris Suauioris & Contouertix, proligiose usque deprauate, ut ab his legendū plerique hæcenus resugerint. Testes Vitæ comparatæ Aristotelis ac Demosthenis equalium, per olympiadas atque archontas nuper etiam Photii Bibliotheca græcæ Augusta Vindelici non excusa, quam etiam Latine redditam transcripsit. Adhuc ne immemor es ingratus erga feros, quibus multum es velle et deberet, videretur, quem admodum Cicero T. Attico promiserat, editurum se aliquando peregrinationis suæ fructum, sic hoc egit frater, ut Hispanicarū rerū Scriptores Latinos colligeret, atque uno velut is fasce colligaret: quorū Tomus hic quartus est, quem Tibi libens volensque Episcopo meritissimo, veluti coetum Episcoporum plurimorum adhuc diem trans Pyrenæos nondum visorum, offerri per me voluit.

Agmen duces Lucæ Tudenfis Episcopi Chronicon, typis antea numquam euulgatum. Hunc sequitur Victor Tununensis in Africa Præsul et Ioan. Scabitanus Gerundenfis Ecclesiæ à Biclariensi Abbate Episcopus: mox et Idacius seu potius Ithacius: qui fere omnes Chronologiam Eusebii ad sua usque tempora perduxerunt, hæcenus vel inediti, vel ætate sic deprauati, nihil ut sanū appareret. Hic B. Eulogius Cordubensis Episc. De certaminibus Martyrum in Hispania accessit ab Ambrosio Morali Cordubensi Notis egregie illustratus. Insi-

PRÆFATIO

gnem vero Episcoporum hanc gregem excipiet Hispaniæ Chorographia Ludovici
Nonii Medici Antuerpiani: Bibliotheca quoque triplex Clarorum Hispaniæ
Scriptorum, præsertim Theologorum. Quem quidem fratris mei colligendi indu-
striam, atque edolandum laborem Ecclesia Dei, ut opto & spero, profuturum,
aqui boni vi facias, Præsul optime, benigneque suscipias, etiam atq;
etiam oramus obtestamurque. Sic Te Deus opt. Max. Eccle-
sia sponsa in Belgio nostro fatali bello afflicta diutissi-
me servet incolumem. Antuerpia Kal.

Martii MD. LXXVII.

CA

CATALOGVS AVCTORVM,

QVORVM OPERA IN HOC IV. TOMO RE-
tum Hispanicarum continentur.

I	LVCÆ Diaconi TVDENſis Chronicon mundi
ab origine mundi vſque ad Eram MCCLXXIV.	pag. i.
II	VICTORIS Epifcopi TVNNYENſis Chronicon
à XLIX conſulatu Theodoſii iunioris vſque ad annum à nato Chri-
ſto DLXIII.	pag. 117
pag. 160.
III	IOANNIS Abbatis BICLARENſis Chronicon
ab initio regni Juſtini Iunioris vſque ad annum VIIT Mauricii imp.	pag. 112.
IV	IOACHIM Chronographia
à primo rege Aſſyriorum Nino vſque ad annum II Anthemii	pag. 113.
V	EVLGGII martyris opera, eiusdemque vita &c. omnia cum ſcholiis
Ambroſii Moraliſ	pag. 113.
VI	LVDOVICI NOTII Hispania, ſue Populorum, vrbiũ. Inſula-
rum, ac Fluminum in ea accuratioſa deſcriptio	pag. 373.

LV.

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side]

1990

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

1971

1918

100

Figure 1

[Illegible text]

1990

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

100

100

1992

100

Figure 1. The effect of the concentration of the polymer solution on the morphology of the polymer film.

100

1. *Phragmites australis* (Cav.) Trin. ex Steud.

... ..

1. *Chlorophyll a* (Chl a) and *Chlorophyll b* (Chl b) are the two main photosynthetic pigments in green plants. They are responsible for capturing light energy and converting it into chemical energy through the process of photosynthesis. Chl a is the primary pigment, while Chl b acts as an accessory pigment, transferring energy to Chl a.

[illegible]

LVCE DIACONI PRÆFA-
TIO IN HISTORIAM SEV CHRONICAM
BEATI ISIDORI ARCHIEPISCOPI

HISPALENSIS.

EATIT VDO potentiꝛ temporalis tunc in vero esse dispo-
nuntur, quando per bona temporalia ad æternam beatitu-
dinem homo perducitur. Nam sicut Rex regum dominus
Iesus Christus testatur, nihil prodest homini si vniuersum
mundum lucretur, animę verò suę detrimentum patiatur.
Omnis quidem potestas bona, quia vt ait Apostolus ex
Deo est: & fidelibus præcipit, potestatibus sublimioribus
subiici, siue Regi quasi præcellenti, siue ducibus tanquam
ab eo missis. Rex dicitur à regendo, quod se & alios bene
regat. cui specialius quinque sunt necessaria. Primò vi-
delicet creatorem & Regem suum, patrem & filium & spi-
ritum sanctum vnum verum Deum in vnitare substantię

& intrinitate personarum agnoscere. Secundò fidem catholicam moribus & verbis
confiteri. Tertio regnum in pace omnimode conseruare. Quarto sine acceptione
personarum vniuique iustitiam exhibere. Quintò verò hostes viriliter contemptis
10 cunctis laboribus expugnare. Princeps enim delicatus potius flequitur ad carnis ludi-
bria peragenda, quam ad hostium obstinatum fortitudinem feriendam. Princeps de-
licatus vino nader, lenitur blandinis meretricum, dissoluitur luxuria, & susurrionibus
libenter apponit aurem. De primis duobus sacra scriptura dicit, quod vinum & mu-
lieres apostatare faciunt sapientem. De tertio dicit beatus Isidorus, quod luxuria corpus
debilitat, debilitatum autem citius ducit ad senectutem, de senectute ad mortem, de
20 morte ad æternam damnationem. De quarto verò diuina sapientia dicit: quod prin-
ceps qui libenter audit verba susurri, omnes ministros habet impios. Sed auferatur su-
surro & cessabit perturbatio. De principe autem quem præcedit sapientia, roborat
fortitudo, consilium firmat, & illum non rapit leuitas vel audacia, nec ira furere facit,
loquitur sacra scriptura dicens: Rex qui sedet in solio iudicii intuitu suo dissipat omne
malum. Semper sollicitatur Princeps sapiens, ne suis excessibus in temporalibus aut
spiritualibus pariatur populus sibi subditus detrimentum. Nam plerumq; pro peccatis
Principum ira Dei in populos incandescit: & quotquot eius culpa dilapsi sunt in pec-
catum, de illis Deo redditurus est rationem. Hoc etiam considerat Rex honestus, vt
quidquid egerit siue bonum siue malum, eo quod scripturę perpetuo commendetur,
ab hominum memoria non recedat. Probitas nomen in se nõ patitur offuscari, ne à no-
bilibus patrum astitibus merito degener habeatur. Moribus probitatum se probat esse
de genere illorum Principum, per quos fortis & clemens victoria facta est in populis
orbis terrę. Plerumq; calor & frigoris intemperiem, sitim patitur & esuriem, vt popu-
30 los sibi subditos gloriosus valeat gubernare. Cauet ne ad ipsum sententia fleatur, qua
dicitur, Vg terre cuius Rex puer est, & cuius Principes mane comedunt. Illam autem
in se desiderat experiri. Beata terra, cuius Rex sapiens est, & cuius Principes vescuntur
sempore suo. Astrictis præceptis gloriosissimæ ac prudentissimæ Hispaniarum Regine
dominæ Berengarię, quę vt chronicorum libros à beato Isidoro & à quibudam aliis
peritis de historia Regum Hispanorum & quorundam aliorum edicos sibi scriberem
imperauit, hanc præmissi præfationem, vt prima fronte voluminis discant Principes
præclaro negotio sanguine generosi non minus sapienter & clementer, quam in ma-
nu valida regna sibi subdita gubernare. Tunc enim iustus ordo seruatur, cum magis ex
40 equitate quam ex potestate in regimine proceditur subditorum.

Tamur IIII.

Agilis.

DONTS affluens propriis patria Hispanorum, etiam multorum privilegiorum prærogativas inter primas mundi provincias à domino meruit insigniri. Hæc patria aeris salubritate, soli fecunditate, animalium vbertate, fontium, fluminum, & piscium copia, arborum amœnitate, & fere cunctarum rerum ad vsum utilitatis & delectationis hominum pertinentium sufficientissime dignoscitur abundare. Inter ipsos delicias conferre diuitias tribus, eo quod serico, argento & auro purissimo præfulgeat. Inter ceteras regiones excellit urbem vniuersam aurbus siluestribus domesticis, & equis pulcherrimis & fortissimis, agilitate mirabili velocissimis, ut bellicosus militibus in aliquo non desit materia viriliter decertandi. Exceptis omnibus his temporibus bonis omnipotens Deus in tantum Hispaniam celestibus ditauit donis, ut protoniartyrus Apostolorum Iacobi corpus sibi transmitteret perpetuo in carne amplectendum, & doctorem gentium Paulum illi contulit specialius in spiritu venerandum. Etenim cum Romanis idem Apostolus scriberet, dixit se per eos tantum sacramentum, & ventum ad Hispanias. Quod verum in corpore venerit, licet quædam scripta, quæ videntur authentica, cum testentur venisse corporaliter, nos tamen ignoramus. Et mittere credimus eum promissum suum etsi non in corpore tamen in spiritu compleuisse: quia veritatis Apostolus mentiri non potuit. Teneat ergo Roma corpus Apostoli Pauli, & Hispania quoddam prærogatiua, eius spiritus patrocinii se perfrui gloriatur. Accedit ad Hispaniam antonomasie decoranda, quod illos duos insignes martyres & Leuitas, scilicet Laurentium & Vincentium genuit: quorum fama & sanctitate ubique ecclesia Christi roboratur. Quæ patria vel quæ ciuitas ut Legio urbs Hispaniæ tale quid protulit, quam Christi martyrum Marcellum centurionem cum beatissima vxore Nona & duodecim filiis centurionibus & Christi martyribus edidit: quorum sanguine & fide plebs catholica roboratur. Nomina coram hæc sunt, Claudius, Lupercus, Victorius, Facundus, Primitius, Emeritius, Celedonius, Seruandus, Germanus, Faustus, Ianuarius, & Martialis. Vt autem ad præsens omittam infinitam aliorum sanctorum multitudinem, quorum martyrio & doctrina Hispania fulget: veniam ad Severianum Carthaginensem Ducem, qui de vxore Theodora illos tres doctores inclytos Leandrum scilicet Archiepiscopum Hispanensem & Isidorum archiepiscopum fulem ambos primates Hispaniæ, atque Fulgentium episcopum omnes Christi confessores, filios merui obtinere. Augent & laudes Christi virgo Florentina religiosarum Abbatissa, & Theodosia gloriosa Regina: quæ sanctorum horum doctorum utroque parente sorores fuerunt. Quales hi doctores fuerint, eorum florigeris libris & beneficiis orbis expetitur quotidie vniuersus. Laudabilis est inter sacras virgines illa sanctissima Florentina: sed dignis præconiis efferranda est gloriosa Theodosia. Etenim ipsa in sanctissimo Hermegillo Rege & Martire filio suo acerrimam mentis pertulit passionem, quamvis ecclesia multos meliores martyres veneretur. Laurentium tamen & Vincentium excellenter inter ceteros colit: & nusquam reperitur tantus pater, qui eam tantis filiis numero & genere ut Marcellus, ad palmam martyrii perueniret. Similiter Severiano non legitur similis pater, qui tantorum trium doctorum, & tantarum duarum filiarum filiali contubernio frueretur. Extollit etiam Hispaniam sanctissimus ille Romanus Papa Damasus natione Hispanus: qui præ cæteris virorum operibus, ecclesiam Apostolorum principis Petri opere miro fundauit Romæ: & ex diuersis mundi partibus multa sanctorum corpora detulit ad eandem urbem gloriosius decorandam. Gloriosus Tolitanus archiepiscopus & Hispaniarum primas Iulianus beatorum Leandri & Eugenii confanguineus, Hispaniam laudabilem reddidit: qui viuens in corpore palio celesti à Regina exlorum Dei genitrice Maria meruit insigniri. Beatissimus quoque, Froilanus Legionensis episcopus, super quem Spiritus sanctus in specie columbe descendit: cuius & labia immixsi ardentibus prunis non cessantur. Innumerabiles quidem sunt sancti in sanctissima patria procreati: ut sunt Vincentius, Sabina, Cnristeta, Felix, Fructuosus, Eulalia, Morina, Euphemia, & alii plures, quorum si voluero nomina tradere scriptis, facilius metempos quam copia deferret: sed prætermittendi non sunt sanctissimi Domini eius, & Antonius, qui Apostolorum opera nostris temporibus adauerunt. Dominicus sanctissimus ordinem Prædicatorum instituit sancto Spiritu suggerente: & Antonius beatus pariter Francisco in ordine pauperum beatorum, sanctitate successit primus. Sanctus etiam Dominicus Cluniacensis ordinis Abbas de Silos in liberandis de carcere

Sarrace-

Sarracenorum, capitis gloriam p[er] ceteris sanctis reportare videtur. Quid de venerabili Martino Legionensi presbytero sentiendum? qui tantam à domino precibus in diuinis scripturis p[er]rogatam obtinuit, vt in expositione scripturarum sanctissimis primis doctoribus merito valeat aduari. Antiquitate p[re]terea philosophorum fulget Hispania, eo quod genuit Aristotelem summum philosophum nobilem inuestigatorem arstorum, & Senecam facundissimum atq[ue] Lucanum historiographum & poetam clarissimum. Inter quos Iuliodorus p[re]minet gloriosus cui mortalium nullus in v[er]itate scientiarum potest recto iudicio aduari. Lucium quoque consulem, Nervam & Traianum Hispania Romæ dedit imperatores strenuos: qui temp[or]e admodum augmentarunt, licet persecutione dira Christianos fuerint persecuti. Theodosium etiam christianissimum Imperatorem Hispania genuit, qui decorauit Romanum imperium legibus & iustitiis. Hos p[re]scriptos viros & innumerabiles alios laudum titulis dignos Hispania genuit: vt habeat p[re]clara Gotthorum posteritas, quos merito debeat imitari. Habent Hispani martyres & confessores inter sanctos sanctissimos: habent doctores inter doctos doctissimos: habent mundi sapientes inter ceteros peritos sapientissimos: habent & milites strenuos inter ceteros milites mundi p[re]cipue animosos. Quorum animositas & audacia tam feruida est, vt non solum illos, verum etiam patriam nonnunquam in periculum ducat. Sunt & post triumphos valde clementes: qui vt virtuosii permaneant, Principe indigent sapiente. Nam quis poterit mortalium tantæ virtutis resistere viris, si sapientia non p[re]ueniat illos. De his quidam sapiens eorum mores subtiliter considerans dicit: exp[er]tus est belli, promptus, victisq[ue] benignus, impatiens, fortis, audax, dans vulneta mortis. Peruolat ingenio gaudens in munere dando. O quam exactus debet esse, qui fortibus & sapientibus dominatur. O quam beatus & gloriosus est princeps, qui habet huiuscemodi populos regere: dummodo ipse sapienter gubernetur, & suorum consilio sapientum p[er]fruat: Nihil enim deest illi, eo quod habeat sanctissimos Apostolos, martyres fortissimos, & doctores doctissimos, per quos sanctam fidem accepit catholicam. Non enim in fide mutare potest, quia non per qualescumq[ue] viles & rudes personas, sed per sanctissimas & generoso sanguine nobilissimas Dei leges accepit. Imitetur eos igitur fide, sanctitate sequatur, & eorum prudentia decoretur, quorum natalibus generoso sanguine sociatur. Habet & Hispania p[re]ceptos suorum consilii, quos natura sapientia fecit insignes, habet, vt dictum est, milites bellicosos, & etiam pedites agiles & animosos, cum quibus potest bellorum fortia exercere & muros ferreos penetrare. Habet p[re]terea patriam fertilem & ditissimam: quæ suis consuevit abundanter & delitiose temporalia bona conferre. De diuitiis Hispaniæ in libro Machabæorum meminit diuina scriptura dicens, quod Romani obtinuerunt metalla auri & argenti eius, sapientia sua. Hæc patria ab his, quod est vnum, vel solum, & pan, quod est totum, & ia, quod est stella, quasi sola tota stella dicitur Hispania: quia specialius p[re] ceteris prouinciis proptiis bonis abundat. Dicitur & ab Ibero flumine Iberia, & ab Hespero occidentis stella Hesperia: quia sicut hæc stella in occidentuo climate fulget inter sidera, sic Hispania situ in successum transmissa non est in vltimis regionibus vltima, sed in primis prima. P[re]fulget etiam omnimoda libertate Hispania, cum in agendis causis ciuilibus propriis vntur legibus: & Hispanorum Rex nulli subditur imperio temporali. Et quia duo sunt extrema scilicet paradysus & Hispania, quadam affinitate delitiosa alhidunt sibi. De hac quidam minus sapienter scribentes, propter oppositionem orientis dixerunt, eam esse frigidam & siccam, non attendentes quod sicut orientis sita est iuxta torridam zonam, vnde orientis qualitatis esse probatur. Igitur Rex & populi qui tanta bona specialia à domino acceperunt, indefinenter illi specialius gratias referant, & fortiter & sapienter collata beneficia custodiant. Hoc reducant frequenter ad eor[um]: quia cum difficultate custoditur, quod à multis diligitur: & illius bona latrones latent[er] furripere moluntur, quem non valent nudare suis spoliis violenter. Nos verò ad libros chroniconum à doctore Hispaniarum Iuliodoro editis manum mittimus, secundum etiam quosdam alios Hispanorum Regum & aliorum quorundam feriem p[ro]sequendo p[re]ceptis gloriosissimæ Hispaniarum Reginæ dominæ Berengariæ omni desiderio desiderantes fideliter satisfacere. Ipsa enim, cuius catholici p[re]ceptis non licet nec libet resistere, mihi Lucæ indigno diacono, vt hoc p[er]ficerem, iunperauit. Chronica antiqua series interpretatur: & dicitur à chronos, quod est temp[us], vel sene, siue longum. & scriptis continet opera nobilium homi-

LVCA TVD. CHRON. MVNDI.

num, ne more labentium aquarum, ab humanis mentibus dilabantur. Tamen sciendum quod in hac chronica ille annorum numerus non seruatur, qui in libro Genesis continetur. Moyſes namque magis ſucceſſiones generationum, quam annorum ſeriem ſtudiuit ordinare: maxime dum ſacra ſcriptura illud quemlibet aſſerere viuere, quod bene ac ſancte vixit: reliquum vero tempus vitæ, quo non bene viuuntur, potius eſt mori quam viuere. Quapropter Moyſes centum annos ſiluit, quibus Adam Abel mortuum luxit, & Euam cognoscere noluit. Et Saul duobus annis legitur regnaſſe, eo quod illis tantum bene rexit: cum aliis pluribus annis regnum indigne tenuerit. Iſidorus autem plus eſt in hoc opere in annorum ſeriem ordinandam ſecutus ſeptuaginta Interpretes, & quosdam alios, qui magis annorum numerum ſunt ſecuti. Perutilis eſt hic liber in ſcripturis ſacris, quia quantitatem annorum ab exordio mundi viſque ad Chriſtum lucide manifeſtat. Quorundam, quæ in ſacris hiſtoriis deſſe videntur, ſupplet: & ſæculi ætates oſtendit manifeſta præſentatione.

INCIPIT

INCIPIT CHRONICA BEATI ISIDORI ARCHIEPISCOPI HISPALENSIS.

Prologus.

REDEM temporum annotationem per generationes & regnatum ex nostris Iulius Africanus sub Imperatore Marco Aurelio Antonino simplici historie stylo elicit. Dehinc Eusebius Cæsariensis episcopus, atq; sanctæ memoriæ Hieronymus presbyter chronicorum multiplicem historiam ediderunt regnis simul ac temporibus ordinatam. Post hos autem alii atq; alii, inter quos præcipue Victor ecclesiæ Tunnenſis episcopus recensitis prædictorū historiis gesta sequentium ætatum vsq; ad cōsulatum Iustitiani iunioris expleuit. Horum nos & quorundam aliorum historiographorum summam temporum ab exordio mundi vsq; ad Augusti Heraclii & Sisebuti vel Scintillani Hispaniæ Regum tempora compendiosa breuitate notauimus, adicientes è latere descendente lineam temporum: cuius iudicio summa præteriti seculi cognoscatur.

Prima ætas seculi.

SEX diebus rerum omnium creaturas Deus formauit. Primo die condidit Deus lucem & omnem angelicam creaturam. Secundo die condidit firmamentum: quod quam primum fuit factum, statim sanctis angelis est decoratum, superhis angelis in hunc aerem caliginosum expulsis. Firmamentum in medio aquarum Deus fecit: & quandam exteriorem mundi superficiem ex aquis congelatis disposuit ad instar crystalli solidatam & lucidam, intra se cætera sensibilia continentem: & in firmamento postea sidera fecit. Tertia die congregauit Deus aquas inferiores in vnum locū, id est, in visceribus terræ, & apparuit arida; quæ terra dicitur quia pedibus teritur. Quarta die fecit Deus solem & lunam & sidera. Quinta die fecit pisces & volucres de aqua. Sexto die fecit bestias & iumenta. Et tunc omnibus valde bene dispositis ad imaginem & similitudinem suam de limo terræ formauit Adam: cui animam creatam de nihilo inspirauit. Extra paradysum factus fuit: & ad paradysum colonus deductus. Vltimus omnium creaturarum factus, vt statim inueniret omnia inferiora perfecta, quibus præesset. Hora prima diei fuit factus, hora tertia in paradysum deductus, hora sexta seductus, hora nona à paradiso expulsus. Septima die Deus cuncta quæ fecerat, benedixit: & diem ipsam sabbatum, id est, requiem vocauit.

Præmissis quinq; dieb. in sexto die Adā formatus est: qui vixit annis DCCCLXXX .

Anni ab orbe c. Adam annorum CCXXX . genuit Seth.

435. Seth annorum CCV . genuit Enos:

625. Enos annorum XC . genuit Cainam.

Cainam annorum CLXX . genuit Malaleel.

Malaleel annorum CLXV . genuit Iared.

Iared annorum CLXII . genuit Enoch.

Enoch annorum CLV . genuit Mathusalem.

Mathusalem annorum CLXVII . genuit Lamech.

Lamech annorum CLXXXVII . genuit Noe.

Noe anno sexcentesimo factum est diluuium.

Adam extra paradysum anno quintodecimo, ex quo factus est, genuit Caini & sororem eius Calmaria. Licet vnus diei fuerit Adam cum esset in paradiso, triginta tamen annorum habuit perfectionem: & virgo exit de paradiso. Post quindecim annos alios genuit Abel, qui interpretatur nihil, lucus, vel vapor, & sororem eius Delboram.

Tempus 1114.

A 3

Præterea plures alios filios & filias fertur Adam genuisse. Cain qui interpretatur possessio, spicas attritas & corrosas secus viam, ductus auaritia obtulit Deo: & dominus munera eius non respexit; siue quia prius comedebat, deinde offerebat placens sibi plus quam Deo. Abel de pinguioribus gregis primogenita obtulit: & ignis de celo oblationem eius intendit. Quare iratus Cain Abel interfecit: & dominus in Cain signa, hoc est, tremorem capitis posuit. Tunc egressus Cain à facie domini habitauit ad orientalem plagam Edem, hoc est, deliciarum cum vxore sua Calmana, ex qua genuit Enoch, & quia latrocinis & rapacitatibus insistebat, primus ciuitatem condidit, & Enoch vocauit, & multitudine suæ posteritatis impleuit. Enoch genuit Irad, qui Muiael, qui Mathusale, qui Lamech. Qui septimus ab Adam, primus contra iniuncta Dei bigamiam induxit. Genuitque ex Oda label qui adiuuenit portatilia pastorum tentoria, & greges caracteribus distinxit. Nomen fratris eius Tubal, qui fuit inuentor musicæ. Ex Sella genuit Tubalcain qui ferrariam artem primus inuenit, bella concepit, sculpturas operum in metallis fabricauit. Prænominatus Tubal malleorum eius sonitudo electatus ex proportionibus & consonantiis eorum, musicam excogitauit. Tubalcain etiam, cum fructus in pascuis incendiisset, venæ metallorum fluxerunt in riuulos: & sublatæ laminæ figuras locorum, in quibus iacuerant, referebant: vnde in metallis sculperet adiuuenit. Soror etiam eius Noema varizæ texturæ artem inuenit. Lamech autem vir sagittarius fuit: & Dei nutu oculorum caliginem incurrit, qui habens adolescentem ducem, dum exercet venationem, interfecit Cain inter fructu existimans esse feræ, quem quia ad indicium adolescentis sagittam dirigens interfecit, dum factum comperit, adolescentem arcu verberando occidit.

Adam autem dolens quia Cain Abel interfecit, vxorem suam propulsit non cognoscere: & iuxta Hebron in loco, qui vallis lachrymarum dicitur, Abel filium suum iuxit, & centum annis à toto coniugali abstinuit. Admonitus autem à Deo per Angelum, vt suscitaretur semen iustum, quod est stirps filiorum Dei, cum esset ducentorum triginta annorum genuit Seth, qui pro Abel natus est, interpretaturque resurrectio. Seth annorum ccc. genuit Enos, qui cepit inuocare nomen domini, verba deprecatoria componendo. Enos annorum cxc. genuit Cainan, qui interpretatur natura Dei. Cainan genuit Malaleel, qui interpretatur plantatio Dei, Malaleel genuit Jared, qui interpretatur descendens siue roborans. Jared genuit Enoch, qui translatus est à Deo in paradysum voluptatis, vt in fine temporum cum Elia conuerteret corda patrum in filios quique pugnabunt cum Antichristo. Iste Enoch nonnulla scripsisse fertur sapienter: sed antiquitate suspectæ fidei à Patribus refutata sunt. Enoch genuit Mathusalem qui iuxta annorum seriem vixisse quatuordecim annis post diluuium reperitur. Sed non legitur fuisse in arca: propter quod nonnulli cum patre suo Enoch, qui translatus fuerat, aliquantulum fuisse, donec diluuium præteriret, falsâ opinione existimant. Hac generatione concupierunt filii Dei filias hominû, id est, filii Seth filias Cain, Mathusalem vixit ꝑ̄cccc lxxix annis, & eodem anno mortuus est, quo diluuium fuit. Mathusalem genuit Samech, hac generatione gigantes nati sunt. Tunc temporis ceperunt mala multiplicari in terra. Nam filii Adæ, qui boni existerant vsque ad septimam generationem, contemnentes præcepta Adæ & patrum suorum parlatim ad mala corrumpere ceperunt. Etenim Adam viuens prohibuerat, ne misceretur filii Seth cum filiabus Cain. Mortuo autem Adam Seth separauit cognationem suam à cognatione Cain, qui redierat ad natale solum. & habitauit Seth in quodam monte proximo paradiso. Cain habitauit in campo, vbi fratrem occiderat & exarserunt filii Cain in alterutrum coeuntes: & abutebantur fratrurn suorum vxoribus. Mulieres etiam in vastaniam versæ supergressæ viris abutebantur. Filii autem Seth reuerentes ad natale solum corruerunt filias Cain, eo quod sibi pulchre videbantur: & ex eorum copula orti sunt gigantes. Incubi etiam dxmones cum mulieribus concubere videbantur, quod vere non poterat esse sed delusue. Lamech genuit Noe, qui requies interpretatur. Iste coram Deo ambulabat, & detestabatur mala facta hominum. Noe cum esset quingentorum annorum genuit Sem, Cham & Iaphet. Vigesimo autem anno antequam quingentesimû expleret, fecit iuxta præceptû domini arcam de lignis læuigatis, id est, quadratis & biuiminatis lógitudine trecentorû cubitorû, latitudine triginta. Hi cubi geometrici intelligendi sunt: alioqui tâta espere non valeret. Continet enim cubitus geometricus sex nostros, vel secundum quosdam nouem. Erat arca superius angusta in cubito consummata, inferius vero ampla quandam habens totunditatem ad modum sentinæ navis. Habuit quinque camera, quarum inferior quadratura

cccc
lxxix

arce

arce erat vna stercorearia, & altera apothecaria. deinde vna medium animalium, altera imitium, in media vero, quæ superior, hominum erat & auium. Illa tantum animalia in ea sunt intelligenda fuisse, quæ in aquis viuere non possunt, & quæ de corruptionibus non nascuntur, vt muscæ, apes, & quædam alia. Per centum annos continuos Noe construxit arcam.

Tunc homines pendentes quod aqua vel igne perire poterant, studia sua conscribere in duabus columnis, altera marmorea, altera lateritia: quarum altera non dilaceretur diluuiò, altera non dissolueretur incendio. Iubal frater Tubalcain huius operis existente magistro: quia audierat Adam prophetasse de duobus periculis aquæ videlicet & ignis, quæ ventura erant super omnem carnem. Quarum lapidea columna fertur diluuium euasisse, & hæcenus in Syria permanere. Prima, quæ nunc dies Dominica dicitur, ingressus Noe in arcam. Seorsum viros seorsum mulieres Deus in ingressu nominauit, vt tempore penitentis ostenderet, esse vacandum ab amplexu carnis. Centum quinquaginta diebus creuerunt aquæ, & elevata est arca super omnes montes quindecim cubitis: vt ablueret aqua sordes aeris, vsque quo ascenderant praua opera hominum, de quorum sacrilegiis aer fuerat maculatus. Vsque ad eundem locum ignis ascender in die iudicii vt purgetur aer à vapore ascendente de sacrificiis idolorum. Per annum fuit Noe in arca lumen recipiens per cristallinam fenestram: & egressus est anno reuoluto, eo die & mense quo est ingressus scilicet Maio. Refedit arca super Armeniz montem, qui Barim dicitur: vbi vsque hodie lignorum illius reliquæ demonstrantur.

Secunda ætas fœculi.

SECUNDA ÆTAS, quam per generationes dicimus currere, vnam minus habet secundum codices Hebræos: quæ hic ponitur, id est, illum qui dicitur Cainan; quam tamen generationem & septuaginta interpretes memorant, & euangelium secundum Lucam confirmat. Hæc autem duæ ætates seculi, id est, ante vna & secunda post diluuium, ideo nullam habent difficultatem in peruenitione annorum, quia directis generationum lineis currunt, & vnus ex altero propagatur.

Sem anno secundo post diluuium genuit Arphaxad.

Anni ab orbe c. Arphaxad annorum cxxxv. genuit Cainan.

1277. Cainan annorum cxxx. genuit Sala.

Sala annorum cxxx. genuit Heber.

Heber annorum cxxxv. genuit Phaleg.

Phaleg annorum cxxx. genuit Ragau.

Ragau annorum cxxxv. genuit Seruch.

Seruch annorum cxxx. genuit Nachor.

Nachor annorum lxxix. genuit Thare.

Thare annorum lxx. genuit Abraham.

40 3314.

Sem anno secundo post diluuium genuit Arphaxad: à quo gens Chaldæorum exorta est. Iste Sem fertur fuisse Melchisedech, qui primus post diluuium condidit urbem Salem, quæ nunc vocatur Ierusalem. De tribus filiis Noe, id est, Sem, Cham, & Iaphet exortæ fuerunt septuaginta duæ gentes. De Iaphet quindecim, de Cham triginta, de Sem viginti septem. Filiis Sem Asiam inhabitauerunt: sed filii Cham quandam Asiam partem violenter occupauerunt: atque Salem capientes expulsis filiis Sem & Ierusalæm Ierusalem eam vocauerunt. Filii Iaphet Europam sortiti sunt: filii autem Cham Africam tenuerunt. Natus est Noe filius post diluuium, quem Ionitum vocauit. Dedit Noe Ionito donationem benedictionis, & dimisit eum in terram Erham. Et intrauit eam Ionitus vsque ad mare, quod Helioscora dicitur, id est, solis regio. Hic accepit à Deo donum sapientis, & multa sapienter adinuenit: atque quosdam futuros euentus sterum prævidit: cuius generatio permixta cum filiis Sem habitauit. Arphaxad filius Sem genuit Sala à quo antiqui Salamitis vel Medi orti sunt. Sala genuit Heber, à quo Hebræi nuncupati sunt. Heber genuit Phaleg, cuius tempore turris Babel edificata est, factaque linguarum diuisio, & multi dii adorati creperunt. Nam alii colebāt ignem, alii aquā, alii solē, & sic de aliis elementis: vnde Phaleg diuisio interpretatur. Impleti sunt dies Noe nonagēis quinquaginta tribus annis, & mortuus est. Nemo putet falsa quæ de antiquorū sôgæritate scripta sunt: quia propter inueniendâs virtutes & gloriosas scientiarū utilitates, atq; astrologiâ & geometriâ Deus eis amplius viuēdis spatiū

condonauit: quæ aliter differere non potuissent, nisi quingentos triginta uiuere annos: per tot enim annorum curricula magnus annus impletur. Postea vero annorum numerus in uita hominum extitit diminutus: & terra non fuit adeo fertilis post diluuium sicut fuerat ante.

Nembrot autem ex patre ueniens de Cham & ex matre Cihelne de Irom filio Sem gigas fortissimus: cuius erat statura altitudinis decem cubitorum, uenit ad Ioni-
tum, & eruditus est ab eo in multis: & doctus de ortu quatuor futurorum regnorum,
& casu eorum per successionem quod primi regnarent de Cham, deinde de Sem, vn-
de Perse, tertio de eodem Sem & Iaphet, unde Græci, quarto de Iaphet, à quo Ro-
mani. Fuit autem Nembrot potens in terra, & robustus uenator hominum coram do-
mino, id est, extrinsecus & oppressor amore dominandi. Hic transit ad Chaldeos, &
docuit eos ignem colere: & sollicitabat genus suum de Sem, ut imperaret aliis quasi pri-
mogenitus. Qui cum nollet acquiescere, cepit eos sollicitare de timore diluuii, ne ire-
rum inundaret & disperderet eos. Transit autem Nembrot ad filios Cham & regnauit
inter eos. Huius exemplo cepit regnare Iectan super filios Sem, & Suphene super filios
Iaphet. Tunc consilio Nembrot conuenerunt prædicti duces in campum Sennaar: &
timentes diluuium ceperunt ædificare turrim, quæ pertingeret usque ad cælos, habentes
lateres coctos pro saxis & bitumen pro cæmento. Hoc autem bitumen, ut fertur, non
nisi sanguine menstruo dissoluitur postquam fuit desiccatum. Hæc turris altitudine te-
nere duo millia sexcentos triginta tres passus dicitur: cuius latitudo tanta est, ut prope
eam aspicientibus altitudo longe minor uideretur. Describunt ibi templa marmorea
fuisse lapidibus pretiosis auroque distincta, & multa alia quæ uidentur incredibilia. Do-
minus autem descendit, & linguas eorum in septuaginta duas loquelas diuisit, ita ut nō
intelligerent quisque proximum suum: & cōstruere cessauerūt. Nembrot uero expulsi-
tus Sem & filios Iaphet à turri calliditate quadam, & Babyloniam condidit, & regnum
suum super filios Cham firmavit: & postea ad Persas migravit, eosque ignem colere do-
cuit. Assur autem filius Sem ad Chaldeos uenit, & purpuram, uingenta erinii & cor-
porum bene fragrantia reperit: à quo Chaldaea Assyria dicta est: & Assyriorum regnū
inde exortum est. quod tempore Seruch proauis Abrahæ factum est.

Phaleg genuit Ragau. Ragau genuit Seruch. Hoc tempore Belus Nembrotites
Rex Babylonis (quia fuit alter Belus Rex Græciæ) intrauit Assyriam, sed parum in-
ea obtinuit. Eo tempore Scytharum regnum exortum est: ubi primus regnauit Ta-
naus, & post eum Ninus. Seruch genuit Nachor. Ægyptiorum regnum sumit princi-
pium, ubi primus regnauit Zoes qui & Mineus. Nachor genuit Thare: sub quo regnū
Assyriorum amplius est regnante Nino: quia primus in Assyriis regnauit Belus,
quem quidam Saturnum existimant. Ea quoque ætate Sicyoniorum regnū exoritur: ubi
primus regnauit Ægialeus: à quo Ægialea nuncupata est, quæ hæcenus Peloponesus
uocatur. Et sic quatuor principalia regna per idem tempus exorta sunt: Assyriorum ab
oriēte, Scytharum ab Aquilone, Ægyptiorum à meridie, Sicyoniorū ab occidente. Eo
tempore Ninus filius Beli post mortem patris primus bella campalia instituit, & armo-
rum multa instrumenta inuenit, & auxiliante uxore sua Semiramide, quæ in multis sa-
pientissima uidebatur, totam Assyriam obtinuit: & ciuitatem in ea, in qua caput regni
erat Irinere diuersū trium ampliavit, & à suo nomine Nininem nuncupauit. Tum Cham
qui Zoroastes filius Noe magicam artem reperit: & septem liberales artes in quatuor-
decim columnis scripsit, scilicet in septem zenis & septem lateritiis cōtra diluuium &
contra ignem. Ninus autem pugnando Cham Regem Bactrianorū uicē & occidit, &
libros eius combussit. Eo quoque tempore muri Babylonis à Semiramide Regina Assy-
riorum fortissimè & mirabili opere reædificauit. Hæc primo femoralia, id est, btacis
inuenit, ne denudatio Noe in opprobrium succederet filiorum. Ninus etiam idola pri-
mo inuenit sic. Mortuo Belo Ninus in solatium doloris imaginem patris fecit fieri:
cui tantam exhibebat reuerentiam, ut quibuscumque rebus parceret, qui confingissent
eum. Proinde homines de regno eius honores diuinos imaginē imaginē ceperunt impen-
sate. Maligni etiam spiritus quasdam delusiones circa imaginem faciebant: unde cæ-
cæta mente miseri mirabantur. Huius exemplo plurimi caris suis mortuis imagines
dedicauerunt: & sicut ab idolo Beli cetera traxerunt originem, sic & ab eius nomine
genitalia nomen iumpserunt. Sicut enim dictus est Belus ab Assyris, sic alix nationes
secundum idiomata linguæ suæ dixerunt alix Bel, alix Beel, alix Baalim, iuno & nomi-
na spectantia uerba alix Beelphegor, alix Beelzebub dicentes.

Cirrophanes primus idola Ægyptiorum. Chaldei ignem adorabant, & coge-
bant

bant alios idem facere, alia idola comburentes. Sacerdotes verò Ægypti, qui aquam adorabant, eo quod Ægyptum præ cæteris regionibus vitius irrigabat: magnum quoque idolum in honorem Beli formauerunt, remouentes autem coronam autem apposerunt ei vas fictile ad modum coronæ perforatum: ad quod per occultos meatus aqua defuper veniebat inferioribus foraminibus cetera obstratis. Venientes autē Chaldaei apposerunt ignem, & liquefacta cera aqua defluens, quæ erat in corona extinxit ignem, & prævaluerunt idola Ægypti.

Thare genuit Abraham. Frater Abraham Aram mortuus est ante patrem suum in Vr Chaldæorum: & est nomen ciuitatis, vbi hæcenus sepultura eius ostenditur. Hebræi, Vr ignem dicunt: & tradunt quod Chaldaei in ignem, per quem traiciebant paruulos suos, proiecerunt Aram & Abraham, quia volebant ignem adorare. Aram ibi expirauit: & Abraham Dei auxilio dicitur liberatus, vnde legitur: Ego sum qui eduxi te de Vr Chaldæorum. Thare autem habens odio terram propter luctum Aram, & non valens sustinere iniurias, quæ fiebant ei, vt coleret ignem, statuit peregrinari, & dedit Nachor Melcham vxorem, Abraham vero Sarai: qui & Loth fratrem vxoris in filium adoptauit, quia Sarai sterilis erat. Egressus est ergo Thare cum illis, vt irent in terram Chanaam: & venerunt vsque ad Aram Mesopotamiæ ciuitatem. Cumque Abraham relicto patre, habens tamen propositum reuertendi iret per Mesopotamiam, locutus est ei dominus dicens: Egredere de terra & de cognatione tua.

Tertia ætatis seculi.

TERTIA deline ætatis seculi sequitur in qua ideo post commemorationem Abraham, Isaac, Iacob, & Ioseph, per Hebræorum seruitutem in Ægypto, & per tempora iudicum anni quæruntur, quia in generationibus, illis quatuordecim, quæ per Matthæum ab Abraham vsque ad Dauid commemorantur, non vsque anni ipsi manifeste pateant. Quod propterea dicimus, ne contrarium aliquid cuiquam videatur: quod alius illie generationum, alius hic annorum ordo seruetur: vbi anni quæruntur, cum illic euidentis tantummodo generationum ordo texatur, qui perueniat vsque ad Christum. Hic autem sola annorum veritas describatur, quæ in annis fidem collocet temporum.

30	Anni ab orbe c.	Abraham annorum c. genuit Isaac.
	3414	Isaac annorum lx. genuit Iacob.
	3474	Iacob annorum xc. genuit Ioseph.
		Ioseph annorum xxxvii. genuit Ephraim & Manassæ.
		& vixit annos cx.
		Hebræorum seruitus annorum cxi.
		Moyse annos xli. rexit populum.
		Iosue annos xxi.
		Othniel annos xl.
40		Aod annos lxxx.
		Debbora annos xl.
		Gedeon annos xl.
		Abimelech annos tres.
		Thola annos xxi.
		Iair annos xxi.
		Iepthe annos sex.
		Abesai annos septem.
		Abdon annos octo.
		Samson annos viginti.
		Heli sacerdos annos xl.
50	4255.	Samuel & Saul annos xl.

Abraham eum esset septuaginta quinque annorum relicta gente & patria ad imperium Dei venit in terram Chanaam accipiens promissionem nasciturum de suo semine saluatorem. Et annorum centum genuit Isaac ex Sarra libera. Nam primum ex ancilla Agar genuerat Ismael: à quo Ismaelitarum genus, qui postea Agarenæ, ad victimum Saraceni sunt dicti. Hoc tempore mortuus est Ninus: cuius vxor Semiramis, vt posset regnare post eum, proptio filio, quem susceperat ex Nino, nupsit, & ex eo filium genuit, qui & Babyloniam ampliavit. Iacob annorum nonaginta genuit Ioseph. His temporibus Scerapis Ionis filius Ægyptiorum Rex moriens in Deos transfertur.

Tunc apud lacum tritonidem Mineruam in specie virginali apparuisse fingitur: quæ plurimis claruisse ingenii prædicatur. Hæc enim inuenit clypeum, & diuersis coloribus reperit ordiri telam, & colorare lanas hæc docuit. Hæc dicitur Pallas à Pallante gigante, quem interfecit, vel à Pallante insula, in qua nutrita est. Hanc Græci Mineruam dicunt. His temporibus factum est deluuium particulare in Achaia sub Ogyge Rege. Tunc etiam Phoroneus Rex Argolicus filius Regis Inachi primus Græciæ leges dedit, & sub iudice causas agi instituit: locumque iudici destinatum à nomine suo forum appellauit. Soror ipsius Isis in Ægyptum nauigauit, & quosdam apices litterarum tradidit. Ægyptiis, de agricultura eos docuit & tunc segetes primo habere ceperunt: unde cum lo diceretur, Isis ab eis dicta est: quod in lingua eorum, terra sonat: & ob hanc post mortem in Deos in Ægypto recepta est. Filius etiam Phoronei, qui Apis dictus est, eo tempore in Ægyptum nauigauit, quem quidam virum Isis tradunt fuisse, & similiter ab Ægyptiis deificatus est & Serapis nominatus. Tunc etiam Prometheus dictus est fecisse homines, cum quibus de rudibus doctos fecit, tum quia legitur fecisse imagines hominum quas arte quadam deambulare fecit. Inuenit hic primus anulum sed ferreum, & in eo inclusit gemmā, & quatuor digitū scilicet medicū ex eo munijit, quia inde usque ad eor vena quædam pergit. Hoc tempore, ut dicitur, Triptolemus in nauis, in qua pictus erat draco in Græciam venit, & amphauit agriculturam. Ceres etiam præter instrumenta arandi, mensurandi granum adinuenit, cum prius in Ægeonius segetes ponerentur, & numerabatur triticum per aceros: unde à Græcis demetra dicta est. Tum etiam Telchines à Græcis victi & exules Rhodum condiderunt. Eo tempore Esau primus e quas asinis iunxit, unde ortæ sunt mulæ. Tunc etiam Atlas in astrologia multa reperit, motumque cæli & rationem præ cæteris, qui præcesserant, subtilius considerauit. Tunc fuit & Mercurius nepos Atlantis mularum artium peritus, & propter hoc post mortem in deum translatus. Hæc etiam ætate primus Procidus quadrigam iunxit.

Vixit Ioseph centum decem annis. Hebræorum, seruitus centum quadraginta quatuor annis durauit in Ægypto. Quod autem legitur, quadringentis triginta annis fuisse filios Israel in Ægypto, nomine Ægypti intelligendus est omnis incolans eorum, qui cepit à promissione Abraham facta in via Mesopotamiz: à qua usque ad legem datam tot anni fluxerunt. Solis enim centum quadraginta quatuor annis seruierunt filii Israel in Ægypto post mortem Ioseph. Quibus expletis ea die egressi sunt, quæ Abraham exiit ad peregrinandum. Levi filius Iacob genuit Caath, qui genuit Amram, qui ex Iacob genuit Moysen sub Amenophi Rege Ægypti, qui sicut cæteri Reges Ægyptiorum Pharaos dicebatur. Pharaos interpretatur regnans. Iste Amenophis dicebat valde populum, & eos ne vacarent amplexibus & generarent liberos, multis laboribus opprimebat.

Cum autem præcepisset Amenophis ut omnes pueri Hebræorum necarentur in flumine, quidam taurus ex improviso egrediebatur de flumine, aliquando maxime infesto Apis, habens in humero dextro signum candidum instar lunæ corniculatæ. Ad quem cum Ægypti confluerent, multis generibus Mulicorum psallentes, eleuabatur in æte, & super eos tanquam psallens ferebatur: & ad motum vel stationem ipsius ipsi mouebantur in terra, vel stabant, & eadem die euanescebat. Unde Apis ab Ægyptiis dicebatur. Tunc quidam Sacrorum scriba Regi prædixerat eo tempore masculum nasciturum in Israel qui regna Ægypti humiliaret, & virtute transcendere vnuerfos. Hæc de causa postea filii Israel adorauerunt vitulos aureos opinantes quod per hunc ab Ægypto fuerint liberati. Amram autem post edictum ad uxorem nolebat accedere, ne in necem filios procrearent. Diuina autem ei reuelatio in somnis astitit dicens, ne timeat uxorem cognoscere, quia puer quem timebant Ægypti, erat nasciturus ex ea. Concepit autem Iacobel & peperit. Et videns puerum elegantem abscondit tribus Mantibus, cumque celare non posset, sumpsit hiscellam sericeam, & liniuit eam bitumine ac picis: & ponens intus infantulum in carreto ripæ expositum eum, ut impetu fluminis rapereur, stante procul sorore parvuli Maria, & ex præcepto matris rei exitum expectante. Et ecce descendit Thermur filia Pharaonis ut laueretur in flumine. Quæ videns ahicolum & sibi asserri iubens, vidit paruulum vagientem: & miserta eius dixit de infantibus Hebræorum est hic. Sic enim Deus veniuit ad eum, ut etiam ab hostibus dignus haberetur alimento. Et cum plures Ægyptiæ præberent illi vbera, nolebat accipere. Ex ait Maria: vis adducam Hebræam? fortassis accipiet vbera gentis suæ. Ex præcepto ergo Thermur matrem paruuli tanquam alienam adduxit: & statim

puer ad vbera eius accessit. Suscepit Iacobel puerum à Thermut alendum, & ablatum reddidit filie Pharaonis: quæ vocavit eum Moyse, & eum in filium adoptavit. Ægypti enim, mos, aquam, is, saluatum dicunt. Quem dum quadam die Thermut obtulisset Pharaoni, ut ipse adoptaret eum, Rex admirans pueri venustatem, coronam auream quam gestabat, capiti eius imposuit, erat in ea imago idoli Ammonis fabrefacta. puer coronam in tetram proiecit & fregit. Sacerdos autem Heliopoleos, qui prædixerat per quendam puerum Hebræum in proximo ruituram Ægyptum, à latere Regis surgens exclamavit dicens: Hic est puer, quem Deus nobis occidendum monstrauit vt de cætero timore carcamus: & voluit intrare in eum, sed defendente Rege liberatus est. Etenim quidam sapiens assererat, quod pueriliter & per ignorantiam esset hoc factum à puero: vnde non debebat ei vllatenus imputari. In cuius rei argumentum cum allaras prunas puero obtulisset, puer eas ori suo apposuit, & lingux summam corruptione vnde dicitur impeditoris lingux fuisse. Tante pulchritudinis existisse fertur, vt nullus adeo esset crudelis, qui eius aspectui non haberet. Multique dum cernerent eum per plateam ferri, occupationes in quibus studebant, deferrent. Hunc Thermut astronomia & omni Ægyptiorum scientia fecit erudiri.

Cum autem esset Moyse adultus & strenue doctus, Æthiopes vastauerunt Ægyptum vsque Memphim. Ægyptii vero conuersi ad diuinationes, acceperunt responsum, vt veniret auxilium Hebræo, & vix obtinuerunt à Thermut, vt exercitui quem præauerant, præficeret Moysem, prius præstinis sacramentis, ne ei nocerent. Erat enim Moyse vir bellicosus & sapiens, qui fluminis iter tanquam longius prætermittens per terram dixit exercitum inuere breuiori, vt in prouisos Æthiopes præueniret. Etenim per loca deserta & serpentibus plena iter faciens tulit in arcis papyri super plaustris ibices ciconias Ægyptias: naturaliter serpentibus infestas, quæ costro per posteriora immisso aluum purgant, & castrametaturis proferebat eas, vt serpentes fugarent, & deuorarent: & ita totus per noctes transibat exercitus. Tandem præuentos expugnans post fugam ineluse eos in Sabba regia ciuitate, quæ post Meroc dicta est. Erat ciuitas inexpugnabilis: & cum Moyse diu obedisset eam, Tharbis filia Regis Æthiopum iniectis oculis in eam ex conditione illi tradidit ciuitatem, vt duceret eam uxorem, quod ita factum est. Dum autem Moyse vellet redire in Ægyptum, eo quod Tharbis erat idololatra, & eam plene ab errore non poterat reuocare, ipsa non acquieuit. Proinde Moyse sapienter in gemmis duas imagines sculpsit huius effigiei, vt altera memoriam, altera obliuionem conferreret. Inferuit gemmas anulis: & obliuionis anulum uxori tradidit, & alterum ipse tulit. expitque mulier amoris viri obliuisci, & ita Moyse in Ægyptum libere regressus est. Inde est quod Aaron & Maria postea iurgari sunt aduersus Moysem pro uxore eius Æthiopissa. Tam in factis Moyse quam aliorum sanctorum patrum virtus diuina mundanam sapientiam adiunauerat.

Egressus Moyse in terram Ieslem, vidit præfectum operis Ægyptium percutientem quendam de Hebræis: & secreto percussum Ægyptium abscondit in subulo. Ee cum audisset Pharo verbum hoc, quærebat eum occidere. Qui fugiens per desertum venit in terram Madian, & ciborum inapiam virtute tolerantix superabat. Et venit ad ciuitatem Madian circa mare Rubrum, sic nominatam à quodam filio Abrahæ de Cethura: & accepit Sephoram uxorem, filiam Raguelis sacerdotis Madian, id est, primatis. Antiquitus enim primates sacerdotes vocabantur. Raguel agnominabatur Iethro & cognominabatur Cyneus. Dedit ei socer omnem curam gregum suorum: in quibus omnis antiquis barbaris nationibus erat possessio. Cumque munasset gregem ad interiora deserti, venit in montem Dei Sina, qui in quadam parte sui dicitur Orebs & apparuit ei dominus in flamma ignis in medio rubi. Erat autem mons ad pasturas egregius. Sed pastores illic ascendere non præsumebant, tum quia excelsus erat, tum quia opinio erat Deum habitare in monte. Mortuus est tunc Pharo Rex Ægypti: & Phua filius Iusti Heliopoleos sacerdotis: qui querebat occidere Moysem: & præcepit ei dominus vt descenderet in Ægyptum ad liberandum fratres suos. Tunc temporis multi Ægyptiorum timentes ruituram Ægyptum ad alias sedes se transferunt. Vnde Cecrops venit in Græciam & ibi urbem condidit, quam Aetham vocauit, & post Athenæ dicta est. Hanc quidam Græcorum Didas, & quidam Archomeniam dixerunt hæc est mater liberalium litterarum & nutrix philosophorum. Cecrops dictus est Diphwes & est nomen Ægyptium, quod latine di homo vel bicorpor dicitur, vel propter proceritatem illorum, vel propter vtriusque lingux peritiam, Græcæ scilicet & Ægyptiæ. Sub quo in

arce præter communem vltim oliua nata est. Hic ex nomine Mineræ antiquos Athenienses vocauit. Ille etiam bouem immolans primus in sacrificio Iouem adulari præcepit. Creditur etiam hoc tempore egressum Dionysium Bæchum, qui Argos condidit. Dicitur & diluuiū in Thessalia factū sub Deucalione Rege: & Phætonis incendiū fabulosū. Hoc tēpore Corinthus est cōdita, & ibi ars picturæ ab Atlante reperta & astrologia publice declarata. Iamoes & Mambre insignes magi Pharaonis: qui omnia signa, quæ dominus faciebat per Moysen, corā Pharaone facere cōtendebant. cū apud Assyrios regnaret Alcades, apud Argiuos Troyphas. Octoginta annorum erat Moyses, cum eduxit populū Dei de Ægypto & quadraginta annis sub prædictis Regibus rexit eum. Tunc Iudæi cum lege litteras habere cœperunt. Tunc templum Delphis construitur. Lacedæmon conditur. Tunc primi Curetes & Corybantes imitantes armorum strepitum modularum saltationem & consonam inuenerunt.

Rexit Iosue populum annis viginti septem. Trojanorum gens antea Dardania Dardano extitit nominata. Nam Dardanus & Iasius fratres à Græciā profecti: ex his Iasius ad Thraciam, Dardanus ad Phrygiā peruenit, & ibi regnauit primus. Post quem eius filius Erychthonius & nepos eius. Tros: à quo Troiani nominati sunt. Tros Rex Ganimedis pater. His temporibus Erychthonius Atheniensium princeps qui Vulcani filius dicitur fabulose, currum iunxit in Græcia primus: & Troilus quadrigam in Troia. Iam enim erat currus inter alias nationes: Iū Epaphum genuit, qui Memphis condidit cum in sola Ægypto regnaret. Nūris Rex valde crudelis fuit in Iosue, ita vt eorum nūros decapitaret & tormentis afficeret mulieris: Illum etiam cni præceperat facere bouem æneum intrinsecus concauum, in nocuum, in eo primum combustus, vt eiusdem bouis sophisticum experiretur mugitum.

Phænix & Cadmus de Thebis Ægyptiorū in Syriā profecti in regione Tyri & Sidonis regnauerunt. Cadmo in Græciam recedente, terra à Phænice Phænice dicta est. Tunc Europæ filix Phænici fabulose Iupiter mixtus est. Danaus per quinquaginta filias, filios Ægisti fratris interfecit vno sacro scilicet, Lino superstitie, qui regnauit post eum. Orthoniel annis quadraginta. Tū Cadmus Thebis regnauit, qui primus Græcas litteras adinuenit. Ex filia eius Semele natus est Dionysius liber pater. Bythinia condita est à Phænice: qui Phænicius quasdam litteras tradidit, & ad scribendum vermiculum instituit, vnde & color ille puniceus quasi phæniceus dictus est. Ephyræ quæ nunc Corinthus dicitur à Sisipho ampliata est. Minos filius Europæ regnauit in Creta. Per idem tempus Linus & Amphion apud Græcos in arte musica clauerunt. Aod annis octoginta populū iudicauit. Tunc ciuitas Cyrene in Libya condita est. Tū dicta est fabula de Trypotelemo quod iubente Cerere serpentium pennis gestatus, id est longa nauigatione Eleusim veniens frumenta distribuit: & Proserpinam rapuit, de Rege Molochorum Orco & de cane eius Cerbero tripite, qui Peritum deuorauit: De Phryxo & Elle suore sua, quod arietem vestri per aerem volauerunt: & nouercales insidias euaserunt. De Hippocentauris quod equorum hominumque natura permixti fuerūt. De Bellerophonte quod pennis equi volādo sit vestus. De Amphione quod etharæ cantu lapides & ligna commouerit. De Gorgone meretrice, quæ crinita serpentibus in se aspicientes in lapides conuertebat. Hanc Perseus occidit, quia ob nimiam pulchritudinem & quibusdam maleficiis spectatores suos mentis impotes faciebat. In Dardania regnat Tros à quo Troia multo honore est ampliata. Nam primo sub Iosue Troilo condita fuit. Dionysius in India Nisam condidit. Debora annis quadraginta. Apollo Chitharam condidit, & medicinæ artem inuenit, & incantationem Pythonicam reperit. quare videbatur mortuos suscitare. Regnum finitum est Argiuorum, & in Misenas translatum. Liber pater obiit: cuius sepulchrum apud Delphos iuxta Apollinem habetur aureum. depingitur autem corpore muliebris, quia mulieres militantes cum viris habuit primus. Ilium ab Ilo conditur, & Milesus ædificatur. Picus qui fertur fuisse filius Saturni regnat in Latinis primus. Et notandum quod Hebræi sub numero annorum iudicum comprehendunt interpositos annos seruitutis & quietis. Et ipsos iudices non exereuisse dominium in populo Israel: sed consilium & auxilium in tribulationibus præbuisse.

Gedeon iudicauit populū quadraginta annis. Tunc Melchius inuenit syrinx trahens hoc nomē à Syringæ vxore Cadmi. quæ propter studium harmoniæ à viro recoecit. Reperit etiam lyram hoc modo. Inuenit concham testudinis mortuæ: cuius nerui arentes & extensū stru auræ percussu tenuem sibilum reddebant: ad quorum imitationem lyram reperit, & Orpheo tradidit. Hic fertur in Hispaniam vegulæ

uenisse, & ciuitatem Florem condidisse. Tres fuerunt Mercurij. Primus fuit Hermes.
 Secundus ille qui & Trimegistus philosophus. Tertius Mercurius minor in multis stu-
 diis clarus. Tunc Tyrus condita est: & Dædalus aues fecit metallinas, quæ volare vi-
 debantur spiritu artificioso incluso. Similiter etiam fecit simulacra fæ monentia. Hic
 cum filio Icaro nauis fugiens propter inuestigabilem fugam pennis auolasse zisti-
 matus est: vnde & fabula de ipso facta est. Argonautarum hystoria scribitur. Mu-
 seus discipulus Orphæi, & Linus magister Herculis clauit. Minos Cretensibus le-
 gem dicitur dedisse, quod Plato negat. Hydram vero callidissimum fuisse sopi-
 stam asserit Plato. Abimelech annis tribus. Hic primus legitur regnasse in popu-
 lo ludæorum: qui tamen non fuit Rex sed tyrannus. Ille septuaginta fratres suos
 interfecit: & à muliere fragmen molæ in capite accipiens post vulnus occisus est ab
 armigero suo apud oppidum Thebes. Nota quod à Thebis Ægyptiorum dicun-
 tur Thebæ: à Thebis Græcorum dicuntur Thebanæ: à Thebe ludæorum dicuntur
 Thebitæ. Hoc tempore † Silemon primus apud Phiciam in Græcia eorum inne-
 nit: quod institutum est pellis cum duabus ciuitis, per alteram respiratur, &
 per alteram reddit sonum. Thola annis viginti tribus. Priamus post Laomedonem
 regnat in Troia. Hercules Antæum palæstræ artis inuentorem in palæstra vicis &
 interfecit: & illum vastauit. Bellum fuit inter Lapithas & Centauros: qui fuerunt no-
 biles milites Thessalorum. Theseus in agone Minotaurum occidit: propter quod A-
 theniensibus tributarii, pueri à pœna liberati sunt. Fuit autem Minotaurus vir fortis &
 inhumanus magistæraus Minois, valens in palæstra: vnde dictus est Minois taurus, id
 est, Minois caruifex. Tunc facta est fabula de Minotauro bestia labythinco inclusa.
 Iair annis viginti duobus. Hercules agonem Olympicum instituit. Carmentis nym-
 pha Latinas litteras repetit. Theseus Helenam rapuit, quam rursus receperunt
 fratres eius Castor & Pollux capta matre Thesei, eo pœgre profecto. Iepte annis sex,
 Hercules flammis se iniecit, quia in morbum inciderat pestilentem. Abesan annis se-
 ptem. Agamemnon Athenis imperauit vel Mycenis. Menelaus Lacedæmone. Abdon
 annis octo. Alexander, qui & Paris, Helenam rapuit. Bellum decennale Troia sur-
 rex. Memnon & Amazones in subsidium primo armatauerunt: & ad vltimum fa-
 mosum Troia excidium prædicatur. Tamen secundum quosdam sub iudice Abe-
 san Paris Helenam rapuit. Et post Abesan teste sacra scriptura Aialon iudicauit
 Israël decem annis, qui anni, quia non habentur apud septuaginta interpretes ab
 Eusebio sub Samuele & Saule computantur, quorum annos hystoria non ostendit.
 Post Aialon Abdon iudicauit Israël: cuius anno tertio Troia capta fuit. Tunc Græci
 ad gloriam victoriæ suæ exasperant: annotare tempora sua sic: Anno à captiuitate
 Troia. Incepta vero Olympiade annotarunt tempora secundum numerum Olympia-
 dæ. Capta Troia Menelaus & Helena venerunt ad Thuorum Regem Ægypti, qui alio
 nomine Polybus vocatur. Anno tertio à captiuitate Troia mortuo Latino Rege re-
 genauit, Æneas in Italia tribus annis: qui ob nobilitatem regnandi dictus est primus Rex
 Latiorum. In qua prius regnauerant Ianus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus, circiter
 centum quin quaginta annis. Hac ætate Vlysses nauigio in Hispaniam venit, & ciuita-
 tem Vlthonam condidit.
 Samson iudicauit Israël viginti annis. Eo tempore Ascanius filius Æneæ qui se-
 cundus Rex Latiorum dictus est, Albam condidit. Tunc Vlyssis fabulæ vel Sirena-
 rum fctæ sunt. Fuerunt enim Sirenæ mulieres meretrices, quæ cantu & pulchritudi-
 ne decipiebant nauigantes. Heli sacerdos annis quadraginta. Fere viginti anni fluxe-
 runt sine iudice, qui aggregari sunt annis, quibus iudicauit Heli. Tertius Rex Lati-
 orum Syluius Postumus, filius Æneæ & Lauinæ: à quo deinceps Latini Reges Syl-
 uij nominati sunt. Hunc Ascanius hætedem reliquit adhuc viuente paruulo filio suo
 Iulio, à quo Iuliorum familia nomen & originem traxit. Filii Hectoris Ilium recepe-
 runt Nestoris expulsi posteris. Samuel & Saul quadraginta annis. Incertum est ve-
 trum Samuel ante regnum Saulis viginti annis vel amplius populum iudicauit. Se-
 cundum Apostolum, putem certum est, quod ambo texerunt Israël quadraginta annis.
 Tunc apud Latinos quartus regnauit Syluius Æneas filius Postumi. His temporibus
 Homerus philosophus dicitur floruisse. Saul autem post mortem Samuelis
 regnauit duobus annis. Ille fuit primus Rex
 in Israël.

Quarta aevi seculi.

IN hac quarta ætate si cuiquam forte contrarium esse videtur, quod non ipse numerus quatuordecim generationum hic seruetur, qui in Marthæo completitur, attendat inter Ioram Regem & Ioathan, omiſſa Athalia, tres Reges in medio prætermiſſiſſe Marthæum, qui hic cum annis ſuis ponantur: & in euangelio detrahuntur pro eo quod Ioram genus ſe miſcuerat impiſſimæ Iezabel: & idcirco vix ad tertiam generationem eius memoria tollitur, ne in ſanctæ natiuitatis ordine poneretur. Quanquam & illud præ cæteris conſiderate conueniat, quod plures fuerunt ſueceſſiones, pauciores autem generationes. Non enim quæ Regum eadem generationum ſunt tempora: vnde & Marthæus, quos ad generationem non putauit pertinere, prætermiſit.

Anni ab orbe c.

4195

David regnauit annis quadraginta,

Solomon regnauit annis quadraginta.

Roboam regnauit annis decem & ſeptem.

Abia regnauit annis tribus.

Aſa regnauit annis x l i.

Ioſaphat regnauit annis viginti quinq.

Ioram regnauit annis octo.

Ochozias regnauit anno vno.

Athalia regnauit annis ſeptem.

Ioas regnauit annis quadraginta.

Amasias regnauit annis viginti nouem.

† Azarias regnauit annis quinquaginta duobus.

Ioathan regnauit annis ſedecim.

Achaz regnauit annis ſedecim.

Ezechias regnauit annis viginti nouem.

Manaſſes regnauit annis quinquaginta quinq.

Amon regnauit annis duodecim.

Ioſias regnauit annis triginta † duobus.

† Sedechias & Iechonias regnauerunt annis vndecim.

Sedechias regnauit annis vndecim.

David regnauit quadraginta annis, qui fertur vixiſſe centum decem annis. Iſte congregauit marmora, ferrum, lapidos pretioſos, aurum, argentum, & æs Corinthium: de quibus poſtea conſtruendum eſt templum Dei. In Corintho fuit olim templum idolorum cum infinitis idolis ex ære, argento, & auro. Quo ab Annibale combuſto metalla fluxerunt & commixta ſunt: & quia maior pars ærea erat, talis commixtio vocata eſt æs Corinthium. De tali ære Salomon fecit mare æneum, columnas & altare. Habuit David ſecum triginta fortes, & tres fortiores, atq. tres fortiſſimos: ipſe tamen fortior & inſignior omnibus erat. Tres fortiſſimi fuerunt primus Leſboam, qui à Iosepho Euſebius dicitur, ſecundus Eleazar filius patris David. Tertius Semnaa Ararites, quem Iosephus Semeiam vocat. Poſt iſtos fuerunt tres, ſcilicet Abiſai, Banaias, & Sobocay. Cõpuliſit David cum pace fruereſſe cantica & hymnos alios trimetros, alios quinque metros, adinueniens violam, nablum, pſalterium & alia muſica instrumenta in quibus Leuitæ per ſolemnitates hymnos dicereſſe Deo. Eſt autem pſalterium canora cithara decem chordis coaptata, quæ plectro percutitur, nablum vero duodecim ſonos habens digitis tangitur. Nuſcant Principes & Prælati, qui cum pace fruuntur, venerationibus & vanitatibus intendunt. Hoc tempore Carthago incepta eſt à Carchedone Tyrio, & filia eius Didone conſummata. Quintus Latinorum Rex Sylluius Latinus regnat. prophetantibus Gad, Nathan, & Alaph. Codrus Athenienſium Rex ipſonte pro ſalute patriæ hoſtibus ſe offerens interimitur. Salomon regnauit annis quadraginta, & vixit annis quinquaginta duobus. Quod autem legitur, quod ſenuerit, poſſet intelligi, quod propter nimium concubitum mulierum debilitatus anticipatam habuit ſenectutem. Tamen vt dicit Iosephus octuaginta quatuor annis vixit. Fecit Salomon ob honorem patris iuxta ſepulchrum eius opere mechanico octo ſubterraneos loculos theſaurorum. Duxit vxorẽ filiam Pharaonis Regis Egypti: de qua vt fertur, genuit filium quaſi contra naturam, cum ipſe adhuc eſſet vndecim annorum. Ante quatuordecimum annum viri & duodecimum femine generare non conſueuerunt. Quarto anno regni ſui cœpit ædificare templum domino: quod octo annis cõſummavit, vt dicit Iosephus. Poſuit Salomon lapides grandes de marmore candido, quod patium dicitur, in fundamento templi habentes viginti cubitos in longitudine, & decem

& decem in latitudine, & in altitudine quinque. Lapides & ligna extra ciuitatem
 dolabantur: vnde malleus, securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo
 domini cum edificaretur. Fertur tamen quod habuit Salomon sanguinem vermicu-
 li, qui Thamid dicitur, quo dura marmora facile secabantur. quem inuenit hoc modo.
 Erat ei struthio habens pullum; quem iubente Salomone sub vase vitreo sapientes
 eius incluserunt. Quem cum videns struthio habere nequiret, tulit vermiculum de
 deserto: cuius sanguine linxit vitrum, & fractum est. Isto sanguine operati ligna &
 lapides facillime incidebant: & clauos cum quodam glutino figebant. Tanta fuit glo-
 ria Salomonis, quod ante fores domorum in Hierusalem plurima sedilia argentea fie-
 rent. Ad operum eius incredibilem opinionem Regia Sabba regis ciuitatis Aethio-
 pz venit videre Salomonem: & admirans prudentiam & dispositionem gloriæ Salo-
 monis dedit illi gemmas preciosas, aurum, aromata infinita, & etiam radicem balsami
 vnde propagatz sunt in Engadi vinez balsamicz. Quæ cum reuenteretur multis do-
 nata muneribus Salomonis, fertur scripsisse illi, quod in domo † salutaris lignum quod-
 dam opertum auro viderat, in quo suspendendus erat quidam tzelis propheta, pro
 cuius morte regnum Iudæorum periret: & certis illud indicis scripturarum declara-
 uit Regi. Timens autem Salomon discindere lignum, eo quod Rex Dauid in magna
 illud habuerat reuerentia, in profundissimis terræ viscetibus occultauit illud. tempo-
 re autem Christi in probatica piscina supernatauit: quod lignum dominicæ crucis
 crederetur fuisse. Hæc Regina Sybilla dicta est: quia sapientis fæminæ hoc nomine an-
 tiquitus dicebantur. His diebus fuit Rex sextus Latinorum Sylluius Albus Syluii Eneti
 filius.

Roboam regnavit annis decem & septem. Regnum Israel à Iuda diuiditur. Fertur
 tempore huius autem nõ volasse super Hierusalem, & fere desperasse Iudæos. Hoc
 tempore Latinorum Rex fuit septimus Sylluius Athys siue Aegyptus: & Reges in Sa-
 maria haberi ceperunt. Abia annis tribus. sub quo Hebræorum Pontifex Maximus
 Abimelech insignis est habitus. Aba annis quadraginta vno. Prophetæ in Iudæa Ag-
 garus, Zacharias, Micheas, Amos, Ioel, & Iehu. Tunc fuit octauus Rex Latinorum
 Sylluius Capis. Iosaphat annis viginti quinque. Prophetæ Helias, Abdias, & Miche-
 as. Notus Latinorum Rex fuit Sylluius Carpentus. Decimus Sylluius Tiberinus, à
 quo fluuius dictus est Tiberis, qui prius Albulus dicebatur. Vndecimus Sylluius Agrip-
 pa. Ioram annis octo. Hic accepit vxorem Athaliah filiam Achab & Iezabel. Pro-
 phetæ Helias, Heliseus, & Abdias. Helias erat vir pilosus, sicut fuerat Esau: vnde in
 bona significatione & in mala inuenitur pilosus. Helix septem insignia miracula
 prædicantur. Ochozias anno vno. Helias rapitur. Athalia regnavit annis septem.
 Hæc interfecit omne semen Regis Dauid quod reperit, male seducta vt ipsa sola regno
 potiretur. Ionadab filius Recab sacerdos clatus habetur. & Iorada Pontifex, qui solus
 post Moysen vixisse annis centum triginta perhibetur.

Ioas regnavit annis quadraginta. Hoc cum argueretur à Zacharia filio Ioiazæ,
 fecit eum obrui lapidibus inter templum & altare: & omnes filii eius cum eo lapida-
 ti sunt, præter vnum postumum, qui post eum dictus est Zacharias. Ex tunc, vt fer-
 tur, non accepit populus responsum in templo manifeste sicut prius, nec ex Dabir,
 id est rationali, nec ex Ephod. Heliseus moritur, cuius virtutes quatuordecim præ-
 dicantur. Lycotus Legislator Apollinis apud Græciam insignis habetur. Rex La-
 tinorum duodecimus Sylluius Aremlus, qui præsidium Albanorum inter montes,
 vbi nunc Roma est, posuit. Hulus filius fuit Iulius proauus Iulii Proculi, qui cum
 Romulo Romanam commigrants fundavit Iuliam gentem. Amasias annis viginti no-
 uem. Carthaginem hoc tempore quidam asserunt conditam, alii vt superius: isto
 autem tempore fuit innouata & ampliata. Rex Latinorum tredecimus Sylluius A-
 uencinus regnat: & in eo monte, qui nunc pars vrbis est, mortuus & sepultus æternum
 locum vocabulum dedit. † Azarias annis quinquaginta duobus. Olympias
 primum à Græcis instituitur. Agnus in Græcia loquitur. Sardanapalus Rex vlti-
 mus monarchus Assyriorum, victus ab Arbace Medo sponte semetipsum concremat:
 & tunc Arbaces monarchiam Assyriorum ad Medos transiit. Simile postea
 fecit Darius accitio Balthassar. Fuerunt tamen Reges Assyri si non à Deo monar-
 chi, tamen potentes vique ad subuersionem Ninive. Lacedæmoniorum Reges de-
 ficiunt. Tunc Hesiodus poeta clauit: atq; Phidon Argiutus pondera & mensuras re-
 perit, Osee, Amos, Isaia, & Iona prophetantibus in Iudæa. Tamen secundum
 quosdam Ionas tempore Ieroboam Regis Israel prophetauit. Hic euerfionem Ni-

nix prædixit: quæ multo post tempore impleta est. Nam inundatione fluminis, plurimum, atque idibus fulminum & terræ motuum subuersa fuit, eum ciuium iniquitas abundaret: vnde videtur quod dilata est Dei sententia non deleta. Rex Latinorum quatuordecimus Syluius Amulius. Hoc tempore ascendit Phul Rex Assyriorum in Theraim: & dedit ei Manahem Rex Israël pecuniam multam vt recederet ab eo. Fecit etiam quod promissit ei vitulos aureos, qui erant in Dan & in Bethel, vt esset sibi in auxilium. Sacerdotes autem absconderunt vitulos aureos, & fecerunt æreos deauratos: quos misit Manahem Regi Assyriorum. Qua fraude postea percipere Rex Assyriorum nimium exarsit contra Israël. Vnde ascendit Phul qui & Theglathphalzar dictus, in terram Israël: & vastauit omnem regionem trans Iordanem: & captiuauit duos tribus & dimidiam, scilicet, tribum Rubem, & Gath, & dimidiam Manasse. Ex quibus tamen tribus in possessione sua Iudæi aliqui remanserunt: vastans quoque Galilæam de tribu Zabulon & Neptalim multos transfudit in Assyrios qui possent dimidiam tribui comparari: vnde sæpe reperitur quod tres tribus captiuauit. Hoc fuit initium captiuitatis decem tribuum Israël.

Ioathan annis sedecim. Romulus & Remus gemelli & ex patre Marte & matre Ilia nascuntur. Qui à lupa nutriti feruntur, quæ creditur fuisse metetrix quæ prostitutione sua multos occidebat. Tamen potuit esse vt Deus à lupa illos expositos vellet nutriti, per quos ciuitas sancta Roma habebat fundari. Prophetabant in Iudæa Osæ, Joel, Isaias, & Micheas.

Achaz annis sedecim. Roma à Romulo & Remo conditur in monte Palatino Olympiade quinta. Olympias vocabatur ludus qui fiebat in quinto anno quatuor medijs annis vacantibus. Er ob hoc Elidum certaminis tempus Olympiadem vocaberunt quadriennio sub vna Olympiade suppetato: & dicebatur Olympias ab Olympo monte. Tunc temporis Senacherib Rex Assyriorum septem tribus captiuauit: & de iuxta dumen Gozram vltra montes Medorum & Perlarum, vbi erat prima tribuum tribuum captiuitas, eos habitare fecit: & Samaritas accolas in terram Israël misit. Huius tempore Tobie historia incepta est. Anno ab vrbe condita tertio Remus ratto pastoralis occisus est a Fabio duce Romuli. Consulibus Iudis Sabine raptae sunt: & pulcherrima sceminarum data est Thalamoni duci Romuli: vnde, quia bene cessit illi, locus nutritum exinde dictus est Thalamus. Ezechias regnauit annis viginti nouem super tribum Iuda, Benjamin & dimidiam Manasse. Hoc tempore Romulus milites ex populo sumpsit scilicet, ex mille vnum: qui sub Tatío Rege Sabinorum Romulo fauebant quos Quirites appellauit. Ex populo centum nobilissimos viros elegit, qui ob curam ac sollicitudinem reipublicæ patres vocati sunt, & ob ætatem senes. Romulus apud paludem Capite nupquam comparuit: ob quam causam deificatus est, & suadente Lucretio Quirini nomine consecratus. Post Romulum prædicti senes singuli per quinos dies reipublicam rexeerunt per annum sette & dimidiam. Quod tempus interregnum appellatur. Tunc in Sicilia Syracusa & Catina condite sunt. Post Romulum Numa Pompilius regnauit: qui prædictos senes senatores appellauit. Hic primus congiarium militibus dedit, id est, imperialem largitionem in sui promotione. Qui & primus Pœfex, & vestales virgines instituit: fasces quoque deorum numerositate urbem impleuit. Do Achaz parte pessimo ortus est optimis Ezechias.

Manafios annis quinquaginta quique: qui malum habuit principium, finem bonum. Numa Pompilius duos menses, scilicet, Ianuariū & Februariū decem mensibus anni adiecit: Ianuariū dijs superioribus, Februariū inferis dedicauit, & Capitolii fundamenta iecit. Sibylla Erphila elaruit in Sarno, vnde & Samia dicta est: Partheni Tatentem condiderunt. Glaucus de Choo primus fœti glutinum excogitauit. Amon annis duobus post mortem patris, qui decem annis regnauerat, vt ferunt viuente patre. Tettius Rumariorum Rex Tullus Hostilius. Hic primus Regum Romanorum purpura & fascibus vsus est: priorque in Republicam exegit: quod adhuc per orbem terrarum incognitum erat, hic post longam pacem bella reppulit. Albanos vigentes vicit, adiecit monte Carliamplauit urbem: & tandem eodem suo fulmine consummavit. Iosias regnauit annis triginta & duobus. Quartus Romanorum Rex Ancus Martius Numæ nepos ex filia Auentinum montem & laticulum Urbis addidit: supra mare Hostiam condidit. Oraculo Dodonæo primo Græcia vsa est. Quintus Romanorum Rex Tarquinius Priscus: qui multos Romæ, cloacas, id est, oculos meatus, Capitolii, & circum extruxit, & ludos Romano instituit. Arion à delphis in Tenarū dicitur deportatus. Thales Mæcius philusophus clauit, qui de se dixit.

Soli

Solis acutissima persecutione comprehensus Astrologiae numerum primus inuestigauit. prophetantibus in Iudæa Hieremia & Sophonia. Reliquit autem Iosias tres filios, Eiachim, qui & Iechonias, primogenitum quindecim annorum, Iozachaz, qui & Sellum dictus est, & tertium Marthaniam. Tuliit ergo populus Sellum, & constituit eum Regem pro patre suo, & regnauit tantum tribus mensibus: quia Rex Aegypti veniens in Hierusalem amouit eum, & constituit Iozachim Regem pro eo.

Iozachim annis vndeceim. Huius anno tertio Nabuchodonosor Iudæam captam tributariam fecit. Duxerat namque Sellum in dolo sub spe honorandi eum in Aegyptum: & cum venisset in Reblatha vinxit eum, & ligatum misit in carcerem. Tunc Daniel, 10 Ananias, Azarias, & Misael in Babylone claruerunt. Quos Nabuchodonosor obfides, quia erant de semine regio, cum aliis nobilibus Iudæis traxit in Babylone. Iozachim autem Rex Babylonis sibi repugnare volentē Hierusalem veniens dolo cepit & occidit, & extra muros insepultum proici iussit & inuicem sunt stigmata, id est, vltiones in corpore occisi more gentiliū, & nomen idoli, quod colebat Nabuchodonosor. Et constituit Nabuchodonosor filium eius Iozachim Regem pro eo æquiuocum patri. Qui regnauit tribus mensib. & decē diebus. Cumq; recessisset Nabuchodonosor, timuit ne Iozachim memor mortis paternæ adhæretet Aegyptiis & pugnaret aduersus eum: ideo rediit & obfedit Hierusalē. Sed egressus est ad eum Iozachim cum matre & cum principib. suis, & cum omnib. viris robustis circiter duo millia, & cum omni familia sua: inter quos erat Mardocheus & Ezechiel propheta cum aliis multis. Rex Nabuchodonosor trans- 10 tulit eos in Babylone cum omnib. vasib. & thesauris domus domini, & domus regis. Et constituit patrui Iozachim, scilicet Marthaniam Regē pro eo, quem Sedechiam vocauit. Tunc Nabuchodonosor ne reuertetur Iozachim in Iudæā, & in carcerauit eum. Isti quia spōse se tradiderunt, proprie dicti sunt transmigratione Iudæ. Alii vero qui postea per violentiam traducti sunt, dicuntur captiuitas Iudæ. Ab hac transmigratione, scilicet, ab anno nono regni Nabuchodonosor quidam inchoant numerare septuaginta annos captiuitatis.

Sedechias annis vndeceim. Hunc Rex Babylonis veniens Hierusalem cum populo captiuum duxit: & templum incensum est anno ædificationis suæ ccccclv. dum Nabuzardan princeps eorum ex præcepto Nabuchodonosor vellet transferre omne 30 aurum & argentum, quod erat in ædificiis templi, fecit puteum in medio templi: & ipsum templum impleuit lignis, stipula, & pice, & apposuit ignē: ubi tanta fuit vis flammæ, ut omnino lapides, aurum, & argentum dissoluerentur: & cum decurrerent metalla per præparatos riuulos ad prædictum puteum, disruptus est puteus fere vsque ad abyssum: ita quod de metallis templi ne modicum quidem potuit inueniri. Per idem tempus Sapho mulier diuerso poemate in Græcia claruit. Solon Atheniensibus Leges dedit. Rex Romanorum Sextus Sernius, nobilis captiuus filius, qui tres montes Vrbis addidit. Quirinalē, Viminalē, & Esquilum, fossas circa muros duxit: & statuit primus, ut Romani ciues exigerent censum per subditas regiones. Tandem occisus est à Tarquinio superbo Prisci Tarquinii filio. Eodem tempore apud Græcos septem Muses, id est, septem sapientes sunt appellati. Nabuchodonosor cum intrasset Babylone post triumphum, victimas solennes immolauit diis suis. Et cum recumberet post solennitatem vndeceim dierum exultans eum Principibus suis præcepit ut adduceretur Sedechias in medium & aliqui de cantoribus templi cum eo qui psallerent coram eo in multis instrumentis, & canerent hymnos de canticis Sion. Bibeant conuiuium in vasis domus domini: quorum Nabuchodonosor quædam consecrauit idolis, & quædam retinuit sibi. Cumq; darent psallentib. potum, præcepit Rex ut secreto daretur Sedechio potus laxatiuus: & coram omnibus ignominiose laxatus est: & rursus redierunt eum in carcerem. Qui nimio afflictus dolore post paucos dies mortuus est. Rex autem Nabuchodonosor fecit eum cum honore regio sepeliri.

30 Traditur quod Hieremias priusquam templum succenderetur, tulit arcam testamenti cum iis quæ erant in ea, & derulit eam inter duos montes, in quibus fuerunt sepulchra Moyses & Aaton, & in quodam specu misit, & os spelunce magno lapide clausit atq; in ipsa petra Dei nomen impressit: & factum est sigillum in similitudine sculpturæ, quæ ferro cauatur. Et pubes aperuit locū, ita ut nullus posset agnoscere eum. Illic tamō saepe nubes ut ignis fit nocturno tempore, eo quod à sua lege Dei gloria non recedat. Reliquerat Rex Nabuchodonosor de pauperibus terræ filios Israël ut colerent terrā. Qui ducentes secum Hieremiam & Baruch fugerunt in Aegyptum. Cumq; redargueret eos Hieremias, quod sacrificabant diis alienis lapidauerunt eum: Aegyptii vero honorauerunt prophetam sepelientes eum in sepultura Regum maiores beneficiorum.

quæ præstiterat Ægypto. Origine namq; sua fugaverat aspides & crocodilos, quibus Ægyptus prius infestabatur. Post hæc anno quinto eversio Hierusalem descendit Nabuchodonosor in Ægyptum, & sub ætream. Denuo ludæos, quos ibi reperit, captivos duxit in Babylonem. Ab hac vltima captivitate reliquiarum Iuda, quidam numerant septuaginta annos, vsque ad secundum annum Darii filii Histaspis. Tres enim fuerunt captivitates. Prima fuit productionis manifestæ: quæ incepit quartodecimo anno regni Iosif Regis iusti, & duravit vsq; ad primum annum Regis Cyri. Secunda incepit anno tertio Regis Iochim, quæ fuit afflictionis, & duravit vsq; ad vicissimum annum Cyri. Tertia incepit vltimo anno Sedechie, quæ fuit desolationis & duravit vsque ad secundum annum Darii filii Histaspis. Tamen magis videtur quod septuagesimus annus à destructione templi vsq; ad perfectam restaurandi licentiam sit computandus.

Quinta ætas feculi.

QUINTA ætas à transmigratione Babylonis vsq; ad Christum, quam Matthæus per generationes exequitur, quia in progenitoribus quis quot annis vixerit, non facile noscitur, ut pote in captivitate constitutus. Ideo melius numerus annorum ætatis huius vsque ad Christum per historias gentium cognoscitur adhibendus. Tamen sciendum quod scriptura sacra, si pauci menses vel dies solido annorum numero superfuerint, in annorum numeris putandis eos ponere minime consuevit. Item si pauci defuerint pro solido per synechocchen computantur, partem anni plerumq; ponendo pro toto. Quod in hoc opere factum pluries reperitur. Item vnus & idem Rex patri confegnavit: prius regnare cepit: qui postea fuit illius vel alterius regni maiori gloria decoratus. Quare quidam computant à principio regni eius & alii à sublimatione maiori: unde videtur in scripturis sepe discordantia suboriri. Quod prudens & sedulus lector clare advertere poterit.

Anni ab orbe c.

Hebræorum captivitas annis 1 x x.

4810.

Darius annis x x x i i i i.

Xerxes annis viginti.

Artaxerxes annis quadraginta.

Darius, qui & Nothus annis decem & novem.

Artaxerxes annis quadraginta.

Artaxerxes annis viginti sex.

Artaxerxes annis quatuor.

Darius annis sex.

Alexander annis quinque.

Ptolemæus annis quadraginta.

Philadelphus annis triginta octo.

Euergetes annis viginti sex.

Philopator annis decem & septem.

Epiphanes annis viginti quatuor.

Philometor annis triginta quinque.

Euergetes annis viginti novem.

Soter annis decem & septem.

Alexander annis decem.

Ptolemæus annis octo.

Dionysius annis triginta.

Cleopatra annis duobus.

Iulius Cæsar annis quinque.

Octavianus Augustus vsque ad natiuitatem Christi annis quadraginta duobus.

1147.

Hebræorum captivitas annis septuaginta permansit: in quibus ignis ab altari Dei subtractus & absconditus in puteo post septuagesimum regressionis annum assumitur inuentus viuis. Annus septuagesimus à destructione templi vsque ad perfectam restaurandi licentiam est computandus. Nabuchodonosor elatus superbia, & non cognoscens Deum, ut debuit post reuelationes somniorum, quæ vidit, ab hominibus est eiectus, & factum ut bos comedit. Mutatus est non corporis mutatione, sed alienatione mentis, & videbatur ei, quod esset bos in anterioribus, & in posterioribus Leo, quia in prima ætate voluptuosus fuit, & ceruicosus, & in fine multos interfecit: & nullus Regum

gum ei resistere potuit. Daniel autem irauit dominum, & obtinuit, vt septem menses vterentur. In quibus quadraginta diebus insaniam pariebatur, & petalos quadraginta ad eor hominis vertebatur, donec septem menses complerentur. Post quos reuocatus est: non tamen statim regnavit, sed statim fuit pro eo septem iudices, & vsq; ad finem septem annorum penitentiam egit panem & carnes non comedens & vinu non bibens iuxta consilium Danielis. Et cum iterum regnasset, voluit Daniele eohedrem facere filiorum: & Daniel noluit.

Euilmerodach autem filius Nabuchodonosor, eum pater insaniam pateretur, multa malageffia in tetra: vnde Nabuchodonosor restitutus regno misit eu in carcerē, vbi erat ioachim Rex Iuda. Dilexit autem Euilmerodach ioachim valde, & pepigit eum eo amicitiarum fœdus. Post hæc mortuus est Rex magnus, Nabuchodonosor vocabatur, qui de spoliis hostium templum Beli in Babylonia magnifice decorauit. ciuitatem reparans, ita vt sese nequaquam obsolescentes valeret flumen auerere, paternis munitionibus multo maiora addidit. Sepulchrum patris mirabili opere decorauit: & in dieb. quindecim miranda ædificia consummauit. Detulit etiam lapides grandes: ex quibus fecit instar montis ædificium magnum, & superplantauit arbores, & hortum, qui suspensus dicebatur, eo quod vxor eius, quæ in sinibus Mediæ nutrita fuerat, regione suam a longe videre desiderabat. Asserunt quidam eum fortitudine & operum magnitudine Heuleum transcendisse. Tamen obsedit fortissimam ciuitatē Tyrum tribus annis & decem mensibus, & non cepit eam. Mortuus est eo tempore Rex Nabuchodonosor: & regnavit Euilmerodach filius eius pro eo. Hic duxit vxorem fratris sui: ex qua genuit Egeasar, Lobosardach, & Balthasar. Euilmerodach anno primo regni sui eleuauit ioachim Regem Iuda de carcere: & posuit thronum eius super thronum Regū qui erant eum eo in Babylone. Et timens ne resurgeret pater suus qui de bestia resurrexerat in hominē, & quia sepulchrum eius aliquando moueri videbatur, confuluit ioachim: cuius consilium patrem secreto extumulauit, & eor atq; cadauer eius in trecentas partes diuisit & dedit eas trecentis vulturibus comedendas. Et ait ad eum ioachim: Non resurget, inquit, pater tuus nisi redeant vultures in vnum quos euolare fecisti. Mortuus est Euilmerodach, & regnavit Egeasar filius eius pro eo. Cui successit Laborardach frater eius. Isto defuncto ad Balthasar fratrem eius transit imperium. Sub istis sex Regibus expleti sunt septuaginta anni expleuitatis Iudæorum: quæ primo anno Cyri Regis Persarum laxata est.

Darii filia fuit mater Balthasar: pro qua factus est hortus suspensilis: & quia Balthasar filium non habebat, festinabat Darius occupare regnum. Similiter Cyrus erat nepos Darii filius sororis Balthasar: per quam idem Balthasar adeptus est Babyloniæ regnum. Petebat Cyrus ab Balthasar partem eiusdem tegni: & ille contempsit eum habere consortem: vnde Cyrus Rex Persarum congregato exercitu eum Dario amiculo suo Rege Medorum Assyrios & Babyloniā petit bello vendicaturus regnum Balthasar. Scindens autem primo imperum fluminis Tigris secundæ post Euphratem magnitudinis, ipsum flumen per magnas concilium deductumq; fossas in trecentos sexaginta alueos comminuit: & alucun ad siccum vsq; perduxit. Eo prædictis opere fossoribus etiam Euphratem longe validissimum fluium per mediā Babyloniā interfluentem multis fossis deriuauit: ac sic meabilibus vadis eo diminuto exercitū suis iter siccum aperuit. Intrauerunt igitur hostes: & capta est vrbis tunc longe cunctis gloriosior & opulenter: quam humano opere posse extrui vel humana virtute capi vel destrui posse, fere apud mortales incredibile videbatur. Ipsa nocte Balthasar vidit æ manum scribentem contra se in pariete: & eadem nocte interfectus est à Chaldeis.

Darius regnavit annis triginta quatuor. Huius anno secundo Iudæorum est captivitas resoluta. Cyrus enim tanquam maiori in omnibus deferrebat. Nempe Babylonia à Nembrot gigante fundata, à Semiramido Regina reparata delitiis & fortitudine abundabat. Hæc campi planicie vndique conspicua, natura loci lætissima, castrorum altitudine mistice decorata, manibus paribus per quadrum pulchre disposita, firmitas & magnitudo murorum eius vix relatu credibilis, habens in latitudine cubitos centum quinquaginta & altitudine sexcentos ab hostium cunctorum ineursibus secuta videbatur. Ceterum ambitus eius quadringentis octoginta stadiis circumuehitur. Ipsa autem latitudo murorum in consummatione pinnarum, utroque latere habitaculis æquo dispositis media intereapedine suis iunctas quadrigas capit. Murus coeli latere atq; interitus bitumine erat compactus.

Fossa extrinsecus late patens undique vice amnis circumfuit. In fronte autem murorum erant centum portæ & rex nimis magnitudinis. Et tamen Babylon illa à Deo foris & magna minima mora victa & capta subuersa est. Cyrus postquam Babyloniam vt hostis inuasi vt victor euerit, vt Rex disposuit, bellum transtulit in † Lybiam.

Tenuit Darius ante primo monarchiam sibi exhibente obediendam Cyro: secundo veto anno constituit Cyrum monarcham, quia enim super salutem propriam diligebat. Vnde Cyri monarchiz anno primo suscitauit Deus spiritum eius, & dedit libertatem omnibus Iudeis, qui erant in regno suo, & licentiam redeundi in Iudæam, & ædificandi domum domini. Cumque Iudei inciperet ædificare, Samaritæ inuidentes impediabant eos. Et cum non possent eos impedire per se, dederunt munera Principibus Regis Persarum, quærant positi super terram, vt eos impedirent. Vnde factum est vt ignorante Cyro adeo impediuerint eos, quod in triginta annis, in quibus Cyrus regnauit, non exierunt muros templi nisi vsque ad apodationem. Porro Cyrus cum peruisset Ctesium luxta fluuium Halicem, gentem Lydorum bellicosissimam alluite redegit in eorum: tradidit enim illis sollempnitates & ludos, præcipiens eis vt iustis, comestationibus & amplexibus vacarent quasi beneuolentiam in eis ostendens: & in hunc modum eos eneruauit: & quos bello non poterat, per libidinem expugnauit. Postea vero misit nuntios ad Thomiriam Reginam Masagetarum, vt cum acciperet in coniugem. Quæ cum nollet ab exercitu Thomiris Cyrus bello victus est & occisus. Quæ caput illius præcisum in vitem plenum sanguine humano proficiens insulando dixit: sariate sanguine quem iustit.

In diebus Cyri septimus Rex Romanorum Tarquinius superbus à regno est expulsus & merito, quia urbem velut Rex premebat, velut exactor seruitutis perurgebat, velut hostis bellis & seditionibus regnum euertebat, & crudelitate Tarquiniarum, quos secum habebat, deuastabat Romam. Hic excogitauit diuersa genera tormentorum scilicet, vincula tauræ, fustes, latrocinia, carceres, compedes, catenas, & exilia. Causa etiam Tarquini iunioris filii sui, qui Lucretiam nobilem matronam corrumperat, omnibus erat odiosus. Post hunc Romani sibi consules præfecerunt, & leges statuerunt vsque ad Iulium Cæsarem. Sicque factum est, vt eadem Babyloniamurgeret Roma. Babylon namque à Cyro Rege Persarum est subuersa & Roma eo tempore à pestifera Tarquiniarum Regum dominatione est liberata. Siquidem cecidit orientis regnum, & ortum est imperium occidentis. Et per quatuor mundi partes quatuor regnorum principatus eminentes extitisse noscuntur. Babylonium regnum ab oriente, Carthagenense à meridie, Macedonicum à septentrione, ab occidente vero viguit Romanum imperium. Primus consul Romanorum Brutus fuit vix tenente Roma imperium vsque ad quintumdecimum miligram: quarum quædam alie regiones sibi iam fauorem & seruium exhiberent propter eius fortitudinem & prudentiam. Inde etiam tribuni plebis & dictatores & rursum consules rempublicam rexerunt vsque ad Iulium Cæsarem.

Mortuo Cyro successit ei filius eius Cambyfes qui apud Efram Artaxerxes vel Assærus dicitur. In historia vero Iudith Nabuchodonosor vocatur. Per idem tempus Iudith historia scribitur. Pythagoras quoque Arithmetice artis inuentor, atque Xenophanes comædiarum scriptor insignis habetur. Iesus sacerdos magnus, & princeps gentis Zorobabel claruit. Aggeus, Zacharias, & Malachias prophete claruerunt. Cambyfes autem ingressus Egyptum vastauit eam & condidit Babylonem in Egypto: cumque reuerteretur ab Egypto ægrotabat & ferebatur ceteris Regum. Et mortuus est in Damasco.

Erant tunc in Perside septem magi, id est, septem sapientes, & conuenerunt inter se vt venirent diluculo in atrium palatii super equos soli ante fores templi. Et cuius equus prius hinniret, Rex constitueretur. Erat vnus eorum Darius filius Hystaspis: qui secrete mandauit custodi equorum suorum vt in loco ad quem in crastinum conuenire debebant, equo suo de nocte supponeret equum. Quo facto cum in crastinum septem magi ad dictum locum venissent, statim ad equum memoriam equus Darii hinnitum edidit & continuo Darius in Regem est eleuatus. Erat ei valde familiaris Zorobabel, & tribuit ab eo anno secundo regni sui constructionem templi, & vasa domini remittit in Hierusalem. Et consummatum est templum quadragesimo sexto anno à prima licentia quæ dedit Cyrus redeundi & ædificandi templum. Vnde in Euangelio dicitur: quadragesima & sex annis ædificatum est templum hoc. Post Dariu Xerxes filius eius regnauit, qui Deu coluit.

coluit, & multa gloriose gessit. Darius autem magnus filiam Cyri duxerat uxorem ex qua genuit Xerxem, qui regnavit annis viginti. A quo tempore in Israel non Reges sed Principes fuerunt vsque ad Hyrcanum & nepotem eius Aristobolum. Tunc temporis Herodotus historiarum scriptor & Xeus agnoscitur pictor, Heciodus, Prodarus, Sophocles, & Euripides tragediarum scriptores fulserunt, Gorgias primus rhetor claruit. Hoc tempore lapis habens formam caprinam in Aegæum mare visus est cecidisse de celo.

Artaxerxes qui & Longimanus regnavit annis quadraginta. Editas sacerdos legem à Chaldeis succensam per spiritum sanctum reparavit, & scribendi modum & 10 novos apices litterarum excogitavit, qui faciliores ad scribendum fierent & ad pronuntiandum. Prius enim arantis more scribebant de sinistra in dextram & de dextra in sinistram, unde scribere dicitur exarare. Nehemias muros Hierusalem restituit, & dux Israel fuit. Aristarchus, Aristophanes, Sorades tragediarum scriptores habentur. Hypocras medicus, Socrates philosophus & Demetrius claruerunt. Darius qui & Nothus annis decem & nona. Plato philosophus floruit. Dionysius in Sicilia tyrannidem exerceat. Ignis de Aethna vsque ad mare erupit. Aegyptus à Persis recessit. Hic fecit vineam auream in qua erant diversi generis gemmarum pro racemis pendentes. Artaxerxes qui à Iudæis Asuerus dicitur, annis quadraginta. Ester historia expletur. 20 Plato quoque & Xenophon claruerunt. Athenienses viginti quatuor litteris vii coeperunt, cum antea sedecim solummodo vterentur. Senones Galli duce Brenno Romanam invaserunt & ex ea partem maximam cremaverunt. Romani sex mensibus tribunis militaribus pro cōsilibus vii coeperunt. Obiit Anaxagoras philosophus & Heraclytus tenebrosus atque Democritus, Socrates venenum bibit & mortuus est. Diogenes claruit. Magnus philosophus Aristoteles Hispanus natione in Græcia Platonem audiuit: & in multis floruit maxime dialectica & metaphysica. Artaxerxes annis viginti 30 sex. Hic Ochus dictus est & ciuitate Apodasio Iudæorum capta in Hircaniam accolas translatos iuxta mare Caspium collocavit. Arkes annis quatuor. Demosthenes primus orator agnoscitur. Romani Gallos superaverunt. Iudæorum Pontifex maximus Iaddus cuius frater Manasses templum in monte Garizion cōstruxit ad similitudinem templi Hierusalem: & multos Iudæorum secum associavit. Darius annis sex. Eodem tempore Manlius Torquatus consul Romanorum filium suum virgis caesum securi percussit, quia contra imperium consulum cum hostibus pugnavit, & tamen 40 vicit eos.

Alexander Macedo annis quinque. Ille regnavit annis duodecim: sed illi quinque hic tantummodo computantur quibus Afix monarchiam tenuit solus. Fuit filius Philippi Regis Macedonum: qui per insidias est percipit à Paulania trahente genus ab Orestes. Alexander viginti annorum erat cum regnare cōpisset: qui volens obinire Syriam transiit Hellepontum. Et congregati sunt aduersus eum duces Darii qui erant trans flumen: & super Granicum fluvium expugnauit eos. Tunc Darius Arsami 50 filius collegit exercitum magnum, & transiit Euphratem, & montes Ciliciz, sperans iuxta montem Taurum in Armenia minore Macedones expugnare. Commisso autem prælio victus est Darius ab exercitu Alexandri: & capta matre eius vxore ac filius ad Persas fugit. Alexander autem cepit Damascus & subiugata Sydona Tyrum obsedit. Et scripsit ad Iaddum principem sacerdotum in Hierusalem, vt sibi præberet auxilium & exercitui venalia præpararet & redderet sibi tributa, quæ prius Dario conferebat. Respondit autem Iaddus se Dario sacramenta dedisse, nec eo viuente posset transcendere constituta. Tunc iturus Alexander valde comminabatur Iudæis, & iniectis aggeribus coarctauit muris ciuitatis, & cepit Tyrum fortissimam ciuitatem: quam fortis Rex Nabuchodonosor fere per quatuor annos obsedit & eam non potuit capere. Destruxit igitur Tyro & terra coarctata magnus timor inuasit omnes orientales qui audierunt. Post hæc obsedit Alexander Gazam, & ea capta Hierosolimam festinabat. Timentes autem Iudæi clamauerunt ad dominum, & immolabant hostias. Summus sacerdos Iaddus obtulit sacrificium. & cū obdormisset a dmonitus est à Deo quid faceret. Et exurgens à somno ciuitatem Hierusalem multis insigniis ornauit: & ipse pontificalibus indutus, & reliqui sacerdotes cum eo stolis legitimis decorati venienti Alexandro obuii extra ciuitatem processerunt. Alexander autem intrans summum Pontificem stolis vestibus insignis ira mutata in mansuetudinē istum de equo descendit, & nomen domini quod scribatur erat in fimbria aurea, quæ erat in fronte sacerdotis, adorauit. Interrogatus autem quare sacerdotem gentis Iudææ adorasset, respondit

Non hanc adorauit, sed Deum cuius principatum sacerdotii gerit: nam per somnium in ali habito Deum conspexi, dum essem in Macedonia: qui mihi totam Asiam se daturum promissit. Ingressus itaque urbem Alexander secundum iussuionem sacerdotis in templo sacrificium obtulit, & dona multa auri & argenti contulit, & concessit ludæos vbique partibus legibus vti, & septimum annum sine tributo esse propter sabbatum terræ: quæ exinde cum lætitiâ & deuotione profectus est. Cumque venisset ad montes Caspios, miserunt ad eum filii captiuitatis decem tribuum postulant, vt daret eis licentiam in terram Israel reuertendi. Qui cum quæ fuisset captiuitatis causam, accepit eos ad deo Israel recessisse idolis & vitulis aureis immolando. Tunc respondit quod artius includeret eos: cumque angusta viarum loca obstrueret molibus hituminatis terra subito tremuit, & fulgur cecidit, & præcis rupibus maxima montium pars corruit: & loca meahilla obstruxit. Rex autem Alexander interfecit Darium Regē Persarum & Regem Portu: qui fecerat vicem magnā ex auro: vbi etiam quasi racem omnium lapidum pretiosorum inestimabilis pretii. Accepit aurum & lapides Alexander & diuisit exercitibus suis. Et cum post multos triumphos totius Asiæ monarchiā obtinuisset, posuit in Lybia Gades, id est, columnas æreas & marmoreas & arcum triumphalem. Reuertens autē in Babylonem sumpto veneno vsum linguæ amisit: & extremam voluptatiem suam scripto expressit. Noluit monarchiam suam in aliquem transferre ne aliquis par ei potentia apud posteros legeretur. Duodecim quos ab adulescentia socios habuerat regni successores instituit. Hæc autem institutio nō sterit: nam quatuor ex his abiectis aliis regnauerunt. Fertur etiā duodecim Alexandrias edificasse per numerum annorum quibus regnauerat: in Lybia quoque Aretho condidit ad indicij virtutis suæ. Tunc regnū Persarum deleuit. Post mortē Alexandri regnū eius diuisum est secundū Danielis prophetiā in quatuor ventos cœli. In Ægypto enim quæ est ad meridiem primus regnauit Ptolemæus, qui Soter est cognominatus filius Lagi: quo sequētes Reges Ægypti Ptolemæi dicti sunt. In Macedonia Philippus, qui & Arideus, frater Alexandri, quæ est ad occidentē Syriæ & Babylonis & superioribus locis, quæ sunt ad ad orientem, Seleucus Nicanor imperauit Asiæ & Ponto & ceteris in eadem plaga prouinciis, Antigonus imperauit ad septentrionem.

Post Alexandrum in Syria regnauit Seleucus. Post Seleucum Antiochus Soter: a quo successores Reges Antiochi dicti sunt. Post Antiochum Theos. Post Antiochum Galatius. Post Antiochum Magnus. Post Antiochum Epiphanes. Hic cum esset Romæ pro patre obfess, mortuo patre clam reuersus in Syriam exhibuit se benignum omnibus & munificum. Serenus erat in agendis & acer in hostes: vnde à populo cognominatus est Epiphanes, quod sonat illustris. Qui cum sibi regnum adeptus esset, aperuit malitiam insitam sibi, & erexit se impius contra Deum. Hic enim Hierusalem dolo inuadit, & templum expoliatur, Ephebiā, id est, Lupanar ephehorum in Hierusalem constituit, leges Dei abtulit, cunctos sibi subditos in idolatriam impulit, & summum sacerdotium in impiissimo laconi vendidit. Ob quam causam ignis sacrificij, qui per septuaginta annos Babylonis captiuitatis & etiam amplius in puteo sub aquis vixerat exinctus est super altare, quamuis lignorum fomite nutiretur. Vnde notandum quam inestimabile malum sit apud Deum vitium simoniz.

Ptolemæus Soter post Alexandrum regnauit in Ægypto annis quadraginta. Hic in ludæam sub specie sacrificandi Deo Hierusalem veniens die sabbati multos ludæorum cepit & tam de ludæa quam de Garizim captiuos trahens ad Ægyptum rediit & venditione exposuit: vnde à negotiatoribus nationum per multas regiones distracti sunt & dispersi. Inde est quod in actibus Apostolorum legitur, quod erant habitantes in Hierusalem iudei viri religiosi ex omni natione quæ sub cœlo est. Tunc liber primus Machabæorum incipit. Menander Comicus, & Zenon & Theophrastus philosophi claustrerunt. Eo tempore Apud Claudius Cæsar Romæ claustrum aquas Claudias induxit, & viam Apiam lapidibus nigris strauit. Censu Romæ agitato inuenta sunt ciuium ducenti septuaginta millia: quoniam singula capita ciuium dederunt nomen vt certus numerus haberetur. Condita sunt à Romanis Ariminum & Beneuentum.

Ptolemæus Philadelphus annis triginta octo. Hic nutu Dei dedit edictum, vt omnes iudei qui erant sub eius ditione, haberent licentiam in terram suam redeundi, & obseruandam legem Dei. Misit etiam munera ad Eleazarum summum sacerdotem in Hierusalem rogans vt mitteret sibi legem Dei & viros peritos qui eam transferrent de Hebræo in Græcū. Eleazarus vero misit sapientissimos viros septuaginta duos cū lege ad Ptolemæū. Qui recepit eos honorifice, & quicquid ab eis obsecrā quæsiuit inuenit:

& ma

& maxime de cognitione Dei & administratione regni: & in septuaginta duobus diebus in singulis cellulis transtulerunt rotam legem: & per spiritum sanctum vna & eadem tam in verbis quam in sententiis inuenta est editio omnium. Placuit factū Regi: & eos hunc remuneratos remisit gratias agēs. Eleazar quoque transmissit munera multa. In templum misit vasa sancta quae potuit inuenire. Misit etiam mensam magnam gemmis pretiosissimis insignitam: cuius spissitudo eum esset dimidii cubiti, opus tamen materiam superabat. Eo tempore Sostratus Pharum in Alexandria construxit mirabile valde: erat enim turris altissima in litore maris sicca, non in terra fundata, sed super quatuor carnos vitreos posita: & tantae magnitudinis artificio quod ignis in summo positus totum litus irradiabat. Erat quoque in ea mirabile phanum sepulchrum Arati in Sicilia admiratione dignum: nam saxa iscta super eum recliunt. Tunc Aratus astrologus claruit: & argentei numi primum Romae eunduntur. Cathaginenses nauall praelio vicerunt Romanos Metello consule fugato.

Ptolemæus Euergetes frater Philadelphi annis viginti sex. Hic ab Ægyptiis Euergetes dictus est, quod reuēctio sonat. Erenim post vastatam Syriam, Ciliciam, & partē Afriæ inter innumera spolia quæ cepit, etiam Deos eorum, quos Cambyſes in Persia transiuerat, reportauit. Eo tempore Iesus filius Sirac ecclesiasticum librum sapientiæ composuit, & quædam Salomonis verba interseruit in eo. Ennius Tarentinus à Catone quaestore Romæ translatus est. Quadraginta ferme milia Gallorū à Romanis cæsa sunt. Apud Rhodū colossus magnus corruit terræ motu. Erat enim imago maxima ram miræ magnitudinis, ut sagitta ad summū dirigi non valeret. Caput eius tantæ magnitudinis quod capere poterat triginta coros granini inferiori parte in plantis pedum eius aperta erat, unde homo intraret & ad caput ascenderet.

Ptolemæus Philopator annis decem & septem. Fuit filius Euergetis. Ab isto Iudæi prælio victi sexaginta milia corruerunt: Siciliamque Marcellus consul obtinuit.

Ptolemæus Philometor annis viginti quatuor. Libri secundi Maccabæorum historia inchoat. Hac ætate Romani victos Græcos liberos esse iusserunt dicentes: impium est seruos esse, apud quos philosophia primum orta est magistra morum & inuentrix liberalium disciplinarum.

Ptolemæus Philometor annis triginta quinque. Per idem tempus Scipio Africanus victi: & Terentius comicus claruit. Hunc Ptolemæum Rex Syriæ Antiochus magnus vicit, & Iudæam sibi subiugauit. Tributa septimi anni & ministrorū templi, quæ Philadelphus relaxauerat, reuocauit. Qui dum finitimas regiones supra modum infestaret, delata est res ad Romanos: & missi sunt ad eum Scipio Africanus & Scipio Nasica & ab infestatione sub religione iurisiurandi amouerunt eum. Insuper rulerunt ab eo obsidem silium eius Seleucum. Quem volens recipere ab eis tradidit pro eo silium minore natu Antiochum Epiphane: ita quod esset obſes perpetuus. Antiochus magnus regnante Ptolemæo Epiphane Syriam & Ægyptū fortiter infestabat. Onias autē sacerdos assumptis plurimis Iudæorū fuit in Ægyptū: & accepit à Rege, Heliopoles regionē, & in eo struxit templū simile templo Iudæorū asserens se implere vaticiniū Isaac dicentis: Erig altare domini in Ægypto & titulus eius in terminis eius. Hoc templū Ptolemæus Philometor multis diuitiis & gloria decorauit: quod postea Vespasianus cum ipsa ciuitate quæ dicebatur Onia funditus euerſit. Occisus est in Perside Antiochus in phano Nane, id est, fortuna: & membratim eiectus est à sacerdotibus qui dolo se promitterant ei thesauros: & regnavit pro eo filius eius Seleucus pessimus & iners. Eo tempore Aristobolus natione Iudæus peripateticus philosophus scripsit commentarios in Moysen Ptolemæo Philometori. Antiochus vero Epiphanes qui erat Romę obſes, occulke fugit in Syriā, & obtinuit regnū. Hic templū Hierusalē spoliavit, & omnē vsum sacrificiorū remouit: idoli Iouis Olympici inter duos Cherubim posuit, & sanctuariam

Epiphane. Pensanda valde tunc prudentia Romanorū: nā subditos sibi, amicos vocabant strenue defendentes. Vnde cum Antiochus obſideret Alexandriā Ægypti, legati Romanorū missi sunt ad Ægyptios liberandos quib. se derati erant. Cumque applicuissent, egressus est eis obuiū Antiochus. & cum staret in litore, dixit ei Marcus Publius: Senatus populusque Romanus præcipiunt tibi recedere ab amicis suis: cumque ille peteret inducias respondendi, Marcus circa illū fecit circulū in sabulo dicens: Senatus populusque Romanus præcipiunt tibi ne egrediaris de hoc circulo donec respondeas. Ad quæ Antiochus sic visū est senatui populoque Romano recedendū est: & recessit ab Ægypto. Tunc iēporis Mathathias leges patrias fortiter vindicauit. Quo mortuo Iudas Maccabæus ducem Iudæorum suscepit. Antiochus autem cum iterū proponeret Iudæam

euertere & facere Hierusalem polyandrium Iudæorum, iussit in furore agitari eurrum: & statim apprehendit eum gravis dolor viscereum, & eadeo de cutru in petram collisus est: ferebatur humeris in gestatorio, & ebullientes vermes huebant a carne eius: & nec ipse nec exercitus fxtorem illius poterat sustinere. Cognouit Antiochus potentiam Dei: & fatebatur se pari hoc pro violatione templi, atque ioter aiorissimus dolores in montibus miserabiliter mortuus est.

Ptolemæus Evergetes annis viginti nouem, qui Philologus dictus est. Hoc tempore pete consules Brutum & Tolemonem Hispaniæ maior pars à Romanis plus sapientia quam armis obiecta est: & constructa ciuitas Tolerana. Ionathas dux & ponofex Iudæorum. Quo à Triphone interfecto Simoo frater eius in ducatum & sacerdotium eleuatur: & quia Romani sapienter & elemeoter se gerebant regendo fere totus orbis eorum dominium expetebat.

Ptolemæus Soter annis decem & septem. Varro Ciceroque oascuntur. Thraees Romanis subleuntur.

Ptolemæus Alexander annis decem. Syria per Gabinium ducem id Romanorum dominium transit.

Ptolemæus Philæon Cleopatrz filius a nois octo. Hic postquam à matre per Gabinium ducē fuerat electus aono octauo regressus de Cypro regnū obtinuit: eo quod Alexandrū, qui antecum regnauerat, ob interfectionē matris eiues à regno expulerāt. Per idem tempus Sylla Athenienses vastat: Salustius quoque historiographus nascitur. Aristobolus filius Ioannis Hyrcani regnum & pōtificationē Iudæorū post captiuitatē Babyloniz obtinuit primus. Plotus Gallus laninam rhetoricam primus docuit Romæ.

Ptolemæus Diooysius annis triginta. Per idem tempus Cato philosophus clariuit. Virgilius nascitur Maotuz: qui multa Romæ & Neapoli humana sapientia glorioso fere incredibilia fecit: cuius etiam carmina de Christo mapisfctissime prophettare videntur. Horatius nascitur in † Venulina. Cicero laude oratoria celebratur. Apollodorus clarus habetur, qui postea extitit pæceptor Augusti. Ouidius philosophus poeta nascitur. Pompeius capta Hierosolyma templum irreuerenter intrauit, & vsque ad sancta sanctorum ascendit: cuius miratus pulchritudinem nihil de thesauris domus Domini abstulit, sed intactos permanere pæcepit: Iudæos tamen tributarios Romanis fecit.

Cleopatra regnauit annis duobus. Hæc Ptolemæi Evergetis Regis Ægypti fuit filia, & fratris Ptolemæi Philopatoris soror & coniux effecta. Quæ dum Philopatorem regno fraudare uoluisset, tempore belli ciuilis io Alexandria occurrit Cæsari: & per speciem atque stuprum regem sibi & mortem Ptolemæo apud Iulium impetrauit. Arque Alexandriæ regnum per Iulium Cæsarem io Romanam transit ditioem. Regnum Ægyptiorum hinit. Cleopatra postea Antonio Cæsari nupit: & Inier Octauianum Augustum & Antonium discordiæ nutrix fuit.

Cæsar Iulius annis † quinque. Ab isto sequentes imperatores Romani Cæsares vocati sunt. Hic primus Romanorum monarchiam tenuit & inter mortales victoriosissimus fuit.

Octauianus Augustus ante natiuitatem Christi imperauit annis quadraginta vno: cuius incipiente imperii anno quadagesimo secundo in Bethleem Iudæ de virgine Maria natus est Christus. Ab isto sequentes imperatores Romani Augusti dicti sunt. Finit æras quinqta seculi. Amen ordiendum est qualiter facerdotium & regnum Iudæorum post captiuitatem Babyloniz fuerit reparatum, vt ad oarratioem sextæ ætatis seculi clarius accedamus.

Post mortem Simonis ducis & sacerdotis magni, qui fuit vltimus quinque filiorum Mathatiz, successit ei filius eius Ioannes cognomine Hyrcanus: qui tale cognomen sortitus est eo quod Hyrcanorum populos in bello strenne superauit. Hic infectus est Ptolemæum, qui patrem eius Simonem dolo interfecerat, matremque eius cum duobus parulis tenebat in vinculis, & fugerat ad Dagon oppidum vltra Hierichonta. Obfesso vero oppido cum Ioannes acriter inuolueret, Ptolemæus matrem eius & frares super muros exdebat vsque ad sanguinis effusionem: fractusque pletate Ioannes ab impugnatione se temperabat: matre tamen elamante ne propter se fineret Ptolemæi scelus inultum, mortem enim suam sic iudicare meliorem immortalitate. Ob hoc itaque diutius tracta obsidione septimum aduenit annos, Iudæis scitatus, recessitque ab obsidione Ioannes. Ptolemæus veto matre ipsius & fratribus oculis fugit ad Zenonem Philadelphæ Tyrannum, qui Cotyla dicebatur.

Post Antiochus Pontius Rex Syriæ obsedit Hierusalem. Quamobrem aperuit Ioannes duos de octo loculis circumstantib. sepulchrum David: & sustulit ex eis plura quam tria millia talentorū auri & argenti, deditq. trecenta talenta Antiocho vt ab obsidione recederet, & vt placaret murmur populi de sepulchri apertione, de reliqua pecunia primus in stauit hospitale pauperū in Hierusalem & muros fortes in eo instruit ad defensionē templi. Samariam captam solo æquauit: quam post Herodes instaurans Sebastem nominauit. Eodem tempore mortuo Ioanne filio Simonis, qui cognominabatur Hyrcanus, rebus optime administratis relictis quinque filiis Aristobolo & Antigono cum tribus aliis minoribus, Alexandra vxor Ioannis discretissima ex præcepto Ioannis præerat Iudæis, eo quod nullus filiorum ad populum regendum sufficeret. Aristobolus vero impatiens dominii materni matrem cum fratribus minorib. in carcerauit: & Antigonom, quem diligebat secundum à se cōstituit: imposuitq. sibi diadema regni & sacerdotii, & restitutum est regnum Iudæ. Fluxerant à Sedechia vel à captiuitate Babylonis anni quadringenti septuaginta quinque. Aristobolo autem præcisum est regnū, & non regnauit nisi per annum, eo quod matrem fame peremerat in vinculis. Consilio etiam vxoris suæ fratrem suum Antigonom interfici fecit, & ipse postea expirauit. Quo mortuo vxor eius, quæ prolem ex eo non suscepit, fratres viros soluit à vinculis maiorem natu Alexandrum Regē constituens, qui cognominatus est Iannæus. Hic Alexander filius Ioannis Hyrcani regnauit annis triginta octo. Accepit vxorē nomine Alexandram, quæ & Salome dicta est. Adeo nequissimus fuit quod in trib. annis circiter quinquaginta millia seniorum interfecit, quia facinora eius detestabantur. Cumq. offensus esset populo, munivit sibi palatium in turri, quæ Baris dicebatur, quem duo viri defendere poterant ab omni viuentē. In tantum odiosus erat Iudæis vt semel percussit ab eo quo pacto posset eos sedare, responderint, si moreretur. Ob hoc in plateis Hierusalē octingentos viros vxoratos suspendit, vxoresq. eorum & liberos necauit. Sciens itaq. filios pro parte Iudæis odiosos, regnum reliquit vxori, quæ sub viro resistens ipsius tyrannidi beneuolentiam sæpe comparauerat, & simulatam religionem in habitu præferebat. His temporibus iugurta contra Romanos dimicans à Sylla & Mario captus est. Romæ aræ rhetorica cepit haberi edocta à Plotio Gallo. Alexandrum dum regnaret Hyrcanum primogenitum suum Pontificem declarauit eum futurum Regē iudicans quia modestus erat. Minorē vero Aristobolum, eo quod feruentis animi videretur, priuatū viuere coegit. Eo tempore orta est in Iudæa hæresis Phariseorū, quorum consilio utebatur in omnib. Alexandra. Nono autē regni sui anno ægrotauit Alexandra: & Aristobolus collecta plurimorū manu post matrē nitebatur regnare. Ob hoc mater miserata querelārū Hyrcani acceptos obliues coniugē & filios Aristoboli in custodia reclusit, ne regnum sibi Aristobolus vsurparet. Mortua verō Alexandra Aristobolus contra fratrem mouit arma, & in congressione victus Hyrcanus fugit in Hierusalē. Tandem ea lege in concordiam redierunt, vt Aristobolus regnaret, & Hyrcanus sub eo quibuscumq. honorib. fungeretur. Orta tamen iterum discordia magna inter Hyrcanū & Aristobolū, super obtentu regni fortiter contendebant. Tunc temporis Pompeius, qui missus erat à Romanis contra Tigranē Armeniæ Regē, cum audisset fratrum disensionem, in Iudæam venit, atq. legati à fratribus utrinq. venerunt eius auxilium postulantes. Properare vero Hierosolymam Pompeio occurrit et Aristobolus pollicens illi infinitam pecuniam, seq. Romano imperio de cætero paritum. Cumq. missus esset Gabinus ad accipiendam pecuniam & vacuus reuertetur, Pompeius Aristobolum in custodia collocauit: & obsedit Hierusalem: atq. à fautoribus Hyrcani in urbem receptus est. Fautores vero Aristoboli secesserunt in templum: sed à Romanis fortiter debellati. Templum irruptum est & à Romanis prophanatum, ita vt equos in porticibus stabularent. Ob quam causam creditur, nunquam de cætero pugnassee Pompeium quin vinceretur, qui hæctenus fortunatissimus fuerat. Imposuit Pompeius Hierosolymis tributum Hyrcano Pontifice declarato, & Aristobolum cum duobus filiis Alexandro & Antigono & totidem filiabus captiuauit: Romamq. per Ciliciam properabat Syria & Iudæa administratione Scauro commissa relictis secum duab. cohortibus, Alexander vero filius Aristoboli ex itinere fugit: qui magna manu collecta Iudæam deuiastabat, & Hyrcano prominebat. Obtinebat autē munitissima loca: & in castro Alexandro à Gabinio obsessus consilio matris Alexander se & castra sua tradidit: quæ Gabinius funditus euerit. Post hæc Gabinius cura templi Hyrcano mandata gentē Iudeorū in quinque conuentus diuisit quasi per pentarchias Iudææ superbiam frangens. Eo tempore Antipater alienigena factus est amicissimus Gabinio: adeoq. claruit quod data est ei vxor

Regis Arabum Cyprus nomine: qui fustulit ex ea quatuor filios & filiam, id est, Phasellum, Herodem, qui post dictus est Ascalonita. Tertius Iosipus, quartus Phecoras, filia dicta fuit Salome. Post hec casu elapsus est Aristobolus Roma, qui magna manu Indeorum constata in Iudæa Alexandria muro recingebat. Ad quem debellandū missus est à Gabinio Antonius. Captusq; iterum Aristobolus, cum filiis Romæ in carceratus est: sed filii eius in Iudæa remissi sunt. Post hec cum Gabinus apud Egyptum detineretur, Alexander Aristoboli filius Iudeos iterū ad dissensionē reduxit. Sed rediens Gabinus eos pacificauit, & Hyrcano pontificatū confirmauit. Quo mortuo missus est præ se Syria Crassus, ut etiam Parthos, qui iam Romanis imminerebant, reprimere. Hic tulit fore totum aurū de templo ad duo milia talentorum à quibus Pompeius abstinerat. Erob-
 hōe ex Romani senatus sententia † Cassius aurū igne liquefactū in os eius infudit donec moreretur dicens: Aurum sitisti, aurum bibe. Eo tempore factū est dissidium inter Romanos pro Pompeio & Iulio Cesare. Caesar autem post senatus & Pompeii fugam trans mare Ionii rebus omnibus Romæq; potius solum Aristobolum cum duabus cohortib. in Syriam misit per hunc Iudæā sibi posse subici arbitrat. Verum spes Cesaris frustrata est. Nam ab amicis Pompeii veneno periit Aristobolus: occiditur quoq; filius eius Alexander Antiochiæ à Scipione. Solus Antigonus superstes remansit cum fororibus suis & ad quendam Ptolemæū, qui sub Libano morabatur, confugit. Acceptoq; Ptolemæus minorē sororē eius Alexandram nomine in vxorem: de qua suscepit Lisianiam Abilina postea terrarcham. Iulius quoq; Caesar antea in cōsultau Ges-
 manos & Gallos obtinuit: Britanni quoq; victos obsidib. acceptis stipendiarios fecit.

Inter Pompeium & Iulium Cæsare per quatuor annos inde fineretur bellum acerrimum toto orbe tenuit: & in Emathia victus Pompeius Alexandriā fugit: in qua à Ptolemæo Rege Egypti percussus interit. Mortuo Pompeio Antipater amicus Pompeii Iulio Cesare se firmiter copulauit: & in multis fidelissimus amicus & subditijs Cesari elaruit: unde cuius est Romanus ascriptus, & eius gratia pontificatū Cesar confirmauit Hyrcano, ita tamen ne Rex vocaretur. Post hæc Antipater filiū maiore Phasellū Hierosolymis sub se procuratorē statuit, & Herodē Galilææ præfecit, & adeo terram sibi subditam quicquid reddidit, ut Herodes, pater Galilææ cantaretur. Cesar de partib. transmarinis Romā vēiit, & gloriose receptus, & octauo decimo die de Roma Saguntū acce-
 sit & principantibus Petreio & Afranio totā Hispaniā Romano imperio subiunguit, & Hispaniā Iulianā Romulā vocauit. Per diuersas Hispaniæ partes itinera ob insigne nominis fieri iussit: & turrim mirabilē in Pbaro Gallicæ condidit. Et ab Hispania regressus Romæ dolo Bruti & Cassii occisus est post annos quinque & menses septem quam regnare cepit. Tribus autē annis & mensib. septem post victoriā Pompeii solus tenuit principatū. Obiit autē Cesar anno ætatis suæ quinquagesimo sexto. Corpus eius combustū est à populo Romano in foro, & statuerunt sibi columnā lapidis Numidici, super quam tumulari est in pomo deaurato, quæ sulca dicta est. Centesimo die ante mortem eius, fulmen cecidit iuxta statū Cesaris in foro: & de nomine eius superscripto C. li-
 ram capitalē abruptit. Noctē præcedente diem mortis eius fenestræ thalami tanto stre-
 pitu apertæ sunt, ut Cesar à lecto exiliens ruiturū crederet domum. Eadē die cum iret in capitolium, dacti sunt ei literæ indices mortis imminentes: quæ, dum portaretur oculis, in manu eius nondū solutæ inueniunt. Eodē tempore apparuerūt tres soles in oriente: qui paulatim in vnū corpus solare redacti sunt significantes qd dominū Lucii Antonii & Marci Antonii & Augusti qd post Iulij Cesarē Romanorū adepti sunt, in vnā monarchiam rediret, vel potius qd notitia trinitatis in vno Deo toti orbi imminere futura.

Erat eodem tempore quidam de amicis Hyrcani nomine Malicus aspirans ad sacerdotium, & cupiens Hyrcanum veneno appetere prius appetit Antipatrum: & veneno oblato interfecit. Herodes vero ob vindictam patris Malicum interfecit. Habebat tunc Herodes vxorem nomine Dositē sed ignobilem, de qua Antipatrum suscepit: superduciq; Mariamnem nepem Hyrcani: cuius etiam amore circumcidit se, & factus est proselytus. Habuit & vxores alias, quarum plures suscepit filios: ex quibus paucos sufficit numerare: primogenitus Antipater ex Dositē, Alexander & Aristobolus ex Mariamne, Archelaus ex Mathata Samaritide, Herodes Antipas, qui post tetrarcha fuit, & Philippus ex Cleopatra Hierosolymide.

Veniens autem Antigonus cum Pacoro Rege Parthorum in manu valida Antonio Cesare regresso Romanam Hierusalem expugnabat. Sed cum intrasset urbem Hyrcanū & Phasellum Parthorum exercitus cepit & Herodes ad Idumæos contribules suos fugit. Parthi vero Antigonom restituerunt in regnum: & Hyrcanum & Phasellum vi-
 ros

Etos ei tradiderunt verberandos. At ille dentibus aures Hyrcani truncavit, ne quando mutatis rebus solutus pontificatum reciperet: Phaselus vero cum vinculis ligatus esset, sponte ad saxum fracto capite expiravit. Herodes accepta morte fratris Romam properavit: & ab Augusto & Antonio coronatus Iudææ Rex constituitur. Tunc missi sunt cum eo duo Principes Vennidius & Sylo qui eum in regno collocarent. Et cum venissent in Galilæam, Antigones Sylonem corruptum muneribus, & propterea congregi Antigono simulatis occasionebus differebat: & eum tandem obsedisset Hierusalem, Romani tum pro hyemis asperitate tum pro inopia victus recesserunt. Herodes autem venit ad Antonium, qui tunc circa Athenas morabatur, super dolo Sylonis querelam facturus: dumque Herodes esset cum Antonio, Iosippus contra Antigonom dimicavit & victus interfectus est à Papio principe militiæ Antigoni. Quod cum accepisset Antonius exercitum cum Herode misit in Iudæam, & occurrentem sibi Papium vicit & interfecit. Deinde quinque mensibus obsessa Hierusalem capta est à Romanis, & alitissus Antigonus catena aurea Deo dicata ad Antonium ductus est, & ab eo securi percussus. Tunc Antonius Cleopatram duxit uxorem: quæ amore regnandi succensâ inter Antonium & Augustum semper discordiam seminabat. Confirmatusque est Herodes in regno Iudææ quarto anno ex quo Romæ diadema suscepserat. Herodes autem Hyrcanum occidit, eo quod dicebatur regnum sibi deberi: occidit etiam Mariamnem uxorem suam ob suspicionem adulteri: de cuius morte adeo doluit, ut tanquam lunaticus crebro in amentiam verteretur.

Post hæc commissum est prælium apud Adium ad suggestionem Cleopatræ inter Augustum & Antonium: quo Antonius victus post dies paucos mortuus est: vxor etiam eius Cleopatra è mamillis suspensa aspide mortua est. Est enim aspis quoddam genus serpentis quod ex moris somno inducto interficit. Herodes autem amicitiam Augusti obtinuit: & primogenitum Antipatrum ex Dolide volebat præponere in regni successione Alexandro & Aristobolo, qui erant ex Mariamne, ne videretur esse de genere Iudæorum. Vnde fecit cõburi omnes libros regalis prosapiæ Iudæorum ut aboleretur genealogia Regum ipsorum. Quapropter Alexander & Aristobolus cum essent persecutores acerrimi, contra Herodæ apud Octavianum Augustum contendebant, & de morte patris occulte tractabant. Octavius autem Cæsar regnavit annis quinquaginta sex & mensibus sex. Huius anno quarto era singulorum annorum ab eo est cõstituta quando primū ceniū exegit: & Romanū orbem descripsit. Dicta est era ex eo quod totus orbis æs per singulos annos reddere professus est reipublicæ. Multa gloriose gessit in imperio, & tres triumphos præclare peregit, id est, Dalmaticum, Asiaticum, Alexandrinum & etiam Hispanū postquam ciuitas Cæsaraugusta Augusti præcepto in Hispania cõditur. Deinde terra marique pace orbe toto redita Augustus Iani portas clausit, ut bellandi cessaret occasio. Ab isto sequentes imperatores Romani Augusti appellati sunt. Sub imperio sexaginta nonè hebdomadæ in Daniele scriptæ cõplentur: ita quod dies pro anno computentur & faciunt septuaginta hebdomadæ annos quadringentos & nonaginta. Eodem tempore natus est magnus Christi præco Ioannes Baptista & à Deigenitæ Maria in hora natiuitatis suæ de terra primo fuit eleuatus.

Sexta ætas seculi.

Sexta ætas: in qua anno quadragésimo secundo regni Augusti natus est Christus, anno vero regni Herodes tricesimo, vniuerso orbe pacato, & anno ab vrbe condita septingentesimo quinquagesimo secundo. A quibusdā numeratur à natiuitate ipsius, ab aliis à die qua baptizatus est propter vim regeneratiuā aquis datam: ab aliis autē numeratur à passione ipsius, quia tunc facta est redemptio nostra, & aperta est celi ianua atque inchoata quodammodo ætas seplima quiescentiū. Melius autē videtur à natiuitate ipsius inchoanda, eo quod Apostolus dicit: cum venire plenitudo temporis misit Deus filium suū, &c. † Quandoquidē de intemerata Virgine Maria natus est Deus & homo Christus, fluxerāt ab Adā anni quinque mille ducenti vno excepto secundū septuaginta interpretes, secundū Hebræos vero longe pauiores: eo quod Moyses omnis ceterum annis quibus Adam filium Abel mortuum luit, centum triginta annorum cum esse dixit, cum genuit Seth. Septuaginta autem interpretes & Iosèphus atque plures alii historiographi ducentorum triginta annorum eū fuisse dixit, eū genuit Seth: similiter sit in quibusdā aliis locis scripturarū. Iudæi enī ob odiū fidei Christianæ, ne cõtra eos profetatur testimoniū veritatis quædā de libris legis præciderūt & quædā immutauerūt. Natus est autē dominus nocte Dominici diei, ut ea die qua dixit fiat lux, viseretur nos oriens ex alto. Anni autē huius ætatis sexæ per cõputationē annorū ab incarnatione eius vel per erā,

Ratio hæc
annorum ab
condita pro-
pter ceteros
annos Cal-
dæorum
Lucas addi-
dit ad cõru-
tionem Iulianæ,
quod alii qui
sequuntur in
alio ad cõru-
tionem variatur
per incertam
reuerentiam
hæc tam alio
litteris quibus
dam.

quæ tricesimo octauo anno ante natiuitatem eius inuenta est, vsque ad finem mundi clare poterat inueniri. Tamen per annos Romanorum imperatorum vsq; ad Heraclium Augustum vel Suintillanum Gothorum Regem annorum numerum ostendimus. Tamen præuidendum, quod aliquando plures imperatores regnabant simul & etiam aliqui nonnunquam tyrannice imperium assumebant. Hic autem magis notabiles describuntur & aliorum anni sub eis adnotantur.

Iesus Christus filius Dei tricesimum tertium annum ætatis suæ explens & fere menses tres anno imperii Tiberii Cæsaris octauo decimo crucifixus est. Post hæc Tiberius regnauit annis quinq;

*Maiores q̃q;
ad Cuius
nem nume-
rat annos
1238, sed
tempo obli-
uisci ad 1240
dicitur rati-
onem recur-
rent, quoniam
religione,*

Gallus

Anni ab orbe c.

5369.

5383.

5397.

5522.

5523.

5669.

Caius Caligula regnauit annis quatuor.

Claudius regnauit annis xiiii.

Nero regnauit annis xiiii.

† Galba regnauit annis duobus.

Vespasianus regnauit annis nouem.

Titus regnauit annis duobus.

Domitianus regnauit annis sedecim.

Neruus regnauit anno vno.

Traianus regnauit annis xviii.

Hadrianus regnauit annis xxi.

Antoninus Pius regnauit annis xxii.

Antoninus Iunior regnauit annis xviii.

Item Antoninus regnauit annis duobus.

Commodus regnauit annis xiii.

Ælius Pertinax regnauit anno vno.

Seuerus Pertinax regnauit annis xviii.

Antoninus Caracalla regnauit annis septem.

Macrinus regnauit anno vno.

Marcus Aurelius regnauit annis quatuor.

Alexander regnauit annis xiii.

Maximinus regnauit annis tribus.

Gordianus regnauit annis sex.

Philippus regnauit annis septem.

Decius regnauit anno vno.

Gallus & Volusianus regnauerunt duobus annis.

Valerianus & Galienus regnauerunt annis xv.

Claudius regnauit annis duobus.

Aurelianus regnauit annis sex.

Tacitus qui & Iacinctus regnauit anno vno.

Probus regnauit annis sex.

Carus regnauit annis duobus.

Diocletianus & Maximianus regnauerunt annis xx.

Galerius regnauit annis duobus.

Constantinus regnauit annis xxx.

Octavianus Augustus volens scire numerum regionum in orbe, quæ Romanæ suberāt ditioni, numerum etiam ciuitatum in qualibet regione, numerū quoq; capitum in qualibet ciuitate, præceperat vt de suburbanis, oppidis, vicis & pagis ad suam homines cōfluerēt ciuitate, vnde trahebāt originē: & quicq; nummū argenteū pretii decē nummorum vsualium prouineix tradens se subditū Romano imperio profiteretur: & quia numerus eorum qui censi capite ferebantur, redigebantur in scriptis, huiusmodi professio descriptio dicta est. Hæc descriptio facta est a præfide Syriæ Cirinio in Iudæa vt in Hierusalē inchoaretur, quæ est cor sue mediū terræ habitabilis: & deinde per circumstantes nationes alij præfides psequerentur. Tunc ascendit Ioseph à Nazareth in Bethleem, vt profiteretur cum Maria vxore sua prægnante. Hæc solutio prima dicta est, non q; tunc inciperet primo, eum anno quarto Augusti capta fuerit, sed quod annuatim in Iudæa primo habebat fieri: & dicebatur era. Factū est dū esset ibi peperit virgo filiū suū primogenitū, primogenitū dictū nō quod postea genuerit aliū: sed quod fuerit primus dignitate, & sine peccato cōceptus, & sine matris dolore natus. Locus vbi natus est dominus iure paterno p̄inebat ad Mariā & Ioseph, eo q; ibi fuerit domus Iesse patris Dauid: ad quē causa orandi ppter sanctitatē loci multi diuerrebant. Vbi erat quædam spelunca

Iuncta ad quam Ioseph se contulit, & boui & asino quos secū duxerat, præsepiū fecit in quo est repositus Iesus. Multa quidē signa in nativitate ipsius eluxerunt per orbē, quæ in euangelio non sunt scripta. Nam Romani ædificauerant templū pacis, propter pacē quæ fuerat continua sub Augusto per vniuersum orbem fere duodecim annis. Et eunfulescentes Apollinem quandiu duraturum esset templum illud, respondit, donec pariat virgo. At Romani dixerunt. Ergo in æternum durabit, quia nunquam virgo pariet. Sed in hora natiuitatis domini ipsum templum funditus est euersum. Multa enim futura prædicebant spiritus salutaris eos vrgente spiritu veritatis. Fons etiam olei trans Tiberim erupit, & vsque ad flumen fluxit: per quod intelligitur excellentiā pontificalis vniuersionis Romæ vrbis per Christum esse collatam. In Hispania etiam hora natiuitatis domini circa noctis medium quædam nubes adeo splenduit, vt meridiani caloris feruorem & splendorem daret terris.

Tertia decima die ex qua natus est Christus, tres magi, id est, sapientes noua stella duce venerunt Hierusalem nouum natum Regem cum muneribus quærentes. Sapientes enim dicebantur magi quasi maiores vel magni. Audiens autem Herodes Rex turbatus est timens ne quis de semine Hyrcani vel Aristoboli natus esset regnaturus se tanquam alienigena a Iudeis dimisso. Cunque diligenter didicisset ortum stellæ, vt per eum natalem pueri sciret, etiam a sacerdotibus & scribis sciscitabatur vbi Christus nasceretur. Qui ex vaticinio Michee prophetæ dixerunt in Bethleem Christum nasciturum. Herodes autē præcepit magis mittens illos in Bethleem, vt postquam adoraret puerū reuerterentur ad ipsum. Iam enim dirlexerat animum ad perdendum puerum. Sed magis postquā adorauerant, per aliā viam in regionē suā reuersi doluit Herodes se illusum ab eis: maxime cū audisset, quæ dicta fuerāt a pastioribus & prophetis Simeonis & Annæ: & de morte puerorū Bethleemitarū tractabat, vt Iesus quē ignorabat occideret egijs. Quapropter per admonitionē angeli fugit Ioseph cū puero & matre eius in Ægyptū. Qui cū ingrederetur Ægyptū, corruerūt omnia simulacra Ægyptiorū.

Herodes autem dum de nece puerorum dispoñeret, citatus est per epistolam a Cæsare Augusto vt Romam iret filiis de illo conquerētibus responsurus. Qui cum iter faceret per Ciliciam audiens naues Tarſenſiū magos transuēxisse, in spiritu vehemendi combussit naues Tharsis. Cum veto coram Cæsare discepsasset pater cum filiis, hæc lege facta est recedētes, vt adoleſcētes in omnibus patri obedirent, & ipse regnū dimitteret cui veller. Veniensque Hierosolymam populo edūcato Iudeorū, tribusque filiis astantibus concordiam fratrum a Cæsare factā exposuit: & se successione iudicē constitutum ne Iudei regnū ad suos reditūrum existimarent. Tunc Herodes in regno Iudææ Trachonitidis Iudææ, totiusque maritimæ vsq; ad pyrgū Stratonis confirmatus certius quā prius, elapso anno a natiuitate domini mittens occidi omnes pueros qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, ab bimatu & infra. Omnes autē qui erāt de genere regio vel sacerdotali ab vno anno vsq; ad quinq; annos fecit occidi. Sed factū est, vt quoniā Herodes multos orbauerat filius, & ipse suis miserabiliter orbaretur. Nā ipse Alexander, Aristobolū & Antipatrū, qui de morte patris contendebāt, interfecit: & ipse variis afflictus languoribus validæ febris, & intercutaneo morbo putrescētibus genitalibus, & ex eis scatentibus vermibus mortuus est trigelimo septimo anno postquam a Romanis Rex fuerat de claratus. Fuit ex patre Idumæus, Arabs veto ex matre, qui Ascalonita dictus est, eo quod ædificauit domū regiā in Ascalone: vel dictus est Ascalonita, quia aus eius Herodes Idumæus erat natione, & Ascalonita conuersatione, & editus templi Apollinis. Cuius filium Antipatrū parvulum rapuerit cōsanguinei eius latrones Idumæi: & cū eis tantū fuit, quod etiā post factus est princeps eorū: vnde Idumæus dictus est. Hic templi profanauit: & aquilā auream in honore Augusti posuit super speciosam portā templi. Hic Herodes construxit Cæsareā Palestinz, in qua erat turris Stratonis. In qua contra aduentum Cæsaris portā de candido marmore construxit: & in ea post Cornelius centurio a beato Petro episcopus creatus fuit. Ædificauit etiā in Hierusalem turrim quæ dicitur Antopia. Qui cum audisset quod Iudei gauderent in morte eius, ex rota Iudæa nobiliores collectos iuuenes cōcludi præcepit in carcere, precipiens suis vt cum animam efflaret, statim illos occiderent: vt Iudei in morte ipsius etiam iniuci plangerent. Filium suum Archelaum regni successorem scripsit, ita tamen quod ab Augusto susceperet diadema.

Post mortem Herodis Archelaus septima die post patris honorificam sepulcrū, candida veste indutus ascendit in templum variisque fauoribus a plebe susceptus Iudeis leuamen ab oppressionē patris petētibz, cūctis tributa annua relaxauit: & nobiles

soluit, quos pater moriens iusserat occidi. Instante autem azymorum die, & cum turba pontificem quem Herodes pretio creauerat, amouendum clamaret: & ab immolatione prohiberet, maxime cum non esset recta linea de genere sacerdotum, Archelaus missis Chiliarcho verbis eos sedare tenuit. Cum autem vulneratum remisisset chiliarchum, & seditione cessaret, Archelaus missa manu satellitum fere nouem milia iudaeorum interfecit: & per vocem praeonis omnes ad propria redire commouens neglecta festiuitate omnes abierunt. Ex quibus pater iam uenisse sanctum sanctorum: & iudaeos regnum & sacerdotium amisisse secundum vocem sanctorum prophetarum. Profectus est autem Archelaus ut iter Romam accepturus diadema regni. Profectus est etiam Herodes Antipas, ut de regno habendo disceptaret cum fratre. Iuuant etiam & quinquaginta ex honorabilioribus iudaeorum, & apud Caesarem instabant supplicantes, ut iudaeorum reliquas dignas misericordia iudicaret: & ius antiquum regni illis restitueret. Aut eos Syria finibus coniungeret, aut per Romanos iudices iudaeam administraret. Eo tempore quidam iudaeus in partibus Sydoniorum nutritus, similis Alexandro Herodis filio, quem pater interemerat, instinctu eiusdem liberti Herodis, qui omnes actus regni sciebat, venit in iudaeam asserens sibi debere regnum, tum quia maior filius Herodis erat, tum quia ex parte matris cum contingebat. Cumque plures iudaeorum sequaces haberet perrexerat Romam seisciscitatus qualiter uiueret, dicebat liberos miseratos alium pro eo morti subiecisse. Augustus uero oprime uultu Alexandri scien, quia dum Romae studeret puer, quaedam secreta cum eo habuerat, fallaciam similitudinis animaduertit: promissusque illi vitam, si tantae fraudis detexisset auctorem. Cumque ille confessus esset, iussit Caesar libertum interficere: & falsum Alexandrum propter habitandine corporis constituit esse de numero remigantium piratarum. Tandem de consilio senatus Caesar monarchiam Herodis distribuit. Mediam partem iudaeam seilicet & Idumaeam tradens Archelao sub nomine tetrarchiae, pollicitus eum se facturum Regem si dignum se praebuisset. Mediam uero partem in duas secuit tetrarchias: cessitque in parte Herodis Antipae regio trans Iordanem & Galilaea. Iturza uero & Trachonitis & Auranitis Philippo destinata sunt. Lisanias autem Abilinum suscepit sub nomine tetrarchiae, quae erat partibus mixta aliarum. Archelaus uero postquam uenit in iudaeam, ualde patre crudelius fuit, & cum esset diarchus, monarchi nomen falso imposuit sibi. Cuius crudelitatem non ferentes iudaei per diuersas mundi partes eorum maxima multitudo dispersa est, religiosioribus iudaeis remanentibus in iudaea. Huius regni anno primo Angelus dixit Ioseph, ut rediret cum matre & puero in terram Israel. Qui rediens ab Aegypto post annos septem cum audiret quod Archelaus pro patre regnabat in iudaea, noluit illo ire: & admonitus ab angelo fuit in Galilaeam & mansit in Nazareth. Tandem crebro accusatus Archelaus a Caesare aduocatur. Nono autem principatus sui anno Romam ueniens a Caesare damnatus in exilium pellitur apud Viennam Galliae ciuitatem. Tunc Romani Archelaei regnum per procuratores administrare ceperunt: primusque procurator illinc Coponius a Caesare missus est: & iudaea in prouinciam reducta est. Romani enim triumphatis regionibus, quaedam faciebant colonias expulsi propriis habitatoribus, & nouis imperio ductis colonis, qui medietate fructuum Romanis exoluerent: quaedam etiam faciebant prouincias expulsi Regibus, sed propriis relictis habitatoribus: a quibus praefatos Romanis annuatim tributa reciperet: quod factum est in finibus Archelaeo in exilium relegato. Eo tempore Philippus Sephorum reparans Italiam nominauit in honorem Iuliae uxoris Caesaris, Coponio praefide Romam reuerso successit & Marcus: & huius successit Annus Rufus, sub quo moritur Octavianus Augustus cum regnasset quinquaginta sex annos & menses sex & dies decem. Ex quibus duodecim annis Antonius cum eo regnauit. Cum enim quadagesimo secundo regni eius anno natus est dominus, qui quinto decimo aetate imperii Tiberii fuit tricennarius: pater Augustum mortuum domino quintum decimum annum agente. Mortuus est autem aetate suae septuagesimo septimo. Tiberius filius eius adoptiuus successit ei regnans annis viginti tribus. Qui Valerium Graecum misit in iudaeam: qui quatuordecim putans pietate palam uidebat sacerdotum principatum. Qui amouens Annam, Imaealem pontificem declarauit: quo amoro Eleazarum Annae filium subrogauit. Post annum etiam hunc remouens Simonem instituit. Sed & post annum Iosippum, qui & Caiphas, apposuit. Ille fiebat sacerdos, qui offerendo pecunia praualeret. Tamen Graecus post annos undecim Romam reuersus est. Cuius successor missus est Pontius Pilatus: sub quo Herodes Antipas in honorem Tiberii Tiberiadem edificauit. His temporibus Tiberius multos Reges ad se uocatos ductus auaritia non remisit: inter quos Archelaum Cappadocem reuocans regnum eius in prouinciam

nunciam venit: vnde multæ gentes ob auaritiã Cæsaris à Romano imperio discesserunt. Auaritiæ igitur causa caput dimini Romanum imperium, quod vbiq; terrarum largire ac clementia fuerat dilatum. Sane Pilatus veniens Hierusalem statuas Romanorum secum ferens, eas in templo posuit: sed rogantibus Iudæis eas amouit. Item Pilatus videns Hierusalem aq̃z penuria laborare, aperuit gazophylaciũ: & ex opibus templo dicatis aq̃z ductum caput edificare iussit: plens initium torrentis qui ex odiorũ duum millium intervallo distabat. Iudæi vero acclamabant vt ab opere cessaretur. Ob hoc Pilatus multos Iudæorum occidit: & intermissum est opus, eo quod Iudæi legationem accusationis contra Pilatum ad Cæsarem direxerant. Habebat etiam Pilatus
 10 stolam solemnem & antiquam in potestate sua: quam debebat semper habere Pontifex, vt videretur ea in diebus festiuis: & non poterat eam habere nunc nisi pretio dato.

Anno Tiberii septimo decimo ab Herode Antipa Ioannes Baptista tempore paschali in castello Arabiæ trans Iordanem dicto Machetonte decollatus est, & corpus eius in Sebaste vrbe Palæstinæ sepultum: caput autem eius humatum est in Hierusalẽ iuxta palatium Herodis.

Anno vero Tiberii octauo decimo dominus crucifixus est peractis à principio mundi annis quinq; mille ducentis triginta duobus. Cuius tempore Lucillus quidam excogitauit temperamentum vini, vt esset flexibile & ductile. Qui dum admisit tunc
 10 seta Cæsare, porrexit phialam Cæsari: quam ille quasi indignatus ad pavimentum attulit. Artifex autem sustulit phialam de pavimento, quæ seta quam vas æneum complauerat. Deinde martellũ de sinu protulit, & phialam correxit. Quo factò Cæsar dixit artificĩ. Nunquid alius scit hanc condicuntam vitæorum? postquam ille iurauit alterũ hoc nescire, iussit eum Cæsar decollari: ne dum hoc fieret cognitum, auri & argenti uileficeret pretium. In multis autem Iudæis accusantibus Pilatum apud Tiberium, Pilatus in exilium missus est Lugdunũ, vnde erat oriundus, vt ibi moreretur in opprobriũ gentis suæ. Hic sceleratissimus duabus sororibus intulit stuprum. Vbi multis coarctatus iniuriis & tormentis, eo quod sententiam damnationis in Christum dixerat, propria se manu peremit. Eodem tempore mortuus est Philippus tetrarcha Iuræ. Mortuus est
 30 etiam Lisanius tetrarcha Abilinz: & ita vacabant duæ tetrarchiæ.

Fuit iisdem temporibus Iesus sapiens vir, si tamen virum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector, & doctor eorũ qui libenter quæ vera sunt audierunt. Erant multos Iudæorum, & multos ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusations primorum nostræ gentis eum Pilatus in crucem agendum esse decreuisset, non deseruerunt eum ii qui ab initio eum dilexerant. Apparuit enim iterum viuus secundum quod prophete vel hæc vel alia de eo futura prædixerant. Sed & in hodiernum diem Christianorum, qui ab ipso dicti sunt, & nomẽ perseuerat & genus.

Erat autem quidam Herodes Agrippa vir bellicosus nepos Herodis tetrarchæ & frater uxoris eius Herodiadis, filius Aristoboli filii magni Herodis. Hic venit Romam
 40 vt impetraret à Tiberio alteram vacantium tetrarchiam. Tiberius autem eum vidisset eum liberalem & fortem, fecit illum adhærere filio suo Druso, cum iam imperium cõtradiderat. Sed mortuus est Drusus, & Herodes Agrippa rediit in Iudæam: eo quod Tiberius à sua præsentia remoueret omnes, qui familiariter adhæserant Druso: ne reducerent ei ad memoriam mortem eius, de qua nimium dolebat.

Herodes vero Agrippa paupertate compulsus iterum venit ad Tiberium, & honorifice receptus est ab eo: & eum haberet Tiberius duos nepotes vnũ de filio Druso scilicet Tiberiũ, & alterum de fratre Germanico scilicet Caium volebat sibi substituere Tiberium quem magis diligebat. Herodes autem Agrippa familiaris adhæsit Caio: vnde animũ Cæsaris contra se aliquantulum concitauit. Quadam vero die dum sederet Agrippa in curru cum Caio, leuatis in eclum manibus dixit. Vtinam vidẽ mortẽ impertum senis, & te dominũ totius orbis, qui idoneus es imperare vniuerso orbi. Accusauit autẽ quidam de suis Herodẽ Agrippam apud Cæsarẽ, quod orauerat mortẽ impertum: vnde Tiberius iussit Herodem incarcerationi. Quadam autem die in carcere positus dum staret iuxta quandam arborem, cuius frondibus bubo insidebat, accessit ad eum vnus de captiuis & dixit ei: Cito à carcere liberaberis, & eris in maximo honore. Quam cito autem videris huius generis auem super te, seito te in breui moriturum. Erat homo qui loquebatur hæc in multis peritus. Tiberius autem post dies paucos declarauit Caium cognominẽ Caligulam sui imperii successorem, & mortuus est.

Caius regnauit annis quatuor: & Herodem Agrippam, qui sibi viuente Tiberio

fuerat amicissimus eduxit de carcere: & dedit ei duas vacantes tetrarchias: & imposuit ei diademata & sublimatum in Regem dimisit eum in Iudæam. Quod cum videret Herodias soror eius instabat importune apud virum suum Herodē tetrarchiam, vt iret Romanam nomen Regis adepturus. Tunc Herodes & vxor sua Herodias cum magno apparatu venerunt ad Caium. Herodes autem Agrippa direxit epistolam Caio, quod Herodes tetrarcha viuente Tyberio firmavit amicitiam cum Rege Partiborū, vt esset rebellis Romano imperio: & ob hoc congregauerat armorum copiā, quæ sufficerent septuaginta millib. virorū. Perlecta epistola quasi aliunde interrogas inter cetera Caius quaesivit ab Herode, vtrum essent in ciuitatib. suis arma quanta audierat à quibusdā: & non negauit Herodes. Tunc Caius credens verum esse quod significauerat ei. Herodes Agrippa relegauit Herodē tetrarchā apud Lugdunum in exiliū: vbi cum Herodiade miserabiliter mortuus est. Hic est Herodes qui in passione spreuit Iesum, & illusei. Dedit Caius Agrippæ Galilæā, quam habuerat Herodes tetrarcha: & habuit tres tetrarchias. Fuit autē Caius in principio regni per bienniu fatis modestus, sed postea auaritiæ, crudelitatis & luxuriæ deditus. In tantum euauit cor eius, & in tantū prorupit vrsaniam, quod in toto imperio tueret se colitanquam Deus dicens se esse fratrem Iouis. Vnde etiam filium vnicū, quam habebat, ponebat inter genua idoli Iouis, vt ita cōmunis videretur vtrique. Misit ergo imaginē suam per totum imperium, vt adorarent eam: & in templo Hierusalem statuum Iouis sub nomine suo poni iussit. Hic eum esset Romæ, & rediret à Iudis Circensibus consilio senatorum interfectus est. Per idem tempus Mattheus Apostolus euangelium Hebræo sermōne scripsit primus.

Facta est autem in vrbe dissensio inter euriā & milites & populum. Quia ergo viderat senatores sequitiam imperatorum & incommoda quæ inde acciderant reipublicæ, voluerunt protinus extirpare imperium, & vrbe redigere in statum in quo erat ante Iulium Cæsarem: vt esset regimen in arbitrio curiæ, id est, consulum & senatorū. Contra milites & populum timentes auaritiā senatorum & amantes dotiā iam imperatorū, constituerunt imperatorem Claudium virum mansuetum & plūm contradicentibus senatorib. & consulib. Tunc venit Herodes Agrippa & sapienter se gerens inter dissidentes, eos in vnā redegit concordia, & Claudium constituerunt imperatorem: qui regnavit annis quatuordecim. Pedit Herodes Agrippa à Claudio, vt decretū Caii de statua sua adoranda reuocaret in irritum: & acquieuit ei atq; precepit, vt epistola reuocationis poneretur in loco conuenienti, vt ab omnib. videretur: quod factum valde placuit Iudæis. Dedit etiam Claudius Herodi quatuor tetrarchias scil. Iudæam & factus monarchus venit in Iudæam, & honorifice susceptus est à Iudæis, quia in multis studebat placere illis. Iste Herodes occidit Iacobum fratrem Iohannis in dieb. arymorum. Videns autem quia placeret Iudæis cepit Petrum & posuit eum in carcerem, vt post pascha occideretur à Iudæis. Angelus autē domini nocte eduxit Petrum de carcere. Alia autem die cum præcipere vt traderetur Petrus Iudæis, vt occideretur ab eis & per hoc maiorem acquireret gratiam Iudæorum, eo quod tradebat eis occidendum principē Apostolorum, & non esset inuincens in carcere Petrus, iussit ad se adduci custodes vt occideret eos. Non tamen fecit procurante domino, ne solutio Petri noceret alicui. Imminente namq; negotio descendit Herodes à Iudæa in Cæsaream Palestinz, vt noceret Tyris & Sydonibus, quibus iratus erat. Quod illi audientes statim studiose reconciliati sunt illi. Sequenti autem die Herodes indutus veste regali auro & gemmis fulgēte sedebat pro tribunali apud eos & concionabatur blandiens eis. Erat enim nimia eloquentia decoratus, & aspectu decorus valde. Cuius ostenditur gloria, vt maior sequatur miseria. Populus autem clamabat, Dei voces & non hominis, id est, exhibebant ei laudes Deo debitas & non homini. Et dā adulatoriis fauoribus molebatur, & oblatos sibi diuinos honores non respueret, respiciens supra se vidit imminere capiti suo in funiculo cortinæ Angelum, id est, auiem bubonē mortis eius proximæ nuntium. Et inclinauit se ad eos, qui applaudebant sibi, & dixit eis: En ego Deus vester morior: & statim percussit eum angelus Domini. Qui per quinque dies magnis doloribus cruciatus consumptus veribus expirauit. Reliquit autem filium qui dictus est Agrippa, qui non habuit totū regnum patris sed partem: habuit enim terram duarum tribuum & dimidiā vltra Iordanem. Claudius Cæsar pie se gerebat erga subditos: & audita fama Apostolorum, cupiebat videre signum aliquod ab eis. Petrus autem admonitus ab Spiritu sancto de Antiochia, vbi patriarcha erat ab Apostolis constitutus, Romā venit: & annis viginis quinque & mensibus sex pontificatum tenuit. Tunc Marcus Euangelista cum eo veniens euangelium scripsit: & reuersus Alexandriam Christum euangelizauit.

Nero regnavit annis quatuordecim. Hic nimis crudelitati & luxurię deditus Deum se vocari præcepit: & retribus aureis piscabatur. Fratrem suum occidit atq; matrem, & sororem suam prostravit & interfecit. Senatorum multum extinxit: & multas reipublicę provincias amisit. Romam quoq; succendit, vt Troiani incendij imaginem videret. Huius tempore Iacobus Alphai à Iudæis Hierosolymis occiditur. Habebat Nero secū Simonē magum cuius maleficiis deludebatur. Qui cum altercationē haberet cum Petro, dicebat esse filium Dei. Superuenit autē & Paulus, & similiter cum Simone cōtendebat. Nero autē dedit Paulo potestatem prædicandi, & libertatē deambulandi per partes occidentis: placebat enim illi Paulus, eo quod eloquentissimus erat. Duodecim annis fuit Paulus Romę & in partib; occidentis prædicans verbum Dei cum fiducia: quo tēpore in Hispania crediatur prædicasse. Anno imperij Neronis tertriodecimo cum iam nequitia Cęsaris ob* immillionē Simonis inuasisset, captus est Romę Paulus & missus in carcerē: vbi multos de familia Neronis conuertit & familiaritatem Senecę magistri Neronis obtinuit: vnde Nero Senecā & Lucanū fecit occidi. Hac tempestate Persius poeta moritur. Quartodecimo anno imperij sui Petrus & Paulus præcepto Cęsaris cum Simone contendebant, Simon autē promissis volare in celum videntib; cunctis, & in seditionē offendere maiestatem. Qui cum à demonib; in altum aeris duceretur, adiurante Petro per Deum, Paulo vero otante iuxta templum Romuli dimissus crepuit. Ob cuius necē Petrus præcepto Neronis in Vaticano, in vico scilicet qui est extra ciuitatē, vbi fiebāt dolia, crucifigitur: vbi quondam vates studuisse dicitur. Paulus vero tanq; cuius honorabiliori morte in catacumbis gladio decollatur. Vna die mortui sunt gloriosi principes terrę, quos vnitas fidei & amoris, dum in carne viuerent, sociauit. Nero autem ob tanta scelera viuens priuatur regno: & postea miserabiliter occiditur & à festis deuoratur. Galba regnavit annis duobus fere: nihil dignum memoria fecit.

Vespasianus regnavit annis nouem. Iste in disciplina militari strenuus fuit. Multas provincias, quas Nero vel Galba amisserant, bellādo reipublicę restituit. Immemor offensionum fuit: & conuitia in se dicta leuiter tulit. Huius secundo anno Titus cum patre Vespasiano Hierosolymā cepit atq; subuertit: vbi vndeccies centena millia Iudæorum viriūq; sexus fame & gladio perierunt: sed præter hos centum millia Iudæorum publicę sunt venundata. Hoc factum est quia Iudę se cūtra Romanum imperium erigebāt: & vicinis regionibus, vt ipsi quoq; Romanis resisterēt suadebant. Causa quoq; fuit quia ad Vespasianum peruenit, quod Iudę dominum Iesum Christum innumera illis miracula & beneficia conferentē morte turpissima condemnarunt. Cōsummarum est bellum annis quatuor, duobus ante Neronē cietum ab imperio eo miserabiliter iubente, & postea duob; aliis: atq; nō est relictus in Hierusalē lapis super lapidē secundum vocē domini: qui silens super ciuitatē ista prædixerat. Tunc Romani tulerunt arcā testamenti Dei, quę erat in templo & caudelabrum sacrum & mensam & alia sacra, & inuulerunt ea Romani in templum quod erat in loco quod nunc dicitur Laceranum. Post Vespasianum Otho regnavit diebus nonaginta quinq;. Vitellius mensibus nouem. Hac inter-

fectus est à ducibus Vespasiani & in Tibetim merfus caruit sepultura. Post patrem Titus regnavit duobus annis. Iste in lingua Græca & Latina facundissimus extitit: ita vt causas Latine ageret, poemata & tragedias Græce cōponeret. Tantum bellicosissimus fuit, vt equestri bello fere omnes lancea secū configentes deiceret: & inexpugnatione Hierosolymorū sub patre militans duodecim pugnatōres armatos duodecim sagittarū ictib; vna die confoderet. Porro in imperio tantę bonitatis fuit, vt nullū puniret: sed etiam coniūctis de coniuratione contra se dimitteret, atq; in ea familiaritate, qua prius fuerant, eos retineret. Huius etiam inter cetera fuit illud celeberrimum dictum. Dicebat se perdidisse diem, quo nihil boni se fecisse sentiebat.

Domitianus frater Titī regnavit annis sedecim. Hic post Neronem secundus superbia execrabilis Deum se appellari iussit: & Christianos prosequi paganis instituit. Sub quo Ioannes Apostolus in Patmos ipsulam est exilio relegatus: vbi Apocalypsin scripsit. Iste multos senatorum in exilium misit ac peremit. cunctosq; qui de genere Regis David erant, interfecit iussit, vt nullus Iudæorum ex regali superesset origine.

Nerva regnavit anno vno mensibus sex, in imperio moderatus, natione Hispanus, qui æqualem se & communē omnibus præbuit: cuius tempore Ioannes Apostolus ab exilio Ephesum rediit. Euangelia Matthæi, Marci & Lucę cōfirmavit Ioannes: atq; euangelij suū efflagitatus ab episcopis Asię nouissimus edidit. Multi fuerunt euangeliorū scriptores: sed horū quatuor, id est, Matthæi, Marci, Lucę & Ioannis tantum recipit ecclesia Dei ppter eorū excellentiā: & vt quaternarius numerus quadrata stabilitate firmetur. Euangelij enim Matthæi in Hebręa scriptū ab Apostolis auctoritatem accepit,

Euangelium Marci discipuli Apostolorum principis Petri ab eodem Apostolo est confirmatum. Euangelium Lucę dicitur euangelium Pauli quod Paulus contulit cum Petro & Iacobo à quibus etiam est roboratum. Ioannes præ ex ceteris adeo dilectus & conscius secretorum Dei, nouissimum euangelium suum edidit tribus, præteritis approbatis. Hi per quatuor animalia præfigurati fuerunt, Matthæus per hominem, Lucas per vitulum, Marcus per leonem, Ioannes autem per aquilam.

Traianus regnavit annis decem & novem. Iste natione Hispanus mirabilis virtute Romanum imperium vsq; in orientem longe lateq; † produxit. Babyloniam & Arabiā cepit, & vsq; ad Indiæ fines post Alexandriā accessit. Liberalis fuit atq; tranquillus cuius inter alia dicta illud prædicatur egregium: dum interrogaretur quod nimium circa omnes communis esset, respondit: talem se imperatorem esse priuatis, id est carentibus dignitate, quales esse sibi imperatores priuatis optasset. Hic quatuordecim legiones militum misit contra occidentem per Romanum imperiū, ut cuitates in aliis locis positas destruerent, & in plano eas conderent, ne contra imperium Romanum rebellarent. Ex quibus duæ venerunt in Hispaniam, & ciuitates Sublantiā & Florem destruentes non longe ab ipsa Flore vrbe m condiderunt, quam legionem vocauerunt. Inceptum est hoc à Nerua & à Traiano perfectum. Iussit etiam fieri in Hispania pontem, qui dicitur Alcantara super flumen Tagum: & quædam alia ob insigne nominis sui. Compellente autem senatu dedit licentiam gentilibus Christianis persequēdi. Tunc Simon Cleophas Hierosolymorum episcopus crucifigitur. Huius regni anno primo Ioannes Apostolus sexagesimo sexto anno post passionem domini, ætatis vero suæ nonagesimo nono obiit in Epheso. Galenus medicus Pergamo genitus Romæ clarus habetur.

Petrus & Paulus sepulchri sunt Romæ. Andreas Patras ciuitate Achaiz Iacobus Zebædi in † arce marmorea, & delatus in Galeciam Hispaniæ vltimam provinciam. Ioannes in Epheso. Philippus cum filiabus suis in Hieropoli Asiæ. Barnabas in insula Cypri. Bartholomæus in Albione ciuitate maioris Armeniæ. Thomas in Calamina ciuitate Indiæ. Matthæus in montibus Parthorum. Martialis discipulus Apostolorum Lemouicæ, Lucas in Bithynia, Marcus Alexandriæ in Biuolis. Iacobus Alphæi iuxta templum Hierosolymis. Tadeus, id est, Iudas in Beruto Edessenorum. Simon Cleophas, qui & Iudas, post Iacobum episcopus, ætatis centum viginti annorum crucifixus est in Hierusalem & sepultus. Titus Cretæ. Crescens in Galliis Eunuchus Candacis reginæ in Arabia quæ Felix dicitur.

Hadiianus regnavit annis viginti vno. Iste Traiani gloriæ inuidens provinciam Orientis Persis reddidit, & Euphratem flumen Romani imperii finem posuit. Idem Iudeos secundo rebelles subiugat: vrbe Hierosolymam restituit, eamq; ex nomine suo Heliam vocat. Per idem tempus Aquila Ponticus, interpretes secundus post septuaginta oritur: & Basilides hæresiarcha agnoscitur.

Antoninus Pius regnavit annis viginti duobus. Iste ob hoc tale cognomen accepit, quia in toto regno Romano e cautionibus incensis per clementiam eunctorum debita relaxauit: vnde pater patrię appellatus est. Eo regnante Valentinus & Martion hæresiarchæ produntur.

Antoninus minor eum fratre suo Lucio, Aurelio Commodo regnavit annis decem & octo. Hic ad Parthos profectus Seleuciam Assyriz vrbe m cuius quadringentis millibus hominum cepit. De Parthis & Persis nobiliter triumphauit. Eo tempore Montanus Cataphrygarum hæresis auctor & Ticianus fuerunt, à quo hæreses Encratitarum exorta sunt.

Antoninus regnavit annis duobus. Ante imperium multa nobiliter gessit. Commodus regnavit annis tredecim. Hic luxuriæ multæ fuit. Sub hoc Theodotus Ephesus interpres tertius apparuit: cuius editio à septuaginta interpretibus non discordat: atq; Irenęus episcopus Lugdunensis in doctrina habetur insignis. Hoc tempore sancta Eugenia passa est.

Ælius Pertinax regnavit menses sex. Hic supplicante senatu ut vxorem Augustam & filium Cæsare faceret, renuens ait: sufficere sibi debere, quod ipse imperaret inuitus. Seuerus Pertinax regnavit annis decem & octo. Hic multa bella feliciter gessit. Parthos vicit. Arabiam obtinuit. Britanniam bellando cepit. Litterarum & philosophię seletiam habuit. Huius tempore Symmachus interpres quartus agnoscitur. Narciscus Hierosolymitanus episcopus virtutibus plurimis celebratur. Tertullianus Afer in ecclesia insignis habetur. Origenes Alexandriæ studii eruditur.

Antoninus

Anroninus Caracalla Seueri filius regnavit annis septem. In Hyericho quinta editio divinarum scripturarum inventa est, cuius auctor non apparet. Hic Antoninus impatiens libidinis fuit, noueram suam vxorem duxit. Nihil memorabile gessit.

Macrinus Marrianus regnavit anno vno. Nihil memorabile temporis breuitate gessit: nam seditione militari interfectus est.

Marcus Aurelius Antonini filius regnavit annis quatuor. Hic dum obsequiosissime viueret, tumultu militari peremptus est. Cuius temporibus sexta editio inventa est Nicopoli. Sabellius hæresiarcha oritur. Facundus & Primitius & decem fratres eorum martyrio coronantur, eos patre Marcello præcedente martyrio glorioso.

10 Alexander regnavit annis tredecim. Persas gloriosissime vicit: ciuibz fauorabilis fuit. Origenes Alexandrie claruit in cuius libris multa erronea & infamix digna inventa sunt. Romæ Vipianus insignis est habitus.

Maximinus regnavit annis tribus. Ille primus ex militari corpore abiq; decreto Senatus inperator efficitur, & Christianos persequitur.

Gordianus regnavit annos sex. Hic rebellantes Parthos & Persas affixit: rediensq; victor de Persis fraude suorum interit. Huius temporibz Zephcrinus & timonio Spiritus sancti in specie columbe super caput eius descendens Romæ episcopus ordinatur.

Philippus regnavit annis septem. Ille primus inperator Christi efficitur: cuius primo anno millesimus annus Romanæ vrbs docetur expletus ab vrbe condita.

20 Dèceius regnavit anno vno mensibus tribus. Hic cum Philippus patrem & filium interfecisset, ob odium eorum in Christianos persecutionem movit. Fabianus & Cornelius interfecti sunt, & multorum sanguis iustorum effusus est. Huius temporibz Antonius monachus in Ægypto claruit: a quo primum monasteria condita sunt.

Gallus & Volusianus filius eius regnant annis duobus. Cornelius Romæ episcopus rogatus a quadam matrona Lucina corpora Apostolorum de caracumbis levavit noctu & posuit Paulum via hostiensis, Petrum vero iuxta locum vbi crucifixus est inter corpora sanctorum episcoporum in templo Apollinis in monte Aurelio, in Vaticano palatii Neronis. Sanctus Cyprianus episcopus martyrio coronatur. Novatus Novatianam hæresin adinuenit.

30 Valerianus eum filio Galleno regnavit annis quindecim. Hic Christianis persecutione commota itatim à Sapore Rege Persarum capitur: ibique luminibus orbatus, feruiture miserabili consenscit. Cyprianus primum rhetor, deinde episcopus martyrio coronatur. Gothi quoq; Græciam, Macedoniam, Asiam, Pontum atq; Illyricum deuasit & quindecim annis vendicant.

Claudius regnavit duobus annis. Ille Gothos Illyricum Macedoniamq; vastantes superat. Paulus Samosatensis hæresiarcha agnoscitur. Aurelianus regnavit annis sex. Ille Romanum imperium bellando pene ad fines proprios perduxit: Qui sicut super nominatus Valerianus dum Christianos persequitur, à Rege Persarum capitur: ibique in dedecore fenscit & fulmine moritur.

40 Tacitus qui & Lacinthus regnavit anno vno cuius vite breuitas gestorum nihil dignum prænotat. Probus regnavit annis sex. Ille miles strenuus & ciuilitate præclarus Gallias à barbaris occupatas bellando Romanis restituit. Huius temporibus Manichæorum hæresis orta est. Carus cum filiis Carino & Numeriano regnavit duobus annis. Carus postquam de Persis triumphauit, victor circa Tigridem castra ponens ictu fulminis cecidit.

Dioeletianus & Maximinus & Lucinius regnauerunt annis viginti. diuinis libris aduersus Christianos toto orbe persecuti sunt. Isti primo gemmas vestibus calceamentisq; inferi iusserunt: dum sola putpura recto imperatores vterentur. Hi autem imperatores varia bella gesserunt. Persis victis, recepta Mesopotamia postea pariter fastigio imperii relicto regno priuati sunt.

50 Galerius & Maximinus Gallus regnarunt annis duobus. Huius breuitas imperii nihil dignum historie contulit. Constantius vir tranquillissimus Gallia tantum Hispaniaque contentus Galerio cæteris partibus cessit. Constantius vero Augustus summæ manufactudinis & ciuilitatis in Britannia obiit. Qui Constantinum filium ex concubina Helena creatum imperatorem Galliarum reliquit.

Constantinus regnavit annis triginta. Hic visitatione Petri & Pauli Apostolorum & per beatu Syluestru Papæ Christianus effectus, multa in Romano imperio gloriose peregit. Qui primo Persis bellu parauit: ad cuius aduentu adeo trepidauerunt, vt supplices occurreret promittentes imperata perficere. Hic primus imperatorum ecclesiâ Christi in palatio suo, hoc est, Laterano fundauit: & licentiam dedit Christianis publice ac libere

congregari: & in honorem Christi basilicas construendi. In tantum in eo concaluit amor Christianæ religionis, ut Romano Pontifici omnia insignia imperialia perpetuo daret tradens ei simul Italici regnum. Tunc est sancta ecclesia in Romano antistite imperialis regni gloria decorata: ut merito gloriosius & specialius in eo regale sacerdotium prædicetur. Ipse vero Constantinus perrexit in Græciam, & ibi condens Constantinopolim urbem, quæ prius Byzantium dicebatur, domum regni sibi suisque successoribus statuit. Abhinc cum occidentis & orientis regimine sacerdotii tenuit Roma imperium occidentis, & Constantinopolis imperium orientis. His temporibus per Arrium Alexandrinum presbyterum hæresis Arriana exoritur. Nicenum etiam concilium trecentorum decem & octo episcoporum Constantinus ad condemnationem Arrii congregavit. Donatistarum schisma oboritur. Per idem tempus crux domini gloriofa Helena Constantini matre Hierosolymis reperta est. Ob cuius etiam deuotionem dominus quatuor clauos, qui in corpore suo fuerant fixi tanquam aurum splendentes ostendit. Nicolaus Myrrhæ episcopus innumeris miraculis floruit. Constantinus autem sere in extremo vitæ suæ ab Eusebio Nicomediensi pseudoepiscopo rebaptizatus in Arrianorum dogma conuertitur. Heu prohi dolor! bono vius principio & fine malus: & in eo tantorum titulorum laudes Arriana vafania offuscantur. Tamen fertur quod in ipsa egritudine qua migravit de corpore, modis omnibus execrabatur infantiam Arrianam, & fidem catholicam fatebatur.

quidam.

Constantius & Constans fratres regnauerunt annis † viginti quatuor. Constans crudelitate morum terribilis à Persis multa incommoda perpeffus est. deinde Arrianus effectus Christianos toto orbe persequitur. Cuius etiam sapore Arrius fretus, dum in Constantinopoli ad ecclesiam pergeret contra nostros in sancta synodo dimicaturus, diuersens per forum Constantini ad necessariam causam, viscera eius multis videntibus repente simul cum vita effusa sunt. Hoc tempore facta fuit persecutio tam crudelis, ut intra vnum annum & mensem, decem & septem millia martyrum pro Christo passi inueniantur. Per idem tempus Athanasius & Hilarius doctrina & confessione fidei celebrantur. Hæresis Anthropomorphitarum in Syria & Macedonia & Constantinopoli nascitur. Hieronymus presbyter sedis Apostolicæ Cardinalis efficitur. Donatus artis grammaticæ scriptor ac præceptor Romæ claruit. Ossa Andree & 30 Lucæ Apostolorum Constantinopolim transferuntur.

Julianus regnauit duobus annis. Hic ex clerico effectus imperator, apostata & paganus in idolorum cultum conuersus liberales litteras Christianos docere vel discere vetuit, & eis crudelissima martyria intulit. Ossa Ioannis Baptiste multis miraculis coruscantia fracta mausoleo per agros spargi præcepit. Sed non defuerunt fideles qui collegerant ea: inter quos quidam monachus maximam eorum partem Constantino, polim detulit: quædam etiam Hierosolymam ad Philippum episcopum de ipsis sacris ossibus detulerunt: ubi digitus index, quo dominum monstrauit, incorruptus apparuit. Julianus autem iussit ossa colligi & comburi. Quæ cum non inuenissent satellites eius, quædam alia combusserunt, ut viderentur satisfacere tyranno. In odium etiam Christi templum Hierosolymis reparare permisit Iodæis: qui ex diuersis provinciis collecti cum noua templi fundamenta facerent, subito adueniente nocte saxa magno terræmotu ab imo fundata late excussa sunt. Igneus quoque globus de interiore æde templi egressus plurimos eorum suo prostrauit incendio. Quo terrore reliqui pauescunt Christum confitebantur inuiti. Et ne hoc casu crederent factum, sequenti nocte in vestimentis eundem crucis apparuit signum. Julianus autem contra Persas procedens facta congressione iaculo suscepto interit.

Iouinianus catholicus regnauit anno vno. Qui dum se ab exercitu imperatorem fieri conspiceret, & Christianus accipere paganorum imperium recusare: & nos inquit totus exercitus, qui per Iulianum nomen Christi abiicimus, tecum Christiani esse volumus: quibus ille auditis imperialia sceptræ suscepit: firmataque pace cum Persis rediit. Qui protinus leges Christianis & priuilegia dedit, quæ illis à Constantino concessa fuerant: ac templa idolorum claudi præcepit.

Lucius.

Valentinianus & Valens fratres eius regnauerunt annis † quatuordecim. Valens collapsus in hæresim Arrianam multis causis erroris fuit. Tunc enim Gothi apud Istrum bifarium in duobus Fridergerno & Athanarico Regibus diuisi sunt. Sed Athanaricus Fridergernum Valenti auxilio superas. Hic ex catholico cum tota gente Gothorum Arrianus effectus est. Tunc Gulphilas eorum episcopus Gothicas litteras eis reperit, & vtrūque testamentum in lingua propriâ transtulit. Photinus quoque & Eunomius archy Apollina-

Apollinarius hæretici eo tempore agnoscuntur. Damasus Papa natione Hyspanus Romanæ ecclesiæ beati Petri miro opere construxit, & de diuersis partibus multa sanctorum corpora congregauit in urbem.

Gratianus cum fratre Valentiniano regnauerunt annis quinque. Huius anno tertio Theodosius creatur imperator. Ambrosius Mediolanensis episcopus in catholicorum dogmare claruit. Martinus episcopus Turonorum Gallie ciuitatis multis miraculis claruit. Priscillianus hæresim sui nominis edidit.

Valentinianus junior cum Theodosio regnat annis octo. Constantinopoli synodus centum quinquaginta sanctorum Patrum colligitur: in qua omnes hereses condempnantur. Hieronymus presbyter Bethleem sanctitate & scientia toti mundo claruit. Hic scripturas sacras de Hebræo primus transtulit in Latinum: & abstulit opprobrium Latinorum. Græci enim insultabāt Latinis, quod ab eis legē tanquā ritulus à fonte acceperint, in quorum odiū quidam eorum etiā exemplaria corrumpebant. Tunc temporis Priscillianus decensante Idario à Maximo tyranno gladio cecidit. Gentium quoque templum per totum orbem iubentibus Theodosio & Honorio subuertuntur. Pars etiam corporis Ioannis Baptistæ Alexandriæ in templo Serapis per Theophilum episcopum à sordibus mandato, honorifice conditur: & in honore eius basilica consecratur.

Theodosius natione Hispanus regnauit solus tres annos & cum Honorio & Arcadio regnauit annis tredecim. Per idem tēpus Ioannes anachoreta insigniter claruit, qui etiam Theodosio consulente de Eugenio tyranno victoriam illi prædixit. Arcadius cum fratre Honorio regnauit annis tredecim. Huius temporibus Augustinus episcopus doctrina & scientia insignis habetur. Martinus episcopus Turonorum obiit. Ioannes quoque Constantinopolitanus, & Theophilus Alexandrinus illustres episcopi prædicantur. Donatus etiam Epiræ episcopus virtutibus insignis est habitus. Qui draconem ingentem expuens in os eius facto signo crucis necauit: quem octo iuga bouum ad locum incendiis vix trahere potuerunt, ne aerem putredo eius corrumperet. Horum Arcadii & Honorii tempore Alariens Rex Gothorum sororem eorum Placidiam Theodosii filiam cum ingenti thesauro Romanorum capite primo facta urbis irruptione: & acceptis multis opibus urbem incensam reliquit. Per idem tempus corpora sanctorum Abacuch & Michæ prophetarū diuina reuelatione produntur. Gordi totam Italiam deprædantur: & Vandalæ & Alanæ Gallias aggrediuntur.

Honorius cum Theodosio fratris filio regnat annis quindecim. Vandalæ & Alanæ & Sueni Hispaniarum maximam partem occupant. Hac tempestate Pelagius aduersus Christi gratiam erroris sui dogmata prædicat. Ad cuius condemnationem concilium apud Carthaginem ducentorum quatuordecim episcoporum congregatur. Hoc tempore Cyrillus episcopus Alexandriæ insignis habetur.

Theodosius minor Arcadii filius cum Honorio & Valentiniano regnauit annis viginti septem. Hoc tempore Valentinianus junior Constantii filius Rhæuennæ imperator creatur: qui matrem suam Placidiam Augustam nuncupauit. Hic gentem effera Vandalorum & Alanorum ab Hispaniis ad Africam transtulit. Beatus Augustinus Hyponensis episcopus & doctor eximius migravit ad dominum. Eodem tempore Nestorius Constantinopolitanus episcopus perfidie suæ suscitauit errorem. Aduersus quem Ephesina Synodus cōgregata eius impia dogmata damnat. Hoc etiam tempore diabolus in specie Moyſi Iudeis in Creta apparens, dum eos per mare sicco pede ad terram repromissionis promittit perducere diabolo prius ingresso & sequentibus Iudeis, qui super venditijs qui erant in litore incedere videbantur, subito diabolus disparuit, & multi Iudei mortui sunt: aliqui autem qui euaserunt ad Christi fidem conuersi sunt.

Martianus & Valentinianus regnauerunt annis septem. Huius tempore synodus geritur, ubi Eutiches cum Dioscuro Alexandrino episcopo condemnantur. Caput etiam Ioannis Baptistæ, quod duo monachi eodem Ioanne reuelante iuxta palatium Herodis Regis Hierosolymis sepultum inuenierant, Constantinopolim deferunt. Hoc etiam tempore Theodoricus Rex Gothorum cum ingenti exercitu Hispanias ingreditur. In Italia Boetio catholico philosopho crudeliter interfecit.

Leo maior cum Leone minore regnauerunt annis decem & septem. Ægyptus & Alexandria errore Dioscouri hæretici insanientes contra Chalcedonensem synodum canina rabie latrant. Hoc tempore Gouſi leges proprias in discussione causarum habere ceperunt. Tunc apparuit hæresis Acephalorum Chalcedonensis concilium

impugnantium: qui ideo Acephali, id est sine capite nominantur, quia quis primus eam hæresim introduxit non inuenitur. Huius hæresis peste plurimi hætenus Orientalium sunt languentes.

Zenon regnavit annis decem & octo. Ab isto Acephalorum hæresis defenditur & decreta Chalcedonenſis ſynodi abdicantur. Ille Leonem Auguſtum ſuum ſuum interficere volens, pro eo mater eius alium ſigura ſimilem obtulit: ipſumque Leonem occulte clericum fecit: qui in clericatu uſque ad Juſtiniani tempus vixit. Per idẽ tempus corpus Barnabæ Apoſtoli, & euangelium Matthæi eius ſtylo ſcriptum ipſo reuelante repertum eſt.

Anaſtaſius regnavit annis viginti ſeptem. Ille Acephalorum errorem vindicans episcopos Chalcedonenſis ſynodi deſenſores exilio damnat. Euangelia quoque tanquam ab idiotis compoſita euangelisſtis reprehendit, & prauè corrigit. Huius octauo decimo anno Gotthi ab Italia in Hiſpania per Theodericum tregnare cæperunt. Eo tempore Traſamundus Rex Vandalorum catholicis eccleſiis clauduit in Africa: & contra catholicos ſcriuit, & episcopos in exilium in Sardiniam mittit. Per idẽ tempus Carthagine Olympus quidam Arrianus in balneis ſanctam trinitatem blaſphemans tribus igneis iaculis Angelo emittente viſibiliter eſt combuſtus. Barbas quoque quidam Arrianus episcopus dum contra regulam fidei quendam baptizans duxiſſet: Baptizate Barbas in nomine patris per ſilium in ſpiritu ſancto, ſtatim aqua, quæ fuerat ad baptizandum delata, nuſquam comparuit. Quod aſpiciens qui Baptizandus erat, ad catholicam eccleſiam venit, & iuxta morem fidei, Chriſti baptiſmum ſuſcepit.

Juſtinus maior regnavit annis nonem. Ille ſynodi Chalcedonenſis amator Acephalorum hæreſim abdicat. Huius tempore poſt Traſamundum Iſdericus ex Valentiniani imperatoris captiua filiiagenitus in Vandalis regnum ſuſcepit. Qui ſacramento a Traſamundo aſtrictus, ne catholicos in regno ſuo foueret, antequam regnum ſuſceperet episcopos ab exilio reuerti iuſſit, eiſque proprias eccleſias reſtaurauit. Hoc tempore Theodericus Italix Rex in Hiſpania regnat poſtquam Ataſaricus nepos eius ſueceſſit in regnum. Benediſtus Abbas virtutum gloria claruit. Athanagiſtus in Gotthis regnare cœpit. Juſtinianus regnavit annis triginta nouem. Ille Acephalorum hæreſim ſuſcipiens omnes in regno ſuo episcopos tria Chalcedonenſis concilii capitula damnare compellit. In Alexandria Theodoſiana & Galana hæreſis oritur. In Africa Vandali per Belifaſium ducem extinguuntur. In Hiſpania per Athanagiſtum Romanos miles ingreditur: & in Aſturiis Vandali omnino deſcunt. In Italia per diſtum Totila Rex Gotthorum a Narſe Romano patricio ſuperatur. Per idem tempus Antonii monaſti diuina reuelatione corpus repertum Alexandriam perducitur, & in eccleſia Ioannis Baptiſtæ humatur.

Juſtinus minor regnavit annis vñdecim. Narſis patricius poſtquam ſub Juſtiniano Auguſto Totilam Gotthorum Regem in Italia ſuperauit, Sophix Auguſtæ Juſtini coniugis minis perterritus Longobardos a Pannoniis innitauit, eoſque in Italiam introduxit. Hic Juſtinianus ea quæ aduerſus Chalcedonenſem ſynodum fuerunt edita, deltruxit: & ſymbolum centum quinquaginta patrum, tempore ſacriſicii concinendum populo præcepit. Arſeniũ primum fidem Dei ſuſcipiunt. Geppides Longobardorum Rex extinguitur. Hac tempeſtate Leouildus Rex Gotthorũ quædam Hiſpaniæ regiones ſibi rebelles, in poteſtatem ſui regni ſuperando redegit. Per idem tempus Marſinus Braecarenſis Dumienſis episcopus apud Galleciam clarus in doctrina fidei prædicatur tempore Theodimiri Regis.

Tiberius regnavit annis ſeptem. Longobardi expulſi Romanis Italiam adeunt. Gotthi per Hermegildum Leouigildum Regis filium biſariam diuſimmuta ex de vanantur.

Mauritius regnavit annis viginti vno. Gregorius Romanæ eccleſiæ Pontifex & doctõr eximius habetur. Fulgentius episcopus Aſſigitanus in confeſſione Dei & ſcientiæ claudit. Eodem tempore Sueui a Leouigildo Rege Gotthorum obtenti bello, Gotthis ſubiiciuntur. Idem quoque Gotthi per Reccaredum religioſiſſimum principem, ad fidem ortholicam reuertuntur, ſanctiſſimo patre Leandro episcopo Hiſpalenſi virtutibus & ſcientia decorato eiſdem Gotthis ſanctæ prædicationis verbum miniſtrante.

Phocas

Phocas regnante annis octo. Iste seditione militari impetator effectus Mauritium Augustum & multos nobilium interfecit. Huius tempore Persini & Veneti per Orientem & Egyptum civile bellum faciunt, ac sese mutua caede prosternunt: de quo Romanum imperium magnum sustulit detrimentum. Prelia quoque Perferum gravissima aduersus rempublicam excitantur: à quib. Romani fortiter debellati ipsam Hierosolimam amiserunt. Per idem tempus Romæ templum Pantheon eliminata spurcicia idolorum à sancto Bonifacio Papa in honorem Dei genitricis & omnium martirum Christi consecratur.

Heraclius temporibus nostris fumpit imperium. Hic Perſas reipublice ſubdidit:
 10 & erucem Chriſti quam ipſius Rex Celdroas apportauit, Hieroſolymsis reſtituit. Hauius
 Heraclii anno ſecundo Sieſebutus in Hiſpania regnare incipit: regnauitq; oſto annis
 catholicę regit. Huius etiam anno decimo Suintila in Hiſpaniis regnare incipit: & totius
 Hiſpanię monarchiam inter Reges Gothorum tenuit primus: qui decem annis
 regnauit. Fiunt ergo ab exordio mundi viſque in præſentem diem anni quingę milia
 octingenti ſeptuaginta in era ſexteſceſima ſeptuagelima prima, hoc eſt anno imperato-
 ris Heraclii octauo decimo, & religioſiſſimo Hiſpaniarũ Regis Suintilani vltimo. Re-
 ſiduum ſeculi tempus humanę inueſtigatiõis incertum eſt. Omne enim de hac re
 quæſtionem dominus Jeſus Chriſtus abſtulit dicens: non eſt veſtrum noſſe tempora
 20 neque dies quę pater poſuit in ſua poteſtate. Er alibi de illa dominus, inquit,
 nemo ſcit nec Angeli eorũ, niſi ſolus pater. Vnuſquiſq; ergo de ſuo cogitet tranſitu
 ne in peccati operibus proruat, ſicut ſacra ſcriptura dicit: In omnibus operibus tuis me-
 morare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Quando vnuſquiſq; de ſeculo mi-
 ſeratur, tunc illi quodammodo conſummatio ſeculi eſt.

EXPLICIT PRIMVS LIBER CHRONICORVM BEATI ISIDORI

Hispaniarum doctoris archiepiscopi Hispanensis.

LIBER SECVNDVS.

Prolegme.

DECET viros virtutis præcedentium facta sepe ad memoriâ reuocare: vt in bonis præteritis discant bonis operibus se inuenire, & in malis exemplum caueant reproborû. Præ cunctis malis sacrilegiû, luxuria, & auaritia debent principes euicare: quibus maxime præteriti principes contraxerunt, adeo vt qui multarum gentium vi-
dores existerant, prouocato Deo sacrilegiis, luxuria & auaritia, suis
subdederunt miserabilis inimicis. Cauenda est etiam summo pe-
re discordia militaris: qua non solum Romanorum imperium subit detrimentum, ve-
rum etiam fortissima gens Gothorum sepe gentis & patriæ sensist. cuspersionem: vti in
subscriptis libris clarius elucebit. Quis enim inuidissimam Gothorum gentem adeo
superauit, vt ipsa Gothorum diuisio? quæ tempore Roderici Regis per Iulianum com-
item & Witizam, qui Gothi erant, Gothorum gloriam & patriam subdidit Agare-
nis? Factum est etiam consimile tempore Ramiri & Veremundi Regum Gothorum
cum Almanzor Rex Agarnus cum Gothis militibus exulatis, qui ad se confugerunt,
Legionem regnum inuasi, & euerit munissimas ciuitates. Si qui percurat histo-
rias diligenter, sere nunquam inueniet Gothos præliis superatos, nisi contra ipsos ma-
nus quoque Gothica repugnaret. In agendis etiam bellorum negotiis est iure nobilitas
sanguinis requirenda: quia vti in libro Machabeorum facta testatur scriptura, multi
ex populo Israelitico quati ceciderunt in prælio, quia duces eorum scilicet Iosephus &
Azarias non erant de genere virorum illorum per quos filius facta fuerat in Israël. Iam
nunc ad gesta Regum Gothorum manum mittimus chronicoeum librum Isidori do-
ctoris Hispaniarum secutum in opere propone ntes. Tamen sciendum quod in Re-
gum Gothorum serie, & in Romanorum imperatorum atq; aliorum principum serie
vbiq; discors annorum numerus scriptorum vel æmulatorum vitio reperitur. Quapro-
pter ego in huius operis annorum concordiam vtrumq; potui laborari. Corrigit ta-
men catholica veritas, si quid forte in his vel aliis omissis meis me viderit deesse,

Tempus III.

D

BEATI ISIDORI

Prologus.

ID OMINO & filio charissimo Sifnando Regi Gothorum Isidorus. Quia de origine Gothorum, Hispanorum, Sueuorum, Vandalorum, & Alanorum, & qualiter reuerunt Hispaniam tibi fieri notitiam postulasti: in huius parte duximus laborandum: atque tuae charitati, prout possumus, id scribendo breuiter explanare. Tres filios Noe, id est Sem, Cham, & Iaphet scriptura sacra esse testatur: Ab ipso quippe omnium hominum genus per tripartitam mundi regionem, id est, Asiam, Europam, & Africam est disseminatum. Filii Sem orientalem partem scilicet Asiam cum filiis Ioni filii Noe, qui post diluuium natus est, possederunt. Filii Iaphet septentrionalem, scilicet Europam. Filii Cham meridionalem, id est Libyam siue Africam inhabitauerunt. Sed tempore procedente terram Chanaan in Asia violenter obtinuerunt. Nati sunt filii Iaphet, Magog, & Tubal & alii. De Magog inde Gothi, de Tubal vero Hispani & Itali ori censentur. Primus Rex Hispanorum exstitit nomine Hispanus, qui famosam urbem condidit, quam ex suo nomine Hispaniam nominauit: & in ea solum regni sibi firmavit: à qua etiam Hispania nomen traxit. Dicitur & ab Ibero flumine Iberia, & ab Hespero sidere Hesperia. Hispanis tandem regnum suum segniter gubernantibus, principantibus Petreio & Afranio, Iulio Caesari, & Romanis omnino cesserunt: non tamen patria sed regni honore caruerunt. Olim promagna parte sui Romanis Hispania iam cesserat Bruto & Ptolemonè duobus exercitus Romanorum. Ante biennium autem Romanæ urbis irruptionis era ccccxxi, tunc excitata per Stiliconem ducem Romanum gentes Alauorum, Sueporum, Vandalorum transiitque impetu ad Pyrenxum vsque perueniunt. Cuius obice per Didymum & Verinianum Romanos nobilissimos ac potentissimos fratres ab Hispania tribus annis repulsi per circuniacentes Galliarum provincias vagabantur. Sed postquam qui priuato praesidio Pyrenæi elastratiuebantur, ob suspicionem tyrannidis insones & nulla culpa obnoxii, à Constantio Imperatore occidentis interfecti sunt, memoratae gentes Hispaniarum provincias dirumpunt. Sueui à Germanis duxerunt originem, qui à flumine Sueuo nominantur. Vandali à Gallis venerunt, & à Vandalico fluuio nominantur. Alani ab Hunnis orti sunt: & Alanus fluuius eis nomen imposuit.

Era ccccxvii. Alani, Sueui & Vandali Hispanias occupantes, necesse vastationeque eruentis discursibus faciunt. Urbes incendunt, substantias direptas exhauiunt: atque humanæ carnes in fame deuorantur à populis. Edebant filios suos matres. Bestiae quoque morientium gladio fame ac peste cadaueribus assuetæ etiam in viuorum esterebantur interitum. Atque ita quatuor plagis per totam Hispaniam seruentibus diuinæ iracundiae per prophetas scripta olim praenuntio adimpletur.

Era ccccxviii. post plagarum diram perniciem, quibus Hispania cesa est, tandem barbari ad pacem Deo miserante conuersi in possessione sibi eius provincias diuisunt. Galleciam enim Vandali & Sueui occupant. Alani Lusitaniam & Carthaginensem prouinciam. Vandali autem cognomine Silangi relicta Gallecia postquam Tarraconensem insulas depraedati sunt, regressi prouinciam Beticam sortiuntur. Hispani autem per ciuitates & castella residui plagis afflicti barbarorum dominantium de Romanorum absentia & tuitione plangentes, sese miserabiliter seruituti subiciunt. Primus autem in Hispania Gundericus Rex Vandalorum praefuit regnans in Galleciae partibus annis decem, & octo. Qui dum rupto sedere Sueuorum genem in Eruasis montibus obsident, relictâ obsidione Sueuorum Balearicas Tarraconensis prouinciae insulas depraedatur. Deinde Carthagine Spartaria euersa cum omnibus Vandalis ad Beticam transit. Hispaniam diruit acrique ex de in direptionem mittit. Qui cum auctoritate regie potestatis irreuerenter manus in basilicam sancti Vincentii martyris ipsius extendisset, mox Dei iudicio in foribus templi dxmonio correptus interit.

Era ccccxviii. Gisericus frater Gunderici succedit in regnū annis quadraginta. Qui ex fide Catholica effectus apostata in Arianam fertur primus transiisse perdidiam. Hic de Beticæ

de Betice provincie histore cum Vandalis omnibus eorumque familiis ad Mauritianiam & Africam relictis Hispanis transfretavit. Cui Valentinianus in hoc eodem imperator hosti valens obfistere pacem mittit & partem Africæ, quam Vandalis possederat, tanquam pacifice dedit, conditionibus sacramenti ab eo acceptis ne quid ultra inuaderet. Ille autem de eius amicitia tam nihil ambigebatur, violata sacramentis religionis Carthaginem dolo pacis inuadit: omnesque opes eius ex tueriis diuerso tormentorum genere ciuibus in suum proprium vertit. Deinde Siciliam depraedatus Panormum obfedit: & Arrianam pestilentiam per totam Africam intromittit. Sacerdotes ab ecclesia pellit: martyres plurimos efficit, & iuxta prophetiam Danielis demutatis suis hostiis populi steris ecclesias Christi hostibus tradidit. Nec iam diuini cultus loca, sed suorum esse habitacula iussit. Aduersus quem Theodosius minor orientis imperator bellum parauit, quod ad effectum non venit. Hunnis enim Thraciam Illyricumque vastantibus, exercitus ad Vandalos missus, ad defendendos Thracas Illyrianosque à Sicilia reuocatur. Maiorianus autem imperator de Italia in Hispaniam veniens, cum in Carthaginensi provincia aliquantulum stans siue ad transitum aduersus Vandalos præparasset, eas de litore Carthaginensi commouit Vandalis per proditores arripunt. Sicque Maiorianus à sua dispositione frustratus Italiam reuertitur, atque à Recimiro parricidio fraude circumuentus occiditur. Quo comperto Gisericus non contentus solis Africæ vastationibus, nauibus aduectus Romam ingreditur, direpsitque per quatuordecim dies epibus Romanorum relicta Vrbe uxorem Valentiniani & filias eius & multa millia captiuorum secum tulit. Mox Carthaginem rediit: & per legatos ab Imperatore postulata pace, Valentiniani relicta Constantinopolim remittit: quarum vnam ex filiabus suis filio suo Vgnerico iure matrimonii copulauit. Sicque post multarum provinciarum elades Christianorumque spolia atque neces moritur regni sui anno xi.

Era dxxi. post Gisericum Vgnericus Giserici filius regnat annis septem, mensibus quinque habens in coniugio Valentiniani filiam, quam pater eius ex Roma cum matre capriam adduxerat, qui & ipse Arriano suscitatus furore catholicos per totam Africam atrocior patre persequitur, ecclesias tollit, sacerdotes & cuncti ordines clericos in exilium mittit. Monachos quoque atque laicos quatuor circiter millia exiliis durioribus relegauit, martyres fecit, confessoribus linguas abscidit: qui linguas abscissis perferre usque ad finem locuti sunt. Tunc Latus Neptensis ciuitatis episcopus gloriose martyrio coronatur. Qui dum Arriani contagii labe variis poenis maculari non potuit, victor repente cæcos obtinuit. Vgnericus autem inter innumerabiles suarum impiorum strages, quas in catholicos exercuerat, octauo regni sui anno, vt Arrius pater eius interioribus eundis effusus miserabiliter vitam finiuit.

Era dxxii. Guntamundus succedit regnans annos quatuordecim. Qui statim ecclesias pacem reformans catholicos ab exilio reuocauit.

Era dxxviii. Trasemundus succedit regnans annis viginti septem mensibus quatuor. Ille Arriana insania plenus catholicos insectatur, ecclesias claudit, in Sardiniam exilio ex omni Africana ecclesia centum viginti episcopos mittit. Carthagine moritur. Cuius tempore Fulgentius Ruspensis episcopus in nostro dogmate claruit.

Era dxxv. Hildericus Hugnerici filius ex Valentiniani imperatoris filia gentus successit regnans annis nouem mensibus tribus. Ille sacramento à prædecessore suo Trasemundo adstrictus ne catholicis in regno suo pacem daret, aut ecclesias aperiret, aut privilegia restitueret, priusquam regnaret ne religionem sacramenti violaret, præcepit sacerdotibus catholicos ab exilio reduci & ecclesias aperiri. Quem Gilimer sumpta tyrannide regno priuauit: & cum filiis carceris custodiæ mancipat.

Era dxxxv. Gilimer regnum tyrannide quatuor annis tenuit, multos nobilium Africæ provincie crudeliter extinguens, multorumque substantias tollens. Aduersus quem Iustinianus imperator, ex uisitacione visionis nocturnæ Lati episcopi, qui ab Vgnerico Rege Vandalorum martyr fuerat factus, exercitum cum Belisario magistro militum ducit mittit. In quoque idem Belisarius prælo Guntemir & Gebamundum Regis fratres primo prælio superatos interficit. Deinde ipsum Gilimerum in fugam versum Africam capit. In ipso autem Belisarii occursum priusquam congressio fieret Gilimer tyrannus Hildericum regem cum quibusdam generis eius affinis occidit. Belisarius autem Gilimerum tyrannum capit: eumque cum deutiis ex rapinis provinciarum & Africæ conquisitis Constantinopolim Iustiniano Imperatori adducit. Sicque regnum Vandalorum cum populo atque stirpe deletur era dxxxviii. quod permansit centum & quadraginta nouem annis ab anno primo Gundarici Regis usque ad interitum Gilimeri.

SVEVORVM HISTORIA.

RA CCCCLVII. Sueui principe Hermerico cum Alanis & Vandalis simul Hispaniam ingressi sunt, atque omnem Galliciam cum Vandalis occupaverunt. Vandales autem Africam transiensibus Galliciam soli Sueui possiderunt: quibus præfuit in Hispaniis Hermericus annis triginta duobus. Gallici autem in parte provincie regno suo vivebantur. Quos Hermericus assidua vallatione depradans tandem morbo oppressus pacem cum eis fecit & Recchilam filium suum in regno suo substituit. Qui cum magna parte exercitus missus Andebotum Romanæ militiæ ducem cum multis copiis ad Singillum Beticæ provincie fluviū inito bello prostravit magnis eius auti argenti que copiis occupatis. Inde Emeritam obsessam ingreditur: atque obtentam proprio regno associat. Hermericus autem pater eius per annos septem diuturno languore affectus interit.

Era CCCCLXXVIII. Hermerico defuncto Recchila filius eius regnat annis novem. Qui post obitum patris Hispani obtenta Beticam & Carthaginensem provincias in suam potestatem reducit. Atque inde Emeritæ sub cultu, ut fertur, gentilitatis vitam finivit.

Era CCCCLXXXVII. Recchilæ filius Recchilanus catholicus factus succedit in regnum annis nonem accepta in coniugium filia Theodoredi Regis Gothorum. Hic in principio sui regni confortatus Vascos depradatur: moxque ad Theodoredum forcerum suum profectus, Cæsaraugustanam regionem remeans Gothi auxiliantibus, vastat Tarracensem provinciam, quæ Romano imperio deferuebat, inuadit. Carthaginenses regiones quas Recchila pater eius Romano reddiderat, in prædā mittit. Ad ultimum, dum Theudericus Rex Gothorum in Hispaniam ingrederetur, inito prælio aduersus eum, primo fugatur, deinde captus occiditur.

Era CXXVI. extincto Recchatio, Sueui, qui remanserant in extrema parte Galliciæ, Masdræ Massilæ filium Regem sibi cōstitunt. Mox bifariam diuisi, pars Francanem, pars Masdræ Regem appellant. Nec mora Francanem mortuo, Sueui qui cum eo erant Recchimundum sequuntur, & cum Masdra pace inita, pariter partes Lusitanie depradantur. Masdra autem tertio regni anno à suis iugulatur.

Era CXXCII. Masdra interfecto inter Frumarium & Recchimundum oritur de regni potestate dissensio: sed Frumarius eum manu Sueuorum, quam habebat, Flauientis urbis conuentum graui euerit excidio. Recchimundus autem vicina sibi pariter Auriensium, & Lucensis conuentus maritima populatur. Duobus annis post Masdræ regnavit Frumarius.

Era DII. Frumario mortuo Remismundus omnibus Sueuis in suam ditionem regali iure reuocatis, pacem cum Gallicis reformat, legatos fuderis ad Theudericum Regem Gothorum mittit, à quo etiam per legatos & arma & coniugem, quæ haberet, accepit. Inde ad Lusitaniam transit. Conimbriam pace deceptam diripit. Olisbona quoque ab eo occupatur eiusque suo, qui illi præerat, tradente Lusidio. Huius tempore Aiaz natione Galata effectus apostata. Arrianus inter Sueuos Regis sui auxilio, hostis catholicæ fidei, & diuinæ Trinitatis emergit, de Gallicana Gothorum regione hoc pestiferum virus afferens: & totam gentem Sueuorum lethalis perfidia tabe inficiens. Multis deinde Sueuorum Regibus in Arriana hæresi permanentibus, (fuerunt ex tunc Reges Sueuorum seducti nonaginta annis: quorum actus & nomina hic minime describuntur) tandem regni potestatem Era DC. Theudemirus suscepit. Qui confestim Arrianæ impietatis errore destructo Sueuos catholicæ fidei reddidit, innascente Martino monasterii Dumienensis episcopo fide & scientia claro, cuius studio & pax ecclesiæ ampliatæ est, & multa in ecclesiasticis disciplinis Galliciæ regionibus instituta.

Era DCVI. Post Theudemirum Miro Sueuorum princeps efficitur, regnans annis tredecim. Hic secundo regni sui anno bellum contra Ruccones intulit. Deinde in auxilium Liuuigildo Gothorum Regi aduersus rebellem filium expugnandū Hispaniam pergit, ibique terminum vite clausit.

Huic Heboricus filius in regnum succedit anno vno, quem adolescentem Andeca, sumpta tyrannide regno priuat, & monachum factum in monasterio damnat, pro quo non est dilata sententia. Nam Liuuigildus Gothorum Rex Sueuis mox bellum inferens, obitæ eodem regno, Andecanem deiecit, atque detonsum post regnum

notem, presbyterii officio mancipauit. Sic enim oportuit, vt quod ipse regi suo fecerat, rursus idem congrua vicissitudine pateretur. Regnum autem Sueuorum deletum in Gotthos transfertur, quod mansisse c. lxxvii. annis scribitur.

Explicit hystoria Sueuorum.

GOTTHORVM HISTORIA.

GOTTHORVM antiquissima origo de Magog Isaphet filio orti cū Scythis vna probantur origine: vnde non longe vocabulo discrepant. Demutata enim ac detracta littera Getæ quasi Scythi sunt appellati. Hi igitur Septentrionis glacialis iuga inhabitantes, quæque sunt ardua montium cum cæteris gentibus possidebant. Quibus sedibus tempestatibus & impetu gentis Hunnorum pulsi Danubium transiuntes Romanis se dederunt. Sed dum iniurias eorū non sustineret,

indignati arma sumunt, Thraciam irruunt, Italiam vastant, obsessam urbem Romæ capiunt: Gallias aggrediuntur, præfatisq; montibus Pyrenæis Hispaniam vsq; perueniunt: & ibi sedem vite atq; imperium locauerunt. Populi natura prompti, ingenio alacres, consuetudine vicibusq; freti, robore corporis validi, staturæ proceritate magni vel mediocri habituq; conspectui, eloquio clari, manu præpei, duri vulnere. sicut ait poeta

de ipsi. Mortæ contemnunt laudato vulnere Getæ. Quibus tanta exitit magnitudo bellorum, & tam excellens gloriose victoriæ virtus, vt Roma ipsa victrix omnium populorum subacta captiuitatis iugo Gothicis triumphis accederet: & domina cunctarū gentium illis vt famula deserviret. Hos Europæ omnes persequere gentes, Alpiū his cedere tibi-
bices Vandaliæ & ipso crebro opinata barbaries non tantum præsentia eorū exterrita, quantum opinione fugata est. Gothorum vigore Alani extincti sunt: Sueui quoq; hætenus intra inaccessos Hispaniarum angulos coarctati, etiam nunc eorum armis periculum finis experti sunt. & regno q; desidiōso torpore tenuerunt, turpiori nunc dispendio cauerunt: quanquā se tenuisse hucusq; valde sit mirum, quo sine experimento defensionis carere potuerunt. Sed quis poterit tantā Gothicæ gentis liberalitatis & viriū dicere magnitudinem? Etenim multis gentibus non solū largamunera contulerunt, sed & magna reliquerunt gentium precibus inclinati. His tamen libertas magis de congestione bellie quam de petita pace contingit: atq; ubi se illis necessitas dura opposuit, vires eos porius adhibuisse q; preces. Potro in armorum artibus specdabiles sunt: & non solū hastis sed & iaculis equitando configunt: nec equestri tantū prælio sed & pedestri incedunt. Veruntamen magis equium præceleri cursu configunt: vnde poeta Getes, inquit, quo pergit equo. Exercere n. sese telis ac præliis præ ludere maxime diligunt. Ludorū certamina vsū quotidiano gerunt. Hac sola armotū experientia huc vsq; carebant, q; classica

bella in mari gerere non studebant. Sed postquā Sisebutus princeps regni sumpsit scopra ad tantā felicitatis virtutem profecti sunt, vt non solum terras, sed & ipsa maria suis armis adeant: subiectusq; seruiat illis Romanus miles, cui seruiere tot gētes. Eos magis Getas q; Gog Magog appellare cōsueuerant. Gens fortissima hæc à qua Iudæa terra vastata describitur. Interpretatio namq; nominis eius in linguā nostram recte quoq; significat fortitudo. Quia reuera nulla gens in orbe fuit, quæ Romanū imperium adeo fatigauerit vt hi. isti sunt. n. quos etiam Alexander vitandos pronunciauit, Pyrrhus perimuit, Cæsar exhorruit. Per multa quippe retro secula ducibus vsū sunt, postea Regibus quorum oportet tempora per ordinem cursum exponere: & quo nomine actūque regnauerint de historiis libata retexere.

¶ Anno ante eram conditā duodecimo dum pro arripiendo Reipub. imperio Magnus Pompeius & Iulius Cæsar arma ciuili cōmouissent, Gotthi ad præstendū Pompeio auxilium in Thessaliam aduersus Cæsarem pugnatū venerunt. Vbi dū in Pompeii exercitu Æthiopes, Indi, Persæ, Medi, Græci, Armeni, Scythæ, ac reliquæ orientis gentes euocata aduersus Iulium dimicassent, isti præ cæteris Cæsari fortius resistebant. Quorum Cæsar copia & virtute turbatus, seatur vigam meditari esse, nisi nox prælio finē dedisset. Tunc Cæsar ait: Nec Pompeiū scire vincere, nec Cæsarem posse vinci. Nam si Pompeius vincere nosset, hodie cū tam asperis viris Cæsarem superasset.

¶ Era 7 cclxxxvi. anno secundo imperii Valeriani & Gaii Gotthi primo descendit Alpius quibus inhabitabāt, Græciā, Macedoniā, Pontū, Asiā, atq; Illyricum vastauerūt. Ex quibus Illyricum & Macedoniā quindecim annis

ferre tenuerunt. Deinde à Claudio imperatore superati sedes proprias reperiunt. Romani autem Claudium Augustum, pro eo quod tam fortissimam gentem à finib. reipublicæ remouisset, insigni gloria honorantes in foro illi aureum elypeū, in Capitolio auream statuam collocauerunt.

ERA † CCCXXI. tempore Cōstantini Christiani imperatoris Gotthi Sarmatarum regionem aggressi copiosissimis super Romanos intruerunt agnibus, vehementi virtute cuncta gladio, & depraedatione vastantes. Adversus quos idem Constantinus aciem instruxit, ingentique certamine vix superatos ultra Danubium expulsi, de diversis gentibus virtutis gloria clarus, sed de Gothorum victoria amplius gloriosus. Quem Romani acclamante senatu publica laude prosequuti sunt, quod tantam gentem vicerint, quod partim rempublicam reformauerint. 10

ERA † CCCXII. anno imperii Valentis quinto primus Gothorum gentis admistratorem suscepit Athanaricus regnans annos XIII. qui persecutione crudelissima adversus fidem Christi commota, voluit se exercere contra Gothos qui in gente sua Christiani habebantur, ex quib. plurimos, qui idolis immolare nō acquieverunt, martyres fecit: reliquos autem multis persecutionibus affectos, dum pro multitudine horret interficere, dedit licentiam, immo magis coegit de regno suo exire, atque in Romani soli migrare provincias.

ERA † CCCXIII. anno octavo Valentis imperatoris Gotthi in Istrum adversus semetipsos in Athanarico & Fridigerno divisi sunt, alternis sese caedibus depopulantes. Sed Athanaricus Fridigerum Valentis Imperatoris suffragio superat. Huius rei gratia legatos cum muneribus ad eundem imperatorem mittit, & doctores propter suscipiendam Christianæ fidei regulam poscit. Valens autem à veritate catholice fidei devius, & Artianæ hæresis perversitate detentus, missis hæreticis sacerdotibus, Gothos persuasione nefanda sui erroris dogmati aggregavit, & in tam præclaram gentem virus pestiferum semine pernicioso transfudit, sicque errorem quem recens credulitas exhibuit, tenuit diuque servavit. Tunc Gulsilas eorum Gothorum episcopus Gothicas litteras condidit, & scripturas novæ veteris Testamenti in eandem linguam converterit. Gothi autem statim ut litteras & legem habere ceperunt, instruxerunt sibi dogmata sui ecclesiæ, talia iuxta eundem Arrium de ipsa divinitate documenta tenentes, ut crederent: Filium Patris maiestate esse minorem & æternitate posteriozem. Spiritum autem sanctum nec Deum esse, neque substantiam Patris existere, sed per filium creatum esse, veriusque ministerio deditum, & amborum obsequio subditum. Aliam quoque Patris sicut personam sic & naturam asserentes: aliam Filii, aliam denique Spiritus sancti, ut iam non (secundum sanctæ scripturæ traditionem) unus Deus & dominus coleretur. Sed iuxta idolatriæ superstitionem tres dii venerantur. Cuius blasphemix, malum per decessum temporum, Regumque successum annis † CCCXIII. tenuerunt. Qui tandem remissis salutis suæ renunciauerunt inditæ perfidix & per Christi gratiam ad unitatem fidei catholice per orthodoxum patrem Leandrum Hispalensem anasthem petuenerunt. 30 40

ERA † CCCXIV. anno tertio decimo Valentis imperatoris Gotthi qui primū Christianos à terra sua expulerant, rursus ipsi multis acerbis tempestatibus Dei iudicio fatigati ab Hunnis cum Rege suo Athanarico expulsi sunt, transitoque Danubio cum vim ferre non possent Valentis imperatoris, sese non depositis armis tradunt, & Thraciam ad inhabitandum accipiunt. Sed ubi viderunt se opprimi à Romanis contra consuetudinem propriæ libertatis, ad rebellandum coacti sunt. Thraciam ferro incendiisque depopulantur, deestque Romanorum exercitu ipsum Valentem iaculo vulneratum in quadam villa fugientem succenderunt, ut merito ipse ab eis vivus temporaliter cremaretur incendio, qui tam pulchras animas ignibus æternis tradiderat per errorem. Invenit autem eo prælio Gotthi priores Gothos, quos dudum propter fidem à terra sua expulerant, & voluerunt eos sibi ad prædæ societatem coniungere. Qui cum non acquisivissent, aliquanti interfecti sunt. Alii montuosa loca tenentes & refugia sibi qualiacumque consuetos, non solum perseverauerunt Christiani catholici, sed etiam in concordia Romanorum à quibus dudum excepti fuerant permanserunt. Tunc Gotthi contra Hungaros arma dirigentes innumerabilem ex eis multitudinem hostiliter necauerunt. 50

ERA † CCCXV. anno imperii Theodosii Hispani 111. & Valentiniani primo Athana-

Athanasius cum Theodosio huius amicitiamque disponens mox Constantinopolim pergit, ibique quinto decimo die postquam fuerat à Theodosio honorabiliter susceptus, interit. Gothi autem proprio Rege defuncto aspicientes benignitatem Theodosii imperatoris inito fiedere, Romano se imperio tradiderunt & fuerunt cum Romanis septem annis.

EXVIIII.

Era cccxx. anno imperii Theodosii iv. Gothi parrociniū Romani fœderis recusantes, Alaricum Regem sibi constituunt, indignum iudicantes Romanæ esse subditos potestatem, eosque sequi, quorum iam pridem leges imperiumque respuerant, & de quorum se societate prælio triumphantes auerterant.

10 Era cccxxvii. anno imperii Honorii & Arcadii quarto Gothi in Alarico, & Radagaiso diuisi, dum semetipsos in duabus regni partibus variis modis læterarent, ob excidium Romanorum conuocati effecti, consilium in commune constituunt, parique intentione ad prædandas quasunque regiones Italix ab inuicem diuiduntur.

ccccxvi.

Era cccxxliii. anno Honorii & Arcadii x. Rex Gothorum Radagaisus genere Scythæ cultui idolatrix deditus, barbaricæ immanitatis feritate exuissimus, cum ducentis armatorum millibus Italix partes uehementi vastatione aggreditur, spondens in contemptum Christi Romanorum sanguinem diis suis libare, si uinceret. Cuius exercitus ab Scilicone dace Romano in munuosis Thuscix locis circumclusus fame est potius, quam ferro consumptus. Ipse postremo Rex captus & interfestus est.

20 Era cccxxvi. anno imperii & Arcadii xv. extincto Radagaiso Alaricus consors regni nomine quidem Christianus, sed professione hæreticus, dolens tantam multitudinem Gothorum à Romanis extinctam in vindictam sanguinis suorum, aduersus Romanorum prælium gessit, obfessamque impetu, igne gladiis irumpit: sicque vrbs cunctarum gentium victrix, Gothicis triumphis victa succubuit, eisque capta subiugataque feruuit. Tam autem Gothi clementes ibi existerunt, ut votum antea darent, quod si ingreditur vrbs quicumque Romanorum in locis Christi inueniretur, in vastationem vrbs non mitteretur. Post hoc igitur votum, aggressi vrbem omnibus & mors & captiuitas indulta est, qui ad sanctorum limina contugerunt. Sed & qui extra locum martyrum erant, & nomen Christi & sanctorum nominauerunt, & ipsi simili misericordia pepercerunt. In reliquis autem, etsi præda hostium patuit, ferendi tamē immunitas refrænata est. Ineurrentibus autem in illa vastitate per vrbem Gothicis, dum quidam potens virginem consecratam ætate prouectam reperisset, eamque honeste admoneret, ut si quid apud se auri argenteique esset proferret: illa fidei conscientia quod habuit protulit: cumque ille vasorum formam & pulchritudinem, ex illa antiqua Romanorum opulenta miraretur, virgo ait: Hæc vasa mihi de sacratio Petri Apostoli deposita sunt: præsume, si audes. Ego sacra hosti date non audeo. Gothus ille ad nomen Apostoli magno panore perterritus, Regi hoc per nuntium refert, qui consilium Rex reportati omnia ad sacratio sancti Petri, per virginem illam summa cum reuerentia iussit dicere: Cum Romanis gessi bellum non cum Apostolis Dei. Rediit igitur virgo reuerentissimis officiis honorata, redeunt & cum illa omnes, qui ei se sociauerant super capita sua vasa illa aurea & argentea cum hymnis & canticis reportantes. Exercitus undique iussu Regis ob defensionem armatorum custodientes concurrunt. Undique ad voces canentium de tabulis armina Christianorum. Concurrunt etiam & pagani, atque admisti inter eos, dum seruos Christi se esse fingunt, etiam & ipsi calamitatis excidium euaserunt. Hac tempestate Gothi Placidiam Theodosii principis imperatoris filiam, Arcadii & Honorii imperatorum sororem, eum ingenti auri argentiq; thesauro Romæ capiunt. Anno ab vrbe condita mclxiii. irruptio vrbs per Alaricum facta est: adeptisq; multis opibus Romanorum tertia die, incensa euersaque in partibus, vrbe discedunt. inde consensus nauibus, cum ad Siciliam exiguo ab Italia freto diuisi.

30 post tantam victoriam maior eorum pars simul cum Alarico Rege & potentioribus ducibus transire disponentur, infesto mari periclitati multum exercitum perdidērunt.

Quibus tanta fuit gloria de Romanæ vrbs obtentu, ut in eius comparatione nihil se mali passos tempestate illa arbitrarentur, damna naufragii euentu victorix compensantes. Mors Alarici confestim sequuta vgesimo octauo regni anno defunctus est in Italia.

Era cccclxviii. anno imperii Arcadii & Honorii xii. Alarico post eam vrbem defuncto Athaulfus à Gothicis Italix regno præficietur annis septem.

Iste quinto regni anno de Italia recedens, Gallias adiit. Placidiam Theodosii imperatoris filiam quam Romæ Gothi ceperant, coniugem sibi assumptum. In qua propheta Danielis a quibusdam creditur fuisse completa, qui ait filiam Regis Austri coniungendam Regi Aquilonis, nulla tamen de germine eius sobole subsistente. Sicut & idem in sequentibus propheta subiungit dicens: Nec stabit semen eius. Nullus enim de vetero illius extitit generus, qui patris in regno succederet. Athaulfus autem dum relictis Gallis Hispanias peteret à quodam suorum apud Barcinonam inter familiares fabulas iugulatur.

Era cccc. lvi. anno imperii Honorii & Arcadii xxxi. post obitum Athaulfi, à Gothis Sigericus princeps electus est tribus annis, qui dum ad pacem cum Romanis esset promptissimus mox à suis est interfectus.

Era cccc. lvii. anno imperii Honorii & Theodosii xxv. Wallia Sigerico succedens, sex annis regnum tenuit. Belli causa princeps à Gothis effectus, sed ad pacem diuina providentia ordinatus. Mox enim ut regnare cepit, fordes cum imperatore Honorio pepigit: & Placidiam sororem eius, quæ à Gothis Romæ capta fuerat, ei honorifice reddidit promittens imperatori propter reipublicam omne certamen implendum. Itaq; ad Hispanias per Constantium patritium euocatus Romani nominis causa, cædes magnas crudelibus populis intulit. Vandalos, Silingos in Bætica omnes bello extinxit. Alanos qui Vandalis & Suevis potentabantur, adeo trucidauit, ut extincto Atace Rege ipsorum, pater qui superfueraut obliuio regni nomine Gunderici Regis Vandalorum, qui in Gallia resederat, se regimini subiugarent. Confecto igitur Wallia bello Hispaniæ, dum instructa nauali acie ad Africam transire disponeret, in freto Gaditani maris vi grauissimæ tempestatis effractus memor etiam illius sub Alarico naufragii, omisso nauigationis periculo, relictis Gallias repetit. Daraque est ei ab imperatore ob meritum victoriæ secunda Aquitania cum quibusdam ciuitatibus confinium provinciarum usq; ad Oceanum.

Era cccc. lxi. anno imperii Theodosii minoris l. nono Wallia Regem defuncto, Theoderedus succedit in regno annis triginta tribus. Qui regno Aquitanico non contentus pacis Romanæ fedus recusat: & pleraque municipia Romanorum vicinæ sedibus suis occupat. Arelas nobilissimum Galliarum oppidum multa vi obsessum oppugnat. A cuius obsidione imminente virtute Actii Romanæ militiæ ducis non impunitus abscedit: sed amissa parte suorum abscedere bello coactus est. Remoto igitur Valentiniani imperatoris iussu à potestate militari Actius, dum Theoderedus Narbonensi vrbi diutina obsidione ac fame esset infestus, rursus à Litorio Romanæ militiæ duce Hunnis auxiliantibus effugatur. Litorius autem dum primum res prosperas aduersus Gothos gessisset, de nouo demonum signis aruspiciumq; responsis deceptus bellum cum Gothis imprudenter inire amissis Romano exercitu miserabiliter superatus iniretur. Feecitque intelligi quantum illa, quæ cum eodem perierit, multitudo prodesset portuerit, si hæc potius quam fallacibus demoniorum ostentis vti maluisset. Extincto igitur Litorio pace deinde Theoderedus cum Romanis inire, de nouo aduersus Hunnos Galliarum provincias sæuæ populatione vastantes, atque vrbes plurimas euertentes, in campis Catalaunicis auxiliante Actio duce Romano aperto Marte confluxit: ibique præliando victor occubuit. Gothi autem dimicante Thurisimundo Theoderedi Regis filio adeo fortiter congressi sunt, ut inter primum prælium & postremum trecenta fere milia hominum in eo certamine prosternebantur. Multa eodæ tempore cæli & terre signa præcesserunt, quorum prodigiis tam crudèle bellum significaretur. Nam affidis terremotibus factis, à parte orientis luna contra naturalem eclipsim obscurata est. A solis occalio stella cometes apparuit: atque ingenti & insolita magnitudine eligandiu fulsit. Ab aquilonis plaga cælum rubens sicut ignis aut sanguis effectus est: perculsisque igneum ruborem lineis clarioribus in speciem hastarum rutilantium demoratis. Nec mirum, ut tam ingens cælorum strages diuinitus tam multa signorum demonstraretur ostensione. Hunni autem usque ad internecionem pene cæli cum Rege suo Achila relictis Gallis Italiam perfugiunt aliquantulis ciuitatibus irruptis. Qui & ibi partim fame partim caelestibus plagis percussi interierunt. Misso insuper à Martino imperatore exercitu fortis plaga cæduntur, affectusque nimium ac diminuti sedes proprias repetunt. Ad quas Rex eorum Achila mox ut remeauit, occubuit. Post eius obitum Hunnorum gens proprio se insuper excidio deuastauit. Itaque inter filios eius de obinendo regno magna sunt exorta certamina. Atque ita Hunni qui tot cladibus ante dimidiu fuerant, rursus mutuis se gladiis condecorant. In quibus illud clarum est: ut dum omne prælium detrimentum habet populorum, illi vice versa cadendo proficiant.

proficiam. Sed proinde est quia in disciplinam fidelium positi sunt, sicut populi gentis Perfarum. Virga enim furoris Dei sunt, & multoties cum indignatio eius aduersus fideles procedit, per eos flagellantur, ut afflictionib. emendati i seculi cupiditate & peccato semetipfos coereant, & celestis regni hereditatem possideant. Adco autem haec gens horrida est, ut eum famem in bello fuerit passa, venam tangat equi, & sic excludat hausto sanguine eum.

Era † cccclxxxvii. anno vigesimo quinto imperii Theodosii Thurismodus filius Theoderici post decessum patris prouehitur ad regnum anno vno. Qui dum in ipsis regni sui exordiis feralis ac noxii hostilia inspiraret & multa ageret insolenter à Theodorico & Frigidario fratribus est occisus.

Era † cccclxxxix. anno secundo imperii Mariani Theodericus post fraternam necem in regno succedens imperauit annis † xlii. pro eo quod imperatori Auito sumendi imperialis fastigii cum Gallis auxilium praeuissset, ab Aquitania in Hispaniam, cum ingenti multitudine exercitus, & cum licentia eiusdem Auiti imperatoris ingreditur anno regni quinto. Cui cum magna copia Rex Sueuorum Reccarius occurrens duodecimo ab Austuricensis vrbis milliario apud Illuuium, qui Vrbicus appellatur, into mox certamine superatus est cæsis Sueuorum agminibus, aliquatis capsis, plurimisque fugatis. Ipse postremo Rex telo saucius fugit, praesidioque suorum carens ad locum Portuale capitur. Regi Theoderico viuis offertur. Quo perempto, multis qui de priori certamine superauerant sese tradentibus, aliquantis nihilominus trucidatis pro maiori parte destructum est, finitumque Sueuorum regnum. Reliqui autem Sueui, qui remanserant in extrema parte Gallie, Massila filium nomine Masdam sibi Regem constituunt, & in parte tegnum reparatur Sueuorum. Occiso Reccario, Theodericus de Galliecia ad Lusitaniam victor succedens, dum Emeritensem urbem depredari molirent, sanctæ martyris Eulalie ostentis perterritus, cum omni protinus exercitu discedit, & Gallias reperit. Mox deinde partem vnâ exercitus duce Ceutilla ad Beticam provinciam mittit: partem aliâ sub Sigerico, & Neptoriano duce: ad Gallieciam dirigit, qui Sueuos apud Lucum saua depredatione vastauerunt. In Gallias autem Agrippinus Comes & eius Agidius Comes Romano xmulus, ut Gothorum mereretur auxilia, Narbonam tradidit Theoderico. Post, aliquot legati à Remisundo Masdra filio Rege Sueuorum missi, ad Theodericum venerunt, pacem amicitiamque poscentes. Similiter Theodericus ad Remisundum remittit cum armorum adiectione, vel munerum, directâ etiam coniuge quam haberet. Sallanem quoque legatum denuo Theodericus mittit ad Remisundum. Qui reuersus ad Gallias Theodericum ab Eurico fratre suo reperit interfectum.

Era † dlii. anno imperii Leonis i. x. Euricus patri scelere quo frater successit in regnum annis decem & septem. In quo honore prouectus & erimine statim legatos promiseris ad Leonem imperatorem dirigit. Nec mora partes Lusitaniam magno impetu depredatur. Exercitum inde alium mittit, qui capta inde Pampilona, & Caesar-Augustam misso exercitu, capit, superiorem quoque Hispaniam in potestatem submittit. Tarraconensis etiam provincie ciuitates, quæ ei repugnauerant exercitus irruptione euerit. In Gallias autem reuersus Atelatum urbem, & Massiliam bellando obtinuit, suoque regno vtrasque adiecit. Iste quodam die, congregatis in colloquio Gothis, telâ, quæ omnes habebant in manibus a parte ferri vel acie, alia viridi, alia roseo, alia croceo, alia nigro colore naturalem ferri speciem vidit aliquandiu habuisse mutatam. Sub hoc Rege Gothi legum statuta in scriptis habere ceperunt. Nam antea tantum moribus & consuetudine tenebantur. Obiit Atelati Euricus Rex morte propria defunctus.

Era † dxxi. imperii Zenonis octauo Eurico mortuo, Alaricus filius eius apud Tolosanam urbem princeps Gothorum constituitur regnans annis viginti tribus, aduersus quem † Fludius Francorum princeps Gallie regnum affectans, Burgundionibus sibi auxiliantibus, bellum mouet, suisque Gothorum copiis ipsum postremo Regem apud Pisanum superatum interficit. Theodericus autem Italie Rex, dum interitum generi comperisset, confestim ab Italia proficiscitur, Francos proteritis, partem regni, quam manus hostium occupauerat, recepit, Gothorum iuri restituit.

Era † dxliiii. anno tertio decimo imperii Anastasi Gisleicus superioris Regis filius ex concubina creatus, Narbonæ princeps efficitur regnans annos quatuor, sicut genere vilissimus, ita in felicitate & ignauia summus. Denique dum eadem

ciuitas à Gundebado Burgundinorum Rege direpta fuisset, iste cum multo sui dedecore, & cum magna suorum clade apud Barcinonam se cōtulit, ibique moratus, quo-
ulque etiam regni facibus à Theudericō fugæ ignominia priuaretur. Inde profectus
ad Africam Vandalorum suffragium poscit, quo in regnum posset restitui. Qui dum
non impetrasset auxilium, mox de Africa rediens ob metum TheudERICI Aquitaniam
petiit, ibique anno vno delitescens in Hispaniam reuertitur, atque à TheudERICI Regis
duce duodecimo à Barcinona vrbe milliario, commisso prælio superatus in fugam ver-
titur, captusque trans fluvium Druentium Galliarum interit, sicq; prius honorem
postea vitam amisit.

DLIX. Era † DLXVIII. anno decimo septimo imperii Anastasi Theudericus iunior
cum iam dudum consul & Rex à Zenone imperatore Romæ creatus fuisset, percen-
proque Odoacro Rege Ostrogothorum, atque deuicto fratre eius Honulfo, & trans
confinia Danubii effugato decem & octo annis in Italia regnasset, rursus extincto Gi-
sulfico Rege Gothorum, Hispaniæ regnum quindecim annis obtinuit, quod supersti-
ti Amalarico nepoti suo reliquit. Vxorem ex Toletō de prima Hispanorum origine du-
xit: cuius precibus omnes Hispanos libertate donauit: & ex ea filium nomine Seueria-
num suscepit. In Italia & Hispania regnauit Theudericus annis quadraginta, Romæ
etiam obtinens principatum. Deinde ab Hispania Italiam repetens aliquandiu omni
cum prosperitate regnauit, per quem etiam vrbi Romæ dignitas non parua est restitua-
ta. Muros namque eius iste redintegravit, cuius rei gratia à senatu inauratam statuatam
meruit.

DLXIII. Era † DLXVIII. anno imperii Iustiniani primo regresso in Italiam Theudericus,
& ibidem defuncto, Amalaricus nepos eius quinque annis regnauit. Qui cum à Childo-
berto Francorum Rege apud Narbonam prælio superatus fuisset, ad Barcinonam tre-
pidus fugit, effectusq; omnium contemptibilis ab exercitu iugulatus Narbonæ in foro
interiit.

DLXII. Era † DLXXIII. anno imperii Iustiniani sexto post Amalaricum Theudis in Hi-
spania creatus in regnum annis decem & septem mensibus quinque, qui domus esset he-
reticus, pacem tamen concessit ecclesiæ. Adeo vt licentiam catholicis episcopis daret,
in vnum apud Toletanam vrbem conuenire, & quæcunque ad ecclesiæ disciplinam
necessaria extiterunt libere licenterque disponere. Eo regnante dum Francorum Ro-
ges cum infinitis copiis in Hispaniam conuenissent; & Tarraconensem prouinciā
bello depopularent, Gothi duce Theudiselo obicibus Hispaniæ interclusis Francorū
exercitum multa cum admiratione victoriæ prostrauerunt. Dux idem, prece atque
ingenti pecunia sibi oblata, viā fugæ hostibus reliquis vnus diei noctisq; spatio præbuit.
Cætera infelicitum turba cui transitus collati temporis non occurrit, Gothorum per-
empa gladio conecidit. Postquam felici successum victoriæ trans fretum in consilio
Gothi se gesserunt. Denique dum aduersus milites, qui Septem oppidum, pulsus Gor-
this inuaserant, Oceani freta transissent, idemque castrum magna vicertaminis expu-
gnarent: adueniente die Dominico deposuerunt arma ne diem sacrum prælio fune-
starent. Hacigitur occasione reperta, milites repentinò incursum aggressi exercitum
mari vniūque terræque conclusum, ignauum atque inertem adeo prostrauerunt, vt
ne vnus quidem superesset, qui tamæ eladis excidium præteriret. Nec mora præuenit
mors debita principem. Vulneratur enim à quodam in palatio, qui iam dudum de-
mentis speciem, vt Regem deciperet, simulauerat. Finxit enim arte insaniam, perfo-
diūque principem, quo vulnere ille prostratus occubuit, & vigiliā indignantem ani-
mam exhalauit. Fertur autem inter effusionem sanguinis coniurasse ne quis interfe-
ceret percussorem dicens, se congruum meriti recepisse vicissitudinem, quod & ipso
priuatus ducem suum † sollicitatus occiderat.

DLXXII. Era † DLXXVIII. anno imperii Iustiniani vndecimo interempto Theudi Theu-
diselus superioris Principis dux Gothi præficitur, regnans anno vno mensibus tri-
bus, qui dum plurimorum potentum consubia prostitutione publica macularet, &
ob hæc instrueret animum ad necem multorum, præuentus coniuratorum manu
Hispani interepulas iugulatur, confossusque gladio extinguitur. Hic filius extitit so-
roris Totiæ, qui post multas victorias, quas gessit in terra & in mari, se contra Deum
& fidem catholicam trexit: & iam Romæ quam in tota Italia monachos & clericos, ad
quoscunque potuit peruenire insatiabili crudelitate occidit. Superatus autem dei iu-
dicio à Naris catholico regno cum vita caruit.

DLXXII. Era † DLXXXII. imperii Iustiniani decimo quinto mortuo Theudiselo Agla
Rex

Rex constituit regna octo annis quinq. Iste aduersus Cordubensem urbem prælum moueos, dum in contemptum catholicæ religionis beatissimi martyris Aciceli corpori iniuriam inferret, hostiumque ac iumentorum cruore sacrum sepulchri eius locum ut profanator pollueret, inito aduersus Cordubenses ciues certamine pœnas dignas sanctis inferentibus meruit. Nam belli præsentis ultione percussus & filium ibi cum copia exercitus interfectum amissus, & thesaurum omnem cum insignibus opibus perdidit. Ipse vidus ac miserabili metu fugatus Emeritam se recepit. Aduersus quem interiecto aliquanto temporis spatio, Athanagildus tyrannidem regnandi cupiditate arripens dum exercitum eius contra se Hispali nissum virtute militati prostrasset: videntur Gothi proprio se eueriti excidio, & magis metuentes ne Hispaniam milites Romani auxilii occasione inuaderent: Agilanem Emeritæ interficiunt, & Athanagildi sese regimini tradiderunt.

Era † DLXXXVII. anno imperii Iustiniani vigesimo octavo Agilane, Athanagildus regnum quod inuaserat tenuit annis quindecim. Hic cum iam dudum sumpta tyrannide, Agilanem regno priuare, conaretur, militum sibi auxilia ab imperatore Iustiniano poposcera, quos postea submouere à finibus regni sui molitus non potuit. Aduersus quos huc usque conflictum est. Frequentibus antea præliis exæ, nuoc veto multis casibus fracti atque finiti. Fidem catholicam occulte tenuit: & Christianis valde beneuolus fuit. Decessit autem Athanagildus Toleti propria morte vacante regno mensibus 10 quinque.

Era DEII. anno imperii Iustiniani trigesimo quinto Athanagildo adhuc viuente Liuuia Narbone Gothis præficitur, regnans 10 Gallis annis septem, & post in Hispania annis tribus. qui secundo anno postquam adeptus est principatum, Leuigildum fratrem non solum successorem, sed & participem regni sibi constituit, Hispaniæque administrationi præfecit, ipse Galliz regno contectus. Sieque regnum duos cepit, nulla potestas patiens coafortis sit. † Vnus tantum annus in ordine temporum reputatur Liuuæ Regis, reliqui Leuigildo fratri annumerantur.

Era † DCX. anno imperii Iustini minoris quarto Leuigildus regnū obtinuit. Qui eum primo Christianus haberetur, Theodosiam filiam Severiani ducis Carthaginensis filii Regis Theuderici duxit uxorem: ex qua Ermegildum & Reccaredum filios suscepit, regnumque bello ampliare & augere opes studuit. Studio quippe eius exercitus concordante fauore victoriarum multa præelare sortitus est. Cantabros namque iste obtinuit. Aregiam iste suscepit. Sabaria quoque tota ab eo deuicta est. Cesserunt etiam armis illius plurimæ rebelles Hispaniæ vrbes. Fudit quoque diuerso prælio Iustini milites, quos Athanagildus ad auxilium euocauerat, & quædam castra ab eis occupata dimicando recepit. Ermegildum deinde filium imperio suo resistentem, quem Christiani Regem sibi præfecerant, obsessum Hispali dolo cepit. Postremum Suevis bellum intulit, totam Galleciam subiugauit, regnumque eorum in iura gentis suæ mira celeritate transmisit. Hispania magna potitus ex parte: nam antea gens Gothorum angustis finibus atstabatur. Romanos milites apud Legionem bello extinxit: & ipsam eorum urbem cepit, quam ex suo nomine Leonem nominauit. Sed offuscavit in eo error impietatis gloriam tantæ virtutis. Denique Arrianæ perfidix furore repletus in catholicos persecutione commota plurimos episcopos exilio relegauit, ecclesiarum redditus & priuilegia tulit. Beatum Ermegildum filium suum nefandis rithus communicare nolentem diuersis tormentis prius excruciatum. Denique in vineulis positum dira secuti interficere iussit: & dignum Deo martyrem illius feralis crudelitas consecrauit. Multos quoque tetrotibus in Arrianam pestilentiam impulit: plerosque sine persecutione verbis blaudis terroribus decepit. Inter cætera quoque hæc eius suæ contagia, etiam rebaptizare catholicos compulsi. Er non solum multos peruerit ex plebe, sed etiam ex sacerdotalis ordinis dignitate, sicut Vincendum Cæsaraugustanum de episcopo apostatam factum, & tanquam à celo in infernum proiectum. Extiruit autem & quibuldam suorum perniciosus. Nam quoscumque nobilissimos ac potentissimos viros aut capite truncavit, aut opibus ablatis proscrispsit, & proscritos in exilium misit. Fiscum quoque primus Regum Gothorum iste locupletauit: primusque ararium de rapinis ciuium hostiumque spoliis repleuit. Primus etiam inter suos regali veste operatus in solio sededit: nam ante eum & habitus & consensus communis ut populo ita & Regibus erat. Condidit etiam ciuitatem in Celtiberia: quam ex nomine filii sui Reccopolim nominauit. In legibus quoque ea quæ ab Eurico inconfulce constituta videbantur, correxit, plu-

rimas leges prætermisissas adiciens, plerasque superfluas auferens. Regnavit autem annis decem & octo: & defunctus est ætissima morte Toleti. Sed antequam moreretur, præcepit filio suo Reccaredo, ut beatum Leandrum Archiepiscopum Hispalensem ab exilio revocaret, & cum audiret ut patrem, & in fide Christi confirmaretur. Tunc temporis Fulgentius Astigeranus episcopus in nostro dogmate claruit.

Erāt p̄ccccxii. anno imperii Mauricii quarto Leuigildo defuncto filius eius Reccaredus, qui per Leandrum Archiepiscopum Hispalensem in fide catholica erat instructus, in regno est coronatus, cultu præditus religionis, & paternis moribus longe dissimilis. Namque ille irreligiosus, & bello promptissimus, hic fide pius & pace præclarus. Ille armorum artibus gentis imperium dilans, hic gloriosus pietate eandem gentem fidei trophæo sublimans. In ipsis enim regni sui exordiis catholicam fidem adeptus totius Gothicæ gentis populos inditi erroris labe deterfa, ad cultum rectæ fidei revocavit. Synodum deinde episcoporum ad condemnationem Arrianæ hæresis, de diversis Hispaniæ & Galliæ provinciis congregavit. Cui concilio idem religiosissimus princeps interfuit, gesta quoque eius præsentia sua & subscriptione firmavit, abdicans cum omnibus suis perfidiam, quam huc usque Gothorum populus Ario docente didicerat, & prædicans trium personarum unitatem in vno Deo. Filium à Patre consubstantialiter genitum esse. Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere, & esse amborum vnum spiritum, vnde & vnum sunt. Interfuit tunc dignitate primas ille catholicus & orthodoxus Leander Hispalensis Archiepiscopus & Romanæ ecclesiæ legatus, sanctitate & doctrina perspicuus. Qui cum Arrianæ hæresis ferociorem tempore Leuigildi ab Hispaniis quondam confutare radicitus nequisset, pro confirmandi sanctæ & immaculatæ Trinitatis capitulis ad Constantinopolitanum præfatum concilium transiit. Ibi aderat beatus Gregorius doctrina & sanctitate clarissimus, cum Cardinalis vices Romanæ antistitis agens: cum quo ipse Leander amicitie fœdus pepigit, & ab eo postulavit ut librum beati Iob sibi exponeret: quod postea ille deuota mente compleuit. Leander vero postquam ab Hispaniis rediit, Gothiis prædicando suasit, ut Patrem & Filium & Spiritum sanctum trinum secundum personarum distinctionem, & vnum secundum naturæ diuinitatem Deum esse crederent. Illis credentibus prior dedit præcepta & ecclesiastica officia quibus fruerentur. Ipso namque tempore per eum Sueui vnda baptismatis loti Gallæciam obtinuerunt. Leander vero post multos labores, quos pro fide Christi perculit, ecclesiæ pacem adepta spiritum celo reddidit. Doctor etiam eximius Gregorius Papam migravit ad dominum. Egit præterea prædictus princeps bellum gloriose aduersus infestas gentes fidei suscepto auxilio. Francorum enim fere sexaginta millia armatorum, qui ad auxilium venerant hæresis Arrianæ Galliis irrudentibus, misso Claudio Emeritensium duce prostravit: vnde glorioso triumphauit egressus. Nunquam in Hispaniis Gothorum victoria similis extitit. Prostrata sunt enim captaque multa millia hostium: residua vero exercitus pars præter spem in fugam versa Gothiis post tergum insequentibus vsque in regni sui finibus exisset. Hispaniæ & Galliæ regna tanta benignitate rexit, ut omnes illum patrem dulcissimum acclamarent. Anno regni sui sexto Gothicas leges compendiose fecit abbreviari. Sæpe misit exercitum contra Romanorum insolentias: eisdem deuictis irruptionem in eorum urbibus fecit. Tanta fuit gloria Gothiis illo tempore, ut non viderentur bella tractare pugnando, sed quasi in palæstralibus delectari: vbi que enim perstitebant victores. Prudens & pius erat Princeps & provincias quas pater bello conquisiuit, ille pace conseruauit, æquitate disposuit, moderate rexit. Fuit enim placidus, mitis & egregie bonitatis: tantamque in vultu gratiam habuit, & tantam in animo benignitatem gessit, ut omnium mentibus influens, etiam malos ad affectum amoris sui attraheret, adeo liberalis, ut opes priorum, ecclesiarum prædæ, quæ paterna labe sisco associauerat, cum augmento multiplici iuri proprio restauraret. Adeo clemens ut populi tributa læpe indulgentiæ largitione laxaret. Multos etiam ditavit rebus, plurimos sublimauit honoribus. Antiquos Hispanos & Romanos sibi subditos vna cum Gothiis eiusdem conditionis esse instituit, nulliusque captiui Christiani filium iugo seruitutis opprimi passus est. Opes suas in miseris, thesauros in egenis recondens, sciens ad hoc illi fuisse collatum regnum, ut eo salubriter frueretur. Bonis inuictis & bonis mediis decoratus bonum finem adeptus est. Fidem enim rectæ gloriæ, quam initio regni

tio regni percepit, nouissime publica confessione penitentia cumulauit. Toleti sine pacis otio transiit, qui regnauit annis quindecim.

Era $\uparrow$ DCXLII. anno imperii Mauricii decimo nono post Reccaredum Regem regnat Liuuia filius eius annis duobus ignobili quidem in matre progenitus, sed virtutum indole insignis. Quem in primo flore adolescentia Vuittericus sumpta tyrannide innoceum regno deiecit præcisæque dextra occidit anno ætatis suæ $\uparrow$ vigesimo, regni secundo.

Era DCXLIII. imperii Mauricii vigesimo extincto Liuuane Vuittericus regnum quod viuente illo inuaserat, vendicat annis septem, vir quidem strenuus in armorum arte, sed tamen expertus victoriæ. Namque aduersus militem Romanorum prælium sepe molitus nihil satis gloriose gessit præter quod milites quosdam Segoncia per duces obtinuit. Hic in regno plurima illicita fecit, & hæresim Arrianam inducere cœtuit. In more autem quia gladio operatus fuerat, gladio perit. Mors quippe innocentis inulta in illo non fuit. Inter epulas enim prandii coniuratione quorundam est interfectus: & corpus eius viliiter exportatum atque sepultum. Per idem tempus Romæ templum, quod ab antiquis Pantheon dicebatur, à glorioso Bonifacio Papa consecratur in honore omnium martyrum Christi.

Era $\uparrow$ DCL. anno Phocatis sexto Gudemarus post Vuittericum regnat annis duobus. Hic Vascones vna expeditione vastauit: alia militem Romanum obsedit. Mor- te propria Toleti decessit.

Era $\uparrow$ DCLIII. anno imperii Heraclii secundo Sisebutus post Gudemarum ad regale fastigium euocatur. Regnat annis octo mensibus sex. Qui initio regni ludicos ad fidem Christianam permouens, zelumationem quidem habuit, sed non secundum scientiam: potestate enim compulsi, quos prouocare fidei ratione oportuit. Sed sicut scriptum est siue per occasionem siue per veritatem Christus annuncietur. Fuit autem eloquio nitidus, sententia iustus, scientia litterarum magna ex parte imbutus, in bellicis quoque documentis promptus, victoriis clarus. Astures etiam rebellantes misso exercitu in ditionem suam reduxit. Rucones montibus arduis undique confectos per duces eiecit. De Romanis quoque præfens bis feliciter triumphauit: & quasdam eorum vrbes pugnando sibi subiecit. Adeo post victorias clemens fuit, vt multos ab exercitu suo hostili præda in seruitutem redactos pretio illorum dominis dato absolueret: eiusque thesauri redemptione existerent captiuorum. Ecclesiam sanctæ Leocadiæ Toleti præfatus princeps miro opere fundauit. Ipso tempore Mahomer ab Hispania turpiter fugatus, in Africa nequitiam nefariæ legis stultis populis prædicauit. Sisebutum autem, alii proprio morbo, alii immoderato medicamenti haustu, alii veneno asserunt interfectum relicto Reccaredo filio paruulo: qui post patris obitum princeps paucorum dierum morte interueniente habetur. Hic cum patre duobus annis regnauit.

Era $\uparrow$ DCLXI. imperii Heraclii octauo gloriosissimus Suintila filius Reccaredi Regis gloriosi supra nominati gratia diuina regni suscepit sceptra, qui regnauit annis decem. Ille sub Rege Sisebuto in adolescentia ducis nactus officium Romana castra perdomuit. Rucones superauit. Postquam vero apicem fastigii regalis conscendit, vrbes residuas quas in Hispania Romana manus detinebat, prælio conferto obtinuit: multisque triumphis gloriam præ cæteris Regibus felicitate mirabili reportauit. Totius Hispaniæ infra Oceanum fretum monarchia regni primus idem potitus est, quod nulli retro principum est collatum. Auxit etiam virtutis eius titulum duorum patriciorum obtentus, quorum alterum prudentia suum fecit, alterum virtute belli sibi subiecit. Habuit quoque in initio regni expeditionem contra incursum Vasconum Tarracensem prouinciam instantiam: vbi adeo montuagi populi terrore aduentus eius percussus fuit, vt confestim quasi debita iura cognoscentes, dimissis telis, expansis ad precem manibus, supplices & colla submiserent, obsequia darent, Ologitum ciuitatem Gothorum stipendiis suis & laboribus cõderent, pollicentes eius regno ditionique parere & quidquid eis imperaretur efficere. Præter has militaris gloriæ laudes plurimæ in eo regis maiestatis virtutes fulserunt, fides, prudentia, industria, in iudiciis examinatio. Strenua in regendo regno cura, præcipua circa omnes munificentia largus, erga indigentes & inopes misericordia satis promptus. Ita vt non solum princeps populorum, sed etiam pater pauperum vocari sit dignus. Fine proprio Toleti decessit tempore imperatoris

Heraclii relictis duobus filiis Sisenando & Chindasuincho, quos de Theodora filia Sisebuti Regis suscepit. Computatis igitur Gothorum Regum temporibus ab exordio Athanatici Regis usque ad quintum gloriosissimi Suintilæ principis annū, regnum Gothorum per annos cclvi. Deo fauente reperitur esse porrectum. Reliquum autem tempus soli Deo cognitum est: qui sibi arcana futurorum scienda seruauit.

EXPLICIT SECUNDVS LIBER CHRONICORVM BEATI
Isidori episcopi.

LIBER TERTIVS.

INCIPIT continuatio Chronicorum beati Isidori Archiepiscopi Hispalensis per beatum Illesonsum Archiepiscopū Toletanum composita. Quoniam preclarus doctor Isidorus ætates mundi & quorundam Imperatorum & Regum historias, ab exordio mundi usque ad tempus Sisenandi Regis Gothorum docili compendio patefecit: nos à tempore quo ipse desit, sumamus principium: ne præsentium heroum memoria futurorum mentibus diluatur.

Era nclxxi. anno imperii Heraclii decimo octavo post Suintilanum Regem Sisenandus regnat annis tribus. Ille Synoda episcoporum egit, patiens fuit, regulus Catholicis Orthodoxis stetit. Toleti finiuit vitam.

Era nclxxiiii. anno imperii Heracli vigesimo primo Chintilianus regnum accepit. Synoda plura Toleti cum episcopis egit: & subditum regnum in fide catholica firmavit. Regnavit annos quinque menses quatuor. Anno sexto regni Chintilani doctor & legislator Hispaniarum Isidorus stans in ecclesia, petacho sermone ad populum, & expandens manum ad eorum, ac benedicens omnibus, Deo sibi hæcenus tradidit: eum regem commendans felicissimo somno obdormiuit in domino senio sanctissimo decoratus. Extitit quippe spiritu prophetiæ elatus, in elemosynis largus, hospitalitate præcipuus, corde serenus, in sententia verax, in iudicio iustus, in prædicatione assiduit, in exhortatione lætus, in laudibus Deo animabus studiosus, in expositione scripturarum egius, in consilio providus, in habitu humilis, in mensa sobrius, in oratione deuotus, honestate præclarus, semper pro ecclesia ac veritatis defensione mori prout, & in omni bonitate conspicuus. Præterea pater extitit clericorum, doctor & sustentator monachorum ac monialium, consolator muerentium, tutamen pupillorum, ac viduarum, leuamen oppressorum, defensor ciuium, antitor superborum, persecutor & malleus hæreticorum. Rexit archipræfatus Hispaniæ ecclesiæ quadraginta annis, diuersis fulgens miraculorum signis, piæ iustitiæ dignitate florens, & Romani Imperatoris in Hispaniis vices gerens. Sacerdotibus, Regibus & populis diuinas & humanas leges tradidit: & Romano antistiti humiliter obedire præcepit. Nolentibus obedire maledictionem intulit: & eos à fidelium consortio separauit. Multis librorum voluminibus Christi ecclesiam informauit & in pace quiescit era nclxxx. Toletum ad Synodum episcopos conuocauit, & ore prophetico eis sui obitus diem & Hispaniæ ventura prædixit.

*Sidus honestatis, lux morum, sol probitatis
Hæc ait in Synodo Toleti vir sacer ille
Isidorus, per quem floruit alma fides.
Si seruaueritis quæ vobis præcipiuntur,
Seruabit Christus vos in amore suo,
Frammentum dabit ac oleum, dabit optima quæque,
Si pura mente complacatis ei.
Si neglexeritis ea, non impune feretis,
Cum rellæ praua ponatis acta Deus.
Indecedant Gethi bellis & barbarus hostis
Vos perimet innumera clade, timore, fame.
Tunc conuertimini, tunc crimina plangite vestra,*

Et statim

Et statim dominus auxiliator erit.

Gloria maior erit vobis: & gratia Christi

Exaltet Gethos & veritate bona.

- De gestis eius hæc inter Regum actus annotauimus, quia ipse de præclara Regum Gothorum stirpe, patre Seueriano Carthaginiensi duce exiit procreatus. Post transitum autem eius mense vno Rex Catholiceus Chintilianus Toleti decessit honore sine perfunctus. Successit beatissimo doctori Isidoro Theodiscus natione Græcus, varietate linguarum doctus, exterius locutione nitidus, interius autem, vt exinus demonstrauit, sub ouina pelle lupus voracissimus. Nam libros quosdam de naturis rerum & arte medicinæ, nec non & de arte notoria, quos pater Isidorus facundo stylo composuerat, & ne dum ad publicum venerant, in odium fidei corrupti resceant vera & inserens falsas: atque per quendam Arabum nomine Auicennam, de Latino in Arabicum transulit. Hic in his & aliis pluribus infidelis inuentus, & erroneus in articulis fidei comprobatus, per Synodum ab Archiepiscopali dignitate degradatus est. Asserebat enim Dominum nostrum Iesum Christum cum Patre & Spiritu sancto non esse vnum Deum, sed potius adoptiuum. Hic vt dictum est, priuatus honore sacerdotii ad Arabes transit: & sectæ pseudoprophetæ Mahometi adhæsit: & plura docuit detestanda sub imperatore Herachio. Tunc temporis dignitas primatæ translata est ad ecclesiastam Toleranam.
- Herachius autem aduersus Cosdroam Regem Persarum gessit bellum anno imperii sui sexto, & Sisebuti Regis Gothorum sexto. Quo deuicto & occiso, ac Hierosolyman delata cruce domini, & viso Angelo super portas Hierusalem, inde ad propria reuersus est cum gaudio magno. Hoc tempore dedignantibus Orientis gentibus vestigalia & tributa reddere Romanis, ceperunt pro viribus rebellare. Tunc surrexit quidam iniquus concionator ortus in Arabia nomine Mahumer. Qui pessimus seductor videns inter Orientales & Romanos ortam discordiam, se contra Deum erexit: & Christianorum imperium, seductorie hortans genus Arabum atque dicens: Non debere alterius gentis domino subiugari: quia dominus illis esset prouisorius, de suo genere ducem beneuolum concedendo, quem haberent, vt fratrem, cum quo etiam dominus loqueretur. Hæc & his similia cum prædicaret illis verbis suauioris, & virtutes quasdam simulatas, & miracula artibus magicis facere videretur, extemplo Ismaelitæ sicut bruta animalia, quibus non est intellectus, paulatim de bono in malum mutati, derelicta fide catholica ceperunt ei credere: & eum in tanta veneratione habere, vt eum prophetam prædicarent à Deo missum, & sibi eligerent. Regem simulatis illius seducti miraculis & facundia decepti. Erat enim pulcher, facundus, & fortis, & magicis artibus valde imbutus. Iste Mahometus Sarracenorum & Arabum princeps, vt fertur, fuit de genere Ismael filii Abraham. Qui cum in adolescentia cepisset esse mercator prouidus, pergebat frequenter cum camelis suis apud Ægyptum & Palestinam, & morabatur cum Iudeis & Christianis, & maxime cum quodam monacho Antiocheno superstitionis amico, qui vocabatur Ioannes: à quo tam nouum quam verus superficialiter & superficialiter didicit testamentum. Et cum hac illacque cum diuersis speciebus aromatum & diuitiarum causa lucri pergeret, contigit vt Corrozzatam ingredere provinciam. Cuius provincie domina, quæ Cadiga vocabatur, vt vidit iuuenem, primo in illius pulchritudine & eloquentia mente capta cepit diuersas species, quas secum Mahometas attulerat contemplari, & ei familiarius adhærere. Quam Mahometas incantationum suarum perstrinxit phantasmate: & astute paulatim cepit ducere in errorem, dicens ei quod ipse esset Messias quem venturum expectabant Iudæi. Auxiliabantur ei non solum Regina Cadiga quæ ab eo decepta erat, sed etiam multi Iudæorum qui ad eum de diuersis partibus concurrerant. Omnes etiam Ismaelitæ & Arabes cateratim confluere ad eum attoniti tanta nouitate rei. Quibus cepit novas leges fingere eisque tradere adhibens ipsis nefandis legibus de vtroque testamento corrupta testimonia. Ideo diuinæ pagine auctoritates peruertit, vt tam Christianis quam Iudeis cum Sarracenis datum præcluderet disputandi. Dedit etiam suis edictum, vt quicumque alia quam ea, quæ ab illo acceperant, prædicaret animaduersione gladii puniretur. Huius sacrilegas traditiones Sarraceni Dei leges appellant: eumque suum legislatorem & nuncium Dei fatentur. Præfata quoque Cadiga, cum videret illum Iudæorum & Sarracenorum pariter conubertio vallatum, existimabat in illo diuinam latere sapientiam: & cum esset vidua, accepit

eum sibi maritum: & ipse Mahumet nomen Regis assumpsit sibi imposito diademate regni. Cæpit deinde se in armis gerere strenue, & Regis ac prophetæ sibi nomen & insignia usurpare. Post hæc vero cæpit cadere frequenter caduco morbo & epileptica passione. Quod Regina Cadiga cernens admodum tristabatur: eo quod nupsisset homini, quem credebatur arreptione dæmonum laborare. Ille autem astute leniendo decipiebat eam dicens: quia Angelum Domini Gabrielem mecum loquentem contempnor: & non ferens splendorem vultus eius, utpote carnalis homo, deficio & cado. Hæc dicens quædam signa & miracula magicis artibus facere nitebatur. Veruntamen, ut fertur, Diabolus transfigurans se in angelum lucis, quædam ei prædicebat futura. Vnde est ut in exordio suæ subdole prædicationis adiret Hispaniam, & Cordubæ suæ perditionis sectam doceret. Dicebat enim Iesum Christum Dominum de virgine esse natum, operatione Spiritus sancti non tamen esse Deum. Quod cum beatissimo patri Isidoro nunciatum fuisset, qui tunc reuertebatur à Romana curia, confestim misit ministrum, qui caperent eum. Sed Diabolus Mahumeto apparuit & quam citius fugeret imperavit. Mahumetus autem post fugam in Africam & Arabiam innumerabiles plebes seduxit: & regno adepto cum Ismaelitis, qui credebant eum ab ore Gabrielis Archangeli leges quas ei tradebat recipere, Romanum imperium fortiter deuastabat.

Era dclvi. Mahumetus cum exercitu suo patres Arabiæ, Syriam & Mesopotamiam hostiliter inuasit, & tam ipsas quam vicinas patrias funesta depredatione occupauit. Quod cum nunciatum fuisset Theodoro fratri Heraclii, qui tunc præerat partibus Orientis, mox apud Gabatam cum magno exercitu obuiau illi præliaturus occurrit: ubi dum inter se acris dimicaret, Theodorus interfectus est, & exercitus Christianorum maxima pars occubuit duro gladio, & ceteri fuga lapsi sunt. Tunc Agareni de Romanorum fuga validiores effecti audacius appetunt Syriam: & depopulantes patriam apud Damascum nobilem quondam Christianorum urbem sibi regni solum firmauerunt: & dictis Mahumeti tribuebant fidem diuinam in eo latere potentiam asserentes. Mahumetus autem inter cætera nefanda quæ docuit, sectam Nicolai aduenæ Antiocheni, qui vnus de septem Apostolorum diaconis fuerat, iam per Apostolos emortuam fuscitauit: quam Dominus in Apocalypsi Angelo Ephesi ecclesiæ scribit, se odire dicens: Odisti facta Nicolaitarum, quæ & ego odi. Decimo autem regni sui anno, quia dixerat se moriturum & tertia die resurrecturum, Albimor discipulus eius volens experiri, utrum vere à morte resurgeret, callide Mahumeto efficacissimum venenum obtulit: quo statim repentina mutatione Mahumet mortis suæ terminum sensit. Vnde quibusdam sibi astantibus dixit, quod per aquam remissionem acciperent peccatorum, & statim mortuus est. Discipuli vero eius diligenter custodiebant corpus ipsius expectantes quod resurgeret. Sed nimio erumpente fatore, cum iam sustinere non possent, eis abscedentibus Albimor post vndecimam diem reperit corpus eius à canibus dilaniatum: & diligenter colligens ossa illius cum magno Sarracenorum conuentu sepeliuit eum in Medina Rughl quæ Latine ciuitas nunti dicitur.

Era dclxvi. anno Heraclii decimo septimo post Mahumet, Abubacar de cognatione eius electus in Regem Arabes fortiter rexit per triennium. Post hunc Homer regnauit, qui multis præliis triumphauit. Alexandriam ciuitatem metropolim suo imperio subiecit. Post multas victorias in mari & in terra ab ipso factas, dum quædam die orationi vacaret, à quodam seruo suo sagittatus interit expletis in regno decem annis. Sicque error Sarracenorum exordium habuit, & de Romanis per diuersas orbis partes inultas obtinuerunt prouincias & victorias. Atque ut fertur, tantorum malorum causa Romanorum auaritia fuit: qui sibi subditas nationes iugo feruiculis intolerabiliter opprimebant: vnde opportunitate male habita eorum dominum quam citius à suis ceruicibus excusserunt, se nefariis ritibus Mahumeti miserabiliter implicantes. Hic enim fuit cauda draconis, de qua legitur in Apocalypsi, quod deiecit de cælo tertiam partem stellarum. Sed iam ad Reges Gothorum versatur stylus.

Era dclxxx. anno imperii Heraclii vigesimo sexto post Chintilanum Regem Tulga regnat annis tribus. Ille blandus & catholicus per omnia fuit. Regna sibi subdita in pace dilatauit, in iudicio reclus, & largitate ac lenitate claruit. Synoda à suis decessoribus facta firmavit. Toleti decessit.

Era dclxxxii. anno imperii iunioris Heraclii primo Chindasuinthus regnauit solus

solus quatuor annis mensibus octo: postea vero cum filio suo Reccesuintho annis aliis sex regnavit & mensibus septem. Ille à Romano Papa obtinuit privilegium, vt secundum beneplacitum pontificum Hispanorum, primatiz dignitas esset Hispali, vel Toleti, & per multa synoda firmata cum episcopis erudiuit ecclesiam. Cuius tempore ab omni perturbatione quiescit Hispania, adeo vt nullus in ea infidelis reperiretur, vel qui rebellions sumeret arma. Libros sanctorum patrum diligenter fecit perquiri, & instituta beati Ildori firmiter observari. Hic perfidum Theodiscum Hispanensem episcopum Synodalis sententia exulavit: & dignitatem primatiz transtulit ad ecclesiam Toletanam. Obiit Toleti.

- 10 Era dclxxxvi. anno imperii Constantis filii Heraclii primo cum Chindasuintho Reccesuinthus filius eius regnavit annis sex, & postea solus annis duodecim. Hic fidem catholicam in tantum dilexit, vt semper perquireret viros litteratos qui frequenter coram ipso conferrent de articulis fidei. Delectabatur enim in divinis scripturis: & altaria Christi auro, argento, gemmis, & sericis summo studio decorabat. Ter Synoda cum episcopi Toleti peregit: & leges à prædecessoribus suis editas firmavit, atque quasdam addidit omnino honestati convenientes. Cunctos mire dilexit, & ab omnibus valde dilectus fuit. Erat enim adeo mitis & humilis, vt inter subditos, quasi vnus ex illis videretur. In pace regnum sibi subditum rexit: & in villa nomine Gerticos, quæ in monte Cauriensi sita est, propria morte decessit sub Imperatore Constantino.
- 20 Huc vsque beatus scriptis Illesonfus Hispaniarum primas & Archiepiscopus Toletanus: qui tempore dicti Regis Reccesuinthi quasi Lucifer inter sidera, tam morum honestate quam signorum claritate fulsit in ecclesia Dei. Qui etiam donis celestibus à perpetua virgine Dei genetrice Maria & Leocadia in præsentivita meruit honorari.

Era dccciii. post Reccesuinthum Bamba regnum Gotthorum rexie novem annis. Hic Toleti ea hora qua vnctus est in Regem cum quadam evaporatione visa est apes, à cunctis qui aderant, ex capite eius exire & ad celos volare. Hoc signum factum est à Domino, vt futuras victorias nunciaret de inimicis per eum, & dulcedinem pacis, quam habuit erga suos. Astures enim & Vascones in finibus Cantabrie crebro rebellantes edomuit, & suo imperio subiugavit. Civitatem quæ Cartua vocabatur, ampliauit: & eam Pampilonam quasi Bamba Lunam vocavit. Prouinciam quoque Gallicæ, quæ Hispania citerior dicitur, sibi rebellantem multis agminibus Francorum interemptis subiugavit: & Paulum perfidum Gallie tyrannum cepit, eique oculos euellere præcepit, & ad urbem Toletanam cum triumpho magno reuersus, discordantes pontifices, eo quod aliorum parrochias inuadebant, ad concordiam studuit reuocare. Fecit enim chronicas Regum priorum coram se legere, vt facilius posset terminos parrochiarum diuidere, sicut antiquitas denotaret, & exigeret iuris censura, & iura propria quælibet ecclesia possideret, sicut subiecta demonstrat scriptura.

- Primus Rex Vandalorum Gundericus regnavit in Gallie & Asturiarum partibus annis decem & octo. Ille ædificauit civitatem in Asturiis quam vocauit Lucco siue Lucum. Quo mortuo frater eius Gisericus regnavit pro eo. Quo mortuo Hunericus regnavit pro eo. Quo mortuo Trasemundus regnavit pro eo. Quo mortuo Hildericus regnavit pro eo. Quo mortuo Gihmer sub quo cessauit regnum Vandalorum, regnavit pro eo. Isti omnes Lucensem ecclesiam dotauerunt: quæ auctoritate Romana permanet libera & nunquam fuit subdita vlli metropoli. Teneat igitur dicta Lucus totas Asturias per Pyrenæos montes & per flumen magnum Ouzæ, & per totum litus maris Oceani vsque Viscayam, per summum rostrum, per summum Cabrium, per portas de sancta Agatha, per Pozazalem, per Lumbam, de Folios, vna cum campo Erbolio, Gordon, Aluam vsque ad illam arborem de Quadros, per riuulum de Vmania, Lunam, Radabiam, Paredes, Flazianam, vsque ad Pyrenæos montes, Coiancam, Villam Queixidam per Coiamquillam, & Ventosam, vsque ad flumen Vrbicum, in Galliecia Suarnam, Vallem longam, Veram flamosam, totam Sarriam, Paramum vsque ad flumen Minzum, totam Lemos, Vmimzo & Verolino, & Semliuano & Froilano vsque ad flumen Silum, totam Luniam cum ecclesiis de Petraio quæ ædificatæ sunt, vel fuerunt inter Arnoium flumen & Silum à termino montis Baron & per aquam Zoræ vsque in fundum Arnoiz, & per ipsum discursum vsque flumen Minzum in Veza vsque Portellam Deuanari, & ecclesias de Salar inter Arnoiam & Silum cum ecclesiis de Barroso, Castellam Cufancam, Barbantes & Amon, Afnam, Cambam, Auilancos: sicut dictam ecclesiam Lucensem Reges Vandali dotauerunt.

Mejda

Post Vandalos experunt regnare Sueui: quorum primus fuit Rex Hermericus, quo mortuo Recchila regnavit pro eo. Quo mortuo Reccarius regnavit pro eo, quo mortuo Frumarius regnavit pro eo, quo mortuo Remismundus regnavit pro eo, quo mortuo Theodemundus regnavit pro eo. Rex iste catholicus fuit: & fecit celebrare concilium in Gallecia apud Lucensem urbem. Interfuit huic concilio cum ceteris episcopis Galleciæ Adaulfus Legionensis episcopus ad subscriptam diuisionem roborandam: quæ fuit prima diuifio & facta est hoc modo.

Rubens

Legio quam condiderunt Romanæ legiones, quæ antiquitus flos fuit vocata & per Romanum Papam gaudet perpetua libertate, & à nostris prædecessoribus extat sedes regia, atque alicui metropoli nunquam fuit subdita, teneat per suos terminos antiquos, per Pyrenæos montes & per Penam Vbeam vna cum media Leuaci, Ceruam, Petras nigras, Aniam vsque ad flumen Carrionem, per illam Sernam, per riulum Sicuam vsque ad Villam Ardecam. Per Ceresinos vsque in Castro Pepe, per villam Mannam vsque in arborem de Quadros. Infra fines etiam Galleciæ tria castella, Turtures, Datineum, Cancellatam, & Nauiam, sicut eam dotauerunt Romani & Reges Sueuorum.

Metropolis Bracarenfis teneat centum cellas Gotthis millia, Lameto Giliolis Adonestæ, Aportis, Arlo, Carrandonis, Laubis, Ciliotro, Letunio Ceresis, Petronæo, Equifis, Adfalu, item Pago, Pannonias, Latera, Bregancia, Astiatico, Turego, Armego, Merobrio, Beresc, Palantufino Celo Senequino Vnio, familia regia de Egitaniensi tota Egitania, Mene, Cibio & Francos.

Ad sedem Portugalensem & in Castro nouo ecclesiæ quæ in vicino sunt, Villanoua, Betaonia, Vefea, Menturio Torebio, Banuaste, Pongoaste, Lunibo, Nefcis, Napoli, Curmano, Magneto, Leboreto, Melga, Tongobia, Villa Gomedei, Taunasse. Item Paga, Lambrenton, Aliobo, Vallericia, Turlugo, Cepis & Mendolas, & Palencia sub vno viginti quinque.

Ad Lemegum ipsam Lemegum Tuencia, Amuca, Cantabrianæ, Omia & Caminus sub vno sex. Ad Conimbriensæ, ipsam Conimbriam, Suninio, Selio, Lurbinie, insula, Astufiane & Portugale, Castrum antiquum, sub vno septem.

Ad Vefensem ipsam Vefea, Rodomiro, Subinoncia, Suberbeno, Ofania Ouelione, Tutela, Goleia, & Calabria, qui apud Gothos postea sedes fuit sub vno nouem.

Ad Iriam ipsam Iriam, teneat deinde vsque Cufanea, & de Caldas de Rege vsque in oram maris Oceani.

Ad Lucensem ipsa ciuitas cum adiacentia sua, cum Cauroquia, Seucis, Carabairos, Môte nigro, Parraga, Latra, Azuniana, Gogios, Tauada, Pogonti, Salauetera, Monte rofo, Dorradeca, Goleam sub vno xiiii.

Ad Aunensem Sedem, Vefugio, Biuiale, Teporos, Geurfos, Pinera, Calauia, Veyreganos, Sanabria, & Calabazas maiores sub vno decem.

Ad Astoricam sedem, ipsa Astorica, Legio, Superurbico, Berizo, Petra, Speranti, Tibris, Callellas, Murellos superiore & inferiore, Semure, Frigellos, & Belicos. Sub vno vndecim.

Ad Tudensem, ipsa Tude cum ecclesiis, quæ in vicino sunt, Torello, Tolobera, Ludo, Parce, id est, Paga, Agnoue, Sagitica, & Bilione, Cauda, Omia, & Cartasse. Sub vno quindecim.

Ad sedem Bretonicam ecclesiæ quæ in vicino sunt intra Britones, vna cum monasterio Maximi vsque in flumen Ouz.

Rex Bamba vt supra scriptum est, diuisionibus Epantuum confirmatis, cæteras imperii sui sedes diuifit, sic dicens: Toletum metropolis, regia sedes, inter cæteros Hispaniæ quandiu huic sancto cætui placuerit, metropolitano, teneat primatiam. Oretoneat de Galla vsque Ecigiam. De Petra vsque Campaniam. Beacia teneat per terminos de Oretoneat, & de Metesa, & Acci. Metesa teneat de Ega vsque Securam, Belida vsque Puligenam. Acci de Secura vsque Montana, de Archetel vsque Caracoie. Balthi teneat de Monrana vsque Gestam, de Rauca vsque Rusicam, Vrgi teneat de Gestam vsque Carthaginem, de Gastri vsque Midam. Bagastri teneat de Pugilla vsque in Soloniam, de Secta vsque in Lumbam. Illici teneat per terminos Bagastri, Setabi & Deniam. Setabis teneat de Custo vsque ad Moletam. De Togola vsque Vnitam. Denia teneat de Zoya vsque Vnitam, de Sylua vsque Gal. Valentia teneat de Sylua vsque Muretum de mari vsque Valerianum. Valerianum teneat de Alpont vsque in Tarabellam. De Firzerola vsque Innar. Secobrica de Tarabella vsque Obuiam, de Toga vsque Bream. Ercabica teneat de Alcont

Alcont vsque ad Obulam, de Mora vsque Lustram. ² Compulso de Alcont vsque ad Cortem. Segonia teneat de Corte vsque in Furcam, de Guidol vsque in Pinnam. Oxonia teneat de Furca vsque Aslamzon quomodo currit Caminus sancti Petri qui vadit ad sanctum Isaacum. De Gatraxe vsque Ermitus. Setobiateneat de Valle. De Alenicht vsque Mambellam. De Montel vsque Valsidora. Palencia teneat de Mambella vsque Caltam, de Valbona, vsque Fortosam. Hæ sunt sedes decem & nouem immediate subditæ Archiepiscopo Toletano.

Sedes subdita Hispalensi metropoli, quæ hætenus prima fuit, sedes Hispaniarum diuidimus sic. Italica teneat de Vlca vsque Bulsam, de Ala vsque Lamolam. Asfidona teneat de Bula vsque ad Semam, de Latefa vsque viam latam. Elepa teneat de Sema vsque Datam, de Abifa vsque Cortesam. Malaga teneat de Data vsque Meleocam, de Tenna vsq; Sedes Campo. [†] Hiberri teneat de Malaca vsque Sotellam, de Alonica vsque Sedile. Astigi teneat de Sotella vsque Parietem, de Lucca vsque Taucam. Cordubac teneat de Paciete vsque Vberam, de Gallia vsque Ronam. Egabro teneat de Vbera vsque [†] Malam Salani, de Garta vsq; Sueram. Tucci teneat de Mala Saia vsque Abalagar, de Gigeria vsque Colonam. Hæ sunt nouem sedes episcopales immediate subditæ Archiepiscopo Hispalensi provincie Bæticæ.

Sedes Emeritensis metropolis diuidimus sic. Pace teneat de Balagar vsque Aram, de Olla vsque Mataual. Vlisbona teneat de Arta vsque Ambiam, de Olla vsque Marar. Elboira teneat de Sotebra vsque Petram de Rurella vsque Paratam. Oxonoba teneat de Ambia vsque Sallam, de ipsa vsque Turrem. Egitania teneat de Sala vsque Nauam, de Sena vsque Mauriellam. Contimbria teneat de Naua vsque Borgam. Visicum teneat de Borgia vsque Sortam, de Bonella vsque Ventosam. Lamecum teneat de Sotta vsque Petram, de Tara vsque Ortosam. Calabria teneat de Sorra vsque Albenam, de Soto vsque Faram. Salamantica teneat de Albenia vsque Sotobiam, de Rusa vsque Siberam. Numancia, quam nostrates Goethi postea vocauerunt Zemoram, teneat per Penqam Gosendi vsque ad Tormem, super illos balneos de Valle de Rege vsque ad Dorium de Vilalalle vsque ad Oterum de Fumus, secus riuulum Siccum, vsq; Broto, de Tapara vsque Dorium. Abula teneat de Petra vsque Villam, de Maseo vsq; ³⁰ Terrero. Castra teneat de Villa vsque Tagum, de Asar vsq; Pumar. Hæ sunt sedes tredecim immediate subditæ Archiepiscopo Emeritensi provincie Lusitanie.

Lepio ciuitas sacerdotalis & regia, & Lucus quam Vandali edificauerunt in Asturitis, teneant per suos terminos antiquos, sicut eis diuisit Theodemirus Rex Sueuorum, & nulli vnquam subdantur Archiepiscopo vel Primati. Sedes etiam Portugallæ permaneant in sua diuisione sicut eis diuisit Rex Theodemirus cum his quæ nos eis adiecimus.

Sedes Bracarensis metropolis, sicut eis ordinauit Rex Theodemirus, ita eas permanere mandamus & hos terminos eis imponimus. Dumio teneat de Duria vsque Albiam, de Rumeca vsque ad Aram. Portugale teneat de Lobia vsque Losolam, de Olmos vsque Solam. Caleidonia quam Sueui vocauerant Tudam, teneat de Tolosa vsque Lagunam, de Monte albo vsque Fetoam. Atria teneat de Cufanea vsque Silam, de Vezganos vsque Calabazas maiores. Iria teneat de Issum vsq; Cufancam, de Calda de Rege vsque in oram maris Oceani. Lugo teneat de Laguna vsque Bosam, de Monte Soto vsque Quintanam. Britonia teneat de Bula vsq; Torrentes, de Oceoba vsque Tobellam & vsq; Ouern. Rama quam Vandali vocauerunt Astoricam teneat de Tarrantes vsq; Samoiam, de Homania vsq; ad montem Gerod. Hæ sunt octo sedes episcopales immediate subditæ Archiepiscopo Bracarensi provincie Gallicie.

Post hæc diuisit Rex Bamba sedes Terraconæ metropolis: Terraconæ metropolis teneat insulas Baleares, Maioricam scilicet, & Minuricam, & Formenteram, & Vezeticam. Bartinona teneat de Minoniam vsque Pagellam, de Vsa vsque Bordel. Exara de Bordel vsque Palladam, de Montesa vsque Portellam. Gerunda teneat de Pallada vsque Instamant, de Alofa vsque Impurias. Impurias teneat de Instamant vsque Brecam, de Ventosa vsque Gilbam. Ausona teneat de Borca vsque Auratam, de Bulgā vsque Menticum. Vergello teneat de Auratam vsque Vasanam, de Mucana vsque Valam. Letna teneat de Valona vsque Forsem Salam, de Loram vsque Marham. Hictosa teneat de Fonte Salam vsque Porrellam, de Morale vsque Tormalam. Tortosa teneat de Porrella vsque Damam, de Termoga vsque Cathenam. Cæsiraugusta teneat de Mania vsque Splanam, de Ribas montes vsque Gordollo. Osa de Splan teneat vsque Cubello vsque Mustellam, de Loricā vsque Tallam, de Mu-

stellateneat vsque Nampiam, de Sparga vsque Ostual. Calafotra teneat de Mampia vsque Spargam, de Mulkela vsque Lacalam. Tirasona de Sparia vsque Plaream, de Alrosmonte vsque Mulkosam. Auca teneat de Plazena vsque ad Maiam, de Villainferno vsque Pedemoram. Hæ sunt sedes quindecim immediate subditæ Archiepiscopo Terragonæ provincie Terraconensis.

Diuisio autem sedium Narbonensis metropolis hæc est. Bererris teneat de Scallath vsque Barcinonam, de Maçay vsque Ribosora. Agathe teneat de Rusa vsque Ribetam, de Gallar vsque Nurlam. Magalonateneat de Nurla vsque Ribogor, de Castello vsque Sambiam. Lateua teneat de Sambia vsque Ribanal, de Anges vsque Montem Rusum, Carcassona teneat de Monte Ruso vsque Angeram, de Angosa vsque Montanana. Elnateneat de Angera vsque Rosmalam, de Latoria vsque Lamasam. Hæ sunt octo sedes immediate subditæ Archiepiscopo Narbonensi provincie Gallie, vel Hispanie quæ ceterior dicitur. Et sunt sedes harum duarum Hispaniarum octoginta sub dominio Gothorum tam Archiepiscopales quam episcopales, per quas nobis ministratur verbum Dei, qui à Romano Papa accipiunt communionem catholicæ veritatis, vt in fide Christi secundum traditionem & doctrinam sanctorum patrum animas sibi commissas valeant gubernare. Hæc igitur nostra diuisio quæ de assensu omnium archiepiscoporum & episcoporum dictarum sedium auctore Deo facta est, firma permaneat in æternum.

Hæc omnia suprascripta legie gloriosus Rex Bamba in concilio Toletano: vbi omnes Archiepiscopi & episcopi Hispaniarum conuenerunt. Quæ subscriptione omnium confirmata sunt. Quirico Toletano Archiepiscopo & primatui dignitate & fide catholica consistente: statutum est præterea in dicto concilio, vt omnes clerici vineant secundum regulam sanctissimi patris Isidori, prout continetur in libro eiusdem de honestate clericorum. Et quicumque Archiepiscopus, Episcopus, Abbas claustralis clericus, vel secularis pro dignitate vel ordine, aut aliquo ecclesiastico beneficio munera daret Regi, siue alicuius personæ, illum excommunicatione perpetui anathematis innodarent.

Hæc sunt ciuitates & oppida quorum nomina antiquitas, vel Sarraceni mutauerunt. Quæ ne generent ambiguitatem legentibus vniuersisque ciuitatis, vel oppidi nomen pro parte memoremus. Hispalis, id est Iulia Romula, Sibilis, Adidonia, id est Sidonia, Illiberri, id est Granata. Astigi, id est Belsa. Egabro, id est Cabta. Auccis, id est Xarez. Pace, id est, Badaios. Oxonoua, id est, Seduma. Egitanis, id est, Lucetia. Calabria, id est, Montages. Ferrezola, id est, Toletum. Oredo, id est, Calatraua. Mentel, id est, Iacn. Acci, id est, Guadiez. Yrgi, id est, Almaria. Ilici, id est, Berga. Serabis, Xatua. Compluto, id est, Guadalfaira. Alcala etiam quondam Compluto vocabatur. Elbora, id est, Talauera. est in Portugalia ciuitas quæ dicitur Ebora. Vrsaria, id est, Madrit. Numancia, id est, Zemor. Moriana, id est, Calstrum Taraph. Campus Gothorum, id est, Taurus. Flos, Legio, Leo. Coranca, id est, Valencia. Malgrat, id est, Benauentum. Duruetru, id est, Saluaterre. Rama, id est, Astorica. Atifcoma, id est, Mindonedo. Dominos sanctos, id est, Sanctus Facundus. Calcidonia, id est, Tuda. Episcopus Lucensis in Asturiis translatus est ad Ouetum, & dicitur Ouerensis. Episcopus Aucensis translatus est Burgis, & dicitur Burgenis. Quem ecclesia Romana sicut Legionensem, vel Ouerensem donauit perpetuæ libertati. Campus Reltz, id est, sanctus Iacobus: ad cuius ecclesiam translatus est Archiepiscopus Emeritenus. Martia, id est, Pampilona. Tricio, id est, Naiera.

HIC INCIPIT IULIANVS EPISCOPPVS

Toletanus.

SOLET virtutis esse animorum incitamentum triumphorum pulchra relatio animosque nobilium ad virtutis attollere signum, quidquid gloriæ de præteritis fuit prædicatum. Habet enim humani moris natura pigrum quandam internæ virtutis affectum: vnde contingit quod non tam citatior ad virtutes, quam ad vitia promptior reperitur. Erni siungi exemplorum vtilium instructa fuerit prouocatione assidua, frigida tamenat & torpescit. Hac de re vt timidus & piger mederi possit, relationem præteritis rei nostris temporibus gestam inducimur: per quam ad virtutem subsequencia secula prouocemus. Affuit in diebus nostris Bamba princeps clarissimus deregali sanguine ortus, quem digne principati dominus voluit, quem sacra vntio

decora-

decorauit, quem totius gentis & patriæ communio elegit, quem populorum amabilitas exquissimèque ante regni fastigia multorum relationibus præconio celebri prædicatur. Antequam regnaret, dum decedentis Reccesuini filii Regis morte exequiale funus subiret, inter ipsa elementa in vnam omnes concordiam versi, vno affectu pariter pro-
 10 uocari illum se desiderio habere principem clamant. Illum nec alium in Gothis posse principari vnitis vocibus intonant: & cæteruatim suis pedibus aduolunt, vt regimen tegui suscipiat, instant cum lachrymis postulantes. At ille cuius mentem fortitudo firmauerat, nec lachrymis cedit, nec precibus vincitur, nec voto flectitur populorum, modo se non suffecturum tot ruinis imminenti-
 15 bus clamans modo senio confectum se pronuncians. Cui actiter relucianti vnus ex officio ducum audacter in medium profiliit: & minaci contra eum vultu educto gladio prospiciens dixit: Nisi consensurum te nobis promittas, gladii huius mucrone mudo truncandum te fecias: nec hinc tandiu exibimus, quâ diu aut expeditio nostra te Regē accipiat, aut contraditionē cruciatus huc hodie casus mortis absorbeat. Quotum non tam precibus superatus, quam nimis tan-
 20 dem cessit: regnumque suscipiens ad suam omnes pacem recepit. Et tamen ne citra locum sacræ sedis Toletanę regni factam susciperet vnctionem, distulit vsque ad nonam decimam diem, nec videretur ambitione vniuersale, vel futurum esse regni gloriam, sed potius signum tanti culminis à domino perrecepisse. Certebantur enim ista in villa, cui antiquitas Gerticos nomen dedit: quæ fere centum viginti militatis ab vrbe regia distans in Salamanticensi territorio sita est. Ibi enim vno eodemque die, scilicet in Kalendis
 25 Septembris, & decedentis Regis vitalis terminus fuit, & dicti viri electio subsequuta. Postquam autem Toletanam urbem ingreditur, & ventum est, quo sanctę vnctionis susciperet signum, regio iam cultu conspicuus, ante altare diuinum consilites, ex more catholicam fidem professus cum sacramento iurandi fidem populo reddidit & mores bonos prædecessorum Regum atque leges firmavit. Deinde curauit genibus oleum benedictionis per facti primans & Pontificis Quirici manus vertici eius refunditur, & benedictionis eopla exhibetur. Vbi hoc statim emicuit mirabile signum: nam mox è vertice ipso, vbi oleum sanctum perfusum fuerat, enispiratio quædam fumo similis in modum columnę sese erexit: & ex capite ipso apes visa est pro-
 30 filuisse, & aeris alta petiisse: quæ vtiq; signum fuit securæ felicitatis. Post hæc quam gloriose regnum rexerit non est nostræ discretæ valetudinis.

Consistente igitur in quiete pacifica regno, Galliarum læta euersionis suæ nuntiuē decipulam. Etiam subito in eavnu turbo infidelitatis assurgit: & consensio perfidie per vnum ad plurimos transit: atque rebellio contra Regem & patriam agitat. Huius enim caput tyrannidis Hildericum esse, sui criminis iofamia refert. Qui Nemausensis vrbs cutam sub comitali præsidio gerens, non solum nomen sed titulum & opus sibi infidelitatis assumpsit, adiungens etiam sibi prauitatis suæ socios Gumildum Magalonensis sedis detestandum annitiem & Ramirum Ab-
 40 batiem: quorum fauore in patriam Iudzorū geotem perfidiam euocauit contra consuetudinem regni Gothorum. Huius igitur criminis caput Hildericus, cum per diuersos ignem suæ infidelitatis accenderet, Nemausensis vrbs episcopum vitæ beatę Aregium ad perfidiam notam trahere nitēbatur. Quem casto ore, constantique corde repugnare suis consiliis cetens, loci dignitate priuatum, pondere vinculo-
 45 rum onustum, in Franciæ sinibus Francorum manibus tradidit illudendum: deinde in sublato pontificis locum suæ perfidie socium Ramirum Abbatem intrusit episcopum. In cuius electione nullus ordo attenditur, nulla principis vel metropolitani definitio præstatur: sed erecto superbiz fastu, contra interdicta maiorum à duobus tantum pseudoeppiscopis ordinatur. Peracto tempore temeritatis prouentus
 50 Hildericus, Gumildus, atque Ramirus terminos sibi met suæ coniurationis statuerunt, & à loco vbi vocabulum dicitur mons Cameli, vsque in Nemausum terram Galliz diuidunt, suæ coniurationi associant. Ab infidelitate fidelitas supetatur. Collecta deim manu ciues depopulantur, labores exterminant, opes exhauriunt, & totam provinciam Galliz deprædantur. Cucurrit hæc fama ad principem Bamanem, qui mox ad extinguendum seditionum nomē, exercitum per manum Pauli ducis, qui erat de Græcorum nobilitate, in Gallias destinauit. Qui Paulus tepide eum exercitu gradicus à bello abstinuit: & studio quo valuit animos militum ab eo quo ardebant præliandi fu-
 55 rore submouit: & promissam religioso principi fidē omnimode violauit. Egit hoc arca no quodam cōsilio, vt ad affectuum petueniret fastigiū, allectis sibi perfidiz suæ sociis

Ranofindo Tarraconensis provinciæ duce, & Hildigiso sub Gardingatus ad huc officio consistente. Quod votum peruersi sui desiderii incredibili efficere celeritate intendens, collectis cursuque populis simulate se pognaturum contra seditionis enunciat. Quod vir vitæ venerabilis Argebaudus Narbonensis annistes subtilissima quorundam relatione ut compertit, aditum illi ciuitatis intercludere nixus est. Sed nec ista opinio latuit Paulum: vnde priusquam Argebaudus quod cogitauerat, effectibus manciparet subito proprio cursu Paulus cum exercitu Narbonensem urbem ingrediens, portas ciuitatis sub suorum armatorum præsidio obseruari præcepit. Vbi dum circumfusa omnis exercitus multitudo collecta est, vipereum caput perfidiæ cum quibusdam sociis intercludere uideretur. Post hæc tyrannidis suæ consilium proditur, & diuerso fraudis argumento fidem populorum degenerans ad interrogandas iam sancto Bambæ Regi iniurias animos singulorum inflammar. Iurat principio ipse Paulus se nullo modo illum Regem posse habere, nec in eius consistere ulterius famulatu: & etiam addidit dicēs. Caput regiminis ex vobis ipsis eligite, cui omnis multitudo cedat, & qui in vobis appareat deuote & humiliter principari. Cui vnus ex coniuratis maligni ipsius consilii socius Ranofindus applaudens Paulum sibi Regem designat, Paulum sibi nec alterum populi Regem futurum exoptat. Ad hæc cæteri coniurationis conficii Paulum Regem acclamant, & totius populi animos ad sua vota inclinant. At vbi idem Paulus sui consilii accelerationem iniecit, consensum illi eo propriæ voluntatis adhibuit: & iam re sibi omnes coegit. Post hæc Paulus regnum arripuit: & nefaria temeritate coniuratorum cæteruam illam, quam armorum virtute non cepit, opere perfidiæ ad se traxit. Nam Hilderium Comitem, & Gumildum atq; Ramirum pseudoeπισcopo absq; difficultate suæ perfidiæ sociavit: & tota provincia Galliz subito in coniurationis arma concurrat. Nec solum Gallia sed & pars Tarraconensis provinciæ coturnum rebellionis attentat. Fit tota Gallia repete conciliabulum perfidorum, parata mori pro defensione perfidæ prauitatis. Paulus autem dum iniquitatis suæ socios multipliciter numero laboraret efficere, datis promissisque multis muneribus Francorum Vasconumque nimiam multitudinem in sui auxilium congregauit, & expectabat tempus opportunum, quo posset in Hispaniam pugnaturus accedere, præteritumque regni fastigium vendicare.

Cum hæc in Galliis agerentur, gloriosus Rex Bamba Vascones rebellantes debellaturus aggrediens in partibus Cantabriz morabatur. Vbi dum de his quæ in Galliis gerebantur, nuncium celerem recepisset, mox negotium primatibus palam innotuit pertractandum: vtrum posset exinde in Gallias pugnaturi accedere an reuertentes ad propria, & collectis vndique viribus, cum multiplici exercitu inuenis tam longinquæ arripere commeatum. In quo bicipiti consilio nutantes multos princeps aspiciens, ac omnes ad monitionem alloquitur dicens: Ecce iuuenes exortum malum audistis: & quo se munimine inuentor seditionis hulus armanerit agnouistis. Præuenite ergo hostem necesse est, ut ante præueniatur bello, quam in suo crescat incendio. Turpe sit talibus dimicantibus in occursum non ire: aut domos nostras priusquam intendant repedere. Ignominiosum nobis videri debet, ut Paulus patria proditor, qui rebelles nostros non potuit armis sublece, tantæ gloriæ viris audeat repugnare. Et qui abiectissimam & imbellem gentem deuincere non voluit pro quiete patriæ, Gomborum militiæ hostem audeat se præbere. Quasi effeminatos & molles nos vsquequaque diiudicans, qui vitique nullis viribus, nullis armis, nullisque consiliis eius tyrannidi resistere valeamus. Reuera animositatem & virtutem Gothiæ gentis bellorum triumphis à seculo debis expertus est vniuersis: & quæ erit perituro illi virtus, nisi Francorum viribus nobiscum decertando conflaret? vitique notissima eorum nobis neque incerta est pugna, sepius ephim i Gothis contra hostes, defensionis auxilium magnis precibus impetrarunt. Igil-
tur turpe sit vobis eorum acies vel ad horam expauescere: quorum hostis infirmior semper esse virtutem. Et sine Galli siue Franci sint, tantæ coniurationis vindicandum tendant facinus: quia armis vltreibus gloriæ nostræ nomen vendicare debemus. Tamen non cum feminis sed cum viris vobis certandum est, quanquam notissimum mandeat, nec Francos Gothis aliquando posse resistere nec Gallos aliquid sine illis virtutis perficere. Quod si alimentorum seu vehiculorum necessitatem apponitis, seire quia gloriosus est triumphum in necessitatibus conquisisse, quam in abundantia bella exquisita conficere. Augustius enim semper est, quod plus tolerantia quam suffectus rei nobilitat. Exurgit etiam ad victoriæ signum nomen dispersitum perfidorum: Gal-
lotum

lorum ingratitas vestrum inflammet animum, quia Franci illos semper seruitute miserabili oppresserunt, quos Gotthi dederunt bellicis gladiis nobilissimè liberati. Dum ergo calor est animi nulla debet esse remoratio properandi. Dum ira animos urget, nulla nos debet retardatio impedire. Quin potius si fieri posset sine intermissione proficiscendi susceptum iter aggredi, multo facilius poterimus hostium nostrorum castra subvertere. Nam ut quidam sapiens ait: Ira præfens valet, dilata languescit. Et illud: Nocuit differtre paratis. Non igitur opus est retro verti militem, quoniam impiger accessus belligerandi facit esse victorem. Adhuc ergo Vasconibus cladem illaturi accedamus. Deinde ad seditionum nomen extinguendum protinus festinemus.

- 10 Cum hæc peroraret Bamba Rex prudentissimis inualefcunt animi omnium & ardenter exoptant fieri, quod iubentur, & statim omnis exercitus Vasconiz partes ingreditur: ubi per septem dies usquequaque per patentem campos deprædatio & hostilitas caltrorum domorumque incursio tam valide acta est, ut Vascones feritate deposita vitam sibi dari, datis obsequiis pacemque largiri, non tam precibus quam muneriis exoptarent. Unde acceptis obsequiis tributisque solitis, & pace composita directi ostendere in Gallias profecturi accedunt per Calasurram & Oscam transitum facientes. Post hæc Rex Bamba in tres turmas exercitum diuidit, ita ut una pars ad castrum Libiz quod est Aquitaniz caput tenderet. Secunda per Ausonensem ciuitatem Pyrenæi media peteret. Tertia vero per viam publicam iuxta ora maritima graderetur. Ipse etiam religiosus princeps cum multiplici bellantium manu subsequēbatur. Sed quia insolens quotundam ex nostris motio non solum prædæ inibat, sed etiam cum incursione domorum adulteri facinus perpetrabat, tanto disciplinæ vigore iam dictis principibus his & quibusdam aliis vitis scelus vindicabat nequiter perpetratum, ut grauiora in eis supplicia illum putares impendere, quam si hostiliter contra illum egissent. Testatur hæc ab illis adulteris abscissa membra virilia, quibus pro fornicatione hanc virionis interrogabatur. Dicebat enim. Ecce iam iudicium imminet belli & libet fornicari ut Deus ad iracundiam prouocetur. Ut credō ad examen pugnz acceditis, videre ne in vestris foribus pereatis. Nam ego si ista non vindico, iam ligatus inuado. Ad hæc ergo vadim, ut iusto Dei iudicio capiar, si iniquitatem populi videns ipsam nō puniam. Frustra enim pergit ad bellum ut vincat quem iniquitas comitatur. Exemplum vobis præbere debet, quod Heli sacerdos ille in diuinis litteris eruditus, qui pro sceleroso neglectis filios in crepare: & ideo illos in bello didicit concidisse: ipse quoque filios sequens fractis ceruicibus expirauit. Hæc igitur nobis timenda sunt, & ideo si purgati maneamus à crimine, non erit dubium quod triumphum capiamus ex hoste. Sub ista, ut præmissum est, disciplina princeps Bamba exercitum gloriose perducens, mores singulorum sub diuinis tenens regulis, prosperari sibi videbat per incrementa dierum dispositum belli & victoriam præliandi. Sicut enim erat regi Gothico clarissimus genere, sic erat magnanimus mente, sic & abundans scientia litterali. Itaque prima ex rebellionē omnium ciuitatum Barcinonam in potestate principis religiosi adducitur, deinde Gerunda subiicitur. Huius ciuitatis venerabili viro Amatori episcopo Paulus pestifer subito sensu miseræ epistolam scriptam. Audiui quod Bamba Rex enim exercitu ad nos venire disponat. Sed cor tuum non tutebitur, nec enim hæc fieri potest. Et tamen quem primum de nobis ambobus tua sanctitas cum exercitu videris accedentem, ipsum se credat habere dominum, & in eius debeat persistere charitate. Hæc miser scripsit nesciens, quod iustum contra se iudicium protulit. Unde horum scriptorum verba Rex Bamba sapienter conticiens dixit. Non in his scriptis Paulus à semetipso locutus est, sed licet ignoranter, tamen illud censeo prophetafle. Egressus igitur post hæc princeps de ciuitate Gerunda belligerosis incursum gradens ad Pyrenæi montis iugum peruenit, ubi duobus diebus exercitu repausato, per tres diuisiones ut dictum est, exercitus Pyrenæi montis dorsa adiuit, & castra Pyrenæica quæ vocantur Caucolibeum, Vulturariam & Libiam mirabili victoriæ triumpho cepit, atque perdomuit, multam capiam in his castris auri & argenti reperit, quæ copiosis exercitibus in prædā celsit. Excussit manus suas ab omni munere, unde præliantium animos accendebat ad victoriam obtinendam. Castrum etiam quod vocatur Clausuras, missis ante se exercitibus per duces duos facta irruptione cepit: ibique Ranosindum Hildigisum cum exercito agmine perfidorum, qui ad defensionem castrum conuenerant, exercitus capit, atque deuinctis post tergum manibus eos principi repræsentat. Vixit minus vnus ex conlatis, qui se in Sordoniam clauserat, nostros irrupisse perferens statim fugit, & tantæ cladis nuntium Paulo Narbonem perlaturus accessit. Quæ res grandi timore tyrannum concussit.

Tertium IIII.

F. 1111. 1111.

Princeps vero religiosus prædictorum castrorum exercitu subingato, in plana post
transitum Pyrenæi montis descendens duobus tantum diebus exercitum ad vnum congrega-
natum expectat. Ar vbi è diversis partibus collecta in vnum multitudo peterebunt, statim
per quatuor duces electum numerum armatorum ad expugnationem Narbonæ ante
faciem suam mittit, alium exercitum destinans, qui navali prælio accederet bellaturus.
Fit quidem iam erant pauci dies ex quo de Narbona rebellis Paulus recesserat feruili-
ter fugiendo, cōsperto quod tam feliciori proveniret pars religiosi principis properaret. Quā
ciuitatem Paulus munivit præsidio multiplici perfidorum & Vuitimiro duci suo com-
misit. Quem cum nostrorum exercitus blanditer hortaretur, ut ciuitatem sine sangui-
nis effusione traderet, prius renuit: obsecratque ciuitatis portis muro, viua voce nostro-
rum exercitum conuiculis detestatur. In principem quoque religiosum maledicta conge-
minat, minisque conatur exercitum perturbare. Quod nostræ partis animositas non ferens
subita cordium accensione incanduit & telorum ictu perfidorum ora petiuit. Immanis ab
vtriusque pugna cōseruitur: & sagittis alternatim sibi met partes obstant. Sed vbi ab vtriusque
fortiter agitur, tātō imbres lapidū nostri intra urbem cōiciuntur ut clamore vocū & col-
lisione petrarū ciuitas subuerti existimaretur: vnde ab hora fere quinta diei usque ad octa-
uam horā fundibulorū instantia acriet à nostris pugnatū est. Incanduit itaque nostrorū
animus victoriæ dilationē ferre non valēs, & ad portas propius pugnaturus accessit. Tūc
victoriosa per Deū manu portas incēdunt, & ciuitatē victores ingrediuntur. Vbi dum
Vuitimicus adhuc armata manu ecclesiā peteret, accessit nostrorū turbatus, post aram
Dei genitricis se vindictarū non reuerētia loci miser sed vitore gladio testabatur, dex-
tera tenēs gladiū, & mortē minitans singulorū. Ad cuius ergo infantem timorē prius
comprimendū, vnus ex nostris tabulā manu arripuit, & ferocissimo ictu se ad illū dire-
xit, at vbi tabula nixus est eū ingenti ictu percutere, mox in terrā tremebūdus proster-
nitur, protinusque capitur, & ferrū illi de manu extrahitur, viliter tractus pōdere vincu-
lorū arctatur, verberibusque vna cū sociis quibus urbē nitēbatur vendicare afficitur. Post
hæc deuicta subiugataque Narbona adinsequendum Paulum, qui se in Nemausum con-
tulerat, iter dirigitur. Deinde Beterius & Agatōx cōditates illico subiugantur. In Ma-
galonēsi vero vrbe Gumildus loci ipsius anstites cum ad obsequium sui circumfusus
videret exercitum, urbemque ipsam non tam ab iis qui per terram pugnatū accesse-
rāt, quam ab iis cingi, qui navale prælium acturi per mare commeaucant: huius rei clado
perterritus compendii viam arripuit: Nemausumque secum Paulo contulit. Sed cū ex-
ercitus Hispani Gumildum fugisse persensit, ciuitatem mox Magalonensem non dissi-
mili victoria cepit: & directā acie Nemausensem urbem debellare cōstitit. Primā per
quatuor duces præliadi facies cum electo pugnatorum agmine destinata est: quorum
robusta iuuentus triginta ferme millibus principem antebat. Hic idē nobili præcur-
sus Nemausum, vbi cum Paulo Francorum exercitus se ad vindicandum compulerat, no-
stri tendentes, cum nocte tota enrsom festinati itineris cōfecissent, subito cum diei lux
orta prodiret, apparuerit nostrorum acies armorum pariter & animorum apparatus dis-
positæ. Quas ut ciuitate conspiciunt, utpote dimicaturi cū paucis in patentes campos
armis eos expectandos definiunt: sed insidiarum dolos suspicati eligunt potius intra ur-
bem sin de mutis bellum cōficere quam extra urbem improvisos casus & pericula sus-
tinere: & expectare auxilium promissum gentium aliarum. Vbi autē sol refusus est, con-
sertum est bellum à nostris elangentibus, nobis sagittis: ac lapidibus hostes in manu valida
ferientes. Resistunt perfidi & ad instar guttarum pluuiæ petras & spicula iaciūt. Actius
ab vtriusque pugna cōsecitur, quo certamine præliatur. Nec à nostris nec ab illis certa-
mini ceditur: & tota die illa sub ancipiti forte cettatur. Sed vnus de inuentoribus, sed in-
onis acriter pugnans, aspiciens ē muro, nostris insultans, hæc verba commentat. Quid
hic, ait, instantes pugnantes consistitis morituri? cur lares proprios non repetitis? an
forte casum mortis ante tempus excipere vultis? quin potius prærupta petrarum non
queritis vbi vos abscondatis cum facies auxilii nostri apparuerit? cōdolere me credite
vobis scitis occursum solati superuēturi nobis. Mihi res notissima manet, quod multiplicita
nobis auxilia præliadi occurrant. Tertia dies est ex quo inde properas venio. Quapro-
pter hoc sciens miserabilis pompæ vestræ occasum contristatus expecto: & principem
vestrum, pro quo pugnatū venistis, vobis ligatum ostendam. Non igitur pro eo vobis
hic excedit tam superuacue decetare: quem forsitan iam consistit nostrorum insidias
ineruisse. Et quod grauius est, dum patuerit victoria nostra, nulla erit de reliquo vo-
bis venia. Hæc dicens nostrorum animos non solum teruit, sed acrius in præliandi
furorem accendit. Propinquat ad murum. Actius quam ceperant in bellando con-
sistunt: acriterque confectum innouant prælium. His igitur actus per spacia totius

diei nox tandem finem praelio dedit. In ipso tamen primo feruore diei, cum adhuc nostri insatigabili virtute in praeliando persisterent, remandant ad principem sibi que dirigi auxilium petunt non mediocri provisione saluti propriæ consulentes, scilicet, ne aut extraneæ gentis dolo præuenti, aut aliis cum quibus decertabant subruerent, viribus fatigati. Et bene res acta est: nam ubi princeps cognouit cum nostris Paulum tyrannum decertare nulla de reliquo mora fuit: & per Vandemirum Ducem electos de exercitu decem milia viros ad auxilium pugnantibus destinauit: qui nocte tota peruiigils maturatum iter confecerunt, & superuentu suo non tam hostem frangeret, quam nostrorum animos solaturi ocios peruenirent. Vbi autem auxilium sibi missum nostri aspiciunt, nimia lætitia confortati illi vires sumunt, & statim ab omnibus pugnandi definitur occurfus. Iam aurora apparere inceperat, & stipata per murum hostilis prospiciens multitudo videt per serenam aciem luminum multiplices, quam pridiana die viderat, excreuisse acies pugnantium. Iam tunc caput perfidie Paulus ad tante rei visioem in quondam præmioctni loco consensurus occurrit. Quimox ut nostrorum acies dispositas videt, animo decidit his verbis pronunciando. Recognosco, inquit, hoc dispositum pugne ab æmulo meo procedere. Hic ipse est nec alius puto. In suis enim cum dispositionibus recognosco. Hæc & his similia dicens animum reuocans, verbis suavisioris suos exquiri confortare dicens: Nolite pauore turbari. Hæc est tantum Gothorum illa famosissima virtus, quæ se venire ad superandos nos solita temeritate iactabat.

Hic principem, hic totum eius exercitum credite nunc adesse. Nihil est quod de reliquo timeatis: famosa siquidem virtus Gothorum antea fuit, & suis in defensionem & aliis in timorem: nunc autem omnis in illis praeliandi virtus emarcuit, omnis scientia pugne defecit. Nullus illis bellandi mos, nulla consistendi experientia subest. Quod si in vnum conferti praelium conferant, ad definita statim euolabunt latibula: quia degeneres eorum animi pondus praelii nequeunt sustinere: sed potius hæc quæ dico cum praelii experitis in meis verbis actum probabit. Nihil ergo est de cætero quod pauescere debeat, præsertim cum Regem & totum exercitum eius hic videatis adesse. Ad hæc plerique ex suis austruiebant, Regem sine vexillis signorum non posse procedere. Ad quod ille dicebat, ideo illum bandorum signis absconditis accessisse ut intellectum suis hostibus daret alium adhuc exercitum superesse cum quo ipse post superus accederet.

Sed hæc tota, dicit, illusio, agit fraus: ut quos virtute non valet deuincere dolo consilii humilitat ad pauperem. Nec dum Paulus hæc verba compleuerat, & ecce subito à nostris bellorum conrepant tubæ, bellumque adorsus pridiani diei decertandi faciem innouant. Sed illi plus in muris quam in viribus vincendi locantes confidentiam intra urbem per murum spicula iactant, & rediuiua cum nostris iterum certamina innouant. Effurbuit itaque ab vtraque parte incendium belli, sed acrius à nostris virtus paruit praeliandi. Cum autem totis viribus decertarent, & hostem intra urbem diuerso genere armorum prosternerent: plerique ex iis qui erant vulnerati Gothorum virtutem pariter ac constantiam admirantes, Paulum adorsus sunt dicentes. Non illam quam dicebas, in Gothis bellandi segnitie cernimus: multam enim in illis audaciam & vincendi videmus constantiam. Hæc quæ excipimus vulgura docent, quod tam validos ictus in hostem proiciunt, & ante fragor ipse deterret, quam percussus virum extinguit. Quoru Paulus deteritricis verbis multiplici desperationis iaculo angebatur. Gothi vero constantius dimicantes victoriam suam recalcitrari dolentes, acriori animositate insurgunt, victos se per omnia reputantes si cito non vincerent. Vnde ferociori quam fuerant incensioe commoti usque in horam diei quintam continuis praeliorum ictibus muros ciuitatis illidunt: imbres lapidum fundibularii cum ingenti fragore dimittunt, suppositoque igne portas incendunt & irrumpunt. Deinde ciuitatem gloriose intrantes viam sibi ferro aperiunt. At ubi feroces nostrorum animos sustinere non possunt intra arenas, quæ validiori muro antiquioris ædificii cingebantur, se muniendo includunt. Sed ubi nostri hoc persenserunt, post eos fortiter insequentes, plures eorum anrequam se in castris ararunt recipere gladio accipiti peremerunt. Plerique tamen è vulgo nostrorum qui prædæ inhabant gladio conceisus sunt. Surgit & noua inter seditiones seditio: & dum suspicionem proditoris ciues ipsi vel in colz ad suorum aliquos referunt, gladio vindicæ hos in quibus suspicio vertebatur interimunt. Erat siquidem valida perturbatio, ita ut Paulus proprium quendam de suis, manibus suorum ante se iugulari prospiciens suum esse vernulam lamentabili voce clamaret, nec sic morituro in aliquo subueniret, vnde effectus exanguis & tremebundus à suis ipsis omnino conterritur. Nam suspensus & ipse ab incolis cum ceteris qui de Hispania cum illo com-

ineauerant habebatur, ne ille ad liberationem sui eorum excogitaret traditionem: Hispani vero ne irrogata incolis morte ad religiosum transiret Regem. Quid multa? fit in tra urbem miserabile spectaculum praedicti: utrobique cadit perfidorum caterua, utrobique prostermitur, utrobique iugulatur & qui nostrorum gladios euadebant, armis fuorum peribant. Repletur itaque cinis permixto funere mortuorum cadaueribus humanorum. Miserabili etiam funus erat in domibus, & ubi domorum abdita perlustrasses, patentes mortuos reperires: per vias quoque & plateas vrbis iacere hominum cadauera cerne res minaci quodam vultu & ferocitate immani, rāquam essent adhuc in ipsa bellorum acie positi. Erat tamen color deformis, cutis lurida, horrore immanis, fetor intolerabilis. Quidam etiam de ipsis iacentibus adhuc viuis, qui exceperant letalia vulnera mortis, speciem mortuorum simulabant ut mortem euadere possent. Hæc & his similia Paulus heri videns tyrannidis ferocitate deposita, magna cordis anxietate ac miseria stringebatur: cum nec hosti resistere nec suis posset in aliquo subuenire. Accedit tamen ad eum insultatorum illi vir quidam ortus ex familia sua. Quid hic ait, assistite vbi sunt consiliiarii tui qui te ad istud perduxerunt calamitatis ludibrium? quid tibi profuit contra tuos insurgere, cum nec tibi nec tuis minime nunc valeas in tanta mortis clade prodesse? Hæc dicens insultabat illi non tam conuitiandi voto quam amaritudinis studio prouocatus. Sed enim ab illo blandis hortaretur sermonibus. ut dolori eius parceret, & confusionem confusio non adderet in ipsis gradibus marmoreis consistens, in quibus ista illi insultatorum aduenerat in oculis ipsius Pauli circumuersus à suis iugulatus occubuit. Paulus autem quid hinc quærens tremebundus clamabat. Meus est dicens, ne pereat: & ut reseruetur frequenti vocum lamentatione orabat. Sed iam contemptui habitus quasi & ipse continuo mortuus audiri non poterat. Tunc omnimoda desperatione perterritus regalia indumenta, quæ potius tyrannidis ambitione quam ordine præeunte perreperat, tabefactus deposuit. Miro occultoque Dei iudicio id agente, ut ea die perterritum tyrannidis regnum deponeret, quæ religiosus princeps regnandi sceptrum à domino percepisset. Erat enim dies illa Kalend. Septemb. in qua principem nostrum consultabat regale assumptibile fastigium, in hac ergo die irruptione patuit vrbis, tyrannus Paulus regalia deposuit indumenta, & sanguinea vitio illata est inimicis.

Tertia post hæc dies aduenerat cum Paulus post noctis suspicia vltimū sui finis expectat: atque cum iis cum quibus consilia suæ perditionis habuerat verbum habere cepit: ut aut vale sibi vltimū dicerent, aut si possent saluti suæ in aliquo consulerent. Tunc Argebaudus Narbonensis episcopus communi consilio ad principem mittitur: qui vitam rogaret offensis & veniam precaretur. Qui oblatas Deo hostias in ipsis vestimentis, quibus dominici corporis & sanguinis peregerat sacramentum principe adit rogaturus: & quæro ferè ab vrbe millario principi dedit occursum inestimabili pugnatuorum agmine constipato. Quem ut vidit Episcopus, de æquo prosiliit, & humo prostratus veniam precabatur. In cuius occursum princeps equum paulisper tenuit, & ut erat miseris cordis visceribus affluens, & ipse illucrymans subleuari episcopum a terra præcepit. Episcopus autem lachrymans qui singultibus interclusis lamentabili voce dicebat: Hec peccatum in celum & coram te, sacratissime princeps, non sumus digni, quibus euentus tuæ pietatis occurrat. Qui & promissam tibi maculam fidem, & in tanto sumus prolapsonis scelere voluit. Parcat orationi tuæ pietas, nec gladius vni dex semineces reliquias nostrorum exstinguat, nec pluraquam cepit mucro animas petat: lube iam exercitum cessare a sanguine & cinem cloib. parere: pauci siquidem euasimus gladii, sed pro paucis veniam deprecamur. Parce misericorditer nostris reliquiis, ut quia iam in ceteras nostrorum cinerum iugulum mortis, saltem remaneant aliqui quibus miseraris. Si enim cinis non peperceris, nec ipsi quidem remanebunt incolæ ad vrbis tuitionem. Hæc audienti capite religiosus princeps cum lacrymis episcopo dixit vltimū precibus: non tibi animam quæ petisti: & non illas vitore gladio perdam, nec hodie cuiusquæ sanguinem fusa iniquamquam talum offensa non transiet impunita. Cui venerabili presul donum insisteret, ut quorum sibi donauerat vitam, nullam in eis exerceat dissimulationem. Sed princeps mox furore commotus ineluctantior reddens dixit. De cetero vobis alias conditiones non imponatis, eū vitam vobis donasse sit satis. Tibi autem soli ex toto me peperdisse sufficiat: pro reliquis vero nihil horum promitto. Et hæc indignam quædam animi succensione efferebatur: & coniecta progressionem triumphū positurus victorie properat ad urbem capiendam. Appropinquante autem principe glorioso cum incredibili exercitus multitudinis, cum sol resfulsisset in clypeis, gemino tamē ipse lumine coruscabat. Erant ibi innumera bellorum signa terrena, & ipsa quodæ armaradiis ful-

gorem solis folio plus augebant. Sed quid dicā? quæ ibi fuit exercitus pōpuli? quis decor armorum? quæ species iuuentutis? quis robur pugnariorum? quæ cōcordia animorum? singula explicare quis poterit? maxime cum manifeste diuina protectio affuerit, quod caelestibus indicis pariter euidenter. Vilius est enim Angelorum excubis protectus motus exercitus; & ipsos angelos super castra corusca volitatione protectionis suæ signa præstendere. Sed paulisper talia sub silentio relinquens succipe operis ordinem prosequamur. Cumq; in vnum cōgregatum iam princeps cōsisisset exercitum, eminus ab vrbe fere vno stadio positus, incredibili animi accessione permotus disponit duces, ordinat plebes, diuidit acies, & quibus modis pugnam cōsequenter instabat. Siquidem fama detulerat quod Franci cōueniebant ad auxilium perthodori. Tunc electos quosq; de duobus militibus viribus, & animis præstantiores, vt Paulūq; ceterosq; incescentes seditionum à cauernis arenarum abstraheret: in quibus se mortem fugientes absconderant. Nec mora: cum iussa factis explerent, extrahitur subito Paulus cū focis de abditis arenarum, & per murum depositus viliter contrectatur. Deinde omnīs illa multitudo Gallorum atq; Francorum quæ hinc inde contra nostros pugnature confluxerat, cum immentis thesauris capta est & detenta. Deferrebat nequissimus Paulus à duobus ducebus nostris isidendentibus equis, ex utraq; parte protensis manibus hinc inde ipsū per capillos tenentes, donec illum religioso principi præstarent. Quo viso inagnificus princeps protensis cum lacrymis in celum manibus ait: Te Deum Regem omnium Regū, collaudo: qui humilissimi sicut vulneratū superbum: & in virtute brachii sui contriuiti aduersarios meos. Hæc & his similia flebat, interclusus princeps aiebat. Sed rex tyrannus idē erectis oculis vt faciem principis videret, ita se humo prostrauit, sibiq; cingulū soluit & collo suo ligauit. Iam quidē exanimis, & nimio pauore turbatus, quid illi accideret nō attendēs. Spectabile quidem erat oculis, quomodo de tā sublimi licet præcepti ordinis culmine, in hac subito humiliazione Paulū reprobū deuenisse. Erat cernere magnū, quā facilis fuerat rex ipsa mutatio: tam cito videre deiectū quem pridem viderant gloriosum: & quæm præterita dies adhuc Regē tenuerat, tā præcipiti lapsu concideret, in ruinam: Impleta satis est in ipso prophetia quæ dicit. Vidi impium super eleuatū & exaltatū sicut cedros Libani. Transiui & ecce non erat: quæsiui cum eo & non est inuentus locus eius. Quid multa? cum iam ante principis equū Paulus & ceteri hostis modi passionis capiti iacerent gloriosus princeps dixit. Cur in tanto malo versari prærupisti, vt pro bonis mala mihi redderetur. Sed hic quid morabor? ite & estote sub custodia deputati, quousq; de vobis censura iudicii agitentur. Viuete. n. vobis donabimur non mercedemini. Tunc diuisos per exercitū omnes deputatis & sollicitis custodibus tradidit. Franci tamen qui capti fuerant benigne tractari iubentur. Erant. n. aliqui eorū nobilissimis parentibus genitisque: qui Paulo perfido, vt à Francis ei subueniretur, erant pro obsequiis dantes vero ex Saxonib; erant. Post omnes in vnum munificentia regali onustos post octauam decimam diem quam capti fuerant, libere remisit ad propria: Non debere, dicens, victorem inclementem victis existeret.

Primo die Kalend. Sept. contra Nemausensem urbem à nostris inchoatū est bellum: & sequenti die ciuitatis ipsius irruptio facta est: tertia quoq; die, quæ fuit quarto Nonarū Septemb. ciuitas ipsa celebri captione deuicta est. Sed post hæc religiosi principii animus de reparatione caprarū vrbis sollicitus statim murorū caua reformat, incensas portas innouat, insepultis tuauulū præstat, incolis ablata prædam restituēs & exulcerata quoq; publico zerario fouēs. Iubet tamen thesaurorū omnem quā ceperat copiam diligenter, vt seruare custodia: nō illeclus avaritiæ quæstu, sed amore prouocatus diuino scilicet, vt res sacratæ Deo possent facilius inueniri, & cultib; diuinis restitui. Cumulata. n. nefandissimus Paulus peccatis peccatū, dum tyrānidē adiunxit sacrilegiū. Quia nisi sacris ecclesiis intulisset spoliū, non illi esse videbatur, vnde sinī floreret zerarium. Vnde factum est, vt vasa auri & argenti quamplurima de thesauris dominicis raperet, & coronam illam auream diuiz memotiz Reccaredus Christianissimus princeps ad corpus beatissimi Felicis obtulerat, idem Paulus infano capiti suo imponeret.

Tota hæc in vnū collecta iubet princeps prout cuiq; cōpetebat ecclesiæ integræ reformati. Tertia iam post victoriā victorib; venerat dies & Paulus onustus ferro cū ceteris cōplicib; militiæ suæ cōsidenti in throno principi exhibetur. Tunc antiquorum more, curuata spina dorū vestigiis regalib; sua colla submittit. Deinde corā exercitib; euntes ad iudicaturū ceteris vniuersorum iudicio, vt mortē exciperet qui mortem principi præparasset, sed noluit princeps eos mortis sententia perdere, sed tantum decaluationis derisionē eos præcipit onustos ferro ad præsens sustinere vindictā. Fere-

bat tunc quorundam opinio Francos & Teutonicos ad ereptionem Pauli quam totius festinare. Sed princeps non solum ob hanc causam, verum etiā ob gentis suae peritias iniurias vindicandas cū Frācis cupiebat acius decernere, & sustinebat quotidie animo fortiori. Sed cū nullus ē Francis ad bellandū accederet, ipse potius illis se occursum deuouerat, nisi fidelitatis reuocaretur cōsilio, ne pacis inter utramque gentē firmata pactio rumpēretur à Gothis. Sustinebat autē ut dictū est, eorum aduentum: & tā quarta dies efflueret ex quo Paulū ceperat: & nulla hostis praeiumpcio, nullus euentus, nulla prorsus hostilis conuenio monstrabatur. Iam prēterea Franci munitissimē vrbes vltimū suū, ut ferebatur ex cidiū deplorabant: & ciues earum ne à nostris praeuenirentur, relictis vrbibus longe lateq; incertis sedib; vagabantur, late brosis, scilicet, vitā compendiosis munientes. Nam & religiosus princeps eminus à Nemaufensi vrbe in plano cum exercitu consistebat. Illic castra posuit, miraq; celeritate Nemaufensem vrbe forissimis muris & vallo instaurati fecit. Vbi cum aduentum hostium sustineret, subito percurrente nuncio audit vnum ex nobiliorib; ducib; Frācie nomine Lupum in Beterēsi territorio hostiliter accessisse: vnde concita velocitate egressus cum exercitu properas delatas inimici nifus est insidias praeuenire: sed Lupus ipse iuxta villā, cui Asperiano vocabulum fertur, regressum principis audiens, ita tertius fugit, vā exercitus duci & dux exercitui videtur deesse. Non. n. fugiendo vel ipse suos sustinuit, vel suis villo modo assequi potuerunt. Quippe quorū ita pauore dissoluta fuerat corda, vī non tā dispertis viarum aditib; quam monnium praeiumpcis elapsi: utpote iam gladiis suis imminere ceruicibus cernerent, de cōpendio fugae vitā se lucrasse monstrabant, multas praedas hac perturbatione nostris exercitib; relinquentes tā de hominib; qui eos sequi nō poterant, q̄ de iumentis siue substantiis quae multipliciter innumerabilib; plaustris adduxerant. Et vtiq; iam lecta bellantium manus à principe destinata poterat eos belligerosis incurrib; assequi, sed tam velox illorum exitus fuga & tā citato finium suorum occurrere latibula, ut quo fugerent, quo laterēt atq; consisterent, nulla omnino censerentur vestigia reliquisse. Vnde cōperto princeps q̄ Lupus cum suis inueniri non posset, placida progressionē Narbonam contendens vrbe victor ingreditur. Ibiq; quae dirupta atq; depaſta ab hostib; fuerant, iubet princeps solícite instaurare, atq; Narbonensem provinciae regni dispositione reformat, consiliis instruit, ludæos abiicit, clementiores reſtores instituit, per quos tanti mali placaretur offensa, & constuprata tantis sordib; terra ppuo cunctis institutionum baptisinate depurata ad veniam admittitur. Sciat omniū rerum mira pace cōposuit, & radices ab ea omnis rebellionis deterruit atq; fortium bellatorum manus ibi dimisit. Exhaustis dein princeps Gallis atq; edomitis securus directo itinere ad Hispaniam comueiuit. Nullos post & Gallorum magis formidans, nullas Francorum pertimescens insidias, certo sciens neminem esse principū vicinorum, qui secum auderet virib; deoerare. Tanta. n. virtute animi atq; constantia erat fretus, ut circūpositas barbarorum gentes non solum non timēret, sed cōtemneret, vnde adhuc intra Gallias positus in loco qui Canabat nuncupatur, cuncto exercitui q̄ fortiter & feliciter egisset relatione gratifica satisfecit, omnesq; ab eo loco statim abſoluit. Ipse quoq; Helias veniens duorum ibi dierum moram fecit, sicq; exinde profectus in Hispaniam rediit: sedemq; sui soli sexto postquam inde committauerat mense repetiit. Quam celebri triumpho Tolerantā vrbe intrauit de inimicis exultans explicare vel in parte necessarium est, ut sicut ingentis eius gloriæ signum ſecula subſecuta laudabunt, ita ſeditioſorum ignominia non excidat à memoria futurorum. Etenim quarto fere ab vrbe Rege miliario Paulus princeps tyrannidis vel ceteri inceptoris ſeditionum eius decaluatis capiti-
 bus, abraſis barbis, pedib; nudatis, induti vilissimis ſaccis camelorū vehiculis imponitur. Praeibat à capite perfidorū Rex ipse perditionis Paulus omni cōſuſionis ignominia dignus, corona picea coronatus. Sequebatur deinde hunc Regem ſui longa deductione ordo ſuorum omnes, quib; telarum est vehiculis inſidentes eiſdemq; illuſionib; acti, hinc inde aſtantib; & ſilabantib; populis vrbe intrantibus. Nec enim iſta ſine diſpenſatione iuſti iudicii Dei illis acceſſiſſe credendum eſt, ſcilicet, vt alta & ſublimia cōſuſionis eorū ſaſtigia vehiculorū edocerentur latione nimium proſecta. Ee qui vitra humanum more in ſiſtu mentis excelsa male petierant, ex celliores lucet ſuae cōſuſionis iniurias. Sint ergo hae in ſecuturis reſpoſita ſexculis probis ad votū, im-
 probis ad exemplum, fidelibus ad gaudium, inſidelibus ad tormentum: vt vtraque pars ita contritu quodam ſcē ſelectionis huius inſpiciens, & quae rectis ſemitis gradiatur, prola-
 pſionis calus effugiat, & quae iam cecidit, damnatam ſe aeternis proſcriptionibus recognoſcat.

Huc vsque iulianus.

Periſto-

Perfidorum denotata transgressio ideo debet acius perenti, quo in illicitis videtur ausibus perpetrari. Habeant ergo confusionis propriæ signum, in quibus contigisse facramenti violare promissum. Reportent nomen perditionis ad posterum, quos indulgentia principalis fecit esse ingratos. Denotentur inter cuneos perfidorum, qui gentis suæ excidium parauerunt: ut reportent in progenies seculorum titulos infamie suæ, qui euerfotes facti sunt patriæ: quibus ex elementa princeps deditque vivere. Effossionem lumini non euadant, qui patriæ gloriam minueres proditiōis notam temerarie incurserunt. Ecce prodidit sese in apertum campum insausa perfidia quæ nefandorum societatem clementis sibi metæ amplexibus socians ad scandalū impulsit cives, ad suorum perniciem plebem, ad euersionem patriæ gentes ad interitum principis non solum proprias, sed externarum commouit plebium nationes. testis est horum quæ dicimus terra quæ ipsorum est exterminatione derrita. Testis etiam est cælum sub quo nobis est attributum à Deo triumphale vexillū. Spontaneo. n. promissionis fœdere perfidos Pauli irrupto nouum sponsonis iusiurandum constituit, quo voluntaria fide promissionis discissa electum diuinitus dominum nostrum Regem Bambanem abiceret, & maruratum illi vel patriæ perniciem exhiberet. Nam nouo titū perituri non solum suā sed & multorum decipit animas populorum, ita ut in illis illud Propheræ vaticinium imple retur, quo dicitur. Cadent in retia principes eorū à furore iræ Dei, & etic subannatio eorum in omnem terram. Nec non & illud quod Isaias in talium narrat excessibus dicens: Inueni sunt in populo meo impij in fidentes quasi aucupes, laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros: Sicut decipula plena aub. sic domus eorum plene dolo. Et hæc quidem necessario præmissa sufficiant. Nam cum nefandissimum Paulū ferentissimus dominus noster Bamba Rex ad vendicationem Gallie destinaret, ut dissidentes quosdam ad fidem suæ gloriæ matura dispositione colligeret, subito iniunctū sibi negotium in contrarium mutans, non solum dissidentibus in fide persistendo non obstitit: sed ipse dissidentia sui plurimos infideles effecit. In tyrannidem. n. contra prædictum principem gentem, & patriā versus spoliavit se primo fide promissa & ptauitatis textini sui ordiens telam, induit proditiōis & perituri maculā. Deinde in gloriosum principem male dicta coniecta & multimoda detractiōum atque iniuriarū de illo conuicia protulerunt. Post hæc quæ nefas est dici, regnum contra Dei voluntatem attipuit, & populos in hac nefaria conspiratione ciuium iurare coegit, ut contra fidem glorioso principi reddita agerent: & necem, vel deletionem principi exhiberent. Hūc præcipue ordinem in ipsa peruersarū conditionū serie seruans ut gloriosum dominū nostrū Bambanem insausū Regem nominare auderet. Quod utique nomen iuxta interpretationem sui infelicē significat esse. Qui adhuc insuper tyrannicę fortis apice prouocatus prouinciā omnem Gallie & parē aliquā Tarraconensē prouincię tumultuoso sui iuris imperio subdens speciales omnium munitiones per singulas quasque ciuitates constituit, defensoresque in eis prius ordinauit. Huius rei nefarię temerarie cōpulsū sumus attingere arma, & tot interiacentibus terris nefandorū perfidiā insciscare. Vnde ad horū conuicatorū tyrannidem protinus extinguendā in Tarraconensem prouinciā, & in Gallias pugnantes accessimus, & diuina nobiscum comitante manu ad ipsas ciuitates vsque atque castra venientes, hos ipsos satellites defensorēque ciuitatū & castrorum felicitē cepimus. Nā primum ad satellitas repugnantes Batecinonā cum exercitu accēdētes Euredū, Pompedium, Gutfredum, Arnulfum, Diaconum & Neufredum eandē ciuitatē vindicantes cōprehendimus. Dein ad clausuras venientes castra ipsa disposito exercitu pugnā Pyrenæi mōtis intauimus, & vindicantes eorundē castrorum cōprehendimus, Ramofindū, Hildegisum, Heliam, Carmenū, Maureconem, Vandemirū, Diagerū, Cixanem & Liubanē. Hos etiam belligeros incurfibus, propterea cōprehendimus in castro caucoliberi, i. Leufredum & Gugidillū, atque prædictorum coniuges. Castrū quoque

Libiz quæ est caput Ceretaniz, simili ordine properantes ingressi sumus quoniam lacinthus ipse cū Atangiselo in vna cōcordantes perfidia post Pauli perfidī, vendicabant. Sed quia idē lacinthus idē castrum Libiz vendicare non potuit, nec ipse Deo fauore manus nostros euasit. Quorū omnium cōprehensionem, siue ingressum nostrum Gallie, cū idem Paulus perfidus per fugā Francorū, quos ad vindicandas clausuras direxerat cōperisset, relicta & ipse ciuitate Narbona fugæ se præsidio dedit: relicti ibi etiā conseruatorib. ciuitatis ipsius, scilicet Ramieū pseudopiscopū, Vidimirū, Argemundū, & Galtrionē Primiceriū. Qui etiā Ramitus viso exercitu antequā ciuitas ipsa expugnaretur petit fugā. Sed mox in Berereti territorio cōprehensus nostros non effugit manus. Vnde cū p̄dictos Vidimirū & Argemundū Laicos siue Galtrionē, Primiceriū Narbonā vindicātes, &

contra nos acriter dimicantes cepissemus, Agathensem ciuitatem imperio gloriosi domini nostri subegimus, comprehendentes in ea Valsamundum Episcopū & Arapagium & Ranoindū Germanum Vilesmundi episcopi. Post hæc cum diuino iudicio adiuvante ad expugnandā Magalonensem ciuitatem accederemus, cum duobus exercitibus, nauis, scilicet & terrestri, Gumildus episcopus statim eandem ciuitatē reliquit, & fugam petens Nemanisum se cum Paulo perfido contulit. Cumq; hanc ipsam Magalonensem ciuitatem defensores eius gloriosus cepissemus, statim usq; in Nemausum post predictum Paulū sociū suos pugnatū peruenimus, ibi se idem Paulus, non solum scortum perfidorum fretus audacia, sed etiam Francorum, munijus auxilio, ad dimicandum contulerat. Quo in loco instantissime pugnans, & in perfidæ temeritate perdurans, tandem diuinis iudicij nostrisq; armis eadem ciuitate irrupta, viq; captusq; est Paulus. Eius & socios cōmemorare necesse est, quos & pugnantes contra nos in eadē ciuitate dure petulimus, & quā diu eius perfidia instantissime adhaerent, quā diu cū ipso nefandissimū caperentur, id est Gumildus episcopus, Friulicus, Frodarius, Vunumius, Ranemodus, Adosindus, Adulfus, Maximus & Gotila, excepta vulgi multitudine Francorum vel Saxonum, quæ in eadem ciuitate cōprehensa est. Hic igitur sceleratissimus Paulus dum cōuocatis adiutorijs, omnib; ibidem seniorib; cunctis & palatii Gardingis omnib; omnib; palatino officio seu etiā adstante exercitu vniuerso in conspectu Regis gloriosi nostri Domini ē predictis socijs suis iudicandus assisteret, sic predictus princeps super præmissa coniurationis interpositione cum allocutus est dicens: Adiuro te per nomen Omnipotentis Dei, vt in hoc conuentu fratru nostrorum contendas meū iudiciū: si aut te in aliquo lesi aut occasione cuiuslibet malitiæ tibi malum nutriui, per q; excitatus hanc tyrānidem sumens huius regni apicē suscipere attentares. Mox idem nefandissimus Paulus voce clara testatus est dicens: Per Deum quia neq; gloria vestra sensi me esse laetum, neq; à vobis mali aliquid pertuli, sed tantum boni in me impartiri iussit elementia vestra, q; percipere nullatenus merui. Ego tamē Diaboli instigatus pro-uocatus id feci. Sit illiter iam dicti socij sui quæsi sunt, & omnes similiter responderunt: vnde prolatae sunt conditiones vbi spontanea promissione in electione gloriosi Domini nostri Bambe Regis ipse nefandissimus Paulus cum socijs suis vna paucis nobis cum consensu fecerunt, & inuolabiliter se illi & patriæ fidem obsecuturos esse sub diuini nominis sponione testati sunt, quas etiam sponiones manus suæ subscriptionib; notauerunt. Quibus conditionibus perlectis, quas ipsi maligne rescuerant, ad consensionem perfidæ ipsorum subscriptioni manus eorum in ipsis conditionibus eis aspicienda ostēditur.

Post hæc alix conditiones ad quas ipse perfidus Paulus populum sibi iurare fecerat, relatae sunt. In quibus impietatis, & crudelitatis ordo leuatus est, vbi ipsi Paulus omnes socij sui sub isto ordine iurauerunt, vt & fideles illi essent, & vnanimis cū eodem contra gloriosum dominum nostrum Regem Bambanem pugnarent, atq; in deiectionem eius vel periculum usq; ad effusionē sanguinis dimicarent; vel contra eos qui eundem Regem defendere voluissent. Infaustum iam dictum Regē gloriosum Bambanem (vt præmissum est) in ipsis conditionib; temerarie reperitur scriptum. Is excursis atq; perlectis Canonum est prolata sententia ex Concilio Toletano qualiter debet puniri huiusmodi transgressores. Regnantes post hæc Domino nostro Bābane cclxx. naues Sarracenorum Hispaniæ litus aggressi occurrentib; eius exercitib; omnes ibi deleti sunt & ignib; concremata. Hic gloriosus Rex ad confirmationem catholice veritatis Synoda Tolosa agere ordinauit sapius, vt in canonica sententia clarissime declaratur.

Et quia præpediente malignitatis auctore, qui ad bonorum discordiā semper tendit, tempore bonæ memoriæ Chindasindi Regis, ex Graecia venit vir quidā nomine Adebastus Graecorum genere nobilis, qui ab Imperatore suo expulsus in Hispaniā est aduectus, quem Chindasindus Rex magnifice suscepit, & ei in coniugio cōsuetinam suam dedit. Ex quo coniugio natus est filius nomine Etrigius, qui cum esset in palatio Regis hurritus & honore Comitiss sublimatus, elatus superbia calide aduersus Regem Bambanem excogitauit, & potionem lethiferam dedit ei, ex qua Rex officium memorie perdidit. Cumq; episcopus ciuitatis suæ, & optimates palatii quierāt fideles Regi & eis potionis causa lātebat, viderent Regem iacentē absq; me moria, causa pietatis commoti penitentiam volentes illi perficere, vñctionem sancti olei & communionē Christi corporis obtulerunt. Sed factum est vt Rex à potionē liberatus eū pensasset quod illi extremæ vñctionis episcopus peregerit sacramentum, ad monasteriū perterritus, ibiq; quandiu vixit, in religione permansit. Regnum feliciter tenuit annis decem, & in monasterio vixit annis duodecim. Morre propria discessit.

Era deextrini. dictus Eruigius regnum obtinuit, quod causa quia erat consanguineus Chindasuindi tyrannide sumpfit. Hic synoda multa cum episcopis apud Toletum egit, leges quæ à prædecessoribus suis editæ fuerant ex parte cutripuit, & ex parte correxit, & ab Isidoro Hispaleosi episcopo Hispaniarum primatæ tractatæ ex nomine suo annotare præcepit, vel antiquas vocaret, ne nomine ecclesiæ forum iudiciale agi videretur. & Romani Pontificis assensu statuit, vt nullos archiepiscopus Hispaniarum subderetur alicui primati nisi Romano. Tamen pius & modestus erga subditos fuit, & filii suam nomine † Casilonem magno viro Egicæ consobitino Bambæio coniungem dedit. Regnavit annis octo, finiuit Toleti.

10 Era ncccxi. Egica gener Eruigli regnum accepit. Sapiens quidem & patiens fuit, synoda generalia egit, gentes multas intra Hispanias rebellantes perdomuit. Cum Francis ter bellum gessit: sed nullum triumphum habuit, nec quidem victus fuit. Cum autem confirmatus esset in regno, auoculus eius Rex Bambæi præcepit, vt coniungem dimitteret, eo quod pater eius Eruigius eum callide expulisset à regno. Ille quidem iussu complens, sed filium nomine Vuitizam habuit ex ea quem idem Rex participem in regno fecit, & in ciuitate Tudenli habitare præcepit, vt ipse pater teneret regnum Gotthorum & filius Sueuonum. Hic Vuitiza Faslam duccem filium Chindasuindi Regis, quæ Egica Rex illuc cum filio direxerat, vxore Vuitizæ instigante in capite clana percussit: unde idæ Fasla postea ad mortem venit, & in villa quæ est iuxta flumen Vrbicum quam duodecim manus appellant, & alii nunc Palatiū vocant, sepultus fuit. Rex vero Egica regnavit solus annis duodecim & postea cum filio annis quinque. Toleti vitam finiuit.

Era ncccxi. Vuitiza regnum patris eo vivente obtinuit. Ille quidem probrosus & flagitiosus fuit, & multa nefanda & horribilia flagitia per Hispanias seminauit, & ad voluptates carnis soluto impudicæ freno se fornicationibus multis contulit, & gentem Gotthorum ad lasciviam luxuriam & superbiam inclinavit. Namque postposita omni religione diuina spretisque animarum medicamentis, cupiditas alienas res inuadendi, rapiendi & luxuriandi exercitus Gotthorum inuasit. Sed episcopi & ecclesiæ ministri aspernabantur ecclesiastica officia: pro nihilo habebant synodalia, clausis foribus ecclesiarum, despiciabantur ecclesiastica sacramenta. Despiciuntur sancti patris Isidori instituta, dei ciuitates concilia, sacri canones dissoluntur, & quidquid honestatis est extirpatur. Erne aduersus eum insurgeret sancta ecclesia, episcopis presbyteris, diaconibus, & cæteris ecclesiæ Christi ministris carnales vxores lasciuia Rex habere præcepit, & ne obedirent Romano Pontifici sub taotris interminatione prohibuit. Illud quidem causa pereundi Hispania fuit sicut scriptum est, abundabit iniquitas, & refrigescet charitas multorum. Habuit præterea nefandus Vuitiza similiter plures vxores & concubinas, atque suis ducibus vt similiter agerent imperabat. Tota Gotthorum oobilitas in cōiuiis, libidinibus & vitis versa, dominum ad iracundiam prouocauit, ita vt in illis impleretur quod dicitur. Impius cum venerit in profundum maiorum contemnitur, quod quia Reges & sacerdotes dominum dereliquerunt, cuncta agmina Hispaniarum derelicta à domino perierunt. Itaq; Vuitiza datus est io reprobum sensum & muros cunctarum urbium sui regni subuertit, ne possent sibi resistere ciues, & vt eos ad sua scelera facillius inclinare. Muri tamen Toletanæ urbis & Legionensis & Astoricensis integri remanserunt propter earundem reuerentiam ciuitatum. Successus & malicia zelo Theodofredum Cordubensem ducem dolo cepit priuatimq; vtroq; fronte lumine miserabiliter palpitare fecit. Fuit enim Theodofredus ex Gotthorum regali stirpe progenitus, scilicet filius Chindasuindi Regis, quem pater in ætate reliquerat puerum. Cumq; ad ætatem venisset virilem, videns eum Egica Rex elegantem, & recogitans ne cum Gothisurgeret cootra ipsum, expulit eum à regno: qui veniens Cordubam sortitus est vxorem ex regali genere nomine Ricilonem: & ex ea natus est ei filius nomine Rodericus, qui cum ad ætatem perfectam venisset vir bellator exiit, & Cordubæ paladium fortissimè in fecit. Ne igitur Theodofredus Vultize posset resistere eum, vt dictum est, orbauit oculis. Præterea Pelagii filii supra dicti docis Faslie Vuitiza capere voluit, vt similiter ipsum oibaret, sed Pelagius fugit, quia voluit dominus Hispaniæ subuenire per ipsum. Exulato etiā Iuliano Toletano episcopo ipse filii sui Opam vt esset Archiepiscopus Hispanensis simul & Toletanus cootra sacrorum canonum instituta. Addidit & Vultiza iniquitatem superioiuitatē, & Iudeos ad Hispanias euocauit, atq; fractis ecclesiarum priuilegiis Iudeis immunitatum priuilegiū dedit. Deus autem tantum facinus tantamq; malitiam abhorrens hominum ruina & subuersionē Hispaniarum populis intulit. Regnavit Vuitiza annis quidodecim & morte propria Toleti decessit.

Era DCCXLVIII. Rodericus filius Theudefredi consilio magnatorum Gothicae gentis in regnum successit ut belliger & durus & ad omne negotium expeditus, sed vita & moribus Vuitizæ non dissimilis. Hic anno regni sui tertio iouuriam patris vicisci festinans duos filios Vuitizæ Farmarium & Expulsionem ab Hispaniis cum summo decore expulit. Qui ad Tingitanam provinciam transfreta otes Iuliano Comiti ipsius patriæ adhaeruerunt, quem Vuitiza Rex intra suos scutarios familiarem habuerat castissimum. Qui condolens expulsionem eorum & dedecori consilium inivit cum eis quatenus Sarracenos euocarent, & cum eis illatas sibi iniurias vindicarent. Ad hoc facinus peragendum incitabat Iulianum, quod Rodericus Rex filiam ipsius non per uxorem, sed eo quod sibi pulchra videbatur, utebatur pro concubina, quam pro uxore à patre acceperat. Erat hic Iulianus vir sagax & astutus, & callide incitauit Francos ut expugnarent Hispaniam citeriorem. Finxit etiam se esse amicum Regis Roderici, & callide consuluit ut equos & arma ad Gallias mitteret & ad Africam: quia in interiori Hispania ipse regnabat securus, & non erat necesse ut haberent arma in patria quibus se mutuo interficerent. Tale tunc ad hoc Rodericus Rex dedit edictum, ut ubicumque arma inuenirentur vel equi fortissimi violenter dominis auferrentur, & in Africam vel in Gallias mitterentur. Fauebat huic proditioi Oppa primas Hispanensis & Archiepiscopus Toletanus, quem pater eius Vuitiza duabus regalibus praececerat ciuitatibus, ut per eum posset catholicae fidei statum euertere. Igitur era septingentesima quinquegesima secunda Vlt fortissimus Rex barbarorum totius Africæ ducatu, Iuliani & filiorum Vuitizæ fretus auxilio, ut cognouit quod arma & equi non essent in Hispania & ciuitates essent absque muris Tharich Strabonem vnum ex duobus exercitus suis cum viginti quinque millibus sortium pugnatorum ad Hispaniam praemisit, ut cognita Iuliani dubia fide bellum cum Hispaniæ Rege inciperet. Terreabant namque barbarum Regem laquei dolosi Tingitani Comitris si forte adessent, quippe qui ipsum habuerat semper infestum & fortem viribus & consilio sapientem expertus didicerat. Ceperunt nunc Sarraceni Hispaniam & circumiacentes vrbes, quia eas absque murorum ambitu inuenerunt inermes. Rex autem Rodericus dum vidisset dolos Iuliani Comitris Tingitani & barbaros sensit adesse, collecto Gothorum exercitu armatus ut potuit acer & fortis primo subit pugnam, adeo ut per septem continuos dies infatigabiliter dimicans sexdecim millia & Tharich exercitu interficeret. Iulianus vero & duo filii Vuitizæ, qui erant in praesidio Maurorū, postquam Regem Rodericum in prima acie certare ceperunt, Christianos milites pro mortuis Sarracenis & sanctis commutatio barbaros viribus roborabant.

Sed postquam Iuliani fides per totam Africam declaratur, Muza exercitus Africani Regis princeps cum infinita multitudo equitum pedumque ad Hispaniam dirigitur. Deinde renouato bello turmas vnas post alias ad praelium barbaros dirigere cepit. Porro Rex Rodericus more solito praelio intentus caput acrius inflare, ac propensius in hostes ferite. Tandem vero instantibus barbaris Hispani milites ceperunt decedere atque per longitudinem belli fatigari, quisque hosti locum dare. Terribiliter Gothi qui erant ex parte Comitris Iuliani iruebant super Hispanos & ad praeliandum barbaros animabant. Rodericus autem ubi se à suis vidit delitui, per aliquot dies terga praebens paulatim pugnando ut credimus occubuit, sed non scimus certum interitum eius. Regnavit annis septem mensibus sex. Rudis tamen postea in ciuitate Visco inuenta est lapidea sepultura, in qua epitaphium est superscriptum, scilicet, hic requiescit Rodericus Rex Gothorum. Recelicit manus domini ab Hispania obinueratam Regum malitiam ne in tempore huius ruinæ eam protegeret. Omnes deinceps Gothorum milites fusi fatigatiq; fere vsque ad interoiectionem gladio & inedia perierunt. Non solum modo infuscationibus barbarorum, verum etiam Francorum armis ex parte Galliarum consumpti sunt.

Post hæc Mauri viribus Gothicis non obstantibus totam Hispaniam fere atque provinciam Burdigalam & Pictauiam ferro, flamma, fame attritas suo dominio manciparunt. Legionensem vero ciuitatem quondam caput regni Sueuorum fame sibi subjugauerunt, multis Galliecorum in defensione ipsius vrbs viriliter obstantibus hostibus gladio trucidatis. Vrbs quoque Toletana multarum gentium victrix Ismaclitis triu-nphis victa succubuit per proditorem Iudaeorum, quia fortior & rebellior fuerat. Nam dum Christiani in die ramis palmarum ad ecclesiam sanctæ Leocadiæ extra urbem regiam ob reuerentiam tantæ solemnitatis ad audieodum verbum Domini cōuenissent, Iudæi qui proditiois signum dederant Sarracenis, Christianis claudentes portas Sar-racenis

faciens aperuerunt. Ideo fidelis Toletanus populus inermis inuenus extra urbem gladio deletus est. Post hæc Sarraceni præfectos per omnes provincias Hispaniæ posuerunt, & plurib. annis Babylonico Soldano persoluerunt tributa quousque sibi Regem nomine Luzam elegerunt, & Cordubam urbem patriam regnumque sibi firmaverunt. Hispaniam liquidem absque murorum ambitu reperientes & sine Deo vero Domino Iesu Christo quem reliquerunt Gothi concubinali luxuriz & sacrilegio se tradentes in paucis annis vastauerunt, & victricem gentem prostrauerunt, quæ præterita secula valde pertinuerunt. Tamen residui Gothi in arduis montium Pyrenæorum, Asturiarum & Galleciæ se recludentes qualitercumq; euaserunt, Sarracenisque que plana & meliora gladio vindice obtinentibus, & in ecclesiis quibus laudabatur nomen Christi Mahometi nomen prophetanum voce publica ¶ proclamantes. Euerterunt præterea ciuitatum antiquarum ruina: diruerunt quædam quæ Rex Rodericus innouauerat castra. Destruerunt monasteria, sacræ legis libros ignis incendio tradiderunt, & multa perpetrarunt enormia, quia gens gloriosa Gothorum ignominiose præcepta domini deliquit.

LIBER QVARTVS.

POST tantam igitur Hispaniarum ruinam operæpretium est referre qualiter diuina pietas suos quos percutit sanat. Etenim ex reducta radice virgultum Gothorum gentis cepit resumptis virib. pullulare dum Sanctorum Patrum quærentes regulas quibus possent placere Deo, quas sacerdotes & Reges Hispaniæ sequentes suæ carnis desideria reliquerunt, & ideo perierunt. Eodem tempore in ciuitate Asturiæ nomine Gegione præfectus erat Muza confors Tharich, quia iam Sarraceni ardua montium occupabant. Ipso Muza præfecturam agente Pelagius filius suprafacti ducis Fasile Spatarius Regis Roderici dominatione Ismaelitarum oppressus cum propria sorore Asturias est ingressus. Muza vero videns forem illius pulchram accessus libidine dolore quasi legationis causa Pelagium Cordubam misit, & eo absente sororem ipsius vi sibi sociauit. Sed Pelagius vterat vir fortis & catholicus postquam rediit, nullatenus consensit in illicito matrimonio. Sed cum omni animo iurare, quod iam diu cogitauerat, de saluatione ecclesiæ Christi agere festinauit. Erat rumor per totam illam regionem quod vellet debellare Ismaelitas cum Christianis qui remanserant per mûcana. Quod cum nunciatura fuisset nefandissimo Tharich commotus ira centum milites direxit ad præfectum Muza, qui Pelagium comprehenderent & Cordubam ferro vinctum perducerent. Qui dum ad Asturias peruenissent, volentes eum fraudulenter comprehendere in vico cui nomen est Brete, per quendam amicum manifestatum est Pelagio consilium Chaldæorum. Sed quia Sarracenis non poterat ad præsentem stare cursu rapidissimo ad ripam fluminis Prouit venit & ad aliam ripam natando se transtulit & montem ascendit. Est enim vallis cui nomen est Cangas. Super quam mons magnus ille Alseua videtur eminere, ad cuius radices montis rupis quedam diuino artificio opere munita in immensum tendens claudit speculam ab omni hostium machinamento securam ex qua egreditur flumen Enna. Cum enim medio itas concaua ferme mille viros capiat ad protegendum quos recipit, nullo fere obstaculo indiget. Ad quæ Pelagius Regis Roderici Spatarius qui fugiens oppressionem Maurorū in locis vagabatur incertis, diu peruenit, diuino fretus oraculo cum quibusdā Gothorū militib. ad expugnandos barbaros a domino corroboratus est.

Omnes Astures in vñ collecti Pelagium super se principē erexerunt. Ceterum de robore loci & facto Pelagii ubi rumor egreditur barbarorū aures promulgado apertius, Cordubam reuersi milites Sarraceni Regi suo omnia referunt, scilicet, Pelagium de quo Muza suggestionē fecerat, manifestū esse rebellē. Quod Rex Tharich, vt audiuit, commotus vix inania immensum Ismaelitarū exercitum vndiq; cōglomerat, atq; Alcamanem socium suum ducem super eum constituens, Oppam quoq; Toletanū episcopum Vuitizani Regis filium, qui iam se barbaris dederat, ob cuius fraudem Gothi perierāt, ad capiendum Pelagium eum eis direxit, quia Christianorum primas & episcopus fuerat, & fortassis posset eum decipere. Alcaman ab imperatē præceptum acceperat, quod si Pelagius monitus Toletani episcopi obsecundare noller, fortitudine prælii capus Cordubam vinctus catenis perduceretur.

Venientes itaque Alcamam & Oppa cum octuaginta millebus equitum & pedum fundibolorumque, Asturias ingressi sunt. Sed postquam ad beatam speluncam venum fuerat, & circumcirca densa barbarorum fingerentur tentoria. Primo quasi Christianorum infortunio condolendo Oppa verbis quasi pacificis in dolo Pelagium tentare aggereditur, quatenus postposita recuperandæ patriæ cura se omnemque voluntatem suam sicuti Deus permittit fieri in Chaldaeorum traderet potestatem. Adit etiam magnis cum honoribus sublimari si monitis eius præbere assensum non differat. At Pelagius à bono proposito animam reuocare abhorrens præ nimio dolore motus in ira fertur talia respondisse. Tu inquit, & fratres tui cum Iuliano Sathanæ ministro regnum Gothicæ gentis subuertistis, & Christi ecclesiam deiecistis, & propter scelera patriæ cui Vuitizæ, qui peccare coegit gloriosam gentem Gothorū, reliquit dominus ecclesiam suam; & quia Deo facile est saluare siue in paucis siue in multis, nos de misericordia Domini confidentes conuertimur ad Dominum Deum nostrum, ut fidem Catholicam consequemur quam vos spreuistis & pater vestre. Est enim ecclesia Dei sicut Luna, quæ aliquando valde diminuta & iterum reuertitur ad plenitudinem primam. Ecce in ista coua hodie inclusa est maxima pars militiæ Gothorum, sed egredietur ex illa dante domino semen quo genus Gothicum & ecclesia Christi in tota Hispania restauretur, quod quia aduocatum habemus apud Deum Patrem Dominum nostrum Iesum Christum totam spem nostram ponentes in eo hanc multitudinem pauperum, quibus ducatum præbes, despiciamus. Confidimus enim per intercessionem gloriosæ Virginis Mariæ genitricis eiusdem Domini nostri Iesu Christi saluari, & ipsa adiuuante, quæ mater misericordiarum est, gentem Gothorum de paucis quæ sunt in ista spelunca restaurari, sicut ex paucis granis infinitæ segetes germinantur. Quibus dictis Pelagius, & qui cum eo erant tanto hoste perterriti incluserunt in spelunca beate Mariæ iussu fragia expetentes, cuius ibidem memoria venerat, & pro recuperatione Christianorum orationibus insistebant.

Videns autem Oppa confidentiam quam Pelagius in domino posuerat, conuersus ad Imaelias dixit. Properate ad speluncam, & pugnate fortiter, quia vix ex verbis eius comperi nisi per gladium pacem cum eo habere non possumus. Alcamam illico fundibalis, sagittariis, & vibrantibus facula portam speluncæ ferire præcepit. Tunc cerneret fixa intermissis iaculis sicut densissimas pluias euolare contra beatam speluncam, sed in hoc turbine iaculorum & lapidum qualiter diuina manus quæ percussit & sanat, pro Christianis pugnauerit, ex eo potest aduerti, quod lapides & iacula à Sarracenis emissa contrax eos retorquebantur, & maximam Sarracenorum multitudinem prostrauerunt. Barbari autem ubi non solum ad peragendum negotium quod volebant de nihil proficere, sed maximam suorum partem vident prostratam armis suis, confusi turbatique retrocedendo speluncam oppugnare destiterunt. At Pelagius Dei gratia & fortitudine roboratus dum tantam multitudinem hostium prostratam aspiceret, reliquos qui supererant Sarracenos egressus de spelunca cum suis stricto ensu inuadit. Ibiq; statim Oppa captus est, & Alcamam cum viginti millibus Sarracenorum interfecit. Sed neq; sexaginta millia quæ remanserant domini vindictam euadere potuerunt. Si quidem dum per verticem montis Alscuæ fugam arripissent, atque per concaua petrarum, & denia loca ad Leuanam venire vellent, quoddam supercilium montis dum graderentur secus flumen deuia à fundamento contruēs in eodem flumine, diuino nutu oppressit eos. Vnde cum idem flumen inondatione aquarum proprium alueum excedit, multa ex eis signa armorum & ossium euidenter ostendit. Vere Deus impleuit tunc cum seruis suis illud quod Apostolus dicit, Fidelis, inquit, Deus, qui non patitur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet cum tentatione, & prouentum ut possitis sustinere. Tam gloriose egit dominus tunc cum populo Christiano, ut nec in populo Israelitico cum Deus cum paucis de multis dedit sepius triumphare, talis victoria inueniatur.

Eotempore erat in Regione Asturiarum maritima ciuitate præfectus quidā Maurus nomine Muza, qui cum Tharich, ut superius dictū est, Roderici Regi Gothorum bellum iudicaret. Hic postquam tantam barbarorum stragem audiuit timore perterritus relicta ciuitate Regione fugam petit. Sed ab Asturibus interceptus in quodam vico, qui dicitur Olalies, cum suis interfecit. Maurorum autem Rex, ubi se vidit frustratum spesu & quos ad expugnandum Pelagium misit, didicit interfectos, Iulianum Comitem, & duos filios Vuitizæ, huius rei dolose conscios autumans fecit eorundem capita amputari. Cæterum Gothorum gens velut à somno surgens capie-

patrum ordinem paulatim requirere, & consuetudines antiquorum iurium obseruare, in bello sequi signa, in regno legitimum seruare imperium, in pace fundare ecclesias, & studio deuotissimo exornare. Primo & principaliter Deum qui eis paucissimis de multitudine hostium dederat triumphare, collaudabant toto mentis affectu. Conueniebant ad eos omnes Gothi qui dispersi erant per Gallias, & per ceteras regiones & Chaldeos in manu valida expugnabant. Eo tempore Adefonsus catholicus Petri Cantabrienfis ducis filius, qui fortiter rebellionem parauerat Sarracenis, Hermesenda Pelagii Regis filiam accepit in coniugem. Vixit quoque Pelagius in regno annis decem & octo & morte propria in Cangas vitam finiuit.

10 Era DCCCLXXIII. Fasla filius Regis Pelagii in regnum successit. Basilicam in honore sancte crucis opera miro construxit. Quadam occasione leuitaris à quodam vtro interfectus est, quia voluit cum eo propriis viribus decertare. Regnavit annis duobus.

Era DCCCLXXV. Adefonsus catholicus ab vniuerso populo Gotthorum in Regem eligitur. Fuerat namque Petrus ex Reccaredi serenissimi Gotthorum principis progenie ortus, qui debitum carnis exsoluens duos filios supradictum Adefonsum, scilicet, & Froylam reliquit. Sed Adefonsus cum quo Pelagii filia nupsisset vix mortuo Fasla in Regem constituitur. Exercitum cum Froyla contra Tarracenos sepius mouens quam plurimas à barbaris ciuitates oppressas bellando cepit, id est, Lueum, Tudam, 30 Portugalem, Anegiam, Braecaram, Viseum, Flauias, Letefmam, Salmaticam, Numaniam, quæ nunc est Zamora, Abalam, Astoricam, Legionem, Septimanens, Saldaniam, Amalam, Secobiam, Oxoram, Septempudicæ, Arganzam, Cloniam, Maue, Aucam, Mirandam, Reuendecam, Carbonariam, Aluegiam, Cinisariam, & Alfano. Cepit etiam castra cum terminis suis, id est, Primorias, Frasnieram, Suportam, Carnizá, Barduliam, quæ nunc est Castella, & maritima Gallecie, Alauam, Bizcayam, Alconem, Orduniam, Pampiloniam & Beroziam. Omnes quoque Arabes gladio interficiens Christianos qui derinebantur captiui secum ad patriam duxit. Eo quoque tempore populauit Asturias & Leuanam & totam Castellam, Alauam & Bizcayam, & Pampiloniam. Alias autem ciuitates vastauit, quia illas non potuit populare. Humilis Rex 35 fuit, & hominibus amabilis extitit, ecclesias nefando Mahometis nomine remoto in nomine Christi consecrare fecit. Episcopos vniuique ciuitatum quas potuit capere & retinere præposuit secundum traditionem sacrorum canonum, arque ecclesias auro, argento, lapidibus pretiosis ac sacre legis libris studuit decorare. Habuit filios ex Hermesenda filia Pelagii Regis idem, Froylanum Vimatanum, qui fuit pater Veremundii Regis diaconi & Adosindam. Mauregatum, post hæc habuit filium, qui fuit natus de ancilla quadam de Caso pulchra nimis post mortem Hermesende Regine. Post multa vero quæ supra feliciter successerunt obiit, & voces in eius obitu auditæ fuerunt in ære laudantium Deum & dicentium. Ecce quomodo tollitur iustus & nemo considerat, ablati sunt à facie iniquitatis, & erit in pace memoria eius. Regnavit annis decem & nouem, & sepultus est vna cum vxore sua Hermesenda in territorio Cangas in 40 ecclesia sancte Marie.

Era DCCCLXXXV. filius eius Froylanus regnavit pro eo. Iste episcopatum in Ouetum transiit à Lueensi ciuitate, quæ in Asturiis à Vandalis ædificata fuerat. Perquisiuit etiam diligenter sacres ecclesie Christi canones, & prohibuit ne ministri ecclesie carnalia matrimonia vltius sortirentur: sed in suis ordinibus secundum quod institutum est à sanctis patribus absque fœminarum manifesto coniugio ministrarent. Pro qua re quamquam in quibusdam aliis austerus fuit, quia magnum Deo exhibuit famulatum, & diuina virtus de inimicis multis dedit triumphum. Siquidem Cordubensis barbarus Rex cum fines provincie Gallecie devastaret, & cum manu militum armatorum obuius processit, confectoque prælio quinquaginta millia Sarracenorum interfecit. Nec non & ducentum eorum nomine Haumarinum capiens cum captiuis multis aliis trucidauit, superauit & Gallecie populum aduersus suum imperium rebellantem. Dormiuit quoque Nauarros sibi rebellantes, ex quibus scilicet ex regali stirpe nomine Moniam duxit vxorem ex qua genuit filium nomine Adefonsum. Fratrem suum Ninnarancem ob zelum regni in nocuum interfecit. Veremundum filium eius sibi adoptauit, & ipse à suis ob vindictam fratris in Cangas interfectus est. Erat enim Veremundus valde pulcher & miles strenuus, qui propter bonitatem suam ab omnibus amabatur. Regnavit annis duodecim, & sepultus est Oueti vna cum vxore sua Munina, quam duxerat à Vasconia.

Era deccevit. Aurelius patruus eius successit in regnum. Cuius tempore seruis origo contra proprios dominos tyrannidem sumpsit. Sed Regis industria superati seruituti pristina sunt redditi. Pax cum Chaldaeis nunquam gessit, sed pacem cum eis firmavit, & quosdam Christianas nobiles mulieres Sarracenis permisit in coniugio copulari. Suo tempore Silo de genere Regum Adosindam Froylæ Regis sororem conjugem accepit: per quam postea regnum obtinuit. Aurelius autem annos regni sui sexto vitam finiuit & sepultus est in Cangas.

Era decceixi. Silus regnum adeptus est, & cum Imaclitis pacem firmavit. Gallæciam rebellantem in monte Ciperio superavit. Dum ille regnaret, Adosonius Regis Froylæ filius causa dilectionis Adosindæ Reginæ vices Regis supplebat in regno, quia Silus carebat filiis ex coniuge. Hic anno regni sui octavo vitam finiuit, & sepultus est una cum vxore sua Adosinda in ecclesia sancti Iohannis Apostoli & Evangeliste, quam ipse construxit.

Era deccexxi. Adosonius in solio patrio in Regem constituitur. Mauregatus autem patruus eius ex ancilla matris eum exercitu Sarracenorum venit, & eum de regno expulit. Adosonius vero fugiens Alauam petiit, ad propinquosque matris suæ Muninæ se contulit. Et quia Mauregatus erat affabilis & benignus regni quod inuaserat quinque annis vendicauit. Multas nobiles puellas & etiam ignobiles ex conditione Sarracenis matrimonio dedit cum eis habens pacem. Post hæc mortuus est & sepultus in Pravia.

Era deccexxvi. Veremundus Diaconus filius Nimarani in Regem eligitur. Qui Veremundus vir magnanimus fuit duobus annis regnauit & regnum ipse diuinitus reminiscens ordinem Diaconi supra se olim impositum, & Adosonum quem Mauregatus à regno expulerat scilicet, successorem in regno constituit, & cum eo alius quatuor annis & mensibus sex carissime vixit & in pace vitam finiuit & sepultus est una cum vxore sua Nuanilo Regina Oueri relictis ex ea filijs parulis Ramiro & Garzia.

Era deccexxviii. Adosonius castus & pius filius Froylani Regis regnum suscepit, multis virtutibus emicuit, solium suum pulchro & forti opere Oueti firmavit, templum Saluatoris nostri ibidem fabricauit aulamque sanctæ Mariæ iuxta ipsum templum ædificauit. Basilicam quoque sancti Tyrli pulchro ædificio fieri fecit, omnesque has domini domos cum arcibus lapideis atque columnis marmoreis auro argentoque ornauit. Palatium regale Oueti fecit, quod picturis variis decorauit, omnem Gothorum ordinem sicuti Toletum fuerat tam in ecclesia quam in palatio Oueti fieri ordinauit. Cum esset omnino castus & pius & catholicus arcam quam Pelagius Rex à Toletum detulerat in Asturias diuersorum sanctorum reliquiis plenam Ouetum detulit. Ædificauit & altare meridianum in vltima parte ecclesiæ sancti Saluatoris, vnde accessio fit per gradus ad honorem sancti Michaelis Archangeli: vbi trāstulit gloriosissimam arcam cum multis alijs sanctorum reliquiis propter lucitudinem & securitatem. Hoc factum credens esse ad firmitatem sui regni & salutem totius populi Christiani. Concurrunt ad pia sanctorum suffragia ex multis partibus fideles voca eum deuotione ferentes, & auctoritate apostolica tertiæ partis suæ penitentia indulgentiam consequentes. Quæ nimirum arca gentili terrore comminante tempore Mahometi pseudoprophete ab Hierosolymis nauigio Hispalim est delata. Deinde per annos nonaginta quinque Toleti permanit. Rursus cum à Mauris Toletum opprimeretur arcam Dei Pelagius rapuit, & per abdita loca ad Asturias duxit, quam Rex Adosonius vt dictum est in ecclesia Ouerensi honorifice cum multis aliorum sanctorum reliquiis collocauit.

Iulianus quoque quondam Archiepiscopus Toletanus qui à nefario Vuitiza Rege ab Archiepiscopali dignitate fuit expulsus, cum prædicta arca venit, & Oueti quiescit. Decoratur etiam dicta Ouerensis ecclesia angelici miraculi nouitate. Dum et quadam die Rex Adosonius haberet casti coram se pondus auri splendidissimum & quosdam lapides pretiosos, cogitare cepit intra se, quomodo ad opus domus altaris inde crux fieri posset. In eadem sancta deuotione Rege existente cum post audiam Missam à templo nostri Saluatoris regale palatium peteret, obuios habuit duos angelos in ligata peregrinorum, qui se aurifices esse dixerunt.

Rex

Rex autem Adefonsus illico tradidit eis aurum, & lapides, & iussit illis dare domum in qua possent sine impedimento hominum operari. Sed Rex dum pranderet ad se reuertens quibus perfumis dederit aurum inquit, & statim vnum post alium legatum misit, vt viderent quod ignoti artifices agerent. Iam ministri domini fabricæ accedebāt, cum subito tanta lux intra domum resplenduit, vt non possent eam oculi humani aspicere præ nimia claritate. Quod cum nunciatum Regi fuisset cito occurrit ad domum, & crucem solam sine artificibus reperit, quæ totam domum sicut sol irradiabat. Rex autem accipiens benedictam crucem conuocato omni clero cum laudibus & hymnis Deo gratias agens eandem simulauer in altari sancti Saluatoris reuerenter posuit. ad au-

- gumentum etiam suæ felicitatis à reuerendo patre Leone tertio Romano antistite impetrarunt, vt Ouetensis ecclesia Archiepiscopali dignitate distaretur. Anno regni sui tertio exercitus Chaldæorum Asturias ingressus est, qui in loco qui dicitur, Lutos ab eiusdem piissimi Regis militibus præuenti ¶ nonaginta millia cum duce suo nomine Muzay ex eis prostrata sunt. Multa prælia cum Sarracenis habuit dum vixit: & semper victor exiit. Erat Regi soror nomine Xemenas: quam Sanctus Comes iam admauit & ex ea filium genuit nomine Bernaldum. Rex autem Adefonsus, vt factum compert nimium iratus Comitem Sanctum in castro de luna sub iuramento perpetuo in carcerauit, & sororem suam in ordine monastico traxit. Fecit tamē Bernaldum delicatè nutrirī, quia eo quod non habebat filium illum terribiter diligebat. Hic Bernaldus postquam ad adolefcentiam venit tanto viguit robore, vt nullus miles tunc temporis posset ei viribus adæquari. Erat quidem statura magnus, vultu decorus, suauis eloquio, ingenio clarus, armis strenuus, & consilio prouidus. Per idem tempus Magnus Carolus Rex Franciæ & Imperator Romanus venerando senio decoratus, funesta truncatione Ismaeliticum populum trucidauit, & Burgundiam, Picardiam, & Galliam vsq; ad montes Pyrenæos expulsus Sarracenis restituit cultui Christiano. Vnde transiit etiam Roscidæ vallis montibus subdidit imperio suo Gothos, & Hispanos, qui erant in Catalonia & in montibus Vasconiz, & in Nauarra. Tunc Carolus scripsit Regi Adefonso vt subisset subditus & vasallus. Bernaldus autem hæc audiens ira commotus festinauit cum suis contra Carolum ferre auxilium Sarracenis. Carolus vero obsedit Tutelans, quam breui cepisset, nisi prodicione cuiusdam Galalonis sui palatii Comitris Tutela dimissa Naisram redire disponderet. Qui postquam cepit Naisram & montem Lardinum, & in Franciam redire disponderet. Maril Rex barbarorum, qui præerat Castaranguitæ ciuitati, euocatis innumerabilibus millibus Sarracenorum, & prædicto Bernaldo atque quibusdam Nauarris secum associatis, & cum Francis inito bello Rodlandus Britannicus præfectus, Anselmus Comes, Egiardus menfæ Caroli præpositus cum aliis multis nobilibus Francis exigentibus peccatis nostrorum occisi sunt. Transierat iam quidem Carolus in primo suorum agmine Alpes Roscidæ uallis dimissa in posteriore parte exercitus manu robustiorum ob custodiam, qui Bernaldo (postposito Dei timore) super eos cum Sarracenis acerrime incurfante interfecit. Sed iterum Christianissimus Carolus exercitus reparato hoc factum triumphali victoria viriliter vindicauit ex Sarracenorum nobilibus innumerabilem extinguens multitudinem. Limina etiam beati Iacobi cum per deuiā Alauæ veniens Christianissimus Carolus gratia visitaret orandi, iuniori eius consilio Rex Adefonsus Iriam ciuitatem destruxit, & sancti Iacobi Apostoli ecclesiam quam ipse construxerat reuerendi patris Leonis tertii Romani pontificis assensu Metropolitano sublimauit honore, atque vt secundum sancti patris Isidori viuere iussit Iacobitanis quam omnis Hispaniæ clerus statuit, vt hoc esset Hispaniæ subleuario cuius neglectus extiterat ei causa deiectionis. Carolus autem reuertens in Hispaniam secum eum honore magno Bernaldum detulit, & vitæ termino feliciter consummato ad Aquisgranū in domino obdormiuit: ubi condigno quiescit honore.
- ¶ Bernaldus vero inter Romanos & Germanos atque Gallos se gloriose gessit, & sub imperatoribus scilicet Lodoico & Lotario contra hostes Imperii Romani fortiter dimicauit.

Anno regni Regis Adefonsi quadragesimo septimo cum fama suæ bonitatis apud Christianos & barbaros vbique terrarum diuulgaretur, venit ad eum quidā Mauritanicus nomine Machometh, qui aduersus Abderramam Regem Maurorum maximum arma sumpsit, & eius deprædatus est prouincias, & exercitum sæpe prostrauit. Cumque in patria habitare nequirit, Regem Adefonsum precibus petit promittens se illi seruare fidem. quem Rex Adefonsus benigne suscipiens cum omni exercitu suo eum in sinibus Galliciæ habitare iussit. Post annos autem duos Machometh superbia

elevatus contra Regem conspirare præsumpsit, atque aggregatis Maurorum copijs validissimis cepit totam Galleciam hostiliter devastare. Huius rei accepto nuncio Rex Adefonsus graviter commotus collecto exercitu Galleciam intrat. Tamen barbarus quamvis in suorum numerositate consideret impetum exercitus Regis formidans in quodam castro cui nomen est sancta Christina se cum suis recepit. Sed Rex eum à tergo perurgens circumdedit militibus castrum. Milites autem statim muros irrumpentes primo impetu ipsum Machumeth confodiunt, caputque eius abscissum ad Regis præsentiam deferunt. In cæteros etiam consurgentes quinquaginta millia barbarorum trucidarunt. Rex autem cum magno captivorum pecuniarumque numero Ovetum reversus est. Duxerat uxorem nomine Bertam sororem Caroli Regis Francorum: quam quia nunquam vidit & abstinuit à luxuria Rex castus vocatus est. Quinquaginta duobus annis regnavit feliciter, quamvis vndecim annis antequam solus regnare cepit tempore Regum scilicet Sili & Mauregati & Veremundi Rex vocaretur. Sed antequam moreretur Ramirum filium Veremundi Regis diaconi sibi regni successorem elegit: & in senectute bona mortuus est & Oveti in ecclesia sanctæ Mariæ feliciter tumulatus.

Era decclxxx Ramirus regnare cepit. Eo tempore absens erat à propria sede, quia in Barduliam, quæ nunc Castella dicitur, perrexerat ad accipiendam uxorem, & cum Rex Adefonsus decessisset Nepotianus quidam palatii Comes tyrannidem sumpsit. Quod factum Ramirus ut compenit venit Galleciam, & apud civitatem Lucentem exercitum congregavit. Deinde animosus Asturias ingressus iuxta Narceam fluvium armorum equitumque Nepotiani multitudinem aggreditur bello. In ipso autem primo congressu Nepotianus destitutus à suis in fugam conversus est. Quem duo comites Scipio scilicet & Somna insequentes apud Pianoniam ceperunt & oculis orbauerunt. Rex autem Ramirus fecit eum in ordine monastico dum vixit miser corditer sustentari. Iustus & strenuus fuit Rex Ramirus in regno. Qui cum regnare cepisset miserunt ad eum Sarraceni quod daret illis annuatim quinquaginta puellas nobiles quas sibi matrimonio copularent, & quinquaginta de plebe quæ ad solarii essent illis, sicut olim fecerat Rex Mauregatus. Rex autem Ramirus cum hæc audisset iratus est valde propter stuprum & sacrilegium puellarum, & congregato exercitu magno terram Maurorum hostiliter intrauit: & cuncta quæ in agribus villis & in agris reperit vique Naiaram ferro & flamma vastavit. Sarraceni vero in multitudine valida congregati ei bellum intulerunt in loco qui vocatur Aluella. Exercitus autem Regis Ramiri paulatim cepit terga præbere vique dum peruenerunt in collem qui Catuldum vocatur. Clausit nox obscurissima diem: & in vna mola omnes Christiani congregati sunt totam noctem in lachrymis & in orationibus peragentes. Rex autem Ramirus aliquantulum dormire cepit, & apparens ei beatus Iacobus Apostolus ait illi: Dominus noster Iesus Christus alias prævincias aliis fratribus nostris Apostolis distribuens totam Hispaniam meæ tutelæ deputavit, atque meam munivit protectione. Post hæc Apostolus manu sua manu Regis astringens dixit illi. Confortare & esto robustus. Ego enim sum Iacobus Apostolus Christi & venio in auxilium tibi, & superabis mane auxilio Dei Sarracenorum à quibus obsessus es hanc innumerabilem multitudinem. Multi tamen ex tuis quibus iam parata est æternarequies, sunt in isto prælio coronam martyrii suscepturi. Ex ne dubites super hoc: videbis me in equo albo deferentem maximum album vexillum. Summo igitur mane facta peccatorum vestrorum confessione & accepta corporis & sanguinis domini communione, armata manu non dubitatis invadere castra barbarorum nomen domini invocantes & meum. Pro certo enim noveris eos in ore gladii ruituros. Quibus dictis Apostolus discessit. Rex autem Ramirus ad se reuersus vocatis episcopis, abbatibus & magistratibus, eis retulit visionem. Qui gratias agentes Deo fecerunt ut sibi fuerat præceptum, & bellum barbaris intulerunt. Beatus autem Iacobus apparuit sicut promiserat Christianos animando ad pugnam, & Sarracenos fortiter feriendo. Christiani autem ut viderunt beatum Iacobum in domino roborati cæperunt magnis vocibus, concidendo gladiis Sarracenos clamare dicentes: Adiuvamur Deus & beate Iacobe. Tunc victi Sarraceni fugerunt & ceciderunt ex illis fere septuaginta millia. Tunc cepit Rex Calagurram & quædam alia castra & reuersus est cum gloria magna.

Rex

Rex autem Ramirus cum episcopis & abbatibus statuerunt tunc annuatim perpetuo dare tam in terra acquisita, quam adquirenda, quam Deus sub nomine beati Iacobi dignaretur de Sarracenorum manibus liberare, & vnoquoque Iugoborum linguas mensuras ad modum primitiarum, & de vino similiter clericis in ecclesia beati Iacobi Apostoli Deo seruientibus. Concesserunt etiam similiter in perpetuum quod Christiani milites in singulis expeditionibus de eo quod à Sarracenis adquisierint, ad mensuram portionis vnius militis beato Iacobo conferte. Præsentibus erant duo Archiepiscopi & quatuor episcopi cum hæc dona beato Iacobo Apostolo vouerentur, scilicet Dulcidius Cantabrienſis Archiepiſcopus Suarius Ouetenſis, Oueti Astoricensis episcopus, Rodericus Lucenſis episcopus, & Petrus Irienſis episcopus. Præsentibus quoque erant Ordonius filius Regis Ramiri & Garſias frater Regis, qui ambo Reges dicebantur. Siquidem Rex Ramirus tantæ benignitatis erat, vt fratrem tanquam se ipsum diligeret, & participem faceret regni. Non appaſuerunt ultra Sarraceni à Christianis tributum petere puellarum, quia Rex Ramirus barbaros in manu valida expugnabat auxilio glorioſissimi Apostoli roboratus. Inclyta quoque Regina Vrraca vxor eius quam glorioſe erga eccleſiam beati Iacobi Apostoli se habuerit, ex hoc potest aduerſi quod eam multis donis, auro, argento, gemmis & cortinis ſericis decorauit. Ouetenſem quoque eccleſiam sancti Saluatoris multis insigniis nobiliter ditauit: quia catholica per omnia fuit. Rex autem Ramirus blandus & clemens erat, bonis ſcilicet tractantibus & feuerus videbatur iniquis. Latrones eorum oculis euellendo abilitur, magicis artibus per ignem finem impoſuit. Eius tempore Normannorum claſſes per ſequentrionale mare ad litus Legionis ciuitatis adueniunt. Gens hæc crudeliſſima & in partibus noſtris antea non viſa. Quod Rex vt comperit aduerſus eos cum exercitu ſuo venit, & multitudinem eorum vicit, & ſeptuaginta naues illorum combuſſit, atque multis dirutis diuitiis ad propria incolumis reuerſus eſt. Duo etiam proceres magnatorum ſuorum aduerſus eum conſpirauerunt. Sed tanta illorum detecta vana ſunt viſa eorum nomine Aluito Rex oculos euellere præcepit. Alterum vero nomine Primoſum Legali ſententia pro traditione condemnatum capitalem ſententiam cum ſeptem filiis ſuis ſubire iuſſit. Conſtruxit etiam ſanctæ Mariæ eccleſiam duobus ab Oueti milliariis remotam ex marmore opere forniceo decoratam. Ad titulum etiam Archangeli Michaelis in latere Maurantii montis nobilem & pulchram eccleſiam fabricauit. Fecit quoque ſpatio ſexaginta paſſuum ab eccleſia palatium opere miro iſterius ſuperioſque cumulaum, quod in eccleſiam poſtea verſum beata Dei genitrix virgo Maria inibi adoratur. Cæterum Ramirus Rex anno regni ſui ſexto expleto ex hoc ſæculo migravit, & Oueti tumulatus quieſcit.

• Era DCCCLXXXVI. Ordonius in regnum patris Ramiri ſucceſſit. Qui magnæ patientiæ atque modeſtiæ fuit, & in omnibus negotiis regni valde diſcretus, vxorem duxit nomine Mumadonam ex qua hos ſuſcepſos filios habuit, Adeſonſum, Veremundum, Nunnium, Odarium, Froylanum. Ciuitates deſertas ex quibus Adeſonſus maior Chaldæos eiecerat, iſte populauit & muris muniuit, id eſt, Legionem, Aſtoricam, Tudam, Margiam, Patriciam, multaque alia caſtra. In primo anno regni ſui cum aduerſus Vaſcones rebellantes exercitum moueret, atque illorum patriam ſuo iuri ſubiugaſſet, illo ad propriam remeante nunciis aduenit, dicens: Ecce ex aduerſo exercitus Arabum adſt. Illico Rex ferrum & acies ad illos vertit, & ſine mora eorum turbam fugauit & membratim gladio detruncauit. Eo tempore quidam Muza natione Getulus ſed ritu Machometiano cum tota gente ſibi ſubdita decepta contra Cordubenſem Regem bellauit: eiſque multas ciuitates partim gladio partim fraude inuaſit. Prius quidem Cæſarauguſtam, deſio Toſoſam, & Oſcam, poſtremo vtro Toletum: & ibi filium ſuum nomine Lupum poſuit præſectum. Poſtea in Francos & Gallos arma conuertit: & multas ibi ſtrages & prædas fecit & nobiles Francorum quodaſdam deuicit, inter quos duos Caroli Regis magnos duces vnum nomine Sanctionem & alium Oculionem fraude cepit, & eos vincſos in carcerem miſit.

Carolus vero magnus Franciæ Rex, quia multis negotiis aliis pro eccleſiæ liberatione erat præſeditus, nec ſiſe diſcrimine magno illis annis poterat obuiare, munibus capiti blandiri vt eius amicitiam obtineret. Igitur ob tantæ victoriæ proſperos euenus Muza tertium ſe Hiſpanorum Regem à ſuis appellari præcepit. Poſt-

hæc ex Chaldeis duos magnos tyrannos vnum nomine Hienchaza, alterum nomine Alporū cum filio suo Azeth partim Muza partim filius eius Lupus præliando ceperūt. Quibus omnibus ei prospere succedentibus se contra Regem Ordonium in manu valida crexit. Ad cuius vastitatem comprimendam Rex Ordonius exercitum mouit: & ad ciuitatem quam ille nouiter opere miro construxerat, & Albeidam vocauerat, cum exercitu venit, & munitione circumdedit. Quo nuncio Muza commotus adunauit Maurorum validissimis copiis sine dilatione ad pugnam se præparauit, & in monte cui nomen est Ladurzo tentoria fixit. Rex vero Ordonius exercitum suum in duas partes diuisit. Vnam partem, scilicet, quæ ciuitatem obsideret, & aliam quæ contra Muzam dimicaret. Initioque certamine tanta barbari cæde prostrati sunt, vt exceptis innumerabilibus fere milibus Chaldeorum, quorum sanguis effusus est, decem milia magnatorum pariter cum genere eiusdem Muzæ nomine Garfia interempta sint. Ipse vero Muza ter gladio confossus equino cursu manus Christianorum seminiuius euasit. Sed ad ciuitatem Ordonius Rex animosus exercitum applicans post septem dies bellando cepit eam, & vique ad fundamenta destruxit. Omnes quoque bellatores barbaros gladio extinxit, & puerorum & matrum eorum magnam turbam in captiuitatem redegit, in quo bello Muza omnem fere armorum & equorum fortitudinem, simulque spolia ex diuersis victoriis congesta, nec non & insignia & munera infinita quæ Carolus ei direxerat, perdidit, & nunquam postea effectum victoriæ habuit. Lupus vero filius eiusdem Muzæ qui Toletō consul præerat, dum cognouit quod pater eius taliter fuerat superatus, Ordonio Regi cum omnibus suis se subiecit: & dum vixit subditus illi fuit. Postea vero cum eo aduersus Chaldeos prælia multa gessit. Multas etiam alias ciuitates Rex Ordonius præliando cepit. Idem ciuitatem Cauriensem cum Rege suo nomine Zeiti; aliam cepit ciuitatem nomine Talamaneam cui Regis suo nomine Mozem & vxore sua, & bellatores eorum omnes interfecit. Reliquum vero vulgus cum vxoribus & filiis sub corona vendidit. Piræ etiam Normannorum his temporibus ad nostra littora peruenerunt, qui fugati armis Regis Ordonii per Hispaniam perrexerunt, omnemque maritimam gladio igneque dissipauerunt. Exinde mari transuecti Nachor ciuitatem Mauritaniz inuaserunt, ibique multitudinem Chaldeorum gladio interfecerunt. Deinde insulas, scilicet, Maioricam, Fermenteram, & Minoricam aggressi gladio eas depopulauerunt. Inde Græciam aduecti post triennium in patriam sunt reuersi. Ordonius autem Rex decimo sexto anno regni sui expleto morbo podagrico correptus Oueti est defunctus, & in basilica sanctæ Mariz tumulatus; felicia tempora duxit in regno, & nunc sicut credimus feliciter regnat cum Christo.

Era dcccxi. Adefonsus qui obeunte patre casu à palatio abeat, postquam accipit nuncium quod pater eius Ordonius erat mortuus summa festinatione Ouetū venit, & de consensu & fauore omnium magnatorum anno ætatis suæ quatuordecim in Regem vnctus est: & commissam regni administrationem strenue disponere inchoauit. Filius autem perditionis Froyla Veremundi ex partib. Galleciæ cum magno exercitu venit ad inquirendum regnum non debitum sibi. Rex vero Adefonsus cum esset securus cum paucis, & inopinatum illius audiret aduentum, vt exercitum congregaret secessit in partibus Alauensium. Sed nosandus Froyla dum se incaute gereret interfectus est à Senatu Ouetensi. Quod Rex Adefonsus vt audiuit Ouetum rediit & honorifice ab Asturibus & Galleciis susceptus est. Exinde Legionem venit, & Sublaciam & Ceam populauit. Dum esset in Legionē nuncius ex Alaua venit qui diceret Alauenses ei rebellare. Rex vero cum exercitu illuc ire disposuit, sed ipsi terrore aduentus eius concussi iura debita cognoscentes supplices colla submisserunt Regi omnes se imperio subiugantes. Cepit Rex Eylonem Comitem eorum qui parauerat rebellare, & ferro vincum secum duxit Ouetum. At multo post vniuersam Galleciam secum associauit ad debellandos Sarracenos; & cepit Atentiam & multas elades ferro, flamma & fame intulit Sarracenis. Cæterum vt ab infantia Deum timere cæperat, omnes patris thesauros ecclesiis & pauperibus studuit erogare, atque inter cætera regni negotia quæ ab eo legitime ac strenue gesta sunt, Maurorum infinitam multitudinem ex Toletano regno eius imperium deuastantem felici pugna deuieit: & quadringentos quadraginta ex eis primo impetu prostrauit. Insequutus etiam fugientium terga tanta cæde in eis debacchatus est, vt de innumerabili eorum multitudine euaderent perpauci. Habebat secum famosissimum militem Bernaldum, qui in istis præliis tanquam Leo fortissimus se gerebat. Peracta hac victoria in ripa fluminis Dorii, cum magna

magnagloria Rex Adefonsus reuersus est Legionem. Prædictus autem Bernaldus in territorio Salmanticensi castrum Carpium populauit. Et quia Rex Adefonsus patrem eius tenebat Comitem Sancium captum in castello quod dicitur Luna, quem olim Rex Calsus ceperat Adefonsus, Bernaldus Regi rebellare cepit. Quod videntes Sarraceni ciuitatem Legionensem atque Altoricensem, & circumiacentia ferro & flamma deuastare nitentur. Rex autem Adefonsus promittens Bernaldo se patrem eius à vinculis soluere, pacem cum eo fecit: & adunatis fortissimorum militum copiis obuiam exiit illis præparauit. Sarraceni vero præ multitudine armatorum nihil metuentes se in duas turmas diuiserunt, & maior eorum pars Poluorariam venit. Gloriosissimus vero Rex à latere Silue prægressus, irruit super eos in prædicto loco Poluorariæ iuxta fluiuium Vrbicum ubi barbarorum duodecim millia corruerunt. Alia quidem pars Sarracenorum Bernaldo eos insequente Valdemora venit fugiendo. Sed Rex Adefonsus properans ad bellum, omnes ibidem Sarraceni Christianorum gladiis sunt interfecti. Nullus inde euasit præter decem inuolutos sanguine inter cadauera mortuorum. Rex autem cum multis spoliis & victoria in campos Gotthorum se recepit. Post hæc magnus exercitus Ismaelitarum Zemoram obedit. Quod Rex audiens eandem cum paucis ingressus est ciuitatem. Sed cum exercitu Christianorum properante Bernaldo diuina clementia deleuit eos usque ad internicionem: & Alchamam, qui eorum propheta videbatur ibidem mortuus est. Sarraceni autem ad Regem Adefonsum legatos miserunt pro pace. Duxit vero Rex uxorem ex Francorum regali genere nomine Amulinam, quæ postea se fecit vocare Xemenam magni Regis Caroli consobrinam: ex qua quatuor filios suscepit & tres filias. Nomina filiorum sunt hæc Garfeanus, Froylanus, Otdonius & Gundisalvus qui fuit Archidiaconus ecclesiæ Quetenis.

Eo tempore Carolus tertius Imperator Romanorum cum exercitu magno debellaturus tam Christianos quam Sarracenos ad Hispaniam properabat. Sed Bernaldo cum exercitu Christianorum & cum Muza Rege Cæsaraugustano illi ad claustras Pyrenæorum montium obuiam hostiliter procedente dum exercitus Caroli inordinate se gereret, mox in fugam versus est, & multi tam ex Romanis quam ex Gallis in illo excidio, Christianorum & Sarracenorum gladiis perierunt. Carolus postea cum Rege Adefonso amicitiam fecit, cuius consilio instituta beati Isidori & sanctorum patrum Rex Adefonsus in regno suo firmavit. Orationis etiam gratia ecclesiis sancti Saluatoris & sancti Iacobi Carolus visitauit: & a glorioso Papa Ioanne obtinuit, vt vtique ecclesiæ Metropolitano priuilegio frueretur, & pacifice in Franciam reuersus esset secum deferens suos qui in prædicto prælio fuerant capti Rege Adefonso hoc & alia multa dona illi largissime cōferente. Quibus peractis Bernaldus cum infinita multitudine spoliorum in patriam se recepit. Aduertendum est diligenter tres fuisse Carolos Imperatores Romanos. Primus fuit Carolus magnus tempore Adefonsi Regis Casti sub glorioso Papa Leone. Secundus fuit Carolus sub reuerendo Papa Ioanne, cui tertius isto successit, qui Carolus Mattellus dictus est. Vnde sæpius in historiis ambiguitas oritur, & vnius factum alteri attribuitur. ¶ Post hæc Agareni urbem Legionensem oppugnare venerunt cum duobus ducibus Imundar & Alcatenel. Bernaldo cum eis armis fortiter feriente barbarorum multa millia perierunt, & cæteri fugerunt relictis duobus ducibus suis, qui ferro vincti sub custodia sunt traditi. His diebus frater Regis nominis Froylanus tractans de Regis morte captus ab eo oculis orbatus est cum aliis quatuor, id est, Nunno, Froyla, Veremundo & Odario, qui Regem interficere satagebant. Ipse autem Veremundus orbatus oculis occulte exiit ex Oneto, & Altoricam veniens per septem annos tyrannidem gessit, secum habens Arabes cum quibus exercitum Graliatē direxit. Rex autem Adefonsus hæc audiens obuiam illis processit, & eos usque ad internicionem deleuit. Cæcus vero ad Sarracenos fugit. Tunc edomuit Rex Astoricam & Ventosam, Conimbriam quoque ab inimicis obseſſam defendit, & suo dominio subiugauit. Cesserunt etiā armis illius plurimæ Hispaniæ vrbes, quæ detinebantur à Sarracenis. Eius tempore ecclesiā ampliata est. Vrbes namque, id est, Portugalenſis, Vesenſis, Aucenſis tunc populantur ab eo, & secundum canonicam sententiam episcopi ordinantur & usque ad Tagum flumen populatio regni perducitur. Sub cuius imperio fux quidam Hispaniæ & preconſul nomine Abohalit bello comprehensus Regis obtinuit. est præfatus. Qui se pretio redimens centum millia solidorum pro redemptione sua dedit. Vrbes desertas ab antiquitus Rex populari fecit videlicet Sepimâcas & Donnas & omnes villas in campis Gotthorum. Taurum dedit filio suo Garfeano ad populandum.

Eo tempore Rex congregato exercitu Toletum perrexit, & à Toletanis Mauris accepit pecuniam infinitam. Exinde reuerſus cepit Caſtellum quod dicitur Quintralubel, & partem Sarracenorum gladio detruncavit, partemque ſecum captivam adduxit. Atque Carrionem veniens ſervum ſuum Adamum à filiis ſuis trucidari iuſſit, eo quod cogitauerat in mortem Regis. Fecit etiam Rex Adeſonſus ſuper corpus beati Iacobi eccleſiam opere miro: quam magnis honoribus ſcilicet auro, argento, ſericisque cortinis & indumentis & lapidibus precioſis ditavit, quæ poſtea à barbaris deſtructa eſt. Ad deſenſionem etiam eccleſiæ Quetenſis caſtrum Gauzon forti opere in maritimis Aſturiarum partibus fabricavit. Timebat enim ne nauigio locum ſanctum hoſtes attingerent. ¹⁰ **E**dificavit quoque in ipſo caſtello ad honorem ſancti Saluatoris eccleſiam pulchris marmoribus decoratam, quam à tribus episcopis ſervando Iacobenſi, Nauſto Conimbrienſi, & Reccaredo Lucentiſi fecit honorifice conſecrari. Inter cætera ornamenta quæ contulit eccleſiæ Quetenſi, eximiam crucem & auro puro precioſiſque gemmis contulit venerabili loco. Super altas quoque Chriſti Facundum ſcilicet & Primitium ſumma cum deuotione Ceræ eccleſiam conſtruxit; hanc etiam Mauri eo tempore quo Iacobenſem hoſtiliter deſtruxerunt. In ciuitate etiam Zamoræ, quam ipſe fecerat populari, ad honorem ſancti Saluatoris pulchram conſtruxit eccleſiam, quam etiam glorioſe dotaui. Eo tempore mortuus eſt Bernaldus fortiſſimus miles.

Post mortem autem Bernaldi Regina Xemena quæ Regina de Gallis dicitur, ²⁰ cepit callide cogitare qualiter poſſet virum ſuum Regem Adeſonſum à regno expellere & filium ſuum Garſeanum pro eo ſubſtituere. Fabricauit caſtra in conſinio Legionis ſcilicet Albam, Gordonem, Arbolium, Lunam & tradidit ea filio ſuo Garſeano occulte ſuggerens, vt tyrannizaret contra patrem. Hæc fuit mulier inhumana, & in regno poſuit malas conſuetudines, & ſeruiles condiciones. Rex autem Adeſonſus vt intellexit filium ſuum Garſeanum parare rebellionem, veniens Zemoram comprehendit eum & ferro vinctum ad Gauzonem direxit. Socer autem Regis Munio de conſilio Reginæ Xemenæ cepit contra Regem Adeſonſum fortiter rebellare. Cui adherentes omnes filii Regis inter ſe coniuratione facta patrem ſuum vi ³⁰ compulerunt Garſeano filio ſuo regni facere ceſſionem. Tunc Rex Adeſonſus Boytes villulam vocatis regni ductibus à regno depoſuit & filium ſuum Garſeanum pro ſe conſtituit Regem: atque orationis cauſa ad ſanctum Iacobum perrexit, & inde reuerſus petiit à filio ſuo Garſeano dum eſſet in Aſtorica, vt daret ſibi vel ſemel ſubſidium ad Arabes persequendos. Quod Garſeanus concedens multo exercitu congregato fines Sarracenorum inuaſit, & poſt multas ſtrages quas fecit Zemoram reuerſus ibidem proprio morbo poſt receptionem corporis & ſanguinis domini feliciter migravit, & Aſtoricæ ſepultus fuit; ſed poſtea cum vxore ſua Regina Xemena tranſlatus Quetum in aula ſanctæ Dei genitricis quieſcit. Regnavit annis quadraginta ſeptem.

Era DCCCXLVIII. Garſeanus filius Regis Adeſonſi in regnum patris ſucceſſit. ⁴⁰ Primo anno regni ſui maximum exercitum congregavit, & ad persequendum Arabes properavit. Dedit illi Dominus victoriam, & multas munitiones euertit, multasque ſtrages fecit, & ferro ac flamma vniuerſa Sarracenorum deſtruxit ad quæ poſuit deuenire. Insuper Regem Sarracenorum nomine Ayolas cepit. Cumque reuertetur cum præda magna in loco qui dicitur Altemulo incuria cuſtodum Ayolas fugit. Tribus annis Rex Garſeanus regnavit, & morbo proprio Zemoræ deceſſit, & Oueti cum aliis Regibus ſepultus eſt.

Era DCCCCLII. Garſia deſuncto Ordonius frater eius regni ſceptra ſuſcepit. Quæ ⁵⁰ proſecto Ordonium inſignem militē Adeſonſus magnus pater & Rex glorioſus dum viueret prouinciæ Gallicæ præfecerat. Ipſe namque iuuenili flore paterna fortia facta ſequutus proſtratis totius Hiſpaniæ ſe publico bello robuſtiſſimis barbaris omnes eorundem ciuitates ſibi tributarias fecit. Erat enim in omni bello prouidus atque prudentiſſimus, in ciuibus iuſtus & miſericordiſſimus, in pauperum & miſerorum neceſſitatibus compaſſionis viſceribus affluens, atque in vniuerſa gubernandi regnum honeſtate præclarus. Siquidem dum pater eius adhuc viueret, & ipſe dominaretur Gallicæ collecto exercitu prouinciæ Beticam petiit. Deinde vaſtatis circumquaque agris & villis incenſis primo impetu ſi Vegel ciuitatem quæ inter omnes barbarorum occidentales vrbes opulentiſſima & fortior videbatur, pugnando cepit. Omnesque bellatores Chaldaeos gladio delens cum maximo captiuorum & ſpoliorum ^{apparatu}

apparatu ad Vifensem urbem victor reuersus est. Desqueto vero patre & fratre Garfia
 ei succedente Ordonius belliger rursus exercitum mouens in Elboram ciuitatem To-
 letani regni, quæ nunc Talauera vocatur, profectus est. Ad quam vbi accessit positus su-
 per eam in gyro castris confedit. Cui neque robur murorum neque pugnatorum va-
 lida manus profuit, quin victoriæ Ordonii fortissimi milites subiaceret. Nempe in bre-
 ui facta irruptione non solum ciuitatem cepit, imo vniuersos qui ad pugnam processer-
 ant, eum duce suo interfecit, direptisque oppidanorum spoliis cum magna captiuo-
 rum turba ad propria reuersus est. Cæterum Rex Garfias postquam vltimam præsentis
 viræ clausit horam, ad Ordonium Christi belligerum successio regni diuino nutu per-
 10 uenit. Omnes siquidem Hispaniæ magnates, Episcopi, Comites & Barones facto con-
 uentu solenniter generali, eum acclamando sibi Regem constituunt, impositoque
 illi diademate à duodecim pontificibus in solum regni Legionem regia ciuitate per-
 unctus est.

Annoigitur regni eius quarto ab expugnatione Maurorum quiescere non susti-
 nens aggregatis exercitibus ultra Emeritensem urbem hostiliter profectus est. Sed eum
 totam provinciam Lusitaniam horrifero impetu deuastasset, castrum Colubri cepit,
 qui nunc à Chaldeis Alhanza nominatur. Interfectisque quos inibi repetit barbaris
 eorum mulieres & paruulos eum immenso auri & argenti sericorumque ornamento-
 rum pondere in patriam captiuauit. Cui omnes Emeritenses eum Rege de Badalyoz
 20 obuiam exeuntes, hu militem pacem petentes, multa illi munera obtulerunt. Ipse vero
 victor & præda onustus reuersus est in Campestrem Gothorum provinciam. At vero
 vbi venit Legionem pro tantis victoriis immensas Deo grates deferens, eius generici
 beatissimæ Mariæ virgini ex proprio palatio ecclesiam fieri fecit, cathedramque epi-
 scopalem in ea statuit, quæ prius extra murum ciuitatis per parua diuicessit in honore
 sancti Apostolorum principis Petri habebatur. Hanc ergo pontificalem sedem in ve-
 neratione beæ Mariæ nouiter sanctam ampliori diocesi magnisque honoribus re-
 gali auctoritate locupletauit. Erat tunc deserta ciuitas Legionis propter impetus barba-
 30 rorum, quem Rex Ordonius eo tempore populauit. Post hæc Rex Ordonius labori
 cedere necius, ne quasi per otium tempus pugna perdere videretur, arrepro iterum
 com metu ad remanentes tranfacti belli Elboræ ciuitatis deuastandas accedens reli-
 quias, omnia eiusdem vrbs suburbia igne combusta depredatus est, Almirantem quo-
 que Cordubensem pro defensione suorum armorum, sibi bellum inferentem, capiens
 ferro victum Legionem perduxit. Vnde conturbati totius Mauritanie barbari lugubri
 præconio vociferantes necessario ad Cordubensem Regem legationem mittunt,
 dicentes, imperium Christianorum se vltius sustinere non posse. Ad quorum vocifer-
 ationem barbarus animum flectens vniuersis Maurorum regibus cum omnibus co-
 piis ad bella procedere imperat, ea cunctatione, vt si quis imperata contemneret capi-
 tali sententia puniretur. Ad hoc etiam pro tanto hoste expellendo Tingitanorum præ-
 40 sidia Mauritius rogans, immensum Ismaelitarum numerum adiuuauit. Comparatis igitur
 ex tota Mauritania validissimis copiis & à maximo barbarorum Rege omnib. ma-
 gnis sumptibus datis ad expugnandos Christianorum fines innumera Sarracenorum
 multitudo dirigitur. Cui expeditioni Rex Cordubensis Abderamam duos magnos
 duces præfecit. Nomen vnus Hulitabulhabat & nomen alterius Veuezus. Ve-
 rum barbari prout res postulabat, arrepto itinere in littore fluminis Dorii fixis in-
 numerabilibus tentoriis apud sanctum Stephanum de Gormaz toti Christianorum re-
 gno comminabantur ruinam. Porro Ordonius Rex Christi clypeo protectus aggre-
 50 gato Gothorum exercitu eis occurrit. Non aliter miserum pecudum gregem Li-
 bycus Leo quam fortissimus Rex turbam Maurorum inuadit. Tantam namque in
 eis stragem fecit, vt præ multitudine eaduerum modum numerus excedere videretur.
 60 Si quidem ab ipso Dorii littore, quo barbari castra metati sunt, vique ad castrum
 Entenza & Paracolles omnes montes, colles sylvas & agros exanimis Sarracenorum
 artus tegebant, adeo vt per pauci persequentium manus enaderent, qui nuncium fer-
 rent Regi Cordubensi. Vbi inter alios quamplurimos Ismaelitarum Reges, duo no-
 biles ceciderunt, quorum nomina Abulmutarehas & Ibilimat erant. Corruit etiam
 ibi Alcayde, nomine Ablapaz, cuius consilio princeps Sarracenorum regebant. Rex
 quoque Maximus Tingitanorum nomine Abolmotarap ibi cecidit: nec non & Hulita-
 bulhabat in eodem loco occubuit. Cuius caput cum aprici capite pro signo celebri Rex Or-
 donius supra mœnia ciuitatis, quæ illi venerant expugnare, suspendere iussit, & reuersus
 est cum magno triumpho ad sedem suam Legionem. Post hæc Abderamam dolens de

ranta suorum clade, venit per se cum magno exercitu ad locum qui dicitur Britonia. Cui occurrit Rex Ordonius & inter se dimicantes ex ambabus partibus corruerunt multi, & neuter illurum vici, vel victus fuit, cum per totam diem vsque ad noctem fortiter dimicassent. Exhinc in anno tertio venit Abderamam cum innumerabili multitudi-
 tudine barbarorum, quam ex Babylonia & Africa conduxerat, & fixit tentoria in loco qui dicitur Mohys. Castellani autem Comites noluerunt venire ad preceptum Ordonii Regis. Quod Sancio Pyrenaeorum vt audiuit cum exercitu magno misit Garseam filium suum ad Regem Ordonium vt adiuuaret eum contra acies Agarenorum. Rex vero perrexit cum magno praesidio contra Regem Abderamam & obuiauerunt sibi in valle quae dicitur Tuncaria, & peccato impediendo multi corruerunt ex nostris: & etiam duo episcopi Duleidius Salmanticensis & Ermogius Tudenfis ibidem sunt comprehensi & Cordubam ducti. Pro isto Ermogio episcopo ingressus fuit sobrinus eius sanctus Pelagius carcerem, qui postea peruenit ad martyrium sub eodem Abderamam in Corduba ciuitate. Ordonius autem Rex vt potuit dictos episcopos ad propria reuocauit, & cogitans qualiter posset ista vindicare, iussit arma componi & congregato magno exercitu Gallorum & Gothorum in eorum terra quae dicitur Citilia strages multas fecit, terram depopulauit & castella multa cepit. Castrum quoque Scarmolon, Eliph, Palmacio & Castelon & Magnanza funditus destruxit, & omnes habitatores eorum interfecit. Cepit etiam alia multa, quae flamma & ferro destruxit, quorum nomina est longum pernotare per plures dies in terra Maurotum fuit, & in tantum hostiliter profectus est, quod dimidii diei spatio ad Cordubam non accessit. Exinde regressus cum magna gloria Zemoram, inuenit uxorem suam Reginam dominam Gelyoram defunctam; & licet multum ganderet decollato sibi exultans triumpho, valde tristatus est de morte Reginae, siquidem habuerat ex ea filios scilicet Adefonsum & Ramirum. Aliam quoque duxit uxorem nomine Aragontam de partibus Gallecie, quae postea fuit ab eo spectata: & tenuit inde poenitentiam dignam.

Rex autem Ordonius, vt erat prouidus direxit Burgos pro Comitibus, qui tunc Castellam regere videbantur. Hi sunt Nunnus Fernandi, Albomondalbus, & filius eius Didacus & Fernandus filius Ansur, qui noluerunt ad eum venire Legionem, sed fecerunt cum eo iunctam in ripa fluminis Carrionis loco qui dicitur Rebulare. Et cepit eos Rex Ordonius, & catenatos duxit ad ciuitatem regiam Legionem, & in carcere illos necare iussit. Post haec nuntii venerunt ex parte Regis Garseani, vt illuc pergeret. Rex Ordonius ad debellandas res perfidorum. Haec sunt Nagara & Beguera. Rex vero statim pertexit cum magno exercitu & cepit praedictam Nagaram quae ab antiquis Trucio vocabatur. Tunc accepit filiam Regis Garziz nomine Sancieram in uxorem quam valde dilexit, & cum magna laetitia in Legionem venit. Regnavit annis novem mensibus sex. Hic dum esset Zemora, & se agrotare sensisset, festinat vt Legionem veniret, & ibi proprio morbo decessit atque in aula sanctae Mariae virginis Legionis sedis, vt tantum Regem decebat, honorifice sepultus est.

Era DCCCLXI. Froylanus frater eius Ordonii successit in regnum & duxit uxorem nomine Mumadomam, ex qua hos filios habuit, Adefonsum, Ordonium, & Ramirum. Habuit etiam filium nomine Aznarem de concubina. Rex Froylanus nihil memorabile gessit propter paucitatem dierum, nisi quod filios Olmudi nobilis sine culpa trucidare iussit, & fratrem eorum Frominium Legionensem episcopum sine culpa in exilium misit. Iusto Dei iudicio Festinus regno caruit, quia innocuos occidit & Christum Domini episcopum Frominium contristavit. Non audiuit Dominum per David dicentem, nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari. Ob hoc abbreviatum est regnum eius, & percussus lepra vitam finivit & sepultus est in Legione iuxta fratrem suum Regem Ordonium. Regnavit anno vno mensibus duobus. Praefatus autem episcopus episcopatum suum tunc recuperavit.

Rege Froylano viuentem nobiles de Castella contra ipsum tyrannidem suspexerunt, eum Regem habere nolentes. Elegerunt autem sibi duos iudices nobiles milites, id est Nunnum Rasorram de Catalonia & Iainium Caluum Burgensem, qui noluit suscipere iudicatum. Nunus vero Rasorra vt erat vir sapiens periit ab omnibus Comitibus Castellae, vt darent sibi filios suos nutriendos. Habebat ipse filium nomine Gundisaluum, quem cum aliis nobilium filiis educauit. Sapiens se gessit Nunus Rasorra in iudicatu suo, & totam Castellam vsque flumen de Pisorga iudicauit dum vixit.

vixit. Tunc enim angustatum est regnum Legionense & in prædicto flumine metam fecit. Hunc simplicem militem Castellani nobiles super se iudicem crexerunt, ne si de nobilioribus suis iudicem facerent, pro Rege vellet in eis dominari. Post mortem autem Nunnii Rasoiæ nobiles ab eo nutriti filium eius Gundisluum Nunnii, sibi iudicem fecerunt, & etiam Comitem vocauerunt, dantes ei pro vxore Xemenam nobilissimam filiam Nunnii Fernandi, ex qua filium habuit nomine Fernandum. Prædictus autem Gundisluus Nunnii fuit sententia iustus & armis strenuus, & multa bella intulit regno Legionensium & Sarracenis ad gesta veniamus.

- 10 Era MCCCLXIII. mortuo Rege Froylano Adefonsus filius Regis domini Ordonsii, adeptus est regnum patrum. Duxit autem nomine Xemenam ex qua genuit Ordonium malum. Huic consistenti in regno, voluntas euenit arripiendi viam confessionis, & misit nuncios pro fratre suo Ramiro qui morabatur in partibus Vesi dicens quod vellet à regno discedere & fratri suo dare. Ramirus autem vt audiuit cum exercitu magno venit Zemoram & regnum suscepit. Adefonsus vero properauit ad monasterium quod est in loco qui dicitur Dominus Sanctos in crepidine fluminis Celæ, & habitum monachalem suscepit. Rex autem Ramirus vterat vir belliosus mouit exercitum ad Arabes persequendos. Cum esset Zemoræ nuncios venit, dicens, quod frater eius Adefonsus de monasterio esset egressus, & regnum Legionis iterum adeptus. Hæc audiens Rex Ramirus ira commotus iussit intonare buccinis & continuo reuersus cum exercitu magno obledit fratrem suum Regem Adefonsum in Legionem per annos duos vsque dum eo se iradente ad arbitrium fratris cepit eum & in ergastulo iussit retrudi. Post hæc magnates Asturiensium arte facta miserunt nuncios pro Rege Ramiro, qui Asturias ingressus cepit omnes filios Froylani fratris Ordonsii Regis, id est Adefonsum, Ordonium & Ramitum: & adduxit eos secum pariterque cum fratre suo suprafato Adefonso, qui ergastulo renebatur, ferro vinxit, & omnes simul vna die oculis orbare præcepit. Rex autem Ramirus de eo quod fecerat poenitentiam motus construxit monasterium ad honorem sancti Iuliani in ripa fluminis Durii non longe à ciuitate Legionensi, vbi fratri suo prædicto Adefonso, & prædictis filiis Froylani fecit assluenter necessaria ministrari. Adefonsus vero Rex cæcus octauo anno ex quo regnare cepit, mortuus est, & in ipso monasterio sancti Iuliani sepultus vna cum vxore sua Regina Xemena & prædictis filiis Froylani Regis. Regnavit quinque annis & anno quinto regni sui oculis orbatus est, atque duobus annis alius superuixit & septem mensibus. Causa vero orbationis oculorum filiorum Froylani fuit, quia contra ipsum Regem Ramitum tyrannidem gesserant, & primum eorum scilicet Adefonsum Asturiam Regem violenter præfecerant.

- Era MCCCLXVIII. Ramirus securus regnans consilium iniiit cum omnibus magnatibus regni sui, qualiter Chaldæorum terram inuaderet, vnde eoadunato exercitu petgens ad ciuitatem quæ dicitur Magerita, confregit muros eius, & ipsam incendio tradidit, & multas strages fecit in Sarracenis Dei clementia adiuuante, & reuersus est in Legionem cum victoria in pace. Legionem vero eo sedente cum Sancia Regina nuncios venit quod Aceysa cum grandi exercitu Maurorum properabat ad Castellam. Quo audito Rex Ramirus inuicem malorum quæ sibi fecerant nobiles Castellani cum exercitu magno obuiam Sarracenis exiuit, & in loco qui dicitur Oxoma nomen Domini inuocando acies ordinare iussit, & omnes se ad bellum parare. Dedit illi Dominus victoriam: & magnam partem ex Sarracenis interfecit, & multa nulla captiuorum sectum adduxit & ad propriam sedem reuersus est cum magna gloria. Tunc Castellani Ramiro Regi iuxta propria cognoscentes ei se subdiderunt. Tamen condiciones quasdam Rege concedente vendicauerunt ei.

Post hæc Rex Ramirus patrum suorum regno integratus congregato exercitu Cæsaragustam Sarracenorum ciuitatem perrexit. Rex autem Cæsaragustanus nomine Abuhahya, vt concordiam Castellanos cum Rege Ramiro vidit, perterritus valde Regi Ramiro se subdidit cum omnibus suis: & mentitus est Abderamam Regis sui, cuius nomine Cæsaragustam regebat. Rex Ramirus vt erat fortis & potens, omnia castella quæ ad regnum Cæsaragustanum pertinebant parim bello partim sapientia edomuit & Abolahia tradidit, & reuersus est Legionem cum victoria magna. Abolahia vero Regi Ramiro mentitus est, & Abderamam Regi Cordubæ

se subdidit. Postea idem Abdegamam cum magno exercitu barbarorum Septiman-
 cas properavit ad evertendum regnum Christianorum. Rex autem Catholicus Ra-
 mirus congregato exercitu Gothorum, qui unanimiter ad vindictam Catholicæ fidei
 properabat, obviam illi exiit. Dedit dominus victoriam Regi Catholico & populo
 Christiano: & inito certamine secunda feria in festo sanctorum Iusti & Pastoris delera
 sunt octoginta millia barbarorum, etiam ipse Abobahia Rex Casaragultæ ibidem à
 nostris comprehensus est. Ceteri vero fugerunt reliqua nostris multitudine spoliolum.
 Rex vero Ramirus cum exercitu suo non tantum ad spolia quàm ad persecutionem
 Arabum direxit iter, & ad urbem quæ dicitur Albandegua peruenit: ubi omnes fere
 Saracenos qui de prælio evaserant, capta urbe extinxit. Præfatus vero Abderamam
 semivivus evasit: unde Christiani detulerunt multa spolia auri, argenti, & lapidum præ-
 tiosorum. Rex autem Ramirus revertens in Legionem secum detulit Abobahiam
 ferro victum, & in ergastulo multis diebus permansit. Postea Aceyfa ad ripam Bomi-
 nis turris venit & civitates desertas ibidem populavit. Hæ sunt Salmantica, sede an-
 tiqua castrorum, Lerefa, Ripas Balneo, Alphadego, Penna & alia plura. Fernandus
 Gundisalu Didaco Munionis ei auxilium præbenti contra Regem tyrannidem para-
 bat. Rex autem Ramirus bello comprehendit eos & unum in Legionem, alterum in Gor-
 done ferro victos carcerem trussit. Sed multo tempore transacto iuramento Regi dato
 ut essent ei fideles vassalli de carcere exierunt. Tunc Ordonius filius Regis sortitus est
 filiam Ferdinandi in coniugio nomine Vrracam. Tunc temporis populavit Roderi-
 cus Comes Amalam. Didacus etiam Comes populavit Burgos per Indionem Regem.
 Populavit etiam Comes Munio Muniz Raudam & Gundisalu Tellit Oxomam, &
 Gundisaluus Fernandi Axeam, Cluniam & sanctum Stephanum. Populavit Fernan-
 dus Gundisalu Septempublicam. His autem omnibus feliciter succedentibus omnes
 prædicti barones se contra Regem Ramirum erexerunt. Rex autem studuit eos sapien-
 ter ad concordiam revocare, ne tantorum virorum discordia Gothorum geri destruc-
 tio eveniret. Rex Ramirus omnibus pacificatis ut erat mississimus, filiam suam Geloy-
 ram Deo dicavit, & ob gratiam eiusdem monasterium infra urbem Legionensem con-
 struxit in honorem Salvatoris iuxta palatium Regis: ubi eam manere præcepit. Alia qui-
 dem monasteria in honorem sancti Andreæ & sancti Christophori ædificavit super ri-
 pam fluminis Ceiz. Aliud super ripam Dorii in honore sanctæ Mariz construxit. Ali-
 ud etiam monasterium in sua hereditate propria ædificavit in honore sancti Michæ-
 lis Archangeli in valle de Orna cuius nomen est Destrana. Adiuabat in his sanctis
 operibus vxor eius Regina Tharasia cognomine Flotennina, ex qua prædictos filios ha-
 buit, scilicet Sancium, & Geloyram. Nono decimo regni sui anno exercitu aggrega-
 to, obsedit civitatem Agarenorum quæ nunc Talavera vocatur. Sarraçeni autem op-
 ulantes ei bello inuito ceciderunt ex ipsius Agarenis duodecim millia. Alportavit etiam
 Rex secum septem millia captiuorum, & reversus est in pace. Et cum Ouetum causa
 orationis iussisset illic graviter egrotavit, & Legionem festinus reversus est, atque ab
 episcopis & abbatibus penitentiam accepit vigilia apparitionis Domini, & ipsi ex pro-
 prio regno sese abstulit dicens: Nudos egressus sum de vtero matris meæ & nudus re-
 vertar illuc. Dominus mihi sit adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Post hæc
 percepto corporis & sanguinis domini sacrificio mortuus est, & sepultus est in Legio-
 ne in monasterio sancti Salvatoris quod constituit filiz suæ dominæ Geloyræ. Re-
 gnavit annis decem & novem, mensibus duobus, diebus viginti quinque.

Era dcccc lxxxvii. Ordonius filius eius adeptus est regnum vir satis prudens, & in
 exercendis disponendisque exercitiis nimis sapiens. Frater autem eius numine Sanc-
 cius consilio inito cum amiculo suo Garseano Rege Pamplonenfium, & Fernando
 Gundisalu Burgenfium Comite, unusquisque illorum cum exercitu suo Legionem
 accesserunt, ut Regem Ordonium à regno expellerent, & fratrem eius Sancium facer-
 ent Regem. Quo audito Rex Ordonius satis bene exercitatus stetit, suasque ciui-
 tates fortiter defendit, & regni sceptrum viriliter vindicavit. His supradictis remeantibus
 ad propria filiam Ferdinandi Gundisalu, quam ob causam ut pacificaret Castella-
 nos & Legionenses acceperat, reliquit nomine Vrracam, eo quod pater eius impugna-
 bat ipsum & aliam duxit vxorem nomine Geloyram ex qua genuit Regem Veremundum,
 qui podagricus fuit. Gallecti etiam videntes disensionem inter Legionenses &
 Castellanos, contra Regem Ordonium rebellare ceperunt. Ipse vero Rex Ordonius
 in regno exercitu aggregato Gallectiam edomuit. Visibonam deprædavit & multa spo-
 lia simul cum captivis duxit ad sedem suam Legionem. Fernandus vero Gundisalu

cuius

tuius erat studium tegnum omnimodè perturbare, nolens nobiles ad Regis Ordonij seruitium præparauit, eo quod ipse Rex cum magno exercitu veniebat super Castellam, & Saraceni propter nostrorum discordiam fines terræ Burgensium deuastabant. Sed comes Gundifalvus Fernandi accepto exercitu Legionensem & suorum, huiusmodi multitudinem Saracenorum, qui sanctum Stephanum de Gormaz obsederant, hostiliter interfecit. Rex verò Ordonius cum super Saracenos ire disponeret, propria morte in vrbe Zemoræ decessit, & Legione quiescit iuxta patrem suum in aula Sancti Saluatoris. Regnavit annis quinque & mensibus sex.

- Eta DCCCCLXXXII. Ordonio defuncto Sancius frater eius pacificè apicem regni suscepit. Ferdinando autem Gundifalvi cum omnibus militibus contra ipsum magna facta coniuratione Rex Sancius ex Legione egressus Pampiloniam venit ad auunculum suum Regem Garseahum. Erat quidem Sancius crassus nimis, ita quod non poterat sine sui maximo grauiamine equitare, & de consilio auunculi sui Regis Garseani ad Abderamam Regem Cordubensem venit, ut de tanta crassitudine à Saracenis acciperet medicinam. Omnes vero magnates regni eius inito consilio cum Fernando Gundifalvi comite Burgensi, Ordonium malum eligeret in regnum filium eius Adelfonfi ececi. Fernandus autem Gundifalvi dedit illi filiam suam in uxorem nomine Vracam, relictam à Rege Ordonio filio Ramiri Regis: & ipse Fernandus Gundifalvi securus Castellam regere cœpit. Erat tunc in Castella & in Alaua adolescens quidam comes generosus nomine, Vela, qui contra Fernandum Gundifalvi rebellare parauit, eo quod esset de nobilioribus Castellæ, & nolebat dicto Fernando Gundifalvi subditus obedire. Fernandus autem comes armis eum à Castella & Alaua expulsi, & ad Saracenos ire coegit. Rex autem Sancius à Saracenis accepit medicinam de crassitudine sua, & ad pristinam leuitatem peruenit. Ex consilio inito cum Abderamam Rege Cordubensem cum innumerabili Saracenorum exercitu venit Legionem, ut regnum acciperet, à quo fuerat eiectus. At ubi terram regni sui intrauit, & Ordonius malus hoc audiuit, ut erat muliebris, & dissolutus, nimio timore perterritus ex Legione pernoctem fugit, & Asturias intrauit, & regno caruit. Ille caruit, Sancius regnum suscepit, & ingressus Legionem edomuit regnum suum. Supradictus quippe Ordonius ab Asturiis proleptus ad focerum suum venit. Comes autem Fernandus filiam suam illi abstulit, & cum duobus filiis à Castella expulsi, & ad Saracenos ire compulsi. Ipsa vero Vraca alterum virum accepit. Ordonius dum vixit inter Saracenos mansit, & exulando penas persoluit. Tunc præfatus Sancius Rex vxorem nomine Tharsiam duxit, ex qua filium habuit Ramicum. Post hæc salubre inijt consilium cum vxore sua & sorore Geloira, ut nuncios mitteret Regi Cordubensi, & peteret corpus sancti Pelagij, qui tempore Regis Ordonij sub Abderama Rege martyro fuerat coronatus. Construxerat quidem Rex Sancius infra muros Legionis monachorum monasteriū, ad quod volebat corpus sancti Pelagij deferre. Et dum legatos vna cum Velacone Legionensi Episcopo ad Saracenos pro pace & pro corpore sancti Pelagij Rex Sancius misit, egressus ex Legione venit in Galleciam, & domuit eam vsque ad flumen Dorij. Quo audito Gundifalvus, qui dux erat ultra flumen illud, congregato magno exercitu venit vsque ripam ipsius fluminis. Deinde missis nunciis, & dato iuramento ut solueret tributum de ipsa terra quam tenebat, callide aduersus Regem cogitans venenum illi in pomo ditexit. Quod dum gustasset, sensit cot suum immutatum, & festinus cœpit remeare Legionem, atque in ipso itinere die tertio vitam finivit, & Legione iuxta patrem suum sepultus est in ecclesia Sancti Saluatoris. Regnavit annis duodecim.

- Eta MCV. Sancio Ramirus filius eius habens à natiuitate quinque annos suscepit regnum patris sui, continens se cum consilio amice sue dominae Geloire Deo deuotæ, & matris sue Regiæ Tharsie. Firmavit pacem cum Saracenis, & corpus Sancti Pelagij martyris ab eis accepit, & cum corporibus multorum religiosorum Episcoporum Legione tumulauit in monasterio, quod pater suus construxerat. Factum est autem ut cum Saraceni securitatem accepissent à Rege Sancio, & à filio eius Rege Ramiro, quod non ferrent subsidium Castellæ, direxerunt arma contra Comitem Fernandum Gundifalvi, & cum non possit eis dictus Comes resistere, ceperunt Saraceni Gormaz, & Septimancas, & septem Puluicam: & multas strages & horrendas perpetrarunt in terra Christianorum. Erat cum Saracenis supradictus Vela nobilis Castellanus, qui propter vindictam expulsionis sue à Castella humanitatis immemor trucidabat crudelissime Christianos. Eo tempore ceperunt Saraceni Zemoram, & subuerterunt eam, In tanta clade se gerente terrâ mortuus est Fernandus Gun-

se subdidit. Postea idem Abderamam cum magno exercitu barbarorum Septiman-
 cas properauit ad euertendum regnum Christianorum. Rex autem Catholicus Ra-
 mirus congregato exercitu Gothorum, qui unanimiter ad vindictam Catholicæ fidei
 properabat, obuiam illi exiuit. Dedit dominus victoriam Regi Catholico & populo
 Christiano: & intro certamine secunda feria in festo sanctorum Iusti & Pastoris delecta
 sunt octoginta millia barbarorum, etiam ipse Abohahia Rex Casaraugustæ ibidem à
 nostris comprehensus est. Ceteri vero fugerunt relicta nostris multitudine spoliolum.
 Rex vero Ramirus cum exercitu suo non tantum ad spolia quàm ad persecutionem
 Arabum direxit iter, & ad urbem quæ dicitur Albandegua peruenit: ubi omnes fere
 Saracenos qui de prælio euaserant, capta urbe extinxit. Præfatus vero Abderamam
 Saracenos qui de prælio euaserant, capta urbe extinxit. Præfatus vero Abderamam
 semiuulius euasit: unde Christiani detulerunt multa spolia auri, argenti, & lapidum præ-
 tiosorum. Rex autem Ramirus reuertens in Legionem secum detulit Abohahiam
 ferro vindictam, & in ergastulo multis diebus permansit. Hæ sunt Salmantica, sede an-
 tiqua castrorum, Letesma, Ripas Balneos, Alphadego, Penna & alia plura. Fernandus
 Gundisalu Didaco Munionis ei auxilium præbenti contra Regem regni annidum para-
 bat. Rex autem Ramirus bello comprehendit eos & unum in Legione, alterum in Gor-
 done ferro victos carcere trusit. Sed multo tempore transacto iuramento Regi dato
 ut essent ei fideles vasalli de carcere exierunt. Tunc Ordonius filius Regis fortis est
 filiam Ferdinandi in coniugio nomine Vrracam. Tunc temporis populauit Roderi-
 cus Comes Amaiam. Didacus etiam Comes Munio Muniz Raudam & Gundisaluus Tellis Ozomam, &
 Populauit etiam Comes Munio Muniz Raudam & Gundisaluus Tellis Ozomam, &
 Gundisaluus Fernandi Axeam, Cluniam & sanctum Stephanum. Populauit Fernan-
 dus Gundisalu Septempubicam. His autem omnibus crexerunt. Rex autem studuit eos sapien-
 ter ad concordiam reuocare, ne tantum vitorum discordia Gothorum geri destruc-
 tio eueniret. Rex Ramirus omnibus pacificis ut erat micissimus, filiam suam Gelo-
 ram Deo dicauit, & ob gratiam eiusdem monasterium infra urbem Legionensem con-
 struxit in honorem Saluatoris iuxta palatium Regis: ubi eam manere præcepit. Alia qui-
 dem monasteria in honorem sancti Andreæ & sancti Christophori ædificauit super ri-
 pam fluminis Ceize. Aliud super ripam Dorii in honore sanctæ Marie construxit. Al-
 liud etiam monasterium in sua hereditate propria ædificauit in honore sancti Michæ-
 lis Archangeli in valle de Orna cuius nomen est Destriana. Adiuuabat in his sanctis
 operibus vxor eius Regina Tharasia cognomine Flotenrina, ex qua prædictos filios ha-
 buit, scilicet Saneium, & Geloynam. Nono decimo regni sui anno exercitu aggrega-
 to, obsedit ciuitatem Agarenorum quæ nunc Talauera vocatur. Saraceni autem ob-
 uiantes ei bello intro ceciderunt ex ipsis Agarenis duodecim millia. Asportauit etiam
 Rex secum septem milia captiuorum, & reuersus est in pace. Et cum Ouetum causæ
 orationis iussisset illic grauer agrotauit, & Legionem festinus reuersus est, atque ab
 episcopis & abbatibus penitentiam accepit vigilia apparitionis Domini, & ipsi ex pro-
 prio regno sese abstulit dicens: Nudus egressus sum de utero matris meæ & nudus re-
 uertar illuc. Dominus mihi fir adiutor, non timebo quid faciat mihi homo. Post hæc
 percepto corporis & sanguinis domini sacrificio mortuus est, & sepultus est in Legio-
 ne in monasterio sancti Saluatoris quod construxit filix suæ domine Geloynæ. Re-
 gnauit annis decem & nouem, mensibus duobus, diebus viginti quinque.

Era DCCCXXXVII. Ordonius filius eius adeptus est regnum satis prudens, & in
 exercendis disponendisque exercitiis nimis sapiens. Frater autem eius numine Sanc-
 tius consilio inito cum amiculo suo Garfæano Rege Pampilonensium, & Fernando
 Gundisalu Burgensium Comite, unusquisque illorum cum exercitu suo Legionem
 accesserunt, ut Regem Ordonium à regno expellerent, & fratrem eius Sancium face-
 rent Regem. Quo audito Rex Ordonius satis bene exercitatus stetit, suasque ciuita-
 tes fortiter defendit, & regni sceptrum viriliter vindicauit. His supradictis remcanti-
 bus ad propria filiam Fernandi Gundisalu, quam ob causam ut pacificaret Castella-
 nos & Legionenses acceperat, reliquit nomine Vrracam, eo quod pater eius impugna-
 bat ipsum & aliam duxit vxorem nomine Geloynam ex qua genuit Regem Veremun-
 dum, qui podagricus fuit. Gallici etiam videntes dissensionem inter Legionenses &
 Castellanos, contra Regem Ordonium rebellare ceperunt. Ipse vero Rex Ordonius
 magno exercitu aggregato Galleciam edomuit. Visibonam deprexdauit & multa spo-
 lia simul cum captiuis duxit ad sedem suam Legionem. Fernandus vero Gundisalu
 cuius

trius erat studium regnum omnimodè perturbare, nolens nobiles ad Regis Ordoonj seruitium præparauit, eo quod ipse Rex cum magno exercitu venicbar super Castellam, & Sarraceni propter nostrorum discordiam fines terræ Burgeosum deuastrabant. Sed comes Gundisaluus Fernandi accepto exercitu Legionensium & suorum, huiusmodi multitudinem Sarrazenorum, qui sanctum Stephanum de Gormaz obsederant, hostiliter interfecit. Rex verò Ordonius cum super Sarrazenos ire disponeret, propria morte in vrbe Zemoræ decessit, & Legione quiescit iuxta patrem suum in aula Sancti Saluatoris. Regnavit annis quinque & mensibus sex.

Era DCCCCLXXXII. Ordonio defuncto Sancius frater eius pacifice apicem regni suscepit. Ferdinando autem Gundisalui cum omnibus militibus contra ipsum magno facta coniuratione Rex Sancius ex Legione egressus Pampiloniam venit ad auxilium suum Regem Garseahum. Erat quidem Sancius crassus nimis, ita quod non poterat sine sui maximo gratumio equitare, & de consilio auniculi sui Regis Garseani ad Abderamam Regem Cordubensem venit, ut de tanta crassitudine à Sarrazenis acciperet medicinam. Omnes vero magnates regni eius itro consilio eum Fernando Gundisalui comite Burgeosi, Ordoonum malum eligeret in regnum filium eius Adelfonsi cæci. Fernandus autem Gundisalui dedit illi filiam suam in vxorem nomine Vracam, relictam à Rege Ordonio filio Ramiri Regis: & ipse Fernandus Gundisalui securus Castellam regere cepit. Erat tunc in Castella & in Alaya adoleseceus quidam eorum generosus nomine, Vela, qui contra Fernandum Guodisalui rebellare parauit, eo quod esset de nobilibus Castellæ, & nolebat dicto Fernando Gundisalui subditus obedire. Fernandus autem comes armis eum à Castella & Alaya expulit, & ad Sarrazenos ire coegit. Rex autem Sancius à Sarrazenis accepit medicinam de crassitudine sua, & ad pristinam leuitatem peruenit. Ex consilio inito cum Abderamam Rege Cordubensem cum innumerabili Sarrazenorum exercitu venit Legionem, ut regnum acciperet, à quo fuerat eiectus. At vbi terram regni sui intrauit, & Ordonius malus hoc audiuit, ut erat muliebris, & dissolutus, nimio timore perterritus ex Legione per eodem fugit, & Asturias intrauit, & regno caruit. Ille caruit, Sancius regnum suscepit, & ingressus Legionem edomuit regnum suum. Supradictus quippe Ordonius ab Asturias profectus ad focerum suum veoit. Comes autem Fernandus filiam suam illi abstulit, & cum duobus filiis à Castella expulit, & ad Sarrazenos ire compulsi. Ipsa vero Vraca alterum virum accepit. Ordonius dum vixit inter Sarrazenos mansit, & exulando pœnas persoluit. Tunc præfatus Sancius Rex vxorem nomine Tharasiam duxit, ex qua filium habuit Ramirum. Post hæc salubre iniecit consilium cum vxore sua & sorore Geloyra, ut nuocios mitteret Regi Cordubensi, & peteret corpus sancti Pelagij, qui tempore Regis Ordoonj sub Abderama Rege martyro fuerat coronatus. Costruxerat quidem Rex Sancius infra muros Legionis monachorum monasterium, ad quod volebat corpus sancti Pelagij deferre. Et dum legatos vna cum Velascone Legionensi Episcopo ad Sarrazenos pro pace & pro corpore sancti Pelagij Rex Sancius misit, egressus ex Legione veoit in Galliciam, & domuit eam vsque ad flumen Dorij. Quo audito Guodisaluus, qui dux erat ultra flumen illud, congregato magno exercitu venit vsque ripam ipsius fluminis. Deinde missis nunciis, & dato iuramento ut solueret tributum de ipsa terra quam tenebat, callide aduersus Regem cogitans veoenum illi in pomo direxit. Quod dum gustasset, sensit cor suum immutatum, & festinus cepit remeare Legionem, atque in ipso itinere die tertio vitam finivit, & Legione iuxta patrem suum sepultus est in ecclesia Sancti Saluatoris. Regnavit annis duodecim.

Era M. v. Sancio Ramirus filius eius habens à natiuitate quique annos suscepit regnum patris sui, continens se cum consilio amicæ suæ domine Geloyræ Deo deo, & matris suæ Reginæ Tharasie. Firmavit pacem cum Sarrazenis, & corpus sancti Pelagij martyris ab eis accepit, & cum corporibus multorum religiosorum Episcoporum Legione tumulauit in monasterio, quod pater suus construxerat. Factum est autem ut cum Sarrazeni securitatem accepissent à Rege Sancio, & à filio eius Rege Ramiro, quod non ferrent subsidium Castellanis, direxerunt arma contra Comitem Fernandum Gundisalui, & cum non possit eis dictus Comes resistere, ceperunt Sarrazeni Gormaz, & Septimancas, & septem Pulicam: & multas strages & horrendas perpetraverunt in terra Christianorum. Erat cum Sarrazenis supradictus Vela nobilis Castellanus, qui propter vindictam expulsionis suæ à Castella humanitatis immemor trucidabat crudelissime Christianos. Eo tempore ceperunt Sarrazeni Zemoram, & subuerterunt eam. In tanta clade se gerente terra mortuus est Fernandus Gun-

difalvi Comes Burgenfis morte propria, & fuffecit ei Garfeas Fernandi Comes filuseius, qui cepit contra Sartacenos fe viriliter exercere. Anno autem fecundo regni Ramiri Regis centum claffes Normannorum cum Rege fno Gundaredo vident diffenfiones Gothorum ingreffæ funt Galliciam, & ftrages multas facientes in giro Sancti Iacobi, Epifcopum loci ipfius nomine Sifnandum gladio peremerunt, & totam Galliciam deprædati funt, vique dum pervenirent ad Alpes montis Zebriari. Tercio vero anno remeantibus illis ad propria poft multam eadem & captivitatem Chriftianorum, Comes Gundifalvus fatisfactionis in nomine Domini, & in honore Sancti Iacobi Apoftoli, cuius terram deaftauerant, cum exercitu magno venit obviam illis, & cepit cum eis fortiter præliari. Dedit illi Dominus victoriam, & omnem gentem ipsam Normannorum fimul cum Rege fno Gundaredo gladio interfecit, atque claffes eorum igne ctemavit. Rex autem Ramirus accepit vxotem nomine Vrtacam, & cum eilet in pueritia & modica fcientia, cepit Comites Gallicie factis ac verbis irritare, & eis crudelis exiftere. Ipsi autem Comites talia ægte ferentes Regem alium nomine Veremundum filium Regis Ordonij fuper fe erexerunt, quem in fede Sancti Iacobi Apoftoli confirmaverant, etā m x v i i i. Idibus Octobris. Quo audito Rex Ramirus ex Legione ad Galliciam cum exercitu properavit. Rex vero Veremundus obviam illi exiit, in portella de arenis, & ceperunt acriter præliari. Nullus tamen eorum alteri cedens funt fe parati ad inuicem, & multi ex vtraque parte Chriftianorum fe cade mutua profternerunt. Per duos continuos annos inter Legionenfes & Gallicos interftinum bellum fuit, quo ex bis & illis innumera- biles corruerunt. Qua cade valde diminuta fuit fortitudo Gothorum. Rex vero Ramirus proprio morbo Legione deceffit, & in Deftriana fepultus fuit. Regnavit quindecim annis, menfibus feptem.

Era m x x. mortuo Ramito Veremundus Ordonij Regis filius, vt audivit de morte eius, venit Legionem, & accepit regnum pacifice, quia ipfe erat ptopinquior generi regali, ad quē fpectabat fceptum regni. Is fuit vir fatis prudēs, leges factas à prædecefforibus fuis Gothorum Regibus firmavit, Canones aperite iuffit, & fanctorum Patrum inftituta perquifuit. Tamē obtinebat ut leuitas mores eius bonos, quoniam leuiter fufurtonibus præbebat anrem. Vnde tres ferui ecclefie fancti Iacobi Apoftoli, quorum nomina hæc funt, fcilicet Zadon, Cadon, & Anfion, accufauerunt apud eum falfo dominum fuum Adulpbum Epifcopum de criminibus peffimis, & quod promiferat Agarenis fe Sarracenum futurum, & eis totam terram Gallicie traditurum. Rex vero indifcrete credidit tribus falis teftibus, & iuffit velociter Iacobenfem Epifcopum ad fe venire Ouerum. Prouocabat Regem hoc magis credere, quia idem Epifcopus filius fuerat iunioris Gundifalvi ducis, qui Regi Sancio dederat venenū in pomo. Iuffit itaq; Rex quartæ taurum ferociffimum ad interficiendum dictum Epifcopum. Pontifex vero in die cæne Domini, ficut fibi præceptum fuerat, venit Ouerum. Cui milites Regis dixerunt vt prius veniret ad Regem quam Ecclefiam intraret. Ipfe autē fuitus à Domino dixit: Ego prius ibo ad Regem Regum Saluatorum meum, & poftea veniam ad tyrannum Regem veftm. Illico intrauit Epifcopus ecclefiam noftm Saluatoris, fcilicet quod futurum erat, & induit fe facris pontificalibus indumentis, & celebrato diuino myfterio fic ab ecclefia indutus exiit, & ad iocum vbi erat taurus venit ante fotes palatii Regis. vbi fere omnes nobiles Aftures conuenerunt ad traftandum in curia Regis contra Sarracenos, qui regnum Legionenfe deaftabant. Tunc Rex taurum dimitti præcepit. Taurus autem velociter cucurrit, & cornua in manu Epifcopi dimifit, & reuerfus multos deifores interfecit, & poftea filuas vnde venerat, petiit. Epifcopus veto ad ecclefiam reuerfus, cornua quæ in manibus tenebat, ante altare noftm Saluatoris proiecit: & Cadonem & Zadonem & Anfionem excommunicauit, & orauit voce clara dicens: Quod de femine eorum vique in finem mundi quidam effent leprofi, alij cæci, alij claudi, & alij manci propter crimē falum quod impofuerat ei. Rex vero vt miraculum vidit, nimum doluit, & fatisfacere Epifcopo voluit. Sed Epifcopus vitra Regem videre noluit. Manfit in eadem fede quatuor diebus, & fecunda feria poft Pafcha ab Ouetu cum fuis exiit, & in vallem Pramarenfem ad Ecclefiam fanctæ Eulalie venit. Quo loco per cuffus infirmitate corpus & fanguinē Domini fumpfit, & quarta feria illucelcente die fpiritum Domino tradidit. Tunc fui qui venerant cum eo feterunt fecerunt, vt eum ad Ecclefiam fancti Iacobi Apoftoli deportarent. Sed Dominus tam immobilem eum fecit, vt à mille manibus hominum moueri non poffet. Deinde accepto confilio fepeluerunt eum in ipfa Ecclefia fanctæ virginis Eulalie.

Eo tem-

Eo tempore Rex Agareus, nomine Alphagi, fecit se vocare Almanzor, & vnâ
 cum filio suo Abdamelech, & cum prædicto Vela comite Castellano, & aliis comitibus
 Christianis exulatis regnum Legionensem, & regnum Pampilonensem, & comita-
 tum Burgenfium fortiter deſtaſtabat. Etæ enim diſcordia magna inter Gotthos: & non
 erat qui alteri ferret ſubſidium. Habebat ſecum dictus Almanzor multitudinem Chri-
 ſtianorum, quos ita honorabat, vt ſi inter Chriſtianos aliqua oriſſetur ſeditio ad ſedand-
 um tumultum potius de barbaro quam de Chriſtiano mortis ſententia ferebatur. Lar-
 gus erat & hilaris barbarus Almanzor, & dnm multis abundanter theſauris, cunctos mun-
 neribus ad ſuam beneuolentiam attrahebat. Iam cuncta quæ à flumine Dorj, quod
 10 tunc temporis inter Chriſtianos & Saracenos pro limite habebatur, vſque ad flumen
 Eſtola: deſtaſtauerant Saraceni, & ad debellandam Legionem ſem vrbē properans Al-
 manzor in ripa fluminis Eſtola: tentoria fixit. Rex autem Veremundus cum exercitu
 ſuo hoſtibus armatus occurrit. Commiſſoq; cum eis prælio vſque ad tentoria illos ma-
 gna cæde proſtrauit. Porro Almanzor vbi ſuos ſæda fuga præbere terga vidit, indigna-
 tus de ſolio in terram proſiliit. Fertur enim Almanzor hoc ſignum calumniæ dum ma-
 le pugnarent offendere ſuis militibus, quod depoſito aſſeſo galero, quo aſſidue caput
 tegebat, humi eum calumnia reſideret. Quem decaluatum videntes ſui milites, alteri
 alteros adhortantes noſtros vodic; magno cum fremitu circumuenerunt. atque verſa
 vice eos à tergo perurgentes per medias ciuitatis Legionenſis portas in intermixti irue-
 20 rent, niſi ingens pluuia cum turbinibus eam dirimeret litem. Barbarus attamē hoc anno
 propter imminentem hyemem in patriam ſe recepit. Sequenti vero anno obſedis
 Legionem, & eam fortiter oppugnabat. Rex autem Veremundus podagrica ægritudine
 nihilum grauius, cum oō poſſet barbaro obuiare, ſe recepit Ouetum. Dum itaque
 per annum integrum oppugnaretur ciuitas Legionis, facta eſt murorum irruptio iuxta
 portam occidentalem. Comes Guillelmus Gundiaſalu Galleus, qui ad deſenſionem
 Chriſtianitatis eidem ſe cōtulerat ciuitati, cum grauiffime ægro taret & audiſſet, quod
 erat facta irruptio, fecit ſe ſuis armis indui, & in lecto ad locum, vbi murus erat fuſſoſ-
 ſus, deſcendi: vbi per tres dies adeo ſuit fortiter dimicatum, vt multa millia Saraceno-
 30 rum occumberent in eodem loco. Quarta autem die fortiter pugnantibus barbaris
 alia irruptio facta eſt iuxta portam meridionalem. Deinde irruentibus barbaris ciuitas
 capta eſt. Comes autem Guillelmus Gundiaſalu in eo loco, vbi iacebat, armatus à Sa-
 racenis occiſus eſt. Tuoc Rex Almanzor iuſſit portas ipſius ciuitatis, quæ opere mar-
 moreo erant conſtructæ, à fundamentis deſtrui, & turres murorum diruere præcepit.
 Fecit etiam deſtrui arcem à fundamentis iuxta portam Orientalem. quæ altiffimis &
 fortiffimis turribus lapideis erat munita. Mandauit tamen ad portam Septentriona-
 lem vnā relinquereturrem, vt ſecula futura cognoscerent, quam ipſe deſtruxerit
 ciuitatem, cum omnes aliæ murorum turres ſere illius fuerint altitudinis. Poſt hæc
 barbarus cepit Aſtoriam, & turres illius aliquantulum præcipitauit, Coſanciam
 à fundamentis deſtruxit, & Eccleſiam Sanctorum Facundi & Primitiui ſubuerſit.
 40 Veruntamen Aſtam, Lnnam, Gordonem, & Arbolium non cepit, nec Berizum intra-
 uit. Deinde reuerſus in Caſtellam Almanzor cepit Atenzam, & Ofnam, & Aleobam,
 & ab ipſis fundamentis deſtruxit. Venientes autem Aſtutes Legionem tulerunt cor-
 pus ſancti Pelagij, & corpora Regum, quæ erant in Aſtorica, tranſtulerunt Ouetum.
 Multa etiam Sanctorum corpora ex deſtructis Chriſtianorum ciuitatibus Ouetum
 delata ſunt & ſepulta. Quidam etiam clerici Legionenſis Episcopatus corpus ſancti
 Froylani Episcopii tranſtulerunt ad loca tuta ſubmootana, quæ dicitur Vallis ceſar, &
 poſuerunt illud ſuper altare ſancti Ioannis Apoſtoli. In tantum Dominus pro peccatis
 noſtris Regi Almanzor ſuper geotem Chriſtianorum ſeuire permiffit, vt per duode-
 cim contindos annos totidem vicibus Chriſtianorum fines aggredereſſetur, & ſemper
 50 victor reuertereſſetur Cordubam. Poſtremo omnia loca plana ſibi ſubiugauit, & tributa-
 ria fecit. Ea tempeſtate io Hiſpania cultus diuinitus perijt, & omnis gloria Gotthorum
 decidit, atque congeſti Eccleſiarum theſauri funditus direpti ſunt.

Tertiodecimo vero anno Almanzor barbarus cum magno exercitu per fines Por-
 tugalie hoſtiliter intrans illius regionis omnia deſtaſtauit. Non ſuit ciuitas, nec muni-
 tio, quæ illi reſiſtere poſſet, vſque dum peruenit ad partes maritimas Occidentales Hi-
 ſpaniæ, & ciuitatem & eccleſiam, in qua corpus beati Iacobi tumulatum eſt, deſtruxit.
 Ad ſepulchrum vero beati Iacobi Apoſtoli, vt illud frangeret, audacter accedit, ſed ter-
 tiſſima quadam fulguratione rediit: Eccleſias, monaſteria, & palatia fregit, atque igne
 cremauit. Rex autem celeſtis Dominus Ieſus Chriſtus non eootioens in ira ſua mi-

Ierico dias suas, beati Iacobi Apostoli meritis ultionē fecit de inimicis suis. Misi namque Dominus diariam & dyssenteriam in ventrem Agarenorum: & partim infirmitate, partim subitanea morte quotidie gens ipsa minuebatur, & ad nihilum veniebat. Tulit autem barbarus Almanzor campanas minores ecclesiarum sancti Iacobi, & ob insigne fecit eas Cordubem deduci, & in oratorio suo pro lampadibus suspendit eas. Rex autē Veremundus misit pedites agiles, & expeditos plurimos, qui adiuti auxilio beati Iacobi Apostoli, per montana Gallecię Saracenos more pecudum trucidabant.

Post hæc Rex Veremundus misit nuncios ad Comitē Garfiam Fernandi de Castellā, & ad Garfeanum Regem Pampilonensium, ut auxillum præberent ad tantū hostem debellandum. Tunc Rex Garfeanus maximā partem sui exercitus misit, & Comes Garfias Fernandi per se cum omni exercitu suo venit. Rex autē Veremundus, quia eo quod podagricus erat, nullatenus poterat equitare, humeris hominū baiulatus cum suo exercitu properavit. Cumq; Almanzor egressus de Gallecia Castellę fines vellel iterum deuasare, occurrit ei cum magno exercitu Rex Veremundus, & in loco qui dicitur Canatanazor, inito certamine multa Saracenorum millia corruerunt, & nisi nox diem clausisset, ipse Almanzor fuisset captus. Tamen ipsa die non fuit victus, sed de nocte arripuit fugam cum suis. Sequenti vero die Rex Veremundus præcepit acies ordinare, ut in ipso diei crepusculo contra Saracenorum exercitum dimicaret. Sed properante exercitu ad castra Saracenorum inuenerunt tantummodo tentoria fixa cum multitudine spoliatorum. Comes autem Garfias Fernandi infecutus Saracenos, qui fugiebant, eorum innumerabilē extrinxit multitudinē. Mirabile est dictū ipsa die qua in Canatanazor succubuit Almanzor, quidam quasi piscator in ripa fluminis de Guadalquivir quasi plangens modo Chaldaico sermone, modo Hispanico clamabat, dicens: En Canatanazor perdidit Almanzor el tambor: id est, in Canatanazor perdidit Almanzor tympanum suū sistrum, hoc est, lætitiā suā. Veniebant ad eum barbari Cordubenses, & cum appropinquarent ei, evanescebat ab oculis eorū, & iterum in alio loco apparens eadem plangens repetebat. hunc credimus diaboli fuisse, qui Saracenorū plangebat deiectionem. Almanzor autem ab hac die qua succubuit, noluit comedere, neque bibere, & veniens in civitatē, quę dicitur Medinacelem, mortuus est, & ibidem sepultus.

Post hæc Abdamelech filius eius anno sequenti venit cum exercitu magno iterum Legionē, & destruxit de novo muros eius, ne Christiani eam iterum popularent. Comes autem Garfias Fernandi cum Legionensibus & Castellanis exiit obviam ei, & fugavit eum à regno Legionensium. Gens vero Gothorū Dei miseratione à tanto hoste liberata, vires paulatim recepit, & in cōcordiam versā est. Nam miserunt ad Velam supra satrum nobilem, & ad certos comites Christianos, qui erant cum Saracenis: & tam Rex Veremundus quam Rex Garfeanus, necnon & Comes Garfias Fernandi eos restituerunt hæreditatibus, & directuris suis, & pro patria & fide Catholica fortiter dimicauerunt. Rex vero Veremundus adiutus à Domino cepit construere Ecclesiā sancti Iacobi Apostoli, & certa loca sacra in melius restaurare. Sed dum in multis receperisset correctionē, tamen semper susurriones audivit. Nam in multis, accusantibus quibusdam domnum Gudestum Ouertensem Episcopū, cepit eum, & in castro quod dicitur Pina reginē in finibus Gallecię per tres annos in vinculis tenuit. Sed mundus Saluator tantam succitacē dedit in terra, quod nullus homo arare potuit, unde facta est fames valida in tota Hispania. Tunc homines quidam Deum timentes dixerunt Regi: Domine Rex, quidam serui Dei in visione viderunt, & dixerunt nobis, quod peccasti in Dominum, quando cepisti Ouertensem Episcopum, & non pluit, nec fames exiit à regno tuo quousque soluas eum, & restituas ei Episcopatū suū. Hoc audito Rex misit nuncios ad Astoricensem Episcopum dominum Xemenum, cui commendauerat Ouertensem Ecclesiā, & iussit absolui præfatū Ouertensem Episcopum, & honorifice restituit eum ecclesię suę. Etenim Rex Veremundus quia facile deuiabat ad malum, facilius ad bonū misericordia flecebat. Ab illa igitur die Dñs Iesus Christus super faciem terrę dedit pluuiam, & terra dedit fructum suū, & expulsa fuit fames à regno Gothorum.

Habuit duas legitimas uxores Rex Veremundus: vnā Velasquitam quam viuentem dimisit, & aliam nomine Geloyrā, ex qua habuit filios Adefosum, scilicet & Tharsiam. Habuit etiam duas nobiles concubinas: & ex vna genuit infantem domnū Ordonium, & ex alia infantisiam domnam Geloyram. Ipse infans Ordonius ex Infancissa Fronildi Pelagij genuit plures filios: quorum nomina hæc sunt, Adefonsus, Pelagius, Sancius & Xemena. Ipsa vero Xemena ex comite Munione Roderici genuit Comitem Rodericum Munionis, qui postea mortuus fuit in lite de sacralias. Præfatus etiam

Rex

Rex ex vna femina nomine Liefquira, pulcherrima genuit infantissimam Christinam. Ipsa vero Christina genuit ex infante Ordonio cæco filio Ramiri Regis plures filios & filias, Adefonsum scilicet, Ordonium, Pelagium Comitissam, & Efdoniam, quæ fuit vxor Pelagij Froytz, qui diaconus fuit, & genuit ex eo Comitem Petrum, Ordonium, Pelagium, Munionem & matrem Suari Comitis & fratrum eius, & Tharasiam Comitissam Carrionensem, quæ ædificauit ecclesiam sancti Zoily martyris. Isti omnes dicti fuerunt infantes de Carrione. Rex autem Veremundus maxima pedum grauatus ægritudine per manum Episcoporum & Abbatum multas elemosynas faciens de malis commissis penitentiã egit, & in Betizo vitam finit atque in Villa bona sepultus fuit, & post aliquantos annos à filio suo Rege Adefonso translatus est Legionem: & vna cum vxore sua Regina domna Geloira in ecclesia sancti Ioannis Baptiste quiescit. Regnavit autem annis decem & septem. Post mortem Regis Ramiri eum ante duobus annis regnavit, & mensibus septem.

Era MCCCXVI. Adefonsus filius eius habens à natiuitate sua annos quinque adeptus est regnum. Hic nutritus est à Melendo Gundisalui Comite Gallecie, & ab eius vxore Comitissa domna Maiore: & dederunt ei filiam suam in coniugium, nomine Geloiram: ex qua genuit Veremundum & Sanciam, post mortem cuius duxit aliam nomine Vrracam. Eo fere tempore cum rebellaret Sancius contra patrem suum virum strenuum Burgesium comitem Garciam Fernandi, ipse comes Garcias mortuus est, & successit, & filius eius nomine Sancius in comitatu Burgenfi vir armis strenuus, prudens in agendis, in sententia iustus, & labori eedere nescius, qui multas clades intulit Sarracenis. Tameo dum ipse rebellaret contra patrem suum, venerunt Sarraceni propter eorum discordiam, & capientes urbem Abalam funditus destruxerunt eam. Ceperunt etiam sanctum Stephanum & Croniam. Comes autem Garcias Fernandi dum cum paucis vellet obuiare Sarracenis, & incaute se gerere, captus est ab eis, & post paucos dies propria morte decessit. Tunc comes Saneius filius eius collecto in multo exercitu Legionensium, Pampilonensium, & suorum perrexit Toletum, vtriusque patris iniuriam vindicaret, & multas strages circumquaque ferro & flamma faciens, acceptis multis muneribus à barbaro Toletano Rege, in Castellam victor reuersus est, & multas victorias nobiliter de Sarracenis obtinuit sæpe, ita vt vsque Cordubam hostiliter pergeret, & multas cedes Sarracenis inferret. Præfatus autem Rex Adefonsus sceptrum regni nobiliter gubernauit eo, quod sapienter se consilio rexit.

Tamen dum esset puerulus, & Adella Rex Toletanus Legionensē regnum hostiliter in se staret, inito consilio nobiles regni dederunt Tharasiam sororem Regis Adefonsi barbaro pro coniuge, ipsa nolente eo, quod occulte se simulabat Christianam, & auxilium contra Agarenos exteris Regi Adefonso se præstaturum iuramento summauit. Quæ cum esset virgo Christianissima, & Toletum perductam barbarus vellet eam cognoscere, dixit ei: Noli me tangere, quia paganus. Si vero me tegeris, Angelus interficiet te. Tunc Rex derisit eam, & concubuit eum ea semel, & statim sicut illa prædixit, percussus est ab Angelo Domini. Ille autem vt scisset mortem propinquam adesse, sibi vocauit cubicularios suos, & præcepit eis onerare camelos auro, argento, gemmis & vestibus pretiosis, & adducere illam ad fratrem suum.

Rex autem Adefonsus celebrauit concilium cum Episcopis, Comitibus & potentibus suis. Era MCCCXVII. & repopulauit Legionensem urbem, quæ vt prædictum est à Rege Agarenorum Almantor fuerat depopulata. Rædificauit omnes portas eiusdem ciuitatis ex luto & ligno, & dedit ei bonos foros, & motes: quos debet habere tam ciuitas, quam totum Legionensem regnum à flumine Pisorga, vsque ad extremam Gallecie partem in perpetuum. Fecit etiam ecclesiam sancti Ioannis Baptiste in ipsa vrbe ex luto & larete, & collegit omnia ossa Regum & Episcoporum, quæ in ipsa erant ciuitate, & in ipsa ecclesia sepeliuit ea simul, & super ea ædificauit altare ad honorem sancti Martini Episcopi & Confessoris. Deinde transtulit ossa patris sui Veremundi Regis, qui sepultus fuerat in Berizo in Villa bona, & sepeliuit ea in Occidentali parte ipsius ecclesie in sepulchro marmoreo vna cum matre sua Regina domna Geloira. Restauratum etiam iuxta eandem ecclesiam monasterium sancti Pelagij, quod ab Agarentis fuerat destructum. Quo loco soror eius prædicta Tharasiam in monachali habitu cum virginibus Deo dicatis diu permansit, & postea Queto obiit, & in monasterio sancti Pelagij sepulta fuit. Eo fere tempore supradicto Velacomite mortuo duo filij eius Didacus & Syluester cum Sanctio duce Burgesium nolent obedi- à Castella cum magno dedecore electi sunt ab ipso duce. Ij venientes ad Regem Adefonsum, honorifice

sunt ab eo recepti: & dedit eis terram in submontanis. Post hæc Rex Adefonsus ordinatus sapienter per regni confinia sebus cepit Sarracenis bella inferre, & regnum sibi subditū nobiliter gubernare. Anno igitur regni sui vigesimooctavo aggregato magno exercitu obsedit Vescum in Portugale magnum oppidum, quod adhuc deſinebatur à Sarracenis. Cumq; quadam die propter nimium seruatē Solis indutus, tantummodo pallio & camissia longe à muris ipsius ciuitatis equitaret, à quodam insigni baleario Sarraceno inter scapulas sagitta percussus est. Cumq; sensisset se lethali ter vulneratū, vocauit Episcopos & Abbates, & ab eis accipiens corpus & sanguinem Domini, mortuus est, & sepultus in Legioni iuxta patrem suum & matrem suam.

Era M. l. x. v. mortuo Rege Adefonso filius eius Veremundus successit in regnum Legionensium. Qui reuera Veremundus Patricius, puer constitutus in Regem, non vt illa ætas diuersis puerilibus & lasciuis cupiditatibus astringi assolet, constructis dignoscitur, sed in ipso teneri regni exordio ecclesias Christi gubernate, easque à prauis hominibus defendere, cænobiorum ceptius pater consolator existere, & pauperum rutor sedulus esse cepit. Duxit uxorem filiam Sancij ducis Castellani nomine Tharsiam: ex qua suscepit filium Adefonsum, qui post paucos dies mortuus est. Sancius vero Burgenſium dux quam gloriose se gesserit in suæ comitatu, non posset noster ad plenum euoluere stylus. Dedit namque bonos foros & mores in tota Castella, & sapienter & fortiter se gessit in suo ducatu. Hic accepit à Sarracenis Gormaz, Osmam, & sanctū Stephanum, & alia multa in Extremadura. Habuit filium nomine Garſeam, & filias duas: quarum vnā dedit Regi Veremundo Legionensium in uxorem: & aliam Sancio Cantabrorū Regi: ex qua idem Sancius genuit duos filios, scilicet Garſeam, & Fernandum. Obiit comes Sancius, & successit ei in ducatu Burgenſium inſans Garſea filius eius. Tunc Burgenſes comites inito consilio miserunt ad Veremundum Regem Legionensium, vt uxorem suam Sanciam comiti Garſie daret in coniugem, & concederet eundem Regem Castellæ vocari. Rex ita tamen Veremundus hoc se facturū promiſit. Vnde factum est, vt cum eſſet Rex Veremundus Ouetu, venerunt Burgenſium nobiles cum comite suo infante Garſia in Legionem proponentes ire Ouetum, tum causa orationis, tum vt loquerentur cum Rege de matrimonio contrahendo, & Regis nomine Garſie duci obtinendo: sed filij Velæ comitis supra dicti aggregantes exercitus in submontanis memores malorum, quæ sibi fecerat dux Sancius, ambulantes per totam noctem intrauerunt Legionem: & tertia feria illuſcente die occiderunt ipsum infantem Garſeam in porta ecclesiæ sancti Ioannis Baptiſtæ. Didacus comitis Velæ filius ipsum Garſiam in Baptiſmo de ſacro fonte leuauerat, & propria manu occidit eum enormi ſacrilegio perpetrato, & Dei timore poſtpoſito. Tunc occiſi fuerunt multi tam de Castellanis, quam de Legionenſibus, qui ad deſenſionem Garſie ducis conſuebant. Poſt hæc cum iam multitudo conſlueret ad vindicandam mortem Garſie, ducis, prædicti filij Velæ, ſcilicet Didacus & Sylueſter fugientes ſe in montibus, locis tutiſſimis contulerunt. Inſans vero Sancia prædicta fecit plantum magnum ſuper ducem Garſiam, & ſepeliuit eum honorifice iuxta Regem Adefonſum patrem suum in ecclesia sancti Ioannis Baptiſtæ. Puer ſere tredecim annorum erat inſans Garſias quando mortuus eſt.

Sancius autem Rex Cantabrienſium, qui genet erat Sancij ducis Castellani, successit Garſie in comitatu Burgenſium, & cepit regnare in Nauarra & in Caſtella. Rex autem Sancius filius fuit Garſeani Regis Nauarrorum, qui & ipſe Garſeanus genitus fuit de Sancio Rege Cantabriz, qui de nobili Gotthorū regali ſemine extitit procreatus. Hic tempore cladis Almanzor, & aliorum Agarenorum fortiter ſe habuit contra Sarracenos. Nam cum Agareni quæque plana Hiſpaniæ occupaffent, Cantabri algotis & laborum pro loco & neceſſitudine iniurias fortiter patientes, arreptis leuionibus armis, per colles & opaca ſiluarum loca pedites ſerpente ex improuiſo caſtra hoſtium, dum aderant inuadendo ſæpe conturbabant. Neque huiusmodi factum ab hoſtibus vſquam poterat vindicari, quia Cantabri ſuccincti & leues, ſtatim vt res poſtulaſſet, in diuerſa rapiébantur. Itaque Maurorum rabies, quæ aliis formidoloſa erat, Cantabris ludibrio habebatur. Quapropter Cantabriorum regnum propter difficultatem introitus & agilitatem incolarum pro maiori parte ſolidum manſit. Vnde Rex Sancius primus, cuius cognomen Auarca, cum Sarraceni tempore hiemali vrbeſ Pamplonæ, nam debellarent, & ipſe eſſet in Pyrenæis montibus, vltra Alpes roſciduallis, & ingens nix clauderet portum, fecit ſibi & ſuis milibus de coriſis erudis & ligneis viminibus ruſticorū more calceamenta, quæ vulgariſſe Auarcas & Barabones vocat, & nocte Alpes

Alpes toscidzualis per nives transit, & illucescente die Agarenis iaculis & gladiis in tantum fortiter innasit, vt perpauci Saracenorum euaderent, qui suis facta praelij nunciarent. Post ipsum surrexit filius eius Rex Garfeanus, qui nobilissimi patris fortissima facta secutus, barbaris armatus crebro occurrit: & eorum imperus, ne in finibus Christianorum more solito deuenirent, constanter compescuit. Quo defuncto Sancius filius eius paternum subiit regnum, qui victoria simili, sicut auius eius, per auaricas & barationes, super eandem urbem Pampilonam multa millia Saracenorum prostrauit, quare etiam ipse Rex Auarca dictus fuit, & ad plana descendens, inimicos huius Christiane longius secedere compulit. Hic autem vt praelibatum est, postquam in Castella regnare cepit, ita comitatum Burgensem ampliavit, vt iam non comitatus Castellæ, sed regnum merito diceretur. Ab ipsis namque Pyrenæis iugis vsque Naiaram, quidquid terræ infra continetur, à potestate Paganorum eripuit; & iter sancti Iacobi aperuit, quod barbarica infestatione clausum erat, & per devia Alauæ peregrini declinabant, quos Sancius Rex absque retardationis obstaculo recta via currere fecit, & in eundis fere victor extitit. Meruit quoque, vt dictum est, natorum contruberno diu feliciterque perfini: quibus viuens pater benigne regnum diuidens Garfiam primogenitum Pampilonensibus præfecit, Fernandum vero bellatrix Castella iussione patris pro Rege suscepit. Dedit etiam Ramiro, quem ex concubina habuerat, Atagonem quondam se motam regni sui particulam, ne fratribus eo quod materno genere impar etat, quasi regni hæreditarius videretur. Deinde mouens arma contra Regem Veremundum Legionense regnum valde minorauit. Tamen contra eum insurgentibus vehementer Legionensibus & Gallecis, ne hoc deueniret in patriæ destructionem, potuit à Veremundo Rege Legionis adhuc in tenetis annis constituto Sanciam sororem suam nobilissimam puellam, dari filio eius Fernando in coniugem propter pacem Christianorum reformandam. Rex autem Veremundus largissima manu regales sororis nuptias exhibuit, & Ferdinandus Sanciam in coniugem accepit. Ceterum Rex Veremundus ab extremis finibus Gallie vsque ad flumen Pisorgam, quod tunc Cantabrienium regnum separabat, Rex constituitur. Porro Sancius Rex in senectute bona plenus dierum dum filius eius Garfias ob vota soluenda Romam commearet, ab hac vita decessit. Quem Fredenandus apud Oniensæ cœnobium magno cum honore, vt tantum patrem decebat, humari fecit. Rex vero Garfias postquam solutis Deo votis Roma rediit, & obitū patris percepto Pampilonensi prouinciæ appropinquauit, audiuit Ramirum fratrem suum ex concubina ortum, super regno sibi insidias tendere. Qui nimirum Ramirus ad hoc perficiendum adunauerat sibi quosdam Maurorum Reges, Cæsar Augustanum scilicet & Ocsensem, arque Tulelanum: quorum præsidio fretis positis castris super Taphaiam fratri campale bellum indigne comminabatur. Cuius superbiam, quia animositas Garfiae Regis ferre non sustinebat, collectis Pampilonensium fortissimorum copiis castra hostium extemplo aggreditur. Deinde maxima parte hostium trucidata, ceteri qui remanserunt, relictis tentoriis, stipendiiq; merces fugam arripiunt. Ramirus autem nisi disscalceatus super equum capistrum tegeat tura peteret loca, dies illa sibi vltima foret.

Post hæc ex vinculo unitatis & dilectionis oritur inter Regem Fernandum, & Regem Veremundum sua discordia, quæ omnium malorum seminarium bonorumque semper turbatrix fuit. Siquidem præfatus Rex Sancius pater Regis Ferdinandi post mortem Legionensis Regis Adefonsi Rege Veremundo puerilibus annis impedito, partem regni sui, videlicet à flumine Pisorga vsque Celam, suo domino mancipauerat, & tam in ipsa terra, quam in rota Castella eidem filio suo Fredenando Regi & Sancie Reginæ dominandi dederat potestatem. Veremundus autem ubi Rex Sancius expulsi patrem regnum sibi vindicare disposuit. At hoc Fredenandus, cui Adefonsi Regis filia nupserat, videbat esse iniustum, si vxor eius foret omnino expers regni patris sui. His itaque repugnantibus magna inter vtrumque nascitur commotio bellum sed quoniam viribus militum impares erant, adeo quod Fredenandus ferre Veremundi impetus non valeret, auxilia fratris sui Regis Garfiae ad expugnandum hostem obnixius poscit. Fernandus igitur & Garfias frater eius aggregatis fortissimorum militum copiis, dum ad expugnandum hostem properant, ecce Rex Veremundus cum suis transfecto Cantabrienium limite eis armatus occurrit: & iam in ripa fluminis de Pisorga super vallem Thamaron vtriusq; exercitus oppositæ acies conspicebant se fulgentibus armis, cum Rex Veremundus acer & imperterritus primo insignem equum suum Pelagiolum calcitribus vtgeret: & cupiens hostem ferire, rapido cursu intet

sibi sanguinem vel dominum vindicare singulariter anhelabant. Mane itaque facto cum primo Sol refulsisset, vndique ordinariis aciebus ingens clamor utrinque attollitur, inimica pila eminus iaciuntur, & mortiferis gladus res geritur. Cobors tamen fortissimorum militum, quos paulo ante tetigi, laxis habenis desuper incurstantes per medias acies secando omnem impetum crispatis hastis in Regem Garfiam inferunt, atque consilium, exanimem de equo in terrâ præcipit. In quo bello duo ex magnis militibus Garfiæ cum eo interfecit sunt. Rex autem Fernandus præcepit suis ne fugientes Christianos occiderent volens ciuibz parcere, Vnde factum est, vt Sarraçeni, qui venerant ad pugnandum dum fugerent, maior pars illorum captiuata est. Corpus vero Garfiæ Regis in ecclesia B. Maræ de Naiara sepulturæ traditum est, quâ ipse à fundamêto deuote cõstruxerat, atque argêto & auro sericisq; ornamētis pulchre ornauerat.

Rex autem Fernandus postquam mortuo Rege Garfiâ & Rege Veremundo ab ultimis finibus Galliciæ vsque Tolosam, omne regnū ditioni suæ subactum videret, omne tempus reliquum iam securus de patria in expugnandis barbaris, & ecclesiis Christi deorandis agere decreuit. Igitur annū regni sui decimosexto de campis Gortborū cum exercitu magno mouens in Portugalem profectus est. Etenim ex Lusitania provincia & Iberica barbari erumpentes impie dominabantur in partibus illis. Rex autem Fernandus per omne vitæ suæ tempus hoc immobili mente firmiter statuerat, scilicet non prius ab incepto desistere, aut semel suscepto labori cedere quam hoc q̃ efficere conaretur, perfectio sine cõcluderet: ex qua reformido eius corda barbarorū perterrita. Paratis itaque stipendiis omnibus primo impetu oppidum Sena cum circumiacentibus castris inuasit interfecit barbaris, & ex eis quos voluit in seruitutē sibi suisq; redegit.

Triumphato ergo oppido Sena ad debellandam Velsensem ciuitatē accelerat ea scilicet causa, vt factorum suorum reddita vice pro Adefonso Rege socero suo interfecto ciuitatis illius barbari soluerent debitas penas. Erat in ipsa ciuitate sagittariorum fortissima manus, cuius impetū si aliquando milites ad murū causâ dimicandâ accederet, nisi clypeis tabulas superponeret, aut aliqua obstacula fortiora ferre nō valeret, cum sagitta singularē clypeum & lorica pertransiret. Exploratis igitur omnibus ciuitatis ingressibus, positisq; castris Rex electos & milites & balearios ad ciuitatē cursu tēdere, & portas obidere præcepit. Deinde cōmissio prælio per aliquot dies cū magna fortitudine cœtatur cepit eamque inuento inibi sagittationis insigni qui Adefonsum Regem interfecerat, eum manibus & oculis & altero pede priuare iussit. Ceteri veto Sarraçeni qui gladium euaserūt, militibus fuere præda. Inde propere mouens castra ad Lamec cū ciuitatē peruenit, & cū cum dato exercitu mutū magno conamine irrumpere nititur, q̃ quauis difficultate loci inexpugnabilis videretur, oppositis turribus ligneis, & diuersorū generū machinis, eam breui expugnauit, & Mauros inibi degentes partim gladio interfecit, partim ob diuersa ecclesiāū opera ansis fœtēs iussit cōstringi. Siquidē Rex Fernandus solerti semper cura providebat, vt de victoriarū suarū spoliis ad laudē Dei, qui cum victorē reddebat, melior pars per ecclesias, & Christi pauperes distribuere.

Cepit etiā castrum sancti Iusti super flumen Malua situm & Taroca, cum aliis pluribus circumquaq; positis, ne in eis cōtra Christianos barbari vltcrius præsidia ponerent, ad solum vsq; detraxit. Quibus triumphatis vt Conimbria illarū partium maxima ciuitas, quæ istis præfuerat, Christo subiiceretur lumina B. Iacobi Apostoli perit: atque in ipsa ecclesia, quæ disti Apostoli corpus cōtinet, triduū fecit, & vt gentē Christianā dignaretur adiuuare, & Conimbriā ciuitatē Christiano cultui subiugare Apostolus Iacobus, deuotis precibus precabatur. Dotataq; ipsa ecclesia multis muneribus Rex Fernandus diuino fretus auxilio Conimbriā accelerat, positisq; super eam castris cōsedit. Exaudiuit Dñs preces Regis Ferdinādi: & cū ipse pugnaret apud Conimbriā martiali gladio, Iacobus Apostolus Christi intercedō Dñm pto eo pugnandi in celo. Et cum per aliquot tēporis spatia infra muros Conimbriæ Sarraçenos teneret inclusos, pœtiss in giro machinis & arietib⁹ muros ciuitatis in parte fregerat. Quod vidētes barbari legatos supplicādo ad Regē Fernandū miserunt, quatenus Mauros tantūmodo cōcederet vitā, & acciperet vrbē cum omni eorū substantia, Rex veto Fernandus adquefecit, & ecclēis Sarraçenis quadā die Dominica hora tertia ciuitatē cepit. Quod hæc ciuitas meritis B. Iacobi Apostoli à Rege Ferdinando capta fuerit, sic manifeste innouit. Venerat enim ab Hierosolymis quidā Græculus peregrinus, qui in porticu ecclesiæ B. Iacobi diu permanēs vigilis & orationibus insiltebat. Cumq; intrātes populi laudando, beatū Iacobum militē decantarent, ipse peregrinus dicere cœpit eū non fuisse militē, sed piscatorem. Cum vero pernoctaret in oratione, subito raptus in extrā, ei Apostolus Iacobus

apparuit, & tenens quasdam clauas manncum alacri vultu alloquens dixit. Hæc ita
 quirt, pia precantium vota deridens dicebas me militem non fuisse. Post hæc allatus est
 magnæ stature splendidissimus equus ante fores ecclesiæ, cuius nimia claritas totam
 apertis ianuis ecclesiâ perlustrabat. Quem Apostolus ascendens innotuit peregrino
 illis clauibus se ciuitatem Conimbriam aperiturum, & Regi Fernando in crastinum
 circa tertiam diei horam se daturum. Quibus dictis Apostolus disparuit. Facto autem
 mane peregrinis vocatis clericis & maioribus ciuitatis indicauit eis visionem, & expe-
 ditionis ignarus dixit ipsâ die Regem Fernandum Conimbriam habiturum. Qui de-
 notato die legatos cum festinatione ad castra inuidissimi Regis dirigentes inueniunt
 Conimbriam à Rege Ferdinando captam ea die & hora qua dixerat peregrinus.

Expulsa itaque de Portugali Maurorum rabie, omnes Sarracenos vltra fluuium
 Mondego, qui vtramque provinciam separat, Rex Fernandus armis ire coegit. His vero
 ciuitatibus, quas de potestate paganorum eripuit Selnandum consiliis illustrem præfe-
 cit. Is namque à Benabeth Rege Beticæ provincie cum alia præda ex Portugali olim
 raptus, multis præclaris commissis inter barbaros in sudâdo in tantam petuenera t cla-
 ritatem, vt præ omnibus regi sui barbaris Regi charior habetur. Quippe cuius ne-
 que consilium neque inceptum vllum frustratum fuerat opus. Cæterum vbi relicto Be-
 nabeth Selnandus ad Regem Fredenandum profectus est, actis & consilio & Christianis
 insignis & barbaris vsque ad extremum diem valde terribilis fuit. Rex vero Fernan-
 dus post triumphum limina beati Iacobi Apostoli cum immensis donis deosculans ad
 Legionensem urbem alacriter est reuersus. Vbi magnatorum suorum generalem habens
 conuentum statuit barbaros qui à parte Orientis ex provincia Carthaginensi & Cæsar-
 augustano regno inundantes, munitiones & castella secus flumen Dorij sita inhabitab-
 ant bello aggredi. Erant autem affinitate loci, consinibus Castellæ prædas pecudum
 & mancipiorum extemplo agentes.

Redeunte igitur anni congruo tempore Fernandus Rex dictas ciuitates & castella
 cum magno exercitu inuadit, captoque in breui castro Gormaz, vadum Regis accessit.
 Quod oppidum postquam suæ ditioni mancipauit, ciuitatem Berlangam quæ cætera
 circumquaque posita protegebat castra, animosus petiit. Sarraceni autem illius ciuitatis,
 ne præda forent Christianis, nimio terrore concussi antequàm eos Rex inteciperet, mu-
 rum in diuersa perforantes relicta turba puerorum & mulierum fugerunt. Post cuius tri-
 umphum Rex oppidum Aquilera inuadit. Castro quoque sancti Iulii triumphato, sanctæ
 Mariz munitionem pugnando cepit. Castrum etiam Guermos aggrediens ad solum
 vsque destruxit. Postremum etiam destruxit omnes turres vigiliari, quæ barbarico mo-
 re super monte Parrantago erant eminentes, atque municipia quæ in valle Porceo Rex
 ob tuitionem arantium & pecudum construxerat. Cæterum vbi Cantabrienfium
 consilia à fortitudine barbarorum ex Celtiberia provincia, & Tolerano regno eructa-
 tium fecit secuta, compactis ex omni regno validissimis militum baleariorumque copiis,
 Carthaginensem provinciam Fernandus Rex expugnare intendit. Qui superatis Oniæ
 alpebus plana etiam loca, quæ Sarraceni detinebant, ferro & flamma vastauit. Deinde
 secus oppidum Talamãncæ castra mouens cepit eam, & pleraque loca barbarorum ar-
 mentis & pecoribus aliisque prosperis rebus opulentissima occuparunt, agros vastauit,
 multa castella & oppida cepit & incedit, Mauros masculos interfecit, & pueros ac mu-
 lieres, & omnem eorum substantiam militum prædam esse iussit. Ciuitatem etiam Com-
 plutenfem pertingens depopulatis ferro & flamma vndique illius prædis circumuenit
 eiusdem incenia castris. Complutenfes vero barbari postquam infra muros construxerunt
 omnes res suas de foris direptas murumque, arietibus feriri vident, necessario ad Regem
 Almemonem Toleranum legatos mittunt, quatenus tantum hostem vel bello propulsan-
 do, seu muneribus mitigando de sua & regni incolumitate petra det. Quod nisi celerius
 facias, se Toleranum regnum perditurum in proximo sciat. Barbarus autem saniori usus
 consilio immensam pecuniam auri & argenti & pretiosarum vestium conglomerat,
 atque accepta formidinis securitate ad Regis Fernandi præsentiam humiliter prope-
 ran, excellentiam illius obnixius postulat, vt acceptis muneribus fines suos vastare de-
 sistat. Ad hoc etiam & se & regnum suum potestati illius commisitum dicit. Porro Fer-
 nandus Rex quamuis barbarum sisteloqui intelligebat, tamen pro tempore accepta
 pecunia & sacramenti sponfione, vt sibi esset subditus, Carthaginensem provinciam
 expugnare desinens, multa onustus prædâ in campos Gothorum se recepit.

Cumque iam gloriosa securitate ditatus Legionie in solo suo resideret gloriosus, vt pa-
 trum suorum Regis Reccaredi atque Regis Adelfonsi fidem augeret, & opera ad cumulâ
 suæ for-

sue felicitatis, cum Regina Sancia blandis adit colloquiis, quatenus in ciuitate Legionensi sibi suisque posteris decenter pararet sepulturam, quam etiam Sanctorum reliquiis ad suam & suorum tam presentis vite quam future tuitionem decorare studeret. Hæc suggerens Regina Sancia dicebat ei: Pollet hæc ciuitas situs nobilitate, eo quod sit iucunda terris, salubris aere, fluminibus irrigua, pratis & hortis fecunda, montibus & fontibus delitiosa, arboribus nemorosa, arque religiosorum virorum habitationi aptissima. Decreuerat namque Fredenandus Rex apud monasterium Sancti Facundi, quod semper catum habebat, vel in Ecclesia sancti Petri de Arlanza corpus suum tradere sepulturæ. Sed victus petitionibus, suæ dilectissimæ coniugis statim deputantur camentarii, qui assidue denot operam in lapidibus dolandis & Ecclesia construenda tam dignissimo labori. Tunc Rex Fernandus Legionensium ciuium precibus inclinatus Zemoram, quæ à Sarracenis destructa fuerat, populauit & dedit ei perpetuo bonos foros & nobilissimos mores. Extiterant quippe ab antiquo Legionenses & Zamorenses amicis copulati, & Almanzor barbarus vtramque destruxerat ciuitatem. Interea Rex Fernandus cum venerabili coniuge, quibus idem inerat sanctum & firmum desiderium, excogitans qualiter de sanctorum Martyrum corporibus, qui fuerant in Hispaniensi ciuitate cruciati pro Christi nomine posset adipisci vel vnum, ordinatis per cōfina rebus cum primo aduenit opportunitas temporis congregato exercitu innumerabili in Beticam & Lusitaniam prouincias, quibus barbarorum Rex Benabeth præerat, hostiliter profectus est. Depopulatis itaque barbarorum agris, & plerisque villis incensis eidem Benabeth Rex occurrit cum magnis muneribus, eumque per amicitiam & regni decus obsecrat, ne ipsum tegnumque persequi velit, sed illum sicut ceteros Sarracenos Hispaniæ Reges subiectum tributariū dignetur habere. Rex vero Fernandus grandis barbari precibus flexus omnes idoneos viros, qui ex hybernis conuenerant ad bellandum pro fide vocati iuber, quorum consilio disponat, quem finem supplicationibus Regis Maurorum imponat, sed viri prudentes superni dispensatione consilij consulunt illi, ut barbarum recipiar cum muneribus, & corpus beatæ Iustæ martyris, quæ olim apud Hispaniam cum corona virginitatis & martyrij perrexit ad Christum, siout eius insidebat animo expecteret ad Legionensem urbem transferendum, quod factum est petitionibus eius, ut catholicus Fredenandus voluit, assensum præbuit Benabeth: & ei se daturum sanctæ Iustæ virginis corpus promisit. Quasponsione accepta postquam de expeditione illa gloriose ventum fuit Legionem, conuocauit Rex miræ sanctitatis Aluatum Legionensem Episcopum, & Ordunium immutabilem fide, prudentia & largitate Astoricensem amicum. simulque Munionem comitem, atque Fernandum & Gundisaluum sui palatii optimates: & cum manu militum eos ad deferendum suprascriptæ virginis corpus Hispaniam misit. Qui venientes causam suæ legationis Regi Benabeth patecerunt. Rex itaque paganus eos cum magno suscipiens honore egrit consilium cum suis quid supra hoc ageret, & accepto suorum consilio respondit nunciis Regis Fernandi, se nescire ubi esset prædictæ virginis & martyris corpus. Tunc beatus Aluatus Legionensis Episcopus vna cum gloriosissimo Ordonio Astoricensi Episcopo in dixerunt tri-duanum ieiunium sociis, ut Dominus eis ostendere dignaretur corpus sanctissimum quod quærebant. Tunc apparuit ambobus Episcopis oratibus Christi confessor Isidorus, & ostendit eis sui corporis locum, præcipiens ut eum deferret ad ciuitatem Legionensem decorandam. Sed cum ex licentia Regis Benabeth rumulus beatissimi Doctoris Hispaniarum Isidori aperiretur, balsami ros de ossibus illius exhalauit, & arbores & homines qui aderant, perfudit. Multa etiam alia miranda in ipso loco & itinere facta sunt, dum duceretur Legionem. Delata sunt beati confessoris Isidori membra Legionem, & in tumulo aureo à Rege Fredenando & Sancia Regina super altare sancti Ioannis Baptistæ venerabiliter collocata, ubi tot miracula ad laudem Christi nominis quotidie declarantur, ut si quis petitus ea membranis traderet, non minima conficeret librorum volumina.

Post aduentum autem sancti corporis Isidori summi Pontificis in Legionem, quia ciuitas Abulensis in vastitate olim à Sarracenis redacta fuerat, transiit ex ea Rex Fernandus corpora sanctorum Martyrum Vincentij, Sabinae, & Christæ. Corpus sancti Vincentij martyris cum parte reliquiarum ipsius germanarum Rex Fernandus iuxta techam beati Isidori Doctoris Hispaniarum honorifice collocauit in Legionem. Corpora vero sanctorum Sabinae, & Christæ in ecclesia sancti Petri de Arlanza tumulauit. Sed magnam ex eis partem Palentiz contulit. Regina etiam Sancia postulante parā suum Regem Sancia à monasterio Onienti transiit, & cū alijs Regibus Legionem sepe liuit.

Post hæc venerabilis Rex Fernandus in descendendo, ampliando simulque exornando regno iustissimus Princeps cum in folio suo Legione resideret serenus, habito magnatum suorum consilio generali, ut sibi sui, si fieri posset, post obitum eius quietam ducerent vitam, illi regnum etiam eis diuidere placuit. Dedit Domino Sancio ad flumine de Pisorgototam Castellam, Naiaram, & Pampilonam cum omnibus regalibus sibi pertinentibus in montibus Pyrenæis vsque Tolosam. Dedit domino Adefonso Legionem per flumen de Pilorga, & totas Alturias de Transmeta vsque ad flumen Ouz. Astoricam etiam Campos, Zemeram, campum de Tauro, Berizum vsque in villam Vxor in monte Zebtero. Dedit domino Gasiz totam Galleciam vna cum toto Portugali. Tradidit etiam filiabus suis Vrracæ scilicet & Geloyræ totum infantaticum cum omnibus monasteriis, quæ ipse construxerat, admonens, ut vsque ad exitum huius vitæ ipsas Ecclesias adornarent, & absque mariti copula viverent. Religionem etiam Christianam, quam ab infantia deuote amplexarus fuerat, summam cum deuotione custodiens, quam in Legione nouiter construxerat Ecclesiam, & in honore Sancti antistitis Ildori fecerat dedicari, plurimæ pulchritudinis auro & argento lapidibusque preciosis & cortinis sericis decorauit. Eandem Ecclesiam mane, vespere & nocturnis horis atque sacrificij tempore impigre frequentabat, & interdum cum clericis in Dei laudibus modulando in ecclesia pollenter vices cantoris explebat, quod quia beatus confessor Ildorus Doctor & Legislator Hispaniarum extiterat, Rex Fernandus statuit, ut in eius Ecclesiæ leges Gothicæ à Legionensibus omnibus transcriberentur. Colebat etiam Rex Fernandus nimia veneratione Ouertensem Sancti Saluatoris Ecclesiam, quam multo auro & argento & lapidibus pretiosis ditauit. Ecclesiam etiam beati Iacobi Apostoli diuersis muneribus studuit exornare. Quid pluram? neque Fernandus pius & excellentissimus Princeps vitæ suæ curticulo quicquam carius duxit, quam ut regni suæ Ecclesiæ principales suis donis singlerent, atque omnes per illum non solum quiere ac defensione, verum etiam suis laboribus ornare & ditare forent. Amabat pauperes peregrinos, & in eis suscipiendis magnam habebat curam. Ad hæc etiam vbi cumque monachos, canonicos, clericos, vel mulieres Deo dicatas viuere in paupertate reperiebat, eorum penuriam compatiens, aut per se, vteos consolaretur venire, seu pecuniam mittere crebro consueuerat. Vnde factum est, ut quadam die ad Ecclesiam Sanctæ Mariz Legionensis sedis Missam auditurus veniret, atque inspiceret subdiaconum conuicta serica tunica ministrantem. Post hæc per singulos diligenter aspiciens vidit quosdam pueros clericulos ipsius Ecclesiæ in choro nudis pedibus stantes. Qui misericordia motus plures vestes sericas ad ministerium diuinum eidem Ecclesiæ contulit, & quingentos solidos seu amplius ad opus calceamentorum Canonicorum in castro Ildorum, quod est iuxta ciuitatem, eandem annuatim habendos perpetuo concessit.

Post hæc cœnobium Sancti Facundi visitare misericorditer veniens, dum ibi erat monastico contentus ordine cum eisdem monachis orabat, & cum eis humiliter sumebat cibum. Cæterum quadam die ex more coram Abbatis mensa, super quam & ipse Rex recumbebat, allatum est domino Regi quoddam vitreum vas vino plenum. Quod iussu Abbatis, ut de vino pro benedictione biberet, Rex incaute accipiens, cecidit vas super mensam, & frustatim contractum est. Tunc Rex anxietate velut magni reatus percussus vocatæ se vnum de circumstantibus pueris, & vas aureum preciosis lapidibus insignitum quo ipse assidue bibebat, sibi adduci eeleriter imperat. Quod sine mora desertur, & Rex eum accipiens se erexit, & fratres sic allocutus est, dicens: In domini mei pro contracto hoc beatis martyribus testitur vas. Statuit quoque per vnumquemque annum dum viveret pro vinculis peccatorum soluendis Clniacensis Cœnobij monachis mille aureos ex proprio ærario dari. Regina autem Sancia vxor eius non minus eo consimilibus sanctis operibus insistebat, & sapientia plena ita suberat viro, ut particeps laboris fieret in regno. Dum enim ad bellandos Agarenos Rex Fernandus longe lætè procederet, Regina Sancia in tantum ei equos, arma & omnia necessaria ministrabat, ut nihil deesset exercitibus Christianis, sed bonis abundantes viriliter persequeretur inimicos Christi. Quibus rebus bene ordinatis cum expedita manu multorum militum ad Celtiberiæ provincie pagos vastandos, ac villas Maurorum diripiendas Rex Fernandus profectus est. Non enim volebat sibi Sarraceni illius provincie reddere solita tributa. Cumque ibi diu moraretur, omnia quæ extra munitiones erant, ferro & igne depopulatus, Valentiam ciuitatem accessit. Quam breui expugnasset, nisi ægitudine correptus decubuisse. Omnibus tamen

Celtibe-

Celiberie provincie civitatibus & castellis in dedicationem acceptis almus Doctor Ildorus ei apparuit, & diem sui exitus imminere innouit, & in ipsa corporis valetudine mense Decembri Legionem delatus, apud sancti Ildori confessoris Christi memoriam orauit. Ingressus est enim in ciuitatem nono Kalen. Ianuarij, die Sabbatho, & ex more corpora Sanctorum fixis genibus adorans, petebat, vt quia iam terribilis horamortis sibi imminere videbatur, ipsis cum Angelicis choris interuenientibus anima eius à potestate tenebrarum libera ante Christi tribunal sui Redemptoris illata præstaretur.

- Cæterum in ipsa celebri Natiuitatis Domini nocte, cum clerici festiuo more natalicium matutinum canerēt, affuit inter eos dominus Rex atque virute qua poterat concinere cepit vsque ad vltimum Psalmum matutinarum. Aduenit nobis, vetus quem tunc temporis more Toletano canebant, suecentoribus respondentibus. Erudimil omnes qui iudicatis terram. Quod Fernando serenissimo Regi non incongrue veniebat. Quia dum sibi viuet licuit, regnum catholice gubernauit, & se ipsum pressum pudicitie freno funditus eruditum reddidit. Porro illucelente natiuitatis filij Dei clara vniuerso orbi die, vbi dominus Rex se artubus deficere prospicit, Missam canere petit, ac percepta corporis & sanguinis Christi participatione ad lectum manibus deducitur sustentantur. In crastinum veto luce adueniente sciens quod futurum erat, vocauit ad se Episcopos & Abbates, & quosque religiosos viros, & vt exitum suum confirmarent, vna cum eis ad ecclesiam defertur ornatus cultu regio, & corona aurea imposita capiti. Deinde fixis genibus coram altari sancti Iohannis Baptiste, & Sanctorum corporibus, scilicet Ildori confessoris, & Vincentij martyris elara voce ad Dominum dixit: Tua est potentia, tuum regnum Domine, tu es super omnes Reges, tuo imperio omnia regna cælestia & terrestria subduntur. Ideoque regnum quod te duante accepi, & quamdiu tua libera voluntari placuit, regi, ecce reddo tibi: tantum animam meam de voragine istius mundi ereptam, vt in pace suscipias deprecor. Et hæc dicens exiit regalem clamidem qua induebatur corpus, & depoluit gemmatam coronam, qua caput ambebatur, atque, cum lachrymis solo prostratus pro delictorum venia Dominum à tentatione exorabat. Tunc ab Episcopis accepta penitentia, & Extremæ vñtionis sacramentum peracto, induitur cilicio pro indumento regali, & aspergitur cinere pro aureo diadema. Cui in tali penitentia permanenti coram prædicto altari duobus diebus à Deo viuere datur. Sequenti autem die, quæ est feria tertia, hora diei sexta, in qua sancti Iohannis Euangelistæ festum celebratur, inter manus pontificum, cælo, vtr credimus, tradidit spiritum. Sicque in senectute bona, plenus dierum, perrexit in pace, era MCIII. cuius corpus humatum est cum magna gloria in Ecclesia beati Ildori summi Pontificis in Legione iuxta patrem suum Regem Sanctum. Regnauit in Legione & Castellâ simul annis viginti & octo, mensibus sex, diebus duodecim. In Castella vero priusquam obtineret regnum Legionense, regnauerat fere duodecim annis. Viuent adhuc patre eius Sancio regnare cepit in Castella, & completi sunt anni regni eius feliciter quadraginta. Regina autem Sancia duobus annis superuixit, & obiit sexto Idus Nouembris, & iuxta eum quiescit in Legione.

Postquam igitur bonæ memoriæ Rex Fredenandus superstitibus liberis Sancio, Adefonso, Gatifia, Vrraca & Geloyra extremum clausit diem, quamquam adhuc viuens pater regnum eis diuississet, per septem tamen continuos annos intestinum bellum insolubiler gesserunt extincta duobus magnis præliis non modica Gottiborum militum parte. Tanta fuit discordia fratrum cupiditate dominandi, quod inter mortales ab initio factum fuisse nullus ambigit prudens, nisi aliquis negotiis secularibus occupatus, qui ledionis studio nequit operam dare. Scrutate sedulo Regum gesta, & inuenies, quia fociis in regno fere nunquam pax diuturna fuit. Porro Hispanici Reges tantæ ferocitatis dicuntur fuisse, quod cum ex eorum stirpe quilibet regulus adulta ætate iam arma primo sumperit, siue in fratres, siue in parentes, si superstites fuerint, vt suis regale solus obtineat, pro iuribus contendere parat.

Vrraca siquidem moribus nobilissima à patre ac matre fratri Adefonso fuerat commendata, quem semper præ filiis carum habuerant. Rex autem Adefonsus ex quo Legionense regnum obtinuit, obediens sorori Vrracæ tanquam matri. Cui propter varios imminentes casus Zemoram urbem contulit, in qua se posset à fratrum imminutionibus cladibus tueri. Post hæc Rex Sancio, vt erat fortis & animosus, cum magno exercitu suorum castra mouit contra Regem Adefonsum. Rex vero Adefonsus in locis qui Plantata dicitur, occurrit ei cum exercitu suo. Initio autem certamine succubuerunt Legio-

nenses, & ex utraque parte multa Christianorum millia corruerunt. Deinde Rex Adefonsus maiori manu militum congregata, induxit bellum fratri suo Regi Sancio in loco qui dicitur Golpeyar in ripa fluminis Carrionis. In quo bello fortiter utrique instantibus tanta Christianorum mutua cæde facta est & rages, ut sine gemitu excogitari non posset. Tandem victus Rex Sancius cum suisterga dedit. Rex autem Adefonsus præcepit suis, ut non insequerentur fugientes.

Sed in illis diebus surrexerat miles quidam nomine Rodericus Didacæ armis strenuus, qui in omnibus suis agendis extitit victor. Hic cum iam esset magni nominis Regem Sancium adhortatus est, dicens: Ecce, inquit, Gallæci cum fratre tuo Rege Adefonso post hodiernam victoriam quiescunt securi in tentoriis nostris. Irruamus igitur super eos primo mane illucescente die, & obtinebimus ex eis victoriam. Rex Saneius acquieuit consiliis eius, & reuocato ut potuit exercitu suo, illucescente die cum quiescerent securi Legionenses, irruit super eos; & cum essent inermes cessarunt pugnae, & captus est Rex Adefonsus in Ecclesia sanctæ Mariæ de Carrione, & in vinculis religatus. Vtracque vero nobilissima ut audiuit fratrem suum Adefonsum, captum, timens ne zelo regni ipsum Rex Saneius interficeret, venit velociter & pepigit cum Rege Sancio, ut illi Adefonsus regnum Legionense dimitteret, & iret ad Sarracenos, nunquam sine sui iussione viuente Rege Sancio reuersurus. Acquieuit Rex Saneius: & accepto regno fratris Adefonsi ad Sarracenos ire permisit, Zemozenses tamen & quidam nobiles de regno Legionis noluerunt Regi Sancio subici, sed pro Rege Adefonso & Regina Vtracque fortiter resistebant. Rex etiam Saneius fratrem suum Garciam iuniorem cepit, & ut sibi esset subditus acceptis obsequiis, & sacramentis eum dimisit.

Erant tunc temporis in tegno Legionensi tres fratres nobiles, & sapientissimi, scilicet, Petrus Ansurus, Gundisaluus Ansurus, & Fernandus Ansurus: quos nobilis Vtracque de beneplacito Regis Sanci cum Adefonso regno privato ad Regem Toletanum Almenonem ire fecit. Hoc autem provida dispensatione Dei credimus factum fuisse. Cum enim Adefonsus ad Regem Toletanum Almenonem venisset, & ut tantus Rex à barbaro cum honore susciperetur, & circumuallatus globo Maurorum hoc atque illuc apud Toletum circumduceretur gratia spatiandi, Adefonsus altius quam credibile est ingemiscens, quibus locis, quibusque machinamentis ciuitas illa Christianorum totius Hispaniæ olim speculum à Paganorum manibus erueretur pectoris secreto volebat. Sed cum die quadam Adefonsus sub vna arborum quasi dormiens iaceret, & Almenon cum suis consiliariis loqueretur, si Toletum fortissima ciuitatum posset ab aliquo capi, vnus barbarorum intulit, dicens: Si, inquit, per septem annos huic ciuitati continue auferantur fruges & fructus, & in octauo hostium obsidione valletur, poterit hæc ciuitas capi. Adefonsus, qui se dormire simulabat, hæc audiens condebat in corde suo. Factum est etiam quodam die in magno festo barbarorum, ut Adefonsus Regi barbaro assisteret causa ipsius exhilarandi: & cum appropinquaret Regi Almenoni, capilli verticis Adefonsi erigebantur. Rex autem Almenon eos manu comprimens, iterum atque iterum magis erigebantur. Quapropter barbaro cum suis consilio habito consulebant ei, ut Adefonsum occideret, eo quod ipse Toletum capere deberet prognostico se erigentium capillorum. Rex vero Almenon noluit eos audire, ne fidem solitam frangere videretur; sed vocato ad se Adefonso, dixit ei: Iura, inquit, mihi per Deum tuum, ut me viuente nec mihi, neque regno meo inferas malum. Iurauit Adefonsus, & quod poscebat barbarus se facturum promisit, & etiam contra omnes hostes eius, promisit se omnimodum auxilium & obsequium præstaturum. Ex hoc factus est Adefonsus Almenoni Regi familiarior, & ipsum tenerrime diligebat. Regebatur tunc temporis Adefonsus consilio suprafati Petri Ansuri, & eum tanquam discipulus audiebat.

Dum hæc agerentur, Rex Saneius voluit capere Vtracam sororem suam, & horum ipsa præfata se Zemoz inclussit. Sed Rex Saneius aggregato exercitu magno Legionensium, Castellanois & Pampilonensium Zemozam obsedit. Zemozenses vero Adefonsi Regis domini sui non ferentes repulsam, eo tempore inuidissimi perstiterunt, & Ariam Gundisaluam, qui eandem Vtracam nutrebat, super se Principem ei exerunt, sicut eis nobilis Vtracque constituerat. Et dum Saneius Rex esset in ipsa obsidione, egressus est de ipsa ciuitate magnæ audaciæ miles nomine Vellitus Arnulphus, qui ipsum Regem Saneium ex aduerso lancea inopinacè percussit. Quam lancea Rex dolo perfoctus vitam simul cum sanguine fudit. Idem vero miles qui eum tam audacè percussit, cursu

curfus rapidiffimi equi Zemoræ receptus eft. Sed interempto Rege, tunc cerneret ex tanta exercituum audacia, tantaque læticia, quanta difperſio, quantaque triftitia in illo tanto tamque nobili exercitu fuerit. Namque vt quifque miles per caſtra circumſedebat peteuſus horribili fonitu, quaſi amens effectus relictus fere omni ſtendio arripuit fugam, & non ordinate, vt exercitus armis vigiliiſque munitus ſolitus eſt incedere, ſed noctibus diebuſque laborando, omnes in patriam rapiuntur. Cohors tamen fortiffimorum militum de Caſtella memores ſui generis ac priſtina virtutis armis fortiter reſiſtendo exanime domini ſui corpus quantum licebat egregie detulerunt. & regio funere circumuectum apud Onienſe cœnobium magno cum honore ſepulturæ tradiderunt, era M C I X.

Nobilis vero Vrraca concite miſit nuncios ad fratrem ſuum Adeſonſum, vt acceleraret venire, & accipere regnum ſuum. Egit tamen caute præcipiens nunciis, vt hæc celarent Sarracenis, timens ne forte ſcientes mortem Regis Sancij caperent Adeſonſum. Quidam etiam falſi Chriſtiani ſtatim vt mortuum viderunt Regem Sancium præcurrerunt, vt Regi barbaro Almenoni mortem Regis Sancij nunciarent. Præſatus vero Petrus Anſuri cū eſſet vir prudens, & lingua Arabica eruditus, egrediebatur quotidie quaſi ſpaciando mane & vespere extra Toletum trium milliariorū ſpatio vel amplius, & aſpicebat contra Caſtellam, ſi forte veniret aliquis qui ſibi rumores nunciaret. Sed factum eſt vespere quodam vt veniret quidam curſor, qui dum eſſet interrogatus ab eo, & Regis Sancij mortem ſibi detuliſſet, adiiciēs etiam quod hoc volebat nunciare Regi Almenoni, Petrus Anſuri duxit eum extra viam, quaſi habens aliquid interrogare, & amputauit caput eius. Similiter fecit alio nuncio, qui veniebat poſt ipſum. Tertium vero accepit nuncium dominæ Vrracæ, & feſtinauit venire Toletum, & parare equitatus, ac neceſſaria, quatenus Adeſonſus ipſa nocte ſe in patriam ꝑ recepiſſet. Et quia Rex Adeſonſus promiſerat Regi Almenoni, quod non prius ab eo diſcederet, niſi ei ſuum reditum nunciaret, Adeſonſus ipſa nocte Regi Almenoni aſtitit, & ab eo cepit auxilium militum Maurorum petere dicens, ſe velle reuerti in patriam, vt eſſe ſuis auxilio poſſet, ſed mortem Regis Sancij barbaro nullatenus vindicauiſſet. Barbarus autem patricij hominis iacturæ primo compaſſus, ne in hoſtiles manus rurus vellet incidere monet. Ad hæc Adeſonſus fortunam fratris & virtutem ſatis ſe expertum dicit. Tantum vt ſibi Maurorum auxilia præberet quamuis callide, tamen inſtantiſſime ſupplicabat. Barbarus autem illius importunitate rēdio affectus dixit ei: Recede modo, quia de hac re alias licentius loquemur. Porro Petrus Anſuri extra Toletum equitatus caute parauerat antequam portæ ciuitatis clauderentur. Adeſonſus autem poſtquam ſe à Rege Almenone quaſi licentiatum vidit, ſcilicet dum ei dixiſſet, recede nunc, à ſuis in conticinio noctis permurum dimiſiſus, ſicut erat prouidus, per totam noctem equitando in patriam ſe recepit. Almenon autem cepit cum ſuis conferre quare vellet ad patriam reuerti Adeſonſus. Sarraceni autem barbaro dixerunt, quia fortaliſ de morte fratris acceperat nuncium. Tunc ex definitione conſultum eſt, vt primo mane caperetur, ne forte eſſet in excidium aliquando Toletanis. Facto vero mane miſit Almenon apparitores qui caperent Adeſonſum, & cum non eſſet inuentus, atque diſſum fuiſſet, eum de nocte fugiſſe, miſit poſt eum milites plures ad capiendum ipſum, qui eo non inuento reuerſi ſunt.

Rex autem Adeſonſus Zemoram veniens acceſſit a ſore Vrraca aliſque illuſtriſſimis viſis, habuit cum eis ſecretum colloquium. Quæ profeſto Vrraca à pueritia Adeſonſum præ cæteris fratribus fraterno amore tenettime diligebat. Cum enim maior eſſet ætate eum loco matris alebat, induebatque. Pollebat namque Vrraca conſilio & probitate. Quippe quod veritate magis quam opinione poteſt probari ſpretis carnalibus copijs perituri que mariti amplexibus de foris ſub laicali habitu, ſed inter ſecus ſub moniali obſervatione, Chriſto vero ſponſo adhæſit, ac omni vitæ ſuæ tempore in ornandis auro, argēto, precioliſque gemmis ſacris altariſque ſacer dotalibuſque ſtudiuit veſtimentis. Igitur in ſupraſto colloquio diſſinierunt qualiter vnucioſ per regna Hiſpaniæ mitterent, & ſapienter ſe agerent in diſpoſitione regnorum. Legionenſes autem Gallici, & Aſturiſe audientes Regis Adeſonſi aduentum, ei cum magna læticia Zemoram occurrere, ſibi eum Regem ac dominum acclamantes. Rex vero Garſiās frater Regis, vt vidit ſui regni Gallacos ad Regem Adeſonſum propterare, iratus eſt valde: & cepit bellum inferre Regi Adeſonſo fratri ſuo. Rex autem Adeſonſus habito conſilio ſororis Vrracæ & Petri Anſuri, miſit ad fratrem ſuum Regem Garſiam, vt cum eo tractarent de pace. Garſianus autem vt nuncios fratris vidit, (erat ſimpliciſ ingenij) veniad

Regem Adefonsum nulla fide de securitate accepta ab eo. Rex vero Adefonsum Regem cepit Garfiam fratrem suum, & in vinculis posuit, cui præter licentiam imperandi omnis regius honor exhibebatur. Considerabat namque Adefonsum hunc post se regnaturum. Obtinuit tunc Rex Adefonsum regnum Portugaliz & Gallizæ fratris sui.

Post hæc Castellani nobiles, & Pampilonenses, eum nullus esset sibi de genere regali, quem dominum possent habere, venientes ad Regem Adefonsum, eum Regem fecerunt, hac tamen conditione interposita, ut prius iuraret, quod nunquam fuerat in consilio mortis Regis Sancij fratris sui. Cumque nullus esset, qui iuramentum à Rege auderet accipere, suprafarar Rodericus Didaci strenuus miles iuramentum à Rege accepit. Quapropter Rex Adefonsum semper habuit eum exosum. Postquam autem Rex Adefonsum fratrum suorum regna obtinuit, sapientissimam sororem suam Vrracam, Reginam fecit vocari, cuius prudenti consilio disponebat quæcumque erant gerenda in regno. Tam sapienter Rex Adefonsum regni gessit gubernacula, ut omnes potestates, nobiles, diuites, vel pauperes, qui erant in regno, erant in quiete, ita quod non auderet vnus contra alterum litem mouere, nec aliquid mali facere. Patet erat & defensor omnium Ecclesiarum, & per omnia Catholicæ religionis calor. Tam terribilis fuit omnibus male agentibus, quod nequaquam auderent apparere in conspectu Regis. Tanta pax fuit in diebus quibus ipse regnauit, ut vna sola mulier portans aurum vel argentum in manu sua per totum regnum eius, tam in montibus quam in campis, non inueniret qui tangeret eam, ut aliquid mali faceret ei. Negociatores & peregrini transientes per regnum eius nihil verebantur, quia non erat aliquis qui eos molestare auderet. Studuit etiam facere omnes pontes, qui sunt Lucronio, vsque ad sanctum Iacobum.

Factum est autem cum Rex Cordubensis Regem Almenonem impugnaret, Rex Adefonsum congregato magno exercitu, venit versus Toletum. Rex Almenon ut hoc audiuit, timuit valde, & misit nuncios ad Regem Adefonsum, qui ei ad memoriam, reducerent bona quæ fecerat ei barbarus Toletanus, & eum supplicarent pro pace. Rex Adefonsum honorifice susceptis nunciis barbaris dixit eis: Reuertimini ad dominum vestrum Almenonem, & dicite ei, quia ad auxilium eius venio contra Regem Cordubensem. Recordetur quia dum secum essem quadam die adiurans me interrogauit, ut dicerem ei, quid facerem si regnum patrum meorum haberem. Ego vero respondi ei, quod aggregato magno exercitu propetarem adiuuante ipsum contra omnes aduersarios eius. Quod dum Almenoni hæc nuntiata fuissent, lætatus est valde, & missis sibi famulis suis, qui Toletum fuerant detenti, & muneribus magnis, perrexit cum eo contra Cordubenses. Sed Rex Adefonsum omnia, quæ in circuitu Cordubæ erant, seto & flamma deuastans, cum infinita præda Legionem reuersus est. Tunc accepit uxorem nomine Constantiam, ex qua genuit Vrracam, quæ fuit vxor comitis Raymundi. Post cuius mortem duxit uxorem nomine Bertam, de Tuscia oriundam. Quartam quoque duxit nomine Elisabeth, filiam Ludouici Regis Franciæ, ex qua genuit Sanciam coniugem comitis Roderici & Geloyram, quam duxit Rogerius dux Siciliæ. Quintam quoque duxit nomine Beatricem, quæ post mortem Regis in suam patriam repedauit. Habuit etiam duas concubinas nobilissimas, priorē Xemenam Munionis, ex qua genuit Geloyram uxorem comitis Tolosani Raymundi: & Raymundus genuit ex Geloyra Adefonsum Iordani. Habuit etiam Rex Adefonsum ex prædicta Xemena Munionis filiam nomine Tharasiam, uxorem comitis Hentrici, & Hentricus genuit ex ea Vrracam, Geloyram, & Adefonsum, qui fuit Rex Portugalensium. Posteriorem quoque Rex Adefonsum habuit nomine Zaydam filiam Benabeth Regis Sibiliz: ex hac genuit Sancium, qui fuit mortuus in hære de Vcles.

Habuit Rex Adefonsum pacem cum Almenone Rege Toletano, quamdiu ipse barbarus vixit: & fecit ei gratiam & honorem. Post obitum vero Almenonis Rex Adefonsum cepit expugnare ciuitatem Toletum, & per septem continuos annos abstulit ipsi ciuitati fructus & fruges. Anno autem octauo cum diuino adiutorio cepit ipsam ciuitatem Toletanam, quæ olim fuerat mater & gloria regni Gothorum. Post hæc cepit Talaueram, Sanctam Eulaltiam, Maquedam, Alphamin, Argenzam, Magen zam, Mageritam, Olmos, Canales, Casaralipham, Talaman cam, Vzadam, Godal phalaram, Fitam, Ribas, Caracoyam, Moram, Aluede, Consogram, Veles, Masatri go, Concham, Almodouar, Alaeth, & ex alia parte cepit Cauriam, Vlisbonam, Sintiam, Santarem. Populauit etiam Rex Adefonsum totam Strematuram, & totam Castellam,

stellam, & ciuitates & villas, quarum nomina hæc sunt, id est, Salmantica, Abula, Co-
ca, Olmedo, Medina, Secobia, Iscar & Colar. Perfrustrauit Rex Adefonsus omnes
ciuitates Sarracenorum, & deuastauit & deprædatus est multa castella ipsorum, & fe-
cit sibi tributarios omnes Hispaniz Sarracenos. Qui ad tantam deuenit gloriam,
vt Imperatorem Hispaniz faceret se vocari. Eodem tempore Rodericus Didaci mi-
les strenuus pugnavit cum Petro Rege Aragonum in campo, & cepit eum. Post hæc
obsedit Valentiam, & cepit eam. Deinde vicit barbarorum Regem Buchar, & inter-
fecit multa millia Sarracenorum. Rex autem supradictus Garfias frater Regis Adefon-
si cum esset in vinculis ægrotauit, & minuit se sanguine. Sed cum nunciatum fuisset
10 Regi Adefonso fratrem suum grauiter ægrotare, doluit valde, & iussit eum extrahere
à vinculis, & ducere Legionem. Per viginti annos tentus fuit Rex Garfias in vincu-
lis, & cum Rex Adefonsus non haberet filium qui sibi succederet, ad hoc seruabat Re-
gem Garfiam, vt regnaret post ipsum. Timebat tamen à vinculis eum extrahere, ne
pararet rebellionem, & turbaretur regnum. Rex autem Garfias cum venisset Legio-
nem in itinere mortuus est: cuius funeri ambæ sorores, Vrraca scilicet & Geloira mo-
re regio occurrentes, & Renerio Romanæ Ecclesiæ Legato, qui postea Papa effectus
est, & cum Bernardo Toletano Archiepiscopo, alijsq; comprouincialibus Episcopis &
Abbatibus Legione Synodum celebrabat, omnibus pro eius anima Deo saluaretur
hostiam offerentibus, corpus eius in eadem vrbe cum patribus suis sepulturæ honorifi-
ce tradiderunt, era MCXXIX.

10 In prædicta vero Synodo almi Sacerdotes de fide Catholica colloquētes statuerunt,
vt secundum regulam beati Isidori Hispalensis Archiepiscopi ecclesiastica officia in
Hispania regerentur. Statuerunt etiam vt scriptores de cætero Gallicam litteram scri-
berent, & præmitterent Toletanam in officiis ecclesiasticis, vt nulla esset diuisio
inter ministros Ecclesiæ Dei. Eo tempore Rex Adefonsus offendit grauiter Comi-
tem Castellani, Garfiam de Cabrera: & causa placandi ipsum, dedit ei Geloiram
sororem suam in vxorem, & pacificauit totum regnum, quod in seditionem verteba-
tur. Videns etiam Rex senon habere filium qui regnaret post ipsum, tradidit filiam,
suam primogenitam Vrracam nobilissimo vito comiti Raymundo, qui erat de regali
30 genere Gotthorum, vt de tali coniugio Regum semen suscitaretur. Comes Raymun-
dus de coniuge sua Vrraca genuit primogenitam filiam Sanciam, & secundo Adefon-
sum. Tunc comes Raymundus de præcepto Regis Salamanticam populauit. Obiit gloriosa Regina Vrraca Fernandi: & Legione in ecclesia beati Isidori sepul-
ta est. Soror quoque eius Geloira Fernandi, obiit, & Legione iuxta sororem se-
pulta est.

Cum igitur Rex Adefonsus regnaret securus, cum tantis prosperitatibus accepit
filiam Regis Benabeth, vt præmissum est quasi pro vxore, & genuit ex ea Sanciam. De-
inde habito consilio cum Benabeth euocauit ad Hispaniz partes, barbaras, transma-
rinas gentes, quæ Almorabides siue Almophades vocantur. Putauerat enim Rex
40 Adefonsus, quod prædictæ gentes pugnarent cum cæteris Sarracenis, & mutuo gla-
dio barbari decerentur. Sed ipsi Sarraceni Almophades partim gladio, partim consi-
lio ipsos Hispaniz Sarracenos in suam concordiam redegerunt: & constituerunt
ex genere suo Regem, quem Miramamolinum honoris gratia vocauerunt. Facta igitur
concordia inter Sarracenos, Hispanos, & Africanos, ipsi barbari ceperunt Re-
gem Adefonsum grauissime molestare, & omnino illi tributa solita denegare. Pri-
mo Regem Benabeth occiderunt, eo quod esset occulte Christianus, & Regi Adefon-
sonimio amore coniunctus. Deinde congregato innumerabili agmine Mauro-
rum, Christianorum fines deprædati ceperunt. Comes autem Garfias & Comes
Rodericus occurrerunt Sarracenis cum exercitu magno. Et finito bello in loco,
50 qui Roda dicitur, cesserunt bello Christiani, & multi ibi perierunt ex nostris. Post
Miramamolinus congregata nimia Maurorum multitudine fines Christianorum
intrauit. Occurrit autem ei Rex Adefonsus cum exercitu suo in loco, qui dicitur
Barduzo, id est, sacralas, commisso prælio innumerabilis multitudo de nostris cor-
ruit. Rex autem Adefonsus in hoc mirabilis habebatur, quod cum victus fuisset,
magis animabatur ad bellum. Vnde eodem anno magno exercitu congregato vs-
que Sibilam venit, & innumerabiles strages fecit, & in pace reuersus est. Erat cum
Sarracenis Comes Garfias Ordonij, qui Agarenos ad prælium fortiter animabat.
Cuius consilio Rex Miramamolinus inestimabili suorum multitudine conglo-
bata Regis Adefonsi adit hostiliter regnum. Rex vero Adefonsus cum multo

rum Christianorum agmine venit illi obuiam ad castrum quod vocatur Ocles, & in-
ter se praelio, cum à mane usque ad noctem inuincibiliter dimicatum fuisset, tan-
ta millia ex utraque parte eorruerunt, quod prae sui multitudine dinumerari non pos-
sent. Ibi de nostris occubuit Sancius Regis filius, & comes Gasias Fernandi, & co-
mes domnus Martinus, & alij plures. Perquisiuit autem Rex Adefonsus à sapienti-
bus, quare sui milites non poterant laborem exercitus tolerare. Responditque est
illi: quia eo quod erant balneis dediti, & admodum delicati. Tunc Rex fecit balnea
sui regni destrui, & milites variis exercitiis infundare. Post hæc Rex Adefonsus labori
cedere nescius congregato Gallorum & suorum exercitu inastimabili fines Mauro-
rum inuasit, & regem Miramamolium Cordubæ obsedit. Rex vero Miramamoli-
nus misit ei legatos pro pace, promittens de omnibus ciuitatibus suis, quæ sunt citra
mare, Regi Adefonso soluere tributa. Dum hæc agerentur, Sarracenus quidam in-
signis nomine Abadella, cum manu forti barbarorum de nocte irruit super castra Re-
gis Adefonsi. Sed concurrentes nostri ad arma, ipsum Abadella viuum ceperunt, &
de suis multitudinem nimiam occiderunt. Sequenti vero die ipsum Abadella iussit
Rex Adefonsus videntibus Mauris, qui erant super murum Cordubæ, frustata scindi,
& igne cremari, quia occiderat Benabeth socerum Regis, de illis etiam qui capti
fuerant cum illo, & erant familiares eius, igne comburi iussit. Vnde terribi Sarraceni
de soluendo tributo cum Rege Adefonso firmiter pepigerunt, & illi auri, argenti, &
lapidum pretiosorum & sericarum vestium immensos thesauros obtulerunt, & reuersus
est Rex in patriam cum multis opibus & gloria magna. Rex vero Miramamolius re-
uersus est Marrochos regalem sedem regni sui, & quamdiu vixit Rex Adefonsus, non
apposuit venie in Hispaniam.

Rex autem Adefonsus multa gloria ditatus & opibus transcendit Hispaniæ Re-
ges, qui fuerant ante ipsum: & regnum sibi subditum in pace & in fide Catholica con-
firmavit: & de cætero dum vixit constituta tributa per vnumquemque annum à Sar-
racenis accepit. Post hæc decidit in lecto, & per annum vnum & sex menses integros
ægrotauit: & quamuis esset infirmus qualibet die aliquantulum equitabat iussu me-
dicorum, vt aliquid corporis leuamen haberet, & ne faceret de sua valetudine elat-
tiam Sarracenis. Sed octauo die antequam moreretur, fecit Deus in Legionensi vrbe
in ecclesia sancti Isidori prodigium magnum. In natiuitate quidem sancti Ioannis Ba-
ptistæ hora sexta, lapides qui sunt ante altare sancti Isidori, vbi tenet sacerdos pedes,
quando Missam celebrat, non per iuncturas lapidum, sed per medias petras erperunt
manate aquæ videntibus cunctis eiuius tam maioribus, quam minoribus, vna cum
Episcopis, videlicet, Petro Legionensi, & Pelagio Ouetensi; & hoc fuit factum tribus
diebus, quinta feria, sexta & Sabbatho. In quarta vero die, quæ erat Dominica, præ-
dicti Episcopi induerunt se pontificalibus indumentis, & omnes ecclesiasticus ordo
sacris vestimentis ornatus, singuli cæteros habentes in manibus, vna cum ciuium & po-
puli multitudine facta processione ab ecclesia sanctæ Mariæ, usque ad altare beati con-
fessoris Isidori, intrauerunt ecclesiam sancti Isidori, dantes voces cum lachrymis, lau-
dantes mirabilia nostri Saluatoris. Peracto itaque sermone à prædicto Pelagio Oue-
tensi Episcopo, & celebrata Missa à Petro Legionensi Episcopo, accesserunt prædicti
Episcopi ad locum vbi erat aqua, & ipsi Episcopi biberunt ex ea, & totus populus si-
mul. Post hæc statim aquæ fluere cessauerunt. Iusserunt tamen ipsi Episcopi, vt de illa
aqua in vasibus vitreis seruaretur in testimonium: & quamuis multi ad honorem beati
Isidori curati fuerint infirmi ex potu illius aquæ, tamen hoc signum tribulationis & lu-
ctus ostendisse videtur, quæ post mortem prædicti Regis illi Ecclesiæ atque Hispaniæ
eueniunt. Et ideo quidam sapientes antumant, quod lapides lachrymas quasi plo-
rantes produxerunt. Etenim per Regem Aragonium Petrum postea ipsa ecclesia ipso-
rum fuit, multis possessionibus & thesauris atque pars regni maxima deualata. Igitur
Rex Adefonsus septuagesimo vitæ suæ anno accepto corporis & sanguinis Domini
sacramento, obiit Tuleto quadragesimo tertio, ex quo regnare cepit. Tunc Comes
simulque omnes populi decalutis capitibus, scissis vestibus, ruptis mulieres faciebus,
cum magno gemitu & dolore cordis dabant voces, dicentes: Cur pastor oues deseruit?
Nam commendatum tibi gregem & regnum inuadent Sarraceni & crudeles homi-
nes. Post viginti autem dies deduxerunt eum in territorium Ceix, & omnes Archie-
piscopi & Episcopi vna cum cæteris nobilibus regni sepelierunt eum in Ecclesia san-
ctorum Facundi & Primitiui, iuxta vxores suas, scilicet, Agnetem, & Constantiam.
Hanc quidem ecclesiam prædictus Rex Adefonsus dum viueret, multis insignis dita-
uerat,

uerat, libertatibus donauerat, & multis prædiis ampliauerat. Regina vero Eliſabeth eius vxor Ludouici Francorum Regis filia Legionē in eccleſia ſancti Iſidori ſepulta quieſcit.

- Era MCXLVI. Adefonſus filius comitis Raymundi & Vrracæ Reginz filiz Regis Adefonſi cœpit in Gallecia regnare. Eo tempore facta eſt perturbatio magna in Hiſpania, eo quod Regina Vrracæ regeſe volebat regnum paternum ſine filio Adefonſo. Siquidem Pamplonenſes videntes diſſenſionem regni, quidam militem Garſiam Ramiri ſuper ſe Regem etexerunt. Erat tunc temporis in Aragonia Rex Petrus, qui amore Vrracæ Reginz fecit ſe vocari Regem Adefonſum. Vrracæ veto Regina habebat ſecum comitem Henricum, qui præerat Portugaliz, cuius conſilio miſit ad Regem Aragonenſem, vt propetaret eam accipere in vxorem, & obtineret regnum. Venit igitur Rex Aragonum cum magna manu militum, & Reginam Vrracam accepit vxorem. Cumque Rex vellet obtinere Gallæciam, obuiavit ei cum larga manu militum, comes nomine Gomez, in loco qui dicitur, Campo de Spina. Initoque certamine captus eſt comes Gomez, & à comite Henrico in ipſo loco occiſus. Gallæci autem dolore nimio perturbati vna cum Rege ſuo Adefonſo conſtituerunt diem & locum, vbi cum Rege Aragonenſium dimicarent, & conuenerunt inter Aſtoricam & Legionem in loco, qui dicitur, via de Angos, vbi acriter præliari cœperunt, & multi tam de iſtis, quam de illis corruerunt. Tandem ceſſerunt Gallæci, & ſe fugæ commiſerunt. Tamen Gallæci de ſua iuſtitia confidentes, miſerunt ad Regem Aragonenſem, dicentes, quod volebant iterum in campo cum eo conſigere. Rex autem Aragonenſium erat in arcto poſitus, eo quod videret Gallæcos & Aſtures pro domino ſuo moti paratos, & Caſtellani nullum ſibi ferrent ſubſidium. Deſecerat etiam ſibi cenſus, eo quod primo largiſſima manu dederat militibus, & ad præſens non erat ei quod largiretur. Vnde factum eſt, vt de conſilio comitis Henrici, & Reginz Vrracæ quædam nobiles eccleſias, quas Rex magnus Fernandus & filius eius Rex Adefonſus theſauris ditauerant, ſpoliaret: etiam ad aurum ſepulchri beati Iſidori mitteret manum: quod ſibi & principibus ſuis à Deo & ab hominibus in magnum ſcandalum ceſſit. Omnes enim nobiles & ignobiles ipſum, & ſuos infideles, & ſacrilegos conclamabant. Dum hæc agerentur
- 30 venieſt illi nunciſ, quod Sarraceni tægnum Aragoniz deuſtaſabant. Feſtinaur itaque Rex eis obuiam procedere, & in loco qui dicitur Fraga, commiſſo prælio à Sarracenis occiſus eſt. Tamen nec viuus nec mortuus de cætero potuit inueniri. Adefonſus autem filius Vrracæ Reginz properauit cum exercitu magno Gallæcorum, & concordantibus cum eo Legionenſibus & Caſtellanis obſedit matrem ſuam Reginam Vrracam in turribus Legionis: quæ poſt paucos dies filio ſe tradidit, & multis honoribus fuit ab eo ſublimata dum vixit, & mortua eſt præſara Regina Vrracæ. era MCXLVII.
- 40 Habebat fortem nobiliſſimam Adefonſus nomine Sancieram, quam ea hora qua à Legionenſibus & Caſtellanis eſt conſtitutus in Regem, ſecum ſedere fecit, & Reginam vocari iuſſit. Hæc ſapientiſſima Regina Sancia quamdiu vixit in virginitate permanſit, Chriſti eccleſias multis inſignis decorando, monaſteria conſtruendo, & Chriſti pauperes recreando. Igitur Rex Adefonſus conſtitutus in Regem ſanctæ catholicæ ſe & ſuos regeſe ſtudiuit. Fecit etiam congregari Epiſcopos & omnes Barones regni ſui in Legionē, & imponere ſibi cotonomam ſecundum legem Dei, & conſuetudinem regum priorum. Ab illa die vocatus eſt Imperator Hiſpaniz, & dilexit iuſtitiam, & glorioſe dotauit Eccleſias impetiſ ſui. Habuit ſucceſſiue vxores legitimas, ſcilicet Berengariam, Beatricem, & Ricam. De Berengaria genuit plures filios & filias: ex quibus quatuor remanſerunt, ſcilicet, Sancier, Fredenandus, & Eliſabeth, quam duxit Ludouicus Rex Francorum vxorem & Beatricem, quam duxit vxorē Rex Sancier de Nauarra. Poſtea ex quadam domina nobiliſſima nomine Maria genuit Stephaniam pulcherrimam puellam. Felicia tempora imperator Adefonſus duxit dum vixit, & tertas Maurorum multoties inuaſit, & non ſuit in Hiſpania qui poſſet reſiſtere illi. Erat quædam nobiliſſima, & opulentiſſima ciuitas barbarorum, in maritimis mediterraneæ maris Almeria: quam imperator Adefonſus deprædatis omnibus aliis oppidis barbarorum obſedit, & etiam Genuenſes & Venetos per mare ad obſidionem illius vrbs conuocauit. Cœpit etiam Imperator Catholicus in ore gladij, & omnes theſauros ipſis dedit Venetis & Genuenſibus, & ciuitatem retinuit ſibi. Captiuos autem Sarracenos dedit Raymundo comiti Barchilonenſi, qui venerat ad obſidionem vrbs, & licet theſauri eſſent infiniti Imperator nihil ſibi retinuit. Quippe nobiliſſimum animum ſuum in tantum largitate decorauerat, vt omnes theſauros pro nihilo duceret, & ſtatim tri-

buget cuncta, nisi essent sapientes sui, qui ei necessaria referabant. Post aliquot annos fuit ciuitas Almeria in suo domicilio, atque ad vltimum funditus, destruxit eam. Obsequit etiam Cordubam ciuitatem magnam solum regni barbarorum, & egressi Sarraceni ad eum, tradiderunt ei ciuitatem, ita tamen quod ipsi Sarraceni habitarent in ea, & Christiani essent in atce ipsius ciuitatis. Sarraceni autem licet intuerent Imperatori nostro, vt essent ei fideles vassalli & filii eius, tamen tempore procedente mentis sunt, quia nunquam Sarracenorum Reges fidelitatis pactum seruauerunt Christianis. Cepit tunc Imperator castrum fortissimum Montot, & posuit in eo presidium, fortissimorum virorum. Post hæc obsedit Baeciam, & Sarraceni ciuitatis illius fortiter resistebant. Et quia Imperator tota mente diligebat Dominum, etiam Sanctorum auxilium manifestum meruit habere, ipse dilectus a Deo. Nam cum milites sui defluerent ab eo, & esset cum paucis, atque in numerabiles Sarraceni conglobati accederent, vt ipsum cum suis raperent, apparuit ei beatus confessor Isidorus dum dormiret, & confortauit eum dicens, se datum esse domino illi, & suo generi defensorem, & no timeret multitudinem Sarracenorum hortabatur, sed viriliter primo mane cum Sarracenis confingeret, quia sicut fumus euanescebat a facie eius, & in ipsa die eandem capere ciuitatem. Imperator autem tanta visione confortatus in Domino, primo mane inito certamine cum barbaris, statim terga dederunt Sarraceni nostris relicta innumetabili multitudine spoliis, statimque Sarraceni eiusdem ciuitatis tradiderunt illi urbem, pro vita tantummodo supplicantes. Imperator autem destruxit ipsam Baeciam, & multa castella Maurorum, & terras destruxit, & captiuauit, & occidit, vt sibi visum fuit. Post hæc reuersus Legionem cum magna gloria, statuit confraternitatem fieri in ipsa ciuitate ob memoriam tanti miraculi, & ob honorem sancti Isidori confessoris. Reparauit etiam thesauros, & hereditates pro parte magna, quas Rex Aragonum, & comes Henricus abstulerant ab ecclesia prædicti confessoris, & eandem ecclesiam, quæ adhuc in iure consistebat regali, consecrauit Domino, tradens eam perpetuo iure Canonicis regularibus. Tantam illi Dominus gratiam & gloriam contulit, vt omnes Hispaniarum Reges & Principes Christiani, & barbari suo imperio se subderent. Etenim Rex Garfia de Nauarra & Raymundus comes Barchilonensis, qui tunc Aragonense regebat tegnum, & Reges Sarracenorum scilicet Abephandil, & Zaphadola, & Rex Lupus vno eodem tempore eius vassalli fuerunt. In tanto imperij culmine sublimatus nunquam aliquem subditum opprestit, sed multos de thesauris suis gloriose ditauit, & libertates & immunitates ecclesiis & oppressis pauperibus contulit.

Quam sedulus fuerit in iustitia facienda, & superborum audacitate, & contumacia extirpanda, ex hoc potest aduerti, quod cum quidam nobilis in Gallæciæ partibus nomine Fernandus, cuiusdam rustici hæreditatem suam auferens ei iniuriam intulisset, ipse Toletum ad Imperatorem properans de dicto milite querimoniam fecit. Imperator autem statim per ipsum rusticum suis litteris præcepit ei, vt visis litteris statim rustico iustitiam exhiberet, mandans maiorino terræ, vt cum rustico venisset ad militem, & videret qualiter ei iustitiam exhibebat, & hoc sibi describeret. Miles vero, qui erat nobilis & potens, vt rusticum vidit cum litteris Imperatori, succensus ita cepit rustico mortis inferre minas, nolens illi satisfacere. Reuerfusus est autem rusticus ad Imperatorem Toleti inferens testimoniales litteras maiorini, quod noluerit illi iustitiam exhibere. Imperator vt hæc audiuit, vocatis secretariis suis, præcepit eis, vt ipsum dicerent agrotare, & nullum permitterent intrare cubiculum eius. Præcepit etiam sibi & duobus militibus tantum secreta parari equos, & diebus ac noctibus nullo alio sciente, ad Gallæciam properauit. At vbi ventum est ad locum, vbi præfatus miles erat, vocauit Imperator secreta maiorinum terræ, & diligenter ab eis, & ab aliis super factis militis & rustici perquisita veritate, fecit vocari plures, & stans ad ostium militis, misit ad eum dicens: Egredere, quia vocat te Imperator. Quod miles vt audiuit, nimio timore perterritus, intelligens quod futurum erat, fugere parauit, sed præueniens à ministris Imperatoris captus est, & eo iubente in ostio domus suæ suspensus. Tunc Imperator manifestauit se in Gallæcia, & totam patriam ipsam pacificauit. Tantis inuasit terror omnes magnates totius impetij ex hoc facto, videntes zelum & animositatem Imperatoris in iustitia facienda, vt nullus esset qui minimo vel magno inferret iniuriam, quin statim ei satisfacere festinaret.

Post hæc quidam maligni detractores ceperunt Ludouici Regis Francorum auribus insillare, quod Elisabeth uxorem eius Imperator Adefonus genuerat de vilissima concubina. Vnde ipse Rex turbatus, simulans se causa orationis ad sanctum Iacobum ve-

bum venire, venit in Hispaniam cupiens experiri, vtrum verum esset, quod sibi maligni dixerant detractores. Addiderant enim quod ipse Imperator Adefonsus erat vilis persona, & nullius momenti inter suos. Denegauerat etiam ei coniux eius Elisaberth thorum coniugalem, eo quod ita Rex Ludouicus improperebat sibi. Imperator autem Adefonsus vt audiuit aduentum generi sui Regis Ludouici, præcepit Regi Nauarræ, & comiti Barchinonæ, vt omnem gloriam Hispaniæ exhiberent ei. Sed vbi Rex Ludouicus venit Legionem, occurrit ei Imperator Adefonsus cum tam glorioso apparatu, quod ipse Rex Ludouicus, & Franci, qui cum eo venecant, obstupuerunt. Venit Imperator cum eo vsque ad Sanctum Iacobum, & direxit nuncios per totum imperium suum ad omnes nobiles Christianos, & barbaros, quatenus Toletum ad eius ciuitatem & curiam conuenirent, sed cum reuersi à Sancto Iacobo Imperator & Rex Ludouicus, venient Toletum, atque omnes Reges barbarorum, & Christianorum Principes occurrerent Imperatori manns eius osculantes, vltra quam credi potest Ludouicus admirans, dixit Imperatori: Per Deum, inquit, iuro, quod non est gloria similis huic in toto mundo. Siquidem tantus erat apparatus holofericarum corinarum, & tentorium per agros extra urbem Toletanam, & diuersorum insignium copia, quod à nullo poterant æstimari. Tantus erat nobilium virorum conuentus, quod à nullo poterat dinumerari. Tanta offerebantur dona auri, argenti, lapidum pretiosorum, fericarum vestium, & eorum Regi Ludouico & suis, quod præ multitudine illis tedium generabant. Imperator autem conuersus ad Regem Ludouicum, dixit ei: Certe Rex Francorum vides, & ipse potes veritati testimonium perhibere, quod mentiti fuerunt, qui mihi & filix meæ coram te in Francia detraxerunt. Filia mea est quam genui ex imperatrice Berengaria, quæ filia fuit huius præsentis Barchinonenis comitis Raymundi. Præsens erat cum multo gloriæ apparatu comes Raymundus, & dixit Ludouico Regi: Habeas in magno honore & reuerentia Elisaberth neptem meam, alioquin cum auxilio præsentis domini mei Imperatoris Adefonsi promitto me tibi Parisiis in paruo ponte campale inferre bellum. Rex Ludouicus dixit eis: Gratias ago Deo, & omnibus Sanctis eius, qui de nobilissimo sanguine vestro filiam vestram mihi dignatus est dare vxorem, quam semper dum vixero modis omnibus honorabo. Multa donaria oblata fuerunt tunc nobilissimo Ludouico Regi Francorum, sed nihil inde accipere voluit, nisi quandam smaragdum magnum, lapidem pretiosum cogente Imperatore Adefonso, quem Rex Zafadola detulerat. Reuersus est itaque Rex Ludouicus in Franciam cum honore & lætitia magna, & hunc pretiosum lapidem, quem detulerat ab Hispania, monasterio beati Dionysij contulit, vxorem quoque suam Elisaberth tenerimè dilexit, & modis quibuscumque potuit honorauit. Hæc post obitum suum in Ecclesia beati Dionysij est sepulta, & merito sancta Regina vocata: quia dum vixit in simplicitate spiritus & afflictione carnis, studuit Domino deservire. Imperator autem Adefonsus cum in tanta consisteret gloria, & corporis ægitudine laboraret, sedisfragus populus barbarorum se contra illum erexit. Sed Imperator vt erat magnanimus dissimulans ægritudinem cum manu Gotthorum maxima contra Mauros perrexit. Qui vt viderunt cum cum magno exercitu, colla ei illico submiserunt. Sed crescente ægitudine dum ad propria rediret iuxta portum, qui vocatur Muradal, in loco qui dicitur Fresneda, Domino, vt credimus, spiritum tradidit anno quadragesimo nono, ex quo regnare cœpit, sepultusque est in vrbe Regia Toletana. Priusquam vero moreretur, diuisit imperium suum duobus filiis suis, Sancio scilicet & Fernando. Sancio quidem dedit bellatricem Castellam, & Fernando fidelem Legionem & Gallæciam.

Era m c l x x x v. post mortem Imperatoris, duo filij eius Sancius & Fernandus vnusquisque in parte regni, quam eis pater eorum dederat, regnare cœperunt. Sancius duxit vxorem nomine Blancam, filiam Regis Garfiz de Nauarta adhuc viuente patre, ex qua genuit filium nomine Adefonsum. Iste Rex Sancius Catholicus fuit, & armis strenuus, bonitate perspicuus, & omni regia honestate præclarus. Diligebatur a omnibus minoribus & maioribus, quia ipse Deo & cunctis hominibus placere studebat. Regnauit anno vno, & diebus duodecim, tam parum propter peccata populi, & vitam in pace finiuit, sepultusque est iuxta tumulum patris sui in Ecclesia Sanctæ Mariæ Tolero.

Rex autem Fernandus frater Sancij Regis tunc temporis regnabat in Legione & Gallæcia, & regebat se consilio Fernandi comitis de Gallæcia, qui eum nutrierat, & mortuo fratre eius Rege Sancio maximam partem regni Castellæ obtinuit. Nutriebat

quidem ipse filium fratris sui Adefonsum puerulum, quem dedit comiti Manrico ad custodiendum. Tunc regnavit Fernandus Rex in toto imperio patris sui, unde Rex Hispaniarum fuit vocatus. Sed concordantibus comite Manrico, & fratre eius comite Nunno, cum omnibus qui ad regnum Castellæ pertinebant, Adefonsus filium domini sui Regis Sancij sibi Regem constituerunt. Fredenandus autem Rex, ut erat pius & hilarius acceptavit quod fecerant Castellani. Fuit hic Rex Fernandus armis strenuus, in bellis victoriosus, circa omnes pius, benignus liberalis, & largitate præclarus, adeo quod in omni consensu victor exitit, & nihil proprium habere voluit. Fidem Catholicam, quam à cunabulis adeprus fuerat, in tantum dilexit, ut ecclesiis & ordinibus factis fere omnia regalia sua conferret. Omnibus erat communis, ita ut omnes eum potius diligere, quam timerent. Hic piissimus Rex Fernandus accepit filiam Adefonsi Regis Portugaliz nomine Vrracam, ex qua suscepit filium nomine Adefonsum. Sed iste Rex Portugaliz Adefonsus filius fuit comitis Henrici & Tharaziz filiz Regis Adefonsi, qui Adefonsus filius comitis Henrici fecit se Regem Portugaliz vocari, & quia strenuus fuit armis & bellicosus amplavit terram suam, partem de nouo populando, partem Saracenos occidendo, & ab eis municipia capta munedo, & retinendo magnum sibi nomen acquisiuit, quia contra Christianos & Saracenos fortissime decertavit. Huius filiam, ut dictum est, Rex Fernandus accepit coniugem, ut eis posset habere auxilia contra impetum aduersantium. Cæpit igitur Rex Fernandus ecclesias honorare, & regnum suum populationem faciendo ampliare. Populavit siquidem in Extremadura civitatem Roderici, & Letesinam. In transterra Granatam, in territorio Zernoræ castrum Taphai. In terra Legionis populavit Maioricam, Benaventum, Mansellam, Villapandum & Coiancam. Terra Leonis dicitur per flumen de Pisorga, & per flumen Dorij, & per montes Submontanorum. Est autem in ipsa terra quædam ciuitas regia quæ Legio vocatur. Salmanticenses autem eo quod Rex Fernandus in eorum termino ciuitatem Roderici populauerat, cœperunt rebellare contra Regem Fernandum, & elegerunt sibi Regem nomine Nunnum, Serranum, & pugnaverunt cum Rege Fernando in valle de Muza. Si quidem in cenderunt quendam montem, eo quod ventus veniebat ex parte ipsorum contra exercitum Regis Fernandi, ut fumo & vento Leonenses fatigati ad bellum accederent. Sed misericordia Dei non defuit Regi Fernando. Nam ventus & fumus, qui contra suum exercitum veniebant, contra Salmanticenses & Abulenses conuersus est, & illorum obtenebrauit aspectus. Rex autem Fernandus irruit super eos, & cum victoria magna cepit Regem Nunnum viuum, & occidit eum, atque subdidit sibi Salmanticam. Post hæc Rex Fernandus cupiens ciuitatem Astoricam decorare, transiit corpus Ramiri, quod sepultum fuerat in Desfrana, & Astoricæ in Ecclesia cathedrali ipsum honorifice sepeliuit.

Per idem fere tempus erat cum Saracenis vir nobilis & potentissimus nomine Fernandus Roderici Castellanus. Hunc Saraceni miserunt ad euertendam populationem nouam, scilicet ciuitatem Roderici. Rex autem Fernandus eo tempore erat Benaventij. Beatus autem Isidorus apparuit cuidam Canonico & thesaurario monasterij sui nomine Isidoro, & mittens eum ad Regem Fernandum, significauit ei aduentum Saracenorum, dicens, quod cito Rex Fernandus obuiaret Saracenes, & vinceret eos, eo quod ipse beatus Isidorus, & sanctus Iacobus Apostolus in certamine illo forent cum eo. Quo audiit velociter perrexit Rex Fernandus cum paucis Christianorum, & inito certamine cum Saracenis statim vicit eos, & tantam ex illis prostravit multitudinem, quod præ numerositate indicibilis non poterat numerari. Transactis paucis diebus Rex Fernandus reuocauit præditum Fernandum Roderici, & dedit ei Stephaniam sororem suam in uxorem. Sed Fernandus Roderici quiescere nefcius inuit prælium cum comitibus Castellanis, & vicit eos, atque occidit comitem Oforium, & comitem Henricum, & alios plures nobiles Castellanos, & cepit viuum eomitrem Vimirum. Hic Fernandus Roderici genuit ex infantiſſa domna Stephania Perrum Fernandi potentissimum virum. Eo tempore quieuit terra Leonensium ab Infestatione Maurorum.

Præfatus autem Adefonsus Rex Portugaliz voluit insurgere contra Regem Fernandum, & misit filium suum Regem Sancium, quem sibi regni constituerat successorem, cum magna militum manu ad euertendam prædictam ciuitatem Roderici. Instabat tunc temporis validissime Regem Fernandum Adefonsus Rex Castellæ Sancij Regis filius, & dimissa Rex Fernandus maiori parte sui exercitus contra nepotem suum Regem Castellæ, obuiavit Portugalensibus in termino ciuitatis Roderici in loco qui dicitur

dicatur Arganal, & commissio praelio deuicti sunt Portugaleses, & fugato Rege Sancio reliqui miserationi Regis Fernandi se subdiderunt. At ipse motus pietate dimisit eos redire ad propria.

Præfatus Rex Portugaliz Adefonsus Regem Fernandum fortiter molestauerat, & occupauerat in Gallæcia totam Limiam, & totum Toroniũ. Deinde obsedit Vadalozum ciuitatem Maurorum ad Regem Fernandum de iure spectantem. Tunc Rex Fernandus aggregato suorum exercitu perrexit contra Regem Adefonsum. Ceperat iam Rex Adefonsus maiorem partem ipsius ciuitatis, & in arce concluderat Sarracenos. Commissio autem praelio cum Rege Fernando deuicti sunt Portugaleses. Rex autem Adefonsus dum fugiens equo superfederet, & egrederetur per portam ciuitatis de Badalozo casu in uicte ferreo portæ impexit, & crus eius fractum est. Tunc capte est Rex Adefonsus, & Regi Fernando delatus, dixit ei Rex Adefonsus, Domine, inquit, Rex, valde peccaui in Deum, & in te: sed ecce totum regnum meum libere trado tibi. Rex autem Fernandus victus misericordia, dixit ei: Redde mihi tantummodo mea, quæ abstulisti, & regnum tuum maneat tibi. Vincebatur quidem semper Rex Fernandus precibus miserorum, qui nunquam in bello potuit uinci. Tunc Rex Adefonsus tradidit Toronium & Limiam, & in tantum debilitatus fuit de fractura cruris, quod de cætero non potuit equitare. Sarraceni autem ad Regem Fredenandum egressi de arce se & ciuitatem tradiderunt illi. Rex autem Fernandus præcipit Sarracenis, ut habitarent in ciuitate, & essent uassalli sui. Tradidit etiam arcem euidam magno barbaro nomine Abenhabel, accepto ab eo & ab omnibus Sarracenis iuramento, ut essent Regi perpetuo fideles uassalli, atque quando cum ipse uellet, sibi arcem traderent, & ciuitatem. Sed sicut dicit vulgus, qui per Sarracenum credit, terram suam nunquam uidebit. Statim ut Rex Fredenandus recessit, ipsi Sarraceni Regi Fernando mentiti suo Miramamolno cum ipsa ciuitate se contulerant, & multas iniurias Regi Fernando postea intulerunt.

Post hæc Sarraceni uidentes Adefonsum Regem Portugaliz debilitatum, & quod in quibusdam offenderat Regem Fernandum ipsum Adefonsum in oppido qui dicitur Santarem, obsederunt. Rex autem Fernandus congregato exercitu magno ad auxilium Regis Adefonsi properauit. Sed Rex Adefonsus, ut hæc audiuit, timuit valde, credens quod Rex Fernandus ad auxiliũ Maurorum ueniret, & misit ad eum nuntios supplicans pro pace. Rex autem Fernandus declarauit ei, quod ad eius auxilium properaret. Quod Sarraceni ut audierunt, arrepta fuga ab obsidione turpiter recesserunt. Post hæc Rex Fernandus dimisit uxorem suam Vrracam filiam Regis Adefonsi, eo quod erat consanguinea eius propinquo gradu, & duxit aliam nomine Tharasiam, quæ fuerat vxor Nunij comitis de Castella. Post cuius mortem duxit aliam nomine Vrracam filiam Lupi comitis de Vizcaya, ex qua genuit Sancium & Gasiam. Cæterũ Rex Fernandus regni anno quinquagesimo primo feliciter cõsummato, obiit apud Beneuentum, & in ecclesia sancti Iacobi Apostoli circa tumulum matris suæ, & aui sui comitis Raymundi sepultus est.

Era MCCXXXVI. mortuo Rege Fernãdo filius eius Adefonsus successit ei in regnum Legionense. Hic fuit pulcher, eloquens, clemens, fortis viribus, & armis strenuus, & in fide Catholica solidatus. Tamen in primordio regni sui inquietatus fuit valde à collateralibus suis scilicet ab auunculo suo Sancio Rege de Portugalia, & ab Adefonso Rege Castellæ consobрино suo. Unde compellus fuit ducere in uxorem Tharasiam filiam eiusdem Regis Sancij, ut ipsum Regem Sancium haberet in auxilium sui coortat Adefonsus Regem Castellæ. Ex ista Tharasia genuit tres filios, scilicet Sancium primogenitum, deinde Fernandum & nobilem infantissimam Dulciam.

Præfatus autem Rex Castellæ Adefonsus Sancij Regis filius erat fere trium annorũ cum regnare cõpisset. Qui postquam uenit ad ætatem adultam in tantum claruit præ cunctis Regibus nostri temporis, ut noster non posset euoluere stylos, quanta uigere probitate. Fuit namque sapientia magnus, consilio prouidus, armis strenuus, largitate præcipuus & fide Catholica roboratus. Duxit uxorem filiam Henrici Regis Angliæ nomine Alionoram, ex qua genuit Fernandum, Henricum, & Berengariam, & Blancam, & Vrracam, & Alionoram, & Constantiam, filiam suam primogenitam Berengariam dedit Adefonso Regi Legionensi in uxorem, quæ fuit mulier prudentissima. Dedit Ludouico Regi Francoeum filiam suam Blancam, & Adefonso Regi Portugaliz tradidit Vrracam. Tempore etiam procedente Iacobus Rex Aragoniæ filiam eius Alionoram duxit uxorem. Quinta uero Constantia monachalem suscipiens habitum vit-

ginitatem suam Domino consecrauit. Rex Castellæ Adefonsus cepit quasi leo fortissimus cum Christianis & Sarracenis Regibus in circuitu regni sui consistentibus fortiter & sapienter armis configere, regnum suum defendere & ampliare, & populum sibi subditum iuste gubernare. Siquidem cum ex vno latere regni haberet fortissimum Legionensem Regem Adefonsum, ex altero Sancium Regem strenuum Navarrensem: tertio Regem ferocissimum Petrum Aragonensem, & quarto maximum Sarracenorum Regem Miramamolinum; tamen ipse Rex Adefonsus cum omnibus armis & consilio fortiter se gerebat: sua defendebat, & omnium aliorum Regum multa castra & oppida capiebat. Populationes multas & nobiles fecit in regno suo, scilicet Placenciam, Beiam, Moiam, & alias multas, quarum nomina longum est prænotare. Sed cum in tantis prosperitatibus famam virtutis & gloriæ suæ longe lateque spargeret, Miramamolinus congregato exercitu innumerabili barbarorum, imoque nobilium militum exulum Christianorum contra Regem Adefonsum in manu validissima properauit. Rex autem Castellæ cum exercitu suo Regi Miramamolino obuiam properauit. Veniebat quoque Adefonsus Rex Legionis in auxilium Regis Castellæ cum exercitu magno, sed Rex Castellæ bellandi animositate incensus noluit eum expectare: licet Rex Legionensis cum exercitu suo properans iam esset Toleti. Inuit itaque Rex Castellæ bellum cum Rege Miramamolino: ubi tam innumerabilis erat multitudo Maurorum, quod nostri habito respectu ad eos paucissimi videbantur. Cesserunt nostri pugnare, & Miramamolinus pro peccatis nostris extitit victor. Erat tunc cum Rege barbaro Petrus Fernandi de Castella potentissimus miles, cuius consilio Rex barbarus eo tempore se regebat. Vnde notandum est, Gothos fere nunquam fuisse à barbaris victos, nisi Gothorum exulum secum haberent consilium & auxilium. Venit anno sequenti Miramamolinus vsque Toletum, & cum ipsam regiam urbem capere niteretur, Toletani fortiter resistunt. Rex autem Castellæ suas ciuitates & castra multis excelsis cepit fortiter munire, & filios nobilium, qui occubuerant in bello nutrire & exaltare dicens, quoniam filij vindicabunt sanguinem patrum. Qui licet tunc fuerit victus, tamen eius animus inuincibilis perdurabat. Rex Miramamolinus reuersus est ad propria, & Christianis non nocuit sicut voluit: quia tunc Reges Hispani in vnam concordiam conuenerunt. Habuit tunc Rex Castellæ pacem cum Christianis & Sarracenis, sed illatum sibi à barbaris dedecus ab eius animo non recedebat. Tamen dum Sancius Rex Navarra contra ipsum moueret prælium vna cum Adefonso Legionensi Rege, Rex Castellæ fines Navarra inuasit, & victoriam cepit. Ceperat iam totam terram de Alaua, & alia plura in regno suo. Post hæc etiam habuit discordiam cum Rege Adefonso Legionensi, & cepit castrum Ardon & Coiancam, castrum viride, & quædam alia. Post hæc venit vsque Legionem, & cepit castra ludæorū iuxta ipsam ciuitatem. Obsedit etiam Astoricam, sed non cepit eam. Accessit ad submontanam ad castrum quod dicitur Alua, & cepit illud. Rex autem Legionis Adefonsus occurrit ei cum magno exercitu ad ipsum locum, vt pugnaret cum eo. Sed Petrus Fernandi de Castella, qui tunc erat cum Rege Legionensi, & alij viri Deum timentes, reformauerunt pacem inter Regem Castellæ & Regem Legionis.

Cum autem pax esset inter eos, quidam inimici Dei discordiæ seminantes iterum inter eos bellum concitauerunt, & per tres continuos annos inter se fortissimorum regum exercitus horridis gladiis configebant. Multa perperabatur binc inde cædes hominum: precedebat, quod in agris erat & flammis villæ exurebantur. Duo ferocissimi Reges quasi duo ferocissimi leones alter alteri cedere nesciebat. Præbat Regem Castellæ fortitudo & sapientia, sed Regem Legionis fortitudo & suorum exercitus amabilitas nimia muniebat. Sed antequam inter dictos Reges tam horribile oriretur bellum, ostendit Dominus quoddam prodigium in ecclesia sancti Stephani extra muros urbis Legionis. Etenim quædam imago Dei genitricis cum imagine filij sui ex se cepit emittere sanguinem, non sine horrore & admiratione multorum, qui hoc viderunt. Tunc cletus & populus Legionis ad prædictam ecclesiam accesserunt pedibus nudis, & ipsam imaginem ad ecclesiam beati Ildori detulerunt: & super ipsius altare posuerunt, ubi per tres dies continuos sanguinem emanauit. Sed fuerunt quidam sapientes interpretes, qui ex ipso signo bellum futurum cruentissimum prædixerunt, eiusdem monasterij ex hæredationem etiam prædicantes. Quod postea factum esse testatur veritas manifesta. Etenim vt prædiximus bellum cruentissimum inter Reges exortum est, & tradente Rege Legionensi Rex Castellæ castrum de Pozolo accepit, qui iam acceperat villam Barxeni, Caparios, & alia plura ad ecclesiam beati Ildori spectantia, ex quibus sustentabantur clerici

clerici inibi domino seruietes Adefonsus Rex Legionis cum esset Catholicus habebat secum clericos, qui modulatis vocibus quotidie eorum ipso divinum officium peragebant, quos ipse nimio venerabatur affectu. Habebatque cubicularios suos laicos quosdam, quibus omne consilium suum committebat, & licet polleret omnimoda probitate, tamen susurronibus aliquando praebebat aurem. Vnde quidam faciebat nimis spectantia ad tam regiam maiestatem. Rex autem Castellae cum esset sapientissimus, consilium suum semper sapientibus committebat. Vnde praeter ceteris Hispaniae Regibus feliciores habebat successus.

Pacificatus est inter Reges praedictos post multas strages & damna, sed iterum inter eos mota discordia cum venirent ad pacem, dedit Rex Adefonsus Legionensis uxori suae Reginae dominae Berengariae quartae degebat cum patre suo in Castella Villaripandum Ardon, Rodam Arbolium, Gordonem & Lunam. Adefonsus autem Rex Castellae labori cedere nescius monuit exercitum suum contra Vascones, & cepit sanctum Sebastianum, Ortes & Burgum de Ponte, Salvaterram, civitatem Aqueensem & alia plura oppida, & reversus est in Castellam cum gloria magna. Post haec cepit excoegitare de salute animae suae, & construxit de novo nobile monasterium Sanctae Mariae in Olgis Burgenfis civitatis. Hoc monasterium multis praediis ditavit, & mirae pulchritudinis auri, argenti, pretiosorum lapidum, oluscularum cortinarum decoravit. Alter nostris temporibus Salomon idem Rex iuxta praedictam domum domini aedificavit palatium Regis. Adiecit etiam, & non longe ab ipso monasterio in via publica beati Iacobi construxit mirae pulchritudinis hospitale: cui tantum redium contulit, ut eundi pauperes peregrini transientes in eo unius diei percipiant victum. Iam praedictum monasterium quam palatium suum regale, quam etiam hospitale cum capella sua de lapidibus vel laterculis coctis & calce constructa sunt, & auro ac variis coloribus depicta. Tunc ipsa civitas Burgenfis, civitas regia vocata est, & in regni solum sublimata. Eo tempore Rex Adefonsus evocavit magistros theologicos, & aliarum artium liberalium, & Palentiae scholas constituit procurantes reverendissimo & nobilissimo viro Telliene eiusdem civitatis Episcopo. Quia ut antiquitas refert, semper ibi viguit scholastica sapientia, viguit & militia. Ille Rex Adefonsus primo castellum armis suis depinxit, quamvis antiqui Reges patres ipsius Leonem depingere consueverant, eo quod Leo interpretatur Rex vel est omnium bestiarum.

Suprafatus autem Adefonsus Rex Legionensis ex quo regnare cepit regnum sibi subditum viriliter & nobiliter vendicavit, & tam terribilis fuit male agentibus, quod eius aspectum non possent aliquatenus sustinere. Vox eius in ira quasi leo rugiens videbatur. Cum esset indutus armis bellicis, & equum suum eonsecraret, licet magnus esset motus corporis, quidam tamen gestus in eo nimis ferocitatis fortitudinem in eum animo deelarabat. Hic in bello nunquam fuit victus, sed victor semper exitit, quamvis multoties cum Christianis & Sarracenis pugnaret. Hanc suam fortitudinem tanta clementia sequebatur, ut iram statim a corde excideret, & misericorditer secedere reit deponens virtus quod Susurriones suis auribus instillaverant, si esset qui diceret bonum. Hic ex sententia domini Papae Innocentii dimissa uxore sua Regina Tharsia, duxit Berengariam prudentissimam filiam Adefonsi Regis Castellae uxorem, & tam nobiliter eam desponsavit sibi, quod dedit ei pro dote turres Legionis, Astoricam, Valenciam, & alia triginta Castella. Posuit etiam in fidelitate alia decem Castella in manu Baronum Regis Castellae, ne recederet a pacatione. Genuit ex ista Berengaria Fernandum, Adefonsum, Alionoram, primogenitam, Constantiam & Berengariam. Genuit etiam ex nobilissima femina Agnete Vrracam, quam tempore procedente tradidit magno viro Lupo Didaci de Vizcaya in uxorem. Berengariam etiam filiam eius duxit Iuanes Rex Hierosolymitanus uxorem, qui postea cum ipsa Constantino politanum imperium rexit. Constantia vero in monasterio Sanctae Mariae de Burgis habitum monachalem suscepit. Fuit praefata Berengaria filia Regis Castellae adeo sapientissima, quod patris sapientia ad eam defluxisset videretur. Haec cum primo venit Legionem blandis precibus a viro suo Rege Adefonso obtinuit, ut corrigeret mores & furos Legionensis civitatis & regni, & gravamina relevaret. Aedificavit Regna Berengaria palatium regale in Legione ex lapidibus & calce iuxta monasterium sancti Iudoni, & turres Legionis quas Rex barbarus quondam destruxerat Almazor ex calce & lapidibus similiter restauravit.

Haec Regina serenissima auro, argento, lapidibus preciosis & sericis indumentis monasterium beati Iudori, & ceteras regni principales ecclesias studuit decorare.

Hoc tempore amplius est fides Catholica in Hispania, & licet multi regnum Legionense belli impeterent, tamen ecclesiarum regalibus muneribus ditatae sunt in tantum, ut antiquae destruerentur ecclesiae, quae magnis sumptibus fuerant fabricatae, & multo nobiliores & pulchriores in toto regno Legionensi fundarentur. Tunc reverendus Episcopus Legionensis Mauritius eiusdem sedis ecclesiam fundavit opere magno, sed eam ad perfectionem non duxit. Tunc etiam fundata est ecclesia beati Iacobi Apostoli, quae postea per reverendissimum patrem Petrum Iacobensem Archiepiscopum est gloriosissime consecrata. Cum autem regnum Legionense frueretur pace & gloria multa, & ut suprafatum est, orta esset discordia inter Regem Legionensem & Regem Castellae, & omnes Hispaniae Reges Christiani & Sarraeni tuerentur Legionense regnum evanescere, Rex Legionis adiutus à Domino, & à beato Iacobo Apostolo regnum suum fortiter defendit. Hoc tempore Martinus presbyter doctus à Domino miraculose scientia scripturarum magna volumina edidit, & sanctitate claruit & miraculis.

Rex autem Adefonsus multas populationes in regno suo fecit & eum valde ampliavit. Popula vit namque in Gallecia Cluniam Baloniam, Salvaterram, Villam novam de Sarria, Melide, tria castella Malmanda, & alias multas. Similiter in Asturiis multas populationes fecit. Populavit in Berizo, Benevive, & Pontem Ferratum. Populavit in terra Legionis Rodam, Ardon, Senabiam, & alias plures. Populavit in Extremadura Mirandam, Monleon, Carpium, Montem regalem, Cahiteum, Salvaterram, Salvaleon, & alia plura oppida & castella. Fecit quoque pontem magnum super flumen Mineum in loco qui dicitur de Castrelo, & alios plures pontes fecit, & restauravit in regno suo. Fundavit etiam monasterium Cisterciensis ordinis vallis Dei in loco qui dicebatur antiquitus Boires. Aliud in Berizo construxit monasterium in villabona. Multa gloria regnum suum ditavit, & muros urbium ab antiquis destructos honorifice restauravit. Circa viros religiosos & moniales, adeo misericors fuit, ut quando illis deceret, praeberet de suis cellaris alimentis: gregesque omnes pecudum, quae illi de hostium praeda eveniebat cunctis monasteriis distribuere. Latrones autem & superbos, alios a turribus praecipitabat, alios in mari mergebat, alios suspendebat, alios igne cremabat, alios caldarii decoquebat, alios vivos excoquebat, & multis alliciebat generibus tormentorum, ut regnum in pace & iustitia conservaret.

Suprafatus autem Adefonsus inclitus Rex Castellae quod diu conceperat animo perducere cupiens ad effectum, ut haberet occasionem gerendi praelium cum Saracenis, cum quibus tunc pacem habebat, populavit quandam villam, quae Mura dicitur in confinio barbarorum. Rex autem Miramolinus nomine Abenacab misit ei nuncios dicens quod non haberet pacem cum eo si dictam villam popuaret. Sed cum Rex Castellae nollet à populatione desistere, venit Rex barbarus cum tanta Saracenum multitudine, & cum tanto bellico apparatu, quod non posset aliquando explicari, & obsedit castrum, quod dicitur Salvaterra. Cumque milites Cisterciensis ordinis Saracenis in ipso castro fortiter resistissent, Mauri viriliter accedentes in machinis fregerunt murum, multis ex illis occisis. Cepit Rex Miramolinus ipsum castrum, & propter hyemem Hispaniam reversus est. Rex autem Adefonsus cum esset in angustiis positus eo quod barbaris commodè non poterat obviare, convocavit Regem Aragoniae & regem Navarrae, precibus, & muneribus, ut secum accederent contra barbaros pro fide catholicae pugnaturi. Misit etiam idoneos nuncios ad regem Legionensem, ut ipse quoque dignaretur tanto periculo subvenire. Sed Rex Legionensis licet ad subveniendum desideraret accedere, tamen habito cum suis consilio respondit, quod libenter accederet, si Rex Castellae sibi redderet castra, quae illi abstulerat. Rex vero Castellae cum esset erga plurima occupatus, & in arcto positus non potuit ad singula respondere, sed totum animi sui impetum direxit ad iniurias sibi à Saracenis illatas omnimode vindicandas.

Eo tempore Archiepiscopus Toleranus nomine Rodericus atque omni bonitate conspicuus scientia & moribus eruditus, tactus nimio cordis dolore intrinsecus tanquam catholice fidei filius se non recusavit subdere laboribus & discrimini, pro defensione catholice veritatis. Et enim fultus auctoritate domini Papae Innocentii Gallias adiit, verbum Dei assidue proponendo & suadendo populis, ut ad defensionem fidei convenirent, data illis remissione omnium peccatorum, & eos crucis signaculo muniendo. Tetigit dominus corda multorum qui audiebant verbum domini populorum, & contra barbaros alacriter properabant. Sed dum haec ageretur, filius regis Castellae, qui sperabatur

cur regnatoris post partem nomine Fernandus in rebus praeuentus est. Alius obitum
in tantum cunctos dolore repleuit Hispanos Christianos, ut se fere cuncti amissum de-
ficerent partem, dominum, locum, & pastorem. Etenim non immerito, quia erat ele-
mens, fortis, pulcher, sapiens, largus & catholicus. Hic tanto fidei catholice fervebat
ardore, ut eum quadam die fecisset sibi exponi passionem Iesu Christi, & ex relatione
didicisset, quod antiqui catholici Reges Iudeos expulerint ab Hispania, & Tolercana
eluras Iudeorum prodicione tradita fuerit Sarracenis, tantum concepit odium con-
tra ipsos, quod eorum proteritiam quibuscumque poterat persequeretur modis: &
quia Iudei timebant deleri per ipsum, ut fertur, eius mortem procurauerunt veneno,
10 quia mundus non erat dignus tanto principe gloriari. Sepultus est Burgis in monaste-
rio sanctae Mariae cum honore magno.

Rex autem Adefonsus licet esset pro morte tanti filii saucius, ex multitudine ex-
ercituum consensuum recepit consolationem. Venit namque praelatus Petrus Rex
Aragonum cum multitudine populorum. Accessit fortissimus Sancius Rex Navarren-
sium cum robustissima manu militum. Assuetunt Portugaleses, & etiam Franci &
Gallici, qui ad praelium tanquam ad epulas properabant. Rex Miramamolius, ut huc
audiuit, valde pertimuit, & doluit se verbum superbia protulisse, scilicet quod vince-
ret in campo omnes adorantes ericem Christi. Unde iam non ad praesens Christianis
imperare, sed tantum se defendere satagebat. Confluebant populi multi Christiano-
rum apud regiam civitatem Toletam. & cum delicerent in expensis, Rex Castellae in-
tantum manu largissima de thesauris suis singulis praebebat necessaria, ut nullus posset
ab exercitu victus inopia resilire. Sed cum Rex barbarus Christianis expectantibus ad
bellum, ut promiserat, non accederet, nostri mouentes castra, prima fronte castellum
Malagon ceperunt, cunctos illius oppidi gladio trucidantes. Deinde ceperunt Calati-
uam, & Petram bonam, Benauentum, Alarcos, & Caracuel. Post haec Francorum
populus cepit murmurare victus dulcore patrie suae, & statuentes inter se quod nullus
remaneret, nec futurum expectaret bellum, ad propria reuersi sunt. Quibus receden-
tibus suprafati Reges Christianorum turbati sunt, volentes eos retinere muneribus &
precibus, sed nullatenus potuerunt. Sed Rex Adefonsus in Domino roboratus iussit
30 Christianorum populum ad portum de Muradal accedere, ubi multos inueniunt
Sarracenos armatos, quos Christi ani milites gladiis ferientibus fugauerunt. Et quia
excelsi montes & angustae semitae Christianos ad Sarracenos accedere non permitto-
bant, diuinitus affuit quidam eorum Rege Adefonso quasi pastor ovium qui eis latam
ostendit viam, & eo duce perueniunt usque ad castra Maurorum, & nullo vidente Pa-
stor ipse recessit. Sarraceni autem ut viderunt Christianorum exercitum, quia ventus
veriebat ex parte ipsorum ignem per spinas & tribulos posuerunt, ut fumus Christia-
nis noceret. Sed diuina gratia fumus cessit retro & in castris Maurorum se totus inges-
sit, & per nimium oppellit eos. Exercitus autem Christianorum sedit in monte nocte
sequente, & illucescente die iussit Rex Miramamolius Sarracenos tubis & tympanis
excitare. Tunc Reges Christiani inuito consilio quieuerunt ipsa die, ut se ad bellum die
altera praearent. Ordinauerunt autem inter se, ut Didacus Lupi nobilis & strenuus
cum nepote suo Sancio Ferdinandi quondam Regis Legionensis filio, prima fronte
exercitum praerent. Sed ubi commissum est praelium tanta fortitudine praelatus Di-
dacus accessit eum suis, quod Sarraceni turbati in se peristerunt. Quod videntes
Christianorum exercitus animati ad praelium, Sarracenorum castra gladiis vindique
ferebant. Victus est Rex Miramamolius cum suis & tanta multitudo cecidit barba-
rorum, quod nullus vivens posset mortuorum cadauera numerare. Adhuc est hoc fe-
licissimum bellum in loco qui dicitur, Naues de Tolosa, cui in Hispania simile bellum
nunquam fuit. Post haec ceperunt nostri Bilchis, Ferrat, Balneo, & Vbedam, in qua
40 multa Sarracenorum milia occidere. Sed eum populus Christianorum ex labore ni-
mio grauitur inciperet aegrotare, inclito Rege Adefonso praecipiente in propria re-
uersi sunt cum multis opibus & gloria magna.

Cum autem haec agerentur, Rex Legionensis Adefonsus habebat secum virum
potentissimum Petrum Ferdinandi de Castilla, qui ei nobiliter consilium, & auxilium
impendebat, & ipso dicto Petro Ferdinandi operam dante recuperavit de illis oppi-
dis, quae sibi abstulerat Rex Castellae Rodan, Ardon, Castrum terram, Villalugam, Ca-
strum Gonzalui, Alsdalasta, Lunam, Gndon, Aruolum, Alion, & quaedam alia. In-
super quoque Adefonsus Rex Legionensis bellum portugalie, & cepit Balamon, Vigosum,
Vieino, & ex alia parte Lamosum, Melgazon & Contrastam quam funditus diruit. Tunc
50

congregari sibi contra ipsum omnes Portugaleses ad prælium, & hec esset Rex Legionensis cum paucis, vicit eos in loco, qui dicitur Portella de Valdeuer, & cum multis spoliis & gloria magna reuersus est. Rex autem Castellæ Adefonsus, qui post felicem victoriam timebatur venire super Legionenses in ira & brachio extento, valde humilis venit laudans Deum de victoria reddita populo Christiano. Et inuitans ad pacem Regem Legionis indulset ei omnia oppida, quæ abstulerat sibi, & insuper restituit ei Pennamiel, Almanzan & collem in terra Legionis & in Asturijs Mirandã de Nieua, & in territorio Salmantæ dedit sibi ad diruendum castellum de Carpio, & montem regalem. Rex etiam Legionis ex pacto Regis Castellæ tradidit Regi Portugaliz omnia castra, quæ abstulerat illi. Hoc Rex sapientissimus Castellæ ideo faciebat, vt pacificatis omnibus Hispaniz Regibus eos contra Sarracenos concitaret. Tunc Rex Adefonsus destruxit Gordonem, & Arbolium, vt Legionensis ciuitas securitas fueretur & pace. Iam olim destruxerat Iudæorum castrum iuxta Legionem, quia eidem ciuitati multa damna sæpius inferebat. Destruxit etiam Miramentum iuxta Maioricam. Erat accepto à Rege Castellæ in auxilium sui potentissimo viro Didaco Lupi, sumptis arma contra Sarracenos, & obsedit Aleantaram & cepit eam. Eo tempore mortuus est Fernandus filius eius puleherrimus adolescens quem genuerat ex Regina Tharasia, & sepultus est in Ecclesia sancti Iacobi Apostoli. De cuius morte valde doluit Legionensis Rex & regnum eius. Eo tempore obierunt potentissimi viri Didacus Lupi, & Petrus Hernandi. Rex autem Castellæ Adefonsus in Domino roboratus obsedit fortissimum castrum Sarracenorum Alharaz & cepit ipsum, & reuersus est in Castellã cù gloria magna atque felicitate viæ termino consummato, obiit in termino Areali & vt tunc Regem decebat Burgis in monasterio de Olgis, quod ipse construxerat, gloriose sepultus est. Regnavit annis quinquaginta quinque.

Era Mcc Lii. Henricus filius eius in regno Castellæ cum esset annorum decem,regnare cepit. Regina vero Alienor expletis post mortem viri sui viginti septem diebus Burgas mortua est, & sepulta circa virum suum. Henricus autem Rex Castellæ cum esset Patenciæ quidam nobilis puer ludendo fragmentum tegulæ casu proiecit, & Regem in capite grauer perculsit, unde mortuus est, & Burgis iuxta patrem suum & matrem sepultus. Regnavit annis duobus & mensibus octo.

Era Mcc Liii. Fernandus filius Adefonsi Regis Legionensis in Castellã ei matre Berengaria tradente regnum, felicissime regnare cepit. Siquidem Castellæ nobiles regnum Berengariæ Reginz tradiderunt, eo quod erat primogenita Adefonsi Regis Castellæ & ipsa vt dictum est tradidit regnum filio suo Fernãdo. Hic autem Rex Fernandus grauiissima adolescentia venustatus, non vt illa ætas assueti lasciuia amplectatus est mundis, sed pius, prudens, humilis, catholicus & benignus sensibus & moribus decorauit. Etenim ita obediens prudentissimæ Berengariæ Reginz matri suæ, quāuis esset regni culmine sublimatus, ac si esset puer humillimus sub terula magistratũ. Habebat secum prudentissimos catholicos viros quibus tam ipse quam mater totum suum consilium committebant. In tantum regnum sibi subditum succensus igne catholice veritatis strenue texit, vt inimicos fidei Christianæ totis viribus persequeretur, & quoscumque reperiebat hæreticos flammis exureret, & ipse vice famulorum ignem & ligna in eis comburendis ministrabat. Aderat illi in humilitate iusta seueritas, quare improbos puniebat, & in seueritate iusta misericors & clemens humilitas, qua posttratis inimicis placebat. Eius regalis animus auaritia nūquam potuit inflammasi, siquidem visum est, quod requieuerit super eum spiritus sapientiæ, qui fuit in Adefonso Rege Castellæ auctore suo, & spiritus fortitudinis & clementiæ, qui erat in Adefonso Rege Legionensi patre ipsius. Quid plura? Quod de nullo Regum præcedentium legitur, omnino irreprehensibilis fuit, quantum nobis scire datum est, & thorum conjugalem nunquam minime violauit. Duxit namque uxorem ex imperiali genere Romanorum Deo deuotissimam feminam nomine Beatricem, ex qua genuit Adefonsum, Fredericum, Fernandum, Philippum, Henricum, Sancium, Emanuelem, Alienor, Berengariam, & Mariam. Omnibus etiam Ecclesiis ita omnia sua iura seruauit, vt nullus esset, qui auderet eas vel in aliquo molestare. In tanta pace regnum sibi subditum rex, vt maiores vel minores in aliorum res insurgere non auderent.

Sed cū regnare cepisset comes Aluatus de Castellã & fratres eius Comes Fernandus, & comes Gundisalvus contra eum tebellare ceperunt, & cū Rex Fernandus vna cum matre sua Berengaria cū manu militū iuxta castrum, quod dicitur Ferrerola, tractatum faceret, Comes Aluatus ei bellū indixit. Fuit autem Dominus cū Rege Fernãdo, & cepit

cepit ipsam comitem Aluarum, & tam ipse Aluarus quam fratres eius, multa castella Regi Fernando tradiderunt in quibus rebellabant ei, & comes Aluarus est tunc à vinculis liberatus. Rex autem Legionensis Adefonsus cum exercitu suo quosdam regni Castellę fines molestantes: eo quod adhuc quædam ad regnum Legionensē spectantia detinebant Castellani. Tunc congregati sunt contra eum omnes nobiles de Castellā: quia reuera filius eius rex Fernandus cum patre pugnare nolbat. Inito autem certamine prædicti nobiles Castellę fugati sunt, & omnes in Castellā à Rege Adefonso inclusi. Tunc murus colloquens de pace ut iustum erat, firmavit pacem inter patrem & filium, & ad tantam concordiam regna Hispaniæ perueniunt, ut unanimiter
 10 conuenirent ad Arabes persequēdos. O quam beata tempora ista: in quibus fides Catholica sublimatur, hæretica prauitas trucidatur, & Sarracenorum vrbes & castra fidelium gladiis deuastantur. Pugnant Hispani Reges pro fide, & vbique vincunt. Episcopi, Abbatēs & Clerus Ecclesiis & monasteria construunt, & rariolæ absque formidine agros excolunt, animalia nutriunt, pace fruuntur, & non est qui exterreat eos. Ed tempore reuerendissimus pater Rodericus Archiepiscopus Toletanus Ecclesiā Toletanam mirabili opere fabricauit. Prudentissimus Mauricius Episcopus Burgensē Ecclesiā Burgensem fortiter & pulchre construxit. Et Sapientissimus Ioannes Regis Fernandus Cancellarius Ecclesiā Vallisoli fundauit, & multis possessionibus gloriose dotauit. Hic tempore procedente factus Episcopus Oxomensis Ecclesiā Oxomensem opere magno construxit.

Nobilis Nūnus Astoricensis Episcopus inter alia quæ prudenter gessit, muros Astoricensis vrbs, Episcopium & Ecclesię claustrum fortiter, & pulchre studuit reparare. Regula intis Lauremius Auiensis Pōtifex, eiusdem Ecclesiā, & Episcopium quadris lapidebus fabricauit: & pontem in flumine Mineo iuxta eandem ciuitatem fundauit. Generosus etiam Stephanus Tudensis Episcopus eiusdem Ecclesiā magnis lapidibus consummauit, & ad consecrationem vsque perduxit. Pius autem & nobilis Marinus Zamorensis Episcopus in Ecclesiis constituendis monasteriis restaurandis, pontibus & hospitalibus ædificandis continuo præbebat optam efficacem:

His & aliis Sanctis operibus nostri beati insunt Pontifices & Abbates istis & alii
 30 quorum nomina scripta sunt in libro vitæ. Adiuvant his Sanctis operibus largissima manu Rex magnus Fernandus & prudentissima mater eius Regina Berengaria multo auro, argento, pretiosis lapidibus, & sericis ornamentis Christi Ecclesiis decorantes. Eo tempore per totam Hispaniam fratrum Prædicatorum, & fratrum Minorum construit monasteria: & vbique sine intermissione verbum Domini prædicatur. Huius gloriosi Regis tempore multi cruce signatorum Mare Mediterraneum transfractantes in Ægypto nobilem ciuitatem Damiatam de Sarracenorum manibus eruerunt. Etenim per vnum annum antequam Rex Fernandus regnare inciperet, gloriosus Papa Innocentius Romæ Synodum celebravit: vbi fuerunt quadringenti septem Episcopi, primates & Metropolitani septuaginta vnus. affuerunt etiam duo de præcipuis Patriarchis, videlicet, Constantinopolitanus, Hierosolymitanus: Antiochenus vero graui languore detentus misit procuratorem suum. Alexandrinus etiam Sarracenorum dominio pressus misit vicarium suum. Interfuerunt Abbates Benedicti, & Priores conuentualis plusquam octingenti. Procuratores Episcoporum, Abbatum, Imperatorum, Regum, & Principum non potuerunt numerari. In qua Synodo Ecclesię Christi columnę, & pastores rectissime de honestate ac fide Catholica tractauerunt, statuentes ut ad liberationem terræ sanctę cunctus clerus subsidium mitteret. Tunc missus est à Sede Romana nobilis & prudens Cardinalis Pelagius, Episcopus Albanensis Hispanus natione, qui factus Dux, Cruce signatorum ciuitatem Damiatam (ut supra dictum est) cū thesauris innumerabilibus cepit. Hanc autem ciuitatem procedente tempore Sarraceni exigentibus, peccatis nostris iterum occupauerunt. Sed iam ad nostrorum Regum
 40 gesta veniamus.

Adefonsus Rex Legionis, vbi cum filio suo pacem habuit, quosdam rebelles in regno suo perdomuit, Rege Fernando filio suo auxilium præbente: & congregato exercitu magno contra Sarracenos arma mouit: & cuncta quæ erant in circuitu de Caceres, scilicet arbores, vineas & segetes ferro & flamma vastauit, & ad propria reuersus est. Hic salutari consilio euocant inagistros periculosissimos in sacris scripturis: & contumeliosos fieri Salamantrię, & ab illa die magis directa est Victoris salus in manu eius. Et quia Rex Portugalsis Regem Legionensem offendit, Rex Adefonsus obsedit castrum ipsius, quod dicitur S. Stephanus de Cautas, & accepit illud. Sed facta pace cum

Rege Portugaliz misit nobilis regni sui cum duce Martino Sancio, qui de prædantes terram Maurorum, fere vsque ad Hispaniam accesserunt. tunc congregata est multitudo nimia barbarorum in loco qui dicitur Tejada. Initu cum nostris prælio terga dederunt barbari, & ceciderunt ex illis maxima multitudo: & nostris cum victoria magna reuerfis, Rex Adefonsus iterum cum magno exercitu terram Maurorum ingressus cuncta quæ erant in circuitu de Badaioz exterminauit. Similiter Sancio Rex Portugaliz cum exercitu suo, omnia quæ erant circum circa Elues vastauit: & ambo Reges ad proptia reuerti sunt.

Rex autem Castellæ Fernandus quam sapienter se tunc temporis gesserit, non est qui scriptis ostendere possit. Etenim reuocauit vitum potentissimum Aluarum, Petri Fernandi de Castella filium, qui erat cum Sarracenis, & aggregato suorum exercitu magno, barbarorum fines inuasit: & multas strages Sarracenis inferens cepit ab eis ciuitatem Baeciam, Porcunam, Quesadam, Anduiar, Aznararaph, Guesez, Martufahen, Capellam, & alias plures, & cum magna victoria in Castellam reuerfus est.

Post hæc Reuerendissimus pater Ioannes, Cardinalis Romanus Sabinienfis Episcopus, Apostolicæ sedis legatus missus est in Hispaniam à gloriosissimo Papa Gregorio. Hic inter cætera quæ sanctè gessit Reges Hispanos contra Sarracenos studuit incitare, vnde Rex Legionensis Adefonsus cum exercitu suo, & parte exercitus filii sui Regis Fernandi obsedit Caceres, oppidū fortissimū barbarorum, & cepit ipsum. Fecit etiā largissimus Rex quoddam memoria dignum, præ Regib. qui fuerunt ante ipsum. Nam adiurauit omnes iudices regni sui, vt non acciperent ab aliquo paruum vel inagnū dūm. Ipse quidem eis de luozario omnes abundanter faciebat expensas: ne iudices propter dona peruerterent iudicium, & iustitia haberetur vernalis. Filius autē eius Rex Castellæ Fernandus ingressus est terram Maurorum cū exercitu magno, & multas strages faciens, arbores, vineas, segetes & cuncta quæ erant in circuitu Gehen ferro & flamma vastauit. Sequenti vero anno Adefonsus Rex Legionensis obsedit ciuitatem Emeritam, & cepit eam. Erat tunc temporis quidam barbarus insignis nomine Abenfuth, qui expulsi Almophades ab Hispania, & factus est Rex barbarorum. Hic à suis vocabatur Rex virtutis, & congregato exercitu Maurorū innumcrabili, venit pugnaturus cū Adefonso Rege Legionensi: qui erant Emeritæ cum paucis. Sed Rex Adefonsus, vt erat fortis, & animosus fecit exercitum suum de nocte contra Sarracenos flumen Gaudianam transire. Fixerant Sarraceni tentoria iuxta castrum Alhange, & viderunt primo mane nostrorum acies paratas ad bellum, & ipsi ordinauerunt acies suas ad prælium properantes. Fuit Dominus cum Rege Adefonso, & populo Christiano, & in congressione ipsius belli tāta Sarracenorum millia prostrata sunt, quod multa barbarorum oppida remiserunt vacua omnib. habitatorib. eorum extinctis in ipso bello. Abēfuth autē Rex barbarorū fugit grauer vulneratus. Tunc Rex Adefonsus à victoria reuerti obsedit Badaiozum, & post paucos dies cepit ipsum. Dimiserat Sarraceni Elues, & castra alia plura se fugæ committentes: quæ Christiani populauerunt, cum vacua reperissent. Reuerfus est Rex Adefonsus cum multis spoliis, & victoria magna laudans Deū & beatum Iacobum, qui sibi de inimicis dedit tā nobilitet triumphare. Siquidem in ipso bello visibiliter apparuit B. Iacobus cum multitudine militum barbarorum, qui Sarracenos in manu valida prosternebant. Beatus etiam Confessor Isidorus quibusdā apparuit Zemoræ ante quam Emerita caperetur & bellum fieret: & dixit eis se ad auxiliū Adefonsi Regis cum Sanctorum exercitu properare, & quod sibi dictam traderet ciuitatem, & de Sarracenis campalem præberet triumphū. Rex autem Adefonsus multam victualium & bellici apparatus copiam præparauit, vt statim reuenteretur ad euertendas vrbes & oppida barbarorum. Sed cum causa orationis ad Ecclesiam S. Iacobi Apostoli properaret, in Galecia in loco, qui dicitur Villa noua de Zemos grauer agraui: & accepta ab Episcopis pœnitentia: & corporis & sanguinis Domini sacramento morte pretiosa decessit: & in Ecclesia beati Iacobi Apostoli iuxta patrem suum est honorificè tumulatus. Rexit regnum feliciter quadraginta duobus annis. Obiit era millesima ducentesima sexagesima octaua, octauo Kalendas Octobris.

Rex autem Fernandus filius eius tunc temporis erat in expeditione in terra Maurorū, & cum audisset quod decesserat pater eius, scitinauit venire Legionem, vt obtineret regnum patrum suorum. Eo tempore facta est perturbatio magna in regno Legionensi. Multi namque milites Gallæci & Astures multas populationes, quas
Rex

Rex Adefonsus fecerat absque murorum ambitu, intendendo tradiderunt. Nitebantur etiam resistere Regi Fernando si possent, sed omnipotens Deus illi mihi abulere adiun-
bat. Erenim miles nobilissimus Didacus cum esset Legione, fecit suos per palatium
Regis sursum ascendere, & turrim & Ecclesiam beati Isidori occupauit. Reueren-
dus autem pater Rodericus Episcopus Legionensis vir nobilis, prouidus & hone-
stus, ut huc uidit, Ecclesiam Legionensis Sedis armis, hominibus & bellicis appa-
ratibus munuit, ut ciuitas Regi Fernando seruarietur. Cuiusque turres murorum &
Ecclesiarum, ut potuerunt similiter munierunt. Erat tunc in ipsa ciuitate, die &
nocte, continua vox belli, & tribulatio & angustia magna. Sed misericordia Dei
non defuit: & praedictus Didacus agilitudine valida est percussus, ita ut ipse vel in
eo nescio quis clamaret, quod beatus Isidorus ob auxilium Regis Fernandi vole-
bat ipsum militem interficere, eo quod occupauerat turrim & Ecclesiam eius.
Præterea à capite dicti militis oculi videbantur auelli, & à concuuitate sua egredi-
ebantur non sine magno dolore. Vnde compulsi (cum se videret tam grauissime
vexari) consilio Sanctæ Conuulsæ venerabilis matris suæ, Abbati & conuentui ipsi-
us Monasterii turrim & Ecclesiam restituit, & damna quæ illis inuulerat integra-
uit, dato super sancta Dei Euangelia iuramento, quod de cætero esset miles & Vas-
salus beati Isidori Confessoris. Illico sanitati restitutus est, & statim cum suis de ci-
uitate egressus. Episcopus autem Rodericus & ciues gaudentes in Domino, quod et-
iam sancti pro Rege Fredenando pugnabant, miserunt nuncios illi, veniret cito suam
accipere ciuitatem. Venit itaque Rex Fernandus (qui vere creditur Rex virtutis, eo
quod ut virtuosus) una cum prudētissima Domina Berengaria matre sua, & Legionē-
tem ciuitatem ingressus, cum gloria magna obtinuit regnum patrum suorum. Tunc
confluentibus ad eum de singulis ciuitatibus & oppidis viris nobilissimis concessit eis
bonos mores & foros antiquos, & etiam illis multa grauamina releuauit. Supererat
duæ nobilissimæ sorores suæ, filix Regis Adefonsi, quas genuerat ex Regina Tha-
ralia, Sancia scilicet & Dulcia, quas habuit in magna reuerentia donans illis
dum viverent, annuatim triginta millia aureorum. Deinde pacificato toto
regno suo, omnes milites, qui populationes patris sui succenderant, exula-
uit.

Post hæc congregato Legionis, & Castellæ exercitu magno, ingressus terram
Maurorum obfedit Vbedam, & cepit eam. Eo fere tempore inclytus Adefonsus frater
eius, & Aluarnus heros potentissimus de Castella, de mandato Regis cum nobilium
exercitu depredans terram Maurorum, usque ad mare Mediterraneum hostili ter per-
uenerunt, quibus cum exercitu innumerabili occurrit Rex barbarus, nomine Aben-
fuch, iuxta ciuitatem quæ vocatur Xerez. Commisso certamine fugati sunt Mauri, multis
millibus suorum prostratis, & Christiani reuersi sunt in patriam cum multis opibus
& gloria magna. Iterum Rex Fernandus mouit exercitum, & fines Sarracenorum
inquadens, cepit fortissimum castrum quod dicitur S. Stephanus, & quædam alia: &
acceptis à Sarracenis thesauris multis reuersus est. Diuulgabatur fama Regis Fer-
nandi per vniuersas regiones, & de fide, gloria, & victoriis eius loquebantur omnes
gentes. Siquidem magnanimitas eius, & sapientia omnes hostes eius vehementissime
deterrebat. Regina vero Berengaria mater eius in tanto sapientiæ culmine ferebatur,
ut in regni administratione cuncta sapienter & nobilitate ordinaret. Quapropter se-
cure Rex Fernandus faciebat moram in expeditione contra Sarracenos, eo quod Re-
gina Berengaria a vices eius sapienter in regno Legionis & Castellæ supplebat, & tanta
securitate, & pace vtrumque regnum gaudebat, ut paruus vel magnus aliquis non
auderet violentier res alterius occupare. Tantis inuaserat cunctos hæreticos
terror, ut cuncti de vtroque regno fugere festinarent. Mitebat Regina Be-
rengaria abundanter filio suo Regi Fernando dum esset in expeditione milites,
equos, aurum, argentum, cibaria, & quæcunque erant necessaria exercitibus
suis.

Era MCCXXXIII. Regina domina Beatrix obiit, & sepulta est Burgi in regali
Cæmeterio, quod bonæ memoriæ fecerat Castellæ Rex Adefonsus. Ante paucos dies
decesserat filia Regis Fernandi & Regine Beatrix Maria puellula, quæ Legionem in mo-
nasterio Sancti Isidori est sepulta. Tunc temporis deuotissimus Rex Fernandus coram
corpore beati Isidori fixis genibus orauit, & vorum faciens dixit viua voce: Adiua me
beate Cōfessor contra Sarracenos, & de his quæ adquisieris huic Ecclesiæ tuæ conse-
ram honorabilem portionem. Eo tempore quidam Catholici viri stridentem de frontaria

Maurorum, qui Almugaueres vocantur, collecta suorum multitudine de nocte terram Sarracenorum fortune ingressi sunt. Qui cum venissent Cordubam, & custodes murorum ipsius ciuitatis barbari minime vigilarent, per scalas & funes ciuitatem magnam Cordubam intrauerunt, & maximam obtinuerunt partem currium & murorum & cum aduersus Sarracenos fortiter dimicarent, & multos ex eis occiderent, festinanter miserunt nuncios ad Regem Fernandum, vt ad eorum properaret succursum. Erat tunc in partibus illis heros potentissimus Aluarius de Castella, & veniens festinus ad succurrendum Christianis extra Cordubam tentoria fixit. Paucissimi erant Christiani habito respectu ad Sarracenos: sed quotidie de barbaris adiuuante Domino triumphabant. Quante autem magnanimitatis fuerit Rex Fernandus ex hoc potest aduersi, quod statim Beneuentanis & Zetorensibus, & aliis sibi adstantibus dixit: Si quis est mihi amicus & fidus vassallus sequatur me. Erat tunc hyems valde pluuiosa, & dum non haberet secum centum milites, ingressus est audacter per frontariam regni Legionis, & cum paucis Cordubam venit. Magnus timor & dolor inuasit amicos cunctos Regis Fernandi, cum peruenit ad eos, Regem se tanto discrimini contulisse. Accelerabant cum tanto domino subuenire, sed resistebant eis flumina inundantia & pluuiarum tempestas. Rex autem Fernandus stabat fortis & imperterritus, & Sarracenos cum suis fortiter fectebat: & cum ingressum ciuitatis & egressum non possent Christiani Sarracenis prohibere, eo quod prohibente flumine magno Guadalquivir ad aliam partem non poterant transire, & Sarraceni ingrediebantur & egrediebantur per pontem, Rex Fernandus fecit fieri balsa & nauigia de lignis & coriis, & ipse Rex cum paucis primus transiuit. Tunc prohibitus est Sarracenis ingressus & egressus, & cepit Rex castrum quod erat in ipso ponte. Obfessa fuit ciuitas Cordubensis, vndique properante Christianorum exercitus: & cum quotidie ab vtraque parte gladiis mortiferis, & iaculis fortiter certaretur, tandem laboribus multis & fame victi Sarraceni Regi glorioso Fernando Cordubam ciuitatem inclytam tradiderunt: & ipsi Sarraceni recedentes se aliis Agarenorum oppidis contulerunt. Ingressus est Rex Fernandus Cordubam cum gloria & letitia magna, & eliminata omni spurcia Mahometi, pontifices sacri in festo Apostolorum Petri & Pauli ad honorem Domini nostri Iesu Christi, & genitricis eius Regine celorum Marię, in eadem vrbe diuina mysteria peregerunt: magnum illud Sarracenorum oratorium, genitricis Dei Marię nomini, decorantes. Inuentę sunt ibi campanę quas ob insigne ab Ecclesia S. Iacobi Apostoli Rex Cordubensis olim detulerat Almazon: & Rex Catholicus Fernandus fecit eas Sarracenorum humeris ad Ecclesiam S. Iacobi reportari. Capta est ciuitas Cordubensis era M c c l x x i v. & reuersus est inclytus Rex Fernandus Toletem cum victoria & gloria magna. O quam beatus iste Rex qui abstulit opprobrium Hispanorum, evertens solium barbarorum, & restituens Ecclesię S. Iacobi Apostoli campanas suas cum magno honore, quę multo tempore fuerant Cordubę, ob iniuriam & opprobrium nominis Christi. Acquisiuit etiam Rex Fernandus Turgellum, Sanctam crucem, Alhange, & quorundam alia castra.

CHRO-

CHRONICON
VICTORIS EPISCOPI
TVNNVNENSIS.

AD LECTOREM

CHRONICA hæc Victorii & Abbatis Diclarenfis antehac nusquam vifa, reperit in Toletana Bibliotheca Andreas Schottus, Societatis IESV sacerdos de histerii & antiquitate optimè meritus, qui ea ad C. V. Marcum Velferum Reipub. Augustana Septemvrium misit; à quo in manus meas pervenerant. Jucunda, à me in re suo posularunt; ob id magis, quòd in Victorii Chronico, crebro Iustiniani nostri mentio fit. Sed antequam Villerem legas, amice lector, de Viltore quò fueris, decendus, & de nonnullis, quæ ipse scribit, instruendus et, ne erres. De Viltore ita Isidorus: Victor Tunnunenſis Ecclesiæ Africanæ Episcopus à principio mundi, usque ad primum Iustini junioris Imperii annum, brevem per consules annuos bellicarum Ecclesiasticarumque rerum nobilissimam historiam promulgavit, laude & notatione illustrem, ac memoria dignam. Hic pro defensione trium Capitulorum à Iustiniano Augusto exilio in Ægyptum est transportatus; unde rursus Constantinopolim est evocatus, dum à Iustiniano Imperatore & Eutychio Constantinopolitanæ urbis Episcopo, obrectatoribus eorundem trium Capitulorum resisteret rursus in Monasterium eiusdem civitatis mittitur custodiendus, atque in eadem damnatione, ut dicunt, permanens, moritur. Hæc Isidorus.

Libro de vi-
ru illustri-
bus. cap. 13.

Idem ferè Tribemius; nisi quod hic addat, eum scripsisse etiam libellum pro defensione trium Capitulorum. Meminit Viltorii huius & Ado Vinnensis, initio Chronici, & Otto Frisingensis lib. 3. cap. 6.

Quod vero Isidorus ait, hunc Viltorem à principio mundi usque ad primum Iustini junioris annum brevem quandam historiam scripsisse (cùm hunc à XLIX. Theodosii junioris consuletur; ubi Proſper deſiit, inchoasse, palam sit) ad ea, opinor, respicit, quæ in fine huius operis habentur; dum videlicet Viltor rationem annorum à condito mundo iniens ita scribit: Colliguntur omnes anni ab Adam primo homine, &c. Quibus verbis minime significare voluit, se historiam ab exordio mundi texuisse, ut Isidorus existimasse videtur; sed enumerari omnes annos, qui à principio mundi effluerunt, Chronicis, Eusebii, Hieronymi, Proſperi, & suo comprehenduntur, afferit tot & tot annos ab Adam proſoplaſto, usque ad primum Iustini junioris annum, ipsos esse. Et quò, quæſi, Viltor Chronicum ab exordio mundi contextuit, cùm ipsemet fateatur finem Proſperi sibi esse principium scribendi?

Ceterum inter alia, quæ hoc Chronico continentur, est Epistola Vigili Pontifici Maximi ad hæreticos Episcopos Theodosium Alexandrinum, Anthemium Constantinopolitanum, & Severum Antiochenum; quæ proſertur, se eiusdem cum illis esse sententiæ, hoc est, Eutychiana & hæretica. Extat eadem Epistola apud Liberatum; nisi quod aliam habeat inscriptionem, hanc nimirum: Dominis & patribus, seu ut alii legunt, fratribus. Ex qua aliqui occasionem sumserunt affirmandi, hanc epistolam ad ipsum Iustinianum & Theodorum Augustam fuisse scriptam. Sed aliter se habere constat, ex hoc Viltore nostro; ex quo etiam restitui poterit apud Liberatum integer huius commentitia epistolæ titulus. Commentitiam voco, quod eam commentitiam & ab hæreticis confictam esse, copiose demonſtrent Illustriſſimi Cardinales Beronius & Bellarminus: Si enim revera scripſiſſet iſta Vigilius, inquit Beronius, cur non ex iſdem ſuis ſcriptis conventus eſt, cùm de reſtitutione Anthimi altercatus eſt poſtea Conſtantinopoli cum Theodora? Rurſus ſi iſta hæc ab ipſo ſcripta ſunt, cur non exprobrata eadem, cùm ipſe Conſtantinopoli à Theodoro Episcopo Czarienſi, & Menna Conſtantinopolitano durius vexaretur; cùm utranque ipſe Vigilius excommunicationi ſubiecit? Vel cur non id factum ab ipſo Iuſtiniano Imperatore, cùm in ipſum ſurore accenſus, etiam vi agendum putavit? Cur item id tacuit ipſa Quinta Synodus, in eundem Pontificem accedente renuente, nonnihil publicè commota? Hæc omnia publicè ſunt ventilata, & publicis actis excepta, nec tamen de dicta epistola vel nutu uſquam mentio. Neque

In Brevari-
o. cap. 22.

Tom. 7. an-
no Chriſti
158. Epistola
cap. 12.

Bellarmin. de
Rom. Pont.
lib. 4.
cap. 30.

erian Faustus Hermianensis Episcopus, in Vigiliis ob tria capitula subinfectus, aliquid huiusmodi (sicut ceteri) ipsi oblicere ausus apparet. *Hec Beronius.* Posset etiam dici, inquit Bellarminus, Epistolam illam Vigilii, cuius meminit Liberatus (& hic noster Victor) fuisse confictam ab hæreticis. Liberatum autem (& hunc nostrum Victor) credidisse falso tumori, quem hæretici sparserant. Nam quod hæretici confinxerint epistolam quandam Vigilii Papæ nomine ad Theodorum & Iustinianum, deprehensum fuit certis indicibus in VI. Synodo, act. 14. Ita Bellarminus. Nec alienum hoc est à moribus hæreticorum. Nam ut aliam Rufinus sub nomine Pamphili Martyris finxit Apologiam pro Origene, cum esset Eusebii Cæsariensis, Ariana scilicet Ceryphas: & aliam librum sub nomine Xisti Pontificis & Martyris, cum esset Xisti Pythagorei: ita & hodie fingere solent libros contra imagines sub specioso Caroli Magni titulo, & epistolam contra Celsosum sub clarissimo Augustini Praefuli Valsicri nomine, & alia centenas ab eorum velo & tegmine. Nec igitur mirum si olim quoque hanc epistolam hæretici Eutychiani commentum sunt sub Vigilii nomine; praesertim cum fecerunt se gratum facturos Theodora Augusta alteri Iezabeli & Megara sui avi. Nec mirum etiam Liberatum & Victorem nostrum Afros, ob tria capitula, Vigilii non valde bene velos, monumentis suis figmentum hoc inseruisse. Deinde, ut maxime epistola à Vigilio scripta fuisset, inde tamen non conficeretur, Summum Pontificem Petri successorem Christum Vicarium in hæresis lapsum fuisse. Nam ut rellit censet Bellarminus, id fecit cum adhuc viveret Sylverius Papa quo tempore Vigilii ipse, Papa non erat, sed Pseudopapa. Neque enim duo simul veri Pontifices Summi esse possunt; & constabat tunc omnibus, Sylverium verum Pontificem esse, licet in exilio degeret. Communitis alius, qua in eisdem Vigilii excommunicationem, tam etiam commendationem adfert idem Bellarminus. Et hæc hactenus de Vigilii epistola quam Victor recitat.

Iam alioq.
lib.

Idem Victor trium capitulorum perpetuus defensor fuit. Sunt autem tria capitula hæc. Primum de damnatione Theodori Mopsuesteni. Secundum de damnatione epistola ibi Episcopi Edeffensi. Tertiū, de damnatione scriptorum Theodori & Episcopi Cyri contra Cyrillum. Quia tamen in Concilio Chalcedonensi ibi & Theodoretus, qui Nestorius seceverant, recepti sunt in communionem Catholica Ecclesia, alii pariter & repudiato Nestorio: & quia Concilium Chalcedonense Theodorum Mopsuestenum, etiam Nestorii studiosum non damnarat, sed potius probasse videbatur ob epistolam ibi, in qua Theodorus laudatur; ideo hæretici Eutychiani hostes Concilii Chalcedonensis, solito artificio cogitare ceperunt, quomodo nam se Orthodoxis contingeret, sed Orthodoxos inter se committere, spargi dissidiis & excitatis iniquis, possent. Itaque Theodorus Cæsarea Cappadocia Episcopus Eutychianus, saltem praesidio Theodora Augusta, cum Iustinianus Acephalos & Eutychianus ad observationem Concilii Chalcedonensis cogere iam statuisset; Iustiniano persuasit, non esse hoc opus, quando compendio omnes Acephalos ad suam communionem adducere posset: siquidem illi, inquit, hoc ostenduntur in Synodum Chalcedonensem, quod laudes suscepit Theodori Mopsuesteni Episcopi, epistolamque ibi, quæ per omnia Nestoriana cognoscitur, quam Synodus ipsa iudicio suo pronunciavit Orthodoxæ. Qui Theodorus, si cum dictis suis & hac epistola antithematizaretur, tanquam retracta Synodus atque purgata, suscipietur ab eis per omnia & in omnibus, & sine pietatis vestrae labore Ecclesiæ Catholicæ sociati gaudentes, in universali Ecclesia Clementiæ vestrae laus erit sempiterna.

Liberatus
cap. 24.

Hæc audiens Imperator, inquit Liberatus, & dolum dolo forum minimè perspicilens, suggestionem eorum libenter accepit, & facere promptissimè spondit. Sed rursus illi callida fraude rogaverunt eum, ut diceret librum in damnationem trium capitulorum. Quò libro eius edito, & toti mundo manifestato, dum emendare Princeps erubescit, irrevocabilis causa fieret: sciebat enim Principem solita pietate, scandalo emergente, sententiam suam posse corrigere, seseque ad periculum pervenire. Annuit his Princeps, & hoc se lætus implere promissit. Et relinquens operis sui studium, unum in damnationem trium capitulorum edidit librum; pro delictis nostris nobis omnibus nostrum. Hæc Liberatus.

Cum igitur damnationi horum trium capitulorum quidam ex Catholicis sese opponerent, proque in publicè & privatim pugnarent, in duas partes Orthodoxorum animi distracti sunt: alii damnationi trium Capitulorum subscribentibus, alii refragantibus: Eutychianis interim effusè ob excitatum à se incendium, exultantibus. Inter eos, qui tria Capitula descenderunt sunt, imitio Vigilii Pontifex, qui & Apologeticum, & quidem bene longum, quod Constitutam appellatur, pro tribus capitulis publicavit. Cui iubentes volentesque sese adiunxerunt Episcopi Africani, Itali, Provincia Venetia & Liguria, Epirotici, Illyrici & alii huius finitimi.

Quod

Quod ægerrime ferens Iustinianus, factumque hoc contemptum Majestatis suæ interpretans, parum clementer cum his Episcopis egit. Ita enim Liberatus, et alius Scriptores taceant. Cætera quæ subsequenter in Episcopis & Catholice Ecclesiæ ab eodem Principe facta sunt, quomodo consentientes Episcopi in trium damnationem capitulorum muneribus ditabantur, vel non consentientes depositi, & in exilium missi sunt, vel aliqui fugâ latitantes in angustiis felicem exitum susceperunt, quoniam nota sunt omnibus, puto nunc à me silenda. Hac Liberatus.

Imo ipse Vigilum sandalum legitimus Pontifex: quippe mortuo pridem Sylvio, in exilium, Iustiniani iussu, pulsus est, ex quo prius non rediit, quam mutata sententia, tria capitula
 20 damnaret, quintumque Synodum adversus tria capitula, positissimum Iustiniani auctoritate celebratum, comprobaret, suffragioque suo Oecumenicam efficeret. Quod Vigilus fecit, ut Ecclesiæ Orientalem cum Occidentali coniungeret & schisma exortum sopiret. Factum hoc Vigilus Africanis Episcopis, inter quos noster Victor, cum aliis, tunc discessit. Quare convocato Concilio excommunicaverunt Vigilum, ut testatur noster Victor: excommunicaverunt, inquam
 30 sub illis Prelatum, ovem Pastorem, de facto, non de iure, irritum conatus: cum omnes successores Vigilus, nominatus S. Gregorius Magnus, & tota posteritas, id quod Vigilus pacis & concordia causâ fecit, comprobarent, Synodumque V. in qua tria capitula damnantur, tanquam Oecumenicam receperunt. neque unquam inter hanc & illam partem quæstio de fide fuit: sed tantum de personis (ut observavit etiam sanctus Gregorius) hoc est de Theodoro Mopsuesteno, Iba Edesseno,
 40 & Theodoro Cyri: quorum scripta Nestoriana, nemo Orthodoxus defendit, multo minus sacrosanctæ Chalcedonensis Synodis, licet hæretici vulgus iustarent Synodum, ipsam epistolam Iba & scripta Theodoretæ contra S. Cyrillum probasse & laudasse: prout etiam Victor referre videtur. At sic ut res se habet. Nam Synodus personas ab errore respicientes, Ibam, videlicet, & Theodoretum probavit & condempnavit, non scripta. Nec potuit Vigilus aut quivis alius Orthodoxus Theodoretum & Ibam damnare, eo respectu, quo probati fuerant à Concilio Chalcedonensi, aliqui factum eiusdem Concilii improbaissent. Itaque nihil egit Vigilus in præiudicium Synodi Chalcedonensis, ut putarunt Africani, & refert Victor noster. Et tamen illa damnatione Theodoretæ & Iba satisfactum est trium capitulorum damnationibus. Nam de Theodoro
 50 Mopsuesteno minor est difficultas: cum in Chalcedonensi Synodo non fuerit ipse nominatus receptus, ut Ibas & Theodoretus; sed tantum, quia in epistola Iba multis laudibus extollitur, visum fuit nonnullis, illam quoque à Synodo Chalcedonensi fuisse probatam; quod à veritate longe abhorret: cum Synodus non probaret epistolam Iba, sed Ibam ipsum Nestorio anathema dicentem.

Lih. 3. cap. 37.

Lih. Nicolai. cap. 10. Item, Tom. 21. anno 415.

Quod autem Victor ait, Theodorum Mopsuestenum similiter Synoduliter gestis quod Antiochiam sub Iohanne, Episcopo eiusdem Ecclesiæ, & Chalcedone laudatum fuisse: id quidem Liberatus quoque his verbis prodidit. Tunc Iohannes Antiochenus Episcopus, Synodo congregata, tres pro Theodoro Mopsuesteno dicitavit epistolas: unam quidem direxit Theodosio Imperatori, aliam autem Cyrillo Alexandrino, & tertiam Proclo Constantinopolitano Episcopo, & eius exponens sapientiam: Ad hæc autem Imperator
 40 dirigens Sacram Iohanni, derogatores illis Theodori contra salutem propriam venire iudicavit. Cyrillus autem præscripto suo Theodorum præferens, tale de eius accusationibus tulit iudicium, eò quod dogmate veritati contrario uteretur, interponens de Symbolo in Concilio sibi oblato tesseradeceas factas à Carisio presbytero. Nilominus & Proclus per Mennam Diaconum suum rescribens, cuius essent illa capitula, quæ Theodori dicebantur, quæsit. Qui pro eius excusatione ignorare se dixit. Verumtamen duas memorati Iohannis epistolas, id est, primam & tertiam laudes Mopsuestenæ continent, Chalcedonensis Synodus postea per relationem suam Mareiano Imperatori dicitam eum tomo Procli, quem ad Armenos direxit, & alius Sanctorum Patrum epistolis suscepit & confirmavit. Hæc enim Liberatus:

In quibus illud iterum admonendum, inquit Illustrissimus Baronius, eundem Liberatum Diaconum à nescio quo Nestoriano incaute nimis, quam narrat, esse mutatum Iustitiam; quæ refert probata scripta Theodori Mopsuesteni non scriptis tantum Iohanni Antiocheni, sed & edicto Imperatoris atque etiam scriptis Cyrilli Episcopi Alexandrini, ipsum Theodorum fuisse
 50 laudatum. quoniam etiam (quod deterius existimari debet) dum ait, Synodum Chalcedonensem relatione ad Marcianum facta suscepisse & confirmasse Iohanni Antiocheni epistolas, quibus laudatur Theodorum Mopsuestenum; eandem S. Synodum Chalcedonensem in idem crimen adiacit; quod laudes Theodori receperit, & doctrinam. Videant, quos & quales lateant colubri sub uno

cessisse falsitatem? Sed securim ad radicem admoveamus. Imprimis autem, quod ad Cyrillum spectat, quomodo potuit ipse accipere laudes, probareq. scripta Theodori, qui eadem superius cum Nestorio, cum adeo reperitur adversarius esse Nestorio? Sed id aperte demonstramus, ex ipsius Cyrilli scriptis, postquam hac de Theodoro Mopsuesteno in contrarium deducta sunt, editis. Lamentationem quidem Cyrillo de expositione Niciani Symboli elaboratam ab eo fuisse post scriptam Procli epistolam ad Armenos, sua ipsius testificatione monstratur, dum ipsam citat & laudat his verbis: Proclus ipse, qui nunc sanctæ Constantinopolitanae Ecclesiæ thronum adornat, religiosissimus & piensissimus Pater & Cœpius ipse scripsit ad Orientales piissimos Episcopos in hac verba: Et incarnatus quidem est, &c. inferius vero scripserunt adversarii, qui per multa insipientia Nestorii & Theodori scripta non cavent, &c. videtur igitur S. Cyrillum una eademq. lance, atque pondere 10 Theodorum expendere cum Nestorio.

Quod autem ad Chalcedonense Concilium spectat, quod dicatur recepisse & confirmasse epistolam à Ioanne datam laudibus Theodori referri: reddamus hic verba ipso, qua in relatione Synodica ad Marcianum, citata à Liberato, scripta habentur: sic enim se habent: Si enim per epistolam Ecclesiæ dogmata declarari pro unaquaque questione dignum culpa iudicant, ipsum imprimis beatissimum Cyrillum quilibet poterit denotare, qui literis suis Orientalibus, quod sentiebat, expressit: nec non & magnum Proclum huic vituperationi subiciit, qui eisdem Orientalibus volumina ad Armenos pro fidei congruentia destinavit. Huic autem conficiabitur ad culpam, & sapientissimus Ioannes Antiochenus Episcopus, qui hæreticorum molesta repellens & Apostolica doctrina religiosissimum dogma declarans, totius Orientis consensum, velut ex uno ore, sanctissimo Proclo, & ei qui per idem tempus mundi regere gubernacula, destinavit. Hæc sancta 20 Synodus ad Marcianum Imperatorem, in quibus vides nullam de Theodoro Mopsuesteno mentionem haberi, sed ipsi ut magni nominis Episcopos in exemplum adduci.

Nec est quod quis adhuc instet & urgeat, laudatas à Synodo epistolas Ioannis Antiocheni, quasi hoc ipsum esset laudibus Theodori consensisse, cumq. scripta probasse: nam cum rectè in membris fidem (ut vidimus) dedit epistolam professus esset, adeo ut non potuerint eadem epistola à Proclo non recipi atque Cyrillo, & ipso Theodosio Imperatore, nihil virulentum ex Theodori doctrina eisdem admisuisse, certum est. Sed quod ad Theodorum spectat, non cum laudavit Ioannes ut erroris auctorem, verum tantummodo excusavit non esse Theodori, quæ nomine Theodori circumferrentur. Ita quidem se rem habuisse, verbum illud Liberati manifestè probatur, qua re- 30 sulimus, ubi ait: Nihilominus & Proclus per Mennam Diacenum suum ipsi Ioanni rescribens, cuius essent illa quæ Theodori dicebantur, quasvult. Quæ pro eiu excusatione ignorare se dixit.

Vides igitur negantem Ioannem fuisse à Proclo literis interpellatum, si non essent Theodori tria illa hæresum capita, quæ ab Armenis & monachis circumferrebantur, cuiusnam essent: Ioannem vero respondisse, se penitus ignorasse. Quibus planè intelligitur, sic laudatum à Ioanne Theodorum, immunemq. ab omni labe criminis hæresi redditum, eo quod putares calumniam possum, dum sub eiu nomine circumferrentur errores. Quid igitur defensores Theodori ea ipsius scripta esse negarent, quæ diffamata per totum fuerant Orientem: in de accidisse videtur, ut prudenter Proclus in epistola ad Armenos, errores ipsos redarguens nullam penitus de Theodoro habuerit mentionem, detectis autem postea scriptis Theodori, eadem cum auctore prorsus damnata fuisse, & 40 dictum est superius, & suo loco plurius dicemus.

Hæc illuissimus Baronius ad Liberatini Africanum Archidiaconum: nos ad nostrum Villerem Africanum Episcopum. Atque de his hæcenus dissimisse satis fuerit. Cætera quæ in Villeri Chronico declaranda vel emendanda occurrunt, erudito Lectori committimus.

Nihil enim in exemplari repertum, temerè mutare voluimus, imitati eruditum illum Virum, qui varios Francorum Historicos edidit, eo prorsus stylo & scriptura modo, quem in ipsi Autographi invenerat.

CHRONICON VICTORIS TVNNVNEN- SIS EPISCOPI

10 **A** XIIIX Consulari Theodosii Iunioris, Victor, Episcopus Tunnunen-
sis Ecclesie Africæ, historiam prosequitur, ubi Prosper reliquit.
Igitur Theodosio XIIIX. & Albino Coss. Antiochenæ Ecclesie
Episcopatum post Ioannem Diaconus suscepit.
Actio III. & Symmacho.

Donatus.

Callipio & Ardaburio Coss. Eutyches Presbyter, & Archimandrita cuius-
dam Monasterii Constantinopolitani apparuit, qui sui nominis hæresin condidit. Hic
etenim Dominum nostrum IESVM sic asserbat natum ex MARIA semper Virgine
marre, ut nihil in eo confiteretur humanæ naturæ. Qui Synodali invitatus colloquio,
Constantinopolim congregato, cui sanctus præfuit Flavianus, eiusdem urbis Episco-
10 pus, dum nollet Christum in duabus consistere naturis, post nativitatem ex Virgine &
nobis secundum carnem substantialem esse, damnationem cum proprio errore suscep-
pit, quam Sanctus Romanus Antistes Apostolica autoritate firmavit.

Pro quo Imperatore Theodosio patrocinante; Leone Romano, Dioscoro A-
lexandrino*, Diacono Antiocheno, Iuvenale Hierosolymitano, & Flaviano Con-
stantinopolitano præsulibus sedium: Postumiano & Leone Coss. Synodus generalis
II. congregatur in Epheso, in qua Dioscorus Alexandrinus Episcopus sibi principa-
rum usurpans, imperiali favore, eundem Eutychen post legitimam damnationem ab-
solvit, & eius obsecratores, duarum in Christo naturarum doctores, Flavianum Co-
stantinopolitanum, Eusebium Dorilei, Theodoretum Cyri & Ibam Edessenum, Anti-
15 stites, ceterosque alios, impia autoritate, contradicentibus etiam legis sedis Apo-
stolicæ, condemnavit, totamque Synodum sibi favore monachorum, seditione mili-
tariq; violentia inclinavit.

*al. Donatus.
Donatus.*

*Crisostomus
Episcopus
II. perver-
sitatem.*

Asterio & Protogene Coss. Attila Rex Hunnorum, postquam est Valentinianus
Augusti ducis prælio superatus, & in fugam conversus, vires recepit, & ad Italiam im-
portabiliter pergit, cuius mala Romana Respublica pacis fodere sopiit. Qui Attila
Leonis Papæ legatione suscepta, non solum à Reipublicæ vastatione quievit, sed &
trans Danubium pace data recessit.

Valentiniano VII. & Arrieho Coss. Theodosius Imperator anno vitæ suæ LXII.

Constantinopoli moritur.

40 **C**irysiphus præpositus Imperatoris, amicitias Eutychetis male usus occiditur;
& Martinus totius Reipublicæ consensu Imperator efficitur.

Romanorum XLVII. Martianus regnat annis V. mensibus VI. qui in ipsa regni
Alexordia, Ecclesiarum paci prospiciens, Chalcedone fieri Synodum, imperiali au-
thoritate, denunciat.

Constantinopolitanæ Ecclesie præsulatum post Flavianum Anatolius susce-
pit.

Consulari Martiani Augusti IIX. Kal. Octobris Leone Romano, Dioscoro A-
lexandrino, Maximo Antiocheno, Iuvenale Hierosolymitano, & Anatolio Constan-
tinopolitano præsulibus, Synodus generalis Chalcedone colligitur Episcoporum
5 DCXXXII. ubi Ephesina II. nec dicenda Synodus, abdicatur: Eutyches cum Dio-
scoro patrono suo, Alexandrino Episcopo, atque Nestorio condemnatur, Antistites
que Catholici iniuste damnati, ab eodem Dioscoro in Synodo præfata Ephesina II. sol-
vuntur, fidesq; sanctorum patrum, qui in Nicenâ Constantinopolitana, & Ephesina
I. conveniunt, sanctis Synodis explanatur. His itaq; de hæresibus & subscriptionibus to-
tius Synodi roboratis, Eusebio Dorilei, Theodoro Cyri & Iba Edesseno propriis re-
stitutus Ecclesiis, is, quos pro eis Dioscorus hæreticus substituerat pulsus, omnia, quæ
ad statum Ecclesie pertinent, disposita sunt, tamq; terminum susceperunt.

Opithone & Vincemalo Coss. Dioscoro Gangra exilio relegato, Proterius Ale-
xandrinæ Ecclesie suscepit præsulatum.

*al. Arriehus.
Hic dicitur
Gothicorum
Hæresim
cari in cam-
pæ Carth-
aginensis, in
quo præfatus
Theodosius
Bæstia
fuit, & Galla
victor, dicitur
canis Tur-
ris monacha
ge, Attila
Rex Hunnorum
tam in ipsa
tempore.
al. XLVII.
al. VII.
Post Theodo-
reus Turris
monachus
fuit, cum Ge-
thorum re-
gnum reger-
et, etc.
DCXXX.
al.*

Eo tempore Attila moritur, de cuius regno dum filii dimicant, Huni vastantur, ac deinde minorantur.

Actio & Studio Coss. Actius patricius Valentiniani Augusti manu intra palatium primò percussus, circumstantium gladiis crudeli morte exunguitur, Boetiusq; præfectus nihilominus occiditur.

Valentiniano II. X. & Anthemio Coss. Valentinianus Imperator in campo maximo dolis Maximi patritii, & Heraclii Præpositi perimitur. Idemq; Maximus ex consule ac patritio eius sumit imperium, diebus LXVII. Hic itaq; malum, quod latebat, apparuit. Mox relictam Valentiniani Augustam viri exitum sui lugere non permit- tens in matrimonio sumit. Sed his malis peiora succedunt, dum adventum Genserici 10 Vandalarum regis formidat, & cunctis volentibus urbe recedere licentiam tribuit, priusquam fugam, quam cogitabat, assumeret, occisus, membra inque concisus in Tiberim fluvium proiectus est.

Actio & Studio Coss. & præfectis, tertia die, postquam Maximus occiditur, Gensericus Vandalorum Rex Romanam urbem ingreditur, & per XIV. dies cunctis opibus nudat, secumque inde Valentiniani filias & uxorem ac captivorum multa millia tollit: Ut autem ab incendio tormentis & gladio abstineret, Papæ Leonis intercessio facit: huius quoque captivitatis LXXV. die Anitius virtutis simplicitatis in Gallis imperium sumit.

Ioanne & Varane Coss. Ricimirus patricius Avitum superat, cuius Innocentiz 10 parens Placentiz civitatis Episcopum facit.

Constantino & Rufo Conf. Martianus Imperator Orientis Constantinopoli moritur, & pro eo Leo imperator efficitur. Romanorum XLII. X. Leo regnat annis XVI.

Alexandria & Ægyptus errore Dioscori languens decreta Chalcedonenſis Synodi non recepit. Proterium Antithrem, Dioscori successorem, & Synodi Chalcedonenſis deceptorum custodem, populus Dioscoritanus seditione facta, Timotheo auctore, cognomento Herulo, interfecit vi. Kalen. April. vi. feria ultimæ Ieiuniorum hebdomadz, die qua noster Salvator & Dominus à ludæis est crucifixus. Tunc enim Pascha Dominicum quarto est Kal. Apr. celebratum. Proterio itaq; interempto, Timotheus præfatus, cognomento Herulus, Chalcedonen. Synodi obrectator, eius E- 30 piscopatam Ecclesiâq; pervadit.

Leone Aug. Coss. Maioranus Romæ imperium sumit. Timotheus Alexand. Ecclesiæ incubator defensorq; Synodi Chalcedonenſis insequitur.

Patritio & Ricimero Coss. Iuvenalis Hierosolymorum Episc. litteris Leonis Romani antistitis adversum errorem Eutychis, Dioscoriq; armatur.

Magno & Apollonio Coss. Timotheus Episcopus interfectore Proterii Episcopi, Leonis principis præcepto, vix à sede Alexand. raptus & ecclesiæ Cherson exilio relegatur, & post menses V. eidem Alexandrinæ Ecclesiæ alius pro eo Timotheus, cognomento Salafatiarius Synodi Chalcedonenſis defensor, Episcopus ordinatur.

Gadalayfo & Severino, Leone Aug. II. Viviano V. C. Coss. Carthagenensis Ec- 40 clesiæ post Capreolum. *Quod vult Deus* Eugenius Episcopus ordinatur.

Maioranus Romæ occiditur, & Severus imperium Non. Iul. sumit.

Olybrio & Rustico Coss. Gensericus Vandalorum Rex post multarum provinciarum clades, & Christiani apud Africam populi spolia atque necēs moritur, anno regni XL. post quem Vgnericus filius eius regnat annos VII. menses V. Huius Vgnerico pater Gensericus Valentiniani filiam, quam ex Roma captivam abduxerat, in coniugium tradidit.

Hermia & Basilisco Coss. Antiochenæ Ecclesiæ Episcopatum post Maximū suscepit Alexander. Hierosolymitanæ verò Ecclesiæ post Iuvenalem præcessit Anastasius.

Leone Aug. III. Coss. Vgnericus Vandalorum Rex, Arriano suscitatus furore, Ca- 50 tholicos per Africam plus patre persequitur, Christianorum Ecclesias tollit, & Catholicos Sacerdotes exilio mittit.

Busco & Ioanne Coss. signum in cælo ex nube, velut contum apparuit, per dies x. Anthemius Romæ imperium sumpsit.

Leone IV. & Anthemio II. Coss. Leo Aug. supplicationibus Ægyptiorum per- mortus, ut Synodus fieret, quæ de gestis Synodi Chalcedonenſis iudicium ferret, ad cognoscendam singulorum fidem, Ecclesiarum præsulibus unicuiq; temotum scripsit, & à singulis epistolâs, tanquam ex una collatione, consonas suscepit, id fieri nullatenus posse, sed magis ac magis in sua perpetuitate Synodi gesta Chalcedon. manere. Extant quæ à Nicæa Græco eloquio vocitantur. Leo-

*His tempori-
bus Theodo-
ricus fuisse
Theodorum
di Gubertū
regem an. 12.
et. illius na-
pā Elmarū
Rexi Acha-
ræ.*

*His diebus
Gensio ibera
Surrexi do-
mum in
sango Para-
me in cæsa
men Orbiū,
in qua pallo
Gensio exi-
tere videret.*

*His diebus
Maurantius
imp. Cæsar-
augustinus
venit.*

*al. Salafati-
arius.
Salafaculus.
Dagalaupho.
al. Leonis. Coss.
Severo Pami-
ano & Rusti-
co.*

*His diebus
Theodericus
Rex Gethu-
rum Africa
gladio inter-
fectus est, &
Eusebius fra-
ter sui Ge-
thorum Rex
effugit, &
regnavit annis
xvi.*

al. Papi.

Leone & Martiano Coss. Romanæ Ecclesiæ Episcopatum post Leonem Hilarius *Hilari.* suscepit.

Ioanne & Severo Coss. Leo Aug. Patrium Aspasium filium, Cæsarem facit.

Leone Aug. V. & Probino Coss. Aspar & duo filii eius Patrius Cæsar & Ardaburius Constantinopoli, præcepto Leonis, occiduntur. His Coss. Arcelatum & Mallia à Gothis occupata sunt.

Leone VI. & Probino Coss. Leo Aug. Leonem nepotem suum, Zenonis uxoris suæ filiz, filium, Cæsarem facit, & imperat an. 11. Romanæ Ecclesiæ Episcopus post Hilarium Simplicius ordinatur, & post Simplicium Felix.

10 Constantinopolitanæ Ecclesiæ Gennadius Anatolio succedit in Episcopatu, & Gennadio Acatius.

Antiochenæ Ecclesiæ post Alexandrum Marturius, post Marturium Iulianus *Marturi.* ordinatur Episcopus. Hierosolymitanæ verò Ecclesiæ Marturi post Anastasium Episcopus aderat.

His Coss. Olybrius Romam venit, & imperium factione Ricimeri Patritii, regnante Anthemio, sumit, quo agnito, Anthemius in fugam conversus, occiditur, & post certos dies Herculanus, Orestis filius, arripens imperium, cum patre suo occiditur, & eius regnum nepos assumit.

Leone minore Augst. Coss. Leo maior Aug. Constantinopoli moritur. Zenon

10 à Leone Aug. F. in Septimo contra consuetudinem coronatur.

Romanorum XLIX. Zenon regnat annis XVII. post consulatum Leonis Iunioris Aug. Zenon Imperator quærens Leonem Aug. proprium filium occidit, & eius imperium pervadere, alium pro eo eius uxor Ariadne Augusta similem puerum ad mortem obtridit, & Leonem eundem Aug. occulte torondit, eumq; clericum unius Ecclesiæ Constantinopolitanæ fecit. Qui Leo usq; ad Iustiniani tempora principis vixit.

Eodem Consulatu Basiliscus cum filio Marco imperium quam tyrannicè Constantinopoli sumit.

Zenon Aug. in Iauriam, unde exortus fuerat, fugit, & cum Ariadne Aug. sub hyemis discrimine navali itinere subsecuta.

30 His Coss. Basiliscus Tyrannus, lege data, Chalcedonensem Synodum damnari, & Ephesinam II. præcepit absolvi & suscipi.

Timotheus Episcopus, cognomento Hellurus, Proterii successor pariter & peremptor, ab exilio Chersona redit, & fugato alio Tunotheo Episcopo, *Salafatari.* cognomento, defensor Synodi Chalcedonenfis, Alexandrinam Ecclesiam pervadit.

Basilisco Tyranno & Atmato Coss. Zenon Aug. vigesimo mense, donato sibi exeritu, Constantinopolim ab Iauria redit, imperium resumit, & Basiliscum cum filiis atq; uxore exilio in *Gastem* Cappadoeiz mittit, finemq; vitæ ibi miserè facit, inter hæc *al. Salafatari.* gesta sunt, quia nullus Coss. accessit & Basiliscus Tyrannus à Consulatu recessit.

40 Post consulatum Armat. v. c. Timotheus Hellurus Chalcedonenfis Synodi obrectator, & Proterii Episcopi interfector, moritur, & Alexandrinæ Ecclesiæ prætulatum alius Timotheus Salafatarius Chalcedonenfis Synodi defensor, resumit. Hierosolymitanæ itaq; Ecclesiæ Salustius Marturio succedit Episcopus, Antiochenæ verò Petrus, cognomèto Fullo, post Iulianum, qui Marturio succellor, ordinatur Episcopus.

Zenone Aug. Coss. Hunericus Vandalorum Rex persequenti pertocam Africanam nimis insitens, Tibunnis, Macri & *Nippi,* aliisq; Heremi partibus Catholicos, iam non solum sacerdotes & cuncti ordinis clericos, sed & monachos atq; laicos quatuor circiter millia exiliis durioribus relegat, & Confessores ac Martyres facit, Confessoribusq; linguas abscidit. Quos Confessores, quod linguas abscidis perferre finem ad- *al. Nippi.* usq; locuti sunt, urbs regia arteletur, ubi eorum corpora lacent.

50 Tunc Latus, *Nepemj* Ecclesiæ Episcopus, gloriosi martyrio coronatur II X. Kal. Octob. & Eugenius Episcopus Chariaginensis Ecclesiæ post dira Heremi exilia, plurimis afflictionibus, penisq; clarus habetur. *al. Nepemj.*

Hic itaq; Hunericus inter innumerabiles suarum impietatum strages, quas in Catholicos exercebat, octavo regni sui anno, interitibus cunctis effusus, ut Arrius pater eius, miserè finivit vitam, cui succedit Gumhamundus, regnat annis XII. qui multo protinus de exilio revocavit.

Post consulatum Zenonis III. Timotheus, cognomento Salafatarius, Synodi Chalcedonenfis defensor motiur, & pro eo Alexandrinæ Ecclesiæ Ioannes

Asterio & Praxidio Coss. Ioannes Episcopus Alexandrinus, à Romana Ecclesia veniens, Anastasio Imp. supplicat, ut cum throno suo, pro antiqua amicitia, reddat, sed hoc pro defensione Chalcedonenſis Synodi, dum non impetrat, Romam furtim, unde venerat, remeavit.

Victore v. c. Coss. Bellum Iſauricum exardeſcit Athenodorus & Longinus tyranni occiduntur. Athanaſio Alexandrino mortuo, Ioannes cognomento *Hermola*, ſuccedit, quo occumbente poſt paucos dies, ei Ioannes alius, cognomento Niceta, ſuccedit Episcopus.

Paulo v. c. Coss. Anaſtaſius Imp. hæreticorum Synodum faciens Hætioticum Zenonis confirmat, & Euphemium Episcopum Conſtantinop. Chalcedonenſis Synodi deſenſorem deponit, quem *Euchaide*, in exilium mittens pro eo Macedonium facit.

Anaſtaſio Aug. Coss. Macedonius Conſtantinopol. Episcopus Synodo facta, condemnatur eos, qui Chalcedonenſis decreta Synodi ſuſcipiunt, & eos, qui Neſtorii & Eurychis defendunt.

Anaſtaſio Romano Episcopo mortuo ſuccedit Symmachus, & ex alia parte Laurentius ordinatur qui dum Nocetiz civitatis Episcopus nollet eſſe, *concentus*, Synodo Romæ facta, à catu eſt ſacerdotali proſectus.

Palladius Antiochenus moritur, & pro eo Flavianus ordinatur Episcopus. Alexandrinæ Eccleſiæ Ioannes, cognomento Niceta, adhuc præſidebat. Hieroſolymæ verò poſt Saluſtium Helias ſuſcepit præſulatum.

Guthamundo Vandalorum rege Charthagine mortuo, Traſamundus regnat annis XXVII. men. IV. & hic Ariana infania plenus, Catholicos inſectatur, Catholicorum Eccleſias claudit, & in Sardiniam exilio ex omni Africana Eccleſia CXX. Episcopos mittit.

Eo tempore Fulgentius, Ruſpenſis civitatis Episcopus, in noſtro dogmate claruit.

Ioanne Scythæ & Paulo Coss. Olympius quidam Arrianus in balneo, quæ Helianæ vocantur apud regiam urbem, ſanctam & conſubſtantialem Trinitatem blaſphemantibus *ignis ſeclæ*, angelò miniſtrante inviſibilitèr, in piſcina frigidæ aquæ *reſuſcitatus*, ſimulq; prodigioſè finivit.

Gibbo v. c. Coss. Anaſtaſius Imp. Flaviano Antiocheno & Philoxeno Hieropolitano præſulibus, Conſtantinopolim Synodum congregat, & contra Diodorum Tarſenſem, Theodorum Moſiſtenum cum ſcriptis, Theodorum Cyri, Iſam Edelleſſinum, Andream, Eucherium, Quirum & Ioannem Episcopos, cæterosq; alios, qui in Chriſto duâs prædicabant naturas, duâſq; formas, & qui non conſiderentur unum de Trinitate crucifixum, una cum Leonie Episcopo Rom. & eius tomo, atque Chalcedonenſi Synodo inferre Anathema perſuaſit.

Patitio & Hypatio Coss. Barbas quidam Arriani erroris Episcopus, dum præſumit eodra regulam ſupra baptizandum dicere, baptizat te Barbas in nomine patris, per ſilium, in ſpiritu ſancto, proin^a aqua, ex qua futurus erat baptizare hominem, nuſquâ comparuit, vas verò ipſum, in quo aqua erat, conſractum eſt: Quod conſiderans, qui baptizandus erat, proinus ad Catholicum cutrit, & Baptiſmum regulariter ſumit.

Abieno & Pompeio Coss. Anaſtaſius Imp. Macedonium Conſtantinopolitanum Episcopum cum quibuſdâ clericis, nolentem Synodi Chalcedonenſis decreta damnare, ab Eccleſia rapit & in exilium mittit, atq; pro eo Timotheum Presbyterum Episcopum facit, qui continuo damnatos Synodi Chalcedonenſis in communionem ſuſcepit.

Abieno Iuniore Coss. ingens terræ motus, cum coruſcationibus & tonitruis magnis, atq; grandine & totius cœli ac terræ commotione factus eſt.

Cethego v. c. Coss. Flavianus Antiochenus Episcopus ſera pœnitentia Anaſtaſii Imperatorem deſerit, & in poſſeſſione Platani vocabulo, relicto throno ſuo, recedit.

Huic Anaſtaſius Imperator Severum Chalcedonenſis Synodi inimicum ſubrogat, Eccleſiæ orientis ſcandala magna miniſtrat.

Theodoro v. c. Coss. Eugenius Carthaginenſis Episcopus conſeſſor moritur. Iulianus Boſtinenſis, & Ioannes Paltenſis Episcopi ab Eccleſiâ ultro recedunt, & aliis ſubrogantur.

Mefala v. c. Coss. Conſtantinopoli, iubente Anaſtaſio Imp. ſancta Evangelia, tanquàm ab idiotis Evangelisſis compoſita, reprehenduntur & emendantur.

Venantio & Celere Coss. populos Alexandrinos, & totius Ægypti, ſimul puſillos & magnos, liberos ac ſervos, clericos atq; monachos, præter peregrinos, immundi ſpiritus occupant, & humana locutione privati, latrare cunctis diebus ac noctibus, ut præ-

nes, creperunt, ita ut vinculis furreis vincti ad Ecclesias posita, ut sanitatē perciperent, traherentur. Comedebant enim suas manus, simulq; & brachia pariter omnes.

His eventibus, Angelus in viti specie quibuidam ex populo apparuit dicens, hoc eis, pro eo, quod Anathemā Synodo Chalcedonensi dedecit, evenisse, comminatus deinceps nihil eostale aliquid praesumere.

Venantio Iuniorē v. c. Coll. Cannades, Rex Persarum, Zundaber castellum plurimis thesauris ab initio suae conditionis plenum, & Demonem *leontibus*, mancipatum custodiq; munitum, ubi nullus inquam ingredi potuit, *Christianorum* orationibus capta, & ingressus universos ex eo thesauros tulit.

Importuno Iuniorē v. c. Coll. Helias Episcopus Hierosolymitanus Synodi Chalcedonensis defensor, nolens Severum Antiochenum, Apostolicę fidei inimicum, in communionem, praecipiente Anastasio Imp. suscipere, exilio *Paraxemenſi* castello traditur, & pro eo Ioannes *crucis* cultos Episcopus ordinatur, qui confectum & Severū Antiocheum in communionem suscepit, & Synodum Chalcedonensem damna vit.

Boetio v. c. Coll. Vitalianus Comes patricioli F. fidei Catholicae subversionem & Synodi Chalcedonensis damnationem, remotioneq; orthodoxorum Episcoporum atq; successiones haereticorum cognoscens, virorum sortium validam manum congregat, & Anastasii imperio repellat.

Felice v. c. Cnss. Vitalianus Comes, in patritium nepotem Anastasii principis, magistru Romanę militię, cōgressionē facta, LXVII. viris ex militia Romana peremptis, virū capi, & vinculis aereis vinctū, in custodiā caveæ ferretq; tradit, & postea distrahit.

Paulo & Muschiano Coll. Alamundarus Sarracenorum Rex, à defensoribus Synodi Chalcedonensis baptizatus, Theopasclitus Episcopus, à Severo Antiocheno Episcopo ad se, cum literis missis, barbaram mirabiliter propositionem concludens, atq; superans, Devas iumortalem ostendit.

Probo v. c. Coll. Anastasii Imp. praecepto, Plato civitatis praefectus & *Maximus* pulpitum Ecclesię S. Theodori ascendentes, & hymno, quem Graeci trifugion dicunt, ē *εὐρωπαϊς ὕμνῳ*, noviter apponentes, dum per forum Constantinū id plallentes, ad maiorem Ecclesiām pergunt, nubes ex improvviso cinerem super eos pro pluvia emisserunt, totamq; civitatem atq; provinciam contexuerunt. Pro qua novitate Constantinopolitanae multa mala obvenērūt civitati, multiq; malē sunt interemi, Praefinorum siquidem simulq; Venetorum turbę adversum Anastasium Imperatorem unice, inter mille iniurias atq; mala incendium in urbem miserunt, combustaq; est civitas *αἰὲς καλοῦς* quod vocant; usque ad Constantini forum supra longitudinem plateę columnarum XCIV.

Senatore v. c. Coll. Vitalianus comes cum manu valida Barbarorum Constantinopolim veniens, in Sophene sedit, qui non aliter postularus, pacem Anastasio Imp. promittit, nisi prius defensores Synodi Chalcedonensis relegatos exilio, sedibus propriis reddat, & Romanę Ecclesię cunctas orientis Ecclesias uniat.

Florentio v. c. Cnss. Vigni Armeniam, Cappadociam & Galatiam, Pontumque atrociter vexavere; Eo tempore Euphemius Constantinopolitanus Episcopus apud Ancyram Galatiz, & Atiadne Augustain regia urbe de hac vita transiere.

Petro v. c. Coll. universi Archimandritę & monachi Heremi, trans palestinaem & Iordanem fluvium, Anastasio Imp. scribunt pro statu Chalcedonensis Synodi, & adversum impietates Severi Antiocheni Episcopi.

Agapito v. c. Coll. Ioannes Alexandrinus Episcopus moritur, & pro eo Dioscorus ordinatur. Timotheus Constantinopolitanus Episcopus obreclator Synodi Chalcedonensis V. die mensis Aprilis occubuit, & Ioanni Cappadoci Syncello proprio atq; Presbytero Episcopatum tradidit. Hunc Anastasius ante ordinationem suam, ut Synodum Chalcedonensem prędamnaret, coegit.

Agapito II. Magno Coll. Anastasius Imp. intra palatium suum tonitruorum terrore fugatus, & coruscationis iaculo percussus, in cubiculo, quo absconſus fuerat, moritur, & cum ignominia, absq; consuetis exequiis, ad tumulum ducitur, anno vitę suę XXXIIX.

Romanorum LI. Iustinus regnat annis IIX. men. IX.

Illyricianus Catholicus, Synodi Chalcedonensis amator, simulq; defensor, cuius coniunx Lupicina nomine dicebatur, quam Constantinop. Euphemiam postea vocaverunt, cū nepos Iustinianus vocabulo fuit, *Candidati* militia functus.

Iustino Aug. & Heraclio Coll. Amantius Praepositus seditiones in populo suscitans

al. Loric.
al. Sacro-
tans.

al. Paragi-
mensi.

His Coll. Ge-
falcuſiens
cum Epi-
scopo in pa-
latis
quo arces
dem Gele-
en ab Hel-
bano Ima-
doris Italia
viri dicit,
ab Hispanis
fugatus A.
frum perit.
Hyparchi.
XL. c. v.

His Barba-
rae
Catholica
negabat.
al. Atarinas.
His Coll. Ge-
falcuſiens
de A.
frum rediit
ab marum
Heliani A.
quitarum pe-
rit, itaq; la-
tuit accitum
arces.

Pull. Alaricū
Theodoricum
Italiae Rex
Gothorum
regis in His-
pa, v. c. dno
ralis parva
B. iustitiam
genui.
al. Alaricū.

Candidati.

12 vs. Imperator alius postulat, qui Iustini præcepto principis una cum Andrea cubiculario occiditur, & in Rheuma iactatur.

Restitutione v. c. Coss. Ioannes, qui ante Iustinum ad imperiū erat electus, Heraclia Thraciæ Episcopus ordinatur, & Iustinianus nepos *Iustini* Aug. ex candidato Magister militum ordinarius constituitur.

Valerio & Iustiniano Coss. Alexandrinæ Ecclesiæ Dioscoro Episcopo mortuo, Timotheus succedit. Antiochenæ verò Ecclesiæ Severus princeps hæres fuit, & Hierosolymitanæ Ecclesiæ Ioannes.

10 Iustinus Imp. orientales, præter parvos Pontifices, Acatium quondam Constantinopolitanum, Petrum Antiochenum, & Petrum Alexandrinum Episcopos pristino errore implicitos, occidit talibus Antistitibus sub digna satisfactione coniungit, redivivacq. facit Synodi Chalcedonenis decreta, Zenonis & Anastasii principum temporibus abdicata.

Symmacho & Doctio Coss. Vitalianus, Sacramento suscepto, Constantinopolim redit, quem Iustinus Aug. gratè suscipiens, magistrum militum facit & consularum *dari* permittit.

Maximo v. c. Coss. Traftamundus Vandalorum Rex Carthagine moritur, cuius uxor Amalafida fugiens ad barbaros, congressione facta, Capfæ, iuxta Heremum capitur, & in custodia privata moritur.

10 Hilderix, qui ex Valentiniani Imp. filia à Giserico captivata, & Vgnerico iuncta, natus est, regnavit annis VII. Mens. III. Hic ergo Sacramento à decessore suo Traftamundo obstrictus, ne Catholicis in regno suo aut Ecclesiis aperiret, aut privilegia restitueret, priusquam regnaret, ne Sacramenti terminos præteriret, præcipit & Sacerdotes Catholicos ab exilio redire, Ecclesiis aperire, & Bonifacium cum dogmatibus divinis sacris strenuum, ad postulationem totius urbis Carthaginensis, Ecclesiæ Episcopum consecravit;

Vitalianus Constantinopoli intra palatium, loco quem Delphicum Græco vocabulo dicunt, Iustiniani patris factione, dicitur interfectus fuisse.

10 Iustino Aug. & Apione Coss. Romanæ Ecclesiæ in Episcopatu, mortuo Symmacho, succedit Hormida. Alexand. Ecclesiæ adhuc Timotheus superavit. Antiochenæ Ecclesiæ Severus Chalcedonenis Synodi obrectator, cum à Iustino Imp. quæretur ad poenā, fugit, & in eius loco substituitur Paulus. Hierosolymitanæ Ecclesiæ Ioannes præfuit. Constantinop. verò Ecclesiæ Ioanni Epiphanius succedit Episcopus.

Post consularum II. Iustini & Apionis, Iustinus Aug. Iustinianum nepotem suum, ad senatorum supplicationem, invitatus Cæsarem facit.

Philoreno & Probo & Marbotio Coss. Iustinus Imp. moritur.

Romanorum LII. Iustinianus regnat annis XXXIX. Mens. VII. huic erat uxor vocabulo Theodora.

10 Iustiniano Aug. Coss. Orientales Ecclesiæ, eiusdem principis iussione, quatun Synodos, Constantinop. Ephesinam I. & Chalcedonensem atque sanctorum CL. patrum fidem, præsentibus sacrificiis, publica voce suscipiunt recitari:

Decio v. c. Coss. Theodoræ Augustæ factio unum de Trinitate passum non asserens, secundum quid, sed absolute suscipiendum cunctis generali lege imponit, & à clericis atque monachis subscriptiones violenter exegit. Quia de causa plurimi se ab Ecclesia subtraxerunt, & monachi à propriis monasteriis recesserunt, asserentes, sufficere sibi fidem eorum, qui in prædictis quatuor Synodos convenerunt.

Lampadii & Orestis Coss. Hypatius Anastasii principis nepos, tyrannidem Constantinopoli assumens, multis hominū milibus, in Circensī spectaculo, militari gladio casus, capitur, & nocte cum Pompeio occiditur, atq. in Rheuma iactatur.

10 Post consulatum Lampadii & Orestis, Geilimer apud Africam regnum cum tyrannide sumit, & Carthaginem ingressus Hildericum regno privat, & cum filiis custodiæ mancipat, atq. Qainer, Dignum, multosq. nobilibus perimit. Post consulatum Lampadii & Orestis, anno tertio, Belisarius Magister Romanæ militiæ duobus superatus præliis Thacium, mirabiliter Petricum prælium superavit.

Iustiniano Aug. III. Coss. Geilimer Tyrannus multos nobilium Africæ provincie crudeliter exinguit, multarumq. substantias per Bonifacium tollit.

Iustiniano IV. Coss. Iustinianus Imp. visitatione Læti Episcopi ab Hunerico Vandalorum Rege Martyre facti, exercitum in Aphricam Belisario Magistro militum Duce, contra Vandalos mittit, quos idem Belisarius prælio superans, Gümthimer, & Ge-

banundum, Gardingus Regis fratres perimit, ipsoq; Gelimer Rege in fugam converso Africam capir, nonaglesimo septimo Vandalorum ingressione anno, in ipso etiam Belisario ingressu, priusquam congressio fieret, Gelimer Tyrannus Hildericum Regem, cum quibusdam generis eius affinibus, occidit.

Belisarius Magister militum ac Patrius Gelimer Tyrannus capir, & cum cum divitiis ex rapinis Africæ conquisitis, Constantinopolim Iustiniano Imperatori adducit.

Belisario v. c. Cos. Reparatus Charchaginensis Ecclesiæ Episcopatu post Bonifacium suscipit Hierosolymitanæ verò Ecclesiæ præfatum Petrus, Ioanne mortuo, suscipit.

Post Consulatum Belisarii, anno secundo, Iustinianus Imp. libros de Incarnatione Dominica edidit, & Illyricanos Episcopos ad subscribendum coegit.

Post Consulatum Belisarii v. c. an. III. Epiphanius Episcopo Constantinop. Ecclesiæ mortuo, qui Ioanni successerat, Anthemius Episcopus Eutychanus Trabezontensis, factione Theodoræ Aug. Constantinopolitanam pervadit Ecclesiam.

Ioanne v. c. Cos. Romanæ Ecclesiæ post Ormildam Ioannes, post Ioannem Felix, post Felicem Bonifacius, post Bonifacium alius Ioannes, & post Ioannem Agapitus Episcopus ordinatur.

Alexandrinæ Ecclesiæ, Timotheo mortuo, qui Dioscoro minori successerat, duo, populi electione, perversi ordinantur uno die Episcopi, Theodosius scilicet & Gaianus. Quib' ordinatis, Alexandria in utrisq; est Christi inimicis divisa. A Theodosio etenim Theodosiani, & à Gaiano Gaianitæ voluerunt appellari, quamvis æqualiter Synodū Chalcedonensē non suscipiant, & errores Eutychetis ac Dioscori proprios faciant.

Apione v. c. Cos. Severus Antiochenus hæresis princeps, à quo Severiani vocantur, & Iulianus Ialicarnasiensis Episcopi, Apostolica fidei & Chalcedonensis Synodi impugnatores, exilio Alexandriam, Iustiniani principis iussione, mittuntur, ubi adversus sequaces Chalcedonensis Synodi scribentes, ex duabus unam in Christo naturam esse dixerint, quam dudum Severus corruptam, & Iulianus astruit incorruptam: Alexandria, Ægyptus & Libya in utrisq; est Christi inimicis divisa. Theodosiani enim Severum & Gaianitæ Iulianum secuti sunt. Sed à Theodosianis alix dux Hæreses extiterunt, una Agnoitarum, & altera Tritheitarum: Agnoitæ siquidem perversiari, à qua exierunt, id adiungunt, quod Christi divinitas ignoret futura, quæ sunt scripta de die & hora novissima. Tritheitæ verò, sicut tres personas in Trinitate, ita quos tres adstruunt Deos esse, contra illud quod scriptum est, *Audi Israel Dominus Deus tuus unus est*: & rursum, *Nellus Deus nisi unus, &, Ego sum Deus, & non est alius præter me*.

Iustino v. c. Cos. Agapitus Archiepiscopus Romanus Constantinopolim venit, & Anticismum Episcopum Constantinopolitanum, Ecclesiæ perversotem, Chalcedonensis Synodi inimicum, deponit. Theodorum Aug. eius patronum, cōmunione privat, & Mennam propterea Constantinopolitanæ Ecclesiæ Episcopum facit.

Theodosius & Gaianus Alexandrini Episcopi cum suo errore damnati, exilio transportantur. Sed Theodosius Constantinopoli Sugas relegatus, totum pæne palatium, & maximam regis urbis partem sua perfidia maculavit. Quæ occasio cunctis pæne hæresibus licentiam tribuit, ita ut non solum Theodosianitæ, sed & Gaianitæ monasteria atq; oratoria apud urbem regiam construxissent. Vixit enim Theodosius prædictus hæreticus usq; ad primum Iustini Iunioris Augusti consulatum.

Eo anno, Paulo Antiocheno Episcopo superstitæ, subrogatur Eufrasius.

Basilio v. c. Cos. Agapito Archiepiscopo Romano Constantinopoli mortuo, Sylvester pro eo Episcopus ordinatur. Alexandrinæ verò Ecclesiæ, Theodosio atq; Gaiano exulatis, Paulus prior pro eis Tabennensiotarum Dioscori hæretici prædecessoris sui depositionem celebrans, Palæstino concilio deponitur, & pro eo Zoilus ordinatur Episcopus.

Consulatu præfato, Stuzas apud Africam, regnum in Heremi partibus cum tyrannide assumit.

Post Consulatum Basili v. c. anno secundo, Theodoræ factione Augustæ, quæ occulta esse Synodi Chalcedonensis nunquam destitit inimica, ex quo regnare cepit, proscriptionum insidias præparantur. Sylvester Rom. Episcopus exilio mittitur, & pro eo Vigilins ordinatur, a quo Theodora memorata Aug. priusquam ordinaretur, occulto chirographo elicit, ut Papa effectus, in proscriptione Synodi Chalcedonensis tria capitula condemnaret, id est, epistolam Ibe Edesseni Episcopi ad Marim Persam, quæ iudicio Synodi Chalcedonensis approbata, & orthodoxa iudicata est, & gestis synodalibus sociata, Theodorum dein Mopsuestenum Episcopum, synodali ter similiter gestis apud Antiochiam, sub Ioanne Episcopo, eiusdem Ecclesiæ & Chalcedone lan-

al. Paulus
prior Tabennensiotarum
Dioscori hæretici prædecessoris
sui depositionem celebrans,
Palæstino concilio deponitur,
& pro eo Zoilus ordinatur
Episcopus.

Huius anno
Theodosius & Gaianus
Alexandrini Episcopi cum suo
errore damnati, exilio
transportantur. Sed Theodosius
Constantinopoli Sugas relegatus,
totum pæne palatium, & maximam
regis urbis partem sua perfidia
maculavit. Quæ occasio cunctis
pæne hæresibus licentiam tribuit,
ita ut non solum Theodosianitæ,
sed & Gaianitæ monasteria
atq; oratoria apud urbem regiam
construxissent. Vixit enim
Theodosius prædictus hæreticus
usq; ad primum Iustini Iunioris
Augusti consulatum.

Eo anno, Paulo
Antiocheno Episcopo
superstitæ, subrogatur
Eufrasius.

Basilio v. c. Cos.
Agapito Archiepiscopo
Romano Constantinopoli
mortuo, Sylvester
pro eo Episcopus
ordinatur.

Alexandrinæ verò
Ecclesiæ, Theodosio
atq; Gaiano exulatis,
Paulus prior pro eis
Tabennensiotarum
Dioscori hæretici
prædecessoris sui
depositionem celebrans,
Palæstino concilio
deponitur, & pro
eo Zoilus ordinatur
Episcopus.

Consulatu præfato,
Stuzas apud Africam,
regnum in Heremi
partibus cum tyrannide
assumit.

Post Consulatum
Basili v. c. anno
secundo, Theodoræ
factione Augustæ,
quæ occulta esse
Synodi Chalcedonensis
nunquam destitit
inimica, ex quo
regnare cepit,
proscriptionum
insidias præparantur.

Sylvester Rom.
Episcopus exilio
mittitur, & pro
eo Vigilins
ordinatur, a quo
Theodora memorata
Aug. priusquam
ordinaretur, occulto
chirographo elicit,
ut Papa effectus,
in proscriptione
Synodi Chalcedonensis
tria capitula
condemnaret, id est,
epistolam Ibe
Edesseni Episcopi
ad Marim Persam,
quæ iudicio Synodi
Chalcedonensis
approbata, & ortho-
dodoxa iudicata est,
& gestis syno-
dalibus sociata,
Theodorum dein
Mopsuestenum
Episcopum, syno-
dali ter similiter
gestis apud Antio-
chiam, sub Ioanne
Episcopo, eiusdem
Ecclesiæ & Chalce-
done lan-

datum, & Theodoretus Cyri Episcopi dicta, cum eodem Theodoro Synodi Chalcedonensis vocibus collaudata. Hic itaque Papa effectus ab Antoniana patritia Belisarii patritii uxore, compellitur, ut Theodosio Alexandrino, Anthemio Constantinop. & Severo Antiocheno iam pridem ab Apostolica sede damnatis, tanquam Catholicis scriberet, & ita de fide, quemadmodum & illi, sentiret, cuius Epistolæ illius tenor ita se habere probatur. *Dominus & in Christi Dei saluatoris nostri charitate cunctis fratribus Theodosio, Anthemio & Severo Episcopis, Vigilius Episcopus. Scio quidem, quæ ad sanctitatem vestram ante fidei mei credulitas, Deo iuvante perveni, sed quia modo gloriosi Domini & filia mea Patritia & Christionissima, desideria mea facit impleri, ut fraternitati vestre præsentia scripta transmitterem, Salutas ergo gratia, quæ nos in Christo D. N. Salvatore continemur, eam fidem, quæ tenetis, Deo iubente, & tenuisse nos, & tenere significo, scientes illud inter nos quod prædicamus & legimus, quia anima nostra & cor nobis sit unum in Deo, profectus mei, qui est vester, Deo iuvante, nunciare vobis, quæ illa mater ex meo animo fraternitatem vestram, quæ operatur, libenter amplectitur. Operetur ergo, ut hæc, quæ vobis scribo, nullus agnoscat, sed magis, tanquam susceptum, me sapientia vestra ante alios agnoscat se habere, ut facilius possit DEVS, quæ capit operari, perficere. Et subscriptis, Orate pro me Domini mei fratres in Christi DEI nostri Saluatoris charitate con-*

*Tituli mon.
tas Tandi p
Gothas regis
anno i. M.
VII.*

10 *Post cons. Basilii V. C. anno III. Stuzas tyrannus gentium multitudine ordinata, Salomoni impedito militibus ac patritio Africæ, Ducis Romanæ militiæ, Ducis Cilio occurrit. VI. congressione facta peccatis Africæ Romanæ Reipub. militiæ superatur. Salomon utriusque.*

*Thandi fili
mariti Ag-
la Gothas re-
gis anno v.
M. VI.*

Post consilium Basilii v. c. an. IV. Iustinianus Imp. Acephalorum subreptionibus infligatur, Vigilium Romanum Episcopum subtiliter compellit, ut ad Urbem regiam properaret, & sub specie congregationis eorū, qui ab Ecclesiæ sunt societate divisi, tria capitula condemnaret.

Hierosolymitanæ Ecclesiæ præfatum post Petrum Macarium suscipit.

Post consilium Basilii v. c. an. V. Stuzas tyrannus apud Africam portu Tacea, congressione facta, Ioannis Rom. militiæ Ducis iaculo percussus est, pariterque & Ioannes Stuzas, qui consilium alterutro utriusque gladio ceciderunt, & Dominico die, quo pugna facta est, moriuntur.

Post consilium Basilii v. c. an. VI. Ferrandus Charchaginis Ecclesiæ Diaconus clatus habetur.

Gutharich Magister militum Ariobindam patritium, principemque Romanæ apud Africam militiæ, eo tempore ab Imp. missum, Carthagine infra Palatium nocte perimit, & regnum cum tyrannide assumit. Hunc Carthaginis Dux Artabanus triginta sexto regni sui die prædentem interfecit.

Post consilium Basilii v. c. an. IIX. Iustinianus Imp. per diversas provincias in regni sui finibus constitutas, instantissime scribit, & Antistites cunctos præfata tria capitula damnare compellit. Euphemio Antiocheno Episcopo succedit Domnus.

Post consilium Basilii v. c. an. IX. Illyricana Synodus in defensione III. capitulum, Iustiniano Aug. scribit, & Benenatum primæ Iustinianæ civitatis Episcopum, obretractorem eorundem trium capitulum condemnat.

Theodora Augusta Chalced. Synodi inimica, canceri plaga corpore toto percussa, vitam prodigiose finivit.

Post Cons. Basilii v. c. an. X. Africani Antistites Vigilium Rom. Episcopum damnatorem trium capitulorum synodaliter à Catholica communione, reservato ei penitentis loco, recludunt, & pro defensione memoratorum III. capitulorum literis satis idoneas Iustiniano principi, per Olympium Magistrum, mittunt. Eo tempore VII. libri Facundi Hermanienis Ecclesiæ Episcopi rescribere, quibus evidentissime declaravit, tria hæc capitula, in proscriptione fidei Catholicæ & Apostolicæ Chalcedonensis concilii fuisse damnata.

*Ipsd. lib. de
script. Xacti
p. 101 et 102
ben. Facund.*

Post consilium Basilii v. c. an. XI. Reparatus Archiepiscopus Charchaginen. Ecclesiæ, Fitmus, Numidianus Episcoporum primates, & Primalius & Verecundus Concilii Binzanteni Episcopi, pro fidei causa, ad urbem regiam, eiusdem præcepto Principis, evocantur. Apollinarius Zoilo tria memorata capitula damnare nolenti Episcopum Alex. Ecclesiæ subrogant. Agilam mortuo, Athanagildus, qui dudum tyrannidem assumpserat, Gothorum Rex efficitur. Regn. ann. XV.

Post consilium Basilii v. c. an. XII. Reparatus Archiepiscopus plutimis calu-

mnis impetrus, pro eo, quod damnationi trium capitulorum memoratorum assensum non præbuit, officio sumptibusque privatus, Encayda exilio relegatur, & Primosus Diaconus apocrypharum eius, postquam damnavit, quæ sunt synodali ter atque universaliter defensæ, eo superstitæ, contra vota cleri simulque & populi, Episcopus Carthagenensis Ecclesiæ ordinatur.

Firmus concilii Numidicæ Primas, donis principis corruptus, damnationi eorundem Capitulorum assensum præbuit, sed ad propria remeans in navi, morte turpissima petiit. Primasius quoque, Aquimetensis Monasterio relegatus; sed Boetio Primæ Byzantini concilii morte prævento, ut ei succederet, memoratæ damnationi proinde assensit, revetusque ad sua, quæ prius defendebat, validissimis persecutionibus impugnavit, fidelibusque calumnias generando, eorumque substantias auferendo. sed in quibus peccavit, latere non potuit, siquidem à Catholicis sui Concilii Antistitibus pro suis prævaricationibus condemnatus infelici morte extinguitur, & quæ conquiescat fraude, fideliter à iudicibus auferuntur. Verendus verò Ecclesiæ Nicenensis Episcopus, in defensione memoratorum perdurans capitulorum, Chalcedone urbe refugium fecerat; in diversorio gloriæ maris Euphemie de hac vita migravit ad Dominum. Macarius Hierosolymitanus Episcopus cecidit, & eo superstitæ Eustochius ordinatur.

Post consularum Basilii v. c. an. XIII. Constantinopolim Synodus Iustiniani principis præcepto colligitur, cui Præsules Sedium aderant, Vigilius Rom. Episcopus, superstitæ Sylvio ordinatur, Apollinarius Alexandrinus, Zeno vivente, promotus; Antiochenus Dominus, Eustachius, Macario remoto Hierosolymitano Episcopo, Episcopus factus, & Eutychius Constantinopolitanus, qui Mennæ fuerat subrogatus. Ibi tria sæpe facta Capitula, cum defendentibus ea, damnationi subiiciunt, ubique ipsi penitentia regressum poenaler intercludunt, tali se perpetuo anathemate obstringentes, si aliquando absolvere tentaverint, quæ damnationis sententia subdiderunt. Quorum decretis Rusticus Romanæ Ecclesiæ Diaconus, & Felix Gillensis Monasterii provincie Africanæ Hegumenus contradicentes scripto, Thebaida in exilium cum suis sociis transmittuntur. His itaque gestis, terræ motus urbem regiam à fundamentis concutiens, ædificia plurima, porticusque deiecit, & Basilicis consistentibus altaria penè cuncta prostravit.

Post Cos. Basilii v. c. an. XIV. Frontinus Episcopus ad urbem regiam evocatus, pro defensione III. eorundem capitulorum Antiocheni primæ Thebaida civitatis exilio deputatur, & pro eo ab hæreticis Petrus Salonenis Ecclesiæ ordinatur.

Proconsularis concilii provincie Africanæ Sacerdotes Rufini & Vini Episcoporum, Reparati Archiepiscopi obrektorum arte delusi, tanquam defensoribus fidei occurrunt, & Primosi prævaricatoris, Carthagenis Ecclesiæ communione, præter paucissimos, polluantur.

Dacius Mediolanensis Episcopus Constantinopolim venit, & damnationi eorundem III. capitulorum consensiens, eo die percussus occubuit.

Narses Eubuchus ex præposito Patritius, Totilam Gothorum Regem prælio apud Italiam mirabiliter superat ac perimit, & omnes eius divitias tollit.

Post Cos. Basilii v. c. an. XV. concilii Numidicæ Episcopi ad instar proconsularium Sacerdotum coilecti, Carthaginem veniunt, & Primosi eiusdem Ecclesiæ incubatoris communioni polluti, prævaricatoresque effecti, ad propria redeunt.

Victor Tunnunensis Ecclesiæ Episcopus, huius auctor operis, post custodias, simulque & plagas, quas in Sala est Valericis perpeffus, nec non in Monasterio de Mandra cum primo, ac secundo exilio Egi Mauritanie insulæ, tertio Alexandrinæ, unâ cum Theodoro Cebarsulitanæ Ecclesiæ Episcopo, præ favorum trium capitulorum defensione, exilio mittitur, & carceris castelli Diocletiani post Prætorianum carcerem traditur.

Antiochenis Anastasius Domno succedit Episcopus.

Post cons. Basilii v. c. an. XVI. Primosus, Charlagine, incubator Ecclesiæ, sub nolentes assensum præbere, nunc sultibus, nunc custodibus, nunc quoque exiliis affligit.

Victor & Theodorus antefati Episcopi Africani de carcere eiciuntur, & post disputationes in prætorio continuas dierum XV. ad aliam custodiam monasterii Tabernensiotarum, quod est apud Canopum, XII. Mil. procul ab urbe Alexandria, mittuntur.

Post Cos. Basilii v. c. an. XVII. Vigilius Romanus Episcopus, postquam prævaricæ est sub excommunicatione totius Africanæ Ecc. Pontificum, in insula Sicilia moritur.

Eo tempore Felix Hegumenus Monasterii Gillitani, exilio apud Sinopem de hac vita migravit ad Dominum.

Post Cons. Basilii v. c. anno XIX. Pelagius Romæ Archidiaconus III.

præfatorum defensor capitulorum, Iulianiani principis perfuafione de exilio rediit, & condemnans ea, quæ dudum conftantiſimè defendebat, Romanæ Eccleſiæ Epifcopus à prævaricatoribus ordinatur, qui præfuit annis V.

Poſt Conf. Baſili v.c. an. XIX. illyriciani Epifcopi, præter parva monaſteria, parvoſq; fideles, perſecutiones paſſi, contenti ſunt, perſtanti fidem in irritum deducentes. Eo tempore Vgri Armeniam graviffimè vexaverunt.

10 Poſt Conf. Baſili v.c. an. XX. Bulgares Thraciam invadunt, & uſq; ad Sucas Conſtantinopolim veniunt, Sergium patricium, qui dudum Africanæ fuerat Dux militiæ, capiunt ſimulq; & diſtrahunt, ſed Patricii Beſſiani armis foriter debellati, pariterque ſugati Danubium tranſierunt.

Poſt Conf. Baſili v.c. an. XXI. corpus S. Antonii Heremitz repertum cum maximo honore Alexandriam perducitur, & in Baſilica S. Ioannis Baptiſtæ honorificè collocatur.

Poſt. Conf. Baſili v.c. an. XXII. Frontinianus Salonenſis Epifcopus de exilio *Antiochia* Ancyran Galatiæ tranſmutatur. Petrus eius incubator Eccleſiæ moritur, & pro eo Prodius ſubſtituitur. *ſupra Frontin.*

Poſt conſulatum Baſili v.c. an. XXIII. Reparatus Archiepiſcopus Chârthaginenſis Eccleſiæ exilio apud Euchaidam, glorioſa confeſſione, tranſiit ad Dominum, die VII. Idus Ianuarii.

20 Eo anno Iuſtinianus Princeps, legatos gentis Aharorum, unde venerant, facit.

Anno XXXVIII. imperii, præfati principis Iuſtiniani. Pelagius Romanus Epifcopus ordinatur, præfuit an. XX. *Aharorum.*

Eufſochius Hieroſolym. qui fuerat, Macario ſuperſtite, ordinatus, eſſicitur, & ruriſum M. iacarius reformatur.

Anno XXXIX. Imp. eiſdem Muſicus, Brumaſius, Donarus, & Chriſonius Epifcopi de Africa, & Viſtor ac Theodorus Epifcopus ſimiliter: ex Ægypto, ad urbem regiam Imperiali præcepto evocantur. Qui dum eidem Iuſtiniano Principi præſentes præſenti, & poſtea Eutychio regiæ urbis Epifcopo altercanti, novæ ſuperſtitioni reſiſtunt, ab invicem ſegregati, per Monaſteria eiſdem urbis cuſtodiz mittuntur.

30 Anno XLXIX. Imperii ſui Iuſtinianus Eutychem Conſtantinopolitanum Epifcopum damnatorem trium capitulorum & Evagrii Heremitz Diaconi, ac Didymi monachi & Confeſſoris Alexandrini, quorum laudes *ſupra* illuſtrium viro- *rum* ex auctoritate protuliſimus, exilio dirigit, & pro eo Ioannem eiſdem erroris conſimilem Epifcopum facit. Eo anno Praſini apud regiam urbem civile bellum faciunt, multoſque Reip. viros gladio, frequenſi congreſſione, proſternunt, ſed eorum atroces plurimi poſtea à Iuliano præfecto extincti ſunt. *XXIII. de Iuſt. ſupra Victor inſcriptus accuſator. Sed eor. laudes, dicit Iuſt. O. regunt.*

XL. Imp. ſui anno Iuſtinianus vitæ ſuſcepit finem, indiſtione XV. Theodorus Oebarſuſitanus Epifcopus defenſor III. capitulorum, exilio apud urbem regiam, eo menſe & die, quo Iuſtinianus moritur, & iuxta Confeſſores, quibus Vgnericus, *22* Vandalorum Rex, linguas abſciderat, ſepelitur.

Iuſtinus Junior Vigilantiæ ſororis Iuſtiniani Aug. filius, patre Dulciſſimo natus, cum tranquillitate populi magna, imperii ſumit ſceptra. Huius coniunx Sophia Theodoræ Aug. neptis aſſeritur.

Colliguntur omnes anni, ab Adam primo homine uſq; ad nativitatem D. N. Ieſu Chriſti ſecundum carnem, quæ facta eſt V. M. CXCIX. A natiuitate verò D. N.

Ieſu Chriſti, ſecundum carnem, quæ facta eſt XLIII. Auguſti Octaviani Cæſaris

Imperii anno, uſq; in annum Iuſtini primû principis Rom. qui Iuſtiniano

in imperio ſucceſſit, anni D. LXXVII. ſunt ſimul ab Adam uſq; in

annum primum memorati principis Rom. anni

V. M. DCCLXVI.

FINIS CHRONICI VICTORIS.

Anno VII. Iustini Imp. qui est Leonegildi V. annus, *Albinus* Longobardorum Rex, factione coniugis suæ, à suis nocte interficitur. Thesauri verò eius cum ipsa Regina in Reipub. Romanæ ditionem obveniunt, & Longobardi sine Rege & Thesauris remanere. His diebus Luiba Rex vitæ finem accepit, & Hispania omnis in regno & potestate Leonegildi, Galliarq; Narbonensis concurret. Iustinus Imp. gravi infirmitate concurret, quæ infirmitas ab aliis quidem cæcæ morio, ab aliis demonum vexatio putabatur. In regia urbe mortalitas inguinalls plagæ exardescit, in qua multa millia hominum vidimus defuisse. Leonegildus Rex *Sabariam* ingressus Sapos vastat, & provinciam ipsam in suam redigit ditionem, duosq; filios suos ex amissa coniuge, Erme-
 10 negildum & Recaredum confortes regni facit. Legati gentis Macuritarum Constantinopolim veniunt, dentes Elephantinos & Camelos Pardalim Iustino principi munera afferentes, sibi cum Romanis amicitias collocant. Post Iovinem Rom. Ecclesiæ Benedictus ordinatur Episcopus, præfuit an. IV. Mausona Emeritenfis Ecclesiæ Episcopus in nostro dogmate clarus habetur.

*Camelopar-
dalis.*

An. II. Iustini, qui est Leonegildi VI. an. Persæ cum Romanis pacis fœdera rumpunt, & congressione facta, Daras civitatem fortissimam bello superant, & cæsa multitudo Romanorum, memoratam urbem ingressi, depopulati sunt.

His diebus Leonegildus Rex Cantabriam ingressus, provincie pervasores interfecit; Amaia occupat, opes eorum pervadit & provinciam in suam revocat ditionem.
 20 Iustinus Imp. Tibetium, quem superius excubitorum Comitem diximus, Cæsare facit, & non multo post imperiali fastigio provehit, & Reipub. principem designat. Huius Tiberii Cæsaris die prima, in regia urbe, inguinalls plaga sedata est.

Al. Amey.

An. IX. Iustini Imp. qui est Leonegildi Regis VII. annus, Cosilroes Persarū Imp. cum nimia multitudine exercitus ad vastandos Romanorum terminos promovet. Cui Iustinianus Dux Romanæ militiæ, & Magister militum orientis, à Tiberio destinatus, bellum parat, & in campis, qui inter Daras & Nozinios ponuntur, forti pugna congressus, habens secum gentes fortissimas; quæ barbato sermone Hermam nuncupantur, memoratum Imperatorem bello superat, quo cum suo exercitu in fugam verso, castra eius pervadit, & provincie Persidæ fines Victor Iustitlanus vastat, excubiasq;
 30 eorum pro triumpho Constantinopolim dirigit, XXIV. elephantos inter cætera, qui magnū spectaculum Romanis in urbe regia exhibuerunt; Prædam verò de manubiis Romanarū; Persarū multitudo ad nimiam utilitatē nummo publico venundare sunt.

*Leoni avast
pro.
Pers. milit.
tatem
Pers. mon.
civ.
Mariana lib.
p. cap. 11
legit. Simit-
ram, hoc est,
principum.*

Leonegildus Rex Aregenses montibus ingreditur, Aspidium loci seniores cum uxore & filiis captivos ducit, opesq; eius & loca in suam redegit potestatem. Aramundarus Sarracenorum Rex Constantinopolim venit, & cum sthenate suo Tiberio principi cum donis Barbariæ occurrit; qui à Tiberio benignè exceptus, & donis optimis exornatus ad patriam abire permittitur.

An. X. Iustini Imp. qui est Leonegildi Regis II. ann. Bandarius gener Iustini principis, à Longobardis prælio vincitur, & non multo post vitæ finem accipit. Romanus filius Anagasti patris, Magister militiæ gentis Suevorum Regem vivum cepit, quem cum suo thesauro, uxore & filiis Constantinopolim adducit, & provinciam eius in Romanorum dominium redigit. Leonigildus Rex in Galletia Suevorum fines conturbat, & à Rege Mirothe per legatos rogatus, pacem eis pro parvo tempore tribuit. Selanini in Thracia multas urbes Romanorum pervadunt, quas depopulatas vacuas reliquerunt. Abares litorea maris captiose obsident, & navibus litorea Thraciæ navigantibus facis infestis sunt.

Post Benedictum Romanæ Ecclesiæ Pelagius Iunior ordinatur Episcopus, præest annis XI.

Anno XI. regni sui Iustinus diem clausit extremum, & Tiberius singulare obitu nūit imperium.

Romanorum LIV. Tiberius regnat annis VII.

Anno ergò I. imperii Tiberii, qui est Leonegildi annus IX. Abares Thracias vastant, & regiam urbem à muro longo obsident. Leonegildus Rex Orospedam ingreditur, & civitates atq; castella eiusdem provincie occupat, & suam provinciam facit; & non multo post inibi Rustici rebellantes à Gothis opprimuntur, & post hæc integra à Gothis possidetur Orospea.

An. II. Tiberii Imp. qui est Leonegildi Regis X. Gennadius Magister militum, id Africa Mauros vastat. Galinulem fortissimum Regem, qui iam tres duces superius nominatos Romani exercitus interfecerat, bello superat, & ipsum regē gladio interfecit:

Tiberius Mauritium excubitorum Comitem, Magistrum militum Orientis instituit, & ad repugnandum Persis direxit. Romani contra Longobardos in Italia lachrymabile bellum gerunt. Leonegildus Rex extinctis undique tyrannis, & perversoribus Hispaniz superatis, sortitus requiem propriam cum plebe reledit, & civitatem in Celribena ex nomine filii condidit, quæ Recopolis nuncupatur, quam miro opere, & mœnibus & suburbanis adornans, privilegia populo novæ urbis instituit. Ioannes presbyter Ecclesiæ Emeritenſis clarus habetur.

Anno III. Tiberii Imp. qui est Leonegildi XI. annus, Abares à finibus Thraciæ pelluntur, & partes Græciæ atque Pannonis occupant. Leonegildus Rex Hermenegildo filio suo filiam Sisberti Regis Francorum in matrimonium tradit, & provinciæ partem ad regnandum tribuit. Leonegildo ergo quæta pace teghante, adversariorum securitatem domestica rixa conturbat. Nam, eodem anno, filius eius Hermenegildus, factione Gofvinthæ reginæ, tyrannidem assumens in Hispani civitate, rebellione facta, tecludit, & alias civitates atque castella secum contra patrem rebellare fecit. Quæ causa in provincia Hispaniz tam Gorbis, quàm Romanis maioris exitii, quàm adversariorum infestatio fuit.

Nonellus Complutensis Episcopus clarus habetur.

Exemplum
vni.
ab Arriana
ablu.
dini.

Anno IV. Tyberii, qui est Leonegildi XII. an. Mauritius Magister militum Orientis contra Persas bellum movet, & repulsa Persarum multitudine, in Oriente hyemavit. Leonegildus Rex in urbem Tolcranam, Synodum Episcoporum, sed & Arrianæ, congregat, & antiquam hæresin novo errore emendat, dicens, de Romana religione ad nostram Catholicam fidem venientes non debere baptizari, sed tantummodo per manus impositionem, & communionis præceptione pelui, & glotiam patris per filium in Spiritu sancto dare. Per hanc ergo seductionem, plurimi nostrorum cupiditate potius impulsu, in Arrianum dogma declinant.

Anno V. Tiberii, qui est Leonegildi XIII. an. Longobardi in Italia Regem sibi ex suo genere eligunt, vocabulo Aniharich, cuius tempore & milites Romani omnino sunt cæsi, & terminos Italiæ Longobardi sibi occupant. Sclavinorum gens Illyricum & Thracias vastant. Leonegildus Rex partem Vasconiz occupat, & civitatem, quæ Victoria, cum nuncupatur, condidit.

Tiberius Imp. Magistro militum Orientis filiam suam in coniugium tradit.

Anno VI. Tiberii, qui est Leonegildi XIV. Tiberius vitæ terminum dedit, & Mauritius pro eo Romanorum Imperator efficitur.

Romanorum LV. Mauritius regnat an. XX. Leonegildus Rex exercitum ad expugnandum tyrannum filium colligit.

Anno ergo I. Mauriti Imp. qui est Leonegildi Regis XV. annus, Leonegildus Rex civitatem Hispanensem, congregato exercitu, obsidet, & rebellem filium, gravi obsidione concludit, in cuius solatio, Mito, Suevorum Rex, ad expugnandam Hispaniam devenit, ibique diem clausit extremum, cui Eburicius filius, in provincia Gallitiæ in regnum succedit. Interea Leonegildus Rex supradictam civitatem nunc satne, nunc ferro, nunc Betis conclusionem omnino conturbat.

Anno II. Mauriti Imp. qui est Leonegildi XVI. an. Leonegildus multos Italiciæ, antiquæ civitatis, restituit, quæ res maximum impedimentum Hispanensi populo exhibuit. His diebus Andeca in Gallitiæ Suevorum regnum cum tyrannide assumit, & Siseguntiam relictam Mironis regis in coniugium accepit. Eburicum regno privat, & Monasterii monachum facit.

Leonegildus Rex, filio Hermenegildo ad Rempublicam commigrante, Hispaniam pugnando ingreditur, civitates & castella, quas filius occupaverat, cepit, & non multo post memoratum filium in Cordubensi urbe comprehendit, & regno privatum in exilium Valentiam mittit.

Mauritius Imp. contra Longobardos, Francos per conductum movet, quæ res utriusque genti non parva intulit damna. Eutropius Abbas Monasterii Servitani, discipulus S. Donati, clarus habetur.

Anno III. Mauriti, qui est Leonegildi XVII. an. Mauritius per duces bellum infert. Leonegildus Rex Gallitiæ vastat. Andecanum Regem comprehensum regno privat. Suevorum gentem, thesaurum, & patriam, suam in potestatem redegit, & Gothorum provinciam facit. Hermenegildus in urbe Tarraconensi Sisberto interficitur. Franci Galliam Narbonensem occupant cupientes, cum exercitu ingressi, in quorum congregationem Leonegildus Recaredum filium obviam mittens, & Francorum

est ab

est ab eo exercitus repulſus, & provincia *Gallia* ab eorum est inſeſtatione liberata. Caſtra verò duo cum nimia hominum multitudine, unam pace, alterum bello occupat. Caſtrum verò, quod *Haderne* vocatur, tutiſſimum valde in Ripa Rhodani fluminis ponitur, quod Recaredus Rex fortiſſima pugna aggreſſus, obtinuit, & victor ad patrem, patriamq; rediit. Andeca verò regno privatus iondetur, & honore Preſbyteri poſt regnum honoratur. Non dubium, quod in Eberico Regis filio, Rege ſuo, ſecuratus, patitur, & exilio Pacenſi urbe relegatur. Malericus in *Galleria* Tyrannidem aſſumens, quaſi regnare vult, qui ſtatim a duobus Leonegildi oppreſſus, comprehenditur, & Leonegildo vincus præſentatur. Leander Hiſpalenſis Eccleſiæ Epicoſopus clarus habetur.

An. IV. Mauritiū Imperatoris, qui eſt Leonegildi Regis XIX. Anthane Longobardorum Rex, cum Romanis congreſſione facta, ſuperat, & ex ſua multitudine miliū Romanorum Italix ſines occupat. Hoc anno Leonegildus Rex diem clauſit extremū, & filius eius Recaredus in tranquillitate regni eius ſuiniſ ſceptra.

An. V. Mauritiū Imp. Romanorum, qui eſt Recaredi Regis primus feliciter annus, Mauritiuſ Theodoſium filium tuum, ex ſilia Tiberii Imperatoris natum, Caſarem facit. Pelagio Iuniore mortuo Romanæ Eccleſiæ Gregorius III Epicoſopatum ſucceſſit, præſt. an. XV. Romaniper Francorum adiutorium Longobardos vaſtant, & provincie Italix partem in ſuam redigunt poteſtatem. Siſbertus interſector Hermenegildi, morte turpiſſima perimitur.

Recaredus primo regni ſui anno, menſe X. Catholicus, Deo iuvante, efficitur, & Sacerdotes ſectæ Arrianæ ſipienti colloquio aggreſſus, ratione potius, quam imperio converti ad Catholicum fidem facit, gentemq; omnium Gothorum & Suevorum ad unitatem & pacē revocat Chriſtianæ Eccleſiæ ſectæ Arrianæ, gratia divina, in dogmate veniunt Chriſtiano.

Deſiderius Francorum Dux, Gothis ſatis inſeſtus, à duobus Recaredi Regis ſuperat, & ex ſua Francorum multitudine, in campo moritur. Recaredus Rex aliena à prædeceſſoribus direpta, & ſeo ſociata, placabiliter reſtituit, Eccleſiarum & Monafteriorum conditor & dator efficitur.

An. VI. Mauritiū, qui eſt Recaredi ſecundus annus, quidam ex Arrianis Sunna Epicoſopus, & Segga cum quibuſdam tyrannidem aſſumere cupientes, deſeguntur; conſiſſi Sunna exilio traditur, & Segga manibus amputatus in *Galliam exulans* mittitur. Mauritiuſ Theodoſium filium, quem ſupra Caſarem diximus, Romanorum Imperatorem facit.

An. VII. Mauritiū, qui eſt Recaredi regis III. an. Vidila Epicoſopus, cum Goſiſintha regina inſidiantes Recaredo manifeſtantur, & fidei Catholicæ communionem, quam ſub ſpecie Chriſtiana, quaſi ſuſtinentes probebant, publicantur. Quod malum in cognitionem hominum deductum, Vidila exilio condemnatur. Goſiſintha verò Catholicis ſemper inſeſta, vitæ tunc terminum dedit. Francorum exercitus à Goſiſintha Rege tranſmiſſus, Boſone duce, in Galliam Narbonenſem obvenerunt, & iuxta Carcaſenſem urbem caſtra metati ſunt, cui Cludius Luſitanæ dux à Recaredo Rege directus obviam, inibi occurrat, cum quo, congreſſione facta, Franci in fugam vertuntur, & direptæ caſtra Francorum, & exercitus à Gothis exditur. In hoc ergo certamine, gratia divina, & fides Catholica, quam Recaredus Rex in Gothis fideliter adeptus eſt, eſſe noſcitur operata. Quemadmodum non eſt difficile, Deo noſtro ſive in paſſis ſive in multis datur victoria. Nam Claudius Dux vix cum CCC. viris LX. millia ſermè Francorum noſcitur inſuſſe, & maximam eorum partem gladio iturdaſſe. Non immerito Deus laudatur temporibus noſtris in hoc prælio eſſe operatus; qui ſimiliter ante multa temporum ſpatia per manum Duſis Gedeonis in trecentis viris multa millia Medianitarum, Dei populo inſeſtantium, noſcitur extinxiſſe.

Anno IX. Mauritiū Imp. qui eſt Recaredi Regis IV. an. ſancta Synodus Epicoſoporum totius Hiſpaniæ, Galliar, & Gallitiæ in urbe Toletana, præcepto principis Recaredi congregatur, Epicoſoporum numero LXXII. in qua Synodo intererat memoratus Chriſtianiſſimus Recaredus, ordinem Converſionis ſuæ, & omnium ſacerdotum, vel geſſitis Gothicæ conſeſſionem tomo ſcriptam manu ſua Epicoſpis porrigens, & omnia, quæ ad poſſeſſionem fidei Orthodoxæ pertinent, immoſcens, cuius tomi ordinē deſcevit Sancta Epicoſoporum Synodus Canonicis applicare monumentis: Sima ramè Synodalis negotii penes ſanctū Leandru Hiſpal. Eccl. Epicoſ. & beatiffimū Eutropiū monaſterii Servitiani Abbatē fuit. Memorat⁹ v. Recaredus Rex, ut diximus,

Nepos.

sancto intererat concilio renovans temporibus nostris antiquū principē Constantinū magnū sanctam Synodum Nicēnam sua illustrasse potentia; nec non & Martianum Christianissimum Imp. cuius instantia, Chalcedonenſis Synodi decreta formata sunt. Siquidem & Nicēna urbe, hæc ſis Atriana, & initium ſumpſit & damnationem meruit radicibus non amputatis. Chalcedone verò Neſtorius & Euryches, unā cum Dioſcoro ipſorum patrono, & Hæreſibus propriis condemnati ſunt. In præſenti verò ſancta Toletana Synodo Atrii perſidia, poſt longas Catholicorum neces atq; innocentium ſtragēs, ita radicitus amputata eſt, inſiſtente principe memorato Recaredo Rege, ut ulterius non pullulet, Catholica ubique pace data & cleſiſ. Hæc ergo nefanda hæreſis, ſecundum quod ſcriptum eſt: De domo domini exiet tentatio, ab Alexandrina Eccleſia, deſegente ſancto Alexandro eiufdem urbis Epifcopo; per Atrii Prefbyterum inolevit, qui in Nicēna Synodo CCCXIIIX. Epifcoporum iudicio vigefimo Imperii Conſtantini ſenioris anno, Synodaliter damnationem, cum proprio errore ſuſcepit. Quæ poſt hæc non ſolum Orientis & Occidentis partem maculavit, ſed & Meridianam & Septentrionis plagam, & ipſas inſulas ſua perſidia infectivit. A vigefimo ergo Conſtantini principis anno, quo tempore hæreſis Atriana initium ſumpſit, uſque in octavum ævum Mavritii principis Romanorum, qui eſt Recaredi quartus regni annus, anni ſunt CCLXVI. quibus Eccleſia Catholica huius hæreſis inſectatione laboravit, ſed favente Deo vicit, quoniā fundata eſt ſupra petram.

In his ergo temporibus, quibus omnipotens Deus, proſtrato veteriſſe hæreſis veneno; pacem ſuam reſtituit Eccleſiæ; Imp. Perſarum Chtiſſi ſuſcepit fidem, & pacem cum Mavritio Imperatore firmavit. Recaredo ergo Orthodoxo quieta pace regnante, domeſticæ inſidiæ prætenduntur. Nam quidam ex cubiculo eius, etiam provincie Dux; nomine Argimundus adverſus Recaredum Regem Tyrannidem aſſumere cupiens, ita ut ſi poſſet, eum & regno privaret & vita: ſed nefandi eius conſilii detecta machinatione comprehenſus, & in vinculis ferreis redactus, habita diſcuſſione, ſocii eius impiam thachinationem conſeſſi, condigna ſunt ultione interfecti; ipſe autem Argimundus, qui regnum aſſumere cupiebat, primum verberibus interrogatus, deinde turpiter decalvatus, poſthæc dextrā amputata, exemplum omnibus in Toletana ut beatiſſio ſedeſis pompizando dedit, & docuit ſervulos domini non eſſe ſuperbos.

FINIS CHRONICI BICLARENSIS.

A. SCHOT.

A. SCHOTTVS

LECTORI S.

DE Chronographi antiqui, qui post Eusebium, & B. Hieronymi additamentum
 10 supplementa dederunt, prater Prosperum Aquitanum hominem Gallum: Hispani quoque enstuerunt. In huius libricum, & Isiderum, Episcopus uterq; Dilectiss.
 max. Vitor Tannunensis & Ioan. Cerrandensis, Biclariensis Abbas, sed ut ille
 diu desideratus est ac nondum integer exiit: sic diu, hi quidem à nobis in Hispania
 reperti atque eruti Ingolstadt primam lucem aspexerunt. Verumtamen verò ut de nomine
 controversia sit, sic & duo cognomines fuisse putantur, Hispanum uterq; & Episcopus, sed scriptio-
 ne diversi. Alii Idacium per quartam litteram vulgo scribunt, nonnulli per i qui forte Ithacii
 Chronici sit lectum. Vt facium Isidoro. Antiqui verò in Honorii Augustodunensis Catalogo.
 Duos autem fuisse temporibus tamen studioque aequales & Episcopos in Lusitania hereticorum
 in primis hostes multi arguant, quibus parum equum fuisse Sulpitium deprehendo; forte quid à
 20 B. Martino dissentirent. Alter Idacius Emetita, vel, ut alii, Lamecz, iuxta Durium
 finitum exortatus in Lusitania Praeful, Hieronymi laude nobilis: Alter Ithacius Orlonobensis
 Episcopus (sic enim in Chronico Sulpitii emendandum esse vidit Carolus Sigonius, & Ioan. Ma-
 riana noster lib. III. Annalium Hispania, Cap. 20. pro illa Salsubensi) sterneruntque ad annum
 Christi, 383. ut & Sieberti Chronica dicitur, qui & ipse in Catalogo Lenuz Episcopum facit.
 Ille contra Parmundum Ariadum scripsit, & Ica S. Scriptura de Trinitate explanans, ex-
 statque Tomo III. Bibliotheca SS. Patrum.

Perius verò hac Chronologia sit, quam denui Librò priore ex Eusebiano hausto, altero
 verò eiusdem Auctoris facta, iam inde à Theodosio Aug. non facile duxero, non visa enim ha-
 30 bitum primumque adusa, sed è vitioso codice ab Henrico Camisso I. C. egregio Tomo II. Antiquarum
 Lectorum, & in Chronico Eusebiano à Iosep. Scaligero, sed mutila valde ac depravata exem-
 plarè vitio, eiusque pars duntaxat altera ad Eusebium, quid ex utriusque comparatione sim asse-
 rentur, secutus certe, aequus Lector excusabit, quod veteri verbo dicitur, hoc Catena contentus
 sit, dum aut melius exemplar, aut integrum opus à Democriti patet, hoc aut à tenetèr, quibus de-
 litescit, in apertam lucem proferatur. Cupio quidem certè ac spero. Nam spes illa iam decoloravit,
 quam Allobrogibus Crispinus quidam, tabulis pressus typographum, daturum se HISTO-
 RIARUM MISCELLAM ex Isidoro, Idacio ceteris. Peram id genus hominibus Var-
 ro romana titulum Satyra Memproca leuens accino: Cras cre-
 dam hodie nihil. Vale.

In illo tempore Priamus Helenam rapuit. Troianum bellum decennale surrexit, causa mali, quod trium mulierum, de pulchritudine certantium, premium fuit una earum. Helenam patori iudici pollicente. Memnon & Amazones Priamo tulere subdidum. Exinde origo Francorum fuit. Primo Priamum regem habuerunt: postea per historiam libros scriptum est, qualiter habuerunt Regem Friga. Postea patati sunt in duobus partibus. Vna pars perrexit in Macedoniam, vocati sunt Macedones, secundum populum, ad quem recepti sunt, & regem Macedoniz, qui opprimebatur gente vicina, invitati ab ipsis fuerunt, ut eis auxilium præberent. Per quos postea cum subiuncti in plurimam procreationem crevisset, ex ipso genere Macedones fortissimi pugnatores effecti sunt. Quod in postremum in diebus Philippi Regis & Alexandri filii sui fama confirmat illorum fortitudo qualis fuit. Nam & illa alia pars, quæ de Friga progressa est, ab Olexo per fraudem decepti, tamen non captivati, his exinde deiectioni per multas regiones vagantes cum uxoribus & liberis.

Vide deinde
in de gestis
Fran. lib. I.
cap. 2.

De Francis.

Electo à se Rege, Francione nomine, per quem Franci vocantur. In postremo eo, quod fortissimus ipse Francio in bello fuisse fertur, & multo tempore cum plurimis genibus pugnam gereos, partem Asiæ vastans, in Europam dirigens, inter Renum & Danubium & mare confedit.

De Germanis.

Ibiq; mortuo Francione, cum iam prælia tanta, quæ gesserat, parva ex ipsis manus remaneret, Duces ex se constituerunt. Attamen semper alterius ditione vagantes, multo post tempore cum ducibus transferunt, usque ad tempora Pompei Consulis, qui & cum ipsis dimicans, sicut & reliquis gentium nationes, quæ in Germania habitant, totaq; ditiones subdidit Romanis. Sed continuo Franci cum Saxonibus amicitias ineuntes, adversus Pompeium rebellantes, eiusdem renuerunt potestatem. Pompeius in Hispania contra gentes dimicans plurimas morti tradidit. Post hæc nulla gens usq; in præteriti diem Francos potuit superare, qui tamen eos suæ ditioni potuisset subiugare. Ad ipsum instar & Macedones, qui ex eadem generatione fuerunt: quamvis gravibus bellis fuissent autiti, tamen semper liberi ab externa dominatione vivere conati sunt.

Saxones.

Tertiam ex eadem origine gentem Thureorum fuisse fama confirmat. Ut cum Franci Asiam pervagantes pluribus præliis pertransissent, Ingredientes Europam, super littora Danubii fluminis inter Oceanum & Thraciam, una ex eis ibidem pars reliquit. Electum à se itaq; Regem nomine Torquoto, per quod gens Torquotum nomen accepit. Franci huius itineris gressum cum uxoribus & liberis agebant. Nec erat gens, quæ eis in prælio potuisset resistere. Sed dum plurima egerunt prælia, quando ad Renum confederunt, dum à Torquoto minuati sunt, parva ex eis manus aderat.

De Thureis.

A captivitate Troia usq; ad primam Olympiadem sunt anni CCCCXI. Redemus quo ordine Hebræorū gens fuit. Hebræorū reliquian. L. Abdō an. octo. Post Abdō Hebræos in ditionē redigē alienigenæ an. XL. qui copulantur temporibus Iudæum posteriorū. Post quem Samson fortissimus omnino fuit: ita ut quibusdam facta ei cum gestis Herculis computarent. Quidam ad huius memoriam observandā balneum..... multo post tempore adpellatus pœna. Post quem Heli sacerdos. In Hebræorum libris XL. anni inveniuntur; in septuaginta Interpretum, viginti.

De gentibus
hebræorum.

In illo tempore Tautanus regnabat in Assyriis. Tunc Troia capta est in Hebræis Lepdon Iudex erat, & in Ægypto Dynastia rex erat. Primus Rex Latinorum tunc in ipso tempore surrexit, eo quod à Troia fugaciter exierunt, & ex ipso genere & Frigas fuerunt, nisi per ipsam captivitatem Troia & inundationem Assyriorum. E quorum persecutione in duas partes egressi & ipsa civitate & regione. Vnum exinde regnum Latinorum erigunt, & aliud Frigorum. Post tertio anno capta Troia, Latini, qui postea Romani nuncupati sunt, & ut quidam volunt, post octo an. regnavit Æneas. Æneas & Frigas feruntur Germani fuisse. Æneas in Latinos regnavit annis III. & Frigas in Frigia. Ante Æneam & Frigam Ianus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus, per quem Latini vocati sunt, & in Italia regnaverunt annis ceteris CL. Rolet a scribit. Palæphatus autem in incredibili libro primo, Sirenas quoq; fuisse meretrices, quæ deciperent navigantes. Post Æneam Ascanius annis XXXVIII. Ascanius derelictu noveræ suæ regno, Latinis Albam Longam condidit, & Silvium posthumum fratrem suum, Æneæ ex Lavinia filium summa pietate educavit. Amazones illo tempore etiam templum Ephesi incendunt. Ascanius Iulium filium procreavit, à quo familia Iuliorum orta, & propter ætatem parvuli, qui necdum regendis civibus idoneus erat, Silvium posthumum fratrem suum regni reliquit heredem.

De gentes
Latinorum.

De primo ex
tribu Iuda
regi.

In illo tempore mortuo Heli sacerdote Hebræorum, Samuel prophetabat & Saul regnavit annis XL. In illo tempore Silvius Latinorum Rex Æneæ filius, à quo omnes Albanorum Reges Silvii vocati sunt. Hebræorum Rex prius ex tribu Iuda David annis XL. Hebræorum tunc Pontifex Abiathar clarus habebatur. Latinus Silvius regnavit annis L. Hebræorum filius David Salomon regnavit annis XL. Salomon templum in Ierosolymis ædificare cepit, consummavit annis septem.

De Cartha-
gine &c.

Carthago tempore Salomonis à Lacedæmoniis in Africa condita est à rege Zostroto & aliæ urbes plurimæ. Nam & Carthago ab Arcedone Tyrio, ut verò alii, à Dido filia eius annis CXLIV. expleta fuisse refertur.

Colligitur autem omne tempus. A Muye & egressu Israel secundum tertium 10
librum regnorum usque ad Salomonem & ædificationem templi computantur anni
CCCCXXX. A diluvio usque ad Moysen anni III. millia CCCCLXXXIX. Ab Adam
usque ad diluvium anni duo millia CCXLII. Simul omnes anni quatuor millia
CXLI.

De regibus
Iudæorum
& Latino-
rum.

Salomon Rex Hebræorum regnavit annis XL. Sacerdos Sadoch tunc fuit.
Post Salomonem Roboam annis XVII. Post mortem Salomonis seditione orta in
gente Iudæa, regnu bifariam divisio in Samaria decem tribus regnavit Ieroboam. La-
tinorum Alba Silvius regnavit. XXXVIII. Roboam filius Salomonis regnavit
Ierosolymis duas tribus tantum, quæ vocantur Iudæorum, quia ex Iudæa stirpe de-
scenderunt. Vnde & universa gens illa nomine Iudæorum est vocata. Post quem 20
Abia annis VIII. Post quem Asa annis XLI. Latinorum Ægyptius Silvius annis
XXIII. Latinorum octavus Capis Silvius annis XXVI. Hebræorum Iuda Iosaphat
annis XXX. Prophetabant in Hebræis tunc Abdias, Hien, Ozias, Michæas. Latino-
rum nonus, Carpentus Silvius annis XIII. Hebræorum Iuda (Ioram) annis octo.
Post quem Ochozias anno uno, Post quem Godolia mater annis VII. Post quam Ios
annis XL. Latinorum tunc post Carpentum, Tyberinus annis octo. Post xi. Agrippa
Silvius annis XL. Iosadæ apud Hebræos insignissimus Pontifex erat. Qui solus
post Moysen vixit annis CXXX. Hebræorum Iuda Amasias annis xxxix. Hebræo-
rum Israel Iosias in tempore Ioram. Ipse fuit septimus in Iuda, regnavit annis viii. In-
cuius tempore prophetabat Elias. In tempore Ios Regis Helieus moritur. Zacha-
rias propheta à Ios Rege interficitur. Hebræorum Iuda Amasias xi. regnavit annis
xxix.

hic vox in
notis, m. f.
mutatur.

15

De regibus
Latinorum.

LATINORVM duodecimus Aremolus Silvius annis xix. Post quem tertius
decimus Aventinus Silvius annis xxxvi. In tempore Aremoli superioris ipse Silvius
Aremolus sive Remolus Agrippæ superioris regis filius præsidium Albanorum in-
ter montes, ubi nunc Roma est, posuit. Ab impietate postea fulminatus interit.

Hebræi.

Hebræorum Israel secundus Nadab annis duobus. Post quem tertius Baasa an-
nis viginti quatuor. Post quem Hela annis septem. Post quem Ambel annis duode-
cim. Post eum annis xxxviii. In tempore Achab prophetabat Helias. Post Ioram
Iehu annis xxviii. Post Iehu Achab annis xviii.

De Iulio &
Assyria.

40
IULIUS proavus Iulii Proculi, qui cum Romulo Romam commigravit, fun-
davit Iuliam gentem. His diebus Hebræorum duodecimus Azarias, qui & Ozias
annis LII. In illo tempore Thespis Ocorifonis filio Athenis regnante, Assyriorum
imperium deletum est. Vique ad id tempus fuisse Reges Assyriorum historia refert.
Et sunt simul anni mille nongenti novem. Omnes autem anni regni Assyriorum à
primo anno Nini supputantur mille ducenti quadraginta. Ab areis Medus Assyrio-
rum imperio destructo regnum in Medos transtulit. Et interim sine principibus res
agebatur usque ad Antiochum regem Medorum. In medio autem tempore Chal-
dæi proprie prævalebant: quorum separatæ quædam regum successiones feruntur.
Reliquæ quoque gentes propriis legibus utebantur.

De Romulo
& Remo.

50
LATINORVM decimus quartus Procas annis xxxiii. Post quem Amulius
Silvius annis xiv. In illo tempore Roma palilibus, qui nunc festus dicitur, est condi-
ta. Romulus & Remus ipsam condiderunt. Remus ruto pastorali a Fabio Romuli
duce occisus. Obasili impunitatem magna Romulo multitudo coniungitur. Anno
ab urbe condita III. una virginum pulcherrima, cunctorum acclamatione rapien-
tium, Talasso duci Romuli decernitur. Vnde in nuptiarum solennitatibus, Ta-
lasso, vulgo clamitant: cui talis nuptia sit, quam Talassus meruit. In illo tempore pri-
ma capti-

ma captivitas Israel. Decem tribus à Senacherib rege Chaldaeorum translatae sunt in montes Medorum. Regnatumque est in Samaria annis CCL.

Romanorum decimus septimus rex Romulus, annis XXXVIII. Remus & Romulus generantur Marce & Iia. Romulus apud paludem caprenus moritur. Post quem per quinos dies senatores Remp. rexerunt, atque ita unus annus expletus, quod tempus Interregnum appellatum est. Postea Pompilius regnavit annis XLI. Romulus primum milites sumpsit ex populo, & nobilissimos senes centum, ob aetatem, senatores; ob similitudinem curae patres appellavit: Tempia quoque & muros, Romanae urbis extruxerunt. Sabaeam Bochirum Regem captum, vivum exussit. Tullius Hos-

De Regibus Romanorum.

10 filius, annis XXXIII. Primus regem Romanorum purpura & fasces usus est, ac deinceps cum sua domo fulmine conflagravit. Tullius Hostilius post longam pacem bella reparavit, Albanos, Veientes, Fidenates, vicit, & adiecto monte Caelio urbem ampliavit. Romanorum quartus Ancus Martius annis XXXIII. Ancus Martius Avenicinum muntem & Ianiculum urbi addidit. In tempore Procratis Silvii Latinorum regis, Hebraeorum tunc prophetabant Osee. Amos, Iosias, Isaias, Ionas anno LIII. quando Roma condita fuit prophetabat. Ioathan annis XVI. Post quem Iuda decimus quartus Achazitem regnavit XVI. Cuius tempore Talar Falsafar rex Assyriorum magnam partem populi Iudaeorum in Assyrios transtulit. Post quem Iuda decimus quintus Sedechias annis XLIX. Post quem Iuda decimus sextus Manasses annis LX. Post quem in Iuda decimus septimus Ammon annis XII. Post quem in Iuda decimus octavus, Iosias annis XXXII. Hieremias prophetabat. Hebraeorum Iuda Ioachim annis XI. Post quem iterum Ioachim alias annis XLIII.

Al. annis 44.

Anno tertio Ioachim Nabuchodonosor rex Babyloniae Iudaeam capiv, & in ditionem suam redactis plurimis Iudaeorum, cum etiam patrem vasorum templi inavit, & tributarium fecisse Ioachim ferrum, victor ad patriam revertitur. Irahel (quando Roma condita fuit) Azarias: & Manaim principabat an. X. postea Vaccas annis X.

De Nabuchodonosor.

Anno decimo à captivitate Troiae usque ad Olympiadē primam an. CCCCIV. Primam Olympiadem Africanus temporibus Ioatham regis Hebraeorum fuisse scriptis. Post Vagea in Iudaea prophetabat annis novem. Tunc à Sanacherib Israelita in captivitatem ducti sunt. Memoravimus sub Arifrode rege Assyriorum regnum destructum. Sardanapalus eotempore Tarsum atque Ancealem condidit, & in praelio victus ab Arbace Medo semet incendio contremavit. Primus, ut supra memoravimus, rex Macedonum Casanus regnavit annis XVIII. Aegyptii regem suum Olerioni Herculeum nominaverunt. Phidon Argivus mensuras & pondera primus invenit.

De captivitate Troiae. Iulius Africanus. Iulius Africanus. Iulius Africanus. Iulius Africanus.

• Macedonum Philippus regnavit annis XXXVIII. Numa Pompilius duos menses ad annum condidit, Ianuarius & Februarius; cum antehac menses decem tantum apud Romanos fuissent. Capitolium quoque à fundamentis aedificavit. 40 Sabylla Samia quae & Herophila, in Samo insignis habetur. Numa Pompilius nullum cum finitimis bellum gessit. Oida mulier apud Hebraeos prophetabat. Postea Sophonias, Hieremias annis XXXII. Post quem Ioachim an. XI. Post quem Sedechias XI.

Romanorum quintus Tarquinius Priscus annis XXXVIII. Ancus Martius Numa nepos. Tarquinius Priscus circum Romam aedificavit, numerum Senatorum auxit, Romanos ludos instituit, muros & cloacas aedificavit, ad extremum ab Anci filio, regnum eius, cui ipse successerat. Primo anno captivitas Ierusalem in Iudaea Nabuchodonosor Rex Chaldaeorum, Ierusalem captis, templum incendit. quod ab initio aedificationis suae transierant anni CCCCXII. quadragesima octava Olympiade captivitas & exterminium templi, quod fuit in Ierusalem ann. LXX. In Babylone prophetabant Daniel & Ezechiel.

De Romanis à captivitate Ierusalem.

Tunc Romae Servius ancillae, sed nobilis captivae filius, tres montes urbi addidit, Quirinalem, Aequilinum, & Viminalē. Fossas circa muros duxit, censum Romanorum civium ipse primus instituit, & ad extremum Tarquinii Superbi generi sui superioris regis filii scelere occisus est.

De Servio Rege Romanorum.

Mortuo Nabuchodonosor Babyloniore Regē suscepit imperium Evilmerodach. Cui successit frater eius Balasar, cuius tempore liber Daniels scribitur. Romanorum Servius sextus regnavit annis XXXIII. Capta Hierosolyma ab Assyriis ad Vafrem regem Aegypti Iudaeorum reliqui transfugerunt: Hieremias quoque Propheta

De Servio Rege Romanorum.

meminit. Corinthiorum monarchia destructa. Solis facta defectio; cum futuram eam Thales ante dixisset Olympiade LV. Initium regni Persarum. Cyrus Rex Medorum destruxit imperium.

*De Cyro
Persarum
Rege.*

Cyrus regnavit Persis subverso Astyage rege Medorum. Persarum Cyrus regnavit annis XXX. Cyrus Hebræorum captivitate laxata, quinquaginta ferme millia hominum regredi fecit in Iudæam. Qui constructo altari, templi fundamenta, iecerunt. Sed cum a vicinis gentibus fabricatio impediretur imperfectum opus usque ad Darium permansit. Cyrus Babyloniam capit.

*De Prophetis
et Tarquinio.*

In Hebræis prophetabant Aggeus & Zacharias, quo tempore Hiesus filius Ioseph, & Zorobabel, regio genere, principes fuerunt eorum, qui regressi sunt in Iudæam. Colliguntur, omne tempus captivitatis Iudæorum, an. LXX, secundum quosdam à tertio anno Ioachimique XX. an. Cyri computantur. Romanorum Tarquinius tunc regnabat annis XXX. excogitavit vincla, aurea, fustes, latinas, carceres, compedes, catenas, exilia, metalla.

De Medis.

Regnaverunt Medii super Assyrios annis CCCLIV. Croesus à Cyro captus est, & Lydorum regnum destructum est, quod stetit an. CCXXX.

De Nabuchodonosor.

Cambyles qui & Nabuchodonosor, Rex vocatus est, sub quo h. storia Iulii, quæ Holofernem interfecit, scribitur. Apud Hebræos Aggeus & Zacharias prophetabat. Secundo anno Darii Regis templum in Hierosolymis constructum à Zorobabel, consummatur annis quatuor remissionis captivitatis Iudæorum. Et adificatio templi initium sub Cyro habuit, consummatur sub Dario. Regnavit Persis, Assyris & Aegypto.

*Initio Cæs.
Rom.*

Armodius Acidius & Aristogidus Inpargum regem interfecerunt. Et Lena meretrix amica eorum, cum tormentis cogeretur, ut reos proderet, linguam suam morsibus amputavit. Pulsis urbe regibus atenuatum est valde Romanorum imperium. Romanorum reges septem à Romulo usque ad Tarquinium Superbum imperaverunt annis CCXLIV. Romæ post exactos reges initio Consules à Bruto ess. ceperunt. Deinde tribuni plebis ac dictatores & rursum consules Remp. tenuerunt per annos ferme CCCCLXIV. Censu Romæ agitate inventa sunt hominum centum viginti millia. Lapis tunc in Aenis fluvio de cælo ruit. Persarum septimus Artabanus regnavit annis lxx. Artaxerxes annis XL. Anno ab urbe condita CCCII. tribuni plebis Romæ erecti consulibus eiectionis. Necnisi tunc Hebræos minime iustitiam consentiente domino suo, vigesimo eiusdem regni anno de Babylone veni, & muros Hierosolymis struxit. Romani denuo consules creati sunt. Si quæ fieris de hebdomadis LXX. quæ in libro Danielis scriptæ sunt, reperies eas esse expletas in tempore Neronis Imperatoris, quæ faciunt annos CCCCL. Secundo postea Vespasiano anno Hierosolyma capitur, ut Daniel prophetavit. Ex Aetna monte ignis erupit. Temporebus Consulom Galli Senonaci Romam incenderunt, excepto Capitolio.

De Alexandro.

Alexander filius Philippi & Olympiadas nascitur. Romani Gallos superant. Nectenebon rege Aegyptiorum in Aethiopiam pulso, Aegyptiorum regnum destructum est, & in Romanam ditionem redigitur. Romani Samnitas duobus præliis & reliquis vicinas gentes superant. Descriptione Romæ facta inventa sunt civium centum quadraginta duo millia hominum. Alexander adversus Illyrios & Thracas feliciter dimicans vicit. Quibus subversis in Persas arma corripuit & apud Granicum fluvium rege ducibus oppressis urbem Sardis capit. Romanorum Consul Torquatus filium suum, qui plures prælio hostes vicerat, virgis casum securi percussit. Alexander capta Tyro Iudæam invadit. Post multas pugnas triumphans Alexandriam in Aegypto septimo regni sui anno ædificavit: & tenuit omnia quæ ceperat annis XII. Alexander Hyrcanos & Medos cepit. Alexander Ornen & Indum ammenitanigredirur. Bellum egit Alexander, adversus Porum & Taxilonem dimicavit: & vici Arpalus: fugit in Asiam. Alexand. XXX. ætatis suæ anno mortui in Babylone; postquam translatus est in multos eius imperium. Macedonum regnum Philippus frater Alexandri possedit.

De Romanis.

Romani Samnitas diutissime adversus se pugnantes ad extremum in servitutem subiciunt. Seleucus Consul Babyloniam & plures urbes ædificavit. Centu Romæ agitato inventa sunt civium Romanorum ducenta septuaginta millia hominum. Legati Alexandriam Ptolomæi transmissi Romanorum amicitiam petierunt. Romani Gallos superant, & Sabinorum terram forte dividunt. Seleucus in Sicilia capto Demetrio Syriæ & Asiz pariter imperavit. Sosstratus ingressus est Alexandriam, quam

quam Romano subdidit imperio, & Pharum magnam in Alexandria fecit. Aratus argenteos nommos primus in orbe figurati fecit. Romani Carthagenenses navali praelio superant, & centum ibi urbes capiunt. Carthagenenses Romanorum naves in Sicilia capiunt Metello Consule in fugam verſo. Cenu Romæ tunc agitato inventa ſunt hominum ducenta ſexaginta milia. Poſt an. quatuor Romæ templum Veſtale incenſum eſt. Poſt annos XLII. quadraginta ſere milia Gallorum fuerunt à Romanis caſi. Poſt annum ſeptimum Caria & Rhodus terræ motu concuſſa eſt, ita ut colofſus magnus rueret. Poſt annos ſex ſeptem viſti Iudæi & ſexaginta milia armatorum à Romanis caſi, Romanam redacti ſunt in ditionem. Poſt annos tres Romani Marcello conſule Syracuſam capiunt Siciliam. Poſt annos ſeptemdecim Romani Græciſ liberos eiſe iuſſerunt, & univerſis Hæbræis ita fecerunt. Poſtea per Antiochum regem Iudæi contra Romanos ceperunt rebellare, & ad idololatriam cogente Antiochio ſunt converſi. Tunc Sacerdotes & duces Machabæi propter regem cuſtodien- dum ſurrexerunt, ſicut ſcriptum eſt in lib. Machabæorum. Romani interfecto Seleuco rege Macedones tributarios faciunt. Deſcriptione Romæ facta inventa ſunt hominum trecenta viginti duo milia. Oppius conſul Gallos capit. Et Carthago in ditionem Romanam per Scipionem redigitur; habens, quod condita fuit annos ſeptingentos quadraginta novem. Ptolomæus Demetrio ſitiam ſuam tradidit uxorem: Cum regnaret in Ægypto & in Ieroſolymis ſuper Iudæos, dedit Demetrio genero ſuo regnum quod abſtulerat patri ſuo Antiochus rex. Antiochus rex ſilio Alexandro fratre Demetrii interfecto, ad extremum ſe interfecit. Bellum civile ortum eſt in illo tempore in Sicilia. Primus liber Machabæorum temporibus Antiochi ſcriptus eſt in Iudæa. Arſaces Parthus Antiochum interfecit. Servi qui in Sicilia rebellabant, obſiſſionis necelſitate compulſi ad ſua invicem cadavera devoranda converſi ſunt. Arverniam tunc nobilis Galliarum urbs capta. Et rex Vercuetus iuxta Tule inſulam igni eſt conſuſus. Samaritan urbem Herodes reſtaurans, Sebaſten in honorem Auguſti appellare voluit. Græci viſti à Romanis ſubiiciuntur. In Sicilia bellum civile conſurgit. Depreſſenſo Ptolomæo per matrem Cleopatram in Sicilia bellum civile quievit. Ptolomæus rex Cyrenæ moriens Romanis teſtamento reliquit hæredes: Seleucus ab Antiochio vivis exurit. Antiochus in Parthos fugatur; Pompeio conſuli ſe deinceps tradidit. Pompeius Syriam in ditionem dedegit. Antiochus reverſus de fuga regnum obtinuit. Plotius Gallus, Latinorum Rhetoricam docuit, ſicut Cicero reſert: pueris nobis primum latine dicere cepiſſe Plotium quendam. Deſcriptione tunc Romæ facta, inventa ſunt hominum quadringenta quadraginta quatuor milia: Voltaſtilius Plautus Pompei Conſulis libertus doctior ſcholarum Romæ primum invenit. Pompeius glorioliſſime triumphavit.

LVCVLVS primus Imperator appellatus eſt, viſta Armenia & Meſopotamia, & Niſibi cum fratre accepta Pompeius univerſam Hiberiam ſubiugavit. Lucullus de Beſſis triumphavit. Virgilius Maro in pago qui *Ædis dicitur, non procul a Mantua naſcitur. Antiochia ab Aſyriis capta. Ariſtobulus & Hyrcanus filii Alexandræ contra ſe de Imperio dimicantes, occaſionem præbuerunt Romanis, ut Iudæam invaderent. Pompeius Ieroſolymam veniens, capta urbe & templo obſervato ad Sancta ſanctorum accedit. Ariſtobulum vincit ſecum adducit. Hyrcanum deinde Antipatrum Herodis Aſcalonitæ filium procuratorem Palæſtinæ fecit. Pompeius captis Ieroſolymis, tributarios Iudæos facit. Pompeius ſecundus Imperator appellatur: Cæſar Luſitaniam & quaſdam Inſulas in Oceano capit. Cæſar Rhenum tranſiens Germanos & Gallos capit.

Poſtquam C. Iulius Cæſar primus Romanorum ſingulare obtinuit imperium, Romanorum princeps appellatus eſt. Pompeius prælio viſtus fugiens, à ſpadonibus Alexandri regis occiditur. Ptolomæi cadaver cum lorica aurea in Nilo invenitur. Cæſar in Ægypto regnum Cleopatæ confirmat, obſtuprigratiam. Cleopatra regio comitatu ingreſſa urbem, prohibet ſediciſ & margaritis uti. Antonius decernit Quintilem menſe Iulium debere dici, quia in eo fuſiſſet natus: C. Iulius Cæſar in Curia occiditur: corpus in roſtro rumore concrematur. Romæ tres exorti Conſules in eadem urbe fuerunt. Inter cætera portenta, quæ in toto orbe facta ſunt, hos ad arantem in ſuburbano locutus, fruſtra ſe urgeri: non enim frumenta, ſed homines brevi deſuturos.

ROMANORVM ſecundus poſt Iulium ſingulare Octavianus aſſumpſit imperium, qui primum Auguſtus Cæſar appellatus eſt. regnavit annos LXII. menſes

sex. Post quem Augusti appellati sunt reges Romanorum. Antonius adversus Cæsarem Augustum bellum movit. Falcidius tribunus plebis legem tulit, ne quis plus testamenti legaret, quam ut quarta pars hereditibus superesset. Trans Tyberim fluvium oleum terra erupit, quod tota die sine intermissione fluxit, significans Christi gratiam ex gentibus. Antonium superat Augustus Octavianus & interveniente Senatu, eum in gratiam recepit. Antonius Patrius contra Iudæos dimicans tandem occiditur, & regnum Iudæorum tunc fuit destructum. Herodes postea à Romanis constitutus princeps. Virgilius in Cappadocia moritur. Herodes à Romanis Iudæorum suscepit principatum. Cuius tempore Christi nativitate vicina, regnū & sacerdotium Iudæi, quod prius per successionem Asamonzorum tenebatur, destructum est; & completa prophetia, quæ ita per Moysen loquitur: Non deficiet princeps ex Iuda, neque dux de semonibus eius, donec veniat, cui repositum est; & ipse erit expectatio gentium. In hoc loco etiam Christus, quem Danielis scriptura præfatur, accepit finem. Nam usque ad Herodem, Christi, id est, Sacerdotes erant reges Iudæorum, qui imperare ceperunt 161. Olympiade; & ab instauratione templi sub Dario usque ad Hyrcanum & CLXXXV. Olympiade; an. CCCCLXXXVII. in mediam transiit, quos Daniel significat, dicens: Et sciens & intelligens ab initio sermonem respondendi & ædificandi Hierusalem, usque ad Christi principatum, hebdomades VII. & hebdomades sexaginta duas: quæ sexaginta novem hebdomades faciunt an. quadraginta quatuor. Herodes Antipatri filius nihil ad se pertinentem Iudæam ab Augusto & à Senatu accepit: filique eius post eum regnaverunt, usque ad novissimam Ierosolymæ captivitatem. Quæ omnia etiam Daniel propheta vaticinatur, ita dicens: Et post hebdomadas septem & sexaginta duas, petibit chelisme, & iudicium non erit in eo: & templum & sanctuarium corrumpet populus cum duce veniente: & cadent in castris belli. Et in consequentibus: Et super templum, inquit, abominatio desolationis usque ad consummationem temporis: & consummationem dabit super dissolutionem.

Herodes Ananæum quendam Pontificem Iudæorum instruit, & post exiguum temporis Aristobolum fratrem uxoris suæ, nepotem successorem dedit, quo post annum unum interfecto, Ananæo reddidit sacerdotium.

Luxæ cunctus tunc à Romanis inventus est.

Antonius Cleopatraz Arabiam tradit. Augusti & Antonii tertiz dissensionis exordium fuit, quod repudata sorore Cæsaris, Cleopatram duxit uxorem. Cleopatra & Antonius semet interficiunt, & ob hoc Ægyptus fit Romana provincia, quam prius tenuit consul Cornelius.

Tertio decimo anno imperii Octaviani, monarchiam habere meruit Cæsar Augustus; & ita appellatus est: à quo Sextilis mensis Augusti nomen accepit. Cum ingenti triumphorum pompa Augustus Romam ingressus est. Cleopatraz liberi Sol & Luna ante eum eius ducti. Augustus Romanis plurimas leges statuit. Censu Romæ agitato inuenta sunt ciuium Romanorum XL. millia, centena & LXIV. millia. Hæc descriptio XL. anno imperii Octaviani facta est. Augustus Calabriam & Gallos velligales fecit. Munatius Plancus Ciceronis discipulus, orator insignis habetur: qui cum Galliam Comaram regeret, Lugdunum condidit.

Anno XLII. imperii Octaviani Tibetius, ab Augusto missus, occupavit Armeniam. Herodes ab Hierosolyma multas & magnas ædes cõstruit. Herodes Samariam olim, iam in cineribus sedentem, à fundamentis suscitans, in honorem Augusti Augustam, id est, Sebalthen appellavit. Augustus Samiis libertatem dedit. In Cypro plurimæ civitatum partes terræ motu cotruerunt. Germanos in arma victos Lollius superat. Augustus XXX. anno imperii sui Calum adoptavit in filium: Tibetius Vindelicos, & eos qui Thraciarum confines erant, Romanas provincias facit. Herodes Cæsarem in nomine Cæsaris condidit: Antidonam & Antipatridam condidit: innumerablem quorū opera in singulis Syriarum urbibus, quas tēgnavit solertissimè, ædificavit. Herodes Hyrcanum, qui olim sacerdos Iudæorum fuerat, de captivitate Parthica regressum, & filium eius, qui sacerdotio patris successerat, interfecit: Sororem quoque, eius uxorem suam cum duobus propriis filiis adolecentibus, & matrem uxoris occidit: sororem suam crudelissimè necavit. Augustus Iuliam filiam suam in adulterio deprehensam damnat exilio. M. Tullius Tyro Ciceronis libertus, ipse primus notas commentus est. Herodes ad ea, quæ supra crudeliter gesserat, etiam hoc addidit:

virum

Gen. 49.

Dan. 9.
Ezech. 41.

Dan. 9.

Dan. 7.

De Augusti
et Cæs.

in f. Vindelicos,
et eos qui
Thraciarum
confines erant,
Romæ
provincias
facit.

30

40

50

virum sororis suæ Salomæ interfecit; & cum eam alii tradidisset uxorem, etiam ipsum
necat. Interpretes divinæ legis occidit.

Colliguntur omnes anni ab Abraham usque ad Nativitatem Christi, an. duo mil-
lia quindecim. Tertullianus in eo libro, quem contra Iudæos scripsit, affirmat quadra-
gesimo primo an. Augusti natum, & decimo quinto Tiberii esse passum. Augustus
Tiberium & Agrippam in filios adoptavit. Iudas Gallitæus ad rebellandum Iudæos
cohortatur. Herodes cum Christi Nativitatem Magorum indicio cognovisset, uni-
versos Bethleem parvulos iussit interfecti. Herodes morbo intereunt, & scatenibus
toto corpore verberibus, miserabiliter & digno moritur cruciatur. Augustus quinquage-
simo quinto imperii sui anno, cum Tiberio filio suo censum Romæ agitas. Inven-
ta sunt hominum nonaginta centena millia. Archelaus nono anno regni sui in Vien-
na urbe Galliarum moritur. Defectio solis facta. Augustus* septuagesimo sexto ar-
tis fuit anno Arella in Campania moritur, sepultus est Romæ in Campo Martio. Im-
peravit Tiberius annis xxiii. Germanicus Cæsar de Parthis triumphavit. Tiberius
multos reges ad se per blanditias evocavit, nec remittit, quem autare potuit, & Ar-
chelaum Cappadocem, cuius regnum in provinciam erat versum, Agriacham novissi-
mam civitatem Cæsaream appellare iussit. Tiberius Drusum consortem imperii fecit.
Drusus Cæsar veneno perit anno xvi. imperii Tiberii. Ioannes filius Zachariæ in
deserto iuxta Iordanem fluvium prædicans Christum filium Dei in medio eorum adesse
testatur. Ipse quoque Dominus Iesus Christus hic in principio salutem iam adnunciat
at signis atque virtutibus viam: vera comprobant esse, quæ dicebantur per Prophetas.

Computantur in præsecutione id est, Tiberii Cæsaris xxxiv. à secundo anno inlaurationis Templi, quæ facta est subalio anno. Darii regis Persarum, an. dxxviii. à Salomone autem & prima edificatione templi anni mille quadraginta. à Moysè & egressu Israel ex Aegypto anni mille octingenti novem. Ab Abraham & regno Nini & Semiramidis ann. duo millia quadraginta quatuor. à diluvio usque ad Abraham ann. non genti quadraginta duo. Ipse Christus filius Dei salutare cunctis prædicans viam, miracula, quæ in Evangelio scripta sunt, facit. Iesus Christus filius Dei discipulos suos de vino inbuens sacerdotio, ut universis gentibus conversionem ad Deum nuncient, imperat. Ipse Christus filius Dei secundum Prophetas, quæ de eo fuerant prælocuti, ad Passionem venit anno Tiberii decimo quinto. Quo tempore etiam in aliis Ethnicorum commentariis hæc diversa scripta conperimus. Solis facta desertio, ita ut in tenebrosam noctem dies media converteretur, & stellæ apparerent. Bithynia terræ motu concussa est, quæ omnia his congruunt, quæ in Passione Salvatoris acciderant. Argumentum autem huius dici, quod Saluator isto aono passus sit, Evangelium præbet Iohannis, in quo scribitur xv. anno Tiberii Cæsaris tribus annis dominum prædicasse. In templo Ierosolymis subito erupit vox dicentium, Transmigremus ex his sedibus. Eodem anno Pilatus præfex, secreto noctis, imaginem Cæsaris in templo statuerat. Hæc prima seditio & curbarum Iudæis causa Ecclesiæ Ierosolymorum primus Episcopus ab Apostolis ordinatus est Iacobus frater Domini, Ex hoc considerandum, quantæ deinceps calamitates Iudæorum genus oppresserint. Pilatus post supradictam seditionem, quæ ab Cæsaris imaginem sui concitata, fuerunt thesaurum, quem Corbonam Iudæi vocant, in aqueductum Ierosolymorum exposuit. Secunda seditio Iudæorum fuit anno xxi. imperii Tiberii. Agrippa filius Herodis regis accusator Herodis Tetrarchæ Romam profectus à Tiberio in vincula mittitur. Pilatus de Christianorum dogmate resert, Tiberius senatui dicens, ut inter cætera sacra recipient, præcipit. Tiberius per edictum accusatibus Christianorum comminatus est mortem. Multi senatorum & equitum Romanorum interfecit. Tiberius in Campania moritur.

Romanorum 4. Caius imperavit an. 4. & menses 10. Caius Caesar cognomento Caligula Agrippam vinculis liberatum, regem Iudæis fecit. Caius femeriplum in Deos crederet. Flaccus inultos Iudæos calamitatibus premit, contentente Alexandri populo. Caius Mammi reguli uxorem duxit, impellens eum, ut uxoris suæ patrem esse se fecibret. Pontius Pilatus in multas incidere calamitates, propria se manu interfecit. Caius Ierosolimam statuā suam sub nomine Iovis Maximi ponere præcepit. Plurimum nobilibus a Gajo sunt interfecti. Caius sutores suos, quibus stuprum intulerat, exilio condemnavit. Caius omnes exules iussit interfici, Caius a protectotibus suis in palatio occiditur, anno ætatis suæ 29.

Romanorum v. CLAVDIVS imperavit annos xiv. menses ix. dies xxviii. Ille est Claudius pater Drusi, qui apud Mogantium monumentum habet. Petrus Apostolus etiam auditor primus postquam Antiochenam Ecclesiam in Episcopatu fuisse dicit.

Romam mittitur. Vbi Evangelium prædicans XXV. annis eiusdem urbis Episcopus perseverat. Marcus Evangelista interpretæ Petri Aegyptio & Alexandriæ Christum annunciat. Primus Antiochiæ Episcopus ordinatus Euodius. Agrippa rex Iudæorum regnavit. ann. XXVI. post quem filius suus Agrippa à Claudio substituitur in regno. Fames ingens, quæ prædicta fuerat sub Claudio, toto orbe fuit. Claudius de Britannia triumphavit, & Orcadas insulas Romanorum subiecit imperio. De scriptio Romæ V. anno Imperii Claudii facta. Inventa fuor civium Romanorum LXIX. centena & LXIX. millia. Græcia eiusq; regna in provinciam rediguntur. Hierosolymis orta seditio, ut in portarum exitu corrueret: triginta millia Iudæorum perierunt. Claudius felicem Procuratorem in Iudæam mittit: apud quem Paulus Apostolus accusatur. Sub Felice Procuratore Paulo dicitur à tribuno, Nonne tu es Aegyptius, qui ante hos dies congregasti & eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum? Claudius XIV. anno imperii sui in palatio, ætatis suæ LXIV. moritur.

De Nerone.

Romanorum VI. regnavit Nero annos XIII. menses VII. & dies XXVIII. Huius avunculus fuit Caius Caligula. Felice regnante in Iudæa seditio in Cæsarea Palæstinorum orta est. Magna Iudæorum perit multitudo. Feltus successit Felici, apud quem præsentem Agrippa rege Paulus Apostolus religionis suæ rationem exponens, victus Romam mittitur, anno tertio Imperii Neronis. Terræ motus Romæ & solis facta est defectio. Nero Agrippinam matrem suam, & sororem matris suæ interfecit. Nero tantæ luxuriæ fuit, ut frigidis & calidis unguentis lavaretur, rebusq; aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extrahebant. Iacobus frater Domini, quem omnes Iustum appellabant, à Iudæis lapidibus opprimitur. Cui Simeon secundus Episcopus assumptus. Ante mensam Neronis fulmen de cælo cecidit. Thermae Neronianæ ædificatæ sunt. Nero vt similitudinem Troiæ ardentis in specieret, plurimam partem Romæ urbis incendit. Dux tantum provinciarum sub Nerone factus, Pontus Ptolemaicus, & Alpes Coctæ. Coctio rege defuncto multi nobilium à Nerone interfecti. Neroni in expensis ceteris centena millia, decreto Senatus, annua subministrantur. Nero cum cæteris Oclaviæ uxorem suam interfecit, Cornutum philosophum Persii in exilium relegat. Primus Nero super omnia scelera sua etiam persecutionem in Christianos facit. Petrus & Paulus gloriose Romæ occubuerunt: Petrus crucifigitur, & Paulus gladio capite truncatur. Iudæos tunc contra Romanos rebellantes, Vespasianus à Nerone transmissus, plurimas urbes Iudæorum capit: Nero cum à Senatu queritur ad poenam, à palatio fugiens ad V. urbis miliarium in suburbano liberti sui inter Salariam & Numentanam viam semetipsum interfecit, anno ætatis suæ XXXII. atq; in eo omnis Augusti familia consumpta est.

Suet. Ner. cap. 48.

Post Neronem Galba in Iberia, Vitellius in Germania, Otto Romæ imperium administraverunt. Magister militum Fabius Quintilianus Romam à Galba perducitur. Galba VI. mense imperij sui in medio Romæ urbis foro capite truncatur. Vespasianus duobus præliis superat Iudæos. Otto II. regni sui mense apud Vitiaticum propria manu occubuit. Vitellius à Vespasiani ducibus occisus, in Tiberim proicitur.

Eug. Reinsm.

Romanorum VII. imperavit VESPASIANVS annos novem, menses undecim, dies 12. VESPASIANVS apud Iudæam Imperator appellatus, & bellum Tito filio suo commendans Romam per Alexandriam proficiscitur. Tunc Iudæorum regnum finitum est. Titus Iudæam captam & Ierolymis subversis sexcenta millia virorum interfecit, undecies centena millia fame & gladio ex eis periere: & centum millia captivorum publice sunt vendita: quia ex omni gente Iudæorum ad tempus Paschæ in urbe quasi carcere sunt reclusi. Oportuit enim in iis diebus Paschæ eos interfici, qui Salvatore crucifixerunt. Colligitur omne tempus, in secundo anno Vespasiani & novissima everfione Hierosolymorum CCXV. anni, Tiberii Cæsaris & ab exordio Evangelicæ prædicationis, an. XLII. à captivitate autem, quam ab Antiocho perpeffi sunt, anni, CCXXXVIII. Porro à Darii secundo anno, quo rursus templum ædificatum est, anno DCLXI. A prima autem ædificatione templi, sub Salomone, usq; ad novissimam eius ruinam, quæ à Cæsare Vespasiano facta est, anno millesimo centesimo secundo. Vespasianus capitolium ædificavit. Germanos rebellantes superat, & Aveniticam civitatem ædificari præcipit, à Tito filio suo postea expletur, & nobilissima in Gallia Cisalpina efficitur. In Alexandria facta est seditio. Colossus Romæ erectus habens in altitudine pedes CVII. quæ in nomen & laudem victoriæ, quam in Germania fecerat, crexit. Vespasianus mortuus est profluvio ventris, in villa propria ætatis suæ LXIX.

Romanorum LIX. Titus imperavit annos duos, menses duos. Titus filius Vespasiani in utraque lingua peritissimus fuit, & tantæ bonitatis, ut cum quadam die recordatus fuisset in cæna, nihil se cuiquam præstitisse, dixerit, Amici, hodie perdidit diem. Mons *Bibius in Asia subitus in veruce tantum eiecit incendium, ut regiones vicinas cum hominibus exuret. Titus amphitheatrum Romæ ædificavit, & in dedicatione eius quinq; milia ferarum occidit. Romæ Ecclesie secundus Episcopus Cletus an: xii. Titus universam Galliam circuitum, & Auentico ciuitatem, quam pater inceperat, expleuit, gloriose: & quod eum diligebat, ornauit. Titus Romam rediens morbo perijt in ea villa qua pater suus.

- 10 Regnavit DOMITIANVS an. xv. & menses v. Tiri frater iunior fuit. Domitiani vxor Augusta appellatur. Domitianus eunuchos fieri prohibuit. plurimos Senatorum Domitianus in exilium mittit. Domitianus templum sine lignorum administratione construxit. Primus Domitianus Dominum se & Deum appellari iussit. Duos menses aliter appellari fecit; Septembrem, Germanicum; Octobrem, Domitianum. Domitianus plurimos nobilibus exilio damnauit atq; occidit. Domitianus de Dacis & Germanis triumphauit. Domitianus tantæ superbie fuit, ut aureas & argenteas statuas sibi in Capitolio poni iusserit. Domitianus multos nobilibus petdidit, quosdam vero in exilium misit. Secundus post Neronem Domitianus Christianis persequitur: & sub eo Ioannes Apostolus in Patmos in insulam telegatus Apocalypsin scripsit. Domitianus
- 20 rursus philosophos & mathematicos Romæ per edictum profecit. Domitianus eos, qui de genere Dauid erant, interfecti præcepto ut nullus Iudeorum regem reliquus esset. Domitianus in palatio occiditur, & per vespillones ignobiliter portatus sepelitur anno ætatis suæ * XXXVI.

Romanorum decimus regnavit NERVA an: i. menses IV. Senatus decreuit, ut omnia quæ Domitianus statuerat, irrita essent, & multi, quos iniuste ciecerat, de exilio sunt reuersi. Et Apost: Ioan: hinc tempore exilio solutus Ephe: secessit, in qua vrbe hospitium & amicos amatissimos habebat. Nerva morbo perijt in hortis Salustianus anno ætatis suæ 72. cum iam Traianum adoptasset in filium. Traianus Agrippinæ in Gallis Imperator factus, natus in Hispania.

- 30 Romanorum vndecimus regnavit TRAIANVS annos XIX. menses VI. Decreto Senatus Nerva in Deos relatus. Ioannes Apostolus vsq; ad Traiani tempora permansit. Traianus de Dacis & Scythiis triumphauit. Traianus viro rege Decibalo Daciam fecit prouinciam: Iberos, Sauromatas, * Ruinos, Arabes, Bosphoranos, Colchos in fidem accepit. Seleuciam, Ctesiphontem, Babyloniamq; occupauit. Romæ aurea domus incendio consumptæ. Terræ motu quatuor vrbes Asiæ sunt subuersæ. Traianus aduersus Christianos persecutionem mouens, multos Christianos interfecit. Traianus Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam fecit prouincias. Traianus profluvio ventris extinctus est anno ætatis suæ * LXIV. mense IX. die IV.

- 40 Romanorum duodecimus ADRIANVS in Hispania natus consobrinus Traiani filius fuit. Adrianus Alexandriam subuersam à Romanis, publicis restauravit expensis. Adrianus Traiani invidetis gloriæ, de Assyria, Mesopotamia, & Armenia, quas ille prouincias fecerat, revocavit exercitus. Adrianus Iudeos rebellantes capio. Senatus Traianum in Deos refert. Adrianus in utraque lingua eruditus benigniter tributa urbium plurimarum relaxavit, * polepticis publicis incensis plurimos à tributis liberos fecit. Adrianus edictum dedit, sine obediēte criminum Christianos non condemnandos. Imperator Adrianus pater patriæ appellatur, & uxor eius Augusta. Adrianus bibliothecam miti operis extruxit. Iudeis rebellantibus Adrianus mittit ad reprimendum exercitum eorum: que rebellio finem accepit, & ita oppressi sunt, ut ex eo tempore etiam eis inuocandi in Ierusalem sit licentia ablata. Primus ex gentibus Ierosolymis tunc constituitur Marcus Episcopus, cessantibus his qui fuerant ex Iudeis
- 50 Adrianus morbo moritur sexagenarius.

Romanorum XIII. regnavit TITVS, cui nomen ANTONINVS PIVS, annos XXII. menses * III. cum liberis suis Aurelio & Lucio. Antoninus pater patriæ appellatur. Antoninus Pius in villa propria XII. ab urbe milliario moritur; anno vitæ septuagesimo septimo.

Romanorum XIV. regnavit MARCVS ANTONINVS annis XIX. mense uno: cum quo consortes fuerunt regni * Lucius Aurelius & Commodus. Hi primum æquo iure imperium administraverunt: cum usq; ad hoc tempus singuli Augusti fuerint. Lucio Cæsare Athenis sacrificante, ignis in caelo ab oriente in occidentem ferri visus. Lucius

nota, propter
ingenitum dis-
sensum de
nominatio-
nis huius
Imp. de qua
Baron. ann.
1433.
* Capitulum
in Alamo ha-
bit: in va-
lente.
al. Perinon
exeruit cam-
pato Gathe-
rum regnum
oppositum.

Commodus

Cæsar de Parthis cum fratre triumphavit. Plurimi in Galliis gloriose ob Christi nomen interfecit. Lucius Imperator anno regni sui nono in Concordia apoplexia extinctus est, sedens cum fratre in * cubiculo. Pseudo prophetia quæ Cata-Phrygas nominatur, accepit exordium. Tanta undiq; tunc fuit inundatio gentium, ut totus Romanorum exercitus ad internecionem delectus fuisset. Imperator Antoninus multis adversum se nascentibus bellis sæpe ipse intererat; sæpe duces nobilissimos destinabat. Semel * pertinaciter exercitu conflegebat in Gothorum regione; & oppresso pluvia divinitus missa est; cum è contrario Germanos & Sarmatas persequeretur imber. Christianis militibus foriter deprecantibus ad extinguendam sitim illorum hoc fuit præstitum. Antoninus commodum filium suum consortem regni facit. Descriptiones iniquas in foro incendi iubet. Leges severiores integra emendatione instituit. Antoninus post victoriam in editione munerum mirificus fuit. Smyrna urbs Asiæ tertæ motu ruit. Antoninus in Pannonia morbo perit.

Romanorum XV. regnavit Commodus annis XIII. Commodus de Germanis triumphavit. Commodus Imperator Colossi capite sublato suæ imaginica put iubet imponi. Commodus multos nobilium interfecit. Incendio Romæ sacro, palatii, ædes Vestæ, plurimæq; urbis pars solo æquantur. Commodus strangulatus in domo Vestali moritur.

Romanorum XVI. Ælius regnavit menses VI. PERTINAX cognominatus: qui obsecrante uxore sua Augusta, ut filium suum Cæsarem appellaret, cōtradixit: sufficere, dicens, quod ipse regnaret invitus. Occiditur in palatio, ILIARIUS iurisperiti scelere, quem postea Severus apud Milvium pontem interfecit.

Romanorum XVII. regnavit SEVERUS annos XIX. Severus Parthos & Avaros superavit. Severo imperante thermæ Severianæ Romæ factæ. Persecutio in Christianos facta. * Leonides gloriose martyrium accepit, CLAUDIO ALBINO, qui se in Gallia Cæsarem fecerat, apud Lugdunum interfecit. Severus in Britannos bellum transferit ubi recepta maxima eiusdem provincie parte, murum per centum triginta quinq; millia à mari ad mare duxit. Severus moritur Eboraci in Britannia.

Romanorum XIX. regnavit ANTONINVS cui nomen CARACALLA, Severi filius an. VII. Antoninus Romæ thermas sui nominis Antoninianas ædificavit. Tam impatiens fuit suæ libidinis, ut novercam suam Iuliam uxorem duceret. Antoninus interfecit an. ætatis suæ XLIV.

Romanorum XIX. MACRINVS regnavit anno uno. Interficitur in Archelaide.

Romanorum XX. regnavit AVRELIVS annis IV. impudicè. Romæ occiditur tumultu militari.

Romanorum XXI. regnavit Alexander Mammææ filius annis XIV. Alexander * Xerxem regem Persarum glorioissime vicit. Thermæ Alexandrinæ Romæ ædificatæ. Alexander occiditur Moguncie, super Rheno fluvio, tumultu militari.

Romanorum XXII. MAXIMINVS an. quatuor. Maximinus primus ex corpore militari ab exercitu electus est Imperator. à Popione occiditur.

Romanorum XXIII. regnavit GORDIANVS. In palatio occiditur Gordianus, cum de Parthis triumphavit, fraude Philippi Præfecti Prætorii. Philippus filium suum consortem regni fecit, primusq; omnium ex Romanis Imperatoribus Christianus fuit.

Regnante PHILIPPO millesimus an. Rom. urbis expletus est. Philippus nominis sui in Thracia urbem constituit. Philippus senior Veronæ occiditur.

Romanorum XXIV. regnavit DECVS anno uno mensibus tribus: qui in Pannonia inferiori natus fuit. Cum duos Philippos patrem & filium interfecisset, ob odium eorum, in Christianos persecutionem movet. Antonius monachus in Ægypto nascitur. Decius cum filio in Africa occiditur.

Romanorum XXV. regnavit GALLVS & VOLVSIANVS Galli filius an. I. mens. III. Gallus & Volusianus ab Æmiliano interfecit sunt.

Romanorum XXVI. regnavit VALERIANVS & GALLIENVS an. XV. Valerianus in Rhætia ab exercitu Cæsar appellatus est. Valerianus in Christianos persecutione cōmota statim à Sapore rege Persarum capitur, ibique servitute miserabili confectus: Sapor rex Persarum Syriam, Ciliciam depopulatur Valeriano in Persas ducto. Sapor Rex, de dorso Valeriani semper equum ascendebat.

GALLIENVS firmatur in imperio. Germani Ravennam venerunt. Alamanni vastatum Aventicum pervenerunt, inestimabili nocumto & plurimam partem Galliarum vastaverunt, indeq; in Italiam transierunt. Græci Pannoniam occupaverunt: Germani

* Hieronim.
lib. 6. c. 2.
Commodus
Arrianum
vocat.

Germani Hispanias obtinuerunt, etiam & Syriam incurſaverunt, Francos in eorum habentes auxilio. Gallienus Mediolani occiditur.

Romanorum XXVII. regnavit CLAUDIVS annos XLI. & meſes novem. Claudius Gothos, Illyricum, & Macedoniam vaſtantes ſuperat. Claudius Syrmii civitate Pan-^{al. l. l. frons} nonia moritur.

QVINTIVS Claudii pater à Senatu Auguſtus appellatur. XVII. die Imperii ſui occiditur.

Romanorum XXVIII. AVRELIANVS annus V. & meſes II. Aurelianus, Tetrico apud Cataulanenſem exercitum gubernante, Gallias recepit. Cenobia apud Emmaus non longe ab Antiochia vincitur, quæ, occiſo marito ſuo, Orientis tenebat imperium. In qua pugna ſtrenuiſſime apud eandem pugnavit Pompeianus dux genere Francus, cuius familia utq; hodie apud Antiochiam perſeverat. Caius Pompeiani inſtantia maxima pars Aliz diſtioni Romanæ ſubiicitur: ex cuius ſtirpe EVAGRIVS chariſſim^{us} nobis perhibet deſcendit. Tetricus Aurelianium Romæ triumphantem & Cenobia præcedit. Aurelianus templum Solis aſtificat. Romam firmiorib^{us} muris vallat. Aurelianus cum adveſtis Chriſtianos perſecutionem moviſſet, a ſulm. ne occiditur.

Romanorum XXIX. regnavit TAVITVS meſes VII.

Quo apud Pontium occiſus, obtinuit FLORIANVS imperium dies 89. qui apud Tharſum inſeſcit.

Romanorum XXX. regnavit PROBUS annos VI. meſes IV. Probus Gallias à barbaris occupatas, ingenti virtute reſtituit. Probus Gallis & Pannuniis vineas habere permiſit. Probus cumſultu militari apud Syrmium in rutri, quæ vocatur Etrata, occiditur.

Romanorum XXXI. regnavit CARVS cum filio CARINO & NUMERIANO. Carus ſulm. eſt mortuus. Numerianus ob oculorum dolorem cum leſſica veheretur, inſidiis Apri ſuſceri ſui occiſus eſt, vix ſextore cadaveris poſt aliquor dies comperto ſcelere. Carinus in præbo victus apud Murzum occiditur.

Romanorum XXXII. regnavit DIOCLETIANVS an. XX. qui primo pro ſcelere genetum ſuum interfecit. DIOCLETIANVS in conſortio regni ſui Herculium Maximianum adſumit: qui ruſticorum multitudinē oppreſſa, qui ſactioni ſuæ Baccabariarū nomen indiderunt pacem Gallis reddidit. Carauſius ſumpta purpura Britannias occupavit. Nariſeus in Oriente bellum intulit. Achilais Ægyptum obtinuit. ob quæ Valerius Maximianus Cæſares aſſumuntur in regno. DIOCLETIANVS etiam aſſumit conſurgitur: & Conſtantiſ privignum Herculi Thendaram accepit, ex qua poſtea ſex liberos Conſtantiſ fratres habuit; Gallerius filium Diocletiani Valerianum; ambo uxores, quas habuerunt repudiare compulſi. Carorum & Baſtironum genes in Romanum ſolum translati. Pſumus Diocletianus adorari ſe ut Deum iuſſit: veſtibus, calceamentisq; gemmas inſeruit; cum ante eum omnes Imperatores in modum iudicum ſaſtarentur, & chlamydem tantum purpuream à privato habitu plus haberent. Poſt decem annos Britannia rebellantes, ab Aſclepiodoro receptæ. Iuxta Lingnas à Conſtancio Cæſate ſex ginta miſſis Lauannorum caſa. Pſulatin decimani illo tempore perſecutionem adveſtis Chriſtianos incipiens prælio Galerius ſuperior, Nariſeo, uxore, & liberis, ſororibusq; eius captis à Diocletiano ingenu honore ſuſcipitur. Therman Romæ à Diocletiano ſactæ. Diocletianus & Maximianus Auguſti inſighi pompa Romæ triumphaverunt. Nouendecim annis Diocletian regnante quatuor. Sedum cum populo, eodem iubente ſubuerſi ſunt: ſecundo anno perſecutionis Diocletianus & Maximianus Mediolani purpuram depoſuerunt. Maximianus & Severus à Galerio Maximiano Cæſares facti. Conſtantiſ XVI. imperii ſui annu diem obiit in Britannia.

Romanorum XXXIII. regnavit CONSTANTINVS XXX. annis, meſes decē. Conſtantiſ Bizantium civitatem miræ magnitudinis ampliavit, & glorioſe conſtruxit: quoniam ſui nominis Conſtantinopolim appellari iuſſit. Conſtantiſ cum matre Helena Crucem Domini noſtri Ieſu Chriſti Hieroſolymis invenit, effectusq; eſt Chriſtianus ab Helena. Crux Domini Hieroſolymis fabricatur & ſtabilitur. Conſtantiſ per ſignum crucis omnes gentes ſuperat. Severus Cæſar à Galerio Carnoti cum Galliam regeret, imperator ſactus. Galerius Maximianus moritur. Conſtantiſ filius Conſtantiſ Cæſar ſactus. Herculiſ Maximianus a filia Fauſta deſectus, quod dolum Cōſtantiſo viſo tuo pararet, Maſſiliam fugiens occiditur. Galerius Maximianus moritur. Criſpus & Conſtantiſ, filius Conſtantiſ & Licinius adoleſcens Licini Auguſti ſi-

et quem
Crispinus &
Lactantius in
arcebat.
Crispinus
monachus
lucius in Eu
phratem.

Nicomachus
in Chron.
Augustinus
Vid. Euseb.
in vita Crea
stian. 4. cap.
8.

Ioh. Constanti
nus in
Aquila del
fons.

Iovinianus in
Chron. 8. ca.
p. 1. in quo
vultus Iovin
ianus feli
citatis per
ditur.

Iovinianus
& Iovinianus
in Chron.

ad 11. quod
corrigatur
ad 13.

lius, Constantini ex sorore nepos: quem cum Crispus & Lactantius Latinis literis erudiit, Constantinus filius Constantini Cæsaris & Liciniae filius crudelissime interfecit. Edicto Constantini gentium templa subversa sunt. Romani Gothos in Sarmatatum regione vicerunt. Constantinus filius Constantini proventus ad regnum. Constantinus cum liberis suis honorificas ad Antonium literas mittit. Constantinus extremo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicodemien se Episcopo baptizatus, in Acianum dogma declinat. Constantinus bellum parans in Persas in Aquiloni villa publica moritur, anno ætatis suæ LXI. post quem tres liberi eius Consules à Senatu appellantur Imperatores.

Romanorum XXXV. regnaverunt CONSTANTINVS CONSTANTIVS & CONSTANS 10
annos XXIV. menses V, dies XIII. à quo multi nobilium sunt occisi. Sapor rex Persarum Mesopotamiam vastat: Nisibin obsidet. Dalmatius Cæsar quem patrum Constantini, consortem regni filius dereliquerat, factione Constantii patruelis & tumultu militati interimitur. Ex hoc loco impietas Aciana Constantii regis fuit. Carceribus & variis afflictionum modis primum Athanasium Episcopum persecutus est. iuxta Aquileam à se occiditur. Vario euentu aduersus Francos à Constante pugnatur. Multæ orientis urbes terræ mutui horribili confederunt: Franci à Constante perdomiti; pax cum eis facta. Solis defectio. Bellum Persicum nocturnum apud Signe: rati victoriam, militum stabilitate, perdidērunt. Neque vero ullus Constantium ex novem gravissimis præliis contra Persas bellasse acrius conspexit. Nam ut alia omittam, Nisibis obfessa, Nicea & Amida captae sunt. A quatuordecim millibus militum, sexaginta 20
millia vicia & capta.

MAGNENTIO apud Augustodunum arripiente imperium, Constantius haud longe ab Hispania in castro cui Helenæ nomen est, interficitur an. ætatis suæ XXX. Quamobrem turbata rep. VETRANIO Muræ, NEPOTIANVS Romæ Imperatores facti. Romæ populus aduersus Nepotianum confugit. Caput eius ablatum, multorumq; nobilium cædes interea fiunt. Magnentius Lugduni in palatio propria se manu interfecit. DECENTIVS frater eius quem ad tuendas Gallias Cæsar miserat, apud Senonas se laqueo suspendit.

GALLVS Cæsar sollicitatus à Constantio patruelem à qui in suspitione ob egregia 30
facta habitus, occidit. Silvanus in Gallias novas molitur: xxix. die extinctus est. Eusebius Verecellensis Episcopus, & Lucifer ac Dionysius Carthagine & Mediolanis Ecclesiarum Episcopi, Pangratius Romanus presbiter à Constantio damnantur exiliis. Antonius Monachus cv. ætatis suæ anno moritur, solitus multis ad se venientibus de Paulo quodam Thebeo miræ beatitudinis viro referre: cuius exitum breui libello explicuimus. Sataceni in monasterium Beati Antonii irruerunt, Sarmatam interficiunt. Constantio Romam ingresso, ossa Andreæ Apostoli & Lucæ Evangelistæ à Constantinopolitanis miro favore suscepta. Paulinus Treverorum Episcopus in Phrygia exulans moritur. Gratianus qui post Imperator fuit, nascitur. Hilarius cum apud Constantinopolim librum pro se Constantio potterisset, ad Gallias redit. Omnes pa neto 40
tius orbis Ecclesiæ, sub nomine pacis, & regis, Arianorum consortio polluitur. Gallia per Hilarium petēdiz dolos damnat. Constantius Mopsocrenis inter Ciliciam Capadociamq; moritur, anno XLV. ætatis suæ.

Romanorum XXXV. regnavit IULIANVS anno uno, mensibus octo. Iuliano ad idolorum cultum converso, blanda persecutio fuit, illiciens magis quam impellens. Multi ex Christianis voluntate propria corruerunt. Iulianus in Persas profectus post victoriam à contrariis hostibus superatur; à suis conto illa percussus interit, anno ætatis suæ 30
XXVII.

Post quem Iovianus arripuit imperium, Romanorum xxxvi. Regnavit IOVIANVS mensibus 8. Iovianus necessitate compulsi, Nisibem & magnam partem Mesopotamiz Saxoni regi Persarum tradidit. Iovianus in castris moritur an. ætatis suæ xxxiii. Post quem Valentinianus tribunus feutatorum apud Niceam Augustus appellatus est; fratrem Valentem apud Constantinopolim in commune assumit regni consortium.

xxxvi. Romanorum, regnavit VALENTINIANVS VALENS ab Eudoxio Atianorum Episcopo baptizatus Christianos persequitur. Gratianus Valentiniani filius Ambianis Imperator factus. Apud Attebates lana ex celo pluvia mixta defluxit. Hilarius Episcopus Pictaviensis Pictavis moritur. Arhanaticus Rex Gorothus in Christianos persecutione commota plurimos interfecit. Eusebius Verecellensis Episcopus moritur.

Valen=

Valentinianus in Britannia antequam tyrannidem inuaderet oppressus est. Saxonēs exī Divisione in regione Francorum confederunt qui superfuērunt.

In illo tempore Burgundionum LXXX ferē millia, quorū nunquam antea nec nominābantur, ad Rhēnū descēderunt, & ibi castra posuerunt, Quasi burgo vocitaverunt, & ob hoc nomen acceperunt Burgundiones: ibiq; nihil aliud præsūmebant, nisi quantum pretiū emētes à Germānis eorū stipendia accēpiebant. Et cum ibidē duobus annis resedissent, per legatos invitati à Romanis vel Gallis qui Lugdunensium provincię & Gallia domita Cisalpina ut tributarii, publice potuissent rennere, ibiq; cum uxoribus & liberis visi sunt cōsedisse. Valentinianus subita sanguinis eruptione, quod Græci apoplexiam vocant, Brivione percussus moritur.

Virgilio lib. 10. cum in vii. reg. m. f.

Post quem GRATIANVS assumpto in imperiū Valentiniano fratre cum patruo Valente regnat. Valens legem dar vi monachi militarent: nolentes iussit interfici. Alamanorum xxx. circiter millia apud Argenariam oppidū Galliarum ab exercitu Gratiani prostrata. Gens Hunnorum Gothos vastat, qui à Romanis, sine armorū congressione suscepti, per avaritiam Maximī ducis, fame ad rebellandum coacti sunt. Superatis in congressione Rom. Gochi funduntur in Thracia. Valens de Antiochia exire compulsus Christianos de exilio revocat. Lachrimabile bellum in Thracia, in quo deficiente equitum præsidio, Romanę legiones à Gothis vsque ad internecionem cecisse sunt. Ipse Imperator Valens cum sagitta faucibus fugeret, & dolore nimio sepe

ab equo laberetur, ad cuiusdam villulę casam deportatus est, quo persequentibus barbaris, & incensa domo, sepultura quoque caruit. Ab vrbe condita vsque ad extremū huius operis, Anni sunt M. xxxi. hoc modo sub regibus an. cccxl. sub consulibus anni cccclxiv. sub Augustis & Cæsaribus an. ccccxvii. A xv. Tiberii anno, & prædicatione Domini nostri Iesu Christi: secundo anno Darii Regis Persarū, quo tempore templum Hierosolymis restauratum est, anni nongenti sexaginta novem. Ab Olympiade prima, qua ætate apud Hebræos Isaias prophetabar, anni 655. A Salomone & prima ædificatione templi, anni 1311. A Moyse & Cecrope, primo rege Atticæ, anni 1890. ab Abraham & regno Nini & Semiramidis an. 2314. A Diluvio autem vsq; ad Abraham supputantur anni 62112. & sunt ab Adam vsque ad xiv. Valentis & Valentiniani iterum omnes anni 5588. Et quia deinceps varietatibus temporum, & incurfionibus Barbarorum ita cuncta mixta sunt, gestorum veritas, quę historię inferi

Recapitula. pag. xl. post G. XXXI. al. 427.

possit, ad plenum reperiri non potest.

Idacius servus Domini nostri Iesu Christi, universis fidelibus in Domino Iesu Christo, & ferventibus sibi in veritate Salutem.

Concilio 6. b. l.

Probatisimorum in omnibus virorum studio, quę præcipue in fide Catholica & conversione perfecta testes veritatis divini cultus docet assertio, hucusque à sancto Hieronymo, & ipso (sicute in capite istius voluminis præfatio prima declarat) cognomine Eusebio, Historia in aliquantulis Hispaniarum provinciis descripta retinetur. Cui si quid postea subditi in locū, quibus decuit, certo styli studio declaratur. Verum ad hac ignotus, indiguitus omnium servorum Dei IDACIUS servus Iesu Christi Domini nostri, quę sequuntur ab

anno primo Theodosii Augusti, ut compareat, descripti, brevis ante fallā præfationis indicio.

al. Porcine
Galla mri-
tam. C. v. g.
ex. 2. f. m.
ib. + m. m.
Centa Gal-
lena. v. m.
re. 2. f. m.
Alaricus
in Chr. pa-
triam. m.
v. m. m. m.
nam.

In fidero
Romanos pa-
triam. m.
E. f. m. ex
Chronicis.
VIII. Scal.
al. Graeco-
gram. Gra-
tingram
Scal.

Imo? hec
f. m. m. m.
Scal. al. m.
al. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.

XL. Scal.
XV. m. Scal.
m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.

Scal. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.

Scal. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.

Scal. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.

Scal. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.

Scal. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.
m. m. m. m.

CHRONOGRAPHIÆ,

EX

IDACIO.

COLLECTORE QVODAM CAROLI MAGNI
AE QVALLI.

LIBER II.

OMANORVM XXXVII. THEODOSIVS post Gratianum regnat an-
nis XVI. Theodosius natione Hispanus prouinciæ Galliciæ cinita-
tis à Gratiano Augustus appellatur. Inter Romanos & Gothos mul-
ta certamina conferuntur..... Theodosius II. anno regni sui Au-
gustus appellatur. III. regni Theodosii anno Athanasius rex Go-
thorum Constantinopoli XV. die à quo à Theodosio fuerat recep-
tus interit. IV. regni Theodosii anno in fœda Romanis pace se tra-
dunt. Martinus in Galliis Turonicæ Episcopus, & vitæ meritis & patris virtutum mi-
raculis insignis habetur. Theodosius quinto regni sui anno ARCAIIVM filium suum ap-
pellans, consortem regni sui fecit. In VI. regni Theodosii anno HONORIUS filius nati-
tur. VII. an. regni Theodosii Graetorum gens à Theodosio superatur. XL. an. The-
odosius regni sui Romam cum filio Honorio ingressus est, legesque Romanorum in in-
tegra emendatione edidit. XI. V. regni sui anno Valentinianus iunior, apud Viennam fec-
lere Comitis Arbogastis occiditur. XVII. anno Theodosius Metropoli Mediolano
defunctus est anno regni sui XVII. à Romanis in Ecclesia sancti Laurentii sepultus est.

Romanorum XXXIII. Arcadius & Honorius filii Theodosii defuncto patre
regnauerunt annis XXX. Anno octavo regni eorum Theodosius Arcadii filius nati-
tur. Anno undecimo regni Arcadii Martinus Episcopus Spiritu sancto plenus & vir
Apostolicus transit ad Dominum carne deposita. Cuius vitam & mirabilia quæ fe-
cit, edidit Severus, vir summus, discipulus ipsius, qui & Chronica, alia quam huc
sunt, ab initio Genes peritissime scripsit.

Anno XV. regni Arcadii & Honorii Alani, Wandali, & Svevi Hispanias ingressi
sunt tertio Idus Octobris. Honorio & Theodosio Arcadii filii consuli bus Alaricus
rex Gothorum Romam ingressus. Cum intra extraq. urbem caedes agerentur, omni-
bus indultum est, qui ad Sanctorum limina confugerant. Opes conditas in urbe &
substantiam Tyrannicus exactor diripit. Sed Placidia Theodosii filia, Honorii Imp.
soror à Gothis in urbe capta est. Alaricus moritur; cui Ataulfus succedit in regno.

Anno XVI. imperii Honorii debachantibus per Hispanias Barbaris, pestilentia
malo in urbe, etiam fames dira grassatur, ut humanæ carnes ab humano genere præ fa-
me fuerint devorata; matres quoque necatis, & coctis natorum suorum sint pallæ
corporibus. Peste occisorum, gladio, fame, pestilentia, bestiarum infestatione inter-
muntur homines. His quatuor plagis [ferri, famis, pestilentie, & infestationis besti-
arum ubique in toto orbe sævientibus] prædicta à Domino per Prophetas suos an-
nunciantes implentur. Anno XVII. Honorii regni Galliciam Wandali occupant,
& Suevi in extremitate succedunt. Alani Lusitaniam & Carthaginensem provincias,
Wandali cognomento Silingi Baeticas fortiuntur. Constantinus post triennium in-
vasit tyrannidem & ab Honorii duce Constantio Narbonæ occiditur. Iovianus & Se-
bastianus tyranni ab Honorii duce Narbonæ interfecit.

Anno XX. imperii Honorii Aistulfus apud Narbonam, Placidiam duxit uxorem;
in quo propheta Danielis putatur impleta, cum ait, filium regis Aultrii sociandam re-
gi Aquilonis, nullo tamen ex ea semine subsistente.

Anno XXX. imperii Honorii Aistulfus à Patrio Constantio compellitur, ut re-
lieta Narbona, Hispanias peteret. A quodā Gotho Barcinona iugulatur: cui successit

Wallia

V Vallia in regno. Cum Partio Constantio pax mox facta, Alanis & Vandalis cognomento Silingis, in Lusitania & Baetica sedentibus adversatur. Constantius Placidiam duxit uxorem. Fredibaldum, regem gentis Vandalorum, sine ullo certamine ingeniose captum, ad Imperatorem Honorium destinavit.

Anno XXVI. Honorii regni, Vandalis per Baeticam à V Vallia plurimi sunt extincti. Alani adeo cæsi à Gothis, fortiter vallato Addacher rege ipsorum, pauci qui superfuere, obliro regni nomine, Gunderico rege Vandalorum, qui in Gallis residebat, se patrocinio subiugaverunt. Gothi sedentes in Aquitania Tolosam sibi sedem eligunt. à mari inter Rhenum & fluvium Rhodanum per Ligerim fluvium usq; Oceanum possident. Wallix regiorum defuncto Theuderico succedit in regnum.

Anno XXVII. impetui Honorii inter Gundericum Vandalorum & Hermenicum Suevorum regem bellum ortum est. Suevi in Nervosis montibus à Wandalis obfessi. Valentinianus Constantii & Placidii filius nascitur. Wandali Suevorum obsidione dimissa, relicta Gallicia ad Baeticam transferunt. Honorius apud Ravennam Constantium consensorem regni facit. Constantius Imperator Ravennæ moritur in suo tertio Consulari anno.

An. XXVIII. imperii Honorii Castinus Magister militum magna manu in auxiliis Gothorum bellum Bæticæ Wandalis inferre: quos cum ad inopiam obsidionis arctaret & tradere se pararet, inconsulto, publico certamine conficiens, auxiliorum fraude deceptus, Tarracanam victus fugio.

Trigesimo Honorii imperii an. Ravennæ moritur.

Romanorum XXXIX. Theodosius Atacii filius post obitum Honorii patris monarchiam tenens imperat tribus & decem annis. Theodosius Valentinianum amicum suum Placidii filium Constantinopoli Cæsarem facit; quem contra Iohannem Tyranum mittit: is à ducibus suis Ravennæ occiditur. Felix Patricius coronatur. Valentinianus Cæsar Romæ Augustus appellatur. Anno XVIII. Theodosii. Gundericus rex Vandalorum capta Hispali cum infidiis Ecclesiis intenderet, mox Deludicio correptus interiit.

Cui Gaifericus frater succedit in regno: an. uno regnavit. Gaifericus rex Vandalorum, cunctas eorum familia ex Mauritania in Africam transfuit: intersecto Ermenegario rex Suevorum, iniuriam Sanctæ Eulæie in eodem, etsi nolens, ulciscitur. Confederunt Wandali in Baetica an. LIV.

Septimo an. imperii Theodosii Aetius, Dux utriusq; militiæ. Suevi initam cum Gallis pacem libera sibi occasione conturbant.

Anno IX. regni Theodosii Aetius, Dux utriusq; militiæ, Patricius appellatur.

Anno X. regni Theodosii Burgundiones qui rebellabant Romanis, à Duce Aetio sunt perdomiti.

Anno XIII. regni Theodosii ab Aetio Duce & Magistro militum, Burgundionibus cæsi sunt viginti millia, Gothorum, qui eis auxiliaverunt, octo millia.

Anno XIV. regni Theodosii Suevi cum parte plebis cui adversabantur, pacis iura confirmant. Emericus rex Suevorum morbo oppressus Richilam filium suum substituit in regno, quem postea ad Bæticæ fluvium Gothi prostraverunt, auri argentiq; opibus occupatis. Carthago magna fraude direpta. Bellum Goduicum sub Theodorico rege apud Tolosam Litorius Dux Romanus inconsultus init, cum auxilia Hunnorum manu magna irruerent: cæsis parte plurima suis, ipse vulneratus, à Gothis post dies paucos capitur & occiditur. Geisericus Rex Suevorum multas in sacerdotibus fecit strages. Richila Rex Suevorum qui Geiserico successerat, Emericam ingreditur.

An. XVI. regni Theodosii, Richila Hispali obventa Bæticam & Carthaginē capit.

An. XXIII. regni Theodosii, Solis facta defecio. Richila Rex Suevorum Emericam gentilis moritur: cui mox filius suus Richarius succedit in regno: Agulphum Godum nobilem Hispali Cæsarius Comes iugulat. Richarius rex accepta in coniugium Theodora Gothorum regis filia, Vasconias depredatur.

An. XXVII. regni Theodosii moritur Constantinopoli anno ætatis suæ XLIX.

Post quem XL. MARTIANVS à militibus [& ab exercitu, instante etiam Pulcheria sorore Theodosii, regina efficitur] & ipse sublimatur in regno, eamq; Valentinianus in coniugium assumptis. Valentinianus & mater Placidia moriuntur Romæ. In Gallia terræ motu facto, tertia feria post Solis occasum, ab Aquilone plaga è cælo ruens quasi ignis & sanguis efficitur.

Gens Hunnorum pace rupta in Gallias irruit. quos cum Aetius Patricius venien-

Paul. Diac.
lib. 12. post
Ferd. Constant.
lib. 4. Atacii
filius moritur.
Dion. 11.
Bavonius.
40 Orf. 7. 4.
45. cum m.
na chrologi-
ca mittere
venerit hic. P.
de Rati. tom.
3. an. 414.
Fredibaldus.
Scal.

at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.
at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.

at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.
at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.

at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.
at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.

at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.
at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.

at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.
at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.

at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.
at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.

at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.
at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.

at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.
at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.

at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.
at. Caesari ad
Theod. re-
gum. Foss
vallia à Da-
cher rege
ipsorum.

res comperisset, sanctum Anianum Aurelianensem Episcopum ad Theodorum regem Gothorum in legationem dirigit, petens auxiliare contra Hunos subsidium: & si superaret, mediam partem Gallie Gothis daret. Cum à Theodoro rege huius petitioni annuente auxilium fuisset promissum, Aetius legatos mittens ad Attilam regem Hunnorum, obviam petens auxilium contra Gothos, qui Gallias conabantur invadere: si prævalerent Hunni contra Gothos, medietatem Gallie ab Aetio perciperent. Attila Rex cum Hunnis festinans & parcens civitatibus Germanie & Gallie, contra Gothos super Ligerim fluvium, non procul ab Aurelianis confligit certamine. Cæsa sunt Gothorum ducenta milia. Theodorus rex hoc occubuit prælio. Cæsa sunt Hunnorum centum quinquaginta milia. Civitas Aurelianis orationibus beatissimi Aniani liberata est. Hunni repedantes Trecaisis in Mauriacensi confederunt Campania. Thorismodus filius Theodori, qui ei successit in regno, collectu Gothorum exercitu, patrem ulcisci desiderans, cum Attila & Hunis Mauriaci confligit certamine, ibique tres dies utraq; phalanges invicem prællantes: & innumerabilis multitudo gentis occubuit. Aetius cum esset strenuissimis consiliis, per noctem ad Attilam veniens, dixit ad eum: *Optabile duxeram, si tua virtute regionem hanc à perfidis Gothis potuisses eripere: sed nullatenus fieri potest: cum usq; nunc cum minimis pugnatoribus præliis: hac nocte Theodericus germanus Thorismodi cum nimia multitudine & fortissimis Gothorum pugnatoribus advenit: hac non sustinet, atq; utinam vel evadere possit.* Tunc Attila dedit Aetio decem milia solidorum, ut per suum ingenium Pannoniam repederet. Ipsaq; nocte

Thorismodus, scil.

Thorismodus, scil.
Thorismodus, scil.
Thorismodus, scil.

Cum Attila
re. frr. ar.
ar. scil.
Pannoniam
ad d. l. m. a.
dum ab eo.
scil. adven.
at. Thorism.

à Gothis

ad secunde
scil. milia.

Quarto,
scil. milia.
Atti. Max-
imianus co-
sant.
En. conspici-
bus 2. 1. 1. 1.
serge: au-
na si de Ma-
ximiano in-
religio.
Scio à qui-
busdam his
proxi. Max-
imiano tyr-
an. qui post
duos menses
peremptus:
de quo fere
natis,
latia. scil. à
imperio ad
Theodoric.
morte. scil.

Aetius ad Thorismodum perrexit, dicentq; ei causam consimilem: quod apud viles Hunnorum pugnatores usq; nunc pugnaverit, nam maxima multitudo & fortissimi pugnatores à Pannoniis ipsa nocte ad Attilam venerat, & audissent fratrem suum Theodericum maiores Gothorum occupasse, regnumq; velle arripere: nisi festinus ad residendum pergeret, periculum adeo grande haberet. Acceptis idemq; Aetius à Thorismodo x. solidis, ut suo ingenio à persecutione Hunnorum liberati Gothi ad sedes proprias remearent: protinus abierunt. Aetius vero cum suis etiam Francos secum habens, post tergum duxerat Hunnorum, quousque Turingia à longe persecutus est; præcepitq; suis, ut unusquisq; nocte, ubi manebat, decem ipsarum focos facerent, ut immensa multitudo simularent. Quievit hoc prælium Aetii consilio: Gallia ab adversariis liberatur. Postea cum à Thorismodo regi & Gothis hæc factio perlata fuisset, requirente promissionem Aetii implendam; & ille renueret, per pacis iura orbiculum aureum gemmis ornatum, pensans libras quingentas, ab Aetio compositionis causa transmitti ut Thorismodo: & hæc iurgia quieverunt: quæ species devotissimæ usq; in hodiernum diem Gothorum thesaurus pro ornatu veneratur & tenetur.

Anno tertio Principis Martiani Hunni in Italiam irruunt, eamq; deprædantur aliquantibus civitatibus direptis, divinitus partim fame, partim morbo quodam, flagis cælestibus finiuntur, iussu Martiani ab Aetio duce cæduntur, in sedes suas coacti, revertuntur: & mox Attila moritur. Thorismodus Rex Gothorum à Theodoro & Friderico fratribus interficitur. Cui Theodoricus successit in regno.

Tertio regni Marciani Principis anno regina moritur Pulchertia. Aetius Dux & patritius fraudulenter Valentiniani Imperatoris manu propria occiditur.

Septimo regni anno Principis Martiani per duos Barbaros familiares Valentinianus occiditur. Post quem mox Maximianus ex consulibus, XLI. Romæ Augustus appellatur. Qui cum Imperator factus relictam Valentiniani sibi duxit uxorem. Maximianus quarto regni sui mense in urbe Romæ tumultu militari occiditur.

Inipio anno Avitus Gallus ab exercitu Gallicano, primo Tolosæ, dehinc apud Arelatrum Augustus appellatur Romam pergit.

Obtenta monarchia per Avitum Gallum, qui à Romanis evocatus & susceptus fuerat Imperator: Gaïsericus sollicitatus [relietam Valentiniani & malam famam disperse] priusquam Avitus Augustus fieret Romam ingreditur, ditatusq; opibus Romanorum, Carthaginem redit, relietam Valentiniani & filias duas & Aetii filium Gaudentium secum ducens. Legati à Martino pro unanimitate mittuntur. Imperatori & sic Martinus & Avitus concordēs principatu Imperii Romani utuntur. Sivevi Carthaginensium regiones quas Romanis reddiderant, deprædantur. Sivevi Tarraconensem provinciam vastant. Theodoricus rex post irritam fidem Imperii in Sivevos legatos mittit, ut se à provinciis, quas invaserant, removerent. Consilio & consensu Aviti Imperatoris Theodoricus rex contra Sivevos movit exercitum & in Tarraconen-

taconen-

*Richimundo
degradato
fuit ad p.
m. cum ad-
git. fuit aut.
ita.*

meris gener Anthemii Imperatoris & patricius factus adfacim degradatum ad priva-
tam vitam filio eius occisq. Aduertus Romanorum imperium conuenire Vandali,
consulentes Gothis, ut eodē tempore hostiū legatos deferentes, partē etiam Lusitaniz
deprædarent. Richimundo cum Syveus ad imp. transeunte. Durissimus extra solitū
hoc eodem anno imber hyemis & æstatis, autumniq. fructū mutatione diffunditur.

*Galfridus
Stal. Egla-
ria qm. ad
Stal. hystoria
rellum.
Hallam
dicit. Scade-
gbi. Pide de
sceptu Caroli
Eugenius Chro-
nica de oca-
denis impo-
perio. Sa-
guentia o-
m. n. az fuku-
ly. a magis
paris. Ibra-
co. ad quā
autentur.
Eadem. Al-
v. n. lib. 12.
de gest.
Franc.*

Temporibus Imperatoris Honorii regnum Gothorum post captam Romam
bifaria diuisione patitur; & qui in Italia confederunt, ditioni imperii se tradunt: reli-
qui Aquitaniz prouinciæ, ciuitate Tolosa eligentes sedem, Regem eligunt Atralfum:
postea, ut supra gesta confirmant, à Gothis regnatum est. In his vero qui in Italia con-
sistentes, Romano pertinebant imperio, Theodoricus natione Macedo permissu Leo-
nis imp. principatum assumpsit, sicut huius lib. gesta testantur. Nam ille alius Theo-
doricus Theodoti regis filius natione Gothus fuit. Natiuitas Theodorici
regis ex genere Macedonum ita fuit, qui in Italia Gothis & Roman. regnauit. Ida-
cius patricius & vxor eius Eugenia cum sine liberis essent, & haberet in ministerio cre-
ditum sibi puerum nomine Theodorum & puellam nomine Liliam: quos cum com-
perissent diligentes se, coniugium permisitunt copulare; etatq. ambo natione Ma-
cedones, unde patui captiui erant adducti. Eugenia iussit puellæ cum ad viri coitum
accessisset, quodcumq. eadem nocte sopore somni visueris, mihi in crastino narrare
non sileas; quia creditur veritate subsistere, quod nubentes prima nocte visauerint.
Qui cum coniugari eadem nocte fuissent, vidit puella somnium, quod nata illi fuisset
arbor exiliens de umbilico ventris tam excelsa, quod nubes penetret: ret. Nam tamque
viro somnium, iussione domini suæ & visionem quam videtat: dixitq. ad eam vir su-
us, cum stereris in conspectu domitorum, eo quod sine liberis es, sic dices ad eam, Vi-
sui hac nocte equum & equam, ambos pulcherrimos cunctiorum & comam nimia
pulchritudine habentes: sequebatur eos tertius equus paruulus eorum consimilis &
ambulabat in domo dominorum meorum. Quod cum dixeris, inuocato gratiam in
conspectu eius. Surgensq. Lilia, omnia sicut vir præceperat, protinus nunciavit do-
miorum suæ. Eugenia cum audisset viro narrat, putauerunt liberum esse futurum; reple-
ti gaudio Theodorum & Liliam liberos esse iusserunt, & per tabularum scriptiōnem
firmatis etiam rebus plurimis ditauerunt. Conceptum Lilia peperit filium no-
mine Theodoricum; qui diligenter nutritus est: Idacio & Eugenie præsentatur cum
puero quem secum esse iusserunt, tanto cum amplectentes amore, ut ipsum sibi adop-
tarent in filium. Crescensq. puer decorus valde cubitum super aliorum statorem effe-
ctus est, prudens & fortis valde. Defuncto Idacio & Eugenia præcepto Imperatoris
Leonis Theodoricus iussus est militare, duodecimq. an. militiam agens tanq. fortitu-
dinis & ingenii prælia gessit, primum ut ab omnibus senatoribus palatii
vehementer diligeretur. Post triennium sagaci inuidit morbo aduersus eum dolore
fremebant, inuestigantes, quali iussu Imperatoris interiret. Ptolomæus quidam ex se-
natoribus huius consilii tacitus contrarius vehementer, cum Theodorico amicitias
inens, usque diem obitus custodiuit. Gothi postquam Romam vastauerunt, & ter-
ram Italiz possederunt, seditioni Imperatoris Leonis spontanei tradiderunt. Ut ab
Odoagro rege & Erolis & reliquis vicinis gentibus assidue vastarentur, perlegatos
Leonem Imperatorem postulauerunt, ut Theodoricum eis institueret patricium, ut
per ipsum aduersariis resisterent. Quod Leo Imperator clementer annuens, cum con-
sensu scotus Theodoricū Romam direxit: qui à Romanis seu Gothis patricius ho-
nore gloriose susceptus est, & enim Herolis plurima prælia gessit. Nam quadam die cū
apud Odoacrum regem & Herolis Theodoricus cum Gothis prælium concitasset,
Theodoricus fugiens cum suis Rauennam ingressus est: ibique marer sua Lilia obuiā
veniens increpans eum dixit, *Non est tibi fugias, fili, miros leonem vestimenta mea, ut ingrediatur
vterum de quo natus es.* Quod ille audiens nimium confusus, cum suis quos potuerat
reperire, plus mori volens quam viuere, obuiam Odoagro & Herolis exiit. Qui cum
eis impatatis & dispersis obuiasset, tandem cum paucis eos superat: resumptis viribus
Gothi se colligentes persequuntur Odoacrum: quem cum vxore & liberis vinctum
interfecit: eumque & regnum Herolorum deleuit. Quod cum perlatum Leoni
Imperatoris fuisset, & senatus sæpius suaderet, ut Theudericum deleter, præcepit eū
ad se venire: Theudoricus collectis secum vtilissimis pignatoribus Gothorum, arma-
tusque, ut qui nobilis erat vtrinque duodecim milibus tantum euectu nauali quasi
obv. iens in occursum Leonis Imperatoris Constantinopolim venit. Amicus eius
Ptolomæus nullo ingenio scire poterat, qualiter eidem res, quæ agebantur, narraret,
nisi tantum in consilia prudentissime & subtili ordine, qui Theoderico erant contrarii

al. Ptolomæus

destruebat. Decretum Imperatoris Leonis & senatus erat, ut cum in palatium ingrederetur, a cunctis membratim & separatus à suis interficeretur. Consilio Prolomæi amici sui de hoc periculo liberatur, dicentis ad Imperatorem, non est uille gloriæ tuæ, ut homo ille sic fraudulenter interficiatur, ne dictum sit à suis qui eum eodem venerunt, quod non publice cum potuissetis interficere, nisi ingeniose separatim à suis. Sed iube eum vincitum tenere, & mittantur seniores Senatores ad castra Gothorum foris ciuitatem, narrantes eis, qui cum Theodorico venerunt offensionem Theodorici & nam gloriæ tuæ, eo quod dignus est morte: ipsi decernunt utrum capite trunetur, an bestis deuorandus tradatur. Cumque placuisset consiliū

- 10 Prolomæi, transmissis quinque Senatoribus, qui præerant cæteris, & Prolomæus cū ipsis hæc verba Gothis nuntianda. Ibiq; Prolomæus secretissime mittens puerum, nunciāns Gothis, ut cum ipse & reliqui Senatores eis verba hæc narranda, accederent, eos Gothi eingerent & ligarent, imperatori mandantes, nisi dominum nostrum Theodoricum viuū & saluum nobis redderet & sacramentis firmaret incolumem nos cum ipso remeare permittat, Senatores hos interficimus, & aduersus ciuitatem hanc qua virtute possumus præhabimur. Quod cum consilio Prolomæi fuisset impletum, Theodoricus vincitum in palatio tenetur, & Ptolomæus eum sociis itemq; vincitū sub eiusmodi ordine tenetur a Gothis. Vellet nollet Imperatorem Theodoricum sanum Gothus reddidit. Insuper promittens eum cum suis incolumem patriæ remeare. Salustius Theodoricus consilio Prolomæi, regressus Romam Auaris bellum intulit: plurimæ strages vtrinq; factæ: Hunni Italiam inundantes Theodoricum & Gothos superant, plurimas ciuitates Italix vastant. Tandem Theodoricus resumptis viribus irruit super Auaros, quos victos Pannoniam in fugam dirigit quos cū sequeretur vi sinibus in Pannoniæ non est ausus ingredi; Ibiq; cum castra locauit, cum quatuor pueris in equis sedentibus extra castra libi quintus egressus est, ut præiuderet, ne forte Auari denuo aduersus ipsum insurgerent. Cum iam procul à castris esset, Auar, nomine Xerxes vtilissimus cunctorum singulis ad præuidendum Theodoricum, eum casu ei obuiaflet & a Theodorico conspectus fuisset, missi à Theodorico tres viri bellatores, ut eum aut viuū caperent, aut interficerent. Quos Auar fugam fingens, singulatim interfecit. Denuo Theodoricus alios tres viros ad ipsam capiendum direxit, qui iteum ab ipso intercepti sunt. Postea Theodoricus singulare certamen cum Auario iniuit, quem conto in brachium percussit: diutissime inuicem cum equis girantes, à Theodorico Auar superatus est. Quem vincitum Theodoricus secum ducit ad castra: quem cum cognouisset fortissimum esse in bello, verbis & blanditiis ei suadebat, ut suo sacramento fidem Theodorico promitteret, & eum postea multis muneribus Theodoricus ditaret. Quod Auar Xerxes nomine vehementer renuens, fidem promittere noluit, nisi ad terram suam cupiens remeare. postea minis & diuersis afflictionibus à Theodorico coactus est: sed tamen eius imperium denegans, fidem penitus promittere noluit. Cumque vehementer renueret, permisit eum
- 40 Theodoricus ad patriam remeare. Natans cum equo petrauium Istrum, ait, Liberatus sum ab dominatione tua: libero me arbitrio esse cognosco: nihil super me est tuæ potestas: reuertar ad te, eroque tibi fidelissimus cæteris. Quem Theodoricus multis opibus ditans, cunctis dilectissimum habuit: & cum plura prælia cum Wandalis & Sveuis cæterisque gentibus habebat, eum semper proximum & fortissimum præstantem suæ custodire in agminibus cognoscebat, ideoque à Theodorico vehementer dilectus est. Cumque utilitas Theodorici & prælia quæ gesserat, perlata ad aulam Imperatoris fuissent, Leo Imp. iussit eum denuo venire, consilio Senatus, ut tractatū perficerent, quem de ipso inerant. Iuramento Senatores cōstringit, ut huius consilii nullus proditor esset: & si quis agnitus esset, capite puniendus esset. Tunc Theodoricus dirigenz fecere puerū ad Prolomæū, inquirens quæ suæ utilitati proficerent aut veniret, aut forsità oportere remeare. Prolomæus his verbis secretissime dixit ad puerum, Nihil penitus Theodorico remando, hodie dies festus est, iussione Augusti omnes Senatores in aula imperii discumbent ad prandium, tu vero ad instar pueri mei mihi ad dorsum obediens, diligenter attende, quod ad Senatum loquat fabulis, procius reuertens nuncios ad eum qui te misit. Quod cum puer ille huius eadem die obediens, discumbentibus Senatoribus ad prandium, dixit Prolomæus, Lætus dies huius prandii sit, iocundemus in fabulis. Cum esset Leo fortissimus bestiarum, fuit electus à cunctis bestis rex, venientesq; cuncti in eius occursum, cum esset iam hora prandii, venit certuus. Cum adorasset leonem, apprehendit cornu eius, ut ei certus esset ad prandium.

Apologus de Ceruo.

dium: ille vehementer retrahens cornu amisit, cursuque veloci fugit in eternum. Iussu Leonis inethas bestias missa est vulpes, ut eum venientem bestia uerberaret. Illa cum sit ingeniosa, artis suae iuramentis non pauca sacramentis praeuentum cervum in conspectu Leonis adducit. Qui cum adorasset Leonem ab ipso Leone capitur, & membratim distumpitur. Vulpes illa fatrum ablatum cor eius comedit. Cor cerui ad manducandum inquirens leo & fremens vehementer: omnes bestiae pauescunt tremebant, eo quod cerui cor inuenire non potuissent, dixerunt, Vulpes quae cum adduxit, ipsa proximior eundem fuit, quando distruptus fuit, illa furata est cor eius. Apprehensa cum esset in pena & quareretur ab ea, ut redderet quod furauerat, dixit, Si ne culpa poenas patior. Certeus ille nun habuit cor: nam si cor habuisset, ego ei praeuolare non potuissem, nec huc unquam venissem, primum amisso cornu vix tandem euasit: quo pacto cor habens huc reuerti potuerat. Puer ille diligenter audiens membra retinens, Theodorico velociter narrauit consilium Ptolomaei: iterum Theodoricus de periculis liberatur. Post haec remansens ditioni Imperii cum summa felicitate XXV. annis cum Gothis regnavit. Fiant omnes anni quibus Theodoricus regnum tenuit in Italia, triginta duo. A fluvio Pannoniae usque ad Rhodanum fluvium: a Tyreno maris usque Alpes, Penninas & Ilera fluvium. Vnum tantum modium plenum terrae annis singulis aeratis publicis soluebat, ut diceretur, Theodoricus tex modium plenum aeratis per singulos annos reddet publicis, decretum imperii, ut amplius ei nullo tempore quareretur. Cuiusmodi universas quas regebat, miri operis restaurari & muniri solertissime fecit. Palatia quoque splendidissima Ravennae urbis, Veronae & Papiae cui Ticinum cognomentum est fabricari iussit. Tanta prosperitatis post regnum tenuit, pacem cum gentibus habens, ut mirum fuisset. Cum filiam SIGISMUNDVS rex Burgundionum habuit uxorem.

Quadam vice Clodoveus rex Francorum & Alaricus rex Gothorum, qui sedem Tolosae habebat, post multa praelia quae inuicem gesserunt, intercedentibus legatis cum pacem inire cepissent huius conuenientiae, ut Alaricus barbam tangeret Clodovei effectus patris, perpetuam ad inuicem pacem seruarent, & ad huius placita conuenientis nec Francus nec Gothus armatus penitus accederet. Statuentes diem ad locum designatum ad inuicem: ibique legatus Clodovei Paternus nomine ad Alaricum accessit. Inquirens utrum eo habitu Gothi sine armis quod sponderant, placitum custodirent, aut forte more solito, ut post probatum est, mendaces apparerent. Cum loqueretur Paternus cum Alarico rege, nuncians salutem Clodovei: & diligenter inquirens, quo ordine deberent coniungere, Gothi fraudulenter buxos pro baculis in manu ferentes. Apprehensum unum ex his Paternus extrahit dicens, Mendacia tua placita sunt, rex, ut fratre coneris cum tuis Gothis dominum meum & Francos decipere. Accepit placito cum Alarico spondens Paternus pro Francis ad iudicium Theodorici regis Italiae, huius rei terminus fieret. Ibi legatus Alarici regis & Paternus directus ad Clodoveum ad conspectum properant Theodorici. Exponens per ordinem Paternus causam Clodoveo & Francis quod legatus Alarici denegare non potuit, nisi tantum petens, ut iudicium Theodorici finiretur. Cogitans in semetipso Theodoricus huius causae euentum & futuris temporibus quae oportebat obliuioni non tradens, zelum aduersus hos duos reges retinens, dicens, His legatis in crastinum, quod attentius huius rei pro pacis concordia ut iustitiae ordo populoceat, cum senioribus palatii pertractare potuero, fratribus meis cum integra dilectione & amore profuso mandare non sileo: ita transiit in arcano cordis quod iam olim celauerat, cupiens hos duos reges ad inuicem semper esse discordes, tale inter eos demum iudicium terminauit, ut difficile Gothis, quos Alaricus regebat huius culpa compleretur: ut veniret legatus Francorum sedens super equum, contum erectum tenens manu ad aulam palatii Alarici, & tandiu Alaricus & Gothi super eos solidos iactarent, quousque legatum & equum & acumen conti cum solidis cooperirent. Renunciantes legati Alarico protinus, quod Theodoricus huius rei terminasset iudicium. Et cum esset difficile haec Alarico & Gothis supplere, volentes fraude Paternum legatum Francorum decipere, qui in solario, misso per noctem quod suppositum erat, ruens fracto brachio vix tandem euasit. Ducenti cum Alaricus in castrum, suos ostendens thesauros, cum sacramento dicens: amplius solidos non habere, quam ad praesens arcis plenius ostendit. Vbi Paternus unum solidum de pugno extrahens suo proiecit dicens, His solidis sit arrabo ad partem Domini mei Clodovei regis & Francis. Revertens ad Clodoveum narrans per singula. Clodoveus aduersus Alaricum arma commouit,

Alaricus mor-
dum non
rum expul-
sit. cap. 32.

Alaricus. Al-
mar. Alaricus
foram est
abstem lib. 1.
cap. 32.

tuet, quem in Campagna Nodaucensi X. ab vrbe Piſana miſſario interfecit, & maximam partem exercitus Gothorum ibi gladio trucidauit, regnumq; eius à Liguri fluuio & Rhodano per mare Tyrrhenum & montes Pireneos viq; Oceanum mare abitulis, quod hodieq; diſtione condigna permanet ad regnum Francorum.

THEODORICVS cum Papam Romæ Apoſtolicum virum IOANNEM ſine culpa morte damnaſſet, & Symma. huius Patritium nullis cauſis exſistentibus ite. m. p. trucidari feciſſet, ira percuſſus diuina, à germano ſuo Gaſſerico interfecitur. Fertur in dia. ogis. m. p. ſancti Gregorii a quodam ſacerdote viſibiliter ab ipſo Pontifice & Patricio Theodo. m. p. ricus vinculis trahi in Siciliam in ollam ignis.

10 CROCVS rex Wandalorum cum Sveuis & Alanis egreſſus de ſediſibus Gallias appetens, conſilio matris nequiſſimo utens, dum ei dixiſſet, Si nouam rem volueris facere & nomen acquirere; quæ alii ædificauerunt, cuncta deſtruc, & populum quem ſuperas, totum interfice: nam nec ædificium melius à prædeceſſoribus facere potes neque plus magnam rem per quam nomen eluces. Qui Rhenum Moguntia ponne ingeſſoſe tranſiens, primum ipſamq; ciuitatem & populum vaſtauit: deinde cunctas ciuitates Germaniæ vallans, Metis peruenit, ubi muro ciuitatis diuino nutu, per noctem ruente, capta eſt ciuitas à Wandaliſ. Treuerici vero in harenam huius ciuitatis quam munierant, liberati ſunt. Poſt hæc cunctas Gallias Crocus cum Wandaliſ, Sveuis, & Alanis pernigatus, alias obſidione deleuit, aliasq; ingeſſoſe irrupens

20 vaſtauit. Nec vlla ciuitas, nec caſtellum ab eis in Gallis liberatum. Cumq; Arelatum obſiderent Crocus à Mario quodam milite captus & vinculis conſtitutus eſt. Qui ductus ad poenam per vnuerſas ciuitates, quas vaſtauerat, impiam vitam dignæ morte finiuit. Cui Traſamundus ſuccceſſit in regno. Alemanni aduerſus Wandaloſ arma commouent. Vtrique conſentientes ad ſingulare certamen præliantur, amos duos miſerunt. Sed ille qui à Wandaliſ miſſus eſt, ab eo qui ab Alamanniſ, ſuperatus. Victuſq; eſt Traſamundus & Wandaliſ. Et ſecundum placitum Traſamundus cum Wandaliſ, Sveuis, & Alanis, Gallias prætermiſſis, Hiſpanias appetiit, ibique multos Chriſtianorum proſide Catholica interfecit. Poſt paucum temporis mare tracluſo in

30 Mauritaniam, credo diuino nutu, ſeta ducente cum Wandaliſ tranſeundum orraſſiuit, vt ferrur, mare, vbi ſeptem miſſia paſſuum latitudinem eſſe ſciunt. Mortuo in Mauritaniam Traſamundo Hynericus mente crudelior Wandaliſ ſuccceſſit in regnum terram totam occupans, nimias ſtrages in Chriſtianos exercuit, concuſſante Cyrola Hetericorum Epifcepo, cuius perſecutione plurimi de numero Chriſtianorum martyrii palma ſunt coronati. Hiſ diebus Eugenius & Vindemiſialis Epifcepi miras virtutes in Chriſti nomine oſtendebant, etiam mortuos ſuſcitabant. Cyrola quendam hominem præuentum datis quinquaginta aureis, ſuaſit vt ſe excum fingeret & clamaret coram Honorico rege, Cyrolæ virtutibus lumen ſe accipere, quo factò Cyrola cæcus eſſicetur. Poſtea oratione Eugenii lumen recepit. Inſtigante Cyrola ab inuidia morbo, Honorico iubente Eugenius capite truncatur. Longinus & Vindemiſialis diuerſi vperis afflicti pro Chriſti nomine ad æternam migrabant beatitudinem. Honoricus merito exigente propriis ſe moribus lantant, indigna vitam iuſta morte finiuit.

40 Cui Chuldericus ſuccceſſit in regno. Ipſo deſuncto Childemeris regnum ſucep- ſit, apud quem Belifarius fortiſſime dimicauit. In quo regnum Wandalorum finiuit.

Iuſtinianus priuſquam temporibus Iuſtini Imperatoris regnum aſſumeret, cum eſſet Comes caſtrorum, & Belifarius Comes Stabularius, erant inuicem nimia dilectione complexi, iurantes ſibi, quantum cuiuſq; ex hiſ cauſa proſiceret, parem ſibi ſemper fidem ſeruarent. Cum quadam die inter duos germanos de Iupanari electas ex genere Amazonas ſibi concubitu: n meridie ſub quadam atbore ſol pomerio ſenior Antonia cum Iuſtiniano diſtribuiſſet, Iuſtiniano ſopore depreſſo ſol declinans caput eius incaluſt. Veriens aquila diuino nutu eodem dormiente, calorem ſolis extenſis alis obumbrabat. Quod cum Antonie vigilantifuiſſet reperi- tum, ſperans hoc ſigno Iuſtinianum imperium aſſumere, expegeſſa à ſomno dixit ei, Si Imperator eſſe tuus fueris, erit digna ancilla tua tui concubitu. Ex ille ſubridens, reputans ſe diſſicile hoc eſſe honore dignum, dixit ad eam, Si Imperator eſſe tuus fuero, tu mihi eris Auguſta. Commutatiſque ad inuicem annulis air Iuſtinianus ad Belifarium, Scis inter me & Antoniam placuiſſe, Si ego efficior Imperator, ipſa ſi mihi Auguſta. Annulis enim commutatis hoc ſædus iuſtinianus. Dixitque Antonina, Si tutor mea tibi Auguſta, ego Belifario maritona efficiar.

Dixitque Belisarius diuino nutu, Si Antonia Augusta efficitur, tu stratus mei matrimonio lociaberis: itemque anulis cōmutatis abierunt. Nec multo post tempore Iustinus Imperator bellum in Persas mouit; qui cum Chalcedonem transisset, morbo perit. Consensu itaque Senatus & militum cleuatus est Iustinianus in regnū, oppresso rege Persarū, cum uinctum eum Iustinianus teneret in cathedra quasi honorifice federet iussit, perquirens ab eo ciuitates & provincias reip. restituendas, quo facto pactiois uinculum firmaret. Et ille respondebat, Non dabo. Iustinianus dicebat, Da eas. Ab hoc loco ubi hæc acta sunt, ciuitas nomine Darea fundata est Iustiniani iussu, & vsque in hodiernum diem hoc nomine nuncupatur. Post receptas provincias & ciuitates plurimas quæ à rege Persarū huiusmodi ordine Iustinianus suæ ditioni assumptæ omnibusque firmatis, permisit eum in Persia regnum recipere. Reuertens Iustinianus cum magno triumpho, Constantinopoli sedem tenuit imperii. Antonia sumptissecum quinque aureis, duos dedit ostiariis, à quibus permissa est introire palatium, tres uero dedit tenentibus uelum, ut suam causam permitteretur suggerere Imperatori, dicens ad Iustinianū. Clementissime Imperator, iuuenis aliquis in hac ciuitate dedit mihi anulum in sponsalem arram, & meum sibi accepit, promittens & sacramento firmans, illam se non accepturum, sed me habiturum uxorem. Dilatur hæc causa. Et illa, lube, inquit, piissime Imperator, ut fiat. Dixitque Iustinianus; non licet hanc promissionem, si facta est, mutare. Tunc porrigens anulum, Dominus, inquit, cognoscat, cuius fuerit annulus iste: & quis cum mihi dederit, te latere non potuit. Cumque cognoscens Iustinianus anulum quem dederat, recordatus fuisset suæ promissionis, iuber eam in cubiculo intermitteri, vestibulusque indui splendidissimis, suoque strati in nomine Augustæ sociari. Quod cum perlatus fuisset in populo factione senatus, uulgus clamitat, Domine Imperator redde mulierem nostram. Quod Iustinianus audiens, diligenter inquirens initium factionis huius, duos ob hoc uerbum Senatotes interfecit. Omnes qui ueruerunt in posterum, nec quisquam audebat exinde uerbum proferre. Accepit & Belisarius Antoninam uxorem. Cum unico amore Iustinianus diligeret Belisarium, & cum Patricium partibus Africa, quæ à Wandalis fuerat occupata, instituisset, eumque multis opibus assidue daret, quærebant Senatores ob inuidiam, quo pacto eum perdere potuissent, dicentes Iustiniano, unanimitè ingredientibus, singulatim ad eum, Si Belisarii consiliis uoluissim nos succumbere, iam olim ab Imperio fuisses degradatus. Ipse disponit ut tibi succedat in regno. Quod ille audiens, tacite aduersus Belisarium zelum ducens, cum consilio senatus iubet eum ab Africa Wandalos expugnare. Ibi fortissimi uiri & multæ legiones militum à Wandalis sepe fuerunt trucidati. Belisarius habuit pueros proprios x. iij. millia quos propriis stipendiis alebat, & viros fortes ad præliū & de patriciatu x. iij. millia prædatores viros qui procedebant ad bellum. His auditis Belisarius cum arbitraretur im possibile, Wandalos superare se posse graui mœrore perterritus ad propria remeauit. Cumque cum Antonina afflictum & mœrentem uidisset, & non posse cognoscere quæ hæc esset afflictio, sollicitè à pueris requisit: nec quisquā ei hanc rem indicare poterat dum omnibus illis esset incognitum. Reuertens ad ipsū, dixit, Domine mi, quare mœrore deprimeris, & more solito ueniens de imperio non lætaris? ne forte aliquid sit offendiculi. Indica mihi huius causæ euentum, forsitan ancilla tua dabit tibi consilium oportunum, ut uertatur mœror in læticiam. Dixitque Belisarius ad eam; hæc causā consilia mulierum non poscit, nec quolequam est tecum in hanc rem uile. Illa uero cum esset Christiana narrat viro suo dicens, scriptum est: Saluabitur uir infidelis per mulierem fidelem. Indica mihi, quæ sit ista conditio. Credo de omnipotentis Dei uirtute ut detur tibi consilium diuina inspiratione, ut possis dies malos euadere. Belisarius hæc audiens narrat uxori decretum Imperatoris esse, ut contra Wandalos iret ad bellum. Dixitque Antonina ad eum. Voue, te deinceps baptizandum, & Christum Dominū & Trinitatē inseparabilē crediturū fideliter: atque illius uirtute & solatio Wandalos superabis, & eris ob hoc gloriosior quā fuisses. Quod Belisario deuotissime se implerū promittēte, dixit ad eū Antonina. Duodecim millia puerorū quos proprios habemus, de illis adhibe tecum quatuor millia & XLIX. patriciatu tui pugnatōres adhibe tecum XII. millia. ibis cum eis terreno exercitu, & ego de pueris octo millia, & ex militibus sex millia: vado euectu nauali, & statuta die pariter vndiq; circundemus castra Wandalorum. Diuino protecti auxilio superabimus eos. Domine mi, si vsus fueris consilio ancillæ tuæ, prouidentia Dei optata perf-

Belisarij uxor
Antonina
Christianam
fuisse
Præcipuum.

1. Cor. 9.

perficies, qui nobiscum in domo sunt ut non te cognoscant morientem, quid corde retineas hilari vultu significa. Cum vero tu terrenū, & ego maris iter arripimus, signum daturū inuicem, noctis tempore focos tui in littore faciant, & hos lucernas in nauibus erigimus causa significandi aduentus nostri. Nec oportet quenquam vrgete, sed pariter phalanges utrinque circūdeamus inimicorum. Cum fuisset consilium huius rei Antoninae utique uterque sic properant. Vandali & Gildimer eorum princeps comperto exercitu retreno, nauale praelium post tergum penitus ignorantes, castra ineratant super litore maris, liberis & mulieribus dimissis contra Belisarium procedunt ad bellum. Cum iam prope confictum adessent certaminis, Antonina cum suis exiuit in litora, omnesque liberos & mulieres Vandalorum deleuit, nec animal aliquod ex illis vivere permisit. Nuncius velocissime ad Gildimerem peruenit, uxores & liberos Vandalorum fuisse deletos. Gildimer & Vvandali destructa phalange praelii retrosum cursu veloci pergunt ad castra. Tunc Belisarius & Antonina vndique circumdatos Vandalos trucidant, & vique ad internecionem deleti sunt. Gildimer rex cum paucis duodecim tantum Vandalis in quoddam castrum tutissimum fugit, nec ramen liberatus est, coarctatus angustius Gildimer perebar Belisarium tantummodo non ligatum Imperatori se presentari. Belisarius promittens ne ligno, neque corrigia, nec aris ligaminē eum constringendum. Gildimer credens à Belisario captus est, regali tamen ligamine, hoc est cathena argentea eum constringit, sociosque suos interfecit: Illum tantum singulum Iustiniano presentauit, quem Iustinianus in palatio habitare iussit suo. Sed à suis expulsi aduersis opprobriis optimebatur grauiter, petensque Imperatorem, Non possum, inquit, tantis opprobria sustinere: expuunt enim me & preuaur habitatores palatii tui: melius est mihi mori quam vivere. Si iubeas, qui me expuunt & opprimunt, duodecim ex his, & ego solus cum equo quem habui ante conspectum gloriæ tuæ armati accedemus ad praelium; & cognosces cuius ex nobis sit virilitas an ignauia. Quod Iustinianus annuit & prospectaculo contra duodecim iuuenes huius praelii Gildimer cum equite iussit configere. Gildimer verò cum contra eos aggredditur, fugam fingens, hos duodecim singulatim solus interfecit. Post hæc Iustinianus iussit Gildimer eunuchus sit, & in provincias contra Persas vicinas Patricius ordinatur & multa praelia & victorias contra Persas egit: Senatus aduersus Belisarium denud innidia vrente, Iustiniano eum faciunt odiosum, quod ille victoria super Wandalos elatus imperium vellet arripere. De Patricio honore degradatus, cum non potuissent perficere, ut interficeretur. Iustinianum ab honore imperii dignitate conantes elicere factione quadam die Iustinianum horrantes, ut circum expectaret & consularum populo daret, electum quendam nomine Florianum volentes imperio sublimare. Iustinianum itaque custodia cingulum retinentes, eiusque corona ablata. Iustinianus misit puerum ad Belisarium, ut eum adiuuaret. Et ille dicens, Sublimatus honoribus, quod habui & fueram, poteram adiuuari? modo nihili possum adiutorii prestare. Ordinans suis pueris circum apprehendere, ubi cathedra imperii, Florianus parabatur, Ipse illis partibus adoraturum se Florianum fingens, procedit, dicens pueris suis, Omnes inimicos meos per circuitum carthæ Imperatoris video: quodcumque me facientem videritis, & vos sitis facturi. Ille fingens se Florianum adorare, gladio eum percussit, omnesque inimicos suos circumdantes pueri interfecerunt. Corona Imperii capta, ad Iustinianum veniens dixit, Adularores tui te ab honore imperii degradati sunt: ipsorum consilio usus consecutus es humilitatem meam.

Ego vero reddam tibi bona pro malis, & non fidem tetraclans, sed meam meminens promissionem, fidemque seruans illi batam imposuit coronam capiti Iustiniani, eumque imperio restituit Belisarius multa praelia cum Persis agens, eos glorioissime vicit. Ab Vcelino quodam Franco in Italia superatus est, tante victoria nomine gloriosus, ab Vcelino victus nomen

verumque amisit:

IDACII LEMICENSIS IN

GALLÆCIA EPISCOPI CHRONICON CONTINUANS
ubi Hieronymus definit.*Idacius de viris Illustribus. Cap. 9.*

10

DACTVS provinciz Gallæciz Episcopus secutus Chronicon Eusebii Cæsariensis Episcopi, siue Hieronymi Presbiteri, quod vsque [hodie] in Valentis Augusti imperium editum declaratur: dehinc ab anno primo Theodosii Augusti vsq; in annum imperii Leonis octauum subiunctam sequitur historiam, in qua magis barbararum gentium bella crudelia narrat, quæ premebant Hispaniam. Decessit sub Leone principe, vltimam penè ætate, sicut etiam præfationis suæ demonstratur indicio.

*Sigebertus Gemblacensis Monachus ad**annum CCCCXC.*

10

Idacius Lemicius Hispaniarum vrbis Episcopus Chronica sua à primo Theodosii consulatu inchoata hucvsque perduxit.

Idacius seruus Domini nostri Iesu Christi vniuersus fidelibus in Domino nostro Iesu Christo, & seruientibus ei in veritate, Salutem.

Probatissimorum in omnibus virorum studio, quos præcipuos in fide Catholica & conuersione perfectæ vestes veritatis diuinæ cultus docet assertio, hucusque de Sancto Hieronimo, vt ipso in capite illius voluminis præfatio prima declarat, cognomine Eusebii Historiam in aliquantis Hispaniarum provinciis conscriptam retineri: cuius-
cui postea subdidit in locis, quibus debuit, certo styli studio declaratur, vtrum ad hæc ignarus ego & indignissimus omnium seruatorum Dei Idacius seruus Iesu Christi & Domini nostri, quæ sequuntur ab anno primo Theodosii Aug. & comperi, & descripti breui ante factæ præfationis indicio.

Romanorum XXXVIII. Theodosius post Gratianum regnat annos XXVII. Theodosius natione Hispanus, Prouinciz Gallæciz ciuitatis à Gratiano Augustus appellatur. Inter Germanos & Gothos certamina conferuntur. Theodosius secundo anno regni sui Augustus appellatur.

Tertio regni Theodosii anno Athanasius rex Gothorum Constantinopoli, qui fto-
decimo die, à quo à Theodosio fuerat receptus, interiit.

Quarto regni Theodosii anno in fœdera Romanis paci se tradunt. Martinus in Galliis Taronica Episcopus, & vite meritis & patris miraculis virtutū habetur insignis.

Theodosius V. regni sui anno Arcadium filium suum Augustum appellans, con-
sortem regni sui fecit esse.

In sexto regni Theodosii anno Honorius filius nascitur: octauo anno regni sui Romam cum filio Honorio ingressus est, legesque Romanorum integra emendatione edidit.

XIV. Regni sui anno Valentinianus iunior apud Viennam scelere Comitæ Arbegasii occiditur.

XVII. Anno Theodosius valitudine metropolis Mediolani defunctus est. à Romanis in sancta ecclesia Laurentii sepultus est.

ROMANORVM XL. Arcadius & Honorius filii Theodosii defuncto patre re-
gnaverunt annos XXX.

Anno regni eorum Theodosius Arcadii filius nascitur.

Anno XV. regni Arcadii Martinus Episcopus, & vir apostolicus transit ad Dominum carne deposita. cuius vitam & mirabilia, quæ fecit edidit Seuerus vir summus discipulus ipsius, qui & Chronicam aliaque ab initio Genesius peritissime scripsit.

Anno

Anno XV. regni Arcadii & Honorii, Alani, Wandali, & Sueui Hispanias ingressi. IIII Id. Octob. Honorio & Theodosio Arcadii filius Coss. Alaricus Rex Gothorum Romam ingressus, quum intra & extra urbem cædes alicerant, omnibus indultum est, qui ad Sanctorum limina confugerunt, opes conditas in vrbe & substantiam tyrannicus exactor diripit. Placida Theodosii filia, Honorii Imperatoris foror à Gothis in vrbe capta est. Alaricus moritur, cui Athaulfus succedit in regno.

Anno XVI. imperii Honorii debachantibus per Hispanias barbaris pestilentia malo famæ dirè grassatur, vt humanæ carnes ab humano genere fame fuerint deuoratae: Matres quoque necatis & coctis natorum suorum vilceribus, sine pastæ corporis bestia occisorum. Gladio, fame, pestilentia, bestiarum infestatione interimebantur homines. His IIII. plagis ubique in toto orbe sevientibus, prædicta à domino per Prophetas suos adimplebantur.

Anno XVII. Honorii regni, Gallæciam Wandali occupant, & Sueui in extremitate succedunt. Alani Lusitaniam & Carthaginenses prouincias, Wandali cognomento Silingi Bæticam fortuntur. Constantinus post triennium inuasit tyrannidem. Ab Honorii duce Constantio in Galicia occiditur. Iouanus & Sebastianus Tyranni ab Honorii duce Narbonæ interfecti.

Anno XX. imperii Honorii Athaulfus ad Narbonam Placidam duxit uxorem: in quo prophetia Danielis putatur impleta, quum ait, Filiam regis Austri sociandam regi Aquilonis, nullo ramen est semine subsistente.

Anno XXII. Imperii Honorii Athaulfus à patritio Constantio pulsatur, vt relicta Narbona Hispaniam peteret; à quodam Gotho, Barcinone iugulatur. Cui successit Vallea in regno Cum patritio Constantio mox pax facta. Alanis & Wandalis cognomento Silingis in Lusitania, & Bætica sedentibus aduersatur. Constantius Placidam duxit uxorem. Freditalum regem gentis Wandalarum suis vltio certamine ingeniose captum ad Imperatorem Honorium destinat.

Anno XXVI. Honorii regni, Wandali per Bæticam à Vallea plurimi sunt extincti. Alani adeo cæsi à Gothis, fortiter vallati. * Othacar regem ipsorum. * Pauci, qui superfuerunt, oblioto nomine Ganderico regi Wandalarum, qui in Gallis residebat, se patrocinio subingaverunt. Gothi sedentes in * Aetania Tolosam sedem sibi elegerunt, à Mari Tyrrheno, & fluuiis Rhodano per Ligerim fluuium usque Oceanum possident. Vallea rege eorum defuncto Theudericus succedit in regnum.

Anno XXVII. Imperii Honorii, inter Gandericum Wandalarum regem & Hermenricum Sueuorum regem bellum ortum est. Sueui in Nertualis montibus obfidentes Wandalos: Valentinianus Constanti & Placidæ filius nascitur. Wandali Sueuorum obfisione dimissa, relictaque Galicia ad Bæticam transferunt. Honorius apud Rauennam Constantium consortem regni facit. Constantius Imperator Rauennæ moritur in suo tertio consulatu.

Anno XXVIII. imperii Honorii Castinus magister militum cum magna maiestate in auxiliis Gothorum bellum Bæticæ Wandalis infert: quos quum ad inopiam obfisionis arçaret, & vt traderent se, pararent, inconsulto certamine publico confilgens auxiliorum fraude deceptus Tarraconam victus fugit.

Anno XXX. imperii sui Honorius Rauennæ obiit:

ROMANORVM XLI. Theodosius Arcadii filius, post obitum Honorii patris Mo-nachiam tenens imperat annos XXIIII.

Theodosius Valentinianum amicum suum Placidæ filium Constantinopoli Cæsarem facit: quem contra Iohannis Tyrannidem mittit. Is à ducibus suis Rauennæ occiditur. Felix patritius ordinatur, Valentinianus Cæsar Romæ Augustus appellatur.

Anno IIII. regni Theodosii regnauit Gandericus Rex Wandalarum, capta, Ispall. Quum insidias Ecclesiis tenderet, mox Dei iudicio correptus interiit: cui Gaisericus eius frater succedit in regno.

Anno V. regnauit Gaisericus Rex Wandalarum cunctaque eorum familia ex Mauritaniam in Africam transiit. Interfecto Ermengario Rege Sueuorum iniuriam Sanctæ Eulaliæ in eodem, etsi nolens, vicissetur. Confederunt Wandali in Bætico annos LIIII.

Anno VII. imperii Theodosii Actius dux utriusque militiæ. Sueui inita cum Gallicis pace libitani sibi occasionem conturbant.

Anno VIII. regni Theodosii Actius dux utriusque militiæ patritius appellatur.

pacis iura orbiculum atreum gemmis ornatum penſantem libras quingentas ab Actio compositionis cauſa trañſinitur Thuriſmundo. Et hæc intigia quieuerunt, quæ ſpecies deuotiſſime uſq; in hodiernum diem Gothorum theſauris pro ornatu veneratur & tenetur.

Anno II. Principis Martiani, Hunni in Italiam irruunt, namq; depredantur, aliquantis ciuitatibus irruptis. Diuinitus partim fame, partim morbo quodam plagis celeſtibus finiuntur. Iuſſu Martiani ab Actio duce exduntur. in ſedibus ſuis coacti reuertuntur: & mox Attila moritur. Thuriſmundus Rex Gothorum à Theodorico & Friderico interficitur: cui Theodoricus ſucceſſit in regnum. III. Regni Martiani anno Regina moritur Pulcheria. Actius Dux & Patritius fraudulenter à Valentiniano Imperatore manu propria occiditur.

IV. Regni anno Principis Martiani à duobus Barbaris Actii familiaribus Valentinianus Imperator occiditur. Poſt quem mox Maximianus* ex Cõſulibus XLIII. Romæ Auguſtus appellatur. qui quum Imperator factus, relictam Valentiniani Abi duxit uxorem. Maximianus quarto regni ſui menſe in vrbe Roma tumultu militari occiditur.

In ipſo anno Auitus Gallus ab exercitu Gallicano primo Tolofæ, dehinc apud Arelatum Auguſtus appellatus Romam pergit. Obſenta Monarchia per Auitum, qui à Romanis euocatus & ſuſcepſus fuerat Imperator, Gaſſetius ſolicitatus, priuſquã Auitus Auguſtus fieret, Romam ingreditur, ditantiſq; opibus Romanorũ Carthaginem redit, relictam Valentiniani & filias duas Actii, filium Gaudentium ſecum ducentis.

Legata Martiano pro amicitia mittuntur Imperatori, & ſic Martianus & Auitus concordēs principatu Imperii Romani utuntur. Sueui Carthaginenſem regionem, quam Romanis reddiderant, depredantur. Sueui Tarraconenſem prouinciã vaſtant: Theodoricus inſita fide cum imperio Sueuos legatos mittit, vt ſe à prouinciis, quas inuaſerant amoueret. Conſilio & conſenſu Auiti Imperatoris Theodoricus Rex contra Sueuos mouet exercitum, & in Tarraconenſem Campaniam ſuper Vrbicam fluuium eum Richario rege Sueuorum conſigit certamen, plurimiq; Sueuis extinctis, ipſo rege placato Gallicias fugaciter fertur aggredi. ipſoſq; itinere Theodoricus Gothos, qui in Spaniis conſe debant, vaſtauit & captiuitate multas diripuit ciuitates, ſanctasq; Baſilicas effregit. Richarius ad locum, qui Portugaliæ appellatur, profuſus Rex à Theodorico captus ducitur, & in cuſtodiam redigitur. Sueui obſito regno ſe tradunt Theodorico: ibiq; regnum eorum deſtructurum eſt. Auitus Imperator legatũ à Theodorico eum facris muneribus mittit; nuncios in Conſeca exſam multitudinem Wandalorum.

Auitus de Italia ad Gallias Arelatum ſeceſſit. Orientalium naves Iſpalim venientes pro Martiano exercitum exſum nuntiant.

Oeciſo Richario Rex Theodoricus de Gallias ad Luſitaniam venit. Sueui denouo Regem Aldra ſibi conſtituunt. Theodoricus Emeritam depredari moliens.

Auitus, qui à Wandaliſ, Gothiſ & Galliſ factus fuerat Imperator, Gothorum promiſſiſ deſtitutus auxiliis, imperio caret & vita. VII. anno imperii ſui moritur.

ROMANORVM XLIV. MAIORIANVS in Italia & Conſtantinopoli LEO Auguſti appellantur.

Theodoricus aduerſus ſibi nuntius tertius mox propter dies Paſchæ de Emerita egreditur Gallias repetens. Patrem earum, quarum habebat multitudinem, variarum nationum tum ducibus ſuis ad campos Gallicie dirigit: qui dolis & periuriis inſtructi ad Sueuos qui remanſerant, ſe in conſulto expeditionem ingrediuntur, pæce fucata ſolita arte perfidia. Nec mora illie cæditur multitudo Romanorum: Sanctæ eſſringuntur Eccleſiæ: ſacer omnis ornatus & uſus auferitur: Epifcopi & Clerici captiuntur: domus dantur incendio.

Agilulſus, dum regnum Sueuorum ſperat, Portugaliæ moritur. Sueui in ſolitam perfidiam vetũ regionem Gallicie adhærentem fluuiũ Durio, circa littora manentes depredantur. Gothicus exercitus à duce ſuo Cyrola ad Theodoricum Regem in Spanias miſſus ſuccedit ad Beticam.

Theodoricus Ducẽ ſuo Sunnerico exercitus ſui aliquantam partem ad Beticam dirigit. Cyrola reuocatur ad Gallias, Sueui Luſitaniam eum Maldare Rege, & alii cum Richimundo Gallias depredantur. Heruli ad Beticam pertendentes Maldras germanum Senomuz ſiarenti interficiunt, & Portugaliæ caſtrum inuadunt. Legati à Majoriano Auguſto, & Theoderico Rege pro pace inter ſe inuicem ad Sueuos & Wandalos diriguntur.

Anno IIII. Regni Maioriani Maldras Rex iugulatur, mense Maio. Maiorianus imperator H. Ip. nias ingreditur ad Carthaginensem prouinciā pertendens. Naues ad transiendum aduersus Wandalos preparari iubet, quas Wandalī subripiunt. Maiorianus Imperator sua ordinatione frustratus Italiam repetit. Gothicus exercitus a Sumerico & Nepotiano comitibus emittitur. Sueuos depredantur. A Theodorico legati ad Sueuos veniunt, & tecurrunt. Theodorici legati ad gentes pacem postulatam qui erant, ea obtenta reuertuntur.

Maloriani V. anno Regni Gaifericus Rex à Maloriani Imperatore pacem per legatos postulat. Maioriano de Galliis Romam redeunte, Romano imperio vel res necessarias ordinante, Richimerus Sueuorum consilio fultus fraude eum interfecit.

ROMANORVM XLV. Severus à Senatu Romæ Augustus appellatur. anno Imperii Leonis V. Atrepennus Gallis comis & ciuilis inuidus Aegidio insignis inimicus Gothorum federe Narbonem tradebat Theodorico. Mense Iulio in Gallia coruscatione villæ exstæ, greges ouium concremata, fame concisæ: pluuiæ de cælo mixtæ cadunt. Duo adolescentētes carne iniui, em solidara adhaerentes sunt mortui. In Armeniâ ha prouincia Fridericus frater Theodorici regis insurgens cum his cum quibus fuerat superatus occiditur. Luna XV. tunc conuersa est in sanguinem. In specie Lunæ V. Sol ab horatertia usq; in horam nonam obscuratus est. Wandalipet Marcellinum in Sicilia caesi effugantur. Aegidii Comes veneno perit.

ROMANORVM XLVI. regnauit ANTHEMIUS. Romæ Augustus appellatur.

Anno Leonis imperii II. expeditio ab Africa aduersus Wandalos ordinatur. Pet Theodoriciun Salla legatus mittitur ad Remismundum regem Sueuorum, qui reuersus eum à fratre suo Theodorico nunciat interfectum. Gothi qui inter Wandalos missi fuerant supradicta expeditione Romam perterriti reuertuntur. Conembra ciuitas in pace decepta, domibus destructis cum aliqua parte murorum, habitatores capti atq; dispersi: & regio desolata & ciuitas.

Anno II. Anthemii in medio Tolosæ cluiratis sanguis erupit de terra, & tota die fluxit, significans Gothorum dominationem sublatam, Francorum adueniente regno. Exercitus Leonis aduersus Wandalos cum tribus Ducibus descendit. Richimerus gener Anthemii imperatoris ex Parritio Cæsar factus, adfatim degradato focero, ad priuatam vitam illum adegit, filio eius occiso. Aduersus Romanorum imperium conuenere Wandalī consulentes Gothi, ut eodem tempore hostium legatos deferentem partem etiam Lusitanæ deprædarent. Richemundo cum Sueuis ad Imperatorem transeunte: durissimus extra solium hoc eodem anno hibernus hyemis, æstatis, autumnī, fructuumq; mutatione diffunditur. Temporibus imperatoris Honorii regnū Gothorum post captam Romam Gaiferici diuisione partitur. & qui in Italia confederunt, ditioni imperii se tradunt. Reliqui Aquiraniā prouinciā cum ciuitate Tolosæ eligentes sedem, Regem eligunt Athaulfum. Postea, ut supra confirmant, à Gothiis regnatum est.

* in u. 2.
Hylloria.

CHRONICI IDACII FINIS.

Descriptum ex Chirographo Friderici Lindenbruch Hamburgensis, qui Lutetiz exscripsit ex veteri codice.

Vera scriptura huius nominis erat Ithacius *Ἰθακίος*, quo nomine Episcopum memorat Hieronymus. Sed ex Ithacio Idacius factum. dictio huius scriptoris barbaræ est, ut apparet velis, magis suspicari possum quam intelligere. Errores non pauci in historia Romana, ut in obitu S. Martini Turonensis: in aliis, quæ non referam. Attribuit legum emendarionem Theodosio seniori: quod erat adscribendum iuniori. Quia tamen quædam habet, quæ alibi non repeties, de Gothiis &

Sueuis, & præterea quia commendatur ab Ildoro: deniq; quia continuat Hieronymum, hunc scriptorem omittere nobis religio fuit.

DIVI EVLOGII CORDVBENSIS

10 Martyris, Doctoris, & electi Archiepiscopi
Toletani opera.

STUDIO ET DILIGENTIA ILLVSTRISSIMI
ac Reuerendissimi Domini Petri Pontii Leonis à Corduba Episcopi
Placentini, summiq; fidei Christianæ per regna & ditiones
PHILIPPI II. Regis Catholici Inquisi-
tionis reperiæ.

20 EIVSDEM SANCTISSIMI MARTYRIS VITA
per Aluarum Cordubensem scripta. Cum aliis nonnullis Sanctorum
Martyrum Cordubensium monumentis.

OMNIA AMBROSII MORALIS CORDVBENSIS
Regii Historici scholiis illustrata, eiusq; cura & diligencia excussa.

Operum Catalogus sequitur post præfationes.

30 Pui hoc nunc ex vetustate novum, iam olim editum à beatissimo Martyre Cordubensi Evlogio de vitis Martyrum eiusdem Patrie civitatis: nostris vero temporibus noviter repertum, & ab innumeris mendis sineq; vitiis, & ab Illustissimo Domino Petro Pontio Leone Pontifice Placentino ex eadem civitate oriundo, Scholiis vero mirifice illustratum ab eruditissimo viro Ambrosio Morali Regio Historico, & eloquentia magistro olim primario in Academia Complutensi: suscepit examinandum, de imaginato præstantissimorum virorum supremi senatus Domini nostri Philippi Hispaniarum Regis Catholici. Mihi vero alium rem totam expendenti videtur in primis doctrinam sanctissimi Martyris Evlogii summam, & summo Martyre dignam redolere sanctitatem. Deinde vero grauiissimi Episcopi Placentini labores, summam gravitatem, & de doctrinis antiquorum præclarè meritam præ se ferre. Tandem tertio, in laboribus Ambrosianis admiror incredibilem eruditionem & pietatem in viro, aliqui eruditissimo & prorsus pio. Et non solum de se patria (hoc est Corduba) sed de vniuersa Hispania, & de Hispaniarum vniuersis Martyribus, summi fides, immo suis præclarè lucubrationibus adhibenda est, bene merito. Atque adeò cum res salua sit, & hoc volumine munda sint omnia, poterit liber hic ad patientiam comparandam appositi sumus, meritis typis mandari, & in publicam vtilitatem offerri: utpote in quo nihil fidei absonum, nihil Christianis moribus aduersum, sed summa sanctitas in Domino Martyre, summa gravitas & solertia in huius operis reperiendo Placentino Prælo, summa denique eruditio, diligentia, & pietas in regio Historico Ambrosio dignissimo Scholiaste, luce clarius inueniuntur. Cuius rei gratia cum nostra paratiu hoc sit de tanta re utcumque iudicium & censura, nomen nolivum necessarium duximus, in signum veritatis apponendum, in nostro Regali Censurio sancta Maria de Horta, sacri ordinis Cisterciensis, Anno Virginis partus, orbisque reparati, M D LXXII. 14. Kalendas Novembriæ.

Fr. L. Esquivada, Abbat Hortæ.

Yo he visto lo que toca a las antigüedades de la ciudad de Cordoua, que seme comecio, y esta muy docta y diligentemente eferito, y assi se puede y deve imprimir, y effe es mi parecer, y lo hime de mi nombre. En Madrid el primero de Hebrero. 1573.

Geronino curita.

AMBROSIVS MORALES AD LECTOREM.

Dum diu Eulogy editio post censuras Regii senatus iussa iam latae, de die in diem differtur: mors Illustrissimi Petri Pontii Episcopi Placentini interuenit: quanta cum bonarum literarum per Hispaniam iactura, non est huius loci deplorare. Ibi me, qui orbata suo patrone familia Martyris opera graueret dolorem, nouum laborem fabire necesse fuit: ut industria, diligentia & impensa etiam nostrae excuderentur. Cum interim Deo Opt. Max. ingentes gratias agerem, qui hanc excusum laborem totum integrum nostrum esse ualeret: & illam nostram innotum penitus propensionem, qua etiam munere uehementius in senectute incitatur, & plane incenditur, ut omnes Hispanos Diuos, quorum iam uitas, quanta cumque potuimus diligentia perscripsimus, ad Dei gloriam, & patrium nostratum exemplum illustremus: in Dino Eulogy plenius prouideret exerceri & impendi. Nihil enim iam hic ferme alienum, praeter inuentiorem codicum (quod maximum certe fuit) superest. Quocirca nos nobilioris per sui Illustrissimi Placentini Episcopi memoria & laude uelimus deperire. Praefatimus, qua antea fuerant, nostram ad ipsam epistolam, caeteraque omnia, ad eam famam & gloriam spectantia, intacta reliquimus.

EL REY.

POR quanto por parte de uos Ambrosio de Morales nuestro Cronista nos fue hecha relacion, diziendo, que por parte del reuerendo in Christo padre D. m. Pedro Ponce de Leon Obispo que fue de Plasencia e Inquisidor general en estos nuestros reynos, se presento ante los del nuestro Consejo un libro de las obras de san Eulogio martyr de Cordoua, y se pido licentia para lo imprimir, y se asia cometido el examen a el fray Lays de Estrada, abad que al presente es del monesterio de Huerta, y a Geronymo de corset nuestro secretario, y asia dado su opronacu. Y estando en este estado, murio el dicho obispo, hiziendo memoria en su testamento del dicho libro, ni de su impresion. Y sus testamentos, siendo vos uno de ellos, justificando por el licenciado Andres Peñer de Leon del nuestro Consejo, no querian passar adelante con la impresion a costa de la hacienda del dicho obispo, por instar causas que les mouian. Y siendo esto asi, asiades pedido a los demas testamentos, que a tanto el mucho prouecho Christiano, que de publicar se el dicho libro se esperaba, y a lo mucho que vos asiades trabajado en el, haziendole folios, ilustrandole, y auuadiendole cosas dignas de su compania: os dessea el derecho del dicho obispo, y su poder para imprimirle, por ser los dichos testamentos los que lo podian hazer. Los quales os passaron el derecho, y dieron el dicho poder, como por una escriptura pareceria, de que heysse prestatuion, suplicandonos, os mandassemos dar licentia y privilegio para imprimir el dicho libro, porque en ello seria seruido nuestro Senor, o como la nuestra merced fuisse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, por quanto en el dicho libro se haze la diligencia, que la prematia por nos agora nueuamente fecha sobre ello, dispone: fue acordado, que desamos mandas dar esta nuestra cedula en la dicha razon, e nos tomi maslo por bien. Y por la presente vos damos licentia y facultad, para que vos o la persona, que para ello vuestro poder uuiere, y no otra persona alguna, podays hacer imprimir y vender el dicho libro, que de fuso se haze mencion en estos nuestros reynos de Castilla, por tiempo y espacio de diez annos, que corren, y se cuenten desde el dia de la fecha desta nuestra cedula. Sopena que qualquiera persona personas, que sin tener para ello nuestro poder, lo imprimiere y vendiere, e hicierre imprimir y vender, pierda en la impresuion que hizierre y vendiere, con los moldes y aparejos della, y multierran en pena de cinquenta mil maravedis por cada vez que lo contrario hizierre, la qual dicha pena sea la tercia parte para la persona que lo acusare, y la tercia parte

esta parte para el ínez que lo sentenciare y la otra trece para la nuestra cámara y fisco. Co tanto que todas las veces que vniere des de hazer imprimir el dicho libro, durante el dicho tiempo de los dichos diez años, se trayga al nuestro Consejo para nre co el original, que en el fue visto, que va rubricado cada plana y firmado al fin del de Juan Gallo de Andrada nuestro escriuano de cámara, de los que residen en el nuestro Consejo, para que se vna; si la dicha impresión está conforme a el, y se os di licencia para lo poder vender, y se pague el precio, a como ouiere lei de vender cada volumen, lo pena de caer e incurrir en las penas contenidas en la di: ha premissa y leyes de nuestro reynos. Y mandamos a los de nuestro Consejo, y a otras qualesquier justicias de estos nuestros reynos, guarden y cumplan, y executen, y hagan guardar y cumplir y executar esta nuestra cédula, y todo lo en ella contenido. Fecha en el bosque de Segovia, a treze dias del mes de Julio de mil y quinientos y fçenta y tres años.

YO EL REY.

Por mandado de su Magestad.

Antonio de Erañoa

YO Juan Gallo de Andrada secretario del Consejo de su Magestad, doy fe, que por las señoras del Consejo fue assida el libro intitulado, las obras del marqués sancto Eulogio, que su Magestad dio licencia para lo imprimir a Ambrosio de Morales Coronista de su Magestad, en fçey resus cada volumen en papel: y a este precio, y no mas, dióren licencie que se venda el dicho libro. Y mandaron, que en: siffa se ponga al principio del. Y para que dello conste, di está fe firmada de mi nombre, que es fecha en la villa de Madrid a diez y ocho dias del mes de Março, de mil y quatrocientos y fçenta y quatro años.

Juan Gallo de

Andrada.

PHILIPPO SECVNDO
REGI CATHOLICO, RE-
GVM OMNIVM MAXIMO, ET
POTENTISSIMO,

PETRVS PONTIVS LEONIS A CORDVBA, EPISCOPVS Placentinus, Summus per eius regnâ & ditiones fidei Christiana Inquisitor, salutem & veram felicitatem.

NYER multas, præclaras, Christianoque principe dignissimas virtutes, quibus Catholici cognoscunt & merito retines, & perpetuo tuas, Philippe Maxime, illud vnum cum ingenti lætitia & vere celesti gaudio Hispani tui suspicimus, & semper recolimus: quod inter grauissimas tui regnorum regendorum curas, belli pacisque varias sollicitudines, nostratum sanctorum gloriæ & venerationi temper studes, inuentaque in ipsos deuotione, eo mira providentia magnoque sumptu iugiter incumbis. Et lorum sit huius tuz in Hispanos diuos religionis & obsequantiz relictoria celebrare. Pauea percurrat. Magnificentiissime transferendis illorum corporibus, & qua decentia sepulti vbique sint, quaque veneratione eorum cultus vigeat, missa etiam ad id ipsum legatione pientissima, perquirendo & intelligendo: publicam etiam inter diuos relationem ab summo Pontifice expetendo, hanc pietatis tuz partem abunde reitatis. Illud vero vnum in hoc genere præterea est, quod ego præteritum admittor, & publicæ utilitatis ergo exultanter reputo. Scripta Hispæ,

norum sanctorum diligenter vndique conquisita, & ex misera obliuione extracta, vt
 integra, emendata, scholiis aucta, & debito suo nitore restituta in vulgus exeant, non
 solum cupis & iubes sed et vniuersis hominibus ea cura semel iam demandata, Mai-
 estas tamen tua neque prouidentie, neque liberalitati inierim parcat. Quæ tua in tan-
 ta Celsitudine insignis religio & pientissimæ prouidentie voluntas, vel eo magis me
 delectat, & vt inde gratias Deo Opt. Max. ingentes referam, cogit: quod eodem ego
 iam olim desiderio flagrauerim, sanctorum nostratium multa scripta vndique ex ve-
 tustis bibliothecis congregauerim, & munustandem hoc, quod hic supplex offero,
 sacro isto tuæ Maiestatis studio, & sancta propensione dignissimum comparauerim.
 Diui enim Eulogii Cordubensis Martyris doctores, & electi Archiepiscopi
 Toletani opera nunc primum in lucem eruta tibi (Princeps sanctorum Hispanorum,
 & hac præsertim ex parte amantissime) offerimus, quæ non dubito, quin futura sint gra-
 tissima. Vnum enim tantummodo Martyris nomen auditum, scio quam Maiestati tuæ
 futurum sit iucundum & venerandum. Quid si paulisper libeat recollere, Martyris ardore in
 his suis scriptis mirifice expressum? Quid si ipsummet rediuuium, loquentem, & docentem,
 adhortantem ad te venire reputes? Quid si delituisse per seipsum genos & eo amplius
 annos hæc manvis opera, spemque omnem penè ablatam eorum repetendorum su-
 ille cogites? Ea præsertim, quæ his sanctissimi Martyris scriptis continentur, eiusmodi
 sunt: vt ab quouis homine scripta plurimi profecto fierent, & magni cuiusdam the-
 sauri loco inuenta haberentur. Etenim quinquaginta ferme nostratium Martyrum vi-
 tas & passionēs, quorum aliunde præter nomen nihil ferme habebamus, ab Hispano
 homine, qui ipse pene omnibus interfuerit, luculenter scriptas & plene traditas, quan-
 ti inter Hispanos fieri æquum fuerit? Martyr præterea de Martyribus, Martyrii do-
 ctor de discipulis Martyribus testis oculus scriptis. Hæc vt nemo digne possit estimare,
 ita te, Principem, vere Catholicum, vere augustissimum, & in hoc ipsum studio &
 religiosa cura incubentē, grato animo, vt decet, excepturum & veneraturum aperte intelli-
 gimus. Et reliqua quidē D. Eulogii, præter Martyrum historiam, opera, eiusmodi esse, le-
 ctor, plane intelliges: vt præterquam quod historię eiusdem maxima sint adiumenta,
 flagrantissimum Martyris pectus vndique spirare, & viam quodammodo eius imaginem
 exprimere videat. Hic vero thesaurus ideo mihi diuina benignitate videtur osten-
 sus, vt Cordubensis cuius, Cordubensem Martyrem inuenirem, Maiestatiq; tuæ obla-
 tum, meæ ciuitati, & orbi Christiano sub tuo nomine feliciter communicarem.
 Codicem horum operum miræ vetustatis, & D. Martyri, vt credi potest, coetaneum
 Gothicis literis in membrana descriptum ex Bibliotheca sanctæ Ouerensis Ecclesiæ
 habuimus: quo nimirum eum sancto eiusdem martyris corpore Corduba, non multo
 post ipsum coronatum, fuerat delatus. Quo nomine sanctæ eidem Ecclesiæ plurimum
 debet Hispania, cum opulentissimum thesaurum per sexcentos & eo amplius annos
 seruauerit, & nunc oportuno tempore benigne mihi, & per me omnibus comunica-
 uerit. Verum vt alia omnia Cordubenses cui nostro sanctissimo præstaremus, oportet
 tunc præsto fuit Ambrosius Morales Cordubensis, tuus, Rex potentissime, Historicus
 q. D. Eulogii opera omni ex parte illustraret, & scholiis plane necessariis locupleraret.
 Idem etiam quædam de aliis Cordubensibus Martyribus paulo post tempore ob Chri-
 sti fidem interfectis, noua, & nunc primum adinuenta superaddidit. Accipe igitur,
 Philippe Regum Maxime, D. Eulogium vere tuum, in Hispania
 tua natum, edoctum, Martyrum ibidem Doctorem & inueniorem,
 & demum Martyrem.

Illustrat.

ILLVSTRISSIMO AC RE- VERENDISSIMO D. PETRO PONTIO

LEONIS A CORDVBA EPISCOPO PLACEN-

TINO, SYMMO CHRISTIANÆ FIDEI PER REGNA

ET DITIONES PHILIPPI SECUNDI REGIS CATHO-

lici Inquisitori, diuinæ legis & sacrorum canonum

consultissimo, humaniorum studiorum

amantissimo:

AMBROSIVS MORALES CORDV.

benis Regius Historicus, salutem pluri-
mam reuerenter dicit.

E R Multum Tibi, Præsul Illustrissime, multis nominibus se debere
Corduba nostra semper fatebitur. Cum enim eius gloria, quæ quam
plurimum naturæ bonis extollitur, ciuium tamen clarissimorum mul-
titudine & singulari celebritate maiorem in modum præcellit, præ-
clara semper & sublimis extiterit: amplitudo tua suo splendore,
morum sanctitate, doctrina, & celsis magnarum virtutum meri-
tis, ut maxime hoc nostro tempore sit inclita perfecti. Eum namque te ciuem præsti-
tisti, qui patria clarissime, & magnorum virorum fecundissima eximio decori &
ornamento esse possis. Ut enim nobilitatem tuam, & generis claritatem præteream
(quæquam quicquid penè claritatis in duabus magnificentissimis ciuitatibus Cordu-
bensis scilicet & Hispalensis eorsum prænitet, in tuæ parentibus coniunctum præfusse-
rit) illud quod vere tuum est, oculatus ab infantia penè tuæ testis prosequar. Educa-
tur à teneris sanctissime apud D. Petrum Pontium patrum tuum Cordubensis Eccle-
sia Primicerium & canonicum: cuius egregias virtutes vitæque probatissima exem-
pla nunquam nostra ciuitas desinet cum sancta quadam admiratione recolere: Latine
neque lingue cognitione iam imbutus, Salmanticæ maioribus studiis imbuendus,
eiusdem clarissimi viri cura & sumptu transmitteris. Sacrorum ibi canonum instituta,
sanctorumque patrum consulta in prima ad ætatem feliciter perdidicisti: ut cum
publica studiorum tuorum experimenta & veluti specimina, de gymnasijs illius more
præberes, peritiam tuam omnibus admirantibus, etiam nondum confirmata ætas esset
stupori. Quod etiam in magnis tuis, sed admodum præcocius honoribus, magistrati-
bus & dignitatibus mox contigit. Electus namque ab Imperatore Carolo, V. Casare
in augustissimum, ac supremum, uti vocant, sanctæ Inquisitionis Senatuum: cum colla-
tum homines cum honorem merentissimo gratularentur, iuueni admodum contigisse
admirabantur. Eadem virtutis, doctrina, ac meritorum celeritate festinans, Episcopus
Ciuitatis crearis. Cumque in ea dignitate, in Tridentino concilio, & in censura
Vallis Oletani conuentus, alijsque grauissimis Hispana reip. negotijs prudentissime
amplitudo tua se gereret: ab Philippo secundo Rege catholico in Placentinum episcopatu-
tum, maioris præmij, & amplioris in Dei Ecclesia fructus ergo euehitur. Et ut dignus
tandem amplitudinis tue, atque præstantie cumulus accresceret: nuper in summum
fidei catholice Inquisitorem ab eodem Rege catholico electus fuisti. Cuius magistra-
tus dignitate nihil habet Hispania nostra sanctius, magis augustum, aut reueren-
dum. Hæc tuam dignitatem, Præsul clarissime, cum magno opere adaugeant: Cordu-
bam pariter nostram tali alumno iure optimo gloriantem, plurimum nobilitant. Illud
verò quantum vere gloria patria nostra accumulat? Quod in hac sublimioris digni-

tati magnitudine, in hoc clarissimo fortunarum & splendoris fastigio, amatus olim,
 & diutissime cultas bonas literas tanto studio retines, tanta assiduitate frequentas:
 ut si sola ea laus infimo homini, & vulgari contingeret, multum commendationis pro-
 meritus iure optimo videretur. Illud etiam in signe & ampliore dignum laude in tuo
 hoc bonarum literarum amore resplendet, quod non sui vnus commodi, aut volupta-
 ti praesantia tua vult inferuire sua studia: sed omnibus in commune prodesse cupit.
 Proinde cum in conquirendis, & vndiquaque peruestigandis sanctorum Hispanorum
 libris multum cura, diligentia & sumptus etiam semper reposuerit: quis non vides pu-
 blica ipsam utilitatis causa in hoc genere tanto opere elaborare? Nam opes has auidissi-
 me congeris, sed in omnium mox usum profusus. Multi a hoc ipsum propediem testa-
 buntur: nunc vnus D. Eulogius, amplitudinis tuae industriae repetit, & veluti se-
 pulchro in vitam reuocatus, abunde manifestat. Quamuis namque sancti huius mar-
 tyris opera in publicum efferendo, typi quae emulgando Cordubae nostrae praeclarum hoc
 munus destinaueris, eidemque vni veluti tribueris: quandam tamen inde utilitatem
 tota Hispania, atque adeo externa nationes consequutura sint: pii homines, & melio-
 rum studiorum amatores tanto Christiana opulenta thesauri dices, tanti boni ma-
 gnitudine fruentes, melius postmodum predicabunt. Cum vero me tua amplitudo par-
 tem eius praeclari laboris subire voluerit, cum eiusdem D. Eulogii operibus emendan-
 dis, scholijs illustrandis, & demum adendis praesse iussit: eo nomine ingentes tibi gratias
 ago. Summi enim beneficii loco duco, sanctissimo martyri quaecumque meae opera infer-
 uire, gloriaque Cordubensis hic aliqua ex parte veluti sacrum esse. Et tamen si neutram nō
 sine ingenti labore possem perficere: vtrumque cum summa iucunditate ad me recepi. Quid
 enim? sanctissimo martyri, martyrum etiam multorum praconi, ingenij: doctrinae &
 industriae ministerium, quod scio quam sit exiguum, sed quaecumque tamen id sit, non
 letarer exhibere? Iam vero Cordubensem hinc gloriam augere, praeclarum munus, quod
 ea de causa eidem comparabas, locupletare, perpolire, & aliquantisper illustrare non
 delectarer? Et quamuis Cordubae nostrae causa, cui tanta hinc gloria querebatur, iucun-
 dissimum mihi hoc ipsum acciderit: tū etiam sancta Ecclesia Toletana (cuius maiestas
 primum totius Hispaniae sublimis, multis etiam alijs nominibus summā merito vene-
 rationem habet) dignitatem & sanctum splendorem inde praeterea ignoto antea &
 redidit incrementum ex auctum delectat. Ex iisdem enim D. Eulogii operibus intelleget,
 ipsummet sanctum martyrem antisistem suum fuisse, atque Vuisiremiro sanctissimo
 archiepiscopo, & per vniuersam Hispaniam celebratissimo successisse. Horum duorum
 suorum praesulum, tanta gloria praecellentium, quemadmodum ante hac notitiam nullū
 habueras: ita nunc habuisse magno opere letabitur. Ego verò vtroque nomine quic-
 quid habui libens impendi, quicquid potui, propensus contuli, Deo in primis auctore,
 quem in hoc ipsum supplicis prece obsecraueram. Id quale fuerit, labor ipse noster indica-
 bit: ut hic commemorare opus non sit. Tantum id ipsum Deo Optimo Max. in primis
 confecto, D. Eulogio, & celebratis ab illo martyribus deduco, Cordubensi gloria caelesti-
 bus emolumentis hinc ad aucta offero: & praesantia tua, Antistes celeberrime, tuis au-
 spicijs, tuo etiam beneficio ceptum laborem, quanto opere potui, cumulatim re-
 fero. Vale, Praesull illustrissime, & hoc tuo tanto bono diutius
 frueris. Compluti anno Domini M. Dlxvij.

Mense Nouembri.

OPERV M INDEX.

*Cum in vetuste exemplari operum series praeposita & admodum perplexa haberetur, iussu
de causis in hunc modum visum est ipsam dirigere.*

Vita S. Eulogij, per aluarum Cordubensem scripta.

Hymnus & epitaphia eiusdem martyris, eodem authore.

Diui Eulogij libri tres de martyribus Cordubensibus, Memoriale martyrum ab au-
thore nuncupati.

Apologeticum eiusdem pro gestis sanctorum martyrum Cordubensium.

10 Exhortatio eiusdem ad martyrium, duabus virginibus Flora & Marix, iam in carcere
pro Christi confessione comprehensis scripta.

Eiusdem epistola ad Williesindum Pompelonensem Episcopum, in qua peregrinationem
suam in Galliam commemorat.

Item epistolae aliquae eiusdem martyris.

Coronidis loco adiecta sunt, quae a seculi vndecunq; eruta potuimus de S. Pelagio, S.
Eugenia, S. Dominico Sarraeno, cum multis eiusdem socilis martyribus, non
multis annis post Eulogium Cordubae ob Christi fidem eorumatis.

Multa etiam de Cordubae antiquitatibus ad finem libri cum chronologia adiectimus.

20 DE VOCABVLIS FICTIS ET NOVATIS, ET

Toto D. Eulogij sermone.

Divi Eulogij ingenium quantum fuerit, quanta doctrina excoltum, ipsius opera plene sa-
tis edocent. In signum praeterea sacrarum literarum peritiam cum multis indicij pos-
si in sancto martyre deprehendere, felix tamen in explicandis & exproffisso expiendis
testimoniis, quae adducit, dixeritis illam in primis declarabit. Stylus etsi pauci semper &
sepe suavis, longe inferior est tantae ingeni & nativae eloquentiae magnitudine: carum, sentias mul-
tities hac ope destitui. Degeneraverat nimirum iem ubique laetis sermonis praeslantia & paritas, cuiusq;
30 claritatem multa sordes obscuraverant, & nostra clades apud nos magis obruerant. Fuit potius in tam dura
captivitate & miseria, quam per centum ac quinquaginta ferme iam annos tempore D. Eulogij perpetua-
batur, laude dignum sit, quod vir sanctus praestare in hoc genere potuit, quam culpa imputandum quod
non est assequutus. Quendam etiam proprium & peculiarem stylum iam sibi illa tempora effecerant, in
quo laudis & gloria sui eminere. Argutiam subtilitatem, vehementiam nominibus, atq; aliquem in rebus
magis subtilitatem impetum, non possi non succedere. Sed verborum & totius sermonis negligentia egregi-
os conatus dolores retundit & obscurat. Nec religione quadam reverenter tacti nihil emicare volumus:
tamen scilicet & novarum verborum & phrasium catalogum hic apponere duximus necessarium.
Una atque alia vice. Dico vobis veritate. Hispanismi.

40 Monachorum vitam oblectari, pro oblectari vita monachorum. In ante. In amplem.
Consultum gerere, pro consulenti, aut prospicienti. Libri series has causas innatescit, ut sit actum.
Praconabile. Precari. Perpendulus. Gloriositer. Discola.

Decisus, pro occisus, aut obruncatus. Itur, pro itinere seu via. Et itam neutro genere pro in-
cessu in Nemo Marcello reperitur.

Prophetismus, ut Christismus. Incultio, pro ruditate seu barbarie sermonis.

Adaptus, pro adeptus est. Medice, pro medicoriter. Epistolatum, per epistolas. Lunatum, per
singulos menses. Metabolum, pro spatia. Victoriare.

Pasare verbum, nam pasam pro quiete antiqui dixerunt. Eremitas, pro eremo seu solitudi-
ne. Officiotus, pro munere. Oramen, pro prece. Victimare, tanquam victimam offerre.
Suspirare, salutare. Deliquium, pro peccato. Optio pro occasione, iem pro petitione.

50 Fundicium, pro venditio.

Grassedo, pro crassitudine. Sol, pro die. Multiplicus, pro multiplex. Versibilitas, pro
mutabilitate & inconstantia. Duemau, sibiliter. Combinatus, pro imbutus.

Ingitas, pro perpetuitate. Dibello, pro rebellis. Peseffatine. Presentialiter. Dulco-
ratus. Repriorari. Antiepi. Fulcimen. Nexietas.

Taxatum, pro narratum. Compasitare, pro formare, & veluti sapere facere. Pusillitas, pro
parvitate. Mandialis. Disfortundo. Et quaedam alia ad hunc modum.

Genera consuetudinis peracrisi, numeri in nominibus & verbis neglecti: & tota inde Latini ser-
monis structura dissipata, describentium, non auctoribus fuisse vitia, est manifestum. Lactica nos omnia
eiusmodi emendamus: cum in reliquis nihil nobis permiserimus.

QVI STATVS CHRISTIANÆ RELIGIONIS
CORDVBÆ SVB ARABVM IMPERIO
D. Eulogij tempore fuerit.

*Corduba
Maurorum
regni sedes*

CVPATA Ab Sarracenis Hispania, multis de causis Barbari victores Christianis pepercunt. Illud quoque eos in primis commouit, quod magnus lateque diffusas Hispaniæ prouincias accolis ipsi implere non poterant. Vt igitur rescerent, qui agros colerent, confueta mercimonia exerceerent, & tributa principi persoluerent: Christianos in Hispania quoscunque potuerunt, conseruauere. Relictus tamen fuit religionis cultus, templa multis locis intacta permanserunt: libereque permillum, vt Christiano ritu eadem frequentarent. Cordubæ vero maior Christianorum numerus relictus, maiorem etiam religionis cultum retinuit. Io vniuersum namque ea ciuitas multis modis ab Mauris iam inde fuit nobilitata. Sedes regni totius, quæ Hispalis paucis annis constiterat (referentibus Rasi & Ruderico Toletano Antistite in Arabum historia, quæ nondum est exculsa) per Abdalazim Muçin Hispaniæ administratione successorum eo fuit translata. Ibi arcem, ibi templum, nunc etiam inter totam gentem edificia toti orbi admirandum crexerunt: scholas & philosophiarum, & publica doctrinæ gymnasia (vt est in Alfonso regis historia, quam Generalem dicunt) esse voluerunt: & regni caput constitutam sublimi vndique magnitudine & maiestate exulebant. Sed longum sit, si omnia percernere velim, quæ eo tempore ad Cordubensium ciuitatis amplitudinem & maiestatem collata sunt. Verum enimvero quanquam quicquid Barbari poterant claritatis nostræ vbi eo tempore certatim inferrent: multo tamen illam Deus Optimus Maximus maiori splendore inelctam esse voluit: cum captiuam, oppressam, & multis malis afflictam Christianorum ibi Ecclesiam religionis cultu, fideique catholice amore maxime fecit excellere. Vt quæ martyrum cædem diu antea interrogata oobilissima fidei Christianæ germina, & vberissimos fructus protulerat: nunc sacri cruoris exundantibus riuis plenius imbuta, præstantior sibi gloriæ coronam in caelis pararet, ciuiumque suis firmum certumque apud Deum patrociniū maiori cumulo in omne æuum compararet. Id quale quantumque fuerit diuini largitatis beneficium, diui Eulogij libri fufius & vberius declarabunt.

*Concilium
Cordubæ
regni
tamquam
Cordubæ*

*Titulus
Christi
ianorum
Cordubæ*

Et quoniam Cordubam, cum Imperij Arabici domicilio & sede ibidem constituta, summa omnia Hispaniæ iura tam sacra quam prophana immigrarunt: Christiani religionis dignitas atque potestas, quæ quoque fuerunt, eo etiam ex tota prouincia sese transtulerunt. Non quod Toletana Ecclesia, vt fuit olim, & nunc quoque est, eo tempore totius Hispaniæ primas esse deberet, caputque Christianæ apud nos religionis haberi. Non quod metropolitanum suum Hispalensem Cordubeosis Ecclesia non agnoscere. Sed quia tyranni cum omnia possent, & ad sese omnia reuocarent: eo conueniente ad concilium reliquos annis ites cogeant, ibique de quibuscunque cuperent rebus & consultare, & statuere volebant. Indicio suo duo concilia Cordubæ per illa tempora congregata. Alterum, cuius D. Eulogius meminit, ab omnibus Hispaniæ metropolitanis cum subditis Episcopis celebratum: alterum, cuius in Sampsonis abbatibus Cordubensium, de quo suo loco dicemus, Apologetico mentio fit. Et quoniam hanc, quam dico maiorem potestatem miserabili profecto de causa habere Cordubensium Ecclesia videbatur: ideo multo plura ibidem templa, basilicæ, monasteria virorum ac feminarum, & permansisse, & denuo ex edificata fuisse D. Eulogij scripta testantur. Operpretium fuerit ad Dei omnipotentis gloriam catalogum hic iam sacrorum locorum, qui Cordubæ fuerunt, ex D. Eulogij præsertim libris apponere. Et intra urbem quidem hæc fuisse memorantur.

Sancti Aiceli martyris Cordubensium basilica, vbi sanctum eius corpus quiescebat. Sancti Zoily martyris Cordubensium basilica, in qua sanctum eius corpus erat tumulatum. Sanctorum trium martyrum Cordubeosum Fausti, Ianuarij, & Martialis basilica. vbi eorum cineres asseruabantur. Huius templi mentio etiam est in præfatis annalibus, quos in initio liber ille Compostellanus habuit, de quo in Dominico Sarraceno martyre dicemus. Ibi ita legitur. Era M. xxxij. Octauo Kalendas Ianuarij captus, & lanceatus fuit Comes Garfia Fernandi à Sarracenis, inter Alcocer & Langa in riba de Dorio. Et quinta die mortuus fuit, & ductus ad Cordubam, & sepultus in Sanctos tres, & inde ductus fuit ad Caradignam.

Basilica

Basilica sancti Cypriani.

Basilica sancti Genesij martyris.

Sanctæ Eulaliæ virginis & martyris basilica, quæ ex 10. cap. lib. 3. Mem. Sancti aſtrui non potest intra Cordubam fuisse.

EXTRA VRBEM.

Sancti Christophori martyris monasterium, vbi trans flumen propinquum, in parte Meridiana.

Cutecularenſe monasterium in montibus vrbi vicinis, diuæ Mariæ virgini ſacrum.

Tabanenſe cœnobium, ipſo diui Eulogij tempore conſtructum in iisdem montibus;

10 Pilecellarienſe monasterium ſancti Saluatoris: & ipſum etiam eodem tempore iisdem in montibus conditum, cuius etiam hodie rûinæ viſuntur.

Armilatænſe cœnobium; ad Armilatæ fluminis ripam in montibus ſancto Zoylo dicatum.

Sancti Felicis martyris monasterium in oppido Froniano eorundem montium.

Monasterium ſancti Martini in montibus ad locum Roiana.

Sanctorum martyrum Iuſti & Paſtoris cœnobium in montibus ad viculum Leuilenſe.

Palma oppidum, Annanellos vicus, & alia quædam oppidula, quæ nominantur, ſua templa habuere, inter quæ Colubris dictus vicus ſanctorum martyrum Coſmæ & Damiani habuit eccleſiam.

15 Fuit etiam prope Cordubam templum ſancti Sebaſtiani.

In his, atque aliis multis templis, quæ nominate diuus Eulogius hoſi potuit, præterquam quod ſacta fierent, docendi quoque cura & erudiendi quam plurimos conſuetudo perfeuerabat. Id docet multis locis diuus Eulogius, & in eiſdem vita Aluarius: vbi etiam apparet non vulgarem illum doctrinæ cultum, ſed ſupra capitiuitatis & miſeriarum, in quibus debebant fideles, tempora præcellentem. Ipſa templa etiam intra urbem ſuas turres, ænea ſua cymbala habuere, quibus Dei plebem aſſidue conuocabant. Et durat adhuc Cordubæ exiguum vnum, ab illis vſque temporibus, vbi ſuo loco referemus, conſeruatum. Sacerdotes, monachi, ſactæ virgines, peculiari veſte, legitimoque cultu amiſti, deſonſerunt in publico conſpiciabantur. Quæ omnia ex diuo Eulogio

30 atque aliis duobus eiſdem ſæculi ſcriptoribus, ſunt manifeſta. Neque ſine pretio tamen, & recentibus ſemper exactionibus, vt idem ſanctus martyr & alij tradunt, conceſſa fuere. Vnum illud tantummodo mortis etiam in terminatione fuerat Chriſtianis vetitum, ne pſeudoprophetam eorum Mahometum maledictis inceſſerent, aut legi ſuæ cum probro detraherent. Hoc vno fideles Chriſti abſtinerent, Arabum templa non intrarent, tributa perſoluerent: tuti, & pene liberi poterant permanere. Nam & Comitum dignitas ſemper Cordubæ inter Moſarabes perfeuerabat: vt ex Samſone

Martyr 10
tempore
noto.

Eximius
noto
Corduba.

Abbate, & Cypriani Cordubenſis epigrammaribus, per hæ ipſa tempora ſcriptis conſtat: & quod in diuo Eulogio legimus, publico exceptorum munere idem fungebantur Chriſtiani, atque inter Tyrones Regiorum, de quibus ſuo loco dicemus, Regiis annoniſ, vt ipſis ſancti martyris verbis vtar, veſcebantur. Ex Samſone Abbas, cum de Setuando Comite initio libri ſecundi agit, aperte Comitatum Cordubenſem nominat. Vt intelligere debeamus, Gothorum more Comitum Cordubæ Moſarabibus Chriſtianis datum, qui eis præſeſſet. Ius inter eos diceret, & controuerſias aliquas leuiiores, & neque ad publicam Regis maiestatem, ſiſcumve Regium pertinentes, decideret. Eius enim dignitatis Gothorum tempore, quod ex eorum legibus præſertim conſtat, hoc fuiſſe proprium & peculiare, vt vrbes regeret; cum militiæ munia Duces imprimis obitent. Et inter ſacerdotes etiam præter abbates, qui, vt diximus, templis præerant, Archidiaconi, atque Archipreſbyteri nomen & dignitas perdurabat. Cyprianus enim in illorum ſuorum epigrammarum titulis Archipreſbyterum ſedis Cordubenſis ſe appellat.

Eximius
noto
Comes.

35 Archidiaconi mentione ab eodem ſactam mox referemus. Illud etiam ſcitu dignum, in templis etiam noſtorum publicas Cordubæ bibliothecas fuiſſe: vt facile quibus poſſit intelligere quanto doctrinæ ac dote noſtri flagrant. Vnam ſcrinilis etiam in ſignem, quam in ſancti Aſceli templo Adulphus Comes reſpoſuerit, idem Cyprianus Archipreſbyter longo epigrammate celebrauit. A lierius etiam meminit, quam ipſe Saturnino Archidiacono magna ex parte perſcripſit.

Archidiaconi
noto
Archipreſbyteri
Moſarabes
Corduba.
Bibliotheca
ſancti Aſceli.

Adulphus
Comes.

Saturninus
Archidiacono.

Sarraceni
quædam
opere
Moſarabes
hæc dicuntur.

Sed enim, cum hæc ita ſint, Chriſtianorum tamen contactum referente diuo Eulogio, tamquam in ipſo contaminarentur, Sarraceni proſus deuitabant: & ab illorum pueris noſtri indigna multa in publico patiebantur. Tributa veto grauiffima fuiſſe, non.

*Moçarabes
fuit Chri-
stiani des-
titur, quod
Moçarabes
quia mura-
trabatur
dignit. Ro-
doricus de
Christo/rope
Tolosa lib. 1.
cap. 11.*

idem sanctus Martyr ingemiscit, & illud in primis, quod singulis mensibus soluebatur Novis etiam tributis Christiani Moçarabes onerabantur. Adeo ut de oblationibus omnium Ecclesiarum partem solvere, novo tributo excogitato, cogerentur. Quod Samson de Sernando Christianorum Cordubæ Comite, sed nefatio homine loquens, his verbis deplorat. Exinde omnes basilicas vrbis prædictæ tributarias fecit esse: & impurushostis de purissimis oblationibus fidelium in vñs templi collatis Dominici thesauros fisci inhiatus est ampliare. Ut spoliando mensam Christi, & dicendo palatia fisci, videretur aquam sitientibus auferre, & amplissimo maris sinu infundere: sicque æquum est, ut venale sacerdotium sustinentes ipsæ basilicæ, non more solito dignos recipere, & indignos queant sacerdotes repellere. Et quæ sequuntur. Hæc autem sex ro octove annis post diui Eulogij martirium facta fuisse, suo loco, plenius de Samphone agentes demonstrabimus.

CATERVM quamvis Christianorum ecclesiã Cordubæ congregata diui Eulogij temporibus, ut dicebam, in dira captivitate tot tantisque solariis templotum, monasteriorum, doctrinæ, & exemplorum in sanctissimis viciis allevaretur, ut non omnino capta, aut deserta videri posset: illud tamen habuit verum ac solidum de diuina benignitate solatium, illo maiori beneficio magnam persensit Dei misericordiam: quod multi ex ea martyres eo tempore prodierit, qui veram fidem in viuis sua morte confirmarent: mortui etiam viuentibus suo patrocinio Dei clementiam propitiam redderent. Qui autem, quotque fuerint, diui Eulogij libri, & quæ his nos adiunximus, latius ostendent.

AD LECTOREM.

*V*ius diui Eulogij vite duo habuimus exemplaria. Alterum cum sancti operibus in vetustissimo Ouetensi ad finem coherebat. Alterum mihi benigne commodauerat Michael Ruizius Agagra, serenissimorum Bohemie Principum Rodulphi & Ernesti a secretis, adolescent ingenio & literis ornatissimus, & in peruestiganda omni antiquitate studij & diligentie singularis. Fuit is etiam codex literis Gothicis in membranis descriptus, & quod multum indicium apparebat, isdem vetustissimus. Plura continet poemata, Dracontij nimirum de opere sex dierum libros duos, cum diui Eugenij tertij Archiepiscopi Toletani supplementis: Coryppi grammatici Africani ad Iustinum Imperatorem libros quatuor: eiusdem diui Eugenij epigrammata, & quædam alia. In fine vite hæc diui Eulogij sunt adnexa. Ouetensis codex nullum titulum habuit huic operi præfixum. Ille alter hunc præferebat, quem apposuimus. Sed Era computatio fuit varie in margine signata, cum abrafo numero, ut apparebat, alter fuisse superscriptus. Annus Dominice Incarnationis recte fuit signatus. Inde nos & ex Astronomica nostratatione supputandi (cuius nobis opportunitatem Aluarus ad finem operis, quemadmodum ibi apparet, præbuit) utrumque recte signauimus, & astruximus. Nomen etiam Regis in titulo mendose fuit ascriptum. Abderrahman enim legebatur: cum ipso mortuo, Mahomad eius filius diuum Eulogium, quod ex eiusdem libro tertio constat, martyrio coronauerit: & Aluarus etiam ipsum Regem Mahomad nominat. Ipse Aluarus nobilis admodum, & illustri genere videtur fuisse: siquidem serenissimi titulo ipsum non semel compellat Eulogius. Quod idem præceptorem sum etiam vocat, humilitatis est prorsus: cum fuerint, ut confestim legenti apparebit, condiscipuli. Quinimo & per catacrismum quandam Aluarus Doctor dicitur, homo laicus & conuicio, quantum conicere datur, innexus, cui huiusmodi titulus minime eo tempore poterat competere.

VITA VEL PASSIO BEATISSIMI MARTYRIS EVLOGII

PRESBYTERI ET DOCTORIS, QUI PASSVS EST

Era DCCCXCVII. Anno Incarnationis Domini

DCCCLIX. sub rege Mahomad, die

quinto Idus Martij.

10

Authore Aluario Cordubensi.

BEATISSIME Martyris & Doctoris Eulogij passionem disponens scribere, prius vitam eius putavi dirigendam in ordine, quam sui finis agonem. pulcherrimum designare: vt quis vel quantus fuerit ante lectoribus innotescat: & sic deinceps adeptum ex merito palmam victoriz, euidentissimis ^{et clarescat} elucescat indicis. In cuius operis principio Domini fretus & Re-

demptoris nostri auxilio, profiteor me nō audita & dubia, sed visa & per me probata retexere, quoniam, grata Dei cooperare, à primæuo adolescentiæ flore charitatis dulcedine, & scripturarum amore vno vinculo concordii innexi, huius vitæ, licet non pari ordine, tamen pari affectu in cunctis quæstionibus duximus iugum. Sed ille sacerdotij ornatus munere, pennis virtutum in sublime euectus, altius euolabat: ego luxuriz & voluptatis luto confectus, terra tenus repens hætenus trahor. Et inde est, quod non incerta, & quorumcumque hominum narratione comperta, sed mecum gesta, & per me cognita narrare disposui. Quia sicut de incertis temere referre sententiam, periculosum fore profiteor, ita de cognitis subprimere ea, quæ nosci debent, vacuum periculis esse non reor. Est quoque & laudabilis pro exemplo prædicanda omnibus veritas, & nihilominus detestanda Rhetoricorum composita falsitas. Quoniam melius est de multis præclaris nihil facinoribus dicere, quam ex parvis bonis multa falsa disserere: tutiusque est, omnia, quæ gesta sunt, præterire, quam ea, quæ non fuerunt, aliqua fingere. Et mitius errat, qui non malitiæ voto, sed segnitie saltu vera subprimit, eo, qui diserte falsa confingit. Veritas enim, si studio veritatis, & non vanæ gloriæ iactantia dicitur, dicenti coronam implodit: falsitas autem, si ab aliquo intentatur, coniectantem occidit. Et ideo sicut me veritatem dicentem remunerandum esse congaudeo, ita falsitatem si dixerō, condemnandum esse non nego. Quibus ergo causis ad falsitatem retinendam insilirem, ipse non habui, qui veritatem in omnibus, non mendacium remunerare cognoui.

IGITUR beatus martyr Eulogius nobili stirpe progenitus, Cordubæ ciuitatis Patritius senatorum traduce natus, ecclesiæ ministerio mancipatur, sancti ac beatissimi Zoily æde deferuiens, & in eiusdem collegio clericorum vitam deducens, multis & clarissimis virtutibus floruit, magnis & laudabilibus operibus viguit. Ab ipsis enim incunabulis literis ecclesiasticis hærens, & quotidie per studia bonorum operum crescens, perfectionem adeptus est, ac super omnes coætaneos doctrinæ scientiæ clarens, & eruditionis lumine florens, magistrorum doctor est factus. Quippe qui mentem senilem parvulismo corpore gerens, vincebat etsi nō ætate certe scientiæ vniuersos. Erat tamen studiosissimus scripturarum scrutator, & intensissimus sententiarum investigator. Ita vt nihil scripturæ præponeret sanctæ, nihil magis eligeret, quam in lege Domini meditari die ac nocte. Nec contentus magisterio doctorum suorum, alios si quos forte audiret, procul positos, requirebat: & ne offenderet proprios, furtim se horis, quibus poterat, subtrahebat. Nam & abbatem bonæ recordationis & memoriæ Sperandium ^{opinabilem & celebritate doctrinæ præconabilem virum sæpius inuisebat, auditorioq; more ex illius ore disertissimo dependebat. Qui ipso tempore totius Barhizæ fines prudentiæ riuulis dulcorabat. Ibi eum primitus videre merui, ibi eius amicitiz dulci inhaesi: ibi illi indiuidua sum nexus dulcedine. Etiam namque iam dicti illustissimi viri auditor: & dum frequentius eius limina tererem, incultumq; ingenium acuerem, tandem refectione diuina huius tanti viri societate coniungor. Et catenatim t infolubili nexu non innector tantum, sed vnior: factique sumus auditores viri, inquisitores veri, amatores nostri. In tantum vt illa ætas indocta sibi non concessa præsumeret. Agebamus vtrique scripturarum delectabilem lusum, & scalum in lacu nescientes}

regere, Euxini maris ctedebamur fragori. Nam puetiles contentiones pro doctrinis, quibus diuidebamur, non odiose, sed delectabiliter epistolatim in inuicem egimus, & rhithmicis versibus nos laudibus mulcebamus: & hoc erat exercitium nobis melle suavius, fauis iucundius, & in ante nos quotidie extendentes, multa inadibili tentare
 10 † in scripturis, puerilis immatura docibilitas egit. Ita vt volumina conderemus, quæ postea ætas muta abolenda, ne in posteros remanerent, decreuit.

dam auct

*Eulogius
professor
dictus fa-
dus.*

SED † cum iam annos iuuenturis adringeret Eulogius, diaconij ministerio fungiratur, atque in breui merito vectus ad superos, gradu presbyterij sublimatur: moxq; magistris ordine & vitæ moribus sociatur. Quanta illi humilitas, quanta bonitas, quanta inhæserat charitas, amor omnium ostendebat. Ex bine cæpit se acriori vitæ austeritate
 10 constringere, & modestiæ legibus in vniversis actionibus perornare. Scripturis vacare diuinis, & corpus suum vigilis acieiuniis castigare, monasteria frequentare, cœnobio inuisere, regulas fratrum componere. Hinc inde cuncta eo modo curare, quo, si fieri posset, vtrobiq; adesset. Ita clericarum agens proprium, vt regularem ordinem non dimitteret alienum: ita monachis adbatrens, vt clericus probaretur. Ita in clero degens, vt monachus videretur, vtrobiq; aptus adcurrens, & vtrarumq; professiones vnus sufficientissime complens, curtebat sæpius ad cœnobiorum sacratissimos greges. Sed ne proprium ordinem contemnere putaretur, ad cletum iterum remeabat: in quo dum aliquod tempus peristeret, ne virtus animi curis secularibus eneruaretur, itidem monasteria repeteat. Hic doctrina oris ecclesiam ornans, illic vitam propriam † ex-
 20 cutiendo decorans, in † cunctis virtutibus positus, viam sæculi mœrens incedebat, & anxius: & quotidie ad cœlestia volare cupiens, corporea sarcina grauebatur. In tantum vt Romam ire disponderet, vt adolescentiæ nauos lachrymis, & peregrinationis itinere domaret, immo domitos deleteret: se decee omnes hinc inde insitimus, & eum magis corpore quàm animo retinemus.

*evangelizans
inuit*

*Propria
in Romana.*

*7
Recessit
descriptis
per*

*Eulogius in
cartis mis-
sit
Sera & Ma-
ria virginis
& martyri.*

VERVM dum ista & alia referuntur, tandem Reccassfredus episcopus super ecclesias & clericos quasi turbo violentus insiluit: omnesq; sacerdotes, quos posuit, carcerali vinculo alligauit. Inter quos vt electus aries ducitur, & cum Põnifice suo vel aliis sacerdotibus vincitur. In qua retrusione magis orationibus & lectionibus operam dedit, quam vinculis. Ibi sanctis virginibus Floræ & Mariæ, pro fide comprehensis, illud
 30 documentum Martyrale vno libro composuit. In quo eas ad martyrium verbis tenacissimis solidauit, easque & per se verbis & per epistolas mortem contemnere docuit. Seque, suosque socios, earum suffragiis vinculo soluendos commisit, quod & obtinere mox post sextum diem passionis earum promeruit. Nam ille octauo Calendas Decembris expleuerunt martyrium, sacerdotes vero Domini tertio Calendarum earundem
 8 solutionem adepti sunt. Extat super hoc inlustriore stylo confecta, & mihi his diebus directæ epistola, passionem earundem virginum, & ereptionem sacerdotum ipsarum
 9 virginum meritis continentem. Ibi metricos, quos adhuc nesciebant sapientes Hispaniæ, pedes perfectissime docuit, nobisq; post egressionem suam ostendit. Inde & mihi
 40 pro libris illis, quos in defensionem martyrum dederat, epistolam facundo loquutionis genere dictatam direxit. Nam cum omnes, qui cum eo erant sacerdotes, vacarent otio & quieti, ille non noctibus, non diebus à lectione cessabat, noctes diesq; ingeminans, scripturarum mella lambens, & ore & corde spiritaliter ruminans.

(Dionysius)

*Eulogius
martyr
cruentus & cal-
lor.*

*ad dū mar-
tyrj, &c.*

Cap. 2.

VERVM operæpretium reor, si paulo altius incedentes, tempore persequutionis qualiter probatus extiterit, inseramus. † Nam dum episcopi, sacerdotes, clerici, & sapientes Cordubæ in martyrio nuper exorto deuio calle incederent, ac rimoris impulsu pene fidem Christi, si non verbis, nutu tamen negarent, hic tamen inadibilis nunquam vacillare, vel tenui est visus susurro. Sed omnibus pergentibus ad agonem occurrens, vniuersorum animos roborans, cunctorumq; ossa venerans & componens, in tantum ardecebat: † vt dore martyrij & ipse in ceutor ipsis diebus videretur esse martyrum. Pro quo rectitudinis zelo multis extitit contumelis propulsatus, magnisq; terroribus fatigatus. Nam vnus ex proceribus illum impetens, & minis exasperans, diuino iusto iudicio in reprobum sensum conuersus, fidem, quam tenens nescius impugnabat, mox miser & stultus amisit. De quo plenius in libro Memoriale Sanctorum tertio iam dictus beatissimus disposuit. In quibus libris & passionem sigillatim martyrum claro fonte loquutionis explicuit, & prosequutione sufficienti quæcūq; acta sunt in martyribus domini & dicta, sequuturis generationibus propalaui. Quantus autem, vel quam excellens fuerit scientia, luce clariora eius pandent opuscula, quæ sale Attico & profatice lepore, immo diuina inspiratione composuit.

Se redetundum est ad Reccafredi episcopi tempora, & qua arte à sacrificio se suspendit, ne eius glutinaretur error, proferendum. Namque ipsis diebus enndi ei & vi & potestate additi, iussu tegio subditi, inique videbantur hosti adiancti: & qui priori insurrectione aduersi & erecti contra eum itererunt, tunc terrore & conciti, quasi familiariter habebant non mente, sed corpore: nec dilectione cordis, sed compulsionem terrores, & ne aditus ei nocendi daretur in amplius. Ita quoque Rex contra hos defensionis legibus necessitatem induxerat, & liberum arbitrium interpollans, omnes truci subdidit hosti. Cuius historiarum veritas in alio opere enucleatius dissetur.

Nunc vero huius admirabilis viri tantum enodare sanctissimam cupimus attentionem. Is enim graui instinctu dolotis, dum vndique circa se dolosum cerneret ipsius episcopi grassari ingenium, & ceteros ei communicantes deprehenderet, nec resiliendi sibi copiam inesse videret, nec amouendi licentiam (utpote si de iussoribus datis) remanere sibi cōspiceret: cepit se graui a deterere gemitu, magnoque intrinsecus ut diximus martiri dolore. Sed nutu Dei contigit, ut quadam die presenti Episcopo beati Epiphanijs Capriz Salaminjs Episcopi, Ioanni Episcopo Hierosolymitano directa epistola legeretur. Quam ego cuidam diacono præceperam legere: in qua idem beatissimus pontifex Orogenis nenias arguens, & ordinationem cuiusdam presbyteri in monasterio iam dicti Hierosolymitani assignatam se consecrati defendens, causam ordinationis retexit, beatissimumque presbyterorum Hieronymi & Vincentij continentiam sacrificandi laudando innexuit. Quam narrationem tum iam dictus Eulogius audita mente magis attripiens, quam suscipiens, & sibi à Deo datam occasionem cognoscens, ingenti vulnere quasi percussus, ab intimo corde trahens suspiria, meque intuens, conuersus Episcopo dixit: Siluerna Ecclesiarum, & fidei nostræ hoc egerunt columen, quid nobis facere cōuenit, quos delicti onera grauiter deprimunt, & affligunt? Cognoscat ergo vestra paternitas, interdixit à me ipso mihi sacrificandi licentiam. Sicque huiusmodi ingenio tempore Reccafredi se ipse suo ligauit arbitrio. Cuius professionis licet hoc modo ordinem sumeret, delectabili tamen & vlu perfundus, nolebat postea statum reiectum recipere. Sed Pontifex proprius in tantum eum & amissum officium sacrificandi compulsi repedare, ut eum anathemate ferire non vereretur, nisi citius redire promitteret.

Er erat vir ille in omnibus professionibus principaliter, & non medie decoratus, cunctis ex æquo deferuens, & cum præiret omnes scientia, humilior certe etiam infimis videbatur. Clarus vultu & honore præcipuus, eloquentia fulgidus, & vitæ operibus luminosus. Incitator martyrum & laudator, tractator peritissimus & dictator. Quis ardorem ingenij, quis decorem eloquij, quis fulgorem scientiæ, quis affabilitatem viualem officij, quocunque poterit prudentiæ dicere flumine? Quæ enim illi non patuer volumina? quæ potuerunt eum latere ingenia catholicorum, philosophorum, hæreticorum, nec non & gentilium? Vbi libri erant metrici, vbi profatici, vbi historici, qui eius inuestigationem effugerent? Vbi versus, quorum ille ignoraret canota: vbi hymni, vel peregrina opuscula, quæ eius non percurreret pulcherrimus oculus? Quotidie enim noua & egregie admiranda quasi à rudibus, & fossis effodiens, thesauros elucidabat iouissos. Quanta docibilitas tam pretioso munere ornata & inesset animæ, quanta & inexhausta cura solertis, nullus sapiens comprehendere poterat. Et o admirabilis suauitatis mentis, nunquam priuatim scire aliquid volēs, nobis omnia præstabat. Vitiata corrigens, fracta consolidans, iniustata restaurans, antiqua repriorans, neglecta renouans, & quæque poterat ex antiquis viris gesta competere, satagebat operibus adimplere. Seueritatem Hieronymi, modestiam Augustini, lenitatem Ambrosij, patientiam Gregorii in corrigendo errores, in sustentando minores, in demulcendo maiores, in suffrendo horrores, vnus idem se multipliciter varium exhibebat.

Nunc ei sufficit monasteria patriæ sue inuisere, quin potius occasione fratrum suorum, qui ipsi diebus in Franciæ finibus exulabāt, indepant viam arripuit, & in Pampilonensium territoria vltro progrediens, monasterium sancti Zachariæ ingressus, & aliorum cenobia ipsarum regionum gliscienti voto percurrens, multorum patrum est amicitia dulcoratus. Quorum conuersationem in epistola, quam Episcopo Pampilonensi in carcere posuit dedit, nominatim locatimue digessit. In quibus locis multa volumina librorum reperiens abstracta, & pene à multis remota, huc remeans, suo nobis regressu adduxit. Ibi beati Odoarij est fructus conloquio, cui centum quinqueginta regulas monachi militabant. Inde secum librum Ciuicatis beatissimi Augustini, & Aeneidos Virgilij, siue Iuuenalis metricos itidem libros, atque Flacci & Sannarapœmata, seu Porphyrij depicta opuscula, vel Adhelelmi Epigrammatum opera,

25 necnon Auienni fabulas metricas, & hymnorum catholicorum fulgida carmina, cum
 26 multis minutissimarum cantarum ex sanctis quaestionibus multorum ingenio congru-
 27 gatis, non priuatim sibi, sed communiter studiosissimis inquisitoribus reportauit. Idem
 28 praeterea fulgorem operis & cotusationem ingenij resplendentibus seminis presen-
 tialiter cunctis sequentibus, & vidualiter sequentibus, specificis semper ostentans in-
 diebus, & luminosis deducens vestigiis, vbiq; lucidus gradiens, vndiq; fulgidus redi-
 ens, limpidus, dulcoratus, nectareus, C H A I S T I coronatus emicabat omnibus fa-
 mulus.

* Hoc loco
 aliquid de
 episcopo dicitur.

19 Frustran-
 tes archie-
 piscopus To-
 letanus.
 Evlogius e-
 lectus To-
 letanus ar-
 chepiscopus.

Nunc illud omittendum in hoc opere restat, quod post diuinæ memoriæ Vuisse-
 miri Toletanæ sedis episcopi, in eandem sedem ab omnibus comprouincialibus, &
 cōfinitimis Episcopis electus, & dignus est habitus, & pro reatu omnium comproba-
 tus. Sed dispositio diuina, quæ eum sibi ad martyrium referuabat, quibusdam repagu-
 lis obuiauit. Cumque iam ipsa communis electio eum sibi consecrare in episcopio ad-
 clamaret, retum obuiantium aduersitate impediti, alium sibi eo viuente interdixit
 eligere. Qui licet argute frustraretur ab ordine, tamen non priuatus eiusdem ordinis
 munere. Siquid episcopatum celestem adeptus est, dum per martyrij gloriam Chri-
 sto coniunctus est. Omnes namque sancti Episcopi, non tamen omnes Episcopi sancti.
 Ille vero sanctitatem per crucis fusionem inueniens, Episcopij ordine fungitur, dum
 cœlo ꝑ tecepus, æternis promissionibus muneratur.

2000

Cumque huius virtutibus & dogmatibus insigniretur, & omnibus quasi lucerna
 super candelabrum posita, ac veluti ciuitas in montis sita cacumine procul altius emi-
 carer, & vt doctus scriba de thesauro domini sui noua & vetera vniuersis familiis præ-
 uideret, in sacerdotibus primus, in confessoribus summus, in iudiciis residens non
 extremus: tandem voti compos effectus, diuina sibi cooperante elementa inopinato
 iudicio, sed deliberatio studio euectus est ad superna. Et ea, quæ à martyrib; fuis postu-
 lauerat lachrymis, & per tota sua opuscula morte sparserat precis: obtinere meruit o-
 peribus sanctitatis. Quod verius poterit noscere, qui ipsa eius egregia opera curauerit
 legere. Et quoniam expedit, & dignum vobis visum est pro vilitate legentium, & pro
 annuo festiuitatis suæ recursu, passionem eius breuiter explicare: ideo sequestratim,
 pure & syncretice agonis sui pulcherrimum induximus finem.

Ab hinc passio eiusdem.

21 Ab archie-
 piscopo dicit
 in opib; ad
 D. Evlogij
 in f. 106. b
 Mahomad
 Arabum
 Rex.

22 Ecce ipsa sub
 hoc Regis
 persequuntur.

23 Christopho-
 rus marty-
 r. Aurelius C.
 Felix mar-
 tyr.
 Flora mar-
 tyr.

Leontia
 virgo.

24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

Impore igitur, quo serua dominatio Arabum calliditatis astu omnes fides
 Hispaniz misere deuastabat, quo Rex Mahomad incredibili rabie & ef-
 frenata sententia Christicolum genus delere funditus cogitabat, multo
 terrore eruentissimi Regis mutuentes, eiusque insaniam modificare ni-
 tentes, portruent voluntatis iniquæ officium diuersis & exquisitis occasionibus gregem
 Christi impetere tentauerunt. Plerique Christum negando se præcepto commi-
 serunt: alij duris tormentis agitari, commoti sunt. Potro alij florenti virtute stabili-
 sunt, & fundati. In cuius (vt diximus) tempore martyrium fidelium cotusando resplē-
 dit, & error negantium fluctuauit. Nonnulli enim, qui fidem Christi tantum menti-
 bus retinebant, in finitū Dei quod celauerant, luminositer & patule proferebāt. Nul-
 lo disquirente ad martyrium profluentes, & coronam sibi ex tototibus rapientes. Ex
 quibus, Arabs genere, B Christophorus exstitit, cuius passionis ordine malib; digetis
 cogitamus. Sed & ex eorum numero B. Aurelius & sanctus exstitit Felix, qui cū vxorib;
 ad passionis gloriam post multa & prolixa latibula prodierunt. Ex ipsi seriam florens
 virtutibus Flora virgo beata, quæ contemnens secularum labilem pompam, æternam
 metuuit sine fine coronam. Quorum hic noster sanctissimus Doctor agonem singillatim
 exposuit, & actus vitæ quæ coruscis sermone explicauit.

Hoc tempore puella nomine Leocritia quædam genere nobilis, meut nobili-
 or, ex Gentilium fece progenita, & ex luporum visceribus prodita. dudum per quandā
 sibi genere proximam Christo dicatam nomine Litiosam, aquis salutaribus dincta, &
 occulte fide Christi induta enituit, odoremque nectareū notitæ suæ cunctis adspatit.
 Etenim cū ad iam dictam religiosam in annis insitit morte propinquitatis recurreret,
 eamque quib; illa sermonibus poterat, quotidie instrueret, tandem respectione cælesti
 fidē Christi mente suscepit: & ardore amoris susceptam pectore conseruauit. Quæ dū
 ad annos sapientiz veniret, & scientiz contingeret lumina: fidem illam, quam teneris

simis institutis occulte dicerat, quotidie fomentis spiritualibus auctam in ampli-
us crescentem alebat, primum occulte, deinceps patule & aperte. Quam parentes se-
dule admonentes, & nihil omnino proficientes, conati sunt eam flagellis & verberibus
impetere, vt quam per blandimenta amouere non poterant, saltim terroribus coerce-
rent. Sed ignis ille, quem Christus in corda fidelium misit, nullis minis cedere nouit. In
hoc conflictu dum diebus vapulari & noctibus, seque acerrimis impetendam vltio-
nibus & duris vinculis prae pediram videret, metuens ne non propallata publice fide,
cauterio vteretur perfidiae: per internuncios beatissimo Eulogio, opinatissimo iam mul-
tis talibus operibus viro, vel sorori eius Anuloni virgini Deo dicare causam suam innotu-
it: & quia ad tutiora loca fidelium, in quibus fidem suam posset interrita propallare, ire
vellet, exposuit. Illico beatus Eulogius solitum officium recognouit: & vt erat fautor
anhelantissimus Martyrum, hanc exire clam per eosdem in tertuntios ordinauit. Illa
concite artem fingens, & parentibus quasi consentiens, nostramque fidem verbis im-
petans, & data opera omnia selecta ornamenta induens, sequi more illorum quasi placitu-
ra & nuptura saeculo offensus, nisi esse orum inflectere animos, & sibi exosos comere gres-
sus. Cumq; sibi omnia iam tuta inesse prospiceret, ad nuptias quorundam propinquorum suorum,
quae ipsius agebantur diebus fingens, vt eidem officio congruit, ornate procedere,
celeri cursu se beatissimo Eulogio, vel sorori eius Anuloni tutanda exhibuit. Quam mox
grato animo suscipientes, occultendam probatissimis tradiderunt amicis. At ubi pater
eius & mater expectantes filiam non viderunt, delusos se ingemilcentes, rabie inaudita
& dolore inuiso se ipsos cruciantes, cuncta disturbant, vniuersa contaminant curren-
tes per ignotos & cognitos, & potestatiue, ac iussione Praefidis, quosque impetendos
putabant, carceribus & vinculis onerabant, viros, mulieres, confessores, sacerdotes, de-
uotas, vel quos poterant flagellis & carceribus affligere, si quo modo possent filiam
suam per hanc & ampliora recipere. Ille vero sanctus immobilis ei loca diuersa muta-
bat, & ne traderetur onis luporum in manibus, omni intentione curabat. Illa tamen
ieiunium & vigiliis insistens, & cilicio membra tegens, vel puluere cubans, seueri mem-
bra corporis elimabat. Sed & vir beatissimus, cum reuerentia nominandus, Eulogius, 28
nocturnas vigilias adpetens, & in basilicam sancti Zoily terratenus prostratus orans,
noctes in somnes ducebat, auxilium Domini & fortitudinem virgini imprecans, & se
per hanc exercitia Domino consecrans.

Inter hanc vitio serenissima beati Eulogij germana, quae ardenti desiderio diligebat,
videre voluit, & ad eorum habitacula nocte deuenit, reuelatione Dei prouocata, & audi-
taria consolationis perducta, vt vno die tantummodo com eis moraretur, & iterum ad soli-
talia cubila repederet. Quibus & retulit, sibi vna & alia vice orati liquore mellis os reple-
tissimum fuisse, & se non ausu temerario expnissse, sed inglutuisse, & talem elementi admirando
speciem referebat. Cui ille sanctus hoc esse praesagium, regni coelestis dulcedinem per-
fruendam, dissuulit.

Vixit dum alio die redire virgo disponderet, actum est, vt comes itineris non
4° hora sueta, sed in lucente aurora veniret. Nec potuit aditum exiundi habere, quippe
quae nocturno tempore, pro euitandis insidiis solebat incedere. Prouisum est, vt ead-
em die usque dum sol metae sui luminis terrae subduceret, & nocturnae tenebrae quierodi-
nem operam indulgerent, virgo Dei eo, quo manebat loco, persisteret. Humano
quidem consilio, sed diuino retinebatur iudicio: vt & suam sibi coronam, & beato Eu-
logio imponeret gloriæ diadema. Nam eo die, nescio cuius instinctu, quoruque insidiis
& proditione locus praefidi latibuli indicatur, & à militibus, ad hoc missis ex impro-
viso omnis illa eorum habitatio circumdatur. Actumque est, vt electus & praedestinatus
martyr praesentia iuxta aduisset. In cuius praesentia iam dictam virginem educentes, e-
umque vna pariter comprehendentes, verberantes, multisque contumeliis affligentes,
5° iniquo praefidi, & scelerato iudici praesentarunt. Quae mox iudex per flagella occidere
cogitans, truculento vultu & impatienti animo vehementi furore accessus, furiosus ver-
bis interrogat, virginemque cur domo retinuerit minitando disquirat. Cui libentissime &
patetissimè, more loquutionis suae, splendide rei veritate hoc ordine pandit. Praeses, or-
do nobis praedicationis iniunctus est, & nostrae huius fidei conuenit, vt disquirentibus
à nobis lumen fidei porrigamus, nullique ad vitæ itinera properanti, quae sancta sunt,
denegemus. Hoc sacerdotibus competit, hoc religio vera depolcit, hoc etiam
Christus Dominus noster nos docuit: vt quisquis sitiens fidei haurire flumina volue-
rit in duplo potum inueniat potius quam quem quæsiuit. Et quoniam hæc virgo fidei san-
ctæ regulam à nobis inquirere visa est, necessarium extitit, vt & illi nostra eo t se liben-

tius adplicaret intentio, quo eius in amplius incendetur affectio. Nec decuit talia desiderantem terere, præsertim illi, qui ad hoc Christi electus est munere. Vnde & vt possit mihi extitit, illustrari, & docui: & fidem Christi viam regni celestis exposui. Quomodo & tibi, si me disquirendum putasses, libentissime facerem. Tunc præfetur, bido vultu virgas inducere iussit, eum minitans flagellis perimere. Cui sanctus dixit, Quid istis virgis exercere cupis? Animam (inquit) tuam per has educere volo. Gladium (ait) acue & compone, pro quo animam à vinculo corporis expeditam ei reddas, qui dedit. Nam flagellis membra dissecare non extimes. Et mox clara inuentione & sufficienti eloquio salstatem vatis sui & legis improperans, & prædicationis verbum ingerens, & vitæ moribus illustratus, quæ te dementia huic mortifero casui, obliterato naturali vitæ amore, committere compulsi? Audi me obsecro, & ne præcipiti casu corruas. Dic tamen verbo in hora huius tuæ necessitatis, & postea tua, vbi vbi poteris, vt te fide. Pronuntium te nusquam inquirendum Cui beatissimus martyr subridens: & (inquit) si scire potuisses, quanta fidei nostræ cultoribus maneat reposita: Ant si possem, quod meo retineo, tuo committere pectori: tunc iam non me à proposito reuocare conareris, sed libentius te ab hoc mundiali honore amouere cogitares. Et cœpitis Evangelij æterni verbum porrigere, & prædicationem regni constanti libertate infundere. Qui illico eum nolentes audire, gladio iubent transigi. Cumque duceretur: vnus ex eunuchis regis alapa eum percussit. Cui ille alteram faciem præparans, obsecro (inquit) vt hanc iterum verberando, priori coarques. Quam cum secundo feriret, ille patiens & mitis iterum priorem parauit. Sed impetum militum ad locum occisionis deducitur, vbi genua in oratione curuans, & manus ad cœlos extendens, signoque crucis totum se muniens, paucis verbis intra se orans, cœuicem mucroni terendit, & celeritè mundum contemnens, vitam inuenit. Complevit martyrium suum quinto Idus Martij, die sabbato, hora nona. Et o felcem & admirabilem nostro sæculo virum, qui & præmisi in multis sui operis fructum, & reliquit in virgine se sequendum. Secum victoriz vexillum manibus eleuans, & manipulum laboris sui pro se Domino libans, oblationem puram, & pacificas hostias offerens, & in se, quæ alios docuerat, Christo rerum Domino repræsentans. Mox vero vt proiectum est cadauer è loco eminentiori inducitur aluci, columba miro candore niuescens, videntibus omnibus, secans acra pennis, super corpus martyris aligerans sedit. Quam omnes missilibus petris hinc inde abigere conantes, & nihilominus consistentem repellere non valentes, manibus voluerunt cominus effugare. Sed illa in circuito corporis non volans, sed saliens, super turrim corpori imminentem propius resedit, & ad corpus beatissimi viri vultum conuertit. Nec silendum est miraculum, quod ad laudem sui nominis Christus est super corpus martyris operatus. Etenim vnus Aethigitæ ciuitatis incolæ, dum inter ceteros palatinum lunaticum mansionis seruitium ageret. Ibi que cursum suum vigiliis expedit, nocte aquam potare desiderans, surrexit, & ad prominentem canalis ductum, qui super illa loca producit, peruenit, vbi vidit desuper super corpus eius, quod deorsum facebat, sacerdotes miro candore niuentes, luminaria coruscantia retinentes, & pfallentium more psalmos grauiter recitantes. Qua visione perterritus, ad mansionis locum magis fugiens, quam rediens, repedauit. Et socio quæ omnia renuntians, cum eo iterum ad locum reuerrere voluit: sed iam secundo cernere illud non valuit. Cuius beatissimi caput quæ alio die curiositas Christianorum redemit, corporis vero reliquias tertio die collegit, & sub vmbra beatissimi martyris Zoyli tumulauit.

BRATISSIMA vero virgo Leocritia multis oblectationibus delinita, multisque promissionibus impulsata, tandem diuino munere soliditate fidei roborata, quarta post eius martyrij die extirpit decollata, acin flumine Bæthiis proiecta. Sed aquis nec submergi potuit, nec celari, credito enim corpore pergens, mitum omnibus visum præbuit. Et sic à Christianis educta, in basilica sancti Genesij martyris, quæ sita est ad locum Tertius, exiit tumulata. Hic fuit beatissimi doctoris Eulogij finis: iste admirabilis exitus, huiusmodi plenius opere transitus.

NUNC restat in fine voluminis Regi omnium sæculorum gratias agere, qui ab initio fidei suam ornans martyribus Ecclesiam, dat laus virtutem, & de se nihil præsumentes perducit ad gloriam sempiternam. Ipse Domino nostro gloria & imperium per infinita semper sæcula sæculorum. Amen.

At nunc quia sermone pedestri & inculta oratione agone **Doctotis nostri** & Martyris nostri ^{aliqui ad dicunt Eulogium esse.} ^{serm.} ^(explorantur) ^{amici} ³⁴ expleuimus: testat, vt ad eundem amicissimum nobis patronum, quasi ad audientem, & precibus nostris presentem, sermonem vertamus, & familiaritatem nostram ei cognitam referamus. Certe potens est audire rogantes, & patrocinari miseris, & afflictis: si merita nos adiuuauerint propria, si delicta non obuiauerint dura, si affectio hoc postulatuerit pura. Ergo martyr Dei excelsi, dulcis nomine Eulogi, Aluatum tuum clamantē inrende: & quem hic tenuisti charitate ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰ ¹⁰⁰¹ ¹⁰⁰² ¹⁰⁰³ ¹⁰⁰⁴ ¹⁰⁰⁵ ¹⁰⁰⁶ ¹⁰⁰⁷ ¹⁰⁰⁸ ¹⁰⁰⁹ ¹⁰¹⁰ ¹⁰¹¹ ¹⁰¹² ¹⁰¹³ ¹⁰¹⁴ ¹⁰¹⁵ ¹⁰¹⁶ ¹⁰¹⁷ ¹⁰¹⁸ ¹⁰¹⁹ ¹⁰²⁰ ¹⁰²¹ ¹⁰²² ¹⁰²³ ¹⁰²⁴ ¹⁰²⁵ ¹⁰²⁶ ¹⁰²⁷ ¹⁰²⁸ ¹⁰²⁹ ¹⁰³⁰ ¹⁰³¹ ¹⁰³² ¹⁰³³ ¹⁰³⁴ ¹⁰³⁵ ¹⁰³⁶ ¹⁰³⁷ ¹⁰³⁸ ¹⁰³⁹ ¹⁰⁴⁰ ¹⁰⁴¹ ¹⁰⁴² ¹⁰⁴³ ¹⁰⁴⁴ ¹⁰⁴⁵ ¹⁰⁴⁶ ¹⁰⁴⁷ ¹⁰⁴⁸ ¹⁰⁴⁹ ¹⁰⁵⁰ ¹⁰⁵¹ ¹⁰⁵² ¹⁰⁵³ ¹⁰⁵⁴ ¹⁰⁵⁵ ¹⁰⁵⁶ ¹⁰⁵⁷ ¹⁰⁵⁸ ¹⁰⁵⁹ ¹⁰⁶⁰ ¹⁰⁶¹ ¹⁰⁶² ¹⁰⁶³ ¹⁰⁶⁴ ¹⁰⁶⁵ ¹⁰⁶⁶ ¹⁰⁶⁷ ¹⁰⁶⁸ ¹⁰⁶⁹ ¹⁰⁷⁰ ¹⁰⁷¹ ¹⁰⁷² ¹⁰⁷³ ¹⁰⁷⁴ ¹⁰⁷⁵ ¹⁰⁷⁶ ¹⁰⁷⁷ ¹⁰⁷⁸ ¹⁰⁷⁹ ¹⁰⁸⁰ ¹⁰⁸¹ ¹⁰⁸² ¹⁰⁸³ ¹⁰⁸⁴ ¹⁰⁸⁵ ¹⁰⁸⁶ ¹⁰⁸⁷ ¹⁰⁸⁸ ¹⁰⁸⁹ ¹⁰⁹⁰ ¹⁰⁹¹ ¹⁰⁹² ¹⁰⁹³ ¹⁰⁹⁴ ¹⁰⁹⁵ ¹⁰⁹⁶ ¹⁰⁹⁷ ¹⁰⁹⁸ ¹⁰⁹⁹ ¹¹⁰⁰ ¹¹⁰¹ ¹¹⁰² ¹¹⁰³ ¹¹⁰⁴ ¹¹⁰⁵ ¹¹⁰⁶ ¹¹⁰⁷ ¹¹⁰⁸ ¹¹⁰⁹ ¹¹¹⁰ ¹¹¹¹ ¹¹¹² ¹¹¹³ ¹¹¹⁴ ¹¹¹⁵ ¹¹¹⁶ ¹¹¹⁷ ¹¹¹⁸ ¹¹¹⁹ ¹¹²⁰ ¹¹²¹ ¹¹²² ¹¹²³ ¹¹²⁴ ¹¹²⁵ ¹¹²⁶ ¹¹²⁷ ¹¹²⁸ ¹¹²⁹ ¹¹³⁰ ¹¹³¹ ¹¹³² ¹¹³³ ¹¹³⁴ ¹¹³⁵ ¹¹³⁶ ¹¹³⁷ ¹¹³⁸ ¹¹³⁹ ¹¹⁴⁰ ¹¹⁴¹ ¹¹⁴² ¹¹⁴³ ¹¹⁴⁴ ¹¹⁴⁵ ¹¹⁴⁶ ¹¹⁴⁷ ¹¹⁴⁸ ¹¹⁴⁹ ¹¹⁵⁰ ¹¹⁵¹ ¹¹⁵² ¹¹⁵³ ¹¹⁵⁴ ¹¹⁵⁵ ¹¹⁵⁶ ¹¹⁵⁷ ¹¹⁵⁸ ¹¹⁵⁹ ¹¹⁶⁰ ¹¹⁶¹ ¹¹⁶² ¹¹⁶³ ¹¹⁶⁴ ¹¹⁶⁵ ¹¹⁶⁶ ¹¹⁶⁷ ¹¹⁶⁸ ¹¹⁶⁹ ¹¹⁷⁰ ¹¹⁷¹ ¹¹⁷² ¹¹⁷³ ¹¹⁷⁴ ¹¹⁷⁵ ¹¹⁷⁶ ¹¹⁷⁷ ¹¹⁷⁸ ¹¹⁷⁹ ¹¹⁸⁰ ¹¹⁸¹ ¹¹⁸² ¹¹⁸³ ¹¹⁸⁴ ¹¹⁸⁵ ¹¹⁸⁶ ¹¹⁸⁷ ¹¹⁸⁸ ¹¹⁸⁹ ¹¹⁹⁰ ¹¹⁹¹ ¹¹⁹² ¹¹⁹³ ¹¹⁹⁴ ¹¹⁹⁵ ¹¹⁹⁶ ¹¹⁹⁷ ¹¹⁹⁸ ¹¹⁹⁹ ¹²⁰⁰ ¹²⁰¹ ¹²⁰² ¹²⁰³ ¹²⁰⁴ ¹²⁰⁵ ¹²⁰⁶ ¹²⁰⁷ ¹²⁰⁸ ¹²⁰⁹ ¹²¹⁰ ¹²¹¹ ¹²¹² ¹²¹³ ¹²¹⁴ ¹²¹⁵ ¹²¹⁶ ¹²¹⁷ ¹²¹⁸ ¹²¹⁹ ¹²²⁰ ¹²²¹ ¹²²² ¹²²³ ¹²²⁴ ¹²²⁵ ¹²²⁶ ¹²²⁷ ¹²²⁸ ¹²²⁹ ¹²³⁰ ¹²³¹ ¹²³² ¹²³³ ¹²³⁴ ¹²³⁵ ¹²³⁶ ¹²³⁷ ¹²³⁸ ¹²³⁹ ¹²⁴⁰ ¹²⁴¹ ¹²⁴² ¹²⁴³ ¹²⁴⁴ ¹²⁴⁵ ¹²⁴⁶ ¹²⁴⁷ ¹²⁴⁸ ¹²⁴⁹ ¹²⁵⁰ ¹²⁵¹ ¹²⁵² ¹²⁵³ ¹²⁵⁴ ¹²⁵⁵ ¹²⁵⁶ ¹²⁵⁷ ¹²⁵⁸ ¹²⁵⁹ ¹²⁶⁰ ¹²⁶¹ ¹²⁶² ¹²⁶³ ¹²⁶⁴ ¹²⁶⁵ ¹²⁶⁶ ¹²⁶⁷ ¹²⁶⁸ ¹²⁶⁹ ¹²⁷⁰ ¹²⁷¹ ¹²⁷² ¹²⁷³ ¹²⁷⁴ ¹²⁷⁵ ¹²⁷⁶ ¹²⁷⁷ ¹²⁷⁸ ¹²⁷⁹ ¹²⁸⁰ ¹²⁸¹ ¹²⁸² ¹²⁸³ ¹²⁸⁴ ¹²⁸⁵ ¹²⁸⁶ ¹²⁸⁷ ¹²⁸⁸ ¹²⁸⁹ ¹²⁹⁰ ¹²⁹¹ ¹²⁹² ¹²⁹³ ¹²⁹⁴ ¹²⁹⁵ ¹²⁹⁶ ¹²⁹⁷ ¹²⁹⁸ ¹²⁹⁹ ¹³⁰⁰ ¹³⁰¹ ¹³⁰² ¹³⁰³ ¹³⁰⁴ ¹³⁰⁵ ¹³⁰⁶ ¹³⁰⁷ ¹³⁰⁸ ¹³⁰⁹ ¹³¹⁰ ¹³¹¹ ¹³¹² ¹³¹³ ¹³¹⁴ ¹³¹⁵ ¹³¹⁶ ¹³¹⁷ ¹³¹⁸ ¹³¹⁹ ¹³²⁰ ¹³²¹ ¹³²² ¹³²³ ¹³²⁴ ¹³²⁵ ¹³²⁶ ¹³²⁷ ¹³²⁸ ¹³²⁹ ¹³³⁰ ¹³³¹ ¹³³² ¹³³³ ¹³³⁴ ¹³³⁵ ¹³³⁶ ¹³³⁷ ¹³³⁸ ¹³³⁹ ¹³⁴⁰ ¹³⁴¹ ¹

miserericordia quocumque vite termino consummatus, mereat ita celestia indiffraga communiter tecum possidere gaudia, sicut hic pari fletu & gemitu terrena maceratus angustia; traxi diuturna & longa suspiria. Ut etiam aequali datum est mihi fulgere gloria, saltem vel delictorum meorum mihi inlata sit venia. Quatenus non poenali doleam barathro merfus, sed in celesti gaudeam requie tibi, vel ceteris dominis meis sociis tuis, condonatus. Amen.

HYMNUS IN DIEM S. EVLOGII

presbyteri, quinto Idus Maij.

*versus
polifera*

1

Almi nunc† redeunt festa† polifera

Nostri Eulogij martyris inclyti:

Solvamus Domino carmina principi

Concentu fidei cælico munere,

Laudamus varia musico carmine,

2

Quæ non sunt Domini prædita lumine:

Hic nunc sat melius res pia panditur;

Quum Christum resonant chordulæ metricæ.

ut omne his

† Hic nunc est animus magna revolvere:

Splendenter anhelat balsama fulgide

Gliscens egregia clangere libere,

Vt† dulci roboet musica flamine.

salutis

Bellator Domini, verbo potentior,

Doctrina & pariter sine celebrior:

Christi sic igitur gloria cingitur,

Vt florens vigeat† licet in æthere.

huius

3

Rektor dum populos docte reficeret,

Gypsum, quum† diceret; fragmine† ptodire:

Turbam multiplici germine lauream,

Celesti rutilus agmine pronehit.

*decorat
perdita*

4

Vltus sic Domini zelo, fidelium,

Converrens fluidos mores rebellium,

Ad discens opibus munere nobili,

Abstractos barathro sublimat æthere.

Sed iam cum meritis digna rependere

Christus cunctipotens vellet, Leocritiam.

Recte mox lepīdam virginem extulit,

Quæ clarum famulum axe recondetet.

*Præstat
mon*

5

Tunc celsus solitum rite solatium,

† Præstat, & placidum compe remedium,

Cultum† tunc fidei dogmate ingerit,

Aduersus populus iusta rebellio.

Optum

6

Extemplo præonans prædo peranxius

Conturbat patriam, iussive plebium.

Pereunctas plateas longe revoluitur,

Quod princeps rabidos excitus imperat,

Regnantem tumidum respuit inclyta

Celestis famuli mens Deo prædita:

Tandem præcipiti & ductu notabili

Comprehensus, sonuit mox quoque libere,

Optum

7

† Dicens, o præceteres temixe implum,

Christum æthereum credite principem,

Vatem impudicum recte repellite,

Qui tantos populos igne recondidit.

Optum

8

Gaudens hæc resonet culmine gnaulte,

Necnon & alia† conquerens fortia,

Hunc mandant gladio vertice tundere,

Ne sancta valeat turba recipere.

Optum

VITA DIVI EVLOGII.

431

Adest intrepidus belliger annuens,
Tundunt quem alapis, sed rogat horridum;
Extendens faciem, verbere vt alteram.
Alternans, gemina palma relideret.
Tunc signo fidei pectora servulus
Armat deifice aurea, † roseo
Colla † lactentia sanguine prædita,
Incuruat Domino, instat, & obsecrat:
Sic istu gladij sydere conditur,
Sic verbo fidei clare reuoluitur.
Adesto miseris, quæsumus affatim.
Perplexos precibus soluere concite.
Adfiste gemitis poscimus excitis,
Insilectens famulis nunc quoque numinals
Auditum placidum, † atque serenius
Mentem, vt precibus sancte refocillet.
Vt rector delectat regna ferocia,
Conculcet validus dogmata impia,
Adspiret fidei comptæ refulsio,
Qua cæli referet culmina fulgida.
Vt torquens hæresis longe reiliat,
Vt cultus Domini altius emicet:
Rectores patriæ flores redoleant,
A duersos cuneos libere ventilent.
Sit vita populis, sit quoque prouida
Sanctis religio periuge tempora,
Sit trino Domino gloria sedula
Æternum dominans inclyte sæcula. Amen.

purpure
lactente

sereno

6 Post hæc superiora in altero exemplari sequentia erant continuata.

Translatio corporis Sancti Eulogij presbyteri.

Translatio facta est Sancti Eulogij Martyris & Doctoris, in basilica Sancti Zoyli titulo principali, Calendas Iunias Era Dcccxcviii. Celebratur autem dies natalis eius in supradicto eoto, eo quod omni tempore in diebus quadragesimæ occurrat illius solennitas.

Epitaphium Sancti Eulogij.

Hic recubat lepidus martyr, doctorq; refulgens
Eulogius, lumen, dulce per sæcula nomen.
Qui zelo fidei rutilans, virtute † priorum.
Accensit animos magno fulgore virorum.
Hic maeste celebrat libris præconatur & hymnis;
Et vita † rigidus, & sine sole eoruscus.
Qui temens fluida, eonscendit lucida cæli.
Nec morte periit, sed viuit se de perenni.
Credite quæso mihi, viuit, per sæcula, viuit.
Quisquis celesti lætatur gloria regni.

perlapsum

rigidus,

Oratio Aluari.

Nunc te sancte togo, recolas vt nomen amici;
Quem tua hic tenuit duleis amicitia fixum.
Aluari extremi, qui multa eladereati
Infectus vitis pergit per deua mundi.
Prex tua hunc † teneat lapsam ad pascua vitæ,
Vt solite sancto digno nectatur amore,
Quo tibi coninectus mansit per sæcula charus,
Præsta Deus deorum regnans per sæculis. Amen.

repulsi.

SCHOLIA IN DIVI Scholia in Diui Eulogij vitam.

- 1** **ET DOCTORIS.)** In Concilio Casarenſiſano 1. cap. 7. decretum huius verbus ſuis ſcriptum. Ne quis Doctōris nomen ſibi imponat præter huius perſonas, quibus conceſſum eſt, ſecundum quod ſcriptum eſt. Hinc diuus Eulogius Doctōr in Eccleſia Cardubenſi & habitus eſt, & vocatus. Et paulo poſt Aluarius notat, Eulogium inter magiſtros fuiſſe eo etiam tempore aſſiſtum, quo ſuit præbyter ſacellus. ipſe quoque Eulogius Præſidem alleguens, hoc ipſum non ſemel de ſe reſtat. Caſarenſianum concilium primum notari, quia tria in ea urbe celebrata in vtuſiſſimis exemplaribus habentur, quæ in regia Diui Laurentij canobus ſervantur.
- 2** **Ego luxuriz.)** Humiliter de ſe loquitur, cum tamen uxorem ſe deſiſſe velis indicare.
- 3** **Cordubæ.)** Hic & ubique non Carduba, ſed Cordoba ſuit ſcriptum in utroque exemplari, iuxta veterem illam illorum temporum veri nominis corruptelam, quæ iam, ut ſuo loco diximus, moleſtatur. Fuit etiam ubique ſcriptum, eccleſia, non eccleſia, ut agnoſcas hic quoque panlatim obrepentem Hiſpanam, quam nunc retinemus, huius nominis prolationem. Inuſitatus, adſerſus, & huiusmodi alia, quæ admodum in exemplaribus fuerunt, reliquimus.
- 4** **Senatorum traduce.)** Quod late in noſtra hiſtoria oſtendimus, poſt Gothorum & aliarum exterarum gentium in Hiſpaniam irruptionem, tria hominum diſcrimina Prævinciam totam inſoluere. Antiqui Hiſpani: Romani, qui ſe illi aliquot ante ſæculum immiſcerant: Gothis itidem Alani & Sueti cum reliquis: qui tamen uno nomine Gothis poſtea appellabantur. Hoc cum multi teſtimoniis pateat, legibus tamen Gothicis, quæ in foro iudicum, ut vocant, continentur, ſi manifeſtum. Poſteriores etenim Gothorum reges in legibus, Hiſpanorum populi in vniuerſum alleguentes, trium horum hominum diſcrimina ſeparatim nominant. Et apud Paulum Oſiſum eorundem eſt mentio. Cum autem nobiles, qui ex Romanorum eſſent ſtirpe velint intelligi, Senatores eorum illorum temporum ſcriptores appellant: Paulus Emeretenſis diſcimus, qui de Episcopis eius urbis ſcripſit: Samſon Abbas Cardubenſis, & cum Aluarius noſter Eulogius. Ipſum itaque hic * Patritium, & Romanorum ſtirpis credo ſignificari. Quod ſi quis per catacriſin nobilem tantum, non Romana originis Eulogium hic dici exiſtimet: ego cum hoc non contenderem. Mater D. Eulogij Elſabeth vocabatur, ut ipſe in epistoſa ad Pompelonenſem Episcopum ſcribit. Avus Eulogius itidem diſtus fuit, ut in Apologetico appellat.
- 5** **Sancti Zoyli xde.)** Huius templi mentio eſt alibi in D. Eulogij operibus. Eidem præſuit paucis poſt auium Samſon Abbas, de quo plura in ſequentiſſimis dici oportebit. In hoc D. Zoyli templo corpus eiusdem martyris ſuo tempore aſſervari D. Eulogius, & idem Samſon docent, De Samſone Abbate lib. 1. de Paulo Emeretenſis diſcimus initio libri 2. diſcimus.
- 6** **Sperandeuſ.)** Huius viri meminit lib. 1. & 2. Eulogius. Eius nomen varie in exemplaribus ſuit ſcriptum: Speræ in Deum, & Sperandeuſ.
- 7** **Tandem Reccaſſedus.)** Cum multa in uno loco D. Eulogius de ſua iſta calamitate, & in carcerem inſuſione commemorat, nunquam Reccaſſedi huius meminit: nec quia hoc fuerit tamuli: plane docet. Quantum ex ſequentiſſimis & ex Eulogij dictis poſſumus conſpicere: Reccaſſedus metropolitaniſſimus fuiſſe episcopum, cuius miſericordia Habbarrabegman rex Chriſtianis voluit compeſcere. Ille autem cui præſuo zelo inſinſit illi, aut inſideli metu compulſus eccleſiam Cardubenſem atque alibi exaniter aſſiſſus: episcopum Cardubenſem, cuius nomen uſquequæ produr, aliſque temporum manſus in vincula coniecit. Sed neque qua de cauſa liberi poſtmodum fuerint dimiſſi, memorant: neque nos aliunde poſſumus diſcernere.
- 8** **Extat ſuper hoc.)** Durat etiam adhuc hæc epistoſa. Ibi hæc omnia latius referuntur. Pariſter & illa altera, quæ in reſugio commemorat Aluarius, extat epistoſa.
- 9** **Ibimetricos pedes.)** Inuit D. Eulogium in carcere poſitum, hymnos iis carminum generibus ſcripſiſſe, quæ Hiſpani eo tempore eſſent incognita. Nimirum, ut max apparet, Horatii Poetæ opera ipſe nuper aduſcuerat, & illa iſtius carminum varietate, ſimilia tentare eſt aggreſſus.
- 10** **Namque ipſis diebus.)** En tibi Reccaſſedum in ſuſu regio eccleſiam aſſiſſiſſe. Eulogius autem ac ceteri veri Chriſtiani ei aperte reſiſtere tamenſi cuperent, pia cauſa, quam Aluarius non taceſcit, commotiſſi nolebant. Ceterum D. Eulogius, qui illum excommunicatum & ab eccleſia alienum merito exſiſſimabat, ſacris abſolvere toto illo tempore decreuit: ne ſe videlicet eius etiam labe reſpergeret, quæ cum ſori videretur conſentire. Satis autem indicat, quam non conſentiret, qui ita ſe conuincere. Neque tamen vitare omnino poterat Reccaſſedum: cum fideiſſimis, quos dederat, hæc ratione noceret.
- 11** **Cuius hiſtoriz veritas.)** Quam Aluarius hanc, quem reſert librum ſcripſiſſet, quo plenius omnia iſta diſceſſerat: hic innuere tantummodo contentus eſſet, ut tenui & ſubſiſſia iſta matetia ad nos tantum perueniret.
- 12** **Vt pote fideiſſimis datis.)** Apparet cauſe Reccaſſedum vadium internenti, ne ab ſe poſſet Eulogius, poſtquam vinculis fuerat exemptus, ſeruari.
- 13** **Beati Epiphani.)** Extat hæc epistoſa à diuo Hieronymo in Latinum ſermonem tranſcripta, & inter eius opera exiſſa.

- 31 Cui beatissimus martyr.) Expressis ad unum D. Eulogius, & vere impletis sancti senis Eleazari exemplum. Quod quia est ipsum perfectissimum, & dilanante divino spiritu secundissime perscriptum: lectu est dignissimum.
- 32 Complevit martyrium suum.) Mensis dies signatur, Martyr videlicet undecima: Sabbatum etiam fuisse dicitur: cum Era aut annus non fuerit ab Alvaro expressus. Hinc tamen iam, licet aliunde astrui non posset passum fuisse D. Eulogium anno Domini octingentesimo quinquagesimo nono, quem in titulo apposuimus, necessario petuit probatur. Illa enim anni Martyr dies undecimus in sabbatum incidit, neque aliquot retro annis in eam hebdomada diem inciderat, neque aliquot sequentibus sabbatum fuit occupatum. Neque extra hos non paucos annos pati potuit Eulogius. Nam tres quatuorve ante hunc annos ipse (quod ex suis libris patet) in vivis erat. Nostro autem hoc supputandi ratio, ubi hebdomada dies signatur, non vera solum, sed omnino etiam irrefragabilis, ex canonica cycli solarum conversione, & ex eo annorum & mensium defumitur observatione, quae cum ab initio sancti Christi videretur ecclesiae: postea Abbatibus Diversis, ut plerique tradunt auctores, doctissimo & diligentia in dilucidum & certiorum formam fuit disposita, & constituta. Ceterum quemadmodum inde nos ad certissimam hanc annos in historia supputandi & diverendi firmitatem, si quando hebdomada dies nominatur, rationem invenimus: in nostra historia, ubi ad Gothorum tempora pertinemus, late sumus praefati. Occasionem autem huius observationis nobis Petrus Appianus primum in suis Caesaris astronomico, & F. Osmontius Panamius vno atque altero loco in Fastis, olim praebuerant. Quae vero Gerardi Alericarii chronicon, superiori acino coniugatum, astronomicam etiam in supputando rationem, tametsi ab nostra ista diversa sit, per eclipsium numerum, quae apud historicos reperiuntur, notationes, videmus retinere. Et quia selesime est diu Eulogio locum ad dies in martyrum eade notare, unde anni plerumque assensu rationem & certitudinem demonstrabimus: ideo fuisse aliquando de toto hoc nostro inventu hic fuit differendum.
- 33 Lunarium mansionis servitium.) Mensuras significat exornas, quae in aere aperientur, cum finito mense, novis excubitoris praeiuribus succederent. Hoc enim adverbio temporibus illis effluere diuini etiam Eulogius aliquando utitur, & eo praefertim loco, ubi tributum Christianis per singulos menses impositum deplorat.
- 34 Et ad prominentem canalis ductum.) Prope artem proficiliacae ad fluminis ripam sanctum diu Eulogium eadem, prope turrim, quae Arcaram nunc appellatur: siquidem excubatur longius recedere non audeat. Et propterea artem haud dubie in erat sine fons sine aqua ductus, quem petebat. Alioqui potius causa in flumen, quod arcus illius fundamenta, cassissime potuit descendere. De ea autem arce loquitur, quae nunc etiam Consluba perditur. Ea enim iam fuerat edificata, quod ex Rasis Chronica, & ex peculiari Eudociae Tolosani Praesulis de Arabum rebus historia, quae nondum est excussa, aperte constat. Illud etiam est animadvertendum, praecipuum ingeni esse ab arcu platea in alveum fluminis: ut sit ab latere perclivum descendens.
- 35 In basilica sancti Genesii.) Huius templi & loci mentio non semel erit in diu Eulogio libro, in Apolog. Mart. pag. 22. b.
- 36 Dulcis nomine Eulogi.) Alludit ad Gratiam originem vocabuli. Eulogius enim bonus sermo interpretatur. Alioqui & amoris teneri udine, ita parvis Alvarum loqui.
- 37 Venon sitinquis.) Scripserat hac praecul dubio verba in aliqua ad Alvarum epistola Eulogius. Sed ea intercidit.
- 38 Ego autem mi dulcis Eulogi.) Offert iam hoc suum opus diu Eulogio: & dum attollere orationem fludet, multa ingenium, & accumulata, cito non potuit euidere, & tamidum quid, magis quam subire perfectis. Fertilitas numerum Cordubensis soli bene quoque ubertatem semper ingenii praestitit.
- 39 Construxi enim aere perennius monumentum.) Horatij versus tantum dissoluit: & ex recens leito opere aliquid affectum infigere. Horatij versus hic fuit in fine carminum: Exegi monumentum aere perennius, & c.
- 40 Bisam inq. commisitens.) In altero exemplari bysamo, in altero fuit visamo. Sed neutrum quid sit reperio.
- 41 Neque priscorum.) Locus in utroque exemplari corruptissimus, sicut etiam ademit divinisandi.

Scholia in Hymnum & Epitaphia.

- 1 Hymnus in diem.) Titulus qui fuerat in veteribus Codicibus, conservavimus. Est autem hic hymnus, quem admodum & epitaphia ab Alvaro, et ego excussum, composui. Carmen est quale illud, Sanctarum meritis inchoa gaudia.
- 2 Laudamus varia.) Sensus est: Solem ut carminibus varias res celebrare, quae ad Dei gloriam non pertinent: Quanto rectius carmina diuini laudibus, ut nunc contingit, impendantur.

Rektor

¹⁰ Rector dum populos.) Quatuor sequentes versus in utroque exemplari fuisse corruptissimos: 3
nos quocummodo potuimus ex coniectura & ingenio emendauimus.

Gypſum.) In antiquis libris ad hunc modum legebatur, Gypſum quum doceret fragmine produ-
re. Nos ſubſtituimus, Gypſum quum doceret fragmine produci. Sic verſus conſtat: Sic aliqui ſenſus elici-
tur, nempe iſte ex allegoria. Eulogius clamabat: Legem Moſes ad penitus introſiſſite: ipſe ſe cum ſua
determina turpitudine oſtendet & retegget. Quia ſi vas terrenum aut teſſaceum fractum docetis, quum
ſi frangeſca.

Vltus sic domini.) Hoc ideo dicit, quia aliquos ex martyribus parum constantes, & iamiam labantes, in fide confirmant. Quod alicubi ipse idem Eulogius testatur.

10 Translatio corporis.) Exemplar cum dñi Eusebii operibus cunctum, cum epitaphio f. 6
luminoso haberet, nihil habuit de eius translatione. In altero Michaelis Acagra basijja fuit. Cum
autem initio in hoc eodem templo fuerit, ut est in eius vita, sepulchus: intelligi nunc elevationem solen-
ni fieri facili. Nam ista verba: titulus principalis, non diversum templum, quantum ego possum in-
telligere, innunt, sed ab rege aliquando conditum significant. Et hoc sensu in concilio negotiorum fini-
buntur. Ceterum, vocabulum est ab Hispania nostra ex Latino, cunctum, depravatum: quod vetustissima
regum diplomata ostendunt, & lapides in quibus legitur: Rex fecit cunctum, & fecit cunctum, indifferenter.
Et multa huiusmodi.

20 Illud autem operis pretium fuerit animam uertere & expendere. Cum diuus Eulogius Martyrꝝ undecimo die interemptus, & Iunij primo fuerit translatus: cur in Martyrologio uideatur, & in Romano nuperime excusso & a dante, uiginti Septembris eius festum reponatur? Quin etiam Breuiarium Cordubense eodem die habet. Huius rei causam ego cum fuisse crediderim, quod cum eo ipso die, Septembris uidelicet uiginti sancti Eulogij presbyteri (cuius qui inter presbꝛos Eremi cultores insignis fuit) obitus fuisse annotatur, in libro qui, ita Patram uersitibus, & diuo Hieronymo ascribitur, & in Martyrologio Romano: quidam eundem illum & nostrum hunc Cordubensem esse credentes, ueritatis alioqui tenari, eodem die eius festum attribuerunt: & in Romano quidem utriusque eodem die festum notatur.

Illud etiam animadvertendum, V. suadum non potuisse D. Eulogio, & alterum eiusdem sacri martyrii Carduchensium, quorum frequenter in eius Martyrologio mentioni est, passiones scripsisse. Nam cum Carolo Magno suum Martyrologium opus dicauerit, quantum in iuuenis Imperatori admodum summi scripsissent, vix credibile est D. Eulogio superstitum fuisse. Restat, ut aliquis postea eius operi nosstrates hos martyres superaddiderit: qui certe ex diuo Eulogio non res solum, sed ipsa etiam eius verba aliquando depremissit. Romanum vero Martyrologium, siquidem diuo Hieronymo tribuatur, meminisse diui Eulogii & etiam eorum martyrium non potuit. Sed adiecta sunt omnia, quae de his sanctis inueniuntur, ut illi opus nouis & nouis acceperibus opportuinit. Idem dicendum de Brata martyrologio, qui diuum Eulogium dicentis amicus praefuit: & tamen Lepi & Aurelia solum mense Octobri ibi apponitur. Ad e. Nicomensi in Gallia Archiepiscopus legat profecto diui Eulogii libros. Nam & omnes ferme hos Carduchenses martyres in suo Martyrologio posuit, & quae paucis de his commemorat, hinc plane desumpta sunt. Et eius hostilia ad vicesimum post diui Eulogii martyrium annum protrahitur.

Hoc vero nostris tempore corpori diui Eulogij simul & Leocritia Oueti, in celeberrimo multarum diui Eulogij
 senilium corporum & reliquiarum sacro, quod Camerem senilium vocant, decetissime afferunt. & Lamentum
 40. Theca reconduntur bene magna, argente undique oblecta, signis perbellis exornata: in cuius sum-
 mitate haec littera argente insculpta & leuatur:

ANNO DOMINI MCCC. QUINTO JANVA-
RII DOMINVS FERNANDVS ALVARE
OVENTENSIS EPISCOPVS TRANSVLIT.
Elle tres dictiones de sunt. m. EVLOGII ET LVCRITIAE IN HANC CAPSAM ARGENTEA.

Neque dubium tamen esse potest, quin qua parte argenti subtractio fragmentum efficit, ad hunc modum
esset scriptum: **CORPORA SANCTORVM MARTYRV.**

Hanc vero argentariam arcam cum sanctis corporibus, ego, etsi indignus (quod summi benefici loco
50 militi à Deo Opt. Max. misericorditer tributum libentissime recele) sui meo oculis, non tam ferus iam
caligantis, quam spectaculis sanctitate perstricti, contemplantur: huius mihi manus, huius cor
mentibus vobis venerandis fuisse, hoc ipse annus Domini MDLXXII. cum Philippus II. Respo-
dentissimus, idemq; & cognominis & studiosissimus & religiosus vester Catholicus, sancta me & religiosi
in primis Principe dignissima legatione misisset, ad reverenter inveniendâ Sanctorum per Logisenses, Gal-
leas, & Astores corpora & reliquias: enclaudam, calum, & venerationem, si digna per eorumdem ma-
iestate esset, diligenter perquirendum, & reuocandam. Et ut omnem sancta eius legationis summam
breuiter complectar: providentissimamque & bene gratiam Regis erga suos maiores curam & sollicitu-
tudinem referam: habui etiam in mandatis, ut prorsum Hispaniarum Regum sepulchra perfice-
rem, ad dignè & honorifice essent curam tumulata corpora animaduertem: quam plene & accurate

is statim de his sacris tum anniversariis solemnibus, tum etiam quotidianis parentaretur, intelligerem. illud etiam superimminutum, ut bibliotheca omnibus publicis diligenter perillustris, veterum omnium exemplarum catalogum perscriberem, & ut diligenti custodia asservarentur, munerem. Sed ad Sanctorum corpora redeo.

Reu Affen-
sus.
Dulcidius.
Reu Stale-
mod.
Amant.
Ermenegil-
do archiepi-
scopo.
Sancta Le-
cacia sancti-
simi.
Rudericus
Guterrius
miraculis
fatis.
Alfonso
Magna.
Archidia-
coni orato de
sancta Eudo-
gia, & Le-
cacia.

Celebrat etiam sancta Ovetensis ecclesia festum translationis horum duorum sanctorum corporum: in cuius matutinis lectionibus scriptum est, quo pacto Ovetum fuerint adducti. Rex Affensus (quotus fuerit non referunt) Dulcidium quendam legatum ad regem Mahomad Cordubensem misit. Is opera Samuels eiusdani (qui se hanc ipsam translationis historiam scripsisse testatur) advenit, ipsa sancta corpora adeptus, Ovetum tandem peritit. Rex vero simul cum Ermenegildo, Ovetensi tunc temporis Archiepiscopo in sancta Leocadia sacello, saxo sepulchro subitis altari exanato, quod nunc etiam vacuum emissus, eadem beata corpora theca expressa inclusa, decenter cum solemnibus pompa reposuit. Miraculo paulo post paralitici sanati consequuntur est.

Multo vero post tempore Rudericus Guterrius Ovetensis archidiaconus, diserte ore mutui repente sacellum, horum sanctorum martyrum interuentu, quorum patrocinium suis interne precibus implorat, necesse fatetur. Eius miraculi occasione sacellum est, ut sepulchro extracti, & theca argentea denovo reconditi, in sanctam Cameram, quem admodum retulimus, eleuarentur. Hac ibi. Ceterum ex Ermenegildi Archiepiscopi, & Mahomad Regi, mentione intelligimus, Regem Affensum huius nominis tertium, cognomento Magnum, fuisse cum, ad quem Corduba sancta corpora fuere perlati. Nec ex auctor carmina etiam apponere, quae incomptissimarum & respueriarum in eo festo decantantur, quamvis rude quiddam & incultum sonent: cum Hispana eorum temporum in carminibus vetustatis expressam imaginem retineant.

Eulogy cultus crescit per sacula multus,
Lucritia pariter fissa sequantur idem.
Nec timet Ovetum subito contingere letum,
Nam festum letum iussu abesse metum.
Ovatio.

DEus, qui per beatissimas martyres tuas Eulogium & Lucritiam Ovetensem ecclesiam adornasti: concede nobis famulus tui veniam debilem: ut eorum patrocinio reborati, pro tui beneficii gratias tibi debitas referamus. Per Dominum, &c.

Almarus ope-
ra.
Sanctorum
Faciendi &
Promotus
conuocans.
Spina mo-
nasterium.
Atridiana.
si europa
bibliotheca.

Et Lucritia sine ubique Oueti scribitur, non Leocritia. Nos vetustos codices potius sequenti sumus.

Almarus vero hic noster librum etiam scripsit Scintillarum, ipsum nos in Regio, de quo iam diximus, sanctorum Faciendi & Promotus conscripserunt in membrana cum hoc titulo vidimus. In Christi nomine incipit liber scintillarum Almarus Cordubensis, collectus de sententiis sanctorum Patrum. In fine constat ante quadringentesimo annos fuisse descriptum. Eundem etiam multo vetustorem literis Gothicis scriptum, sed lacunum: principio fuisse, earentem in inchoato Cisterciensi prope Vallis Oletum monasterio dilecto del Espina, conspeximus. Eundem etiam habet Atridoniensis ecclesia in Gallie bibliotheca. Fuitque, cum operis argumentum in illa eo tempore librorum penuria admodum necessarium, nec nunc tamen asserendum. Etiam per loca communis de virtutibus & vitiis, multa quae in sacris literis, multa quae ab sanctis doctoribus dicta sunt, congeffa reperiantur. Excusum etiam Basilica, sed mutilum, & sine nomine auctoris, circumsfertur. Scripsit pro aetere, ut D. Episcopus Placentinus existimabat, idem Almarus opus egregium, cui italus est, Induculus Luminosus. Permanet Gothicis literis in membrana descriptus Corduba in bibliotheca Fami maueri, sed sine auctoris nomine. Tantum notatum ab ipso auctore est, scriptum opus fuisse Corduba anno domini octingentesimo quinquagesimo quarto, quo, ut frequenter apparebit, & florebat, & scribebat Almarus. Stylus etiam aut Almarus profusus est, aut simillimus. In eo opere multa ad ea ipsa, quae in his Divi Eulogii operibus continentur, speculenta traduntur. Menso enim si quorundam ex his martyribus, quorum vitam & agerem scribit Eulogius: ut hinc etiam Almarus esse videtur. Vnum illud est, quod ut Almarus opus illud esse non credam, omnino persuadet, quia nimirum D. Eulogii ibi mentio nulla fit. Nec arbitror Almarum in tanta benevolentia continere se potuisse, quin

eius eadem scribentis nominasset. Et de hoc
iterum in Scholii libri primi
ad finem.

217 DIVI EVLOGII MARTYRIS CORDVBENSIS, DOCTORIS ET ELECTI ARCHIEPISCOPI

Toletani Liber Memoriale Sanctorum,
ab ipso inscriptus.

P R A E F A T I O.

- E**GO quidem volumen hoc Memoriale Sanctorum appellans, illis tantummodo a scytheris commentaueram, à quibus prior ille monachorum globus ad resistendum mendacissimo vati processerat. Sed postquam ex urbibus, viculis, oppidiculis, & castellis certatim prorure ad hoc certamen viros, ac mulieres cognoui, neque quenquam vereri prædis tribunal comperi, sed omnes pro testamento, & legibus Dei nostri mortem incunctanter elegisse conspexi: vnuerfis illud ecclesiis supra solidissimam petram fundatis dicaui, vt tantum habent cuncti de triumpho eorum suæ consolationis, & gloriæ exemplum, & gaudium, quantum fuit illos ex diuersis locis venisse, & in exemplum totius Ecclesie discrimina passionum subiisse. Sed reor, quod inter ipsos haud dubie princeparum obtinet sanctus Isaac monachus. Qui prior è Tabanensi cænobio in forum descendens, iudicem adiit, atque his verbis eum aggreditur: Vellem (inquit) iudex, cultor fidei strenuus fieri, si modo tu non differres ordinem, rationemque eius mihi exponere. Cui cum libenter, quasi iam tyroneulo fidei suæ credituro iuueni inflatis buccis, rurgenti guttore, crepitantia infra caua palari verba fallax proferret, scilicet huius auctorem Mahomad fore prædixit; qui Angeli Gabrielis magisterio illustratus, vetbum Prophetismi ab Altissimo nationibus relaturus acceperit: legem instruit, Paradisum differuit, regnumque cælorum plenum epulis, & fluxibus streminarum edocuit. Sed & alia plura, quæ hic disponi perlongum est, ex ritu pro vano arbitrio prosequente, protinus Ephebus ille venerabilis monachus, vt erat apptine literis Arabicis imbutus, Arabice dans illi responsum: Mentitus, ait, est vobis, ita maledictionibus rabsceat diuinis, qui tanto scelere implicatus, tantorum agmina perditionum inuasit, sceumque inferorum barathro mancipauit. Ille etenim dæmonio plenus, dæmoniacis fauens prestigiis lethale morbidis propinans poculum, æternæ perditionis luerinteritum. Quare vos scientia præditu à talibus non abdicatis periculis: Quare non renuntiantes vlcus postfiteri dogmata, perennem fidei Christianæ Euangelicam sospitatem optatis: Hec, & his similia ore pudico, summis reuerentiæ ausibus, viribusque lingua peracuta beato differente Isaac, stupore nimio iudex turbatus, ac veluti amens effectus, vbertim lachrymasse perhibetur: & quadam mentis heberudine occupatus vix potuisse fertur,
- 40 exprobranti se monacho respondere: sicque manu exensa faciem eius verberanti, confestim monachus dixit: Consimilem imagini Dei vultum audes ferire? vide qualem propter hoc redditurus sis rationem. Idcirco, à confedentibus se cum sapientibus deprehensus, arguitur, quod grauitatis Cenforis oblitus leuiter per semetipsum ad cedendum martyrem egerit: & præsertim, quia secundum legum suarum sententiam, is qui pro crimine dignus est mori, nullius pœnæ conuictis lacerari debet. Tunc iudex ad sanctum Isaac conuersus ait: Forte madidus vino, aut frenesi captus ad ista, quæ profers, non facile potes aduertere. Nam ipsius vatis nostri, quem tu temere conuictis impetis, sententia manet irrefragabilis, animaduerti debere in eos, quia talia de ipso non venturer profiteri. Ad quem venerabilis Isaac intrepida responsione ait: Ego quidem,
- 50 iudex, nec vino madidus, nec quolibet morbo saucius sum, sed zelo iustitiæ conflagrās, quia vatem vestrum, vosque experter existere comperi, veritatem vobis exposui: propter quam si mors furibunda occurreret, libens excipiam, placidus subeam, nec ab eius calibus ceruicis meas auertam. Nouenim, Dominum dixisse: Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Tunc iudex carceri illum tradens, protinus regi causa eius innotuit, qui tantæ accusacionis euentu perterritus, illico ferocioribus animis ferrox promitt edictum, dicens morti vique quæque fieri debere obnoxium, talem in auctorem fidei suæ ferentem conuictum. Hinc Dei seruus ad necem damnatus vertice plectitur: hinc in stipire eleuatus capite deorsum appenditur, atque ultra amnem in specululum urbis locatur, tertio Nonas lunias, Fe-

*Isaac monachus
Tabanensis
monasterii*

*Consilium
monachi
prioris et
iudicis
monachi
monasterii
Tabanensis*

Mark. 10.

Anna Do-
mini Oculi.

Propheta de
beato Isaac
martyr.

Tabanensis
cenobium.
Beatus sanctus
Sig.

Genesi 22.

Martyr
sanctus Per-
fectus mar-
tyr.

Cap. 1.

Beatus sanctus
propheta
Genesi 22.

Genesi 22.

Psalm. 7.
Ecce inquit.

Ecce inquit.

ria quarta, Era octingentesima, octuagesima nona. Cuius corpus post aliquot dies cum ceteris, qui eum imitando perempti sunt, igne crematum, & in fauillam conuersum, deinceps in anem proiectum est. Sed necesse est exponere, quibus indicis vel prodigiis hic beatus Isaac extiterit in infantia denotatus, vt ex eo diuinitas vel coronam martyrii illum fuisse credamus electum, ex quo in matris utero positus terribilem valde parentibus stuporem intulerit. Tribus namque vicibus vna die, paulo antequam nasceretur, visus est loqui: cuius rei nouitate perterrita mulier pene mortua vim verborum nequaquam potuit intelligere. Alio etiam tempore, cum adhuc septennis existeret, virgo quxdam cernit per visionem globum luminis ex celo descendere, & inter omniū prastolantium turbam solus hic vnas extendens, manibus lumen exceperit, totamque eius claritatem ori suo iniecit, exhibet felicem tunc, & vere beatum omnibus tali condignum munere nuncupantibus. Hæc sunt infatiz eius prodigia & signa, quæ illum dignum martyrio longè antea portenderunt. Nam quidam sacerdos ex cenobio Tabanensi, ex quo idem beatus ad agonem processerat, peractis Missarum Dominico die solenni, septimo scilicet Iduum Iuniarum, qui post quintum martyrii sui diem euenerat, in quodam lectulo fratrum recubens, obdormire paulum cepit, & ecce subito per somnium vidit puerum decoris pulcherrimi à partibus Orientis venire, schedamq; miræ pulchritudinis manibus gestantem sibi adfingere. Quam ab eo accipiens, scripturam eius legere cepit: erat enim his exarata sermonibus. Sicut pater noster Abraham Isaac filium Deo in sacrificium obtulit, ita & nunc sanctus Isaac in conspectu Domini sacrificium pro fratribus immolauit. Et continuo quidam ei ciuitate venientes, dixerunt beatum Hieremiam martyriocum aliis fuisse coronatum per Dominum nostrum IESVM Christum, cuius exemplo nonnulli ad publicum sub eadem professione perempti sunt. Sed dum anticeps illis beatæ memoriæ Perfectus presbyter extitit, qui ob eiusmodi professionem, qua & isti, occubuit: sed non eo modo, quo ipsi deciderunt. Prædictus namque presbyter coactè ad passionem tractus, viriliter consummavit sancti certaminis cursum. Hi vero sponte sua venientes, acriter hosti resistunt, & quadam violentia per effusionem etuoris regnum cæli capeunt. Quo autem ordine idem venerabilis Perfectus presbyter passionis brauium emeruerit, principium libri secundi exponet: ac deinceps cæterorum nomina, ætates, ortus, temporaq; alioquin edicet. Quapropter hanc præfationem in capite voluminis posui, vt inter laudes, vituperationeq; sanctorum me discurrente, interdum etiam auctori profano obuiam venientem lectoris mei facilius intelligeret: precibus expiarent, orationibus adinuarent: & tam de illis, quam de me ipsis fauente, iudicium proprium, & nunc & ante Dominum ferrent.

Incipit Liber primus.

E R I T I S S I M O R V M virorum prouidum semper esse debet consultum, comoda Ecclesiæ Catholice non paruipendere, nec ab obuentu perfectionis eius desistere, vel si qua vitio cuiusque bebetudinis sese interfuerint commenta pie religiositati adultera, nullatenus improbo neglectu silentij in maiorem perniciem sinendum accrescere. Quia quantum meritis præclaræ conuersationis, seu sanctæ doctrinæ gradibus sancta Ecclesiæ in superna euehitur, in sublime eleuatur, vbique incremento fidei dilatatur: tantum etiam, aut eo amplius incuria negligentium deiciatur, impulsibus horum misere conentitur, & quorundam socordia ad ima proiicitur. Hinc provenit, vt auctæ vires peruerforum detrimentum semper fidelibus ingerant, dispendiumq; gregi pusillo, cui complacuit patri date regnum, exaggerent: dum aliquando torpenti silentio omnibus contentis, seu prouiori lapsu ultimo vitiis abysso immersis, nullus adit, qui redimat, neque qui saluum faciat, dicente Propheta: Non ascendisti ex aduerso, neque opposuisti murum pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini. Illius etiam quam maxime vaticinium Prophetæ formidans, quo socordiam inuitium pastorum Dominus contestatur. Ecce, inquit, vos lac comeditis, & lanis operiebamini, oues autem meas lupi inuaserunt: & dum non procuratis pascua salubria, ab inimicis eis sunt herbarum moribus procutatæ.

QUAPROPTER ne canis mutus, & non valens latrare appellaretur Dominus:
 siue ut eaderem in futurum negligentium iudicium, conatus sum ex pauperismo no-
 stræ scientiæ sermō depromere aliqua; & ex olerum fertilibus, tamen Catholico studio
 apparatus, fidelium saturare esurientem. Eorum scilicet, qui veritatem fidei Christiā,
 sicut à sanctis Patribus acceperunt, sana credulitate retinent: ne desistente procurā-
 tionis nostræ salutaris edulio, lechiferum ab inimicis fumerent cibum. Ideoque urgen-
 te me diutius charitatis stimulo, & consultum gerens Catholice plebis, quam nutan-
 tem in certaminibus militum Christi cognoui: seu obuiis illis studens occurrere ense
 verbi Dei accinctus, qui non solum eos recipere inter martyres nolunt, verum etiam
 ore sacrilego conuictis, atque blasphemis impetentes, rediditum, si possibile est, quie-
 tis Sanctorum imploditur supplicium: seu dignis beatorum satisfacere memoriis an-
 helans, qui cælo regnantes exemplaria victoriarum suarum mortalibus reliquerunt:
 libuit mihi pro modulo exigui ingenij talibus rebus insistere, nostroque licet rustico
 sermonē * patui pendulos informare: æmulis contraire, & cælo tenus acta Sanctorum
 extollere.

1. Necio quo tendere rea mens poterit, cui legalis auctoritas ex voce Domini
 occurrat, dicens: Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assu-
 mis testamentum meum per os tuum? Hinc silere decrevetur, hinc melius ab huius-
 modi intentione abducere me iudicauerat: quoniam nefas esse putabam, os nulla
 2. sanctitatis ope subnixum temere acta elucubrare sanctorum: siue quod maiestas sui
 gestu nostrum imbecille ingenium considerari posse succumbere. Quasi diuina res
 humanum supergreditur conatum: sic lingua terrenis incumbens, aetherea nobis
 restet mysteria loqui. Sic praedicare libere nescit, qui minus peccatis liber existit. Si ab-
 nuendum creditur dogma eiusdem, cuius vitiis infecta est vita. Sed nunquid mercedem
 suam totam Domino perdet mens talibus oblectata studiis? aut aeternorum vacuabitur
 gratia munerum? Qui inquit, quod Deo esse placitum, et si non effectum, certe
 vel plium geret affectum. Aut non erit coram Domino compensandum, quod hi, qui
 zelo Dei armati contra hostem, publicum a perumque gesserint bellum, in eos nos inef-
 fabilius attollat laetitia gaudiorum? Sicut enim mihiher nescius noui sum, peccatis
 3. obnoxium, sceleribus implicatum me ipsum esse: ita quoque de clementia redemptoris
 mei nullatenus sum diffusus, qui reprobans peccatores ab officio praedicandi, quia
 non licet committere cani sancta Domini, non refutat peccatorum vilem voluntatem,
 in id quod sibi placet. Denique execranda sunt opera reproborum, non contem-
 nenda vota probabili peccatorum. Quia si ent opus finistrum visque quaque nos deici-
 cit, ita plium affectum in nobis Dominus non spernit. Quapropter illico mens deiecta
 erigatur, Christumque institueunt ac promittentem recolens, spe quodammodo pos-
 sibilitatis amittatur, qui ait: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud. Et tibi: Dominus
 4. dabit verbum euangelizantibus in virtutibus multis. Inde voti compos effectus cre-
 do, quod idem magnifester verus dignabitur nobis conferre praekonabile verbum ad in-
 structionem Catholicorum honestam, ad laudem Sanctorum dignissimam, & ad expu-
 gnationem aduersariorum efficacissimam: qui praestitit animali irrationali loqui ritu
 hominum. Et sicut me indignum tanto opere fateor, ita quoque sui perfectione non
 solum erui culpis confido, verumetiam penitis abstractus, praestantior gratiam inter-
 uentum eius apud Dominum inuenire spero: vt est illud philosophicum, Hoc opus,
 hoc olim, forsitan me subtrahet igni.

IOHANNES de memoriis martyrum quidplam me locuturo, principium orationis nostræ ad vos dirigatur, ô sancti fratres nostri, & forores in Christo beate; ex quorum collegiis sacratissimo Deo libata est hostia, non verens pudorem inculti eloqui; non venulitatem, lepotemq; affectans liberalis studij, quod nullius instituentis magisterio traditum habui: præsertim cum & in huiuscemodi rebus magis nouerim simplicem, veritatem esse obferuandam, quam tonantem thursarum turgidam pompam. Loquar etiam tibi, ô vniuersalis Ecclesiæ sanctæ conuentus, vt verbum veritatis, quod ore nostro edicitur, placidis mentium vni sam plectens, nulla tenus prædicationis nostræ arcendam velis doctrinam, quæ, A postolica affirmante auctoritate, libera ad instructionem omnium redditur: cum vnus fidei auditores vario discretos talento diuerso præceptorum accendit oraculo: & ibi acriorem spiritu patientiæ virtutem demulcet, vbi mitem viscido iubentis imperio perarant; vni dicens: Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina: alteri vero præcipiens: Argue cum omni imperio, nemo te contemnat. Vnde parati efficitur omni homini reddere rationem petere à vobis vo-

- lenti, de illa, quæ in eo manet spe, ne (quod absit) stupido auditu sanæ doctrinæ dogmata respuentes illius quondam Apostolicæ imputationis sententiæ obnoxii iudicemini, quæ dicitur: Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem audirum, auerterent, ad fabulas autem conuerterentur. Quia sicut nobis incumbit officio litas prædicandi, ita vobis subest necessitas audiendi. Nec propter hoc, quod nos inordinate dedimus, turpique conuersatione deicimur, respondendum verbi Dei documentum arbitremini: quoniam plerumque in magna domo patrisfamilias nouimus & haud ambigue conuersati assecclas deploratæ vitæ, quorum ministerio familiares dominorum inirendum expediuntur necessitates. Nam & Imperatoribus mundi plumbeis adducitur ceniculis vnda: & inter sacra Domini vasa auro, argenteo ve cõflata, pretiosorum lapidum ornamentis percomperta, etiam non abiicienda habentur testacea. Solet enim peccator forti Dei immixtæ quotidie in aures populi hæc dicere: Dominus ait, proclama, de transgressionibus præceptorum Dei plebem argue: de feueritate iudicii, quæ peccatorum delictur excelsibus, contestare: de redditu veniæ, & spe promerendæ clementiæ admonere: cum tamen ille ipse nec modum sibi met in criminibus ponat, nec terrorem futuri examinis metuat: & quod aliis prædicat, moribus ipse impugnat: verbo autem eius non nulli intenci, ab illicitis abstinent, & perfectioribus adhzrent. De quibus in Euangelio dicitur: Omnia quæcumque dixerint vobis, obseruate, & facite: secundum opera vero illorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt: alligant onera grauiæ & impositabilia, & imponunt ea humeris hominum, digiro autem suo nolunt ea mouere. Vnde congruit, vt cum Ecclesia possidet rectorem vitæ moribus deiectum, non contemnendam eius prædicationem exilimet, quamuis hanc ipse prauis actibus impugnet. Officium itaque vulgi est intendere ad concionantem, & audire dicentem, & doctoris prædicationem operando exequi: & non proprium iudicium de præpositorum meritis ferre, quos suo Dominus distringendos examini reseruauit, dicens: Propheta namque, & sacerdos polluti sunt, & in domo mea inueni malum eorum, ait Dominus. Idcirco via eorum erit, quasi lubricum in tenebris, impellentur enim, & corruent in ea. Afferam enim super eos mala, annum visitationis eorum. Et iterum: Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus. Et licet hæc, quam dudum digessi auctoritas meriti mei defensionem inquirat, & quibus modis iustorum legem euadere non possum, ostendat, plus tamen simplicem religionum conuentum accendere anhelat, ne sancta sanctorum, quamuis ore improbo edita, respuat.
- IN horum igitur certaminibus confessorum tanto alacrioribus animis est exultandum, tantaque libertate cordis, & vocis gloriosum consummata victoriæ cursum, ferendum, quanto his diuina vox indulgentissimæ sponsonis verum salutis confer solatium, dicens: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Quoniam veraciter cognouimus non inchoantibus deberi præmium, sed perseuerantibus. Adeo illa primordialis abrenunciatio rerum, mundique contemptus præcipuis votis, & studio aduentiori ab eis exercitatus est, vt contuendi & velocius Deum, & beatorum fruendi consortio desiderium haberent, vt etiam labentis vitæ obnixæ occasum appeterent: melius putantes sub vnus puncti spatio ferre sententiam hominum, quæ illico, nulla intercedente dilatione, eos ferret ad eorum, quam per varia & longa discrimina temporum cum graui molestia insistere versutas dæmonum. Et Dominus quidem, ad officium prædicandæ veritatis discipulos imbuens, impauida eos audacia iubet esse contentos, dicens: Euntes per vniuersum mundum prædicate Euangelium omni creaturæ, baptizantes eas in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Etereum: Nolite timere eos, qui occidunt corpus, quia non habent quid amplius faciant, sed potius eum timete, qui potest corpus & animam perdere, & mittere in gehennam. Vos estis lux mundi, non potest ciuitas abscondi super montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quæ in aure audistis, prædicate super tecta: quod in mysterio cognouistis, apertius enarrate: quod didicistis abscondite, publice loquimini: quod vos erudiui in paruo ludææ loco, in vniuersis vrbibus, & in toto mundo audacter dicite. Docet fiduciam prædicandi, ne Apostoli abscondantur ob metum, & sint similes lucernæ sub modio: quoniam hi, qui libertatem faciendi verbum in populis diuinitus acceperunt, nequiquam resiste: à prædicatione veritatis, etiam periculis imminentibus debent, vt non lucernis sub modio, sed supra candelabrum positæ compareantur.

ET LIBERT formidolosis facultas collata sit declinandi rabiem persequutionis, non tamen passim hoc obseruandum est à perfectis: qui iam præscia Redemptoris potentia denotati, & conscripti, quasi ab immensis legionibus, ad exercitium præliorum Dei electi sunt. Vt si propter veritatem motus cruenta eis occurrat, non curandum est de iactura membrorum, vbi sine dubio solatium vitæ perennis acquiritur animarum, dicente Domino: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: qui enim perdidit animam suam propter me, in vitam æternam inueniet eam. Inde sancti viri, placidis auditibus veritatem euangelicam capientes, eam totis nisibus adimplere contendunt, scilicet viam sanctæ confessionis virtutem huius præconiij esse solummodo arbitantes. Qui illico reliquis vrbibus, & his quæ mundanis hærent affectibus, auida rapiendi regnum Dei cupidine conflagrantes, circuierunt in melloribus, & in pelibus caprinis: egenres, angustiis afflicti, quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, & in speluncis, & in cauernis terræ: expectantes Dominum, qui saluaret eos à pusillanimitate animi, & tempestate. Sed ista pro nihilo computantes, immo veto contra spiritalis nequitie hostem dubium quotidie agonem gerentes, nutu Dei mortificatione subita temporalis vitæ accenduntur, & secundum Apostolum, dissolui cupiunt, & esse cum Christo: viam compendij requirentes, qua de corpore mortis huius eruti propere ad celestem patriam peruenirent, & pia violentia regnum Dei arriperent. Sic quoque armati lorica iustitiæ in forum profiliunt, prædicantes Euangelium Dei principibus, & nationibus mundi. Super Christum, montem excelsum, contemplatione mentium eleuati, didicerunt confessores beati ex Psalmistæ oraculis iustitiam Domini in Ecclesia magna fore annuntiandam: & ideo perfecto odio contra aduersarios Ecclesiæ insurgentes, argunt impios de falsidica vatis iniqui doctrina, præstigijs, sacrilegijs, & vanitatis sæculi plena: detestantur quoque, & maledictionibus auctorem tantæ peruerficatis impugnant, eundemq; cœtum talibus inferuentem culturis perenni anathemate damnant: & ita interitici contra hostem publicum aperti veritatis erigentes vexillum, utpote ante fores Prætorij, & in ipso accessu palatij proferentes testimonium in ducem perditionis, confusionis, & ignominie: non verentes, quod suppliciorum pro eadem veritate subirent tormentum, aut qualibus periculis vitæ huius haberent occasum. Quippe quos immensus vrgebat ardor migrandi ad cœlum, festinantes videre faciem eius, cui seruierunt. Stimmulatur zelo vltionis eorum iniqua gentilium, celestij animaduersionis emergit vindictum in obrectatores sæcæ suæ. Nescientes quia illi, vt buccæ præcocem, obitum exciperent, liberis vocibus inimico iustitiæ, & aduersario Ecclesiæ Dei progressu vitroneo resisterunt: loquentes de testimonijs Domini in conspectu regum, & nihil verentes: quia nihil aliud mortem suam, quam vitam perpetuam existimantes, sponte interitum carnis exoptant, voluntarium Deo animalium suarum sacrificium offerentes. Quibus recte prophetica voce cantatur: Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum, benedicite Dominum. Ac per hoc veni imitatores Pauli Apostoli mihi esse videntur, qui ait: Si quis vobis euangelizauerit præter quod accepistis, anathema sit. Cuius testimonij informati oraculis profiliunt contra angelum Sathanæ, & præuium Antichristi, patule ea quæ sancta sunt: confitentes, quæ nunc etiam omnis Ecclesia Hispaniæ, quanquam clandestinis, vt operessa, prædicat vocibus.

NAM idem peruersi dogmatis auctor, & multarum animarum perniciosus euersor, inter cæteros post ascensionem Domini bæresum institutores, solus nouæ superstitionis sectam instinctu diaboli condens, procul ab vniõne Catholice Ecclesiæ separatur. Prophetarum vaticinia respiciens, & Apostolorum doctrinam infamans: sancti quoque Euangelij veritatem conculcans, piorumque Doctorum dogmata abnegans, & ridiculum potius quiddam, quam rerum necessarium causas per eandem sectam suam ininuans, docuit Christum Dei verbum esse, & prophetam quidem magnum, nulla tamen potentia diuinitatis subnixum, cæteris hominibus similem, sed non Deo Patri æqualem. Comestiones quoque in Paradiso, & carnis propositis voluptates. Quam quæstionem vir disertissimus, magnum temporibus nostris Ecclesiæ lumen, Sperandio Abbas, cum contra nugas huius nefandæ stylium admoneret, & 4 vno opusculo ex eius deliramentis nonnulla niteretur arguere in sexto ipsius libelli capitulo, quasi ex voce cultorum eius obiectionem inducens: ac deinceps suam proponens sententiam, ita disseruit, dicens: Futuro aiunt in sæculo cuncti duantes a portabimur in Paradisum: ibi namque nobis à Deo erunt mulieres concessæ pulchræ, &

supra hominum naturam speciosissimæ, atque nobis in voluptatem præparatæ. R. Nequaquam ergo vestri in Paradiso beatitudinis obtinebunt statum, si eorum vitæque sexus vacauerit exercitio fluxus libidinis. Hoc non erit Paradisus, sed lupanar, & locus obsecensissimus: cum Dominus sciscitantibus Phariseis, cuius in resurrectione illa mulier coniux esset, quæ septem fratres secundum legem Moyse acceperat ad suscitandum proximi semen, respondet: Erratis, nescientes scripturas, nec virtutem Dei. Filij huius sæculi nubent, & traduntur ad nuptias: in resurrectione autem nec nubent, nec tradentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo. Taceam sacrilegium illud, & totis Catholicorum audiribus immane facinus respuendum, quod de beatissima Virgine mundi Regina, sancta & venerabili Domini, & Saluatoris nostri genitricis Maria, canis impurus dicere ausus est. Protestatus enim est (sæla loquor) reuerentia tantæ Virginis) quod eius foret in sæculo venturo ab se violanda virginitas. Ovacum cerebro caput, & † privilegio Sathanæ occupata præcordia. O vas perditum, & habitaculum spirituum immundorum. O frustatum præscindendam ense bicipiti linguam. O organum dæmoniorum, & symphoniam zabuli. Quis furor, quæve dementia tantis te blasphemis inquinari compulerunt? Quis te, o Iordium cloaca, laqueus perditionum, gurgis iniquitatum, & omnium vitiorum sentina sensibus priuauit humanis, vt non modo tibi sit fuerit tot nationibus inferre interitum, quibus præstigiolum documentum suadisti, & rotis nifibus nunc, & in futuro luxuriarum obsecenitibus inservire: sed etiam in Creatore scelus operari aggestus es: impius temerator, asserens coelestis hospitium, & receptaculum Spiritus sancti incontaminatum, incoinquinatum, purum, sanctum, & mundum sacrilegiis immunditæ tuæ in futuro sæculo contaminandum? Quæ nutu superno, verbum Deitatis vtero suo excipiens, carne sua Creatorem vespuit, saluoque pudore ipsum verbum ad redimendam in morte creaturam præcipitem edidit? Quæ omnis tactus, aspectusq; expertis virilis expauit salutationem Angelicam: & licet sine viro nullam fortari posse cognosceret, tamen superno credula numini, se ad huiusmodi inusitatum conceptum electam Deo revelante sciens, consensit, & dicit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum. De cuius glorioſa parturitione olim Dominus per Ezechielem prædicare dignatus est, dicens:

Conuerſi me ad viam portæ sanctuarij, quæ respiciebat ad Orientem, & erat clausa, & dixit Dominus ad me: Porta hæc, quam vides clausam, non aperitur, & vir non transit per eam, quoniam Dominus Deus Israel egredietur per eam, & erit clausa.

M V L T A denique alia inaudita vanitatis figmenta sceleratus idem instituta maligni spiritus, à quo obſidebatur, transfigurando se illi in angelum lucis Gabrielis componens, delubra in quibus pessimum dogma coheretur, extruxit. Cuius quidem erroris insaniam, prædicationis deliramenta, & impiæ nouitatis præcepta nonnulli nostrorum philosophorum zelo Dei armati, commentariis, & voluminibus exponentes, institit arietibus illiserunt. At veto confessores beati, non leuiter spurcitiam eius ferentes, præstantius illum, eiusque sectam patulis assertionum congressibus expugnarunt. Quia nimirum nouerant, quod propter eandem veritatem, quam de ipſo cæcorum duce proferrent, gladio vindice protinus erant ruituri.

E R licet primo sanctus Perfectus presbyter exemplar detestandi fidei hostem omnibus exhibuerit, metumq; moriendi pro veritate robur confessionis eius à multis exclusit: de quo in libro secundo nos plenius loquuturos, propitio Deo, spondemus: non tamen paruipendenda est inuictissimæ illius Ioannis constantia præconabilis: qui inter sæua ac dira flagella forti animo durans, plurimos documento suo ad martirium incitauerit. Super quem inimici Dei viuientis saluum coram iudice testimonium proferentes, huiuscemodi contra eum crimen deponunt. Nouimus hunc, o iudex, in substantiationem Doctoris nostri semper insisteri, eumque maledicis verbis ite reuenter impetere. Ita vt cum forte negocium mercimonij sui in nudinis vellet exercere, non alias illicere potest euentes, nisi cum sacramentum nostrum dictis paruipendulis subtilissimis irrisor proposuerit. Cuius rei nos testes sumus, & in veritate dignum hunc morte confitemur. Verum quia minus idoneorum accusatione testium impetebatur, nec poterat reis mortem inferre obiectio testationis eorum, damnatur Dei seruus acrioribus flagris: & crudeli verbere laceratus cogeatur Christus negare. Ille vero non se talibus obnoxium criminationibus solummodo confitebatur: sed etiam neque vsque ad mortem religionem Crucifixi deserturum clamabat. Cuius obstinatione iudex vehementi furore commotus, quingentis, & eo amplius hunc macerandum tradens flagellis, tamdiu verberibus iussit insilire, quousque ex-

nimis

animis intercedendum manus in solum prouerter. Sicq; semiuinum vix palpitante, retrofus a seculo impositum, toram circuire urbem, ac plateam fecit, præcedente sacrilegi præconis voce, dicentis: Hæc merebitur exprobrator vatis nostri, cultusq; irrisor perire. Postquam vero ad vindictam sui Doctõris talia exercuebat, ad vitimum grauissimo ferri onere coarctatum ergastulo deputatur. Quem nos ibidem religarum, adhuc dorso eius videntibus plagis, inuenimus: nostrosq; contubernio per idem tempus, quo detrasi sumus, acciuimus. Nam beatissimus Perfectus presbyter, cui Ioannes (de quo supra meminimus) ad viucula, & cædes succellit; violententer ad passionem tractus, postea quam carcerem adit, diuinitus illustratus, ad præliandum armatus est.

*Perfectus
martyr.*

Ita vt neccitarem in voluntatem conuertens, vim illam cœlesti quodam respectu esse considerans, quo martyrio dignus haberetur, totus in superna erigitur, alienatur præsentibus, futurorum commoda præstolatur; & totius mundani expertus affectus, ad ea, quæ diligentibus Deum promissa sunt, futurus martyr apratur. Hinc sæculo innotuus, & Deo viuens, quod primo se dixisse negauerat, postmodum vltro se confessor, & athleta fortissimus coram Iudice assererebat. Magis ellgens mori pro veritate, occasione inde sumpta proferendi iustitiam Dei gentibus, ac derestandi aduersarium fidei, quam negando veritatem tanto se præmio abstrahere.

Hoc autem igitur duorum & spontaneus, & violentus ad passionem cufus ceteros in unum eundemque consensum dimicandi vltro venire coegit. Quia non erant de corona ambigui, qui noverant etiam vi protrahos regni perpetui coronam percipisse. Quapropter ordine, quo in præfatione voluminis huius digestum est, omnis turba sanctorum ad palestram certaminis currens dat repudium aduersario Dei, & inimico iustitiæ. Omnes summo ore Christum laudantes, cuius tanta virtute subnixi in certamine claruerunt, vt in nullo penitus terrenum formidarent supplicium, qui summi Redemptoris gratia illustrati, plus nouerant æterni inuere tormentum. Quod ideo in principio libri exposui, vt non deesset cõgnitionibus posterorum, quæ res confessoribus nostris obulente obitum: & cuius rei odio in molestissimam iracundiam excitata gentilitas, totum immanitatis furorem ad perniciem talia profecturum adiuouerit. Inde etiam prudentissimi lectores facile poterunt aduertere, quam merito hoc opusculum in beatorum laudibus laboret, repagula opponens diffidentibus & dubitantibus, qui eos loco martyrum reuunt coli debere.

*Martyrum
Cordoba-
rum cuo ha.*

Ceterum eorundem Sanctorum corpora, qui primo conflictu occisi sunt, equaleis veris vestigiis affigentes gentiles, post sextum diem alisionis eorum, id est, pridie Idus Iunias, inopinato foete crudelitatis, cunctatam putredine resoluta, atrocibus incendiis deputant. Quin etiam, ne virtutum emolumenta præstarent Christi- colis, deforme cineres, quos legere è camino quierant, minas aluci vltimo con- guntur abylo.

*Crudelitatem
martyrum
cordoba-
rum, Idus
Iunias.*

Instabat quoque inuersionis ethnicorum resuscitando, pietatis exprobrans cultum, quod in suorum vitione nullum aduersariis daret opprobrium. Lazabatur nam- que, quod in vindictam sui Doctõris tot contemptorum corpora prostrauisset, nulla nouitate prodigiorum obstante, quæ horrorem posset scelerosis incutere. Dicebatque: Si vere Deus est, in cuius nomine tantæ vos calamitati submittitis, & verum hoc esse martyrium creditis: vel si nulla ventare prophetiæ hic noster vates succinctus est: (qui, vt idem docuit, Angelo instituentem Gabriele gentibus, toti; orbi verbum Dei prædicare permissus est, lex quam cultores eius meditarent, documento ipsius Angeli promulgata est. Cuius vocabulum rudis protoplastus, cum adhuc olim Paradisum incoleret, ad notatum in supernis, globoque micantis claritatis inmixtum contemplan- tes, esset illa lux exteris præstantior in centro nitens, quæ fulgoribus Dominum ex- ptiat; fertur Creatorem Adæ interrogasse, illumq; respondisse: Hic verus Propheta est futurus in mundo, qui ex femine tuo oriens, ipso quem radiare nomine obtulit, Mahomad appellabitur, cuius quoque meritis tu creatus subsistere meruisti) quare non satellinibus qualescumque prodigiorum inferis terrorem, vel quibuslibet astanti vulgo signaculis coruscatis: quia dum vos improuise mori ob quandam asserionem superfluum destinatis, neque vlla virtute miraculorum, quæ sententiam nostram in vestrum latam exitium infringere possit, præcellitis: cum partem vestram minime ad- iuocetis, nullum etiam cœrui nostri in inferis dispendium.

*Cruditatem
martyrum
cordoba-
rum, Idus
Iunias.*

*Christi-
anorum
martyrum ob-
truncatio.
Gregorius.*

Et ob hoc ipsum plerisque nostrorum parvipendulis verum non esse videbatur martyrium, quod non ad confusionem incredulorum, vel roborationem fidelium ali- quod ostentaret miraculum. Nescientes quia in fine sæculi, vt sanctus Gregorius refert

*Miracula
non mirum
si cessent.*

lib. Moral. Aberunt de Ecclesia signa virtutum, terribili quippe, ait, ordine dispositionis occultæ, prius quam leuiatan in illo damnato homine, quem assumet, appareat, à sancta Ecclesia virtutum signa subtrahentur. Nam prophetia absconditur, curatio-
num gratia auferitur, prolixioris abstinencie virtus immineitur, doctrinæ verba con-
ticescunt, miraculorum prodigia tolluntur. Quæ quidem nequaquam superna dis-
pensatio fundus subtrahit, sed non hæc sicut prioribus temporibus, aperte ac multi-
pliciter ostenduntur. Quod tamen mira dispensatione agitur, vt vna ex re diuina sim il
pietas, & iustitia compleatur. Dum enim subtrahitis signorum virtutibus sancta Eccle-
sia, velut abiectior apparet, & bonorum præmium crescit, qui illam pro spe cælestium,
& non propter præsentia signa venerantur, & malorum mens cõtra illam citius ostendit-
ditur, qui sequi invisibilia, quæ promittit, negligunt, dum signis visibilibus non tene-
rur. Signa namque virtutum nec omnibus data, nec passim quocunque tempore sunt
exerenda. Quia & hi, qui hoc munus diuinitus acceperunt, nisi spe, & fide probatis,
nequeunt erogare, Euangelista narrante: & non poterat Iesus inter eos facere vir-
tutes propter incredulitatem illorum. Et Veritas per semetipsum multi inquit, lepro-
si erant in Israel sub Eliseo Propheta, & nemo eorum mundatus est, nisi Naman Syrus.
Desistente enim fide quærentium, largitas erogantium quassatur. Nam eum idem
Dominus ardentissimis perispe multorum votis consolator occurrat, dicens: Item
pace, fides vestra vos saluos fecit, tamen deficiente fide, virtus nihil proficit. Quam
plerumque exigente fide languentium, etiam homines reprobi, & mente corrupti im-
pertuntur. Sicuti de illis in Euangelio legitur, qui in futuro ante fores Domini que-
rituri sunt, dicentes: Domine, Domine, nonne in tuo nomine prophetauimus? & in
tuo nomine dæmonia eiecimus? & in tuo nomine virtutes multas fecimus? Quibus
vtrique dicturus est Dominus: Non noui vos, discedite à me operari iniquisatis. Ecce
rum: Exurgent pseudochristi, & pseudoprophete, & dabunt signa magna, & prodigi-
a: ita vt in errorem inducant, si fieri potest, electos. Et in Exodo: Fecerunt & male-
fici per incantationes sicut & Moyses. Miraculorum vero signa ideo olim per seruos
suos Dominus congruenti tempore præstabat mundo, quoniam præcia diuinitatis
proficere nihilominus præstolantibus ea sciebat, nec in vanum curere operarios vir-
tutum cognouerat: Vt saltem prodigiorum novitatibus cedent, qui sacræ legis præ-
cepta salutaria respuebant. Erantq; temporibus illis sacis congruum Dei martyres signis
coruscare virtutum, quoniam rudem, diffusum Christianismum nunc instructione
verborum, nunc exhortatione scripturarum, nunc ostensione signorum, nunc etiam
trophæis inclytis passionum conabantur solidis radicibus fieri firmum in cædibus
credentium populum. Nam quia non omni tempore (vt supra relatum est) signor-
um exercitium congruat, neque omnes cælestium contemplatione virtutum & igni
existunt, facile aduerti potest ex comparatione eorum, quæ gesta sunt ab Apostolis.
Qui cum vellent bonum nuntium Asianis prædicare, prohibiti sunt à Spiritu sancto: &
qui pridem adnuntiare Euangelium omni creaturæ præceperat, sciens in Asia nullum
existere dignum percipiendi euangelicam veritatem, præfata diuinitatis auctoritate
discipulos ab eorum salute inhiuit. Vtpote qui verbum vitæ arrogantis spiritu erant
reiecerat, neque audirent, quoniam spernerent.

*Albanus 16.
Moro 66.*

Lucæ 10.

** Miracula
rõ antea.*

MIRACULA denique dum aut propter fidem credentium, aut propter futu-
ram credulitatem astantium Dei providentia operatur, non tam nos in eorum admi-
ratione debemus stupere, quam provida compensatione inueneri, si eorumdem effectio-
res signorum expulsi virtutis morum honestate præcellant: si sæculo mortui, Deo vi-
uant: si propter illam veram charitatem, quæ cuncta carismatum dona exuperat, om-
nes affectiones mundi pro nihilo pensant: si accepta virtutem non ad suam gloriam,
sed ad beneficium referunt collatoris: si attentis auribus cordis veri magistri ad moni-
tione præcepta, non quia dæmonia eis subsiciantur, tripudiant, sed quia nomina sua
scripta sunt in cælis exultant. Et iccirco hæc diuinitatis virtutum in illis prodigiorum
auctoribus potius, quàm ipse signorum effectus, est admirandus: & quod sit magis præmium
specimen eum di ad regnum querendū, non veto quod signi ferros ac notabiles nos vulgo
ostendat. Quia sanctitas & timor Domini, cultusq; regni cælestis non nisi ab idoneis
& perfectis procedunt. Signa vero, atq; prodigia & sancti & reprobi faciunt. Quæ nihil
aliud, quam noticiam vanam etiam aliquando hominum conferunt. Hinc provenit, vt
qui fuerit hominibus notus, nisi fuerit iustus, ad æterna supplicia perueniat cõdem-
nandus. Ille autem, qui cælesti gratia inlustratus sub notitia sui creatoris vixerit san-
ctus, etsi mortalibus sit ignotus, in futuris tamen sanctorum gaudiis erit annumeratus.

Nunc nos, ista prosequentes, miraculorum penitus abdicamus insignia, cœlesti dono quibuscumque collata, & congruenti tempore per Dei dispensationem nationibus ordinata: sed latratibus rabidorum canum obuiam venimus, qui martyrum nostrorum intentionem exinanire attentant, dum eos de miraculis redarguere sperant. Quid potius generaliter sequendum sit cunctis ex auctoritate diuinorum librorum, vel dictis sanctorum Patrum ostendimus. Non (quod absit) funditus charismata cœlestium munerum extirpamus.

10 RADIUM itaque, ac fundamentum omnium virtutum, signumque victoriæ fides est: per quam iusti viuunt, per quam Sancti omnes regna vicerunt, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, obtulerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugauerunt aciem gladii, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello. Quorum vestigia hi Sancti veraciter prosequentes intrepida confessione Deum, & Dominum IESUM Christum in concilio principum protestantes. Omnem quoque, quam Evangelica audientia non recipit, prophetiam, ut surum & latronum detestantes, ac maledicetres abiciunt. Ob quam causam inauditis saulicæ furoribus illa frendens turba Gentilium cunctos animarum luctatione gladii præmittit ad cœlum, pœthytos, leuitas, confessores, virginemque beatas. Et quoscumque confessio talis haberet, ut publice eorum subiannando prophetam, cultum eius deriderent, mox amputatis cuticibus virent. Ac ne sibi quidpiam inesse humanitatis ostenderent nonnullos, quo gladio vindice huius vitæ limen sub testimonio veritatis excedere coegerant, præ foribus palatii inhumatis relinquentes canibus iusserunt exponi, adhibitis simul custodiis, ne quis Catholicorum intuitu pietatis carnibus etiam spoliata cadauera sepeliret. Quali sententia persequutores supplicium, quorum animæ paradisi requie fruebantur: aut obesser animabus cœlo regnantibus temporalium pœna tormentorum illata corporibus. Vel de inhumatis curare poterant membris hi, qui vere sciebant, quod sicut nihil commodius foret impiis sepultura, auctis reuerentiæ studiis solenniter præparata: ita beatis & sanctis nequaquam officere posset vilem, aut nullam sepulcrum adipisci. Licuit etiam de hoc poetis plausibiliter ludere, cœlo tegitur qui non habet vnam.

SVNT autem plerique fidelium, & (heu pro dolor) etiam sacerdotum, temere 30 horum confessorum gloriam adimere non verentes, qui iubent eos non recipi in catalogo Sanctorum, inulitatum scilicet, atque prophana asserentes huiusmodi martyrium. Quippe quos nulla violentia præfidalis fidem suam negare compulsi, nec à cultu sanctæ pietatis religionis amouit, sed propria se voluntate discrimini offerentes, ob superbiam suam, (ita dicunt) quæ inirum est omnis peccati, interempti, suarum pœtidæ effectus sunt animarum. Præceptis etiam Evangelicis eos arguendo esse credunt, quibus dicitur: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos; & orate pro persequentibus & calumniantibus vobis, ut sitis filij patris vestri, qui in cœlis est. Et iterum: Neminem conculcatis, neque calumniam faciatis. Et Dominus quidem, cum malediceretur non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur; tradebat autem 40 se iudici inulte iudicanti. Illud præterea obiciunt de Apostolo: Neque maledici regnum Dei possidebunt.

Hæc, & his similia ore pestifero contra Dei milites proferentes multorum corda pervertunt: quia verba hæreticorum ut cancer serpunt in mentes humilium, & modico fermento sceleris facilius ingens massa panis corrumpitur, extutbarque quam prope filios Dei lethalis assertio zabuli. De quibus beatus Apostolus dicit: Quidam enim aberrantes conuersi sunt in vaniloquium, volentes esse legis Doctores, nescientes quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. Et iterum: Docuerunt linguam suam loqui mendacium, ut inique agerent laborauerunt, non verentes derogare gloriæ fortium, qui iam totam regem suam haud dubie extollunt victoriæ suæ vexillum. Nec contenti sunt scripturas sano sensu intelligere, sed eas pro suo libitu exponentes, dum in superficie literarum quasi concordantia suæ vesaniæ repererint testimonia, non modo Christiano more simpliciter eis videntur, vel aberuditotibus virtutem sensus earum explorant, sed quasi inaudite rei nuntij, & alicuius nouitatis scilicet per forum, per plateas, per vulgus, per nundinas obdormata fronte easdem in summitate linguarum promendo, recensendo, atque cantando vehunt sententias. Erut facilius agnoscantur eius patris sui defensores. per deos intelligentiæ suæ calles veritatem scripturæ torquentes, lineam sanæ doctrinæ proprio electionis iudicio derelinquunt. Ut quandoque illis ad interitum animarum suarum proveniat, quod non sine grauissima indignatione Prophetæ infert, dicens: Vt qui dicunt malum bonum, & bonum malum ponentes tene-

bras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum dulce, & dulce amarum: id est, claritatem sacre legis prauo errore nescientiæ interpolantes: eiusq; suauitatem, non recte conciliendo, in fellis amaritudinem conuertentes. Quod bonum & pium est, malivolis coniecturis inficiunt; expertes nos arbitantes ab illorum intelligentia testimoniorum, quibus victoriosissimam extenuare intentionem sanctorum Martyrum arbitrantur: vel nostram de eis sententiam (quæ semper in laude ipsorum exultauit) enervare conantur. Quippe qui iam nos euidentioribus indiciis eorum passionibus communicare credamus, dum causâ professionis eorum & carceres, & vincula in super & damna rerum perpassi, ad vltimum gratia intercessionis eorum proprio Deo euasimus.

*Respondeo
obedi.*

Martini.

1. Petri 2.

*Mahometi
improbo
fra-*

Psalm 11.

Sapient. 1.

Zacharia 13.

Psalm 118.

2. contrariis

Arnobio.

Ipsi denique Sancti, qui hanc corporis cladem exultis compuncti propter veritatis professionem aggressi sunt, in nullo à prædictorum custodia mandatorum se auertunt. Quia & propter Deum inimicos diligentes, de salute eorum valde solliciti, ne diuinus labyrinthus impietatis detinerentur, arguere non desisterunt. Et benefacientes his qui oderant Christum, melius visi sunt per effusionem sanguinis recordiam eorum, quam per doctrinæ verba instruere, vt relicta vanitate superstitionis, non solum Christum credere, verum etiam vsque ad mortem propter illum decertare contenderent. Sine dubio precibus & obsecrationibus etiam apud Dominum animarum impetrantes salutem illorum, qui sæpe, & incessanter Ecclesie membra calumniantur. Quapropter exemplo veri magistri educati, cum ad passionem traherentur, maledicti non remaledicebant, flagellati non murmurabant, comminari silentium obseruabant: hoc solum modo exprobrantes (quod Deo conuiuium inferret, & quod maiestatem tremendam impugnat) sacrilegum scilicet illius vanissimi ac perditum homunculi prophetismum, qui non ventus est spiritu diabolico perarmatus se loco prophetarum inferre, sanctisque prædicatoribus, vt desicus euangelizator, adicere. Et cum toto pene orbe euangelica præcelleret veritas, nec deesset lux fidei Christianæ à notitia gentium, quia in omnem terram sonus eius exiuit, parentibus iam domui Dauid, & habitantibus Hierusalem tinctionis gurginibus in ablutionem peccatorum & menstruatur, maxime in Oriente, quo mysterium Incarnationis Christi specialiter effectum quodammodo operatum est. Vbi quoque & hic sceleratissimus ac peruersus vates exortus, & enutritus est, nescio qua præreptus insania, clarentibus iam in mundo lucernis, tanto se perditionis laqueo dare præcipitem non extrimuit, tantarumque animarum irrenerenter patricidam se fieri non expauit. Cum scriptum sit: Os quod mentitur, occidit animam. De quo olim Zacharias Propheta loquutus est, dicens: In die illa dicit Dominus exercituum, disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultra: & pseudopphetas, & spiritum immundum auferam de terra, & erit cum prophetauerit quispiam ultra, dicent ei pater eius, & mater eius, qui genuerunt eum, Non viues, quia mendacium loquutus es in nomine Domini, & confringent eum genitores eius, cum prophetauerit. Idcirco huic perditio, atque spurcissimum vari resistere, virtus mactæ coronæ est: summumque trophæum tanti derisoris cultum euertere: adeo vt si illum ætas nostra superfluum haberet, nequaquam ab eius esset interitu Christicolis resiliendum, quanto magis non sit dignum eius hodie dogma venenosum infringere, maledicere sceltam, detestari sententiam, qui tantæ multitudinis perditionem inducens, perenni eam dedicarit barathro. Fortèq; (vt reor) tunc melius penititudinem vnius occisi homunculi getere, quam tot nationum luere perniciem: congrue vniuerso gregi consulendum arbitrantur, dum vnius pecudis est medio conati fuissent auellere contagium. Quoniam quemadmodum sine culpa non est, maledicere iustos, pios persequi, aduersitatem parare electis: ita magni meriti esse credo, subuertere impios, Ecclesie hostibus contrarie, bellum parare incredulis, & framea verbi Dei concidere aduersarios fidei, vt secundum Psalmistam, contra Deo inuidentes persequi armari odio exurgentes, non curemus de inimicitia eorum, quibus est amica impietas. Neque enim sine culpa patitur fieri Patrum doctrina eos, qui improbo silentio erga dogmata torpent hæreticorum: & 7^a è regione hostibus fidei non occurrunt, aut zelo Creatoris vindictam in hæreticos non exercent. Quod bene Arnobius Rhetor, dum centesimum tricesimum nonum Psalmum interpretaretur, dicit: Qui pepercit hæreticis, aut prædicatoribus falsitatis, & non cogitatio fidei suæ iugulauerit, hoc ei enenire, quod euenit Sauli, quis ambigat? aut qui misericordiam suam potauerit se in hæresi permanentibus exhibere, quis neget similiter à regno Dei excludi, sicut Saul à regno humano probatur exclusus? qui vana miseratione Amalecitis parcens, subito semetipsum Dei benedictione, & regni sceptro priuatum

inge-

ingemuit? Et si hoc illi qui contradicторibus veritatis non resistunt, promittitur, quod, vel quale erit virionis discrimen illis, qui derogant electis? quia non solum expugnat hærenсes nolunt, verum etiam expugnantibus maledictionum armis accincti occurrunt.

AVNT præterea, non debere esse martyres, aut haberi, qui non violenter tracti sunt ad martyrium: sed sponte sua venientes, his conuiuium intulerunt, qui eos in nullo molestia affecerint. Nullam opinantes esse molestiam diruptiones basilicarum, opprobria sacerdotum, & quod lunariter solumus cum graui more retributum: adeo ut expeditibilis nobis sit compendium mortis, quam egentissimæ vitæ laboriosum discrimen. Si ergo exorsum Deo est maledicere diabolo, & eius ministro, frustra utique Ecclesia contra omnem diabolicum incursum vitur exorcismis. An quia domesticis fidei maledicere in prohibitum est, nullumque oportet pusillanimitatem de membris Ecclesie scandalizare: iccirco hospitem diaboli, & habitaculum Sathanz non necesse est maledicere? & ubi est quod scriptum est? Maledicti omnes qui spernunt te Hierusalem, & omnes qui blasphemant te: maledicti omnes qui oderunt te, & omnes qui dixerunt in te verbum durum. &c: quod dictum esse pro Ecclesia nullum ambigit. Et quis inter cunctos persecutores fidelium crucientis, quam hic infandus, Ecclesiam insequutus est? Quis tanta in euerisionem Catholicorum, quanta idem exaggerauit in faulstus? quia (ut ita dixerim) nemo nostrum inter eos securus ingreditur, nemo quietus perimeat, nemo seipsum eorum nisi de honestas pertranst. Etenim, cum non cuiuslibet rei familiaris necessitas ire in publicum coegerit, & instante domestica necessitate, ex angulo tugurij nostri in forum proficere contigerit, mox ut stigmata in nobis ordinis sacri adnertunt, acclamatione derisionis vt amantes, & fatuos impetunt, præter illa puerozum quotidiana ludubria: quibus non satis est inferre linguæ conuiuium, turpia exaggerare scurrilitatibus: verum etiam tergo nos lapidibus insectari non desinunt. Quid illud memorem, quod in cõtumeliam signi venerabilis proferunt, quod cum sorte competens tempus psallendi signum fidelibus dare compulerit, & imminens hora obsecrationis iudicium populis facere consuetum poposcerit: mox ut ille dum superstitione mendaci vulgus clangorem tinnientis metalli aure captauerit, in omnem maledictionem & spurciam linguam ad mouere nõ differt. Ergo non incongrue maledicuntur, qui tanto odio aduersus Dei sortem sequepedas suos informant. Sæpe ab eis, & incessanter calumniatur: causaq; religionis eorum seuitiam vbique perpetitur. Adeo, vt multi ex eis tactu indumentorum suorum nos indignos diiudicent, propiusq; libimet accedere exerceant. Magnam scilicet coinquinationem existimantes, si in aliquo tezum suarum admisceamur. Cum utique milites Dei veritatem coram eis magis confiteri fuerint, quam maledicta infecerint, veti magistri præcepta seruantes, quibus olim discipulos inuolauerat, dicens: Qui enim me confessus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera, & peccatrice: hunc & filius hominis conspicietur, cum venerit in gloria Patris sui, & sanctorum Angelorum: Quis ille tam vecors est, qui laudibus deroget beatorum obuiantium pro defensione iustitiae cultoribus impietatis? Dicitum sane fuerat eis: Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum: estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Cuius præcepti sensum hunc esse arbitror, quod immixta gentibus caterua fidei, quasi innocentia prædita ouium, truculentiam ferre cogere tur luporum. Ac, ne segnitiei dediti facillius versutis succumbere iam timidi, congrue diuinitus admonentur. Vt essent cum aduersariis fidei oportuna semper cautela subnixi, & contra astutias hostium erecti vbique & prouidi. Ne prauæ doctrinæ verbis illecti protinus corrumperentur sensus eorum, & discederent ab æquitate. Porro etiam Christiani admonentur. Confratribus vestris & domesticis fidei exhibete vosmetipsos, vt Dei ministros in multa patientia, in longanimitate, in benignitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei: per arma iustitiae à dextris & sinistris: per gloriam & ignobilitatem: per infamiam & bonam famam: vt seductores, & veraces: sicut ignoram, & cogniti: tanquam morientes, & ecce viuimus. Et iterum: Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inimicem, sicut & Deus in Christo donauit nobis: vt vere columbarum sectantes simplicitatem, eodem inuitu quo vestram, proximorum quoque affectetis salutem. De quorum constantia, simplicitate & fortitudine, discretionem, & prudentiam Eusebius Cæsariensis Episcopus rerum Ecclesiasticarum historiam texens, ait: Erant ergo martyres Christi inter fratres humiles, inter persecutores elati, suis mites, a duersariis terribiles, Christo subiecti, diabolo crediti. Sed & Arnobius (de quo supra memorauimus)

Tertius ad
martyres mon-
strat elat.
dus.
Christiano-
rum sub sat-
raticis mibi-
fora.

12

Tertius

Fidei inf. lib.
1. 17. c. 10
Apul. Mart.
pag. 32. b.

Tertius
sacerdotum
ymbala.

Tertius
sacerdotum
ymbala.

Mart. 16.

Thom.

1. Civitas d.

Epist.

Epist.

Arnobius.

mus; aliquid huic simile in eodem Psalmo differtur, dicens: Age ergo, & cum pugnantibus pugna: & si auxilium poscis à rege, repugnantem te ostende. Lingua contra te pugnant, quas à cunctis hæreticis, sicut serpentes: his & tu es, sicut serpens astutus, & te simplicem ut columbam esse cunctis tuis, id est, Catholicis solis ostende: ceteris hæreticis, & cunctis contra veritatem venientibus, ipsis serpentibus, esto astutior: noli rimere: iustum tibi est à Domino tuo. Tam bona est astutia contra malitiam, quam benigna simplicitas circa iustitiam. Occide hæreticos, & Domini tui spiritali gladio inter fice inimicos.

14
Emeterius,
& Celedonius.

Sic nimirum beati martyres Emeterius & Celedonius, cum tradere pro Domino animas anhelarent, tali sese inuicem ad passionem astantes hortatu impellunt: Feriat ubique hostem missilibus suis vibrata confessio, & latentem fidei inimicum, ubicumque fuerit, inquiramus. O incomparabilis magnanimitas, & fortitudo admiranda, laudanda, atque imitanda Sanctorum? Qua, etiam si torpeat inimicus, ac persequi Ecclesiam Dei sinat, irrumpere tamen latebram eius, & incitare ipsum ad bellum iubemur. Ut hostem frigidum strenuus agone theta accendat, proferat latentem, erigatque ad conferenda certamina desidem. Et quamquā effuso cruore confternatis membris succumbat, feret tamen ad sedem patris captum ex hoste triumphum, spiritus belliger victor lauream potiturus. Quia in eo vites militis comprobantur egregie, quo non requisitis vltro se obulerit palestræ martyrij, sancta Scriptura testante: Qui propria voluntate obtulistis vos discrimini, benedicite Dominum. Si ergo qui zelo charitatis nostræ aduersus fatis nostris fidelis expugnator occurreret, arma sumeret, confibus deflueret, animam ponere contenderet, nequaquam eum immunes condignis pateremur donariis, eiusque liberalitatem largo munificendam beneficio censeremus: quanto potioris gloriæ honore ferendi sunt, qui obtentu capellendi gratiam Regis æterni, vigore aucti iustitiæ, ad obitum quoque resistentes infensæ, crudeli morte perempti sunt? Ille denique Angelus veritatis, & præco iustitiæ, Redemptoris præcursor, & nuntius pacis Baptista Ioannes, cum regem iniquum de stupro Herodiadis commoneret, cumque ad ulterius in cæstus thorum violare fratenum inhiberet, ergastulo propter veritatis professionem detruditur, ibique absque vlla fidei persecutione truncatur. Nec tali succumbere recusavit dispendio, qui sine dubio nouerat, diuino renelante spiritu, tantundem esse propter iustitiam mori, quam pro fidei confessione prosterni. Vnde & Dominus, vitalia discipulis doctrinæ ministrans præcepta, sic eos de monte alloquitur: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Et quid aliud ad omnia beatitudinis præmia, quam cælorum affectandum est regnum?

Indicum.

Matthæi 12.

Matthæi 7.

15
Quarta ad-
versus mar-
tyres ab-
stin.
* pabere &
palestram.
Septem fra-
tres marty-
res, qui cum
Iuliano, &
Basilissæ
passi sunt.
Luci 9.
11. Nuncy-
mon.
12. Philis.
Iulianus 10.
Iulianus 10.

CALVMNIANTIA etiam inimici vltro eum ad mortem eorum progres-
sum, quos * passim liberalitas regis suum incolis iusserat Christianismum. Sed præces-
sit hoc reor exemplum in illis septem fratribus, quos gesta beati Iuliani commemo-
rant. Quideo, quod Augustalibus præpellebant natalibus, ex decreto principum li-
bere exercebant religionis Catholicæ cultum. Sed tamen in agone sudantem beatum
Iulianum cernentes, illico ad bellum prosiliunt, & amore martyrij voluntarium obitu-
m expetunt. Legitur quoque de Domino in Evangelis: Obfirmavit faciem suam, ut
iret in Hierusalem. Quod ita sanctus exponit Hieronymus: Obfirmatione enim & for-
titudine opus est ad passionem sponte propterant. Vnde & Ezechiel, cui dixerat Deus:
Fili hominis in medio scorpionum tu habitas, ne timeas: obfirma (inquit) faciem tuam:
& dedit faciem tuam & neam, & frontem tuam ferream. Ut, si forte surrexissent contra
eum malleus vniuersæ terræ, quasi in cude durissima resisteret, malleumque conteteret.
De quo scriptum est: Quomodo confectus est, & contritus est malleus vniuersæ ter-
ræ? Idem quoque Doctor in supradicto opere quandam Evangelij sententiam expo-
nens ait: Non est delicata in Deum, & secunda confessio: qui in me credit, debet suum
sanguinem fundere. Qui enim petiderit animam suam in præsentem, sacrificiet eam
in futuro. Denique Agabus Propbeta, cum venisset ad Apostolos, tollens zonam Pau-
li, alligavit sibi pedes & manus, & ait: Hæc dicit Spiritus sanctus: virum, cuius est zona
hæc, sic alligabunt in Hierusalem Indæi, & tradent in manus gentium. Quod cum
audissent Apostoli, & qui loci illius erant, ne ascenderet Hierosolimam, cum lacry-
mis precabantur. Tunc respondens Paulus, dixit: Quid facitis fratres, & affligentes
cor meum? ego enim non solum alligari, sed & mori in Hierusalem paratus sum pro-
pter nomen Domini Iesu Christi. Et cum ei suadere non possent, quæuerunt, dicen-
tes: Domini voluntas fuit, fiat.

Adum 12.

Si c namque & felicissimus Felix, cum fidei relatu persecutionem Catholicorum, quæ apud Gerundam Hispaniæ urbem confinem Gallæ gerebatur, comperiret, crudelitersq; Ecclesiam Dei ibidem à paganis infestari cognosceret, ex templo literaturæ liberalis studium derelinquens, quod in Cæsarea Mauritaniz positus excolebat, præpeti navigatione æquore transiisso prædictum oppidum adiit: ibique martyrium, quod patriæ lux deerat, deuotus miles Christi triumphabiliter consummauit. Sic sanctus Sebastianus, sic beatissimus Thyrsius, sic electus Adrianus, sic Iustus & Pastor, sic Eulalia virgo Barchinonensis, sic Babylas pontifex, multiq; alij sponte se obtulerunt, & coronati sunt. Et ideo, ut quidam sapientium meminit, inter primas dignitates regnorum cælestium sunt ponendi, qui ad passionem venerunt non quæsitæ: & excellentis voti est inter tormenta proficere, ubi non est criminis lauitellæ.

Sed in veritate crimen esse farendum est, latitare, si virtus excellentis meriti est, vitro procedere: quando fidei nostræ confessio prædicationem exigit, & testimonium postulat. Nam si, audito verbo veritatis, fidem incredulus non accommodet, magisq; exprobrat euangelizanti, quam credat: cum sit ante cognitam veritatem inculpabilis, sit postmodum sanctæ prædicationi obnoxius. Quia non potest de ignorantia se excusare, ubi veritas elucubrata responderit, Domino & magistro testante. Memento sermonis mei, quem ego dixi vobis, non est seruus maior domino suo: si me persequuti sunt, & vos persequentur: si sermonem meum seruauerunt, & vestrum seruabunt. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum, qui misit me. Si non venissem, & loquutus eis non fuisset, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.

Obiciunt etiam aduersarij corporum eorundem corruptionem. Sed quæso respondeant, quid obest cælestiæ præmio coronatis, quasi illi carnis affectarint honorem, qui vere nouerant perlatam olim mortalibus legem, quia dictum est Adæ: Pulvis es, & in puluerem redigetur; aut per supplicia tyrannorum, quibus datum est corpus occidere, quandoque finem accipere: Quia omnis caro foetum, & omnis gloria eius quasi flos agri: & cum omnem dixerit, nullius carnem ex humano semine orientem reliquit, (& licet audenter, dicam tamen) non Patriarcharum, non Prophetarum, non Apostolorum, non Martyrum. Legant Apostolorum actus, qui ista somniant, & inuenient, testante Petro, David illum à Deo electum, & secundum cor suum fidelissimū seruum, sepulturæ corruptionem esse perpeffum, iis verbis Apostolo differente: Viri fratres, licet audenter dicam de patriarcha David, quia & defunctus est, & sepulchrum est, & sepulchrum eius est apud nos usque in hodiernum diem: & caro eius vidit corruptionem. Considerent patriarcham Iob vermibus scatenrem; & Lazarum Euangelicum vltimosum præ foribus purputati diuitis mendicantem. Percurrant cæterorum Sanctorum ad instar isyderum cæli diuersarum victoriarum fulgentia gesta, & insulret (si audeat facile legus) eorum putrida membra doloribus tormentorum, penitusq; consumpta. Sed hæc temporalis corruptio corporum in nullo detrimentum infert animabus sanctorum, quæ tamen incolumis materies carnis prodesse non poterit in futuro iniuriis. Nam curvana solitudine de corporum integritate distenderentur, qui vere nouerant omnem temporalem salutem etiam cum ipso mundo perire; & illam prooplasto Adæ sententiam mortis collaram, generaliter eundis mortalibus congruere: Pulvis es, & in puluerem reuerteris? Sancti etenim, qui expertes eius legis non sunt, quod in terra sua, id est Hierusalem cælesti, duplicia nacturi sunt præmia, non magnopere corporalem pensant iacturam. Quam veraciter in illa generali hominum resurrectione de quibuscumq; labefactionibus, locis, antris, & speluncis, seu ex aliorum elementorum abditissimo sinu, quo dispersa cadauera perierint, in temporis puncto reddenda, & reintegranda ex legali auctoritate cognoscunt, & credunt: ut ipsi quidem sancti duplici præmio congaudentes, bina consensione conterant impios, ac peccatores.

Vnde obsecro vos, o sancti fratres nostri, & sores in Christo beati, ne stultorum assertionibus extrubemini, aut cōiecturis creduli nescientium aliquo saltim scrupulo (quod absit) contra Dei milites moueamini. Hi sunt enim qui pie religionis ardorem non compunguntur: & ideo non solum veritati fauere non possunt, verum etiam fidem sanctā, quam leuiter, & non alio credulitatis fundamento cordibus gerunt, defendere nequeunt, magis derogantes, si propter illam quis vitæ neque moriatur: quam dolentes, si ab apures recedendo laqueū præuaricationis incurrant. Et hinc ad factilegium impietatis facile prolabantur, dum quod à Deo iustificatum est, isti condemnare non vereantur. Plebs sine disciplina, de quibus scriptum est: Er impie agent impij, ne-

que intelligent omnes impij, qui vt fal infatuatus à certis Catholicorum furis proſe-
ciendi, & ab omnibus conculcandi, ac velut nemus inſtructuoſum ſecuri euangelica
præſcindendi, igni perpetuo deputandi ſunt.

*Marthæ 11.
Matth. 11.* PENSANDVM eſt, fratres, cui diſpendio ſubiacebit, qui tantæ victoriæ laudem
infamare non metuit: qui tot virotum triumphis obuius venit. Illi quidem, prædica-
tionis Apoſtolicæ non immemores, non erubuerunt teſtimonium Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti, & veritatem ſancti Euangelij ad conſuſionem impij doctores, & cultorum
eius palam proferre. Quem vnũ, & magnum ex pſeudoprophetis ore Dominico
olim per Euangelium denotatis, eſſe coignouerant: dum cauta circumſpectione Apo-
ſtolos intentos fore iuberet, dicens: Videre, ne quis vos ſeducat, multi enim pſeudo-
prophetæ venient in nomine meo, & ſeducer multos: & nos formidine amittendi tem-
poralem honorem, quos martyres nō colimus, hæreticos proteſtamur. Vix illis, qui iſta
ſectantur: vix eis, qui bonum putantes malum, & lucem conuerſentes in tenebras, quod
patulis reſuturunt blaſphemiis, occultis etiam cōitiis inſequuntur, nē inter martyres
habeantur, ne debita eiſ reuerentia exhibeatur: qui contumaciore ſpiritu contra ini-
micum fidei ore blaſphemo venientes digna vltione conſumpti ſunt. Ac ne ceteri ad
huiusmodi paleſtram diſcurrant, ſchedulis anathematũ per loca varia damnari ius-
benrur. Si ergo ab iſis Dominus abſtrahit præmium, eo quod apertum, & ſpontaneum
aduerſus hoſtem religionis geſſerint bellum, quanto longius aberunt ab æterni Regis
conſortio, qui id occultis murmuratiõibus timore carnis depreſſi quotidie agunt? *10*
nūquid ori noſtro hæc prædicatio deeſt? nūquid vacua eſt Catholicorum profeſſio
rali præconiõ.

*Marthæ 10.
Daniel 11.* RESISTENDVM eſt igitur omnino iuſtitix aduerſariis, & nullatenus pro de-
fenſione veritatis corporalis interitus diſſerendus. Merito namque hoc ab illis exerci-
tatur, qui aucta virtute magnanimitatis diuinitus illuſtrati ſunt, vberioremq; penſant
certaminis fructum, quam ſecuræ conſeſſionis proſectum. Non interim penitus imbeci-
llia contemnentes Eccleſiæ membra. Quia ſcriptum eſt: Spiritus quidem promptus;
caro autem infirma. Nec violenter ad hoc ſtadium pertrahendi ſunt, qui cœlitus nobis
compuncti ſunt: ſcriptum eſt enim: Qui poteſt capere, capiat. Et iterum: Eligentur, &
dealbabitur, & quaſi igne probabuntur multi, non omnes. Quamobrem terminis
donorum, quæ Deo diſpenſante vnusquisque ſibi in eſſe cognoscit, contentus ſit, nec
ſupra menſuram collati muneris quiſquam temere conatum extendat. Hic congruit,
vt qui ſe deſiderium vinibus ad præliandum non ignorat, & minus poſſe proprio iudi-
cio conſiderans, aciem hoſti non paratè regione ſponte præparantibus non reſiſtat. Vt
quem non habent certamina expeditum, pauorq; bellandi efficit timidum, hunc iuſta
non inueniat detractiõis vltio puniendum. Quoniam ſcriptum eſt: Omne verbum
ocioſum quod loquuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicii. Quod ſi
omnis vaniloquus condemnandus veniet in iudicium, quæ ſententia punietur infama-
tor Sanctorum? Qui enim ſui non imperitus grandia non exequitur, gradientibus ad
celſiora non adueſtetat: hæreatq; imis, & ſolo procluiibus, qui nequit meditari ſubli-
mia. Vt eſt illud apud Salomonem: Altiora te non inueſtigaueris, & profundiora ne ex-
quisieris. Et conſequenter Catſinſert Philoſophus: Quod potes, id tenta, operis ne
pondere preſſus Succumbat labor, & fruſtra tentata relinquis. *40*

*Matthæ 11.
Hijſana ex
redium pro-
pter humani
pociat.* Certe ſi quosdam palam quæ ſancta ſunt proſeſcentes, infernus tenet, in multo
magis qui in abſcondito veritatem prædicant, clauſtra poſſident inferorum. Quia ſi
oberit paleſtricum luſtamen iuſtitix aſſectionibus, proſecto nihil proderit etiam verita-
tem ſarentibus. Et quæ mens religioſa hanc infaniam credat, vt ex eo in opprobrium
veniat veritas, reprobus animus, ex quo non violenter trahimur ad gentilitium mal-
lum? & inde ipſa iuſtitia martyriale non habeat præmium, quæ in auctorem ſceleris
patulum inſert conuiuium? Vnde libenter à cultoribus eiufdem vatis, inter regni eo-
rum priuilegia fidei Chriſtianæ ſinimur geſtare vexillum. Quasi eorum patientia ſit
deputandum, quod inter ipſos ſine moleſtia fidei degimus, & non potius diuinæ diſ-
penſationi ſit referendum: quæ Patriarchas, Prophetas, & Apoſtolos ſuos inter ſerita-
tes gentium conſeruant, honoribus extulit, dignitatibus ſublimauit. Qui etiam pia
promiſſionum ſpe diſcipulos conſolans ait: Ecce ego vobiscum ſum omnibus diebus
vſque ad conſummationem ſæculi. Quapropter non huius impiæ gentis beneficio, in
cuius diuione noſtro compellente facinote, ſceptrum Hiſpaniæ poſt excidium, & euul-
ſionem regni Gothorum tranſlatum eſt, quod ſeliciffimo fidei Chriſtianæ pridem cul-
tū pollebat, venerabilem ſacerdotum dignitate florebat, & admirabili baſilicarum
conſtru-

construptione fulgebat) sed gratia Redemptoris sui, & eius assiduo comitatu Ecclesia custodiri meretur, qui dixit: Sicut lilia inter spinas, sic amica mea inter filias. Et iterum: In medio nationis prauæ & peruersæ, inter quos lucetis, sicut luminaria in mundo.

10 **S**ed nouerint ipsi, qui hæc obstinata mente de martyribus Dei sentiunt, impuri-
que linguis gloriam Sanctorum mutilare non vetentur, quod cum eisdem Sanctis
causas in futuro examine sunt acturi, & nisi fructuosa præcellerit satisfactio, rationem
ante tribunal Domini reddaturi. Nam qua fronte clarificatum gloria passionis tunc
vultum eorum aspiciet, in contubernio Regis æterni ob meritum constantiæ glome-
ratorum, quos hic tantis impetiti blasphemus, tantis lacerauit opprobriis, tantisque
15 affectis iniuriis? Tunc utique, cum iusti in magna constantia adueriam eos adstiterint,
qui se angustiauerunt, & gloriam martyrij eorum non coluerunt, & qui abstulerunt la-
bores eorum: reor, videntes turbabuntur terrore horribili, & mirabuntur in subita-
tione insperata salutis, dicentque inter se, perorientiam agentes, & præ angustia spi-
ritus gementes: Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem,
improperi. Nos in senfati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine
honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos soror illorum
inuenta est.

Velle m responderent mihi Christi militum desultores, vtrum amor mortis eos
ad mortem perduxerit, an non magis oblectatio Paradisi, vt æternæ mortis eis darent
20 incendia, ad supplicium ire coegerit? Quantum reor, nullus responderet, quod intus
moriendi obitum expetierint sancti: sed vt per temporalem interitum ignes euita-
rent perpetui lethi. Quapropter eos incunctanter eadem remuneratio nihilominus
consequetur, quæ fuit causa moriendi, non quæ extitit voluntas moriendi. Vnusquisque
que ergo eorum quod vult credat, dicat, vel seotiat: me tamen ea pars firmum obtinet
defensorem, quæ cum summa reuerentia eorum cultum veneratur, & extollit hono-
rem. Ibi que fidelem sub testimonio Domini nostri IESU Christi dono assensum, vbi
eorum præcipuis titulis sublimatur trophæum. Quapropter in posterorum notitiam
hunc decreui manere tractatum, vt qualem de dominorum meorum tulerim agone
iudicium, & ætatis nostræ vulgus nouerit, & futurum.

30 **V**os autem, viri fratres, credite mecum, immo cum omnibus pie, religioseque
beatorum certamina venerantibus, credite beatos esse martyres talia exequentes, &
feliciores animas sub eorum testimonio motientes. Armate crudelitate fidei pectora
vestra, soluite diuinis laudibus ora, summique Redemptoris beneficia extolles,
præconate & dicite: Motantur animæ nostræ morte istorum, & fiant nouissima nostra
horum similia. Qui dat lassus virtutem, & iis, quibus nullæ superperunt vires, potentiam
potentiæ dextera roborat in certamine: det mihi, vt vsque ad mortem pro eo fortiori
animo cum his militem, qui perfectæ desiderio in eius amorem exstuant. Quia non
erit immunis coram Domino iotentio, quæ pro veritate exeritur: neque villæ reus re-
pudianda mors, quæ pro iustitia irrogatur. In tali igitur consilio laudatur Christus de-
40 testatus remanet hostis iniquus: atque sub eadem professione necem excipit funibun-
dam miles strenuus.

Ideoque non solum ij, qui talia confitendo sub iusto gladij ceciderunt, digno
præconio celebrandi sunt, verum etiam illi digna laude offerendi, qui talium laudibus
oblectantur. Quia cum martyrum gloriæ passionibus acquisita recoluntur, & beato-
rum certamina edita referantur, debitus honor martyribus redditur: ac pia mentes
exemplorum incentiuis armantur. Et si martyrium oqueant adipisci, vt participium
tamen merebuntur honorandorum præmiorum promoueri. Vt quorum a se ipsis tri-
umphis cupiunt conscientia voluntate, non impari sumant ex deuotione mercede-
dem. Nam si pessimis factis animum accommodare peruersitatis est, quomodo opti-
50 mis communicare, non est virtutis? Et cum Deus omnipotens iudicem se non solum
factorum, sed etiam votorum insinuet, cur piissimum in martyribus semper votum in-
tentum non concillet gaudia beatorum? sancto David approbante: Mihi autem nimis
honorificum sunt amici tui Deus. Et iterum: Qui vos diligit, me diligit: & qui vos re-
cipit, me recipit.

Ist denique Sancti, corpora sua gladiis offerentes, perennem animarum incolu-
mitatem capessunt: & acquires sibi in regno Christi electorum confortium, relin-
quunt, nihilominus persequutotibus æternæ pœnalitatis incendium. Quia licet seri-
ptum sit, posuerunt mortalia feruorum tuorum escam volatilibus cæli, carnes san-
ctorum tuorum bestiis terræ: effuderunt sanguinem eorum velut aquam in circuitu

*Luce cor-
pissim.*

Psalm. 119.

Hierusalem, & non erat qui sepeliret: tamen ad puniendum scruitiam eorum occu-
rent, qui ista fecerunt, non ad derogationem virtutum proeueniet eorum, qui talia fi-
stinuerunt, vt ea ipsa crudelitas eumulum perditionis historibus augeat: martyribus
vero sanctis præmium sempiternæ felicitatis acquirat. Nam quamuis hæc obtutibus
hominum dira & aspera videantur, tamen pretiosa est in conspectu Domini mors
sanctorum eius.

Vos autem fratres, & sancti in Domino Iesv Christo sutores, gaudete, & exul-
tate, quod manipulos messis vestræ in horreum Domini recondendos iam præmissis-
tis. Iam fructus seminis vestri Syon illa beata ciuitas habet, illa pacis visio Hierusalem
cælestis domesticos cognationis vestræ in pacem suscepit. Pergite securi: properate ex-
ultantes. Iteri vestro nullus aduersari quibinullus contraditor assistet, peruenien-
tesq; ad patriam procedet in occursum vestrum, non solum illa cohors sanctorum, qui
nuper coronati sunt, verum etiam cætera turba electorum, quorum consortio isti non-
tij martyres adnumerati sunt.

Tituli tract.

Psalm. 138.

Ex eo libet mihi, fratres, paululum iucundantis more loqui vobiscum; & pro
charitate fuisse verbum, quem ex dilectione Christi eternis in laudibus versari
sanctorum. Quoniam vt meritorum meorum euaderem debitum, & beatorum adipe-
scerer intercessionis suffragium, hoc opus victoris dedicans martyrum, decreui ap-
pellare Memoriale Sanctorum, vt ex quo vinctis compatimur, & Dei amicos venera-
mur, saltem eorum patrocinii adiuuemur. Dicitur enim in Psalmo: Mihi autem ho-
nificati sunt amici tui Deus, quis valde confortatus est principatus eorum. Quam-
obrem, fratres charissimi, & forores beatæ, iubete me vestris admitti tri pudis, quem
non sinit abesse talibus gaudiis huius confessionis operis. Nec inuida affectatione vobis-
met summum modo vindicetis sanctorum patrocinia martyrum, quos nosis pro totius
Ecclesiæ membris subisse discrimina passionum. Sed quare ego diutius his gaudiis im-
mori delector? quasi vestrum sit nostro satisfacere optatu? Certe vt saltem non sine
consulta vestro ad sint nobis Dei testes in tribulatione quæsi, qui generaliter pro grege
Catholico coram patre, & angelis eis manent solliciti. Itaque & vestri & nostri sunt.
Ex vobis, carne prodierunt, sed nobiscum, vno baptismatis fonte renati sunt. Nihil est
quod de eorum gloria vobis priuati vindicetis, quia omnes in Christo vnum sumus.

25

Pauli mar-

tyr.

Sanctus

mar-tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Isaac mar-

tyr.

Nam & nos quoddam ex illis ad prælium incitauimus: & si ipsi pugnare desinimus, ar-
ma tamen quibus militarent, suggessimus. Quosdam vero ex consanguineis inter ipsos
martyres in ecelum præmisimus. Paulum loquor leuitatem egregium carne nobis con-
nexum, & Sanctum auditorem nostrum, qui secundo conflictu post heatum Isaac per-
rexit ad Christum. Sed nunquid soli de perfectione eorum gloriamur? quia quos in-
formamus, quos fratres habuimus, vicisse videmus. Sit commune omnibus gau-
dium: sint cubitis indifere te fruenda felicitum monumenta viro-um. Misceamus viri-
que vota, & paribus studiis laudem Deo perfoluamus libamina: cuius dono reddita
sunt nobis inoliti temporis felicia sæcula. Quibus olim, tempestatibus persecutio-
num eterbissimis, Christiana Ecclesia lapides in illius cælestis Hierusalem coaptabat
digniter structuram ad Dei gloriam, cuius munere pugnant Sancti, & vincunt: oppe-
tunt mortem, & viuunt. Cuius gratia roboratur constantia martyrum: cuius virtute
quicquid scruitia protulit impiorum, virili animo præcediunt. Quia non sunt con-
dignæ passionis huius temporis ad superuenturam gloriam, quæ reuelabatur in eis.
Nec pendunt, quo mortis genere hanc vitam amittant, quandoquidem per huius de-
fectum perennis regni felicitatem expectant.

26

V. R. V. M.

quia

semper

laudabilis

est

mediocritas

faciliusque

lectorem

oblectat

suæcincta

breuitas

quam

fastidiosa

prolixitas

ideo

finali

claudendus

est

limite

liber.

Ne

preter

vitam

&

summam

incautionis suæ absurditatem, alium parturiam medicari-
bus ex longa verbositate laborem. Hinc vos instantiam voluminis temino, & coro-
na sanctorum, ego ipse licet indignus vestri laudator Eulogius postulo, vt hoc opus
vobis in ipsis probatum efficiatis, acceptum sanctificetis: sanctificatum, Deo libetis,
neque inordinatam narrationis eius seriem pensetis. Sed velle meum potius, quam
posse considerantes, voluntatis votum, non impossibilitatis temeremini defectum.
Quia ideo primitias huius commentarij ptez omnibus philosophis patriz nostræ vobis
offere curauit, vt eius obtentu vestrum habeant patrocinium, vestroque interuen-
tu omni caram vitio. Quo Dominum contra me pro peccatis offensum merear, &
nunc & in æternum inuenire propitiū. Et licet inde grauioris culpe me obnoxium con-
scientia mea remordeat, quia res præconabili stylo ad posterorū notitiam ordinandas
temere

D. Eulogius

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

ad martyres

temere in fecerit eloquij mei inculta barbaries: tamen ex eo tanti † deliquij remedium
 ad ipsi spero, ex quo omnem vim suam breuitas ingenij nostri in laudem vestram ex-
 penderit. Sed & fulminationibus maledictorum obuius veniens, acies perfidorum pro-
 pterauit, fundamenta subuertit, vires confregit. Ac veluti canes, qui ardentissimo zelo
 pro dominis suis se perire non desinunt, eo amplius in importunis latratibus exa-
 cerbantur, quo forte impugnatoris fuerint verbere lacerati: ita nos licet asperissimi tē-
 poris angustia coarctemur, & imminetibus periculis obruamur, nullatenus tamen
 linguam de vestris laudibus abstraximus, aut de perfidorum infestatione cessauimus.
 Hæc nos quadam spe cogunt latos existere, & de clementia boni parentis cōsulos ma-
 nere. Et idcirco non me desperare faciet oratio inculta, & vilis oblaro muneris huius
 de obtentu gratiæ redemptoris. Quia plus coram ipso votium noui valere affectum,
 quam segnem affluentiam munerum. Quapropter iterata supplicatione vos quæso,
 milites Dei, bellatores egregij, testes idonei, martyres Christi, cōsortes regni perpetui:
 vt me hic fideli seruitute Deo iungatis, & post debitam pro scelere in futuro exa-
 mine vltionis sententiam à me auferatis. Vt qui liber Memoriale Sanctorum à nobis
 appellatus, vestrorum actuum gloriosam memoriam præconatur, memoriam meam
 corā tribunali futuri iudicis sanore suæ acceptionis in sortem ouium præscribat. Quo
 à leuā in partem dexteram demutatus, pij redemptoris aspectibus sine confusione me-
 rear perfrui, nulloque præpediente reatu, illi ceterui connumerari promerear, cui idem
 redemptor pia voce dicitur: Venite benedicti patris mei, percipite paratum vobis
 regnum à constitutione mundi.

Scholia in operis præfationem.

EGo quidem.) Instituti sui reddit rationem: & gustum, quantum credi potest, futuri operis in ipso
 vestigulo præbuit, Isaac martyris vitam & interitum memorat.

Ancytherius.) Gratum verbum, unde hoc nomen derivatur, mentem in rerum diuinarum
 contemplatione exercere significat. Inde ancytheria monasteria dixerunt. Vfus est eo vocabulo imperator
 30 Justinianus in Lemnia. 33. C. de Episc. & cler. Iterū etiam id ipsum D. Eulogius vsurpat, & D. Basilium,
 D. Gregorius Nazianzenus eo frequenter vtiuntur.

Qui prior.) Præfatus haud dubie multis annis Adulphus & Ioannes, ut lib. 2. ca. 8. appare-
 bit. Sedens de his tantum nunc loquitur, qui per tres hos aut quatuor annos martyrio coronati sunt. Et
 quamuis nunc etiam Perfeilus presbyter præfisset, ipse tamen Eulogius paulo post rationem est reddi-
 turus, cui ipse priorem Isaac referat.

E Tabanensi cenobio.) Monasterij huius crebra mentio deinceps occurrit. Eo autem potissi-
 4 mus se recepisse S. Isaac, quia patruelem Hieremiam, max. martyrem, inibi habebat, qui cum uxore
 Elisabeth monasterium ipsum construxerat: in quo ipse etiam monachus factus, ut suo loco apparebit,
 debebat.

Ephebusille.) Vixit septem annorum fuisse in vsuardi martyrologio memoratur. Eulogius 5
 in 2. lib. hoc ipsum eius martyrium repetem, cum primæus adolescentia annos ingrederetur, monachum
 factum, & post triennium martyrium subijisse ferbit.

Ita maledictionibus tabelcat.) imprecatio est. Hispanis nostris quam Latinis inter loquen- 6
 dum hæc forma vsuatur. Diuersa enim sunt illa.

Dij talem terti avertite pestem.

Item illud eiusdem.

Quod Dij prius omen in ipsum Conuertant.

Feria quarta.) Annus Domini octingentesimus quinquagesimus primus, dies Iunij tertius no- 7
 50 tatur. Et recte profus: incidit enim in eius mensis dies illo anno in feriam quartam. Habuit enim litteram,
 ut vocant dominicalem D.

Eo per ipso die in vsuardi martyrologio festum eius apponitur: quod etiam Romanum nuper lo-
 cupletatum, & Venetijs apud Iuntas excessum, inde translatisse videtur. Cordubensi Ecclesia eundem
 diem eidem sancto martyri dicatum celebrat.

Qui post quintum.) In celsius, ut aiunt, computat.

Hieremiam martyrio.) De his lib. 2. cap. 4. Item de Perfeilo presbytero cap. 1. Cuius ideo hic 8
 mentionem inferimus, ut qua ratione eidem tempore Isaac anteferet, demenstraret.

Peritissimorum virorum.) Sancta Ecclesia ut fuit, eritque semper (quemadmodum ab eius auctore IESU Christo Domino nostro pradicatum est) iugena, bonis & malis promissis pfectum oppletat: ita in ipsi etiam Christiani pravi: quosdam habere nunquam desistat, qui ipsam tempore conturbarent: & zelo quodam impudendo instigati assurgerent. Quod etiam D. Eulogij tempore contigit. Non satis erat Hispaniam Ecclesiam captivam in misera & trociscum servatute versari, & ab immensissimis tyrannicis insanda mala assidue perpeti: quod unum Christianis in tot calamitatibus, insignis solatium esse poterat: nonnumquam non desisse, qui fortiter mortem pro Christo oppeterent. Et constantia sua alios instigantes, Dei Ecclesiam exultant arcus: hoc ipsum tot malorum lenamen, impii quidam, & insipienter prouti eripere illi nitentur. Martyres circumstantur, eo nomine indignos iudicant, & obesse potius in communione Ecclesie Hispanie, quam prodesse affirmabant. Eius respondere hoc lib. D. Eulogij voluit, ut martyrum, de quibus deinceps esset acturus, fama consuleret, contra calumniantes defenderet, veramque, & solidam illorum gloriam intacte astrueret. Nihil secius amen destinatum in hoc ipsum opere Apologetico, idem postea argumentum plenum tractavit. Nec solum tamen martyres ita defendit. Quosque enim fuit auctor indiculi Lamentis de quo in D. Eulogij vita, de Alvaro loquentes, diximus: totum illud opus ad eorumdem martyrum defensionem conscripsit: ut Apologeticum prorsus posset iure optimo appellare. Et neque hoc D. Eulogij faculo solum martyrum fuisse detractores sed prorsus etiam Ecclesie temporibus Concilium in Carthaginem se primum sub Synodus prima, huiusmodi martyrum obsecratores canone secundo graviter compescuit.

Sed neficio quo tederet.) Insignis vobis apparet in D. Eulogij modestia atque copiosissimo magis conspectiva, quo homo, ut illa tempora ferebat, doctissimus, nullam habet de ingenio & literis, nullam probatissimum de virtute fiduciam.

Ecclesia Hispaniz.) Corruerant iam hac secula multa in proprii praesertim nominibus vocabula: ut in hunc quem nunc habemus, Hispanum sermonem paulatim transformarent. In Spaniam, non Hispaniam: Cordobensem non Cordubam ecclesiam, non Ecclesiam praeferebant: Nec recti post Arabum in Hispaniam ingressum ea fuit corruptela, sed recte ab Gothorum temporibus derivata, quod ex nominibus iam in D. Eulogij vita ostendimus. Scribentibus autem quemadmodum & pronuntiabant. Itaque ecclesia, non ecclesia, fuit semper in veteri scriptum. Nec tamen in excudendo latini sermonis proprietatem in Hispania, & ecclesia, quemadmodum in Corduba nomine retinuitur.

Comellationes quoque.) Late in hoc loco D. Eulogij quae pessime de Christo Salvatore, & sacratissima eius matre Mariam tradidit, ex profundo Alcorano proficuebat. Verum nos iniquis aliquot insidiis de causis diffusum. Nam quae illo tempore ad detegenda scita abominanda turpitudine erant necessaria, nunc parvi aures poterat offendere. Et providentissimus sancta inquisitionis decretum cautum est. Alcorani nefaria dogmata passim leguntur. Nec nos tam pro libito quippa de S. Martyris opere, quod digne suffragamini, & reverenter attingimus, admere volumus: quin potius id ipsum de sapientissimorum variorum consilio fecimus. Hac ideo hic annotare volumus, ut si qui in D. Eulogij exemplar incidit, cur hic paucula quaedam desint, intelligat. Et quavis ego circumspecto. Sperandeo abbas ut verba sunt vix, ad illa, & erit clausa. Nec enim vehementer orationis impetus, neficio quid committitur, & ab ceteris in hoc opere diversum dignum, quae facundiori artifice molitur.

Nonnulli nostrorum philosophorum.) Christianos, qui doctrina praestarent, quive doctores in Ecclesia essent, philosophi hoc vocat. Habetque, catacrisi nomen illam ex similitudine rationem.

Invidiosissimi Iohannis.) Auctor indiculi Lucius Iohannis huiusmodi Late descriptis. Et quoniam liberrimè est typis expressus, operae pretium fuerit, ipsa eius verba hic apponere. Post martyrum igitur versificati prebiteri tua impius, pergamus secundi iterum exponere casu. Post anni revolutione, cui aliquid amplius, ille Iovis gentibus oculis non quiescit: sed ut solutus est illis Christianis suum irridere, & nobis omnibus Christianis insultare. Hinc totum, quae multo tempore carceris retinere clausura, negotiatione & mercimonia nudandis in eo exagere comati sunt, & ipsi vexare: & ob gratia mercimonij luere vili, multa exprobrando ingerere, ducies. Parvipendit nostrum prophetam semper cui nomen in derisione frequentas, & mendaciam per inamicta, ut ibi videtur, nostra religionis falsa auribus. re memorantur Christianum esse, sepe confutamus. Ad quos ille confidenter, & nihil erga se doli suspicamus, cum se immunes ab ipsis, quae contra eum opponebantur, vellet offendere: furor eripiens, & praecipua ita, eadem repetens, inuicatus, & repulsi crebris, quae saepe dicunt, mentantur. Tunc ille non ferens, ex hac generatorem talium nubes flammam huiusmodi, & facia satis urbanitate accinctus, eleganti mente respondit elatus: Male dictum fuisse Deo, qui prophetam vestrum nominare desiderat. Illico clamor ingens iactans, & perditorum canem circumspectus iniquitatis ex ore conueniens, velut apes in unum perfusa aggerem congregrati, unius massa cumulo, malicia conspersione perspersissimam ad iudicem perducunt. Et testibus inuicem idem: ab ipsis perflantibus massa surgentibus praesentat ut potiora & maiora contra ipsum testatione propria mentantur. Quia ille tota negavit, & amulatione mundi ipsum aperto in se sermone reiecit. Sed index inquit ut ista quod arguentium cum illis verberas flagellorum, & per omnium adfasciatur sub voce praecipua fecit desinere: Talia peti debere, qui propheta dicitur Dei. At deinde carterali multiplex articulus odiosa. inuicem illis inferre maiora. De hoc latine iterum etiam D. Eulogij lib. 2. c. 10. in vetustis vero Anthonio Rutenji Acagra codice quo.

epigrammata etiam Cypriani Cordubensis Ecclesie Archiepiscopi fuerunt: & inter cetera hoc quoque *Cyprianus
archiepiscopus
per Cordu-
bensis.*

Item super tumulum S. Ioannis confessoris.

Carcetes, & dira Ioannes ferrea vincla

Christi amore tulit. Hac functus in aula quiescit.

Hanc eundem Ioannem esse credo quem D. Eulogius commemorat. Quamquam pauciora epitaphium, quam potius, ac debuit, retulit. Sed eiusmodi erant tempora, ut versum quouomodo elapsisse, magnam etiam haberetur. Fuit autem & scriptis Cyprianum hoc, quod ex alijs eius epigrammatibus apparet, quadraginta aut paulo amplius post D. Eulogij mortem amittit.

10 Qui vti dem docuit.) Longa admodum est parentibus, & tractatione etiam (quod Fabius 7 damnat) plangquam terda. Sed nos nihil imminuere hic ausi sumus.

Et quoscunque confessio.) Item hinc est animaduertendum Christianos per totam Hispaniam, & Cordubam praesertim, ea lege, quomodo admodum initio scriptum ut, fuisse relictos & toleratos, ut Mahometi scilicet non deriderent. De hoc ipso in Inductulo Lumisio legimus ad hunc modum. Ecce lex publica pendet, & legalitas iussu per omne regnum eorum diffusum, ut qui blasphemauerit, flagelletur, & qui percuisset iocundetur. Et ecce quotidie horis diurnis & nocturnis in turribus suis & montibus caligatis Dominum maledicunt, dum vatem impudicum peritum rabidum & iniquum una cum Domino testimonij voce extollunt. De ceteris vero qua ab Sarracenis patemur Christiani, hic ab Eulogio commemoratur: ac tor illis in hunc modum. Quotidie opprobrijs, & mille contumeliarum fascibus obruti,

10 persequutionem nos dicimus non habere? Nam ut alio taceam, certe dum defuitorum corpora a sacerdotibus videntur, ut mos est Ecclesiasticus, iuvanda portare, nonne apertis vocibus, & impurissimis gemisibus dicunt, Deus non misere iri illis? & lapidibus sacerdotes Domini impetentes, arguunt inoffensibiles populum Domini denotantes, spurcissimum fimo Christianos transientes pedare infanda asserunt, mactera minando ringentes. Et paulo post. Sic itidem, & cum sacerdotes Dei casu inopiam cuquam obtulerant per viam, lapides coram ipsis cumulant, testasque aridissimas ante vestigia coram reuoluentes, ac improprie & infami nomine derogantes, vulgari praeurbis & cantico inoffenso fugillantes, & fides signum opprobrijs elogio destruant. Sed cum vestigia signum hoc est timuentis arii sentium, qui pro commentu Ecclesie aduocando horis omnibus canonicis percutitur, audiunt derisionem & contempnitionem inhiantes, mouentes capita, infanda iterando congerimant, & omnem sexum, omnemque aetatem, totiusque

30 Christi Damini gregem non uniformi subsanimo, sed mille contumeliarum infamia impetunt, & derident. Nunquid non isti sunt, qui Hierusalem maledicunt, & muros sancti Sion destruant, & succendant? De quibus dicitur: Maledicti omnes, qui spernunt te, & omnes qui blasphemant te. Maledicti omnes qui destruant muros tuos, & omnes qui subuertunt turres tuas, & omnes qui succedant habitaculis tuis. Et licet haec omnia ab illis per contemptum vel derisionem, vel edum, ut diximus, implerentur: tamen etiam carnaliter in habitationes Domini, & in sanctuarij ades quotidie perpetrantur: dum Ecclesia Dei destruantur, & antiqua subditate templa firmata, terra tenus coaequantur.

Carnibus etiam spoliata.) Hic paulisper oportet immorari, ut melius quid hic lege cautum dicas sanctus martyr intelligamus. Vincas Corduba, hocque ipso tempore presbyter, Abbas poica S. Zoyli fuit, Samson nomine, ut doctus & subtilis ingenio, in Philosophia & sacrarum literarum studijs versatus. Id abunde declarat eius Apologeticum opus, quod tribus libris distinctum scripsit contra Hostigesium Malactanum episcopum, qui ipsum in concilio Cordubensi haeretum cum conuicio dixerat: quem admodum ipse in praefatione lib. 2 late commemorat. Hic se abbatem Ecclesie S. Zoyli martyris Era nonagesima prima, hoc est anno Domini octingentesimo sexagesimo tertio factum ostendit. Is autem annus est post Eulogij martyrium 3. aut 4. Metam iuuenit in montibus Cordubensibus, decimo ab urbe millenario, non admodum longe ab oppido, quod Trasierra vocant, in eo agro, qui Comitatus de Espal dicitur, dum vetustum puteum rursus repurgant: cimbalum arcum paruum pedum ferme altitudine extraxerunt. Id nunc etiam in D. Hieronymi conuicio adseruatur. Forma est ab ceteris, quibus nunc vitumur, longe diversa. Literas sequentes non fusiles, sed ecclie excusatas in orbem habet: sed tunc nexibus ceteris colligatis, & alijs alijs inclusis, ut typi eorum species exprimi nequeat.

50 OFFERT HOC MYNVS SAMSON ABBATIS IN DOMVM S. SEBASTIANI MARTYRIS CHRISTI. ERA DCCCC ET XIII.

Præfatus
transcriptus
man.

Est autem hic annus Domini octingentesimus septuagesimus quintus. Obijt autem idem Samson anno postea octingentesimo nonagesimo. Quod ex eius epitaphio constat, ab Cypriano archiepiscopo aëposito, & inter reliqua eiusdem epigrammata in eodem illo Asagra codice reperia, cum hoc titulo.

Cyprianus
archiepiscopus
per Cordu-
bensis.

Epitaphium, quod idem in sepulchro Domini

Samsonis edidit, metro heroico.

Quis, quantusue fuit Samson clarissimus Abba,

Cuius in vna manent hac sacra membra sub aula:

Tomus IIII.

Y 2

Personat Hesperia, illius fame fons.
Fleat Deum precibus, lector, nunc fleat peroro.
Aethra uti culpis valeat confendere telus.
Discessit longe notus, plenusque dierum.
Sextilis namque mensis die vicefima prima.
Sextilis namque mensis primo & vicelimo sole.

Era Deccccxvii j

3. *Teletia
Teletiana de
biobio.*

3. *Teletiana
Teletiana de
biobio.*

Era ad hunc modum fuit infra scripta. Illud autem cuius opus Apologeticum Teleti in S. Ecclesia biblion-
thea Gothicus lateris descriptum in peruenisse co ducit habetur. Hac omnia satis indicat Samsonem hunc D.
Eulogy temporibus floruisse. Quod nos exquisitus asserere volumus, quia de hoc ipso periculo, quod mar-
tyres sanctos sepelendo imminerebat, in praefatione libri secunda de Sernando Comite Christiano, sed me-
fario homine, ita inquit, postquam multa mala, quae Christiani vimenibus intulerat, recessit. Deinde
quorum moribus non contentus, quoscentium, quorum animabus impedire requiem non potuit, ne vel
ipsum parere videretur corpora, ut fuerant sub arcu Dei posita, & suis loculis infirmis vestibile traxit, & fi-
delibus regi, ut fuerant incipit ense truncata, monstravit, ut hoc sacro animo: regis in nostrorum per-
niciem existeret. Quatenus probarentur apud eum, debita mortis obnoxii, qui ausi essent humare illius
prostratos pugione. Hucusque Samson. Nec dubium credo alicui esse possit, quoniam de S. martyribus, superio-
ribus anxiis interruptus loquatur.

10. Quippe iam nos.) De se ipso loquitur Eulogius, qui ut Aluarus scripsit, ipse quemet postea non
semel narravit, in carcerem missus fuerat. Inde autem sanctarum virginum & martyrum Flora, & Ma-
ria precibus, ut ipsa concessa ante martyrium fuerant, cum ceteris Christianis est eductus. Hoc innuit.
Attende autem scripsisse D. Eulogium hunc librum, post suam illam liberationem.

11. Vbi quoque & hic.) Nemo nescit Mahometum in felix Arabia genitum.

12. *Leonigildus
presbyter
Cordubensis.*

12. Lunariter soluiimus.) Lunariter, quae admodum & lunaticum, aduerbia sunt illi temporibus
novata. Significat autem per singulos menses. Huius mensuris tributi meminit etiam Leonigildus pres-
byter Cordubensis, qui hoc ipso etiam saeculo vixit, & de habitu clericorum opusculum scripsit. Causas
autem cur scriberet reddens, ita inquit: Vt qui ex nobis ad remanentes de clero imbecillitate corporis pra-
epediente derigere gressus nequeuerat, aut quem inquisito vel confusio, vel vestigalium, quod omni lunari mō-
se pro Christi nomine soluere cogimur, retinuerit, saltem nocturno tempore inter Ecclesiastica munia, quae
necessarium duxerit, legat. Meminit huius Leonigildi Samson Abbas. Est autem peracerbum & la-
chrymosum dogma, miseriam Christianorum, qui tot, tantaeque ludibria & detrimēta patierentur, remisisti.

13. *Ad Gal.*

13. Sugmata in nobis.) Sacram consensum intelligit. Stygmata autem vocabulum, quod aliqui
in servum solum modo erat proprium, D. Paulus eo usus fecit Christianis etiam venerabile.

14. Emeterius & Celedonius.) Prudentius poeta in horum sanctarum hymno, spontaneam cor-
ruam ad oppetendam mortem satis indicat voluntatem, cum ita loquenter inducit.

Sit satis, quod capta primo
Vita sub chyrographo
Debitum persolvit omne,
Functa rebus Caesaris.
Tempus est Deo rependi
Quicquid est proprium Dei.
Ite signorum magistri,
Et vos tribuni abistite:
Aureos auferte torques,
Sauciorum praemia,
Clara nos hinc angelorum
Iam vocant stipendia.
Christus illic candidatis
Praefidet cohortibus:
Et throno regnans ab alto,
Damnat infames Deos,
Vosque, qui ridenda nobis
Monstra diuos fingitis.

15. *Codex seu
Arralia To-
lemae.*

15. Ceterum sancta Teletiana Ecclesia peruenisse ad codicem habet, quo vita nostratium martyrum comen-
tentur. Ibi in Emeterio & Celedonio historia, hac ipsa verba, quae paulo post adducit Eulogius habentur.
Sunt autem Celedony Emeterio adiuvanti, ut ad iudicem procederent, respondenti. Et olim profecto
sancta Teletiana Ecclesia hanc ipsam historiam in matutinis legere consueverat, & nonnulla loca per
Hispaniam legunt. Et magnopere est enim aduertendum, quam sit antiqua illa historia, quae tempore

titium Eulogij iam fuerat conscripta.

In illis septem fratribus.) Hoc ipsum iisdem verbis in vulgata sanctorum Italian & Bassiffa 15
historia legitur in Episcopo Equitino in sanctorum alibus vetustissimum, & ubiqueque esse plene descripta. Ec-
clesia enim ferme omnes in nostrarum breuitatis auida inducunt multa praedicere. Quod in omnibus et
iam fere sanctorum historiis accidisse dolemus. Hinc autem praestiterit intelligere, quanta sit in multis san-
ctorum historiis auctoritas, quanta esse debeat ex antiquitate veneratio. Quis crederet huius Italiani &
Bassiffa, Emeretij & Celedonij historias, ante octingentos annos fuisse scriptas: nisi hoc ceruicet ab D. Eulo-
gio citari? Nos verapassim multa eiusdemodi continemus, & tanquam nona inuenta superbe silli-
damus.

Felicissimus Felix.) Hac omnia in huius martyris, qui S. Cucufatio fuit frater, in matutinis 16
per omnes fere Hispania Ecclesias leguntur. Est autem Gerunda in extremis Hispaniae finibus, quae per
Pyrenaeum cum Narbonensi Gallia coniungitur, in Ansetanis sita. Non omnia delecto nomine Gerunam
nunc vulgo nuncupamus. Partem eam urbem Prudentius appellauit, eam in hymno Caesar Augustini
rum martyrum Felicem etiam meminisset. Mauritania vero, Caesarea eadem esse putatur, cuius nunc rui-
nae ingentes eam nomine perferunt.

Sic S. Sebastianus.) Exempla SS. Martyrum sunt, qui se sua sponte non quaesiti, martyrio tradide- 17
runt. Longum esset persequi singula. Satis sunt nota horum omnium sanctorum gesta, ut quis vel quid
Eulogij vnusquisque intelligat: vel eorum legere possit historias.

Sic Eulalia virgo Barchinonensis.) Iam huic facile intelligat, Emeretensem Eulaliam non 18
sponte sua ad confessionem fidei Christiana processisse, sed iudicii imperio fuisse abductam. Alioquin &
eius etiam exemplum Eulogius protulisset. Satis porro qui aliter narrat. Et qui vnica eademque esse vo-
lunt veramque Eulaliam. Iam hunc D. Eulogij testimonio resiliunt. Barchinonensis vero urbis tanta
est celebritas, ut de ipsa hic plura dicere non sit necessarium.

Ve quidam sapientissimum meminit.) Verba sunt ex eadem illa historia Emeretij & Ce- 19
ledonij desumpta.

Sed in veritate.) Acute satis testimonium quod adduxerat, expendit, & quo pacto sit intelligi- 20
dam, demonstrat. Quod est frequenter in D. Eulogio excitum, ingenique & iudicij ipsius egregium in-
dicium. Est autem Hispanus, eadem phrasi ad haec usque tempora conseruatus. Frequenter enim quip-
piam asseruerant incipimus: En veritas.

Ac ne ceteri.) Zelus ille quorundam Episcoporum insipiens huiusque processerat. Nam Episco- 21
pos etiam ad hunc modum timidos fuisse, in Apologetica postea ostendit.

Nec violentet.) Prudentissimum & cum ingenti circumspectione omnia S. Martyr pertrahat. 22
Ideo quod in commune statuerat, ad obitum necessario temperamento conprimis, & veluti coarctet.

Cato infert Philo sophus.) In tanta Hispania Ecclesia calamitas & misera seruitute, magna 23
etiam dolores Christiani liberorum penuria laborabant. Inde cogitit Eulogius non admodum nobili an-
dori, carmina, grauis aliquo & vera sapientia plena praeceptis, interferere.

Sors illorum inuenta est.) Quamquam in vetusto codice vacua membrana hic aliquantulum 24
fuit relicta, quod octo decemque lineas posset recipere, veruntamen nihil profus defuit. Nam satum illud
solum late admodum exaratum, & multo paucioribus quam cetera lineis distributum, aperte demon-
strat, descriptis, occupare totum solum sat agentis, anxietate. Quod cum assequi plene non posset, & sequen-
tia neuum haberent initium, dignaque solum principio videretur satis habuit, applet a vna pagina, alte-
ram occupasse, & aliquot lineas continuasse.

Paulum loquitur.) De his lib. 2. ca. 3. & 6. scribit. 25

Prae omnibus philosophis patriae nostrae.) Iterum philosophi doctos varios nominat, e- 26
dem quam supra decimus, catascri. Et cum anno Domini 851. seriberet, tribus annis ante aullerens in-
dicalis Luminosi scribebat. Quod opus argumentum esse possit illud opus Alarici non esse, qui post Eulogij
profecto non fuit scripturus.

Et licet inde.) Iterum ad insignem suam modestiam redit Eulogius. Humilitatis sua scriptum 27
dignitas non fuit oblitus. In SS. Martyrum laudibus tripudians, & sanctissimum gaudij sique & post
omnes cordis exultationes, humilitatis subit cogitatio, memoria occurrit, celestique fructum letitia si-
sit, & quasi indignum se iubilo reuocat. Omnia peccata sperant vere Deo dicatum, omnia futurum mar-
tyrem iam redeunt.

Hucusque in D. Eulogij emendatione & illustratione processeram, cum possi insignem illam victoriam, 28
qua Ioannes Austrius, serenissimus princeps, Tartarum classis enclyto triumpho delectat, accepit ca-
ptiuam, mensis Octobris superioris die 7. natus est Fernandus princeps, Philippi secundi regis Catholici &
Anna Austriae regina filius. Natus vero est Madrid 3. fer. die. 4. Decemb. ante aurora, hoc anno Domini
1571. Nos vero, qui maximis Christiana Reipublica bono natu hunc principem de Dei benignitate spe-
ramus, in communis Hispaniae & totius Christiani orbis letitia, scripto hoc epigrammate exulta-
rimus.

• AD FERNANDVM PRINCIPEM PHILIPPI II. CATHOLICI REGIS. FILIVM, IN MA-

XIMA CHRISTIANIORIS LATITIA
& Turcarum morore natum.

Nasceris, o magni proles Fernande Philippi,
Ingentis veniens tempore Iaziciz.

Nasceris eni izto Christiani nominis orbe,
Turcarumque venis orbe gemente puer.

Et natus vix dum est hostili terror in aure,
Omne qui magnus incipis esse puer.

Grazia te in cunis, atque Asia tota remisit:
Illa subacta gemit, hæc superanda pavet.

Fata tibi & Syriam, & Solymos iam certa loquuntur,
Christus fatorum spondet & hinc Dominus.

Magne puer, Christi tibi se monumenta referunt;
Per te vistrici mox liberanda manu.

Interea lato patruus tibi calle Iohannes,
Per maria & tetras strauerit ante viam.

DIVI EVLOGII COR-
DVBENSIS, MARTYRIS, DO-
CTORIS, ET ELECTI ARCHIEPISCOPI
TOLENTANI, MEMORIALIS SANCTO-
rum liber secundus.

P R Æ F A T I O.

CONTIGVA Huius secundi operis breuitas, martyrum tantummodo beatorum gesta exponens, nomina, ætates, ortus, dieque allisionum fidei proferet relatione: quo prudens lector perpauulum prioris libelli seriem prorelatam compenians, quos præcomio suo extulerit, siue contra quos zelo Dei armatus incesserit, facilius possit conicere. Nam quod ille vario disputationis ambitu obuoluit disponit, iste enucleatim compendiosa disserit breuitate. Quem per capita ideo digessimus, vt vniuscuiusque martyrum agonis principia liberior se meditantibus exhiberent.

¶ De Perfecto presbytero Cordubensi martyre. Cap. I.

Annus Domini
1580.

Habibet
relyman.

drabul rex.

Corduba ci-
uitas Parti-
ne.

Perfectus
presbyter
martyr.

Ætate
ausula.

IN nomine Domini. Regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, anno Incarnationis eius 850. Era 888. consulatus autem Habdarraghman. 29. Cuius temporibus rebus & dignitate gens Arabum in Hispanis aucta, totam pene Hiberiam diro priuilegio occupauit: Cordubam verò, quæ olim Patricia dicebatur, nunc scissione sua urbem regiam appellatam, summo apice extulit, honorib. sublimauit, gloria dilatauit, diuitiis cumulauit, cunctarumq. deliciarũ mundi affluentia (vltia quæ credi, vel dici fas est) vehementius ampliauit, ita vt in omni pompa seculari prædecessores generis sui reges excederet, superaret, & vinceret. Dumque sub eius grauissimo iugo Ecclesia orthodoxorum gemens, vltique ad interitum vapularer: venerabilis memoriz Perfectus presbyter Cordubæ natus, & sub pedagogis basilicæ S. Acitelli clara eruditione nutritus, plenissime Ecclesiasticis disciplinis imbutus, & viuaci educatione literaria captus, necnō ex parte ling. Arabicæ cognitus, totam pene iuuentutem in prædicto transiit cœnobio.

QUODAM vetu die dum ob rei familiaris necessitatem iter perageret, & retum domesticarum commodis consulens, per urbem ingredere, quorundam gentiliũ sciscitationib. de fide catholica exploratur: summq. cotam eis de Christo, & propheta Maho-

Mahomati testimonium profecte iubetur. Qui continuo diffuso ore Divinitatis Christi potentiam profertens, & esse Deum super omnia benedictum in secula preconans: Vatem (inquit) vestram. qualiter apud catholicos habeatur, exponere non audeo, quia graui molestia propter hoc vos vulnerat non ambigo. Verum si foedus intercesserit amicabile, & pacifice fidei passionem accommodatis, dicam quo Euangelij testimonio denotetur, vel qua veneratione à christicolis excolatur. Illico fraudulenter fidē spondent, & quicquid de illo apud religiosos tenetur, omni pulsa formidine enarrare compellunt. Ad hæc prudens sacerdos Arabice illos reciprocans, pseudopropheta illum, & falsissimum dogmatistam, quia plures seduxerit, ex Euangelio protulit, dicens: Multi pseudoprophetae venient in nomine meo, & multos seducant, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. E quibus inter ceteros summus hic propheta vester hostis antiqui præstigiis occupatus, demoniorum figmentis illectus, maleficiorum sacrilegiis deditus, multorum paruipendentium corda lethali veneno corrumpens, æternæ perditionis laqueis mancipauit. Sic nulla spiritali discretus prudentia, principi Sathanz eorum fidem accommodat, cum quo ipse aspernima in ferotum luiturus tormenta, vos quoque sequipedas secum arduos, inextinguibilis camini deputauit incendis. Nam quo pacto inter prophetas reputabitur, aut quare non maledictione celesti plecteretur, qui Zeinab uxorem vernaculi sui Zaid, specie decoris eius obsecutus, iure barbarico auferens, sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus, adulterina sibi copula nexuit, seseque ex iussu angeli hoc egisse prædixit. Multa deinde beatus Perfectus de seditionibus, & libidinibus, quæ lege Mahometica præcipiuntur, superaddidit, & tandem finem his verbis fecit. Sic fautor immunditiz, & libidinum voluptatibus fetuens, omnes vos perennis luxuriz impunitatibus dedicauit. Alia etiam plura, prout nouerat, de ipsius nefandissima doctrina eis exponens multa que auditus exorsa coram omnibus denuntians, licet non tunc illi superbo oculo impetierint, accensum tamen vitioris furorem in corde ad perniciem eius reponunt.

P E R F I C I T Dei famulus sibi hinc necessariæ rei utilitatem, & expleto sui itineris cursu, propriæ quietis cellulam repetens, securus aliquamdiu permanfit. Cæterum post non longam digressionem temporis, dum occasio familiaris necessitatis eum aliquo ire compelleret, casu per eosdem cum quibus dudum consiliū gesserat, habuit comitatum. Quem amulū venientem ab eminus contuentes, æternum aduersus eum sub pectore vulnus seruatum, in apertum produnt incendium, & in viuictam sui vatis circum astantium hoc modo hortantur conuentum. Ecce, quem temeraria peccidē impellente infamia, tanta coram nobis aduersus vatem (psallat Deus super eum, & saluet eum) maledictionis verba protulit, quanta nullus vestrorum auditus potest perferre. Hæc autem genere benedictionis semper ad honorem eius videtur. Zaila, Allah, Halla. Anabi. V. A. Zallen. Quid latine dicitur, Psallat Deus super prophetam, & saluet eum. Et ita quasi apes stimulatæ, tota illa cohors perditionis in eum furibunda confur-
gens, apprehensus sub omni celeritate iudici, vix plantis solum tangentem, offerunt, atque huiusmodi de eo testimonium profertunt. Hunc, quem ruis reuerentissimis tribunali iudex, attraximus, maledixit ille prophetam vestrum, eiusque cultoribus exprobraisse competimus. Quæ vero sententia tales ausus compescat, furiamque retindat, melius tua nouit prudentia cogitare. Tunc iudex iniquitatis ergastulis futurum Dei martyrem tradidit, quoque vincitum impotabili pondere vinculorum coarctans, victimandum in eo die differt, quo profanis ritibus festiuum * paschæ gaudium apud eos excolitur. Vadit miles Christi exultantibus animis abdita carceris petēs, lætæque illi reorum specum quasi ad epulas inuitatus, ingreditur. Vbi summa timoris, & sanctorum reuerentia præditus, vigiliis, orationibus, atque ieiuniis inservens, fertur suam sententiam, quam dudum ante iudicem formidine mortis negauerat, tortorii mente in virtute S. Spiritus confirmasse. Ex priusquam foro plectendus educeretur, tradunt prophetico vegetatum spiritu de quodam eunucho vocabulo Nazar Clauiculatione procō-
sule (quo ex tempore totius rei in Hispaniis administrationem gerebat) dixisse: Hunc quem hodie super omnes Hiberiæ primates fastus principatus extollit, & cælo tenus gloriofa potestas in hac parte occidua sublimauit. reuoluto vèturi anni curriculo ipsū, quo me prosterne die decreueris, non attinget. Quod ita diuina virtus, vt cōfessio suo iam quidem per squaletes carceris elimato reuelauerat, implere non distulit.

E X A C T I s igitur non multis in carceris mensibus, post expleta ieiuniorum suorum tricena diecula, in quibus gastei margiz crapulis, & fluxu libidinis, sicut in * primo li-

De Isaac monacho martyre. Cap. II.

BEATVS itaque Isaac ex ciuibus Cordubensium nobilibus, & locupletioribus parentibus natus, dum primæuos adolefcentiæ annos ingrederetur, atque in reropes bonaque genitorum tenerrime degeret, adeo vt peritus & doctus lingua Arabica exceptoris reipublicæ officio fungeretur, ex improviso spiritali flagrans ardore, monachorum vitam optans, Tabanos viculum petiit, qui in partibus Aquilonis inter prærupta montium, & condensa sylvarum septennis ab vrbe milliaribus distans, formosissimis in exercitatione vitæ monasticæ vitæ, atque ancillarum Dei rumoribus decoratur. Siquidem in eodem cœnobio virum summatimoris Dei reuerentia prædixit Hieremiam patrualem habebat, qui etiam inclutus opibus, rebusq; abundans, & coniux eius venerabilis Elisabeth, ac liberi, totaque pene cognatio sumptu proprio fundamenta ipsius cœnobij iacentes, diuinarum legum perenni adhuc furi obsequio, pridem sese eo contulerant. Ibi per triennium B. Isaac sub regularib; disciplinis, seu sub reuerentissimo Abbate Martino prædictæ formæ fratre, in sancto proposito militans, exemplo diuinitus illustratus, forum adiens iudicem petiit, & ordine quo in præfatione libri disposui, felici obitu sub testimonio Domini nostri Iesu Christi in eadē regia vrbe, 3. nonas lunias, fer. 4. Era octingentesima octuagesima nona occubuit. Cuius corpus equuleo suspensum, post aliquot dierum cum cæteris, qui eum imitatio decisi sunt, rapacissimo igni commissum, vsq; ad vltimam fauillam minutum est, ac deinceps anni perdendum immersum est.

De sanctio Martyre. Cap. III.

SANCTVS vero Sanctius auditor noster, laicus, adolefcent, & Albenfis oppido Galliz comaræ olim captiuatus, nunc autem inter militares regis pueros liber præscriptus, & regalibus annonis nutritus, in eadem vrbe regia sub eadem professione, nonas lunias, Era qua supra, feria sexta, prostratus est, & affixus.

De Petro, Vualabonson, Vuisremundo, Habentio, & Hieremia martyribus. Cap. IV.

VENTVMVS nunc ad illum mysterij senarij sacratissimum martyrum globum, qui vno die, vnaque hora sub idē sœcietis mucronis ob testimonium veritatis occisi sunt.

E Quibus Petrus sacerdos in vrbe Astigitana progenitus, & S. Walabonius diaconus ab Elephenfis ciuitate exortus, vtrique prioribus cœui martyribus, Cordubam studio * meditantia adeuntes, liberalibus disciplinis traditi sunt. Sed Deo fauore scientia, & doctrina scripturarum pollentes, sub Frugello abbate monasterio sanctæ & gloriæ virginis Mariæ præficiuntur. Quod in vico Cateclara, non longe ab vrbe in parte Occidentali, præclaro ancillarum Dei proposito enitescit. Sanctus quoque Sabinianus ex vico Froniano montanæ Cordubensis, iam plenæ iuuentutis monachus, ortus. Ex Vuisremundo ex Astigia adolefcent strenuus, è cœnobio sancti Zoili Armilarenfis, quod vnum sub regula, vel abbate se dederunt: vnus à tempore longo in castris Domini militans. Vuisremundus vero nuper se in idem cœnobium conferens, ad martyrium ambo discurrunt. Qui locus, pene à Corduba in parte Septentrionis triginta & amplius milliaribus distans, vastissimam horret inter deserta montium solitudinem: ad cuius collis radices, quo idem situm est, flumen Armilara discurrrens, magnopisciculorum solatio in eadem refouet monachorum. Ex quo etiam Armilarense cœnobium appellatur.

BRATISSIMVS vero Habentius virili iam ætate perfectus, è ciuib; Cordubensibus monachorum vitam oblectans, S. Christophori monasterium incoluit, quod situm est in spectaculum vrbis, in parte Australi super crepidinem vltiorem Bætis. Ibiq; seculo mortuus, Christo autem sub arctissima regula degens, vt pote spontaneo carceri se tradens, altis maceriarum sarpibus circumelusus, ferreisque laminis intus

1. 2. Tabanus
appellum.
Tabanus
monachus
Hieremias
monachus
martyr, is-
ac marty-
ris patrui.
Elisabeth
Hieremias
quondam
Abbas Mar-
tine.
3. 4. Annus Do-
mini Decem-
bris dies inag.
15. Elisabeth
epi-
scopus.
1. 2. 3. Annus Do-
mini Decem-
bris dies inag.
1. Petrus
Abbas
monachus
martyr.
2. Vualabon-
son martyr.
3. Alephensis
ci-
uitas
quam appi-
dam appell-
lat. fin. 2.
fol. 40. a
Frugello
abbas.
Cateclara.
in castris.
Cateclara
ciuitas clara
vici.
4. Petrus
Franci-
scus
quam appi-
dam appell-
lat. pag. 60. a.
* Lipsius in
compendio
tom. 1. cap.
10. Meditatio-
nem pro fin-
de O. Euse-
bii Sym-
onis
Vuisremun-
di marty-
ris.
6. Armilaren-
sis ciuitas
a. 2. 10. 10. 10.
7. Armilaren-
sis ciuitas
Habentius
monachus
martyr.
8. Christoph-
orus martyr.

imploratus à Tiberino Pacensi presbytero qui ei ita dicebat, Obtine solutionem meam coram Domino, beate minister, & digno interuentu tuo, dum coronatus Christo peruenieris, longævum à me carceris squalorem amoue. Erat enim idem sacerdos pene viginti annos ergastulo mancipatus, nescio ob quod crimen accusatus ab inimicis coram rege. Qui presbyter florentissima adhuc iuuentute præpollens, ac virili præditus venustate, illi subterfugio specui deputatus, pene decrepitus, & senio confectus inde eductus, publicis demum carceribus mancipatur. In his martyres Christi vsque in horam mortis degebant. In his parricidarum, homicidarum, latronum, & scortatorum improbi ausus, & execranda temeritas, ac diuersorum criminum rei subartissima mace-
 10 rabantur custodia. In his positus prædictus sacerdos, causam sui carceris beato Paulo commisit. Cui martyr sanctus de corona victoriæ concessus, satisfacere optioni eius promittens, non post multos dies martyrij sui fidelis sponsor eum carcere absolutum, Deo fautore, propriæ vrbi restituit. Consummauit autem Dei seruus martyrium suum in pace 13. Cal. Aug. fer. 2. Era qua supra.

*Phorinus
Pacensis.*

*Annus
Dccij. dñi
Italij. a. n.*

*4 Theodemus,
rmo Carmo-
nensis mar-
tyr.*

*Annus
Dccij. Italij
dñi. 2 a 9.*

Cv i v s cadauer inhumatum, & antefores palatij derelictum, post nonnullos dies, quorundam fidelium curiositas, clam sublatum, cum beati Theodemiri Carmo-
 10 nensis monachi corpore, apud sanctuarium prædicti martyris Zoili conditum est. Qui & ipse iuuenis post sexta die qua sanctus decedit Paulus, idest 8. Cal. August. fer. 7. Era qua supra occubuit, regnante Domino nostro I s v Christo, qui sanctos suos adiuvit,
 20 & coronavit in pace in sæcula sæculorum, Amen..

¶ Nunilo, & Alodia virgines & martyres. Cap. VII.

HVCVSQVE finem libri secundi esse decreueram, hucusque terminum san-
 30 ctorum ad huiusmodi palestram currentium esse putaueram: Nec quem-
 quam post tot delicta Ecclesiarum, nostrumque carcerem talia certamina opinatus sum aggressurum. Verum quia sanctorum numerum præsa-
 40 ga diuinitas adhuc disponebat augeri talium professione, ideo postmodum quorundam mentes multiplici ardore inflammans, plures prioribus ad illud destinavit certamen. Et simili quidem voto ac magnanimitate exteros imbuens, viros, mulieres, & paru-
 40 los ad exercitium prætorum suorum armavit (Nec quisquam ad talem, tantamq; præscriptis militiam resilire à certamine poterat. Cuius vocabulum celestis liber notatū à principio sæculi retinebat, suasque vires ad huiusmodi palestram diuinis ausibus cre-
 40 scere cernebat.) Quorum nomina, ætates, gestaque bellorum suo loco ac tēpore dispo-
 40 nenda sunt. Prius autem illa sanctorum trophæa eluebranda sunt, quæ ratio & cursus mensium ordinatim vt acta fuerūt, adducit, licet in aliis regionib. gesta extiterint. Sed quia vna est confessio quæ vtrosque coronavit, idemque tempus quod vtrosque per
 40 feralem impietatem in celum præmisit: reor absurdum non esse, quod competens annotatio nostra sanctorum agminibus eos infertuit, & coelestium cæculi adunavit. Vt pari magnificentia laudis à nobis attollerentur in terris, qui vno sunt adnotati co-
 40 dice in supernis. Hac de re actum est, vt breuitas succincta huius opusculi modum pro-
 40 missæ cōtinguitatis excederet. Et liber qui dudum parcius se loquuturum sperabat, alijs supercrepantibus ex improviso rebus, in longam deuolueretur seriem scripturæ.

I c i t v s referente viro sanctissimo, ac venerandæ paternitatis Venerio Com-
 30 pluteni Episcopo didicimus, in vrbe Bosca, apud oppidum Barbitanum duas sorores
 30 virgines fuisse, quarū vna Nunilo, altera vocabatur Alodia) patre quidē gentili, matre vero Christiana progenitas. Quæ, dum post mortē impij parentis, mater eatū secundū,
 30 & * gentiliū iniret connubiū, nec libere possent fidem Christi tenere, obstante ceru-
 30 coso vitrici paganismo (iam. n. animi puellarum à pio Christi fonte irrigabatur) spre-
 30 to materno cubili nutritione mare terzæ suæ fidelissime refouentur. Illico earum sancta
 30 infantia Christo Domino cæpit fideliter adherere, & paterni oblitæ ritus, crucifixi re-
 30 ligionem reuerentissimè, & sanctificatis mentib. reponentes, libellate custodire. Et quoniā
 30 nataliū insulis præpollabant, summissq; dignitatum fascibus enitescabant, non potuit
 30 delitescere vrbi illarum propositum, redolente, ac relucente conuersatione sanctæ fi-
 30 dei, quam gerebant. Siquidem primarum adolescentiæ florem iam attrigerant, & to-

*Petrus
Compluten-
si Episcopus
pau.
Bosca Virb.*

*3 i. Cane
Maboneta,
no marit.*

*4 Barbitanū
oppidum.*

tam pene provinciam rumor sanctitatis earum impleverat. Cunctique stupebant gementium rolarum profuisse decorem ex vepribus. Hinc zelotypus hostis antiquus suorum membrorum dolens iacturam, dum per terrores praesidium invidio arbitrari posset immutari iam praesignatas ad thalamum sponsi aeterni confidit, dilatum praemium per mortem asperas accelerando, virginibus sacris adducit. Ideoque sanctarum virginum causam instantia satellitum suorum praefecto vrbis insinuat, quilibet suis eas assistere obrutibus iubet. Quas vana promissione munerum illicere tentans, ac perinde de reru copijs, & clarissimorum iuueniu connubijs adhortatur, si ab hac religione Christi animos auocassent proprijs utique natalibus reddite, insuper multarum diutarum affluentia dirarentur. Si vero pertinaciori spiritu consultum praesidis conculcassent, in ultimo die excruciatione tormentorum adductae, ad ultimum gladio vindice interirent. Cui beatę virginis sancto spiritu animatae, constantes & intrepidae, sub vna confessione dixerunt. Quomodo nos praeses, a pietate Dei iubes auertere, quas pietas sancta suo lumine perultrando fecit cognoscere, nihil esse Christo diuinitis? nihil fide Christiana felicius? per quam iustu viuunt, per quam sancti regna vicerunt. Sine quo vita nulla est: sine quo mors perpetua viget. Cum quo manere, & in quo viuere solacium verum est. A quo recedere aeterna perditio est, a cuius consortio iam nos in hac vita nullatenus discedemus. Quia ipsi integritatem nostram credentes, eius quandoque thalamis speramus admittendas. Nam rerum labentium commoda, quibus nos illicere autumas, pro nihilo reputantes, eo intuitu spernimus, quia cognouimus omnia vana esse sub sole. Nec de penarum comminatione turbamur, quā ad modicum valet cognoscimus, quinimo ipsam mortem, quam ultimo terrore proponis, eo gratissimo exoptamus affectu, quo credimus nos per illam incunctanter ad caelum ascendere. Christum adire, eiusque inconuulsibiliter inhaerere amplexibus. Quarum constantiam fidei praeses, virtutemque professionis aduertens, quibusdam mulierculis profani ritus peritiam praedixit, sigillatim eas instruendas commendat, & terroribus quibus potest, ne alternis, aut cuiuslibet fidelium fulciantur colloquijs, admonet. Mulierculae vero suscipientes virgines Christi, sacrilegi cultus quotidie venenosum dogma eis exponunt, ac perigli cura caelestis iam manna refectis cloacae putrientis poculum propinantes, casio consumentur labore. Sed hanc illarum pertinaciam praesidis referentibus mulierculis, post nonnullos dies virginis in forum educit, in spectaculum publicum constituuntur, & Christum confidentes, & hostem fidei desistentes, sub ictu gladij corruunt vndecimo Calendas Nouembri, Era qua supra. Quarum corpora loco, quo deciderant, de relictis summo milirum obseruantur studio, ne Christiani ad emolumentum patrocinationis furtim eas surriperent, & recondere. Ferunt tamen, quod illa virginalia cadauera in loco, quo ab ethnicis altis ferobibus magis abscondita, quam humata sunt, signis & miraculis coruscant, & gloriam emeritae consolationis virtutum efficientia tam fidelibus, quam gentilibus ostendant, per Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, qui viuus cum patre & spiritu sancto vnus Deus in secula seculorum. Amen.

Annus
Dccclj. dccc.
O. An. d.
xxxj.

40

*¶ Vita & passio sanctarum virginum Florae & Mariae.
Cap. VIII.*

Cum ad laudem CHRISTI pertineat cultus reuerentiae, qui martyribus exhibetur, responder tamen fidelibus in remedium animarum, quicquid religiositer iustitiae agit, beatorum praesertim cum per hoc, & per ipsorum patrocinia, martyrum & summi Redemptoris acquiritur praemiu, in cuius honorem virtutem recolunt sanctorum. Ergo nostrarum virginum Florae & Mariae trophaea digesturi insignia, non facundiae lepore, non tonantibus euphonijs verborum seruamus, sed quod fidelibus simpliciter rei gestae veritatem insinuet, obseruamus quia sufficere nostris credimus veritatem pura simplicitate digestam, quam vano insulatam cultu fallaciam. Et sat nobis est fideliter referre quod fuit, quia non cangruit sub venustate sermonis rem, quae non extiterit, adhibere. Illibata namque veritas, quoquomodo proferatur, firmiori gressu consistit, & ornatisime fictum mendacium paululum perseverat. Nec pariter Christus assertorem iustitiae immunem esse benedictionis praemio, cum tamen reatu homicidij astringatur prolator mendacij.

Harum

HARVM igitur vocationem virginum, quæ dispari solo progenitæ, & pari mortis occasu cœlestibus adunatæ sunt, sigillatim exponi necesse est: & quibus modis vnaquæque earum prædestinatæ sanctificationis culmen attingerit, Deo fautore, saltem exili digeramus stylo.

P R I M U M igitur specie decoris, & venustate corporis nimium florens virgo sanctissima Flora, sed interiori habitu florentissima, matrem Christianam habens ex vico Ausinianus, qui ex parte Occidentali milliariibus octo à Corduba distat, purissimis & nobilibus (vt ita dixerim) perfunctam natalibus, patrem vero gentilem ex oppido habuit Hispalensi. Hi, nescio qua occasione propriis locis exules. Cordubam degendi per mortem genitoris, fidelissimæ genitricis tutela sponsa Christi nutritur. Quam pia mater sacre religionis legibus imbuens, docuit fideli credulitate colere Christum Deum, qui per vterum Virginis Mariæ ad nos vltimo tempore veniens, & per assumptam humanitatem hominibus proximus factus, per ineffabilem quoque Deitatem suam inuisibilis, incomprehensibilis, & inestimabilis semper exitit. Venerabilis namque puella tenerissimis annis fidei pietatem ebibens, cepit intra mentis recessum altare sanctum constituere, quo placita operum bonorum holocaustomata Christo semper offerret. Quæ ab ipsis rudimentis infantie cunctis se vanitatibus sæculi priuans, totum quod illa ætas (vt opte plenitudine scientiæ expers) pueriliter affectat, superno iam delibuta rore conculcat. Nam quodam tempore cum genitricem eius adirem causa dignoscendi principium huius puellæ conuersationis, ipsa genitrix inquit. In veritate vobis loquor, quod ab ineuntibus annis Christi amorem pectore suo recondens filia mea, secularium oblectationum cultum vsquequaque spreuerit, ac semper quæ Deum sunt, corde meditari studuit: semper opera sancta adimplere non distulit. Adeo vt in infantia sua, cum diebus quadagesimæ paruitati eius consulens, siue vt illa ætas contigua robustius conualesceret esu quotidiano, competentis prahdij hora cibum ei porrigerem: illa in virtute Domini positum habens cor, egentibus eum ministrans, furtim beatum exercebat ieiunium. Sicq; diebus singulis ipsa agente, pene maximum abstinentiæ tempus elapsum erat, cum clandestina infantis deuotio vix quibusdam teuelatur indicis. Quam talibus inhibere votis ipsa obnitens, ne priusquam illud tenerimū corpus adolesceret, marcore abstinentiæ quassaretur, conata sum iam ad epulum suadere diurnum. Eam tamen non potui prouocare ad vescendum, nisi sero, & comminatione continua: perfecit tamen votum suum electa Christi sponsa.

E x eo tempore mater solerti vigilantia sobolis mores ptecurans, eamque in omnibus rebus Christo assignatam esse considerans, nullatenus deinceps contrare piis puellæ affectibus auder. Venerabilis vero puella Deo duntaxat placere studens, prouida obseruatix Euangelij attendebat Christo monenti, & dicens: Si quis diligit patrem, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Ita purissimum cœlestis executione præcepti introrsus præparans habitaculum, nihilominus sanctæ & indiuiduæ Trinitatis quotidiano frui meretur aduentu.

V E R V M dum exercitio sanctitatis id, quod clam meditabatur, vberius in amore Christi proficeret, latareturque se Christo per eandem religionem perennius esse affectam: nec tamen passim fidelium interesse conuentibus auderet, eo quod fratrem pessiferi dogmatis perfidum haberet cultorem, qui eius assidue conuersationem exploraret: vt ipsa erat natura prudens, & callens ingenio, didicit à sapientibus nihil proficere obscuratam credulitatem, & celatam confessionem Trinitatis, præsertim cum scriptum sit: Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Et iterum in Euangelio: Omnis qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in cœlis: & qui negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui est in cœlis. Igitur instructa vtiliter quomodo se in confessione nominis Christi haberet, sciensq; non leue esse discrimen latenter credere Christum, & publice existere vexillo Sathanæ denotatum, matre hinc incon-sulta domum relinquens, clam cum sorore sua fugam iniit. Seseque tutioribus locis inter Christicolæ collocantibus, frullissima infestatione frater earum (quem supra meminimus) propter illas Dei lacerat Ecclesiam: adeo vt nonnullos clericorum carceri tradens, conuentum vbique religiosarum forminarum persequeretur. Et cum agnosceret infestationem, quæ erga sortem Domini grassabatur, indignum diudicantes se esse tutas, & Ecclesiam Dei vapulare: illico sancta Flora, quæ se noverat ad tale

3 prælium diuinitus fuisse electam, publico tregressu in domum teueriens, ait: Eh ego, quam quæritis, addum, in medio vestri, pro qua Dei fortem infectamini: adfulto inter-
pida, Christo credula, religioni fauens Catholica, stigmata crucis gerens, & omnium,
quæ cultum pietatis insinuant, affectatrix. Vos modo (si potestis) hanc eneruare con-
fessionem: satagite crudelioribus tormentis fidem meam euincere: & (quod fieri om-
nino dubito) à Christo me separari contendite: pro cuius amore quicquid ad supplicium meum seorsum imploderit arbitratur, gratissimis de ceteri animis supportate. Credo probabitur me inter penas fortioris pertinacia, quam nunc in prima congressione; Christum IESUM confiteri.

*Frater im-
perat Floram
atque.*

FRATER autem eius ille peruersus hæc audiens, cædibus ac minis interdum, & blandis eam nitebatur reuocare sermonibus. Sed cum cerneret, nihil conatum suum proficere, quinimo se quaslo aspiciens labore consumi, ad iudicem eam pertrahit, di-
cens: Hanc mihi foretorem, ô index, vltimus patris matris eiecit, quæ simul mecum ce-
rimonias legis venerabiliter excolens, debitum semper etge cultum fidei nostræ obse-
quium exhibebat: sed Christiani crebro eam virgenter instigant, vatem nostrum ab-
negare, ritum que detestari fecerunt, & quadam lenocinatione Christum esse Deum
credere eill exerunt. Quis iudex vtrum se sic haberet illa delatoris germani quæstio scis-
citur. Extemplo ipsa fratrem impium abnegat, cultumque Mahometanum se nul-
larenus nouisse testatur: & adiungit: Christum ab infantia mea noni: ipsius documen-
tis instructa sum: ipsum habere Deum decreui, ipsique integritatem corporis mei, eius
olim thalamis oblectanda, promissi. Hæc ubi virgo sanctissima protulit, mox sacrile-
gum pectus iudicis furor immanis exagitat, & in eadem martyri itam admoens, in-
ter vtrumque satellitem apprehensis manibus eam extendi præcepit, diroque verbete
caput eius pertundens, tandiu flagris insistit, quousque decisa cum casarie cute, os
verticis nudum pateret. Perdurat nihilominus adolescens martyr & virgo in sua con-
fessione. Tunc iudex semiuivum, & pene exanimem impio fratri eam delegans, admo-
net, vt comfota medicamine, & vtroque legis instructa sibi demum, nisi se conuerterit,
præsentetur.

*Flora in ca-
pitæ pro Chri-
sto confitetur
ne periret.*

PERDUC TAM deinde in domum suam Christi virginem hostis, non frater, ille
iniquus, domesticis eam sœminis demulcendam fomento, & verbo committit, ma-
30 gnis solummodo trabibus catenarum seras mansionis obtrudens. Quia ingenti ma-
4 cteria totius prædoli ambitus præmunitus, omnino de nulla euadendi sollicitudine
quemquam arguebat. Ideoque non post multos dies, vulneribus expiata sortis Flora,
5 cum se sospitem esse sentiret; quadam nocte, per contiguum infra cortem domui hæ-
tens turgum, celsum parietem iuuante Domino scandens, inde se foris plateali solo
proiecit. Quæ nullo stimulata dolore, corripit per tenebras noctis angelico comitante
ducatu, quo Dominus vellet ingredi: sicque cuiusdam fidelis inter illud chaos nocturnum
hospitio recreata, cum aliquandiu ibidem commaneret, deinceps præclarum
6 Tuccitanæ urbis viculum Ossianam intuitu latendi petens, ibi cum * sorore sua vsque
7 ad tempus, quo martyrium consummauit, delituit. Et ego, ego ille peccator, ego diues
iniquitatum, qui à principio martyrij sui amicitia eius fructus sum, combinatis mani-
bus meis cicatriges reuerentissimi & delicati illius verticis attrectaui, quum idibus fla-
gellorum virginalis coma elapsa fuisset.

*Tuccitana
vrbis.
Ossianam
viculum.*

*6 7
* Baldeperi-
as sine du-
biod quam
post diuina
martyrium
opis O. Lailo-
geni opifera
deit, infra
pag. 104.
Matia mar-
tyr.
Eleplensi op-
pidum quod
superioribus
capitulis ap-
pellatur.
Froniano op-
pidum, quod
superioribus
capitulis
dicitur.
Fualabon-
pissus mar-
tyr.*

VERVM quia Deo fauote beatæ virginis Floræ suspitium conuersationis ac
martyrij adnotatum est, operæpretium reor, si itidem sanctæ virginis Mariæ & marty-
tis processum natiuitatis, primordiaque religionis edisseram. Vt quibus par fuit con-
fessio præliandi, idem que assensus pro iustitia moriendi, consimilis extet in relatu vo-
cationis etiam huius virginis intentio calami. Huius pater ex oppido Eleplensi non
infimus prosapia, Christianus tamen buc aduentasse perhibetur. Qui ex genere Ara-
30 bi vitam suam pro viribus sustentarunt. Ibi mulier illa luporum erepta faucibus, in fide
Christi perseverans, post nonnullum tempus in Domino requieuit. Ibi superstes vitæ
gradu confessionis potius, arduissimum vitæ peregrinis callem gaudiis oblectandus eccle-
siasticis ingreditur. Sed puerum ecclesiasticis regulis educandum, sortique Domini
admiscendum pater memoratæ Saluatori presbytero tradidit, qui tunc præclaro regimi-
ne san-

*Saluator
presbyter.*

ne sancti Fellicis monasterium, quod in eo loco fundatum est, gubernabat. Sanctam vero hanc virginem Deo deuotens, Cureclarenſi cœnobio, quod glorioſa & ſemper Virgine ſacra Mariz genitricis Domini fulget memoria, conſignauit, conſtituens eam apud quandam ſummæ ſanctimoniz ſerminam Artemiam nomine. Quæ & ipſa geminum pignus per martyriale obitum olim cœlo promiſerat, Adulphum ſcilicet & Ioannem, qui io primordio regni priocipis huius uiriliter de hoſte triumpharunt. Quorum inſtar ſyderum cœli geſta micantis ad emolumentum Eccleſiæ ſacra, & exemplum debiliū, ſenex & magiſter noſter, atque illuſtriſſimus Doct̃or (de quo in libro primo meminimus) beate recordationis & memoriz Sperandeo Abbas ſtylo la-
 10 tionis compoſuit. Artemia igitur gratia ſanctitatis, prouectæq; ætatis, ſeu obtentu martyrum filiorum, cæteris in eodem cœnobio commanentibus ſerminis antecellens, totius monaſterij uirginalis conuentus iuſſu authoritatis eius in eo debeatur. Docuit autem puellam, ſicut ipſa nouerat Deo ſeruire, in omni humilitate, caſtitate & obedi-
 15 tia, & timore Domini animum eius exercens. At non poſt multum tempus prædicto ſacerdote Saluatore mundo recedente, puerum etiam ad ſe nutriendum pater reduxit. Qui duo futuri martyres gratia Spiritus ſancti in Dei timore magnopere proficiunt. Tandem uero per gradus eccleſiaſticos adoleſcens ille Vualabonſus ſuccreſceos, honore diaconij fungitur: pollente nihilominus in omni honeſtate religio-
 20 nis ſanctimoniæ puella: cum ſe nimia charitate diligenter, & alternanti germanitatis dulcedine io omni dilectione ſpiritali ſibi in uicem obediunt. Quia uero præce-
 25 debat ætate uirgo ſanctiſſima adoleſcentem germanum, loco genitricis ſoror ab eo excolitur, & in proliſ affectum commutauit fraternum amorem.

IGITUR dum inter eos hæc aſſidue gererentur, diſpenſante Deo, leuita digniſſimus Vualaboſus cum beato Petro præſbytero, ſeu cum cæteris conſeſſoribus (ſicut ſuperius comprehenſum eſt) martyrio coronatur. Et qui ſuo uſtibus erat ſorori, ſit primus electioe martyrij. Deoique remanet deſtituta præſeſtiali ſolario fratris Chriſti ancilla, quæ ante mundi conſtitutionem ad martyrium prædeſtinata, in tus extra-
 que ſemper tuebatur io terceſſione fraterna.

ET (vt ſe habet conditio fragilis) cum crebrius fraternum ſuſpirat obtutum, cuius io proximo fruita erat conſortio, per quietem quandam ſacraſus martyr, quan-
 30 dam admonet religioſam, vt iam ſoror Maria pro ſe plorare deſiſteret, quoniam vicino tempore ad eum in ſupernis eſſet uentura. Ex eo die uſitur cor uirginis amore martyrij, & quæ fratris obitum impatieor lugebat, ſubito diuinitus illuſtrata, impatienti atdo-
 35 re ad martyrium anhelat. Quodam igitur die, iouitante (vt credo) Chriſto monaſte-
 40 rium derelinquens, forum petita deſcendit, quo ſicut cæteri martyres, qui iam cœleſti præmio oblectabatur, hæc quoque uirgo Chriſtum conſiteodo, & fidei ſanctæ aduerſarium repellendo, corona martyrij potiretur. Quæ dum eccleſiam beati A uſcſi
 45 martyris in ipſo ad uicem itinere poſita, intuitu Dominum obſecrandi intraſſet, Dei nuſu ibidem ſanctam Florā in ſuffragio ſuo preces martyrij aduocantem inuenit. Quæ & ipſa

40 Chriſto dicenti ſibi, itetum uenite crucifigi, rediuiuo præliandi ſtudio caleoſ, olim co-
 45 pti martyrij palmā ē loco latibuli ſui alacris in uentura deſcenderat. Tunc, ſe in uicē da-
 50 tis oſculus ſalutates, al teruo conſultu explorat ſe. Et cum uouem idemq; uotū ſuum exiſtere muræ proderet cōfeſſio, dimidante Chriſto qui dixerat: Vbiq; fuerint duo, uel
 55 tres, in nomine meo congregati, ibi ſum in medio eorū: illico io diſſolubili ſuadere cha-
 60 ritatis neſtantur, nulla ſe ab inuicem occaſione diuellendæ, nulla intercedēte fortuna
 65 deſcendendæ, nulliq; ab alterutro, quamuis ſeuſſimis imminentibus caſibus, diſparandæ, qui ad interitum earum pro cōfeſſione ueritatis exaggerarentur, quouſque & iſta
 70 Chriſtum, & illa in cœleſtibus fratre adiret Vualabonſum. Sicq; in ipſo imperu iudici-
 75 bus aſſiſtentes, ita ſumiori alloquutione prima (vt reor) ſanctiſſima Flora eos aggedi-
 80 tur, dicens: En ego illa ſum, quæ pro eo quod gentilitio ſemine procreata Chriſto ad-
 85 haerui, dudum a uobis, vt cum aboegarem, diro uerbere lacerata ſum. Quæ hætenus
 90 ioſſimilitate carnis * huc illucq; proſuaga deliteſcens, nunc iam in uirtute Dei mei ſubni-
 95 xa, veſtris adſtare non uereas prætoris, eadem, qua primū, conſtantia Chriſti Deum
 100 in ueritate profiteor: ſcelerolumq; dogmatism ueſtrum pseudopropheta, adulter-
 105 num, magum, & maleficum eſſe preſtor. Tunc deinde uirgo uenerabilis Maria diſſu-
 110 ſione cœleſtium gratiarum ſacraſſicato protulit ore. Et ego iudex, olim inter illos con-
 115 ſeſſores magnificos habens germanum, qui non leui ſubſannatione uatem ueſtrum in-
 120 famantes occubuerunt: ſimiliq; audacia Chriſtum eſſe in ueritate Deum aſſertum, it-
 125 tum ueſtrum loſiq; ceremonias demonioſum ſigmenta eſſe profiteor. Extemplo ſa-

uissimus arbiter vesano concitatus furore, sub voce illa terribili frendens, virginale propositum aspernitum deterrer boatu: minis exprobrat: clamoribus arguit, adiciens carceris squalorem, & contubernium scortorum.

SVSCIPIVNT denique addita carceris sponzarum Christi membra tuenda magis, quam eliminanda, quæ semper pudico honestata decore ab ipsis cunabulis actu sanctimoniz præpollentes, præcipua virtutum gratia reluxerunt. In quibus aliquandiu sanctæ virgines permanentes, insistant ieiunio, orationi incumbunt, totumque illum horrorem ergastuli cælestium meditatione hymnorum expediunt. Tunc nos etiam ex antro deducti, cum isti carceri deputarentur, Deo fauente ad instructionem illarum librum, documentum martyrij, condimus. Eisque iam pene à proposito suasionem quorundam latentibus, in solatium medirandi & consummandi prælia inchoata, dicamus. Connectentes in finem opusculi orationem suo certamini, omnique ecclesie congruentem.

IGITUR permanentes in laudibus Dei, & sacratissimæ virginis, post tertiam admonitionem prosternendæ in forum eductæ sunt. Taceam iudicis sciscitationem vicibus allatam eis, vel vna, vel sigillatim ad beatissimam Floram, sicuti iam alibi digessimus. Er inuolu mediocritatis aliquid silentes, ne fastidium protraheret sermo legentibus generet, mors virginum pretiosa stylum competenti fine coarctat. Inde præcipiti ducatu ad locum decollationis ductæ, sacra signacula vultibus imprimunt. Er sic extensis collis, post beatam Floram, sancta Maria prosternitur. Quorum corpora canibus devoranda, ac volucris discerpenda ibidem relinquentes, alio die in flumen proiecerunt. E quibus cadaver sanctæ Mariæ virginis & martyris, cornobio Cuteclarensis, à quo ad martyrium descenderat, donante Deo reponitur. Cum tamen corpore beatissimæ virginis & martyris Floræ, quo siru Dominus reposuerit, penitus ignoretur. Capita vero illarum in basilica sancti Acicisli martyris reconduntur, quo præsentiali corporis sui fauore populos Christianos tuetur.

VLTIMO tantummodo historici loco insinuare curamus, quod priusquam virgines bearæ decideret, quibusdam conforioribus promiserunt, quod eo ipso, quo Christo coronatori suo assisterent, obtentu adeptæ gratiæ sponsum precantes, nos vinculis liberarent: quod ita Deo fauore peractum est. Nam ille octauo calendarum Decembris martyrium consummanres, nos tertio earundem calendarum compedibus resolutos, ab squalore carceris eruerunt. Era qua supra, per Christum Dominum nostrum, qui viuit cum Patre & Spiritu sancto in sæcula sæculorum. Amen.

Gumefindus Toletanus, & seruus Dei, Corduba passus.

Cap. IX.

Toletum.

1. **Taufus, la-**
marus, &
Martialis
seruus bap-
tista.

2. **Campania**
Cordubæ,
& riuo Le-
clefia.
seruus Dei.

3. **Paulus pres-**
biter.

4. **Aureus Do-**
minus Decem-
bris Ianua-
rijs.
Sancti Chri-
stopheri mar-
tyris bap-
tista.

Andrus Gumefindus presbyter ex oppido Toletano olim cum vtroque parente puer adhuc paruulus Cordubam veniens, vicio genitorum affectu per sacrum clericatus ordinem cælesti scriptis militiæ apud basilicam sanctorum trium, qua Faustus, Ianuarius, & Martialis martyres præsentia libus corporum suorum fauillis quiescunt, digna prædagogorum educatione in Dertimore clarescit. Vbi post aliquod tempus in sancto diaconij ministerio consecratus, deum cuiusdam Campanie Cordubensis ecclesie sacerdos adolescens præficitur. Inde ad urbem descendens cum beato Seruo Dei monacho, qui tunc in supradicto sanctorio adhuc iuuenis cum Paulo presbytero reclusus manebar, principibus, & iudicibus ambo assistentes, sub confessione cæterorum occubuerunt, idibus Ianuarij. Era odingentesima nonagesima. Quorum corpora furtim à Christianis sublati, in basilica sancti Christophori martyris, quæ est ultra amnem in parte meridiana, religioso cultu extant recondita.

De sanctis martyribus Aurelio, Felice, Georgio, Sabigothone, & Liloisa. Cap. X.

Vit præterea quidam iuuenis nomine Aurelius, natalibus, & rebus plurimis antecellens. Hic in infanzia matre Christiana, & patre gentili orbatu, tutela amicitæ suæ fidelissime vsque in annos adolescentiæ fouebatur, docebaturque Christum veraciter credere Deum: nec præter Ecclesiam salutis viam, & iter regni cælestis alibi posse repetri, imbuatur. Quod documentum venerabilis

rabilis puer appime bibit, ita vt licet Arabica erudiendus literatura traderetur cogentibus affinis: insonitibus tamen præfixam cœlitus animis fidei sanctæ nociuam nulla vanitatis figmenta immutare quiverunt: sed cotide semper Christianissimum suum retentans, cum ad solam derisionem * meditationi periturarum insisteret literaturum, eo amplius in amorem Christianæ fidei exardescerebat, quo liquidius deliramenta peruersi dogmatis probans, subtile dæmoni os illius fallaciam aduertebat. Et cum non posset publice cultum fidei gerere, vbiq; tamen Dei sacerdotibus sese commendans, pro se efficacius exorati polcebat.

* *studiosus.*
* *studiosus.*
* *studiosus.*

- INTREAE prouehitur in annis iuuenilibus strenuus adolescens, & florentibus
 10 genis virili facies exornatur decore. Hinc adhortatione affinium condignum suæ nobilitati connubium appetere cogitur. Hinc vnusquisq; suorum, prout nouerat, illius, vel illius optimam esse sobolem assererebat: ipse autem intenus alter tuminans, Christo sui connubij negotium committebat, crebris interuentibus precum cœlestium numen exorans, vt talibus præpollens votis coniux sibi daretur, quæ secretum suum, in melius proficere contenderet, faueretq; mente & corpore cultori latenti. Cuius fauore tandem adiutus reperit honesto germine virginem constipatam, rebus inclynam, moribus comptam, specieq; pulcherrimam. Quæ cum præcipuo venustatis habitu extrinsecus decoraretur, præstantius tamen inerosius spiritali enitebat decore. Quia
 20 omnis gloria filiz regis ab intus, id est in penetralibus mentis. Ibi enim sanctitate, in
 30 fimbriis aureis varietate scilicet amicta virtutum Christo regi placitum exhibebat famularum. Hæc namque puella parentibus paganis progenita, adhuc cunabulis incubans, patre orbata est. Cuius genitrix alium virum ducens, qui fidem Christi occulte tenebat, coniugem impietatis errore extirpans, priuignam Christo assignare studuit, eamque ex sacramento baptismatis Sabigotho appellans: licet publice paganus admisceretur, gestabant vero animo firmiori vtrique pietatis religionem. Hanc sibi puellam venerabilis iuuenis iure coniugalitatis asiscens, completis sponsalium titulis, ardarumq; pignore alternant in inuicem exhibitione contradita legitima, ad vltimū ministerio sacerdotum ex more sacrantur, sicq; pari commercio ali quo tempore clancule fidem Christi gerentes, non omnibus arcanum suæ fidei reuelabant carnis infirmitate depressi, non diminutione vtiq; voti.

* *studiosus.*
* *studiosus.*
* *studiosus.*

* *studiosus.*
* *studiosus.*
* *studiosus.*

- FVIT autem beato Aurelio proximus genere vir quidam nomine Felix, sancta
 infusere eidem dilectione connexus, qui occasione diaboli in fide vacillans, cum postea
 lapsum præuocationis suæ altius suspicaret, vltra non potuit patulo congressu religionem Christi exercere. Qui & ipse filiam occultorum Christianorum nomine Liosam in coniugem ducens, Christum in abditis tectibus excolebat. Quapropter inconuulsibiliter inuicem adhaerentes, semper vnā habuere familiaritatem, eandem gesserunt dulcedinem, nec prosperis, nec aduersis casibus se disparantes, idem illis exitit affectus: tantaque illa pietatis necessitas in vtroque fratre perfectionem contulit caritatis, vt nec vita, nec morte diuiderentur, quos par religionis occasio glomerauerat, de quibus merito enarrandum est: Sancti, amabiles, & decori, quomodo in vita sua
 40 dilexerunt se inuicem, ita & in morte non sunt diuisi.

* *studiosus.*
* *studiosus.*
* *studiosus.*

* *studiosus.*
* *studiosus.*
* *studiosus.*

- EXACTIS igitur non plutimis annis accidit, vt eo die in forum proficisceretur Aurelius venerabilis, quo Ioannes ille (cuius in priori libro meminimus) odio nominis Christi vsque ad necem veteribus cruentatus, retrorsum a seculo euectus, immensoque vineularum pondere coarctatus, vt in parte stramentum reclinatetur iumentis, quæ eius crura pendebant, præcedentibus illi forum præconibus, totam circumeundo vberem satellitum ministerio ad spectaculum vulgi pertractus est. Et cum hinc inde voces exprobrantium resulerent dicentes, nullatenus dignam sui sceleris penam eundem adhuc perfoluisse, quippe quem tantæ reuerentiæ vatem sublatione impetere non
 50 verentem, plectendam potius morte turpissima congruebat: exemplo furus belliger amore compundus martyrij, cœlesti quodammodo flamine aspiratur, vt illud pro se fieri spectaculum crederet, causâq; admonitionis sibi fuisse ostensum, ne scilicet formidare deberet eos, qui corpora trucidant, cum nihil anxietatis animabus possint inferre, sed illum potius pertimesceret, qui potest corpus & animam perdere, & mittere in gehennam. Cuius fidei stabilitatem admirans: vere, inquit, super angelicam petram tabernaculum credulitatis huius viri fundatum est, quod tanta vis tormentorum non impulsit, nec labilium penarum aut concussit. Quod si qui vexillum Christi reuelatis gerit aspectibus, tot seria cruciamenta zelo Redemptoris sustinuit, cum vtiq; eladem illius supplicij præuocatione posset euadere: & melius carnis suæ iacturam,

* *studiosus.*
* *studiosus.*
* *studiosus.*

* *studiosus.*
* *studiosus.*
* *studiosus.*

* *studiosus.*
* *studiosus.*
* *studiosus.*

quam perniciem animæ iudicans, non se passus est sub vnus vocis articulo à Christi teligione abstrahere: quibus me ego dignum conuictis credam erudiendum, vel quo me arguendum supplicio de beo tradere, vt vigotem illius damnati, quem hodie inuitus sum, capiam, fruorq; constantia?

Aurelium ad Gaudent.
 Hæc, dum crebrescentibus supernis iam vocationis suspiriis, ruminare animo cœpisset, regressus domum retulit pax sodali cuncta, quæ videbat, lætoque spiritu addit. Tu semper dulcissima coniux, cum ego muhmet viverem, & Deo mortuus essem, sedulo me adhortata ad confessionem trahebas: instabas quotidie me sæculi voluprati-
 bus nitens auellere: tenebrosi mundi affectibus felicitatem æterni regni præferebas, labentia cuncta, & omne quod sine atctatnr, suadebas relinquere: prædicabas mona-
 chos, mundum renuntiantes laudabas, religioſarumq; conuersationem oblectans, vitam
2. Corin. 1. sapius inspirabas sanctorum. Sed ego necdum superne gratiæ compunctione lustratus, omnino salutaribus non poteram acquiescere hortamentis, aut forte correptionis meæ præfinitam à Deo patre nondum insistentis admonitionem, differebam operibus exequi, quod, licet tenuiter, animo meditabar. Ecce iam nunc, charissima, tempus acceptabile venit: ad sunt dies salutis, in quibus à retroactis, & exterioribus re-
 silientes, in id quod in ante est, nos extendamus. Et primo omnium munditiæ, & continentiæ perfectius studentes, vacemus orationi, quo facilius à reliqua sanctitatis industria propteremus. Fiat nunc foror, quæ exstitit coniux: in affectu germanitatis tho-
 rus nostræ coniunctionis pertranseat: proficiant soboles animarum: suberescat spiri-
 tualium generatio, & spreta glutinatione membrorum cœnosa, nouerit mens præstan-
 tius (adempta catnis delectatione) perpetuæ incolumitatis producere germina. Vt
 quoquo modo condigni martyrij præmio habeamus talium meditatione laborum.

Sapient. 1.
 SYSCIPIT lætantibus animis venerabilis mulier pium viri consultum, gaudenq; multipliciter in subitatione insperatæ salutis, hæc est (ait) immutatio dexteræ altissimi: hæc sunt iam nostræ vocationis auspicia: hæc sunt, quæ semper optabam, æterni regis commercia: vt carne morientes, viuamus spiritu, quo illi facilius viuamur, de quo scriptum est: Spiritus est Deus, & eos, qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Quamobrem, Domine mi, quia hoc tibi non humanitus reuelatum est, sed pater cœlestis te olim ad æternum præscriptum militiam, concitis vult iam gres-
1. In. 4. sibus properare: cunctis nos vinculis absoluamur, excutiamur à puluere, desiderio vitæ perennis surgamus.

Fit itaque vtrorumque communis in Dei seruitute assensus. Diuiduntur cubilibus: vocis conciliantur. Præfulgent lectuli fulcra vestium, colorumq; varietate, qua suam conuersationem vulgo celarent. Illi autem in interioribus angulis tabernaculi super structum *crudo latere thorum hispidis tantummodo instructum cilicis *dis-
 * *Dispositio: non pro, sed in fragilis, non vestis, pro.*
 pares in cubabant. Ieiunabant sæpe: sine intermissione orabant, & quocumque nox-
 rant psalmos, noctu meditabantur. Vincebant tenebrarum chaos interiecto vigiliaru labore, omnemque dæmoniorum fraudem talibus euincebant studiis. Ministrabant egenis: curam pauperum omnino gerebant. Et quoniam ad hanc iam dictus Ioannes
40 carcere detinebatur, nos quoque ex antro educti his vinculis detinebamur: vtraque etiam virgo, Maria scilicet & Flora, tunc foeminarum latibulis causa fidei incolebant: aderat frequens eorum erga compeditos discursus, ex eo videlicet tempore quo beatus Isaac monachus, seu cæteri sancti, qui perdidit veritatis præconio linguam, principibus, & iudicibus confessuri, quæ vera sunt, astiterant, & propter eandem veritatem occubuerant. Quorum constantia perdurabili, multiplici virtutum robore horum auctæ sunt vires. Nam ille viros perlustrans, illa suis terentis claustris feminas requirebat.

Eulogius de vita dei.
 Iam ego eum agnoui: ibi amicitiam eius adeptus sum, ibique se à nobis institui deprecatur, quid agi deberet tam de rebus, quam de gemino pignore, quod Deo donante acceperat. Si liceret tales destitui, quas vtique post necem suam profano tradendas ritui alius condolebat: vel si illam diuitiarum copiam protinus fisco agglomerandam, inordinatam relinquere congruebat. Cui cum omnia intuitu regni cœlestis, & causâ retributionis æternæ non solum relinquenda, verum etiam fugienda fore censet, potissimumq; suarum potius animarum, quam liberorum esse commodis consulendum, quibus vtique Christus vindex pater, & tutor est, nihilque prorsus rerum temporalium præponi debere deſiderio Redemptoris, seu fruendi sanctorum, consortio docerem, confestim subiunxi: Si prouida facilitas suppetit, qua hæc omnia magistra intercedente discretione, ordinentur: vtile primo iudicamus sobolem tutio-
 riloco

ritloeo transponi, vbi Christo liberius assignetur: rebus quoque iuxta mandatum Domini venditis pauperibus erogari, quo expeditior vobis pateat deinceps post Christum ingressus. Sic denique veritas sancta sciscitanti se iuueni quatenus vitam æternam possideret: Si vis (inquit) perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni sequere me, & habebis thesaurum in cælis. Sed etsi pars aliqua in stipendium relinquantur infantum, culpabile esse non poterit, quod multa parum insistant documenta. Ideoque si ad hanc dispensationem potestis attingere, optimates, & perfectius opus est: quod vos omnibus expeditis negotiis securius ad militiam cœli ire compellet. Sin vero quorundam difficultatum repagulis oblatrantibus, hæc dispensatio reuelliur, & nulla interest libertas, qua hæc indulgentissime suppleantur, (præferim eum magis ex aliquo perturbatione emergere formidatis, quæ vestræ intentioni obstant) non cunctandum est spernere patrimonium, quod multo melius & latius in cælo, quo vos nitimini proficisci, reperitur. Non filiarum affectus societatis sanctorum est præponendum, eum & illas potest Deus in sæculo enutrire, qui compascuit in vtero, siquidem ei provida de omnibus cura est. Non omnes paruuli parentum industria refouentur, nec cunctæ proles nutritio educantur labore. Nascitur homo, orbatur in cubulis solatio genitoris, non tamen Creatoris gubernetaculo destituitur, qui est pater orphanorum, & iudex viduarum. O quam multi paruuli, nutricum cura delicatius edncari, in deteriora deueniunt? quam plures pupilli ab horribili egestate in magnarum affluentiam opum excresecunt, & sunt miliarum domini rerum, qui vix pauperimo pane prouecti sunt? Multi ex Christianis progeniti, præcedente deliquio, ecclesie membro priuantur. Et nonnulli filij paganorum, præueniente gratia Domini, ad redemptionem fidei salutis recurrunt. Nec istis sacrilegium obest parentum, nec illis prodest religiositas genitorum. Cum & hi à deo recedentes, Deo alienantur, & illi credentes in Christum (per quem iusti viuunt) eripiuntur diabolo, perenniter Deo coherentes. Cuius rei testis est Dominus, qui in Evangelio proteruam Iudeorum arguens vanitatem ait: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à futura ira? facite ergo fructus dignos poenitentia, & ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham: dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abraham. Et iterum: Multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorum: filij autem regni prouicientur in tenebras exteriores: illie erit serus, & stridor dentium.

Matth. 19.
* pro, vobis
cordium
inf. 46. b.

Matth. 3.

Matth. 3.

Sabithen
no pater.
Flora &
Maria.

INSTAVETVS igitur venerabilis iuuenis quomodo processum martyrialis prælij meditaretur, vindictam se precibus solatiandum implorans, animo lætior in pace discescit. Et cum nos sapius idem, quamdiu illa horribilium claustra carcerum habuere, non desisteret visitare: frequenter tamen prudentissima Sabigotho latibulum illud seminarum, quo sacratissimæ virginæ Flora & Maria detinebantur, noctu quasi vna è compeditis inuoluit, vt vel consolaretur eertantes, vel se affectui commendaret certantium. Imo potius vt pugnandi pro Christo rege vsibus imbueretur, haberetque consuetudinem præliandi. Inibat precibus, obsecrationibus laborabat, vt memores sui existerent, a deo post triumphum sponsi consortio, quo saltem effuso cruore cœlum ingredi mererentur. Dant illico fiduciam hoc præstandi beneficium sanctæ virginis, quæ suas non erant in nullo repugnari post victoriam preces, nec poterant commilitonibus quicquam negare, quæ se non dubitabant andiri.

DUM ergo ancilla Domini Sabigotho proxime post martyrium virginum infra domesticos parietes Christo seruitutem minus suspecta persolueret, fessioque exercitatione vigilarum corpori consulens paululum quæuisset, setunt vtramque virginem, Mariam scilicet & Floram, niveis amictus cicladibus, diuersarum ligustrinum manibus gestantes manipulos, cum choro sanctorum phialas palmis gerentium, (quibus, vrpupro, orationes eorum, quæ ad prælium venerant informari, in conspectum Domini ferrent) omnes cœlestium luminarium claritate fulgentes, eidem per somnium assistisse. Quas cum illa, vt arpiturabatur, sediliis se reclinari humillima supplicatione optaret, territa maiestate cœlicolum, vix cœni alloquutione aggreditur, dicens: Quam fiduciam olim præmissæ obsecrationis vobis in carcere, o sacratissimæ virginæ, me habere iubetis? Et si votorum meorum commodis potitura sum, gratissimis deplorare responsis, ne frustra currentes, in vacuum decedamus: ne vires nostri conatus vano consumantur labore, dum aliud intentio quærat, aliud merita expectant. Quia cum Deus plus meritis, quam precibus faueat, nouit tamen idem abdicare congeminationem precaminum, quam non iuuat dignitas meritum. Idcirco, domina, meæ sponsæ Chri-

Flora &
Maria habi
gubnat in
fimus ex
parat.

Sabithen
ad marty-
res.

sti, si haecenus sustinendi praemium sponfionis vestrae spes nobis fida subsistit, enarrare iubete: quo promptius ad superna tendamus, quo validius in certamine robor emur. Tunc eam sanctae virginis celestium diffusionis gratiarum affatibus praedictis demulcentes: commoda (inquiunt) vestri laboris in aethereis reposita, tempore necessario vobis metienda, seruata sunt. Nec labetur praescriptorum merces ad praedium, quod cogit athletas inuictissimos ire ad regnum. Martyrium denique vobis a constitutione mundi diuinitus praerixum, & praedestinatum est. Quod vos post paululum impleturas, congruit felicioribus solito sanctitatis studiis insistere. Quapropter libamina sacerdotum laboribus vestris adiscite: suffragia implorate Sanctorum: vbique vos precibus seruientiam Christo committite: votiuo veneranda Dei sanctuaria discursu incolite, & omnium religiosorum inquireite obsecrationes. Quia, quamlibet praescripta vobis quandoque futura sint praemia, per hanc tamen industriam veluti quibusdam gradibus innitentes, tantae bonitatis arcem vos verum est posse contingere: nostrumque sermonem huiusmodi certum esse indicio contestantes, instanti vobis certamine, adhaesurum conruberniis vestris * cornobitam nostrum mittemus, qui vobiscum palma potiturus martyrij caelitus ordinatus est.

POST hanc visionem oculis intuentis abductam, vehementius tantae rei miraculo beata Sabogotho ad persicienda bella Domini concitatur. Quae mox hilarior e somno exurgens, augeat opera sanctitatis, fragilem ad pugnam erigit leuam, supernoque munere vires ad certandum corroborat. Hinc iam fiducia, speciosior virum informans, omnino terrenis exui edocet, quoniam a principio mundi celestibus dedicati militis, continuo post victoriam caelicolis admiscerentur.

HINC magis, magisque fruendi Redemptore & collegis sanctis ignito desiderio conflagrati, natorum postponentes affectum, spernunt quicquid mundialis peritura species continet. Omnia distrahunt, venditant vniuersa, quo liberiores in assequendo Christum existerent. Ex quo pretio quicquam infantulis relinquentes, totum, aliud stipendiis applicant egenorum. Virorum ac mulierum visitant monasteria, praetipue tamen Tabanense cornobium, de quo saepius memorauimus, quia summis monasticis regulis disciplinae cunctum honestae famae rumoribus illustrabat Occiduum. Inde athlete fortissimi hauriunt documentum: inde instituta percipiunt: ibi se poculo vitae perennis ingurgitant. Ibi sanctissima Sabogotho frequenter cum ancillis Dei moratur: discit ibi rotius sancti timoris industriam. Ibi geminum pignus sub beatorum tutela constituunt.

OSTYENDA mundi renunciatio, & admirabilis ardor diuinus, quo filiorum affectus respuitur: quo opum affluentiae repugnatur: quo proximorum dulcedo refellitur: quo mors pro vita eligitur: quo labentia cuncta contemnantur: quo intuitu aeternae felicitatis vincula, carceres, crucces, verbera, & tormenta pro summis habentur deliciis. Vna siquidem filiarum octennio, lustro altera ducebat. E quibus ego post necem parentum minorem reperiens, vix tenerrimo ore facundiam exprimens, me infantissime adhortatur, ut genitorum gesta scriberem, proderem actus, elucubrarem trophaea. Ex cum propter hoc quid ab ea beneficij praestolarer, exquirerem (mita dicturus sum, tantillam aetatem talia quiuisset in promptu aduertere, nisi forte credendum sit, quod ab illo imbuebatur interius, qui ex ore infantium, & laetentium perficit laudem suam) impetrabo (inquit) pater tibi a Domino Paradisum.

VERVM quia competenti occasione gratia differendi paruitatem infantularum, paululum ab ordine directo recessimus, quo rem scilicet post nouenum martyrij eorum mensem patratam subiungere mus: nunc ærumnose & sub mundanis adhuc molestiis laboranti inferuimus historia. Non nos obinde fraterna infamare debet reprehensio, vnde culpabiles argui non vetemur a Domino. Nec obstat vltimo, an priori, mediove loco veritas disferatur, quandoquidem veritatis asseritor nullatenus benedictione priuatur. Iccitò è vestigio repedantes, ad reliqua beatorum studiosius gesta referenda curramus.

CVM ergo intenti celestibus, omni tempore vigiliis, orationibus, elemosynis, & ieiuniis incumberent: (frequenter tamen superno sydere in cubiculo suo, quo ista meditabantur, resperiti sunt, adeo villapsum iubar aethereum omnem praesentis speciem luminaris interpollans, horridum esse chaos sui comparatione autumari compelleret) diuinis saepe reuelationibus eriguntur: fruuntur colloquiis Angelorum: lætitia caelicolis mente & spiritu adunati, non sine graui molestia corporale onus ferebant. Quodam namque die, cum atrium serenissimi praepitoris nostri Aluari, to-

*Sanctam
typus ad la-
pugnatum.*

** Quoniam
monasterium
necesse est*

*Taken in
monasterium.*

*adversus filios
resistant.*

*P. sicut, R.
D. vultum
sanctum ad
D. vultum
resistant.*

*Adversus
adversum.*

uari, toto in scripturarum scientia Occiduo laudari, gratia * collationis murus, no-
 10 straque alteraorī propositione mentem erudiendi in scripturarum problematibus,
 petuissimē: repertī coram eo militem Christi Aurelium, consultum agonizandi quæ-
 rentem, & quatenus arripere martiriale auspicium implorantem. Quem idem Do-
 20 ctor egregius, & temporis nostri fons sapientie profluus, Patrum exemplis instituens,
 iubet primo constantē vires pendere, sectetum suum aduertere: considerare ar-
 canum: & verum imminencia magis nosset ferre, quam declinare supplicia, vltimo ex-
 cepturus delicatis ceruicibus gladium. Et si magis merita martyrum adipisci, quam vo-
 cari martyri contenderet. Et si magis terris ignotus florentibus celo meritis catalogo
 30 electorum sese affectaret describi, quam in supernis dimittito præmio, famosum tem-
 poralis martyrii anhelaret nomen habere. Tunc ille, se vique ad mortem dimicaturum
 spondens, nulla prorsus vi tormentorum intentionem suam superandam esse fa-
 tetur. Mihī, mihi, inquit, maximum vitæ solatium Christus est, & mori lucrum. Cui
 terrena conuersatio teterrimæ noctis caligo est, & memoria transitus mundialis per-
 petuæ lucis odorem aspirat. Fit commune deinceps gaudium causa nostri aduentus
 40 de alterno admodum intuitu letamur. Credimus interesse concilio nostro verbum.
 Patris altissimi, qui vbiq; nomini suo dicato collegio se illabi testatus est, dicens: Vbi-
 cunque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi sum in medio eorum. Et
 cum plura suo agoni competentia referremus, idemq; gratissimis animis nostrum ex-
 50 ciperet documentum: satis, vt teor, collatione nostra iuuatus, continuo bella Domini
 inuitus, ad propria regreditur.

BEATA vero Sabigotho nonnullis ante passionem diebus dum sola domo resi-
 deret, Christumq; ob perfectionem martyrii sui, quibus posset * questibus obsecrare:
 subito affare sibi miræ pulchritudinis virginem cernit, angelico vegetatam deco-
 re, primum, vt putabatur, adolescentiæ florem gerentem. Cui cum illa diceret: Tu
 quis es filia? & si è vicino accedis, causas tui aduentus edificere. Protinus spectabilis
 10 virgo, soboles, inquit, amici vestri Monensis sum, quam tu mundialibus ærumnis scilicet
 olim exemptam, quamque eadem hora, qua supremis vexabatur angustis, priusquam
 20 propius visitares, reperisti exanimem. Et cum re ego sæculo pene eliminata non no-
 uissem, ipso tamen obitus mei momento quis esses Domino reuelante agnouisti: & nunc
 eo mittente præuia nunciatrix palmarum accessisti. Inflat namque iam vobis tempus
 30 exequendæ victoriæ: adfuit dies publice profitendi fidem Catholicam, hostemque re-
 pellendi teterrimum. Quibus sedatis libris cælorum penetralla vos coronandos
 adfument, perpetua deinceps pace fundatos. Igitur scrutans cor suum venerabilis fir-
 mina, secumque medians eloquium adfidentis, confestim reuoluta memoria, rem
 gestam agnoscit, & priusquam grates euangelizanti sibi puellæ referret, labitur à con-
 40 spectu eius illa virginis species ætheris nuncia, & præco sui martyrii. Fit læta tali præ-
 sentia: animatur celestis oraculo, & tanto spe firmiori ad prælium excitatur, quanto se-
 se patratæ actionis veritate cernit informari.

VERVM magis magisque scopo prædestinationis suæ intenderent, essentq; non
 dubij de mercede reposita, siue vt sanctarum virginum impleretur edictum: odonis an-
 te suam captione diebus, dudum promissus ille confessor contubernis eorum adici-
 scitur, & inconvulsi biliter his quodammodo alligatus, felici martyrio omnes sub vno
 10 momento pariter coronantur. Idcirco congruum iudicauimus, eiusdem monachi ra-
 tionem, quia optio intercessit, exponere, & quod vehementi admiratione ætatem no-
 stram eius causa concussit, succedens quoque generationibus opere dignum relegendam
 mandari: vt in eo Catholicorum religiositas in incremento fidei augeatur, in quo sui Re-
 demptoris oraculum speciali quodammodo cernit esse veritate impletum. Prædixe-
 rat quippe magister noster & Dominus, quod multi ab Oriente & Occidente venien-
 20 tes, recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cælorum. Quod testimo-
 nium reuelatis consueuimus effectibus in ipso monacho, atque leuita Georgio omnino
 perfectum.

HVICUS Bethleemiticum ortum, & incolatum æthereum peregrina lictora
 contulerunt: hic, inquam, vir vltra maria procreatus, ab adolescentia seruitute Dei ob-
 30 lectatur. Viginti & septem annos apud monasterium sancti Sabbæ, quod ab Hie-
 rosolyma in parte Australi octo milliariis distat, cum quingentis, vt ipse nobis ore suo
 professus est, qui in eodem cœnobio morabantur fratribus adunatus, sub regulari
 magisterio deguit. Quem venerabilis Abbas David, eius austerij tunc procurator,
 ob * stipendium monachorum Africam mittens, is pullo modo tot interiacentia tex-

4
 Pro, rallo
 quam, aut ob
 seruauit.

Ad Philipp.
 10.

Martir. 16.

Pro, seruauit
 monachos,
 aut quærit
 unde vult
 ut a se ipso
 videretur. Quærit
 tractatus hoc
 dicitur. Peda
 22. Cf. pag.
 11.

Martirij fi-
 lia Sabigo-
 thos appa-
 reat.

Martir. 7.

Georgius ma-
 nachus.

5
 Sæti Sabba
 monasterij.
 David ab-
 bas,
 Trillan, Cf.
 eleuatus,
 pag. 11. 12.

*affusa te.
elefia O. En
legi tempore
affusa te.*

rarum, mariumq; distulit subire discrimina, quibus utique incunctanter commodum summæ virtutis obedientie nouerat promereri. Sed cum ibidem vulpare asperius Dei Ecclesiam incurfatione tyrannorum reperisset, Hispaniam quoque eorum, quibus missus fuerat, consilio aggreditur. Erat enim, ut ipsi de eo certissime approbamus, summæ humilitatis, magnæq; abstinentiæ vir. In omni eloquio suo, dicto, atque responso timor Domini resonabat: ocius semper de puro cordis fonte charitatem exhauriens, fauam dilectionis promebat. Prædicabat celestis desiderij requirendam esse compunctionem: mortificare cum vitis & concupiscentiis membra iubebat, ut in aduentum Domini reciduo virtutum animata vigore, gloriosiora cum ipso apparent. Ita sobria prædixit sanctitate, iustus videri, vel dici nimium recusabat, iucundus admodum, hilaris, modestus, & abstinens sic utebatur mundo, tanquam non videretur. Et cum forte, fraternam impetrante charitate, cibum sumere cogeretur, epulabatur parcius: bibebat sobrie, ut magis abstinentem iudicaret, quam vesceretur. Merum a quam diu temperabat, vsque dum color in faceret, sapor abesset. Inspidus namque ille gustus, (ita referebat) nec bibere nimium, nec temulari consuam patitur. Crebrius ad exorandum currebat: vigilabat attentius: sæpius corde diuinum carmen meditabatur, dicebatque: Benedicam Domino in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Et cum variis linguis penitus existeret, Græca scilicet, Latina, atque Arabica: nec qualemcumque saltem propter has gloriam affectauit. A die qua monasterium petiit, & cohortibus monachorum ascitus est vsque ad coronam martyrij sui, (ut ipse quibusdam secretis retuli) nec lotus aqua, nec balneis vsus est. Quam diu nobiscum conuersatus est, nulli omnino ordinem suum reuelauit, nisi cum iam carcere detineretur.

Psalm 33.

*Georgij de
se ipso ser.
psa.*

COMMENTATVS est fratribus, ac propinquis suis, eundemq; patriæ suæ cuiusbus martyrij sui breuiarium: quod mihi causâ expoliendi transmisit: ne incultor sermo fidem rei gestæ, quibus mittebatur, adimeret. Ibi in principio dictionis suæ monachum se, atque leuitam fore testatus est. Verum quid opus est sermonem in longum protrahere? Quasi non summam reuerentiam vitæ hominis Dei martyrius crucior adhibeat, præsertim cum quantus, & qualis extiterit effusus propter iustitiam Dei ipse eius martyrius insinuet, & quod peregrinus mundo peregrinam non reuens sepulcrum, omnem penitus genitalis soli, asinumq; affectionem repulerit. Aut quæ potius laus militem Christi extoller, quam pro Domino mortem, pro vita animæ, pro crucifixo cruorem dedisse? ut ipsum esset redhibitio famuli, quod exiit victoria crucifixi. Quomodo autem beatus minister cunctis sanctorum agglomeratus fuerit, melius ore ipsius sancti Georgij credimus posse innotescere, quo vel nostræ dictionis series, interposito martyris eloquio, quasi desuper benedictionis sale conditur: vel præstantius commercium suæ connexionis cum cæteris sanctis eodem narrante addiscatur. Nam & ipis diebus, quibus una cum sanctis habuit conuersationem, sua ac prædictorum martyrum gesta breui satis stylo exponens, vltimo nobis comprobanda direxit. Ex cuius dictis ea huc operi inferenda curauimus, quæ ad insinuandam eorum coniunctionem satis esse præuidimus. Cætera vero, quæ post defectum sermonum serui Dei sequuntur, nos obtentu, quo cœpimus, indagauimus. Inquiri autem hoc modo.

*Georgij monacho
epistola.*

IN nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Vniuersæ Catholicæ Ecclesiæ à me indigno & peccatore Georgio monacho, necnon & diacono fratre, & collega seruorum Dei filiorum sancti Sabbæ quingentorum virorum, perfectam in Domino IESU CHRISTO salutem. Cognoscite, o fratres charissimi, introitum meum in Hispaniam nihil aliud fuisse, nisi gratia stipendij vestri requirendi, qui sub arctissima regula, & regimine sancti patris David Hierosolymis degitis. A quibus Africam missus, deinceps in Hispanias commigraui. Sed hanc ipsam * insulam nimis afflictam reperitis, corpore cogitationibus variis æstare, ut aut proprium solum reuersem, aut regna Christianorum, id est, Franciam peterem. Et cum proximos, & charissimos super hac re consulere, nonnulli peragere iubeant, plerique ad cœnobium meum reuertere cogebant. Hinc velut dubius, diuerso prædixit tractatu, cui me primo cogitationi submitterem, nesciebam. Pergens autem de Corduba ad Tabanensem cœnobium, quo fratrum & sororum benedictio iter meum comitaretur, dixit mihi Abbas ille Martinus, & soror eius domina Elisabeth. Veni frater, & acipe benedictionem ancillæ Dei Sabithonis. Quæ mox ut me inuita est, promissus (inquit) nostri certaminis comes, & collega, hic monachus erit. Ego vero agnita causa eius, & ratione comperta, illico pedibus eius aduolutus pro me Dominum exorare rogaui, ut forsitan Spiritus sancti respectu illustratus, ad ea, quæ illa præstolabatur, peruenire meruissem. Et illa: Vnde hoc no-

* Quod per
mare ex Af-
rica in eam
transiit, et
non vocat.

*Yohannis
monasterii.*

hoc nobis (inquit) pater, ut tu cum peccatoribus pergas? Cumq; eadem nocte ibidem mansissem, apparuit mihi in visione noctis ipsa venerabilis mulier Sabigotho, & nescio quod genus odotamenti pretiosissimi ligni accommodans, referebat. Dittior ex hoc mihi thesaurus est. Mane autem facto, descendimus ambo in ciuitatem ad virum suum Aurelium, prostrauiq; me pedibus eius, petens ab eo, ut oraret pro me, quod illis in martyrio focus esset. Qui statim præbens assensum, exatit in me ignis cœlestis per orationes eorum, & factus sum vnus ex illis: & ex tunc non sum ab eis separatus, sed omnes panter in domo sancti Aurelij congregati, reddimus Domino cum iucunditate vota laudationis. Ibi apud illos reperi beatum Felicem cum coniuge sanctissima Liliofa, ¹⁰ qui & ipsi iam omnia sua vendiderant, & locis sanctis, seu pauperibus erogauerant, parati omne genus tormentorum propter filium Dei, & dilectionem eius suscipere. Eadem hora exini ab eis, & causas, quibus præpediebar, in omni festinatione composui. Et sic demum valde iam robotatus, ad eos reueri. Quilæti & exultantes de re ditu nostro, gratias Deo referunt, dicentes: Scimus, frater charissime, quia Dominus te misit ad nos. Post hæc omnes in communi cœpimus cogitare, quomodo ad desideratam perueniremus coronam, & ita Domino dispensante visum est nobis, ut pergerent sores nostræ reuelatis vultibus ad ecclesiam, si forte nos alligandi daretur occasio, & ita factum est. Nam reuertentibus de ecclesia mulieribus, quidam præpositus obuius ⁹ adstans, cum causam religionis agnosceret in feminis, illico viros interrogat, quid ¹⁰ sibi veller ille recusus feminarum ad sanctuaria Christianorum? Qui responderunt: fidelium mos est ecclesias visitare, & atria venerabilium martyrum pio deuotionis affectu requirere. Vnde quia Christiani sumus, ideo nos ipsius fidei gestare vexillum profitemur. Statimq; iudici delator accedens, omnem rationem nostram coram eo dolosis linguis proponit. Post hæc vadit dominus Aurelius filias visitare, quibus pacis osculo vale dicens, ecclesiæ virtute armatus ad prælium festinauit. Sed hic iam sanctus Georgius stylum compescens, nos quæ restant, ut ocepimus, prosequamur.

15 s o postea die, quo se beatus Aurelius nouerat comprehendere, priusquam auroræ crepusculum respiraret, domo non grata valeticendi reuens, precatu pro se Dominum exorare, sui que agonis fautorem per nos fraternam fieri charitatem exposulat. Ibi nos illi commendauimus. Ibi patrocinium suum pro nobis, & pro omni ecclesia fieri, osculatis manibus eius, impetrauimus. Post hæc, datis inuicem osculis, separamur in pace.

16 I C I T V R, cum prolatam aduersum Dei sanctos iudex questionem intenderet, scetreque auctorem huius rei esse Aurelinum: grauiter ex hoc interitus vulneratus præcepit eos quam propere suis conspectibus exhiberi. Tunc milites rapido cursu domum beati Aurelij occupantes, qua omnes sancti collecti manebant, præ fortibus clamare cœperunt: Exite miseri: exite cominus morituri, quibus vita præfens tantum est, & mors pro gloria computatur. En iudex vocat, instat decretum vitæ non effundere: conterere vult recedentes à cultu, rebellia paratus colla præscindere: pergit ¹⁷ vos modo iam debitum mortis exolvere, & commissæ præuocationis pendentem sententiam. Ex hinc viri cum mulieribus suis quasi ad epulas inuitati procedunt: vadunt ouantes: læti proliunt: putares eos iam apud iudicem sua inuenturos donaria, qui nihil aliud habere poterant, quam tormenta. Et cum se Georgius sanctus à militibus cerneret non teneri, illico sancta fretus audacia in exprobrationem lictorum conuersus. Quare (inquit) privilegium hoc fidelibus irogatis, & vanum, colere violentè cognis numen, quos sancta fides proprios hæcenus vendicauit? Ut quid alieni à Deo vero perditioni vestræ agglomerare nitimini prædestinatos ad vitam? An non poteritis vos infernalium claustra adire, nisi nos comites habeatis? Nunquid sine nobis æterna vos cruciamina non adurent? Vos abite, vos illuc pergit ¹⁸ perituri, quo simul cum duce vestro inferorum delictis persuamini. Nam, quid nobis cum tartaro, quem CHRISTVS Deus noster penetrabit, absorpsit, expoliabit, & viciet: ut non iam auderet fideles addicere, qui pridem consueuerat privilegio suo sanctos disipere? Vix ille sermonem compleuerat, & iam furens dextra fœtillum in insuliam monachi laborabat. Quem diuersis laceratum stimulis solo allidentes, calcibus etiam, pugnisque acerrime tundunt. Cui cum sancta Sabigotho (iam emortuum putans) surge, frater, camus, clamaret: ille, quasi nihil mali esset perpeffus, respondit. Hæc omnia, soror, meritorum commodis profuturi, augentque coronam. Ex ita, semineces à terra leuantes, pari cum sanctis ducatu iudici altare fecerunt. Quibus oblati, cum primum ab eis blando assatu requi-

Aurelius ab
se mortuus
Eulogium
scripsit.

10
Aurelius
et Sabigotho
interfecti
die mortui
sunt.

Aurelius cum
ceteris cum
proliunt.

Georgius ca-
pitur, & mor-
tuo postea
sepelitur.

reret, cuius rei causa à cultu suo recederent? viuere reculerent? niterenturque per-
dere temporalium commodum multiplici deliciarum flore vernans? quos utique
postmodum in futuro non solum muhebris oblectatio admirabilis, verumetiam di-
gnitatum, & seculorum copia demulcendos expectaret: protinus quasi ex vno ore.
Nulla (inquiunt) o arbitri temporis, affluentia lucris comparatur æternis, quorum
gratia hanc vitam despicientes per fidem I x s v Christi, qua omnis sanctitatis opera-
tor iustificatur, eius denique in futurum benedictionis requie, quæ sanctis promissa
est, nos posituros confidimus. Omnem vero cultum, qui à Christi diuinitate dissen-
tit, nec proficitur sanctæ Trinitatis essentiam, refutat baptismum, infamat Christi-
colas, sacerdotio derogat, omnino reprobum iudicamus, pro nihilo rerum labentia ¹⁰
computantes, quæ non diu subsistunt: quæ autem diligentibus se Christus promissit,
cum sint ineffabilia, semper tamen indefessa iugitare perdurant, & nec oculis con-
templantur, nec aure captantur, nec corde perpenduntur. Verum, vt credo, quid-
dam etiam aliud religiosus diffuso ore sanctis ante iudicem asserentibus, scèdamque
impiorum fortiter expugnantibus, in furore maximo concitatur iudex: rapido tra-
ctu eos carceri applicandos insinuans, importabilem vinculorum onere aggravari
decreuit.

Sancti in
carcerem
missi.

CONTINVO exultantibus animis beati martyres ergastulum adeuntes, gau-
dent auspicio passionis, paruipendunt supplicium, perscunt hymnos, insonant
laudes; psalmos persolunt; insistent orationi, qua fauente Domino victoriam ad-
ipisci præualeant. Visitantur ab Angelis, miraculis illustrantur, dissiliunt vincla; &
non audent restringere, quos Christus absoluerat. Ibi etiam, quam cælis sortem ha-
berent, renelante Deo agnoscunt. Hinc de palma securi manentes, & Christum, cui
fideliter seruierunt, cernere festinus anhelantes, dilatant vsque in quintum diem mor-
tem suam. serumque putant se diutius elongari ab illa suauitate regni cælorum, quam
crebris iam corporis visibus ferme intuebantur. ¹¹

Sancti, septem

AT CVM iam in forum prosterendi educerentur, venerabilis Sabigotho at-
mare virum sanctis alloquitis cepit, confortat, instruit, & confirmat. Introducuntur
palatio, consulibus adstant, adhibentur opes, exhibentur fasces, quibus, si crede-
rent, fruerentur. Sed his oppido in professione sua demorantibus lictoribus perimen- ¹⁰
dos institunt consules: sospitem abire sanctum Georgium decernentes, pro eo quod
iidem ipsi optimates & priores palatij nihil conuitorum proferentem cum aduersus
vatem suum audissent. Ille vero minister egregius protinus, vt se compertit derelin-
qui, nec sub vno cum sociis istu mucronis perimendum institui: curauit, o principes
de professione mea, quam coram vobis non protuli, dubitatis? aut putatis me de dis-
cipulo Sathanæ quidquam prosperum cogitare? Ego enim, vt verius agnoscat is illum
angelum, qui eidem præceptorum vestro, transfigurando se in spiritum lucis, apparuit;
dæmonem credo fuisse, & hunc cunctis abiectionem hominibus adiudico, vixit
diaboli credulum, Antichristi ministrum, & vitiorum omnium labyrinthum: qui non
solum se voragini barathri immerferit, verum & nos sequipedas suaper inania insti- ⁴⁰
tura æternis dedicavit incendis. Tunc, in insaniam procetes concitati præualidam,
vna simul cum cæteris sententia necandum præcipiunt. Ac sic primo beatum Felicem,
deinde sanctum Georgium trucidantes; post venerabilem Liliofam, vltimo egre-
gios Agonistas Aurelium & Sabigothonem interimunt, 6. Kalendas Augustas, Era-
DCCCXC.

Sancti Do-
minus Oculis
dicit Iulij 27.

QUORVM corpora nostri Christiani furantes diuersis locis recondunt. Geor-
gius namque cum sancto Aurelio Pilemelariensi cernobio seruantur. Beatus Felix san-
cti Christophori, quæ ultra flumen est, aulam tuetur. Sancta Sabigotho sanctorum
trium cineribus adunata est. Requiescit apud Genesium martyrem venerabilis Lilio-
fa. Capita vero Georgij & Sabigothonis incolunt. * * *

Pilemelari-
ensis mona-
sterium.
Sancti Chri-
stopheri mo-
nasterium.
Basilica san-
ctorum Pau-
li, Laurentij,
& Marci in
Româ.

HIS VN T qui propter testimonium Dei, & fidem I x s v Christi, vsque ad mor-
tem certantes, nihil amoris eius præposuerunt, non filios, non parentes, non affines,
non proximos, non amicos, non res, non vicos, non possessiones, non prædia. Sed
omnia post tergum abiicientes, mortificatis cum vitis, & concupiscen-
tis corporibus, ad æternam immortalitatem producti sunt.

Sancti Ge-
orgij basilica
in Româ.

Regnante Domino nostro I x s v Christo

in sæcula sæculorum,

Amen.

Christo-

Christophorus, & Leonigildus monachi martyres. Cap. XI.

DEINOR Christophorus monachus contribulis noster, ephebus adolefcens, ¹ Cordubæ natus, & à pueritia nostri auditor, qui post nostrum magisterium coenobium S. Martini, quod est in montana Cordubensi loco, qui appellatur Roiana, ingressus magnum pie volentibus conuertari specimē sanctitatis ostendit. Hic agnita præcedentium nece sanctorum concito gressu in urbem descendens, mox obuiare iudici non extimuit: & reddēs coram eo testimonium veritatis adnuntiat Euangelium, sancta Domini prædicat, prophanationibus deditum vulgus exhortatur, arguit male credulos, luituros cum aui hore falsario æternum proferri incendium. Quem continuo iudex sivo commorus furore carceri deputat. archi-
oribus macerandum vinculis commendat.

TUNC etiam Leonigildus monachus Eliberi progenitus, plenæ iuuentutis, vir ³ sanctus, iustus, & timoratus ex coenobio sanctorum Iulii & Pastoris, quod est in interiori montana Cordubensi loco, qui dicitur Fraga inter cliuosa montium & condensa syluarum, confini viculi Leiuensis, qui à Corduba distat quinque miliaris iustos, quo se nuper moraturus contulerat, martyrio potiturus aduenit. Et priusquam forum intraret, instituit se gratia nos inquirens, obsecratur, precatur, exoptat, vt conatus suos nos precib. luuaremus, eiq; benedictionem consummandi agonem taderemus, promittens se nostri curam gerere ante Dñm. Cumque à nobis firmatus in pace discederet, mox coram iudice suam telatur professionem adfistens, dat testimonium fidei secundum cæterorum constantiam: qui cæsus alapis, conuictisque distentus illico apud senos carceres traditur alligandus. Ibi se famuli Dei alerno fouent consule, toborantur in inuicem: sicque pari voto connexi, cum iam mæstationis hora instaret, præire S. Christophorus B. Leonigildum reuerentia ætatis exoptat, postmodum ipse ruiturus. Et ita hoc ordine vterque interit, 13. Kal. Septemb. Era qua supra. Quorum corpora suppositis adusta incendiis, antequam penitus vrentur, fidelium cura erepta apud basilicam Sancti Zoili sepulta sunt.

Emila, & Hieremias martyris. Cap. XII.

EST non longo iterum interuallo, duo adolefcētes illustres ex ciuibus Cordubensib. nobili familia procreati, ad palestram martyrij cucurrerūt. Emila scilicet, & Hieremias, qui ab infantia sua apud basilicam S. Cypriani literas edocētes, vnus ad ministerium diaconij consecratus, alter in habitu laicali degebat simpliciter. Et quoniam vterq; Arabico insigniter præpollebat eloquio, fœdit tanta per eandem linguā in eorum vatem volubilitate egregium Emilam exaggerasse opprobria, vt præcedentium martyrum conuitia obliuiscerentur, cernentes horum prosecutiones contra suum dogmatistam acrius inualere. Et idcirco nō iam solummodo de mortib. resistentium sibi excogitare cæperunt, verumetiani totam extirpare Ecclesiam ruminarūt. Quoniam nimio terrore tot hominum recurrentium ad martyrium concussa gentilitas, regni sui arbitrabatur excidium imminere: cum talleriam virtute præcinctos paruulos prævideret. Quos per carcerem maceratos, postremū gladio vindice peremerunt. Et cum totus ille dies clara esset serenitate lustratus, subito eadem hora qua decollati sunt, vehemens tonitruorum fragor exurgens mundo incurritur: spargit radiātia lampadum fulgura æther superos auelli cardines existimantes. Armata nube grandinum axis fuscatur dies: turbinibusque inficitur aër: pios cecidisse athletas elementa fatentur. Quorum corpora equaleis suspēdentes, vltra annum statuerunt, 17. Kalendas Octob. Era qua supra.

De Rogello, & Seruio Deo martyribus. Cap. XIII.

VM adhuc præfatos martyres ergastula haberent, ecce alij duo superueniunt eandem quam cæteri professionem tenentes, eodemq; voto hostē fidei expugnātes. Quorum vnus Eliberi progenitus, ex vico qui dicitur Parapanda, monachus & eunuchus, iam senex prouectiq; ætatis nomine Rogellius aduenit. Alter, Seruio Deo vocatus, spado adhuc iuuenis ante paucos annos ab

Tomus I. III.

Aa

1. Martini
monasterij
Roiana dicitur.

3. Eliberi vici.
Sanctorum
Iulii & Pa-
storis mona-
sterium.
Fraga.
Leonigildi
vici.

4. Leonigildum
Erigium
adit.

5. Annus Do-
mini Octid-
uius angust.
10.
1. Eliberi vici.
Ica.

8. Basilica S.
Cypriani.

9. Saraceno-
rum perue-
nit.

10. Annus Do-
mini Octid-
uius angust.
15.

11. Eliberi vici.
2. Parapanda
vici.

Orientis partibus ultra maria in prædictam urbem habitaturus peregrinus accessit. Hi vero pari se fœdere colligantes, vnum propter iustitiam Dei vsque ad mortem certandi votum gesserunt, nullo casu ab inuicem recessuri, quousque cœlestia sanguine mercaretur. Ideoque sanum illud sacrilegorum petentes, in quo exceptum vulgus abominabiles ritus sæpius reddere conuenit, transcendunt limina, rursus se ingerunt, prædicant Euangelium, sc̃tām impietatis subānānt, arguunt coetum. Appropinquasse regnum cœlorum fidelib. infidelib. autem gehennæ proponunt interitum, quem proculdubio ipsi incurrent, nisi ad vitam recurrerent. His, & huiusmodi verbis populū exhortantes, necdum ab ore eorum sermo recesserat, & ecce, quasi crepitans in sentibus rogos cohors malignantium aduersus Dei famulos exardescēs cēdit, lacerat, percutit, obruit, niciturq; perimere sanctos, qui delubrum suum intrare præsumpserant (quod apud illos quoq; grande facinus reputant) & nisi iudex adesset, qui quodā priuilegio potestatis in sanientis populi murmur compescuit, tunc iā vitę spiraminib. priuarentur. Quos ereptos ex dentium manib. carceri deputans astringi ferro grauius iubet, furibulq; admiscet. Ibi etiam adhuc prædicant, prophetizant, instare mortem tyranno annuntiat, laudant religionē, vanitatem refellunt. Et cum penitus vigor mēbris deesset, qui ferret supplicium: non tamen desistit lingua vsq; ad mortem à præconando veritatis oraculo. At vero pro eo quod templū suum Euangelizando intraissent, decernunt eos tyrāni & consules, prius manib. pedibusq; abscissis, decollari postremo. Gaudēt tali deceto famuli Christi ex hilarantur oppido huiusce mortis sententiā excepturi. Instat ferocissimus carnifex, clamat, frendet, minatur, festinare ad pœnam iubet electos, quos utique cernebat maiorem migrandi habere affectum, quā idem inferendi interitū gerebat. Quis illius horrē, fratres charissimi crudelitatem exponat? quis referat clades? quis cruces adnuntiet? quis deniq; admirabilem sanctorum enarret constantiam? Cum & ipsa gentilitas, tali spectaculo stupefacta, nescio quid de Christianismo indulgentis sentiebat. Igitur statuti in loco decollationis martyres sc̃ti, antequam lictor admoneret, palmas extendunt, lacertos parant iniectionū, ingulum vlnis excipientes, in diuersa manus dissiliunt. Deinde crurib. amputatis, nulla compuncti tristitia abscissis deno collis corruerunt. Quorum cadauera, vt erant truncata, patibulis affigentes, ultra fluiuium crucibus catetorum adsciscunt, 16. Kal. Octob. Era qua supra.

Martyri
ante obitū
cæcenam
descripti.

Anno Domini
Dccc. lxxv.
di. 1. Septem.
br. 16.

¶ Consilium Christianos disperdendi, quod rex cum proceribus inijs. Cap. XIV.

REX REGIA Martyrum causa Ethnici conturbati, ipseque rex in furorem maximum concitatus, varia corde præmeditatur, quibus posset intentionē sanctorum reprimere. Sciscitatur etiam sapientes, explorat philosophos, regniq; sui consules super hac re percontatur. Qui omnes vnanimiter inperniciem conspirantes fidelium, cōprehēdi Christianos, & vinculari sub artissimos carceres decreuerunt. Tunc iam proculdubio enecandi eos difficultas fuit adēpta, si quisquā vatis sui temerari⁹ exprobrator ultra occurreret. Hac nos miseri opinione cōperta, diffugimus, abimus, euagamus, delitescimus, timidoq; discursu & habitu demotato nocturna silentia carpiamus. Decidente folio exturbamur, crebro māssiones mutamus, tutiora loca requirimus, ac tremebundi vndiquaq; dilabimur, mori formidantes per gladiū, quandoq; morituri per debitum. Qui ideo forte martyriū fugimus, nō quia timemus mortē, quæ quandoq; veniura est: sed quia indigni sumus martyrio, quod quibusdam, & non omnibus datum est. Qui n. nunc martyrizantur, & martyrizandi sunt, ab initio mundi præscripti sunt, dicente Apostolo: Quos præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Quos autem prædestinavit, hos & vocauit & quos vocauit, illos & glorificauit.

Christiano
rē diffuso

Martyrium
Dccc. lxxv.
ad Rom. 1.

¶ Christianorum perturbatio, & eorundem varia sententia in concilio Episcoporum Corduba congregato. Cap. XV.

Mart. 17.

MVLTI Igitur horreo inutiles Dominico, eiecti foras de rete apostolica, ab eo, qui non vt bonos vatis recondere: sed potius vt stipula, inextinguibili meruerunt incendio deputari, nobiscum vel fugere, vel compati, vel etiam delitescere recosantes; pietatem relinquunt, fidem præua-

præua-

præuaricantur, abdicant religionem, crucifixum deestantur. Sese (proh dolor) impietati tradentes, submittunt colla dæmonibus, blasphemant, derrahunt, subuertuntque chisticolas. Plurimi etiam, qui pridem nobiscum sano sensu victorias martyrum prædicabant, constantiam efferebant, laudabant trophæa: extollebant agonem: tam ex sacerdotibus, quam ex laicis sententias mutant, aliter sentiunt, ludicant in discretos, quos hæcenus felicissimos asseriebant, pro eo quod ipsi sancti infirmioribus nolentes compari, superioris tranquillitatis, & pacis commodum, quæ in cælesti sanguine meritari debeant, quam nuanti Ecclesie inter scopulos perfidorum consuleret studuerit, quibusdam ex lege sententiosis, immutationem onis sui, ac linguæ verisibilitatem quasi
 10 roborare nitentes. Non perpendentes, quod nullus tantæ præscriptus militiæ, & cælesti curiæ adnumerandus, instante hora vocationis, nexibus retineri posset mortalibus: cum quotidie in scripturis factis nobiscum perlegant, quod nec vita, nec læta pericula, nec ipsa etiam mors sanctos à charitate Domini nostri Iesu Christi auellere inquam præualeant.

11 Iam autem, qui ab initio actus non destiterunt infamare sanctorum, sordaque susuratione eorum conati sunt in rectionem euertere, bellum quod militibus gloriosis nequieuerunt inferre, in nos crudeliter vertunt: nosque auctores huius rei existere asserentes, nostro instinctu illa omnia perpetrata fuisse accusant. A deo ut quidam illius temporis publicæ rei exceptor, præpotens vitiis & diuitiis, solo Christianissimi nomine
 20 denotatus, openbus autem Deo & angelis eius ignotus, à principio certaminibus beatorum infensus, detractor, derogator & infamator eorum, iniquus, tumidus, elatus, superbus & improbus, quodam sic præsentis concilio Episcoporum multas aduersum me, linguam commouens, exaggerauerit contumelias. Anathematizare sanctos decernit, alia meditates, maledicere imperat, persequi stylo iubet electos. Verens infelicissimus omnium, ne iacturam honoris patiatur. Qui non solum nullam reuerentiam sanctis exhibere studuit, verum etiam prædicare simultrum esse, quod agunt in populus, præcepit.

Et quanquam metu compulsi, sen metropolitanorum iudicio, qui ob eandem causam tunc è diuersis ptouinciis à rege fuerant adunari, aliquid cõmentaremur, quod
 30 ipse tyranni ac populorum ferperet aures: inhibitu esse martyrium, nec licere cuiquam deinceps ad palestam professionis discurre, præmissis pontificali decreto ipse literæ nuntiarunt. Eademque schæda minime decedentium agonem impugnans, quod futuros laudabiliter extolleret milites percipitur: verumtam allegotice ædita, nisi à prudentibus aduerti non poterat. Non tamen inculpabile illud fuisse putamus simulationis consultum: quod aliud gestans, & aliud sonans, quasi à discursu martyriali plebè compescere videbatur. Quinimo nisi legitima satisfactio, saltem pro plebe nullatenus remittendum esse confitemur.

40 ¶ Habbarrabgman rex subito moritur, filius eius Mahomad in regno succedit. Cap. XVI.

DEnique cum ex omni parte Christianis immineret interitus, ardensque immani furore comminatio principis multos electorum errare compelleret: plerique nobis illam exprobrationem Israeliticam, cum se grauius opprimi cernerent, inferebant, dicentes. Videat Dominus, & iudicet, quoniam fecere fecistis sudorem nostrum coram hoc tyranno, & seruis eius, & præbuitis eis gladium, ut occideret nos. Crescente etenim numero martyrum, crescebat in maius iracundia principis, augebaturque fidelibus conturbatio, ut pene casus nostri olim Pharaonitici contra Israel persequutionibus computarentur. Qui sicut ob interuentum Moysis ad Pharaonem pro populo Dei actus, Ægyptij destruxit, & operum grauisimorum importabili calamitate subditos opprimunt: ita quoque & nos ex eo, quo sancti ad prælium descendunt, ut loquerentur ex uomine Domini nostri Iesu Christi coram rege, & profiterentur consiliis & iudiciis Evangelicam veritatem, proderetque fallitate vatis iniqui: solito asperius euertimur, & funditis à ministris demoriorum perendi insequimur. Cumque tanta coarctati angustia crebris gememus, & latentibus ac vagantibus nobis, denuo Pontifex horribili carcerum specui tradetetur, nullusque nobilium laicorum ingredi fores auderet, futurum in perendi et-

*Mahderrab
gmau regu
mistrator.*

*Mahomad
Rea.*

*Mae Gheri.
me d. O. Eulo
go explican
tur poff. b.
cap. i.
Christiani
Palatium
numquam
primati.*

*Macti ft.
infanti cu
exemplari
huc tenetur
quem admo
dum & illi
fuguerint
præcatum.*

gastulum metuentes: corripit rex alta ædium petere, scanditque sublime solarium, oppi-
dalustratus, confestimque è regione pendentia stipitibus sanctorum corpora intue-
tur. Continuo suppositis ignibus cremari ea præcepit. Quorum cineres Deo fautore,
per loca sancta repositi sunt. Et, ô, ad miranda potentia saluatoris, & stupenda virtus
Domini nostri Iesu Christi, qui semper quæritus in tribulatione adfuit, pulsatus aperit,
inuocatus exaudit. Nam os illud, quod sanctos Dei comburi præcepit, repente eadem
hora diuinitus obstruitur, lingua vero angelo pereunte repressa. suo hærens palato,
ultra fari non potuit. Sicque portantium manibus in stratum reductus, quadam noctis
ipfius hora spiritum reddens, priusquam rogos sanctorum cadauerum extingueretur, 10
idem vira exemptus, æterno cibano deputatus est. relinques successorum imperij Ma-
homad primogenitum, hostem Ecclesie Dei, & Christianorum maliuolum persequen-
torem. Qui ingenito quodam odio sæpius quæstionem aduersus fideles proponens,
non illo interior esse meritis apparuit, cuius nomine insignitus ostenditur. Nam ipso
die, quo sceptrum regni adeptus est, Christianos abdicari Palatio iussit, dignitate pri-
uauit, honore destituit, multa postmodum in nos mala irrogari disponens, si regni feli-
citate & prosperis potiretur euentibus. Nos autem, instanti sine opusculi, spem nostræ
incolumitatis in Domino collocantes, non timeamus quid nobis faciat homo. Cre-
dentes nos ubique aduocari nostri Domini Iesu Christi interpellatione saluari, qui dixi-
xit: Ecce ego vobiscum sum omnibus dieb. vsq. ad consummationem sæculi. Amen.

Explicit feliciter opus memoriale sanctorum.

DEO GRATIAS.

OBSECRATIO AD CHRISTVM EIVS-
DEM EVLOGII IN COMPLEMENTVM LIBELLI,
SIVE PRO OMNI LAPSV, QUI IN HOC OPERE
commisus est.

Apostoli.

Recl. ft.

luk. 3.

C E Domine Deus meus Alpha, & O. principium & finis, Verus Eman-
nuel noster, initium vitæ meæ, plenitudo animæ meæ, perfectio salu-
tis meæ, & elo tuo accensus, amore sanctorum tuorum compulsi, fratrum
charitate coacti, paruipendentium mutationi compassus, odio inimi-
corum tuorum commotus, tantillus scientia, ingenio parcus, exilis intelle-
ctus, spectamine bonitatis, ac misericordie tuæ magnanimus, fletus pietate, clementia
roboratus, aggressum opuste adiuuante persequi, atque cunctis, fœuiscetur,
non sicut debui, imo sicut tu mihi posse dedisti. Aperiui os meum Domine, & lo-
quutus sum, quia tu iussisti, & quantum voluisti, implesti, atque ad enartandum iustor-
um tuorum actus iustissimos cor iniquitate deiectum coegisti. Armasti ad præconan- 40
dum laudes tuas impeditam sceleribus linguam: & os meum, quod fera vitiorum diu
obstruxerat, subito quadam præditum agonia, ad tuæ elucubrandæ fidelis testamenta
referasti. Verebar, Domine Deus meus, opera mea, & sollicitus de proprio manens fa-
cinore, licet emendationis differrem remedium, inediaham tamen de iniquitatibus
meis penes memetipsum probatum sæpius testimonium, perpendebam iudicium, do-
bitum mei reatus cogitabam vindictam. Et cum apud te non tam fuit sui mens con-
sternata deliquis manere cognosceret, vix cælum audebat intendere. Tu vero linguam
meam quasi ministeris tuis aptam ad sacramenta cœlestia ordinanda dignaris imple-
lere. Nam quod exiguis meis meritis materiam tanti meriti construere intentasti, &
quod immodicus munda disserui, & quod sordidus sancta sanctorum disposui: non su- 50
perbiæ tumore subnixus, sed humilis & abiectus, grata acquirendorum præmiorum,
& parrocino poriendi sanctorum, hoc ego, vel cerre, vt penes te ingratus non essem talenti
collati. Aut etiâ ne res cœlo dignæ, nullo ad stipulante, obliuioni traderentur perenni.

Tu Domine Deus meus scisti affectum meum, penetraisti intentionem, vorum
intellexisti, & causam talia commentandi non ignorasti. Tu paruulo instinctum dedi-
sti, miserum adiuuisti conatum, exexisti ad grandia imbecillum, & inualidum ani-
mosum fecisti. Neque enim Domine Deus meus, ad tanta me præcelsum fieri opina-
tus sum, vt ego tandem essem eluebrator gestorum sanctorum, qui erâ granis operator
peccaminum. Nunquid si ego mentior, tu testis non es? Si falsum asseruo, nonne vides?

Si aliter

Si aliter quam fuit affirmo, tu poteris ignorare! Si non profero veritatem, non latere te potest, qui omnia nosti. Certe tu cuncta consideras, penetras vniuersa, secretum incelligis, vides profundum, omneque tibi patet arcanum, & totum in presenti tibi manens, præteritum & futurum in tuo cuncta volumine aseribentur. Et quod inspiratione tua mens prouocata ruminauit, & quod prædita celestium gratiarum virtute eliciuit, & quod vanæ laudis stimolata compunctionibus affectauit, & quod ibidem lapsa lingue nolens incurrat, apud te reposita manent, vniuersæque tuis examinationum libris exarata sunt.

Hic cad te Domine Deus meus, vario corruptus facinore rediens, multipli-
 10. cus feelere, iniquitate perlargus, quæso, peto, imploro, vt de illa ineffabilem elemen-
 tium fede beata obstantem intendas aspicias conſternam, adſus roganti, vt prius
 abſcidea cordis mei emundans, liberum in conſuetudo te ſemper ſtatuas. Purgeſq; deinde
 ſatum opusculi huius, ſiquid zizaniz prauæ ſenſus ſubtilis circūuentione tentatoris
 in ea me non volente, aſperſit: ſi quod loliorum deuiz proſequutionis, ignorante me,
 ſeminauit. Quicquid ibidem erroris caſu reſpirat, quicquid reſonat impolietur, quic-
 quid te alienum eſt, quicquid à te procul eſt, omne quod te ignorat, euanda quæ tibi
 obſtant, tuamque voluntatem reſellunt, & nesciunt pietatem. Tu cuncta, omnipotēs
 Deus meus, erudera, ablue vniuerſa, totaque purificatio ſanctifica, vt tam fit Domino
 Deo meo hoc opus acceptū, quam S. Angelis tuis gratioſiſſimum. Impetret mihi gra-
 19. tiam tuam, ſanctorum haurit benedictionem, obtineat pacem Eccleſiarum. Deferat
 tibi articulum temporis huius, recenſeat eoram te populi tui calamitates, teque ſuper
 latibulum meum, quo iſta diſſo, reſpectu miſerandi conuertens, diluat omne facinus,
 ad quod me tentatoris verſutia ritu priori, cedente fragilitate, illexit. Sit euſus eorum
 meæ, ſit tutus vitæ meæ, ſit mei proſector ad præmia ſempiterna, vt idem per te ſancti-
 ficarus, Memoriale ſanctorum dicatur, & me inter memorias electorum tuorum ſua
 conſcribas obſecratione. Perte Dominum noſtrum, qui cum Patre & Spiritu ſancto
 vnus, ſempiternus & immortalis es Deus in ſecula ſeculorum, Amen.

Scholia in librum secundum.

Cap. primum.

Lib. 1. Abdarrahman vicesimo nono.) *Libri nostrorum historiarum Abderrami semper scriptum habent; ubi dicitur & hic, & alij reges nominis nunciantur. Eae verum hanc, qua in vitro, fuit exemplari, huius nominis prelatum esse existimo. Nam Arabicum quiddam prorsus videtur, & illa altera ad Hispani sermonis dulcedinem videtur lenita. Est autem hic Abdarrahman huius nominis tertius, ut ex Rajis Manri, & ex peculiari Eudensi Teletia Arabi scripto de regibus Arabum hystoria constat.*

40 m. *Arctostaphylos* de reb. in *Arabum* hystoria constat.

Hæc **CÆTERTY** *M* cum multis *lib*, eademque sanctissima *librorum* *D. Enlery* *librorum* *commoda*,
 quæ *sanctorum* *martyrum* *rebus* *gestis* *cum* *memorandis* *exhibentur*; *etiam* *illud* *non* *negligari* *erudi-*
tionis *&* *utilitatis* *hinc* *temporibus* *quod* *clara* *&* *ferme* *indubitata* *ratio* *annorum* *in* *Hispania* *histo-*
ria, *ab* *tempore* *regis* *Pelayi*, *ad* *Ordinem* *primum* *Ramosi* *primum* *filium*, *ex* *hoc* *loco*, *&* *ex* *libris* *terty*
principis *certissime* *derivetur*. *Quo* *pacto* *id* *fiat*, *non* *est* *huius* *loci* *disserere*. *Quantis* *autem* *momentis* *sit*
in *annorum* *ratione* *&* *omnis* *Chronologia* *certum* *aliquid* *&* *fixum*, *tamquam* *cardinem*, *in* *quo* *cetera*
vertantur, *invenisse* *in* *esse* *solummodo* *possumus*, *qui* *in* *hæc* *re* *se* *aliquid* *entium* *defatigantur*. *De* *quo*
non *totis* *Gothis* *betulis*, *in* *nostra* *Chronica* *late* *disseruimus*.

Confularius, jñs hoc etiam ex illa est Latini sermonis licentia, de qua superius diximus. Regnum a confularium, summus regum a gistratus confules, honores etiam & dignitates fofes vocat. Idem facit Sā-
fon abbas Cordubensis, de qua antea diximus.

Corrubam vero. Refinon Corrubam scorum, sed omnem Hispaniam, huius regis inchois 3
operibus scribit fuisse notitia atam. Huiusmodi aquas ex montibus in urbes immissas, semper ex adificiis, et
et tectis in pias pretiosiores auro in interit per Hispaniam insinuat. Toleantur in uras, Corruben
plateas lepidos (frumens) ad hoc reges fuisse iuvant: item aquas ex vocinis montibus in templis, et
item et alia celebrata urbis lepidum fuisse insinuat. Insinuat ad hoc in hac aqua leca aqua,
sed non magna copia. Unde constat duncum fuisse hanc aqueductum, quo hanc ex aqua perducitur, ad illos al-
tero stupenda fructuosa, qui plurimum loci interruptum consistit. Per hunc modum maior aqua in
urbem dimittantur decimo ferme miliario præcedit. Per hunc esse hanc itinere montes amplifi-

Томы III.

443

Aquatic.
New Caled.
de Peridone

mor: fuisse perfossos, profundaque vallis pontibus aquatur. Ipsa montium incredibili moles, ne pondere suo subteritaneum opus deprimeret, crebris turribus, quæ ex ipso vasto canali, tanquam castris extantur, & in sublime montium emicant sustinentur. Et cum recta in arcem & templum breui itinere posset in aquaductum pervenire, longo circum per eum agrum, cui ab Razarum cantu nomen est, incurvatur: & superiorem etiam urbem partibus aqua impetiretur. Hoc opus huius esse regis ego semper credidi. Neque enim vilius alius auctor memoratur. Et illa arx & templi aqua, quæ nunc perdurât, exigua est: hæc vero ingens profectò fuit, & tanti scriptorum celebritate digna.

4 Quæ olim patritia. De utroque urbis nomine multa iam diximus. Itidem de regni Arabiis fide ibidem collocata.

5 Necnon ex parte linguæ Arabicæ cognitus. Hispanismus plene est. Non enim significat beatum perfectum mediocriter linguæ Arabicæ fuisse peritum. Significat profectò Hispana phrasi, insigni Arabicæ linguæ cognationem, quæ pollebat, causam extitisse, ut notus Maurus esset, & in pretia habitus. Ita frequenter loquimur: Per parte de sa virtud era may bien querida. Huiusmodi autem nonnulli alios Hispanismos iam antea annotavimus.

6 In prædicto transigit cœnobio. Quam basilicam antea nominerat, nunc cœnobium vocat. Ecclesia nimirum tunc amnes, monasteria etiam præsumit & erant pene, & dicebantur. Ab Cæthorum temporibus manserat, ut ex cœniliis, & ex Paulo Emeritenſis historia præsertim intelligimus. Habebant insignia quæque templa sui abbates, qui præfessent, gregemque diaconorum, & aliorum, qui in minoribus ecclesiis gradibus constituti, interdum nocturne mibi ministrarent. Hoc semel dictum oportuit, ne quæ miam sapias obuium conturbaret. Paulus hic Emeritenſis diaconus, cuius mentionem alibi fecimus, cum Emeritenſis ecclesiæ & antistitem eius historiam scripsisset, tum etiam de aliis sanctis viris quadam adunxit. Exiit etiam eiusdem confessio catholica. Quæ duo opera manuscripta non parum antiqua in S. Ecclesiæ Toletana bibliotheca habentur. Eadem multis vetustiora in nonnullis alijs bibliothecis conspiciuntur.

Paulus E.
emeritenſis
diaconus.

7 Egisse prædixit. Eodem consilio quo in primo libro quadam de obsequiis legum Mathematica sempiternis: eodem hic quoque pauca quadam omittimus, usdem pene verbis iterum repetita. Et ipse etiam dicitur Enologus: quadam se hæc subscire profectur, quæ horrorem piis auribus possent præbere.

8 Psallat Deus. De imprecationibus nostratis diximus in primi libri præfationem. Ad eundem modum & conuersi vos quoque prospera & honorifica concupiscimus. Tale illud est in comœdiis. Dii meliora. Et quadam eiusmodi, sed nos Hispani & frequentius & apertius, ad hunc modum medio sermone, bene ominamur.

9 In campum ultra pontem. Ea nunc planities Veritatis campus appellatur.

Personæ ad
p. Cæd.
ba.

SCRIPSIT de hoc martyre Perfecto etiam quisquis fuit Inducit Luminis auctor. Eius autem verba apponam, ut, quantopere cum D. Enologi narratione consentiant, appareat. Et primum sacerdotem intucamur Perfectum gentilitio zelo peremptum, fides constantia decoratum, martyriali gloria insolutum, & vere in claustrum numero ac gregatum: & quo pacto ad occisionem venerit sincerius præferendum. Nempe ad aliud pergentem, alius, secularibus operibus intendente, nihilque de quo gestum est periret illansem, demoniacorum incurſionibus impulsatur. A quibus ille cante & circumspice, ut ipsi videretur, ut vero mihi, timide fidem petit: & ne ex responsionibus proprijs impediretur, orans dicens. Multi erant mihi, ex quibus abundantissime vestras poteram confringere manus, vel destruere antes historia fibulas, si vestra vilitas non venter vitæ gladio currentes vitro utroque incurere sententias. Cui cum miser dedisset, & e, ut quæ sibi videbantur exponebat, iuramento anteposito imperaret: ille accepta decendi fiducia, & eorum pro vero iuramento summi mendacia: post multa & veris sententiarum certamina, prophetæ eorum voluptuosam Lysianam, & lenocinationis luxuriam sermone, quo potius exprobravit, & oratione splendida comprobavit. At illi, aliqua super eius meretricationis substantiam, vel coniugatorum adulterij collodium habita consulatione verborum frendentes dentibus, & caninis senientes rictibus, ore viperæ sibilantes, & leonum feracitate frementes, abiit eum propter datum iuramentum permiserunt illam. Sed post aliquod temporis carsum, dolorum semper peccatoribus retinenter venientum, & quasi vetustate temporis reputantes abolitum prius illi inuicem insidiam pacillum, dolo cum circumuenerunt apprehensum iudici sauisime mendacio inbianes, quasi destruentem fides idolorum istum impie protulerunt: eumque male dicentem eorum vatem suo testimonio viliſſima bonumculi firmaverunt. Ille inopinato casu perterritus, & insusitata circumstantione perplexus, illorum frandentia ignorans consilia, quæ contra eum instruxerat commentaria fraudulenta: se hoc penitus non dixisse, in firmis assis prosecutione retineat. At ubi in carcerem missus in se exat emersit, audaci proposito & virili congressu capis ipsorum totam legem infringere, & non solum quod pridixerat, quæ super eum imperita fasce asserbat, verum etiam alia potiora ingerere, mortisque magis gloriam, quam interitum expectare. Tunc eductum in ipsum dicitur horrendum pœseba, quæ soliti sunt pœseba fructu carnalia, & venter libidinisque alimenta ministrare saturâ, gladio vindice peremerunt. Et quasi viceriam

Ex vultu,
aduersus
que sibi
martyrum
dedit virei.

hostium

hostiam potuit, ad orationis conventiculum, obsequium Deo se praeasse credentes, elati, & innocenti crude persequi, ritum suum perficiendum, ut solus sunt annus peruenirent.

Accensus naubus.) Fluviales luvres manus per abusionem quandam vocat.

Dignoque praefulus.) Cum Cordubensis Episcopi, qui suo tempore Ecclesiae praerat, ab eodem D.

Eulogius meminerit: nunquam tamen nomen eius scriptum reliquit. Id quae ratione fecerit, non possum intelligere.

In eo titulo, quo.) Possumus hunc suspicari, non unum D. Aesculii templum tantummodo tunc Corduba fuisse. Nunc duo praefata etiam recordationis videntur. Exiguam delubrum unum, in quo eductus sanctus martyr cum sorore Victoria fuerit: alterum ad flumen vetustissima in vestibulo structura, ubi sepulsi ambo fuisse creduntur. Inde id templum magna veneratione cultus, & paucis antea annis fratribus ordinis S. Dominici tributum, & nobis ibidem instituerunt.

Sicut quidam poeta.) Persus est Caelij Sedulij. li. 1. Carm. Paschal.

Quarto decimo Cal. Maias.) Dies est Aprilis octavus: qui quidem eo anno octingentesimo quinquagesimo in sextam utique feriam incidit. Fuit enim in annis cyclo solaris trigessimus primus decimus nomen, post bisextum secundus. Inde constat litteram dominicalem E. habuisse. Reclit igitur sibi omnia consonant.

Regnique sui excidium.) Latius de hac regis formidine libro primo, & alibi saepe. Et alius est terror iste, de quo in fine libri huius secundi, quod ex capitis septimi principio hoc ipso libro manifestum est. Sed nos interim Dei virtutem, Christiana veritas in robur, cum legi Evangelica reverenter suffragamur.

Constitui disperdi, maluit Christianus impius tyrannus, sed pusillus grex, cui complacuit patri dare regnum disperdi, & trucidatus validior insurgit, ingentemque regis potentia terrorem immittit. Hinc nomen ignem, quem Christus venit mittere in terram, nihil mali, quam ut ardeat, si velis extinguere, maior inde flamma erumpit: & fragmenti grana emortua in terram cadentia, ingentem fructum semper in Ecclesia attulerunt.

¶ Caput secundum.

EXceptoris reip.) Scribas publicis hoc nomine intelligi debere Eulogium in prioribus in Pandectis annotationibus docui.

Tabanos viculum.) Huius oppidi nullum manus vestigium: neque est unde canitur ut eius sum capere possumus. Id postea cenobium ab Aduaria est dirutum: ac monachi intra urbem confugerunt: ut lib. 3. cap. 11. Eulogius scribit. Fuit autem sancta Columba, ut ibi refertur, eodem consanguinitatu gratus quo Martinus & Elisabeth cum S. Martire Isaac conuicta. Caetera vero huius martyris gesta, plenius in lib. 1. praefatione narraverat.

In regia vrbe.) Hoc cognomen olim post Constantinum Constantinopoli, quod ex illorum temporum authoribus patet, fuerat tributum. Inde videntur Gothi Toletana vrbi, postquam tibi regni sedem & veluti caput statuerant, id ipsam dedisse. Eadem prorsus ratione Corduba regi in Hispania Arabica caput, regia etiam vrbs simili antenamasia D. Eulogij tempore appellatur. Et hoc ipsum in huius lib. 2. principio S. martyr retulit.

Tertius nonas lunias fer. 4.) Annus & es amplius inter Perfectum martyre, & Isaac transierat. Tertius enim iunij dies anni 851. hic notatur. Reclit porro feriam quartam fuisse memoratur. Habuit namque in annis cyclo solaris vicequintus, D. litteram dominicalem. Quae omnia ex superius capitis supputatione asseruntur. Et lib. 1. hoc ipsum confirmatur, cum quintus post hoc martyrium dies dominicus fuisse scribitur. Inclusus enim utriusque computatur.

At vero de Isaac martyre ita in Indiculo Luminoso. Ad nostris spontaneos martyres properamus. Zelo Dei Isaac religiosus non humana instigatione, sed divina commotus, nec visitatum callem nostrum temporibus, sed obliteratum incendens, antiquum persequutionis fumum non suserens animo, iudicem adgit: & ea quae alter flagello duro vexatus negabat, quae inter verbera se non dixisse iudicator debili personabat: athleta fortis, belliger miles, abundanti veri prosecutione firmatus, potiori praelio intentus, & ingenia

mente inchoans, ingrua morte pergit, consummans, impleuit. Ut ostenderet hominibus fidei se zelo commotum, non timere nece sitis in praesentem, ut constanti fiducia Ecclesiae praedans bella aperte proferret, & patule, quod quibusdam indiciis super comprehensum satagebant firmare. Ut etiam produceret Dominici athletarum suorum mundo victoriam, & militum suorum tui saeculi provalere constantiariam: & ostenderet, quod in nouissimis temporibus radiis victoriarum haberet, qui bella Domini & insinuat, quo primi intenterant praesententur.

Caput tertium.

¹ *Alibensi oppidum.* **EX** Alabensi oppido.) *Alibensi libentius lego ex Plinio & Strabone cum Alabense fuerit in ex-*
plari.

² *Tyronei pa-*
tes. Ioseph
Eulogy fā
ter. **Inter** militares.) *Hoi pacres nobiles Tyronei vocat author vita & martyri S. Pelagi. Quod*
opasculum suo loco apponitur. Et Ioseph D. Eulogy frater natus minimus, ut ego existimo, inter hos palatii
Tyronei regi inferrebat. Hoc postea apparebit.

Nonas Iunias.) *Quobus tantum post Isaac diebus patitur Sanctius die Iunij quinta. Feria iei-*
jur sexta, reide signatur. De eius sancto cadavere aut sepultura nihil tradidit Eulogy: quoniam cum se-
quentibus martyribus igne fuit concrematum.

Caput quartum.

¹ *Astigi fā-*
gula fā-
ma. **I**n vrbe Astigitana.) *Nobis Romanorum tempore colonia, Italia Firma post Iulij Caesaris tempora*
nominata, conventum habuit iuridicum. Proxiam illud nomen Astigi ex fono ipso nomine Romano,
magnum eius agrus antiquitatem. Singuli flumine alluitur: qui post Batum tota Baetica est amplior. Vris
ipsa & fluvius prisca, sed nomenclum immutata retinet nomina. Ecce enim & Xenil appellantur. Ager e-
ius vrbs, non magnus aliqui, feracitate tamen diu et magno opere accolat. Insigne est eius opulentia:
Gossypium magna copia feratur. Horti cum fructuum omnis generis exuberantia vtili, amantissimum
praeterea totum tractum reddunt. Episcopum olim habuit, quod ex concilio Toletano & Hispalensibus
constat. Dissertit a Corduba triginta duobus miliaribus, ab Hispali paulo plaribus. Eius Plinius, Pappianus
Atela & Ptolomaeus inter alios meminerunt.

² *Maria mar-*
tyr. **Et** S. Walabonfus.) *Erasmi Maria martyris, quae una cum Flora passa est, frater, ut capite o-*
ctavo apparebit.

³ *Alipa app-*
dam. **Eleplensi.)** *Cum Ilipe, aut Ilipula (nam auctores variant) verum sit nomen vrbs, indeque Ili-*
pense & Ilipulense excoriatur: nuntiamus tamen pernotissimum vidi, in quo M V N, E L E P L A. Eras
scriptum. Ilipula autem duo fuerunt, quod ex Plinio & Strabone & Lino constat: in Lusitania altera,
altera in Baetica. Ego de hac postrema hic puto intelligi. Nam vero eo loco sitam fuisse, quae nunc non admodum
magnum oppidum Pennasor dictum, medio ferme inter Cordubam & Hispalim itinere videmus
longa distantione in Hispania antiquitatibus chronici nostri aduentibus probauimus. Inde qui velis pe-
tat. Hic locus plura non possulat.

⁴ *Cuteclara*
vici. **In vico** Cuteclara.) *Hoc oppidulum & in eo canobium latius ca. viij. describitur.*
Ex vico Froniano.) *Et huius vici postea cap. i. mentio cum maiori explanatione fiet.*

⁵ *Fronianus*
vicus. **Sancti** Zoili.) *Sui quoque peculiaris locus de hoc diu dicendum D. Eulogy ad Pompeianensem*
Episcopum epistola interueniet.

⁶ *Armitata*
flumen. **Flumen** Armitata.) *Pantulum immutato nomine nunc, Armitata, appellatur: & super addi-*
6 **ta** S. Saccatorum mare in principio Arabica tractum, quae fluvium significat, integrum sit nomen. *Quod*
Armitata. Ex montibus progressu hoc fluvius, duo decimo ferme supra Cordubam miliaribus Batum de-
trahit. Triginta autem & eo amplius miliaria, quae D. Eulogy memorat, plane docuit situm hoc intra-
7 **Armitata** *flumen.* **Armitata** fuisse non lege supra insigne illud, quod nunc vidi mus & veterem, Franciscanorum canobium, cui S. Franciscus de Monte nomen est. Nempe vicesimo quarto & eo amplius miliaribus ab nostra vr-

⁸ *S. Christophori.* **S. Christophori.)** *S. iulianus templum operis pernotissimum, ex aduerso ferme vrbi nunc conspici-*
8 **S. Christophori. *tur. Porus id nomen immutasse. Certe nullius alicuius apparent vestigia.***

⁹ *De quo supra*
affatus sum. **De quo** supra affatus sum.) *Hinc plane apparet hunc Hieronymum martyrem eundem esse, qui*
9 **De quo supra** *supra cap. 2. Tabanensis monasterij conditor dicitur. Eius etiam mentio est libro primo, & libro tertio, cap.*
de ciuio.

¹⁰ **Septimo** scilicet Idus.) *Apparet quanto tunc sancti Cordubenses feruere amore martyri si-*
quidem suis frequenter pascerentur. Duo tantum dies sabbatum & dominica inter Sanctum & hos sex
10 **Septimo** *martyres intererant. Hic namque dies Iunij actum notatur. Libro autem primo pridie idus Iunias*
sexto post martyrium die cremata, in flumen etiam prociis emersum, fuisse eorum cada-
ue **Septimo** *ue* *ra tradidit. Horum sex sanctarum martyrum in V. fando, sed praecedenti*
die apponitur. Sunt & apud Equitum libri vnde decimus
cap. vltimo.

¶ Caput quintum.

EX Pacensi oppido.) Colonia Pacensi in Lusitania olim, quod ex Plinio constat, etiam iuridice ¹ *Colonia Pa*
convenit nobilitata, Arabum Hispaniam occupatam vastatione, ad parvi oppidi formam, ut nunc ² *consu.*
conspicimus fuit redacta. Pertinet ad Portugalia regnum, Betuque uincuntur. De eius nomine, situ, &
antiquitate multa egerunt, ut semper solet, Andreas Resendius ad Vasconiam scribens. Eius urbis excidium
Rasii persequatur.

Septimo decimo Cal.) It est Iulij dies decimus sextus, qui ea anno seriam quintam occupa- ³
uit, quod ex superioribus iam quibus poterit deprehendere. Quadraginta enim & eo amplius dies, sine ⁴
martyrio processerunt.

¶ Caput sextum.

QUO corpore.) De hac S. Zeili Basilica tunc erit dicendum, cum de ipso martyre in epistolam ad ¹
Pampelonensem Episcopum scribemus.

Illi subterraneo specui.) Maurorum fuit mos subterraneos specus in puteis fere vastioris for- ²
mam excavatos, tanquam ergastula ad servituta moſtu concludenda; proſque aſſervandos habere: quales per ³ *subterra-*
omnem Batum in artibus praefectum conspicimus. Mazmoras proprio eius gentis vocabulo nos etiam ⁴ *nos carceres.*
nunc appellamus. Corduba in summi templi compluvio duo eiusmodi putei hodie quoque ostenduntur, &
ab carceris huiusmodi usum fabrefactis ab Mauris, omnes affirmant: sed illi ego ad contrahendam, &
diutius aſſervandam aquam fluminis potius crediderim fabrefactis. Nam ut erant Arabes eius temporis
superstitiosi veneratores, crediderim praefectis, reu, captiuos, eorumque ſordiditate & pudore contaminari. In
anes, aut alicubi fuisse hunc subterraneum carcerem crediderim. Ductus est mos ab Graecis & Romanis,
qui huiusmodi subterraneos carceres & habuerunt, & uſitato vocabulo Tintalea vocitabant. Et de Pu-
teali, quod Romani Corduba habuerunt, iam suo loco diximus. De variisq; etiam carceris diſtinctione ali-
cubi praeterea meminimus D. Eulogius.

Tertio decimo Cal.) Dies erat Iulij vicesimus, qui eo anno reuera in ſecundum ſeriem incide- ³
rat. Habet Paulus fratrem Hludonicum nomine, qui & ipse martyrio poſſet ſui coronatus. Libro ſe- ⁴ *Hludonicum*
quenti, cap. 14. ⁵ *martyr.*

Carmonenſis monachi.) Carmona etiam nunc eidem oppido nomen eſt. Romanorum tem- ¹
poribus Carmo tantummodo appellabatur. Id veteres nummi teſtificant, in quibus attergo inſcriptum eſt. ² *Carma oppi*
CARMO inter duas ſpicas, agri ſeracitatem proculdubio denotat. Eſt praeterea miriſſimi ſitus ergo ³ *dam.*
ab Iulio Caſare lib. 2. commentariorum ea urbs commiſſa. Eius etiam mentionem apud Strabonem &
Ptolemaeum reperies. Sed in hoc auctore Carmoniam perperam legitur. Seta qſ Carmo vicesimo quarto ab
Hiſpali millario, eo itinere quod ad Aſtigianam urbem ducit, ab qua milliaribus triginta ſex
diſtat.

Oſtauo Cal.) Omnia praerius concordant. It enim dies Iulij vicesimus quintus, ex ſuperioribus ⁵
ſequet, ſabbatum neceſſario fuit: quem ſeptimam ſeriam D. Eulogius vocat, qui incluſine (ita dicunt) ab ⁶
Pauli martyrio dies computat.

¶ Caput ſeptimum.

ET Curſus menſium.) Hinc iam apparet D. Eulogium exiſtiſſiſſe, eodem anno quo ſuperiores ¹
martyres, octingentiſimo videlicet quinquageſimo primo, has duas virgines paſſas fuiſſe. ²
Id in ſine huius capitis manifeſtiſſum patebit. Quod tamen neceſſe fuit iam hinc ad rectam computationem,
qua maxime uenda eſt, annotare.

Legitur reference.) Quoniam D. Eulogius hic aperte ſcribit, hoc anno octingentiſimo quinquage- ³
ſimo primo Numenem & Aladiam martyrium ſubiſſe. & re vera dicimus ante aecſa pro Chriſto ⁴
ſuerant: ut quo pacto coherere hoc poſſint intelligamus, neceſſe fuerit, diligenter hic & exquisitè temporis ⁵
rationem ſeriemque inquirere.

Cum igitur D. Eulogius hoc ipſo anno paſſas fuiſſe has duas virgines ſcribat, & Venerij relato de ⁶
earundem martyrio ſe certiorum ſcilicet dicat: illud in primis compertum eſt, hoc ipſum non eo tempore ⁷ *Temporis*
intellexiſſe, quo apud hunc Episcopum Ceſaravgeſia rediens (quod ſuo loco videbimus) fuit. Manife- ⁸ *ſatis.*
ſtum enim eſt ante videremus annos duos Eulogium Compluti apud Venerium fuiſſe. Hic addo quod ⁹
cum Eulogius ſanctorum ſui temporis martyrum ſtudioſiſſimus ſemper fuerit, & Pampeloni, ¹⁰ *Legerens*
& in Legerenſi ſancti Saluatoris monaſterio immoratus adgnatuliſſimus fuerit: ſi poſſe iam eo ¹¹ *canonicus.*
tempore he virgines fuiſſent, audiſſet utique de earum martyrio, vel ab Pampelonenſi Episcopo,
vel ab abbate monachique Legerenſibus. Nam & non longe ab Vuerbano oppido & Boſca

aberrant, & consequenter passae sunt, decent, magnam utrobique harum martyrum rationem semper habuit fuisse. Restat ergo, ut post D. Eulogii reditum passae sint. & venerint ad ipsum de his scripsit, non coram retulerit. Iam vero paulo antequam hac de his sacris virginibus scriberet Eulogius, epistolam Veneris peruenisse, sit profecto ex ipsi authoris verbu verisimile. Primum exprima & secunda huius capitis periodo. Nam pene manifeste indicat se nihil antea de harum duarum virginum martyrio intellexisse. Deinde ex illis verbis paulo post. Primi tamen illa sanctorum tropaea elucubrandia sunt, qua ratio & cursus mensuram ordinatum, ut illa fuerunt adducti, haec in alijs regibus gesta excutierint. Sequitur illud etiam, quod multum innuit hanc coniecturam. Sed quia una est confessio, qua utroque coruonatus, idemque tempus, quod utroque per seralem impetatem in calum praemisit, & cetera. Non idem tempus diceret, si annis antea aliquibus passas fuisse intellexisset. Hec igitur ipso anno apparet Venerium Episcopum ad Eulogium de his duabus martyribus scripsisse. Et idem episcopus longe ab Vrbcetano oppido positus (quinquaginta enim ferme Hispanis leucis Complutum inde distat) Sarracenorum praesentem in uolentia Christianorum praedientem discessus & itinera, temporis in quo interfecit fuerant ingenuas: superius anno occisas ferasse scripsit. Aut si nihil scripsit de tempore: Dicit Eulogius, qui nunc tandem cognovisset proximum annum his dedit, ratum in e perisse. Et illa D. Eulogio postrema verba: ferunt tamen, quod illa virginum cadauera in loco, quo ab ethnicis alijs scribibus magis abscondita, quam humata sunt, signis & miraculis conspiciant, & gloriam emerita consolationis virtutum efficientia tam fidelibus quam gentilibus ostendant: haec inquam verba aperte indicant Eulogium & Venerium pauca, sub obscura & inserta de his virginibus compersisse, qui hoc tempore ibi sepulti credant, neque intelligant oculo iam antea annos, quod mox videbimus, inde fuisse translata. Haec ita coniectari & rimari cogimur, ut D. Eulogium excusare possimus, cum conset has sanctas virgines ante annos decem pro Christo interceptas. Anno namque Domini octingentesimo quadragesimo secundo, iuxta mensis decimo octavo, ipsarum corpora in Legeense monasterium S. Saluatoris translata sunt. Id ex diplomate regis Innocentii Arisla constat: quod Stephanus Garzany in suo diligenti satirarum Nauerricarum chronico apposuit. Et cum de tempore martyrii eorundem virginum praeferentium opinionem opportune idem author ibidem consulerit: annum tamen ipse asserere non potuit. Neque ego tamen possum: sed coniectura non leuibus ducor, ut credam anno octingentesimo quadragesimo, pro Christo occisas. Etenim D. Eulogius, ut vsus loco ostendimus, Pampelene, & in Legeensi monasterio anno Domini octingentesimo trigesimo natus fuerat: & (quod paulo ante probauimus) nondum martyrium subierant. Et tamen anno 42. post 800. eorum corpora transferantur. Paulo post etiam ex astronomica supputatione multis euidentiis hoc ipsum confirmabimus.

Translati
sanctarum
virginum.
Legeense
monasterium,
Stephanus
Garzany.

Nunilo & Alodia.) Elodia fuit in veteri. Nos Alodiam substituiimus, vulgata consuetudine multarum per Hispaniam Ecclesiarum, qua solum harum sanctorum martyrum celebrant, eorundemque hystorias in nativitatibus legunt.

Revera
vulgo,
Castro
vulgo.

In vrbe Boica.) Altra est breuiariorum, ut vocant, in nominandis his oppidis varietas. Illud constat passas has duas virgines fuisse non longe ab Natara vrbe, in oppido, qui nunc appellatur Castro vago. Quod Latine Castrum vetus redditur. ibi sepulchrum sanctorum martyrum ostenditur, ibidem alia sunt praefata recordationis vestigia, & ibidem tanquam alumnae & indigenae summa totius regionis veneratione coluntur. Hec amicum comperit & indubitatum possum affirmare. Nouissima illa Verbetac nam seu Vrbcetanum & Castro Bogeti, qua in breuiarijs nostratibus leguntur, ex Castro veteri videntur corrupta. Boica qua vrbi fuerat, non possum explicare. In veteri exemplari Osa non Boica fuit, ego visitatum magis nomen reposui. Nam Osam remotam admodum in Aragouensibus urbem, non credo fuisse traducit in sanctas virgines.

Materterae nutritione.) Longe diuersum narrat matutinales per Hispaniam lectiones, & sanctorum, qua vocant, manuscripta. Orbis nimirum propinquum quendam talandis suscepisse: cumque is Malometice errore teneretur, neque Christi fide sanctas virgines posset auertere: ab eodem delator, & ad praesidem ductas.

Subiectu gladii coartuerunt.) Lectiones in breuiarijs plura eademque pientissima de eade & sepultura sanctorum scriptum commemorant. Et in manuscriptis praesentibus, ut vocant, sanctorum abbas latine continentur. Inde nos apponimus, quia satis sunt dignissima: & non plene assequimus D. Eulogio hystoriam harum virginum confirmant.

T V N C praecepit rex liciori dicens: Perente gladio, & absconde eorum capita. At licet tertio regem interrogat an ferret? Erat tertio eum audisset: dixit maior: Extende ceruicem. Tunc sancta Nunilo dicit ad sororem suam minore. Vide germana, ne aliter facias, quam ego feciura sum. Cui S. Alodia respondit. Nihil dubitet germana, quod ego aliter faciam. Statimque S. Nunilo alacri animo praesentem, apprehensum ceruicem caput sibi circumuegens, dicit ad licierum. Feri vobiscum. Ille eleuatum in altum gladium disposuit super eam: cum in medium ceruicis locum sed in mandibulas illud deponens: unde nec postea caput eius abscedit. Cadenteque in terram corpore paululum crura eius molata sunt. Quod ceruicis soror eius sustinuit, prostrata veste contexit. Quo facto multitudo hominum mirata, Fideles gaudebant,

debant, infideles tabescebant. Dicitur, unusquisque nec carnifici. Sine modo ne ferias. Tunc ad sanctam Alodid dicit. Quid praderit tibi, si moriaris? Consensu nobis, & vias nobiscum cum multis honoris. Quibus martyr respondit. Non consentiam. Festina perire me, ne sola pergam. Et eleuans oculos vidit animam fororis suae in columbae specie angelus circumdatam, & dicebat. Expelli a me germana, expella me modicum. O mira virtus Alodidis, puella, quae gladium non longe micanem caute non poterat, in propriam ceruicem descenderam, non pertimuit, sed apprehensam syndonem, qua vestiebatur sibi in cruce aligauit, & capillis suis faciem suam exersit. Inde flexis genibus super corpus fororis suae praeiussit se percussuri, qui uno ictu caput eius amputauit. Sicque martyres una die, una hora martyrium suum victrices consummauerunt in pace quinta feria duodecimo Calen. Nouemb. Haec nos ex vetustissimo sacrali coddice

10 et ante sexcentos annos Gulielm. literis in membrana descripto transcripsimus. Is fuit inclitus canobis S. Petri de Cardena Benediclinorum iuue in regno S. Laurentij Hieronymianorum seruatur. Ibi in titulo scriptum fuit passus fuisse sanctas virgines sub Zumabill praefide, Era tamen aut annus signatus non fuit. Sed cum Otleb dies virginum primus ibi signetur, & in quantam feriam eo anno incidisse sit superadditionem confecta a nostra astronomica computatione constat, anno Domini 840. sanctas virgines in Christi confessione fuisse coronatas. In eum annus post triginta integros cycli solaris conuersionem, nemus fuit in trigesima prima. Fuit autem bissextus, habuitque literas dominicales D, C. Et cum C. mensi Otleb. deferretur, dies 21. in 1. feriam incidit.

Cardenam
S. Petri de
Cardena.
Zumabill
praefide.

Vndecimo Cal. Cum D. Eulogius in anno, ut ostendimus, aberrasset, inde etiam diem non 7 potest recte signare. Et in Vsuari quidem martyrologio 22. Otleb. diem festum harum sacrarum virginum occupat, quod & in breuiarij nostratibus seruatur: sed regum diplomata, ut mox apparebit, diem 21. asserunt. Et omnes ferme Hispania Ecclesia eandem virginum festum concelebrant, tanta fuit in eisdem martyri praesentia & illustri claritas.

Quarum corpora, Hinc postea educta in Legerensi S. Saluatoris cenobium, quod non procul 8 admodum distat (ut diximus) sunt translata. Et quanquam uno illo Iniqui Arista regis, quod supra retulimus, diplomate satis haec sit testata translatio: libet tamen duo alia apponere, quae ex eodem Legerensi monasterio descripti a cum multis alijs habuimus. Ex quorum altero constare poterit 21. Otleb. non 22. sanctas virgines occubuisse.

ER A millesima sexagesima die duodecimo Kal. Non. Sanctius maior rex Navarrae, & Castellae, & Atagoniae facit ad corroborationem ordinis S. Benedicti Domino & magistro suo Sanctio Episcopo donationem de Legerensi cenobio, quod est fundatum in honore S. Saluatoris, & continet membra virginum & martyrum Christi Nunilionis & Alodis cum innumerabilibus sanctorum reliquijs. Considerans enim semper de inimicis suis triumphasse, & omnes illos per circuitum suum sibi subiugasse: videns etiam, quod post Maurorum inuasionem laici, secularisque ordo Ecclesias totius Hispaniae habuerunt, eas Ecclesiasticis viris tradere decreuit. Et audiens beati Benedicti doctrinam ubique rutilare: cogitauit qualiter in regionibus suis eam posset transplantare. Et mittens ad Cluniacensem cenobium, euocauit inde abbatem Paternum, & cum illo regem monachorum, quos in alcyterio S. Ioannis Baptista constituit. Nunc vero praedictus rex Sanctius praedicto Domino & magistro suo Sanctio Episcopo deuota mente commendat, & concedit praedictum monasterium Lejerense, cum possessionibus, quas antecessores reges ei dederunt, & alij quatenus in eo ordinem monachorum constituat, ubi corpora parentum regis requiescant. Facta charta ut supra in praesentia multorum, qui venerant adorare Deum, & celebrare festiuitatem sanctarum martyrum in praedicto monasterio, regnante clarissimo rege praefato Sanctio in castella, in Pampilonia, in Alaua, in Aragonie, in Suprabis, in Ripacordia, in cuncta Gasconia, in Leyeut. Testes.

Archiepiscopus
Domini 84.
22. Aprilis Otleb.
bris 21.

Eximena regina mater regis.
Regina dona Munia Maior Garzia.
Ranimirus Gundissalvus.

50 Bernardus Mattus Aragonensis Episcopus.
Sancius abbas Lejerensis, & Episcopus Pampilonensis.
Paternus abbas S. Ioannis.
Eneco abbas Homienis.
Senior Exemeno Garces.
Senior Gacia Lopeiz, & Fortunio Sainz, & Acenar Fortunionis, & Fortunio Olfuaz, & Garcia Fortunionis, & Lope Sainz.

O Benedicti
vnde quicquid
primum in
Hispania.

ANNO etiam millesimo trigesimo secundo, idem rex eidem monasterio haui medii diploma concessit.

Annus Do-
mini M. j.
diei Octob.
16.

ERA 1077. Cal. Ianuar. fer. j. Ego Sancius gratia Dei rex, dono vobis Domino & præfati sanctissimo Domino Sancio, vel omni collegio monachorum cornobio Lerenſis, ſub aula S. Saluatoris, vbi ſunt corpora beatiffimarum virginum & martyrum Nunilonis & Alodiz, necnon reliquie apoſtolorum & martyrum, quæ ibi reconditæ ſunt: Dono, inquam, vobis in valle de Ofella, prope villam quæ dicitur Portiella, monaſterium, quod dicunt S. Ioannis cum ſuis terminis: & in Pampilonia parrochiam de S. Cæcilia: & in valle de Garonio monaſterium, quod dicitur Zeyazahalla. Ego rex Sancius ſereniſſimus, regnans in Pampilonia & Aragonia, in Suprarbi, & in Ripacorcia, & in omni Gaſconia, atq; in cuncta Caſtella, & Legione, ſive in Aſtorica, confirmo.

Munia Mayorregina, conf.
Ranimirus proles regis, confirmo,
Garſia frater eius, confirmo.
Gundulſalvus frater eius, conf.
Fernandus getmanus eius, conf.
Martinus Aragonenſis Epiſcopus, conf.
Sancius Pampilonenſis Epiſcopus.
Arnolſus Ripa Corciensis Epiſcopus.
Munio Alauenſis Epiſcopus.
Iulianus Epiſcopus Caſtellenſis.
Pontius Epiſcopus Ouetenſis.
Fortunius Sancij dominator Caparſofo.
Fortunius Sancij dominator Falces.
Acenarius Fortunionis dominator Vgarre.
Garſia Fortunionis dominator Funes.
Lope Eneconis Dominator Arrueſta.
Fortunio Vxuar Cantabtienſis.
Don Petro ſub imperio regis imperans Naiara.

Valaſſius Feneſtella ex palatio regis exaravi, & accepit pretium propter hanc ſcripturæ quinque modios tritici.

Exemena regina Vetula ancilla Dei, degenſ in Reperus, confirmo.

Pauca poſt martyrium harum ſanctarum virginum annis, regina fuit Hiſpania, quæ alterius nomine Nunilo vocaretur. Id cum in noſtris hiſtoriis non ſit ſcriptum, Quæ in camera ſancta, de qua iam diximus, video eſſe teſtatum. Ibi namque inter præſita regum noſtrorum donaria arca etiam eſt duorum pedum longitudine, tabulis præſoſſimis achaticis lapideis auro circumcluſis coſtamentata & ſetrefacta, gemmis etiam vniſque diues. In fundo, quæ eſt argenteus, hanc habet inſcriptionem, quam ipſe fideliffime tranſcripſi.

SUSCEPTVM PLACIDE MANET HOC IN HONORE
DEI, QVOD OFFERVNT FAMVLI CHRISTI FROY-
LA, ET NYNULO COGNOMENTO SCEMENA. HOC O-
PVVS PERFECTVM EST ET CONCESSVM EST SAN-
CTO SALVATORI OVETENSIS. QVIS QVIS AVPER-
KE HOC DONARIA NOSTRA PRÆVMPſERIT,
FVLGINE DIVINO INTEREAT IPSE. OPERATVM
EST, ERA DCCCCLIX.

NE QVÆ dubium eſſe poteſt quin domum ſit Fraſila regis ſecundi. Nam præter opulentiam, quæ regia plane eſt, multa ſunt alia, quæ id aperte teſtentur.

CORPORA harum ſanctarum virginum hinc poſtea Bononiæ fuiſſe tranſlata Viſeum ſcripſit. Sed nemo dubitat nunc etiam in eodem S. Saluatoris Lerenſi cornobio aſſervari.

Capitulum octavum.

EX vico Auſinianos.) Meminit huius oppidi etiã alibi, multibi tamen plenius. Nos quod de eo præ-
terea dicere poſſimus, nihil priuſ habemus. Multa autem ſeparim de Flora martyrio in epiftola ad
Aluarnum ſecunda commemorat.

Inventate.) Hiſpaniſmus merus.

Quam quæritus.) Virgili eſt hemiſtiſmum, quod ſciens volensque Eulogius, ſicut alia huius-
modi interſeruit.

Trabibus catenarum.) Catena aliquando in uſum peſſuli deſeruit.

Infra

Infra cortem.) *Latium vocabulum probatis aut horibus notum, regnum nostratum vetustiora diploma frequenter usurpant. Significat autem illud patentis loci in domo spatium longius ab habitatione semotum, quod gallis alendi & alii huiusmodi usibus sequebatur.*

Tuccitanis vrbis.) *Non pauci Ramenorum monumenta, in scriptisque lapides, qui in oppido, quod nunc Martis in Batia, non longe ab urbe Iacri vulgata dicitur vocamus, plane docent Tuccitanam olim coloniam nobis fuisse: quemadmodum in Hispania antiquitatibus plene docuimus.*

Ostia.) *Hoc oppidum, quamquam praetorum dicatur, nullam sui memoriam reliquit.*

Artemiam nomine.) *Prater hos duos filios, habuit etiam Artemiam filiam nomine Auream, & ipsam quoque martyrem: de qua in fine libri tertij. Adulphi vero & Iohannis martyrium multis modis est celebratissimum.*

10 *Multa per Hispaniam Ecclesia eorum festum diem celebrant. Is est Septembris vicesimus septimus. Vssardi martyrologium eodem die Corduba passis fuisse memorat. Inde in Roma nuper ab Aemiliano abbate exactum, vocatur iraductum. Ado Vicensis in Gallia praefat eisdem etiam eodem die in suo martyrologio posuit: unde Equilinus Episcopus in suo catalogo retulit. Manifestum autem hic ex D. Eulogio est, eos viginti annos & eo amplius his omnes martyri praevisse: siquidem initio huius regis passis commemorat.*

Iterum venio crucifigi.) *Verba sunt Christi ad Petrum apostolum, Romam, cum ibi crucis supplicium passus est, venientem: ut in martyri eius historia legitur. Quam hinc iam intelligimus esse vetustissimam. Et factum hoc etiam Roma visum, eo ipso in loco, quo Christus hac dicens D. Petro apparuit.*

20 *Tunc nos etiam ex antro.)* Diximus iam de utrinque carceris Cordubensis discrimine. Sicut iam alibi.) *In epistola ad Aluarum, qua suo loco redditur, ibi latius hac omnia perferibitur. Ibi etiam die vicesimo quarto Septembris occisus fuisse tradit. Annus vero facile agnoscitur, ex epistola ad Pompelonensem Episcopum. Cordubensis Ecclesia eodem die festum huius sancti sacrum celebrat. Vssardus, Romanum exactum, & Adonis martyrologia, Equilini etiam antiquissimi catalogi eorundem meminerunt. Sed desit hic iam Eulogium hebdomadae dies nominare, unde indubitata certitudo temporis poterat sequentibus adhiberi. Sed satis ad fidem & historiae veritatem est, sanctum martyrem hac retulisse.*

Capitulum nonum.

30 *Qua Faustus.)* De inclita Toletana urbe iam diximus. De sacris huius tribus martyribus Cordubensis celebratissima est in omnibus Hispaniae Ecclesiis memoria, insigni sistinitate consecrata: & copiosa historia in lectuibus matutinis repetita. Martyrologia omnia, & quicunque de sanctis scripserunt, eorum insignem habent mentionem. Sed variat alibi festus dies, Alibi vicesimus octavus Septembris, alibi Octobris tertius decimus signatur. Vtique leguntur ex his. Illud diligenter est animadvertendum horum sanctorum martyrum cineres ad hac usque D. Eulogij tempora Corduba asseruatos fuisse.

Campaniae Cordubensis.) *Campania nomen peculiariter ab Romanis olim ei Italiae regioni fuit tributum, qua Neapolim, Capuam aliasque vicinas urbes habebat. & quod campostrius ita esset & plana, ita est appellata. Alioqui Campana pars ratione quacunque similis regio dici potest. Nos certe Hispaniam id nomen in plana quoque transulimus. Nam plantis illa in Vacca, qua longo tractu protensa Campi nunc, olim Campi Gothorum, ut est apud Rodericum Toletanum, nuncupabatur: Campaniam vocatam in Compostellana historia, ante quadringentos annos scripta reperio. Sed peculiare magis fuisse videtur, ut Cordubensis plantis, tantopere ab Sirabone fertiliteris nomine commendata, Campana diceretur. Nomen ad hoc paululum immutatam, cum Campaniam vocamus perditam.*

In supra dicto sanctuario.) *Sanctorum trium Fanstij & comitum templum intelligit.*

Era 890. Hoc loco in vetusto codice, ad signandum numerum nonagesimum, nota quadam fuit & litterarum colligatio pergitina, nobisque Hispanis penitus ignota: ut Gothicam fuisse appareat. Ea fuit huiusmodi. L. litera, quinquagesimi numeri nota vulgaris fuit posita. Inde, X. adnotata, sed cui minutula altera, L. superiori ex parte superiori apiculi cohaereret: ita ut quadragesimi numeri hae vulgaris nota

10 *XL completeretur: & ex notis variis, quinquagesimi & quadragesimi numeri, integer nonagenarius effect perfectus. Eam ego notam ad eum modum venicam in vetusto quatuor sacrorum conciliarum codicibus, quos habent sancta Ecclesia Toletana & Regiam D. Laurentij mensterium ordinis S. Hieronymi ad oppidum Escorial vocatum, iam antea observaveram, & qua esset liquida deprehenderam. Quamvis mihi huius sigillatim demonstranda fuerint, ut si qui in vetustum D. Eulogij codicem incidisset, minime haberet, aut dubitaret, sed manifestam veritatem illius intelligeret sequenti quoque omnia prope digesta conficeret.*

¹ **F**uit praterea.) Ex *sau humilis exordio sublimiari postmodum oratione diuus Eulogius insergit*: ut iuncta Horatii praeceptum, fulgorem ex fumo proferret. Voluit enim plenius stylo grandiori horum martyrum historiam continuare: & spiritum vere Christianum, vere ad martyrium ambulantis ardorem dicendo proferre. Id non sine pia animorum commotione, p. j. lectores non uno loco animadvertem.

P. Laurentius dicitur dicitur Eulogii fragmentum fuisse.

Videtur F. Laurentius Surius Carthusiensis in fragmentum diui Eulogii incidisse. Tunc enim quarto de probatis Sanctorum historiis totum hoc caput cum nomine authoris inseruit. Ibi semper Natalia non Sabigotha Aurely vxor nominatur. Surius autem more suo dictionem huc quoque & sancti martyris stylum linavit. Id nonnulli oportuit, ut nemo miretur, nimium illa orationis filo ab his discordare, quae nos religiose admodum nihil prorsus immutando, ut erant in exemplari conseruamus. Se quae autem diuersa in Surio referuntur, suis hic nos locis annotauimus.

² Illius vel illius.) Hispanum.

³ Ut in parte stramentum.) Obscure significat, pondere castrenum afini cistellas subuersas & dei cistellas, ita ut in eandem desiderent: eo enim crura retrorsum à se illo insidentium inclinata fuisse videntur. In Laurentio Surio longe diuersa haec referuntur, ut paulo post caelestis per seminum rationes adnotantur. Ego nihil prorsus in nostro exemplari deesse video: ut haec superaddita olim ab aliquo existimem. Postmodum etiam filiorum Aurely nomina Felicitas & Maria apponuntur. Desunt vera quae de consilio Aluaro Eulogius praefecit. In supplicio tamen Sabigothoni plura referuntur.

⁴ Serenissimi praeceptoris.) Diximus, quae modesta ratione Aluarum, qui condiscipulus fuisse, praeceptorum suum vocet Eulogius. Serenissimi etiam titulum additum, nobilitatem in Aluaro agnoscere demonstrant.

⁵ Monasterium sancti Sabbæ.) Celebratur in libro de sanctarum Patrum vitis hoc carnosum: & ipse sanctus Sabba, ubiqueque de sancti eremi cultoribus agitur, est notissimus.

⁶ Martyrij sui breuiarium.) Hac voce Plinius & Suetonius utentes docent, quodcumque opus, & in historia praefectum, summum, & per compendium scriptum sit, ita scilicet appellari.

⁷ Insulam.) Ceteris illorum temporum est, quales alia pleraque.

⁸ Reuelatis vultibus.) Apparet profecto Christiani moris tunc ex Pauli Apostoli doctrina fuisse, ut non in Ecclesia solum, sed in itinere ad ecclesiam caput famina velarent. Poterat etiam honestatis causa, & ne ab Sarracenis pulsarentur, veluti capitibus firmata Christiana misero illo captiuitatis tempore incidere.

⁹ Illico viros interrogat.) Aurelium profecto & Felicem, qui cum vicaribus processerant.

¹⁰ Osculatis manibus eius.) Cum sacerdos non esset, reuerentia tamen ergo, ab martyre futuro veluti benedictionem sacerdos etiam Eulogius petebat. Nisi credas: iam tunc hunc morem hodiernum cepisse, ut nos Hispani osculari manibus & dicamus, & facere ag grediamur.

¹¹ Vltibus.) Quasi dicat quibusdam veluti experimentis.

¹² Sexto Calend.) Multis locis apparet Admem Archiepiscopum huius diui Eulogii libri legisse: & in horum martyrum mentione praefectum: siquidem quauis sub compendio, omnia tamen distincta reuult, quae hic ab Eulogio commemorantur. Ceterum referente Equilino Episcopo, non Sabigothonem, sed Nataliam eius loco nominat. Sed neque Ado, neque Surijs fragmentum recte diem aut mensis notarent, qui Augusti vicissimum septimum huius martyribus tribuerant.

¹³ Pilemelariensi cunobio.) Cum iterum fassus huius carnosy mentio occurreret: tunc nos de eius situ, quae oportet dicimus: id erit libri tertijs cap. duodecimo. In Surio praedictum ab Aurelio refertur, se ibi sepeliendum.

¹⁴ Apud Genesim martyrem.) Metonymia, qualis illa Horatii: Scripta palatinus quaequeque recepit Apolo. Et multa huiusmodi, quibus Christiani frequenter utimur.

¹⁵ Et Sabigothonis incolunt.) Loci hic in veteri codice fuit mutilus, & linea integra cum dimidia vacua relicta, ut si quando posset supplere. In Surio neque capitulum saltem mentio est.

Caput vndecimum.

¹ ² **C**ontribulis noster. Tum hic, tum etiam superius hac voce usus Eulogius, indicat plane habitationis tantummodo vicinitatem, Rojana.) * Neque hic quid dicam, tamen si exquisierim, reperio. Eodem quoque silentio Fraga locum & Leidenfem vicum, qui paulo post nominantur, praefero, Eliberi.) Corruptum nomen huius urbis Gothica tempora: cum liberi Romani protulissent. Ex illa corruptela maiorem posse Arabes inuenerant, Eliberi nominantes: unde nos tandem nunc Eluam pronuntiamus. Fuit enim urbs hac non longe ab inclyta urbe Granata, in colle, qui nunc Eluira mons appellatur: cum urbis etiam porta, quae eo ducit, Eluira nominetur. Illud autem aduersione dignum, vero si-

Perislae Rojana tadi, quae Regia, na apud du, tunc cum ni longe ab urbe, ad Regiam, na.

vero similitudinem videri, in prisca Hyspanorū lingua oppidum significasse. Inde tot urbium, sed in Baetica praesertim, nomina id in principio retinebant. Ilturgi, Iliberi, Ilipala, Ilipa: & alia huiusmodi. De quo nos in Hyspania antiqui aetibus.

Quinque millianos kustos.) † Viginti longo circuitu significat.

Tertiodecimo Calen.) Dies in Vsuardo, Adone, Equitino, & Cordubensi breuiario concordat.

Is est Augusti vicesimus.

4
Figurati
ponitur
potius
conferendo
sunt.

Caput duodecimum.

- 10 **S** Ancti Cypriani.) In sancti Pelagii historia huius etiam basilica mentio erit.
Decimoseptimo Cal.) Dies est Septembris quentus decimus, qui aperte in veteri exemplari notatur. Vsuardus, breuiarium Cordubense, Ado & Equitinus paucis diebus variant. In Adone & B. qualis non Emilianus, non Emilia scriptum legitur. Et recte sane non longo intervallo post Christophorum & Leonigildum hos duos martyres coronatos scripsit Eulogius.

Caput decimumtertium.

C Vm adhuc.) Notat hic quoque modicum temporis intervalum. Et nullus equidem dies in terrefuit.

Parapanda.) Ignoratur nunc vicius.

- 10 Fanum illud.) Templum hoc Cordubense intelligis Arabice structura, quod hodie perdurat, magnaeque ecclesia dignitatem obtinet: & sua magnitudine, columnarum multitudine, marmorum praefantia, operis subtilitate, & multis aliis sui partibus admirationem, atque adeo stuporem spectantibus praebet. Iam enim fuerat adificatum ab rege Habdarrabman secundo, & esset eius filio. Authores sunt Rasis & Rudericus Toletanus antistes in Arabum historia.

2
3
Templum
Cordubense

Decimosexto Cal.) Insequenti post Emilam & Hieremiam duo hi martyres perimuntur: quos nullam breuiarium commemorat.

Caput decimumquartum.

- 30 **T** Vnc iam proculdubio.) Aut significat neminem deinceps tam ex Christianis quam ex Saracenis ausum fuisse non deferre ad iudices quemcumque audisset pseudoprophetam Mahometam maladicentem: aut certe permissum Saracenis fuisse, ut quem Christianum ita maladicentem audirent, ipsi protinus, non expectata publica damnatione, impune interimerent.

Quod quibuldam.) Docent ad hunc modum sacri Theologi martyrium donum Dei esse, quibusdam peculiariter à Deo tributum. Illud autem est animaduertendum diuersam hanc esse ecclesiae Hyspanorum persecutionem, ab illa Cordubensi, in qua captus est diuus Eulogius. Tempora id docent euidenter. Et libri primi cap. primo nos exquisitus docuimus.

Caput decimumquintum.

N Obiscum vel fugere.) Hoc namque erat imbecillioribus, & qui martyris impares erant, permissum diuina legis indulgentia.

- 40 Plurimi etiam.) Contra hos tum primo libro, tum etiam in Apologetico diuus Eulogius fusius disputat.

Nos quoque auctores.) Hanc grauissimam infestationem pertulit diuus Eulogius, quasi futurum martyris praedictum. Vt non subito gladius sicut antemodo mactaretur: sed carnisfici quoque eius ipsi Christiani, ipsi fratres existerent, quotidiano conuicio illum profundentes.

Præsentis concilio Episcoporum.) In tanta calamitate, & dira Ecclesiae persecutione commiserunt praesenti, ut de remedio, si posset, quoquo modo prouiderent. Et Rex etiam iussit non diuque metropolitano: quod mox apparuit, consentire Nationale ergo, uti vocant, concilium hoc fuit: nisi concilium tali auctore congruente malis appellare. De hoc exceptore postea lib. 3. cap. 3.

Inhibuit esse martyrium.) Haec quae sequuntur, ad finem usque periodi decretum ab concilio

- 10 editum continet, subobscurum tamen. Concilium enim praesulum in concilio fuit, (ut misere laborantis & periculantis ecclesiae hac variae proficerent) edicere quidem & praecipere, quod regi, quod praeribus placere posset leniter iuuentibus. Ceterum cum vererentur quippiam, quod Dei summi maiestatem & Christianam religionem offenderet, consistere: ita decreti verba attemperarunt, & consilio quasi subreptarunt: ut nihil impium, si quis penitus rimaretur, assererent. Hoc est quod in sequentibus prosequitur diuus Eulogius. Et multis quidem erant omnia in exemplari obscuriora: & quae multis cum labore, adhibitis etiam sapientissimorum hominum iudicio & lima, fuerant delucidiora aliquanto, vnde aut altera voce tantummodo adiecta, reddenda.

Inculpabile.) Hoc est culpa prorsus non caruit. Sententiam enim suam iam hic profert diuus Eulogius. Et de hoc ipso edito libellus etiam & scholae eulogata loquutus videtur libro primo ad finem.

Tomus IIIII.

Bb 2

Quoniam manifestum est de altera diuersa ab hac Sarracenarum perturbatione initio libri huius capite primo scribere: ut ipsius sancti verba tum hoc, tum etiam illo loco, & initio septimi capitis aperte declarant.

¶ Quinimo nisi legitima satisfactio.) Hoc ait. Necessè fuit profecto imbecillibus satisfacere: ne editio scandalizarentur, si forte id tantummodo, quod ab Sarracenis volebat conciliū intelligi, ipsi etiam intelligerent. Oportuit ergo, ut iis, imbecillibus inquam & pusillis, satis fieret: tum legitima interpretatione ad eos & propter eos adhibita, tum etiam causis explicatis, quæ ad eum modum editicōnem conformare compulsiſſent.

¶ Caput decimum sextum.

DENUO pontifex.) Cordubensem Episcopum intellige, quem nusquam proprio nomine designas. *Apparet autem iterum antea hunc ipsum præfulem in vincula fuisse coniectum: Reccafredi tumultu, ut ego existimo.*

1 Ingredi foris.) Hoc est, domi se emitterent nobiles Christiani, pedem inde referre non audentes.

3 Pendentia stipitibus.) Quatuor martyrum Emila & Hieremia, Rogellus, & Seruus Dei, qui postremi passi sunt, intelligi metesse est. Ceterorum namque, ut ex superioribus liquet, non superorant, excussa partem partem sepulta. Quod ad sequentem temporis peruestigationem hic tam annotasse oportuit.

4 Nos autem.) Hinc apparet diuam Enlogiam, hunc librum secundum hoc ipso tempore, quo Mahomad regnare cepit, scripsisse. Novum enim sequentia, quæ tertio libro proseguatur, gesta fuerant. Quod plenus etiam superaddita hoc loco oratio demonstrat: in qua præterea latere se dicit, cum scriberet.

¶ In orationem.

MOSUIT ab Gothorum temporibus ductus, ut Hispani scriptores, opera sua oratione ad Deum susceperant, aut inscriberent. Idem diu Ihesus opere de laude virginis sacratissima Virgini Maria, & in sancti iuliani Archiepiscopi Toletani libro apparet.

DIVI EVLOGII CORDVBENSIS, MARTYRIS, DOCTORIS, ET ELECTI ARCHIEPISCOPI TOLETANI,

MEMORIALIS SANCTORVM,

Liber Tertius.

P R A E F A T I O.

CUM igitur præcedentium voluminum series affatim impiorum, crudelitatem, quæ diu inexpugnabilium virorum constantiam, enisa est fatigare, digesserit, veroque assertionis gressu ortus, ætates, actusque belligeros porcurrat Sanctorum: plus aliquid reor scutis in nos commissum tertius hic liber non sine ingenti vulnere pandet. Nec me quidem supercilio arrogandi hac occasione uti intendant, quod tantæ materiæ parui admodum, & (vita dixerim) vilitati ingenioli fulcimen adhibuerim, aut forte non res veras nos elucubrassè condemnent. Quicquid intuitu operis huius concinnauius structuram, quo nimirum omnia æquitate districti iudicis in futuro nouimus diiudicanda. Quem nec fallere addita cogitationum, nec qualitas operum potest. Nam ego, qui scio suo quemque oneti coram Domino subiacere, cur propriis diu grauata substantiam meam molibus, externo pondere deprimere vellem? aut quid commodi compicto mendacio mihi conferri sperarem, ex omni postmodum verbo rationem pensurus? Sed hinc agitur tenuis scientiæ venulus mens contenta, quod rem, non dicam magni fluminis tantummodo, veterem iam immensæ æquoris affluentia necessario irrigandam attentat: quæ vix paruissimum stillicidij sudorem irrorans, quasi quassam coactitij, & extorti liquoris guttulas profuit. Nec ab recessu viatoris comparatione impetiar, qui vigore virum enervatus, sæpius in itinere sedens, eo vehementius conlassatur, quo crebrius per loca vatiā compausatur. Ita & nos, totius vbertatis expectes scientiæ, quali

etia, quasi debilitato gradu per inuia loquutionis residemus, pigroque (vt ita dixerim) gressu vix opusculorum limitem contingentes, vbique finem loquendi optamus. Et tunc magis magisque debilis viator quassatur, cum se iam de peruentione itinens gaudere sperans, denuo ex improviso emergere sibi adhuc inopinatum consueiendum cernit spatium. Vnde & nos, qui iam finisse opusculum eredebamus, ac veluti procellosum mare in naufragio transmissum remigio lætabamur, & optati porus salui fruebamur quiete, nunc aliud fortuito contuemur superuenisse, quod operæ pretium præmissis opusculis sit addendum. Tendimus igitur parcitata facundia coarctati, tendimus imminentiū persecutionum casibus occupati: & quasi in contrarium
 20 vento surgente, in altum nos demum deuolutos pelagus, inhorrescimus. Confidimus autem eius nos incunctanter bonitatis iuuamine prosperari, qui dignos nos eorum visu, & amicitia diiudicauit, vt quorum fruebamur dulcedine, etiam trophæis imbueremur.

¶ Initium regni Mahomad regis. Cap. I.

10 **E**t iterum, vt in fine secundi operis annotatum est, adepto Mahomad patris imperio, confestim in promptum odium contra nos ptorumpens, ipso die, quo fascibus infultus, solium regnaturus conscendit, Christianos omnes palatio abdicans, indignos aulæ principali ministerio promulgauit. Quos iterum post non longo intervallo sub tributario censu præscribens, plures præmio regali priuauit, qui dudum militaribus vescebantur annonis. Et quia scriptum est: Secundum iudicem populi, sic & ministri eius; ipsis per idem tempus gubernacula vrbis committit, qui consimili zelo controuersia aduersum Dei populum laborantes, eum vbique affligerent, euerterent, & opprimerent: vt non solum vatem suum nullatenus infamari præsumerent, verum etiam terroribus compulsi abominabilem conficerentur culturam. Sic quoque metror importabilis & persequutio truculenta vndique nobis obuians, per totaque præuaricationis laqueo immergebat.
 30

¶ Prauaricatio illius exceptoris, qui prædem sanctos anathematizari compulerat. Cap. II.

40 **M**ulti autem, sua se sponte à Christo diuertentes adhærebant iniquis, sectamque diaboli summo colebant affectu, sicuti ille spurius, & sanctorum benedictione indignus, de quo in libro secundo meminimus, agit. Qui secularis reuerentia pompam rebus præponens celestibus, inauditaque libidine pro Deo officium venerans, post biseno mense, quo sanctos anathematizari decreuerat, nosque fœdis conuiciis impetierat, honore deiectus est. Gratia itaque desertudinis linguæ Arabicæ, qua nimium præditus erat, solus è Christianis à consiliis in officio exceptoris detentus, post aliquos menses & palatio, & ministerio est abdicatus. Quod factum non leuiter ferens, cum se deiectum aspiceret, priuatumque tanta dignitate altius suspiraret, præstantius Deo mori, quam non vi-
 50 uere seculo eligens, continuo fidem sanctæ Trinitatis spermens, cedit sectæ peruersitatis, & nequaquam se Christianum vult iam ultra videri. Quapropter in deteriora conuersus, qui nupquam simplicia meditatus fuerat, exul Christianis effectus, adunatus gentilibus, crebroque disursus illud impietatis delubrum, quasi vnus è ministris diaboli frequenter ingreditur, expulsum de templo Domini, quod dum adhuc fidelis existeret, fera ac pigra visitatione incoluit. Scriptum est enim: Non habitabit in medio domus mea faciens superbiam, & qui iniqua loquitur, non direxit in conspectu oculorum meorum. Idem vero post negationem in honorem pristinum resti-
 tutus, palatio reformatur: quo prædica & hamus cæteros illi-
 ciendi existens, foret aliis in præuaricationis scandalum, qui causa gloriæ temporalis
 sibi fuerat laqueus.

Destructio basilicarum. Cap. III.

Interea cum sapius contra Dei cateruam seu principis conspiratio inole-
sceret, affligeretque vbiq; Chrtisticolas, & nec sic omnes generali dilap-
su, vt fidebat ad ritum suum prouerent, iubet ecclesias nuper structas di-
ruere, & quicquid nouo cultu in antiquis basilicis splendebat, fueratq; tem-
poribus Arabum rudi formatione adiectum elidere. Qua occasione satrapæ tene-
bearum inde capta, etiam ea templorum culmina subruunt, quæ à tempore pacis stu-
dio & industria patrum erecta, pene trecentorum, à diebus conditionis suæ numerum
exceedebant aunorum.

De seditione prouinciarum. Cap. IV.

Tquia vndique dibellionum insurgentia bella magnam ei molestiam infe-
rebant, (nam libere in cunctis Hispaniæ vrbibus, quas vigore potestatis, &
egregij potentia intellectus, largoque munere præmiorum pater suus ac-
quirendo domauerat, & obfederat, his priuilegium dominandi gerebat)
Præsertim cum & ex aliquibus locis cælum & fugatum exercitum suum cernens, vbi-
que imminui, vbiq; se gerneret in deteriora conuerti. Iecitico contra nos diu medita-
tum in futurum differebat perditionis interitum, tardoque ac pigro impetu ecclesia-
rum operabatur ruinas. Nam nullos credo Christianorum (nisi ista difficultatis obsta-
rent repagula) secum pateretur morari. Quinimo, vt iam alibi præmissum est, si com-
modam regnandi haberet licentiam, ludæos etiam à se repellere compelleret. Quo so-
lius gentis suæ comitatu vallatus, his præesse solummodo mereretur, cum quibus inex-
tricabilia æterni barathri lueret tormenta, nec alterius diuersitate religionis vnitas
damnabilis culturæ scinderetur. Ex qua, Deo vocante, & per splendentia fidei sanctæ
mysteria compungente, plures admodum recedentes, & pietati adherentes, mor-
temq; spe firmiori propter Christum excipientes, idem ingemiscebat: prætereos, qui
nimia carnis impediti formidine, ardua cordis contritione Christo regi sub clamore
adhuc militant.

*De odio suorum aduersum regem, & de ipsius auaritia, & de tribu-
tis Christianis impositis. Cap. V.*

Vniq; Ecclesiam Dei flammis inuidiæ inurendo, interno cogitamine cor-
rosus tabescebat, & suorum pacem affligeret, hæc & huiusmodi cōtra nos
exercere disponeret: in nullo tamen diuinam dispensationem humana
procacitas præualeat immutare. Quæ eum cunctis odibilem, vniuersis exo-
sum, omnibusq; execrabilem reddens, etiam domesticis, & vt fetu nr pellicum suarum
odio, vel maledictio impetitur. Verum vt scriptum est: Rex iustus erigit terram, vir au-
tem auarus destruit eam, hic idem inauditis cupiditatum fascibus ardens, militum an-
nonas demulcat: tribunorum coarctat donaria, lunaremque præmiorum discursum
imminuit. Et cum sibi vilia admodum, & pene exigua à vicinioribus locis reddi ve-
ligalia cerneret (quia videlicet, si culpa vulgi is ad sceptrum Deo dispensante adno-
tus est, tamen huius meritorum improbitate vrbes ac nationes in stimulum recalcita-
tionis inductæ, non ad integrum tributis prouinciarum eum perfrui patiuntur) ideo
in nos arma distractionis conuertens, & vt lutum plateatum dominij planctu contri-
bulat: quorundam Christianorum eius optioni fauente nequitia, (si tamen Christia-
ni, & non magis operari iniquitatis appellandi sint) qui vt priuilegium chirographa
exigendi obineant, sortem Domini fideliumque conuentum suo vadimonio vel cri-
mine à rege mercentes, importabili census onere colla aggrauant miserorum, quo-
tidie plebem Domini pessimantes. Illa proculdubio plecendi in futurum senten-
tia, quæ talium condemnans excessus, ait: Et qui pessimant plebem tuam, inueni-
ant perditionem. Quibus vtique secundum veritatis edictum felicius erat grauatis
molarum pōdere collibus profundo metgi, quæ tanto pusillanimes perturbari scan-
dalo, aut tantam vim gregi paruo inferre, cui patri dare regnum complacuit. In quo-
rum con-

Christiani
quidam Chri-
stianorum
persequuntur
rei.

Matth. 23.

Luc. 12.

rum conspectu Deus non est, & à quorum intuitu iudicia Dei sublata sunt. Semper inuidi, semper iniqui, ubique malitiosi, in alterutrum iracundi, in aliorum euersione pacifici, in confederationibus infidi, in conspirationibus conciti, in circumuersione versuti, in apparatu noxietatis aptissimi. Pro se inuicem disparati, ad perdendum ceteros adunati, ad decipiendum excitati, ad miserandum pigri. In incessu tumidi, in assertionibus superbi, in promissione dubij, in datione auari, in largitione pauci, in acceptione auidi. Id promittentes, quod dari nequeat, id conferentes, quo frui non liceat. Qui non dormiunt, nisi male fecerint, & consurgere ad iniquitatem festinant. Qui latitant, cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Et cum se Christianos esse pronuntiant, Christum quotidie in membris eius crucifigunt, ludæ proditoris documenta sectantes, qui præceptorem venaliter distrahendo, pecunias crucifigens, sibi quidem laqueum perditionis effodit, mundo autem libertatem debitam contulit. Hi vero se eisdem incorporantes, cum redemptos eius crudeli accusatione affligunt, & (quod non sine graui cordis mei vulnere profero) quos tueri debuērāt, quia sumus inuicem membra Christi, eum (proh dolor) negare compellunt.

De insultatione Procerum contra martyres. Cap. VI.

10 **I**s Interim imminetibus malis, & huiuscemodi ærumnis Ecclesia vapulante, ferunt ob hoc regem ingenti crapulatum lætitia, ampliora fidelibus scandala irrogaturum se promittere: & ut alibi taxatum est, dira in cursatione, molestiaq; contriturum, si commodum regnandi successum diutius obtineret: adeo ut plerique procerum olim decedentium martyrum subfannantes constantiam, nobis referrent: quo nunc abiit illa vestrorum virtus agonistarum? quo aufugit magnanimitas? qua absorpta temeritas delitescit? ubi se enervata fortitudo abdixit? qui dudum cõcitis gressibus certatim ad expugnandum dogmatem nostrum occurrentes, debita ultione perempti sunt? Nunc adint, nunc veniant, modo properent, si diuinitus inspirati illud in veritate conferuant certamen.

De Fandila martyre. Cap. VII.

10 **V**m ergo in nos huiuscemodi irrisionibus insultarent, & hoc deludio nostram pene consummatam cladibus fatigaret miseriam: adolescens quidam Fandila ephæbus, aspectu decorus, honestate viræ probabilis sanctus, & timoratus presbyter inter has cedes, sæuq; discrimina, officium aditumq; primus exercendi martyrium sub huius tyranni priuilegio * patefecit. Hic itaque ex urbe Accitana progenitus Cotdubam discendi gratia veniens totam pene pubertatem ibidem sub prædægi traditione peragens, confestim ut adolescentiam adiiit, monastica oblectatus conuersatione, illico monachis se Deo iugiter militaturus admiscuit. Qui aliquibus locis peragratu ac demutatis, in quibus ardens deuota mens requiescere non poterat, ultimo se in Tabanen se cenobium contulit. Ibi aliquandiu sub regulari disciplina, vel regimine Abbatis Martini demorans, perfectus in timore Domini clauit. Et quoniam summæ humilitatis magnæque obedientiæ erat, iccirco gratia sanctitatis, qua cœlitus refulgebat, diu implorantibus ac rogantibus monachis cenobij sancti Saluatoris, quod haud procul à ciuitate Cordubæ in parte Septentrionis ad radicem mellaris pinaculi situm est, ad officium sacerdotale præelectus inuire, & (ut ita dixerim) violentè instantia vel præiudicio Abbatis sui sanctum ministerium, 30 suscipit, & nihilominus ieiuniorum, vigiliarum, orationumque solito propensius labores adaugens, ambulat de virtute in virtute, visurus Dominum in Sion scalis meritum euectus. Cuius venerabilem vitam, cunctisque necessario imitabilem conuersationem, cum assatim digno laudum præconio eorundem fratrum atque fororum, quibus præerat, relatione pandatur, eo tamen magnificentius declaratur, quo florentissimam iuuentutem animo robustiore transgrediens, gladio martyriali non cunctatus fuit subdere. Igitur comitante ipsum perfectione timoris Domini, cum omnia terrena despicies mentem celo suspenderet, cuperetque dissolui melius, & cum CHRISTO manere, quam rebus hæere caducis, quodam die obitumato vultu iudici astant, prædicat Evangelium, impudicum exprobat vitem; cætumque

noxie combinatum culturę pędoribus (nisi respiciens pietatis fidem apprehendat) vlticibus luiturum pęnarum incendiis protestatur. Hinc carcere trusus, & vinculis coarctatus, latronum mansionibus alligatur, principali postmodum sententia decolandus. Quod factum iudex regio intimari auditui non differens, accenditur igne furoris immensę, & quodam hebetatus horrore miratur stupidus, quę esset illa vidtrix audacia, quę tantę glorię non expauerit regem, tamque sublime vanitate & superbia caput, atque (vt se putabat) super omnia excellens talibus non reuerentię aubibus propulset. Quamobrem eodem momento sub voce terribili episcopum comprehendit decernit. Sed ipse fugę pręuentus remedio saluatur. Nam ferunt iam tunc cum nulla intercedente dilatione punire decreuerat. Iusserat etiam omnes Christianos generali sententia perdere, feminasq; publico distractu dispergere, pręter eos qui spreta religione ad cultum suum diuerterent. Et nisi hoc edictum consulto satrapam quassaretur, qui pro eo quod nullus sapiens, nemo vrbanus, nullusq; procerum Christianorum huiuscemodi rem perpetrasset, citrico non debet vniteros perimere asserabant, quos non pręit personalis dux ad pręlium. Et hinc credo iam funditus Christianissimum nostrum partim gladio, partim pręuaticatione exstingueret. Fortissimum vero athletam gladio interficiens patibulo vltra annum suspendi pręcepit.

Episcopus
Cordubensis
in carcerem
ductus abster
cuisse edicti
vincti, de
quo sup. lib.
2. cap. 15.
Græce Chris
tianorum
periculis.

Gesta Anastasi, Felicis, & Digna martyrum. Cap. VIII.

- 1 **E** Vem sequens alio die Anastasius presbyter, qui ab ineunte ætate apud basilicam sancti Aciseli Cordubensis disciplinis, & literis eruditus vsque ad plenam iuuentutem ibidem in diaconatus officio degens, post monastica vita, qua dudum fuerat spreto ministerio oblectatus incensus egerat, deum sacerdotio applicatur. Concito gressu palatium petens adstat consulis, hostemq; fidei veridicis assertionum stimulis feriens gladio confestim abscissus suspenditur. Cum quo & Felix monachus ex oppido Compluten si progenitis natione Getulus, & quadam occasione in Asturijs deuolutus, vbi & fidem Catholicam, & religionem monasticam didicit, eodem die hac professione decissus affigitur.
- 2 **C**UM QUÆ dies illa maximum cursum sui explens metabulum, iam pene in horam nonam diuergeret: virgo quædam adolescentula merito, & nomine Digna, ex collegio venerabilis Elisabeth, cuius rationem liber secundus edidit, Deo reuelante & confortante ad palmam processit. Paulò namque ante martyrium suum assistere sibi per somnium videt puellam habitu & specie percomptam angelico, rosas ac lilia manu gestantem. Quam cum de nomine, et usque sui exploraret aduentum. Ego sum (inquit) Agatha, olim propter Christum diris attrita suppliciis, & nunc veni partem tibi purpurei muneris huius conferre. Accipe libens donarium, & viriliter age in Domino, nam reliquias rosarum & lilliorum, quas in manibus seruo, post te ex hoc loco data sum migraturis. Tali denique virgo sacratissima visu ac munere illustrata, de dextera colloquentis rosam susceperet, auris admixta celestibus ab oculis intuentis eleuabatur. Hęc autem puella cum pro summa humilitate, atque obedientia inter conuiginales vltima se iudicaret, essetq; incomparabili apparatu obsecundatrix, nunquam tamen appellari se Dignam patiebatur, dicebatque cum la chrymis: Nolite me Dignam vocare, sed magis indignam, quia cuius meriti sum etiam nomine debeo insigniri. Et cum à die reuelationis suę amore compuncta martyrij tacito cogitamine, quibus ad id posset iudicijs aspirare, sæpius ruminare cõpisset, sit assatim lartior horum instructa martyrio, quo quasi his præcedentibus hęc firmiori gressu succederet ad coronam. Ideoque a pertis silenter cœnobij claustris, cum iam beatos pendere conspexisset martyres: concito gradu iudicem petens cur fratres suos pręcones iustitię tradidit assertionem intrepida percontatur. An quia (inquit) Dei cultores existimus, sanctamq; fideliter colimus Trinitatē Patrem, & Filium, & Spiritū sanctum vnum, & verum Deum fatentes, & omne q; ab hac credulitate dissentit, non solū negamus, verum etiam detestamur, maledicimus, & cõfundimus, idcirco confodimur? Hęc & his similia sancto, & immaculato ore disserere puella, nihil cunctatus arbitralioribus decolandam cõmittit, qui mox delicatis inferunt iugulum collibus. Nec mora consternatis corruens membris equuleo deorsum versā suspenditur, ceterisq; transflumen adfiscitur. Hoc namq; ordine hi tres vocati, Anastasius scilicet presbyter, Felix monachus, & Digna virgo beata eodem die dispariter ceciderunt, 18. Calendis Iulij, Era Dccc xc.

Annus Domini
Mccc xc.
Iulij dies 18.

Benedictus

Benildis matrona martyr. Cap. IX.

Enique hos sequens Benildis, femina ætate iam ptoeueia, & vt ferunt non
 10 medie timotata, sub professione cæterorum occubuit 17. Calendas Iulij,
 Era qua supra. Quorum cadauera post aliquot dies ingenti coneremata
 incendio, ad vltimum fluij proiectu dispersa sunt.

pr. media
 cruer
 t
 Anno Do-
 mini Dccc-
 lxx. dies 16-
 hy 17.

Sancta Columba martyr. Cap. X.

Ogimus vel numerositate certantium, vel debita sponfione votorum, in
 longam diſtionis ſeriem ſtylum protendere. Hinc eſt quod, vltra quam
 putabamus, in magnum codicem materies auſta opusculi, pene modum
 mediocritatis exceſſerit. Quia poſt tot funera, & importabilem ærumna-
 rum diſcrimina, nullum proſus talia opinaremur aggreſſurum. Nos tamen ab inchoa-
 tiſn ullatenus reticemus, quo cunctorum rationes, vt promiſimus, enarteremus.

10 **I**NTEREA fuit virgo quædam nobilis & decora Columba homine, ex oppido
 Cordubenſi progenita, præſati Abbatis Martini, & Eliſabeth, de quibus in præceden-
 tibus memorauimus, ſoror. Quæ cum inter bona parentum tenettime in annis puel-
 laribus degens propoſitum Eliſabeth ſororis ſux, quod cum viro ſuo Hieremia, adhuc
 vulgo admixti gerebant; agnoſceret, qui longe antequam monaſterium peterent,
 mulis ſe Chriſto religionibus inter conuentus populi conſecrarunt: perſæpe genito-
 rum relicto conſortio, domum ſororis frequentius viſitans, talibus ſe conſignandam
 votis exopar, anhelæque huius propoſiti verna cupit exiſtere. Confeſſum itaque ter-
 rena omnia ſpernere deſiderat: ſed adueſatur puellæ intentioni genitrix repugnatur.
 Quæ etiam co ntra ſobolem Eliſabeth euſque virum ſcedis iracundia moribus ex-
 citata, grauitèr conuenitur, quod ita adoleſcentis illi ceter animum: quod ſicut ſe, &
 iſtam diſperderet, mundumq; flore ſuo vernantem diſſipato matrimonio relinquen-
 30 tes, in ſolatio cæterorum id cuperent congetere.

Martini
 & Eliza-
 beth.
 I
 Hieremia
 martyr.

INTER hæc autem conſiderationem (vt vulgi mos eſt) diſquiritur ad copulam
 nuptialem puella: erebriſque interpellationibus ſæcularitate inuoluere exoprant, cœ-
 leſtium thalamorum nuptiis diuinitus assignatam. Et cum nec illa conſentiret, nec
 mater deſiſſeret, quoniam nihilominus nuptui traderetur: ipſa mater (Dei providentia) ex
 improviſo moleſtia ægritudinis occupata, ſub celeri vocatione mundo exempta reſeſ-
 ſit. Remanet Dei ſamula, non tam matris obitu contriſtata, quam lætiôr gratia ſux de-
 votioſis ſine cuiuſſquam præiudicio adimplendæ.

VERUM nonnullo tempore in ſancta religione apud urbem vtriſque ſororibus
 40 verſantibus, continuo expleto iam propolis (vt diximus) ſumptibus Tabanenſi cœno-
 bio, eo ſe viri cum mulieribus Chriſto militaturi conferunt. Ibi ſancta virgo, terrenis ſe
 exuens, hæret cœleſtibus, & mentem ad ſtudium ſcripturarum conuertens, ſit admo-
 dum eruditior inueſtigandi, ac diſſerendi ſententiarum obſcura. Creſcit beatæ virgi-
 nis ſanctimoniæ, & late diſſuſa cœnobij fama, etiam procuſitarum ad ſe vrbium diſcur-
 ſus inuitat, quo talium exemplorum magiſteriis imbuerentur. Hæc autem virgo, ſub
 fratris ſui Martini, & Eliſabeth regimine manens, præcellit meritis, & gratia honeſtatis
 omnibus præir. In conuerſatione laudabilis, in humilitate ſublimis, in caſtitate perfe-
 cta, in charitate firma, in exorando attentæ, ad obediendum apta, ad miſerandum cle-
 mens, ad indulgendum facilis, ad prædicandum diſerta, ad inſtruendum prompta.
 50 His quoque virtutibus clarens cunctorum in ſe prouocabat affectum, omnibus norma
 ſpeculũq; ſanctitatis exiſtens. Et quia crebro aduerſarij tentationibus propulſaba-
 tur, ideo frequentioribus ſe coram Domino ſteſtibus maſtat: verens ne diu congeſta
 laborum vililiſimi prædonis irruptione perirent. Hinc ad maiorem ſanctitatis caute-
 lam erigitur, metuque hoſtis adaſta, ſolertius ad ſummam virtutum diſtinctioni vita
 contendit. Hanc ſæpe ægrimoniis tentatior macerat, immittit faſtidium, ſpeciem vir-
 rorum prætendit, longum aſtruit viſum, diuerſiſq; fatigat phantaſis. Quibus horri-
 bell metũ compulſa luget immaniter, ne lapſu mortis à conſortio dirimatur ſponſi, cu-
 ius tanto ſe ardore charitatis aſſerebat interitus eſſe conſagratam, vt quaſi exciſe car-
 nis cicatrice pro eius deſiderio mente vulnerata exiſtens, niſi ſolo eius intuitu in cœlis
 nullo modo ſe perhibebat poſſe ſanare. Nullum vnquam peccatorem quamvis gra-

Tabanenſi
 monaſterio.

Martini
 & Eliza-
 beth.
 Sancta Co-
 lumba laus.

uoribus oppressum peccatis sermone suo laxat, de nullis actibus iudicauit, de nullis desperauit salutem, nec quemquam licet fordis infamarum desepit rumoribus. Scio (refererebat) veritas demonum, scio insolentias hominum, qui interdum ipsum maledictionis subannatione impetunt, quem probatum dignioribus meritis habet omnipotens. Multa sunt enim iudicio condemnata humano, quæ diuino sunt probata, & sanctificata consilio. Et plerumque opinionationibus suis transgrediuntur homines diuinam sententiam: dum cuius meriti apud illum quisque permaneat, nesciant. Et tamen iam quasi præfagi oculorum, vel dignum prædicent, vel teprobum infament. Cum vtrique inculpabilius, si ad se reuertentem, iudicarent: etsi quanto, vel quali oneri vnusquisque subiaceat, vel quo sit debiro reus inrenderent, nullatenus culpabiliter de incognitis disputarent. Sed agunt nonnulli hæc, quo in veritate exprobratio diuina contra nos olim prolata firmetur, quæ ait: Attendite, & auscultate. Nemo quod bonum est loquitur, nullus est, qui agat penitentiam propter peccatum suum, dicens: Quid feci? Qui proprii facinoris trabe neglecta, de festiuis aliorum solliciti permanentes, quod leui iussurationis aure captauerint, verum nihilominus, & nullatenus incredibile esse affirmant. Numquam autem virgo clementissima sine causa iram admouit, nisi cum forte aut infansulis, aut aliquam ex sororibus negligentem aspiceret, quas solo intuitu oculorum redarguebat humiliter. Numquam aliquando in cuiusquam prorupit contumeliam, nunquam os eius vaniloquio est occupatum, nusquam aniles & otiosas fabulas suis passa est admitti auditibus. Christum corde, Christum ore sæpius meditans, illam frequentius cum omni affectu canebat antiphonam, quam in laudem Sanctorum beati patres suani cantu aptauerunt, Aperi mihi Domine Paradisi ianuam, vt ad illam patriam reuertar, vbi mori non est, vbi dulce gaudium perseuerat. Cum his colloqui delectabatur, quorum mens spiritali virtute luccincta, mortificata cum vitiis, & concupiscentiis membra gerebant, nec cuiquam se, nisi forte spicualibus vitiis, & id perarum, ac serius visendi præstabat accessum. Quia claustra fornicarum à cellulis monachorum altis interiectis disparata maceris, licet vnus patris gubernaculo regerentur, hæc tamen sequestratis se mansiunculis retrudentes, nulli omnino conuendi se facultatem præbebant. Sed, si subinde aut fratribus congrua instaret necessitas, aut hospitum pia impetraret humanitas, sola venerabilis Elisabeth per fenestram se exhibebat cernendam, quæ prior, & rotius erat mater vera monasterij.

*Elisabeth
prior con-
regis in
cella monas-
terij. O. Be-
dix.
Auribus si
sancta co-
lumbæ.*

Quodam igitur tempore petiit à confororibus Columba, vt inter ipsa claustra in quodam angulo cellula sibi daretur, quo secum sola demorans immunis à ceterarum strepitu fieret. Annuunt pro rogatu sanctæ & sorores, præbentque adminiculum suo consensu augendi virginis sanctitatem, quæ aliquam etiam in de percipere confidebant mercedem. Vt enim præmio dignum est sanctæ conuersationis studium, ita & erga pie viuientes religiosus affectus. Nec distat à factis bona consensio, quæ nos virtute animi, sed vitium quassatur defectu: vt cum forte non fuerit vigor corporis assidua exercendi, sit mentis intentio similibus delectandi. Communia sunt enim operis sancti commercia, & eo sunt Christo gratissima, quo simpliciter in charitate perfecta ad nostrum referimus commodum fraternæ sanctitatis studium.

Denique indepta benedictione sororum, exors omni cenobialium actione curarum virgo venerabilis, in contemplatione Dei, & meditatione scripturarum multum temporis perseuerans, post crebra suspiria, & fletus immodicos, in quibus speciali munere supra pluitimos cœlitus eminebat, denuo ad instruendos diuinis pastibus conuivialium animos reuertitur ad cœtum. Ferunt namque illam per sæpe ternas, & quaternas horas, necnon vsque in medium diem in oratione decumbere, & cum nulla resonarent suspiria, nulloque singultu membra incuterentur, in magno tamen silentio serenum promebat. Adeo vt fletus marta, in qua illa prostrato corpore exorabat, humedum lachrymis paumentum ostenderetur. Maximum etiam in obsecrationibus stando expendens curriculum, in tantam subito ferebatur theoriam, vt geminatus ex utroque oculo riuulus lachrymarum ad mentum descendens, in vnum cœuetus meum, crebra stillatione guttatim quasi è testeo in humum influeret.

*Talibus
sensibus
vixit.*

Inter hæc, cum furor persecutionis, qui in excidium ecclesiarum fremebat, hanc feminarum collectam vrbi adinroueret, in prædolum, quod dudum sibi in consilio basilicæ sancti Cypriani extruxerant, sese conferunt retrudende. Hic iam confluxu beatissima virgo incomparabiliter flebat, lugebatque vberim, & suam quietem, quam gerebat in montibus, & tumultus quos in vrbe incurerat. Semper tamen, & corde & lingua clamabat: Tu nosti Domine, quia diem hominis non concipiui super terram.

*Reflexio S.
Cypriani.
Tobias.*

terram. Semper prædicabat, semper orabat, semper psalmos canebat, semper in ore eius laus, & benedictio Domini resonabat. Et quia virginum mansio præfati sanctuarij parietibus cohzerebat, tantumque obiectu maceræ à vestibulo altaris dirimebatur, si quem forte canum sanctorum laudibus resonantem per natalitia martyrum audisset à clericis psallentibus, confestim quadam iucunditate cælestium desideriorum compuncta prorumpebat in lachrymas: ut non minus illam introrsus crederes proclamare: Sitiuit anima mea ad Deum vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei, fuerunt mihi lachrymæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus. Ipsis etenim nexibus corporis, quibus in hac peregrinatione mens sancti cuiusque retenta, ab illa ineffabili claritate sanctorum cum magna supernorum desideriorum siti exulta se iungitur, velut obstantibus murorum repagulis ne ad civitatem viventium concito, quo vult, gressu pertingat: quasi è regione onus membrorum sibi credens resistere plorat & dicit: Fuerunt mihi lachrymæ mez panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus. Cum illo utique esse desiderat, cum quo Apostolus resoluta iam mortalitate cupiens permanere, dicebat: dissolui & esse cum Christo melius est.

Psalm. 91.

Idem.

Philip. 1.

VERVM indefinenter his votis sancta Columba insistent, cum plus aliquid, vt reor, in semetipsam cruciatus, ipsa inferret, quam futens imploderet carnifex, vigiliarum, ieiuniorum, atque orationum scilicet continuando labores: quasi parva essent ista omnia, proprio & vitæ neo in se voto illata tormenta, velut de suis etiam meritis, etsi maiora exerceat, non confidebat. Ac metuens ne centesimum virginitatis suæ fructum vacuum apud patrem commodi reperiret: ad ineffabile martyrij indubia lucrum aspirat, quod peccatores etiam directo tramite in regnum mittit cælorum, dicente Evangelio: Regnum cælorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Hinc iam ardentius in amore Christi succensa, concitis ad eum gressibus, cui fideliter servierat, anhelans pervenire, quibusdam etiam revelationibus ad id frequenter impulsus: quodam die rupto latibulo, reclusis tacite foribus in forum digrediens, licet in cognita viarum visibilibus existeret, provido tamen exploratu, quo iudex moraretur, adducit. Ibi cum pervenisset, eiusque astaret obrutibus, dat professionem Catholicæ fidei, proferit evangelicam veritatem, iniquum dogma retundit, auctoremque magni esse sceleris talia præsumptum annuncians, ipsum denovo arbitrum quate fecit talibus sacrilegiis combinaret, blandis admodum verbis hortatur. Cuius speciem verbaque miratus, illico eato in palatium ducens, satrapam concilio repræsentat, ibi adhuc proficitur, prædicat, admonet, omnes suæ potius debet salutem consulere, quam vabis insisteret deceptionibus, quibus eam transuadere conabantur. Dicebat etiam, non ralem Christus habet sponsam, quæ immutari de pristina compactione arrarum eius prævaleat. Nam quis ditiore illo est, ut vos me copis rerum credatis illicite? Quis pulchrior eo est, cuius speciei forma præ filiis hominum claret, ut vos me nuptu tetreno arbitremini oblectandam? Quis culrus vel secta evangelicæ fidei veritate sanctior est, quæ per totum orbem Apostolorum vocibus promulgata, æternæ spei credentibus præmium tepromittens, omne prophetismum, quod ab illa dissentit, anathema esse in veritate non dubium est. Quamobrem relicta vanitate, verum evangelij ducem requirite, quo melius filij lucis, quam genimina tenebrarum, mortisque soboles appellimini. Ille etenim dixit: Qui sequitur me, non ambulabit in tenebris, & omnis qui vivit, & credit in me, non morietur in æternum.

Matth. 11.

Sancta Columba ad martyrium properat. (pre. quædam)

Psalm. 44.

Isa. 2.

LECTURA cum fortissimam virginis constantiam consules uniuersi aduerterent, & neque immutari posse talibus imbutam oraculis cernerent, neque bortatum assertionis eius ferre valerent, continuo ante fores palatij eam trucidari præciunt. Quam cum summa reverentia foro constituentes, non se prius decollari permittit, quam præmio licetorem virgo sacratissima honoraret. Sicque pronot cetulem inclinans, in lapsu iuguli delicatum corpus sternitur. Nec mora, verat linis indutum, eadaver spota immisum aluceo proiciit principes mandauerunt, nec sicut cætera occisorum cadauera, aut pro foribus neglexerunt, aut equuleo suspenderunt 15. Calend. Octob. Era DCCCXCI. Quod post sextum diem illatum & integrum quorundam solertia monachorum diuinitus nobis allatum est, dignoque officio in basilica sanctæ Eulaliæ virginis & martyris, quæ in vico Fragellæ constituta est, honorabilem meruit sepulturam. Hoc nobis ad fidem de celato est. Cæterum tu sacratissima, quæ vtiliter Ecclesiam Catholicam & viuentis conuersationis exemplo, & moriens cælo meritorum intuitus patrocinio: esto memor cultoris tui, erue me laqueis mundi, abstrahere pertur-

6 Sancta Columba 7 regule 8 tor.

Anno Domini DCCCXCI. In die Septembri 17. Sancta Eulalia hujus.

9 10 Fragellæ torum.

bacionibus sæculi, & confer post mortem requiem paradisi. Per Dominum nostrum Iesum Christum, qui viuit cum patre & Spiritu sancto, vnus & immortalis Deus, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

Pompa virgo & martyr. Cap. XI.

*Monasterii
sancti sal-
uatoris.
Pompa Mel-
laris.
Pondula
martyr.*

Citur cum ad multorum notitiam ipso die rumor consummati martyrij prædictæ virginis peruenisset, & non solum totam ciuitatem, verum etiã viciniora loca inferperet: virgo quædam venerabilis, nomine Pomposa, ex cœnobio S. Saluatoris, quod ad radicem Pinne Mellariæ constitutum est, quo dudum se cum parentibus fratribus & cognatis Christo militatura contulerat: ex quo antea beatissimus Fandila eiusdem loci sacerdos olim descenderat: mox vt illud martyrium à dicentibus comperit, alio die cita occurrit. Hæc namque virgo beata parentum, & propinquorum sanctam conuersationem, quam gerebant in Corduba (ex qua erant progeniti) cernens, confestim auidamente tali se voto assignans, cum his simul mundum spernit, labentia deserit, integritatem promittit, mansura que perenniter toto nititur conatu appetere. Quapropter parentes eius, distracto patrimonio, præfatum cœnobium confluentes in eoloco, qui ex eo quia ab antiquis congestus in illa celsiori rupe apum industria fanos, qui vsque hodie permanent, maiores nostri viderunt, Pinna Mellaria vocatus est. Ibidem autem se ad exercitium vitæ monasticæ collocantes, tradunt beatam hanc virginem inter illum suorum conuentum pulchriorem gratia sanctitatis floruisse: & quæ vltimum per ætatem gradum tenebat, hæceteris excellentiori culmine innocentie ac simplicitatis merito sublimata. Tantoque in scripturarum meditatione fortissima permanebat, vt si fieri posset, non diebus, non noctibus à lætione vacaret, nisi quarundam ingruentium tempestatum impediretur a procellis. Si quid fortè ad suam exaggeratum sentiret iniuriam, illa quæ sanctæ humilitatis gratia prominebat, cuncta patienti animo sustinebat. Instabat vigilijs, ieiunijs, & orationibus crebrius incubabat, quibus fauente Domino inuiolabiliter votum posset conseruare promissum. Plura sunt quæ de eius sanctitate referente nobis famulo Christi Felice monacho, eiusdem cœnobii Abbate, cognouimus, quæ obtentu euitandi fastidium relinquentes, ad illud, quod eam sine dubio cœlo præmisit, quam propter festinamus. Cum enim summæ sanctimonie studium gereret, seruaretque Deo fideliter, mox vt beatæ Columbæ martyrium comperit, illico interius igne conflagrata martyrij, sic admodum lætior tali nuntio recreata. Et quibus ad id posset pertingere passibus, tacito & singulari cogitamine ruminat. Et ô miram uocationem Domini, & supernæ dispositionis aditum patefactum, quo nullus prædestinatus martyrij gloria defraudatur: quo nemo cœtui sanctorum ascriptus, humana potest illaqueatione teneri. Fuerunt namque quod multo satis ante hoc tempus hæc virgo ad martyrium conuolasset, nisi quibusdam suorum impediretur repagulis, qui eam, causa seuientium persecutionis, alta seruabât custodia. Sed quid in se potest habere custodiæ conditio miserabilis: quando, sicut scriptum est, nisi Dominus custodierit, in vanum vigilant, qui humaniter se quippiam custodire arbitrantur. Etenim ipsa superueniente nocte, cõsummata in Dei laudibus nocturna vigilia, vnus è fratribus suis ceteris quiescendi gratia regredientibus ad cubile, quasi diuinitus moneretur, & certe non sine prouidentia Domini, arrepta clauis, portam monasterij inconuetus aperuit, minimoq; tatummodo clauo superposito retrussit. Ad quam illa silenter accedens, & clamorostium tesserans, vadit per tenebras noctis cœlesti lumine illustrata. Totumque illud iter vasta horridum solitudine ante lucis crepusculum transiens, clarescente mane vrbe ingressa, seseque obtutibus iudicis pietatis non disert. Ad quem sanctæ fidei rationem proponens, varemque impudicum simplici exhortatione confundens, confestim ille gladio trucidandam decernit, sicque ante fores palatij constituta exempto capite conseruatur 13. Calend. Octob. Era Decccxij. Cuius cadauer in flumen proicientes, quorundam mercenariorum studio in quadam fouea congestum desuper multo puluere tumulatur. Ex quo iterum, Christo fauente, post dies pene viginti, industria quorundam monachorum inde abstractum, ad prædictum beatæ virginis Eulaliæ sanctuarium reportantes, digno ibidem sacerdotum & religiosorum ministerio, ad pedes sanctæ Columbæ humatum est. Quod nihilominus diuina credimus dispensatione peractum, vt quæ se in vita

*Pompa Mel-
laris. Vnde
dicta.*

*Felix dicitur
Pila Mellari-
ensis.*

Psalmus.

*Deus
Deus, deus
deus, deus
deus, deus
deus, deus
deus, deus.*

se in vita sua tanta charitate dilexerant, morte etiam ab sepultura indulsæ manerent, regnante domino Iesu Christo in secula seculorum.

Abundius Presbyter & Martyr. Cap. XII.

EX hoc autem tempore, decem mensibus interiectis, quidam presbyter Abundius nomine, de vico Ananellos, qui est in montana Cordubensi, exortus, ibidemque sacerdotium suum peragens, *ferant*, quorundam commento, vel fraude gentilium, ad martyrium fuisse *pertrahum*. Sed ille Dei famulus cum se quadam vocatione in sacrificium verum cælinis aptari conspiceret, quo nolens ducebatur, grato animo adiit. Ac sic interrogatus à iudice, Intrepida responsione rationem fidei pandens, ultimo scelerosum dogmaristem, eiusque cultores veridicis assertionum obiectionibus incutiat. Ideoque sub celeri indignatione peremptus, canibus & bestiis deuorandus exponitur V. Idus Iulii. Era DCCCXCII.

Ananellos vici.
*Hic Letani-
m amandæ
da, ant la-
gordum:*
ferant
pertrahum
*Abund. Dic-
tante 113 de
et Iulio 11.*

Martyrium Sanctorum Amatoris, Petri, & Hludouici. Cap. XIII.

SUCCEDENTI denique tempore, quidam presbyter adolescens, nomine Amator, qui olim ex oppido Tuccitano cum genitore & fratribus suis Cordubam discendi gratia aduenarat, & Petrus monachus, ac Hludouicus contribulis noster, & frater Pauli Diaconi, cuius Martyrium liber secundus exponit, ex ciuibus Cordubensibus orti, vno se fœdere colligantes, ad prædicandam Euangelicam veritatem aptarunt, ideoque celeriter sub præcedentium professione perempti sunt. II. Calen. Maias, Era DCCCXCIII. Quorum corpora fluuiatibus immerfa gurgitibus, Deo fautore, post aliquot dies littori exponuntur, & cum penitus nullam suæ quietis sanctus sacerdos notitiam dederit, manent tamen ceteri sancti venerabiliter in præcognitis locis repositi. Nam beatus Petrus in Pinnæ Mellariensis cœnobio tumulatur, Hludouicus in vico Ialicensis prouinciæ nomine Palma, quæ Singilio flumine præsidet, digniter requiescit.

*Tuccitanum
oppidum.*
*Hludouicus
Pauli marty-
ris frater.*
*Abund. 113.
dic Aprilis
10.*

*Palmæstini.
enque Cordubæ
Iulii, Iulij
monia.*
*Palma oppi-
dum.*

De Witensido Martyre. Cap. XIV.

EA tempestate Witensidus quidam vir ætate iam plenus, ex prouincia Egabrensi, qui nescio ob quam persequutionem dudum fidei sanctæ lapsum incurrat, dum ad exercitum nuper indepti cultus adhortaretur, abnegat se eiusmodi sacrilegio manere infectum: quod vel carnis infirmitate, vel circumuentione diaboli, subito sibi susceptum est: Illo momento cum talia faceretur, sub celeri indignatione peremptus est, Era qua supra.

Egabrensi.

*Abund. Dic-
tante 117.*

Helie presbyteri, Pauli, & Isidori monachorum Martyrum. Cap. XV.

PRÆTEREA Helias presbyter iam senex ex prouincia Lusitania, cum Paulo & Isidoro monachis adhuc iuuenili ætate florentibus, sub priorum professione perempti sunt XV. Calen. Maii, Era DCCCXCIV. Quorum corpora patibulis eleuata, post multos dies Batice sinu conduntur.

*Præterea
Lusitanie
Abund. Dic-
tante 118
et Aprilis 11.*

De Argimiro Monacho, & Martyre. Cap. XVI.

INDE præterea Argimirus quidam Confessor vir nobilis & ætate iam plenus ex oppido Egabrensi cognationem ducebat, & quodam tempore Cordubæ patriciæ Censor à rege præfectus extirerit, cum se motus ab administratione iudicii, ouium cœnobii incoheret quierus, quorundam ethnicorum dolo vel odio circumuentus, accusatur coram iudice de substantio vasis sui, & exprobarur de professione diuinitatis filii Dei, quodque istu omnipotentem nullum alium faceretur, & illum vanitatis aulicæ, ducemque asserat perditorum. Continuo Dei seruus sub grandi & ferocissimo iudicis motu coniectus ergastulæ, artibus coarctatur. Quem coram se post aliquot dies iubens adillere, dum suis adhortationibus & lenociniis quoddam verborum, profano ritui mancipare studet, nec prauales: pertinacem in sancto proposito mulcum Christi equileo viuentem impotuit, enseque transfossus peremit IV. Calendas Iulias, Era DCCCXCIV. Cuius corpus cum post multos dies ex præcepto iudicis de patibulo deponeretur, cuiusdam religiosi solertia sancti Acicli basilicæ deponatur, ac argeno sacerdotum ministerio propere tumulum prædicti Martyris, & sancti Perfecti humatus est.

Egabrensi.
*Corduba pa-
tricia*
*Confessor mo-
nachus.*
*Fossus, sine
causa quædam
aut inuentione
quædam
aut inuentione
quædam
verborum.*
*Abund. Dic-
tante 119
et Iulio 11.
Sancti Acicli
sive basilicæ,
Sancti Per-
fecti mon-
strum.*

*Adulphi
& Ioannis
Martyrum.
Causa ferens
memoria est.*

EA tempestate virgo quædam nobilis, nomine Aurea, sanctorum Adulphi, & Ioannis Martyrum, de quibus in præcedentibus memorauimus, soror, quæ a tempore collisionis eorum deuotionis præmio fungebatur, cum reuelatis sacre religionis studiis in cœnobio Cuteslarienti, quod antiquitus sanctæ & gloriose virginis Mariæ nomini dedicatum est, cōmaneret per annos ferme triginta, & amplius, cunctis fidei suæ notitiam donans, nec vllis adumbrata pauoribus, cunuerlationem Christianissimi sui patulo gerebat congressu. Er quia erat stemmatis ortu præcincta, grandique fastu Arabicæ traducis exornabatur, nullus exterorum virginis fidem incurfare audebat, donec quidam suorum ex prouincia Hispalensi, vnde genus trahiebat, diuinitus vrar-
bitror concitati, quo iam debita ante mundi constitutionem virgini corona martyrii pararetur, & præstantius in cælestibus de cōsummato lataretur triumpho, causa explo-
randi ad se perlari rumoris fidem, ac propositum virginis venientes, callide contribu-
lam suam gratia hospitandi sese inuicere mentiuntur. Quam non solum Christianam, verum etiam sacre deuotionis insignitam stigmati contruener, cōfessionem de ea iudi-
ci referunt quæstionem. Qui & ipse iure natiuitatis eidem virgini concretis adhære-
bat propius. Tali ergo stimulatus relatione, suis eam assistere iubens obtutibus, quare se tam nobiliter auctam famulatu fidei Christianæ degentem reddiderit, vilique propo-
sito tam præcelsti generis infecerit insulam clementi admodum exhortatu compellat. Sed poteris (inquit) quam prope toris absolui pædoribus, debitamq; interpolat-
or ginis recipere claritatem, si tuigerens consultum fidei nostræ culibus intimis te vo-
tis admittendum elegeris, summisq; nobis affectibus parens, quod sequimur sequaris, & quo ducimur ire contenderis. Si verò & contemptos nos, & etiam quæ colimus ab-
ro gaueris, & illos quos hætenus amulara es, intuitu fidei sectare decreueris: post varia diræ crucis Iohis tormenta, post multiplicium dolorum immensa supplicia, quæ merito tanti criminis rea rependens, postremò turpissimæ mortis supplicium incur-
ser. Ferunt eodem momento virginem sub iudicis obiurgatione cessisse, & omne sibi im-
peratum libenter exequendum polliceri. Et quia melius de rebus non expertis silen-
dum est, quæ procaciter incognita ventilare, cuius rei obtentu hæc ipsa negatio Mar-
tyrem futurum subreperit, vtrum: formidine carnis, an causa disponendi rem familia-
rem, incompertus testificare non audeo, nisi forte ex subsequutis euentibus, quibus
postmodum obstinenter in professione perdurans, promerita adepta est laureâ, vr se
cōiectura arbitratu humani habet, carnis illam infirmitate non subcubuisse credam.

*Aurea fidei
arrogat.*

*Aurea peni-
tentia.*

Igitur post auditam iudex oris eius professionem, qua iuxta omnes ritus legis suæ dege-
re sponderat: illico abeundi, quocumq; vult, sibi met liberrate collata, è vestigio domum regreditur. Ac sicut prius militans Christo nullatenus à proposito sanctæ fidei desuevit, nec à fidelium contubernio se passa est disgregari, quin potius illorum perse-
pe fecitibus confersens, quos pietatis religio perlustrabat, condignis fletibus affectuq;
interno lapsum linguæ deplorans, spei suæ veram fiduciam ad redemptoris alligat in-
dulgentiam, si forte reatu præuocationis obnoxiam famulam non repellat, qui adu-
teram ab exitio lapidationis eripiens, Petrum à maris fluctibus incubanem Ape soli-
candum functurum primatu recepat, furemq; patricidio coinquinatum suo comitatu pa-
radisum lustraturus admittit. Nec obesse fidebat prælargæ, & incomparabili Domini
pietati inutilis famulæ momentaneum crimen, apud quem multimoda miseratio, &
redemptio copiosa & exuberans, præuenit grætiæ dono indignus, & quibus strenui la-
boris stipendia nulla suppeditant, cōsulta pietate iustificat. Auger præterea virgo san-
cta compunctionem, studium lamentationis multiplicat, votis vota cōgeminat, & du-
plicato more ætate affectuq; mentē perurgens, ne sup̄ emo examine aut de seclere cōde-
mnata, æterno mancipetur supplicio, aut à consortio fratrum suorum Adulphi scilicet,
& Ioannis Martyrum beatorum congruis meritorum repagulis detrudatur, felicibus
votis adnititur.

*Recidit val
redidit.*

Exim clari intrepidique processu frequenter Ecclesiæ adiens, iam iamq; in virtu-
te Domini roborata, rertenis abstrata contagis: & cælesti curiæ anhelata scribenda: si
fortè cuiusquam recidit uel contestationis euentu in ius denuo mitteretur. Sed hæc
callidis veterator non leuiter ferens, cum fideliori conciliari nuper elapsam,
eratori suo nunc quàm antea militare intelligit, nec in aliquo penitus profuisse cir-
conventionis suæ præstigium conuictur, quin iniecto stupore nescio cuius habitu-
dis transuerfam virginis linguâ à professione veritatis leuiter & persuctorie cōtestaue-
rat ore, non corde fuisse sublatam aduertens: hæud dubie condignis de extenua-
to cursu

to cursu conqueritur dicens. Hæc celebs pridem meliabilis fortuito honorans, modo cor eius præcinctum virtute superna, grandi obiectu à meis disparatur illecebris. Et iccirco quendam in persequutionem Beatæ Virginis, pruritans denuò, ad perquirendam tyronem fidei suæ compulit.

Nonnulli interea gentilium eius explorantes conversationem, nihilominus iuxta priorem habitum Christi famulam reperientes, illico de ea coram iudice questum deponunt, crimen asserunt, doloque prætendunt, & vt tanti abusus presumptioni vindex occurrat, talesque ausus legali auctoritate percellat, peruersis linguis contendunt. Qui protinus vehemēti ira comotus, ferocium truculento satellitum ministerio suis

*Aurea iterum
accusatur.*

10 eam attrahere conspectibus iubens, illico exhibitam de contemptu super adepti cultus redarguit, de neglectu promissi comminatur propositi, & cur tanti iuri decretum non reuerita sit horroisonis percontatur clamoribus. Tum virgo, quæ se nouerat ad tale iam diuinitus electam certamen, vt erat prudentioribus diserta facundis, sancto iam perlustrata respectu, iudici refert. Nunquam à Christo Deo meo separata sum, nunquam à religione pietatis eius discessi: nunquam profanationibus vestris vel ad momentum inhæsi, licet dudum coram te, lapsu quoddam sermonis, lingua succubuerit. Erat autem cor meum fiduciam habens in Domino, qui me suatum promissionum introrsus adminiculis erigebat dicens, Qui credit in me, etiam si mortuus

Joann. ii.

10 tamen sanctæ credulitatis renore cor præmunire gerebam. Nam statim quò à te digressa sum, & votis & affectibus lachrymosis, quem ab infantia mea didiceram cultum exercui, fidem seruauit, propositum gessi. Restat ergo iam nunc, vt secundum profanationis vestræ ritum, aut gladio vindice puniat, aut si inultum præterire factum huiusmodi potest, de reliquo tota me libertate ad cohzrendum Christo domino prætermittite. Tunc immanissimus arbiter virginis assertione succensus facturus de ea regi relationem ergastulis mancipauit, ingentique vinculorum onere coarctauit. Quam alio die per decretum principis gladio trucidans, confestim exanime corpus eius cuiusdam homicidæ patibulo, qui ante paucos dies affixus fuerat capite deorsum suspendi præcepit: cuius beatum cadaver cum cæteris furum membris, qui

*Aurea ingli-
scatur.*

30 tunc ob flagitium interempti sunt Bæticis immersum gurgitibus nullum hæcenus comparandi vestigium præbuit. Christus autem Deus, & Dominus noster qui est adiutor bellantium, & Martyrum coronator, qui dat lassis virtutem, se quoque requiritendi affectum insinuans, prouidam pulsandi ianiam misericordie suæ confert, intentionem, multimodo rerum effectu secundum placitam sibi dispensationem præ-

scitam, & prædestinatam ante mundi principium, ad coronam Martyrii

famulam suam in pace suscepit. Cui est honor & gloria, virtus, &

potestas in secula seculorum. Amen. Coronata est hæc

virgo XIV. Calendas Augusti, Era qua supra:

*Aurea De-
monstrat
in Julii 191*

FINIS LIBRI TERTII

Caput primum.

Militaribus *vescebantur*.] In Sancto Martyre de his Christianis nobilibus Sarraceni regis tytonibus iam dictum est.

Caput quartum.

Et quia vindique.] Rasis Omarum Hakanis filium contra hunc Mahometum regem rebellasse scribit, ipsumque ab regis exercitu in prælio intetemptum. Vixit deinceps, eodem authore, quietus in regno. Rudericus, Toletanus aduersum regem insurrexisset, in Arabum historia scriptum. Victi sunt, & magna strage deleti Toletani, cum rege Ordonio, qui suppetias eis ferebat. Crediderim Omarum Toletanorum ducem fuisse.

Casum, & fugatum.] Ego diuo Eulogio magis crediderim, quam Rasi, qui omnia ei pacata & prospera vbiq; euenisse commemorat. Quamquam cum primo prælio fufus eius exercitus fuisset: potuit deinde & ipse vincere, & rebelles domare.

Caput quintum.

Lunaremq; præmiorum.] Stipendium intelligo, quod singulis mensibus militibus persoluebatur. Ego non solui stipendia per omnes anni menses intelligerem maxime quibus domi milites agerent: cum iam prius ipsis annonis demeritas dicit Eulogius.

Chirographa exigendi] Hoc est, vt tributis per chirographa exigendis præficerentur. De chirographo vide Docum. Mart. pag. 91. ad finem.

Caput septimum.

Ex urbe Accitana.] Vrbs hæc nunc Guadix in Granatæ regno vocatur. Nec est huius loci causas, & testimonia asserre, quæ in Hispaniæ antiquitatibus cõgessimus, vt eadem esse Gaudixen sem vrber, & Accitanam Romanorum olim coloniã probaremus.

Se Tabanensi.] De hoc monasterio, de isto etiã altero sancti Saluatoris, superius crebra fuit mentio. Pinnæ Mellariæ retro quoq; meminis, sed suus adhuc erit locus de illa dicendi capite. XII.

Fortissimam verò abletam.] Diem & annum hic prætermisit Eulogius. Ex V suardo, Adone, & Equilino Idus Iunii fuere, hoc est tertius decimus eius mensis. Et siquidem die insequenti Anastasius est passus, vt proximo capite scribitur: planum etiã ex Eulogio sit, tertio decimo Iunii factum Fandilam fuisse trucidarum.

Caput octauum.

Quem sequens alio die.] Insequentem nullo interiecto die, hoc est crastinum intelligi debere, die cædis sancti Fandilæ indicatur.

Specto mysterio.] Diaconii ordinis, cuius est præsertim, vt vocabulum ipsum Græcis sonat, in Ecclesia ministrare.

In cenibus egerat.] Locus, quantum ego capere possum est corruptus. Nam quæ cenibus vocabulum quid significet reperio: neq; tamen quo pacto emendare possim, succurrit. Et in veteri ita plane fuit scriptum. Nisi forte quis legendum credere scenicus per S. & tabernacula vellet intelligi, vnde & Scenicz Arabes dicuntur.

Natione Getulus.] Getulia Africae pars est. Hinc autem opinio illa ortum habuit, vt ex Sarracenorum progenie editum hunc diuum ctedatur. Potuit profecto ex parentibus Christianis nasci. Erant enim in Africa, tametsi ab Sarracenis occupata, Christiani, quemadmodum in Hispania Mocarabes.

In asturiis deuolutus.] Hinc quidam hunc nomine & re ipsa Felicem Martyrem in Asturiis passum scripsere.

In horam nonam.] Computatio est Romanorum, in sacris etiam Euangelis vñtata. Huius autem sancti Martyris festum nonnullæ Hispaniæ Ecclesiæ celebrant totumq; hoc de Dignæ virginis infomnio iisdem penè verbis in lectionibus referunt. Vnde constat diui Eulogii libros legisse, quicunq; ei festiuitati historiam comparauerunt. Et nos etiam quædam in libro de sanctis Martyribus Iusto & Pastore scripsimus: sed cum nōdum diui Eulogii scripta vidissemus.

Nolite me Dignam.] Vera humilitas ex sui cognitione deiecta, in cœlum tamen usq; ad Dei cognitionē erigitur. Multa sunt autem, quæ perfectam nobis nostri cognitionē præstare possint. Sed illud vnum est, quod ad eam ipsam me sæpe perducit. Nunquam me totum mihi plenè cognoscendum offerro: introspicere me vñdiquā omni ex parte non sustineo: & aliquid incomperitū reliquisse, ne ipsum misere fallens, penè exultor. Hoc, qualis sim, demum mihi ostendit. Hic miserabilis pudor me conspiciendi, me met ipsum mihi plenè conspicuum facit. Hoc ipsum olim miseriam nostram deplorantes, hoc Epigrammate complexi sumus.

Accitana
Gaudixen.Rasis
sententia.Ego Eulogio
pro Eulogio
scenico, quasi
nova dedica-
tione legisti,
cyprianus sup.
in sententia
nasticum vi-
tam.

10

10

30

40

50

55

*Si quando interno me totum lumine lustrem,
Vestigiaque animum cernere me cupiam:
Conscia mens qualem sit me offensa, veretur,
Aque mei partem subtrahit illa mihi.
Cum delusa tamen me me oculasse putabat:
At miserum tunc me plenus aspicio.*

In cōmune autem ad sui cognitionem mentem etiam tetraſticho olim excitauimus, ex illa Sponſi in canticis adhortatione: Nisi te noueris, o pulcherima mulierum: egredere post vestibigia gregum tuorum, pascere hædos tuos.

Santi, 1.

*Tu nisi te agnoscas (mens o pulcherima rerum)
Quas toto pulchras condidit orbe Deus,
Pro desiderio, quod teſe ad ſidera tollet,
Turpi terrarum ſollicitabit amor.*

Caput nonum.

Quorum cadavera.) In ſancti Zoyli, apud Cartionē nobile oppidū, monaſterio ordinis ſancti Benediſti corpus ſancti Martyris Felicis Cōplutenſis in argentea theca ſeruat, & magna religione colitur. Eo fuit cum Sancti etiam Zoyli corpore translatus, quod in vetuſtis cœnobii monumentis, quæ ego ibidem legi, traditur. Et tamē hic videmus eius cadaver per ignem & aquam fuiſſe diſſipatum. Potuit tamen pia Chriſtianorum diligētia oſſa non penitus incendio conſumpta, de flumine extrahere. Id vtiq; fuit facile cum igne deſſicata ſupernarent.

Santi Zoyli
monaſterio.

Caput decimum.

Cum viro ſuo Iheremia.) Libro 2. cap. 4. apertè oſtendimus hunc eundem eſſe Hieremiam, qui Martyr eo capite ſcribitur. Vide quæ ibi apoſuiſimus.

Huius propoſiti verna.) Hoc eſt: cupiebat relictis parentibus in monaſterium Hieremix transmigrare, & tanquam vernacula ancilla ei adhiereſcere.

Per ſubſtū mitta.) Intextum ex ſparto ſeu iunco ſtramentum. Idē apud Ouidium in faſtis, *Scorpea mitta.*

Theuriam.) Græcum eſt vocabulum: qua ſi tu dicas contemplationem.

Sancti Cipriani.) Et hæc baſilica intra urbem fuit.

Foro conſtituentes.) Maniſteſtum hinc eſt forum ante fores palatii exiſſiſſe: vt id plateæ fuerit, quod arcis muris obſcriptū, ante tamē quam ipſam arcem ingrediamur, cū fluminis proſpectu expanditur. Aut illud fortè vacui ſoli, quod inter turrim, quam Leonū vocant, & Episcopalis domus hortos interiacet, forum fuit. Sed illud alterum vero propius eſt.

Turris Leonis.

Cum ſumma reuerentia.) Intellige ſanctam Martyrem cum ſumma grauitate & modesta vultus conſtancia ad Martyrium vadentem, miniſtros & carniſices traxiſſe. In quibus quæ potuit eſſe reuerentia?

Norſe prius.) Tanquam quæ ſummum in morte pro Chriſti fide obeunda beneficiū eſſe intelligeret, etiam carniſice, quanquam immerenti, aliquid eidem largiendo, voluit gratificari. Hoc innuit: nec tamen quid ei dederit explicuit.

Sanſta Eulalia.) Duas habuit olim Hiſpania hoc nomine Martyres, Emeretenſem alteram, alteram Barcinonenſem. Neq; enim audie ndi ſunt, qui vnā ex vtriſq; facere voluerunt. Contra quos in noſtra hiſtoria ſuſce diſputauimus. Neq; tamen virius fuerit baſilica, indicauit. Neq; de oppidulo Fragellas habeo, quod dicam.

Eulalia duo.

Caterum tu ſacraſiſſima.) Quemadmodum ſanctæ huius Martyris vitam, & eandem copioſius, atq; etiam ſacundius diuus Eulogius perſcripſerat, ita etiam pia prece hic in ſine voluit ipſam compellare. Et vtroq; quidem fuit virgo digniſſima. Vt enim eius vita eximiis ſanctitatis exemplis plena, conſtantiāq; in morte admiranda, maiorem hiſtorię ſeriem, præſtantioriſq; ſtyli ſplendorem promerebantur: ita quoq; ingentem in cælis dignitatē adepta, præcētiū & maius ſuis ferre patrocinium apud Deum poterat, quod auidē deberet expoſci. Et hæc proſectō inſignis vitæ mortiq; in hac virgine præſentia, hæc digna eius inuocatio, cui principiū iam hinc fecerat Eulogius: faciunt vt credam, hanc noſtram Cordubenſem Columbam, non illam alteram ex Sennonibus Gallicanam, eſſe, quam tanto opere vbiq; inſigni cum religione Hiſpania tota concelebrat. Et ſunt præterea plures etiam aliæ cauſæ quæ me permoueant, cum nulla ſit, quæ contrariū poſſit perſuadere. Quæ enim, rogo, cauſa nos potuit incitare, vt Gallicanā Martyrem longè ex Senonibus, hoc eſt ex remotiſſima Gallia, quantum ad Hiſpaniam pertinet, regione ſolummodo audita, tanto cum cultu veneremur? Celebritas cre-

Santi Cipriani
monaſterio. In
ſumma, in
ſumma cella
vita.

do Martyri ei⁹, cui⁹ martyrologia vno penè verbo meminerint, Eulgius paucula scripserit: cum breuaria nostrata minime in lectionib⁹, aut in die festiuitatis eius cõcordent. Fuit profectò Sædonica Columba virgo sanctissima, Martyr strenua: sed ipsa in cælis resedens, inde nos nunc libenter audiens, optat nos veritate inuenire, & cõfirmare: & illũ legitimũ cultũ, qui vt ab Hispanis Hispani Diuæ debetur, eidẽ adferere. Is verò cultus tantus est, & tanto opere insignis, ac penè singularis, vt non alienigenæ, sed alumnæ tributus debeat videri. Delubra sunt in agris per Hispania quã plurima, Sanctæ Colũbæ nomine sacrata, quæ populorũ eximia veneratione statis diebus solenni ritu frequantur. Parentes, deuotione in hanc diuã permoti, eius nomẽ filias imponũ. Bursensis Ecclesia inter dignitates, vt dicũt, habet sanctæ Columbe Abbate. Habet eodẽ nomine & honore primariæ dignitatis sacerdotẽ Ecclesiæ Segõcinæ. Sacellũ quoq; huius diuæ ibidẽ in summo templo est structura nobile, cultu eximiũ, & prouentib⁹ insigniter locuples. Quanquã vtrobiq; corrupto iam nomine Sancta Coloma, non Colũba vocetur. Hæc tanta veneratio, tam varius cultus religionis, plurimorũ tot signis testata deuotio, tot testimonis declarata, & tam pia animorũ propensio semper exaudivit: cur externæ, & non patriæ, cur alienigenæ, & non ciui, cur peregrinæ, & non domesticæ & penè tutelati diui tribueretur? Indigenã habeam⁹, quæretemus externam? Propria aderat, alienã aduocaremus? Nostratẽ profectò nos colimus, Hispanã Martyrẽ veneramus, & vernaculũ in ea, iureq; quodã cõmunis patriæ nobis debitũ patrociniũ merito exquirimus legitima religione. Sed dies, inquis, quo sanctæ Colũbæ festiuitas in Hispania celebratur, Decẽbris nimirũ vltimus, sanctæ Colũbæ Senonenis est natalitius, non Cordubẽs, quæ si coleretur, 17. Sept. debuit occupare. Dicam equidẽ q. sentio. Primũ variant hic breuaria. Segõcinũ nanq; 8. Ianua. die, Caurienfẽ 3. April. sanctã Columbã habent. Sed ego credo, cum sanctã Columbã Cordubensẽ nostratũ aliqui celebrare vellent, nec diẽ, quo passa Martyriũ, scirent, & vlt. Decemb. Colũbã coli cernerent: Cordubensẽ arbitrati, eum diẽ ei sine discrimine attribuerũ. At lectiones Senonenfis martyriũ referunt. Nimirũ quemadmodũ dies natalitius nostratis diuæ erat incognitus, ita etiã vita & passio, quæ non passim in diui Eulogiĩ libris legebatur. Inde q. ad manum erat, nomenq; idem veluti propriũ dabat, arripuerunt. Hoc ipsũ in sancta Marina nostrati, hoc est Gallicienf, factũ videmus. Nihil erat proprium, quod legerent, diuæ Margaritæ historiam ex parte ei accommodarunt. Hæc habui, quæ de nostræ huius sanctæ Columbe cultu dicerem: liberum interim iudiciũ eis relinquens, qui aliter sentire maluerint.

Caput vndecimũ.

Alia die cita occurrũ.) Hinc planè deprehendimus, cum alium diem, vt capite nono Eulgius nominat, crastinum debere intelligi.

Hæc nanq; sacra virgo.) Hæc omnia vsq; ad studia & sacra scripturarum meditationẽ tanto opere in veteri exemplari fuere corrupta: vt nullus penè sensus eliceretur. Nos quoq; modo potuimus emendauimus, vnum atq; alterũ verbũ superaddentes.

Qui vsq; hodie permanent.) Permanent etiam vsq; in hoc tempus, in quo hæc scribitur. Neq; enim dubiũ est, quin deo sublimiore colle & rupe diuus Eulgius inrelligat, quæ quarto ab vrbe milliario in vicinorũ montium vertice supereminet, supra nobilẽ fundũ, qui dicitur el Albayda. Saxum ipsum Sancti Mirandæ rupes appellatur. Ibi apes in petræ foraminibus quotannis mellificant. Ad culminis eius radices fons dimagnat per magnus, qui vicinos hortos citiorum omnis generis arboribus confusus rigat. Situs est monasterio admodũ opportunus, & vestigia ædificiorũ cum ruinis, non vno loco apparent. Meminisse autem oportet cap. 8. diuũ Eulgiũ hoc monasteriũ haud paucul ab vrbe cõstituisse. Ideo hanc rupẽ ipsũ signare credendũ est. Alioquin insignẽ locũ ad Guadiati fluminis ripas intelligere potuim⁹, q. ab apũ per rupes mella cõficiũt multitudine, Apatia vulgo nõinatur. Sed locus a o. ferme ab Corduba distat milliario. 10

Molle humilitatis.) Libenter hac voce cum Liuiũ vitur.

Vassa horridum solitudinis.) Et cõfragofo etiam per cliuus & saxa itinere præruptum.

Sicq; ante fores palatii.) Vides iterum, siq; ad arcem ipsam extitisse.

Era DCCCXCII.) Ita apertè fuit in vetusto codice, sed describentis vitio manifestò. Siquidem sanctæ Columbe Martyrium Pompolam eodem ipso die concitauit. Et capite etiam sequenti scriptoris lapsus planè conuincitur.

Caput duodecimũ.

Decem mensibus interiectis.) Annus insequens iam nunc denotatur. Is fuit 854.

Ananellus.) Frustra, quid de hoc viculo dicere possim, inquiram.

V. Id. Iulij.) Is est dies eius mensis vndecimus. Perendie celebratur huius Martyris

Refutatur
obuolans.

Albayda.
Rupes Sancti
de Miranda.

Graduum
fontem.

festum: quia nimirum superiores dies aliis erant sanctorum festiuitatibus impediti. Vsuardi martyrologium anteuertit, & Iulii octauo reposuit.

Caput decimum tertium.

Ex Tuccitano oppido.) De hoc oppido retro dictum iam est.

Hispanomense.) Asperationē habuit semper in exēplari hoc nomē. Et ita ex diplomatis. Imperatorū, qui hoc nomine fuere, scribit semper F. Onuphrius Panuinius in Cefarib^{us}.

Italicensis prouincie.) Longum esset referre, quibus rationibus probari possit, Italiam urbem eo ipso olim situ extitisse, qui nunc cum magnis ruinis Hispalis vetus appellatur, & ex aduerso penē ei vrbis trans flumen opponitur. In nōstris Hispaniæ antiquitatibus, quicquid ad id ipsum inuenire potuimus, concessimus.

Palma.) Retinet hoc ipsum nomē id oppidū, quod Comitatus caput, & temporū est admodum celebre. Illud etiam ad celebritatem & singularem in primis amōnitatē habet insigne, q̄ inter amniū est. Singuli fluuii Bærim ab altero eius oppidi lare intrante. Distat a Corduba milliaribus triginta duobus. Palmā autē prouincie Italicensis, hoc est diuēccis, facile intellige. Nam Episcopus eo tempore quemadmodū superioribus retro seculis habebat. Sic capite sequenti Egabrensem diocēsim prouinciam appellat.

Caput decimum quartum.

Egabrensis.) Egas Græce capra dicitur. Latini olim Græcū huius vrbis nomen retinebant. Nam quō loco Plin. lib. 3. c. 1. oppida Cordubæ viciniora cōmemorat, pro Bæbro emendatiorēs cōdices, antiquis adiuuantibus exemplaribus, Egabro habent. Nos Hispani Græcū vocabulū interpretati, Cabra nunc id oppidū nominant. Penē namq; manifesti, testimoniis in præfatio de Hispaniæ antiquitatibus opere ostendimus, Egabrum priscum, id ipsum, q̄ nunc Cabra est, oppidū fuisse. Distat a Corduba milliarib^{us} 36.

Insigne est oppidū, q̄ Comitatus nomen & titulū præbeat, q̄ situs amōnitatē præcellat, q̄ celebritatissimā illā voraginē propē habeat, quam nos Simam appellamus: q̄ inter reliqua & rupes hians, nullū vulgo fundū habere creditur. Itaq; in proverbii iam abiit. Montes huius oppido vicinos Ralis florū & odoris causa magnopere celebrat. Et ea sua uolētia hodie quoq; iucundissima verno tempore perfentitur. Episcopus olim habuit.

Caput decimum quintum.

XV. Cal.) Is est dies Aprilis 17. quo eodem eorum meminit Vsuardus: apud quem Helixus, non Helixus legitur. Adonis martyrologiū eodē die habet: item Romanū nup ab Maurolico exauctū. Meminit etiam libri vndecimi vltimo capite Equilinus.

Caput decimum sextum.

Confessor vir nobilis.) Apparet Argimirū, publicē aliquādo ante martyrii tēpus Christianā fidē, & Mahometi pseudoprophetę falsitatē professū fuisse: vnde cōfessoris nomen & gloriā iam retulerat. Nam cōfessores, vt notum est, nomine à primævis nascentis Ecclesiæ temporibus vsq; dicebantur, qui ita sese apud iudices gessissent, nec tamen mortem subissent, quam uis supplicii essent grauibus affecti.

Confir.) Qui fuerit apud Arabes hic magistratus, ignotamus. Vmbra aliquā saltem Romanæ ciuitatis fortē habuit, ex ciuium censu: vnde hoc ei nomen potuit diuus Eulogius accommodare. Iudicē apparet fuisse ex eodem cap. cum semotus Argimirus ab administratione iudicii deatur. Tum etiam ex præfat. lib. 1.

Caput decimum septimum.

Senlarum Adulphi.) Artemiz igitur, de qua libro secundo capite octauo, filia.

Per annos fere triginta.) Probē omnia consonant. Initio enim regni Habbad rāghmanis passus Adulsum & Ioannem retulerat, & nunc post eorum Martyrium consecrasse deo Auream in monasterio memorat.

Insignis, & signate.) De stigmati metaphora iam diximus libri primi capite primo: Erat autem sacrare virginum insigne, vt alibi etiam diximus, velum capitis, aut nigrū, aut rubeum, vt ex conciliis Toletanis constat. Nigrum nunc gestant: tristitiam videlicet de morte domini nostri Iesu Christi testantes. Ruber color sanguinis etiam eius pretiosissimi, quo redempti sumus, memoriam potuit respicere.

Non experti.) In veteri expertis tantum modo fuit: sed descriptoris haud dubie vitio. Cum sensui apertē refragaretur. Ideo nos negationem adiecimus.

Prætermittit.) Conniuendo finito:

XIV. Cal. Aug.) Iulii dies 21. anni 856, in quem vsq; diem diuus Eulogius produxit historiam. Eam videtur postea continuasse, cum in Apologetico sanctos Martyres Salomonem & Rudericiū adiecit, qui anno insequenti quinquagesimo septimo mense Martio passi fuere. Inde totis duobus annis, quos diuus Eulogius superuixit, nullum Martyrem fuisse crediderim. Neq; enim scribere de his prætermisisset.

FINIS SCHOLIORVM LIBRI TERTII:

ARGVMENTVM OPERIS SEQVENTIS.

DECREVERAT diuus Eulogius in hoc opere vitam & Martyrum sanctorum Ruderici & Salomonis tantummodo scribere. Id enim initio iam indicat, & tandem in fine operis apparet. Verum quia instabant ad huc pusillanimes quidam Christiani, qui propter imbecilles zelo quodam, sed non secundum scientiam, commoti, martyribus vitro sese iudiciibus passionis causa offerentibus detrahebant: iterum aduersus eos hoc opere insurgit, tanquam non satis haberet in primo libro contra hos valide pugnassee. Tractat autem locos quosdam ex his quibus iam responderat, & denuo alia refutat argumenta. Erat autem misere corruptum exemplar, lassato nimirum iam descriptore, & negligentius omnia excipiente. Hinc fuit hic multo magis in emendando sudandum. Neque tamen nobis permisimus, nisi vnum aut alterum verbum addere, permutare, transponere. Diximus autem iam, authorem indiculi luminosi id opus in defensionem Martyrum scripisse iisdem rationibus dilutis.

*Titulus hic
fuit in vetustis*

IN NOMINE DOMINI INCIPIT LIBER APOLO-
geticus Sanctorum Martyrum Eulogij Presbyteri.
PROLOCVS.

DVM Studio promendi Martyrum gesta operis huius breuitatem extruere intentarem, meumque exilem in indagatione prælitorum Sanctorum stylum immitterem: confestim oblatrantium stolidorum opiniones recolens, qui proprium de eo pro capiti scientiæ ferentes iudicium, non ut prioribus, his quoque reuerentiam Martyribus exhibendam esse decernunt: nifus sum in exordio operis aduersus eos respondere. Quo contigit, vt in vigore Apologetici gestorum pertransiret materies. Et licet suprema pars Commentarii Martyrum gestet agonem: & qualiter trophæis victoriarum, milites Dei, claruerint penultima series libelli exponat, pro eo tamen quod in principio delatorum maledictis occurrit, potius Apologeticus sanctorum, quam gesta solummodo Martyrum appellare decreui: vt totum pro parte designans, mox limen lectionis recessum aperiret voluminis, ne pro toto nominans partem, in aliud, quod non existimaret, prudens lector impingeret, foretque tunc facilis detrahehdi in sensus occasio, dum aliud nomen, aliud proderet volumen. Percurrant ergo lectores mei simpliciter, quod fidelis deuotio nostra in defensione Martyrum pio redemptori dicauit: nec ritu belluino laborem nostrum maliuola intentione subsannent, quoniam scriptum est: Omnis detractor eradicabitur. Licet enim opus nostrum reprehensionibus dignum sit, Deo tamen, non inuidis, arguendi nos manet iudicium: cui cum velle suppetit indulgendi, protinus subest facilitas exequendi.

Incipit textus Opusculi.

*Ex hoc etiam
fuit in exem-
plari.*

GREGA beatorum certamina Martyrum feliciumque monumenta viro-
rum, qui Deo favore totius vanitatis respuentes affectu, specimen belli-
gerandi præcipuum mortalibus reliquerunt, licet à prudentioribus timoratis indagare sit congruum, & iure à iustificatis quodam privilegio
sanctimonix exponi sit ratum, non tamen abnuenda est vox peccatorum
vera promentium, quandoquidem non solum alienigenarum, vt Hietro
& Hiram consultum intenditur, dum & ab vno Moyse exposita iudicii formam custo-
dit, & ab alio Salomon in ædificatione templi industriam accipit verum etiam in ra-
tionabili animali humaniter facundiam exercitare conceditur. Quare ergo culpabilis iudicetur talia præsumens, cum in veritate dignus sit præmio benedictionis, veritate enarras? Etsi sanctitas remunerat iustum, dignumque efficit concionari sancta
sanctorum: quare non tueatur pietate peccator magnificans iustum, dum modo ad multo-
rum profectum studet patefacere victorias beatorum? quæ, si fuerint oblitteratæ silètio, nul-
lum poterunt fidelibus piæ conuersationis exhibere exemplum, vt elucubrat electorum trophæis, tam possint desides excitare ad prælium quam certantes informare, perfectionis intèdere terminum. Nam cum omnes Sancti terreno non egæt laudationis præconio, qui iam celestium exuberant muneribus præmiorum, necessario tamè eorum meritis applicatur, quicquid bonitatis suorum gratia exemplarium mortalibus operatur.

Promam igitur dominorum meorum gesta victricia, & in quantum posse cælitus mihi collatum est, in talibus rebus conatus meos expendam, quia non dubii de clementia redemptoris, non solum culparum talibus studiis remediū speramus, verum etiam eorum, quos votiuo celebramus stylo, confortium adipisci confidimus, dicente Do-

*Emend. et.
3. Reg. 5.
Nun. 22.*

inno, Qui vos diligit, me diligit: & qui vos recipit, me recipit: & qui recipit Prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet: & iterum in psalmis, Mihi autem honorificati sunt amici tui Deus.

Sed priusquam eorum exequar trophæa insignia, opere pretium resistere credidi imperitis, qui ore blasphemio horum temporum Martyribus derogantes, non esse illos consimiles prioribus Martyribus, volunt. Illa denique (aiunt) gentilitas olim simulacrorum culibus dedita, variisq; imaginum sacrilegis occupata, mulieno excoit idolorum portento subacta, & quot mundi alium mirata est species res-

rum, rotæ sibi insinuit formas Deorum: putans non alias obtineri posse temporarium commodum, ob quod suum miserabilem summis viribus expendebat conatum; nisi haberet numerosam observantiam nominum. Cuius errore decepta, crudeli persecutione resistentem, ac aduersantem sibi Christianam vexabat militiam conuictis, lacerationibus flagris, equuleis, incendiis, bestis, insectibus, ac diuersis generibus tormentorum: sperans à cultu religionis reuocari posse supplicis animas, quas spiritali confictu introfusiâ eruditatis, nouerant etiam facillimè materiales debellantur euincere pugnas. Sic hebes, dum inuidissimam fortissimorum militum virtutem admiratur, de immensis quoq; miraculorum ostensis obitupefescens, insultat: dæmoniacis deputando præstigiis, quæ cæcata mente pietatis nequibat effectum aduertere. Erantq;

ut apud plurima legimus exemplaria, beatorum occasione conuertiendi ad Christû, prodigia ipsa signorum. Nam isti tyrones, & nostrorum temporum confessores ab istu mucronis celerem tantummodo excipientes interitum, nullam furentium acerbitatem perpelli ortoium, non sub diuturnum defudatur stimulum. Præsertim cum ab hominibus Deum colentibus, & caelestia iura fatentibus compendiosa morte perempti sint. Vnde factus est, si præteritorû cuius aitionem adepti sunt criminum, quod non terat carhenarû stridor, fetri onus, squalor carceris, nec diuersa prenatalis persequetis.

Igitur hæc vana paripendentium adinuentione congrua necesse est legum auctoritate retundatur: & in quantum Dominus iuuerit, veridico assertionum ariete impellatur. Ut mens religiosorum sacratissimis imbuta oraculis, discat ex veritate nouitios, sicuti præcos venerari patronos, quos generali deuotione per mortem gloriosam ire cernit ad cœlos.

Quid enim celere militibus sanctis excidium officit, per quod ad id cui fin peruenit, quo per varia & aspera tormenta olim catalogus beatorum accessit? Aut quid interit, quo mortis genere ex hac vita mortis excedat: quando, ut scriptum est, iustus quocumq; morte præoccupatus fuerit, anima eius in refrigerio? Aut quid obest, verum per longa cruciamina, an subitaneo decedat: quando vna eademque res est, quæ utroque coronat, zelus scilicet Dei, & amor regni perpetui? An non perfecti exequutores præceptorum Christi censendi sunt, qui subitanea mortificatione accēsi, rerum oblectamenta spernentes etiam parentum, biliorum, coniugum, fratrum, cun-

ctorumque affectiones affinium ad punctum temporis abnegarunt? & quid inter vniuersa supplicia cruentius morte est? Quid terribilius, quàm micantem ante oculos cernere gladium, ceruicibus confitemium protinus illapsurum? Aut quid per longa certamina nisi mors sanctis Martyribus quæritur? Illa utiq; mors de qua Psalmista canit & dicit, Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Non enim diu patienti, sed vincenti corona promittitur. Et feliciori pertinacia beati agonis terminum præstolans, de spe salutis æternæ quodammodo magis animatur, dicente Domino: Qui perseverauit usq; in finem, hic saluus erit. Siue autem dilationibus, siue fortibus ca-

tibus passioium strenuis multibus propter Christum pugnantis propera seu tarda mors occurrat, hoc solummodo aduertendum est, si cauta fidei passionis excipiant, si propter Christum coronatorem Martyrum, ut in æternum saluentur, animas perdere anhelant, sicut scriptum est, Si quis voluerit animam suam saluam facere perdet eam, & qui perdidit animam suam propter me, in vitam æternam custodiet eam: Nam et si culpis obnoxii maneant, & ex qualibet sorte vitiarû infecti ad Martyriû veniant, nihil impedit: cum omnib; martyrali trophæo delectis ad Christi coronandi accedant. Idem enim est per multa tormenta in nomine crucifixi animâ in morte tradere, & semel vno ictu propter ipsum occumbere, qui dixit: Si quis perdidit animam suam propter me, in vitam æternam inueniet eam. Et licet scriptum sit, quod per multas tribulationes oporteat nos conscendere ad regnum: utiq; cum suppetui, sustinendû est usq; ad obitum. Sin vero celeritas persequennis intereudens, expeditiam confessoribus

Prima ad-
uer-
satione
obicit.

Alia obicit
Rhetor.

Respondet
ad-
uersario.
Berk.
Siquis. 41

Psalm. 113:

Mart. 10.

Mart. 10.

Adm. 14.

Christi intulerit mortem, & in hoc nullatenus gloria eorum mutilanda est, quia persecuerunt usque in finem.

Comparatio. Frustra ergo zelo Dei accensus ad brauium festinaret miles egregius, & castro conatu in primordiali exercitatione vires suas expenderet, si ab Imperatore emeritæ victoriæ triumphis defraudaretur, pro eo, quod in prociñctu & in ipso belli auspicio palam de tyranno obtinuit, neque eam diutina, & laboriosa consiliatone conquisiuit, aut per multimodum concertationis discursum adeptus. Illis utique laboriosis vexationibus, & non expeditæ victoriæ corona deberetur, si magis prolixitas pugnæ, quàm festinatum trophæum pensaretur. Qualitas itaque, non quantitas intentionis obseruanda est discurrentis ad præmiũ; cum quo quomodo rei desideratæ capiatur effectus; unus tamen idemque est rex æternus, pro cuius amore temporalibus se passionibus sancti omnes submitunt. Quid enim latroni Euangelico obstitit, quod fraterno cruore illitis manibus crucem ascendit? Aut qualibus inter ipsa mortis dispendia miraculis coruscavit, qui (ut ita dixerim) totius vitæ suæ metam latrocinii, rapinis, prædisque exegit? Et tamē sub vnius cōfessione momenti tanto scelere non solū eruitur, verum etiam dignus Redemptoris primus paradisi possessor habetur, dicente Domino, Hodie mecum eris in paradiso. Et si nemo maiorem habet dilectionem, quam qui animam suam pro amicis suis ponit, quanto excellentiori charitate ferendus est qui pro Deo suo decertat usque ad mortem? Nam & paterfamilias, non vna hora colonis in vineam missis æquam mercedem dispensans, non magnopere temporis curat diuersitate, quia in exercitatione laboris non expertem à priorum intentione vltimorum mercenariorum operam compensat. Multi autem erunt nouissimi primi, & primi nouissimi, & multi venient ab Oriente, & Occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno celorum.

Secunda obiectio respondens. MIRACVLORVM verò insignia deo olim inter supplicia per eosdem athletas Dei virtus mundo præstabat, vt prodigiorum virtutibus mitigaret furentum insaniam, quæ beatiorum constantiam fatigabat, vel incredulum genus ab infidelitatis errore eouerteret, qui celestium iura scripturarū obduratis præcordiis respuebat. Eratque illo tempore multoties necessarium Dei testes signis coruscare virtutum, quoniam tunc per ævum diffusum Christianismum nunc instructione verborum, nunc exercitatione scripturarum, nunc ostensione signorum; nunc etiam trophæis inclis passionum conabantur radicibus fieri firmum in cordibus credentium populorum, sicut scriptum est: Euntes per vniuersum mundum, prædicare Euangelium omni creaturæ, qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Hæc autem eos, qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia eiicient, linguis loquentur nouis, serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Illi quæ per profecti, prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmationis sequentibus signis. & iterum, Euntes prædicare dicentes, quia appropinquauit regnum celorum. Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos mundate, dæmones eiicite; gratis accepistis, gratis date. Hæc prima fidei nostræ rudimenta fuerunt, harum exercitatione virtutum, quasi lactantium paruulorum auspiciis, teneritudo eius & confora est & nutrita; vt ministerio signorum vel augeretur multitudo fidelium, vel roboraretur fides credentium, ac veluti quædam instrumenta ferramentorum fuerunt, per quæ ornamenta ex auro argentoue, torques scilicet; monilia, regumque diademata componenda, aptanda, & compingenda, formata sunt.

Miracula per fidem facta. ITAQUE gratia confirmationis Catholice fidei, in primordio sui portenta atque miracula Christo cooperante profusus esse ostensa videmus: & ideo non miracula fidem præcedunt, aut fides miraculis cedit: ad quorum efficientiam nisi per fidem non peruenitur. Sic Moyses legifer sanctus, alternatione diuini colloquii dignus, fide grandis effectus est. Sic Deo credulus Abraham iustificari promeruit, dicente scriptura, Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iusticiam, & amicus Dei appellatus est. Sic iusti ex fide viuunt, & omnes sancti per fidem regna vicerunt, operati sunt repromissiones, obtinuerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, fugauerunt aciem gladii, conualuerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello.

Ad Hebr. 11. Vides ne (ô tu quisquis ille es, qui contra asurgis) quod hæc omnia instrumenta fidei sunt, & quasi clientulo famulatu pie religioni subiecta, vt ex hoc nunc iam te in veritate credere oporteat, non prodigiis atque portentis, sed integritate fidei; & professionis constantia excellentiores fieri martyres: illudque tantummodo in eis sit admiran-

Has perditionis, & eum, qui emit eos, dominatorem aboegantes, superducent sibi celerem perditionem, & multi sequentur eorum luxurias: per quos via veritatis blasphemabitur, & in auaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur. Quibus iudicium iam olim non cessat, perditio eorum non dormitat.

Quæ omnia, sicut hæc beata apostolorum annuntiatione continet, non solum eide[m] pseudopropheta, sed & illis, qui eum reuerenter accipiunt, conuenire, multi peritissimorum mecum intelligunt, nec nos tanta de sanctis scripturis contra eum, eiusque sequipedas frustra congestisse aduertunt. Quippe quem iam vident sacræ legis præconio prædictum, ac veri magistri doceoris oraculo denotatum. Multi pseudoprophetae surgent, & seducunt multos. Nihil certè de nostra in eum exprobratione arguerent, quem tot patrum auctoritate impugnari cernerent.

Quapropter hoc in loco non mihi absurdum esse videtur, si præcedentium de eo doctorem testimonium proferam, ut quomodo eum tunc ecclesiastici viri diludicauerint, & qualiter illum fide & professione coluerint, quatuorq[ue], & qualis apud o[mn]es extiterit, melius ex eorum dictis agnoscant, qui ou[n]c cum non sano seculo legem illum adduxisse, aut Deum in veritate coluisse asseuerant.

Cum essem olim in Pampilonensi oppido positus, & apud Legeteose cæroobium demoraret, cunctis illam volumina, quæ ibi erant, gratia dignoscendi incomperita, reuoluerem: subitò in quadam parte cuiusdam opusculi hanc de o[mn]i fando vate historiam absq[ue] auctoris o[mn]ine reperi.

Exortus est namque Mahomet hæresiarches tempore Heraclii Imperatoris, anno imperii eius septimo, corrente Era DCVI. In hoc tempore Isidorus Hispalensis Episcopus in Catholico dogmate claruit, & Sisebutus Toleti regale culmen obtinuit. Ecclesia beati Euphrasii apud Iltutgi urbem super tumulum eius ædificatur. Toleti quoque beatae Leocadiæ aula miro opere, iubente prædicto principe, culmine alto extenditur. Obtinuitque prædictus Mahomet nefandus propheta priocipatum aonis decem, quibus expletis mortuus est, & sepultus in inferno. Exordia verò eius fuerunt talia. Cum esset pupillus, factus est cuiusdam viduæ subditus. Cumq[ue] in negotiis cupidus fornerator discerneret, cepit Christianorum co[m]municulis assidue interesse: & ut erat astutior tenebræ filius, cepit nonnullas collationes Christianorum memorie commendare, & inter suos brutos Arabes cunctis sapientior esse. Libidinis verò suæ succensus fomite, cum patrone sua iure barbarico in ira congressus est. Moxque erroris spiritus in speciem vulturis ei appetens, os aureum sibi ostendens, Angelum Gabrielem esse se dixit, & ut propheta appareret, impetravit. Cumq[ue] repletus esset tumore superbiz, cepit inaudita brutis animalibus prædicare, & quasi ratione quadam, ut ab idolorum cultu recederent, & Deum incorporeum in cælis adorarent, insinuaui. At mihi ete dentibus assumere iubet, & quasi nouo fidei zelo, ut aduersarios gladio trucidaret, instituit. Occulto quoque Deus iudicio (qui olim per Prophetam dixerat: Ecce ego suscitabo super vos Chaldaeos, gentem amatam & velocem, ambulatorem super latitudinem terræ, ut possideat tabernacula non sua. Cuius equi velociores lupis vespertinis, & facies eorum ut ventus utens, ad arguendos fideles, & terram in solitudinem redigendam) docere eos permisit. Primum namque fratrem Imperatoris, qui illius terræ diuionem tenebat, interimunt, & duotes de triumpho victoriz, gloriosi effecti, apud Damascum Syriæ urbem regni principium fundauerunt. Psalmos denique idem pseudopropheta in ore insensibilium animalium composuit, vultus scilicet rubræ memoriam faciens. Araneæ quoque muscipulæ ad capiendas muscas historiam texuit. Vp[er]æ præterea & ranæ cantus quosdam composuit: ut fortior vnus ex eius ore eructaret: garrulitas verò alterius in eius labiis non desineret. Alios quoque ad coodimentum sui erroris in honorem Ioseph, Zachariæ, siue etiam genetricis Domini Mariæ stylo suo digessit. Cumq[ue] in tanto varicio[i] sui errore duraret, uxorem vicini sui numine Zeid coeupuiuit, & suæ libidini subiugauit. Quod scelus maritus eius sentiens, exhorruit, eamq[ue] propheta suo, cui contradicere non valebat, permisit. Ille verò quasi ex voce Dominica in lege sua illud auodauit, dicens. Cumque mulier illa displicuit in oculis Zeid, & eam repudiasset, sociauimus eam propheta nostro in conjugium, quod cæteris io exemplum, & posteris fidelibus id agere cupientibus, non sit in peccatum. Post cuius tanti sceleris factum mors animæ, & corporis illius simul appropinquauit. At ille interitum sibi met immicere persentitens, quia propria virtute se resurrecturum nullo modo sciebat, per Angelum Gabrielem, qui ei in specie vulturis apparere (ut ipse aiebat,) solitus erat, resuscitaturum se tertia die prædixit. Cumq[ue] ani-

ma-

Alia.

Mahometis deoratus serpens.

Mahometis mors.

num inferis tradidisset, solliciti de miraculo, quod eis pollicitus fuerat, ardua vigilia cadaver eius custodire iusserunt. Quem cum tertia die fixentem vidissent, & reli-
 10 geniem nullo modo cernerent, angelos ideo non adesse dixerunt, quia præsencia suo-
 tum terrentur. Invenit igitur salubri (vt putabant) consilio, priuatum cultodiam ea-
 dauer eius reliquerunt, statimque vice angelica ad eius factorem eanes ingressi, latus
 eius deuorauerunt. Quod reperientes factum residuum cadaveris eius humo dede-
 runt. Et ob eius vindicandam iniuriam, annis singulis eanes occidere decreuerunt: vt
 merito cum eo habeant illic participium, qui pro eo dignum meruerunt subire marty-
 riu. Digne ei quidem accidit vt eorum ventrem tantus ac talis propheta repletet, qui
 20 non solum suam, sed multorum animas inferis tradidisset. Multa quidem & alia sce-
 lera operatus est, quæ non sunt scripta in libro hoc: hoc tantum scriptum est, vt le-
 gemus quantus hic fuerit agnoscat.

Ecce qualibus prestigis deditum vulgus, quantæque impietatis ducem pleriq;
 non metuunt sub nomine pie religionis censeri. Asserentes, quod ab hostilibus Deu
 colentibus, & legē habentibus, isti tyrones nostrorum temporum milites occisi fuere:
 nulla discreti prudentia, vt salum prouido cogitamine aduertant, quia si talium cul-
 tus aut lex vera dicenda est, pro certo vigor Christianæ religionis infirmabitur.

Esti, quod in veritate fatendum est, notitia sanctæ fidei totius mundi compita
 penetravit, cunctas nationes terræ peragrans; nullam iam partem orbis experient lum-
 20 inis eius fore considimus. Præterim quia in omnem terram exiit sonus Apostolorū,
 & in fines orbis terræ verba illorum. & omne aliud Euangelium præter quod Apostoli
 gentibus tradiderunt, anathema magis esse, quam verbum salutis fatemur, sicut dicit
 30 Apostolus. Si quis vobis euangelizauerit præter quod accepistis, anathema sit. Et veri-
 tas ore suo discipulos attestatur, dicens, Multi pseudoprophetæ surgent, & seducunt
 multos, & dabunt signa magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest,
 etiam electi. Et iterum, Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sunt.
 Quia consequentia credendum est, demonio sum & mendaci plenum veritatem pro-
 ferre? fallacis obuolutum legem donare? nemus peruersum fructus bonos exhibere?
 Ille interim nefandus de malo cordis suo thesauro proferens malum, & vulgo intipi-
 40 enti ducatum impietatis ministrans, vterq; præcipitium in chaos æternum penas lui-
 rurus incurrit. De quo atq; eius similibus dominus per Oseam loquitur dicens, Ipsi re-
 gnauerunt, & non ex me principes extiterunt, & non cognoui.

Deniq; inter ceteros post ascensionem Domini hæresum auctores, (solus hic in-
 faustus nouæ superstitionis sectam instigasti Diaboli condens procul ab Ecclesiæ san-
 ctæ conuentu deciscitur, auctoritatem prisce legis infamans, prophetarum vati-
 50 respiciens, sancti Euangelii veritatem conculcans, & Apostolorū doctrinam detestans,
 qui ridiculorum potius quam rerum necessariorum causas per eandem sectam suam in-
 sistuans, ore blasphemio docuit. Christum Dei verbum esse, & spiritum eius, & propheta-
 ram quidem magnū, nulla verò Deitatis potentia præditum, Adæ similem, non Deo
 60 patri æqualem. Qui ob meritum sanctitatis sancto repletus spiritu, per virtutem Dei
 miraculis clarui signis, atque portentis enituit, nihil ex propria maiestate, aut Deitate
 præstans, sed vt vir iustus & pia seruitute Deo coherens, votis supplicibus ab omni-
 potencie multa impetrare promeruit. Sed & alia inaudita vanitatis scelera prædi-
 cans: ad inuentionem versipellis, à quo obsidebatur inuenta, qui se eidem transigeraut
 in angelum lucis, delubra in quibus pessimum dogma suum coleretur extruxit, con-
 70 struens in vltimū idolatriæ sicuturtem, altiori pinnaculo cæteris ædib* prominēte, ex
 qua populis veneno nequitie suæ illecebris sacrilegi furoris concionaretur decretum.
 Quod hodie suæ impietatis sacerdotibus ab illo edocti obseruant. Ita vt more aselli dissi-
 mus mandibulis, impuriſque patentibus labiis horrendum præconium non prius emit-
 80 tant, quam obseratis vterq; digito auribus, quod aliis exequendum annuntiant, quasi
 quoddam edictum sceleris, idem ipse eorum propheta audire non patitur. Quem im-
 pietatis rudimentum domi Diuz memorie auus meus Eulogius aure caperet, ferunt con-
 tinuo vexillo crucis fronti præmunens, cum gemitu, hunc psalmum solum fuisse
 cantare. Deus, quis similis tibi? ne taceas neq; sileas Deus, quoniam ecce inimici tui
 Domine sonuerunt, & qui te oderunt, leuauerunt caput. Nos autem mox vt fallentis
 vocem præconis audimus, confestim oramus. Salua nos Domine ab indigno malo, &
 nunc & in æternum. Et iterum, Confundantur omnes qui adurant scilicet, & qui
 gloriantur in simulacris suis.

Cuius quidem erroris insaniam prædicationis deliramenta, & impii nauitatis

propone, qui forte legibus vestris dediti, ritibusq; profanis immerſi, potiori intuitu cō-
modum temporale, quam æternum affectant honorem. Nobis autem quibus viuere
Christus est, & mori lucrum, cui sanctus ille clauicularius regni futuri dicebat, *Philipp. i. 23.*
Dilectissime ad quem ibimus, verba vite æternæ habes? qui discipulum in carcere contin-
uebat, dicebat, Beatus qui non fuerit scandalizatus in me: vt quid perennis fontis pocu-
lum te huiusmodi, haustuſti gurgitem ceno mendacii ac vitiorum sordibus turbulen-
tum? aut qua vitione procacitas puniendi est filiorum, qui pia parentum iura ſper-
hentes, inuictum victici contubernium experunt? His verbis iudex vehementer furo-
re commotus, applicari martyrem ergastulis iubens: abeat, inquit, cum damnatorum
a custodia, horrida marcerā dum antra carcerum excipiant, parricidarum & furum so-
latio fruatur, & omni penitus solatio destituta, vel sic petuicax elidatur temeritas.

Adit Dei famulus lulari vultu exultantibus animis specum illum reorum, qui
verè sciebat auctorem suæ salutis vbique inuocatum adesse, nec aliquo posse abesse si-
tu: cuius dominatio omnem penetrat locum: qui etiam potenti diuinitatis im-
perioſum ſectatoribus suis fidele promissum dederat dicens, Ecce ego vobiscum
sum omnibus diebus vsque ad consumationem ſeculi. Hæc sunt, diabole, mi-
naces ſcæuitæ tuæ leges: hi sunt exquisiti terrores. Sed dictum est nobis, nolite ti-
mere eos, qui occidunt corpus, quia non habent quid amplius faciant, sed potius
eum time, qui potest corpus & animam perdere, & mittere in gehennam. Et ite-
rum tradent vos in concilium, & in ſynagogis vris flagellabunt vos, & ad præſides &
Reges ducemini propter me in testimonium illis, & gentibus. Qui autem perſe-
uerauerit vsque in finem, hic ſaluus erit. Si ergo potest concedere aduerſus ani-
mam, & pertinacem in cōfeſſione ſua ſpiritu, ſupera: videbis me magis per tormen-
ta proſicere: & cum tu plus exartētiſ, plus ſemper deficies, & felicior em me facies
peruenire ad gloriam.

Reperit vero in carcere Rudeticus beatum Salomonem, quem ob cōfeſſionem
nominis Chriſti dudum crudelitas perſequentium ibidem religauerat. Simili quippe
& ipſe crimine impediabatur, eo quod ſanctæ religionis cultum ſpernens, aliquo tem-
pore ſectæ Mahomedanæ adhæſiſſet. Exemplo indiuiduo voto neſcuntur, ac ſubimet
30 inuicem cōſolationis ſuſtragia miniſtrantes, ab ætetro ſe ad peragendum agonem
armantur, id in commune ſtatuentes, vt calcatis mundi affectibus, pia quotidie ſer-
uiritute Deo inhæreant. Fit concors in Dei timore vrotumque aſſenſus, macerantur
membra ieiuniis, ſaſtantur vigiliis, limantur ciliciis, meditationibus compunguntur
orationibus reſoſcuntur, ſicque ardore quodam cæleſtis patriæ conſagrati, diſſolu-
cupiunt, & eſſe cum Chriſto, ſeſtinantes faciem eius videre, cui ſeruierunt. cuius a-
more defectum temporis non verentes vitam hanc, vt quoddam diſcrimen humane,
reſugiunt.

Igitur permanentibus ſanctis in exercitio officiorum cæleſtium, & reddentibus
quotidie pio Redemptori ceremonias laudum, pro ſummis deliciis antrum illud ha-
beant. Quapropter zelo ductus iniquiſſimo iudex, ſerali edicto culſto des carceris ar-
guir, eoſq; ab inuicem diuelli præcepit, & ne à quoquā viſitationis gratia illuſtrantur
40 toris veſanæ ſuæ furoribus iuſſit. Sed in nullo re ſuauas diabole, quando per hoc diſſidiū
c inſtanciam putas fatigari ſanctorum, quibus vnum idemque pro Chriſto moriendi
maner indiſſolubile votum. Nam hi cōfeſſores beati ordine & natione diſſimiles,
charitate non impares diuerſi licet tempore certaminis campum aggreſſi, vno tamen
eodemque fidei ardore flammant, ſpecimē beatæ paſſionis egregium orbi inſtituunt.

Interea non poſt multos dies obtutibus ſuis iudex eos exhiberi præcipiens, illico
ad ritum ſuum inuitat, ac de rerum copiis dignitate honorum ſuadendos attentat,
quos ante mundi conſtitutionem electos & prædeſtinatos in adoptione filiorum Dei
50 diuinitas ſancta perſcripſerat. Quorum pertinaciam in Dei profeſſione conſiderans,
poſt ſecundā & tertiam exhortationem ex decreto regis fore pleſcendos ſtatuit. Pri-
ramen quam egredierentur ad publicum, conuinctorum ſe pedibus aduoluentes
rogant, vt continuis obſecrationibus iuuarentur, ne tentatione humana prærepti, re-
troſum reſpicerent, & ab intuitu percipiendi vexillum victoriæ turbarentur. Ita
paciſ oſculo reconciliati, qui nunquam fuerant litigio ſeparati, omnes præ gaudio
lachrymantes ſanctorum ſe fauoribus tueri exorant. Sicque vrgentibus miniſtris
voro alacriori proſiliunt, celerius properantes ad locum quo paſſionem consuma-
rent. Et cum iam hora deciſionis inſtraret, iterum à iudice blandius exhortantur cum
ſpecie diuinarum, honorumque ſublimium, quibus vtq; fruereſcentur, ſi reuertereſcentur.

Abnuunt sancti, sicut à principio iudicis optionem, ita vt sanctissimus Rodericus quadam vegetatus animositate superio iam munere perhistratus, audacter ei responderet, dicens. Quomodo nos cogis relictâ pietate declinare in deum, qui sanctæ fidei sacramentis instructi, fortiter ignorantiam vestram dedimus, quâ tanto videmus terrore infectos? Nam nos adeo hinc seclâ detestabilem indicamus, vt ne nostris quidem eam incolendam canibus pateremur, quanto magis nosmetipsos fallacissimus eius signentis subdamus. Aut quare opus rerum aut dignitate honorum labentium oblectemur, in ipso fortitan oblectationis momento intercedente morte protinus omnia amitturi qui nouimus apud Christum coronatorem nostrum rerum ineffabilium opes manere, quas oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendunt, se diligenter reponit? Ideoque celeriter crudelitatis tuæ in nos exere vltionem, quos cernis nullatenus a confessione Christi desistere vtiq; ad mortem, vt & quæ debentur hostibus Dei, sibi accrescant in cumulum, & diu nobis dilatam cito prouentur premium.

*Sancti mor-
tuostrati
dantur.*

Hinc acrioribus frendens scelerosus index clamoribus, vltimam suæ crudelitatis sententiam promens, percellit, inquit, cloribus, propeate abicendere colla, & debitam in capite contemptorum celeris retorquente vindictam. Sic super credidinem aloci constituti, crucis signaculo se præmununt, & sic denuo ense prostrantur. E quibus prior Dei sacerdos occumbens, præuius triumphator celum intrauit. Quod ideo index fieri voluit, vt si forte horrore decili cadaveris beati Salomonis animus flederetur: quem post varias deceptionum illerchus constantem & fortissimum comprobans, vltimo gladio vindice trucidari præcepit. Hæsit tamen suo collo non fondus vertex mentis, quia expeditionem beato Roderico, quam huic Salomoni fratre intulit obitum.

*Reges in re-
civis sanctis
sanctis*

Sed quia celorum regna adeuntibus animabus nequit obistere callidas ferpent, adhuc contra exanimata corpora bellum extulit. Quasi mortua superare posset cadavera, cum iam nullus esset spiritus, qui potius irrideret, quam sentiret tormenta: aut quasi aliqui titulus putaretur victoris, cum de sanctis bellum finire. Vt ergo passionibus Christi communicarent Martyres, instinctu ferocitatis à diabolo præses armatus, sub cuius dira crudelitate totius dignitas Cordubensis tunc granter vexabatur, iubet corpus à martyriali cruore perfusa vestigis in verberis configi, ac deinceps fluminali abyssi recondi. Eadem nocte ingenti lapidum onere alligata, separatim vastissimo gurgiti immerguntur. Sperabat miser elementis imperare vadantem, quæ præstantius intendere noverant creatoris imperium, vt creditas sibi opes martyriales non solum à bellis conservarent, verum etiam erepta saxorum pundere membra placido remigio fluctuum ad locum quietis veherent.

*Dni Eulogii
permissum
audacia*

Ego interea in peccator Eulogius, qui gesta beatorum meo elucubranda stylo dudum decueram, cum rumor consummata passionis eorum ubique discerneret, expletis missarum solenniis, ipsorum inuisenda corpora quadam vegetatus audacia adii, ac propius quam cætera spectantium turba accedere non veritus sum. Et testis est redemptor meus, qui hoc commentarium discussurus est, quia non mentior, quod tanta decoris pulchritudine decissa illa cadavera fulgebant, vt crederes, si à quodam sciscitarentur, protinus loquutura.

*Severitas
sancti
coram*

Nonnulli etiam è turba gentilium venientes sumebant lapillos fluminis, qui errore Martyrum erant aspersi, & lymphis abluentes proiciebant in pelago, ne Christianis in emolumentum existerent lipsanorum, nescientes quod nihil ebisset ab his partem adimere, quibus totam decenerat Dominus passionem donare. Nam credita algarum latibulis membra, & altris abyssorum gremiis depurate, quæ tam celanda, quam pabula piscibus ministranda susceperant illico diuinitus ad superos renovata, non solum nequeunt retineri, verum etiam leniori spiramine reciprocanti fluctuum alternatione, quæ dispersa tenebantur, incolumia litoribus exponuntur. Sane beati sacerdotis suis non hæserat cernicibus caput, quia semel illud non solum fatelles amiserat. Et ideo alibi vertex, & alibi corpus iactatum, vnoque in loco fabulo opertum ab æcolis vici, quo vehentibus vdis expositum fuerat, reperitur.

*Tertius
sancti
sancti
sancti
sancti
sancti*

Interea dum situs quietis sanctorum notitia pene diuturni viginti tempus excederet, nec vllum apparenti darent indicium: quorundam ex improposito relatione gentilium proditur, referentibus hoc eisdem presbytero, apud viculum Tertios emanenti, quo Monasterium sancti Genesii fundatum est. Quo nuncio idem sacerdos compulsus beatorum ca-lauer suæ depordandum ecclesiæ pergit. Cui redeuntis ingens fidelium

10 fidelium turba occurrit, utpote summo triumphatori debitum honorem dependere
 anhelans, quitalia pro Deo suo in exemplum Catholicorum non contemperit susti-
 nere, & quia defectu solis crassum tenebrarum chaos illabebatur, totumque mundi
 aspectum nox caeca mutauerat, ministerio obtinuantium populorum multimoda lam-
 padum luce tenebrosus horror expellitur, adeo ut nimio splendore omnia illustrante,
 redimuntur. Ostentauerit nox illa diem emergere. Flebant omnes præ gaudio, misce-
 batur impudicus iustus, & nulla contrahente mestitia vultum, pium refundebat pupi-
 la lamentum. Adest & venerabilis pontifex, feliciū stipatus agmine clericorum, vo-
 20 tis ardentioribus talibus interesse festinantes exequiis, qui mox sanctas reliquias ade-
 unt, & inelitus Papa detegit, & osculis sancta membra demulcet. Redolent secreta
 cubiculi, quo prius beatum corpus sacerdos intulerat, miro situatis odor, cunctaq;
 cellulae paumenia etiam ablato puluere sentit aliquandiu suauissimi odoris olfactu
 respirare. Fit omnibus in stuporem, quod inhumatum corpus nulla putredo influm-
 pserit, nulla pestis infecerit, nulla tabes corruperit, nulla bestiarum alioquin rabi-
 dames discernerit, nec propriæ cutis qualitatem tot dierum interiecta capedo dege-
 nerans immutauerit. Sicq; sacerdotum & religiosorum officio sanctum corpus & cel-
 lula sacerdotis humandum Ecclesiæ inferentes, dant cunctis hymnorum celestium
 clamorem egregium, resonant ora fidelium congruenti carmine melos, præstrepunt
 30 omnes diuine cantionis euphoniato, implentur atria Domini murmure sancto psal-
 morum, schiumq; laudum odam omnes quasi ex vno ore persoluant: & suauiter con-
 cernu omnibus percipantibus, largiq; somite luminum totius aulae penetratibus re-
 lucentibus, tegem Christum militiam comitante calicolum ad spectaculum illud, ex-
 quis innuebat interesse sanctorum.

Expleta igitur functione sanctissimi Ruderici, firardentior cunctis intentio re-
 40 quirendi beati Salomonis corpusculum, quod relatione multorum imperu fluminis
 salo credebatur esse transmissum. Nam hæc opinio prouidum magis Christicolarum
 ausum inhibuerat, quam furens conspiratio præsidis, quæ actioribus vlciscendum le-
 gibus exploratorem reliquiarum promiserat. Etenim cum nullum latentis corporis
 instaret indicium, moueretque omnes spes beneficentiæ Dei, qui reuelare abstrusa, &
 50 aperta condere cõsuevit, prærogatiua quodammodo diuinitatis potentia, qua in cœ-
 lo & in terra, in mari & in abyssis omnia quæcunq; vult, ordiat, disponit, & facit: su-
 bito per quietem, quo situ corpus martyris delitescat, prædictum admonet sacerdo-
 tem. Cumq; sacerdos monentem de loco sui laubuli cõscitaretur, seseq; instrui quæ-
 reter, quod explorandi tenere debuisset indicium: in illa, inquit, ripa fluminis, quæ
 vico Nymphiano a dicitur, ibi à comitantibus inter fructeta tamaricum proiectus, *Viciu Nym-*
 cespitis limosi perfructuor vili sepulchro. Pergit securus ad locum sibi met diuinitus de-
 60 monstratum ille sacerdos, nec aliter, quàm quod ei reuelatione ostensum est, reperit.
 Quo dilico summis reuerentiæ, obsequiis comptum ad vicum Colubris deportans,
 venerabilium Dei sacerdotum officio in basilica sanctorum Cosmæ & Damiani ho-
 70 norifice tumulatur. Consummaverunt autem beati Martyres agonem suum tertio Iu-
 dæus Martias, Era DCCCXCV. regnante domino nostro Iesu Christo in secula seculorum.
 Amen.

Ecce patroni mei Reverendissimi, milites Christi, testes idonei, bellatores egregii,
 victores potissimi, tutores gregis catholici, detractoribus vestris obuius veniens, cuiq;
 pro vigore virium mearum resistens, gesta quoq; victoriarum vestrarum ad exemplū
 fidelium ordinaui, ut tam proficeret cupientibus ire ad regnum, quàm mihi occurre-
 80 ret ad expiationem facinorum. Quia non displicere vobis, quæ de vobis verè dispositi,
 exilium: quinimo grata vobis, Christoque digna obtentu vestro futura credidi cun-
 cta, quæ in hoc opere edidi. Vnde obsecro vos ego peccator Eulogius, pauper meritis
 90 exiguis sanctitate, & culpa multimodus, ut digna intercessio vestra tuitionem mihi,
 & inter ingruentia mundi scandala præbeat, & inter supplicia inferorum, quæ pro
 meritis expauesco, defensionem exhibeat: sanctificando me gratia huius opusculi, di-
 gnitq; efficiendo, quod fœdissimum fœdissimum. Et si fortassis error contrarius fidei in qua-
 libet parte libelli emerit, Dominus vestro interuentu mihi pareat, vos quæso, quibus
 innocentia cordis mei non latet. Præsertim cum non nesciam, prudentes plerumq; in-
 currete sermonis lapsum, ubi auimus uot gerit errandi affectum.

EXPLICIT DEO FAVTORE LIBER APOLO-
 geticus, pro gestis sanctorum Eulogii peccatoris.

Dd 3

Ita fuit in
 exemplari.

SCHOLIA IN APOLOGETI- CVM SANCTORVM MARTYRV.

Vad fraterne crure.) Aduerte receptam illorum temporum fuisse opinio-
nem, sanctum latronem fratrem interemisse. Nam alius etiam locis hoc
ipsum diuus Eulogius innuit. cap. 17. lib. 1. Mem. Sanct. pag. 71. patri-
cidam appellat.

Et apud Legerense cenobium.) Huius Monasterii meminit etiam Epi-
tola ad Pompelonensem Episcopum, ubi nos de ipso, & de vrbe, plura dicemus: per-
durat enim adhuc incolume.

*Mathometus
castrum.*

Exortus est namque Mathomet.) Annus Heraclii Imperatoris septimus, idem fuit
lesu Christi domini nostri sexcentisimus decimus septimus. Annus Eræ hic notatus
annum vnum superadiicit. Neq; vlla tamen est repugnantia. Nam vnus anni discrim-
men inde potuit provenire, quod vnus Heraclii annos emergentes, vt aiunt, alius cõ-
putet vsuales. Sed non est huius loci hæc exquisitius rimari. Hæc autem, quæ de Ma-
hometis initis, progressibus & fine ex eo codice Legerensis cœnobii Eulogius se reser-
ret habuisse: iisdem verbis leguntur in paruulo, eodemq; vetustissimo codice literis
Gothicis in membrana descripto, qui est in bibliotheca huius nostræ Academicæ Cõ-
plutensis. Quanquam abscissum folium aliquot lineas in principio abstulit. Exemplar
etiam conciliorum ante sexcentos annos scriptum, quod ex Monasterio sancti Emi-
liani de la Cogolla in Regium Diui Laurentii de l'Ecurial aduectum est, eandem hanc
habet historiam.

*Septem pri-
mo Hispania
Episcopi.*

Ecclesia beati Euphrasii.) Diuus Euphrasius vnus ex septem Episcopis fuit, quos
primos Petrus & Paulus Apostoli Roma in Hispaniam miserunt. Multi Diui Iacobi
Zebedæi Apostoli discipulus fuisse tradunt. Ego in hoc ex probatis authoribus nihil
comptum habeo. Quod potui in nostra historia peruestigari. Illud omnes affirmant
Hispanorumq; Ecclesiæ ferme omnes in matutinis legunt, Diuum Euphrasium Ilitur-
gi & prædicasse, & obiisse. Fuit autem Iliturgi oppidum ad Bætum fluium supra Cor-
dubam, cuius Lilius, Polybius, Strabo, Plinius, & Ptolemæus meminerunt. Eo autem
loco situm fuisse Plinius memorat, vt credi rectè possit, eodem situ, aut non longè col-
locatum fuisse, quo urbem nunc Anduix dictam, esse videmus. De quo plura in Cor-
dubensibus dicemus antiquitatibus disseruimus. Illud hic operæ pretium fuit aduerrere:
tempore etiam Gothorum huius Diui beatorum corpus, cum templo eidem dicato ibi-
dem permansisse. Nunc nec aliqua saltem in ea ciuitate eius memoria retinetur. Luxta
opulentum illud Diui Benedicti cœnobium Samos appellatum, de quo plura in Cor-
dubensibus dicemus antiquitatibus: huius Diui corpus in oppidulo dicitur asseruari
& sepulchrum quidem magna religione vidimus ab accolis venerari.

Iliturgi

Toletus quoq;.) Rudericus Toletanus, & Lucas Tudensis, atq; alii rerum nostratum
auctores huius templi structuram ab hoc rege ceptam, & miro opere, ita enim scri-
bunt, perfectam celebrant. Et sequentibus deinceps temporibus, neq; antea vquam,
concilia in eo templo celebrata fuisse videmus. Creditur autem hoc ipsum esse tem-
plum sanctæ Leocadiæ, quod extra urbem hodie perdurat non longè ab flumine Ta-
go. Nam duo alia eius Diuæ intra urbem visuntur.

Qui ridiculum potius.) Iisdem verbis libro primo vsus Diuus Eulogius fuerat. De illo
autem Saracenorum ex turribus clamore, de quo paulò post Diuus Eulogius, men-
tionem etiam, Indiduli Luminosi author, fecit.

*Rudericus re-
gi aurore
consecratus.*

Igitur beatus Rudericus.) Rudericus verum est nomen, quod in Rodrigui nos Hispa-
ni corrupimus. Nam nummum aureum Rudenici, vltimi Gothorum regis, vidi, qui
cum eius vultu has in orbem literas habuit inscriptas. IN DEI NOMINE RUDERICVS
REX. Ex parte auersa circum crucem. EGITANTA PIVS, in antiquissimis libris manu
scriptis semper Rudericus legitur. Et Rudenici Archiepiscopi Toletani subscriptiones
authographas nonnullas in publicis archiuis per totam hanc metropolitanam Toleti
modum vidimus, ubi Rudericum sc, non Rodericum nominat.

Quæ signorum gestamina erant.) Mirum est Arabes huiusmodi ænea cymbala in tem-
plis Christianorum ante hanc direptionem permisisse, qui alia multo magis impietati
susc tolerabiliora, vt apud hunc auctorem cernimus, vterent. Præio antea sedem-
ptum

pcum hoc ipsum, & tributo imposito donarum crediderim: nunc verò impletarum cum auaritia certantem-vicisse. Et de cymbalo eius temporis, quod hodie perdurat, suo loco diximus.

Demog. cum exoptatum.) Habbarragman patrem, & Mahomad eius filius reges intelligit.

Ad vicem exquiriti muneris.) Hæc verba quem sensum habere possint, nec diuinando assequi possum, nec quomodo emendari possint succurrit.

Qui discipulum in carcere.) Hoc ideo dicit, quia Diuus Iohannes Baptista cum iam in vinculis posset discipulos suos ad dominum Iesum misisset: hæc ipsa verba eidem, quem hic discipulum appellat, nuntiare iubentur.

Hæc sunt diaboli.) Verba esse videntur Ruderici, dæmoni insultantis. Deesse verò aliquid videtur, quo hæc ab illo dici significaretur. Alioqui pro popozia subito irumpens, constare non potuit.

Ordine & nature dissimilis.) Non dubito, quin desint etiam aliqua, quæ de patria, & vitæ instituto Salomonis tradiderat. Nam qui putuit nunc Eulogius hæc referre, nisi securus se iam necessarius, ut hæc intelligi possent, retulisset.

Et super crepidinem alui.) Hinc perspicue intelligitur, forum ad Bætis litus fuisse. Nam cum in forum essent bi duo martyres, ut occiderentur, deducti, ad ripam decollantur. Et Icti Eulogii cadauer in alueum fluminis præcipitatum non longè ab arce, ut in eius vita annotauimus, iacuit. Ante arcem platea haud dubie forum habuit, & tribunal, ut ibidem dictum est.

Ac propius quam cetera turba.) hæc erat sancta diui Eulogii audacia: hæc digna futuro martyre magnanimitas. Cui ceteri Christiani infidelibus iminixti se continerent mortis periculum adirent, si ad contemplanda martyrum cadauera propius accederent, ipse vnus contempto mortis metu, Deum in sanctis suis laudaturus, turba se eximens, ad paribulum ferme ipsum progreditur. Satis vero apparet quantum discretus illa eius adirent foris vestigia: quum Arabes adstarent, nomini Christiano & martyrum gloriæ tantopere infens, ut quod sequitur etiam minutulis eorum sanguinis guttis traferrentur.

In pelage) Ita fuit in veteri, & quamuis credam fluuii aquam qualeneunque significari: non tamen tacebo, quod ea Bætis pars, quæ à solis porta aut paulo superius, ad pontem aut paulo inferius, hoc est ad arcem, veteris vrbs incenia, ut suo loco dicemus, alluit, peculiari nomine nunc vocatur Pelagus: Et cum ex re ipsa hoc nomen inditum, aut potius adaptatum fuerit: quia nimirum toto eo tractu flumen ipsum laxius stagnet, & in pelagi formam protendatur: credi facile potest, eodem etiam tempore ita fuisse nuncupatam, proprioque nomine hic diuinum Eulogium vsum fuisse.

Labianum.) Libenter diuus Eulogius Græcis nominibus vitur: Græcè idem est quod apud Latinos reliquix:

Ab acerbis Viculis.) Deesse nomen proprium oppiduli existimo. Numquam enim ipsum author solent prætermittere.

Apud viculam Tertiam.) & vici & monasterii meminit Aluatus in diui Eulogii vita: & idem diuus alibi non semel. Sunt autem Genesii duo martyres ambo in Dei ecclesia percelebres, Romanus alter, alter Arelatensis. Vtriusque Martyrium vno eodemque die hoc est Augusti XXV. recolitur.

Et quia defuncta selus.) Allurgere tentat hoc loco oratio. Et pectus illud diui Eulogii Deo plenum, & sanctorum goriæ cupidissimum, interna deuotione instinctum, feruentius prorumpit. Nec deest eloquentiæ natiua vis, sed verbis, quod fuit temporis, destituitur, & modo quod fuit regionis catet.

Et inquit Papa.) Aliquot etiam retro seculis Papæ nomen, quod patrem significat, Episcopis quibusque iam commune fuerat. Prudentius ad Valerianum episcopum scribens iu Hippolyti martyris passione. Rorantes saxorum apices vidit, optime Papa. Et multæ Sidonii Apollinaris epistulæ episcopis scriptæ: hunc titulum præferunt. Postea vsus tenuit, ut hoc nomen summo Pontifici Romano totius ecclesiæ Christianæ capiti solummodo, per antonomasiam quandam, tribueretur.

Era DCCCXC.) LXXXV. fuit in veteri: sed perperam profecto. Era enim nonagesima quinta fuit notanda: quandoquidem Machomad rege regnante, quod supra dixerat, interfecti sunt hi duo martyres: qui postremi omnium passi hoc tempore ante Eulogium videntur, anno Domini octingentesimo quinquagesimo septimo:

IN NOMINE DOMINI INCI- PIT LIBER, DOCUMENTVM MARTYRII EV-

logii presbyteri, quod in carcere positus, virginibus Christi, Floræ, & Mar-
tiz ergastulo mancipatis, dicauit:

*Tandem qui
in exemplari
suo cuius am-
mo reliqua
man.*

PROEMIUM OPERIS SVBSEQUENTIS.

Vi copiis rerum, & multiplices quæstus pecuniarum exuberant, quæquid in rebus terrenis affectant, facile consequuntur. Sed multo aliter est penuria & fame vexatis, qui vix quotidianum victum operoso sudore capessunt. Diues enim cogitauit & fecit, pauper cogitando defecit. Ast ego illis longe inferior egessere scientiæ laborantibus: & eorum, qui exigua literarum parcitate subnixi sunt, initium vltimus, hoc opus abiectio satis (ita dixerim) stylo sensuque digestum, ex eo *Documentum Martyrii* appellauit, ex quo quorundam virginum animas reorum mancipatarum specui ad consumandum cursum certaminis imbui: seu quia profuturum fore ceteris talia exquirentibus credidi. Non igitur fatundix nitore, quæ mihi oppido deest, materiam libri succinxit, non lepore venusti sermonis in extructione cuius intendi. Sed quomodo per huius instrumenti virtutem Deum possem propitiari, meoque me reatu absolvere: quoniam scriptum est: Qui conuerterit fecerit peccatorem, saluat animam eius, & suorum cooperit multitudinem peccatorum. Et iterum: Qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt sicut stellæ in perpetuas æteruitates. Inde hoc promissum & presentibus & futuris precem humiliter defert lectoribus, ut simplici studeant percurrere animo, quod simplexque dictauit intentio. Et si fortassis in aliquibus sanæ doctrinæ sententiam meam obflare repererint, nescientiam id, non voluntario errori attribuant: meliusque emendando indulgant, quam reprehendendo detractionibus vacent, quia non erit ad culpæ meæ titulum curam Domino referendum crimen, quod non est ultro neque lapsu commissum.

Incipit cap. 1.

Incipit lib. 1.

EVLOGIUS SERVVS CHRISTI VIRGINIBVS SA- cris Floræ, & Mariæ carcere compeditis, salutem.

Arum hoc opus instructioni vestræ, ut reor, necessarium, Sanctæ in Domino Iesu Christo Sorores, operæ pretium condei & visus sum, quod Deo fautore vobis fiet proficuum, indique & nunc, & in futuro ex animine surget in testimonium. Vel quia ipsius dono, & sancti illustratione spiritus organum linguæ meæ præconio veritatis repleti confido: vel quia conceptum voluminis huius laboræ ab eo & perferri & sanctificari spero: vel quia fecisse vos magna & laudabilia verbis prædico, sensibus admiror, litetis effero: superasse vos viros, superasse clericos fateor. Excessit virtus vestra præclara monumenta viro-^{rum}, & in excelsis elatum laboris vestri vexillum dat omnibus piæ operationis documentum. Incitando desides ad triumphum, imbecilles armando ad prælium, debiles toborando ad bellum, tergiuersantes hortando spe vincendi rediuium ad castra pugnatorum facere reductum, & vniuersæ ecclesiæ specimen pro veritate moriendi exhibendo significum. Propterea non discedet laus vestra de ore hominum usque in seculum. Si quidem præconabilis est viro-^{rum} victoria, excellentior tamen forinatus extollitur palma: & cum magnum sit in viris victoriæ signum, plerumque gloriose effertur, mares triumpho adorarum. Maior vero est admirationis laude colendum sceminas rem fecisse viro-^{rum}, quippe quæ sexus sui fragilitatem obliet, celsa virtutum appetere non verentur. In qua subinde fortium vigor lassatur. Denique hac magnanimitatis virtute olim legales scemina Est her & Iudith subnixæ fuerunt, quæ propter saluationem populi Dei hostium sese periculis iniecerunt. Nam vna earum Arian in petniciem Israel nefaria machinantem persuasit regi cruci-^{gendum}. Altera sopitum quiete viro-^{rum} Holofernem saluo pudore perenit. Et sic cum excellenti victoria medias pug-^{natorum} acies icindens, suum reuisura populum voti compos regreditur. Vnde vos quæso, Sorores meæ, ut harum exemplo succinctæ in exercitum aduersarii Dei animosum spiritum

spiritum erigatis: & vt tam vos quàm cateruam fidelium à perditionis æternæ laqueis eruaris. Est enim angusta & arcta semita: sed compendiosa celeritate vos sub vnius horæ spaciâ ad sponsi vestri peruenire faciet gaudiū. Non desit sacratio petitoris vestri p̄m̄queus andor bellardi, quin potius quotidianis incrementis intra mentium vestrarum recessus sic adhaerens, solenniter ctepirans, Quasi ex vno ore ambæ clamant. Mihi autem ablit gloriari nisi in cruce domini mei Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundi.

Non vos, sorores meæ, seculi huius indimenta decipiant, qui Christum dominum nre Apostolicæ audistis dicentem, Nolite diligere mundum, non est charitas patris in eo. Quia omne quod in mundo est, concupiscentia oculorum carnis & concupiscentia ioculorum est: & superbia vitæ quæ non ex patre, sed ex mundo est: et mundus transiet & concupiscentia eius. Non vos copia rerum illuciat, quia scriptum est. Nolite sperare in iniquis carnis, & in rapinis: nolite concupiscere diuitias: si affluant, nolite cor apponere. Et iterum, Nolite sperare in incetro diuitiarum. Non vos carceris squalidus horror auerrat, quæ verè scitis Prophetas, Apostolos & beatos Martyres per carceralia vincula ad exaltatam patriam peruenisse. Multisq; seculis in sterorum in antro pulsati reuelata sunt. Non vos contubernium scortorum exturbet, quoniam scriptum est: Sicut filia inre: spinas, sic amica mea inter filias: & Dominus quidem cum iniquis deponitur, & inter vtriusq; latronem affixus est. Non vos fuentis iudicii terror imminet, quoniam nec capillus de capite vestro sine iussu patris vestri auelleretur. Non vos conuicia iniuriarum deterreat, quoniam scriptum est, Nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne metuat, sicut enim vestimentum, sic comeder eos vermis. Et sicut lana, sic deflorabit eos tinea. Non vos supplicia tortura pœnarum marcescant: non immanitas dolorum exuperet: non vulneris tormentorum vigor fidei vestræ succumbat, quia scriptum est, Nolite timere eos qui occidunt corpus, animæ vero in nullo possunt nocere: sed potius eum timete, qui potest corpus & animam perdere, & mitere in gehennam. Dominus & magister vester hoc iubet, sorores meæ, & ex eius defluctu ore ista prolata sunt. Jam non est vltra, quod metuas pulchrum gregem quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum. Roboretur prorsus velle: uentius humana fragilitas, & exerta manus in certamine pro Deo suo exerceat pugnans. Ipse dabit auxilium, ipse victoriandi conferet meritum, qui tale auditoribus indixit præceptum. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vique ad consummationem seculi.

Committatur certè hostis publica vos venalitate dimittendas, foroque imponendas, & nefariis vulgariis prostituendas obscenitatibus, crudeli exequutione nudum iter distrahens. Sed neque huiusmodi obsecro cedatis furoribus, quia non desit illa quæ Dominus virgam peccatorum super sortem infortium, vt non extendens iusti ad iniquitatem manus suas: ipse enim vos prouidet seruator secretorum vestrorum, vestrique vigoris collator, propulsati tentationum molestis non sinet. Quibus probari, & non succumbere posse vestrum spiritum sperat. Quod si (quod abut) persequutoris voluptas improba intercesserit, & vim corporibus interens, d. cara Deo membra libidine inuita oppræsserit: procul sit tantum ab appetitu animi petniciosa consensu, quia non polluet mentē aliena corruptio, quā non sedat propria delectatio. Quapropter in harum tentationum discimine, quarum graui conflictatione hinc inde prominentibus bellis imbecillitas humana vexatur, dum corporis integritatem amittere veretur, vel perditū petiisse dolet, etiam coram Domino præmia integritatis sine meretur. Nec (dum inter homines vim perpeſſam caro turpis notam infamiz subisse verecundatur) crimen est: sed id potius intueudum, id quæ omnibus modis affodandum est, quod nos Deo inculpabiles reddat, non autem metuendum quod vulgus de nobis iudicium feret. Quoniam non vacabitur mercede incorruptionis mens, etiam carnis integritate adempta: dum modo perueniat sub testimonio sui opificis castitas interioris hominis illibata. Nam quam uolubet aduersariis cedere infirmitas carnis, quibus datum est corpora trucidare, tormentis affigere, stupris coquinare premissis diebus addicere: in nullo tamen animabus sanctitatis propositum conseruantibus possunt nocere. Quia vt beatus ait Hieronymus, corpus sanctorum mulierum non vis maculat, sed voluptas. Et iterum sanctissimus Angustinus. Non amittit corpus sanctitatem, manente animi sanctitate, etiam corpore oppresso: sicut amittitur corporis sanctitas, violata animi sanctitate, etiam corpore intacto. Sic Ioseph, sic Hieremias, sic Daniel, & tres pueri multique Hebræorum fideliter Deum

colentium illa tempestate venundati sunt: & tamen à verbo Dei non recesserunt. Quia nullum in statum deuenerunt, quo Deum suum non inuenirent; illum vtique ipsum, cuius in mente & intentione passionem ferentes, & dum caderentur, & dum secarentur, & dum lapidarentur & dum venderentur: Christi passionem cogitabant, qui impio post multa secula proditoris discipuli distrahendus erat cōmercio. Denique Ionas propheta Dei nuntio de nauis proiectus, belluini faucibus raptus, ex improbitate carceri horresco mancipatur. Sed tamen expertus omnis rationis monstrum illud rationabiliter creatori suo obsequens, mystice tantummodo conficiendum sibi vatē creditum fore intellexit, & inde non demolendam pernaciter alui sui specubus reuerendam pradam reposuit. Vt quæ erat prophetæ causâ periculi, fieret postea nationibus credituris in sacramentum mysterii: & ex eo infra dūs viscibus, & incolumnis permaneret, ex quo triduanum tempus sepulturam mortis portendebat. Dum nixæ, quod abrogans Dei sui mandatis parere, Tarsum maluit navigare. Sic Malchus Monachus in captiuitate, victrici dextera castitatem tueri, credulūque Dominorum logo exiit, dum pro eo, intercedente pudicitia, armata vngula lēruit, immani feritate impium conterens Dominum, qui pudicum in antro suo in munus reliquerat Malchum. Sic Paulinus Nolanz vrbis Episcopus vir eximie sanctitatis, & incomparabilis meriti, propter vnicū viduæ filium sponte subitū seruitutem, exemplo veri magistri comotis: qui dum liberum & coacturnū frueretur cum patre & spiritu sancto cuncta disponendi imperium, nec præter genitoris potestatis maiestatem prolis cōuexu quia uatura diuinitatis indiuinabiliter persistente, diuersitas personarum inconfusa manebat, vna eademque patris filii & spiritus sancti substantia existente) nō rapinam arbitraturs esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanienti, formam serui accepit, humiliavit se vsque ad mortem, mortem autem crucis.

Quapropter sorores meæ, hoc Dominicæ passionis exemplar ante oculos cordis statuens, & eius vestigia iugi meditatione sequentes, omne temporale supplicium pro nihilo reputare. Quia licet sit asperum & amarum, breue tamen est atque fini contiguum, & sub vnius momenti spatio aut qui insert perit, aut sustinens deficit. Quia pœnæ si acriter sunt, citò ingerunt patiendi defectum, si verò leuiorē sunt, facilius tolerantur. In vtroque semper gloriandi vobis manet trophæum: in vtroque semper felicitatis cumulaturs profectus, dum per multimodam excoctationem veluti aurum igne probatur, puriores animæ veltræ decedentibus scoris vitiis redduntur, & actus pœnæ grassante, maturum laureandis vobis inserit iteritum: incunctanter vos nihilominus ad verum præmitrens solatiū, de quo per prophetam dicitur: Dabo eis solarium verum, pacem super pacem.

In huius vitæ corruptione, quantalibet quisq; nostrorum tranquillitate fruatur, commodis vegetetur, prosperitate feratur: ex eu tamen quia peregrinamur Dominum, magis desolationem esse, quam pacem in veritate fatendum est. Quia cuncta, quæ temporalibus rebus hærent, & vario mundi lumine perfrustantur, nihilominus vanitati corruptioniq; succumbunt, & faciliē à statu suo labuntur, dicente Salomone, Omnia vana sub sole.

Hinc vehementius piis Deo affectibus supplicandum est, sanctisq; frequenter studiis insistendū, & quasi lucerna in caliginoso loco lucente diuinatum scripturaru præcepta sanctorumq; iura verborum ē tenebris nostrę peregrinationis, quibus à Domino, & beatorum consortio separamur, contemplanda sunt, & seruanda donec dies luceat, Lucifer oriatur in cordibus nostris. Vnde, si libero aspectu Deum cernere anhelamus, prius fide corda purificanda sunt, operibus confecranda, & puro charitatis hinc inde vallanda, quibus pfecto illius sacri Euangelii sponione incunctanter condigni habeamur, qua dicitur: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum vident. Inde quæso vos beatæ virginis, ne perdatis coronam vobis paratam, nec vos ē charitate Christi cuiusquam rei mundialis oblectatio segreget, sed æquo animo cum Apostolo prædicate dicentes: Quis enim nos separabit à charitate Dei: tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculū, an gladius? Sicut scriptum est, quoniam propter te mortificamur tota die, xstimati sumus vt quis occisionis. Sed in his omnibus superamus, propter eum, qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque fortitudo, neque altitudo, neq; profundum, neque instantia, neque futura, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Quin potius ista omnia propter æternam retributionem alacrioribus animis votisque ardentioribus & querenda sunt.

sunt, & ferenda. Manet enim vnicuique apud Dominum reposita laboris sui corona: & pro qualitate certaminis repensabit ille fructum mercedis.

Equidem nec nos diuino beneficio exortes fieri credimus, nec expertes, aut ingratos caelesti munere speramus: quia licet inuiti, tamen pro nomine suo sumus deuincti, & alto erga sculorū laqueo deligati. Repleta sunt penetralia carceris clericorum carceris, viduata est Ecclesia sacro presulū & sacerdotū officio. Horrent diuina tabernacula squalida solitudine: aranea rex it templū tenent cuncta silentium. Confusi sunt sacerdotes, & ministri altaris, quia dissepeli sunt lapides sanctuarii in capere omnū platearū: & desinentib⁹ in conuentu hymnis cantionū caelestium, resonant abdita carceris murmur e sancto psalmorū. Nō promit cantor diuinū carnē in publico: non vox Psalmi⁹ cinnit in choro, nō lector edocionatur in pulpito, nō leuita euangelizat in populo, nō sacerdos thus infert altaribus. Quia percussio pastore dispersionē intulit aduersari⁹ gregi catholico, priuata prorsus Ecclesia omni sacro ministerio. Et licet hęc inuiti sustineamus, non esse tamen iniunem coram Domino detentionē nostram consilium.

Quanto vos nobilior gloria, prestātorū corona, o sanctę sorores meę, expectat, quę spore sęp ali⁹, & fluxibus eius renūciantes, zelo Dei armatę, intrepido gressu cōtra hostē fidei liber⁹ exitus processu Dignę quidē munere diuino, cōdignę autem prophetarū oraculo, quo dicitur, Qui sponte obtulisti de Israel animas vestras ad percussio⁹, benedicite Domino! Proferentes testimoniū veritatis in auctorē sceleris, & instaurorē peruersi dogmatis, victorici cōtra eum arma assumite. Ieiuniis, vigiliis, orationib⁹, & clamorib⁹ dieb⁹ ac noctibus insistentes. Rogo vos, sanctę sorores, ne desistatis à coepitis, ne cessetis ab inchoatis, ne resiliatis à preliorū auspiciis, quia non inchoantib⁹ premii, sed persequantibus datur. Ne respiciatis retro, nec priuā fidē irritam faciatis, nec manū super aratrum tenētes, ab itinere regio in deū declinētis. Festinate ad metcedem laboris vestri vōs accingere, cōtendite ad culinē perfectionis ascendere. Quia post victoriā miles coronatur itrenu⁹, & iam cōsumato labore, cōductis mercenariis merces dispensatur. Nam & qui certat in agone non coronatur, nisi legitimē certauerit. Certare verō legitimē est, omnibus à corde exclusis labentium rerū affectibus intuitu capeffecendi regnū celorum, aut cū iusticia viuere vsq; ad mortē, aut nō timere propter iustitiam mortē. Nā cum iustus rediit semper dēmoniorū vsq; ad obitū perferat item, nec tiam mortē. Nā cum iustus rediit semper dēmoniorū vsq; ad obitū perferat item, nec desinit ab eo tētatōnes vsq; ad finē, recepit⁹ pro qualitate certaminis in futuro mercedē, quātrāus sanctitate præcellat, nō pergit securus, nō vadit ad Deū intrepidus. Ille verō, qui scēdo sustinet, pro iustitia mori eligit celerē iustitibus bellis defētū imponit, & tēnūq; indubius ad regnū ascendit. Sit qualis vult, & ex quibuslibet viuarū laqueis seu peccatorum sordibus venerit, etiam illotus baptizare ad Martyriū conuolauit, nihilominus coronatur.

Nec retreamini, sorores, furoribus persequencium, neq; formidetis à faciebus eorū, neq; timere vos faciet dominus vulnū illorū. Vobiscū ille est, qui vos armauit, idem propter vos pugnat, qui incitauit. Nec adiutare desistit ille ipse, qui vos ad hunc peragendum agonem elegit, quo deuictis aduersitatū stimulis secum iure perenni conregnare faciat temporibus infinitis.

Verū ad eos veniamus, qui vos ab hac intētiōe inhibēdas esse putarūt, & illā primordiale cōfessionē vestrā infringere, & negare iusserūt, quam vos incitante Christo sponte corā iudice protulistis. Nos autē talia vos agere interdici⁹, quia Deo est obediendū, poti⁹ quā hominib⁹. Magister n, noster, sudatores Ecclesię Apostolos nostros ad prædicationē Euāgeliī informas, hoc eis dedit præceptū. Si quis me cōfessus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: hunc & filius hominis cōfitebitur, cū venerit in gloria patris sui & sanctorū angelorū. Non oportet, sorores meę, votū vestrū irritū facere, quia scriptū est: Siquid vultis Deo, ne carceris reddere. Displicer n, ei infidelis, & stulta promissio: sed quodcumq; voueris, redde. Multoq; meli⁹ est non vouere, quā post votū promissa negare: Non erit Deo inuolū, vt post cōfessionē veritatis denuo veritati repudiū denis. Illudq; os quod testimoniu⁹ veritatis protulit, nō dūmquam mentiri suadent. Et qui ad hoc mentes vestras inclinare cōtendūt, nihil aliud quā veritatē negare cōpellunt. Nulla itaq; differentia est inter mendacē, & veritatē negantē. Quia eodē reatu mihi videtur astringi vera abregam, quā & falsa depromē. Mendax n, nimirū falsum cōmentū loco veritatis inserere: vera autē obregens fide, nō tuo falsitati administrat vigore. Hinc euenit, vt veritas celata nō patent, & falsitas si mixta preualeat. Vtrūq; verō nū sūt, & ob hoc impunita nō erūt: Scriptū est enim, Testis falsus non erit impunitus. Et iterum, Os quod mentitur occidit animam:

Quare ergo sanctissimæ sorores, vosmetipsas interficere, vestrarumque animarum parricidias fieri non timeatis? Neque enim aliud agit, quam hominem occidit, qui se ipsum occidit, & gravioris culpe criminibus obnoxius iudicatur licet animatum, quam corporum. Quoniam elisa caro quandoque surgit pro meritis cum anima regnatura in gloria: vitis autem anima interempta secum pariter carnem pertrahit ad gehennam.

Nunquid mentitæ estis in eo, quod parulis assertionibus in aduersarium fidei catholicæ protulistis? Nunquid omne conuiuium quod in ipsum præuium Antichristi dixistis, non verum & certum est? virum demoniosum, Sathanæ ministrum, mendacio plenum, mortis ac perditionis perpetuæ filium. Nunquid non omnis Catholica Ecclesia identidem quod & vos, Deo testimonium refert?

Proponunt certe vobis expugnatores sancti propositi, eremitatem Ecclesiarum, compositionem sacerdotum, dispositionem ministeriorum: & quod non est nobis in hoc tempore sacrificium, nec holocaustum, nec oblatio, nec incensum, cuncta vastante sacrilega manu, omninoque turbante fauore tyrannico. Sed respondendum est eis, sacrificium Deo acceptabile esse spiritum contritum: & quod in anima continet. & in spiritu humilitatis ita à Domino suscipiamur, sicut in holocaustis arietum & taurorum, & sicut in millibus agnorum. Quia non est confusio consentientibus eum. Vos ergo sorores beatæ, iam in illo recti Dominico capte estis, quod in dextera nauigii ad præceptum magistri missum, plenum magnis piscibus lituri expositum est, ad hoc referuaturn, ut scrutinio Apostolorum foris malis proiectis, perenni vos societate iungamini electorum catalogus. Si verò sciscitante iudice, negaueritis vos maledixisse vatem, maledicimini: nec detestatas fuisse, quod Dominus detestatus est, duplici peccato cunctis obnoxius. Vnum erit mendacii, negando veritatem, quam iam confessæ estis: aliud subtrahendo coram inimico iustitiæ verbum confessionis. Et certe quæ non maledicimus, è contrariis benedicimus: & quem non detestamur, quasi saucendo nostræ societati admittimus,

Vnde insitendum est, sorores meæ, ut cepta bella cum diuino auxilio in pace animarum vestrarum consumatis, nosque potiori iuteruentu de cælestibus tueamini. Quoniam si sic vobis pius Dominus non deest auditor, facilius tamen eius conturbetur coherente, quicquid ab eo petieritis, impetietur. Quia si immaculata virginitas liberis passibus Dominum sequitur, sic munda castitas Redemptoris sui consortio non auellitur: sic etiam purpureo Martyrii aspersa etuore scitis diadematum victrix amicta comitatur. Deus enim Ecclesiam suam a molestia vastatoris defendet, nos quoque sicut voluerit inuicte potestate de vinculis istis eruet, & custodiet, sedibusque propriis misertus restituet. Vos tantum sorores, perseuerate usque ad mortem carnis, ut non solum animarum periculum euadatis, verum etiam in vitam æternam eas custodiatis, dicente Domino: Qui perdidit animam suam propter me, in vitam æternam custodiet eam. Tunc autem quo pacto inculpabiles essetis, si comuni cum nostra Ecclesia silentio in hac re vteremini, non detestando publicè, quem frequenti impugnatione blasphematis occultè? Nec staret vobis Dominus ad reatum, quod sola cordis meditatione, non oris professione ipsum referretis in forum, emulando inagis prætorum huius nostræ Ecclesiæ, quæ hoc tempore contra ipsum vatem iniquum elandestinis agit inuectionibus? Pro eo quod præpediente facinore, elapsa aditione Gothorum res publica, quæ olim in Hispania aucta felicitate Ecclesiarum, & summa dignitate pollente sacerdotum, ab eis moderantibus gubernabatur: in istius nefandi cultorum privilegium vatis occulto iustoque Dei iudicio transuicta est. Quoniam quæcumque Dominus nobis intulit, in vero iudicio fecit, & hæc omnia propter peccata nostra: atque, ut scriptum est, hæreditas nostra versa est ad alienos, dumus nostra ad extraneos. Aquas nostras pecunia bibimus, & lingua nostra pretio comparauimus. Serui dominantur nobis, neque est qui redimat nos de manibus eorum. Quigrauisimo iugo colla prementes fidelium, omne à regni sui finibus, sicuti cernitis, genus excludere moluntur Christicolam: nunc pro suo libito tantummodo exercere nos sinentes Christianissimum: nunc dira seruitute fœdere facientes ritu Pharaonico sudrè nostrum: nunc intolerabiliter à nobis vestigalem extorquentes chirographum: nunc publicum imponentes iusserum cervicibus censum: nunc rebus nos abdicantes, crudeliter detrimens acriuorè rerum. Et ita vario oppressione genere orthodoxorum sanguines conuentum, diuersoque persequutionis incursum gregei affligentes Dominicum, præ se Deo suo nostris iactatis credunt præstare obsequium. Quanto tunc præstantior nobis glo-

Ioh. 11.

Matth. 10.

* i. transfere
lit. res. pro-
prietatis de-
ligens, ad b.
p. scriptum
Pamphilo-
nam, scilicet
Hyspania de-
nostram.
Ibid. 4.

Rodi. 5.

his gloria a Domino prestaretur, si desideria respicientes documento vestro excitati, talia peragere festinaremus, nec nos sub diuino impię gentis laborare stimulo pateremur. Sed nos miseri eorum oblectari sceleribus non incongrue Psalmistę denotamus oraculis, qui ait, Cōmixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum, & seruiuerunt sculpellis eorum, & factum est illis in scandalum. Heu prohi dolot, quia esse sub gentibus delinās computamus, iugumque cum infidelibus ducere non tenimur. Et inde ex quotidiano vſu illorū sacrilegiis plerūq; vtimur, magisq; ipsoꝝ cōubernia affectamus, quam vt exemplo Locī Patriarchę relicto Sodomitico ture in monte saluemur.

At vos, beatę virginis, postquam strenuę bellarices ad publicū profuistis certamē, & corā regibus & principibus mundi intrepida cōfessione repulstis iustitię hostē; pugnandum est vobis vsq; ad mortem, quia hoc genus certaminis in morte glorificatur: & tunc brasū miles accipit, quādo moritur, eoq; sit de corona victorię certus, quo se ardentib; bellis iniecerit morturus. Sic vos obitū distrahentes corporeū aternū vitę perennis emeris statu, luci perpetuę manciparū, dūq; cęlestia pro terrenis mutando acquiritis, & dispēdendo labēna in xuum mansura percipitis meritorū vestrorū exēplariis Ecclesiā Catholicā informatis, quo mundana abdicando sup̄nīs rebus intendat. Manet igitur vobis sorores meę, ex vtraq; patre victorię cōmodum, manet ex vtroq; latere pręmiorum indefinētiū lucrum: & hinc non indecenter illud Psalmistę varicinium vestris iustis laboribus extat paratum, quo dicitur: Gloria & diuitię in domino eius, & iusticia eius manet in seculum seculi.

Sed iam me in portu silentii constituto priusquam volumen finem apperet, & sancto in spiramine educatis armis pręliandi ministrare desistat; tecum mihi paulū loqui libet, o virtutum metris florens, Flora sanctissima foror, vt nostrę familiaritatis verbum auditu placido captans, sectatario cordis recondendum admittas. Nostrumq; consulum sanctificariis mentibus tuis, vt pii patris pręceptum reponas. Audi ergo filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui: quoniam concupiscit rex speciem tuam. Non itaque vocatio tua ceterorum similis est. Siquidem tu lupino ereata coitu, & oue matre progenita, quasi ex sentibus tota frondescis. In nullo tibi ethnicum semen obstitens, cum tamen Christiano edita partu, & conceptu diuinitus, pięque matris magisterio dominum Iesum Christum adeo credula mente coluens, vt propter nomen eius acrioribus cęsa flagellis, pristinam nullatenus professionem repuleris. Noueras enim sp̄solum tuum dixisse: Tradent vos in conciliis, & in synagogis flagellabunt vos: & ad pręsides regesque ducemini propter me in testimonium illis & gentibus. Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Hinc iam tibi proposita, autpice Deo gloria cępit te conuolari martyrii. Hinc nominis tui magnifica toto orbe fama diffundi, hinc pro te ruitoragonis, populos nationesq; peragrans, cępit pluribus innotescere. Denique euulsa iudibus flagellorū venēabilis tui verticis cutem, rimamque, qua cęsaries pulchra defluerat, ego persequutionis tuę tempore intuitus sum, dignante te illud mihi ostendere velut proximo patri puritate reuerentia tuę. Et blanda manu artectans, quia osculis ipsa vulnera non crederem esse demulcenda: postquam à te discessi, diu atq; memet reputans inspirauit. Exponente verò coram me diffusa cęlitus gratia otis tui ingentia dolorum tuorum, catulq; periculorū, qui te presserant, & quomodo sepe custodire, qua mancipata extireras, diuinitus patefacta nocturna tibi silentia aditum effugendi presticerint: repit aut conformem te esse Petri Apostoli passionibus per hęc eademque gesta, quę cunctis ostenderas. Quippe quę tunc diuinitus absoluta, post sexennium de ciuitate in orbe, de vico in oppido per multa & varia exilia, atque latibula remedio fugę contenta fueras. Erę quę prius intuitu euadendi enormes moles transscenderas; nunc quasi momenti Christo sponforū ac tibi dicenti, Vbi pascis, vbi cubas in meride foror mea? iterum venio crucifigi: rediituo pręliandi aucta regressu, forum adis, publicū petis, teque intrepida, confitendo Christum, & detestando fidei aduersarium, iudici offērs, fortiterque ei resistens, laudans Christum tuę salutis autorem, pueritis extollis religionē, ac deinceps impudicum vatem infamantis nullatenus vera perouisse prędicare, mendacio plenum denuncias: & ob hoc congrue Dauidicum carmen decantas: Loquebat de testimonio tuis Domine in conspectu regum, & non confundet. Et iterum. Bene nunciavi iustitiam tuam in Ecclesia magna. Ecce labia mea non prohibebo Domine, tu cognouisti. Iustitiam non abscondi in corde meo, veritatem tuam, & salutarem tuam dixi. Non celauit misericordiam tuam, & veritatem tuam a synagoga multa. Ac si patienter diceres, Testimonium veritatis tuę Domine habentus

timore carnis eclausi iam nunc, tuis armata viribus, patefaciam, quia sic timere nescit Deicola, sic trepidare ignorat mens tuo munere optima. Hæc ideo, Christi famula, Domina soror mea Flora, tibi disposui, vt tantarum virtutum beneficia recolens, ne tuis collata cælitus meritis perdenda reputes, ne conculeanda pertrahes. Festina ad brauium, curre ad præmium, dum tempus capessendi in stat potissimum. Paratus enim est sponsus tuus dominus Iesus Christus titulum tibi conferre perfectionis, si pugnate vsq; ad mortem non cessaueris: si pro eo mori, sicut à principio elegisti, vsq; ad supremum contenderis: si hanc perfunctoriam ponalitatem gaudiis oblectata supernis pro nihilo pendaris. Quia non sunt condigna passionibus huius temporis ad superuenturâ gloriâ quæ reuelabitur in nobis. Certabonum certamen, soror mea virgo beata, & si actius vulnereris, non cedas. quia hæc vulnera æternæ sunt felicitatis auspicia, & sempiternis conferunt defectum doloribus. Cuncta permanent incolumia. Mors hæc vitam donat, eoribus sanctorum agglomerat, & statum perennitatis fideliter ac viriliter in agone perseuerantibus præstat. Verû quia se pridem claudi iam liber sperauerat, cum me tibi singulariter verbum facere, ô soror Flora, olim gesta primordialis martyrii tui egerent: nunc ad vtrâque reditû faciens, adhuc paululum cõmuniter vobis loquens, quod mereamini præmiû, differam, & sic deinceps prolixo sermone finem imponam.

Inenarrabilia sunt, sorores meæ, præmia vestra, egregia multum nimis reposita munera. Accipietis enim à Domino fructum virginitatis centesimum, & gloriosi martyrii inenarrabile cõmodum. Occurret vobis obuiam sancta & venerabilis regina mundi virgo Maria, boremissimis virginum choris ornata. Aderunt etiâ sanctissimi milites Dei confratres vestri Perfectus, Isaac, Sancius, Petrus, Vualobonfusus, Sabinianus, Vuistremundus, Habentius, Hieremias, Sisenandus, Paulus, & Theodemirus, qui vos præcesserunt eû signo fidei, & victoriâ de hoste tulerunt, vobisque ianuâ perueniendi ad regnû aperuerunt, dignum itineri vestro præparantes occursum, atq; dicentes. Venite sorores sanctissimæ, ingredimini thalamû sponû vestri, quem æternus dilexistis, vt propter illum mori non timeretis: iam enim hyems transiit, imber abiit & recessit, quia temporalis tribulatio a vobis deuicta discessit. Propterea sanctæ sorores, festinantes cum iucunditate faciem eius cernere, cui in veritate famulastis, pro quo mori non recuistis, vt iuxta æternû viuat. Percipite mercedem vestri laboris, & sumite lauream gloriosi certaminis. Qui tunc exultare gaudium tuum poterit ô soror Maria: Quis illi felicissimæ horæ diffusum cælitus mentibus tuis latitâ compensabit cum inter eos Leuitani agnoueris Vualobonfusi, quem tibi pia parentalis affectio germanum generauit: Quis vtrarumq; vestrarû tripodû mortalibus cõsueturæ aut verbis humanis expedit, quæ diuino iam gremio cõstitutæ, inter affluentia diuidarû paradisi locatæ, incunctanter illius remunerationis donaria capietis: Quia oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderit, quæ præparauit Dominus diligentibus se. Vnde obsecro vos, sanctissimæ sorores meæ virgines prudētissimæ, quæ semper oleo castimonie redundantes, ornatisimo lampadû cælestiû emicassitis fulgore, quando tabernacula Domini intraueritis, vt mei memores esse dignemini, dum thalamû vestri adieritis sponû, cuiq; amplexib; ineffabili merueritis in uitio cõiungi, ruemioi me precibus, defensate meritis gloriosis. Prosit mihi peccatori huius mediocritas succiocta libelli, quem spiritali vestro flagrans amore vestræ salutis cõsulens edidi: quod per eum vos institui, quod ad perficienda bella Domini incitavi, vt cõstitutû non deficeretis, ensc prædicationis armaui: quod illecebras, quas fugere debearis, ostendi: quod præmia, quæ mereatis, disposui: quod in laudib; vestris, prout potui me versui. Vos noitis quid à vobis petierim, quid charitatis intuitu vobis indixerim. Vt digno interuentu vestro omni vicio careâ, culpis exuar, nesciamq; delinquere: quo fideli tamulatu, omnipotenti Deo meo coherens, fruar postmanitum tam vestro, quâ Dominorû meorû cõsortio, in quorû defensione & laude opus cõdidi memoriale sanctorû, quod immanitas persequutoris me cõpulsit relinquere imperfectû, Christu fautore quandoq; nihilominus cõsumandû. Opitulatione sanè perparû voluminis in fine adieci, quâ & verbis simplicib; edidi, & vestro necessariâ proposito fore percipis. Vt crebra meditatione vestris cãmoriis alligantes, tam pro vobis iam cælestis aulæ luminibus vestigiû cordis super tencnibus, quâ pro totius Ecclesiæ Catholice cõmoditate Domino offeratis, postiq; mentionem, prout textus exortationis poscit, loco vltimo faciatis. Itaq; Deus pacis ad perfectû sanctificet, vt animas & corpora laqueare la in aduentum Domini Iesu Christi seruetis, qui cum patre & spiritu sancto viat, & regnat in secula seculorum. Amen.

EXPLICIT DEO GRATIAS.

Martyres
Cordobæ
sunt, qui nuper
fuerant co-
rmari

Mariam al.
loquere.
Vualobon-
fusi Maria
frater.

ITEM ORATIO EIVSDEM EV-
LOGII AD SVpra DICTAS VIRGINES.

DOMINE Deus omnipotens, qui sperantibus in te es solatium verum, timen-
tibus te remediū ineffabilem, & te diligentibus perpetuum gaudiū,
accende igne amoris cor nostrum, & flammā tuæ charitatis pectoris nostri
exute recessū, quo valeamus cōceptum cōsummare martyrium. Vt dile-
ctionis tuæ in nos vigente incendio, decidant à nobis incēntia peccati-
minum, & maleficia; & cōturbationes procul effugiant vitiōrum. Vt dono gratiæ tuæ illu-
minati, cuncta mundi oblectamina valeamus despiciere, & te puris mentibus ac votis
simplicibus vsque quaque diligere, timere, desiderare, & quætere. Da nobis Domine
in tribulatione auxilium, quia vna est salus hominū. Da fortitudinem prælandi in
hoc certamine, & de Sion intuitu liberandi nos respice: quatenus passionis calicem
tua p̄sequentes vestigia, possimus iucundo ore ebibere. Tu enim, Domine,
Israhelitas olim sub diro Aegyptiorum iugō gementes, non solum potenti dextera
liberasti, verum etiam Pharaonem, & exercitum eius in medio mari demersum, ad glo-
riam & honorem nominis tui omnino contriivisti. Da fragilitati nostræ in hac cō-
gressione inuictum resistendi inimico p̄sidium. Confer inter acies dæmoniorum, &
hominum contra nos insurgentium inexpugnabile dextere tuæ auxilium. Oppone in
defensionem nostram nutum tui scutum, & vsque ad mortem propter te viriliter di-
micandi præbe suffragium, quo valeamus effusione sanguinis nostri passionis tuæ red-
dere debitum. Vt sicut p̄to nobis tui ipse dignatus es mori, ita nos quoque condignō
pro te martyriali obitu facias interire: vt tormenta æterni supplicii per temporale gla-
dium euadentes; deposita sarcina carnis, ad te mereamur peruenire felices. Adsit et-
iam Domine absque obstaculo catholicæ plebi tua virtus piissima, defendens ecclesiā
tuam à vastatoris molestia: omniumque sacerdotum tuorum corona sanctitatis & cas-
timoniz ope subnixā, post illibatum sacre officio statūs ministerium cælestem adire
iubeas patriam. Inter quas seruum tuum Eulogium; cuius post tuum * mu-
nus documentis instruiuit, literis edocemur, solatiis cōfouemur, p̄dica-
tionibus animamur: omnibus peccatis mandatum, sceleribus vniuersis abstersum
fidelem tibi efficitur famulum, tuo petēnket obsequio mancipatum: quo in hac mor-
talitate placitum tibi exhibens famulatum condignus tuarum in futuro habitus mu-
neribus gratiarum saltem, vel vltimum requiescendi obtineat loculum, in regione vi-
torum: n. Per Christum Dominum nostrum, qui tecum vivit & regnat in secula seculorū.
Amen.

*Id est, p̄sentia
et dñi, et
vniuersi
sancti, et
de tu vni-
uersi, sup̄*

40 SCHOLIA IN DOCUMENTVM
Martyriale.

Virginibus sacris Flora & Maria.) Diximus iam Gothorū tempore sanctimoniales
feminas variis nominibus fuisse compellatas, quod in conciliis Toletanis ostē-
ditur. Inter cætera, sacrarum virginū nomen fuit eisdem tributum, sed enim non hinc
has duas, sacras virgines appellat diuus Eulogius, cum altera tantum fuerit sanctimo-
nialis. Sed quia martyrio iam destinatae, tanquam sacre victitæ, multo iustius hoc no-
men promerebantur.

Triumpho adorea.) Vettius Flaccus, seu Festus Pompeius. Adorea, latine: quia
gloriosum putabant quæ fartis copia abundabat. Sed p̄t̄sertim ea gloriā hoc vocabulo
postea significabatur, quæ bellis rebus fuisset comparata. In de videlicet, quod imper-
atores se beste gesta, frumenti genere, quod adorea vocant, solerent donari. Plini⁹
lib. 18. cap. 3. Gloriam denique ipsam à patris honore adream appellabant. Et capite
octauo eodem libro meminit publicorum donorum; quæ ex farre constarent. Et di-
uus Eulogius amat plerumque eiusmodi inuitatiora vocabula, quod alibi etiam anno-
tauimus.

Rem fecisse vitærum.) Hispanismus.

Ilam vitæque ipsam.) Hic locus misere fuit in exemplari lacer, & deprauatus. Nul-
lus p̄torus erat sensus. Nos quoquomodo potuimus emendauimus, & suppleuimus.

Ec 2

Si accideri sunt.) Ex antiquorum philosophorum subtilitate, hoc est desumptum, ut ex Cicerois tertia Tusculana apparet. Et non ab simile est illud Senecæ. Dolor decidit, ubi quo crescat non habet.

Repleta sunt penetralla caceris.) Misera illa Reccafredi Episcopi tempora deplorat, de quibus Aluarus in diui Eulogii vita.

Non lector concunatur in pulcro.) Concionari vocat aliquid in ecclesia, aut ex sacris literis, aut ex sanctis doctoribus, & conciliis ad fidelium instructionem legere. Hoc erat proprium lectorum. Nam inter missarum solennia epistolam fidei adconus, diaconus, quod verumque hunc etiam sit, euangelium legebat. Homilia, hoc est sacras conciones ad populum habere hoc Episcoporum, & Doctorum tantummodo fuit. 10

Sic quidvis vult.) Hispanismus, scilicet qual quiescere.

Etiamsi illius baptismum.) Theologi sacri baptismum flammis vocant martyrium. Verum ad conueniamus.) Eos nimirum innuit, contra quos primo libro, & secundo in martyrum Apologetico depugnauit, qui male sanis argumentis retrahere Christianos à publica confessione volebant. Et has duas virgines horum vesanis ut apparet, monitis lubrico vestigio veluti labaores nutasse, in ipsarum passionibus libro primo, & in epistola ad Aluarum scriptis. Ideo validius confirmandas, & hoc errore fortius extrahendas putauit.

Eiusdem istibus.) Quæ sequuntur, fusi in barum duarum virginum passione diuus Eulogius narrat, ubi etiam de martyribus, quos hic nominat, late perscripsit. 10

Adernunt etiam.) Horum omnium martyrium, sanctas has duas virgines præcelsat, ut libro secundo constat.

Profit mibi.) Epilogus concinne adhibitus, & artis integumentum artificiosior.

Quod immunitas persequuntur.) Quo tempore ab Reccafredo Episcopo missus est diuus Eulogius in carcerem, nec secundum finierat, quem postea, ut ibidem narrat, expleuit.

De fragilitati nostra.) Sumptum baud dubie ex pia oratione, qua in sacratissimæ virginis Mariz officio, ut vocant, ad sextam viturum. Concede misericors Deus fragilitati nostræ præsidium.

ARGVMENTVM EPISTOLÆ SEQVENTIS.

CVM in Galliam iter diuus Eulogius faceret, apud hunc antistitem fuerat diuersatus: qui beati Zeyli martyris Cordubensis ab eo reliquias petierat. Eius sue peregrinationis historiam hic retexent, reliquias Zeyli, & Actyli etiam transmittit: calamitates, quas Cordubensis perpetuit ecclesia, multarumque martyria recensens. Titulos in hoc & in cæteris epistolis, quemadmodum in veteri codice fuerunt, reliquimus. Et hic ille Vnilesindus Episcopus est, cuius multum mentionem facit Insigui Ardiæ regis diploma, quod in Quartarum historiam Garinaym apponit: de quo in Vnilesindus & Alodia iam diximus. 10

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO DEI MINISTRO DOMINO ET PATRI meo Vnilesindo Pampilonensi sedis Episcopo, Eulogius presbyter salutem.

Aluarus & Isidorus Eulogii fratres Gallie Toga re. Aluarus rex Balear. Paulus rex Gothia. Carolus rex Habsburgum rex. Schuricus papi. Gallia Comata. Sancti Sordani co. mar.

QUAM, Beatissime Papa, cum dira seculi fortuna, quæ fratres meos Aluarum & Isidorum a genitali solo abducens, penè in vltiores Togarum Gallie partes apud Hludouicum regem Baioariz exulare fecit: cum me etiam propter eos diuersas adire regiones, & ignota atque laboriosa itinera subire compelleret (quoniā stipata prædonibus via, & funerosi quondam Wilhelmi tota Gothia perturbata erat incurfus: qui aduersum Carolum regem Francorum eo tempore, auxilio fretus Habbatraghmois regis Arabum, tyrannidem agens, inuicta & inadibilia euncta reddiderat) ad partes Pampilonenses deuersus, putaueram me iode cito migraturum: sed ipsa iterum, quæ Pampilonem & Schuricos liminat, Gallia Comata, in excidium prædicti Caroli contumaciore ceruices factionibus Comitibus Sancii Sancionis erigens, contra ius præfati principis veniens, totum illud obuidens iter, immane periculum cômecantibus ingerebat. Eo tempore magnam mihi consolationem Beatitudo tua in ipsa peregrinatione exhibuit. Et vere summi magistri typum gerens, & in veritate eius præceptis obediens, non distulisti hospitio recitare, quem 10

quem tibi vera charitas Iesu Christi commendauerat, dicentis: Hospes eram, & collegisti me. In thesauros meritum apud patrem in cælis collocare studens, præbes necessaria destitutus; foveas omnia, vniuersaturatis: adeo vti in illo exilio meo, nihil præter affectuosam peregrinorum fratrum & destitutæ familiæ præsentiam suspirarem. Lugebam ego sæpe, sed tu pater assidue consolabaris morientem: flebam multum, sed tu pia compassione releuabas prostratum. Quandoquidem iuxta Apostolum mecum infirmabar, mecum tristabar, plangebamque vbertim, cum ego plorarem. Cumque me vno residere loco multiplex dolor non sineret, libuit mihi loca visitare sanctorum quo deiectum summis meritoribus animum releuarem. Et maxime libuit adite beati

10 Zachariæ acytherum, quod situm ad tadices montium Pirencorum, in præfatæ Galliæ portatilis, quibus Aragus fluuioe otiens, rapido cursu Seburim & Pampiloniam irri-
gans, amni Cantabro infunditur. Quod famosissimis in exercitatione regularis disci-
plinæ studiis decoratum, toto resurgebat occiduo. Sed tu pater iuuas anhelantem, &
salutari consilio instruis abeuntem, plogue fratrum comitatu foveas pergentem. Pri-
autem, quam ad eundem locum accederem, plures apud Legetense monasterium cō-
morans dies, præcipuos in Dei timore vitos ibidem manere cognoui. Deinde alia ar-
que alia loca peragrans, tandem diuino mouere ad illud, quod sæpius desiderabam,
perueni cœnobium. Præterat quippe ei tunc Odoarius Abbas, summæ sanctitatis mag-
næque scientiæ vir. Qui, ultra quam referri potest, nos digne suscipiens, omnem erga
20 nos humanitatem exhibuit. In illo eteim beate congregationis collegio, quod bene
cœnœnarium numerum excedebat, veluti sydera cæli, alii quidem sic, ceteri vero sic,
diuersis meritum virtutibus emicabant. Florebat in nonnullis perfecta charitas Clitisti,
quæ foris mittit timorem, plerosque alto culmine extollebat humilitas, quæ sese vnus-
quisque iuniore in inferior reputans, imitatores præceptorum Dei fieri contendebant.
Multi etiam cum essent corpore imbecilles, virtute tamen magnanimis subnixi,
asacriotibus animis iniunctum exercebant obsequium. Sic quoque in aliquos princi-
patum suum obediencia (quæ omnium vitiorum magistra est) vindicans, suos non pa-
tebatur executores degenerare. Sed supra vires grandia exercere compellebat, quos-
cunque suo mouere illustrauerat. Operabantur omnes eertatim, alter alterum inui-
30 tans contendebat præcellere. Augebatur intus ardor placeodi Deo & fratribus, &
vnusquisque propriæ artis industriam ad communem profectum exercitabat. Exercebant
alii peregrinorum & hospitum diuinitus curam, & quasi declinanti Christo ad
hospitia eorum, omnibus aduentantibus obsecundabant. Cum vero tot essent, nullus
murmurans, nemo arrogans intererat. Studebant cuncti silentio, totamque per noctem
furtiuè precibus ineumbentes, nocturnum chaos petuigili meditatione vincebant.
Magna se circumspectione vallantes: ne Psalmistæ denotarentur oraculis: qui ait, Dor-
muerunt somnum suum, & nihil inuenerunt.

* Sed quid referre de sanctorum virtutibus lingua potest mortalis, qui in terris positi angelicè degunt? Et quilibet inter homines conuerteretur, propositum vero gerit
40 cæleste? Cum quibus paululum commorans, eum ab eis vellem discedere, omnes solo prorurunt, pro se exorare deposcunt & eurtam cito à me desereretur, supplicii peccata
queriebantur. præstabat quippe tunc mihi charissimus filius meus Theodemus
diaconus comitatum: qui ab exordio itineris mei usque in vltimum inconuulsibiliter
contubernio meo cohabitans, mecum totius discrimina illius peregrinationis confecit.
Regredientibus ergo nobis præbent sodalitatem Abbas ille venerabilis Odoarius, &
Ioannes Præpositus: per totum usque in vespertum diem, colloquium de diuinis scriptis
tutis gerentes, sic quoque ab invicem datis osculis discedentes, ad te, Apostole Dei, è
vestigio repedauius, cuius informatione tanta honoris venerabilitate ab illis patribus
50 excipi meruimus.

Igitur cum proprium reuifere aratum, piæ matris Elisabeth, seu sororum duarum
Nicolæ & Auollonis, iunioris fratris Ioseph vgerer affectu, cogis, vt adhuc remaneat,
nec finis abire merentem: sed vtroque vulnere perculsum cor meum tu iam mederi
non poteris: cui & peregrinatio fratrum, & desolatio domesticorum quotidianam
afferebant lamentum. Ita de nostra charitate consiliis, togas vt Cordubani repetens
ipse reliquias tibi sancti martyris Zoyli dirigerem, & hoc munere Pampilonenses po-
pulos illustrarem. Illico me satis facere petioni tuæ, respondi: & huius rei debitorem
me vobis esse in veritate promisi.

Quumque à vobis egredider, festinus Casaraugustam perueni, caosa fratrum
meorum, quos vulgi opinio negotiatorum cohortibus interesse nuper ab vltioris

Maguntia.

Franciæ gremio ibidem descendens iactitabat. Deinde vrbi appropinquans, negotiantes quidem repperi, peregrinos autem meos eorum relatione apud Maguntiam nobilissimam Baiuarum ciuitatem, exulasse cognoui. Et verum fuisse hoc negotiatorum nuncium, regredientibus, Deo fauente, succedenti tempore ab interiori Gallia fratribus nostris, didicimus.

Senior episcopus.

Pon.

Complut.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

S. iusticia.

Aliquandiu vero apud Seniores pontificem, qui tunc rectis vite moribus eandem urbem regebat, demorans, postea Complutum descendendi rapinam per Segontiam transiens ciuitatem, in qua tunc praesulatum gerebat vii prudensissimus Sisemundus. Et cum ab anuſtice Complutensi Venerio digne susceperet, post quintum diem Tole- 10 tum reuertit. Vbi adhuc vigentem sanctissimum senem nostrum, huculum spiritus fan- 10 di, & lucernam totius Hispaniæ, vultu tunc Episcopum comperi. Cuius vite san- 10 ctitas totum orbem illustrans, hactenus honestate morum cellisque meritis catholicum gregem refouet. Multis apud eum diebus degimus, cuiusque angelico conubertio he- 10 limus.

Cumque in domum me reuocassem, cuncta in columbia reperi, genericem scilicet, binasque sorores, & vltimum nostrorum omnium a tate Ioseph: quem saeva ty- ranni indignatio eo tempore a principatu deiecerat. Suscipit peregrinum suum desti- tuta familia, & quasi e sepulchro suscitatum lætantibus animis, gaudet reuiliare post lon- gum tempus Dominum. Ego vero semper in omni colloquio meo te patrem excolens semper inter familiares sermocinationes tuam beneficentiam recolens, semper tua 10 charitatis affectum corde gestans, mentis vltis amplector.

Et quia, intercedente terrarum proluxa capedine, multis ab inuicem disparatur spaciis, obſtare quoque alio chaos immane, quo ego Cordubæ positus sub impio Ara- bum gemam imperio: vos autem Pampilonæ locati, Christianicæ principis tueri mere- mini domino: qui semper inter se vtrique graui conflictu certantes, liberum comme- 10 antibus transitu negant: inde est, vel quod non debium vestrae bonitati dependimus famulari: vel quod nō pio desiderio vestro satisfacimus in transiſſione reliquiarum, seu quia non quibuscumque tales tantaque opes committere duximus ratum. Nunc autem, quia Deo 10 dispensante, Dominus Galindo Enniconis ad propria remeans, suos reuiliare fines exope- rat, per ipsum vobis præfui martyris reliquias destinauimus. Sed & sancti Aciscii, quas 10 a nobis non postulatis, transiſimus, ut vos spondons vestrae votum feliciter adim- pientes, eorum beate memorie construendo basilicam, nobis Deo fauore propter hanc obedientiam patrociniū illorum occurrat ad veniam. Christo vobis omnia repensante atque donante, quæ erga nos operati estis: quem vestrum in nos olim ex- hibitu non latet obsequium, & quia remuneratione centuplicatum vobis valet rependere comodu, qui dixit: & qui vos recipit, me recipit: & qui vos spernit, me spernit: & qui recipit prophetam, in nomine prophetæ mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. cuncta tibi pater reposita sunt coram Domino, omnia apud illum, quæ piis laboribus vobis debentur, salua & incolumia per- 40 seuerant, recipienda ab eo tempore necessario, cum iustus iudex aduenierit, vnicuique reddere pro qualitate laborum, aut præmium, aut supplicium.

Denique, beatissime pater, nolimus vos ignorare tribulationem nostram quam his diebus nostro prepediente deliquio sustinemus, ut solito nos propensius orationum clypeo de- fendentes, vestrae intercessionis irrepudiabili merito, quod multum apud Dominum valere confidimus, e profundo tædiorum labyrintho erui mereamur. Etenim anno præſen- ti, qui est Era octingentesima nona, exardescens saeuis aduersus Dei ecclesiam furor tyrannicus omnia subuertit, cuncta vastauit, vniuersa disperſit, extrudens carcerem Episcopos, Presbyteros, Abbates, Leuitas, & omnem clerum: & quousque illa tempe- 10 state capere potuit, ferro deuinctos, quasi mortuos seculi, subterraneis specubus im- merſit. Inter quos ego ille peccator amabilis vester deuinctus sum, & vna pariter om- 10 nes horridos ergastulorum lutus squalores. Viduauit ecclesiam sacro ministerio, pri- uauit oraculo, alienauit officio: & non est in hoc tempore nobis oblatio, neque sacri- ficium, neque incensum, neque locus primitiarum, quo possimus placare dominum nostrum: sed in anima contrita, & in spiritu humilitatis reddimus Christo vota lau- dationis, ita ut a conuentu definente psalmodiæ, cantu resonent penetralia carcens murmur sancto hymnorum. Quæ omnia prudenti relatione Dominus Galindo vobis enucleatim poterit enarrare: quia nos partim mœrore depressi, partim fastidium im- politæ orationis vitantes, suis limitibus schedulam coarctauimus, ne in modum edim- mentarii breuitas transiret epistolaris.

Propter

- Propter futurarum autem generationum secula illustranda, & vt expertes nostrarum tribulationum, & ærumnarum non fierent, saltem vel pauca plurimis perstringamus. Quidam enim Presbyterorum, Diaconorum, Monachorum, Virginum, & Laicorum repente zelo diuinitatis armati in forum descendentes, hostem suum repulerunt: detestantes, atque maledicentes nefandum & scelerosum ipsorum vatem Mahomat: & hoc modo contra eum animosum spiritum erigentes, testimonium protulerunt. Virum hunc, quem vos summa veneratione excolitis, & cuius sectam prestigiosam instinctu demoniorum elicitem, tanto honore suscipitis; magum, adulterum, & mendacem esse cognouimus, eiusque credulos æternæ perditionis laqueis mancipandos cõstitemur. Quare ergo vos, cum sitis homines prudenterissimi, talibus sacrilegis communicatis, & non potius euangelicam veritatem intenditis? Hæc & his similia, prout spiritus dabat eloqui eis, in conspectu regum & principum confitentes, omnes gladio vindice intercepti sunt. Quorum decisa corpora stipitibus suspendentes, post aliquot dies igne cremarunt: eorumque cineres fluuiis aquis perdendos miserunt: pleraque verò inhumata præ foribus palatii relinquentes, volucris, canibusque deuoranda exposuerunt, adhibitis custodiis militum, ne quis Christianorum intuitu humanitatis, carnibus nudata cadavera, sepeliret, sicut scriptum est: Posuerunt mortalia servorum tuorum escas volatilibus celi, carnes sanctorum tuorum bestiis terræ: effuderunt sanguinem eorum veluti aquam in circuitu Hierusalem, & non erat, qui sepeliret. Quorum nomina descriptis allisionum
- 10 in fine epistolæ digeremus. Huius rei causa nos deuincti manemus, propter hoc compediti existimus: nostro deputantes instinctui, nostræque informationi ascribentes, quicquid illi diuinitus illustrati egerunt. Vnde quæsumus, vt suffragia orationum vestrarum in defensionem nostram adhibeatis, nostrumque carcerem omnibus monasteriis vestris innotescere faciatis: & vt prout pia exoracione inuigilent, iubeatis: ita post prædictum luctamen mundi de æterno præmio exultetis.

- Sane salutacionum officia, quæ dudum alia proferendo, omisimus: hunc cernuam mente persoluimus, vosque feliciori serie temporum vigere exposcimus. Petentes, vt salua honoris vestri reuerentia, non dedignemini nobis salutare amabiles, & charissimos patres nostros: id est, Fortunium Legerensis monasterii Abbatem, cum omni collegio suo. Odoarium Serafiensis monasterii Abbatem cum omni collegio suo. Saluamus etiam ceteros patres, quos in peregrinatione nostra tutores, & consolatores habuimus, omnemque scholam dominicam in osculo sancto.

- In nomine Domini, regnante in perpetuum domino Iesu Christo, anno Incarnationis eius octingentesimo quinquagesimo, Era octingentesima octuagesima octaua, decimo quarto Calendas Maias, Perfectus presbyter occubuit.
- Sequenti verò anno, qui nunc est, Era octingentesima octuagesima nona, tertio nonas Iunias, Isaac monachus decidit: post quem Sancio Laicus, de oppido Albeni, nonas Iunias in hac ipsa Era, martyriali obitu triumphauit.

- Deinde Petrus presbyter, Vualabonius Diaconus, Sabinianus, Vuistremundus, 40 Habentius, & Hieremias monachi, vno die, vnaque hora septimo Idus Iunias, in Era supradicta, interempti sunt.

- Silenandus verò diaconus decimo septimo Calendas Augustas, eadem Era prostratus est.

- Paulus diaconus decimo tertio Calendas Augustas, Era qua supra alius est. Theodemirus monachus, octauo Calendas Augustas, eadem Era occisus est.

- Isti sunt, qui tradiderunt corpora sua in mortem propter testimonium veritatis, vt in æternum viverent. Siquidem & duas virgines Christi, Floram & Marā, nobiscum ob eandem professionem nunc in ergastulum detruserunt: & quotidie de interitu comminantur.

- 10 DATA DECIMO SEPTIMO CALENDAS DECEMBRIS PER GALINDVM ENNICONIS VIRVM ILLVSTREM, ERA OCTINGENTESIMA OCTVAGESIMA NONA.

Sic fuit in exemplari. PVLGANDVS ENNICONIS VIRVM ILLVSTREM, ERA OCTINGENTESIMA OCTVAGESIMA NONA. quod propter Galindum, PVLGANDVS ENNICONIS VIRVM ILLVSTREM, ERA OCTINGENTESIMA OCTVAGESIMA NONA.

SCHOLIA IN EPISTO.

L A M S V P E R I O R E M.

Pompeio
nomen.

Amplius sic [adu Episcopo.] Verum nomen vrbis est Pompelo, vt est apud Strabonem, Plinium, & Ptolemaeum. Paulatim autem corruptum in Pampilonam fuit. Nos Hispani corruptius adhuc proferimus Pamplo-
na. Est autem vrbis in Vasconibus Hispanis notissima, regni Navarrae caput & arx munitissima. Strabo, quamuis id plene non scripserit, satis appetit tamen ab Pompeio conditam fuisse dicit, quidam Pompelonem, quasi Pompeiopolim, hoc est Pompeii ciuitatem dictam docet. Et nomen ipsum vrbis suum profecto refert conditorem.

Carolus
Calvus.

olim beatissimi Papa.] Quantum ex his, quae paulo post memorat diuus Eulogius, colligi potest, apparet hanc eius peregrinationem in Caroli Calvi regis Francorum initia incidisse. Ccepit autem mortuo patre Imperatore Hludouico regnare hic Carolus anno Domini octingentesimo quadagesimo, vt in priscis Annonii annalibus habetur. Decem igitur postea annis, aut paulo minus haec epistola scribitur, vt in fine notatur, & in Nunilone & Alodia nos disquisimus. Vnde non immerito olim potuit hic dicere, & quondam etiam paulo mox dicit. De nomine autē Papae, retro iam diximus. 10

Gallia
Tara-

Togata Gallia.] Cisalpina Galliae pars, quae Italiae coniuncta fuit, Togata ideo dicebatur, quod togis incolae, quemadmodum Romani videntur, Plinius lib. 3. cap. 14.

Hludouicus
Imperator.

Hludouicum regem.] Praeposita ad hunc modum aspiratione scriptum fuit in exemplari. Quam lectionem ex antiquis monumentis ubique sequitur F. Onufrius Panvintus. Necesse est autem hic Hludouicum Hludouici Pii Imperatoris filium Caroli Calvi Francorum regis fratrem nominari. Illi enim moriens pater Germaniam haereditario nomine reliquit, & postea etiam eidem est in arbitraria diuisione post bellum inter fratres confirmata. Authores ex antiquis sunt Regino Prumiensis, & Annonius annalium scriptores. Vnde Paulus Aemilius, & Robertus Gaguinus desumpserunt. Vuolfgangus porro Lazius lib. de gentium migrationibus septimo diplomata etiam huius
Hludouici regis adducit, quae per hosce annos concessa sunt: in quibus se Baioariz regem compellat. Ideo Baioariz regem hunc D. Eulogius vocat. Est autem Baioaria corruptum nomen, quo Paulus Diaconus & ceteri inde scriptores vtuntur. Verum nomen Boiaria est à Boiis populis, qui ad Noricum in Germania habitauerunt, quod Cæsar libro primo & septimo, Plin. lib. 3. cap. 14. & alibi meminit. Eam suis finibus vndique clausam describit Paulus Diaconus lib. rerum Langobardicarum tertio, cap. 29.

Boiaria.

Et funerosi quandam Frisibelm.] Nihil prius in hac epistola quam series temporum, & ratio chronologicæ est attendenda. Hinc enim & nihil discors apparebit in Gallorum historia, quod alioqui poterat lectorem diligentem interturbare. Rursus etiam recte sibi constare D. Eulogium, nec discrepans quippiam narrasse apparebit. Cum tamen
nisi tempora cum rebus gestis ita dilucidentur, diuersum quiddam & repugnans sanctus martyr recensere videatur. Temporum autem & rerum gestarum seriem ex his potissimum annalibus Gallorum desumemus, qui sunt cum vita Caroli Magni pridem Coloniz excussi: Illorum author nomen suum non prodidit: Eius autem apparet, sui temporis historiam texuisse: quo plurius est eius fides & authoritas facienda. Is igitur anno 817. de Hludouico. Imperator Helysachar presbyterum & Abbatem, & cum eo Hildibrandum atque Donatum comites ad motus Hispanicæ Matris componendos mittit. Ante quorum aduentum Aizo Sarracenorum auxilio fretus multa eiusdem limitis custodiis aduersa intulit: eosque assiduus incurSIONibus adeo fatigauit, vt quiddam illorum relicti, quæ tueri debebant, castellis, recederent. Defecit ad eum filius Bero-
nis nomine Vuilemundus, & alii complures nouarum rerum, gentilitia leuitate, cupidini, iunctique Sarracenis Certhaniam & Vallensem rapinis atque incendiis quotidie instabant. Cumque ad sedandos ac mitigandos Gothorum, atque Hispanorum in illis finibus habitantium animos Helysachar abbas cum aliis ab Imp. missis, multa & propria industria & sociorum consilio prudenter administrarent: Bernardus quoque Barcinonæ Comes Ayzonis insidiis, & eorum, qui ad eum defecerant calliditati, ac fraudulentis machinationibus pertinacissime resisteret, atque eorum temerarios conatus irritos efficeret: exercitus à rege Sarracenorum Habbarraghman, ad auxilium Ayzoni ferendum missus, Cæsaraugusta venisse nuntiatur. Super quem Abumarbam regis propinquus
dux

Helysachar
Abbas.

Aizo dux.

Vuilemundus.
Comes.
Valinsus.Bernardus
Barcinonæ
Comes.

dux constitutus, ex persuasione Ayzonis haud dubiam sibi victoriam pollicebatur. Contra quem Imp. filium suum Pinum Aquitanie regem cum immodici Francorum copiis mittens, regni sui terminos tueri praecepit. Quod ita factum esset, ni ducum de-
 fidia, quos Francorum exercitui praeceperat, tardius quam tertium nec effitas postula-
 bat, is, quem ducebant, ad matrem peruenisset exercitus. Quae tarditas in tantum no-
 xia fuit, vt Abumathban vastatus Barcinonensis & Gerundenſis agri, villisq; incensis,
 cunctis etiam, quae extra vrbes inuenerat, direptis, cum in columi exercitu C. Saraugu-
 ſtam se reciperet: priusquam a nostro exercitu, vel videri potuisset. Et quia tot retro
 annis hi Guillelmi motus oceperant, ideo diuus Eulogius quondam dixit. Intelligo
 10 autem bellum, quod tunc feri ceptum fuerat, ad Caroli Calui regis tempore, dum aliud
 ex alio germinat, succetuisse. Fratres enim Eulogii Hludouici tempore in Galliam
 abierant: ibi vsq; ad Carolum Caluum eius filium perſisterant. Hoc Carolo iam re-
 gnante Pompelone Eulogius fuit. Aliter temporum, quae ipse magis innuit, quam si-
 gnat, ratio constare non potest. Et de Catolo Caluo loqui Eulogium liquet. Is enim ab
 anno Domini DCCCXL. ad DCCCLXXVIII. regnum Francorum tenuit.

Gothiam autem vocat eam Galliae ad Narbonem partem, quae quod Gothici fue-
 rat semper subdita, Gallia Gothica fuit appellata.

Sed ipsa iterum, quae Pamplianum. Seburici populi sunt, vt hinc & paulo post apparet, in Pirencis, & inter Valcones computandi. Ab Seburici ciuitate nomen, vt mox vide-
 20 bimus, habuere. Eorum in antiquis Geographis nulla mentio. Longe enim diuersi
 sunt ab Sebusis, seu Sebutianis, quorum C. Cat. & Cicero in oratione pro Quintio me-
 minere. Illi ad Narbonem, hi ad occasum longe distiti fuere. Illi Galliae, haerant His-
 paniae. Intellige verò Galliam Comatam, quae ab eorum nutritio & studio nomen
 accepit, cum Seburicis ita coniungi, vt in finibus Hispaniae ea parte Seburici essent
 postremi. Aragus enim fluuius totus est Hispanorum. Et ad Aragum Seburum urbem
 fuisse conſecti in Eulogius memorat.

Fallianus comesis Sancti Sanctonis. Comitris huius nomen Hispanum esse videtur, & illorum plane temporum, in quibus iam apud Nauarros & proximos Celtiberos
 patris cognomen sibi retinebant. Inde sunt vſitatissima praeſcis temporibus solenni hoc
 30 more cognomina, Fernandez, Rodriguez, Gonzalez, & multa huiusmodi à patre in
 filium detrauit. Sed quis hic Sanctio fuerit: aut qua de causa aduectus Carolum Cal-
 uum rebellauerit, nuiquam in praeſcis Gallorum, aut noſtris, aut Aragonensium anna-
 libus legitur. Neque ego quid hic posſim dicere aliunde habeo.

Aryterium. Monasterium. Diximus de hoc vocabulo in initio libri primi.

Quibus Aragus flumen. Paululum immutato nomine nunc Argu vocatur. Non
 longe ab Vayona Galliae vrbe propè Azpeletam oppidum oritur. Vt rectè ab diuo Eu-
 40 logio dictum sit, in Galliae ingressu nasci. Inde Pompelonem veniens, infra Lerin op-
 pidum Egam flumen intrat. Vnde manifestum Egameum esse fluuium, quem hic
 diuus Eulogius Cantabrum nominat. Seburis autem vrbis ad Aragi ripam, & ante Pò-
 pelonem profectò, vt hinc apparet fuit: eius tamen nec nomen nunc extat, nec situs,
 qui fuerit, intelligi potest.

Legereſe monasterium. Huius etiam cœnobii ineminit in martyrum apologico. Nunc verò San Saluador de Leyri appellatur, & octauus ab vrbe Stella, XXIV. ab Pò-
 pelonenſi millario distat. Vidi autem multa praeſcorum regum Nauarraz & Arago-
 50 nensium monumenta, eidem monasterio concessa, qui ibidem seruantur, in quibus
 Legereſe monasterium semper nominatur. Et fuerat iam antea ab rege Inrico Arizta
 constructum. Quod in Caroli principis Nauarraz historia, & in Aragonensium anna-
 libus legitur. Et inter cætera illud Sancti maioris diploma in Nonilone & Aludia iam
 retro appositum, oppidum meminit, & praeſdiorum, quibus superiores regeſ idem
 60 cœnobium ditauerant.

Prærat quippe ei. Sunt qui dicant huius Odoatii Abbatis se quædam opuscula ex-
 eſſe vidisse. Certe Ioannes Tricemius eius inter scriptores ecclesiasticos nō meminit.

Chariſſimus filius meus. Spiritualiter filium nominat, quem in Christo, vt diuus
 Paulus inquit, genuerat: erudiens, influens, & ad eum vsq; dignitatis in Ecclesia
 gradum prouehens.

Ioannes Præpositus. Noſtri temporis monasteria Benedictina, & Cisterciensia præ-
 70 ter Abbatem, priorem etiam, ita appellant, ex praeſco suo instituto habent. Hunc ni-
 mirum præpositum vocat diuus Eulogius.

Reliquis tibi. Alibi iam annotauimus, corpora sanctorum martyrum Zoyli & Acifeli
 Cordubæ ad hæc vsq; tempora perducasse. Quod etiam hinc & ex sine epistolæ aſtruitur;

*Sanctissimi
Cyri & A.
episcopi corpora.*

Nā neq; illustrari Pompelonenses, nisi insigni aliqua missa reliquiarū portione poterāt, nec basilica aliter ædificanda, q; posita sit, peteretur. Neq; pleno dono ditare Episcopū Eulogius posuit, nisi horū martyriū corpora integra pene Cordubæ haberentur. Fuit a. S. Zoilus Romanorū Imp. tempore martyriū Cordubæ petpessus. Puteus nunc religiose suspicatur, in quem pars visceriū eius prolesta fuisse memoratur. Eius corpus Agapio Cordubensi Episcopo Gothorum regum tempore fuit reuelatum. Vnde etiam translationis eius festū celebratur. Carniōe demū multis post Eulogiū annis (quædammodū in Felice Complutenū martyre diximus) fuit translatum.

*Agapio
Episcopo.*

Ab vltioris Franciæ.) Bolariū, seu Balotiā Germaniæ superloris partē: rectē vltiorē Franciā nominat. Nā Frāncorū tunc & regnū & nomē ad Germaniā vsq; vltimam protendebatur. Est autem Moguntia notissima in Germania superiori ciuitas.

Almagracia.

Casaraugustian perueni.) Huius vrbis magna nunc est celebritas, & eius Plinius, Prolemæus, Antonin⁹, & alii meminerūt. Cū Salduba antea prisco & Hispano nomine diceretur, ab Augusto Cæsare facta Colonia, nomen accepit. Quod ipsum cum ceteris eius vrbis antiquitatis egregie, vt alia omnia, Hieronymus Curita, in didē eius, in suis Atagonensiu annalibus persequitur. Neq; tam ea cōmentatione patrii suam illustrat, quam quod tam Inchyro alumno possit gloriari. Suauissimū namq; ingeniu, iudiciū in Iuētis rarum, Latine & Græcæ lingvæ singularis cognitio, peritia totius antiquitatis insignis, egregia in scribenda suorū historia laus, & diu in magnis negotiis probata prudentia dignissimū effecere, vt Philippus Rex catholicus summi in sacro Inquisitionis

*Hieronymi
Curita laus.*

senatus secretarii, vt vocant, munere virū grauissimū exornaret: postquam iam pridē ab suis Atagonensibus publici historici prouinciā publico regni totius decreto accepisset. Ego etiam iure optimo glorior, magnā mihi cum illo multis iam annis & beneuolentiā, & familiaritatem intercedere: historiciq; meæ, & huius etiam ex parte laboris celsorem ab Regio senatu mihi tributum. Vt merito possint iam mihi quæ scripsi, cum tanto viro placuerint, non displicere.

*Segontia
duo.*

Complutum descend.) Recto itinere Cæsaraugusta Cordubā proficiscentibus Segōcia, primū, inde Cōplutū, Toletū tandē est pertranseundū. Segōciæ nomē in Tito Liuo non semel legitur. Strabo etiam & Plinius eius vrbis meminere. Nunc Immutatō paullisper nomine Siguenca dicitur, cui suus Episcopus dominatur. Insignisq; est eo præsertim titulo cathedralis Ecclesiā, quæ sanctæ Liberatę corpore, & magnificētissimo tumulo illustratur. Altera fuit Segontia in Bætica versus fretū, Plinio nominata:

Compluta.

Videntur eius ruinae non longē ab Lethæi fluminis ripa, hodieq; Gifgonca loco nomē est. Cōplutū id planē oppidū esse, quod nunc Alcalā de Henares appellatur, in quo nos hæc cōmentamur, multis usq; grauib⁹ testimoniis astruximus, in opere, quod de sanctis martyribus Iusto & Pastore superioribus annis euulgauimus. Hinc autem, cum Episcopū etiā hoc oppidū adhuc tempore diu Eulogiū habere, maxime probatur, idq; nos etiā ibi cōtendimus, sanctā illam basilicā, quā diuorū Iusti & Pastoris corpora olim cōdita fuerant, semper Christianorū fuisse, neq; eis ab Mauris fuisse ademptam. Quoniā verō D. Vrbicius pio futo eadem corpora Oscam iam hoc tempore asportauerat: ideo D. Eulogius ipsoꝝ hic non mement: proculdubio, si adforent, non prætermisurus. Supplici veneratione eadem sancta corpora reueritus, suæ quoq; deuotionis participem Vuilelsum effecisset.

*Sanctissimi
Iusti & Pa-
stori cor-
pora.
Diuo Vrbici-
ano.*

Toletum.

Post quintum diem Toletum reuert.) Reuerti, inquit, quia Corduba primum egressus, illuc quoq; iter fecerat. Quintū diem memorat, vel ab eo, quo Segontia fuerat profectus, vel ab eo quo Complutū intrauerat. Alioqui Compluto Toletum bidui iter tātum modo est. Toletū vero vrbis Hispaniæ celeberrima non semel ab Tito Liuo nominata, ab Plinio & Ptolemæo mēoratur. De qua, vt de Castigine Sallustius, præsertim nibil hic, quam pauca refert. Quū præsertim suo loco, in Hispaniæ nūtralium antiquitatibus, multa fuerimus exequuti.

*Vuilelmi
Archiepiscopi
pau. 2. elia-
nan.*

Vuilelmi Episcopi.) Ingeriti gloriæ Toletanis Mocarabibus Christianis professus fuit, talem ac tantum virum hoc tempore Episcopū habuisse: sed Cordubensibus meis inde etiā multū præstantissimę laudis deriuatur: diuum vldelict Eulogium eodem ipso tempore habuisse, qui multorū Episcoporū suffragio & Toletani populi sanctis studiis dignus haberetur, qui Vuilelmiro, quali bone Deus antistiti, succederet. Idq; circūspēcto iudicio & matura deliberatione factū protus est: cū ex hac apud se cōmoratione Toletana Mocarabū Ecclesiā nobili experimento didicisset, quem virū dignis studiis & populi voluntate requireret. Debet autem sancta ecclesiā Toletana plurimū diuo Eulogio, quod sanctissimi præsulis hic memoriam conseruauit: Aluaro inidm Cordubensi, qui ad hoc vsque seculum nostrum noticiam electi antistitis

transmiserit, qui Martyr esse tandem promeruerit. At verò cum hæcenus dicat Eulogius, intelligere licet, eo ipso anno, quo scripta hæc fuit epistola, viuere adhuc Vulfstremi Archiepiscopum. Itaq; sequentibus annis electum fuisse diuum Eulogium Tole-
tanum antistitem, hoc est martyrio suo propior eth manifestoprehendimus.

Quem fustis tyranni indignatio. Quemadmodum primo libro vidimus, Habbarragh-
in rex quoscunq; Mocarabes Christianos, qui muneribus publicis fungebantur, aut
sibi in palatio quaque ratione inferuebant (quorū non erat exiguus numerus) magi-
stratib; priuati, palatio eiici, annoitis regis carere præcepit. Inter hos Ioseph quoq; diui
fustis frater, vt apparet, fuerat multatus. Hoc pro se dō vocat à principatu denici, ad
sanctū Ioseph patriarchā, Ægyptiorū olim principatū vicariū obtinentē, alludens. Quē
enim illum principatū potest in misera Mocarabū Christianorum seruitute innūcere?

Christicola principis tueri metemini dominia. Carolus Magnus Imperator, Caroli Cal-
ti, qui nunc regnabat, auius Pompelonē Mauris iam pridē ademerat, & aliquoties reb-
bellantē ipse, & Hludowicus Pius eius filius restituerant. Qua de re innominati illius
authoris annales ita habent. Anno 778. Imp. Carolus Magnus Pompelonē Nauarro-
rū oppidū aggressus, in dedicationē accepit. Et paulō post, Pompelonē reuerit. Cuius
muru, ne rebellare posset, ad solū vsq; destruxit. Et anno 806. In Hispania verò Nauar-
rē & Pompelonenses, qui superioribus annis ad Sarracenos defecerant, in fidē recepti
sunt. Et anno 824. iam sub Hludowico Caroli Magni filio Imp. & Gallorū rege, Æblus
& Astinarius comites cū copis Vascōnū ad Pompelonē missi: cū p̄ra dō iam sibi iniū-
cto negotior euerterentur, &c. Vbi manifeste apparet Pōpelonē recuperatā hac expe-
ditione, si fortē de fecerat: sin minus pacatam in tumultu, si quis fuerat exortus, fuisse.

Galindo Ennecensis. Hic Galindo Iniguez aut Nauartus, vt vulgaribus nominib; vr-
tar, aut Aragonensis fuit. Nō in vtriusq; gentis p̄fices aīalibus Galindi nomen, & in de-
du dū cognomē sepe in proceribus legitur. Hieronymi Cnitię annales lib. 1. non semel
restantur. In antiquis etiā regū vetustissimorū diplomatibus Galindi nomē inter ceteros
proceres reperitur. Ex his mihi sequentia videre contigit. Era 913. hoc est anno
Domini 881. die Aprilis 11: Hordotius rex hulus nominis secundus, cū Geluira vxore
donaria quā plurima auro & argento pretiosa, in vicōs, & alia Ecclesię Cōpostellanę,
vbi D. Iacobi corpus est tumularū, dedere. Subscribit, & cōfirmat inter ceteros proce-
res, Alfonsi quinti mater, die Augusti decima octaua Era M.LV. b. e. anno Domini 1017.
eisdem Ecclesię plurima donauit. Inter ceteros p̄fules subscripsit, & confirmat Galin-
dus Abbas. Et his omnibus magis amplum est Froylx regis Alfonsi quarti filii diplo-
ma 11. Octobris Era 990. hoc est anno Domini 911. eidem Ecclesię concessum: in
quo cum ceteris proceribus Galindus etiam confirmat. Quæ tria diplomata in Archi-
uo antiqui semel sanctę Ecclesię asseruantur. Libuit autem hic hæc cōgēsisse, vt nobilis hu-
ius apud nos familiaris, cui Galindo, seu Galindez cognomen est, antiquitas certis testi-
moniis asstrueretur. Cum autem & hoc loco, & paulō post in exemplari Galindo in
nominatione fuisset scriptum: in sine denuo Galindum in accusatiuo habet.

Eorum beatę memoria confruenda basilicam. Vltimo tempore diui Augustini vocabu-
lo, quo & ipse, & alii nonnulli vrutur, memoria Martyrū locus dicebatur, vbi martyres
colebantur. Hic diuerso aliquantulum sensu, consueto nimirū & vulgari, ponitur. Vi-
detur autem diuus Eulogius ex concilii Africani seu Carthagenensis quinti decreto
hoc ipsum deposcere. Eius hæc sunt verba. Itē placuit, vt altaria quæ passim per agros,
aut vias, tanquam memoriz martyrum cōstituuntur: in quibus nullum corpus, aut reli-
quæ martyrum condite probantur, ab Episcopis, qui eisdem locis p̄stanti si fieri po-
test, euerantur. Et paulō post. Et omnino nulla memoria Martyrum probabiliter ac-
ceptetur, nisi aut ibi corpus, aut aliquæ certę reliquæ sint: aut vbi origo alicuius habi-
tationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur.

Deniq; Beatissime pater. Quæ sequuntur omnia de Ecclesię nostratīs calamitatibus,
sanctorumq; martyrio, retro libro primo & secundo leguntur: atq; ibi si quid opus fu-
ir annotauimus. Repetit verò hic eisdem verbis quædam diuus Eulogius, quæ in Do-
cumento martyriali posuerat.

Quæ dudum alias proferenda. Apparet aliam ante Epistolam, sine salutationibus Eu-
logium ad hunc eundem Vulfesindum scripsisse. Hoc credo intelligit. Ego verba hæc
viderent in exemplari reliqui.

Odearum Serafensis monasterii Abbatem. Sub Sancti Zacharię nomine & tutela ec-
clesiā hoc equatū. Hoc alterum nomen Serafense, quo nunc vrutur, loci fuit aut re-
gionis.

Pompele d
Christiano
capta.

Æblus G.
Aragonensis
comes.
Hic forte
nonnā Arna-
rarius
admodum
familiaris.
Galindo En-
necensis.

Galindus
familiaris.

Memoriz
Martyrum
consecrati
locus.

Hurdaphekensis Monasterii.) Non dubito, quin id cœnobium intelligat, quod nunc de Vrdax appellamus. Situm est trans Pireneos Galliam versus, non admodum longè ab vrbē Vayona distitum. Et eum Eulogiū tempore ordinis diui Benedicti fuerit, nunc est Præmonstratensis.

ARGVMENTVM EPISTOLÆ EVLO-
gi ad Aluarum.

Mittis ad Aluarum documentum Martyriale, quod virginibus Flora & Maria scripserat, priusquam eisdem legendum traderet, Christiana modestia & insigni circumspectione, ut in fine apparet, committitur.

CHARISSIMO FRATRI MEO AL-
varo Eulogius.

SEMPER, mi frater, recollectione peccatorum meorum compunctus, luctum non amitto quotidianum: quoniam ex frequenti vſu non deest à me peccandi affectus. Super his quoque vehementi carceris morore confectus, non minus ex improviso tadium mihi occurrit ex eo die quo me serenitas vestra præmonuit, ne à glorificatione militum Christi desisterem, ne primam de eis sententiam meam irritam facerem. Quia propterea, quòd illi viriliter inſitico iustitiæ resistebunt, crudelitas nos tyranni carceralibus mancipavit ærumnis, nostris depurando hortamentis, quod in eos diuinitus inspiratum est. Quasi futura foret hæc nobis occasio facilis vituperandi (quod absit) quos olim laudaueram, laudandosque verbo & stylo extuleram. Qua de re coactus sum huius opusculi laborem aggredi, quod fortè & nostræ crudelitatis de victoria eorum futuris generationibus redderet testimonium, & istis virginibus propter veritatis professionem nobiscum deuictis, spēs certandi præberet adminiculum. Quod ego pro arbitrio meo Documentum Martyrii credidi appellandum. Tuum est autem, frater charissime, huic volumini auctoritatem donare, quia priusquam earundem virginum adiret obtutus, tuo elimari eum iudicio volui: ne fortè errore nescientia in aliquibus reputaret catholico dogmati. Ave in domino Iesu Christo frater charissime.

Scholium in epistolam primam ad Aluarum.

Quo me serenitas vestra præmonuit.) Hæc serenitatis compellatio, qua non semel videtur author ad Aluarum scribens, facit, ut eum nobilem admodum fuisse credam. Decem autem postea in Veremundi regis diplomate dicemus.

Quia propterea.) Eandem causam vinculorum suorum hanc fuisse in superſcripti Epistola retulerat. Alvarus in eius vita ab Reccaffredo Episcopo militum in carcerem tradit Eulogium. Nimirum in idem vtrunq; recidit.

ARGVMENTVM EPISTOLÆ SEQVENTIS.

Laudas opus ad semissum, & iudicium de eo facere tum modestia causa, tum operis præstantia desreclat.

ITEM ALVARVS AD EULOGIVM.

VMIXTVM vestri operis Documentum ex illis Orientalibus, de quibus legitur, pomis valde bonis eleganter collectum, atque ex vitalibus succis, & ex quadrisſido fonte virtutum operosa arte confectum, iuxta congenitum literarum studium mihi perlegi, & non discutiendo, sed admirando, textum totius opusculi laudabilis petcuti. Et quod ex theſauro sapientia Dei à docto scriba noua, & veteti re conditione prolarum est, alè profundeq; torum rimavi, nihilq; dignum, quod tanto rependerem operi, in tenuissimo pectore pauperis tui inueni. Verè ad instar illius Ioseph reconditum triticum tempore necessitatis dispensas, & fame veri laborantibus alimoniz victum impertiris, atq; adipe spiritali arida corda pingueſcis. Quicquid enim de sanctis scripturæ fontibus a quoquam potuit vnquam hauriri, à te assumptum, discussum est, atq; digestum. Ex planè nobis omnibus aliquid mutire volentibus silentium deinceps manet impositum. Eloquenter namque atq; splendide oratorum more, imò scholastica eruditione opus totum digestum, & humana pariter ac diuina instructione perfectum, non discussione indiget, sed potius

potius laudari inquit. Nec egessere labores, tribus scientiæ seipsum discutiendum committit, sed in corda insularum præconis digna, & virtutum laude cothurnata alio se extollendum boatu infundit. Quod vero meo, quod sæpe probasti, scientia ceno, iudicio tantum fulgorem committis, licet humilitati vobis congentiæ hoc notum sit assignari: tamen cauendum est, ne fulgor materix, & authoris splendor furor inficiatur horrore. Præsertim quia tenebræ disceduntur à luce, & horrida semper caligo splendore fugatur nubium, quas densas grassedine aureum iubar serena. Nec compertum est, ut vice contraria discedant tenebræ lucem, aut densus aer suo subdat iudicio solem. Ego vero, mi Domine, opusculum Dei ecclesiæ dignum, & Christo opifici & coronatori martyrum in primordio sui votiva cordis oblatione sacratum, non humano audeo subdere iudicio, quod eertum noui inspiratione diuina ex arcano peccatis vestri prolatum. Et ideo sicut per vos spiritus sanctus loquutus est, ita & nomen, quod ipse author honorum confessione, imo electione vestra imposuit ei, ut perenniter hæreat, & perpetua memoria viget, nostra quam consulis pusillitas videt. Raptim cursimque ipsum opusculum legi, sed ad referendum illud retinere dubitavi, ne forte culpabilis vestro fuisse amor. Peto autem, ut in aliis quaternione apertiori manu illis fororibus ad me pro referendo denuo reuertatur.

SCHOLIA IN EPISTOLAM SVPER
riorem.

E illa *Orientibus*. Alludit ad paradisi terrestris descriptionem, quæ Genes. 1. cæpite habetur.

Insularum præconis digna. Hoc quantum ego assequi possum, intelligi vult, episcopis potius & summis sacerdotibus dignis doctoribus opus tradidi debuisse iudicandum. Ipse enim Aluarius laicus (ita loqui consueuimus Christiani) cum esset, ad eum iudicium sacrorum operum, quale hoc diui Eulogii erat, pertinere non poterat. Quæ sequantur in hac periodo, misere fuerunt in veteri Codice deprauata. Nos quoquo modo potuimus restituimus.

Cothurnata. Elata & sublimia. Poetæ more loquitur. Sumpta audacius ex tragicorum habitu metaphora, qui cothurnis sublimes efferebantur.

Argumentum:

Martyrium duarum virginum *Floræ & Mariæ* celebrat, quod libro secundo latine commemorat.

CHARISSIMO IN DOMINO IESU CHRISTO

fratri meo Aluaro, Eulogium.

ACNIFICAVIT Dominus misericordiam suam nobiscum, mi frater, & facti sumus letantes. Quia quibus verbum vitæ in lachrymis seminaui in gaudio victoriæ fructum metisse videm. Videm n. virgines nostras debellato principe tenebrarum, conculcatis mundialium oblectamentis afflictionum, accensis ad orearum lampadibus, obuiam profiliisse sponso ac regicælorum. Et quia semper se hostiam viuam, sanctam, Deo piacentem præparauerunt, ideo celestis auxilii limina adeuntes, intrauerunt inuitante Christo ad nuptias, cantantes canticum nouum, atque dicentes: Dignus es, domine Deus noster, accipere gloriam & honorem, quoniam redemisti nos de potestate tenebrarum, & fecisti nos condignas fortis sanctorum tuorum, & transulisti in regnum tuum æternum. Et cum hoc gaudium vniuersalis ecclesiæ de illarum victoriis habeat præcipue, tamen ego præ cæteris quodam tripudio iucunditatis extollor, quoniam non in vacuū eis, iam pene quorundam exprobatione à gradu suo labentibus, documentum illud maritaliæ porrexisse conspicio. Quia licet ab initio mundi & vocatio, & sanctificatio earum à deo parte nimirum processerit, habet tamen intentio nostra in earum institutione suam eorum Domino mercedem repositam, qui largitionem argenti calicis remitterari promissit, in nomine suo impensam. Nam decimo & amplius die priusquam ad martyriū duocerentur solā dominā meā Florā, institutū fratris sui, iudex ille iniquitatis auditioni suæ aduocans (post agnitam eius inuictissimam professionem, qua ipsū iudicem Christi aneilla denotans, aduersarium fidei intrepida responsione deciecit) In carcerem eam fuisse reuerti. Quapropter claustra, quibus detinebantur ego appropinquans, quæ iudicis ad eam interrogatio fuerit, vel quæ ad iudicem responsio eius extiterit, dominam meam humiliter sciscitatus sum. Illa vero, vti erat angelico decorata aspectu, supernæ claritatis gratia fulgens, hilari vultu, ore pudico, iam quasi quibuscum celestis patris gaudiis vegetata, subrideas reuult mihi. Dum hodie iudici

Tomus IIII.

FF

præsentarer, præceptor, astante haud procul è contra fratre meo illo aduersario fidei nostræ, cuius persequutione in hunc lacum decidi; exquisita sum, utrum eum agnoscerem? Quem ego fratrem meum esse carnalem proferens, quare (inquit iudex) iste cultor fidei nostræ probatissimus manet, & tu Christum profiteris? Respondi, ante octennium, o iudex, & ego tenebris ignorantie occupata, paternis legibus sequebatur, gentilitio famulabar errori. Sed illuminante me pietatis auctore, elegi fidem Christianorum, propter quam ecartare disposui vsque ad obitum. Et quæ est, inquit iudex, hodie sententia tua in illud, quod dudum coram me professus es? Exprobationem videlicet sui vatis abstrusis interrogationibus exprimens, qua ipsum auctorem sectæ peruersarum olim amota formidine detestata sum: cum iterum è laribus meis ad passionem regrediens, forum petii, ac iudicem adii. Identidem aio, iudex, quæ & primo me exponente audisti: & si me adhuc disquisieris, ingentiora prioribus de eo referam tibi. Tunc in flatis buccis,urgenti gutture, stridentibus lingua sermonibus, de interitu me comminans, in ergastulum iussit reuerti. Hæc postquam melliflua oris sui relatione mihi domina mea retulit, verbis eam, quibus potui, confortavi, de spe promerendæ coronæ admonui, eiusque angelicum obtutum reclinis ceruicibus adoravi: deinde precibus eius, & felicibus meritis me commendans reuertendissimis illius colloquiis recreatus, latibula carceris mei reuisi. Vnde quæso fraternitatem tuam, charissime domine, ut ad posterorū memoriam gesta passionis earum breui tantummodo ordinare digneris stylo, ita semper illarum protegi merearis suffragio. Ipso autem die, quo gloriorum nobis relatus est sub confessione nominis Christi interitus, omnes ad orationem in æterna currentes, horam nonam in Dei laude persoluimus. Ac deinceps auctis tripudiis vespertinum, matutinum, & missale sacrificium consequenter ad honorem & gloriam nostrarum virginum celebravimus, cunctique nos illarum patrocinio tutandis fovendisque commisimus. Et quia vniuersorum spes non perfunctorie in earum meritis collocata est: ideo, sicuti cernitis, fauens Christus earundem victoris & interuentibus gloriosis, post sextum diem, quo illæ coronatæ sunt, nos vinculis absolutæ, & carcerali claustro exemit. Nā & quibusdā familiaribus hoc, antequam paterentur, condixerunt fororibus, ut mox, postquam Christo coronatori suo adisterent, pro nostra liberatione interuenirent. Et sic quidem illæ octavo Calendas Decembris explentes martyrium, nos tertio earundem Calendarum sole dimittimur: magnificantes & benedicentes nomen Dei nostri qui confortauit in certamine sanctas virgines suas Floram & Mariā, & vicerunt nosque per digna illarū merita liberauit in pace, qui est benedictus in secula seculorum. Amen.

SCHOLIA

Accensu aduocatum.) Hoc est palmarum & gloriæ triumphalis. diximus de hac voce in ipso martyriali documento. Manifestum autem est, quam seruatoris nostræ parabolam respiciat.

Querendum exprobatōne.) Hoc nimirū est, quod retro iam in ipso ad eas virgines opere annotauimus.

illa vero ut erat.) Huiusmodi piæ commemorationes, quibus frequenter utitur diuus Eulogius, quamvis martyrum ardore caleant, tamen in ipso sancti huius pectore qualis diuini amoris ignis exardesceret, satis ostendunt. Flagrat profecto his perlectis pius animus, sed cum de martyris flamma accensum se videat, maius profecto incendium ex verborū huiusmodi face subdi perferit: ut author de suo prottus igne ignem in lectorum cordibus videatur accendere. Esto namque, tepide alius abique hoc deuotionis seruire hoc ipsum commemoraret: res eodem cum essent, tamen nullam pene in lectorum pectore scintillam excitaret.

Matutinum & missale sacrificium.) Non facile possit quispiam intelligere, quo pacto in carcere reclusi Christiani missam celebrare, aut ipsi decenti loco & apparatu possent, aut ab impiis custodibus sinerentur Horarias preces, solenni more submissa voce concinere certe potuerit: Verum enimvero, Deus optimus maximus piæ suorum deuotioni non deerat, & quo pacto consolati seipsos & armare diuini sacramenti perceptione possent, benignus providebat. Nam in documento to martyrii plane dixit, horarias preces Christianos Ecclesiæ ministros in carcere positos solitos fuisse decantare.

ARGVMENTVM.

Narrat Baldegoconi Floræ sororis martyrium, cingulumque eius ei transmissis. Cum autem iam omnia finis, & narrata sint libro secundo, & epistola superioret atq; utrobique, qua necessaria visa sunt, annotata: nihil hic reliquum fuit, quod scholæ indigeret.

EVLOGIUS SERVVS CHRISTI CHARISSIMÆ

in Domino Iesū Christo sorori nostræ Baldegoconi,
Salutem.

10

ORVM tibi sit, Domina soror, quia consummavit martyrium suum in pace Domini & Sanctissimæ Patronæ nostræ, soror tua Floræ, octavo Calendas Decembris die, tertia feria, hora nona, vna pariter cum confocia sua beata Maria Cateclarensis religiosa (que inter illos priores Martyres fratrem in ecelum præmisit Vualobonum Diaconum) perseverantes in sancta professione usque ad mortem. Inde, charissima soror, iubemus te tanta consolatio-
nis opè suisultum manere, quanta sine dubio credimus illas inter calicolas, & beatarum virginum choros collocatas manere. Tenentes victorix palmas, quotidie ante thronum agni, canticum novum cantantes, atque dicentes: Dignus es domine Deus noster accipere gloriam & honorem, quia redemisti nos de potestate tenebrarum. & per gloriosum martyris trophæum transulisti nos in regnum tuum. Tu vero, dilectissima, stude vitam tuam dignis & Deo placitis moribus exornare, quibus in æternum valeas cum Christo regnare, & beatarum virginum consortis inhaerere. De cætero dixerim tibi pro memoria venerabilis fororis tuæ Floræ cingulum, quo illa in carcere
via est. Vale in Domino, & ora pro nobis charissima soror.

ARGVMENTVM.

Opus memoriale martyrum appellatum ad Alvarum missum, quando captum, intermissum, & tandem finitum fuerit, memorat. Censuram & lenam eius exposcit. Primum autem eius operis librum solummodo nunc missum: & hunc & ex Alvari responso apparet. Quando in carcere posuit divus Eulogius ad Alvarum scribit.

CHARISSIMO IN DOMINO IESV
CHRISTO FRATRI MEO ALVARO EVLOGIUS.

ITEM, mihi fater, tranquillitate vegetatus domesticis, & pacatis familiaribus curis, cuncta mihi commodius prosperabantur. Verum dum subito omnes ex martyrio beati Isacturbamur, toraque vrbs tantæ rei novitatem stupesceret: cœpere omnes tam clerici quam laici magnanimiter colere quod actum est, summoque honore tantæ prædicatoris extollere consilium. Sed dum coalescens calor divinus multos incendere, ageretq; cæteris fidelibus in forum descendere, ac præmissæ fidei confessione, hostem Ecclesiæ detestari: illico iracundia tyranni ferientis omnes exterriti, inaudita verisimilitate sententias mutant, detrahunt, maledicunt, auctoresque magni sceleris esse, & eos qui talia agunt, & qui eis favent, paueis admodum, sicut ipse non nescis, alibi
sacerlegio sequestratus, qui primam sententiam suam nullatenus a venerabilitate sanctorum immutaverunt. Quia de re nescis sum huic insistere operi, & pro capiti vitium, Domino adiuvante, succinctam huius mediocritatem formare libelli, ut suum de nobis reddens futuris generationibus testimonium, aut mendacii infamiam, aut laudis ab eis susceperem nihil. Cum nos obtentu eius, præmii defensoris iustitiam
hominibus a Domino sperare us accipere. Quod opus iam pene expeditum, cum tunc
foribunda opinio peccidulis hereticis excrebris applicare, turbata omni familia mea irruptione satellitum, ut erat chartulis & piraculis diuersis dispositum; arbitratus sum, quod per
fissilem dispersum. Sed illud tunc Domino consentiente, nunc inter angelicæ concordes, ipso demum iuvante, non solum perfici, verum etiam alibi trans-

eribi promeruit, seseq; non prius alteri quam tibi innotesci elegit. Quia ceteris magis non audet publicari, quam nolit: ne detrahendi occasiūnem inculta maiestas ad uersariis præbeat, ne ridiculum oratio impolita perolis ex habeat. Huc ad te, frater charissime, arbitrum scientiæ meæ iustissimum, opus ipsum vilius adhuc membranis digestum primo procuravi transmittere, ut frater no eliminatum iudicio, si probaueris, pateat: si reprobaueris, taceat. Ac deinceps tunc iam illabili gressu cuneos iusurronum armata dextera scindat, & ad fideles suos victoriando accedat: ut simplici exhortatione catholicum imbuent gregem, quicquid gloriæ promeruerit, vestris laudibus admittatur, vestraq; parti tota eius benedictio applicetur. Sin verò turbibus suq; obuolentum segnitix silentio eum decreueris perenni sopire, nullis motum irridere, nemo tacentem poterit infamare. Vnde quæso serenitatem vestram, ut intuitu charitatis, qua vtriq; inconuulsibiliter copulamur, electione arbitri nostri hoc opus memoriale sanctorum vocatum percutiendu emendetis, recensendo excolatis. Et si nominis sui meritum geret, vestru testimonio roboretur. Ita eū eisdem ipsi, de quibus loquimur, sanctis, adscripta nominis vestri memoria in ex libi pagina, gaudeatis, dum mihi, vel in ultimo angulo paradisi, gratia interuentus eorum, litum præstiterit quiescendi. Amen. Vale in domino Iesu Christo serenissime frater.

SCHOLIA.

A *Remendatū infamiam.*) Ex fiducia veritatis ita loquitur subobscure. *Cum nos obtinenti.*) Et hic non admodum perspicue loquitur: & tamen zelo fidei, & veritatis etiam fiducia hæc dicuntur.

Titulus.) Tabellæ Græcæ præcæpitacia dicuntur. Omnia autem in quibus scribebantur, tabellas præcæpit vocabant, tametsi membra non esset aut charta.

Per varias.) Aliquid deesse videtur, cuncta mina, aut loca.

Quia ceteris.) Subtile quiddam cum de re euperet, non potuit effugere obscuritatem. Cum indigne (inquit) ferat opus le supprimi, hueret tamen in vulgus exire. Cupit, & pariter timet euulgari. Videtur pauculis verbis comprehendere voluisse, quod librum suum alloquens, non paucis verbis Horatius exequitur.

Illabili gressu.) Hoc est firmo, & quod labatēci iam nun formidet.

Victoriando.) Nouatum illo tempore vocabulum, sicut & illud paulo post inconuulsibiliter, & multa huiusmodi, quæ omnibus nota annuatione nostra non indigent, eū præsertim catalogum ipsorum iam in ipso operis vestibulo apposuerimus.

ARGUMENTVM.

Superiori respondens, Aluarui, opus, magno opere laudans, rerum præstantiam, & orationis excolit granitatem. Vnde horatius sublimitatem vero distionu affectans, in affectationem per Cacozeliam incurrit.

RESRIPTVM ALVARI AD EVLOGIVM

Reuerendissimo patri Evlogio Aluarui.

REPRORASTI, mi domine, emolumenta priorum: & anteriorem iamque oblietatum fulgorem catholicum, ceu fontem obturatum vitæ æternæ, saturum, ex Iesu pccatore scatulentibus profluens venis, reuerasti fidelibus vniuersis. Ille enim, qui zætatistis nostræ huius miseratus errorem, athletarum suorum occultum propalauit agonem: ipse magnū præ omnibus inspirauit doctorem, quem talium verissimum accingeret laudatorem. Vigore nempe æthereo, non mundi caduco acinthus, & eloquentia patitur diuina humanaq; ornatus, & in hortatione martyrii primus accurrit, & in defensione Ecclesiæ ante alios inlites palestræ æternæ desudans, bella Domini præhians, præ cunctis assurgis. Verè namq; ille spiritus corda vestre prudentiæ tetigit, qui olim multis apostolis Ecclesiæ diuersis diuosis ornauit. Et qui heroas, de quibus loquimur, armauit ad pugnam, aptauit ad gloriam, & ad perennem prædixit coronam: ipse fidei vestre constantiam, ac linguæ disertæ faciundiam seu sapientie profluentem doctrinam, plus solito acuens iobis rebus sibi placitis, eo dogmatis imbuit munere, quo tibi notum est soli placere. Et licet philosophica dictione, & Tulliani fontis redutidans oratio trimodum illud loquendi genus, proposita naturali cautela retenter, tamen maiori laude habendum est, quod apostolico more digestum est. Io vno enim & paruo, ut videtur, volumine & iameu in narratorem proters cæli, & venustatem sermonis non medie representas humani: dum & oratorum florem aspergis rethoricum, & potrigis legentibus cibum diuinum. Tibi laudes

Luii subditur annis, tibi dulcis cedit ille secularis lingua Catonis, feruens quoque Demosthenis ingenium, & diues Ciceronis blm eloquium, floridusque Quintilianus. Et dudum præcunatus stylo in rebus petitis & caducis, & labilis xui rotam decursis, omninoque mille generibus exculta doctrina, comparata luculentissimo operi, obsoleta est, & infecta. Terrestriis quippe nior æquiparatur ex nulla parte caelesti & immortalis immortale ingenium excolitur laude. Nescit hæc finiri cum seculo, quod exilitas est deo, nosuperno. Bonus enim homo de bono thesauro profert ea, quæ bona sunt, & doctus à Deo scriba de thesauro profert noua, & uestra, de quibus summi patris teget familiam.

Ornasti (mi sanctissime) nostræ ætatis vltima tempora, & sequentis generatio-

90 nibus odorem nectarum propinasti: ut à generatione in generationem nostræ ætatis laudetur, & nomen tuum redoleat in vniuersis finibus terræ. Nec vigor diuinus humano præconio imilet: & quod per se exeat laudabile, haud dubium quin in prima gloriosum sit facie. Pulcher enim, mox ut videtur, licet à longè videatur, amatur: & ignicomut centri viator confestim ut oritur, cæli oculus comprobatur: nec operosa indiget visu, qui non videntibus oriendo præbet aspectum.

Quod verò humilitati scrutando, meo subdis iudicio, quod diuino instruxisti oraculo: licet ob nostram ædificationem tua dicta inficiat, & iatus veritatem à suo tramini gressu in obliquam mehas: tamen cauendum est iterum, nedum humilitati nimium ieris, insingas iudicium veritatis: dum infumma, & quem tu infictum multipliciens comprobasti, tanæ materiæ superponis, & preciosum a vili non solum non feceris, sed quod magis est verendum, ceno limoque intoluis. Verum quia nostræ censuræ (quæ nulla est) hinc tacendum, publicandumue iniungis: patienter perfer nostram ierentiam, & ipsum collicem sydereis splendore coruscum ad multorum remedium solida, si dici fas est, literis in æternum. Egisti autem, beatissime pater, carmen

100 tunorum, sed quod magis est verendum, ceno limoque intoluis. Verum quia nostræ censuræ (quæ nulla est) hinc tacendum, publicandumue iniungis: patienter perfer nostram ierentiam, & ipsum collicem sydereis splendore coruscum ad multorum remedium solida, si dici fas est, literis in æternum. Egisti autem, beatissime pater, carmen tunorum, sed quod magis est verendum, ceno limoque intoluis. Verum quia nostræ censuræ (quæ nulla est) hinc tacendum, publicandumue iniungis: patienter perfer nostram ierentiam, & ipsum collicem sydereis splendore coruscum ad multorum remedium solida, si dici fas est, literis in æternum. Egisti autem, beatissime pater, carmen

110 cium, vetumestiam ob oris gratiam in præmium confessorum ex parte senis supplicium: & inter sæua claustra & atæa custodia verbum regni serens, feliciori polles via florua. Præconandus sculis vniuersis, qui & in supplicis positus linguam non colubet, & pro omnibus solus non tacet. Splendescet, & ampliori lumine, quo fulges, clarescet: quia reposita tibi sunt præmia, & centuplicata manet corona, nolque tuo suffragio, quo semper fouisti, tuere.

SCHOLIA.

120 *Quo sibi notum est.*) Obscure aliquantulum, ut alia quædam, dixit. Eo te monere deus donauit, quod illi repensum, solet illi placere. Nouit autem ille solus, & quocumque hoc munus sis, & quo pacto eodem donat, in ipsius obsequium gratum eidem, & iucundum reficiant.

Trimodum illud.) Triplex diendi genus Rhetores distinguunt, sublime, mediocre, & infimum. In idem penè recidunt Asianum, Rhodium, & Atticum.

Laetum Liiui subditur annus.) Tui Liiui plenam, & dulci quadam tranquillitate redundantem vberitatem, lætæam primus Fabius appellauit. Inde Drusus Hieronymus lætæo illum eloquentiæ fonte manare dixit.

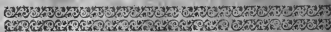
Ille secularis lingua Catonis.) Non video cur secularem Catonis linguam appellauerit. Nisi furtè in numine Catonis mendum insit, aut in epitheto, ut singularis legendum sit.

130 *Et iudam præconatus.*) Hunc authorem, quem maximè omnium nominatum oportuit, reliquum sine nomine. Nec diuinare datur, quem inuax. Bè coniuncto quidem deat in exemplari, fueratque superaddita prisca admodum, & Mocaribi scriptura, sicuti & multa alia sepe. Et manifestum utiq; est coniunctionem ab Aluato interpositam: neque enim quæ sequuntur Quintiano tribui possunt.

Et ignicomut centri viator.) Triagium planè est epitheton: quemadmodum & poëticum etiam est, fulem cæli oculum appellare. Mundi oculis apud Ouid. IV: Metanor.

Tua dicta inficiat.) Hoc est, hoc colore, quod dicis, insingas, & hoc prætextu variis. Et statim aduerbium, mox additum, prout cautius postum crediderim.

Verum etiam ob oris gratiam.) Subtile, & inde obsecrum, præterquam quod ipsa verba nescio quid perplexum involunt. Sensus est. Non solum debito officio linguæ fungeris, confessores laudando: sed prætorum etiam laudabilis huius affectus, confessoris iam sustinendo supplicium. Ob martyres laudatus eo munere a Deo afficeris, ut penè iam martyr efficiaris.

D. PETRVS PONTIVS LEONIS.

A CORDVBA PLACENTINVS EPISCOPVS SVMMVS

per regna, & ditiones Philippi. II. Regis Catholici de fide Christiana inquisitor,

Ecclesie civitatisque Cordubensis bene in Domino valere, martyrum suorum gloriam digne suscipere, & ipsorum patrocinio invocantes digne persui.

VANQVAM studia nostra omnia, & diutius in literis impensos labores, dignitatis, in quam me immerentem Dei benignitas eiecit, & muneris iniuncti ratione iure assidue vendicent: nos tamen in duorum Hispanorum scripta peruestiganda & illustranda vehementer propensi, a^o partem aliquam studiorum nostrorum, curam etiam & diligentiam eo semper libenter consulimus. Cumq; Diui Benedicti per Hispaniam monasteria, propter insignem vetustatem huiusmodi opibus ditissima esse reputarem: tum etiam sanctam Ouerensem Ecclesiam, isdem in primis locupletem esse semper existimaui. In misera enim Hispania nostræ Gothorum tempore vastatione, fugientibus nostris, & rursus loca petentibus, eo connectos pariter cum sanctorum reliquiis libros etiam quam plurimos memineram. Vtrobique igitur præfatos nostrorum auctorum, & sanctorum præfati codices per annos aliquot indagare summa industria & diligentia curauimus. Nec defuit studio huic nostro felicissimus euectus: piamq; fudulitatem benigne Deus iuuat, atq; prouexit. Nam præterquam quod multa in sacris nostratibus conciliis scitu dignissima, neque tamen vnquam antea visa inuenimus, eorum etiam etiam in sacros libros egregia nonnulla sumus assequuti. Vnus tamen Diuus Eulogius, à nobis hac indagine reperi- tus, omnem nostrum laborem, tametsi multo maior fuisse impensus, abunde profectò compensasset. Quis enim sperare saltem auderet, tanto se thesauro brandum? Audieram ego sanè, & alicubi legeram, huius Diui nomen, & quæ scripsisset tenui quadam memoria tantum veluti olisceram: sed nec votis quidem concipere poteram, me eius aliquando scripta adepturum. Et eum nesciam alium mihi dari mallet, de nullo tamen minus cogitabam. Tanti igitur thesauri compos tandem factus Deo Opt. Max. in primis gratias agebam, qui mihi homini Cordubensi Cordubensis diui scripta sanctissima, & in his tot Cordubensium martyrum triumphos, nunquam speranti, & minimè reputanti repente obtulisset. Sed enim quantis scripta ipsa per se erant dignissima, quæ multis de causis pluri fierent: me tamen illa vehementer commouit, quod præstantissimam alioqui civitatis nostræ gloriam, hinc mirum in modum augeri videbam: donumq; etiam hinc me habere, quod digne ego eidem tribuerem, quodq; illa libentissimè acciperet, magno opere gaudebam. Nam præterquam quod Cordubæ natus, educatus, & primis literarum rudimentis Latinæq; linguæ cognitione institutus, tantum eidem me debere intelligo, quantum patris clarissimæ quicquam vnquam potuit: quod etiam patris turpe totus ex primo vrbis Maurorum temporibus expugnatorum progredior, nescio quo maioris charitatis & propensissimi affectus incitatione in ipsam semper feror, & eius gloria nificè recreor. Gratias deinde sanctæ quoq; Ouerensæ Ecclesie, quas potui persolui, quæ has nobis diuitias per tot secula conseruauisset, & mecum nunc easdem libenter communi- casset. Verumenimvero quoniam nos Cordubæ nostræ ius & gloria impensius sollicitabar, ne diutius hoc illam eius incremento carere permitterem: edemlè cupidus operam dedi, ut quam primum exemplar ipsum, quod mihi Ouerenses benigne com- modauerant, describeretur. Id magno nobis & domesticis nobis labore costitit. Gothicis enim literis scriptum cum esset, nisi longo vñ legi multa non poterant. Adde incredibilem eodici vetustatem, qui cum aliis, quos aut sexcentos penè annos scriptos fuisse constabat, collatus, paucis retro annis illi prorsus scripti fuisse videbantur. Tantum erat

erat vetustas, & priscorum characterum, atq; membranæ & ipsius etiam compagina-
tionis manifesta differentia. Quod quemadmodum ad codicis fidem & auctoritatem
multum habuit momenti: ita ad describendum ingentem attulit difficultatem. Itaq;
desperantibus aliquando domesticis nostris, quibus eam curam & operam demanda-
ueramus: nos ipsi superpetas in præclaro labore attulimus, & nostra manu nonnulla, in
quibus ipsi hærebant, descripsimus. Et quemadmodum hunc laborem libenter nos ipsi
suscepimus, ita etiam illum aliorum multo maiorem emendandi, & scholiis illustrandi
cuncta non luctesugisserimus: nisi nos pastoralis cura, & Ecclesiæ nostræ Placentinæ,
cum nos, etsi indignos, præesse Dominus voluit, varia negotia distinerent, ac præpedi-
rent: & nili vicariam operam in hac parte Ambrosius Morales eius noster, & Cordu-
ba dignus, idemq; regius Philippi secundi domini nostri historicus præstintet. Is, quo
est in duobus Hispanorum vitas & res gestas illustrandas studio & diligentia, hunc
laborem non impar suscepit: qua verò est in Cordubam nostram claritate, auide am-
plexus est. Vt totum hoc, quicquid hic est, est autem per maximum dignitatis & glori-
æ Cordubensis incrementum, non alii eidem quam Cordubenses tribuerent. Diuus
Eulogius primum seipsum dedit, nobilitate, doctrina labore verè Christiano, scriptis
libris memoria nostratum martyrum conseruare, & demum suo martyri præstantissi-
mum. Nos eius scripta ex perpetuæ obliuionis tenebris eruiimus, & nunc in lucem
damus: quod Deo munere nobis contigisse & pie credimus, & magno opere lætamur.
Noster Ambrosius, quod totus liber ubiq; declarabit, vt emendatiora, locupletiora, &
magis perspicue sancti martyris opera ederet, nullum laborem recusauit. Vestru-
erit sacerdotibus grauissimi, Patres reipul, nostræ amantissimi, munus hoc nostrum ad
veram Cordubæ communis patriæ gloriam comparatum, beneuolo & læto animo su-
scipere: sanctorum martyrum vestratum gloriam penè redidiam iucundissime re-
cognoscere, & iungi semper veneratione reuereri: Dominum in ipsis assidue laudare: ipso-
rum exemplis inspicere: patrocinia subinde implorare & promereri: eximiamq; hanc
nostræ ciuitatis laudem, ac verè celestem præstantiam digno cultu & Christianis ob-
sequiis semper magnificare. Ita demum fiet, vt & vos hinc magnum religionis fructu,
pietatis embolumentum capiant: nolq; nostro hoc munere, digno illo eoque idem per-
fese, maius tamen aliquid, Deo bene fortunante, tribuisse lætemur. Valetote viti præ-
stantissimi, clarissimæ vrbs clues dignissimi.

OPERV M DIVI EYLOGII FINIS.

AMBROSIVS MORALES PIO LECTORI.

40 **I**USTISSIMIS de causis quæ sequuntur, Diui Eulogii operibus visum est
adnectere. Nam & Dei gloria in quotuncunque martyrum cadibus
celebrior vique & mirabilior predicatur: atque ex omnibus etiam
inuietæ patientiæ, multarumque virtutum exempla sumuntur. Argu-
menti præterea indiuisa cognatio postulabat, vt qui non multis post
annis sub iugum impiis Arabum regibus Cordubæ passi sunt martyres, superioribus
adiungerentur: & qui loco, causa, & quod maius est, feruentissimi spiritus similitu-
dine coniungebantur, in posteritatis memoria non separarentur. Iam verò cum Diui
Pelagii martyrium rora Hispania sit celeberrimum, vix tamen passionis eius exigua, &
penè iam deleta vestigia perdurabant. Diux Eugeniz tenuis quædam memoria, eaq;
50 inter paucissimos permanebat. Dominici & sociorum eius nec fama saltem villa apud
nostrates Hispanos fuerat. His omnibus incitatus atq; permotus, hæc Diuo Eu-
logio superaddenda iudicavi: non dubius, quin piis omnibus per Hispani-
am, & ubique in commune, seorsum Cordubensibus no-
stris futurum foret gratissimum.

ADMODVM ILLVSTRI ET RE-
VERENDISSIMO DOMINO ANTONIO MORA-
li Tlaxcalentis in nota Hupahis Episcopo, An. hosiou Morales Cordu-
bentis Regius Historicus eius auunculus.

Si. P. D.

X quo semel ad te, Præsul optime, de diui Eulogii martyris Cordubensis operibus recens inuentis, & innox in lucem proditurus scripti: sancta quadam cupiditate cibum prætorissimum degustanti incensus, tam longe positus, auidissime per literas percunctatis, an iam excussa in vulgus exierint: obnuce me obtestans, vt quam citissime ad te transmittantur. Ego vero quam primum possum, non mitto solum, sed hanc etiam parem postremam huius a ditionis, quæ tota nostra est, tibi dedicare constitui, tuam peculiarem esse volui, tuique nominis auspiciis in publicum exire. Pusillus sane labor, exiguum munus: sed inde profectum magnum, quod ad laudandum dominum in sanctis eius sit opportunum. Nostrium autem torum est, quicquid hic tibi offerimus. Etenim quamvis nostro labore sanctissimi martyris superiora omnia opera sint veluti de nouo renata, & redidius, nihilque in eis alienum sit, præterquam quod ab Illustissimo Placendino Episcopo fuerunt adinuenta: illo tamén nuper vita functo, omnia in me plebdius incubitare, nostraque cura, labore & impensa perficienda fuerunt: cum se quæntia omnia, hoc ipsum etiam nostrum habeant, quod à nobis inuenta, Hispanæ Ecclesiæ neque adeo in universo orbi Christiano legebda & fruenda traduntur. Atque eo libentius tibi, Antistites Reuerendissime, hoc quicquid est nostri laboris dicatimus, vt mecum pro necessitudinis nostræ & communis sanguinis iure, Deo Opt. Max. quæ ego digne non possum, gratias agere insistas, quod me in hoc sanctissimo labore veritatis dignatus sit, & in sanctorum gloriam tantisper impendi benignissime prouiderit. Quanto enim me indigniorem tam sancto ministerio reputo, tanto maiorem periculus Dei misericordiam, qui eidem me destinauerit. Et cum non dubitem, quin sancta quadam indelæctitia afficiaris, quod nostræ familiæ hoc præclarum: & merito plurimum faciendum Dei benignitate fuerit tributum, vt ex ea sanctorum martyrum nostratum scripta ac monumenta in lucem prodierint: tum etiam inde tibi non modicam Christianæ lætitiæ occasionem oblatam intelligo, quod me, quem valde amas, licet insignem videas tamén in sanctissimo labore Dei munere non segniter insudasse: vnde ipsius (qui est in sanctis suis semper mirabilis) gloria magis ac magis augeatur. Quemadmodum & tui omnes, cum te in hunc præcellsum Ecclesiasticæ hierarchiæ gradum, Episcopum factum, sublatum fuisse gaudemus, familiæque nostræ inde merito gratulamur multo tamen maiori lætitia cumulatur, quod omnibus tuis factis, curis magnisque laboribus in administrando creditotibi grege pro vero Christiani præfulis munere incumbas, & pertuigilem te Dominicis ouibus pascendis pastorem, bonorum omnium testimonio & honorifica prædicatione, exhibeas. Idem etiam in fratre tuo Doctore Ludouico Molina. V. C. atque doctiss. supremi Regii Senatus consiliario contingit. Præstantissimam dignitatem adeptum sui omnes æstantur: doctrina vero, prudencia iusti atque æqui amore & solitudine parem se summo honori præstare, vehementer gaudemus. Quæ omnia ad Dei Opt. Max. gloriâ, neque ad dignam gratiarum actionem, quamuis per te satis incitatus sis permouendi gratia scripta hic, & contestata esse volui. Vale Præsul reuerendissime & vigilantissime. Atque eundem meritiissimi honoris titulo ideo te Reuerendissimum iure optimo compellamus: quia tu te vigilantissimum præstas.

DE SANCTA EVGENIA

MARTYRE CORDVBENSI.

VGINTI nunc quatuor anni plus minus aguntur, ex quo Cordubæ propè vicum, cui nomen est los Marmoleios, dum domus fundamentis serobes effodiuntur, lapis marmoreus candidus non admodum magnus fuit erutus: qui tredecim versus habuerat inculptos. Verum quia, vt coniectari licet, multo tempore solo impositus iacuit: magna pars litterarum pedum attritu fuerat consumpta. Sed bene habet, singulari Dei providentia, & iucundissimo suo munere literæ versuum primores integræ setim omnes perdurantes: vt nomen sanctæ Eugeniæ martyris in hunc vsq; diem fidelibus proderent. Hic lapis in sacræ aræ vsum consecratus, Cordubæ in Diui Pauli cœnobio ordinis Prædicatorum, summa cum veneratione asseruatur. Quæ in eo super sunt literæ hæc sunt.

|||||
 ||||| LIS || VVLNERA |||||
 GRNV ||||| VS TRVCVLENTVM
 EX ||||| QUI FORCVNDA
 NOBIS HIC ||||| RETENTAT
 IN CALO OE HINC MERVIT PER SECVLA VIGENS
 ADIVNCTA POLLET CVRIÆ SANCTORVM IN ARCE
 MERCEDES IPSO AVTILI SVB SOLE CORVSCAT
 AMBIENS SACRI GLORIAM DE MERCE CRVORIS.
 REX TRIBVIT CVI CORONAM PER SECLA FVTVRA.
 TV ITAQVE NVTIIVS MARTYR NOS MANDA DIVINIS.
 IDEM SVB ERA NOVIES CENTVM IVCVLATVR
 ||||| SEXAGIES ET VNO SEPTEM DE CALENDIS APRILIIS.

APRILIS nomen seorsum ad hanc modum fuit infra scriptum. Vltimi verò versus primam dictionem, quæ deest, crediderim sanè fuisse, AVRSVS. Nam et. R. necesse est fuisse, vt integrum nomen EVGENIA MARTYR completeretur: & illa numeri sequentis ad superiorem adiectio probe (vt illorum temporum fuit in carminibus vsus) per hanc adverbium copularur. Huiusmodi verò literas in carminibus, cum alio aliquo quam incipiendi, aut finiendi versus munere funguntur, vt per se aliquid significant, Acrostichas Graeci vocant. Quod his verbis Cicero in secundo de diuinatione explicuit. Tum vero quæ Acrostichis dicitur, cum deinceps ex primis versuum literis aliquid connectitur, vt in quibusdam Ennianis, quos Ennius fecit, id certe magis est auctoris animi, quam furentis. Et quamquam Ennius huiusmodi versus composuerit, Plautusq; etiam in argumentis fabularum, & similes præterea Sybille Erythrææ, ab Diuo Augustino & Eusebio referantur: nostrorum tamen Hispanorum peculiarem hanc fuisse argutiam, & ab eis in primis adamatam vides: cum in vno solum præfco Romanorum temporis, eoq; Hispanarum sceminarum, in Hispania saltem naufragio absumptarum epitaphio quæsitam, animaduerti. Id ex domo Cælia Aldus in sua Orthographia posuit his versibus descripium, in quibus eius, qui lapidem, titulumq; posuit, nomen, IVLIVS SECVNDVS primis literis legitur.

Acrostichis
 dicitur.

IAM DATVS EST FINIS VITÆ IAM
 PAVSA MALORVM.
 VOBIS QVAS HABET HOC GNATAM
 MATREMQUE SEPVLCHRVM.
 LITORE PHOGACIO PELAGI VI
 EXANIMATAS
 ILLIC VNDE IAGVS ET NOBILE
 FLVMEN HIBERVVS
 VORIVM ORTVS VORSVM OCCA
 SVS FLVIT ALTER ET ALTER

STACNA SVB OCCANI TACVS ET
 TYRARENICA HIBERV
 SIC ETENIM DVNERE OLIM
 PRIMORDIA PARCA
 ET NE VERE SVPER VOBIS VITALIA FILA
 CVM PRIMVM LYCINA HARET
 LVCEMQUE ANIMAMQUE
 VT VITÆ DIVERSA DIES FORET V-
 NAQVE LETI
 NORIS PORRO ALIA EST TRINO
 DE NOMINE FATI
 DICTA DIES LETI, QVAM PRO
 PAGARE SVOPTE
 VISVM OLLIS TACITO ARBITRIO
 CVM LEGE PERENNI
 SISTI QVÆ CUNCTOS IVBET AD
 VADIMONIA MORTIS.

*Diuus Eu-
 genius III
 Archiep-
 scopus To-
 letanus*

Ab Gothorum verò temporibus ea voluptas Acrosticharum in carminibus, & in Epitaphiis præsertim à nostris frequentius fuit quaesita. Sunt enim Diui Eugeni tertii Archiepiscopi Toletani nonnulla Epitaphia, quæ hæc ipsa argutia exornantur. Sed nihil æque egregium & omnibus numeris absolutum, quam eiusdem præfatus Epitaphium, quod ipse sibi vivens composuit: & cum in principio Acrostichas habeat, habet etiam in fine Telostichidas. Ita enim Græci literas appellant, ex quibus in fine carminis aliquid connectitur. Quod & apposuimus.

E	XCIPE	CHRISTE	POTENS	DISCRETA	CORPORE	MENTE	M,
V	T	POSSIM	PICEI	POENAM	VITARE	BARATHR	I.
G	RANDIS	INEST	CVLPA,	SED	TV	PIETATE	REDVND
E	LYE	PROBRA	PATER,	ET	VITÆ	CRIMINA	TOLL
N	ON	SIM	PRO	MERITIS	SANCTORVM	COETIBVS	EXV
I	VDICE	TE	PROSIT	SANCTVM	VIDERE	TRIBVNA	L.
V	IS,	LECTOR,	VNO,	QVI	SIM,	DIGNOSCERE	VERS
S	IGNA	PRIORA	LEGE:	MOX	VLTIMA	NOSSE	VALEBI
							S.

Duras sibi compedes cum inieciisset: nullo tamen vestigiū citubavit, nullum in concinne gressum protulit. Hoc Epitaphium cum aliis quibusdam eiusdē Antistitis, & aliorum carminibus ex Michaelis Acagæ exemplari habuimus. Diuus autem Ille-
 fonsus, qui eidem in Ecclesia Toletana confestim successit, nonnulla ipsum carmine scripsisse commemorat. Codex etiam sacrorum conciliorum in Regio sancti Laurentii ad oppidum Escorial monasterio ante sexcentos ferme annos Interis Gothicis, for-
 ptoris nomen, locum & tempus, quibus scribebat explicat. Tentarunt etiam nostri memoria Hispani poetæ non inuenisse Acrostichis ludere. Sed ad Eugeniæ martyri-
 um redeamus.

*Habdar-
 ragham
 rex III.*

Passa est anno Domini nongentesimo vicesimo tertio, Martii mensis die vicesi-
 mo sexto, regnante iam Habdarragham huius nominis quarto, regni eius anno duo-
 decimo, vt ex chronologia, quam iam non semel inuimus, constat. Hic verò impio-
 rex, in suo regni sui indito sibi cognomine, Ananzer Alendin Ala (vt est apud Ruder-
 cum Archiepiscopum) se vocari præcepit: quod legis diuinæ defensor interpretatur.
 Vt iam tunc mature ostenderet, quanto Christiani nominis odio flagraret. Eodem et-
 iam illud alterum, quod sibi imposuit cognomen Amomiramolin, quod summo-
 rum regum inter Sarracenos fuit aliqui commune) spectasse videtur: siquidem (vt est apud
 eundem authorem) rex credentium sonat. Nec mirum sese in Christianos reipsa,
 quam nomine ediderat, gessit. Quod huius diuæ, & sancti Pelagii cædes inter alia
 ostendunt.

*Rex Ordo-
 nus pite-
 nus.*

Legionense verò regnum hoc anno Ordonus secundus Alfonsi Magni filius re-
 gebat. Nec dum enim Froyla eius frater regnum acceperat. Nec obstat eius inscriptio,
 quam in Nundone & Alodia posuimus. Nam vondum rex, se præuultu adhuc pre-
 ciosam illam arcam obtulerat, atq; ideo regis nomen ibi non usurpauit.

In hoc sacro marmore illud nunc merito admiramus, literas nimirum, quæ ad
 huc permanent, durissima, & ipso etiam marmore ipsi diuturnitate esse opplerat. Sive
 id bituminis genus est, quod initio excauans literas, tunc insutum siue lapis est nonne
 fuit, æ-

formæ, quem natura ibidem, tot seculis, quibus terra obrutum marmor permansit, ingeneravit.

Ego verò primus omnium, neque alius ante me (Deo Opt. Max. laus, honor & gloria) hoc Epitaphium petlegi, & Acrostichas in eo primus animaduerti, diuque martyris nomen inde euulgavi, & quæ ad Epitaphii totius, personarum, temporum rerumque rationem plene intelligendam necessaria fuerunt, perscripsi ad F. Laurentium Figueroam Marchionis de Pilego, & Ducis de Feria maiorum principum fratrem, qui diui Pauli monasterio prior tunc Cordubæ præsidebat: & quantum natalium splendore præstat, tantumdem spectatissima religione, doctrina singulari, concionum sanctissimarum admirabili eloquentia inelytam familiam, & Cordubam nostram illustrat,

DE SANGTO PELAGIO

MARTYRE CORDVBENSI.

DVOBUS post Dluam Eugeniæ annis, hoc est Dominicæ n. tiuitatis noncentesimo vicesimo quinto, mensis lunii die vicesimo sexto, qui in dominicam eo anno inciderat, Cordubæ Diuus Pelagius, martyrio, per omnem Hispaniæ Ecclesiam vsque hodie celebratissimo fuit coronatus. Cuius gloriosi triumphi fama etsi ad exteras quoque nationes incluta permeauit, & in Saxoniam vsque remotissimam regionem actutum penetraverit: ibique Rhosuirham clarissimam virginem commouerit, vt sanctissimi huius martyris victoriam heroico catmine insigni cum præconio describeret, ac celebraret: & nostrates etiam ptifici historici eiusdem meminerint: Ecclesiæ etiam per Hispaniam multæ in lectionibus marutinis martyrii eius seriem retineant: ego tamen hic eam eius martyris historiam apponam, quæ, vt suo loco apparebit, ipsi martyrii diebus, ab eo qui & tunc vixit, & interfuit, scripta videatur: ea in peruetusto codice Gothicis lxxeris in membrana descripto coorioetur, qui in insigni sancti Petri de Cardenna ordinis sancti Beoedicti cœnobio, propè Burgos nobilissimam urbem olim fuerat, & nunc in Regio sancti Laurentii ad oppidum del Escorial asseruatur. Codex etiam sanctiæ Ecclesiæ Toletanæ sanctoralis Smaragdinus dictus, admodum vetustus eadem iisdem verbis habet, sancti Pelagii historiam. Vidimus etiam illam ipsam in veteri Tudenis Ecclesiæ sanctorali. Ibi enim indigenam martyrem, ciuemque suum solenni in sacris pompa Tudenenses concelebrant. Titulum qualis erat in illo veteri Gothico exemplari, & Raguelis authoris nomen in margine appositum, sicuti ibi fuerat, reliquimus. Sed de Raguele postea. Vbiq; autem corruptissimè omnia erant descripta, præterquam quod ab Raguele obscure multa, quod fuit illorum temporum, videbantur scripta: Nos quaque ætate non posuimus, nihil ferè immutantes, emendauimus.

*Abbas de
sancto pelagio*

*Abbas de
sancto Petri
de Cardenna*

*Burgos.
Regio sancti
Laurentii*

rius corona ditatus, duplicem ferret de hoste triumphum, cum & diuitias abhorreret, & vitis non cederet. Ergo merito duplum pertingit ad brauium, qui cum suis satellitibus hostem calcauerat tetrum. Manens verò sanctus Pelagius promissionibus resistendo fortis, ac vitis sanè non cedendo laudabilis: quantum interea ille antiquus hostis suis cristianis nequitis eum irretire, nunc aperte, nunc tacite conabatur, tantò peptior malitiæ caliditate sub ipsius, Deo annuente, prostrabatur pedibus infirm^o.

HIS vero per trium annorum & semis circulum probabiliter gestis, forte quodam die regii tyronis cuiusdam satellites affuere, qui huius beatissimi Pelagii venustiore pulchritudinem suo Domino essentiarunt. Nec immerito pulcher foris intruebatur, quia Domino Iesu Christo intus pulchrior diligebatur. Hoc pacto stulti homines, & veritatis nescii, eius formam gurgitibus vitiorum putabant obruere, quam idem Dominus noster inter sanctorum virginum choro, suis à dextris pollicebatur stare. Non vitique intelligentes miseri, Domino non posse contraire, qui nec suum album, aut nigrum vnquam capillum possunt facere.

QVÆ interea fama regis acribus innotescens, ei optime, sed non rectè placuit, cum Dei famulus Pelagius in carceris etiam angustis pulcher apparuit. Rex itaque inter epulas positus apparitores misit, qui futuram Christo hostiam suis sistere con spectibus intuebam. Sed quia omnipotenti Deo possibilia manent cuncta, dicta factis complentur: & Dei famulum Pelagium præcepites satellites cum vinculis rapuerunt, ita vestientes in aula regis, cum amputarentur, cathenarum tumultus audirentur. Gaudentes itaque, mente exci regi offerre mortali, cuius iam sibi Christus animam nexu desponsauerat inseparabili: eum regis conspectibus trabem indutum regali obtulerunt, beatissimi acribus pueri mullantes, quod ad tantum perduceretur honorem eius species. Ad quem illico rex inquit. Puer grandis te honoris fascibus sublimabo, si Christum negare, & nostrum volueris prophetam verum esse dicere. Nonne qualibus quantisque potiamur regnis vides? Insuper addam tibi numerosam auri vel argenti copiam, vestes optimas, ornamenta pretiosa. Sumes præterea tibi qualem ex his tyrunculis elegeris, qui tuis ad votum moribus famuletur: sed & cortem offeram ad habitandum, equos ad vtendum, delicias ad fruendum. Porro & de carcere, quantos petieris, educam, & parentibus etiam tuis in hac, si volueris, regionem aduocatis immensas dignitates conferam. At vero sanctus Pelagius vnuerfa despiciens, ac ridenda esse intelligens: hæc, ait, quæ demonstras, o rex, nihil sunt: & Christum non negabo. Christianus sum, fui, & ero. Nam hæc omnia finem habent, & cum suis spatiis transeunt. Porro Christus, quem ego colo, nescit habere finem: quia nec initium habet vllum. Ipse namque est qui cum patre & spiritu sancto vnus permanet Deus, qui nos ex nihilo fecit, & vnuerſi potestate continet.

Interea cum eum ioculariter rex tangere vellet: Tolle canis, inquit, sanctus Pelagius, nunquid me similem tuis effeminatum existimas? Et illico vestimenta, quæ indutus erat scidit, & fortem in palestra se athletam constituit, eligens digne pro Christo mori, quam turpiter cum diabolo viuere, & vitis inquinari. Ipsum vero adhuc suaderi posset existimans, suis præcepit tyronibus, vt eum suafortibus, delinirent lenociniis si forte apostatando, tantis acquiesceret regalibus pompis. Sed ille adiuuante Domino fortis stetit, & intrepidus permansit, Christianum se solummodo prædicans, eiusque per secula præceptis obsecundare se dicens. Cuius feruentissimum rex spiritum contra persistere videns; atque in suis se desideriis spretum esse intelligens: ira stimulat, appendite, inquit, illum in forceps ferreas, ac strictim tandiu sursum deorsum vicissim lenantes deponite, quousque aut animam exhalet, aut Christum esse dominum denerget. Quod beatus Pelagius forti animo pertrahens, stabat intrepidus, qui adhuc pro Christo pati penitus non recusabat. Cuius cum immobilem rex constantiam videret, iussit eum membratim gladio scindi, & in flumine proici. Quia ministri potestate accepta, per tam inmaniam in eum exerto pugione ludibria debacchati sunt, vt eos putares sacrificia componere de eo, quem immolari, eis inscitis, in conspectu domini nostri Iesu Christi erat necesse. Et qui iam electus manebat in cælis, adhuc duriter patiebatur in terris. Nam alius brachium radicitus amputauit, alius tibias defecauit, alius etiam ceruicem ferire non destitit. Interea stabat martyr intrepidus, ex quo guttatim sanguis distillabat, pro sudore profluus. Nullum interim præter dominum Iesum Christum inuocans, pro quo pati non recusabat, dicens: Domine eripe me de manu inimicorum meorum. Quem sane diuina potestas non deseruit, faciens illum in pennis confessoris, ac sub gladii mucrone gloriosum in cælis martyrem. Porro manus, quæ ille ad Deum

Annus huius ad luncariam cladis ab Sampyro non signatur. Neque ex præfule Toletano, aut ex Luca Tudensi certi quippiam aut signati habere possumus. Historia regis Alfonsi excussa, nec prælii huius saltem ineminuit. Annales Aragonensium multo post, hoc est circa annum Domini ferme millesimum, contigisse tradunt. Veritas ex superiore Raguelis narratione aliquantisper hoc pacto poterit percipi. Martyrio coronatur Pelagi^{us} ad finem mensis Iunii, anno Domini nongentesimo vicesimo quinto. Tribus annis cum dimidio in carcere permansisse, non semel Raguel ostendit. Adde anni etiam dimidium, quod pacifcendo, & obsidibus euocandis sic initio consumptum. Præhūm igitur anno Domini nongentesimo vigesimo primo, commissum videtur. Hæc ideo exquisitus supputare volui, quo temporum series, quæ in nostris historicis misere est obscurata, lucem aliquam veritatis, lumine alicunde illato, possit accipere.

Illud hic etiam annotasse upere pretium fuerit. Hæc Raguelem, ipso sancti Pelagii tempore vixisse, vt eius martyrium vidisse potuerit. Nam de eiusdem martyris (sodibus, in carcere simul vinctis & audiuisse asserit, quæ de præclara eius sanctitate scribit. Hoc ipsum etiam inde satis confirmatur. Pauci perfecti auni interfuere, post martyrium sancti Pelagii, & legationem Sancii regis de repetendo eius corpore missam. Loquitur autem Raguel de sancti martyris sepultura: tanquam Cordubæ adhuc corpus caputque permaneat, sine vlla, quæ tunc esset, trāsferendi mentione. Et Cordubensis ecclesiæ presbyter, credo Raguel fuit. Nam epichero Curdubensis, non ad passionem in rigendi casu (quod erat ineptum) sed ad scripserem in nominatio (quod fuit penne necessarium) est referendum. Cur ego fuit in finem transpositum? Nescio profecto: nisi quod multa eiusmodi, eodempro Latini sermonis legitimo ordine in nostratibus in illorum temporum scriptoribus passim reperio. Doctoris autem vocabulum, pro authoris positum fuit.

Honeste autē & satis verecunde Raguel dixit, regem sanctum puerum ioculacriter terigisse: quod liberius Rhofuita, stupri per vim tentati mentione habita, retulit.

TYRONES autem, regis Sarraçeni nobiles pueros aut iuuenes fuisse, libro secundo in Sanctio martyre, & alibi etiam, docuimus.

Quanta semper fuerit huius sancti martyris celebritas, quanta vbique veneratio ex sequentibus patebit. Idem Sampyrus de rege Sanctio Ranimiri secundi filio, qui Crastus est cognominat^{us}, ita inquit. Rex vero Sancius salubre inuit consiliū vna cū vxore Terasia, & cum sorore sua regina Geloyra: vt nuncios mitteret ciuitati Cordubæ, vt peteret corp^{us} sancti Pelagii martyris, q^{ui} martyriū acceperat in dieb. Ordonii principis sub rege Arabū Habbarraghman. Et dum legatos vna cū Velaconō Legionensi Episcopo illuc propace, & ipsius corpore sancti Pelagii miserunt: egressus rex Sancius ex Legionē, iunxit Galleiam, &c. Addit Toletanus. Rex autem construxit monasterium Legionē, in quo corpus sancti Pelagii statuerat collocandum.

Et Sancius quidem rex sancti martyris corpus obtinuit. Erat n. Habbarraghmani charus, iam inde ab eo tempore, quo hydrophili seu monstrōsa pinguedine æger Cordubam adierat, Arabum medicorum opem, ab quibus & sanatus est, quæsiturus. Verū sanctas reliquias aduenientes, morte præcepit non vidit. Eas filius eius Ranimirus tertius atq^{ue} excepit. De quo Sāpyrus ita inquit. Corpus Sancti Pelagii martyris & cum religiosis episcopis in ciuitate Legionensi tumulauit. Rudencus sit eo monasterio, quod ad hoc ipsum pater regis construxerat, ab filio rectori sepulchrum.

EGO in his omnibus Sāpyri Africentis Episcopi libentius vtor testimonio, quia idem hinc tēporibus, de quibus scripsit, vixit: vt præfata regum monumenta & diplomata in Sācta C. impostellana ecclesia, item in Ouerensi asseruata, quorum ego multum vidi, testantur. Fons itaque & origo historiarum illorum temporum hic est author. Verū autem eius nomen Sampyrus est, non Saphirius, vt quidam proficiunt. In Regiis enim illis diplomatis, de quibus diximus, ubi de præfco nostadium more cum processibus regni subscriptis, Samplivrus legitur. Et antiqua omnia exemplaria consentiunt. Trium autem iam habui sacra vetusta. Inrer quæ in signe admodum illud. S. Ouerensis ecclesiæ fuit, Gothicis litteris in membrana descriptum, quod regis Alfonsi, qui Tuletem cepit fuisse aperto constat testimonio. Eius mihi vltimam copiam idem Illustrissimus Placentinus episcopus fecit.

Corpus vero sancti Pelagii aliquot post annos Ouerū est translātū: quo rempore Christiani dram Almansaris Arabū, siue regis, siue ducis visitatione in secudo eius aduentu in me muros, relictā Legionensi urbe, cum sacris valis, scriptis, monumentis &

*Polignus
episcopus.*

relinquit sanctorum regumque cadaveribus, Quorum transfugerunt. Qua de re narrabit Pelagius Ouetensis Episcopus, qui post Sampyrum illorum temporum huiusmodi continuavit. Cū verò, inquit, audivissent & cognovissent Legionenses & Alturcenses ciues illam plagam venturam super eos, acceperunt oīla Regum, quæ erant sepulta in Legione, & Alturica vna cum corpore sancti Pelagii martyris, & intraverunt Alturias, & in Ouetō in Ecclesia sanctæ Mariæ dignissimè sepelierunt ea. Corpus autē sancti Pelagii posuerunt super altare beati Iohannis Baptiste. Hucusque Pelagius, qui exemplar illud Ouetense cum sua, & Sampyri, & aliorum historia fecit, vult, ut præfatio regi Altunso Toletanorū victori donaret. Quod curā in ipso codicis initio satis appareat insubit etiam nonnulla eiusdem Pelagii Episcopi manu, ut ipse testatur, exarata. Et in regis illius diplomatis eiusdem Episcopi munice plerumque videmus subsciptum.

*Sanctus
v. l.*

*Corpus
sancti Pelagii
martyris.*

Et quamvis in sancti Iohannis Baptiste venerationem conditum id monasterium initio fuerit: nunc tamen sancti Pelagii nomine compellatur, & sacra Deo virginibus incolitur. Sanctum martyris corpus supra maius, vti dicunt, altare theca argentea, quatuor ferme pedum longitudine decentissime repositum, simplex veneratus sum in illa sancta legatione, qua Iulius regis Catholici Philippi II. perfunctus fui, de qua iam Diut Fulgii vita mentio facta est. Et ego quidē ab rege Fernando huius nominis primo eo sublatus, & Iulii tumulo ad eum niodum honoratum sanctum martyrem crediderim. Vidi enim in eodē monasterio eius regis diploma Gothici Iulii scriptū, cuius initū fideliter transcriptū apponā, cū h. a tota illorum temporum sermonis inconcinnitate.

Nos exigui famuli Christi Fredenālus rex ex Sancia regina vobis dopnos eximios patronos nostros præcurior & Baptista Iohannis, nec non & vltimus martyr Pelagius, cuius corpus tumularum manet, iuxta aulam Sancti Salvatoris sedis Ouetō. In ipsius se in Christi honorem, & hunc sanctum martyrem amoris inspiravit Dominus in cordibus nostris, & hanc famulā vernulamque tuam cōiuge mea Sancia spiraculum prudentia in cor sibus nostris immisit, ut in melius restituta eius ipsius cimeteriū, vbi ipsū in corpuleculum martyris sanctissimi requiescit. Denique venimus in hunc sanctum locum cum Episcopis & proles nostri, & omnes magnam terræ nostræ, & sanctius translationem ministrā ipsius corporis sancti: ut maiori iurgat in cubine, cuius anima sublimiori exultat in requie. Ideoque nos iam sapiedici famuli vestri ad honorem & gloriam corporis sancti concedimus in hunc locum sanctum pro fluctuatione si atrum & sororum ibidem degentium, &c. *Et insin.* Nutum die, V. Id. Nouemb. Era L. x. i. post mille sima. Is est annus Domini millesimus vigesimus tertius.

Atque ibi quidem sancti Pelagii corpus magna cum veneratione colitur. Reliquæ verò per Hispaniam ecclesiarum paucis exceptis, annuam eius festiuitatem concelebrant. Sed o negligentia merito deplorandā, perpaucæ admodum eius in naturinis regis historiā. Illud vero monasterium, quod primum ab Sancio rege ad reponendum sancti martyris corpus fuerat Legione ædificatum, Almanfore totam urbem deuastrante, cū fuisset dirutum: post eius urbis, cū nobisque ipsius in restaurationem diuinitati corpori excipiendo locū dedit, ab eoque diuo nomē denuo accepit: quod in eiusdē monasterii antiquis monumentis legitur. Sed hæc iactura (si modo iacturam possumus nominare) multis aliis, iisque magnificis huius martyris templis, quæ hodie per Asturiam, Galletiā, & veteris Castellæ, vti vocā, regiones cernimus, abunde satis est compensata.

DE SANCTO DOMINO SARRACENO ET SOCIIS MARTYRIBUS, Corduba cernatur.

Vere mundus rex huius nominis secundus, Alfonso quinti pater, huius martyris & sociorū, ut mox apparebit, nobis memoriam reliquit, quam, nisi eo auctore, aliunde non haberemus. Eius sequens diploma, in sancta ecclesia Compollellana seruatur, quod nos inde cum aliis centum ferme hac occasione habuimus. Compollellani Archiepiscopi librum habent manuscriptum, quod eius simul cum dignitate traditur, in quo transcripta sunt, cum sumorum pontificum, cum etiam priscorum regum diplomata, sanctæ eidem Ecclesiæ olim concessa. Hunc librum congestus Bernardus eiusdē Ecclesiæ, ut vocant, thesaurarius, anno Domini millesimo centesimo vigesimo nono. Quod in præfatione ipse nec ostendit Bernardus. Cuius autem sanctæ eadem ecclesiæ opera multa aliquando indigeret, eum librum nobis traiecit. Inde nos hoc Veremundi diploma, cum aliis multis transcriptū, quæ rebus Hispaniæ, & vere temporu supputationi magnā lucē afferre possunt. Quin etiam cū sancti diu Jacobi Sepulchri postea, in sancta legatione Philippi regis catholici sumus, etiam etiam reliquos preteritornum more inuimus: hoc ipsum diploma in secretioribus huiusmodi monumentorū collectaneis, quæ Turnbos patrio nomine ibi vocant, denuo vidimus.

REGIS VEREMVNDI SE- CVNDI DIPLOMA.

IN nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Dicendum est, quod cun-
tis notum manet quomodo Domino permittente, & peccatis exigen-
tibus, mucro hostilis & crudelitas iniquorū, faciens scilicet Hismaeli-
tica gens, promouit se ex Hispaniæ partib⁹ aduersus Christianos. Et per-
gens armata venit vsque ad Septimacensem ciuitatem. Et cateruatim
eam circumvallans, atque in arcu & sagitta eam obsidens, disruptis muris, & aperta ia-
nuā, irruit in ipsam ciuitatem. Et sicut scriptum est, qui conterit multos & innumera-
biles, & facit stare alios pro eis: & nec alio loco, nec alio modo moritur homo, præter
quod positum est: gladio vindice, & hominum scelere prævalente, quos ibi Christiāos
inuenit, in ore gladii interemit. Et diruta ciuitate, pauci, qui remanserunt ad Spaniam
in Córdubensem urbem ducti in captiuitatē, onere catenarum onusti, atq; ferro vin-
cti, & carcere tristi, duos annos & dimidium ibi peregerunt, laudantes & benedicen-
tes Deum vnum & trinum semper viuū & verum. Et quoniam Deo cura est de om-
nib⁹, maxime de eis, qui positi in tribulatione eum spe & fiducia Deo animas suas simul
& corpora in benefactis cōmendant: voluit pietas diuina, quomodo iam prædestina-
tione ordinauerat, illorum gemitibus & laboribus, & etiam temporalibus malis finem
imponere. Et vt ad eū, cui famulatum exhibuerant, cum palma martyrii tripudiantes
venirent: permisit ipsum tyrannum, qui eos captiuos duxerat, de squalore carceris ip-
sos euicere, & gladio interfectos, sanguine proprio laureatos, ad regna celorum, & præ-
mia atque æterna munera à Deo illis præparata, coronandos & remunerandos diri-
gere: Inter quos fuit vir felicissimus nomine Sarracenus proles Ioannis vocitatus, qui
dimisit hæreditatem & cortes in ciuitate Numantia, quæ modo Zamora nuncupa-
tur cum nullum superstitē vel hæreditarium, aut propinquum relinqueret, qui ipsam
hæreditatē possideret: sed remanserit sine herede & sine alicuius serie testamenti. Dū
flaret hæc omnia intestata, accepit ea fræuissimus princeps dominus Ranemir⁹ indecē-
ter, & tenuit vsque ad obitum suum: His expletis, ego Deo meotino & vno, humilim⁹
princeps Veremundus in regno parentum & avorum meorum nutu diuino pie elect⁹,
& solio regni collocatus, antequam ipsi sancti & electi Dei martyrium acciperent, &
adhuc tristi in carcere essent: visum mihi fuit moto pietate in redemptionē animę meę
eos redimere. Et iam nuntii mei int̄ via erant, quos p̄ illis miserā, quādo ipsū mar-
tyriū cōsummatū est. Quādo tale nuntiū ad aures meas peruenit, q̄ ipsi sancti iā in regno
celorū essēt: placuit serenitati nostræ, vt hæreditatis ipsius supradicti martyris Sarrace-
ni, qui in baptismo Dominicus vocitatus est, ecclesiā facerē hereditē. Quia inutile & in-
cōueniens erat, vt ille esset in regno celorum: & hæreditatem eius possideret rustica &
laicalis conuentio. Ob hoc ego iam sepe dictus princeps Veremundus propter bonū
testimonium in amore Dei, & in memoria ipsius supradicti martyris Dominici partem
aliquam donare decerno, atque in p̄petuum ad habendum concedere mihi visum
& conueniens est loco Apostolico in venerationē ipsi⁹ patroni nostri Apostoli Iacobi;
vbi nunc dilectus Dei Petrus Episcopus præfatum tenebat. Sic do & concedo cor-
tem intus in ciuitate noua prope ecclesiā sanctæ Leocadiæ in omni gyro⁹, sicut eam
ipse Sanctus Dominicus obtinuit eum omnibus suis vtensilib⁹; cupis, torcularibus;
& tendis in mercatello, & vineis, quæ seruierunt ipsi corti, vbicunque sunt, ab integro
eas cōcedim⁹. Et arenā integrā in vado, quæ dicunt Domini Garfiz, & medietatem in
alia in Tellares. Et ibi in Tellares quartā portionē in alia azcū. Et omnes suos hortos
vnum in Aruale, & alium in ripa fluminis Durii. Et suos ferraginales, vbicunque illos
habuit. Et alium hortum in Perales. Et etiam cuncta, quæ ipsi domui deseruiuerunt, t̄
ex illa parte fluminis Durii terras & vineas, & omne suū debitum, quā quæ ipsi cor-
ti deseruiunt. Adhuc dando atque donando adiciamus, quod ipsi coru pertinuit, villā
quam vocitant Alcopam in ripa riuii Arotor cum omnibus suis præstationibus, quę
intus & foris sunt, cupis & torcularibus, terris, vineis per suos certissimos terminos.
Et omnia quæ ad ipsam villam pertinent, sicut ille eam obtinuit, cum suis iugariis &
porcariis quæ ibi seruierunt, & modo ibi sunt: siue & peculiare de ouibus, vbicunque
sunt quæ ipsi corti deseruiuerunt. Omnia supra taxata, quæ resonant iam scripta, iam

supradicto Apostolico loco donare, atq; concedere curauimus in memoria & ueneratione sancti illius iam dicti Dominici, vt habeant inde habitantes & Deo seruientes, atq; per singulos dies & annos memoriā illius facientes, & sacrificia & orationes Deo offerentes, temporale subsidium; & illi cum sancto Dei Apostolo Iacobo etiam in perpetua remuneratione à Deo recipiant collatum primum inconuulsum. Si quis tamē (quod esse non potest, nec oportet, & fieri minime credimus) aduersus hanc testamenti feriem ad irrumpendum, vel diruendum, venire temptauerit, siue ex progenie vel stirpe nostra, siue etiam quilibet Comes, vel Pontifex, aut quilibet potestas hanc factionem infringere temptauerit: quisquis fuerit, in primis à corpore Christi sit extraneus, & amborum careat lumine oculorum, & cum Iuda Domini traditore in inferno sit damnatus. Facta à serenissimo & pio principe domino Veremundo serie testamenti. IIII. Idus Februarii, Era post millenam tertia scilicet, & decima.

Atque Du-
mo 971.
Dies Febru-
arii. X.

Veremundus rex confirmat.
Sebastianus Episcopus confirmat.
Gundisalvus Episcopus confirmat.
Suaricus Episcopus confirmat.
Armentarius Episcopus confirmat.
Pelagius Episcopus confirmat.
Petrus Episcopus confirmat.
Friedenandus testis.
Suaricus testis.
Gudesteus testis.
Felix testis.
Vimata testis.
Munius testis.

10

Quædam sunt in hoc diplomate, quæ interpretatione magno opere indigere videbantur: quædam etiam ad temporum supputationem animaduertere diligenter oportuit. Ideo utrunq; libenter sumus exequuti.

Septiman-
si oppidum.
Hæc adu-
er. 1110.
variatur An-
tenis, ubi
Septimania
in eadem re-
gionis tra-
ditio tam le-
gitur.

Venis à Septimancensem ciuitatem.) Celebre est oppidum ad Durii & Pisoracæ ma-

gnorū flumini confluentes. D: oppidi nomine, quo nunc etiam compellatur, fama est ab septem sinistris manib⁹, quas mancas prisci Hispani appellabant, tractū. Nam Mauris hoc ipso bello, de quo regi sermo est, in oppidum intruentib⁹, septem virgines pudicitie suæ periculo consulentes, sinistras sibi abscidisse, serunt: vt horrendo vulnere & defluentis sanguinis conspectu hostes absteriti, trucidare mallent fide mutilatas feminas, quam consuprare, aut in captiuitatem inuitiles seruitio ducere. Hoc municipes narrant, eiusq; facti testimonium, oppidi insignia, septem manib⁹ antiqua celsæ insculptis, proferunt. Huius autem cladis miror in Sampyri, aut Pelagii historia nullam esse mentionem. Lucas Tudenfis illam his verbis scripsit: cū de Ranimiro tertio Sancti Crassi filio sermo esset. Factum est autem, vt cum Sarraceni securitate acceperant ab Rege Sancio, & filio eius rege Ranimiro, quod non setrent subsidium Castellani, direxerunt arma contra comitem Fernandū Gundisalui. Et cū non posset eis di-
40
ctus comes resistere, ceperunt Sarraceni Gorinaz, & Septimancas, & Septempublicam, & multas & horrendas strages perpetrarunt in terra Christianorū. Eadem habet Toletanus. De anno huius cladis in fine diplomatis disputabimus.

Ad Spaniam.) Non dubium est quin plures in Hispania fideles, quam quos Arabes captiuos duxerant, permanerent. Ideo per hyperbolem quādam id est dictū. Spaniam autem pro Hispania scribere, mos fuit illorum temporum, de quo iam diximus.

Duos annos & dimidium.) Tempus diligenter est attendendum. Hinc enim illius rationem postea aperit scriptum inire.

Mer. labo-
rum sine.

Illorum armenii & libanici.) Pretiosa semper est in conspectu Domini mors sancto-
50
rū eius. Ceterum quod hic habetur, ex illorū philosophorum sententia dictum est, qui eū nullum in morte malum esse disputant, inter externa mortem malitū omnī & laborū finem esse docebant. Quod ipse Deus tanquā clementissimus hominū pater & dominus, notū eisdem esse voluit, eo ipso tempore, cum vniuerso humano generi meritū supplicii in vno Adam infligeret. Maledicta, inquit, terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea. At ne sempiterna hæc mala crederentur, certaq; spes finiendi laboris relinqueretur, superaddidit: omnibus diebus vite tue. Et aperius ita im. In sudore vultus tui vesceris panem, donec reuertaris in terrā, de qua sumptus es. Quasi aperte diceret. Hæc omnia mala merito tuo patieris: ceterū tuo illa, vt sempiterna nō sint, mortis sine claudētur. Hoc ipsū ego, adolescēs cū eīs, hoc epigramate eōꝝ lexis sum.

Genes. 3.

SVPPLICIUM HVMANI GEN-
NERIS, ATQVE SOLATIVM.

*Vm Deus vltices armaret crimina iuas,
Totum noxa hominum polluit vnda genus:
Infremuit: rutilaque tonans de vellere nubis,
Atroces innido concipit ore minas.
Inque homines, hominumque genus maledicta futram
Congerit, itarum verba cruenta notu.*

*Atque ait: inuisum nunc te auerfabitur orbis,
Inuisumque tibi nunc erit omne solum.
Sader & imbriferos fundas ni ex ore liquoris,
Hinc sterili vultum iam tibi terra negas.
Sed pro benigni placabilis ira tentatis:
Intentat nondum vulnere, istaque fouet.
Afflictus quoniam certa adhibet solatiaribus?
Quam mali et docti tristis docta suis?
Ne repidi, ne spes pauci ne absumite vestras:
Nos plebs aeterni crimina vestra malis.
Durate: en dabitur sanctis finire labores:
Supplicii iuxta terminus este, mori.*

Ceprem.) Diximus iam de hoc vocabulo in virginibus Flota & Matia.

*Caneraani
est Nibara.*

Namantia que modo Zamora.) Error fuit illorum temporum communis, vt Zamora-
ran vrbem, antiquam Numantiam omnes fuisse crederent. Qua de re extrat doctoris
Ioannis Genesii Sepulveda doctissimi viri, & cuius Cordubensis clarissimi epistola.
Nosque tum in nostra historia, tum etiam in Hispaniz antiquitatibus fufius omnia su-
mus prosequuti.

Vel hereditariam.) Pro hac rede positum est, tractum propius ex Hispano, hære dero.

Sanctissimus princeps.) Historici omnes regis huius Ranimiri scutitiam, superbiam, &
vecordiam notant. Sampyrus ita inquit: Rex verò Ranimirus, cum esset elatus, & fal-
siloquus, & in modica scientia positus: cepit comites Galletiz & Legionis, siue & Ca-
stelliz factis acriter ac verbis contristare. Eadem Toletanus atq; Tudenis habent.

*Ranimiri
Hilari*

In regno parentum & auctum meorum.) Cum Pelagius Oueten sis, consentientibus
Toletano & Tudenis, regem hunc Veremundum filium fuisse tradat regis Ordonis
qui frater natu maior fuerit Sancio Crassi: serendum non est, regis Alfonso historiam,
Sancio Crassi filii ipsum dicere: Quamquã mendũ fuisse apparet in codicib' excussis.

*Ordoni
Veremundi
H. par.*

Pro electo.) Nam aperte tres supradicti authores regni successionem iure ad ipsum
fuisse deuolutã, Ranimiro sine liberis mortuo, testantur. Et procerum omnium electione
præterea in Regnum Legionis & Castellæ est euocatus, cum Galletiz rex antea esset.

Antequam ipsi sancti & electi.) Et hoc quoq; ad futuram supputationem mox in-
eundam, diligenter est attendendum. Illud etiam quod sequitur, oportet animaduert-
tere. Et iam nuncii mei, &c.

Quando te nunciam.) Hoc etiam diligenter est notandũ ad futuram supputationem.

Seruituti vestra.) Hæc honorifica compellatio, sicut etiam illa: gloria nostra, subli-
mitas nostra, ab Gothis planè sunt desumpta: vt ex conciliis Toletanis, & Gothorum
legibus constat. His titulis Reges se ipsos nominabant, & alii honoris causa eisdem ad
Reges utebantur.

*Servituti
vestrae*

Qui in baptismo Dominicus.) Hinc facile intelligimus, Sarracenus, cognomen esse.

*Quod etiam multa illorum temporum monumenta testantur: vbi inter ceteros regni
primores, nonnullos aliquando hoc cognomine subscribentes legimus. Neq; tamen
est necesse ipsa regum diplomata sigillarim commemorare, quæ inter Compostellana
& Ouetenia vidimus. In quorum subscriptionibus ad hæc vsq; huius regis tempora
frequens etiam est Dominici nomen: vt ab ipsis Gothis, quemadmodum alia multa,
videatur cõtinuati, & inde præter hunc sanctum martyrem, ad tres insignes nostros
Diuos Caliciatensem, de Silcibus (quem de Silos vulgo vocant) & fratrum prædicato-
rum ordinis instituto rem peruenisse: quemadmodum ad nos ex his tribus postea di-
manavit. Integrum autem nomen huius sancti martyris fuit: Dominicus Iannez Sar-
racenus. Nam cognomen Iannez patronymicum, rege referente habuit.*

*Sancti domi-
nici plura.*

Ferraginales.

Capit.) Cubas nos non dicimus. Neq; oportet amen singula quæ sequuntur, barbara nomina annotare, quæ nostris Hispanis nota sunt, & vulgaria. Ferraginales Castellanis tantummodo vñtatum est vocabulum: quod Bæticis mei non intelligerent. Herrennales vocant, eas agri portiones, in quib; non ad frumenti copiam, sed ad viridis tantummodo pabuli fuginam ordeum feritur. Ab Latino farrago dictum videtur.

Potestas.

Potestas.) Præclarus fuit illorum temporum magistratus, hoc titulo & dignitate nomine insignis: quod vetusta regum ante hunc diplomata testantur: in quorū subscriptionibus procerum quorundam nomini additur potestas, & potestas terræ.

A corpore Christi sit extraneus.) Imprecatio est, non excommunicatio. Quomodo & multa huiusmodi sunt intelligenda, quæ in omnibus ferme regum periscorum diplomatis apud nos reperiuntur. Quæ non intelligenti esse poterant offendiculo.

Regis Hispanie (sua diplomata testantur.)

Serie testamenti.) Solenne his temporibus, & multis postea sequentibus fuit, quamcumq; donationem rex, aut proceres facerent, testamentum ipsum vocitare. Quasi hoc nomine maiori iute solidaretur. Regum exempla sunt, quæcumq; fere eorum repetuntur diplomata Latine scripta, quibus aut monasteria denuo instituit, aut institutis iam aliquid donant. Procerum hæc vidi magis insignia. Comitis Fernandi Gundisalvi diploma, quo sancti Petri de Arlança monasterio multa donat. Comitis Petri Ansurii nova institutio Ecclesiæ diuæ semper virginis Mariæ, quæ in Valle Oleri ædificat. Ioannis Manuelis nova item institutio, qua constructum ab e sancti Dominici cenobium in oppido Pennafiel, multa eidem donans, testatur.

Eius temporis.

Era post millennam.) Annus hic est Dominicæ natiuitatis nongentesimus septuagesimus quintus: Februarii dies decimus. Si autem hanc anni notationem cum superioribus coniunxerimus, annum, quo sanctus Dominicus cum sociis passus est, & hæc ferme reperimus: & ad illorum temporum rationem ineundam, certi aliquid & indubitati statuimus. Supputatio autem ad hunc modum procedit. Anno Domini 975. mensis Februarii die decimo, Veremundus rex hoc diplomate donat sancti martyris bona. Mortum verò se, vt donaret, affirmat, illico, vbi martyr cū sociis passus ex suis nunciis audiisset. Ait enim: Quando tale nuncium, &c. Placuit serenitati nostræ. &c. Nuncios verò missi fuerant, martyribus nondum occisis: & illis ipsis nunciis iter agentibus occidunt: quod vtrunq; rex fuisse & perspicue narrat. Hanc autem legationem hoc ipso anno missam minimè crediderim. Neque enim Ianuarius mensis cum paucis Februarii diebus satis esse poterat, vt Legione Cordubam nuncii irent, & crederent: cū leuearum nostrarium plus centum inierit, montibus etiam niue tota hyeme obrutis, non uno loco interiarentibus. Neq; verisimile potè est, legatos propius Legionem iter agentes, sed Cordubam iam appropinquantibus, verum & certum de martyrum exinde nuntium accepisse. Nam semel audiro fidem non erant vtiq; daturi longiore spora, & propiore fama certius aliquid captantes. Et si quid præter captiuorum redemptionem in mandatis habuere, Cordubam profecto peruenierunt. Quæ omnia aperte declarant, nuncios in fine anni superioris, hoc est nongentesimi septuagesimi quarti ab Rege missos, eodemq; ipso anno cum sociis Domini cum martyrio fuisse coronatum.

Althacan Corduba hæc.

Hinc etiam possumus ferme colligere hos sanctos martyres sub tege Arabum Alhacan, fuisse interfectos. Nam huius regnum, quod ex historia Arabum Ruderici Toletani constat, ad annum Domini nongentesimum octogesimum peruenit: cum decem & sex annos regnasset.

Hinc etiam, ratione probe subducta, scire propèmodum exacte possumus, quo anno clades illa ad Septhimancas cum Castellæ vastatione contigerit. Cum enim duos annos & dimidium in vinculis fuisse hos martyres in regio diplomate ita datur: apparet anno nongentesimo septuagesimo secundo, aut primo fuisse captos.

Apparet etiam Ranimiro mortuo, Veremundum illo ipso anno nongentesimo septuagesimo quarto, quo occisi martyres sunt, regnum Castellæ inisse. Quippe aut ipse met actum est innata bonitate commotus, vt captiuos Christianos redimeret: aut suorum precibus & lachrymis propere incitaretur. Eratq; hoc ipsum in primis, cum etiam faustum magno opere regni principium. Et hanc quoq; festinationem suam rex ipse hæc de se prodit. Hæc vel ideo præstiterit exquisitius indagasse, quod ingens sit in nostris historicis temporum per hos reges varietas, quæ hinc aliquantisper poterit amoueri.

F I N I S.

HEROES. MAGNI. VOS.
CORDVBA. VESTRA.
PRECATVR.
SIT. VESTRO. SEMPER.
SALVA. PATRO-
CINIO.

AMBROSIUS MORALIS
CORDVBENSIS AD SANCTOS CORDVBEN-
SES MARTYRES DEPRECATIO.

*Agnanimi Heroes, quorum violentia calum
Vim passum rapiens, belligerat moriens:
Quorum mors patria tantū truculenta triumphis,
Quantum nullius incluta vita dedit:
Vestra labore suo nunc si illustrata resurgit
Gloria, iamque nouo germine culta vires.
Supplicibus votis, gemituque è corde reuulso
Suspirans, vester vos vocat Ambrosius.
Sustollensque oculos, celsasque ad sidera palmas,
Ingemit: Et tacitus vos sine voce rogat.
Quid poscat petitis? Melius vos scire potestis,
Id quod velle miser debeat, Et petere.*

DE CORDVBÆ VRBIS ORIGINE, SITV ET ANTIQVITATE.

Am multa sunt, quæ D. Eulogius de Corduba nostra suis operibus interfertur: atq; adeo frequenter multatū in ea vrbe regionū, oppidorū, agrorum, fluviorū, simulq; rerū meminit: vt fuerit necessariū, de eius situ & antiquitate multa hic apponere. Et Cordubæ quidē vrbs originē, situm, eiusq; mutationes, cum reliquis, quæ ad eius antiquitatem peruestigandam poterant pertinere: in eo opere, quod de Hispaniæ antiquitatibus huiusmodi nostræ adiuuimus, plenius sumus profecturi. Inde hic nonnulla transferemus.

12 Sita est Corduba in ipso ferme Bætica: provincie medietullo, atq; in his eius populis, qui Turduli ab Ptolemæo, Plinio & Strabone nominantur. Ab ortu ea regio ad Bæstulos seu Bæstanos vsq; protenditur: ab occasu Turderanos contingens, Hispanensi tractu terminatur. Habet ad meridiē late patentes campos, qui ad Mediterraneū mare & Herculeum fretum expanduntur. Qua verò parte Septentrionē Corduba spectat, posita est ad ipsas Marianorū montiū radices: quos nunc Hispani, prius nomine corrupto, Sierra Morena, hoc est Morenos montes dicimus. Ea verò horum montiū pars, quæ Cordubæ immixta, aut salus Castulonensis est portio, aut cum eo ad ortum coniungitur. In his montibus, auctore Plinio, Bætura regio, a Bæti flumine nomen accipiens in duas regiones diuisa, ad Anam vsq; flumen excurrit. Ipse Bæti, qui Cordubā alluit, Citerius olim & Tarcisus etiam, vt apud Pliniū, Lianum & Strabonē est, dictus, tanta semper celebritate fuit, vt totius provincie nomen dederit, tanta porro est magnitudine, vt ingentia flumina exorbens, ab Mauri is iode nomē acceperit. Guadaluq; bir namq; quod huius fluuii nunc nomen est ab eisdem impositū, magnum flumen ipsorū lingua significat. Ab ortu verò ad occasum latus Cordubæ Australe lambens, ita montes ab planitie dissimulat, vt id sibi studio habuille natura videatur: quo diuersissima sibi discrimina se iungeret, & eo tanquā limiē separaret. Hinc montana, quæ ipsā suburbia pene contingunt, celsis collibus elata, duris cauitibus prærupta, hortis, vineis, olea, & omniū generis arboribus sunt confita. Inde campestris regio trans flumen complanata, nuda, glareis & luto friabilis, fit uigibus tantummodo ferendis est accommoda.

30 Huius verò tractus quæ sit feracitas, inclita nostræ ciuitatis horrea, tota Hispania celeberrima satis ostendūt. Alterius verò soli montibus præcanti quanta sit amenitas cū insigni fertilitate cōiuncta, vix quisquā satis digne possit explicare. Ipse præcipue rupes, scopuli ipsi, vbi planū quidpiā non soli (neq; enim solum est illud, sed lapidū strues) verum quicquid id est planti, Loton suauissimā & siliquā sponte nascentes, satiuas vero oleam, vitē, ficū, cæctum, mala punica & Persica, pruna, & q; magis mirandū sit, citria maius omnis generis abunde producūt. Præstāt huc ipsū magna ex parte fontes copiosissimi, purissimi, suauis, & ad potum salubris aquæ, quibus passim pene intrinsecantibus, irrigua omnia circū circa sunt. Hinc valles vrbi propiores non nisi ab pulchritudine, ab paradisiacis, ab Regiis hortis, ab rosarū multitudine, aut ab florū aspectu nomen inuenire. Hinc vini & olei Cordubæ tanta est copia, atq; adeo exuberantia, fructū omnis generis tanta vberitas, vt hoc vnum aliam quantumuis celebrē ciuitatē magno opere posset obilitare. Mala autē citria omnis generis tanto opere in ea vrbe exuberant, vt aduenis & peregrinis hominibus frequenter sint stupori, non cumuli solum, qui per plateas venales vili pretio cernuntur, sed etiā qui nouorū fructū aduentu, per agros & iterquilina prolaciuntur: decussis non modico impendin ex arboribus malis, ne super ferantes flores impediunt. Florum autem ipsorum in his arboribus tanta vtriusque intra urbem & per vicina suburbana est copia, tanta verno tempore fragrantia: vt non iam, quod de eisdem floribus Virgilius dixit,

Antimat & olentia ciui

50 *Ora illius foveant, & sensibus medicentur anhelis:* sed suauissimo odore vrbs tota, viciniquē agri perfundantur, & ad eam sua uolentiam captandam noctu homines peruisigiles discurrant. Neq; tamen diutius in Cordubæ amantate & vberitate celebranda sit immorandū. Vni satis sit testis præstantissimi reclinonitū. Ipse sit Muça dux Arabū, Hispaniæ totius visitor, quiq; eam omnem perlustrauerat, & vndique per cognitam habuerat. De eo Rasis Maurus in Arabū historia his ipsis verbis, Latine fideliter redditis scribit. Abibus Aluyd filius. homo qui nullatenus in re vlla mentiretur, ita scripsit. Quum Muça Cordubā egressus in Africam nauigaturus, summus Hispaniæ proceribus deducens, iter occipere: & in collē, vnde vrbs totius prospectus patebat, venisset: mula, cui insidebat, retis o conuerfa, aliquantulū conuulsa, vt de tactus contemplabatur: & tandem in hæc verba cum getiui protupit. Euen Corduba, quantū es insignis?

Corduba sita, Turduli, Bæstuli, Turdani.

Mariani, montes, Salus Castulonensis, Bætura regio, Ana flumen, Citerius flumen.

Cordubensis sit feracitas.

Cordubensis sit amenitas cū insigni fertilitate cōiuncta.

Pal herma, Pal paraf, Arma, Herma regum, Herma regum, Herma regum, Herma regum.

Mula Arabum, de Corduba, profana, dicitur.

quæ & quantæ tux sunt deliciae? Quantum tibi bonorum Deus voluit conferre? Hæc loquutus, merens iter continuat. Hucusq; Rasis. Probum autem hunc æstimatorum nemo non possit digne cenere, ab quo videar ipsam rei veritatem, ipsam natiui soli præstantiam tale, gemirus, talem vocem, tantum encomium extorsisse.

Metalla Cordubensia sunt etiam inter auctores celebratissima. Auriferam, quod mox apparebit, poetæ Cordubam vocant: & æs Marianum, hoc est, quod propè eam urbem in eius monibus effodit, maximè Plinius laudat: cum argenti viui & stibit ditissimas fodinas hodie in eius tractu conspiciamus.

Corduba
numm.

Habuit ea ciuitas duo nomina, quemadmodum apud Plinium legimus. Corduba enim, atq; eadem Colonia Patricia est appellata. Sed Cordubæ nomen priscum fuit 10 & peruetusta originis, illud alterum quo tempore ei fuerit inditum, suo loco dicemus. Et verum rectumq; vocabulum Cordubam esse Silius Italicus, Martialis, Prudentius, atq; alii poetæ attestantur. Lex enim earum in incorruptiora & incontaminata vocabula conseruat. Potuit sanè nominis huius veritas fidelius ex nummis, & ex lapidibus astrui. Sunt qui se nummos vidisse affirmant. Sed ego harum rerum non indiligens peruestigator, & omnis patriæ meæ antiquitatis in primis studiosus, Romanum nummum adhuc vidi nullum, qui Cordubæ nomen habeat inscriptum: cum colonie patriciæ nomen in quam plurimis Augusti, Tiberii & Germanici etiam, quorum non nullos ipse habeo, conspexerim. Lapidem, in quibus utrumq; & alterum seorsum nomen insit, quinq; apponam: quorum quatuor primos omnes ipse vidi, & ipse descri- 20 pti: vltimum relatu doctiss. hominum habui.

In oppido Linaræ basis est marmorea, hegrâ, ex riniis Castellonenfis urbis admodum victima æduellâ, huius literis inscripta.

Lapis Cæs-
trensium ur-
bis.

VALERIE. CI-
PATINÆ. TVC-
CITANÆ. SA-
CRVM. COLO-
NIÆ. PATRI-
CIA. CORDV-
BENSIS FLAMI-
NICÆ. COLO-
NIÆ. AVG. GE-
MELLÆ. TVCCI-
TANÆ. FLAMI-
NICÆ. SIVE. SA-
CERDOTI. MV-
NICIPII. CHAS-
TVLONENSIS.

30

Superioribus annis Corduba cum lapide, & muliebri statua fragmentum, basis marmorea, cum hac dedicatione est eruta.

Lapis Cæs-
trensium ur-
bis.

D. N. CORNELIÆ. SALONINÆ.
AVG. CONIVGL. D. N. IMP.
CÆS. P. LICINI. GALLIENI.
FIL. FEL. ET. INVICTI. AVG.
DACICI. MAX. GERMANICI.
MAX. TRIB. POT. IIII. COS. III.
IMP. III. PP. PROCOS. PROVIN-
CIA. BÆTICÆ. DEVOTA. NV-
MINI. MAGESTATI. QVE. EIVS
CORD.///////

40

Corduba in Dina Marina templo, ad usum aquæ benedictæ, cippi marmoreus candidus.

50

Lapis Cæs-
trensium ur-
bis.

D. M. S.
M. LVCRETIVS.
VERNA.
PATRICIENSIS.
ANN. LV.
PIVS. IN. SVOS.
H. S. E.
SIT. T. T. LEVIS.

Lora,

*Lora, quod oppidum in medio itinere ferme est, quo Corduba Hispalum
itur, in basi marmorea pro furiis templi.*

*Lora oppi-
dum quoniam
lora*

L. LVCRETIO. SEVERO. PATRICI-
ENSI. ET. IN. MUNICIPIO. FLAVIO.
AXATITANO. EX. INCOLATV. DE-
CVRIONI. STATVAM. QVAM. TES-
TAMENTO. S. SIBI. PONI. IVSSIT. DA-
TIS. SPORTVLIS. DECVRIONIB. M.
F. AXATITANI))))))X))))))

Hispalis in vico, cui ab Sarpente nomen est, cippus cum hoc epigrapho visitur.

*Lepus Hispa-
lensis.*

Q. FABIVS. Q. F.
QVIRINA FABI-
ANVS ILVRCO-
NENSIS. IDEM
PATRICIENSIS
ANNORVM
XXXXIII. IVST.
IN SVIS. H. S.
E. S. T. T. L.

Patriciae verò nomen libentius in vsu fuit tempore Romanorum Imperatorum,
isthucquam honorificentius & illustri de causa, ut postea videbim⁹, Cordubæ impositū.
Cordubæ vero nomen incorruptū credo cum Romano imperio & lingua, ad Gothorū
vsq; tempora permansit. Tunc demum corripit permutari, ut Cordoua, quemadmodū
nunc Hispani profectimus, diceretur: nec subito tamē, sed paulatim intrinseca corrupte-
la. Testimonio sunt aurei nummi Gorbici duo, quos ego habeo, diversis satis typis per-
cussos. Recesvlinthi regis Gothorū sunt, & altera parte cum regis ipsius facie inscriptū ^{Regis nomen}
habent. RECESVINTIVS. REX. In aversa verò parte scriptū in orbem est. COROBA.
PATRITIA. vt iam. V. versum in. O. esset: B. autem nondum esset in. V. permutatū.
Ad eundem etiam modum, tam in Didi Eulogii veteri exemplari, quam in quibusq; li-
bris Gothucis literis, quos vidi plurimos, descriptis, scriptum semper Cordoba repe-
tur. Et de nostræ vrbis nominibus hæc satis: nunc de eius antiquitate est dicendum.

Priscam admodum, & peruectustam urbem Cordubā fuisse: cuiusq; originis pro-
pter sumam antiquitatem, nullum extet in hominum memoria principium: duabus
potissimum de causis adducor ut credam. Primum enim quæcumq; vrbes in Hispania
diobus nominibus olim Romanorum tempore compellabantur: alterum Hispanum
nomen, priscum, vetustissimæ utriusq; & quasi vernaculum peculiaris linguae habuisse
constat: alterum vero tanquam Romanæ ditionis & imperii stygma eisdem fuisse im-
pressum, aut adulatione dominantium Imperatorum eertē expressum. Tales fuere in
Celtiberia Illurcis ab Tiberio Graccho, mutato nomine, ut author est Verrius Flacc⁹,
Graccuris dicta: Salduba in eadem regione Plinio teste, Cæsaraugusta postea nomi-
nata. Eodem authore & priscis lapidibus etiam attestantibus, Obulco Municipiū Pon-
tificense nomen accepit. Attribi, Claritas Iulia: Astigi, Iulia Firma: Tucci, Augusta
Gemella: Illurgi, Forum Iulium: Hispalis, Romulensis Colonia est dicta. Multa sunt
etiam modi apud eum auctorem & in antiquis marmoribus & nummis nominum in vr-
bibus geminationes. In quibus omnibus negare non possis, prius nomen vernaculum
esse & Hispanicum, æqualitēq; cum vrbis primordio antiquitatis fuisse. Talis est Cordu-
ba, quæ Colonia Patritia postea est cognominata: testemq; suæ vetustatis priscum no-
men a habet, & clui nascenti sibi olim impositū illud deinde nostræ vrbis vetustissimam
potest antiquitatem asseruere: quod cum Turtuli populi omniūna vetustissimi & sapi-
entissimi in Bætica fuisse ab Strabone tradantur, Cordubenſis verò situs fertilitate &
antiquitate tanto opere præcellat: credi par est, oppidum ibi non paucis retro sæculis
fuisse conditum, neq; neglectam ab eius regionis accolis præstantissimam habitand
commoditatem. Quemadmodum igitur de Cordubæ origine nihil certi afferri in me-
dium potest: ita etiam vetustissimam ipsam fuisse, merito creditur.

Quidā ab Persis, quos in Hispaniam etiam venisse Plinius ex Varrone tradit, cōdi-
tam Cordubā fuisse asseuerant. Ipsum vrbis nomen eos, ut opinor, in eam sententiā ille-
xit. Nam Cordubā etiā in Perside ciuitatē fuisse credidere. Sed n. levis est cōiectura,
& quā nullo veritatis fundamento subnixā, facile nobis fuit in historia nostra, oeca-
sine oblata cunvellere.

Hh

*Cor / sta ab
Persis non
fuit condita.*

Primo Cor-
duba men-
sit.

Apud authores nullam priorem Cordubæ mentionem inuenias, quam quæ apud Silium Italicum reperitur. In Catalogo namque earum Hispaniæ ciuitatum, quæ Hannibali in Italiam transeunt milites mitterent, Cordubæ eia connumerauit illo catmine.

Nec decus Auspice cessauit Corduba terra.

Corduba fi-
nitur.

Sed neque quo in loco enndia æt mun Corduba fuerit, satis constare potest, eū duo eiudem situs nunc appareant: alter quem urbs ipsa occupat, alter, quem quarto ab urbe ad oceanum militario clarissimo Diui Hieronymi monasterio vicinū cum veteris Cordubæ nomine desolatam cernimus. Ego non leuibus coniecturis adducor ut credam, præscam urbem, eūdem quo nunc est iunior ista, sitū fuisse. Quod ipsum tunc ostendemus, eūm quæ necessitas præmittenda sunt, perscequū fuerimas.

Marcus
Marcellus
Cordubæ æ-
dificauit
dicitur per in-
finitum.

Sequens igitur, post illam Silii Italic, Cordubæ mentio insignis admodū est & illustis. Refert enim Strabo, Cordubā ab Marco Marcello quasi conditam, & paulo post magnificentiissimē auctam. Eius lib. 3. hæc sunt verba. Corduba, Marcelli ædificiu, eo magnitudinis creuit, ut non inis celebritate & potentia polleat. Quæ verba doctos homines non paucos permouisse video, ut crederent, hanc primam esse urbem nostræ originē, & eundē Marcellū verum fuisse conditorē. Proinde necessariū fuerit totum hoc dilige iter inuestigare, & subtilius expendere. Quod ex Luito atque Appiano Alexandrino constat, Marcus Marcellus, eius Marci Marcelli, qui docuit Hannibalem posse superari, siue nepos, siue pronepos, totā Hispaniā in Prætura lottē obtinuit, eo ipso anno, quo Q. Marcius Philippus secundu, & Cn. Scruilius Cæpio consules fuerat. Est au-

Annus ante
Christum
natus 167.

tem is annus ante Iesu Christi Domini nostri Natiuitatē 167. Totam autem Hispaniā Marcellus hoc anno suscepit gubernandā: quoniam ex duabus vna provincia, duobus tantum antea annis fuerat effecta. Idem Cordubam, & hoc ipso anno hauri debet ædificauit. Cum enim manifestū sit, hoc tempore ædificatam fuisse: siquidem crebrius iam hinc eius mentio, ut statim apparebit, in historia Romana reperitur, & Strabo Marcelli opus ipsam nominet, neque vilius alius Marcellus, neque superioribus annis, neque multis sequentibus in Hispaniam venerit cum magistratu: planum sit, hinc vbi struendam esse artem buendam. Et hoc procul dubio anno quicquid id operis fuit Marcellus perfecit: non quintodecimo postea, cum in tertio suo consulatu in Hispaniā rediit. Tunc enim diuisa iterum, denuo in duas prouincias Hispania, Citerior tantummodo rexit: magnis videlicet bellis implicatam, & quæ consulari duce, atque exercitu indigeret. Habuitque illo ipso anno vltior Hispania, hoc est Bætica cum Lusitania, proprium feorum Prætorum, M. Acilium: ut est apud Appianum.

Corduba ve-
luta fuit.

Sed quid illud tandem fuit, quod Marcellus fecit, ut Cordubam aut condidisset, aut ædificasse dicatur? Dicū quod scito, quodq; manifesta penè ratione adducor, vnde-
dam. Nouam urbem in eo situ, qui nunc vetus dicitur, construxit, & a fundamentis totam erexit. Cum oppidum antea esset non admodum magnum, transire inde, & alio situ amplificare, cogitauit: noua forma, Romana, vique denuo urbem condens, ab se ut esset, & dici posset ædificata perfectit. Urbem igitur, quæ nunc vetus dicitur Cordubæ, ædificauit. Docet hoc profecto eius urbis forma: & tota, quam ruinæ adhuc ostendunt, structura, Romanum plane opus, & Romanorum consilio totum vndique fuisse fabricatum declarat. Situs namque totus quadrata forma est, ita ut filo protractus & circuncisignatus initio plane videatur. Duplo longior totus est quam latus ambitus. Ego enim probe funiculo dimensus, cum pedes in fronte duo millia quadringentos inuenissem, ab latere quatuor millia octingentos ad amussim comperi. Cum pedes dico, tertiam vltæ nostratis, quæ pannum lintheum, sericumque metitur partem intelli-
go: quod ipsum eum pedis Hispani antiqui mensura probe congruū. Hæc autem tam exquisita diligentia situm quadrandi & conuplicandi, tota planè Romanorum tur; non nostratum Hispanorum, qui vix dum hoc nostro tempore politioris & licentioris formam didicere. Prominet præterea media urbe, quadrata etiam forma, planities, si-
ue arcem illa habuit, siue forum, quam satis apparet ad perpendicularium fuisse produ-
ctam. Tanquidem enim ab utraq; fronte distat, superius latere (nam & cluiusmodi tota urbs fuerat imposita) aliquantisper cum muro coniungitur. Eam curam, & subtilitem formæ symmetriæque diligentiam, quis non videt Romanorum esse, non priorū His-
panorum? Apparent insuper quatuor magnarum turrium fundamenta, per se idem in-
dustria Romanæ & studii in ædificando manifesta testimonia: ut quæ quatuor angulis murorum adnectantur. Et eūdem symmetriæ Romanæ simul est indicium, vix qua-
drato lapide constructa, quæ ab inferiori urbis latere, porta, ut credi potest, conuincta, in proximum colliculum ducit, vbi magni cuiuspiam ædificii vestigia perueniunt: far-

numq; infigne inibi fuisse licet conlicere, cui nobile stramentum, & viz maior commoditas deberetur. Locum enim ab vrbe diuulsus, & in plano modice admodum elatus vetat prædium cogitare.

Hæc omnia hominis sunt studiosissimè ædificantis, & veluti ociose ad fabricam confidentis. Multum autem oculi Marcellum toto penè eo anno habuisse, Hispaniæ pax, de qua Lilius & Appianus, declarat. Longum verò sit, si commemorare pergam, quanta ex situ eius vrbis monumenta Romana, superioribus, & nostro etiam hoc sæculo sint eruta: quæ planè testantur, Romanam eam urbem fuisse, Marcellumq; perinde Romanum hominem eius fuisse conditorè. Cum verò iam ex superioribus latis coniter, ante hanc Marcelli ædificationem præseint oppidum, quod Corduba diceretur, in his locis fuisse: intelligere plane non possumus, num antiquum situm Marcellus suo opere complexus fuerit, an nouum exquisierit: Nisi quod sequentia quædam indicabunt, contempto veteri oppido, ipsum in delectum ab se situm totum penitus transfuisse.

Ædificata aut hunc modum denlo vrbe, magnificeq; amplificata: frequentioris iam eius vrbis mentionem Romana habet historia. Creuerat nimirum oppidum antea non admodum celebre, & Romana planè vrbs cepit iam ab Romanis nobilitari. Eo iam paulo post Prætores ad hybernandum exercitum reuocabant, & ad ius petendi populi conueniebant. Quæ omnia ex Romanis & Græcis scriptoribus collecta late nos in nostra historia prosequimur. Hinc Metellus Pius deuictio Sertorio, germani poetarum itidem ciuium secum Romam reduxit: quod si, vt de eisdem Cicero dixit, pingue quiddam & peregrinum resonabant: temporum plane fuit vitium, non ingeniorum. Neq; enim Roma cultiores poetas tunc temporis habuit. Hic etiam nobile illud continentis frugalissimæ exemplum Prætor Piso, eodem Cicrone referente; edidit. Quod vtq; præliterit ispiet summi oratoris verbis apponere. Nihil, inquit, hiniun vtq; proferam. Suht vestrum, iudices, quam inulti, qui Lucium Pisonem cognouerunt, huius. L. Pisonis; qui Prætor fuit, patrem. Is cum esset in Hispania Prætor, qua in provincia occisus est: nescio quò pacto dum armis exercetur, annulus autem, quem habebat, fractus est, & comminutus: Cum vellet sibi annulum facere, auticem iussit vocari in foro, ad sellam, Cordubæ: & ei palam appendit aurum: hostiensem in foro sellam iubet ponere, & facere annulum omnibus præsentibus. Nimiū fortasse dicit aliquis hunc diligentem. Hactenus reprehendat, si quis vult: nihil amplius. Vtrum fuit ei concedendum: filius enim. L. Pisonis erat eius, qui primus de pecuniis repetundis legem tulit. Ridiculum est tunc de Verre me dicere, tum de Pisonis Frugi dixerim. Verū tamen quantum inest sic videre. Iste cum aliquorum abacorum, Saceret vasa aurea; tñ laborauit; quin non modo in Sicilia, vctumetiam Romæ in iudicio audiret. Ille in auri semuncia totam Hispaniam scire voluit; vnde prætori annulus fieret. Nimirum vt hic nomen suum comprobauit, sic ille cognouit.

Superueniunt non multo post bellorum ciuiliū inter Cæsarem & Pompeii tempora, in quibus etiam prouinciæ Bæticæ totius, Corduba, ab Aulo Hirtio, siue is Opus pius est, appellatur. Et ad hanc Cordubam, ab Marcello ædificatam, de qua nobis sermo nunc est, omnia illa gesta fuisse: multa sunt quæ appetere declarent. Illud in primis, quod pertransiro pontis prælium inter ipsi sunt atq; urbem non semel committitur. Sed non est hic locus de his pertractandi.

Paulo post etiam Augusti Cæsaris temporibus, quibus Strabo & vixit, & scripsit, ferè iam is author potuit insigni cum præconio affirmare, eo magnitudinis Cordubam creuisse, vt nominis potentia & celebritate polleret: Colonia enim paulò ante fuerat effecta: nec euulsis vulgaris Coloniz dignitas eisdem fuerat attributa, sed quæ nominis & maiestate præcelleret, atq; COLONIA PATRICIA; & esset reuera, & vocaretur. Qua de re idem author, de Corduba adhuc verba faciens, his verbis scripsit. Eam sane initio habitauere & Romanorum & indigenarum viri delecti. Nam prima hæc istos ad locos à Romano populo est dimissa Colonia. En tibi & primam in Hispania, saltem in Bætica Coloniam Cordubam fuisse, & cum magna dignitatis præstantia, & veluti prærogatiua fuisse. Vtrumq; infigne quiddam est, & ad Cordubensem celebritatem & gloriam singulare. Neque valet tamen hic quidam hoc sit fusius explicare. Illud vnum tantum modo non præteribis: tantam hanc dignitatem, vt non nisi viri Patricii ex Romanis & Hispanis deligerentur, qui in eam Coloniam immigrarent, & clarissimum virisq; nobilitatis domicilium ipsam redderent: cō maximè merito Cordubam fuisse consequitam, quid fide & tolerantia Iulii Cæsaris patres eo in bello semper fuerit, & ciues Romanos sepe protexerit atq; seruauit. Id eius ciuitatis, ex quo primi

*In privilegio
de la catedral
de Corduba.*

Colonia facta est, nummi testantur, qui omnes cum COLONIA PATRICIA, in aucta parte habeant inscriptum, Civica Corona id ipsum præferunt inclusum. Civicam autem servati civis & premium, & insigne apud Romanos fuisse, quis ignorat? Vnde & ab Iulio Cæsare præmi causa Cordubæ, ut Colonia esset, tributum crediderim. Certè Seneca pater de bellis civibus loquens, Coloniam iam Cordubam vocat: & in Cordubæ Coloniam iam factæ nummis faciem & nomen Cæsaris Augusti cernimus. Et Carthagini quidem altquanto vetustiore in Bætica fuisse Coloniam, ex Livio prorsus intelligo. Neque ob stare tamen hoc Strabonis dicto is plane intelligit, qui quo ex hominū genere, Partheniorum videlicet & Libertinorum, deducta fuerit, animadvertit.

*Lapidis duo
Corduba
Augusti
pater
inscrip-
ti.
Tempus.*

Illi verò duo insignes admodum lapides ex Augusti Cæsaris temporibus ad hæc nostra usque Cordubæ perdurant, qui ipso eodem anno, quo Dominus noster Iesus Christus natus est, fuerint inscripti. Habent enim hæc verba.

IMP. CASAR. DI-
VI. F. AVGVSTVS.
COS. XIII. TRIB.
POTEST. XXI.
PONTIF. MAX.
A. BRVTE. ET.
I. ANO. AVGVST.
A. D. OCTO-
B. AN. V. M.
A. D. XII. I. I.

*Lib. 1. de de-
dit. Chrys.
cap. 17.*

Est hic lapis in summo templo, alterque per similitudinem in D. Iohannis Heredia domo visitur. Amovet autem hæc columnæ omnem illam controversiam, quam D. Augustinus inter quosdam ecclesiæ Christianæ scriptores narrat fuisse de anno Dominicæ natiuitatis. Ignorantes enim Romani consulatus seriem, ut idem inquit sanctus doctor, hic diversa sensere. Sed de hoc non vno in loco historia nostra pertractat. Ibi etiam quod hoc Ianitæ templum Cordubensē fuerit prosequimur. Dux enim alia columnæ Tiberii Cæsaris tempore erectæ eisdem etiam omnino verbis eiusdem inscripserunt. Altera in ipso sano maiori: in D. Francisci altera conspicitur. Illud verò in antiquitatis studioforum gratiam non prætermittam: in his omnibus columnis numeri primam notam hanc esse. I. quæ nimirum. L. geminatæ vim habeat, & his quinquaginta, hoc est centum milliaria signet. Neque enim pauciora milliaria ab Corduba ad Oceanum, qua magis est propinquus, quam centum quatuordecim repeties. Quod Franciscus I. in consulatus antiquitatis studiosissimus primus, quod sciam, animadvertit.

*Franciscus I.
in antiquitatis
studio.*

*Parat. Cor-
duba, fuit.*

Habuit etiam Romanorum tempore ad Romanæ civitatis & aliarum magnificentiissimarum civitatum imitationem puteal Corduba. Visitur namque hodie quoque in marchionis Comarenensis ædibus marmoreum puteal cum hac inscriptione.

P V T E-
A L.
T H A D-
B A T.

*Lib. 1.
cap. 17.*

Aristoteles porro in politicis docet, non nisi magnas vrbes puteal, hoc est subterraneum carcerem ad putei similitudinem excavatum habere solitas fuisse. Et Libonis puteal Romæ tum ab Horatio celebratum non vno loco legimus, tum etiam in argenteis nummis depictum & inscriptum videmus. Et hæc omnia cum multis aliis inscriptis lapidibus Romanis, qui multis in locis vrbis visuntur, nemo unquam dubitavit, ex veteris ruinis fuisse huc diversis temporibus adiecta.

*Emilius
Regul' Cor-
duba.*

In ea igitur Marcelli vrbe nati sunt, Senecæ duo pater & filius, Lucanus, Portius Latro, & alii insignes Cordubenses, quorum meminit Seneca pater. Illa eadem clarissimum & fortissimum civem Emiliū Regulū dedit, qui & ipse cum aliis, ipsum tanquam ducem insequentibus, in Caligulæ Imperatoris necem coniuravit. Et cum alios, inquit Iosephus, privata odia incitarent, hunc publica tantummodo mala permouebat.

*Libro ant.
quæ, p. 1. l.
Corduba
vnde rean-
tato.*

Quandiu verò vrbs illa vetus ab Marcello condita perduraverit, quoque tempore mutatione oppidit, in hanc, quæ nunc est, sit traducta: & si maxime vellem, non posset tamen liquido explicare. Quod coniecturis assequi possum, in medium adducam. Tempore Tyberii, & Caligulæ Imperatorum, vetus Marcelli civitas, non solum stabat, sed inclita admodum & celebris vigeat. Id nummi veteres indicant: ibidem reperti cum Germanici vultu & nomine, quorum auctra pars COLONIA PATRICIA habet in-

*Germanici
Cæsaris
vultu.*

bet intra ciuicam infcriptum. Neq; multi simul vñquā eiusmodi nummi sunt reperti, vt reconditi fuisse videantur: sed vnus atq; alter, vt casu prolapsi, & amissi appareāt. Sed neq; quisquam tame n sequentium Imperatorum nummos se ibi reperisse, vnquā dixit. Tabula præterea vrbis p̄ illa tempora celebritas, tepenie vñq; non potuit concidere: cum in summa pace & tranquillitate thibis Romani imperarent. Non nisi maturō p̄ multos annos consilio, non dissilongi temporis spatio opus fuit, vt inde penitus fuerit immigrandum. Noua etiam vrbs fuit condenda, & magno molimine multa fuere comparanda. Magna ione in namq; fuisse, & oppidi mutationem, res ipsa testatur, & paulō post sumus ostensuri. Sexaginta igitur aut eo amplius post Caligulam annos eam vrbem stetitisse, possumus credere, & ad Traianum vñq; perdurasse.

Ducunt deinde ferme anni ad Diocletiani vñq; imperium præterite, in quibus Cordubæ nullam mentionem apud auctores inuenimus. Tantum illa basis marmorea, de qua iam diximus, cum fragmentis etiam mulieris statuz in dōmo Gallie Medesii de Soto Mayor fuit etia cum Cornelle Salutiæ vxoris Gallieni Imperatoris infcriptione. Sed etiam Diocletiani temporibus dubium esse non potest, quin vrbs vetus iam perisset, & noua, quæ nunc est, percelebris haberetur. Testimonio sunt sanctorum martyrum, qui eo tempore Cordubæ coronati sunt, monimenta, quæ supersunt. Ibi sanctorum Acteli & Victoriz domus in qua educati fuerint: ibi sepulchrum, quod ad portam fluminis fuisse, in eorum passione scribitur: ibi puteus, in quem pars viscerum sancti Zoyli martyris fuerit proiecta, monstratur, atq; omnia & singula magna religione ab tota ciuitate coluntur. Ita sit, vt nemo pius fete iam posset, si quis passos in veteri vrbe hos sanctus martyres crederet. Et de sanctis tribus martyribus Faustolauario, & Martiale idem prorsus est standum. Et cum Gothos hanc nouam vrbem tenuisse constet: & Siuebui regis temporibus Agapius Cordubenfis Episcopus sanctum Zoyli corpus ibidem, ipso per somnium comonitranstie, reperiit: quod ab martyri sui tempore deliuerat: ibidem vñq; fuerat excommunicatus, & occisus. Nam ab ethnicis inter peregrinorum sepulchra cadauer eius occultatum legitur, sic ab Christianis dignoscitur: & Agapio episcopo idem martyr (quem admodum fluctationis habet historia) & locum vbi passus fuit, & vbi suum corpus occultatum taceret, indicauit. Quæ omnia liquido possunt probare, hanc nouam vrbem Diocletiani & successorum Imperatorum tempore, hoc est circa annos Dominicæ natiuitatis trecentos conditam iam, vetri diruta, fuisse. Ille itaque matroneus lapis ad diui Nicolai, quod vocant in vrbe, templum effusus, ibidemq; parieti insertus, qui basim Constantii Cesaris (vt eius indicat infcriptio) statu olim præbuit: in hac noua vrbe dedicatus, non ex veteri adductus videtur. Quod etiam de Saloniæ statua & basi quispian posset etiam exillimare.

Causa attem luis mutationis, & Cordubæ iterum renascentis occasio vulgo inter ciues offertur aque penuria, qua vetus Marcelli vrbs laborabat, longius a flumine quatuor penic millibus remota. Ego verè nihil minus in causa fuisse video. Nani & intra vrbis eius situm fontes non vno loco erumpunt: prope muros verò ad ortum fons est etiam bene magnus, cui ab lauerum copia nomen est: & vicini huic fonti fratrum diui Hieronymi horti ab fontiu copia nomen inuenere: & amplior ille canalis, quo ipsum idem diui Hieronymi thesobiū nunc fruitor, per vallem ipsam dorsumq; prominens circumductus, in vrbem influebat. Durat adhuc ad ipsum fontis caput eius aqueductus portio, quadrato lapide constructa. Reliquum ipsa etenobis structura, lapidum similium indiga, consumpsit. Quicunque etiam putei, inferioribus p̄sertim vrbis partibus, effoderentur, aquæ in omnem vñq; eorum dissimē copiam p̄fecto subministrarent. Quæ cum ita sint, loci in salubritatem, adde etiam ad inhabitandum incommōditatem causas potissimum vrbis transferendæ fuisse, credendum est. Eum enim situm Marcellus delegerat, qui ponendæ vbi esset multis modis importunus. A flumine primum tam longò remouit: cum fluminis eo tempore nauigabilis commoda essent quam plurima. Munita neq; sita, neq; opere vrbs esse potuit: Per eum enim eliuus est in planum demissa, cui montium iugata super imminere, vt lapidibus cubusq; non admodum magnis, quarum est in sublimi ingens copia, tantum contritionis, obui mœnu possent, atq; prosterni. Sed loci insalubritas in primis est insignis. Idem præcelsi montes septentrionale vrbis latus ita protegent, vt aquilonaribus ventis, qui salubriores existimantur, nullo modo possit afflari. Cumque ab ortu ad occasum in longum sit torus situs porrectus, ab Septentrione verò in Meridiem latitudine per eliuum in planum exeurrente protendatur: ad solis ardores, qui sunt in ea regione

feruentissimi, vrbs quanta erat, lacuit exposita. Neque inferiora ædificia tegere in duo superiora poterant, aut æstus mutua coniunctione impedire: cum interim si quo algore Aquilones possent subuenire, prærupta montium culmina arcerent. Inde est quod nunc etiam scorpionum multitudine totus is vetricis vrbs sitis abundat: ipsa venenatorum animantium fecunditate loci pestilentis vitium prodēte. Quod ipsum maximè facit vt credam, priscam illam Cordubam, que ante Marcellum tuerar, hodie, quo nunc est, extitisse, salubritatisque memoria & experimento cum ipsum iterum nunc repetisse.

*Nova vrbs
fuit & for-
ma.
Sole porta.
Anguli por-
ta.*

Instaurata igitur, seu denuo condita noua vrbe, quadratam formam, quantum possum coniecere, retinuit. Duo enim muri latera ad amussim producta cum antiqui operis, atq; adeo Romani vestigii perdurant. Ab arce ad solis, quam dicunt, portam lambente austruale: inde ad eam portam, quæ anguli vocatur, orientale. Duo alia latera, Maurorum credo detrahentium, superaddentium & multis modis immutantium, substitutiones confudere. Et præterquam quod quadrata ista forma, lapidesq; quadrati Romanæ indicant structuræ: ipsa quoq; portarum in illo ad Orientem latere cū æquè distante intervallo dimensio tota protius Romana est. Quinq; enim portas cū adapertirent, in medio vnam (quæ Ferrea dicebatur, ipsaq; diruta, loco nomen manet) constituerūt: hinc inde binas equalibus intervallis superaddentes. Perdurant hæc quatuor, solis & anguli, in ipsis angulis: reliquæ mediæ quæ portulæ voce diminuta nuncupantur, altera ad Emporij vicū altera ad Fontem siccum est posita: & vtræq; ab suis locis nomen accepit. Nec dubitant nostri Cordubenses, quin ex veteri Marcelli vrbe translata in nouam hanc fuerint publicorum & priuatorum ædificiorum omnia ornamenta. Hinc in vrbe statq; Romani operis non paucæ, inscripti lapides multi: hinc tot marmoreæ columnæ, multaq; alia huiusmodi, quæ passim videntur. Quanquam nonnulla huius nouæ vrbs propria fuisse, superius probabamus.

*Porta ad
Emporij vi-
cium.
Porta sicut
porta.
Antiqua
monumen-
ta Cordubæ
multa.*

Hinc iam liquet, quanto opere vulgus nostræ ciuitatis abertet, qui Senecæ domum eam fuisse affirmat, quæ nunc publici Senatus ædibus ad Austrum coniuncta, ex aduerso penè diui Benedicij templum respicit. Emit eam olim vir clarissimus. D. Petrus à Corduba primus Plieguensis Marchio, ea fama commotus, & doctori Antonio Morali patri meo medico præstantissimo dono dedit, dicens: Sapientissimi viri Cordubensis domum, non nisi ab sapientissimo Cordubensi debere possideri. In his ædibus ego natus sum: sed Senecæ eas nunquam fuisse, quis iam non videt? Quæ de latius in historia nostra & Hispaniæ antiquitatibus differuimus. Cum verò Senecæ nomino, patrē Senecæ philosophi semper intelligo. Hic enim Neronis præceptor Cordubæ, nisi puer admodum, nunquam fuit: infans penè inde Romani ab patre ductus.

*De Senecæ
domo.
Primus Plie-
guensis
Marchio.
Doctus An-
tonius Mo-
ralis.*

Sed enim silentio hic præterire æquum non est: quamuis Senecæ ipsius nulla mētio perduret in antiquis Cordubæ monumentis, eius tamen familiæ cognomen in basi peruetusta reperiri. Eam nuper Hieronymus Morales filius meus patruelis, iuuenis ingenio & literis ornatiss. antiquitatibus studiosiss. in patris sui, fratris mei, doctissimi Augustini Oliuæ, medici etiam præstantissimi domum transferre curauit. Habet autem inscriptum.

*Hieronymus
Morales.

Doctus Au-
gustinus Oli-
uæ.
Lupa cum
Senecæ tho-
mæ filiam ma-
trim.*

FABIAE. GN. F.
PRISCÆ. ASIDO-
NENSI. FABIUS. SE-
NECA. ET. // // // // E-
RIA. Q. F. PRISCA.

Habuit etiam hæc noua vrbs suam Romanorum temporibus magnificentiam: cum præceptorem etiam Græcarum literarum qui Grammatici nomen (quod erat eo tempore doctrinæ probatissimè insigne) tueri posset, quique præterea illud habet admodum singulare, quod supra centesimum annum peruixit. Extrat eius inscriptus cupus in eiusdem fratris mei doctoris Augustini Oliuæ domo, cum his literis.

D. M. S.
DOMITIVS. ISQVI-
LINVS. MAGIS-
TER. GRAMM.
GRÆCÆ. ANNOR.
CI.
M. S. EST. S. T. T.
LEVIS.

Huius autem posterioris temporis & rudoris esse hanc inscriptionem, tum characteres iam degenerantes, tum etiam verba ipsa & orthographiæ neglectus docent. Proinde nouæ vi hunc lapidem dedi.

- Hæc igitur noua vrbs, insignis etiam ipsa olim & celebris, sed inde multo celebrior, quod clarissimorum martyrum sanguine diuino munere fuerat consecrata: ab Romanis ad Vandalos, inde ad Gothos tandem peruenit: apud quos in magno pretio semper est habita. Bellum videlicet aduersum Agilam regem potuit sula suscipere, & ingenti prælio victum fugare. Eadem rebellandi aduersum Leonigildum patrem diuo Ermenegildo, principi tunc, postea martyri inclito sese coniunxit, & fidei catholicæ causam pio bello complexa est. Ioannes enim Biclarensis Abbas, qui eo ipso tempore vixit, scriptum in suo chronico reliquit, sanctum principem petito bello Cordubæ ab patre fuisse comprehensum. Ad amicam nimirum, & suarum partium ciuitatem confugerat. Nummum etiam eiusdem principis habeo, & tanquam sanctissimi martyris egregium monumentum veneror, quem in hoc sacro bello constat esse percussum. Gratissimum autem lectoribus me facturum spero, si ipsum hic descriperem. Altera parte faciem habet principis ipsius iuuenilem cum his literis ERMENEGILDI: altera alataui victoriam præfert, vt eius conspectu suorum animis validam eius potitudinæ spem Deo duce & adiutore immitteret. Inscripção autem, quæ victoriam circumdat, eum sit cælestis prorsus & admirabilis, tum etiam sanctum principem in eo bello eadem prout militari tessera vsum fuisse, est admodum versumile. Est enim hæc.
- REGEM DE VITA. Quam nemo vel leuiter in sacris literis versatus non confestim vider, ex illis D. Pauli ad Titum verbis fuisse desumptâ. Hæreticū hominē post primā & secundā correptionē deuita. Et omnia tam acute, prudēter & pie excogitata sunt & adaptata, vt credi possit ab Leandro aut Isidoro fratre viris sanctissimis, literisque & ingenio præstantibus diui etiam Ermenegildi auunculis fuisse excogitata, & principi pie rebellanti ad Symbolum & tesseram tradita. Repertus vero fuit is nummus prope Cordubam tertio milliaro, in eo agro qui Casa Blanca, hoc est Domus Alba, nominatur. Et Cordubæ fuisse percussum possumus etiam existimare. Officinam enim nummariam in ea vrbe fuisse, tum ingens eius celebritas, tum nummi illi Reccesuinthi Regis, de quibus retro diximus, ostendunt. Nulla enim alia de causa Cordubæ nomen in illis ad eum modum potuit apponi, nisi quod ibidem fuissent conlati, atque signari. Sed hæc omnia cum aliis nostræ ciuitatis fortunæ in nostrade rebus Hispaniæ Historia late prosequimur.

Agilam Go-
thorum,
Leonigildum
pater.
Dionysius Er-
menegildus
martyr,
Abbas Bi-
clarensis.
Dionysius Erme-
negildi num-
mus.

Cap. 3.

CHRONOLOGIÆ RATIO IN HIS ANNIS CONTINVATA, QUI IN DIVI EV-

logii vita, hystoria & epistolis continentur: vnde ratio temporum rectior, apertior,
& suis testimonijū differata constabit.

10

IN 18 annū Dominicæ natiuitatis octingentesimum quinquagesimum, vnde chronologiam oportune ordinur: Adulphus & Ioannes Hispaniensis originis Cordubæ iā fuerant martyrio coronati. Ex libri secundi cap. VIII. Annum signare non possumus, nisi quod ante annum Domini octingentesimum trigésimum plane videntur occisi.

Ante hunc etiam annū, diuus Eulogius in Galliam profectus Pompelonensem Episcopum, & Nauræ Abbates quam plurimos inuisit. In teditu Cætaraugustanum, Seguncidum, Complutensem & Toletanum Episcopos; apud eos diuerſatus, cognouit. Ex eius epistola ad Pompelonensem Episcopum, quo anno peregrinatus fuerit, non satis constat. Nos suo loco, quāntum datum fuit, taciteſta batur.

Annus Domini DCCCL.

Primus hic est annus, quem diuus Eulogius initio libri secundi notat. Fuit autē post triginta integras cycli solaris conueſiones in trigésima prima decimus nonus: ſecundus post bisſextum ſequutus literam dominicalem E. habuit. Quæ omnia hic in primis ſignanda fuerunt: ſiquidem diuus Eulogius aliquando hebdomadæ etiam dies nominat: vnde nos certam temporis rationem aſtruximus, & manifeſta veritate conſtituimus.

Leoſus quarti pontificis Maximi quartus fuit hic in annus: qui per quinque etiam ſequentes ſuperuixit. Ex. F. Onuphrio Panuino.

Hlotharius, Romanorum Imperator, qui adhuc viuēbat ad eodem quinque annos præterea peruenit. Ex eodem, & multis aliis.

Michaël Porphyrogenitus. Theophili ſucceſſor Conſtantiopolitanus Imperator, cuius hic honoris erat annus, annum octingentesimum ſexageſimum ſeptimum attingit. Ex eiſdem.

Initio huius anni Oueti & Légione in Hiſpania regnabat Ranimirus rex huius hominis primus Alſonſi Caſti regis ſucceſſor. Mortu⁹ vet⁹ ipſo primo Februarii die, filio ſuo Ordonio primo regnum reliquit. Id apertè conſtat, ex eius tumulo, quem in regio Alſonſi Caſti vocato templo Oueti vidimus, cum hoc epitaphio.

OBIIIT DIVÆ MEMORIÆ RANIMIRVS
REX, DIE KAL. FEBRVARII ERA DCCC.
LXXXVIII. OBTESTOR VOS OMNES,
QVI HÆC LECTVRI ESTIS, VT PRO RE-
QUIE ILLIVS ORARE NON DESINATIS:

Et Sampyrus Aſtoricenſis, Lucasq; Tudenſis Epifcopi huius annū mortis Ranimiri ſcripſerit. Vetusſiſſimus etiam tumulus docet, non multo poſt regis mortem fuiſſe epitaphium inſculum.

50

Nauræ & Aragonenſium montium regnum Inhigus Ximenez cognomento Ariſta obtinebat: vt ex magis verifiſimiſ illorum temporum ſupputatioſe colligitur. Quanquam in magna autorum varietatē niſil certi & indubitati poteſt hic affirmari.

Carolus cognomento Caluus Hludouici Imperatoris filius, Caroli Magni Imperatoris nepos in Gallia regnabat. Gallorum omnes Hiſtorici. Etatque hic regni eius annus vndecimus. Idem Carolus, quicquid pater atque auus ab Sarracenis in Catalonia, Aragonenſium montibus, & apud Nauarros ademerant, retinuit. Aragonenſium annales, Gallorum hiſtorici.

Regnabar

Regnabat late in Hispania, regni sede Cordubæ constituta, Habbarraghman Sarfacenus huius nominis tertius. Eratq; hic regni eius annus viceſimus nonus. Ex diuo Eulogio initio libri ſecundi, & ex Ratis Mauri hiſtoria, item ex Rudenici Toletaniſtiſtis de Arabibus hiſtoria nondum excuſſa.

Hoc ipſo anno primo menſis Mai die, qui in ſextam ſeriam inciderat Pei ſectus preſbyter Cordubenſis martyrio coronatur. Lib. 2. cap. primo.

Post hunc Ioānes pro Chriſti fide pene ad mortē cōducitur, & ludibrii publici cauſa aſino vectus per urbem circūducitur, cōſeſſoriſq; gloriā adq̃ſcitur. Lib. 1. Tēpus li-
quere non poteſt, niſi quod hoc anno, potius quam ſequenti, factum appareat.

Annus Domini DCCCL.

Literahoc anno diem Dominicū ſignans. D. ſuit.

Die Iunii tertio, qui quarta ſeria euenerat Luētus Iſaac monachus Cordubēſis iugulatur. capite. 2. libri ſecundi.

Sanctus Laicus natione Gallus duos poſt dies martyrio coronatur, ſeria nimirū ſexta inſequente eiudem Iunii menſis die quinto. Libri eiſdem cap. 3.

Duobus tantū interiectis diebus, die euſdē mēſis octauo, & hebdomadē ſequē-
tis ſeria prima, ſex pariter ſancti martyres trucidantur: Petrus preſbyter Aſtigitanus,
Vualobonſus diaconus Ilibulenſis, Sabinianus monachus, vico Frōniano prope Cor-
dubim natus, Vuiſtemundus Aſtigitanus monachus, Habentius Cordubenſis mo-
nachus, Hieremias itidem Cordubenſis monachus. capite eiudem libri quarto.

Menſe Iulio, die decimoſexto, qui in quintā ſeriam inciderat, ſanctus Siſenand
diaconus Pacenſis ex Luſitania martyrium iugulatus compleuit. capite ſequenti:

Veneris die, ſabbato & inſequenti Dominica tantummodo interiectis, ſecunda
ſeria, quæ die Iul. i. viceſimum occupauit, Paulus Cordubenſis martyrii palmam adi-
piſcitur, capite truncatur. capite ſexto.

Sabbato inſequente & Iuli die viceſimo quinto Theodemitus monachus Car-
monenſis patria martyrio lauratur. Ibidem.

Interea Reccafredus epīſcopus luſſu tyranni, Dei eccleſiam Cordubæ in ſere cō-
turbat, diuū Eulogiū in carcerē coniecit. Ex eius vita per Aluarum ſcripta ex epīſtola
ad Pompelonēſe Epīſcopum, & ex ſecundo lib. pluribus locis: vbi nos hoc ipſū annota-
uimus & tēpus quidē quo captus fuerit diuus Eulogius non poſſumus exquīſite ſigna-
re. Tantum colligi alicuē poteſt, per hoſce menſes, quod ſuo loco videbimur, cōtigīſſe.
Cauſam, cur in carcerem fuerit miſſus, ipſe in Documento martyriali & in epīſtolis
reddit, Quia nimirum martyres adhortaretur, & ad martyrium ipſos incenderet.

Hic martyrium ſanctarū virginū Nunilonis & Alodix diuus Eulogius retulit, quē
non Cordubæ paſſe ſunt. Et tempus ſuo loco inueſtigabimus.

Flora Cordubenſis, Maria Ilibulenſis Vualaponi martyris ſoror, virginē ambæ,
martyrio ſimul coronantur, menſis nouembris die viceſimo quinto. capite ſequenti.

Post ſextū diuus Eulogius carcere educitur. Ibidem, & in epīſtola ad Aluarū.

Annus Domini DCCCLII.

Gumelindus Toletanus preſbyter, & Seruus Dei monachus, die Ianuari tertia
decima mortem pro Chriſti nomine ſuſtinuerunt. capite IX.

Sancti martyres Aurelius, Felix Cordubenſes, cum vxoribus Sabigothon & Liſioſa,
committite etiā Georgio monacho ex Syria, XXVII. Iuli, die occiſi ſunt, cap ſequenti.

Chriſtophorus Cordubenſis, Leouigildus Ilibertianus monachi, pro Chriſtiane
fidei cōfeſſione iugulantur, die menſis Auguſti viceſimo. cap. XI.

Emila & Hieremias Cordubenſes die Septembris quīnto decimo martyrio co-
ronantur. capite ſequenti.

Rogellus Ilibertianus monachus, Scruius Deo ex Syria monachus, varie excar-
nificati die ſequenti, Septembris videlicet ſexto decimo, capite truncantur.

Habbarraghman rex tot martyrum conſtantia territus, impodire martyrium
cogitat, & congregari Epīſcoporū atq; etiā Metropolitanorū conciliū Cordubæ im-
perat. Ex capitulis ſequentibus & hæc diuerſa omnino eſt Regis perturbatio, & Eccle-
ſiæ perſequeutio ab illa, quam iam ſuperius retulimus. Hoc manifeſte ex ipſa temporū
ſerie in diuo Eulogio, & ex eius verbis conſtat.

Annus Domini DCCCLIII.

Initio huius anni Habbarraghman rex ſubito moritur. Mahomat eius filius in
regno ſuccedit. cap. libri ſecundi decimoſexto.

D. Eulogius
in carcerem
detrahitur ad-
ducitur de
tentum in-
venit. Dicitur
ſe vixiſſe illa
anno ſubſe-
quente vari-
ſimam ſunt
ex epīſtola ad
Rat. Pom-
pelonemſem:
maxime ubi
ex ipſa de
traſſe poſt d.
legimus
martyrū poſt
ſententia ſe
ſubſeſſe ita,
quæ ipſe D.
Eulogius ad
martyrium
inſeruit. et
Ilibertianū a-
peritur cap-
ſat: R. de
reſe & Sch-
eramus hiſto-
ria cap. 10.
lib. 2. Mem-
ſent.

* Certe ex
Epīſtola ad
Rat. Pom-
pelonemſem
poſtea ſen-
tiam Chriſti-
anorum, ſe
perinde D.
Eulogius in
carcerem de-
traſſit hoc
anno ſubſe-
quente

HOC SIGNO TVLTVR PIVS, HOC SIGNO VINCITVR
INIMICVS, HOC OPVS PERFECTVM EST, CONCES-
SVM EST SÁNCTO SALVATORI QVETENSIS SEDIS.
ET OPERATVM EST IN CASTELLO GAVZON, ANNO
REGNI NOSTRI XVII. DISCVRENTE ERA DCCCXVI.

Annus hic fuit Christi natiuitatis DCCCLXXVIII. Vnde constat anno Domini DCCCLXII. Alfonso hunc regnare cepisse: cū ann^o patris postremus, ei fuerit prim^o.

- Quæ autem consequta postea sunt, in Ecclesia Cordubensī, ex vetustis monu-
mentis collecta prosequemur. Constat enim post has duas sub duobus regibus patre
& filio persecutiones, magnam Cordubæ Christiani cultus factam fuisse permutati-
onem: cum omnia in peius ruere, & retro admodū sub ipsa ferrentur. Paridi mo-
nachī monasteriū deserere, Abbates alio transfugere, Episcopi ferme nō esse, sacra lo-
ca desertaculoribus, Sarracenis in prædia cedere, & Cordubensī ecclesiæ, quæ nondū
in captiuitate de^o & amplitudinē penit^e amiserat, nunc in miserā dispersionē & lugu-
brem ruinā abire. Multa sunt quæ hoc ipsum plane doceant Monasterium nanq; or-
dinis sancti Benedicti est admodum celebre, & opulentū in ipso Gallitiæ, quæ Legio-
nensi regno per Bergidum copulatur, introitu: Samanos olim, nunc corrupto nomine
Samos Jich^o. Ibi nonnumquam publicæ attestacionis Gothici literis in membrana
scriptum vidimus, in quo Otilo abbas, Vincentius presbyter & Maria Deo vota sua o-
mnia eidem monasterio largiuntur. Narrantq; in primis, quæ admodū. Cui dubia profugi
tempore, Odonis regis, cui Gallitiā peruenissent: benigne ab Rege excepti fuere: qui
illo tū calaniatibus cōmotus, id ipsum monasteriū, dirutū itā & pene desolatū, cū
prædīs, oppidulis & tota ipsā circumcirca ditione eisdem libenter concessit, vt priscā
in eo religionis formam instauraret. Eius autem donationis, quæ ab ipsi monasterio
sic publice concessit, dies fuit Augusti vigesimus quintus anni dominicæ natiuitatis
o^octingentesimi septuagesimi secundū: mortuo nimirū iam eodem Ordonoio rege huius
nominis primo, Alfonso Magni patre, qui tunc, cum hæc publice agebatur, imperiū te-
nebat: vt vicina admodū diuo Eulogio tempora intelligas, hoc est annū post ipsum in
terempiū duodecimum. Quin etiam diploma eiusdem regis Ordoni primi ibidē vidi-
mus, literis Gothice & membrana peruetustum, in quo ea monasterii ditionis & opul-
entiorū donatio, quæ Offilo Abbas exteriq; sibi ab Rege factam cōmemorant, cōtinetur.
Concessum autē id diploma fuerat die mensis Maii vigesimo, anni Dominici octingē-
tesimi sexagesimi secundū: duobus nempe, nec pluribus, post diui Eulogii necem ānis:
vt manifestum sit paulo post ipsum martyrio coronatum, Offilonem Abbatem cum reli-
quis Corduba diffugisse. Alia posterorum Regū diplomata prætereo, quæ ibidē ha-
bentur: in quibus eadē ita de Offilone Abbate cū sociis Cordubensibus, patria diffugi-
entib^{us} reperuntur illud tamen non puto, dirutū Samanos monasterium Offilonē in-
uenisse, quia centum pene annis antea sub Froyla rege huius nominis primo, Argeric^o
Abbas Toletan^{us}, patria & ipso profug^{us} cum aliis nonnullis, Regis benignitate subleu-
atus, ipsum primum ædificauerat. Id etiam eiusdem Froylæ regis diplomate testatum
permanet, cum Ordoniuse etiam in suo eiusdem Argerici prioris Abbatis & regis Froy-
læ, qui ipsum exceperit, meminerit.

- At, quæ præterea & iisdem hisce temporibus scripta Regiū, celeberrimi, & am-
plissimi sanctorū martyriū Facundi & Primitiui ordinis sancti Benedicti cenobii mo-
numenta Regumq; diplomata, quæ nos ibi vidimus testantur, Abbatē Alfonso cum
suis monachis Corduba profugum, Sarracenorum gladio deuictum, pulisloque suo
gregi, quæ imparem pesserendo martyrio experiretur, caute & provide consulente,
adeundē regem, huiusmodi cognomento Magnam Legionem peruenisse. Cuiq; regi itā
antea cordi fuisset, sanctorū Facundi & Primitiui sepulchra debito cultu venerari, de-
Iubrumq;, ubi inerant, Sarracenorū impetu dirutum instaurare: quasi diuinitus sibi
oblatū Cordubensē Abbatē monachosq; suos excepit. Substructū deinde miræ ma-
gnitudinis, vt idē Rex in diplomate inquit, templo, quod hodie etiam perdurat, eidē
Abbati Alfonso cū suis monachis, addito insigni multorū prædiorū, oppidulorū & d-
tationis integre patrimonio, tradidit incolendū, & monasterii ædificiis augendū. Hoc
fuit instauracionis, atq; insignis illi amplificationis principiū. Vt inclitū per totā Hispa-
niam cenobium, duobus illustissimorum martyrum corporibus augustissimum,
multorumq; Regum magnificentiā nobilitatū, Cordubensem primum habuerit Ab-
batem, & instauratorem, itenq; huius, quā prosequimur, dispersionis. Diploma nāq;

Cordubensi
am Christi
aureum de
scripto.

Samos in
fiscum.
Bergidum.
Offilo abbas

Anno 874.

Anno 884.

Argericus
Abbas Tolet.
anus.

Sancti Facundi
di monachi
am Cordub-
ensium cenobii
primum instau-
erunt. Abbas Al-
fonso Cordub-
ensem.
Rex Alfonso
Magnus.

Anno 874.

Sancti Michaelis de Escalada monasterium.

Conventum sancti Martini de Castaneda ordinis de Cisterciensibus.

Monasterium sancti Martini de Corduba.

Christiana religio Corduba persequatur.

Lapis in templo.

Petro de Villanueva.

que regis Alfonsi, in quo huius rei mentio est, annum Domini octingentesimum septuagesimum quartum prefert, hoc est post diu Eulogii martyrium quartum decimum.

Non admodum longe ab hoc ipso sanctorum Facundi & Primitii oppido & monasterio illud alterum est, quod sancti Michaelis de Escalada appellant. In eius vetustatis templo variis marmoris columnis exornato, lapide esse inscriptum, venerandæ autoritatis monachi mihi reuulerunt, in quo memoria Abbatis cuiusdam Cordubensis conseruatur, qui eo per hosce etiam annos, eadem nimirum calimitate exactus, perueniet.

Posterioris aliquanto temporis est item lapis bene magnus in Ecclesia monasterii sancti Martini de Castaneda ordinis nunc Cisterciensis, olim Benedicti ad oppidum Senabiam Galletiz & Lusitaniz finibus in Legionensi regno propinquum: cuius inscriptio hanc ipsam astituit Cordubensium Christianorum dispersionem. Cum enim in principio doceat, locum illum sanctum duo Martino quondam fuisse consecratum: profecit deinceps, quo pacto ab Iohanne Abbate, qui Corduba cum monachis venerat, successit: restitutus: temporeque & monasterio magno labore, breui tamen tempore, structis, instauratus. Factum id tandem refert regnante Ordonio principe, anno Domini nonagesimo quinquagesimo secundo. Hæc ibi. Ex cuius anni notatione facile colligimus, regem Ordonium huius nominis tertium, Rahimiri secundum filium ibi nominari. His autem omnibus facile declarat, quã inifero tumultu ecclesia Cordubensis hoc tempore fuerit conuulsam, & crudeli ruina penè delectam.

Neque tanta tamen fuit eius hoc tempore dispersio, quin integræ, templisque & viris optime constituta perduraret. Docet hoc in primis concilium tultorum Episcoporum Cordubæ paulo post diu Eulogii occisum congregatum, circa annum nimirum Domini octingentesimum sexagesimum tertium, cuius in Samsonis Abbatis, Cordubensis libro Apologetico secundo fit mentio. Docent hoc ipsum præterea alia multa, quæ idem author eo opere commemorat. Cum interim non desseint martyres, non Christiani fideles, qui matroteo tumulo & epitaphio martyris sepulchrum, quod suo loco apparuit, exornarent.

Sed enim multum diutius etiam post diu Eulogium Cordubæ templum sacre Deo virginis & magnus religionis cultus vigeat. In templo namque diu Andree (quod semper absequentium temporum Christianis Mocarabibus retentum fuisse constat) introitus in Septentrionali pariete lapis est centum viginti ferme post diu Eulogium annis sacre virginis & Deo dicatæ tumulo impositus. Id hæc inscriptæ literæ indicant.

HIC SPECIOSA CONDITA, SIMVL CVBAT
CVM FILIA TRANQVILLA SACKA VIRGINE
NE QVA
QVINTA
POSTEA MATER MILLESIMA QVARTA
RECESSIT VLTIMA.

Cumque, me puero, infra eum lapidem parietem in cellulam audiendis sacris confessionibus quosdam fabri crepissent: concuati id cum harum scintillarum ossibus inuenerunt: nec violare ausi, obstructum ut antea erat reliquerunt.

Lapis autem extrorsum in cimiterio eidem parietis insertus, satis aperte docet, idem templum, ducentis post has virgines annis, Christianorum, sub Arabibus semper fuisse. Habet namque huiusmodi vernaculo nostro sermone epitaphium: barbarum quidem, sed pro tempore cognitione opportunum.

Fuero don Pedro Perez de Villanueva alcalde del Rey en Cordona en diez y siete dias de Febrero E. M. et. don. feria sexta. Masfres Daniel me fecit. Deus lo bendiga Amen.

Dicit autem de hoc ipso tumulo quod sentio. Alfonso Imperator Vtræque filius, septendecim antea annis Cordubam cepit, Regique Abengamuz, cum se supplex Imperatori dedisset, ciuitatem tributo imposito, submissione etiam facta cõestante, reliquerat. Vi igitur publicum imperii testimonium Cordubæ Alfonso relinqueret, Christianosque liberos deinceps imbi & sui iuris esse ostenderet: præfectum Christianum iuri dicundo cum magistratu & titulo in vrbe esse voluit, qui Christianos iudicaret, tribus ab Mauris soluenda colligeret, Alfonsoque ditionem modis omnibus tueretur. Is exiit, in Christianorum templo sepelitur. Duo igitur hi lapides, simul & vetusta admodum eius templi quadam ex parte structura satis aperte demonstrant, quibusque Maurorum temporibus templum illud Christianos retinuisse, cuiusque religionis, atque adeo monasterium ordinem Cordubæ iugiter perseverasse.

FINIS.

LVDOVICI NONII
HISPANIA, SIVE POPV-
LORVM, VRBIVM, INSVLARVM,
AC FLVMINVM IN EA ACCVRA-
tior descriptio.

Christiano viro D. FRANCISCO PAZ,
SER morum, ALBERTI
E T

ISABELLÆ,
BELGICÆ PRINCIPVM ARCHIATRÆ.

Ludovicus Regius Medicus Antwerp.

D Vdum tibi in votis fuit, V. Cl. affectus in te mei arrhabonem of-
ferre, vt amoris tui nexum, quo me ardē deuinctum scio, si non
soluere, ex parte saltem laxare possem. Nunc occasio, nunc facul-
tas defuit; nuper hic apud me natus fetus, voto me exsoluer,
HISPANIA, inquam, mea: quam nominini tuo insectib: vel potius
te illi patronum quero. Nam vt tenellis infantibus, amuleta quē-
dam, officiose nutrices appendunt, quo fascinantium oculos,
linguaq; queant euadete: ita etiam nomen tuum lubuit Hispaniæ mez præfigere, ne
calumnix noxios afflatus, aut fauos inuidiæ mortis expauescat: sed vt sequestraro ti-
more, ausit frangere commasculato, & in publicum hunc famæ campum prodire. Nec
tecorum fuisset alium Patronum Hispaniæ, quàm te in ea honesto genere natum; &
ad hoc doctrinæ & dignitatis culmen euectum ambire: neq; vsquam me dictectus ho-
nestius, quam ad Archiatrum, & ad ordinis nostri principem diuerret. Nec spernes
hoc quamvis leuidente munus, vel Patriæ causâ, quam à fugientis zui iniuria, cona-
tus sum vindicare: & pristinum illi splendorem pro virili restituere. nam superioribus
seculis, quam milierē defudata fuit, notum omnes. acerbas, vt opinor, neglecti Lace-
dæmoniotum moris pœnas luit, qui inturi prælia Musis litabant; quo egregia sua fa-
cinota, Musarum ope posteris innotescerent. hinc nati luculentos scriptores, qui res
illorum gestas, patriamque ita exotnarunt, vt pœnè nullum ibi fuerit sine nomine Sa-
xum. Secus Hispaniis accidit, quibus fortia potius facere, quàm narrare, cura semper
fuit. Quid? an non coegit illos necessitas, Marti potius vltori, quam Musis sacifica-
re? Per DCC. enim & plures annos, pro fartis techis, cum Mantis multo mutuoq; cœ-
rarunt sanguine. Qua de causâ nec patriam satis illustrare illis intēgrum, nec domi
forisque gesta, in memoriz templo sacrare, quota enim facinorum pars ad posteros
peruenit: aut

Aeterna fama monumentis insita floret!

Sed desino hæc vulnera refricare. ad manus meum redeo; quod velim tali vul-
tu suscipias, quali id ego animo, aperto nempe & candido tibi V. Cl. lu-
bens, inuito, dono consacroque. Vale. Antwerpiz Kal:

Mart. clj. lxx. vii.

LECTORI.

N tibi, quam Hispania illustranda operam
impendi, benigne Lector, qua non tam levis
forsan, quam gloria est, & 10

— vnde laboris

Plus hautire mali est, quam ex te decerpere
fructus.

Pretium tamen opera me fecisse credo, nobilissimam hanc Europae partem, ex altissimis quibus nimis diu damnata fuerat, tenebris eripere. Nam per frequentes Barbarorum inundationes, continuag bella, ita afflicta fuit; ut nullum in ea vestigium prisca decoris, nec sincerus ullus antiquitatis color eluceret. Ita fabula omnia occupauerant, nec impune solum, sed & cum laude passim persultabant. Compositis tandem bellis, melioris aliquot scriptores nota, patria deformata opem tulere: sed patrio sermone & in re plerique unus aut alter Latine; sed sparsim & saltuatim, prout historia ratio postulabat. Quare continuata serie, Hispania diuisa membra, in unum collegi, & antiqua nomina populorum, urbium, fluminum, cum recentioribus composui, ex fide veterum & nobilium scriptorum. Nec omnia lubuit persequi, nec potui. Non mediocres enim, dicebat Varro, tenebrae in silua, ubi haec captanda: neque eo quod peruenire volumus semita trita: neque non in traminibus quaedam obiecta, quae euntem retinere possunt. Scopus mihi fuit, illa praecipue tangere, quorum apud prisca scriptores sit mentio, illosque eadem opera, illustrare vel emendare: quo legentium ex parte tadium leniri posset. nam genus hoc scripturae impeditum, nec ingenii, aut eloquentiae est capax. Nec enim admittit excessus, aut Orationes, sermonesque aut casus mirabiles, vel euentus varios, non alia iucunda dictu, aut legentibus blanda. Et cum saepe mutuis discordiis variant auctores, meliori parti accedo, vel Scepticorum more OTAEI OFIZO in multis, & dubiis, pendenti vestigio; & tamquam superoua & aristis incedo. Quid mirum in tanta scriptorum infrequentia & temporis incuria. Tu, Lector, cogita per salebras & inuia loca me ambulasse: quare si me alicubi lapsu videris, non indignaberis, sed, ignosces & eriges: memor Pliniani illius dicti: Peculiarem in studiis causam eorum esse, qui difficilibus victis, vtilitatem iuuandi prae-tulerunt gratiae placendi. Quod tibi in mente velim sit, mi Lector. Vale.

INDEX CAPITVM.

- Cap. I.*
De Hispaniæ etymo. Plinius explicatus. Stephanus Byzantinus emendatus. Variè olim vocata.
- Cap. II.*
 Hispaniæ situs & figura. Diuisio sæpe mutata.
- Cap. III.*
 Fabula de prisca Hispaniæ Regibus exploditur. Berofus & Anniius reticiuntur.
- Cap. IV.*
 Varii Hispaniæ incolæ. Romani variè illam texerunt per Proconsoles, Praetores, Legatos, Vicarios, Praefides.
- Cap. V.*
 Hispaniæ laus à salubritate, fertilitate: Variè hic metallorum secturæ. Immen-
 sa opes.
- Cap. VI.*
 Incolæ bellicosi. Diutissimè cum Romanis pugnarunt. Fideles. Hospitalis.
 30 Litteris dediti.
- Cap. VII.*
 Bætica etiam *Turdetania* dicta. Martianus Capella emendatus: Oleis abundat.
 Minio nobilis.
- Cap. VIII.*
 Bæticæ nobiliores populi. *Turduli*, *Turdetani*, & nonnulli ceteri. *Bastuli Bæsitani* &
Bæsitani dicti. Appianus emendatus. Cunei.
- Cap. IX.*
 Gades vnde dictæ. Olim *Aphrodisia*, *Erythra*, *Iunonis insula*, *Catinusa*, & *Tartessus*
 dicta. Frequenti nobilitas, magna potentia. Multa de templo Gaditano. Fuit olim na-
 40 tigationis.
- Cap. X.*
 De Herculis columnis variz opiniones. *Briarei* & *Saurni* dictæ. À byla, & Cal-
 per varia nomina. Festus Auienus emendatur. Strabonis lectio stabilicitur.
- Cap. XI.*
 Cartaginem non esse *Tariffam* aut *Certagenam*, sed *Algezira*. *Colonia Libertinorum*
 à Julia. Num eadem cum Tarteſſo. Dioti & Pausanias emendantur obiter.
- Cap. XII.*
 De prisco Tarteſſi situ, non exſtare nostro ævo. Regnum Tharſes hic fuiſſe.
- Cap. XIII.*
 40 Xerxes olim dicta *Aſia Regia*. Colonia Romanorum. num *Ægeæ* Stephani By-
 zantini fuit.
- Cap. XIV.*
 Nebriffa cognominata *Peneria*. A Baccho & Satyris condita.
- Cap. XV.*
 Oſſuta olim *Prſæ*, A. Hirtio *Prſæ*, Appiano *Orſina*. Situs eius ex A. Hirtio petitus:
- Cap. XVI.*
 Hiſpalis cognominata *Remulentiſ*. Iſidori opinio reiecta. Vnde dicta. Eius de-
 ſcriptio.
- Cap. XVII.*
 50 De Italicæ ſitu diſquiſitió. A Scipione Africano condita. Hodie *Simila le veia*. Mu-
 nicipium Romæ.
- Cap. XVIII.*
 Aſtigi cognominata *Auguſta firmá*, nunc *Eceia*. Conuentus Bæticæ. Inſcriptiones
 veteres.
- Cap. XIX.*
 Corduba *Patricia* dicta: A quo condita. Prima Colonia in Hiſpaniam deducta.
 Urbis deſcriptio.
- Cap. XX.*
 Obulco. *Municipium Pontificenſe* dictum. Diuerſa ab Antonini Bucula. Simleri
 error. Cur. *Perconna* dicta. Inſcriptio vetus.
- Tomus III.*

Cap. XXI.

Illiturgi etiam *Ilurgis*, & *Ilurgia* dicta. non esse *Iacen*, sed *Anduxar*.

Cap. XXII.

Granatance *Ilipula*, nec *Iliberis* olim dicta. Sed Maurorum opus. Vnde nomen habet. Diuisa in quatuor partes.

Cap. XXIII.

Abdera à Pœnis aut Phœnicibus condita. Refellitur Franciscus Tarapha.

Cap. XXVI.

Malaca aliquibus *Manac*. Inscriptiones veteres.

Cap. XXV.

Cartima diuersa à T. Lili *Certima*. Egregia inscriptio vetus.

Cap. XXVI.

Singilianune *Antiquera*. Ab Antonino *Anticaria*, dicta. Inscripção vetus. Fons ibi medicatus.

Cap. XXVII.

Artigis *Iulienfis* cognominata. De eius thermis pauca.

Cap. XXVIII.

Munda antiquum nomen obtinet. Inscripção vetus. Metropolis olim Turdetanica.

Cap. XXIX.

Lusitania dicta etiam *Lysitania*. Limites eius. Strabo diuersus à ceteris. Stephani Byzantini hallucinatio. Non propriè Lusitaniz eadem cum *Portugalia* est. Diuersa olim prouinciæ. Martiani Capellæ error.

Cap. XXX.

Lusitaniz populi Duplices Turduli. Idem cum *Turdetanis* Ptolemæi. Celtici vnde fluxere. Vctones nunc Lusitania inclusi, nunc exclusi. Prouincia Vctonia.

Cap. XXXI.

Augusta Emerita ab Augusto condita. Lusitaniz quondam metropolis. Reliquæ theatri & Naumachiz.

Cap. XXXII.

Ebora dicta *Liberalitas Iulia*. Inscriptiones veteres. De situ eius pauca.

Cap. XXXIII.

Pax Iulia hodie *Belas* est. Iosephus Moletius & Tarapha refelluntur. Inscripção vetus.

Cap. XXXIV.

Serubal à Cetobriga dicta, non à Tubale.

Cap. XXXV.

De Olisiponis nomine. Cognominata *Felicitas Iulia*. Equæ vento concipiunt. Varronis lectio stabilita. Triton hic visus. Urbis descriptio.

Cap. XXXVI.

Scalabis dicta *Prasidium Iulium*. Cur vocata *Santarem*.

Cap. XXXVII.

Coimbra non esse *Lacobrigam*. Contra Oliuarium & Tarapham. Error Gerundensis Episcopi. Non esse *Aemunium* antiquorum. Academia nobilis.

Cap. XXXVIII.

Salamanca non à Teuctro condita. *Elmantica*, *Hermantica*, *Salmaris* vocata. Academia quo an. instituta.

Cap. XXXIX.

An *Nerba Caserea* sit Alcantara. Pœnorum opus creditur. Pons à Traiano constructus. Inscripção vetus. Quando Alcantaræ milites vocati.

Cap. XL.

Tarraconensis prouinciæ limites. Quando mutati. Martianus Capella emendatus.

Cap. XLI.

Tarraconenses populi. Grauii originem à Græcis trahunt. Plinius obiter emendatus.

Cap. XLII.

Gallæi dicti & *Gallaci*. Vnde nomen sumere variz opiniones. Gallæcia sexa prouincia effecta. Mores illorum.

Cap.

Cap. XLIII.

Astures vnde dicti. Bellaces. Asturcones. Aurifera est. Bifaram diuisa Asturia.

Cap. XLIV.

Cantabri à Laconibus orti. Mores illorum. Mons hic ferreus. Tamarici fontes.

Cap. XLV.

Carpetani vbi olim siti. A Polybio *Carpestii* vocati.

Cap. XLVI.

Vaccæi vbi olim habitauerunt. Gentis mores. Bellicosi.

Cap. XLVII.

30 Olcadæ vbi olim siti.

Cap. XLVIII.

Celtiberi *Celtescytha*, & *Berones* dicti. Nominis etymon. Potentia illorum & opes. Mores. Simples olim.

Cap. XLIX.

Illergetes non esse *Ilurganones* Cæsar, contra Fluium Vrsinum. Num *Eliæ* Polybii sint.

Cap. L.

Cerretani dicti *Juliani*. Cum Hercule in Hispaniam venerunt. Inscriptio vetus.

Cap. LI.

40 Bracara Augusta. A quibus condita. Inter quatuor præcipuas Hispaniæ vrbes. Sedes Regum Sueuorum & Gothorum. De primatu Hispaniæ cum Toletis certat.

Cap. LII.

Quonam modo olim vocata sit Compostella. D. Iacobi corpus quando detestum ibi. Quando in præliis nomen eius ceptum implorari.

Cap. LIII.

Aquæ calidæ *Amphitochia*, & *Aqua Celina* dictæ. Vnde *Orense* hodie. Thermæ hic salubres.

Cap. LIV.

50 Flanius Brigantium esse *La Corunna*. Fabula explosa de speculo mirando. Pauli Iouii lapsus de Herculis Columnis.

Cap. LV.

Burgos non esse *Augustobrigam*, nec *Ancam* veterem *Braunum* esse Ptolemæi. Vnde nomen mutatum.

Cap. LVI.

Duplex Pintia. Pisioraca amnis. Inscriptio vetus. Vrbis descriptio.

Cap. LVII.

Legionensis vrbs ex Sublanciæ ruinis creuit. *Legio VII. gemina* vocata. Olim *Floris* cognomen habuit. Quando *Leon* cepta dicti.

Cap. LVIII.

60 Zamorram non esse *Sisapnem* Ptolemæi, minus *Orcolim*, vel *Numantiam*. *Senticani* esse. Vnde illi nomen.

Cap. LIX.

De Toleti conditoribus reiecta opinio. Carpetaniæ caput. Quando Primatiæ Hispaniæ dignitas eò translata. *Vrbs Regia* vocata. Fatale hic palatium.

Cap. LX.

Segouia Plinio, eadem cum Secubia Ptolemæi. Etymon reicitur. Aquæ ductus à Traiano exstructus.

Cap. LXI.

70 D. Virgo ad aquas Lupias. Quando sacra effigies huc delata, & miraculorum affluens.

Cap. LXII.

Oretum Germanorum num *Calatraua*. Taraphæ crassius error. Inscriptio vetus. Origo Calatrauæ Militum.

Cap. LXIII.

Talabéricam non esse Talauera. Ptolemæi *Libra*, & T. Liuii *Ebera* eadem cum Talauera sunt.

Cap. LXIV.

Castulo Oretanorum vrbs. A Phocensibus condita. Appianus deprauatè *Cestaca* vocat. Variè à Plutarcho & Strabone vocata. Res ibigellæ.

Tome IIII.

Cap. LXX.

Alcergim non esse *Murtium* ostenditur. Num *Orcela* vocata. Fabula de eius origine explosa. *Atenaria* Protenzi est *Murtia*. Alphonso X. Rēgi fidiſſima.

Cap. LXXI.

Appiani error de Carthaginis nouæ auctore. Opinio Silii Italici reiecta. A Carthaginenſibus condita. Cur *Spartaria* vocata. Urbis ſitus ex Liuiō. Argenti fodinz celebres.

Cap. LXXII.

Dianium & *Hemeroſcopium* dictum. Dianæ ſano nobilitatum. A Phoceniſibus exſtruſtum. Promontorium Ferrariæ, quod & *Tenebrum*.

Cap. LXXIII.

Setabis & *Anguſta Valeria* dicta. Tenuiſſimum hic linum. Silius obiter correſtus.

Cap. LXXIV.

Valentia à D. Iunio Bruto condita. Cur *Feterani* & *Feteres* vocati. *Colonia Iulia* dicta.

Cap. LXXV.

Saguntus olim vbi nunc *Merniedra*. A Zacynthiis & Ardeatibus condita. Dianæ hic templum veriſſimum.

Cap. LXXVI.

Mantua Carpetanorum *Madritium* eſt. Eſcuriacum. Moles ibi regia.

Cap. LXXVII.

Complutum hodie *Alcala de Henares*. Olim & *Alcala S. Iuſti*. Academia hic illuſtris.

Cap. LXXVIII.

Carraca eadem cum Antonini *Ariaca*. *Guadalajara*, hodie. Tagónius amnis. Sertorii Stratagema.

Cap. LXXIX.

Seguntia hodie *Signenza*. Variè olim vocata. Reiecta opinio, quæ à Sagunto ortum dicit.

Cap. LXXX.

Bilbilim non eſſe *Caletand*. Municipium fuit. Cognominata *Anguſta*. Aquis Saloniſ elara & ferri temperie. Plinius emendatus.

Cap. LXXXI.

Turiſſo hodie *Tarazona*. Ferri temperie clara. Mons Calnus. Martialis emendatus.

Cap. LXXXII.

Clunia hodie *Cruina del Conde*. Municipium olim. *Sulpitia* dicta. Pluratiſ eſt emendatus.

Cap. LXXXIII.

Numantia diutiſſimè Romanis reſtitit. Gerundenſis Episc. duplex error. Ridicula opinio de etymo. Non eſſe *Zamerram*, ſed *Seriam*. Pomponius Mela deſenſus.

Cap. LXXXIV.

Flauiobriga nunc *Bilbae*. Olim hic Amanum portus. Sius eius & deſcriptio.

Cap. LXXXV.

Pompelon à Pompeio exſtruſta. Diuerſa à Pompeii trophæis. Vbi hæc exſtant. Occupatur à Ferdinando Rege.

Cap. LXXXVI.

Duplex Calaguris. Taraphæ error. Fidiſſima ſuis ducibus. Egregia inſcriptio:

Cap. LXXXVII.

Cæſarauguſta Colonia immunis. *Saldaña* vocata. Variæ opiniones & fabulæ de priſco nomine reſelluntur. Colonia huc ab Auguſto deducita.

Cap. LXXXVIII.

Oſea Viſtrix cognominata. A Sertorio hic ſcholæ inſtitutæ. Velleius Patereuſius correſtus.

Cap. LXXXIX.

Ilerda hodie *Lerida*. Sardones vbi. De origine Ilerde. Sicani nomen à Sicori amne traxerunt. Antiqua hic Academia.

Cap.

Cap. LXXXV.

De Tarraconis origine. Scipionum opus. Dicta *Colonia Julia Velitrix Tyrrenica*. Strabonis lapsus. Circi vestigia. Inscriptiones veteres. Vino linoque nobilis.

Cap. LXXXVI.

Emporiz hodie *Ampurias*. A Phœcenibus condita. Incolæ diuersi. Inscriptio vetus.

Cap. LXXXVII.

Montis Serrati descriptio. Quando D. Virgini hic exstructum templum.

Cap. LXXXVIII.

De Barcinonis origine reiectæ fabulæ. A Carthagineribus condita. *Barcinus* & *Barcilona* dicta. *Fauentia Julia Augusta* cognominata. Urbis descriptio.

Cap. LXXXIX.

De Gerundæ origine varia. Hodie *Girona* dicta. Situs eius & descriptio.

Cap. XC.

Pyrenæi montes. De crymo varia.

Cap. XCI.

Rhuscino olim Galliz annexa. Perpinianum veteribus ignotum. Opinio Annii Viterbiensis explosa. Descriptio eius.

Cap. XCII.

Salsulæ hodie *Salsas*. Fontis ibi descriptio. De piscibus fossilibus multa.

Cap. XCIII.

Castiterides stanno nobiles. De situ illarum disquisitio. Plinii lectio controuersa. *Ostryumides* Festo, *Heferides* Dionysio Alex. dictæ. Festus Avicnus correctus. Vbi nam hodie sint.

Cap. XCIV.

Pityusæ insulæ, *Ebusus* & *Ophiusa*. Serpentibus infesta *Ebusus*. Eiusdem nominis urbs. Colonia Carthaginensium. Iúdoros emendatus. Plinii lectio defensa contra Suritam.

Cap. XCV.

Baleares insulæ cur *Gymnesia* dictæ. Antonini lectio stabilita contra Simlerum. Vndenomen. Funditores oprimi. Laticlauo primi vsi. Mores & ritus.

NOBILIORES HI- SPANIÆ FLVVI

Anas.
Betis.
Cinga.
Cogedun.
Durius.
Ibera.
Letba.

Alimus.
Monda.
Sal.
Sicoria.
Sucro.
Turia.
Tagus.

HISPANIA.

CAPVT I.

DE HISPANIAE NOMINE, ET ETYMO. PLINII
explicatum. Stephanus Byzantium emendatum. Varro
olim vocata.

Entium primordia vrbiumque origines in obscuro esse, Scriptorum
foeda adulatio, vanitasque plerumque facit. Dum enim gloriam ex ve-
tustate auidi venantur, initia populorum augusta, splendidaque com-
muniscuntur, & Poetarum licentia, miscendo vera falsis ad inanes Deos
& Heroes deducunt. Hinc scitz vrbium origines, inaudite Regum
series nominatq; deflueret: ipsamq; antiquitatē dum anxie sus studēt allucere, fabulis
mendaciisque misere deficiant. Largiter hac in parte deliquere Hispani Scriptores:
nam cum provinciam antiquitati sacre conantur, ab Hispano Hercules filio, vel ab
Hispano Rege, Hispaniz nomen fluxisse, vno consensu contendunt omnes. Sed citra
classici auctoris alicuius assensum. Ego vero veterū scriptis insistent, à P. ne Dionysii
comite, non vnus aut proletarii scriptoris suffragio deriuatum esse euincam. Argum-
mibi ducat C. Plin. lib. j. cap. 1. *Lusum*, inquit, *Liberi patris aut Lysim cum eo bacchantem*
nomen dedisse Lusitania, Pana vero profectum eius vniuersa. Vides clare dno hic dici à Liso,
vel Lysa Lusitaniā, à Pane vero vniuersam nominatā HISPANIAM sed hoc vt fabulosū
eliminabit aliq; nō ego qui scīā Plinū subtexere: *At qua de Hercule, ac Pyrene, vel Saturno*
tradunt fabulosa in primū arbiuer. Quid nī idē de Pane, aut Lysa dixisset, si cōmenti-
tia iudicaret? Idem apertius longe docet Plutarchus libello de fluminib; & montib;
cap. XVI. *Mox cum Satyrus & Panas in militiam delegerit, suo imperio in dno subiecit, atque*
de vnta Iberia, Pana illis locū prefecit, qui Regionem de seipso PANIAM vocant, at vniuersa v-
cabulum inde deducunt. Sed ANIAM dixerunt, vt voluit Solihens libro XIII. *rerum iberic*.

Clare hic ostendit, primo Paniam à Pane, deinde & *spanā* vocatā. In vsu etiā fuisse
post eū hoc nomē, testis est verus Iuuenalis Scholiastes ad Sary. 12. vbi *spanā* *Baticā*,
pro Hispania *Batica* vocat. Idē docet multa eruditionis Ambrosius Metalis, notis suis
ad D. Eulogiū Cotubensem. Faciem hoc loco mihi praeferit Plutarchus, ad illustrandū
Stephani Byzantini locum, libro de vrbibus. Vidit illū diligentissimus Abrahamus
Ortelius, sed corruptum praeferit, sentus verba sunt in dictione *iberica*: *iberica, dno &*
immo in imperio, à spā panā, & pānes. iberica & pānes panā. Id est *Hispania, dno sūt*
Italia praefectura, maior & minor, vocatur etiam Iberia, & Panonia. Sed quis vnquam que-
so, HISPANIAM, *Pannoniam* dictam scripsit? quē tantum ab hac nostra,

Quantum Hispanus Venere distat ab Eridano.

Apoge ergo hanc vocem, quam nec pet somnium quidem auctō scripsit, & eius loco
sublitue audacter *spanā* HISPANIAM scilicet, olim dictam Iberiam & Paniam. Quod
cum imperitis non arderet, litterarum, *Non*, interiectione *Pannoniam* effinxerunt. Io-
annes etiam Goropius Becanus lib. III. rerum Hispanicarum luculente satis docet,
HISPANIAM primo fuisse dictam *Paniam*, & postea syllabā, *Hu*, adiectione *Hispaniam*:
quod Cimmeria seu Teutonica lingua, *vel* *duam* *Paniam* significat, ad discrimen Ori-
entalis Paniz, quae Helychio teste, Peloponnesus erat. Et cum constet Italiam
olim *Saturniam* dictam, in Saturni memoriā, & *Latium*, quod in illa latuerit, quis mi-
rabitur HISPANIAM in Panis Dei honorem, *Paniam* olim dictam? praefrui: cum & s
ipse Stephanus, Arcadiam *spanā* quondam vocatam referat. Dicta etiam *Hesperia*, vel
ab Hespero Rege, Atlantis fratre, vel potius ab *Hesperia* Stella, quae ibi primo con-
spicitur. Sed non simpliciter *Hesperia* dicta, vt Italia; sed, vt docet Isidorus lib. XIV. cap.
III. *ultima Hesperia*. Vnde Horatius lib. I. carminum oda XXXVI.

Qui nunc Hesperia sses ad vltima.

A Lucaño tamen, citra vllam adiectionem, vocatur *Hesperia*:

Qui ferit Hesperiam post omnia flumina Batū.

Diodoto vero Siculo lib. VI. Bibliothecae, & Apiano Alexandrino *Celiberia*, a
p xpoteute Celtiberorum populo. A Graecis vero passim *Iberia* dicitur, ab *Ibero* fluuio,
vt Sic-

vt Stephano Byzantino placet, vel ab Ibero Tubalis filio, vt Pseudo-beroso & nugatori Annio Viterbiensi; sed vero propius est, ad Iberos Aliz populis, qui in Hispaniam venerunt (si Varroni apud Plinium fides habenda) anni & regionis nomen inditum esse: licet Dionysio Alexandrino aliter visum sit, nempe Orientales Iberos, ab Hispanis ortum & nomen summisit, quod & Eustachio elus Comenratori, & Nicephoro Callisto Eccles. Historiz Lib. VIII. Cap. XXIII. persuasum video. Auctor est Strabo sub fine libri tertii olim Hispaniz incolas, *Iglesas* vocatos fuisse: qua de causa, me prorsus fugit, nisi cum Cl.^{mo} Causabono placeat *Gletas* substituere. Teste enim Stephano. *Plighe id est Iges, quod est, mous novus*. Id est: *Populus Hispania apud Cynitas*: qui, eodem teste, & Cynesti vocantur, erantque ad Oceanum circa Herculis Columnas, vnde & *Cyneticum promontorium*: quod Ortelius non procul à Sacro collocat. Non multum ab his diversus Festus Auenus in lambis, nisi quod Anam amnem per Cynetas dicat fluere:

*Anna amnis ille per Cynetas effluit
Salcusque glebam.*

Vnde, vt in aperto est, hos populos in confinio Lusitaniz & Beticæ olim fuisse, ita etiam æque obsecum quinquam illi fuerint.

CAP. II.

HISPANIAE situs, & figura. Diuisio etiam sæpe mutata.

EXtrema terrarum ad solis occasum est Hispania, quæ naturæ solertis ingenio, vel ut alter otibus, partim Pyrenæis montibus, partim Oceani ætibus, & Tyrrheni maris littoribus coronata includitur. Corio bubulo humi protenso comparatur. Straboni lib. III. Iustino lib. XLIV. prope quadratæ est figuræ: Paulo vero Orosio lib. I. cap. II. & Æthico in Cosinographia sua trigona est: cuius longitudo, auctore Strabone, sex millia stadiorum, latitudo quinq; millia complectitur, vt maximum. Appiano autem Alexandrino in Ibericis, tam longitudine quam latitudine sua decem millia stadiorum explet. Plinius non multum ab Appiani calculo discedit, nam mille & octuaginta duo M. P. habere in longitudine ostendit: latitudo inæqualis est.

In duas primum diuisa provincias, *Citeriorem* & *Interiorẽ*, separante vtramque nobilissimo amne Ibero. Strabo in *Exteriorem* & *Interiorẽ* à Romanis diuisam dicit: Commodius tamen interpretes poterat, seruasse Romanorum nomina, tam ex illorum mente dicit Hispaniam diuisam in *tertiore* & *interiore*, cui ad amussim quadrant *Citerioris* & *Interioris* appellatio:

Stephanus vero Byzantinus in *Maiorem* & *Minorem*, quarum hæc *Interior*, illa *Citerior* commodè dicitur. Labente tamen æuo, & provinciarij terminis mutatis, tres effecti sunt, *Flusurrein* Bæticam, & Lusitaniam diuisa; *Citerior* vero etiam *Tarraconensis* nuncupata, à Tarracone vrbe primaria. *Bætica* quidem à septentrione claudetur Ana fluuij; ab occasu Atlanticum; à meridie Balearicum prospectat mare (quod est inter fretum Herculeum, & Chatidami promontorium, vulgo *Cabo de Gata*); ab oriente terminatur linea ducta ab hoc promontorio per Castulonem, ad Anam vsque flumen: Lusitaniam terminat à septentrione amnis Durus (qui eam à Tarraconensi diuidit); à meridie Anas amnis à Bætica eam separans; ab occidente Atlantici Oceani ea parte, quæ inter Anx & Durij ostia est; ab oriente Tarraconensi provincia distinguitur. *Tarraconensis* autem Provincia à Septentrione in Oceanum Britannicum, ab Oealsonæ promontorio (quod Mario Aretico *Cabo Preton*, alijs *Fensterabis* est) ad Nerium promontorium vsque, vulgo *Finis terra*; ab occasu in Oceanum Atlanticum, à dicto promontorio ad ostium Durij amnis excurrit; à Meridie Lusitania, & Balearici maris ora; ab Oriente Pyrenæis montibus includitur. His tribus Hispaniz provinciis duæ sunt additæ, Cæ:stantini Magni tempore, vt cum Ioanne Magarino Gerundensi Episcopo, antiqua Hispanie testantur Concilia. Cathaginensis nempe, & Gallæcia; sed non satis exacte. Nā Sextio Aurelio Victore colligit recte Onustius Panuinius, sub Hadriano Imperatore in VI. Provincias diuisam, vt refert & Sextus Rufus, & Isidorus, in *Tarraconensem*, *Carthaginensem*, *Lusitaniam*, *Gallæciam*, *Bætica*, & trans fræta Africa *Tingitaniam*, liber etiam Notitiarum Imperij septimam addit, *Insularem*: quod demum sub magno Constantino Gothicæ, idem assensu exactissimus Romanæ Historiæ scrutator Panuinius. Superiori æro duo diuisa erat in XII. regna *Legiones*, *Castella antiqua* & *nova*, *Aragonia*, *Portugalia*, *Nouarra*, *Granata*, *Valentia*, *Toleti*, *Gallæcia*, *Algarburum*, *Murtia*, *Corduba*. Ex quibus quinq; maioris famæ nominisq; fuere; quæq; continuam Regum seriem habuerunt.

CAP. III.

Fabula de prifci HISPANIÆ Regibus exploditur. Berofo, & Annio Viterbienfis reiciuntur.

CUM passim Hispnicarum rerum Scriptores de primis HISPANIÆ Regibus multatradant, pretium operæ fore credidi *mihi* hoc adtexere, & ab ouo hoc commentum refellere. Ferunt enim vnanimi consensu, Tubalem post caraclysmum vniuersalem, in HISPANIAS traiecisse, sui que nominis vrbes condidisse *Setubalem*, & *Tudellam*, postea & Noemum hisce litotibus appulsam, *Noelam* in Gallacia, & in Asturia *Noegam* exstruxisse: à Tubale longam Regum seriem fluxisse, oempe Iberum, Idubedam, Brigum, Tagum, Batum, Sitorum, Sicanum, aliosq; quos recensere molestim esset. Huius choreæ, & fabulæ præfultor fuit Ioannes Annio Viterbienfis, homo oon religiofissimæ fidei: illum securi ceteri.

*— sicut grex totus in agris
Vnius scabie cadit & parrigine porci.*

Is Berofum Chaldaum primus in lucem dedit, & Commentario illustrauit, qui oon solum de Chaldecorum, sed totius pæne orbis primordiis, Regibusq; agit. Sed nihil hæc cum Berofo illo, quem Athenienses *ἔμπροσθεν* vocantur. Nam cum is ante Alexandri Magni æuum vixerit, quo non solum Chaldais, sed & Græcis Europæ res, & præcipue HISPANIÆ, in occulto erant, multisq; demum post seculis latuerunt, donec victricibus Romanorum armis orbis passim detectus; & per commercia coniunctus fuit. Vnde ergo Berofo tam immenso terrarum spatio ab HISPANIA remoto, tanta illius Prouinciæ notitia contigit? sed demus hæc illi diuinius fuisse cognita: cur posteriorum nemo Scriptorum, ad quos Berofo opera peruenerunt, horum meminit Regum? cur hoc ab Eusebio præteritum in Chronicis? Nihil agitis: putæ putæ nugæ sunt, nec genuini solum hoc esse Berofo opus ausim inficiari, sed Annio potius Viterbienfis, aut alicuius male feriatî commentum credo: cui sub specioso hoc titulo posteritati illudere lubido fuit, ratus posteros omnes ita fungos fore, vt lupinus hos ab ære nescirent discernere. Sed quis tam modesti splenis est, dū Hispanica nomina à Chaldo homine audit è medio Latio peti, vt non risu dissuatur. nec Lucilianus ille Crassus hoc sibi imperabit. Anne aliquid ineptius, vel audacius dici potest, quam *Setubalem* à Tubale conditam, qui nunquam Hispaniæ pedem inruit, sed apud Ponti accolas Iberos habitauit? Nec *Setubalis* nomen Lagino celo aut fido alicui Scriptori notū, nisi sub Cætoprigis nomine, vt fribus suo loco patebit. An ideo dicemus *Noegam* aut *Noelam* à Nue fundatam, quia vocis aliqua affinitas intercedit? Sic Iberum Tubalis filium fabulantur, à quo postea annis, & toti prouinciæ nomen impostum: cū constet ab Asiaticis Ibers hoc nomen emanasse. Sic Brigum Regem somniant, quia multæ in Hispania vrbes in Briga desinunt, vt *Segobriga*, *Flauibriga*, *Mirabriga*, quod idem ac Germanis *Burgum*, & Gallis *Dunum*, vt *Augustodunum*, *Neuedunum*. Sed piger his diutius immorari ineptius, quare

*— ne me Crispini scrinia lippis
Compilasse putes, verbum non amplius addam.*

Præsertim vero cū Becanus noster, & Caspar Barrerius, dudū personam huic Pseudo-Berofo detrahere, multaque vero Berofo contraria habere ostenderunt, Quare audor suū, vt cum interprete suo Annio

Aut Vitiā fugiat, aut vñctus mittatur sterdam.

Sufficiant hæc de fabulosis HISPANIÆ Regibus: de veris verò Regibus, mirum, quantum vbi que silentium, & paucorum admodum nomen vel fama superest. Refert Iustinus *Gargirim* quendam vetustissimum Tartessorum Regem fuisse, qui mellis colligendi vium primus inueoit, huic ex filix stupro nepos successit *Haba*, per admirabiles casus, & stupenda pericula diuinitus seruatus, non secus ac Romæ conditores. Hic populum legibus iunxit, & ex agresti ciuilem effecit: quo mortuo, regnum per multa secula à successoribus eius retentum est. Macrobius etiā *Theronis* meminit, Citerioris Hispaniæ regis. Mitto de Arganthonio & Geryone dicere: qui in Bæticæ angulo imperauit, quia noti omnibus. Mandonius & Indibilis, etiam eos loquantur Historiæ, inter regulos potius & dyuakas, quam inter Reges oumerandi fuot,

C A P. IV.

Parti Hispania incolae: Romani variè illam rexerunt, per Procos, Praetores, Legatos, Vicarios, Comites, Praefides.

Arios venisse in HISPANIAM populos, tamquam ad asylum aliquod, narrant historici: quorum nonnulli auitis sedibus pulsi, vt Phoenices, Rhodi, &

—Teucer Salamina, patremque Cani fugeret.

Alti abundante multitudine, patriæ graues huc Colonias deduxêre, vt Celsæ. Aliqui verò prouinciæ opibus, & fertilitate lecti, & mercimoniis causâ hic sedes fixêre: vt Phœnices, Tyrii. Mirum est quod Anneus Seneca scribat Germanos in Hispaniam venisse consolatione ad Heluam. Pyrenem Germanorum transiitum non inhiuit, per inuasa, per ignea versicula (e humana lenitas, liberos conuulsi, & graues senio parentes traxerunt. Sed quo tempore id acciderit, nemo est qui tradat, penes auctorem sit fides.

Imperii verò cupidine, primi Carthaginienses: postea & Romani in illam traiecerunt, & tamquam pro Helena aliqua pugnantes mutuis illam cladibus nobilitarunt. Causam, cui primùm in HISPANIAM Carthaginienses venerint, aperit Iustinus lib. XLIV. Gaditani, inquit, cum à Tyro, unde & Carthaginiensium origo est, sacra Herula per quædam insula HISPANIAM transiissent, urbemq; ibi condidissent, inuidentibus incrementis nona viris sustinuit HISPANIA populus, ac prætere Gaditani bello Iacefensibus, auxilium conueniens Carthaginienses miserunt: ibi felici expeditione, & Gaditani ab iniuria vindicauerunt, & maiorem partem prouinciæ imperio suo adiecerunt. Postea quoque, hortantibus primæ expeditionis auspiciis, Amicærem Imperatorem cum magna manu ad occupandam prouinciâ miserunt: qui magis rebus gestis, dum fortunam inconsultus sequitur in insulis deductus occiditur. Occasione verò Saguntini excidii, traiecerunt in HISPANIAM Romani, qui variè & inæqualiter illam administrarunt (nam de Carthaginiensium imperio nihil, quod sciam, posteris transmissum.) Primus aurem P. Scipio deuictis Carthaginiensibus in Prouinciâ redegit HISPANIAM, vt ex T. Liuij, & Appiani in Ibericis est colligere. Per Procos. administrata primùm à primis Scipionibus, ad Cornelij Lentulum, & L. Stentium, qui anno ab V. C. 135 V. C. 136. creati sunt. postea verò Prætores Prouinciâ obuiuerunt: C. Semprius Tuditanus Citeriorem: M. Heluius Vltioris, anno ab V. C. 136 V. C. 137. quo tempore primùm VI. Prætores creatos, crescentibus Prouinciis, & latè diffuso imperio Rom. testis est T. Liuius lib. XXXII. Anno verò 139. gliscente bello, præter duos Prætores consulari duce & exercitu opus fuit, insulæq; M. Porcius Cato Col. Promolæ verò belli nunc Prætores, nunc Proconsules, nunc Consules prouinciâ administrarunt, vt cuiq; obulum erit legenti Romanas Historias: vnum ut multorum instar exemplum. Bello, quod aduersus Sertorium gestum est, Q. Metellus Procos. & Cn. Pompeius Quæstor cum potestate consulari missi sunt, vt refert Laui Epirome lib. XCI. Ipse etiam Pompeius HISPANIAM per Afraniem, & Petreum legatos administravit. Augusti verò Cæsaris imperio, Batua S. P. Q. R. commissa fuit: Tarracensis & Lusitania Cæsari seruata sunt, teste Dione lib. 43: Tiberij vero Cæsaris æuo, teste Strabone lib. 3. plebis nomine, in Batiam Prætor mittebatur, qui Legatorum & Quæstorum habebat, in reliquam verò prouinciâ Cæsar duos mittebat legatos, Prætorium, & Consularem. Prætorius quidem ius dedit Lusitanie: Consularis verò vniuerse Tarracensi imperabat, qui secum tres legatos habebat, quo commodius vastæ illi prouinciæ ius diceret. Appianus de bello Hispaniensis, a Dione & Strabone diuersus abit. Ab eo tempore, inquit, (quo Cantabros Augustus vicit) Romani Iberiam quæ hodie Hispania dicitur, in tres partes diuidere incepisse mihi videntur, in quarum duas, annuos magistratus Senatus misit, in tertium vero P. glidem Imperator. Mutatam tamen & hunc morem sub ipso Tiberio refert Tacitus lib. IV. Annalium, cum dicat Vibium Sereum Procos. vltioris Hispaniæ fuisse, quæ dignitas ad Germani Imperatoris tempora durauit, eiusq; demum æuo desisse videtur, vt apud Sulpitium Seuerum lib. 2. Sacræ historiæ videtur est. Vltimumq; fuisse Proconsulem Voluentium notat: in cuius locum vicarius substitutus fuit, nam iam Proconsulem habere desierat, vt ait. Postmodum verò nunc Prælidum, nunc Comitum, nunc Vicariorum nomen viguit. Sextus verò

Rufus suo æuo dicit Batiam & Lusitaniam Consulares fuisse prouincias, Tarracensem verò Præsidalem.

habuit, Iberos pugnacissimos barbarorum vocat; nec de Pontiacensis ibi sermo; ¹ et non nemo forsitan suspicatur; sed de Hispanis nostris. Indicio est Sicilia, & Carthaginis summe Hispania vicinias, a qua altera Iberia nimis quam remota. Imp. vero Claudius, apud Trebellium Pollionem, HISPANIAM una cum Gallia Romanis imperis videri esse dicit. T. vero Iulius, non quā Italianam, sed quā illa pars terrarū bello reparando apertū ² *locorum hominumque ingenis* esse ait; quod non sine suo periculo & elide sentiret Romanū. Nūquā enim diutius & maiori mole certatum est, nec ulla provincia tantum Romanū cruoris hausit. *Per ducentos enim annos*, inquit Velleius Patetculus, *in hac nostra* ³ *in quoque ita certatum est sanguine, ut apud P. R. Imperatoribus, exercitiis, neque, sepe consummelis, nonnumquā etiam periculis Romanis inferretur imperio.* Illa enim provincia Scipiones confan- ⁴ *serunt, ille contumelioso regis annorum bello, sub duce Pirato maiores nostros exercuerunt, ille terrae Numantini belli P. R. contusserunt; in illi turpe Q. Pompeii fides turpiusque Man-* ⁵ *cius Senatus, cum in Numantia dedisset imperatoris refudat; illa tot Consulares, tot Praeprios absumit doctes, patrumque aetate, ut tantum Sertiorum armis extulit, ut per quinque annos, diuideri non potuerit, Hispani, Romanis in armis plus esset robori, & uter populus alteri praeferri esset.* Sed HISPANIÆ nūquam animus fuit, ut Florus, aduersus Romanos consurgere, nūquam conferre vires suas inuicem, neque aut impo- ⁶ *rare, aut tuelli libertatem publice; alioquin ita vnderi mari, Pyrenæoque vallata, vti genio situs nec adiri quidem potuerit, sed antea a Romanis obfessa est, quam se ipsam cognouerit, & sola omnium prouinciarum vires suas, postquam visa est, cognouit.* ⁷ Bellaces hos egregie fuisse, quis mirabitur? cum corpora hominum ad modum, & laborem, animi ad mortem parati etant. Ideoque in acie exulabant, tanquam gloriose ⁸ *vita excessuri; laenebantur in morbo, tanquam turpiter & miserabiliter perituri.* Nec defuere inuicti illi robori, & pugnaci animo, egregia pacis artes, & regis decora. An si deo in Socios vel Principes quiescit; nūquam pene sanctius culta. Telli ipsi Sa- ⁹ *guntus, vel maximo fidei tutelæ monumentū; quæ, potius quam a sociate P. R. dis-* ¹⁰ *solueret, publico & cōmuni rōgo se concremaret.* Celeriter has esse ducebant su- ¹¹ *peresse, cum is occidisset, pro ciliis salute spiritum deuoterant.* Hinc C. Iulius Cæsar, teste Suetonio, stipratos ibi elegit Hispanos; & Augustus Cæsar Calaguritanorum ¹² *cohortem habuit.* In aduenas vero quam hospiales fuerint, luculente testatur Diodo- ¹³ *rus Siculus: Aduenientes externos benigne hospitio excipiunt, adeo ut quadam amicitia in-* ¹⁴ *uicem praeferunt honore certent; quos vero aduenas sequuntur, hos laudant, amicitque deorum esse* ¹⁵ *putant.* Licetorum verò studis & sapientia omni æuū clauerunt. Auctor est Strabo ¹⁶ *Turdetanos Bæticæ populos sapientia excelluisse, & memorande versutis volumi-* ¹⁷ *na habuisse, & poemata ac leges a sex annorum millibus conscriptas versibus.* Sed ve- ¹⁸ *tus hoc exemplum non pemo spernet.* An & illud, ab vicinis Gadibus T. Livii facti ¹⁹ *excitōs Roman venisse Hispanos, vilius aspectu fruerentur, cuius eloquentiam tan-* ²⁰ *topere admirabantur? Ausim dicere Italia excepta, nullam prouinciam claris ingenis* ²¹ *magis fecundam fuisse, nec plura doctrinæ lumina genuisse.* Loquantur duo Seneca, ²² *Columella, Lucanus, Martialis, Iulius Hyginus, Pomponius Mela, Auerroes, alique* ²³ *excenti;*

*Quæ ager pelma metuentis solus
Fansa superflus.*

Nec inter postrema eius ornamenta censendum poro, Vespasianum Augustum, teste Plinio, procelis recip. iactatum, vniuerse HISPANIÆ ius Latii tribuisse, præfagus foe- ²⁴ *tan, otiosos hinc quandoque Imperatores: quorum auspicio & victorie, expensarum* ²⁵ *luxe, & inrellis discordis Imperium, pristinas vires retumeret, & hæcicos iterum* ²⁶ *moneret.* Testes Traianus, Hadrianus & Theodosius, nullis Principibus virtute vel ²⁷ *fortitudine inferiores. Vnde merito Claudianis:*

*Solananno Latii vestigal Iberia rebat
Camillus, Augustus, fruges, araria, miles
Vndique conueniunt, totaque ex orbe leguntur
Hæc generat, qui enclia regant.*

De religione quid attinet dicere? enim nūpiā pene tetrarū plus sanguinis pro Christo ²⁸ *sit effusum, nec purius alibi seruata, aut seheius in remouissimas o his plagas pro-* ²⁹ *pāgata sit.* Sed vbi notū hæc dicenda essent Nilos, mihi sufficere leui hæc pe- ³⁰ *nicillo capto adumbrasse. Nonne institutum vigeamus, ducto à*

Bracta intro.

CAP. VII

BÆTICA

TVRDETANIA DICTA. MARTIANVS CAPELLA

emendatus. Olei abundat. Aliisq nobilis.

VT ceteras prouinciâ, ameno cultu, & fertilitate præcedit Bætica, ita etiam non immerito ab illa mihi auspicandum duxi. Nomen habet à fluuiio eam mediam fecante Bæti. Plinio etiam *vltior* vocata, Straboni verò lib. 3. *Turdetania* etiam: *Regio ipsa, à flumine Bætica, ab incolis Turdetania vocatur*, à præpotenti scilicet Turdetanorum populo. Hodie verò porior eius pars *Andaluzia* vocatur, corrupto nomine, à Vandalis olim incolis. A septentrione, clauditur Ana fluuius; ab occasu, Atlantico Oceano; à meridie, mare Balearicum; ab oriente, linea ducta per Castulonem ad Anam vltique terminat. Aliiter Strabo diuidit. Anas ad septentrionem & occasum terminat: ad ortum autem nonnulli Carpetanorum & Oretani; ad Meridiem verò ex Bæstianis qui intra Calpen & Gadcs latus angustū incolūt. Eius longitudo, à Castulone Gadcs vsq, teste Plinio, ex sententia M. Agrippæ, in CCCCLXXV. M. P. erat porrecta, latitudo verò eius à Carteiana ora CCXXIV. M. P. Diuersus à Plinio est Marti-
 10 nus Capella, qui lib. VI. *Eadem verò [Bætica] longitudinis dimensionem distenditur à Castulo-
 nis oppido sine, in Gaditanum oppidum, CCL. M. P. amplius estimatur, latitudo quoque in
 CCXXIV. M. P. excurrit.* Sed crassior hic error est, quam vt excusari possit, paulò e-
 nim inferioris refellit perpetam M. Agrippam: qui citioris Hispaniæ longitudinem
 patere in CCCCLXXV. M. P. dicit, quod de Bætica Agrippam dicere ex Plinio pa-
 teret. Iuridicos in ea quatuor conuentus, *Gaditanum, Cordubensem, Hispalensem, & Asligi-
 tanum* recenset Plinius. Eisdē hic iterum deprauatus Martiani Capellæ eodem, qui
 duos tantum agnoscit *Gaditanum & Cordubensem*. Malim certe codicem vtrouique ac-
 30 cufare, quam docto Afro in scitiz notam inurere. Regio ipsa omnigena frugum copia
 mirā luxuriat, siue vincetum prouentus, siue arborarios fructus requiras. Oliueris
 verò vnicē diues est, quod Plinius testatur reliquit lib. XVII. cap. XII. *Bætica, in-
 quit, uberrimas messis inter oleas mittit: & lib. XV. cap. II. post Italiam, inter litiā &
 Bæticam, dicit par certamen de olei laude. vnde & Stratus Papinius Silu. lib. II.*

*Quæ Tritonide fertiles Athenas
 Vitis Bætica prouocat arapetu.*

Cumque omnium ferax sit, tum vel præcipuè inexhausta & diuiti metallorum
 vena scæcet. Sed minio inter cetera felix, maximæ olim apud Romanos auctoritatis:
 indicio est cura diligentiaque, qua illud seruabant. vnde Plinius lib. XXXIII. cap.
 4 VII. *Celerrimum [minium] ex Salsapontis regione in Bætica miniaris metallo, veltigalium
 populi Romani, nullius rei diligentiore custodia, non luce id ibi perficere excoquitur: Romam per-
 fertur vena signata, ad dena milia ferè pondo annua.*

Vrbium etiam frequentia regionis felicitatē pandit. nam, teste Plinio, CLXXV.
 Strabone vero CC. memorabantur: quarum fama celebriores, quæ super amnes ex-
 structæ aut æstuarii adiacent: ad hæc litora vndique portuosa, oraque habet paren-
 tibus gremiis commercio aptissimas. Auræ hic ita lenes, annique tempestates adeo
 nutes, vt non frustra antiquitas hæc potissimum Hispaniæ in parte clypeos campos esse
 crediderit. Sed Bætiæ illa pars, quæ Anam inter & Bætum amnes porrigitur, vt soli
 felicitate & vberetæ Bætica superatur, ita etiam mutato nomine *Bætaria* vocatur, in
 10 duas olim diuisa partes toride inque gentes, teste Plinio, *Celticos*, qui Lusitaniam attingunt,
 Hispalensium conuentus, & *Turdulos*, qui Lusitaniam & Tarraconensem acco-
 colunt, iura Cordubam petebant. Hodie plerisque *Estremadura* dicta. Ioanni
 verò Genesio Sepuluedæ doctissimo viro, *Petrache*, à petrarum, quæ
 ibi viuunt, frequentia, vocatur. Strabo tractæ esse tellu-
 ris regionem hanc, & immentē siccita-
 15 tatis tradit.

CAP. VIII.

BÆTICÆ NOBILIORES POPULI TURDYLI

Turdetani, & eam uidem, Bastuli, Bastiani & Bastani dicte.

Appianus emendatus. Cunei.

TURDYLI.

PRÆIUSquam ad Bæticæ vrbes se flestat oratio, non inutile erit, nobiliores olim præuineix populos in medium producere, ut, quorum sparsim mentio incidet, inuictos illos semel & vno obtutu cognoscere. Primi & magis illustres occurrunt *Turdetani* (qui & Bæticæ Turdetanix nomen dedere) iidem & *Turduli* vocantur: hæc Polybius apud Strabonem, eos diuersos facit & Turdulos finitimos esse Turdetanis ad septemtrionem dicit: T. autem Lilius lib. XXXIV. & Strabo nullum inter eos discrimen illarunt. Scæphanus veto Byzantinus ex Artemidori sententia Turdetanie incolas *τρυγες, ἡγετορῆς* vocat. Ptolemæus inter Turdulos & Turdetanos discrimen ponit & confinit. nam Turdetanos dicit Lusitaniam attingere, Turdulos veto Tartæoniensem. Plinius vero utroque *Turduli* vocat his verbis: *Turduli, qui Lusitaniam & Tartæoniensem accolunt, iuxta Cordubam petunt.* Lilius vero citato loco ait: *Omnium Hispanorum, maximè imbelles habentur Turdetani, freti tamen multitudine sua, obuiam serunt agminibus Romanis, & subditi statim: Nec tamen ea pugna debellatum est: decem milia Celtiberum inter, & Turdulorum ducunt, alienis quoque armis parabant bellum.* Vbi clarum est utrumque nomen pro vno videri. Auctor est Strabo, hos inter Hispaniæ populos sapientia olim excelluisse, & litterarum illudius, leges quoque versibus à sex annorum milibus conscriptas habuisse. Incolebant olim potissima & mediterranea Bæticæ, & quasi totam Andalusiam, deinde maritimis.

BASTULI.

MARITIMAM Bæticæ oram accolunt *Bastuli*, qui & *Bastiani*, seu *Bastani* vocantur. Strabo illos in ora illa, quæ Atlantico Oceano obiecta est, ad Anæ & Bæti ostia statuit: Plinius vero, non solum esse Bastulorum, sed & Turdulorum dicit. Cl. Ptolemæus eus *Pænos* cognominat, ad discrimen forsan Bastitanorum, qui Tartæoniensem inhabitant: an quia ora ea vniuersæ originis Pænorum est? ut Plinius ex sententia M. Agrippæ tradidit, & ut Pomponius Mela lib. II. cap. Vh. *Transiit ex Africa Phœnicia habuit.* Hos ego Bastulos Pænos esse opinor, qui mendose ab Appiano in Iberiis vocantur *Βασταφίνους*, cum potius *Βασταφίνους*, vel *Βασταφίνους* deberent dici: quod ut asseram facit ipse Appianus, nam illorum originem ad Anuabilem refert his verbis: *οἱ, φάνη, Ἀνὰ Βαῖν τὴν ἐγγυθῆσαν ἐνταύθαι τὴν αἰὲν, ὑβὴν, καὶ τὴν πᾶν καλὴν βασιλευσάντων.* Ita vt ex Bastulis Indigenis & Phœnicibus, seu Pænis aduenis nomen sit esse statuitur: ad quem forsan originem videtur Pueta Horatius allusisse lib. II. eam. oda II. vt bene ubique tuauit Abrahamus Ortelius

*—quam si Libyam remotis
Gadibus iungas, & utraque Pænos
Seruat vni.*

Vterque enim Pænos est, qui & Africa & Hispaniæ maritimam oram colunt. Et cum hi Pænorum essent originis, mirum est, quod Strabo referat illos coniugia moris Græcorum contrahere: & groto vero Ægypti otu ritu in placis deponere, vt qui eo mori genere tentati fuerint, illis simili remedio subuenire possint.

CUNEL.

INtra Herculis columnas degunt *Cunei*, teste Polybio lib. X. vbi refert Magonem Ibyomasse, quo tempore P. Corn. Scipionem in Hispaniam traxisse constat. Vocantur autē *Cunei* a vicino Lusitanix promontorio, quod *Cuneti* Plinio, Straboni vero in limine lib. 3. *ager Cunctus*, Græcis *ε-φ* dicitur. Mela vero lib. 3. c. 1. manifestello promontorii hoc eum *Cuneti* ager vocat: *Anæpæniū* [promontoriū] quia lata si de promontorio parietem

paulatim se ac sua litora fastigiat, *Cantenu* ager dicitur. Appianus in Ibericis magnæ urbis, quam *Consistorium* vocat, incriminat inter *Cunee* sitæ; quam refert a Caucenno Lusitano vi captam. Strabo verò in Celticis hanc urbem fecerit, & *Consistorium* vocat. vnde colligere licet *Cunee* illos olim fuisse circa Bæturiam, vbi postea Caldei populi ex Lusitania aduenæ sedes fixerunt. Ambrosius Morales credit illos eum tractum coluisse, vbi nunc *Nigbla* comitatus est, cum adiaceui territorio.

CAP. IX.

G A D E S.

GADES FVNDI DICTÆ. OLIM APHRODISIÆ.

Erythia, *Cotinofa*, Iunonis insulæ. & *Tartessus* dicta. *Frequens nobilitas*, magna potentia, *Multa de templo Gaditano*. *Finis olim navigationis*.

INsula est ad Bætis ostia, qua Europa ab Africa dirimitur, & vnde Tyrrhæni maris fœderibus, Oceani æstus immittitur, angusto spatio à cotinenci, & veluti flumine abscissa, *Gades* vel *Gadira* dicta, eo quod videatur *γαῖος*, *δαῖρας*, id est, *Terracollam*, ut refert Eustachius in Dionysium Alexandrinum: sed melius Helychius, quod Phœnices *Gadira* *γαδ*, *γαιρα* vocant, id est, *Septimentum*, vnde & Plinius lib. III. cap. XXII. *Peni Gadira sua lingua spem vocant*, eo quod mari vndique sit circumscripta. Plato vero in Atlantico, seu Critia dialogo, aliam nominis originem adducit: Neptunum ex Clitone, Eucnoris & Leusippes filia, refert quinque geminos masculorum partus suscepisse, primogenitum vocasse *Atlantem*, vnde & pelagus *Atlantiæ*; alterum vero eodem partu editum *Gadrum* vocasse, qui Græcis *γαδρῶς*, id est, *Dine* *aurum*, dicitur, fortissimum extremas Atlantice insulæ partes, ad columnas Herculis, suo nomine *Gaditanum* locum nuncupasse: Dux olim erant insulæ, nunc voicæ tantum: variis olim nominibus dicta, ab Ephoro, & Philistho, referente Plinio, *Erythia*; à Timæo & Sileno *Aphrodisias*; ab indigenis vero *Iunoniæ* dicta. Dionysius Alexandrinus ante Tyriorum adventum *Cari-nusum* dictam ait, *αὐτὸν τινόντων*, quod oleastris abundaret; Plinius vero à Timæo maiorem *Ceionisum* dictam refert; à Romanis vero *Tartesson*: cui ad stipulatur Iacius Tzetzes, in Lycophronis Cassandra, qui scribit Tartesson insulam esse, & ciuitatem prope Herculis columnas: in qua Arganthonius regnavit. Ex Sallustio refert etiam Præcians *Tartessonem* esse, quæ Punica lingua *Gadir* vocatur. Idem Felsus Auenius in descriptione ore maritimæ:

Hic Gadir urbs est, dicta Tartessus prius.

Dux in hac Insula olim erant vrbes, præter *Gaditanam*, teste Strabone: siquidem L. Cornelius Balbus, vir triumphalis, alteram extruxit: quam *Nepalim* vocarunt, & ex ambabus tertiam deduxit, *Julipon* dicta: Plinius vero Strabonē postenor, vnus tantum incriminat oppidii verbis: *Oppidum habes ciuitum Romanorum, quod appellatur Angusta vrbs Julia Gaditana*. Sed cur *Ciniam Romanorum* vocet oppidum, ca usam refert Dion Cassius lib. XXI. C. Iulium Cæsarem, pacata Hispania Gaditanos ciuitate Romana donasse, quam donationem deinde populus ratum esse iussit, atque ita eos somni ergo remunerasse, quod quæstor ibi habuit. Vitus enim sibi cum mare rem habuisse, atque tude iterum potiundi spem hausisse. Municipium vero olim fuisse ostendit vetusta inscriptio, quæ Medinæ Sidoniz visitur:

M. ANTONIO. M. F. GARTISIACO.
II. VIRI. MVN. AVG. GAD. D.D.

Eo vero incrementi paulatim, Romanorum amicitia, vrbs hæc peruenit, ut inter quatuor Bæticæ conueniens annumeraretur. Tibetii vero Cæsaris tempore ad tantæ potentie culmen euaserat, ut Strabo scribat lib. III. vno suo ætatis censu, equestris ordinis, Gaditano viros, quingentos esse censos: quod in nulla Italicarum urbium, præter quàm Patavum, repertum sunt. Nobilissimam certe olim fuisse urbem; vel ex eo liquet, quod Iuba Mauritanie Rex magnâ fecerit, horum vrbis se esse Diuumiurum, teste Felto Auenio: cuius versus ex ora maritima inbet hic adtexere: loquunt de Gadibus:

Torus III.

Kk 3

*At vis in illa tanta, vel tantum decus
 A Etate prisca, sub fide verum fuit:
 Rex ut superbi omniumque propens
 Quos gemi habebat forte tum Mauritius,
 Ostantino Principi accepissimus,
 Et litteram semper in studio luba
 Interflaque separatis agnore,
 Illustrare semes, urbi istius
 Dum viratu crederet.*

Fidem vero potentiz facit, quod Macrobius Saturnaliorum lib. I. cap. XX. refert: *Theren*, inquit, *Rex Hispania interioris*, cum ad expugnandum *Herculis* templum ageretur furere, instructo exercitu novum, *Gadibus* aut ex adverso venerunt promissi nimbis longis, commissoque praelio, adhuc aqua *Mareo* consisteret pugna, subito in fugam versa sunt regia naves, simulque improvisi igne correpta conflagraverunt. *Pancisium*, qui super fuerant hostium, capti, indicaverunt apparuisse sibi leones, proinde *Gaditanacibus* superstantes: ac subito suas naves immisissu radis, quales in soli capite pinguntur, exussas. *Cicero* etiam oratione pro *L. Cornelio Balbo*, refert *Gaduanos*, Romanorum Imperatores commensu, pecuniaque sepe iuvisse, & populum Romanum in annonæ caritate, suppeditato frumento levasse. Quod permagni faciet, qui seuerit quanto frumento Romana urbs olim indigebat.

Inter celeberrima verò huius Insulæ opera templum erat *Herculis*, quo plures Romanorum duces, magnis rebus gestis vota soluturi ventitabant, ut auctor est *Diodorus Siculus* lib. VI. *Hannibalem* etiam refert *Silius Italicus*, priusquam in Italiam exercitum moueret, *Gadibus* vota exsoluisse. Hoc verò templum *Herculi Aegypio* sacrum fuisse, testatur *Pomponius Mela* lib. III. cap. VI. *Philostatus* verò lib. V. De vita *Apollonii Tyanxi* scribit, duos ibi *Hercules* cultos fuisse, *Aegyptium*, & *Thebanum*, nullo profus intactis simulacro, ceterum *Aegyptio* duas aras *Aneas*, *Thebano* vnam tantum erectam, iuxta quam duodecim *Hercules* labores conspicerentur, quod & *Silius Italicus* lib. III.

*Sed nulla effigies, simulacraue nota Deorum
 Maestitate locum, & sacro implere timore.
 In foribus labor Alcide.*

Cur verò sanctum sit refert *Mela Pomponius*, Templum, inquit, *Aegyptii Herculis*, conditoribus, religione, vestitate, opibus illustre, *Tyris* condidere: cur sanctum sit, officium eius sua efficiunt: annorum, quia manes numerus, ab illa tempestate, principes sunt: apertum tempus aluit. *Eustathius* refert in *Dionysium Alexandrinum*, ex *Aliani* sententia, *Gadibus* altare, Anno & *Mensi* dicatum, vnum videlicet breviori tempori, alterum longiori: templumque *Senectutis* esse, quò reuerentur ætatem, quæ multa scit & d d cit: & aliud *Atoris*, ad honorem communis omnium otii, vel eorum qui præter naturæ legem obierunt. Est etiam altare *Penuria & Ars*. *Ar* enim *Penuriam* profligat. Eadem ferè *Philostatus*, additque, illos solos hominum, festis cantibus mortem collaudare. In *Herculis* quoque templo, auream *Pegmalionis* simulam fuisse, idem auctor est: cuius præcipua pulchritudo in fructuum opete erat, qui ex *smaragdo* erant, veris olivæ simili. *Perisufum* etiam antiquis, *Gades* in *ægyptum* velut esse, seu finem navigationis, & ab ipso quidem *Hercule* constitutum refert *Suidas* in dictione *radary*. *Hætenus*, inquit, *progressus Hercules*, cum ab *santam* & *tenebras* videretur tendere non posset, *columnas ab indigenis sumtas* crexit, quibus significaret ex usque peritiam esse terram & mare. Vnde & *Pindarus* in *Nemæis* dicit *Herculem* columnas suas navigationis terminum posuisse ode. III.

*Hæc pueri dicit ad ætatem
 Næmæus ægyptum
 Martius ætatem.*

Id est, *Quas dentibus heras posuit navigationis ultimæ testes claros*. Et clarius ode IV.

*Gadibus in mædi hæcque in
 Illægem dicitur
 Aliis hæcque in
 Xiphi carum raris.*

Nonche

Non esse scilicet ultra Gaditram nauigandum, sed ad Europam esse reflectendam nauem. Sic & Silius Italicus lib. I.

Atque hominum finem Gades, Calpeque secutus.

Hac in Insula Geryones vixisse, multorum fuit opinio, videretur Plinius & Solinus: nec iniuria. nam, Straboni teste, tanta hic pabuli est latitudo, ut pascentium pecorum lac non fereat, calcemque nisi multa affusa aqua non efficiant, &, nimeq; situo quoque tempore vena illis tundatur, ne nimio abdomine suffocentur, periculum est. Hæc de Insula dicta sunt: nunc de incolis videamus.

L. Cornelius Balbus hac vire natus, ob res fortiter in HISPANIA gestas à Cn. Pompeio, ciuitate non solum donatus est (ut videre est in oratione pro eodem à Cicerone habita) sed etiam de Garamantibus triumphans. primus omnium exteris curia, teste Plinio, lib. V. cap. V. Hunc & Cos. fuisse, & luxu etatis homines tantum diuiciis magnificentia superasse, auctor est Dion lib. XLVIII. ut populo Rom. moriens, in singula capita vicenos quinos denarios legauit.

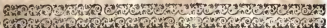
L. etiam Iunius Moderatus Columella, qui de re rustica eleganter & accuratè admodum scripsit, hinc oriundus fuit, ut de seipso hoc versu testatum reliquit:

Et mea quæ in gentes Tartessu litoris Gades.

Martialis etiam Gaditanum dicit *originem* suum Poetam Caninum, hoc Hendecasyllabo:

Gaudet iocosa Canis suo Gades.

Hodierno die Insula hæc nauigationis beneficio & sal'nis fouetur, tum ex thynorum picatura multum emolumentum capit: omnis generis frugum & generosi viniferacissima. Non procul ab oppido collapsi Theatri ruine complures, aliaque non spernenda vetustatis vestigia spectantur. Et cum Insula hæc olim à continente sepungentis passibus, quæ proximè distabat, diuulsa esset, nunc, quæ rerum est vicissitudo, ponte cum conueniente coniungitur.

CAP. X.

COLUMNÆ HERCVLIS.

DE HERCVLIS COLUMNIS VARIAE OPINIONES

Saturni & Briarei dictæ. Abyx & Calpes variè nomina. Festum Aeneas emendatur. Straboni lectio substituitur.

HOC loco vicinas Gadibus vrbes recensere ordo postularet, nisi Hercules tan opere decantata columnæ me retraherent. Præsertim cum & Pindaro *radice adeo* vocentur, plurimisque persuasum sit, Gadibus illas fuisse: sed obtinuit ritus, Gaditani hæc utrimque impositos nomines, Hercules columnas vocati, de quibus Martianus Capella eleganter lib. VI. *Europa*, inquit, *Calpes & Africa ablyx moue de spectur*, quæ utrimque prominentes, dicuntur columnæ Hercules meruerunt, quæ septimæ æuæ vetustatis, labori Hercules limes in illis sit consecratus: siquidem ultra eum progredi, conuicta rectorum montia prohibebant. Denique etiam hoc de eius sacra virtutis possibilitate persuasum, quod cum antiqua natura terræ maris dispararet, ac tanto cingit circuitu firmaret Oceanus, montium præliorum effluuii radicibus, denique consinio camporum, denique lacunisque terrarum, impromptum pelagum in usum mortalitatis admisit: permixtus autem orbis fuit naturaque discrimina. Idem refertunt Cælius Plinius in proemio lib. III. & Pompon. Melæ lib. I. Atrix enim hæc fuisse olim HISPANIAM innuit, & Ann. Seneca Quæst. Nat. lib. VI. cap. XXIX. *Hispanias*, inquit, *à continenti Africa mare eripuit*:

Diuerfam longè ab hac opinionem refert Diodorus Siculus lib. V. cap. II. non perdidit Hercules hos montes, sed utrumque congesta humo adeo ampliavit: ut cum longè lateque antea, inter utrumque continentem se Oceanus efflueret,

peret, alii continentis promontoria, alii urbes, alii domus, alii treti, alii vinam, alii quatuor. Circa has Hercules columnas, auctor est Aristot. lib. De mirandis auscultationibus, in incendiis combere, alia quidem iugi flamma, alia vero per intervalla, & tantum noctu. Sed solus hoc, quod sciam: præterquam quod hoc quo nulli ibi crustari in incendiis omnium esse constat. Non absimile est, quod refert Festus Auienus columnas has Hercules,

horrente silvis undique

Inlustrantque semper esse nauticis:

Ioisse quippe dicit illis Hercules

Et templi & aras: inuicti aduenas rates

Deo litare, obire sistino pede,

Nescia putatum demerari in insulis.

CAP. XI.

CARTEIAM NON ESSE TARIFAM, APT CAR-
thaginam, sed Algeritam. Colonia libertinorum dicta: Nunc eadem cum
Tariffa. Dion & Pausanias emendati obiter.

Q Via superlori capite, in *Carteia* mentionem incidimus, opportunè huc mihi videtur de illa acturus. Cl. Ptolemæus inter *Beslaly*, qui & *Pani* cognominantur, ad fretum Gaditanum collocat. quænam hodierna die urbs sit, fluctuant recentiores. Franciscus Tarapha, & Io. Goropius Becanus *Tariffam* esse: Carolus Clusius, & Iosaphus Moletius, *Cartaginem*, opinantur: Ioannes Oluarius in Pomponium Melam, *Cartalam* credit, quæ non procul ab Ana fluvio est: sed à vero omnes decipere paucis ostendam. Sita erat *Carteia* teste T. Livio lib. XXVIII. illa in ora Oceani, ubi prætorum è faucibus angustis panditur mare, & ut ait Pomp. Mela lib. II. cap. VI. illo insinu, quem Calpe efficit. *Tariffa* verò nec in primis illis freti angustis, nec in Calpe, sita sita est. Adde si lubet *Tariffa* oram importuosam esse, & insidiam nautibus stationem: *Carteia* vero portum habet commodum. Hic enim Cu. Pompeius post sinistram ad Mondem prælium, fugiens, conscendit naues, ut præter A. Hirtium testantur Appianus Alex. & Strabo. C. etiam Lælius pugnaturus aduersus Hannonem *Carteia* naues solavit, & victor huc classe reuersus. Proinde luce clarius est, non esse *Tariffa* sed potius, ut auctor est Ambro. Morales, vir de Hispaniæ antiquitate optime meritis, *Algerita*. Hæc enim & commodum habet portum, & in sinu ipso, quem Calpe efficit, sita est. Non esse *Cartaginem* clarius est, quam ut probatione indigeat, sola ipsa distantia redarguit: cum hæc in *Tarracensis* illa vero in *Bætica* sit. Non esse *Cartalam*, licet hominis similitudo suscitare possit, situs differentia convincit: siquidem *Cartata* ad Anam flumen est. Alterius etiam *Carteia* T. Livius lib. XXI. meminit, quam Olcadum caput, & ab Annibale expugnatam dicit. Carolo Sigonio tamen hoc loci ex Polybio & Stephano placet *Alicum* legere, licet aliquis dubitaret, quia apud eundem Livium, *Carteia* ad Oceanum vocatur hæc nostra. Cui vero adiectio hæc, si huius nominis unica tantum urbs: Sed nihil ad Bæthum hæc.

Latnam hanc coloniam esse factam, & *Libertinorum* appellatam, auctor est T. Livius lib. XLIII. quod eo noui coloni deducti essent: Et ab antiquis, non generis hominum ex Hispania legatos demit, ex mulieribus Romanis, & ex Hispanis mulieribus, cum quibus conubium non esset, natus se meminerunt, super quatuor millia hominum. Orabant ut sibi oppidum, in quo habitarent, daretur. Senatui decreuit, ut nomina sua apud L. Campanilem profiterentur, ex quoque si quis inuenerit, eos *Carteia* ad Oceanum deduci placere.

Nunc ita nonnulli ab Arganthonio Rege conditam erunt hanc urbem: ego illum regnasse hic ex Silio Italico lib. 3. adducor, ut credam:

Arganthonios armai Carteia nepetæ,

Rex proanus fuit humani dignissimi ani,

Ter denos deciet emensum belliger annos:

Argereon verò (ut obiter hoc tangam) hunc CL. annis vixisse, Plinius verò lib. VII. cap. XLVIII. octuaginta regnasse, & quadragesimo inceptisse auctor est, qui tantum CXX. anni: un. Urbem hanc eandem esse cum *Tariffa* Græcorum, idem Plinius

asserit lib. III. cap. I. Strabo dubitat: *Ῥωννῆσι*, inquit, *ἡνις αἰαία Ταρτεσσὶν* appellant *Cartesum*. Pomponius etiam Mela lib. II. ambigit: *in eoque [sinu] Carteia*, ut quidam putant, aliquando *Tartessus*. Illud tamen miror, cum Silius Arganthonium *Carteia* regnasse dicat, illam tamē à *Tartessus* diuersam eum facere, cum Græcis omnibus dicatur *Tartessi* regnasse, ut Anacreon testatur, aliique. Vnde & *campos Argantonius* Sidonio dictos vocat Cl. Scaliger *Tartessianum* hunc tractum Notis in Ausonium. Diuersam autem à *Carteia* esse *Tartessum* his verbis Silius declarat, cum de *Carteia* locutus esset:

*Armas Tartessus stabulanti cœnscia Phœbo,
Et Munda.*

Sed cum & Gades ostensum est, ex Plinii, Salustii & Tzetze sententiā *Tartessus* dici, non absurde quæri posset, an plures fuerint *Tartessi*, vel an totus ille tractus à Gadib' columnas ad vsque *Tartessum* nomen obtinuerit, quod curioso Lectori anquirendum relinquo. Vicinam veto Algeriz vibem *Tartessam*, multi credunt olim fuisse: quæ anno à Christo nato D. CCXIII à Pœnorum duce *Tarf* (qui eo loci ex Africa ad occupandam Hispaniam traiecit) nomen sumisit, priori obliuiscato de quo infectus. Agnouit ergo Silius Italianus, pro diuersis vibibus *Carteia* & *Tartessam*, Strabo & Mela dubitarunt. *Algerica* hodierno die copiosus admodum est piscatus, ex quo incolis luerum ingens, quo etiam superioribus seculis non caruisse crediderim. Auctor etiam est Strabo, *Carteia* præter thynnorum frequentiam, murices & purpuras librarum XI esse. Quod ne cui mirum sit, lubet referre, quid Plinius de mirandæ magnitudinis *Polyph*, obtinente L. Lucullo Ptoeol. Baticam, lib. IX. cap. XXX. dicat: *Carteia, in cæcariis affectus [Polyph]* exire è mari in lacu eorum apertos, atque ibi salsamentum populari conuer-
tit in se cullodum indigonationem, assiduitate furti immo dicit. Sepes erant obiecta; sed has transien-
debat per arborem, nec deprehendi potuit, nisi canum sagacitate: hinc denique circumuolare no-
tim, concitique cussades, expantere nouitatem. Primum omnium magnitudo inaudita erat, deinde
color maris oblitis odore duro. Quis ibi polyphum expellat asser, eius ita cognoscere: cum munus sibi
dimicare uidebantur, namque & afflatu terribili canes abigebat, nunc extremis crinibus flagella-
tas, nunc robustioribus brachijs, clauarum modo inuassas, agere, multum tridentibus confecti potuit.
Offendere Lucullo caput erui, datus magnitudine, amphorarum quindecim capax, atque (ut ipse
Trebti uerbis citat) *barbas*, quas utroque brachio complecti cesser, clauarum modo thorosas,
longas pedum XXX. ac etiam sine caliculis uinalibus peluicam modo, dentes magnitudinis respu-
dentes, reliqua asseruata miraculo, pependere pondo DCC. Sepias quoque & lolligines eo-
iusdem magnitudinis expulsas in litus illud, idem auctor est. Antiqua etiam numismata,
geniis thynnus insignita, hic reperta fidem faciunt, ut refert, Ambrosius Morales,
& Antonius Augustinus Dialogis antiquitatum. Plinius uero lib. XXXI. cap. VIII.
secombr os hic incolas refert piscari, ad conficiendum garum. Monendum mihi hoc lo-
co apud Dionem lib. XLIII. deprauate legi *Crancia* pro *Carteia*: *Ὀκράντι δ' ἔστι τῆς
Ἰβηρίας ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως καὶ τῆς γῆς.* Id est: *Varus* uero à
Dionis apud *Crancia* manali praelio superatus in terram enasis. Substituendum uero esse *Car-*
tesium, uel ex *Flora* colligi potest, lib. III. cap. II. Primum in ostio Oceani *Varus* Diduf-
que legati conflixere, quo loco nusquam *Crancia* mentio ab ali quo aliquo
proditur auctore, sed *Carteia*, ut ex *Liui* patet. Similiter &
apud Pausaniam lib. II. Eliacorum pro *Kapria*,
legendum puto *Kapria*, nisi quis & ita di-
ctam fuisse asserat.

C A P. XII.

DE PAISCO TARTESSI SIT. NON EXSTARE
nostro auct. Regnum Tharshis fuisse.

Tartessus veta. & Graecis, & Latinis Scriptoribus nouissima, sed, ut rerum est om-
nium orbis ignorantiae caligine nostro aetate latet quare ut viatores, ipsa nocte de-
prehens, dubia spe, hinc illuc lapsanti vestigio errantes, si procul gratia lucis indicium
afflueret, eo votis, pedibusque contendunt: ita ego ad veterum Scriptorum strepitum,
conabor accedere, ut Tartessum, locumque detegam. Varie autem Tartessum nomen
accepimus. nam & Gadesina dictas, & Caracum ostendimus: sed praeter hanc urbem ab
his diuersam fuisse Tartessum nunc docebo. Strabo lib. III. refert inter gentes Tartessum
amnis (qui hunc Betis est) ostia, suum quondam fuisse oppidum eiusdem nominis: quod
& Pausanias in Eliacis asserit. Idem Steph. Byzantinus: Tartessus veta. Ibricus veta. veta
veta veta ad appropinquat. Id est: Tartessus veta. veta est dicta flumine, qui ex argenteo
monte fluit: qui ipso Betis vel Tartessus est. Vnde cum palam sit Tartessum esse hanc ad
Betim, neque eadem cum Caraca esse: siquidem multis ab hoc amne passibus remota
est, in sinu illo scilicet sita, quem Calpe effluit. Quod vero non nemo credat Tartessum
esse praescam Tartessum, praescam a vero aberrare in confesso est: cum Tartessa etiam ni-
miam a Betidistincta sit. quod vti indubitanter credo, ita maxime mihi dubium praescam
ipsius Tartessum demonstrare. Nam cum Betis olim geminis se ostiis mari mergeret
temporis decursu alterum illi oblitum est, & aliquantulum ab antiquo seorsum ite-
nere, ut alii plerique amnes. Quod sit, ut quae circa illa loca erant urbes, nunc in ob-
scuro sint, Sed quid Suidam mouent, quod Tartessum prope Aueram locum fuisse
dicat, nulla militatio. recitat. Nobis in vero & opulentam fuisse urbem, vel Poeta
ille apud Stephanum innuit, dum illam vocat Tartessum. Vnde & Anacreon,
inter optimas felicitates, quas respicit, nolle se, ait, Tartessum. Vnde & quinquaginta annis im-
perare, Argantonium significans. Cum vero Tartessum, inter vicina occidentis loca
esset, aniam Poeta fabulandi dedit: ut Tartessum circa Tartessum haberent, quod ex
Homero ostendit Strabo. Latinis etiam Poetis frequens est dicere, Tartessum solum se
mergere, Ouidius Metamorph. lib. XV.

Præterea occidit Tartessum litora Phœbus.

Aulopius etiam cum stridore mergi dicit.

Candideras iam vides equas Tartessum Calpe.

Stridabatque freto Titan insignis Ibero.

Vnde & Stacius Papinius Silvarum lib. II. de Iatica loquens

Pelux heu nimis & beata tellus:

Quae praeas Hyperionum meatibus,

Summis Oceano vides in undis.

Stridoreque rota cadentis apud.

Haurere idex Posidonio Philosopho Poetae, qui solem circa hanc litora multo
maioris occidere asserunt, & cum strepitu, perinde atque in profundum ibi inci-
diat, pelagusque ad eius contactum effructesceret. Sed miror has tellenas nugas, ubi
ne scindilla veri appareret. Io. Grotius Bezaus lib. V. rerum Hispanicorum, non ob-
scure docet, Tartessum vocari in sacris litteris, regnum Tharshis, quod ex Salomone simul
& in opus clauem mitteret, ad aurum argenti, quique aduicium. Nam quod hactenus
plurimis persuasum fuit, Tharshis vel mare vel Carthaginem designare, vana ratio-
nibus refellit, quas hic praetereo libens, ne dum agam, hanc regionem circumiacentis
felicis, auri, argenti,que perennitatem, & scriptorum, quae de re vana
luculentis facti, ut non inuicem dissimulant, praeterea vero, cum ipso Ty-
rios & Phoenices (qui ad Salomonis clauem mitterent) im-
menam argenti, qui ex vicina hac regione apor-
tante dicat Strabo & Aristoteles.

CAP. XIII.

*Xeres olim dicta Asta regia. Colonia Romanorum. Nunc Xeres
Stephani, Byzantini feni.*

DE p^resca *Xeres de la frontera*, appellatione dissentiunt auctores. Ioan. Magatinus Episcopus Gerundensis *Silpionem* fuisse, Clusius *Astidam*; Lucius Marinus celebrem illam funesto p^relio *Mundam*: quæ sigillatim rescilhere, esset Lectorum opera abuti. Ego verò *Astam* puto, quæ à Plinio *Regia* cognominatur, Colonia Romanorum, inter Bætis æstuarium sita. Quod ut asseram multa faciunt. Strabo lib. 3. portum *Maestus* non procul ab *Asta* collocat: qui hoc x^oo portus *B. Meris* indigetatur, capax tutæ navigationis statio ne celebris, duabus tantum leucis à *Xeres* distat. Licet Ambrosius Morales credat locum esse inter *Xeres de la frontera*, & *Pueris B. Maria*, qui hoc x^oo, la *Más de Asta* vocatur. Ptolemæus etiam ad *Astam* æstuarium collocat, quod Moleto ab *Algar* vicinæ vrbes sunt, & inter Bætis æstuarium sitæ, ita etiam *Xeres* à *Nebrissa* non totis quinque leucis distat. Stephanus Byzantinus *Æneæ* oppidi ad Herculis columnas meminuit, quod an *Xeres* nostrum sit, nominis situtq; vicinitas facit ut credam, sup^{er} fortan tempore relicto antiquo nomine *Asta*, nouum assumierit, ut multis aliis vrⁱb^us accidit. A. Hirtius hanc vrⁱbem *Aslam* vocat, cum ceteri sine aspiratione legant: iuxta quæ refert duces Cn. Pompeii, qui funesto Mundanⁱ p^relio superfu^{er}ant, omnes à *Cæsare* extra vallum concessos, cum consid^{er}assent castrorum e^{ss}dem: Strabo refert conuentum Turdetanorum fuisse. Hoc x^oo vrⁱb^us est in virg^urum ambitu conspicua: ager est, vⁱneris, atque lactissimus: nulla eius portio inculta, augustior, sed vel vitibus, aut frugiferis arboribus egregiè confusus, aut oleo, segeteque ornatus, generosissima vⁱna fundit, quæ non solum Europæ nostri, sed alio sub sole calentes Indes petunt. E^{ss} quor^um greges alit mira pernicitate laudabiles, quos incolæ *Guettes* vocant. Moris hæc in vrⁱb^e est diuoribus, immensæ altitudinis puteos defodere, quibus annonam multos in annos conseruant, quos lapidum mole contectos, sine peculiari Senatorum consensu aperire vetitum. vnde cum an. 1561. arcta re frumentaria Germania preme^{re}tur, incredibili copia ab hac vrⁱb^e prouisum fuit. Auctor est T. Livius lib. 39. C. Catiurⁱ post filios Lusitanos in agro Astensi, vrⁱbem Astam expugnasse, sed dum incautus muros subit, idem, post paucos dies obisse. Refert Morales aliq^uda Historiæ, non procul à *Xeres*, ludu^m illud p^rælium, inter Arabes & vltimum Gothorum Regem Rodericum, commissum fuisse, vbi Gothi ad internecionem cæsi, & HISPANIA in Arabum potestatem & p^rædam cecidit.

CAP. XIV.

NEBRISSA

Nebrissa cognominata Veneria. A Baccho & Satyris condita.

TURDETANÆ vrⁱb^e est *Nebrissa*, teste Ptolemæo Romanorum colonia, cognomine *Veneria*, ut ait Plinius, hodie *Lebrissa* dicta, sita inter Bætis æstuarium: sed nunc à Bæti o^{mn}io M. P. distat, obliuio altero illius o^{mn}is meridionali, vna cum aluco. Censitam ferunt

Tempore quo Bacchus populos domitabat Iberis

ducentis prope annis, ante Troianum excidium, ut colligit Antonius Nebrissen^{sis} in Historiæ suæ p^ræfatione, à quo & vrⁱbem conditam putat. Silius verò Italiæ ad Satyros Dionysii, seu Bacchi comites, originem velle videtur referre, non absque d^eu^e etymo. Nebris enim pellem huiusmodi significat, qua Bacchantes indui sacrificare soleb^{at}. Sed lubet Poetam audire lib. 3.

*Ac Nebrissæ Dionysii confusa Thyrsu,
Quam Satyri coluere leuati, redimuntque sacra
Nebride, & hirsuta Manu nocturna Lyæ.*

Oppidum

Oppidum est potantenum, cum vetusta arce, agro vadique beatissimo cinctum. Hoc enim precipue Bætica tractu luxulissimas fruges, vina lectissima, mellia optima, lapidissimos arborum fructus, tellus producit: ut non immerito tam luxuriosus ager à Baccho, aut à penitela Satyrorum maou, ad eoodendâ urbem delectus videatur. Sed non tantum hæc vrbis, quod goodiorè habuimadidû & lasciuum illum Deû, quâ quod ciuem produxerit *Ælium Antonium*, qui Vandalicis, Punictique armis pulsas tota Hispania, Latinas Mulas, primus reduxit, & exlirpata passim barbarie, patibulo illas nitores restituit. Rerum à Ferdinando & Isabella Regibus gestarum binas decades cum laude conscripsit: tanrumque HISPANIA *Ælio Antonio*, ob restituras postminio litteras, quantum Ferdinando Regi ob fusos fugatosque Mauros, se debere faretur.

CAP. XV.

OSUNA OLIM VRSO. A HIRTIO VRSO. APPIANO

Orsona. Situ eius ex *Hirtio* petitur.

Non procul à Nebrissa spectatur *Osuna*, quæ Straboni & Plinio *Vrso*, & *Gemma* urbium vocata: Antonius August. legi, *Geminam* urbium pro *Gemma*, teste Ortelio, ab A. Hirtio, *Vrsanem*, ab Appiano in Ibericis *Orsinam*, à Ptolemaeo *Olestrum* dicta, vrbis est Ios. Moletius. C. Orientis olim Astigiani, distans à Singilia, quæ nunc *Antiquera*, circiter M. P. XXX. ab Astigi plus minusue. Sed habet A. Hirtii verba adducere, qui graphice urbem nobis eiusque situm ob oculos ponit: *Ad oppidum*, 10. quit, recuperandam occasiorem non pratermittat, & reliquos viros capiens, ac deinde *Vrsanem* proficiantur, quod oppidum magna munitione continebatur, sic ut ipse locus non solum opere, sed etiam natura editus ad oppugnandum hostem appeteret. Hoc acciderat, quod aqua, præterquam in ipso oppido non erat, nam circumuectarij usquam reperiebatur, propius M. P. sile quares magna erat adiuuentio oppidanis. Tum præterea accedebat, ut ogger miteret, unde solibus sunt turres ægi, propius M. P. VI. non reperiebatur. Ex quibus noo solum patet vrbem fuisse egregie munitam & magni momenti, sed etiam descriptionem quadare optimæ *Osune*. Oppidum enim aqua caret contermina, arborum genus nullum præter oleam profert ager, quam etiam à Pœnis agriculturæ studiosis illatam fuisse crediderim. Quibus fidem etiam faciunt fragmenta quædam, & cippi cum vetustis inscriptionibus, in ipso oppido reperta, quæ nomen *Vrsani* ostendunt. Nostro vero illustri, linnæ Gironam familiaris est, quæ relicto titulo Comitum *Vrenia*, Ducum *Osune*, anno M. D. LXII. annuente Philippo II. nomen sibi vindicauit. Academon hic exstiterat, anno M. D. XLIX. insignis, à Ferdinando Maurimoro. Ager est pectus, melliumque vberissimus: olei etiam fecundus, aer saluberrimus.

CAP. XVI.

HISPALIS.

HISPALIS COGNOMINATA RÔMVLENSIS. ISIDORI

opinio recella. Vnde dista. Eius descriptio.

UT ceteras HISPANIAE provincias Bætica, & ita Bætica vniuersas vrbis *Hispalia*, nobilitate, opibusque iohgè antecedit. Colonia fuit olim Romanorum, cognomine *Romulensis*, & ex quatuor eiusdem provincie conuentibus, teste Plinio. De origine eius ambigunt Scriptores: Franciscus Tarapha, alique subtili fide Scriptores, ad *Hispalum* Herculis Librey filium, ex Beroli mente, referunt: Iudorus vero libo XV. Originum, libum Cæarem refert *Hispalum* condidisse, eamque ex suo & vrbis Romæ nomine, *Isidore Romulem* nuncupasse. Sed cum veritate hoc pugnare, in aperto est. Nam apud Hirtium alioque, frequens *Hispalia* mentio, eoque post Muidensie prælium recuperata, dum beneficium memoriam *Hispalensibus* Cæsar refecit, non præterisset vrbis se condiditatem. nec *Isida Romulem* illi cognomen, sed *Romulem*. Ergo in rem vetusta, & inter fluctuantes Scriptorum opinionones nihil certi autum statuer. Sufficit coloniam fuisse Romanorum, quæ a Philostratis in vita Apollonii Tyanæi lib. V. cap. I. *Hispalia* à Silio vero Italico *Hispal* vocatur, vnde ait

TOMUS III. *Hispalia* vocatur à *Isidoro* Romulem. LI

Et expleto Oceano, atque alterius effibus Hispaniæ

In antiqua verò in scriptura nequam Hispani repertam Ambrosius Morales) *et*
hinc vocatur, nullo alio addito nomine:

M. ATRILIO. VERÓ. C. AS. IMN

CASARIS. TITI. ALII. HADR.

AVG. TIT. P. P. T. ANTONINO.

COS. II. SCAPHARI. QVI.

ROMYLE. E. NEGOTIANTVR.

D. E. P. D. D.

Vocatam autem *Hispalim*, vult *Hidrogus* à situ, eo quod in solo palustri, fuffus profundo palis locata, ne lubrico & instabili fundamento caderet. Arias verò Montanus apud Ortelium ait *Hispalim*, Phoenicum nomen esse, à *Spila* vel *Spila* desumptum, quod planiciem siue virentem regionem significat, quam suburbanus eius ager egergie refert.

Vrbs certe est amenissima, & in primis, non Hispaniæ modò, sed & Europe, nobilis & opulenta, ad Bxtim amnem apposita, murorum ambitu, ædificiorum structura & cultu conspicua. Suburbium habet amicum & amplum, cui *Tiana* nomen, Bxti amne dilectum, sed ponte subleuo vrbi contiguum. Ager vicinus planus est, & latissimus, summumque sine Libeti Parris cum Cerere certamen, sed præcipuus oleæ prodentis: nec vtiqum generosior eius liquor. oliuas muria maceratas (quas Græci *αλευβάδας*, Romani *Trapa*, aut *Katantes* vocant) insignitum magnitudine tum siccitate super peditat. frugiferis arboribus, sed præcipue variis citriorum genere ferax, & in singula me effundit, naturæ gaudetis & latitudo opus est: vt nihil sit hic quod cultura præterierit. Ferunt Scriptores, quo tempore D. Ferdinandus Maiorum illam inchoa eripuit, circa annum M. CCXVII. plus quàm centum milia pagorum, Hispaniæ huiusce vrboris numerata fuisse: quod immensam agrivberatam arguit, hec incolatum insequentia, ad magnam raritatem elapsi sunt. Iam & Strabonis enio temporum sine inchoa ineelebre, ita & hac tempestate, non è opulentissimam eratit. hoc enim ex videri orbis plagis, maxime verò ex occidu. India, & Persuano orbe, incredibiles opes aduehantur. Bux quotam *aurum*, *argenteum*, *gemmisque* onustæ, noui orbis diuitias hic exponunt: vnde liberali manu in vniuersum orbem dispensantur. Ita venon queratur Hispania: a desisse sibi nobiles suas mætalorum seduras, sed præbent India opes fusi, gaudet vscitibus ab auaris manibus parci. Hic herum omnigenis mercibus ornate, nullæ & comæto instructæ Indiam petunt. Vnde opibus ita pollet, vt Regi suo ferant, somno isequimillonem aureorum obsequit & vestigatum ergo pendere, quantum vix integra alibi roma. Templum habet celeberrimum, & mole sua maximum, turrimque egregia altitudini illi adnexam: D. Virgini id sacrum, in cuius impensas annuas, triginta milia aureorum destinata ferunt. Archiepiscopatam habet opinum, splendidumque, & qui Toletano excepto, nulli opibus & dignitate cedat: centum & amplius illi aureorum milia in annuis proventus suspentur: quicquid erat olim auctoritatis, vt tempore Hormisdæ Papæ, tota vltior Hispania Bxtica scilicet, & Lusitania illius obsequium agnosceret. Ino auctor est D. Hefonius, supplemento ad D. Isidori Chronicon, pormat Hispania dignitatem, Hispanensis primo Præfuit fuisse: donec Theodisius, D. Isidori successor, regnante Christiano Gothorum Rege, hæresi infectus, Archiepiscopatam honore deiecit: tunc Toletum sic dignitas translata, ibique in hoc æuum permansit. Mirum est quod Plinius refert, lib. II. cap. XC VII. *Hispali* puteum fuisse, qui ex hoc eme maris afflu minuetur, adgeretur vero decente, ceteris natura vulgaris.

Et licet vrbs hæc Mercurio magis, quàm Phæbo semper delecta, & comætois quam literis notior fuerit, summa tam eningenocum fulgore ludit. Quam enim D. Isidorus præterat: vitæ enim sanctitate, literis tum sacris, tum profanis paucis equalis, inferior nemini. Satis eum superque doctum illud Orig. num opus potestis commentari. Nostra etiam memoria eloquenti philosophia, & philosophica cuncta insignem virum Sebastianum Forcum Macphiam, & Benedictum Aragon

Montanum Theologum octuilinguam penia (Hebraica præterit) nemini secundum

proslit.

CAP. XXVII

ITALICA.

DE ITALICAE SITV DISQVISITIO. A SCIPIONE

*Africano condita. Hodie Siuilla la vaia. Municipum**Romanorum.*

Quamvis *Italica*, nihil præter deformes ruinas, & diuulsa rudera ostendat; optimorum tamen Imperatorum manibus pauca hæc dentur, vt natale illorum forum cunctis innoteat: multis enim suis eius prius ignoratur. Auctor est Appianus Alexandrinus in Ibericis, a Scipione Africano conditam, peracto bello Hispanico, vbi emeritos, & mutilatos membro aliquo milites reliquit, quo tamen loco illam condidit, non exprimit. Ptolemæus illam in Bætica collocat, ex Plinio verò, *Hispani* prius vocatam colligunt aliqui. ait enim: *Hispani cognomine Italici*; collocat autem illam prope Hispalim. Eodem modo apud Strabonem legendum esse asserit doctus. Il. Caius bonus: cuius verba sunt: *Pauca his Italica & Hispani fieri*, emendat autem, *que & Hispani*, sed quam exadè, viderit Lector. *Italici* enim non est cognominata *Hispani*, vt hæc præ se fert lectio; sed *Hispani*, *Italici* postea dicta. Auctor est Valsens ignorari a plurimis antiquum situm, aliqui *Neblam* esse putant; Ambrosius Morales *Siuilla la vera* ostendit esse, & Hieronymus Surita. Multa enim hic indicia antiquæ verbi, & Romanæ magnificentie impressi vestigia. Inter cetera non pœnite de Amphitheatri ruinæ videntur. Antoninus in Itinerario, Hispali Italiciam nullum passum apponit numerum, indicio exiguum fuisse distantiam, & cunctis notam; & hodierno die vix quarto lapide abest. Reterum Ioan. Valæus, & Ambrosius Morales, bello, quod excitatum fuit inter Regē Leuigildum patrem, sed Ariana hæresi infectū, & Etmenegildū filium Catholicæ fidei altiores, qui Hispali obseſſus erat, anno Domini D. LXXXIV. vt Bætis commercia obseſſis auferrentur, iussisse Leuigildum, necnia *Italica* vetustæ urbis restau-rari, atque ita Hispalenses ad deditionem compulsi; quæ ceteri omnia *Siuilla la Vera* quadrant. Bæti enim apposita, & leuca tantum ab Hispali distat. De qua Lucas Tudenſis: *Lucea*, inquit, in *Chronicis*, quod *Italica* est *Hispali antiqua*, unde populata fuit *hæc Hispalis* quæ nunc est; sed postremum hoc prorsus a veritate alienum est. Adde quod hodie circumiacentes campi, *los campos de Talca*, ab indigenis vocantur, mutilata voce, tanquam *Cannus Italica*. Iuxta hanc urbem refert Paulus Orosius lib. V. cap. XXIII. Herculeum Q. Sertori legatum cum Metello congressum, viginti milia pedum perdidisse. Fuisse *Italiciam* Coloniam olim, videre est in fragmento basis Vulsini in Italia reperto: ITEM COLON. ITALICENSIVM IN PROV. BÆTICA. quæ teliquam inscriptionem volet, consulta Smetii Antiquitates.

Municipium tamen fuisse auctor est Agellius lib. XVI cap. XIII. ex oratione D. Hadriani, quam de Italicensibus habuit. Miratur enim Imperator, cur Italicensēs & cetera tam alta municipia antiqua, cum suis moribus, legibusq; viuere possint, in suis Coloniarum mutari gestuerint.

Hæc urbe orti Imperatores *Tyrannus Bonifacianus*, vt testantur Appianus, & Iulius Spartianus. Eutropius. Magnum etiam *Theodosium* hæc urbs adit, vt plurimum fert opinio, & ne quid deceat, *Silvium* etiam *Italicium* Poetam egregium, teste Petro Crinito tametsi dissentiant Ioan. Canters Schollis ad L. Florum, & Hieronymus Surita. Feliciem *Italiciam*, quæ virtutum, & doctrinæ hæc fastigia edidit. iactent sese alia urbes, minorum structura, sicut opportunitate, agri cælique benignitate, illa vero (quamvis nihil horum illi defuisse olim crediderim) maximorum Herorum natalibus, qui nunquam ignorantie tenebris illam patientur latere, se attollat. Episcopalis urbs fuit elapsis seculis, primum Episcopum D.

Gerontium Confessorem habuit.

CAP. XXVIII.

ASTIGI COGNOMINATA AVGVSTA FIRMA, XVC
Ecce. Conuentus Batia. Inſcriptiones veteres.

VRbs olim elatiſſima, nec hodie obſcura *Aſtigi*, hoc tempore conſentientibus Hiſpaniz Scriptoribus, *Ecce* dicitur, Romanorum quondam Colonia, cognomine *Auguſta firma*, vt auctor eſt Plinius. Inter Turdetanos à Ptolemaeo reponitur, à qua quartus Batiaz conuentus Aſtigitanus vocatus. Pomponius Mela urbem hanc inter præcipuas totius Batiaz recenset, his verbis: *Vrbium de mediterraneis in Tartaromenſi clariffima fuerunt Palentia & Numantia, nunc eſt Caſar auguſta: in Luſitania Emerita, in Batia Aſtigi, Hiſpalia, Corduba*. Conditam dicit Franciſcus Tarapha ab *Aſſyre*, Memnonis autig, qui amiſſo ad Troiam heroi, in HISPANIAM venit, vbi & Aſturibus nomen dedit: de quo Silius lib. III.

*Veniſt & aurore lacrymis perſuſus in urbem
Dixeram, patrias fugit cum dentis oras,
Arripit Eui non felix Memnonis Aſſyr.*

Monendum hic obiter, quo loco apud Strabonem lib. III. *Aſſenas* reperitur legendum, *Aſſiga*, vt auctor mihi eſt V. Cl. II. Caſaubonus. In antiquis inſcriptionibus nunc *Aſtigi*, nunc *Auguſta firma* fit mentio. viriſque exemplum ipſa vrbs nobis ſup-
pediat:

P. NUMERIVS. MARTIALIS.

ASTIGITANVS. SEVIRALIS.

SIGNVM. PANTHEL.

TESTAMENTO. FILII. PONIQ.

EX. ARGENTI. LIBRIS. C.

SINE. VLLA. DEDVCTIONE. IVSSIT.

In hac verò Coloniz etiam fit mentio:

BONI. EVENTVS.

APONTIA. C. F. MONTANA.

SACERD. DIVAR. AVGVSTAR.

COL. AVG. FIR.

EDITIS. OB. NON. SAC. CIRCENSIS.

ET. OB. DEDICAT. ALIIS.

EX. ARG. LIBRIS. CL.

D. S. P. D. D.

Verbis ſolum vndique fœcundum, & compaſcuum, & pecoti maximè paſcendo idoneum: vnde incolz lanificio maximam operam impendunt, hincque illis quæſtus luculentus, cui maximè fauet Singylis fluvius, vulgo *Chenil*, urbem alluens, è ni-
uolis prope Granatam montibus erumpens, cuius aqua perpurgandæ lane mirum in
modum efficitur. Olim Episcopalis vrbs erat, nunc Archidiaconatus Hiſpalenſis eſt
Ecceſieſe.

CAP. XIX.

CORDVBA.

CORDVBA PATRICIA DICTA. A QVO CONDITA.
Prima colonia in Hiſpaniam deducta. Vrbis deſcriptio.

AD Batiz ripas appoſita eſt *Corduba*, dicta *Colonia patricia*, teſte Plinio, ceteris Ba-
tiaz vrbibus, excepta Hiſpali, præferenda. Ioan. Gemindensis Episc. dictam pu-
tat, tanquam *Cor Batiz*: ſed tam ineptum hoc etymon eſt, vt huic peponem pro corde
ſuiſſe quis poſſet credere. Præcis temporibus fuit vrbs celeberrima, in qua & iuridicus
conuentus agebatur. Strabo Marcelli opus eſſe aſſerit, ſed cuſus Marcelli dubitatur
hactenus. Valerius illius putat eſſe, qui tempore ciuiliſ belli, inter Caſarem & Pompe-
ium, reſin HISPANIA geſſit: cui coniecturæ ſuffragatur quod nunquam ante illud
tempus,

tempus, *Corduba* mentio fiat. Nam & T. Livius cum multas *Bæticæ* vrbes commemoraret, hanc silentio transmittit, sed cum, eodem Strabone teste, prima hæc colonia sit, in *HISPANIA* à pop. Rom. deducta, non potest illius Marcelli opus fuisse, tum quia mentio aliqua illius rei facta fuisset ab A. Hirtio, præcipue seditione illa orta inter Marcellum, & Cassium Cæsaris duces prope *Cordubam*. Scio Casaubonum eius esse opinionis, vt dicat ideo *Cordubam* opus esse Marcelli, eo quod Colonia eius tempore, aut ductu huc missa sit; sed cum ipso Strabone pugnat, vt ostendi. Non enim illo tempore prima potuit Colonia deducta esse, cum Scipionum tempestate nonnullæ fundatæ fuertint. Sed cur à Plinio *Patricia Colonia* vocatur. Strabò videret causam aperire. *Inter istæque sequentiæ à xpi tñ Strabonem prædicam adpñ. 1. quod ab initio habitarent eam & Romanorum & indigenarum viros selecti.* Cum enim promiscuè solebant mitti in alias colonias, in hanc forsitan honestiores tantum, aut plurimi missi sunt.

Vrbs est agri nitore, & soli felicitate conspicua, vt non immerito à Siliò Italico, *aureum solum* vocetur:

Nec decem aurifera cessavit Corduba terrâ.

Strabo etiam asserit, agri virtute, & magnitudine, fauente amne *Bætis*, primum ibi navigabili, vt ait Plinius, *Cordubam*, suo xuo, & nominis claritate & potentia polluisse. Huc facit, quod idem Plinius lib. XIX. cap. VIII. asserat carduos apud Carthaginentiæ situm, & *Cordubam* præcipue, tertertia sena millia vt parcius reddere. Quid censetis cetera holera, horarios, ceterosque fructus, segetemque reddidisse, si carduorum proventus centum quinquaginta millibus circiter aureorum æstimatus fuit.

Nobili etiam platano ornata olim fuit, ob umbras tantum expetita arbore, & quod ætate solem areat, hyeme admittat i sti quam Martialis petulari lusit epigrammate, lib. IX. epigr. LVII]

In Tartesiâ domus est nobilissima terrâ,

Qua diues placidam Corduba Basin amat.

Vestera natus pallent vbi flama metalla,

Et linit Hesperium bractea vincta pecus.

Adibus in mediis totos amplecti penates,

Sas platani, densis Cæsariana camû.

Hæstit inuicti posuit quam dextera felix,

Cæptis & ex illa crescere virgæ manu.

Nec æris metalla *Cordubensi* agro defuerunt. Plinius siquidem tempestate maximo in honore erat: ait enim lib. XXXIV. cap. II. *Summa nunc gloria* (loquitur de ære) *in Marianum conuersa, quod & Cordubense dicitur.* Vocabatur autem *Marianum*, quod in *Martianis* montibus, non procul ab hac vrbe reperiebatur.

Sed ingeniorum præcipue fecunditate se iactet *Corduba*, quæcunctis *HISPANIÆ* vrbibus, non modò venit præferenda, sed paucissimis totius Europæ comparanda. Ac præcipuorum solum meminero, inter quos *Seneca* duo familiam facile ducunt, *Rhetor* pater, & filius *Stoicus Philosophus*, idemque *Tragicus*; vnâ cum affine suo, *Annius Lucanus* Poeta herouici spiritus: inuidia omni maiores, & quorum opera

fama loquetur annis:

De quibus Martialis:

Duosque Senecas, vnicumque Lucanum

Fecunda loquitur Corduba.

Pocui etiam *Lalro*, cuius solum in *Carilinam* declamatio existat, hac vrbe putatur oribus, vt & *Sextilius Hena* Poeta, cuius *Seneca* *Rhetor* lib. I. *Suasoriarum* meminit: *Sextilius Hena*, fuit homo ingeniosus magis, quàm eruditus: inæqualis poeta; & panè quibusdam locis talis, quales esse *Cicerò* *Cordubenses* Poeta ait, pinguis quiddam sonantes, & peregrinû. Quin occupata iam a Poetis *HISPANIA*, proculq; passim studiis, non defuere præclarissima ingenia huic vrbi, *Auenticæ*, *Auicennæ*, *Auerroes*: quorum hic *Philosophus* acutissimus & *Græcorum* cuiuslibet comparandus; ille verò (sicet multi pro *Cordubensi* *Auicennam* non agnoscant) *Medicus* præstantissimus, vt monumenta restantur. Patrum etiam memoria hac vrbe prodire. *Iuannes Hena*, Poeta vernaculi sermonis, magni ingentis, & *Ambrosius Morales* regius *Historiographus*: cuius diligentis & aeri iudicio in Antiquitate indaganda, plurimum perpetuò debet *HISPANIA*, qui & prolixè patriæ suæ laudes descripsit. Hac vrbe etiam ortus *Gonzalvus Ferdinandus d' Aguilar*: qui florentissimum illud *Neapolitanum* regnum, è Gallorum manibus, summa virtute eripuit, & magna cum laude *Hispaniæ* stabilivit, vir maximis antiquorum ducibus comparan-

du: ut non immerito *Magni ducis* cognomen obtineat. Et ne solidæ laudis cumule quodquam deesse, sola hæc vrbis tot Martyres constantissimos, tot Virgines castissimas tuat, quos vix alibi integræ provinciæ. Quæ certamina B. Eulogius Cordubensis Episcopus descripsit accuratè, nostræque memoria latinè quoque P. *Martinius de Roa*, Cordubensis & ipse, & Societatis Ix. xv presbyter disertus.

Ambrosius Morales ex antiqua inscriptione ostendit etiam Cordubam, aliquando *Patriciam* tantum vocatam, quam lubet hic apponere.

L. LYCRETIO. SEVERO.
PATRICIENSI.
ET. IN MUNICIPIO. FLAVIO. AXATITANO.
EX. INCOLATV. DECVRIONI.
STATVAM. QVAM. TESTAMENTO.
S. PONT. SIBI. IVSSIT.
DATIS. SPORTVLIS. DECVRION.
.....M. F. AXATITANI.....

CAP. XX.

OBVLCO MUNICIPIVM PONTIFICENSE. DICTVM.

*Diversa ab Antonini Bucula. Simile error. Cur Porcunna dicta.
Inscriptio vetus.*

Tvedetanorum in Batica oppidum est *Obulco*, teste Ptolemæo, quod à Plinio etiam *Pontificense* cognominatur. A. Hirtio lib. IV. de bello Alexandrino *Obulcula*, Stephano verò o *Bolua* vocatur, nulla potè olim de causâ notius, quam festino C. Cæsar in Hispaniam aduentu, qui aduersus Pompeii liberos properans, XXVII. die quàm Roma discessit, Obulconem peruenit, teste Setabone lib. III. Hoc vero esse *Fbedam* credit Moletius; Marius verò Niger *Siguram*; sed Ant. Augustinus, Dialogo VIII. & Ambrosius Morales, esse *Porcunna* firmiter asserunt, quibus & ego lubens assentior. Adde quod Plinius *Obulconem* ab amne Bati XIV. M. P. in mediterranea distare dicit, cui situs Porcunnæ ad amussim respondet, siquidem tribus, sed magnis admodum lencis, à Bati distare Porcunnam in confesso est. An verò hæc eadem cum Antonini *Bucula* sit, credit Simlerus, & *Obulculam* restituit: sed a calore, non à iudicio hæc est commendatio. nam cum Strabo *Obulconem*, XXX. circiter stadiis à *Corduba* distare dicat, quæ non explent IIII. M. P. non video, qui cum Antonini *Bucula* cõuenire possit. Nam LII. M. P. à *Bucula* Cordubam numerat. Sed vnde *Obulconis* in *Porcunna* nomen mutatum, quæret aliquis? licet arduum sit in tanto ætatis decursu causam indagare; placer tamen Moralis opinio (quam & ab Ant. Augustino confirmatam video) a celebri & antiqua Scrofæ statua fluxisse, quæ triginta fatus enixa fuerat, in cuius memoriam, misso priori nomine *Porcunna* dicta fuit, non secus ac *Sarabû* à Tauri effigie, hodie *Toro* vocatur. Statuæ verò hæc *Πορφυρα* inscripta est, vt hodie in D. Benedicti xde visitur.

C. CORNELIVS. C. F.
C. N. GAL. CÆSO.
ÆD. FLAMEN. II. VIR.
MUNICIPII. PONTIF.
C. CORNEL. CÆSO F.
SACERDOS. GENT. MUNICIPII:
SCROFAM. CYM. PORCIS. XXXI
IMPENSA. IPSORVM.
D. D.

Ex qua etiam inscriptione patet, vocatum fuisse hoc oppidum *Municipium Pontificense*, prætermisso *Obulconis* nomine. Exstat & ibidem alia inscriptio, in qua non solum proprium vrbis nomen, sed & cognomen inscriptum est:

L. POR-

L. PORTIVS. L. F. GALERIA. STILO.
OBVLCONENSIS. AN. LXV.
ÆDILIS. II. VIR. DESIGNATVS.
P. L. S. H. S. E. S. T. T. L.
HVIC. ORDO. PONTIFICENSIS.
OBVLCONENSIS.
LOCVM. SEPVLTVRE.
IMPENSAM. PVNERIE.
LAVDATIONEM.
STATVAM. IQUESTREM.
DECREVIRE.

Vrbem hanc frugū gloria & fertilitate fuisse quondā clarā, ostendūt prisca ab Anic. Augustino producta numismata: quorū quādam *Obvlconis* nomen, vna cum tritiei & hordei spicis ferebant, alia verò aratrum cum spicis, & scitpente in Creris memoriam.

CAP. XXI:

ILLITVRGI ETIAM ILLVRGIS ET ILLVRGIA

dicta. Non esse laen, sed Andaxar.

Pvnicis bellis nobilem validamque urbem fuisse *Illiturgim*, in confesso est: & licet hodie no dic à prisca nobilitate declinavit, res tamen circa ipsam gestz vèrant illam silentio præteriri: Ptolomæus *Illurgim* nominat, & inter *Tarphiles* collocat: Stephanus verò Byzantinus, & Polybius *Illurgiam*. T. Linus & Plinius *Illiturgim* vocant. *Forum Iulius* cognominabatur, conuentus olian Cordubensis. Ant. Bcuetus credit: *laen* urbem *Illiturgim* fuisse, sed rectius multo Amb. Moral. colligit fuisse, ubi nunc vicius *Andaxar* *el vicio* vix leuca ab vrbe distans: quod confirmat tum cippus marmoreus, ibidem refoffus; eum hac inscriptione:

ORDO. ILLITVRGITANORVM.
IMPENSAM. PVNERIS. DECREVIT.

Tum etiam Itinerarium Antonini, ubi enim Corduba Castulonem iter prosequitur, *Illiturgi* Castulonem. M. P. numerat; qui penè ipsas V. Leucas ab *Andaxar* *el vicio* *Castonem* vsque (vbi Castulo sita fuit) efficiunt. T. etiam Lilius *Illiturgis* & *Castalonis* simul semper mentionem facit, siue defectionem, seu excidia earum recenset: Cū enim ad Romanos primum defeessent ducibus Magone, & Amleare, à Pœnis obfessum fuit, à Scipionibus tamen magna cum hostium clade obfidiōne excinti fuerunt: postmodum iterum à Pœnis obfessis Cn. Scipio opem tulit, & castris XII. millibus hostium, recessum est ab obfidiōne, vt refert Lilius lib. XXIII. & XXIV. Post cladem verò Scipionum, non solum ad Pœnos defeccerunt, beneficiorum immensores: sed defectionem scelere eumularunt: dum ex residua clade profugos Romanos hosti prodiderunt, qua de causa Africano Scipioni meritis perfidiz pœnas dedere, capta per vim vrbe, auctore Lilio lib. XXVIII

Oppidum ipsum hac tempestate, amplum, & opulentum, templis, cœt nobis que egregie ornatum, abundat vino, oleo, tritico, ferina carne, melle, fructibusq; omnis generis: copiosum ibi fœticum, nobilitas frequens, & illustis. Consentiunt Hispani scriptores hac in vrbe floruisse, & nunc sepulchrum esse Sanctum *Euphrasium*, ex septem prius Episcopis, qui Apostolorum iussu in HISPANIA Euangelium propagarunt.

CAP. XXII.

GRANATÆ REGNVM.

GRANATA NEC ILLIPVLA, NEC ILLIBERIS OLIM
dicta. Sed Asturorum opus. Vnde nomen habet. Divisa in quatuor partes.

Nobilissimi regni caput *Granata*, & omnium totius HISPANIÆ urbium maxima, teste L. Martino. *Illipulam* magnam Ptolemæi credit fuisse Geronensis Episcopus,

sed toto celo enim errare Strabo ostendit: qui auctor est ad Bætim appositam fuisse, inter Hispalim & Cordubam, quæ *libam* eam vocat: *Granata* vero, à Bæti procul distat. Ambrosius Morales ostendit *Hispalim* esse *Pennasior*, exiguum oppidum inter Hispalim & Cordubam. Tarapha vero, alique non pauci, *Hisberim* olim vocatam fuisse, quam Stephanus *Elbriquem* dicit. Sed probatur Vaseo aut Ambrosio Morali, qui monent *Hisberim* non procul à Granata fuisse eo in colle, qui nunc *Eluore* vocatur, vnde & vrbis porta nomen sumit, & non à fœmina, ut quidam somniant. Vrbis autem noua est Pœnororum colonia, quam ita dictam voluit nonnulli à Coeco, quem Hispani *Granam* vocant, qui insigni copia in hoc regno legitur; alii vero à mali punici similitudine, quod & *Granata* dicitur. Nani ut illud est granosum, & densissimis acinis refertum, sic & vrbis hæc, dehiscens granati in modum, confertissimas ædes habet: adde, incolas pro aulis insignibus mala punica gestare, quo nominis etymon referrent.

Vniuersa vrbis multis collibus distincta, inter quos gemini ceteris altiores eosis surgunt, quos annis Dartus per mediam vallem fluens interfecat, in quatuor primarias vrbis regiones, situ quasi separatas, diuiditur. Ea vrbis regio, quæ maximo decoratur temple, *Granata* nomine gaudet, vicos habet plurimos, & arctos ob insignem ædium frequentiam, licet à Christianis laxiores sint reddidi. templum habet augustissimum, ea pene forma, qua Pantheon Romæ: sacrarium continet sumtuosum, in quo Rex Ferdinandus cum Isabella coniuge (qui hanc urbem à Pœnorum tyrannide eantis Domini M. CCCC. XCII. vindicauit) sepulti sunt. Secunda regio *Alhambra* vocata, in qua regium est palatium vetus, vermiculato opere, & immentis sumilibus exstructum: tantæ quidæ magnitudinis, ut ciuitas potius quam domus dici posset, tota mœnibus, turribusque cincta. Nouum hic Palatium Hispaniarum Reges exstruxere, cui ad magnificentiam nec architecturæ concinnitas, nec materię nobilitas, nec hortorum amœnus nitor, aut fontium vndique erumpentium iucundum innotuit deest: i quatuor enim prospexeris, multa sunt quibus oculos animumque pascas. Ab vno enim latere, vndique luxuriantis agri felicissima amenitas; ab altero vero inaccessi montes, perpetua huc canentes, vel flagrante Sirio, sese offerunt. Quatuor vero in Septentrionem se oculorum acies extendere potest, porrecta camporum æquora, floridis & irriguis distincta pratis occurrunt: hic passim consiti xyphi, & silulæ frugiferarum arborum: hic leporaria frequentibus feris, in regium oblectamentum conspiciuntur: hic in ipsi. *Alhambra* antiqua visitur inscriptio, quæ *Hisberis* nomen profert:

IMP. CÆS. M. AVRELIO.
PROBO. PIO. FELICI INVICTO:
AVG. NVM. MAIESTATI Q.
DEVOTVS ORDO. ILIBER:
DEDICAT. P. P.

Tertia vrbis regio, *el Aluefim* dicta, duobus collibus ornata. Magna hic ædium frequentia, solis olim Mauris incolebatur, agricultura & ferici textrinis hic visitant. Vltima regio est *Antiquerna* dicta, ædium frequentia & structura ceteris non inferior situ est plano. Passim hic bombycinus pantus elaboratur, vestis item setica, & holobera præstantissima. Opificum frequentia, qui serico texendo visitant, quanta sit, vel ex eo colligi potest, quod ex folis mori arboris foliis, quibus bombyces vescuntur, præter multas ferici libras, Reginæ triginta millia quotannis pene aureorū in vestigal cedant. Ambitu suo vrbis circiter M. P. XII. completitur: tota vndique mutis cincta, & propugnaculis mille triginta ornata, aeris hic tempesties saluberrima, nec nimis austriis obnoxia æstibus, aut atrox frigoribus obiecta; sed media axis vtriusque, vernan-teq; gaudet temperie. vnde & fructuum præstantia, bonitasque, & aque saluberrimæ insignis copia. Est præterea Episcopali dignitate insignita, liberitana vicina sede, vt mulcorum fert opinio, huc translata: iuridicus etiam hic celeberrimus conuentus habetur. Ludum hic parentum memoria aperuit (quis credat?) *Isaenus* Æthiops genere, *Latinus* hinc dictus, at præstanti forma, & Musicæ ac Poeticæ in paucis peritus. Lussit enim eatmen gratulatorium in Iosanis Austriaci visitotiam ad Echinadas insulas, de Turcis anno cld. IC. LXXI. nauali prælio partam.

C A P. XXIII.

A E D E R A A P O E N I S , A Y T P H O E N I C I S V S C O N D I T A .

*Franciscus Tarapha refilatur. Vnde
Almeria dicta.*

- 10 **M**Artimom Batice oppidum, non procul à Chatidani Promontorio, est *Abdera*. Gerundensis Episcopus hoc ab eo creditur *Peram* esse; ponit tamen Scriptorum pars *Almeriam* dicit: cui & ego subscribo. Inter Batulos, seu Balthanos populos a Ptolemaeo recensentur, & *Abdera* illi vocantur. Franciscus Tarapha à Thracibus eonditum erat, nominis similitudine motus, quabi habet cum Democriti patriâ: sed vnde id Tarapha? quod neque fictum, neque pictum, neque scriptum vitium est. Melius Strabonis, aut Plinii vestigiis insisteret, quorum ille à Phœnicibus, hic vero ex opinione M. Agrippæ a Pœnis originem trahere, ut & oram illam vniuersam, dicit *Almeria* vero eius postea vocata sit, dicit Taracha ab Almarico Gothorum Rege: qui anno Domini lxx. vel, virgili, lxx. XXX. Hispaniis primum, nomen habuisse: qui cum à Childeberto Francorum Rege bello peterebatur, propriis diffusis viribus, fugâ salutem querens, hic interfectus fuit. Vrbis hæc an. clxx. C. XLVII. inmemorabili illa expeditione ab Alphonsio VIII. Aragonum Rege, S. P. Q. Castellensî, & Rymondo Comite Castellonenâ suscepit, Mauris cæpta fuit. Occupata vero vrbe, Gentilissimus in præsumptuaria opere, candidus ex solido smaragdo, intinuenti pretii, obitus fuit: ut auctor est Rodericus Ximenes, Tolerantius Archiepiscopus, Rerum Hispan. lib. VII. cap. XI. Lignum tamen Aucules, non Alimbræ, sed Caxarex in palæstra, Guilielmo illo tum Duci, qui primus muros ascendit, obligisse illum referunt. Antiquissimi hic fuisse Episcopatum, docent Concilia in Hispania celebrata: cuius primus Episcopus S. Ctesipho, B. Iacobi Apollolis discipulus fuit, ut auctor est Ioannes Valeus.

C A P. XXIV.

M A L A C A A L I Q V I B V S M E N A C E .

Faceret inscriptiones.

- Q**UA mediterraneum mare prospectat Batice, secunda est vrbs: *Malaca*, hodie vix mutato nomine *Malaga* appellatur; licet & Maritima Aræto obierit vltimū siquē *Malacæ* olim fuisse, ubi nunc Caput *Malacæ*; *Salmantica* vero fuisse, que nunc *Malaga*. Sed hoc est ex meridie tenebras facere: nam & situs, nomen, & ceterique Scriptores contra afferunt; inter Balthosa Ptolemaeo memoratur. Primum fuisse oppidum auctor est Strabo, qui nonnullos credidisse refert, olim Menacem dictam: quam Stephanus videretur *Malacæ* vocare, nisi *Malacæ* illam esse scriberet; sed peperam, cum hæc Phœnicium vocabulum vitium, quæ ad occasum vergunt, & longius à Calpe distat, quam *Malaca*, quæ Phœnicum ciuitatis propiorem retinet formam. Licet Festus Auentinus in descriptione sua ora maritimæ, vnam eandemque vrbem esse dicat, his verbis:

Hæc propter autem mox uicini Barberum est

Malacæque situm, vrbe cum eodem nomen.

Malacæ prope quæ uocata est Iccala.

- Plinius vero hic *Malacæ*, de quo Poeta, idem est cum Ptolemaei *Malaca*, qui hodie tunc
50 **z**no ab æcolis *Malacianæ* indiget, ut Florianus lib. L. libet perperam Maritima Aræti *Malaciam* huc vocet, Dialogo suo, cui *Calpho* nomen, cum nemo Cosmographorum illius meminerit.

- Punius a Pœnis originem trahere cæseris Franciscus Tarapha Phœnicibus an.
50 **z**no aduentu anni 12. III. extractam parit, quo auctore, nescio. Hoc tempore vrbs est non obscuram in eam parit, quæ frequens agro vndique fecit. X. v. cepit
fimo in quoniam hinc hinc temporibus, vndique mercatores magna copia confluunt, & de
ciphe Belgæ, ut lapidillos & passos autumnales fructus, ad Septemtrionales plagas
aurant. Vnde & per copiam recunt, vnde huculentum inchoat hinc hinc, & hinc pro
pugnaculis que eque instruit, & facile quæ hostiles manus docturinat. Inducto

est, longa obsidione à Ferdinando & Isabella Regibus vexatam, nec nisi urgente fame captam fuisse. Armamentarium omni telotum, & machinarum bellicarum genere, longe instructissimum habet, vnde limitancis Africæ locis, vt Madauro (quod vulgo *Oran* appellatur) necessarii commearus telaq; suppeditantur. Episcopalis vrbs à multis annis fuit, Martyresque habuit SS. Cyriacum & Paulam, sub Diocletiano passos. Non possum hoc loco pretereire inscriptionem, quam Malacæ in honorem Imp. Septimii Seu. Pert. existare refert Morales:

IMP. CES. L. SEPT. SEVERO.
PIO. PERTINACI. AVG.
PARTH. ARAB. ADIAB.
PACATORI ORBIS.
ET. FVNDATORI IMP. ROM.
IN. EIVS. HONOREM. RESP. MALAC.
TEMPLVM. MARTI. D.D.

Non procul à Malaca vicus est *Cannet*, olim *Sabura* dictus, vbi superioribus annis, ænea tabula vna cum insigni inscriptione reperta, quæ quia Imperatoriam breuitatem refert, & scire operæ pretium erat, religiosum putavi hic omittere:

IMP. CES. VESPASIANVS. AVG.
PONTIFEX. MAXIMVS.
TRIBVNICIAE. POTESTATIS. VIII.
IMP. XIII. CONSVL. VIII. P.P.
SALVTEM. DICIT. IIII VIRIS
ET DECVRIONIBVS
SABORENTIVM:

CVM. MULTIS. DIFFICVLTATIBVS.
INFIRMITATEM. VESTRAM. PREMI. INDICETIS.
PERMITTO VOBIS. OPIDVM. SVB. NOMINE. MEQ;
VT. VOLTIS. IN. PLANVM. EXTRVERE.
VECTIGALIA. QVÆ. AB. DIVO. AVG.
ACCEPISSE. DICITIS. CVSTODIO.
SI. QVA. NOVA. ADICERE. VOLTIS.
DE. HIS. PROCONSULEM. ADIRE. DEDEBITIS.
EGO. ENIM. NVLLO. RESPONDENTE.
CONSTITVERE. NIL. POSSVM.
DECRETVM. VESTR. ACCEP. VIII. KAL. AVG.
LEGATOS. DIMISS. IIII. KAL. EASDEM.
VALETE.

II VIRI. C. CORNELIVS. SEVERVS.
ET. M. SEPTIMIVS. SEVERVS.
PVBLICA. PECVNIA. IN. ÆRE. INCIDERVNT.

C A P. XXV.

CARTIMA. DIVERSA A T. LIVII CERTIMA.

Egregia vetus inscriptio.

Non procul à Malaca, amœniss est oppidum *Cartima*, olim vero *Cartima*, vel *Municipium Cartimuntanum* vocatum, vt ex antiqua mox patebit inscriptione: quæ multum interfa est à T. Livii *Certima*, cuius lib. XL. meminit. nam in vltima illam Celtiberia statuit, a Tib. Sempronio Graccho obsessam, ad deditionemque compulsam: nostra vero hæc *Cartima* ad maximi montis radices sita (qui nunc Ptolemæo *Ilipula* vocetur, aliis investigandum mando) qui quantum in Æmilionem patet sterilis est, & aspretis siluitique horridus, sed aduersa parte cultura paucis & passim vineis confusus,

Græci nunc etiam dicitur, seuque lapidibus magnis copulatis, quæ in Bo-
tiales regiones, quæ in columenis incolari spectantur. Adiacent frequenter flumina
gladiis, & palis feraces, quarum una ad utrumque conficiendum, tum ad
defensanda hircorum capraque coria (vulgo *Corbura*) magnus est vius. Pulcherrimum
hoc loco ex stare inscriptionem refert Ambrosius Morales, quæ Lectorem defraudan-
dum non putauit.

IVNIA. D. F. EUSTACHIA.
SACERDOS. PERFECTA. ET. PRIMA.
IN. MUNICIPIO. CARTIMITANORVM.
PORTIVS. PUBLICVS.
VIRGATE. CORVPIAS.
RETECI.
SOLEVM. BALINEI. REDIT.
VECTIGALIA. PUBLICA. VINDICAVIT.
SIGNVM. AREVM. MARTIS
IN. FORO. POSUIT.
AD. BALINEVM. SOLO. SV-
CVI. PISCINA. ET. SIGNVM. CVPI-
EVLO. DATO. ET. SPECTABILIS.
D. S. P. D. D.
STATVAS. SIBI.
ET. C. FABIO. IVNIANO. F. SVO.
AB. ORDINE
CARTIMITANORVM. SECRETAL-
REMISIT. IMPENSA.
AVIA. STATVAM. ET. C. FABIO.
FABIANO. VIRO.
D. S. P. D. D.

CAP. XXVI.

SINGLIA NUNC ANTIQVERA. AB ANTONINO

Anticaria dicitur. Inscriptio vetus. Fensibi medicatus.

Græci nunc etiam dicitur, seuque lapidibus magnis copulatis, quæ in Bo-
tiales regiones, quæ in columenis incolari spectantur. Adiacent frequenter flumina
gladiis, & palis feraces, quarum una ad utrumque conficiendum, tum ad
defensanda hircorum capraque coria (vulgo *Corbura*) magnus est vius. Pulcherrimum
hoc loco ex stare inscriptionem refert Ambrosius Morales, quæ Lectorem defraudan-
dum non putauit.

Græci nunc etiam dicitur, seuque lapidibus magnis copulatis, quæ in Bo-
tiales regiones, quæ in columenis incolari spectantur. Adiacent frequenter flumina
gladiis, & palis feraces, quarum una ad utrumque conficiendum, tum ad
defensanda hircorum capraque coria (vulgo *Corbura*) magnus est vius. Pulcherrimum
hoc loco ex stare inscriptionem refert Ambrosius Morales, quæ Lectorem defraudan-
dum non putauit.

GALLVS. MAXIMIANVS. PAVLOS. AVG.

ORDO. SINGLIENSIVM.

MUNICIPII. DIVINA. FARRAR. OBSE. LII.

PA. F. F.

CURANTIVS. C. FAP. AVTICO.

ET. C. SMITIO. PONTIATQ.

Secundo ab vrbe miliaribus medicatus est fons, ad multa morborum genera, sed precipue ad calculorum viria celeberrimus, indigenis dictus *Fons de Antequera*. Superiori etiam suo in honorem fuisse prisca inscriptio ab Amb. Morales producta testatur, quam hodieque Singylæ dicti conspici:

FONTI. DIVINO. ARAM.
L. POSTVMIVS. STATVIVS.
EX. VOTO. D. D. D.

CAP. XXVII.

ARTIOIS IVLIENSIS DOGNOMINATA. DE EIVS.

Therma pacæ.

Singylæ fontis salubritas in memoriam mihi reducit *Althema* nobiles, & vicinas *Schermas*, quarum occasione de ipsa vrbe pauca dicenda erunt. Credit Iolipus Aletius, *Althema* esse *Arugem* Ptolemæi, quam Plinius *Iulensem* dicit cognominari. Turdolorum oppidum quondam, sed quibus coniecturis fultus hoc asserat, incertum sum: quare neque confirmare argumentis, nec reficere mihi in animo est. Distat nunc à Granata septem miliaribus: immensus undique præcipit, & asperitudo rupibus ambitur, agro tamen lætissimo fruitur: in præis, hortis, arvisque mira passim luxuries. Granates sibus olim Regibus amantissimum oscium, & delicias præbebat. Sed salubres, & vberissimi hinc ebullientes fontes, locum præcipue commendabant: qui sereno quodam naturæ miraculo ex intus terræ visceribus, secum calorem beneficum ferunt, nullus exteræ flammæ indigi, ut caleant. Cum enim multis in locis terra aperta ignes tegat, quibus iuge pabulum aluminis, sulphuris, aut bituminis vena præbet, sic ut eorum ardore incalescent stellæ, ferè dum vaporem in superiora emittit loca, quo offensi vicini fontes efferefcunt inter venas suas, atque ita produunt calidi: incorrupto interdum sapore, si remotiores ab ignis pabulo fontium ortus. Quod si vero per ipsa loca sulphure, aliave materia plena fluant aquæ, calorem non solum illos contrahit, sed & saporem, & odorem trahere in consello est. Sed cum studio hæc inquirant, qui naturæ arcanis nobiles curas intulerunt: instituti enim mei maxime est ex acie hæc persequi. Temperatum adeo huius fontis calorem prædicant, ut nudo corpori nulla inde noxa, ipsa vero aqua pacata adeo, & limpida fluat, ut numerare inter se stipes, & relucens calentes facile quisvis possit. Epotam variis agritudinibus, & nervorum præcipue ferunt conferre: Martio præsertim & Septembri vtilis mensibus. Ad augendam structuræ elegantiam nativum loci amoenitatem. Regum enim cura, & liberalitate, thermæ hic excitatæ magnis impensis, adeo ut inter Hispaniæ balnea nobilissima habeantur, & cum Statio Papinio L. Syllæ, libere dicam.

*Ecce si Baiani venias novum lappes arbore,
Talis despicit (sua sit componere mores
Parva) Neroneæ nec qui modo laqueum vnda,
Illic æternum fudere neget.*

CAP. XXVIII.

MUNDA ANTIQVVM NOMEN RETINET IN-
scriptio vetus. Astropolis olim Turdetania.

A Bractis iniuria, & posterorum incuria effecit, ut, quo loco quondam fuerit *Munda*, pene ignoretur. alii enim *Romdam*, alii *Mundecorum* hodie vocari credunt. Sed P. Iosau, Mariani, & Amb. Morales, ostendunt incorruptum nomen, post tot seculorum uarum, & *Mundam* esse, quæ viginti millibus à Malaca distat. Suffragatur vetus inscriptio templi foribus præfixa:

IVLVVS.

IVLYS. NEMINVS. NOMENT.
TYCE. MP. AYKELI. IMP.
SACRA. D. EYICAM. GYVERNANS.
PRÆTORIVM. IM. VADE. MYNDA.
QVO. PATRES. ET. POPVLY.
OB. REMP. RITE. ADMINISTRAND.
CONVENIANT. F. MAND.

Erant autem *Munda*, teste Plinio, Colonia humilis, sicut editor in grumo, modico præteritente anime, palustri & voraginosa solo, ad dextram partem (ut refert Al. Hircius) quem lacu planities excipit, vbertate & amenitate conspicua, & in vniuersa frugum genera facilis, ut nihil sit quod natura negaverit, nihil quod cultura præterierit. Sed nullare notior, quam eruenio, & accipiti circa illam commisso prælio, inter Pompeii liberos, & Dictatorem Cæsarem vrbis tanta Pompeianorum strage bellatum fuit, ut eam se *Munda* profugit reciperent, & Cæsar oblideri victos imperasset, aggregiti exstinguendo decisset materia, congerie hostilium caduiderum, pilis trigulique confixa (quatrohore & fudes decerant) urbem vallarent. Auctor est Dion lib. XLIII, hoc loco statim à victoria palmæ germinem natum esse. Sed magis mirandum quod & Plinius lib. 36. c. 17. refert, palmæ circa *Mundam* lapides reperiri, idque quoties fregeris, Strabo lib. III. refert *Mundam* quasi metropolim fuisse vniuersæ Turdetaniæ.

C A P. XXIX.

LYSITANIÆ REGNUM.

LYSITANIA. DICTA ETIAM LYSITANIA. LIMITES
eius. Strabo diuersus à veteris. Stephani Byzantini hallucinatio. Lysitania &
Portugalia diuersa alium provincia. Martiani Capella error.

Hispaniæ vltioris alretra provincia est *Lysitania*, cui *Lusum* Liberi patris, aut *Lysum*, cum en bacchantem nomen dedisse auctor est Plinius lib. III. cap. I. vnde & promiscue apud veteres nunc *Lusitania*, nunc *Lysitania* scriptum est. Tequinarum secundum Ptolemæum, à Septentrione amne Durio (qui illam à Tarraconensi diuidit) à Meridie flumine Ana (qui illam à Bætica) ab Occidente Oceano Atlantico, ab Oriente à Tarraconensi separatur, linea ducta ab Oretania veteri vsque ad pontem Durii, e regione *Septimianæ*, Strabo verò lib. III. diuersus à Ptolemæo, ceterisque Geographis: *Lusitanie* limites describit: *Huius regionis à Australi latius Tago cingit, ab Occasu vero, & Septentrione Oceanus, ab Aurora Carpetani, Pætonæ, Vaccæ, & Callisæ sunt amicis populi.*

Ex quibus patet, Strabonem *Lusitaniam* à Tago inclinare, regionem veteri, quam inter Tagum & Anam est, *Lusitaniam* excludere, ab altera vero parte vltius Durium illam extenderet siquidem & Minium amnem, & Artabroq *Lusitaniam* comprehendit, quod Ptolemæo in Tarraconensi statuuntur: sed cum Plinius etiam Ptolemæo suffragetur, & Durio Anaque fluminibus *Lusitaniam* includat, finis Strabonis descriptione, Ptolemæi ut vteriori magisque receptæ adhaerendum. Quid Stephanum Byzantinum lib. de vrbibus mouerit, quod *Lusitaniam* Bætica partem asserat, melior: quemadmodum etiam, quod dicit ex Arcentidori seuerenia, *Belicianos* eisdem esse cum *Lusitanis*. Nam Plinius lib. III. cap. III. prope CæsarAugustan *Belicianos* Civium Romanorum collocat, & Ptolemæus eodem penè loco vrbem *Celtum* recenset, satis procul à *Lusitania*: nisi forsitan dicamus *Belicianos* à *Lusitanis* originem trahere, & ideo eisdem esse cum *Lusitanis*. Martianus Capella *Lusitaniam* dicit pertinere (si ego non insum) sed ubi gentium hic finis, mihi prorsus ignotum, nisi Antiam quis suspicet esse. Quæritur autem hic *Lusitaniam*, non tranat. Quæ mittamus Sybilla hæc folia. Hæcætina die *Periungelis* dicitur, pontamen satis propriæ: siquidem nec tota *Portugalia* *Lusitaniam* finibus circumscripta est, nec etiam totam *Lusitaniam* complexitur, licet portissima eorum pars *Portugalia* subiaceat. nam tota Interamnis provincia, vulgo *entre Duero & Minho*, extra *Lusitaniam* erat, secundum Plinium, & Ptolemæum: nisi Straboni studeamus, qui iam maximam Calliicorum partem *Lusitaniam* appellari, & sibi dicit, Minium omnes *Lusitanos* atque magnitudine superare. Eadem etiam ra-

tione Lusitaniz pars, quæ Tarraconensem spectat, *Portugalia* non comprehenditur, ut *Cæstra Cælia*, *Cæstra Iulia*, *Placentia*, *Abula*, *Salmantica*; tum non paucæ urbes, quæ circa Anam sunt, & inter illas *Augusta Emerita*, olim conventus Lusitaniz. Nomen verò *Portugalia*, teste Andrea Relendio, à *portu Calio* circa Duci ostia deducitur, & non à *portu Gallorum*, ut insuè L. Marineus Siculus, aliqui: unde leuiter inflexo nomine *Portugale*. Paulatim ad Braccarios Gallicæ partem diffusum, ut auctor est Rodericus Ximenez Archiepisc. Tolet. lib. V. cap. XII. *Inter ea Alcxex Rex Agarenorum eam partem Gallicæ, quæ nunc Portugalia dicitur, & usque ad S. Iacobum, non veritus occupasset, decessisset.* Ex lib. VI. cap. XI. *Lusitania, & Portugalia*, ut diuersarum provinciarum, sit mul meminit, ubi de Ferdinando I. agit: *Cumque in tranquillitate secura gauderet, congregato exercitu processit, ut Lusitaniam & Portugalam occuparet, quas tunc temporis Arabi dominebant.*

Lusitania autem omnis in tres iuridicos conventus, auctore Plinio, distincta erat, in *Pacensem*, *Scalabitanum*, & *Emeritensem*: tota undique magnis nobilibusque fluuiis irrigua, Duto, Munda, Callipode, Minio, & ab omnibus ob auriferas arenas celebrato *Tago*: fontium perenniū tanta copîa, ut, testæ Valsæ, ultra viginti quinque milia, in ea numerentur, inter quos mirandi aliquot. Refert enim Plinius lib. II. cap. III. *In Carinensi* (suo ut Relendius emendat, *Cestrensi*) *Hispantiæ* agro, duas fontes in eam fluere, alterum omnia respuentem, alterum absorbentem. postremum hunc fontem, non procul à Tentugalenſi in unicipio, loco dicto *Cadima*, conspiciat Valsus, & eorum Rege Ioanhe III. periculum factum, non solum in arborum truncis, ramisque, sed etiam in inmento, quod fonti admoto pede paulatim absorberi ceptum, ægre tandem à famulis extractum est. octo leucis à *Commerica* abest hic fons, & indigenis nunc *Fermentis* vocatur.

Præter auriferum verò *Tagum*, tellus etiam auri ferax, ita ut Lusitaniam, Galliciam, & Asturiam, vicena millia pondo annis singulis præstitisse dicat Plin. lib. XXXIII. cap. IV. plumbi, & erythalli etiam secundam esse, aliis locis idem est auctor. Huius provincie vberitatem, cultum, amenitatem quid opus est multis efferre? multorum instar erit Athenæ VIII. Dipnosoph. de illa encomium: qui ex sententia Polybii Megalopolitani post multa: *Sui, inquit, qui ad centum librarum pondus accedat, quinque drachmis in cenas emittit, qui duobus, siccum silentium tribus obola, vitulus drachmis quinque, bilingu apud decem: si singulorum verò animalium carnes neque pretio vills dignæ putantur, sed has inter se conferant, benigneque admodum vicissim largiantur, ac mutant.*

De incolarum verò virtute, ingenio, & bellica gloria quid attinet multa dicere? Diodorus Siculus fortissimos omnium Celtiberorum *Lusitanos* ait. Strabo etiam lib. III. *Lusitaniam* ait plurimis annis Romanorum armis oppugnatam. Abunde etiam Florus Lusitanorum virtutem ostendit lib. II. cap. XVII. *Tota certaminum molem, uti Lusitanos fuisse, & Numantini: nec immerito, quippe soli gentium duces contigerunt.* Vbi Virgatus fuisselet, qui annos quatuordecim, varia victoria Romanos fatigavit, & si fortuna fauisset, meritis, qui *HISPANIÆ* Romulus fuisselet.

Nec enatauit nostra tempestate Martius ille vigor, nam patrum memoria, felici ausu, & audaci felicitate, superato Bonæ spei promontorio, ignotum antea vastissimū illud Atlanticum mare pium nobis aperuere Luciani, detexere latentes Africæ immensas otas, & secunda navigatione penitissimā Indiz penetrarunt: vbi non cum inermi, aut fugaci Mauro, sed cum potentissimis Indiz penetrarunt: vbi non cum potentissimis Indiz Regibus, vniuersionienis robore, cum Persis, inquam, & cum alijs maximæ bella felicissimè, terra, marique gessunt.

CAP. XXX.

LVSITANIÆ POPVLI, DVPLICES TVRDELI IDEM cum Turdetanis Ptolemæi. Celtici vnde fluere. Ptolemæi nunc Lusitani vocantur, nunc inelusi. Provincia Ptolemæi.

TVRDELI.

Inter Lusitaniz incolas, numero fama que notissimi fuisse *Turdæli*. Diuisio olim in *Turdælos veteres*, & *Turdælos* citra adiectionem dictos: celeberrimi erant veteres, & quasi ceterorum parentes, tam eorum qui Lusitaniam, quam qui Bæticam incolebāt. Pomponius Mela eos habitasse à Tagi ostio ad Durium usque lib. II. cap. I. refert. Plinius

bilis verò circa Durium amnem eos collocat, his verbis, lib. IV. cap. XXI. *A Durio Lusitania incipit, Turduli veteres. Praefert flumen Vaca.* Unde patrum ex æte Abrahamus Ortelius in veteris suæ Hispaniæ descriptione, circa promontorium sacrum *Turdulus veteres* ponit, tum multis hinc millibus Durium amnis remotus sit. Ceteros verò Turdulos circa Anani flumen degere testatur Plinius lib. IX. cap. XXII. *Ab Ana, inquit, quæ Lusitaniam à Bætica differimus, C. XXI. M. P. à Gadibus Cl. M. P. additi gentes Celtici, Turduli & circa Tagum Vettones.* Ita enim legit Andreas Resendus, cum prius legere tur *Turduli*, qui citioris prævinciæ circa Vaseones sunt populi.

Hos ego *Turdulos* eodẽm crediderim, cum *Turdetanis*, quos Ptolemæus in Lusitania recenset, ab Anæ vitiis ad promontorium Barbarium, vulgò *Cabo de Sireles*, vbi nunc Regnum Algarbii est: & cum ceteri Scriptores de Turdetanis in Lusitania sileant, & Turdulorum situm cum Ptolemæi Turdetanis idem sentiant sit, eodẽm ausu asserere. Præter verò hos Turdulos meminit Plinius citato cap. XXII. Turdulorum, qui *Partuli & Tapari* vocantur, de quibus quid dicam plane antequam sum, cum nemo hos præter illum agnoscat.

CELTICI.

Præpotens in Lusitania *Celticorum* populus, à Gallis Celtis, ut fama est, originem duccens: iuxta Anan, teste Plinio, habitabant, ad Turdulos & Vettoni longe latè: quæ diffusæ, eo penitus qui hodie *Alentege* vocatur, multa pleclatasque vrbes occupantes, quas inter autum pene & gentilitium nomen sentiant *Helus*, nostro quo non obscura vrbs, ab Helulis Gallis conditoribus sic vocata.

Vatili ab his Celtis fluxere populi, inter ceteros vero, qui Bætiæ partem incolebant, Celtici, teste Plinio lib. III. cap. I. *Celtici, à Celticis ex Lusitania aduenisse manifestum est, facti, lingua, oppidorum vocabulis; quæ cognominibus in Bætica distunguntur.* Ita enim legendum, & non à *Celtiberi*, ut vulgari codices, monet Resendus, nulli enim Celtiberi in Lusitania. Sed etiam in citiori prævincia *Celtici* cognomine *Neria*, & *Celtici Pæsumari*, qui omnes circa promontorium Nerium, aut Celticum dictum habitant: quorum Strabo luculente meminit lib. III. loquitur verò de promontorio Nerio: *Circum habitabant Celtici, qui colentes Anani fluvium cognatione contingunt. Nam cum & pariter atque Turduli, facti in armis pervenissent, seditionem egisse ferunt, postquam Lusitanorum fluvium traicerant: ceterum post seditionem, eorum amisso ducē palantes ac dissipati ea in regione decesserunt: hoc de causa flumen desuper id est, Oblivioni appellatum.*

VETTONES.

Requerentem maxime fuisse, & diffusam *Vettonum* nationem, nemo vel obiter in Geographis, & præsertim Historia veritas indicabitur: hinc pugnantia inter sese multorum Scriptorum sunt testimonia. Nunc enim illos inter Lusitanos recensent, nunc excludunt. Ptolemæus illos Lusitaniam adscribit, & maxime orientales facit (licet antiqua exemplaria cõpungant habeant); Plinius autem lib. IV. cap. XXII. circa Tagum statuit *Vettones*, Cæsar vero primo belli Civilis Commentario, illos Lusitania videtur excludere: ubi enim Afranii, Petrelli, & Varronis, Pompeii legatorum præfecturas distulit subdidit. *Vi Petreius ex Lusitania per Vettones cum omnibus copiis ad Afranimum profectus* Strabo etiam lib. III. Lusitania illos videtur excludere: *Itaque regio in (Lusitania) latè diffusa Tagum tingit, ab occasu vero & septentrione Oceanus, ab aqua Carpetani, Vettoni, Pæci, & Gallatæ semina sunt populi.* Idem tamen statim subdit: *Contra vero nonnulli & hos Lusitanos nominant.* Unde alterutrum sequi necessum est, vel duos diversos populos fuisse, aut, ut exordii dixeram, frequentem admodum fuisse gentem, quæ angustis fuit provinciæ terminis non cõcentis in citioris provinciæ partem, aggessante copia, se distuderat. Quod & Andreæ Resendius probari video, quod addit, separatim illos etiam provinciæ effecisse, occupatis vicinioris agris, cui caput *Augusta Emerita* à Prudentio statuitur. Confirmat hoc, verna inscriptio, ab eodẽ producta, quæ Eminentè videntur

D. M.

P. ELIO VITALI AVS. LIB. TABVL.

PROVINC. LVSTANIAE. ET. VETTONIV.

STEPHANVS. LIB.

ET. MARC. PATRONO. FECIT.

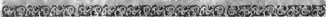
Unde verum esse compertum, quod Plinius tam suo quo conquerebatur: *Abunde alio exordium in Afraniis, & oblitteratur, ita sit, ut nulla distentant.*

Ab his populis *Vettonum* addatam, & nunc nomenclinam herbam nomen sumisse refert Plinius lib. XXV. cap. VIII. auctor est Strabo lib. III. Vettes, cum primum

Tam. III.

Mm. 2

Rotamur castra inuenientes quosdam centuriones, deambulationis causa defletere viam cernunt, infans vero homines sunt suspicati: itaque eis praecedentes, viam ad rationem monstrabant, perinde ac, aut fixos per quietem manere, aut pugnare necessarium arbitrantur.

CAP. XXXI.

EMERITA.

AVGVSTA EMERITA AB AVGVSTO CONDITA LVSVITIA quondam metropolis. Reliquia hic Theatri, & Naumachia.

POST deictos Cantabros, pacatamque Hispaniam ab Augusto Caesare, ab emerita milibus, *Augustam Emeritam* conditam urbem, praeter Dionem lib. LIII. & D. Isidorum, sentiunt Scriptores, inter quinque Lusitanæ colonias Plinio recenseri, celebrem quæ eius urbe fuisse, vel ex eo patet quod inter tres conuentus Lusitanæ ab eo reponitur. Pomponius etiam Mela suo ævo celeberrimam Lusitanæ urbem fuisse ostendit. Non defuere inter recentiores, qui iugis suis omnia involucentes, dicant, vel a *Myrmanibus*, vel in Herculis memoriam tamquam *Nemuridam* dictam, quis non fidebit tam infectas etymologias? Ptolemæus inter Celticos; Strabo verulam inter Turdulos collocat; poeta vero Prudentius, hymno in S. Eulalam Emeritensem, inter Vetteres recenset.

*Nunc locus Emerita est summe,
Clara Colonia Fertenna,
Quam memorabilis annis Anas
Præterit, & vixitante rapas.
Gargire, moenia pulcra alunt.*

Et licet auctores hi dilucite videantur, facile his hæc componi poterit, si temporū decursu vacæ mutatas provincias reputauerimus, de quo & Plinius suo ævo conque- rebatur lib. III. cap. I. *Que causa*, inquit, *magnos errores computatione mensura sepius parit*, alibi *mutata provinciarum mores*, alibi *invenimus auditu & deminutione passibus*, *incubere maria tam longo ævo*, alibi *præcessere litora, torfere se & fluminum aut corrumpere flexus*. Proinde non erit mirum, Strabonis tempestate, qui sub Tiberio Caesare floruit, Turdulos viribus opibusque clausisse: Prudentii verò ævo, qui sub Theodosio, Arcadio & Honorio vixit, Vettones superiores fuisse, partemque Turdulorum agri occupasse, atque ita *Emeritam* inter Vettones annueratam, cum prius inter Turdulos esset.

Urbem hanc Lusitanæ caput fuisse, non solum reliquæ antiquorum ædificiorum, sed & Poeta Ausonius testator.

*Dux mihi post hæc memorabere nomen ibernum,
Emerita, æquæ cui quam præclarescit annis,
Submissis cui tunc fuit Hispania sacris.*

Prudentius etiam dido hymno luculente id testatur.

Lusitanorum caput oppidorum Urbis.

Sita est Emerita loco campetris, iuxta flumen Anagm, vulgò *Guadiana*; qui pulcherrimo status ponte, vix architecturae concinnitate conicerere licet, Romanam magnificentiam testet. hac in urbe colim duo erant aqueductus, quorum adhuc hinc inde spatii areæ vitonur, qui operis splendorem præ se ferunt. Urbi etiam contigua moles est, quam incolæ *Septisolum* vocant, quod referant stato tempore, septem Perditorum Reges hac in urbe conoenire solitos fuisse, & his sedibus sedisse, sed geminæ nux fuit, cum sedulum ne umbram quidem hæc moles reserat, sed theatrum fuisse, ait Gasparus Barrenus, quod arcus plane habet collapsos, parietes vero dispersi in locis integros, ruderum adgestionē placē deformacum. Arcus etiam hic prope D. Iacobi ædem spectatur, quem incusæ plurimique Scriptores triumphalem fuisse putant: sed præterquam quod falsum sit, triumphales arcus alibi quam Romæ fuisse, structure quoque sunt magis illustri & operose: res gestas, fufos hostes, victorias inculcatis habens, vna cum titulo Imperatoris, ut Romæ videre est, ut arcu temp. Septimii Severi, & Titi Vespasiani Emeritenfis verò arcus huius horum præ se fert, de quo non abs re Barrenus suspicatur, fuisse tropæum aliquod, insignē præterea antiquitatis opus conspicitur hic, Naumachia. Figura campus est, qualis, M. CCCC. pedes in longitudinem, portus,

portecta, latitudo vero longitudini responderet: circumdara est magno muro in arcus
fornices deducto, ut nonnullis in locis adhuc vestigia monstrant. Verbs hzc olim po-
bilitas ad magnam incolarum infrequentiam delapsa est, & præter præfæ-
ruinas nihil ostendit.

Auctor est Plinius lib. IX. cap. XLI. circa Emeritam coccum esse maximam
Isule. Idem lib. XV. cap. III. prædulces oliuas perferantem siccitas vultque passis
dulciores, admodum raras circa Emeritam Lusitanie esse referi. Gothorum tem-
poris Episcopalis vrbis erat, postea & Archiepiscopatum obtinuit, nunc vitroque spoli-
ata. Metropolitana verò dignitas à Callisto II. Pont. Max. translata fuit Compofita-
nam, ut refert Valsus Brugensis. Hæc vrbis orta est D. Eulalia, ut supra citatis verbis
memorat Prudentius, eadem oriundus Poeta Decianus, ut tellatur Martialis:

*Gaudens locosa Canis suo Gades,
Emerita Deciano nich.*

CAP. XXXII

EBORA.

EBORA DICTA LIBERALITAS IVLIA. IN-

scriptiones veteres. De sin eius pauca.

Prædicta fuisse Lusitaniz urbem Eboram, ut nemo dubitat, ita de primo eius
conditore, cum penè ambiguit: quod in tanta vetustatis caligine mirum non
est. Isobus Mæpetius Vafconcellus IC. Lusitanus, non ineptè suspicatur, hanc ur-
bem nominatam fuisse, ab *Eboranibus*, seu *Eburenicibus* Galliz Celtæ populis, æm
comptum sit tractum hunc Celas incoluisse: vnde forsan & *Eborabrum*, & in Ba-
tica *Ebora* ad finem Gaditanum, & in Carpetania T. Ludio *Ebora* nomen sumere. Vi-
riani certe magni illius Lusitani Ducis tempore floruisse, constat ex antiqua inscriptio-
ne, quam ab Andrea Refendio libello, de antiquitate Eboræ desumptam, Lectori huc
propono.

L. SILO. SABINVS.

BELLO. CONTRA. VIRIATVM.

IN. EBOR. PROV. LVNT. AGRO.

MYLTITVDINE. TEMPORVM

CONFOSVS.

AD. C. PLAVT. PRAI.

DELATVS. NVMERIS. MIL.

H. SEP. E. FEG. M. M. F. F.

IN. QVQ. NEMINI. VELTM. MECVM.

NEC. SERV. NEC. LIB. INFERRE.

SI. SECVS. FIAT.

VELIM. OSSVAI. QVORTMCMQ.

SEPVLCRO. MEO. ERVI.

SI. PATRIA. LIBERA. ERIT.

A Q. Sertorio habitata & peculiariter dilectam, multis ciuitatem, & aquæ ductu
m iussu testatur vetus hæc inscriptio, quam, licet mutilâ, non pigeat adducere.

Q. SERTOR.

HONOREM. NOMINIS. SV.

ST. COHOR. FORT. EBOR. MVNI

VET. EMER. VIRTUTIS. ERGO.

DON. DON. BELLO. CÆLTIBER.

DEQVE. MANVBUS.

IN. PVBLIC. MVNIC. EIVS.

VTILITATEM.

VREM. MORNIVT.

EQVQ. AQVAM:

DIVERSIS. IM. DVCT. VNVM.

CONLECTIS. FONT. BV.

RESTITVIT. CLAVD.

Cognominata postea hæc vrbs *Liberaltas Iulia* datumq; illi filius veteris Latii, vt creditur Plinius lib. III. cap. XXII. *Oppida*, inquit, *veteris Latii, Eboræ*, quod *Liberaltas Iulia*, & *Myridis*, ac *Salacia*: quis verò veteris Latii los primò *Eboræ* concesserit incertum. Non absurdum erit suspicari, id C. Iulii Cæsaris beneficio obtinuisse, ideoque etiam cognominata *Liberaltas Iulia*, cui fauet antiqua hæc inscriptio, à Refendio producta:

DIVO. IVLIO.

LII. IVICA. EBORÆ.

OB. ILLIVS. IN. MVN.

ET. MVNIC. LIBERALITATEM.

EX. D. D. D.

QVOVS. DEDICATIONE.

VENERÆ. GENETRICI. CASTVM.

MATRONÆ. DONVM. TVLERVNT.

Sita autem est *Eboræ* loco campestri, sita planè ameno. Finge tibi amphitheatrum aliquod immensum, quale rerum natura solà opifex possit effingere: lata & portrecta est planities, quæ impendèribus vndiq; montibus clauditur: ipsi montes non inuiciles aut steriles, sed densis verustisque nemoribus ornati: campi subiacentes fertilissimi, & opimæ messis sesaces. at tantæ felicitati solus annis decibus. Fidem Christi amplecti est in ipsi nascens Ecclesiæ primordiis, auctore D. Marciano, Domini nostri Discipulo, qui sub Traiano, ait, vt alij, sub Nerone martyrio affectus fuit. Hæc vrbs oriundi D. Procentius, *Sabina*, & *Christeti* sorores ipsius, qui Abulæ sub Daciano Præfide martyrio affecti fuerat.

Vrbs hæc ab Arabibus elicer CCC. annis possessa fuit, & tandem regnante Alphonsio Henrico primo Lusitanie rege, à Christianis occupata fuit: opera & virtute fortissimi viri Giraldis cognomine *Intrepidus*. Episcopalis vrbs fuit, sub Paulo verò III. Pont. Max. Archiepiscopi dignitate ornata, vt & Academia omnium disciplinarum illustrata. viros habuit doctrina conspicuos, L. *Andream Refendium*, diligentissimum antiquitatis indagatorem: cui quantum, non solum patria *Eboræ*, sed & vniuersa debet Lusitania, restantur eius opera. habuit etiam *Thomam Rodericum* à *Feiga*, Medicum doctissimum, qui pauca, sed erudita, sed elaborata in lucem edidit.

CAP. XXXIII

PAX IVLIA HODIE BEIA. IOSEPHVS MO.

latium & Tarapharcelli. Inscriptio vetus.

I Nec celeberrimas Lusitanie ciuitates, numerata est *Pax Iulia*, vna ex quinque *Coloniis*, in qua & Iuridicus olim conuentus, vt auctor est Plinius lib. IV. cap. XXII. Iosepho Moletio, & Francisco Tarapha, censetur *Badajoz* esse; sed longe hos errare vel Antonini docet Itinerarium, qui numerat ab Ebur per compendium Pacem Iuliam M. P. LXXVI. hoc modo: *Asprillum* M. P. XL. *Pacem Iuliam* XXXI. Eburis verò, vt hoc obiter moneam, oppidum est, non procul à Marianis montibus, hodie dictum *Xerez*, vt docet Refendius. *Xerez* verò à *Badajoz* tantum XV. M. P. abest, & non LXXVI. vt ostendit Antoninus. quamobrem melius cum L. Andrea Refendio, & Gaspare Barrerio sentiendum, *Pacem Iuliam*, esse *Beiam* hodie dictam. Primò enim competit passuum numerus Antonini, à Myrtili *Pacem Iuliam* vsque M. P. XXXVI. cum noverim leucias, quæ *Mertolan Beiam* numerantur. Hæc in vrbe non pauci antiqui cippi marmorei erunt, qui *Pacis Iulie* nomen ostendunt, inter ceteros cippi hic integro & non iniegrans:

L. FELIO. AVREL. COMMODO.

IMP. CÆS. FELII.

HADR. ANTONINI. AVG.

PII. P. P. FELIO.

COL. PAX. IVLIA. D. D.

C. PETRONIO. MATERNO.

D. IVLIO. IVETANO. II. VIR.

Apud historiographos etiam superfluis xii, & barbaros passim legitur *Pacea*, & *Reia*, ut latius videre est apud Resendium. nam quod obiciunt, *Radice* Episcopum, *Pacen* non nuncupari, lenius est, quam ut quempiam mouere debeat, cui enim ignotum post superfluum illam *Hispantia* illatam a Pœnis cladem, magnam circa sedes Episcopales mutationem accidisse? Emerita enim Augusta, olim Lusitanæ metropolis, omni nunc honore spoliata iacet. Egedanorum Episcopatus in urbem Gardiam translatus, veterem retinet appellationem, sic *Badajoz*, quæ prius fortan se ex illa clade collegit, *Pamplona* pontificatus titulo ornata est: quorum exempla in Hispaniæ Annalibus

Delissare queant Fabiam.

Hæc in urbe aquæ ductos Romani operis multa vestigia, nec paucæ veteres inscriptiones exstant, pristinae claritatis indicta. Floruit hic olim *Madori* cognomine *Pædus*, cuius operamendis referta circumferuntur. *Aprunius* etiam Episcopus, non inueneris, cuius in Apocalypsim explicationes ceteris omnium præfert Iudorus, & *Sysbandus* *magister*, qui Gordubæ martyris alicuius fuit, hic viguere.

CAP. XXXIV.

SETYBAL A CETOBRIGA, NON

à Tubale dicta.

Oppidum est Turdexanorum, teste Prolemaeo, *Cetobria*, vel *Cetobrica*, ut Antonini habet Itinerarium, ad ostia fluminis Callipodis (qui hodie, ut auctor est Resendius, *Jadan*; Becano verò in Hispaniis, *Palma* dicitur;) *Setybal* nunc vocatur, ut Gaspardus Barceto, & And. Resendius vult. Florianus verò Oecampio, Antonius Beuterus, alique Annalium Hispaniæ confarcinatores, ex Annio Vuerbiensi asserunt *Setybal*, non corruptum adulteratumque esse nomen, sed antiquum & purum putum putant esse, à conditore suo *Tubal* indutum, dictumque *Setybal*, quasi *setum Tubal*, quod ibi sedes fixerit. In Hispaniam veniens: sed ridiculum est nimis ad *Tubalem* etymon referre ob nominis exiguam affinitatem; cum constet facilius multò a *Cetobriga* defluxisse corruptum vocabulum *Cetobala*, & inde *Setybal*. *Cetobriga* enim dicta à *cetu* & *briga*, veteri namque Hispanorum sermone *briga* urbem designat: ut in *Lacbriga*, *Alcedubriga*, *Talabriga*, videre est: magna autem cetaceorum, utpote ihyunorum, & ceterorum animalium piscium hic luculenta piscatura, ita ut non uenit designare videatur, urbem *cetorum*. Iosephus verò Molelius, & Carolus Clavius, putant *Setybal* esse *Salaciam*, quæ Plinio *Imperatoria* urbs cognominatur, sed diligentissimus Barcetus ostendit *Salaciam* esse urbem vicinam *Alexæ* de sal dictam, corruptè admodum, eim primum *Alexæ* de *Salacia* vocata fuisse à Pœnis, quasi *Castellum Salacia*: insequenti verò ævo *Alexæ* de *sal* vocari coepit (ex qua magnus ille Mathematicus *Petrus Nonius* oriundus fuit, qui illustriorem non vidit HISPANIA.) Modicna die urbs est non incelebris: portu enim gaudet continodo, & nobilium piscium piscatura abundat: qua de causa mercatores ex penitiori Hispania gregatim huc conflunt. Accediringens candidissimi salis maxime copia, ob insignem toto illo sinu salinarum frequentiam: cuius gratia ab usque Septemtrione magnus huc navium numerus confluit, ita ut oppidum breui redditum sit opulentissimum, nec magnarum urbium inuideat claritati. Accedit acce vini, trideque ferecissimus. Laudatur hic etiam Iaspis, & Porphyrites effoditur. At busti hic etiam genus est, ex quo coecus colligitur, ad tingendam purpuram, Emeritensi, quam Plinius adeo extollit, vix inferior.

CAP. XXXV.

OLISIPO.

DE OLISIPONIS NOMINE FELICITAS IVLIA

*cognominata. Equa uento concipitur. Varroni lectio firmata. Pliniana Tegeni.**Trium hic visus. Urbis descriptio.*

OLisiponis prima incunabula, post tot annorum decursa spatia, anxie nimis velle inquirere, ut operosum duco, ita etiam ex vetustissimis Lusitaniz urbibus esse, facile est asserere. Melior Scriptorum pars ab Ulyssse conditam dicit, hunc Straboni o'du'ria, Stephano vero Byzantino o'du'ria; dicitur, Solino verò Ulyssippo; Plinio & Varroni Ulyssippo; apud Ptolemaeum autem corrupte Ulyssippon, pro o'lyssippon legitur; ut vero ex antiquis inscriptionibus licet colligere, Ulyssippo est scribendum, testis illa quæ hac in urbe visitur.

IMP. CÆS. M. IVLIO,
PHILIPPO. FEL. AVG.
PONTIF. MAX.
TRIB. POT. II.
P. P. CONS. III.
FEL. IVL. OLISIPO.

Municipium autem erat olim civium Romanorum Olisippo, cognominata *Felicitas Julia*, teste Plinio. Miror ego Iosephum Moletium, Franciscum Tatapham aliosque, tam fluxo, & supposito animo fuisse, in Plinii lectione, ut ausint asserere, ab illo Ulyssippo cognominatam esse *Salactiam*: cum puncto interiecto legendus sit textus, alias in Lusitaniam peccaret nimis crasse. subiungam eius verba ex lib. IV. cap. XXII. *Oppida memorabilia à Tegeni ura Olisippo, equorum e uento Fauonio conceptu nobile; Salactia cognominata urbs Imperatoris.* Adde Plinium eodem capite, *Salactia* seorsum mentionem facere: *Oppida, inquit, veteris Latii, Eboræ, quod item Liberalitas Julia, & Myrtilus ac Salactia, quæ dicitur.*

Sita autem est hæc urbs in promontorio Magno, quod & Ulyssipponis vocatur, ad Tagi amnis ripas, ubi Sociennus stipatus aquis, latissimo alueo Oceano se infuset, citius beneficio quotannis maximas classes in Atlanticum & Indicum mare emittit, quibus immense vndique opes ab Indis, Atris & Americis aduehuntur, quas deinde magnæ emolumentis, per viuentium Europam, liberali manu dispensat, quibus non immerito videtur Tagus iactantiam auriferæ arenæ retulisse: licet hanc potius incensuram incensuræ, quam fluminis sterilitati tribuendam puto. Urbis tota quinque ex libris distincta iacet, ita ut pars eius in cliuis amœnos blande assurgat, pars veto in valles pendula porrigatur, quæ varietas spectantium animos mire recreat. Vniuersus urbis ambitus VII. M. P. complectitur. Soli, cæli quæ mira felicitas: ager suburbanus in omnia frugum generamira luxuria se effundit, quæ magna copia, & rara bonitate profert. Interiora urbis magnificentiæ & amplitudo tanta est, ut vix vili Europæ urbium cedat, sed cum præcipuis conueadat: ædificia tam publica quam priuata plectaque elegantis, & iuramento structuræ: fontes habet complures, & rara aquarum præstantia conspicuos: cœnobis habet plurima, & ornatisima. Ex ne singula huius urbis recenscam, vnum tantum adducam, ex quo & munificentiam, & pietatem incensuram quibus colligere potest. Templum est *Misericordia* vocatum, saxo quadrato, nobilique extructum, quod non copioso prædiorum censu, aut numerosis prouentibus instructum est, sed sola priorum hominum liberalitate fouetur, fidem tamen pene superat quantum in singulos annos, ex gratuita hæc & collucta stipe, in egenos crogetur. à fide dignis accipi, imperatoris expensæ summam, quadraginta & quinquaginta milia aureorum. Huius præsumpti electi, nominis claritate, & vitæ integritate conspicui, qui *Sodalitas seu Fratres Misericordie* vocantur: horum opera omnium inopie consuluit, nec sique ducunt, vltimum quidpiam pecuniarum in hoc ætario seruati. Nosce omnium etiam est pauperum, quod est structura, diuinitas, amœnitas loci, nulli totius Hispaniæ vultudinario secundum. Tanta veto hic mundicia, diligentique curantur agri; ut optimates plurimi eo cur, uti se gratia conferant.

Armamentarium habet urbs, omnium armorum telorumque genere instructis-

simum,

finem, qualia pauci Europa ita ut hinc, quadraginta milia peditum, equitum vero tria milia armari olim potuerint, teste Damiano a Goes. Mitto de nautico apparatu, in mentisq; magnitudinis navibus dicere, pictores enim imitari egor, qui dum exigua tabella plurima velum exprimere, reluctantibus loci angustus, rectum tantum spicem ob oculos ponunt.

Constantior veteres est opinio, circa huius vrbis confinia, equarum securam ventis maritantibus idolefcere. Vnde Silius Italicus lib. vii.

*Hic ades, cum verplacidum, statisque repositi,
Concubitus feruans tacitos grex prostratis equarum;
Et Venerem occultam gentis albi concipit aura.
Sed non multa dæi generi, properatque fenestras;
Septimaque hic stabula longissima ducitur at au.*

Luculente idem confirmat Plinius, lib. VIII. cap. XLIII. sed de iustate multum à Poeta diuerfus: *Constat in Lusitania, circa Olisiponem oppidum & Tagum amnem, equis fœuina stante obuersas, animalisq; concipere spiritum, idque partum fieri & gigni peractissimū ita, fœuicinium vite non excedere.* Sed suspicet fidei apud nonnullos est Plinius: qui tamē ex M. Varrone hæc hausit, lib. II. De re rustica, cap. I. *in sacra, inquit, incredulus est tu Hispania, sed est vera, quod in Lusitania ad Oceanum, in ea regione, vbi est oppidum Olisiponem, monte Tagro, quadamē venio certo tempore concipiunt equa, & hic Galline quæque solent, quæcumque vniuersa appellunt, videt: hic equi, qui nati puli, non plus triennium viuunt.* Sed vbi gentium mons hic Tagrus? V. C. Lios. Scaligere coniectantibus inis in Varronem, asserit legendum *Monte sacra*, ex Columellæ verbis lib. VI. cap. XXVII. sed, pace tanti viri dixerim, Columella potius ex Varrone emendandus, vnde locus desumptus est. nam cum ficer mons Iustino in Galleria sit, quem incola ferro violare nefas habens, clarum est de illo neque Varronem, neque Columellam loqui: procul enim ab Olisipone, & extra Lusitaniz terminos est. Quod verò quidam per factum, noncē, *Promontoriū sacra* intelligunt, hodie *Cabo de san Vincente* dictum, magis ab Olisipone remotū est, quam vt Varronis verbis quadret. Quare Varronis lectionē retinendā putem: præsertim cum Damianus a Goes, & And. Resendius Lusitani doctissimi, dicant montē Tagrum esse, incolis dictū *Sintra*, à quo Lunæ promontoriū in mare protūpit: vbi perniciousis mirādz equorū greges aluntur, vident refert Resendius. Circa Olisiponis litora cōspicere non semel, tantopere Poetis decantatos Tritones & Nereides, refert Plinius lib. IX. cap. V. *Tiberis Principis nautasse Olisiponensium legationem ob id missam, visum audis, inquit, in quadam specie, cœchæ canentem. Tritonem, quæ noster in forma,* hic in cathedrali templo corpus D. Vincentii Leuitæ & Martyris, ex sacro promontorio allatum, summa cum reuerentia asseratur. D. etiam Antonius (vulgo de Padua dictus) hic natus, cuius natalibus iure merito hæc vrbis iactat. Episcopalis olim tantūm vrbis, nunc Emeritenſis, postea & Braccarenſis Ecclesiæ parebat, donec Ioannis primi Portugaliz Regis tempore in metropolitānam Ecclesiā enecta fuit. Labet hic Cl. V. Iul. Cæs. Scaligeri nobile hæc de vrbe præconium adretere:

*Ergo gravis grunni quo pallidus emictis antri,
Insonat tellus scissa liquor gemit:
Cernis, vbi aducltus præteritis statibus orbis
Cernis, vbi in paruo est India tota sua?
Pressa moris facies, admittit est violentia calis:
Quid reliqui est, nisi se carpere sepe potis?
Haud potū esse Deus, non vni bono vincere, ferre
Ex humine egressam tertia quando capiet*

CAP. XXXVI.

SCALABIS DICTA PRESIDIVM • IULIVM.

Civ. vocata Santarcti

O Ppidum peruersum, Tagri ripis appositum, quinquagesimo ab Olisipone lapide, duobus hominē distant. Colonia fuit Romanorum, dicta *Scalabis* Plinio, Ptolemaeo vero *Scalabicus*: sed perperam, vt prius monui Hier. Surtia, nam, cum quædam scripta videret, *Scalabis* seu *Scalabis Civitas*, legerat communem *Scalabis* postea

Pragulum Iulium vocatum, hodie *Santaremum*. scio Tarapham ea in opinione esse, ut *Scalabum* credat dictam urbem *Trugilbe*; sed conuincitur a Barrenio, qui *Castrovia* esse *Trugilbe* ostendit, vnam ex contributis Coloniae.

Vrbs ptoleis temporibus non in gloria, siquidem teste Plinio inter tres Lusitanie conuentus annuerata. Mutationis nominis causam refert Vascus in Chironico suo. Nam cum anno Domini D C. LIII. D. Irene in oppido *Tomer*, procorum libidini pudicitiam Deo votam profuere noller, ab hisdem interfecta, & in Nabaris fluenta corpus proiectum à sicariis, per Tagum Scalabum secundo flumine delatum fuit, ibique magnotum honore sepultum: vrbs relicto ptoleo nomine, corpora dici *S. Irene* & labentem non in *Santarem* corruptum fuit. Vrbs ipsa edidit in colle sita, præterlabentem autem Tagum despicit: ager olei viniq; maxime fecundus, tritici feracissimus: & licet arctis limitibus conclusum sit territorium, ingentes tamen tritici æcernos fundit. Tostis est luculentus Damianus à Goeis, in Oliiponenfis vrbs descriptione, tantam esse soli vberitatem, ut sexagesimo à semente lacta die, segetes momento fere temporis adultæ & præmaratæ demotantur. Admiretur hunc quis felices Africæ menses: extollant beatam Campariæ vnam; iactent se Ceresis dono Sicilia; nihil video cur *Santarem* præferantur. hunc vrbs incrementum, hinc sanctæ & innoxie incolarum diuitiæ.

C A P. XXXVII CONIMBRICA.

COYMBA NON ESSE LACOBRIgam. CONTRA

*Oliuarium & Tarapham. Error Gerundenfis Episc. Non esse
Æminium antiquorum. Academia nobilis.*

DE antiquo *Coymbra* nomine variant scriptorum sententiæ. Ioannes Oliuarus Schollis suis in III. Melæ, & Tarapha *Lacobrigam* olim fuisse autumant; sed toto celo eos errare certum est: siquidem Mela *Lacobrigam*, & *Partum Hannibalis* in promontorio sacro numerat, quod hodie *Cabo de S. Vincente* dicitur, à quo multis millibus distat *Coymbra*. Adde perisissimum Lusitanicarum antiquitatum Refendio *Lacobrigam* & *Laga* nonnihil deflexo nomine, oppidum nostrum xuo non infrequens, quod eo in promontorio situm est, & pharo à Ioanne III. Lusitaniz Rege ornatum. Gerundenfis verò Episc. non semel dicit *Colimbricam* olim dictam fuisse *Munda*, illam celebrem funesto prælio, inter Iulium Cæsarem, & Pompeii filios: inductus, ut videtur, quod *Colimbricam* flumen *Munda* præterfluat, à quo *Munda*, oppido nomen inditum putat: sed intrahendum, hominem Hispanum, & non indoctum, tam turpiter lapsum, cum *Munda* in Bætica sit, non procul à Corduba: *Colimbrica* verò, in extrema pene Lusitania. Plurimi vero putant Plinii *Conimbricam* nostram esse *Coymbram*, non abludente nomine: sed illa fuit, vbi hodie *Comdexa verus*, eodem teste Refendio, Vascio, aliisque terse auris scriptoribus, quæ nihil præter miserandas antiquitatis ruinas ostendit: ab Alanis (qui bus Lusitania in batorum illa illuvie obtigit) deruta, ex cuius ruinis vicinam *Coymbram* enatam ferunt, ut & plurimis *HISPANIAE* vrbus elucisse palam est. Non defuere, qui *Coymbram* olim *Æminium* dictam crediderint, cuius Plinius, & Ptolemæus meminerunt. Sed cum Plinio pugnat hæc coniectura, ait enim lib. IV. cap. XXXII. *Oppidum & flumen Æminium* (non ut vulgata lectio, *Minum*): *Coymbra* verò flumen, *Munda* est: nec poterat *Munda* & *Æminium* idem flumen esse. subiungit enim Plinius: *A Durio Tagus CC. M. P. interueniente Munda*. At *Æminium* Vascio, & lac. Mænetto Vasconcello est oppidum vulgo dictum *Agada* vel *Aguida*, quod eiusdem montis fluvio alimur. Surgitur pro rato, *Coymbram* ex antiquæ *Conimbrica* cineribus excitam, quæ, ut multis placet, *Colimbris* aut *Golebris* vocanda: de nomine enim solo parum anxius sum.

Vrbs est loco sita antientissimo, in rupe vbiq; olivarum silvis, vineisque cincta, ad *Mandam* amnem Ptolemæo & Plinio. *Mundam* vero Straboni, vulgo *Mundegia* dicta posita: qui duas vrbes parces eluiss pulcerrimæ operis ponte coniungit. Distat autem à fluvio octio VIII. leucis. vicina atq; omnis generis fructus magna copia profertur: multis & limpidissimis fontibus rigatur, præcipue vero aquæ ductu celebri. R. de Se-

bastiano an. cl. fo. LXXI. maximo sumtu perfectio. Hinc enim ad editiorem vrbs col-
lem, qui pone Regium est, vbi studiosorum forum est, tanta optime aque copia in
marmoreum stagnum erumpit, vt per omnes plateas, torrentis instat, in varios incola-
rum vsus deriuetur.

Sed precipuum illi decus & ornamentum, ex vniuersali disciplinarum Acade-
mia, cuius prima fundamenta ferunt anno M. cc. xc. à Dionysio Rege inchoata: Oli-
sponem postea translata, tandem vero circa annum M. D. L. à Ioanne eius nominis
III. luxuriante nimis per Indica commercia Olisipone, ne teneros iuuentutis animos
contages hæc vitiouum attroderet, iterum Conimbricam, tanquam ad natium solum,
deducta fuit. Vbi incredibile dictu, & Regum profusa liberalitate, & genio loci adiuta
vberimos ingeniorum fructus effudit quibus breui, non modo Lusitaniam, sed &
Hispaniam vniuersam dirauit. iuuentus hic studiosa & frequens, & pisco more togata.

• CAP. XXXVIII

SALMANTICA.

SALMANTICA NON A TEUCRO CONDITA.

Elmantica, Hermandica, & Salmaris vocata, Academia
que anno instituta.

Salmantica Lusitaniz vrbs, Academia toto orbe illustis, licet extra Portugaliz ter-
minos hodie sita, & Castellæ veteris situtamen, quia Ptolemæus illam inter Vertones
Lusitaniz populos recenset, non erit mihi hic prætereunda. Io. Martinus Episc. Ge-
rundensis, alique non pauci, à Teucro conditam volunt, in Salmatinis memoriis: sed
exigui apud me ponderis est hæc opinio. Iustinus enim lib. XLIV. auctor est Teucrum
30 ea loca occupasse, vbi nunc Carthago noua est, inde Galleciam transiisse, nusquam
Salmantica mentionem faciens. Adde solitos fuisse Græcos relictis mediterraneis mari-
tima occupare, commercii causa, vt videtur est Olisipone, Emporis, aliisque mille lo-
cis, vbi sedem fixere.

Dubitant non pauci, num hæc eadem sit vrbs cum *Elmantica* Stephani, & T. Liuii.
Hermandica. Ego eandem ausim asserere: nec me mouet quod Stephanus dicat citra
Iberum esse, cum *Salmantica* non longe à Durio amne sit; sed error hic cum aliis plu-
culis, Græco homini & Hispaniarum rerum impetito condonandus. Sed vnde colligi-
gam easdem esse vrbes, quæres? Liuius lib. XXI. refert post vastatas Hermandicam &
Arcabalam Carcerum vrbes, seu, vt Sigonius ex Polybio emendat, *Vaccaronum* Carpe-
tanos, Vaccosq; incitatos ab exulibus Hermandicæ & Oleadum, à Jomros Hannibale
40 non procul à Tago. Vnde colligere licet, Hermandicam non procul à Carpetanis, & Vac-
cis fuisse. Vetrooes autē, inter quos sita est *Salmantica*, his populis vicinis fuisse: testis
est præter Strabonē, Plin. lib. 3. c. 3. his verbis: *Primi in ora sunt Bassili, post eos, quo, dicitur, or-
dine, iuxta recedunt, Nitesiani, Oretani, & ad Tagum Carpetani, iuxta eos Vaccæ, Petasani, & Cel-
tiberi.* Cōiōque nostræ fasset Plutarchus, qui lib. De mulierū virtutibus vrbe hanc *Sal-
mantica* nominat: Cum Hannibal, inquit, primum in Romanos moneret, *Salmantica* obsideret,
& promissa CCC. obdidit, & totidē talentis possidēte soluit, quæ cum incolæ soluere pecunia essent, re-
uersi in Hannibali militibus vrbe dispendi dedit. perterriti *Salmanticensis* urbem liberū corpori-
bus suis tradiderunt, tanquam vrbes exirent, coniuges armacum asportarunt, quibus postea op-
50 portani viri traditi, dum solum libertatis eorum, sed & recuperanda patriæ causā existere. Poly-
nus Strategematum lib. VII. idem narrans, vocat urbem *Salmantidem*, quam Plutarchus
Salmanticam appellat. Non inmerito itaque dicemus, *Elmanticam* Stephani *Hermandicam*
Liuii, & Polyeni *Salmantidem* esse *Salmanticam* nostram, cum res circa illas gestæ eas-
dem ostendant esse.

Vrbs est fluuio *Tormis* apposita, qui se in Durium amnem exonerat, non solum
læto agrorum prouentu felix, sed & Episcopali dignitate, & Equitum frequentia con-
spicitur: quibus accedit Academia, omnium disciplinarum genere instructissima, iuris
prudentis posissimum sacra. quæ cum primum esset Pallentie, tandem à Ferdinando
tercio Castellæ Rege, anno Domini cl. cc. xi. huc translata fuit, quod aptior hic Mo-
sorum locus videretur. nec opinione sua frustratus Rex: siquidem vrbs hæc nuototus
HISPANIÆ ornamentum, & alteræ Athenæ. Hinc enim tanquam ex Oceano,

HISPANIA.

in vniuersam HISPANIAM, ingeniorum & virtutum rivuli deducuntur, hinc populi iura & leges petunt, hinc ad Regis curiam Senatores, Doctores, & cuiuscumque scientiæ lumen mittuntur, ad hoc etiam Gymnasium magna frequentia, non solum Hispani, sed & exteri, tamquam ad celeberrimum Mineræ emporium indies confluunt, quæ urbem præclarâ & nobilem alioquin, opulentiorē & elatiorē efficiunt. In D. Pelagii templo non inelegans marmoreus cippus visitur cum hac inscriptione, quæ quod vrbis nomen referat, hic adducitur:

D. M. S.

L. IVLIO. CAPITONI.

SALMANTIC.

ANN. LXX.

IVLIA. RVSTICELLA.

SORORA. PIENTISSIMA.

R. S. E. S. T. T. E.

CAP. XXXIX.

ALCANTARA.

IN NORBA CÆSARIENA SIT ALCANTARA.

Forum opus ædificatur. Pons à Traiano exstructus. Inscriptio vetus.

Quando Alcantara milites vocati.

AD Tagi ripam sita est *Alcantara*, mirandi operis ponte præcipue spectanda hanc præfatus seculis *Norbam Cæsarianam* (vnam ex quinque Lusitanie Colonias; teste Plinio) dictam asserunt Gaspar Batterius, Iosephus Moletus, alique non obscuro nominis scriptores. Scio Episc. Gerundensem credere *Norbam Cæsarianam* bello civili à Pompeianis ducibus solo æquatam fuisse, quod Cæsari impensius fauere, cuius locum Augustum Cæsarem, postea vicinam Emeritam condidisse; sed non est, quod hæc nigmenta quispiam admittat, præsertim cum Ptolemæus, nec Plinius de illa vt euerita loquantur. And. vero Resendius, & Ambr. Morales negant *Norbam* fuisse; vbi tunc est *Alcantara*; at hic ingenuè profiteretur se ignorare, vbi olim illa sita fuerit, creditque nullam fuisse urbem olim, vbi nunc est *Alcantara*, sed nomen hoc illi Pœnis inditum fuisse quod pontem significat, quia cum pons hic militari viæ esset appositus, illius commoditatib; & pulcritudine inuitatos vicinos, paulatim hic domos extruxisse, atq; ita in urbem excreuisse. nam si hoc loco fuisset urbs aliqua, iniquum fuisset illam prætori, in tabula illa, vbi recensentur Municipiorum nomina, quæ collata inpe pontis hunc perfererent; imo in ipso frontispicio memorantur *Igubium*, quorum urbs hodie vocatur *Idubilla vera*, quæ non procul admodum Alcantara distat. Nobilitatur præcipue urbs hæc magnifico & imperatoria maiestate digno ponte; quæsi plerique Traiano ascribunt, non secus ac Segobiensem aquæ ductum: licet proletarii scriptores; ad Hispanum, vel Herculeum vanissime referant. longitudine sua D.C. LXX. pedes, latitudine circiter xxviii. pedes complectitur: altitudo vero aqua tenus C.C. pedum est, totus autem pons sex concamerati operis pilis subnititur. Traiani vero Imperatoris opus esse confirmant inscriptiones antiquæ, quæ inibi visuntur, quas non pigebit recensere, vt nauis æmæ forte Lectorem hoc nouo ferculo recreem, vt in cubitum iterum se reponat. Ex viri; atque

IMP. CÆSARI. D. NERVE. F.

NERVÆ. TRAIANO. AVG.

GERM. DACICO.

PONT. MAX. TRIB. POTEST. VIII.

IMP. VI. COS. V. P. P.

In ipso ponte quatuor erant magnæ & marmoreæ tabulæ, in quibus Municipiorum erant inscripta nomina, quorum opus & pecunia opus hoc erat perfectum, trium vasus apparent sedes: quarta vero cum hac inscriptione visitur:

LYDOVICI NONII

MYRIGINA.

PROVINCIAE. LYSITAM.

STIPE. CONLATA.

QVÆ. OEVS.

PONTIS. PERFECTI RVNT.

IGÆDITANS.

LANCIENSES. OPIDANI.

TALORI.

INTERAMNIENSES.

COLARNI.

LAOCIENSES. TRANSCVDANI.

ARAVI.

MEIDVBRIGENSES.

ARABRIGENSES.

DANIENSES.

PÆSVRES.

In ipso pontis limine, exiguum est sacellum, D. Iuliano sacrum, ex ipsa rupe ex-
-eum, illi cuius frontispicio, vnâ cum his verbis, hæc visitur inscriptio:

IMP. NERVÆ. TRAIANN.

CÆSARI. AVG.

GERM. DACICO. SACRYM.

Templum in rupe Tagi superius, & Casare plenus,

Ars ubi materia vincitur ipsa sua.

Qui, quali dederit voto, forsâ se requirit

Cura vatorum, quos noua fama mouet.

Ingentem vastâ pontem quid mole pergit,

Sacra litatio fecit honore Lacer.

Qui pontem fecit Lacer; & noua templa dicant,

Illos se sola..... vota litant.

Pontem perpetui manseram in secula mundi

Fecit diuina nobili arte Lacer.

Idem Romuleis templum cum Casare diuini

Constituit, felix utraque causa sacri.

C. INLIVS. LACER. H. S. P.

ET. DEDICAVIT. AMICO.

CVRIO. LACONE. IGÆDITANO.

Urbs hæc ab Alphonsu VIII. Mauris erepta, anno circiter cId. XIII. & *Calatrana*
militibus dono data, vnderaquam ex munitissima arce in hostium fides incurrerent;
& in posterum propugnaculum esset ad hostiles impetus eludendos: annu demum
cId. CCCC. XI. a *Calatrana* militibus auctoritate Benedicti XIII. Pont. Max. cruce
victoris se distinxere: tûm antea cucullo & rubra fascia tantûm distincti essent, & nunc
subtea *Alcantara* vocantur.

CAP. XL.

TARRACO.

TARRACONENSIS PROVINCIÆ LINES QVANDO

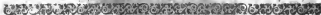
mutati. *Martianus Capellâ emendatum.*

TARRACONENSIS provincia a ðegultis magis limitibus olim erat arcata: Pyrenæis enim
indantibus, & libero amne claudabatur, vnde & *Citerior* olim dicta quod eis Iberi
indant: licet, Iidorus Orig. lib. XIV. cap. IV. *Citeriorem* dictam putet, quali *circa terram*
Hispantiæ enim Pœnitum imperio quidquid à freto Gaditano Iberum vici terrarum
victoris: Hispaniæ arcabatur, cetera *Citeriori*; sed postquam vniuersa Hispani-
a pua Car. regne nsibus, populi Rnm. victoris cessit, longè latiores terminos ha-
buit, adeo vt in *Citeriori* Hispaniæ liues & finis erat Ibetus, vmbilicus penè
Tarraco. IIII. N n

effectus fuit. unde & Plinius in limine capitis terti j. lib. III. ait Citerioris Hispaniæ, ut & complurium provinciarum, veterem formam mutatam esse. A Meridie enim Lusitaniz, & Bætarum maris ora terminata fuit à Septentrione Oceanum Britannicum, ab Oculone (scilicet *Olaipone*) Plinius, non, ut Martianus Capella lib. VI. *Insularum Geryonæ* ad promontorium Nerium; ab Occasu Oceanum Atlanticum, à dicto promontorio ad ostium amnis Duri; ab Oriente Pyrenæos montes pro liminibus habuit.

Longitudo eius, teste Plinio, à Pyrenæo ad finem Castellonis DC. VII. extenta, M. P. latitudo verò à Tarracone, ad Olarioris situs CCC. VIII. M. P. Divisa fuit, propriis magnitudinibus, in septem eos conveniunt septem, quos Bætica, & Lusitania simul habent, *Carthaginensem, Tarracensem, Cæsaraugustanum, Clusensem, Alluram, Lucensem, Bætarum*. Non prætereundum puto, apud Martianum Capellam, vbi de Hispania agit, lib. VI. lacunam esse suppleendam. Ita enim ait: *Si vniuersa provincia, habet conuentus septem, Carthaginensem, Tarracensem, &c.* quæ enim vniuersa provincia habet (supra) conuentus; an Hispania? sed superius dixerat Bæticam duos habere conuentus, atque illa erunt novem, quare ita legendum puto: *Si vniuersa citerior provincia novem, sui habet septem.* nam de Bætica & Lusitania egerat, restabat de Tarraconenſi dicere.

Vniuersa hæc provincia omnis generis metallis abundat, namque omni lanugine, & spectulæ lapide, mediis, oleo, vinoque fecunda admodum, sed bellati præcipue populo nobilis. Testes Celtiberi, Cantabri, Vascones & exilio suo clari Numantini. hæc autem in multa regna diuisa est: siquidem complectitur *Murcia regnum, Valentia, Aragonem, Catalaniam, Castellum veterem, Galiciam, Narritam, Biscaiam.*

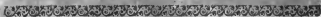

CAP. XLI

TARRACONENSES POPULI GRAVIS ORIGINEM A
Gravi trahunt. Plinius dicit emendatum.

Veni Tartaconenſem provinciam incolunt populi, sed immensi operis & laboris eſſet, ſingulos à verſutatis latebris protrahere: non illores tantum & metiorum digni dicuntur, ceteri verò, ut ignobiles, ſilento involucentur. nam verbis indulgere, in eorum jurgia quid attinet? extra fatidium verò nominentur prius loco *Gravis*, nam Luſitaniz collimitant ſunt, ad flexum enim Durii amnis eos Pomp. Mela ſtatuit. A Græcis illos originem trahere auctor eſt Phn. lib. IV. cap. XX. *Helmi, Crani, Caſſellum Tyde, Græcorum ſoboles omnia*: quo tamen loco mallem geminato *L. Helmi* legere, ut originem ſuam exprimerent. præit mihi Strabo lib. III. in *Callæci*, inquit, *quodam eſt Teutris comitibus habuiſſe, ibique oppida fuiſſe, quorum E. itani, alterum à poſſe, &c. nominatum eſt. Vocantur verò hi Gravis, à Mela Gravis, à Ptolemæo autem Græci, corrupti ut credo virobique. Fama eſt Diomedem ab Egiale vxore adultera, patriæ domoque prohibito, Hispaniz littoribus, ſupra Luſitaniam appuliſſe, inſubique urbem in patriæ memoriam Tydem condidiſſe, quæ à Ptolemæo Tyde vocatur, & hodie Tydicta (unde Lucas Tudenſis Epicoſopus, non vltimus rerum Hispanicarum Scriptor originem habet), confirmat hoc Silius Italicus lib. III.*

*Et quos nunc Gravis viſtato nomine Graiam,
Genca nuiſere domus A. Etalæque Tyde.*

CAP. XLII

GALLÆCIA

GALLÆCI DICTI ET CALLAICI VNDE NOMEN
ſumere. Gallæcia ſecta provincia eſſe ſta. Maris littorum.

Gravios attingunt *Galli*, frequens nec ignobilis populus, ante Durio & Luſitania diſtus, qui etiam *Callæci* vocantur, hodie verò *Gallegi*. Antiquus deſcendit Gallis & Græcis, in vnum comitibus populis, nomen & originem illos trahere edemuniſcitur: Fræſicus Tarapha à Galathe Heremidis ſilio dictus putat Andin* verò *L. Galli*, inquit, *Græci ſibi originem aſſerunt: ſiquid poſt ſunt Troiani belli, Teutris vxore, Aſia ſuam muſſam paſſi Telamoni, cum non recipitur in regnū, Oppiū canſiſſe, atq. ibi urbem emendat.*

antiqua patria, Salerninam condidisse, in hac accepta opinione paterna mortu patriam repetisse: se Leonem ab Eurysace Atacis filio accessum praeberetur, Hispania litioribus appulsam, loca, ubi nunc est Carthago nova, occupasse, inde Galliam transisse, postisque fidibus genti nomen dedisse.

Isidorus Orig. lib. IX. cap. II. Gallicos a candore dictos putat, ut & Galles, quia ceteris Hispaniae populi candidiores sunt. Ptolemæus hos in binos populos diuidit, nempe in Calliscos Braccarios, & Lucenses: illi inter Musum & Durium amnes ad mare habitabant, hodie tractus ille inter Douro & Minho nuncupatur, quorum primaria urbs, Augusta Braccara: Lucenses verò prope Artabrum promontorium erant, unde & conuenus Lucensis, teste Plinio, quo XVI. populi conueniebant, qui hodie soli Gallici vocantur. Lapsu verò ætatis diffusum fuisse, & numerosum populum consistat, ut pote cum tempore Imp. Hadriani, quo veteris Hispaniæ termini mutati sunt, vni de sex provinciis nomen dedit Gallæciæ, imò Pauli Orosii tempestate (qui sub Honorio & Arcadio floruit) Gallæciæ terminum Numantiam usque, quæ Pelendonium urbs erat, extenti erant. Strabo etiam refert sua ætate maximam Lusitanorum partem Calliscos vocatos esse. Incolæ bello dediti, pacis verò munia vxoribus committebant, unde Iustinus: *Femina res domesticas, agrorumque culturam administrant, ipsi rapinæ & armis feruunt.* Strabo illos bellacissimos vocat, & subiugari difficiles, quos tandem D. Iunius Brutus magno prælio vicit, unde & Callucius dici meruit, ut refert L. Florus lib. II. cap. XVII. Silius verò Italicus lib. I. I. graphice illorum mores & viuendi normam his versibus depingit:

*Fibrærum, & penna, diuinæque sagacem
Flammæ, missu diues Gallæciæ pubem:
Barbara nunc patrii volutem carmina linguis,
Nunc pedis æternæ percussa verberet terra,
Ad numerum resonans gaudens plaudere cetræ:
Hæc requies, indulget viris, ea sacra voluptas,
Cetera femineus peragit labor, addere sulco
Semina, & impresso tellurem vertere aratro
Segne viri, quidquid durum sine Marte gerundum
Callæci continxerunt irrequieta mariti.*

Strabo ab aliquibus Gallæcos alios vocari refert, quod miror, cum Poeta illos auguris & extispicis deditos dicat.

Regio ipsa, olim auri & plumbi feracissima, ut non semel ostendit Plinius. Iustinus verò lib. XLIV. Auro quoque ditissimam dicit, adeo ut etiam aratro frequenter glebas aureas exciderent. In huius gentis singulis Sacer mons est, quem ferro violare nefas habetur, sed si quando fulgure terra percussa est (qua in his locis assidue res est) detectum antrum velut Dei manus colligere permittitur. Nobilis etiam hic Poetarum fabulis est annis Limia, qui & Oblivioni & Lethæ vocatur, de quo & Silius Italicus lib. III.

*Quique super Græuios lucentes voluit arenas,
Inferna referens populus oblitos Lethæ.*

Romanis hic militibus adeo furmidatus erat, ut bellante D. Iunio Bruto in Gallæcos, milites eius nollet fluvium transire, donec captum à signifero signum ipse Brutus transfudit, & sic ut transgredentur persuasit, ut refert Liuii epitome lib. LV.

C A P. XLIII.

ASTVRIÆ REGNUM.

ASTVRES VNDE DICTI. BELLACES ASTVRCONES.

Asturia bisariam diuisa. Aurifera est.

Qua Pyrenæi iugum, haud procul secundo Oceano, sub Septentrionem deducitur, habitant Astures Gallæciæ portio, ut auctor est Paulus Orosius lib. VI. cap. XXI. ita dicti ab Astura fluuiio, qui regionem illam alluit, teste Isidoro lib. IX. cap. II. Silius verò Italicus ab Astrye Memnonis auriga dictos credit, lib. III.

*Pennis & Aurora lacrymis persusus in orbem
Dinersum, patrias fugeret cum deuius aras,
Armiger Eoi non felix Memnonis Astry.*

Diuisi erant olim, in Transmontani & Augustani: teste Plinio lib. 3. cap. 3. in duobus Tomis IIII.

decim populos distincti. caput gentis erat *Asturica*, vrbs magnifica, quant *Ptolemaeus* *Asturiam Augustam* vocat; hodie verò *Astorga* dicta.

Regio vniuersa aspera, montibus siluisque horrida, incolæ bellaces, & libertatis, apertè tenaces, qua de causa non semel à Romanis defecere, & Augusti Cæsaris præsentia necessaria visa, vt arma ponerent. Vnde L. Florus sub calcem operis, periculum illius belli bis verbis exaggerat: *Astures per idem tempus, ingenti agmine à montibus suis descendunt, nec timere subit, vt barbari impares; & postea castris apud Asturam flumen trifido diuisi agmine, tria simul Romanorum castra aggredi parant: fuisset & anceps, & cruentum, & vnam multa clade certamen, tunc tam fortibus etiam subit, tam cum consilio venientibus. In plana ab Augusto deducti, quo fera illa ingenia non secus ac siluestres plantæ mutatione soli miscerent. Regio ipsa, mini, chryfocollæ, & auri præcipud fecunda. Plinius auctor est lib. XXXIII. cap. IV. Asturiam, Lusitaniam, & Galliciam singulis annis vicena milia pondo auri præstare, ita vt plurimum Asturia gignat. Vnde & Silius lib. I.*

*Astur aurius,
Visceribus lacer a telluris mergitur imis,
Et redas infelix, effuso concolor auro.*

Asturcanes equos laudatos etiam admodum gignit *Asturia*, quibus non vulgaris in cursu gradus, sed mollis altetno cturum explicari glomeratio, de quib⁹ Silius lib. 3.

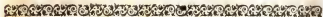
*Iti parui sonipes, nec Marti notui, at idem
Aut inconcussis glomerat vestigia dorso,
Aut mollis pacata celer trahit ista dædala colla.*

Martialis verò epig. lib. XIV. *Astorum equum:*

*Itic breui ad numerum raptas qui colligit ungues
Veni ab auriferis gentibus Astur equus.*

Hoc vno diuisa est *Asturia* in duas partes, in *Asturiam de Oniego*, & de *Santillana* dictas: nomen illis vrbes hæc duæ præcipue dederunt.

Asturiæ verò debet vniuersa *HISPANIA*, & Christianam religionem, & auitam nobilitatem conseruatam: nam post fatalem illam à Pœnis Hispaniæ illatam cladem, quæ supererat nobilitas, & Gothiel sanguinis reliquæ vnâ cum clero, in Asturiam profugeret, vbi naturæ loci fisci, Maurorum impetus primum hebetarunt: demum ductu Pelagii, excusso Maurorum iugo, continuis bellis vniuersam Hispaniam recuperarunt.

C A P. XLIV.

CANTABRIA.

CANTABRI A LACONIBVS ORTI. MORES ILLORUM. Monti hic ferrem. Tamarici fontes.

Vicini Asturibus sunt *Cantabri*, ita dicti ab vrbis vocabulo, & libero Amne, cui insident, teste Isidoro lib. IX. cap. II. prope Iuliobrigam enim in Cantabris oriri Iberum testatur Plinius; sed vbi gentium vrbs illa sit, vnde nomen deducitur, est qui referat nemo. Incolas à Laconibus originem ducere, auctor est Aselepiades Myrhanus apud Strabonem lib. III. partem enim Cantabriæ illos quondam habuisse, fortitudo egregia, & innata illis in laboribus patientia, & pertinax libertatis defendendæ animus indicium sunt. hinc verè & egregiè Silius Italicus lib. III.

*Cantaber ante omnes, hycisq; astusq; famisque
Inuictus, palmamque ex omni ferre labore,
Mirus amor populo, cum pigra incantit etas
Imbellis iam dudum annos peruertere saxo,
Nec viam sine Marte pati; quippe omnis in armis
Luci confusa est, & damnatum vivere paci.*

Quum Augustus Cæsar magno tandem labore illos debellasset, ne feruitutem feruient, potior pars igne, ferro, aut ueneno se à captiuitate vindicauit, vt refert L. Florus lib. IV. cap. vltimo. Strabo verò lib. III. refert matres bello hoc Cantabrico, priusquam in hostium potestatem venirent, proles suas necasse: & puerum quendam, accepto à patre ferro, parentes, & fratres captiuos interemisse: nonnullos verò in crucem ab hostibus suffixos, Ixantiz Pæana cecinisse, quasi nihil iuris in illorum libertatem haberent.

Regio

Regio vbiq[ue] montuosa & aspera, & Hispania penè dissimilis, Bætho prorsus inimica, Marti verò, & Vulcano adeo amica, vt non immerito quis libus Dei officinam vocet, ex qua plena manu natura Martio huic populo arma largiatur. Nam præter plumbū, & magnetem lapidē, (quem nonnulli *ferrum viscum* vocant) copiosas adeo ferri venas fundit, vt auctor sit Plinius lib. XXXIV. cap. XIV. *Cantabria norissima partem, quam Oceanus aluit, montem esse præcipue ælium, incredibile dictu, totum ex eo materiam [ferri.]* Inexhausta hæc ferri copia & in nostram vsque ætatem durat, quam per Hispanias, Galliasque in eolæ magno fluxu distribuunt. Mirum est, quod de *Tamariis* fontibus in Cantabria prædit Plinius lib. XXXI. cap. II. his verbis: *In Cantabria fons Tamaris in angustia habentur, tres sunt, altitudo pedibus distantes, in vnum abieciunt cœnas, vassto amne, singulis diebus siccantur duodecies, aliquando viciis, citra sufficiens villam aqua, cum sit vicinus illis fons, sine intermissione largus: durum est non profuere eis afficere volentibus, si quis prætime Lartio Lucano legare possit præturam, post septem dies accidet.* Vniuersa hæc regio hodie in *Biscalam* & *Campesem* diuisa est, inhumaniusculis præter maximis, quas & acerrimè incolæ propugnant.

CAP. XLV.

CARPETANIA.

CARPETANI VBI OLIM SITI.

Polybius Carpesū vocat.

Non ignobiles in Citioriori Hispania olim fuisse *Carpetanos*, qui teste Cl. Prolemaeo, a Septentrione cōfines erant Vaccæis; ab Oriente Celtiberis; à Meridie Oretanis attingebant; ab Occidente verò Vettones. Polybius libro III. auctor est, illorum rocia & hominum multitudine, ceteros eius prouincie antecellere. vnde magna pugna de iunctis ab Hannibale circa Tagum Carpetanis, nulli vltra Iberum Carthaginensium armis restitere populi, vt fusè narrat T. Lilius lib. XXI. & Polyb. lib. III. At circa illorum nomen aliquantulum dissentunt Scriptores. Plutarch. in Hannibale & Strabo lib. III. *Carpetanos* vocant; Lilius verò passim *Carpetanos*; sed tenuis est discrimen: maius verò Polybi, qui *Karpetanos* hos vocat, solus quod sciam. Nam quos Lilius lib. XXIII. *Carpesius* vocat, diuersi sūnt à *Carpetanis*, quos tamē Henr. Glareanus *Tartessus* credit esse. attamen si Stephanus credimus, circa Iberum amnem siti sunt, vnde diuersi erunt, non solum à *Carpetanis*, sed etiam à *Tartessus*. Mihi incertum, quo loco olim fuerint. C. Plinius lib. XIX. cap. VIII. refert in Carpetania laudatissimum cuminum prouenire, vnde & *Vicus cuminum* Antonino in Itinerario dictus, itincere quodam Emerita CæsarAugustam vsque, quem Ambrosius Morales credit esse, *ciuitas Crus de la cîrca*, eo quod toto illo tractu nullus cūmini proventus, quam in hoc vico. *Carpetania* autem hoc zuo *regnum Tolitanum* vocatur; eius caput, vel Plinii tempore, erat Tolerum:

CAP. XLVI.

VACCAEI VBI OLIM HABITARINT.

Gentis mores. Belliosi.

Inter Carpetanos, & Celtiberos sibi sunt *Vaccæi*, quos Stephanus Byzantinus vocat *Baccæi*, eo olim tractu, quem nunc *Castellam veterem* appellant, bellica virtute quondam clar. Moris inter illos erat olim, teste Diodoro Siculo lib. VI. Biblioth. singulis annis, sortito ioter se agros colere, fructusque ceteris communicare, cuius iura portione assignatā, quæ de causa & agricolis illarū iniurie morte multabatur. Auctor est Appianus Alexandrinus in Ibericis, Licinium Lucullum, quem Lilius Epitome L. *Lucinium Lucullum* nominat, in consulo senatu, & iniusto bello *Vaccæi* lacessuisse: qui cum illorum urbem Caucliam in deditionem receperisset, militibus dissipandam dedisse, incolatque omnes cruciasse; nulla habere ætatis sexusve ratione

Quare ceteræ eius regionis vrbes ad bellum se pararunt, & ab Interetis, & Pollentia cum datuno & ignominia eum repulerunt: idem etiam Mercellum Nepotem, obsequens Cluniam Aruacorum vrtem per litto fuderunt, & vrtem obliuione soluerunt, teste Dionē lib. XXXIX. insigni etiam gladio Iepidum affecisse eos, testatur Paulus Orosius lib. V. cap. V. nam cum prohibente etiam Senatu Romano auxilios oppugnare pergeret, ad sex milia militum a Vaccæis caesi sunt, ceteri cultis cauti euaserunt. Appianus *demum* vocat, non *Lepidum*.

CAP. XLVII.

OLCADES VBI OLIM SITI.

Non procul Vaccæis erant *olcaides*, vt apud T. Liuium & Polybium videre est. Stephanus Byzantinus Carthaginis nouæ finitimos facit. Audiō vitz Hannibalis post Plutarchum, & Liuius ultra Iberum illos statuit. P. Io. Mariana non male suspicatur illos olim fuisse, vbi nunc est *Ocauna*, regni Tolletani vrbs, non *uestum* gludente vocabulo, nec situ repugnante. Illorum vrtem *Carteum* refert ab Hannibale Liuius expugnatam, quam tamen Polybius, & Stephanus *Altheiam* vocant. Quare & Car. Sigonio magis placet pro *Carteia*, *Altheiam* substituere.

CAP. XLVIII.

ARAGONIÆ REGNUM.

CELTIBERI, CELTOSCYTHÆ, ET BERONES D-

Ab. Nominis etymon. Potentia aliorum, opes, mores. Simples olim.

Disiunctum & potens olim, per Hispaniam *Celtiberorum* nomen. Nam cū, teste Strabone lib. III. plurimam fortunæ ac dignitatis accessionem Celtiberi filii vindicassent, Anticanam omnem regionem eodem nominatam vocabulo reddiderunt, adeo vt tota Hispania *Celtiberia* vocata fuerit, vt supra dictum. Vocari etiam olim *Celtoscytha* rudi seculo, eodem Strabone auctore lib. I. *Berones* etiam dictos idem refert lib. III. Postea verò, quia teste Iridoto lib. IX. cap. II. ex Gallis Celticis defluerunt, & circa Iberum fluium confederunt, mixto vtroque vocabulo *Celtiberi* vocati sunt. Diod. autem Siculus lib. VI. diuersus est ab hoc etymo. ait enim *Iberis* quondam *Celtisque* pro agris bello certasse, pace deum firmata, communicasse inuicem patriam, & muris sanxisse connubia: vnde & commixtum nomen, & cū essent duæ valide nationes, in vberi regione coniunctæ, effecere vt magnum esset *Celtiberorum* nomen, vnde & Lucanus Pharsaliz lib. IV.

— profugique à gente vetusta

Gallorum Celta miscuit: nomen Iberis.

Marialis etiam lib. IV. Epig. LV.

Nos Celen geniti & ex Iberis.

In quatuor olim populos diuisi fuere, testibus Plinio, & Strabone, qui tamen populorum nomina prætereunt, nisi quod ille *Pelendones* recenscat. Prouinciæ verò caput *Segobrigam* Plinius: at Strabo nobilissimam civitatem *Nymantiam* dicit fuisse. Constat frequentem & vsque eo populosam olim fuisse, vt Polybius scribat apud Strabonem CCC. illorum vrbes a Tib. Graccho subiectas fuisse, quod tamen Strabo, ritu comito, in Gracchi gratiam dictum putat: quod agri natura tantæ vrblum frequentie capax non sit. moderatius certe L. Florus, qui lib. II. cap. XVII. CL. vrblum subuersione sillos a Graccho multatos scribit. Bellica in primis gloria clari fuere, vt Florus citato loco *Celtiberos Hispania vobis* nominet. In acie exultabant, vt ait Val. Maximus lib. II. cap. VI. tanquam gloriose & feliciter visa excelsuri: lamentabantur in morbo, quasi turpiter & miserabiliter perituri. addit & Silius Italicus lib. III.

Hæc pugna cecidisse deum, corporumque cremari

Tale nefas: calo credens superisque referri,

Impulsi caput si membra incensæ voluer.

Iidem nefas esse dicebant, ut idem refert Val. Maximus, prælio superesse, cum
 in ecclesia præcipuus liber spirituum deoscerant, opibus vero etiam ad copiosissimos
 illos constar, ut refert Strabo ex Posidonii sententia, M. Marcellum ex Celtiberia ta-
 lentum D.C. tribui nominis exiguile. Nam licet ager illorum sterilis esset, aut, argenti
 præterea quæ præterea cunctis erat. Armenta vero ferreque abundabant raræ bonitatis.
 Nam præter Saloniæ ad Bithylicæ aquas, quibus iniquam armorum temperiem par-
 bant, peculiaris ipsi erat ratio ferri temperandi: siquidem, teste Diod. Siculo lib. VI.
 cap. 103. ferros ibi unus in tertiam abicondentes, ibi tam diu esse sunt, quod infir-
 miori parte ferrugine exesit, validior superlit, ex eo tum enses fortissimos, tum cetera
 ad bellicum usum necessaria componunt: hoc pacto fabricæ cedunt omnia, ut neq-
 uicrum, neque galeæ, neque aliud vim eorum æmuletur. Idem refert præter Strabo-
 nem lib. III. ita victus mundiciem illos esse elegantes, nisi egregia illis spurcities for-
 daret, quod corpus vniuersum lauant vrina, & demasticant: vnde eleganter Catu-
 lus Epig. XL.

Hanc Celtiber in Celtiberia terra

Quod quisque luvaxit, hoc sibi solet mare,

Dantem, argue rursus destruat cingulum:

Per quæ ille vester expositus dens est,

Hoc te amplius bibis prædæ luvæ.

Et rursus Epigrammate XXVIII.

Et dens, luvæ destruat cingulum.

Tangit hoc & Appuleius in Apol. Quam, inquit, multis agnus erat furestissimæ rila
 luværum, ut ait Catullus sua pila vrina dentem aliquid rursus puerare cingulum.

Genetrix tunc olim, non ut plerique Hispanorum, pro callida & vasa non esse ha-
 bitam, ostendit T. Livius lib. XXX. agens de Cæsaribus obsidentibus Cæsarum: *Plu.* in-
 quit, cum tam optata advenisset, veniunt legati ex oppido, quorum sermo antiqua simplicitate
 fuit, non dissimulantibus bellatoribus, si vitæ essent. Petierunt enim, ut si in castra Celtiberorum
 ire liceret, ad auxilia accipienda, si non impetrassent, tum separatim eos ab illis se consiliarios: per-
 missente Cæsaribus seruit, & post paucos dies ab aliis legatis decem fecum adduxerunt. Meridia-
 num tempus erat, nihil prius petierunt à Præture, quam ut habere sibi luvæ dari, exoptatissimum
 poculum, æterni populi, magno risu circumstantium, in tam rudibus & moris omnino ignavis.

CAP. XLIX.

ILLERGETES NON ESSE ILLVRGAVONENSES

Cæsar, contra Fulvium Præsum. Num Eulæ Polybi.

Celtiberum sunt Illergetes, frequentiori olim à populo Rom. deserta tunc celebres duci-
 bus Indibil & Mandonio, donec Indibilis à L. Lentulo, & Manlio Acimio in a-
 cie cæsus, & Mandonius illis traditus, ut refert T. Livius lib. XXIX. Fulvius Ursinus
 apud Ortelium credit Illurgavonenses Cæsaribus hos esse Illergetes, sed cum Plinius præter
 Illergetes, etiam Illurgavonenses meminerit, non facile illi assentiri, nec quadrant ver-
 ba Cæsaribus cum Fulvii opinione. Siquidem Illurgavonenses ad luvæm statunt, à quo Il-
 lerges vocati sunt. Credo hos Cæsaribus & Plinius Illurgavonenses vocari ad T. Livium Il-
 lergenses lib. XXII. Castra punicæ in agro Mercavonensium, Castra Romanorum ad eorum
 nom. erant. Num vero Eulæ à Polybio sunt, non immerito quæritur, nam lib. X. refert
 P. Scipionem cum primum in Hispaniam venisset in Eulæ hyemasse: T. vero Livius
 lib. XXVI. Tarracone hyemem transigisse refert, vnde certum est. Eulæ non procul
 à Tarracone fuisse, ut nec Illergetes, sed cum idem Polybius lib. III. Illergetum memine-
 rit, non potest idem esse populus, nisi mendam subtile dicamus. nullus enim Scrip-
 tor horum meminit, præterquam Polybius Festus Auienus in ora maritima recen-
 set luvæ populos, qui non multum à Polybio Eulæ videatur discrepare, sed quæ mihi
 obicit. Credo etiam mendam subtile apud Polybius, citato loco, ubi vocat. An-
 dobalum tunc duxisse luvæ. Cum luce clarius sit subluendum esse luvæ. Si-
 quidem Indibil, quem deprexerat vocat. Andobalum, Illergetum erat regulus, ut &
 Mandonius, ut patet apud Livium. Refert Hieronymus Paulus Barcinonensis, Ille-
 geteum olim tractum coluisse, qui nunc Fregetis nuncupatur.

CAP. I.

CERRETANI DICTI IULTIANI CVM HERCVLE IN
Hispaniam venerunt. Inscripsi veteri.

Illegetibus esse conterminos *Cerretanos*, anchor est Ptolemæus. Incolebant autem Pyrenæi conualles. Plinius illos *Julianos* appellat, an forsitan ab vrbe *Iulia Labyca*, quam Ptolemæus ibi statuit? suspicari licet præsertim cum nulla manifestior occurrat ratio. Cum Hercule illos olim in Hispaniam venisse innuit Silius Italicus lib. III.

*Nec Cerretani quindam Tyrrhina castra
Aut Pægo insuetæ galeæ, ferre arina morati.*

Dion. lib. XLVIII. refert *Cerretanos* cum à Pop. Rôm. defecissent, à Domitio Caluini legato superatos, postea ramen ab illis circumuentum fuisse, & detertum à propriis militibus, sed decumato prius milite, iterum à Domitio Caluino debellatos. Strabo lib. III. apud *Cerretanos* petras optime, & variis modis condiri refert, vnde & Val. Martialis lib. XIII.

*Cerretana militis fiet, vel massa licetibus
De Menapii: lausi de petasione surrent.*

Eodem etiam libro Poeta Cerretana vina commendat;

*Cerretana nequos pueri, Setina probatus
Non penit turba, cum tribus illa libris.*

Incolebant autem loca illa Cathaloniz, Galliam versus, vbi hodie Comitatus Cerrantæ est, vt notat Ambr. Morales lib. VIII. cap. II. qui etiam hæc inscriptionem in Pyrenæis alibi existare: scribiturque tantum vnico R. nomen Ceretanocum

AVGVSTO.

TERRA. MARIQ. VICTORI.

ELIMINATIS. SACERDOTIBVS;

BONÆ. DEÆ:

ET. COLLEGIO.

VIL. EPVLONVM.

COMMVNII. POP. SENTENTIA.

EXCLVSIO.

CERETANI. TEMPLVM.

VICTORIAE. AVC. D. D.

CAP. II.

BRACCARA.

BRACCARA AVGVSTA VA QVIBVS CONDITA. INTER

quatuor præcipuas Hispania vrbes. Sedes Regum Sacerum & Gothorum.

De primata Hispania cum Toletâ certat.

Cvm *Braccara* ea in Portugaliz parte, quæ *Interamnia* dicitur, hoc ævo sita sit, cuius tamen à me nulla est facta mentio inter Lusitanicas vrbes; eo quod Lusitaniz limitibus antiquis exclusa esset; ideo non abs re me facturum puto, si vbi Lusitania desinit, Tartaconensem protuberciam suspicatus fuero. Ptolemæus *Braccaram Auresilam* vocat, & inter *Gallaicos Braccarios* recenset; Anonimi Itinerarium *Braganam* vocat: hinc forsitan hodiernum nomen *Braganza* sit, ex vetustissimis Hispaniz urbibus esse vt nemo ambigit, ita omnes pene de conditore eius dubit: Episcopus Gerundensis lib. III. à Pœnis conditam ait; & in memoriam ætnis *Bragada* (apud quem M. Regulus portentose magnitudinis serpentem confect) nomen *Braccara* inditum ahi probabitur sossian, ad Gallos Braccatos originem referunt. Constans enim est auctorum opinio, Gallos totam illam oram occupasse, vnde *Celtici* populi, & *Gallaci*. Iuxta dictum ibi fuisse conuentum testis est Plinius, à quo XXIV. ciuitates iura petebant. In antiquis inscriptionibus *Braccaranus* vnica voce, non semel legitur Tarracone:

M. VL.

M. VLPIO. C. F.

QVIR. RESVRRO.

EX. BRACARAVG.

OMNIBVS. H.

IN. RE. P. SVA. PVNG.

FLAM. P. H. C.

P. H. C.

In ipsa vero Braearaugusta hanc extare ferunt:

ISIDI. AVG. SACRVM.

LVCRETIA. FIDA.

SACERDOS. PERP.

ROM. ET. AVG.

CONVENTVS. BACARAVG.

V. D.

Aufonius Poeta, suo quo inter quatuor præcipuas Hispaniæ vrbes, in Catalogo illustrium urbium recenset hoc versu:

Quæque maris sinu iactas se Braccara dices.

Priscis etiam Annalibus constat, Regum Sueuorum sedem fuisse circiter CLXX. annis, sub Gothiis vero Regibus CLXX. annis floruisse. Sita autem est ad Alestem amnem quinque leucis à mari, insigni agri calique clementia prædita: Archiepiscopatu nobilissimo claret. De primatu Hispaniæ cum Toletana Ecclesia dudum cerrat, & indecisilis in hodiernum æuum pender. Cum enim præcipua Hispaniæ vrbes & metropoles in Maurorum essent potestate, ab Alphonsio I. cognomine Catholico, anno DCCC. XL. prima omnium in libertatem vindicata est, omnesque Hispaniæ Episcopi Braccarensem, pro Metropolitano agnoscebant. Hæc in vrbe Lusitanæ Regum primus fator Henricus Comes, pater Alphonsi Henriquez I. Lusitanæ Regis, in summo templo est sepultus. Christi fidem, edocta ab D. Petro Martyre S. Iacobi discipulo amplexa est, multo cum sanguine constantissime conseruauit. Varia hic Patrum Concilia celebrata.

G A E. LII.

COMPOSTELLA.

QVONAM MODO OLIM VOCATA SIT COMPOSTELLA.

D. Iacobi corpus quando detectum. Quando in prælium nomen eius captum implorari.

Nunc sese offert *Compostella*, non fluxæ antiquitatis vestigiis; aut rerum gestarum titulis tumens, sed Hispaniæ Tutelaræ D. Iacobi reliquis ornata: quibus ceteris urbibus merito præferenda. de antiquo nomine variant scriptores. Episcopus Gerundensis *Compostellam* dictam putat: cum enim prisca Hispaniæ cultores his in locis Hesperum oriti vidissent, quam regioni illi salubrem stellam credebant, *Compostem stellam* nominarunt; vnde & *Compostellam* urbem dictam. Insulsa hercule & inepta etymologia, quæ callam nucem non meretur. Franc. vero Tarapha & Ios. Moletius *Flanum Brigan- tum* Ptolemæi credunt, quod inter Callaicos Lucenses, in magno poru statuit. Guilielmus Soonus libello, de orbis terrarum nouis incolis, putat *Flanum Brigan- tum* idem esse oppidum cum *Flanensiæ*, sed egregie hallucinatur: siquidem *Flanensiæ* a Pro-
lemæo inter Pænicos collocatur: *Flanum* vero *Brigantium* inter Gallaicos Lucenses. Non absurde suspicatur Tarapha in honorem Vespasiani esse extructum, aut certe præno- men assumisse. Paulus Orosius lib. I. cap. II. solum *Brigantium* nominat, ibique ætis- simam esse pharum asserit; Io. Oliuius Valent. Schol. in Melam, credit *Iansum* op- pidum inter Arabros esse *Compostellam*: sed in re tam dubia quid certi statuere meum non est: nisi *Flanum Brigan- tum* non esse, vt suo loco dicitur. D. verò Iacobi corpus quo pacto primum à discipulis *Irian Flanum*, postmodum verò *Compostellam* allatum sit, fuscè referunt historiz. Cum veto multis seculis latuisset, non solum Pœnorum tem- pestate, sed & anie Gothorum aduentum, anno demum D. C. C. XCVIII. regnan- re Alphonsio Casto, cælesti indicio, Theodomiro Iriensi Episc. detectum fuit; quò tempore Imp. Carolus Magnus eo, religionis ergo, iter suscepit: qui à

Leone III. Pont. Max. obtinuit, ut Episcopali dignitate ornaretur, ita tamen ut Iriensis Episcopi titulum retineret, quod & obseruatum fuit vsque ad annum circiter DCCC LXXVII. quo tempore Ioannes VIII. Pont. Max. Compostellanam Ecclesiam, ab Archiepiscopatu Braccarensi exemit, An. vero clā. C. xxiv. referente Cæsare Baronio Ecclesiast. Annaliū tumo IX. Callistus Pont. Max. Emeritenſis Ecclesię Metropolitici ſus, effragante Hispaniæ Rege, Compostellam tranſtulit, tum quia Emerita Sartacenorum iugo premebatur: tum quia peregrinorum concursu & religione Compostella in melius semper cresceret. nam ad illa vsque tempora exiguum tantum sacellum fuerat. Increbescēte vero fama, D. Iacobi hic latere corpus non solum Hispani, sed omnes pœne nationes excitæ frequentes cum votis, donisque venire. Templum donariis variorum Regum splendide ornatum. Aucta religio, cum paulo post anno D. CC. XLVI. Ramiro Regi ad Clauigium, intercedente Apostolo, de innumera barbarorum multitudine, victoria concessa. vnde cœptum est in preliis nomen eius patrociniumque implorari, victorque exercitus vniuersam Hispaniam voto altrinxi, ut ex singulis agri vineęque iugis, Compostellano templo fruenti modium, aut vini amphoram quotannis omnes penderent.

CAP. LIII.

10

*AQVÆ CALIDÆ AMPHILOCHIA, ET AQVÆ
Cetinae dicta. Fude Orenſe hodie. Thermae huc salubres.*

Inter Cilenos populos in Gallæcia, Ptolemæus *Aquas calidas* oppidum recenset, incolis hodie *Orenſe*: quod & *Amphilochium* dictum prius credunt Aluarus Gomezius, & Beuierus, ab Amphilochio Teuctri Comite, qui hic, Strabonetestē, diem clausit ab Antonino vero in itineterio, *Aque Gallina* vocatur. Declinante autem imperio Romano & irumpentibus in Hispanias Gothorum populis, Gallæcia Sueuis in sortem & sedem obxiit, & patrio idiomate urbem hanc *Vvarm fec*, quod *lacum calidum* denotat, appellarunt: postmodum vero *Orenſe* (quasi *VVarēſe*): corrupte nimis dictum est. Sed insecti erymologiz vocant Latine *Aurium*, quasi ab auro nomen illi esset.

Sita autem est ad amnis Minii ripas vrbs, agro fruitur non amœno solum, sed & felici: lapidissimis vndique fructibus egregie ornatur, præter generosi & nobilissimi vini copiam: templa habet, structura, & Religione exulta, Cathedralē præsertim: ornatur id signo Christi crucifixi, mira arte & vetusta incolarum pietate venerabili, & miraculis crebris claro. Sed præcipue urbem nobilitant non vno loco erumpentes calidi, & salubres fontes: vnde & vrbi nomen: quorum nonnulli ita moderati sunt caloris, ut innoxie corpus eum queat perferre. alii vero tam intente feruent, ut talis calorem aspernetur, & oua in illis facile coqui possint. tantus vero circa hos fontes ætus erumpit, ut vel rigente bruma, & operta tellure niuib. vicinæ fontibus ædes nunquam niue vel pruina albere conspiciant: diceres vna in vrbs regione hyemalem, altera vero vernalem & tepidam auram regnare. Mira etiam hic naturæ prouidentia elueſcit. nam cum suburbanus ager raras siluas ferat, nec ceduz materię multum sit terax, quantum vrbi ad fucum opus esset, calidarum hanc copiam diuite vena effudit, qua incolæ ignis beneficio sine igne fruerentur. Cum vero calidi omnes fontes, à latetibus sub terram aluminis, sulfuris & bituminis venis originem trahunt, ut refert Vitruuius lib. VIII. cap. III. Vnde Poeta de illis.

Sine bitumine rapiunt incendia vires

Luceant exiguis ardeſcant ſulfura fumis.

Discriminat naturam arcani metalli sapor, vel odor aquæ impressus: huius tamen fontis aqua nulla peregrina qualitate adulterata, ex terra erumpit calida, quod mirum est.

Sines pares flammæ vnderum læcere pendens

Arbiter in sedus montis elementa vocas.

Ne cedant superata sibi, sed legibus aquis

Alterum vires possit utrumque pati.

Vt Claudianus elegans Pueta. Pro comperto enim habent incolæ à sulphuris venis vires tumere, vnde & multis medetur malis. quæ sulfurca curant balnea. Sed remotum esse caloris fomitem extra dubium est. vnde nullum eius vestigium secum vehunt aquæ.

CAP.

C. A. P. LIV.

FLAVIUM BRIGANTIUM ESSE LA CORVNNA

Fabula expleta de speculo murado. Pauli Terzi lapsus de Herculis

Columna.

R Elicto celebri illo promonitorio *Artabro*, vel *Celbro*, ut Plinius, ut vero Ptolemaeus vocat *Nereu*; hoc quo *Cebade finis terre*, inter Gallicos Lucenies, in magni portu *Flaviu Brigantium* à Ptolemæo recensetur; Dion etiam lib. XXXVII vocat *Brigantium*; ab Æthico vero & Paulo Orosio *Brigantia* vocatur; altissima pharo memorandi operis ornata. Antonius Beuterus *Belincher* esse Florianus vero Occampo, & diligentissimus Gaspar Barretius, *la Corvonna* vocat; aliterunt. Magne cuiusvis classis capaci portus ornata in honorem genus Flaviae olim extractam nomen ipsum ostendit. Domitiani fortis auctum. Nam à Plinio nulla eius mentio, qui sub Vespasiano vixit, in eodem ab Hercule conditam referunt, utrimque hic esse ab eodem extractam, id quæ speculum æcœnæ arte fabricatum erat, unde naues vel longissimo spatio distantes contem plari liceret. In tam ridiculam opinionem vocum ignorantia, & antiquitatis imperitia lapsi sunt; nam quæ turris illa specula dieatur, speculum illud mirandum, sine opifício videri non potest, & ut ex inscriptione licet videre in Augusti honorem extracta fuit, à Lusitano architecto, sed lubet illam apponere.

MARTI. AVG. SACR.

C. SAVINVS. LVPVS.

ARCHITECTVS.

A. F. DANILENSIS.

IVSTITANVS. EXVL.

Ab hac fabula persuasum nonnullis, credere arcem Herculi fuisse, & alteras columnas ab illo hic fixas, non secus ac circa Gadet, dictamque urbem hanc *Cornuam* tamquam *Columnam*; quod ætæ regium erymon apud Paulum Iosium virum aliam gravem & doctum, autum vult, ut ab imperio aliquo Hispaniæ antiquitatis persuasus, hanc opinionem etiam subleueret, cum in vita Gonsalvi Ferdinandi d' Aguilar, ægem de adventu Regis Philippi I in Hispaniam, ita scriberet: *Nec dñ Philippos amicis fructu suorum studijs, nequeque fructibus, ut sua regnæ ex arbitrio administranda susciperet, ex Cantabrum Oceanus devictis, pervenisse in portum, qui vocatur ad Columnas, forte esse quod ibi quæque altera Herculis Columna, sicuti Gadibus posita fuerant, quæ eo externo latere terra Hispanica finis. Sed opinio hæc infirmiori tibi cuncta, quam ut rationibus conuelli mereatur. Non procul ab hoc oppido præstantissimi lapidis sunt fodinæ.*

C. A. P. LV.

BRIGAM NON ESSE AVGVSTOBRIGAM, NEC

Aucam veterem. Brautro esse Ptolemæi. Unde nomen mutatum.

C Elebris admodum, & Castellæ veteris Metropolis *Burgæ*, quam Florianus olim *Auxilobrigam* dictam putat, quamque Ptolemæus in Vectonibus collocat; sed quæ Geographus pugnat hæc opinio; siquidem, teste Plinio, *Durum lapsum per Arcenas*, *Paccosque*, *disserminatus ab Asturia Pannonibus, à Lusitania Ballesu*, *hisqueque Turdalis à Bracaro arcet*, & *Burgæ*, Asturiz terminus contineri luce clarius elucet; quæ Vectonum *Auxilobrigæ* esse nequit. Lucio vero Martino & Francisco Taraphæ *Auca* olim dicta. Disphicet tamen non immerito Ioan. Vaseo, nam XX, circiter M. P. supra *Burgæ* fuit *Auca*, in monte *Isabeta*, qui & hodie salus est *Aucealis*, in loco qui hodie *Nuestra Señora de Ove* vocatur, & in Hispaniæ Concillis, non semel *Auxilanus* Episcopus legitur. Iidem tamen & *Brautro* *Auxilobrigam* Ptolemæi aiunt esse, & olim *Auxiloburgæ* dictam; sed auctores vellem oportuissent. *Brautro* etiam fuisse Ios. Moletius, & Villanovanus asserunt; à Germanis veliter repositum; namque *Burgæ* fuisse vocatum, auctores Taraphæ, & alij. D. CCC. XLVI. tenebat Castellæ Comite Didaco Porcelli, hodie incolis haberi censemus. Licet Rodricus Ximenes lib. V. cap. XXV. dicat Comitem Castellæ Didacum Porcellum, ex multis pagis castrique, vulgo *Burgæ*, urbem *Burgensem* frequentasse, atque inde nomen *Burgæ* indidit.

Vibis est magnis concinnisque ædibus ornata, incolæ summa cum sint mercaturæ student, templâ, & cœnobîa habet frequentia. Inter cetera D. Augustini est monasteri-
um, ubi assertur ut magno honore imago Domini nostri Iesu Christi crucifixi, quam
à Nicodemo factam perhibent, & à mercatore quodam, tempellate factam, ma-
re perierat. Multis ceteris miraculis claret. Extra urbem alterum est monasterium Virgi-
num monialium, vulgo dicunt *de las bueltas*: cuius auctor Alphonsus VIII. Castellæ
Rex perhibetur, nullis accessus patet, his Principum patriciorumque filiis. Hunc
monasterio XIV. non ignobilia oppida, & XVII. monasteria, præter alia obsecrata
XI. oppidula parent. Hanc in urbem etiam anno ch. XCVII. Episcopalis sedes, quæ
Auzæ erat, translatâ fuit auctoritate Urbani XI. quo tempore Alphonsus VI. Christiani-
s Toletem restituit.

CAP. LVI.

DYPLEX PINTIA PISORACA AMNIS INSCRIPTIO
veteris. Urbis descriptio.

Dyplicis *Pintia* meminit Proleptæus, quatum vnam inter Callaicæ Lucenses ita-
tur, quàm Villanovanus *Chirogam*, Moletius vero *Puerta magno* vocant: alter-
ram in Vaccæis collocat, quæ hodie ab omnibus *Falladid* dicitur, nobilissimum His-
paniæ oppidum, situm ad ripam *Pisurgæ* fluvii, quem ex antiquis inscriptionibus *Pisur-
gæ* vocari consuevit, vnde dicitur est illa, quam ab Amb. Morale desinisti:

NEKO. CLAUDIVS.

D. CLAVD. AVG. P.

GERMANICI. CES. AVG. N.

TI. CES. AVG. PRON.

DIVI. AVG. ABN.

CAES. AVG. GERM.

PONT. MAX.

TRIB. POT. IMP. COS.

A. PISORACA. M. T.

Quod est, à *Pisura* militare vnam, velorille *posibus* à *Pisoraca* vnam statuit.

Hieronymus vero Sutura Notis ad Antonini lunetarium negat *Pinciam* esse *Pisur-
gæ* fluvium, Sed cum passim opinionem profe in invalescere videam, non est quod citra ef-
ficacitates illam relinquam. ædificiis tam sacris quam profanis, publicis ac priva-
tis ornatissimum: omnium scientiarum nobilissimo Lyceæ honestatur, ex quo precla-
rissimi ingeniorum cuncti in vniuersam Hispaniam deducuntur: mercatorum com-
merciis, & mechanicis artibus egregie excoluntur: dereptem subterrimo, nisi inter-
dum obscuris *Pisurgæ* amnis nebulis fœdaretur. Et cum in vniuersa Hispania tantum
quaritur sint litidici Contritus, quos *Capellarias* indigetant, *Pintia* vni est, qua de
causa magna hic hominum frequentia. siquidem hinc iura peritus populi omnes, qui
à Tagi ripa, Castellam vsque comprehenduntur: vnde urbem alioquin clivum adue-
ntum concursus clariorum multo efficit, hortis fontibusque amplexu non est, resque
omnium copia ditissima: ita ut vna hæc contineat, quidquid præcipue alie urbes his-
paniæ, Reges tamquam placidissimum domicilium illam libenter frequentant, & plu-
rimi Hispaniæ ædes hic habent proprias. Inter cetera vero forum habet re-
rum venalium amplissimum & pulcherrimū, quod ambitu suo septingentes passus com-
plectitur: tanta hic rerum copia varietasque venalis, ut non inierito quis Amaltheæ hic
cornu copiam esse diceret. Non exiguum splendorem Philippus II. potentissimi Mooar-
chè incunabula huic urbi dedere. Natus & hic *Ferdinandus Nuntius*, vulgo *Pintianus* a pa-
tria cognominatus: qui ut Melam, ac Senecam Scriptores Hispanos egregie illu-
stravit, sic & C. Plinū Naturalium Historiam integre post Hermolaum
Barbarum bone Deus, quem & qualem visū commendavit.

CAP. LVII

LEGIONENSE REGNUM

LEGIONENSIS VRBS EX SUBLANCIAE RVINIS CREVIT.

Legio VII gemina vocata. Olim Floris cognomen habuit. Quando Leon
cepta dicit.

Legionensem urbem eo tempore exstructam ferunt, Franciscus Tarapha; & Petrus Medina, qua Imperator Nerva Cocceius conscriptis XIV. legionibus ad provincialium motus compescendos, duas in Hispaniam misit, ut in arduis & monstrosis sitis locis vrbes dicerent, & in planitiem deducerent, quò facillius Hispanorum seditionibus in posterum prospicerent, quos & suapte ingenio, & natura loci ad seditiones paratos nouerat: atq; inter ceteras Sublanciam solo æquatam fuisse, cuius adhuc reliquia existant, sed quæ ab vrbe, loco incolis *Sallencia* vocato, ex cuius ruinis Legionensem urbem creuisse fama est. Sita est inter Astures. A Proleto *Legis Germanica* vocatur, loannes verò Valsus in Chronico suo, non *Legionem septimam Germanicam*, sed *Geminam* legendum putat: quòd nusquam tota Hispania in versis inscriptionibus *Legionis septima Germanica* mentio occurrit, *Gemina* verò frequentissima. Vnde hæc inscriptio mularum erit instar Aquilauæ in Lusitania (vulgo *Chanes*) reperi-

IMP. CÆS. VESP. AVG.
PONT. MAX. TRIB. POT. X.
IMP. XX. P. P. COS. IX.
IMP. VESP. CÆS. AVG. P.
PONT. TRIB. POT. VIII.
IMP. XIIII. COS. VI.

C. CALPETANO. RANTIO:

QVIRINALI.

VAL. FESTO. LEG. AVG. PR. PR.
D. CORN. MÆCIANO. LEG. AVG.
L. ARRYNTIO. MAX. PROC. AVG.

LEG. VII. CEM. FEL.

CIVITATES. XX.

AQVILAVIENSES.

ADRIGENSES.

HIRALLI.

GOLEARNI.

ÆQVENS.

INTERAMICI.

LIMICI.

ÆRISOCI.

QVÆRVERNII.

TAMACANI.

Cui ad stipulatur Ambr. Morales, P. Ioan. Mariana, aliique non imi subiectis vari. Illud mirari tibi, quid Franciscum Tarapham mouerit, quod hanc urbem dicat à XIV. Germanorum legionibus exstructam, quæ non urbem aliquam, sed orbem possent exstruere. Idem aut olim *Regiam legiam* vocatam fuisse. Referit & Hieronymus Strita, auctores esse, qui ante CCC. annos prodiderunt Legionem VII. geminam, *Floris* cognomen habuisse. Gerundensis verò Episcopus lib. III. urbem hanc primo à Poniis conditam fuisse, & Eleonam dictam, à prouincia Eleona, Libæ propinqua, in qua leonum magna copia: quam opinionem vnde hauserit, me prolius fugat; sed hoc hinc mittamus.

Annorum verò decursu in Leouigildi Gothorum Regis honorem *Leon* vocari cepta est, vt refert Hidorus lib. II. Chronicorum his verbis: *Leouigildus Rex Formator*

Regum 411.

miles et apud Legionem urbem bello exstinxit, & ipsam eorum urbem cepit, quam ex suo nomine Legionem vocavit. A qua postea vniuersi regni Legionensis nomen manauit. Anno 722. Pelagius Rex, a Mauris illam sibi vindicauit.

Vrbs est hoc quo nobilissima, & inter cetera templo pulcherrimo conspicua, restitit Lucio Martineo, qui, ne Hispalensis templum quidem magnitudine sua, nec Toletana, diuinitis ornamentisque illud superare affirmat. Nam artificio, & coniectura architectura illa longe vincit. Augustum sacrarium habet, in quo XXXVII. Reges, & vnus Hispania Imperator sepulti sunt. Nullus porne rei indigni, sed in oculis suis liberaliter omnia suppeditat. Praecipue autem Sanctorum meritis, & reliquis opulentia, inter ceteras verò D. Isidori Hispalensis Episcopi, qui anno Christi 646. obiit, Hispalis vero in Legionensem urbem a Ferdinando Magno translatus est. Dignitate Episcopi alii ornata vrbs, & singulari privilegio, iam a Gothorum temporibus sedi tantum Apostolicae obnoxia: nec Metropolitanum agnoscat. Auctor est Isidorus hac vrbe natos esse S. Marcellum Centurionem & Xenam uxorem eius, qui XII. filios Christi Martyres habuerunt.

CAP. LVIII.

ZAMORA.

ZAMORAM NON ESSE SISAPONEM PTOLEMAEI.

Minor Oretum vel Numantiam. Senticam esse. Vnde illi nomen.

NOa obiectum hoc quo oppidum est Zamorra, Maurorum verò tempore celeberrimum fuit, de cuius prisco nomine discrepant auctores: conabor succincte varias opiniones recitare, ut illae uentilatis, probabilior subscriptam. Viliam uanus credit esse Ptolemaei *Sisapem*, sed cum illa inter Oretanos collocetur, Zamorra inter Vaccos potius ita videatur, non quadrabit *Sisapani* situs, immo si Plinio, & Straboni fides, in Beuitia *Sisapani* locanda erit (nili aliam a Ptolemaei *Sisapani* esse dixeris) Antonius verò Nebrissenis *Oretum* credit esse, sed & hae vrbs inter Quenabos refertur, quam multi *Oretum* putant, nec potest cum Zamortensi situ conuenire. Non defuere, qui *Numantiam* illam celebrem fuisse suspicauerunt, sed nimis frigide. Carolus verò Cluius, & Iosephus Molesius *Sarabrum* Ptolemaei dicunt, Leonnes Mariana, plique *Senticam* Ptolemaei aiunt esse, in Vaccis, non procul a Pinia, ac cum *Sarabrum* & *Senticam* Ptolemaei, ut vicinas recenset, non secus ac *Toro* & *Zamorra*, non facile erit asserere, quoniam illarum sit *Zamorra*. Ego pluri & doctiori opinioni accedam, ut si falli contingat, erroris patronos habeat. *Senticam* itaq; Ptolemaei esse cum Refendio aliqui uiderent, *Zamorra* autem etymon refert Valseus in Chronico ex Flotiano Occampo, ab Arabibus olim *Medina Zamorathi* appellatam, quae ea voce significasse ciuitatem *Turquesorum*, nam *Zamorathi* Pennis lapis cyaneus, vulgo *Turquesa* dicitur, totus enim *Zamorathi* tractus fecerat diuite uena lapidis cyanei, quae passim in vicinis rupibus se frequenter ostendit. Postquam ab Almonzore Rege funditus diruta fuit, ab Alphonso Magno, vel impatore Ferdinando instauratam ferunt, & propugnaculis ita egregie munitam, ut omnem ferè hostilem impetum eluderet, nec nisi fame ad deditionem compelli posset. Vnde Hispani patriis rithmis, epithorū illi *la bien cercada*, seu egregie munitam addunt. Episcopos hae vrbs circa annum cl. C. XIX. donata fuit, a Callisto II. Pontifice Max. ut refert Valseus. Vetus hic inscriptio uisitur, nec extruio, quam Iubbi adirexerit.

DEO. MERNYM.

VIACO.

M. ATTILIO.

SILONIO. F.

QVIX. SILO.

EX. VOTO.

CAP. LIX.

TOLETANVM REGNVM.

DE TOLETI CONDITORIBVS REJECTA OPINIO.

Carpetania caput quando. Primas Hispania dignitas eo translata. Vbis

Regia vocata. Palatium palatium.

VT Romanorum xuo *Toletum*, neque magna admodum, neque clara vrbs fuit, ita Gothorum seculo, ad summum incrementum peruenit, vt nulli Hispaniarum vrbi inferior sit. Liuius certe lib. XXXV. parvam urbem fuisse dicit; anno ab vrbe Condita D. LVI. quando M. Fulvius Proconsul illam expugnauit, his verbis: *Ad Tagum ire pergis. Toletum tibi parua vrbs erat, sed locumunita. Eam cum appugnasset, Vetonum magnus exercitus Toletani subsidio venit, cum his signis colatis proferre pugnavit, & fuisse Vetonibus, operibus Toletum cepit.* Plinius verò tempore clarior fuit, nam & Carpetanix caput erat. Quo tempore condita fuit, non constat inter auctores: Rodericus enim XI. mentus Toletanus Archiepiscopus lib. I. C. III. & ex eo Tarapha, alique aiunt C. VIII. annis, priusquam C. Iulius Cæsar retum potiretur, Coss. Tolonione & Bruto existimam fuisse: quorum nomina cum nusquam in Fastis reperiantur, merito præterenda hæc est opinio. Episcopus Gerundensis lib. V. dicit à D. Iunio Bruto, qui ex deuicta Gallæcia, *Gallæci* nomen meruit, conditam esse; sed ex T. Liuii verbis constar, ante Bruti ætatem in multo tempore conditam fuisse, proinde hæc vt incerta mittimus.

Sita est autem in *Carpetanis*, in totius penè Hispaniæ vmbilico, loco aspero & cluoso, maioriq; ex parte nobilissimo anthe Tago ambiur, à reliqua vero parte muris validissimis, & CL. propugnaculis egregie munita: cœli, agriq; insigni felicitate fruitor: lanificii, fericiq; commercio opulenta admodum: equitum nobilitateq; virorum insignis frequentia sacerdotum magna opulentiæ. Aquæ ductus hic est mirandi operis, nam cum vrbs editiori sit loco sita, quam vt Tagi aquis commode frui posset, qui humiliorem vrbs partem aluit, ingenio & arte Ianelli Turiani Ctemouensis, celeberrimi Mathematici, facta est hydraulica machina, quæ magna versatili rota aquam magno impetu per tubos ductiles & filillos in editissimam vrbs partem pertrahit, unde in multos riuulos v. bis commodo derivatur.

Angustissimo & splendidissimo templo nobilicatur, quod reliquas Hispaniæ sacras ædes longe superat: Archiepiscopo pater, qui dignitate opibusq; omnes Hispaniæ proceres antecedit, quem Urbanus II. totius Hispaniæ Primatem constituit, XVII. illi oppida stipendiaria, præter alia minoris famæ, quæ annuo plusquam ducenta milia coronatorum pendunt. Anno D. LXXXIX. tempore Regis Flauii Recardi, III. Toletano Concilio vocata fuit *Vrbs Regia*, quia sub Leouigildo Reccardi patre, Gothorū aula & Regia sedes Toletum migravit, qua de causâ insequentibus Reges variis oribus exornarunt. Primus veto Rex Wamba pomerium eius dilatauit, amplioriq; muro cinxit, variisq; edificiis illustrauit, quod testatur epigraphæ vrbs portis inscripta:

Erexit fuit ore Deo rex inclitum urbem

VWamba, sua celebrem protulit genti honorem.

Extra muros septentrionem versus, vestigia magni olim theatri spatia videntur. Auctor est Rodericus Toletanus Archiepiscopus, ante Arabum in Hispanias irruptionem, hic fatale palatium fuisse, quod inuicti vincti, æterna terræ robora clauderant: ne resecration Hispaniæ excidium adferret, quod in fati non voluit solum, sed & prouidentissimi quique eredeant: sed Roderici ultimi Gothorum Regis antiuminiciæ curiositas subit, sciendi quid subior vincti claustris obseruaretur: ingentes ibi periorum Regum opes & arcana thesauros seruari ratus. scraa & pefulos pefcin teatrat, inuictis omnibus: nihil præter arculam repertum, & in ea hincum, quo explicato nouæ & insolentes hominū facies habuerunt apparere, eum inscriptione Latine *Hispania excidium ab illa gente imminere, vultus habuitque Mauros* &c. Quam thesauri ex Africa tantam eladem in stare regi ceterisque pefsuafum; neo fatis, vt Hispaniæ Annales etiamnum quærentur. Venit autem in Mauros potestatem anno DXV. ludorum proditiæ, dum Christiani Dominica Palatium, pro veteri more securi extra muros ad D. Leonardum & desuper pefcit. Ab Alp. or. v. VI. lug. obfidiōne, in Christianorum pefitarem redactum Euangelicæ succedatium fuit a D. Eugenio martyre;

B. Dionysii Areopagitæ socio, qui & primus vrbis Episcopus fuit, habuit & Archiepiscopus vitz sanctimonia, & eruditione conspicuus. *S. Iulianum*, & *S. Ilphonsum*, quorum hic à B. Virgine ipso Annuntiationis festo, ornamentis ad sacrificandum donatus fuit: hodiernoque die altare in rei gestæ memoriam ostenditur. D. etiam Leocadiæ, martyrio sub Deciano affectæ. magnus hic cultus, cuiusmodi uersa templa dicata sunt. Illud certè memorabile XVII. hic Concilia Toletana celebrata fuisse, quot alibi nunquam. Nun pigebit referre *Alphium Sigam* virginem Toletanam, quæ cum suis doctissimis viris conferri posset, fuisseque quinque linguarum adeo petitam, ut non immerito Paulus III. Pont. Max. litteras illius ad se scriptas videns Latine, Græcè, Hebraicè, Syriacè & Arabicè, admiratus fuerit in tenella hæc & mustea virgine tam multiplicem ingenii fructum, in viris etiam rarum. Mirro nunc Toletanos insigniter doctos. linguarumque in primis peritos, bina fratrum paria, *Iohannem & Franciscum Vergara*, *Didacum & Antonium Chalarriada*, Iureconsultis egregios. Duos item taceo *Alueros Gamezios*, Poetam aliorum domi nobilem, alterum Historicum. Eleganti in marmore insculpta hæc inscriptio visitur, quæ, quia refert antiquum nomen, non pigebit hic adponere:

IMP. CÆS.
M. IULIO. PHILIPPO.
PIO. VAL. AVG.
PARTHICO.
PONT. MAX. TRIB. POT.
P. P. CONSVL.
TOLETANI DEVOTISS.
NVMINI MAIEST. QVE. EIVS.
D. D.

CAP. LX.

SEGOBIA.

SEGOBIA PLINIO, EADEM CVM PTOLEMAEI SE-
cubia. Etymon reuocatur. Aquaductus à Traiano exstructus.

Quod paucissimis Hispaniæ vrbibus, id Segobia accidit, ut incorruptum nomen in-
terrot barbaras gentes posteritati transmitteret. Plinius in Areuaciæ, cum Vxama,
& Seguntia collocat, Ptolemæus *Secubiam* vocat; Iosephus Moletius eandem putat
esse eum *Segortia Lætea* Ptolemæi, eodem in populo: sed Villanouanus dicit esse *Se-
paleda*; Ant. Angustinus ex vetusto numismate, *Colemum Latinam* cognominatam fuisse docet; Rodericus Archiepisc. Toletanus lib. I. cap. VII. ab Hispano Rege exstru-
ctam putat, iuxto promontorium, quod *Cobum* vocat, ideoque vocasse *Secubiam* tan-
quam *secus Cobum* sita. Sed ridiculū hoc etymon, & *Segobiam* ille Crassus rideret. Ioan.
Vasæus auctor est, à Celtiberis, dum in Lusitaniam pars eorum patris grauis transiret,
conditam esse, & in Segobrigæ memoriam vocatam esse *Segonium*.

Est & *Segovia* in Bætica ad Silicentis Bumen A. Hirrio auctore, non procul ab Albi-
gi, quam hoc nomen vocari *Segonia la menor*, testatur Vasæus inter Hispaniam & Cordubam.

Vrbis est nostri æui non ignobilis, editori in loco sita, turribus undique & mu-
pugnaculis munita, Ianificio præcipue clara, nec nobilior tota Hispania pannus, quam
Segouiæ textitur, vnde in eolis magnæ opes. Quodque mirandum magis, tetert Vasæus
vix tota hac vrbe mendicium inueniri, nisi quem xras aut morbus ab opere excusant.
Atrium hic est visendum in quo omnium pene Hispaniæ Regum effigies conspiciun-
tur. Præcipuum verò vrbis ornamentum, aqueductus est mirandi operis, quem Rodericus idem,
& Alphonsus de Carthagena, ab Hispano Rege exstructum iomniant: sed eruditioribus & antiquitatis peritis, Traiani Imp. opus perhibetur, in quo facile,
Romanæ architecturæ maiestatem, & magnificentiam intueri licet: tanteque firmi-
tatis est moles, ut, cum sæpè partem illa aliqua reficiatur, vix ad decennium illa perd-
ret, cum prisca structura in hodiernum æuum illæsa seruetur: vbi hinc de
aquatū copia prospicitur, non publice solum, sed & priuatum. Nostra hic memoria Ger-
manorū ope, & aquarum, inuenta ratio est eundem monere, non maleis colisso, sed
fuit

fuso a lignato, demumque impresso ductiliter, auro & argento. Præcis eas res inula
seculis atque inaudita. Solum habet secundum admodum, nihil vineolis dedit, quod
domino de huiusque villarum templaribus & cenobialibus & egregie instructa; qui-
bus accedit Episcopatus splendidus & optimus, utpote qui in annuus reditus plusquam
quarundecim ducatorum millia contineret. Patronum agnosce *S. Fructuosum Con-*
fessorem.

Cap. LXI

DE VIRGO AD AQUAS LUPINAS. QUANDO SA-
cra effigies hac delata. Miraculorum aliquot series.

Cum hac vrbs ob imaginem D. Virginis toto orbis calidissimam excitata sit, oportet primum me facturum arbitror, si peccis retulerem, unde primum Imago hæc allata, ubi postmodum repperita, quando colli cepta. Scilicet per vniuersam Europam circa annum Domini DC. grauiuscula peste, regnante Riccardo Hispaniarum Rege, Gregorius Magnus Pont. creatus, prius quàm inaugurandus esset, solemni iudicia supplicacione, frequentem iussit clerum populum quo adesse, vt Deam, patrocinante D. Virgine, (cuius peculiaris effigiem manu gestabat) deprecaretur: nec moro, piissimi Pontificis precibus pestis elanguit, & sedata fuit. Hanc postmodum effigiem D. Leonardo Hispaniensis Præfui, vnâ cum Moralibus in sobriis, alijsq; relijs dono misit. In Cathedrali templo summo cum honore seruata fuit, donec luxa libidine perenerat. HISPANIAM, Pœni impune vastaret, Christianis vadiq; fugicibus. Hispanienses aliquos sacerdores, inhi delus manibus elapsi Toleni fugerunt, ablati aliquot Sanctorum reliquias, vnâ cum sacra hac effigie, qui cuncta hac prope annum *Guadalupæ*, barbarorum metu, in marmoreo sepulchro, adiunctis literis in rei geste memoria, ingesta tellure cõdideret. Multis demum elapsis seculis, tempore Alphonsi XI. accidit, vt bubulcus a missum bovem aduerso anthe *Guadalupæ* inuenerat, quem mortuum reperiens, dum parat corio nudare, reuoluit videt a totius: eum scilicet D. Virgo augusta specie derepente obtulit, tinnerans vt clero significaret, vt eo loci occultam sacram effigiem effoderent, ibique dedicata xde collocarent. Pastor hic domum rediens, inuitata in Deum clamans, & D. Virginem religione accensus, vt celestibus mandatis obtemperaret: cecit tibi familiam omnem huc & merore oblitum, ob filii, mortem, sed ipse insolita quadam in D. Virginem spe, preces tanto animi feroce fudit, vt iterum cunctis stupentibus, vixilis cerneretur. Statimque vniuerso clero rei geste seriem omnem retulit, recentem miraculo confirmatam. omnes illic ad indicatum locum conuolant, repertamque imaginem, cum varia excitata adacula reppunt. Miraculi huius fama vniuersam momento Hispaniam peruasit: magnus eo statim concursus fieri, frequentes se D. Virgini commendare; vniuersi operi auxilium quoque armis suis experiri. Rex ipse Alphonsi XI. fama rei exitus huc venit, multumque egrigii Castri Iulii & Talabriz, templo & cenobio assignauit, vt Deo commo dius obsequium præstarent: templum etiam maiori ambitu exstruxit, variisque ornamentis decorauit, necn̄ cultum. Nam vix elapsa menio D. Virginis præfens nunc sensit. Memorabile enim aduersus quinque poterrimos Pœnorum Reges, prælium commisit, prope Annem Salum, non prociâ Tariffa, & adiuuante Alphonso Lusitanæ Rege, sacro suo, victor euasit: Cunctâ enim cõ CCC. XL. ipse Rex hostium spolia Deo obtulit, inter quæ adhuc inani ex tre tripodis templi parieti affixi videntur.

Templum vndique variis donariis, & frequenti amantissime seculum est; colum-
barum vnaque tabellis recte. hæc inter conspiciuntur et ceteris immensis magnitudinis et
cetera alba, quæ Collipontensis populus, fixa pestilentia lue D. Virginis opem liberantem
anno rix, CCCC. XC. offerendum curauit: nam vasa sacra, tam aurea quam argen-
tea resendere immensum foret. Argentæ lampades XXX. perpetuo lumine, videntur,
inter quas aliquæ opere & magnitudine conspiciuntur. Inter multa Regum Principumque
donaria videre et maioris tormenti bellifici ferreum globum, quem Alphonsus
Albuquerque, aurore memorie, Indix Rex, in monumentum miraculi, quo eam D. Virgo in Gœnibondione tutata est, misit. nam cum scapha fumen subiret,
cones quidam eius in tormenti globi discerpsit, ut illius cerebrum fœdatus
fuisset quo ille periculo commotus, in D. Virginis Guadalupe se tunc con-

mendat. Vix orationem finierat, cum stromento excussus globus pedes illi percussit, sed innoxie & ad pedes eius delapsus fuit, hec vix à XL. passibus excussus fuisset, nunc argenteis inextricatus bracteis hic leuatur, cum quo monde mure, exultis gemmis & adamanteibus ornatum. Effigies hæc D. Virginis ex ligno est, quod cum carnes obnoxium admodum est, mira tamen Dei providentia per DC. annos sub terra incorruptum duravit. Fuscus vero coloris est, & vulgi maiestas inest tanta, ut referant ædici, se fixis oculis non posse illam intueri, tuerentia enim sentiunt sibi oculorum aciem prælitigui. Multa essent huiusmodi de sacra hæc de dicenda, que spiritus excolus iniquis, præterire cogor.

Oppidum est exiguum, amœnum, fontiumque frequentia irriguum admodum. ¹⁰ Flumen *Guadalepe* (nam *Cuado* Mauris aqua notat) muros eius præterluit, cuius vitramque ripam, bicolores vidique & proceræ populi obumbrant, alicubi in tantam altitudinem enatæ, ut nauis in aliis inferuant, nonnullis in locis lici instat ita densæ, ut vel flagrantissimi solis radios non admittant. Ager suburbanus vini, mellisque, & cuiusque generis fructuum ferax, cetera copiose a vicinis suppeditantur.

CAP. LXII.

ORETUM GERMANORVM. NVM CALATRAVA. TA. ¹⁰

Tapha crassius error. Inscriptio vetus, Origo Calatrava militum.

Calatrava non obscuri nominis oppidum, ad flumen Apam situm, & sacre militie nomine præcipue clarum. Ptolemæo *Oretum Germanorum* dictum, teste Car. Clusio, Ios. Moletio & Tapha, inter Oretanos situm, Stephano vero *Byzant.* *Alipia*, quam cum Castulone inter Oretanos etiam recenset, num Strabonis *Oretum* inter Oretanos, non abhorret animus: præcipue cum & Casaubonus & Orellius eo intelligent. Addit Tapha nomini etymum: Imp. Valeriani inquit, temporibus, *superioris Germani, dicitur* *potius Hispania, à quibus, Oretum Germanorum, Libremaduræ oppidum hodie vera Calatrava, conditum.* Sed o Lucunonis acumen!

Beatum in crasso inuente arte natum.

Cum videat à Cl. Ptolemæo *Oretum Germanicum* mentionem factam, qui teste Suida, M. Antonini temporibus scripsit: Plinius etiam, qui sub Vespasiano vixit, *Oretanos* hos cognomine *Germani* vocat, unde constat Tapham nimis supino animo hæc scripto mandasse, cum Valerianus multis post saeculis rerum potius sit. Ambr. Morales *Calatravam* hæc *Oretum Germanorum* fuisse, sed non procul ab urbe ædiendam esse, quam incolæ *Neustra Senenorum de Oretis* vocant, atque hic antiquum *Oretum* fuisse, nam & templum illud Romanam architecturam præ se fert, pontemque habet vicinum eiusdem operis. Indicat hoc vetus inscriptio, quæ ab hoc pontem vicinam urbem *Almargem* translata fuit:

P. BABIVS. VENVSIVS.

P. BABIVS. VENETI. F.

P. BABIVS. NEPOS.

ORETANVS.

IN. HON. DOMVS. DIVINÆ.

PONTIS. FICIT.

EX. HS. XXX. CIRCENS. EDITIS. D. D.

Urbs hæc *Gelaturæ* militibus a Rege Sanctio III. cognomine *Desiderato*, data fuit circa annu clb. CLVIII. cuius militie prima ordina non pigebit ab ovo, quod aiunt, beatus coartare. Quo tempore Mauris erepta fuit *Calatrava*, Templaris militibus (quorum magna tunc temporis erat virtutis opinio) munenda data est, ut firmum aduersus barbarorum insultus propugnaculum esset; illi, quod Mauros magnis copiis eo venturos fama erat, oppido diffusi, Regis ad restituere: nec erat inter procures, qui se periculo exponeret. Aderant forte Toleti duo Cistercienses monachi, Raimundus Fierici ad Pisoracam Abbas, & Didacus Velazus, spectare olim virtutis moles (nunc Chetis militabat) qui mopeudo, suadendoque Abbatem tandem impulsit, ut oppidi munientium in se curam susceperet, gloriosum id illi, resp. veto Christianæ yllissimum futurum, consilium specie erat temerarium, annum tandem. Regi Sanctio id gratissimum fuit.

Præfili.

Præfulque Toletano : qui quoniam eius ditionis esset, pecuniam de sua suppedavit, & auctoritate sua orationeque multos tota nobiles, tum populares excolit, ut vna cum Abbate pro Christiana rep. discrimini se obicerent. Multi vndique eo morales confluerent, omnes lubenter difficultates subitari. diffidia hæc oppidum aduersus omnes hostiū iniurias egregie munierunt. Mauri spe deiecti, an aliis difficultatibus implicati, oblidionem non tentarunt. id factum militiæ eius omen fuit. Rex in laboris præmium, oppidum Abbatum subiecto agro & ordini Cisterciensi dono dedit. Is militibus suis vestem rubra cruce insignitam attribuit. Equitum Magistro quadraginta milia aureorum quorannis cedunt. his iuris sacram hanc militiam in hoc, quod videre est, fastidium excreta Alexander III. pont. Max. suo diplomate confirmavit.

CAP. LXIII.

TALABRICA

TALABRICAM NON ESSE TALAVERA. PTOL.
mai Libora, & T. Livi Ebura eadem cum Talavera sunt.

NON obsecro Talaveræ municipium, nisi priscum nomen in obscuro esset. Cl. Marius Aretius, & Ant. Nebriscensis, nuda nominis similitudine alleci Talabricam olim dictam credere, sed cum Antonino Aug. in Itinerario Talabrica à Conimbrica distet L. M. P. qui sunt paulo plus XII. leucis, quæ Conimbrica Caciæ usque nometantur, unde diligentissimus Barretius Talabricam Caciæ esse non male colligit. Plinius in lib. IV. cap. XXI. clare Talabricam in Lusitania collocet. A. Durio, inquit, Lusitania incipit, Turduli veteres, Pæsures, flumen Yacca, oppidum Yacca, oppidum Talabricæ. Cum autem Talavera sit ad Tagum sita in Tarraconensi provincia, non poterit Talabrica esse, quæ in Lusitania est. Rod. Ximenius Toleranus a quo nomen illi fuisse dicitur eum apud classicum scriptorem hoc non constet, non potest probari eius opinio. Ioannes Mariana Societatis IESV Theologus Hist. De rebus Hispaniæ lib. IV. cap. XIII. Liboram Ptolemæi & T. Livi Eboram esse ostendit. Quæ in re suffragatur illi Ant. Beuterus, quæ tam Ptolemæo, quam Livi in Carpetania non procul à Toleto sita est, non secus atque Talavera. Quod vero idem Mariana, Eboram vocat, & Divorum Vincentii, Sabinæ & Christæ Martyrum patriam asserit, omnique ope adnitatur, probare, parum efficit. Nam doctissimus Andr. Resendius, tamquam probris & focis, in Epistola ad Bartholomæum Kebedium, omnia eius argumenta refellit, æque Ebora in Lusitania hæc quadrare, & non Talavera docet, T. Livi Eboram credamus esse, quæ eum Ptolemæi Libora eadem est. Auctor est Linius, lib. 56. anno ab Urbe Condita 573. Fulvium Flaccum Praetorem Celiberos memorabili prælio ad Eboram Carpetaniæ urbem fuisse. Diligentiores Hispani prælii locum à Livi explicatum, cum suburbano Talavera convenire affirmant.

Urbs sita est loco plano, in valle, IV. M. P. ea in parte lata, ad amnem Tagum iuncta sunt opere firmissimo, altitudine & latitudine paucis cedunt. Peritorum tempore aut Gothorum restaurata videntur, quod indicant lapides, Romanis inscripti literis, nullo ordine dispositi. torribus egregie & propugnaculis distincta. Contributus oppido ager egregie felix, vni mellis pecorisque admodum ferax: circumibiis & templis ornatur: nobilitas ibi frequens. Vocatur autem Talavera de la Reyna, quia vna erat urbs, quæ Reginz in quotidianos sumus obtinebant: qua postea Gome-
sus Toleranus Archiepiscopus, ob egregiam navaram operam Reginz
uxori Henrici II. Castellæ Regis, donatus est. & deinceps
Tolerano Præfui attribuit.

CAP. LXIV.

CASTELLO DRETANORVM VRBS A PHOCENSIBVS
*condita. Appianus deprauate Castaca vocat. Ptolemaeus &
 Strabone vocata. Rei ibi gesta.*

CONSTANS EST Scriptorum opinio, *Castulensem* olim fuisse, vbi nunc *Carlena*: nec multum ab antiqua appellatione, licet a splendore, & nobilitate, multum deflexit. Ptolemaeus illam inter *Oretanos* collocat. Stephanus Byzantinus deprauatus hoc loco, ut alius multis ait enim: *Castula* *phocensibus* cum ex Ptolemaeo legendum sit *phocensibus*, ut bene notant Hieronymus Surius. Conuentus vero erat Carthagenensis, recte Plinio, qui addit Castulenses populos, ex Colonia Salaria, Laeti veteris esse, qui *Caxari Penales* appellabantur. Olim valida vrbis erat & nobilis, condita fuit a Phocensibus non quidem ab illis qui Ioniam incolebant, sed qui Baetiam, vnde & in fontis Castali memoriam *Castulani* nomen inpositum. Hinc Silius Italicus lib. III.

Fulget praecipuus Parnassus Castulo signis.

Nec immerito, nam quo monte sita est, non obliquam Parnassi imaginem praefert. Siquidem & duplici vertice erat, quem vallis angusta intersecabat, ab uno latere ad fons tenui featurigine manabat, ut licet hac in re Castulo fons dispar. Sed licet.

magnis componere perna.

Originem hanc probant plurima argentea numismata, ante paucos annos hic reperta: ut luculentus auctor est Ambr. Morales, quae alarum Pegasi ab vna parte ostendebant, litteris iniuria temporis procius deletis. Olim etiam Municipium fuisse antiqua inscriptio ostendit, quam Ambr. Morales non procul ab vrbe, loco dicto *Zin* *ru* conspici auctor est, notatque aspiratione praeter omnium Scriptorum mentem haberi

VALERIA. CIPATINA.

TVCITANA. SACRVM.

COL. PATRICIA.

CORDVBENSIS FLAMINICA.

COL. AVG. GEMELLA.

TVCITANA. FLAMINICA.

IVRE SACERDOTIL.

MVNICIPII. CHASTVLONENSIS.

Vrbe ipsa ingenio, & natura loci egregie munita, siquidem & monte & conuallibus profundis ambitur, ita ut tantum ab occidua parte commodus in urbem ingressus pareretur: sed angustus admodum, & si ex praefectis vestigiis coniectere licet muro, turribusque egregie tutus Appianus Alex. deprauate admodum in Ibericis vocat hanc urbem *Kaxari*: uero memoret patrocinium Stephani Byzantini, qui *Kaxari*, & *Kaxari*, ut a diuersis vrbes conuerterat. nam quae circa Castacem Appianus testatur accidisse. T. Livius Castulani adscribit, ut liquido apparebit conferenti utrumque locum. Ptolemaeus vero in Sertorio *Carlena*, Graecorum more, qui vocalem ante A saepe elidunt, ut videre est in dictione *Tarraco* & *Ardur*, Strabo vero saepe vocat *Castanis*, & *Castanis* vitatur, sed mendose, ut monet I. Casaubonus, & Surius. Agrum habet notum secundum modum sed & diuitem, cum prope hanc urbem, teste Polybio, Plinio, T. Livio & Strabone, argentifodinae etiam, quarum adhuc vestigium exstat, plumbi etiam fodinas habet in hodiernum aetatem. Vestigia hic aqueductus exstant, Romanorum munificentiae. Auctor est T. Livius lib. XXVIII. hanc urbem post casum Scipionis in Hispania, a Romanis ad Carthagenenses descivisse, & ex prelio profugis portas urbis oclusisse, mox tamen vicinis litibus exiit, ad priores dominos rediisse, tradito etiam Punico praefidio.

Hanc urbem obsidita erat *Imilia* Hannibalis vxor, auctore T. Livio lib. XXIV. *Castula*, inquit, *urbis Hispania, nobilis & valida, & adeo cuiusvis securitate Punici, ut vxor idem Hannibalis esset.* Et Silius Italicus his versibus.

at contra Cyrrhus singulis Imilia.

Castali, cui materna de nomine dicta.

Castula Pbucis seruas cognomina vniu.

Hoc oppido citatioris Hispaniae longitudinem finiri auctor est Plinius, quam a Pyrenaei montibus huc vique dici comprehendere DCC. VII. M. P. Epitaphium olim

ornata fuit, qui tamen Toletano subiectus erat, ut ostendunt Annales Regis Alphonsi Prudentis, nunc, quæ rerum sunt vicissitudines, Episcopo carer.

CAP. LXV.

MVRTIÆ REGNVM.

MVRGIM NON ESSE MVRTIAM OSTENDITVR. NVM

Oricola vocata. Fabius de eum ordine explicat. Menlaria Prolemez est Murcia.

Regi Alphonsi X. fuisse.

O Bsecurum olim oppidum, nunc regni caput *Murtis*, & magni nominis: quam *Chilins*, alique *Murgis*, esse opinati sunt, quamque Prolemæus inter Turdulorum in *Bætica* locum, *Plinius* vero *Bæticæ* finem esse dicit, ita ut vel hæc sola ratione *Murtis* esse nequeat, utpote quæ inter Carthaginem nouam & Valentiam, præcul a *Bæticæ* limitibus sita. *Rodericus* Archiepiscopus Toletanus lib. III. cap. XXIII. quæ tempore Mauri vniuersam Hispaniam deuastabant, dictam fuisse *Oreilum*, postmodum vero: *Murtiam* affirmat, quod vnde hauerit, me quidem fugit. Scio Prolemæum *Oreilum* in *Bæstetanis* memisse, quam hodie *Moriguela* vocant, non præcul a *Murtia*: Antiquis vero & ceteris, dextrique tabularum patroni, *Murgibus* populis designant, quos aiunt cum Atlantis filio *Murgero* in Italiam primo traiexisse, dein reduces *Murtium*, abaque eius nominis vrbes condidisse. Ego vero Ioan. Mariæ Domini-cani, & Iosephi Moleti potiori opinionem duco, qui *Menlaria* Prolemæi hodiernam esse *Murtiam* asserunt. siquidem inter mediterraneas Constantinorum vrbes recensetur, non præcul a Valentia, quo in loco Muria Valentieque regna sunt: & si *Abrahami* Orteli Hispaniæ veteris descriptioni fides aliqua danda, nemini erit debium eodem proisus loco *Murtiam* nostram, quo *Menlaria* olim, sitam esse.

Alphonsus X. cognomento *Sapienter* hanc & Penorum manibus eripuit, quæ de castella illi obnoxia admodum & fidelissima, vel in maximo illo Hispaniæ zelu, quo vrbes omnes, Hispani vna cum excepta, ad *Saracenum* Filium descieuerant: quæ de castra illam septem corotharum insignibus, in fidei memoriam honestauit. Sitæ est in planicie, amenissima regione, quam *Saraceni* annis interstulit (alii *Serabim* vocant) & derelictus hinc indurialis, prostrigos facit: malis citreis confecti campæd bombeyum præcipuus proventus, & sericæ vestis copia.

CAP. LXVI.

APPIANI ERROR DE CARTHAGINIS NOVAE A-

lore. Optima Sili Italici relictæ: A Carthaginensibus condita. Car Spartia dicta. Vrbi sunt Argenti sedula celebres.

Inter principes olim Hispaniæ vrbes, *Carthago noua* locum tenuit, quæ & Carthagine vni nomen dedit, nonne tenuis tantum clarissimæ vrbis vestigium superest: proinde conabor illum ex cinere & rubis excitare. *Appianus* Alex. in Ibericis putat *Carthaginem*, ex *Saguntinæ* vrbis reliquiis exstructam esse. Sed mirum non est, Græcum in Hispaniæ lapsum esse, cum & Romanis, quibus nomen erat Hispania, non semel id acciderit. *Silius* Italicus ad Teuerum eius originem refert:

Dei Carthago vrbes Teucri fundata vetusta.

Sed cum historica veritate pugnat. Nam verus *Carthago*, à qua noua nomen sumit, re-ste Velleio Patereulo, annis tantum 63, prius quàm Roma cõderetur ab Elissa Tyria, quæ & *Didonæ* nominant, cõdita est: ita vræ copia Troia an. 361. exstructa fuerit. Nulla ergo erat *Carthago*, cum Teueri Hispaniæ litorib' appulsi. Iustinius certe non ite: *Ten-trum* cõdidi. Aule *Carthaginem*, seu Hispaniæ litorib', vbi nunc *Carthago noua* est, posuisti, indeq; in Galliciam transiisti. *Polybius*, *Strabo*, & *Pomp. Mela* ab *H. Hannibale* *Hannibalis* genero, cui *Hannibal* in imperio successit, exstructam dicunt. *Iudorus* lib. XV. Orig. cap. 1. *Hannibale* conditam auctor est. *Plinius* vero *Pomoni* non esse, ut & *Tarraconensi* *Scipionum*: a *Polybio* libro Sexto, cap. 1. *Carthago* vrbi, similiter & a *Stephano* Byzantino. non secus ac *Libya* *Carthago* vocatur.

ab aliis vero ~~nonnullis~~ ab Antonino Augusto & Appiano, & Plinio lib. XXXI: *spartaria* nominatur, ob insignem, quam habet, sparti copiam: inter Contestanos à Ptolemaeo recensetur. Iuridicum olim conuentum habebat, quo LXII. populi iura petebant, exceptis Insularum incolis, auctore Plinio. nam teste Strabone lib. III. cum murorum munitione, structura, & pulchritudine, tum portus commoditate, & lacus amoenitate ornatiſſima: Huius urbis situm cum T. Linius lib. XXVI. graphice admodum describat, non pigebit hic adducere, ut hanc purpuratam hinc inde adneſſa: *Sita, in quili- Carthago sic est. Sinus est maris media forme Hispania ora, maxime Africo vltimo oppositus, & quingentes passus introrsus reditum, paululo plus passuum in latitudinem patens. huius in ostio sinus, parua insula obiecta ab alijs, portum ab omnibus ventis, praeterquam Africo iugum facit, ab intus- mo sinu peninsula excurrens: in omni uisus in quo condita urbs est, ab uris solis, & meridie, ciuitatis mari; ab eis casu claudis stagnum, paulumetiam ad septentrionem fufum, incerta altitudinu vicinam: exaluit aut deficit mare. consueti urbem iugum ducens freti & quinguentia passus patens coniungit. Polybius lib. X. tumulum illum, in quo urbs condita est, Cherrimesicum vocat, totamque ciuitatem in quinque tumulos sit diuisam: è quibus maximus ab oriente attacet prominens in mare, in quo structum est templum Aſclepii. E regione huius ab occidentem alius est situ similis, cui imposita est regia, magno summo ab Hadrubalo exstructa. Ceteri tres minores colles septentrionale laus claudunt, quorum qui magis orienti obliſus est *Epaphrodis*, seu *Sulcani* dicitur: huius vicinus *Aleſti*, qui a genti fodinas derexisse videtur, quare diuinos honores illi decreuere: vltimus vero *Saturni*, seu *Saturni* vocatur. T. vero Linius lib. XXVI. refert extra urbem fuisse tumulum quendam, quem *Mercenarium Theatrum* vocabant. Vbi forſan ad imitationem magnæ Canabaginis humanis hostijs litabant, non ſecus ac illi Saturnus. vnde Lucanus:*

*Et quibus immittis placatur sanguine dira
Theatres, horrendisque feriis altaribus Eſus.*

Sed quam graphice urbis situm exprimat Silius Italicus lib. XV. nunc videamus

*Carthago impenso natura aduſa ſanar,
Excelsus tollit pelago circumſpecta muras,
Arctelati pontis ſancies modica inſula claudis,
Qua Titan vtrius terrae aſpergit Eos.
Et qua proſpectas Phœbi iuga ſera cadentis,
Pictam in planitiem ſignantes egerit undas,
Quas auget veniens, reſponſusque reciproc aſum.
Sed gelidus à fronte ſedes ſublimi ad Arctel
Vrbs imposita iugo, pronaque excurrens in agros,
Et tuta æternis defendit mania ſuælu.*

Portus urbis quantævis claſſis capax; nec tota quidem Hispania tutiorem inuenias, & ex Liuii deſcriptione eundem patet eſſe, quem Virgilius Maro I. *Æneidos* expreſſit:

*Eſt in ſceſſu ſancto locus, inſula parua
Eſſoris obiecta laterum; quibus omnis ab alto
Frangitur, inque ſinus ſecundis ſeſe unda reducit.
Hinc atque hinc ruſſæ rupes geminique miſantur
In calum ſcopuli.*

Hanc urbem cum Carthaginenſes in belli ſedem & armamentarium elegerint, atque huc vniuerſæ Hispaniæ obſides pecunias, & quidquid ad uſus bellicos neceſſarium erat conuulſerint, vno die à P. Scipione per vim capta fuit, ut latius apud Polybi- um & Liuium legas licet.

Circa hanc urbem plurimas argenti fodinas fuiſſe refert Strabo, quibus erant occupatæ quatuor hominum myriades, qui P. R. indies XXV. drachinarum nulla reſerebant, ſeu ſecundum Budzum lib. IV. De aſſe 1500. coronatos. Sed per barbarorum in Hispaniam inundationes, à Vandalis primo, mox vero à Gothis ſolo æquata fuit, non totis ſextcentis annis decurſis, poſtquam exſtructa fuit, ſiquæ inter miſerandas ruinas, multis ſeculis ſepulta iacuit. Donec eam Philippus II. Hispaniarum Rex potentiffimus, parentum memoria, in ſalvandam curauit, ne Turcæ & Africanæ piratæ portus præſtantia alleſti eundem occuparent. Quod à Veſpaſiano Gonzaga ſumma diligetia & induſtria curatum fuit, ita ut nunc egregie munita ſit.

Episcopalis urbis in hodiernum diem vique primum autem Episcopum habuit

San-

Sandum *Ephesus* martyrem habuit & Episcopus *D. Eugenius*, & *Fulgentius*, qui DD. *Leodius* & *Ilidon*, iter fuit. Esti verò hæc vrbs totius Carthaginiensis provincie caput erat, cui etiam Tolentum parebat, ipse tamen Episcopus Tolentino subditus fuit, quæres non paucos induxit, ut cred. non Tolentum Archiepiscopatum primò Carthagine fuisse, post verò Tolentum translatam esse sedem. Inter quos *Ioannes Vazrus*, sed contra eos creditur, cum nusquam apud probatæ fidei Scriptorem hoc reperas. *Ilid* tantum, iudicium conueniunt, post euetiam Carthaginem, Tolentum ingressæ, quæ de respiria apud *Ambr. Morales* lib. XI. *Annalium Hispaniæ* cap. XIX. videbitur curiosis Lector.

10 Hacten verò latissimum olim agrum pueri solentum fuisse, refert *Plinius* lib. 31. cap. 2. *de pomis*, inquit *fundati* *omnes ex semine pueri Carthagini* *partem* *etiam* *de* *faci-* *rum* *et appellatur* *stipulis* *multis* *nunquam* *pernuas* *aut* *non* *congruis* *peni* *bonas*. Auctor est & *Serabo* circa Carthaginem novam arborem esse, quæ de ipina corticem emittat, ex quo telæ pulcherrimæ conficiantur.

CAP. LXVII.

DIANTIVM ET HEMEROSCOTIVM PICTVM DIA-
ne fons nobilis. A Phoenibus exstructum. Promontorium Ferrariæ,
quod & Tenebrium.

Oppidum est *Denia*, præcis temporibus *Dianæ* fano celeberrimum, à quo *Dianium* vocatum. *Plinius* stipendiarium esse dicit, & conuenit Carthaginiensis, *Prole-* *meus* inter *Edetanos* recenset. ad *Balaricum* mare situm, inter *Carthaginem* *no-* *nam*, & *Suconem* *amnem*. *Strabo* lib. III. *quæ* *sergentium*. *diurnam* *speculam* *dicit* *voca-* *ti* *in* *extrema* *et* *habebat* *Dianæ* *Ephesiæ* *templum*, *frequenti* *reli-gione* *cultum*. *vn-* *de* *de* *extremum* *dicitur* *et* *ad* *huc*, teste *Antonino* *Beutero*, *promontorium* *vrbs* *huius* *tribus* *leucis* *distans*. *Artemis* *vulgo* *dicitur*. *Stephanus* *Byzant.* ex *Artemido-* *ri* *sententia* *Phocenium* *Colontiam* *esse* *dicitur*. *Strabo* *verò* *à* *Massiliensibus* *condi-* *tam*, *quæ* *in* *re* *exigua* *est* *diocetitas*. *Nam* *et* *Massilienses* *à* *Phocenibus* *originem* *du-* *xere*, *ut* *Phocenses* *primò* *Massiliam* *appulerint* *deinde* *verò* *aggrauante* *multitudi-* *ne*, *in* *Hispaniam* *colontiam* *deduxerint* *(quæ* *tamen* *ad* *Phoenices* *enim* *referri* *pos-* *sunt)* *ut* *Emporias*, *Hemeroscopium*: *vbique* *tamen* *aux* *reli-gionis* *memores*, *Dianæ* *Ephesiæ* *templa* *erexere*.

Oppidum est ad tem. maritimam peropportum. Cum enim in colle castra-
tum sit. speculam etiam habet. maius lumen est. quæ son. poquum. uaniganibus
prospectum præber, quæ de causâ Q. Sertorius hoc oppid. ad res. militum, ut reco-
pitaculo vti est. teste Strabone, qui locus & ante pauc. iustis, vulgo. *Astralas de Ser-*
toris dicebatur. Huc illa Ciceronis pertinent V. Verum tamen. *Quæ* *inque* *acti* *serians* *ad*
4 *Artemis* *paulo* *pleniores*, *eos* *Sertorius* *in* *uitis* *esse*, *atque* *à* *Artemis* *figura* *dicebat*. *Feitus* *verò*
Atienus *suo* *ævo* *ditam* *vrbem* *dicit*:

—Hemeroscopium quæque

Habitata *pridem* *hic* *castra*, *nunc* *tam* *salum*

Vacuum *incolitur* *lingula* *plagæ* *rudet*.

Promontorium hoc à *Pomponio* *Mela* *Ferrariæ* *vocari* *putat* *Isachimus* *Vadia-* *nus* *in* *Mela*, & *Florianus* *Occampo*: cui *suffragatur* *ipie* *Strabo*, qui *Dianum* *in* *pro-* *pinquo* *habere* *ferrariæ* *effluuias* *admodum* *fecaces* *scribit*. *Vnde* *verisimile* *est* *pro-* *montorio* *nomen* *iditum*. *Abrahamus* *verò* *Onchus* *in* *vet. s. Hisp. n. a-* *descriptione* *idem* *promontorium*, à *Cl. Prole* — o *Tenebrium* *vocari* *auctor* *est*. *mi-* *ror* *ego* *quid* *Strabonem* *in* *ouerit*, *quod* *paulo* *inferius* *scribat* *Sertorius*, *post* *quam* *et* *Celsiberis* *ciectus* *esset*, *aduersa* *Valentinæ* *diem* *tuam* *clausisse* *Hemeroscopu*, *cum* *apud* *ceteros* *affiduos* *Abetoris* *constet*, *à* *Perpenna* *et* *la* *inter-* *entum*, *id* *est* *Q. x.* *teste* *Velleio* *Paterculo*. *Episcopalis* *olim* *vrbs* *fuit*, *sed* *dignitas* *per* *Maurorum* *tempora* *spoliata* *fuit*, *nunc* *Marchionem* *habet*:

C. A. P. LXVIII.

SETABIS. AVGVSTA VALERIA DICTA. TENVIS.

fontem hic lauro. Silium italicum obiter correctum.

SETABIS, quam nunc *Xátiva* vocant, urbs est regni Valentis, non procul ab ipsa Valentia: inter Contestanos refert Ptolemæus, qui etiam fluminis eiusdem nominis mentionem congentes Carthagenensibus est Plinio. Hanc Franciscus Tarapha ab Augusto Cæsare cognominata *Augustiana Valeria* tradit, quod ex Plinio colligere est, licet ob distinctionem inopportune interiectam aliter videamus. Habet enim sic Pliniana dictio: *Setabianis qui Augustani, Valerianis*, cum circainscriptiorem legendum esset.

Sita est editior in colle, & flumine Sucrone alitur: fontibus saluberrimis, arborum fructibus, & præcipue malis punicis abundat: landolissimum tenuissimisque libi prouocari celebris, adeo ut Plinius lib. XIV. cap. I. primam illi palmam deferre videatur his verbis: *Simuliter & in Italia, ratione alia inter Padum Ticinumque summes, ubi à Setabianis in Europa hinc palma: secundum enim in vicinis capis sunt Retomana, & in Æmilia rite, Pæmonina, Siliuse etiam Italicus lib. III. egregiam eius mentionem facit.*

Sedentana coheri, quam Sucro rigentibus undis

Atque altric cassimuribus Setabianæ arce.

Setabian, & telas Arabum spectasse superbas

Es Pæmoniacæ filam componere lino.

Quo in loco obiter mihi notandum videtur, non esse legendum cum vulgo *Sedentana coheri*, sed *Sedentana*: siquidem *Sedentani* (qui Ptolemæo *Hedentani*) Tarraconensis erant provincie. *Sedentani* vero nusquam leguntur. Hoc in populo Silium Setabianum statuit, licet Ptolemæus inter Contestanos, illi vicinos locet. eadem etiam ratione, Catullus commendat fudaria Setaba hendecasyllabo illo in Asinum:

Nam fudaria Setaba ex Iberis

Miserans mihi muneri Fabullus

Es Petanum.

Horum etiam Strabo meminisse videtur, licet mendose apud eum legatur (ut prius monuit Doctissimus Casaubonus) *Setabian*: *Teleron*, inquit, *fontem tenent atque capia, quas Setabianæ conficiunt*: nusquam enim gentium *Setabianæ* sunt. Hinc & Poeta Græcius in Cynegetica suo circainstitutum.

Hispanique alio spectantur Setabæ riva.

Nimis enim tenuis lina sunt, quam ut rebus couenire possint.

C. A. P. LXIX.

VALENTINVM REGNVM

VALENTIA A D. IVNIO BRUTO CONDITA. CYR

Veterani & Veteres dicti. Colonia Iulia appellata.

Hispaniæ citioris nobilissima, & amœnissima urbs est Valentia, à mari teste Plinio illantum M. P. distans, quam inter Contestanos populos Ptolemæus; inter Edetanos recenset. Hanc ab Hispaniæ Rege Romo, non solum secundum Annium Viterbensem in Manethonem, sed & præcipuos Hispaniæ scriptores, conditam esse ferunt: idamque ab illius nomine *Romani*, idque CCC. pene annis ante orbis caput Romanum: postea vero nomen in *Valentiam* mutatum. Sed miror egi in præteritum illam Antiquum etiam ipsius suo Manethone & Beroso, multorum animis ita se insinuas, ut quæ quid ille effusit, tamquam ex tripode dictum puerit. Manifestum enim ex Iulii epitomæ lib. LV. Iunium Brutum circa annum V. C. DC. XL milibus, qui sub Viriato militauerant, oppidum dedisse, quod Valentia nuncupatum est. Hieronymus vero Suetonius Antonini Imp. Itinerarium credit, non hanc *Edetanorum Valentiam*, sed illam, quæ in Lusitania prope Tagum, Viriati milibus à D. Iunio Bruto datam. sed cum ipse clas-

ficos Scriptores huius *Valentia* ad Tagum, nusquam mentio fiat, nulla ratio euincet, hanc à Viriati militibus habitatam, nullius etiam momenti est, quòd vrgent *Valentiam Ederanorum*, nimis à Lusitania distare (vbi bellum eum Viriato gestum) quàm vt eò Colonia mitteretur, non enim in sola Lusitania, sed & Carpetania, & Celtiberia, bellum circumtulit Viriatus, & vt refert Appianus in Ibericis, etiam post mortem Viriati, milites eius duce Tantalò, à Sagunto auspiciis Q. Sertulii Cæpionis repulsi sunt: & exiguò intercedente tempore, deditionem fecere, agrique illis assignati & sedes, quibus habitarent: quæ certè omnia *Valentia* nostræ favent, & Livianæ Epitomæ consonant. Opinioni meæ subseribit Andreas Resendius, in D. Vincentio heroico sanè

10 poemate:

— *hanc ita multis*

*Milibus à pelago sancta Valentia surgit,
Brutopum, Hesperium Tiriati cede madentem
Ille petens, acies palantes urbis honore,
Donavit, postisque diu victoribus armis,
Exauctorato complevit milite.*

Quæ de causâ forsan in antiquis inscriptionibus incolæ *Veterani* & *Veteres* nuncupantur, vt iudicium faciat illa, quæ Valentia spectatur:

C. VALENTI. HOSTILIANO.

MESSIO. QVINCTIO.

NOBILISSIMO. CÆS.

PRINCIPI. IVVENTYTIS.

VALENTINI.

VETERA. ET. VETERES.

Eandem verò Coloniam fuisse testatur Plinius, antiquus verò nummus à Goltzio productus, referente Ortelio, *Coloniam Iulianam Valentiam* vocat. Sed quo tempore Colonia effecta fuerit, in tanta antiquitatis caligine latere quis meretur?

Sita autem est ad annem Turiam, licet Pomp. Mela lib. II. *Duriam* vocet, tamen, monente doctissimo Hermolao Barbaro, *Turia* legendum; quamvis Gerundenfis Episcopus dicat *Valentiam* vocari flumen, quod per *Valentiam* decurrit, *Turiam* verò

30 Saguntum præterfluere: sed crassior est error, quàm vt refelli postulet. Vrbis hæc cæli, solique miti temperie nulli cedit, nec felici, ac superbe Campaniæ inferior. Toto hic anno floribus abundant prata, hortique, vernante semper aura. Hyemis hic rigor exular: equitum splendore nobilis, mercimoniis opulenta, opificum numerosa turba instructa egregie: lanificium hic diligentissime excolitur, vt panni Valentini, & ipsa lana inter ceteras Hispaniæ palmam terant. Incolæ elegantis, & festivi sunt ingenii, nec à Musis alieni. Auctor est Beuterus urbem à Cn. Scipione maximis eloacis donatam,

& publicis priuatisque ædificiis excultam; sed more suo, citra testes. Bello Sertoriano à Cn. Pompeio deletam fuisse, auctor est Salustius lib. IV. Historiarum in Epistola eiusdem Pompeii ad Senatum his verbis: *Castra hostium apud Sacranem capta, prælium apud flumen Turiam, & dux hostium C. Herennius, cum urbe Valentia & exercitu deleti, sacra clara vobis sunt.* quam tamen postea à Sertorio restitutam dicunt. E Maurorum verò

40 seruitute eam Rodericus Bugar, eognomine *Cid*, anno c. lxxv. asseruit, rei bellicæ vir peritissimus qui cum maximis numerosissimisque hostibus collatis signis, frequenter dimicauit, victor tamen semper euasit, in cuius memoriam *Valentia del Cid* vulgò dicitur: sed illo viri sancto, iterum à Pœnis occupata fuit, donec anno 1138. Iacobus I. Aragonum Rex eam iterum Christianis restituerit.

Hæc in urbe D. Vincentius Diaconus sub Diocletiano martyrio affectus est. Duos Pontifices Max. Ecclesiæ dedit, Calistum III. & Alexandrum VI. vtrumque ex

50 stirpe Borgia. Archiepiscopatum habet celebrem & opimum. Sed non vltimo loco duxerim ciuem habuisse *Ludovicum Finem*, virum doctissimum, quem ingenii sui fetus posteritati faciunt interesse.

CAP. LXX.

SAGVNTVS OLIM, VBI NUNC MOIVIEDRO. A
Zacynthiis, & Ardeatibus condita. Diana hoc Templum vetustissi-
mum. Theatri reliquie

Reliquias esse Saguntie cladis *Morniedro*, nemo Hispanicarum rerum gnarus igno-
rat, quasi *murs veteres* dicta. non procul enim à Valentia & detanorum, ut & olim
Saguntus, distat, à mari aliquantulum magis. Olim enim tantum mille passibus, nunc
verò II. M. P. mate remouit: habet: siue quòd olim tanta urbis magnitudo fuerit, &
eò vique protensa excutit, siue quòd pelagus atenarum adgestione in tantum re-
cesserit, ne tantæ urbis calamitates ex propinquo aspiceret. De origine eius & primò
conditore multa effutunt Hispani, Franciscus Tarapha à Saga filio Chus, nepote
Cham, qui cum Tubale in Hispaniam venit, nomen habuisse asserit. Alii à Sagis Iberi-
cis conditam esse fabulantur. T. Lilius lib. XXI. à Zacynthio insula oriundus dicit,
quibus etiam misit ab Ardea, Rutulorum generis. Recentiores Hispaniæ Scriptores ad
Herculeis comitem Zacynthum originem referunt, auctore Silio Italico lib. I.

*Haud procul, Herculei tollunt se litorè murt,
Clementer crescentè iugo, quous nobile nomen
Conditi ex celsis fuerant cæle Zacynthus.
Ille comes Alcide: remebat in agmine Thebas
Geryone exstincto.*

Idem tamen Poeta mox subnectit, & à Zacynthiis & Ardeatibus auctam urbem,
cuius non pigebit verius producere:

*Atrox profugi, ducente noto, aduertere colant,
Insula quos gemmi Graio circumfusus ponto,
Atque auxit quondam Laertia regna Zacynthus,
Firmant tenues artus mox Daunus pubei
Sedis inops, misit largo quem ducit alumnus
Magnanimus regnata viri, nunc Ardea nomen.*

Urbs olim opulentissima, maritima & terrestribus fructibus felix, sanctitate disci-
pline, & sociali fide in primis illustis, quam vlt. in perniciem suam pertinacissimè co-
luit. Potius enim quàm à Romanis ad victorem Hannibalem deicerent, comuni
rogo sese ciues superieceret, cuius excidio secundum bellum Punicum exciatum, &
in numeris cædibus illi parentatum est. Octauo demum anno quàm à Prenis capta est,
à Cn. Scipione, depulso Punico præsidio recepta, & antiquis cultoribus, quos belli vis
reliquerat, est restituta, teste Liuii lib. XXIV. vnde manifesto Appianum Alexaudr.
in Ibericis lapsum videre est, qui Spartariam Carthaginem ex Saguntinis ruinis exci-
atam crediderit. Templum hic erat Dianæ sacrum, magna religione, quod & ad
Plinii ætatem perdurauit, eodem teste lib. XVI. cap. XL. his verbis: *In Hispania, Sagun-
ti atque templum Diana à Zacynthio aduecta, cum conditoribus, annis ducentis ante Troia exci-
dium, ut auctor est Diodorus, infraque oppidum id haberi, cui pepercit religione indultus Hanni-
bal: sunt peritruibus etiam nunc durantibus.* Hoc verò ruo ruinæ eius indicio sunt, qualis
olim urbs fuerit: inter quas Amphitheatri vestigia spectantur. Huius hemicycli ambi-
tus est pedum Rom. CCC. LIV. latitudo parietis obuersi pedum CC. vomitoriorum
crassitudo pedum XII. cum dimidio in L. gradus etiam confurgebat. Laudatissimos
olim calices parabat *Saguntum*, teste Plinio lib. 35. cap. 12. vnde & Martialis lib. 14.

*Qua non sollicitus teneas, seruetque minister
Summe Saguntino pocula fæta iuso.*

Exstat etiam hac in vbe vetusta admodum Claudio Cæsari, Galieni successoris
dicata inscriptio:

SENATVS. POPVLVSQVE.
SAGVNTINORVM.
CLAUDIO.
INVICTO. PIO. FEL. IMP.
CÆS. PONT. MAX.
TRIB. POT. P. P.
PROCOS.

CAP.

C A P. LXXI.

MANTIA CARPETANORVM MADRITIVM

ad Eburacum moles regia.

Inter Carpetanos, non procul à Toledo, Ptolemæus *Mentum* urbem collocat. *Ps.* *scribit* etiam dictam referunt Moletior & Tarapha: sed ab illis tantum. hodie *Madr.* *antium* esse in confesso est, licet nonnulli non hoc loco, sed ubi vicius est *Villamanta* dicunt, olim *Mantum* fuisse dicant. *Mantue* conditorem dicit Tarapha, Oenium Tiberini Latiniotum Regis filium, qui à nomine matris *Mantus*, Tiberis vasis filix, aliâque in Italia urbem appellavit, sed hinc Palæphato, quis autem præbeat?

Hodie oppidum est ex totius Toleranz diocesis felicissimum: sicut est editio: si in elido, & Septentrioni maiori ex parte expositum, cuius radices alline modice: ainnis, vulgò *Gasadram* dictus, qui saxo ponte transitur: non procul à Madritio oritur, & Tago se admiscet. Situs amœnitate, aeris insigni salubritate, & soli egregia fecunditate, inter primas totius Hispaniæ vrbes, non iniuria potest adnumerari. Ajunt Imp. Carolum V. daturum quartana affectum, sola aeris huius clementia, breui molestissimo morbo liberatum. Saltus habet vmbrosos, & frequentes, silvas Regum venationibus dedicatas. In Madritio etymo multa & insulla vulgò feruntur, quæ cum inepta sunt, silentio premam. Ioannes de Menza Cordubensis, Poeta vernaculus, sed non insuli ingenti, *Madritum* igne elictum suis rythmis prædicat, quia tam marorum fundamenta, quam pilularum xdes pleraque pyrite lapide constant, cuius copiosus rivo territorio prouentus est. Frequens hic recessus & habitatio Regum, præsertim Philipp II. qui variis illud operibus exornauit, ut nunc in splendidissimum oppidum euaserit: siquidem roto regno huc excitant nobilitas, sumtuosa sibi x diuicia exstruxit. Nefas duxerim, si Madritio relicto, de vicino illi sexto inde lapide *Eburice*, Hieronymianorum monasterio ad S. Laurentium tacerem. Visitur ibi mirandi operis egregia moles, & plane Regia, quam maximus HISPANIÆ Regum Philippus II. regio totius dedicauit. Celeberrimo enim illo pælio ad oppidum S. Quintini. Veromando uero caput, D. Laurentio xdem vouit, cuius die anniuersario & tutelæ patrono, florem Galliciæ nobilitatis fudit, & firmissimam urbem expugnauit, anno Christi Seruatoris M. D. LVII. Inchoitæ Roma hæc Amphitheatra sua, Pantheion, Capitoliumpalacia, & vanis numinibus sacrata templâ, dum sese Hispania hinc mole cetera orbis miracula non iniuria superare contendat, nam præter templum, & monasterium rarissimæ structuræ, Bibliothecam habet omnis generis librorum, & præcipuè manuscriptorum copia instructissimam: ut vnicâ Vaticanâ exceptâ, inter ceteras palman ferat: quoniam re cum Ptolemæo Philadelpho ceterare videtur. De regio vero palatio, quid arinet dicere, nisi quod

Ar. ibi materia vincitur ipsa sua.

An architecturam requireret? ne Vitruuius quidem aliam, an maiora & nobilior lapides inuisplan rationes. Nam horum pitore, fontium amœnitate, silularum vmbra culis hæc ipsa Argibetia Daphne hinc se comparauerit. magnitudo eius tanta, ut vel in quatuor Regum vsus commodè sufficeret. qui singula huius molis scire desiderat, Abrah. Ottolii patetgon editionis vltimæ adeat.

C A P. LXXII.

COMPLVTVM.

COMPLVTVM HODIE ALCALA DE HENARES.

olim & Alcala S. Iusti. Academia hinc illustris.

Vicinum Toledo etiam inter Carpetanos est *Completum*, Ca. faraugustani olim connequus teste Plinio, hoc a uo. *Alcala de Henares*, ab amne *Henares*, qui vrbs iunior prætet fuit. Elapsis feculistrans flumen sira erat, teste Barrerio, ubi adhuc prius vrbs vestigia. Tempore Regis Alphonsi Sapientis vocabatur *Alcala S. Iusti*, quia in Sanctus una cum fratre suo S. Pastore, sub Daclano Præsidente extra vrbs pomitiorum martyria erecta sunt: quorum his verbis memoriam celebrat Poeta Prudentius:

Tantum illis.

Pp. 2

*Sanguinem Iusti, cui Pastor heres
Fertulum duplex, geminumque domum
Ferre Complutum gremio iuauis
Membra duorum.*

Urbs est in planicie sita, figura quali, concinnis ædificiis, agro feracissimo: vnde nescio quis icoliolus *Complutum*, tanquam *Complementum* dictum somniat, sed

Res est ridicula & nimis iocosa.

Plateam habet insignem, in longitudinem porrectam, porticibus utrinque ornata, sub quibus frequentes, diuersique mercatorum tabernæ sunt. Sed præcipuè se iactat insigni Academia, quæ merito Hispaniarum Athenæ dici posset, ex qua tanquam ex Durarco illo equo, præclarissima ingeniorum lumina prodierunt, quæ doctrina sua rotam Hispaniam, depulsa barbarie illustrarunt. debet hoc insigni heroi Francisco Ximeno Cisnerio, Præsuli Toletano, & S. R. E. Cardinali, institui S. Francisci, qui Lyceum hoc excitauit, & magnis pizimis viros doctos vndique euocauit: atque ibidem multa collegia (vnum verò augustissimum) & Cenobia & templa excitauit. Sacra Biblia hic Hebraicè, Chaldaicè, Græcè, Latinè, accuratissimè & proprio ære excudenda curauit: qui præter doctrinam, vitæque sanctimoniam, consilio prudentiaque incomparabili fuit, ut non immerito à Ferdinando rege, Hispaniæ gubernandæ præfectus sit, dum nepos eius Carolus V. adolesceret: quæ de causâ inter præcipua Hispaniæ lumina merito adnumerandus. Cuius tumulo Compluti hi versus inscripti leguntur.

Candideram Aluisi Francisci, in grande Lyceum:

Conder in exiguo munus ego sarcophago.

Prætextam iunxi sacra, qualemque galea,

Frater, Dux, Præsul, Cardinalisque pater

Quæ virtute mentium est diadema cucullo:

Quam mihi regnanti parati Hisperia.

Urbs hæc Archiepiscoporum Toleti est: tempore enim Alphonsi VI. Castellæ Regis, & Legionis, post ereptum Pennis Toletum, Berthardo cuidam inculpatæ vitæ, Archiepiscopus à Rege d. latus fuit, qui postmodum coactio milite *Complutum* diuturna obsidione sitigatum, ad deditionem compulsi, vnde in hoc æuum Toletanus est diocæseus, olim tamè florente Gothorū imperio, Episcopalis sedes fuit, ut ex Toletanus Conciliis docet Valsus. Cuiem habuit inter ceteros *Chrysophorum à Vega* medicum præstantissimum, vi elus pellantur opera.

C A P. LXXII.

GARRACA EADEM CVM ANTONINI ARRIACA

Guadalaia hodie. Tagonius ammi. Sertori fratrogema.

Non procul Compluto urbs est *Guadalaia* vulgò dicta, Punico sermone flumen lapidum signare, plerisque Hispaniæ Scripioribus persuasum, ut Lucio Matheo, Siculo, & Mario Aterio. Sed sedè illos hallucinari ostendit Gaspar Barterius, qui vna cum Ambr. Morales Proleptæ *Carracum*, & Antonini Imp. in Itinerario *Arriacam* esse asserunt (sicet Iohes Simlerus *Arriacam* legendum suspicetur) vnde Pæthi primò *Guadarraca* deflexere, posterior verò ætas, magis eotropidè, *Guadalaia*, quasi flumen *Arriacæ* dixerunt. motus enim illis distionem *Guada* frequenter præponere, ut *Guadalupo*, *Quindiana*, aliq. sexcentis. *Arriacam* verò, vel *Carracame* sic, sua det passuum numerus, quò Antoninus Compluto *Arriacam* XXII. M. P. distare dicit, quæ V. cum dimidia leucas conficiunt, licet Compluto nunc *Guadalaia* tantum IV. sed maximas incolæ numerant: arò enim exquantur miliaria cum leucarum numero. Sed icrupulum omnem à iimij, æquari distantiã, quam *Arriara* vig. *Cessara* Antoninus numerat, cum ea quam *Guadalaia* Hiam vsque (cui enim *Cessara* cit) XXI. V. M. P. sex leucas respondere.

Sua est modicè accliu in tumulo ad ripas *Hemeres* amnis, quem Ambr. Morales à Plutarcho *Tagonium* olson dictum putat, modica, sed non spernenda urbs, sedes olim præcipua Mendozæ familiæ, & Ducu de *Infantado*, quorū splendide ædibus & magnificentibus hortis egregiè ornata. Præcipuè vero nobili Q. Sertori litragemate celebris, referri à Plutarchus in eius vita, pulsum à Metello Serturium, non procul à Characitanis

(ita enim vocat) ad amnem Tagonum castra habuisse, qui vt seculi illa barbaries erat, non oppida colere, nec per vicos habitare, sed antra & speluncas diacentis montis incolere norant, & naturæ hoc munimine freti, Sertorium vt victum despiciere: ille ægrotè contumeliam ferre, excidium ipsi minitari, sed frustra: obseruat interim spuluncas omnes in Boream obuertas patere, vicinumque larè solum puluerem esse, dico iubet milites adiacentem terram suffodere, quasi aggerem admoturus. Barbari conatus eius risere: sequenti die spirante valido Aquilone, iubet milites aggerem quater, equitesque magis tellurè concutere, quò ventus excitati pulueris nubes in ipsorum ora oculisque volueret, quibus cum nullum effugium pareret, repletis faucibus, spiritusque meatibus præclusis, tertia se illi die tradidere: magna Sertorii fama & gloria, quod non tam hostium, quàm naturæ victor esset.

CAP. LXXIV.

SEGVNTIA

SEGVNTIA HODIE SIGVENZA. VARIE OLIM VOCATA. Restituntur qui à Sagunto ortum dicunt.

Seguntia olim Celtiberorum vrbs non obscura, nunc leuiter deflexo nomine, *Siguentia* vocatur, Plinio *Seguntia*, Ptolemæo *Segobriga* Antonino in Itinerario *Segontia*, T. verò L. *Seguntia* dicta est. Est & altera *Segancia* verius scriptum Herculeum, à Plinio nominata. Cuius vestigia hodie circa Gaudelere fluminis ripam conspici, & *Gisgonca* locum vocari, auctor est Ambrosius Morales. Antoninus etiam præter has inter Neroticam & Cæsaream Augustam, *Seguntiam* urbem recenset, quam Gaspar Barterius *Mucellam* dictam scribit, non dubiis coniecturis fretus: Iubuit has ita strictim vrbes recensere, ne nominis affinitas Lectori erroris aniam præbeat. Statuit autem Antoninus *Seguntiam*, inter Complutum & Bilbilim, & à Celsata M. P. XXIV. distare ait, qui sunt septem leucæ ab Hita (quæ Celsata est) *Siguentiam* usque; licet hic parum exactè M. P. leucis respondeant. sed hoc mirari subit, non nullos, nulla mensuræ habitatione, in mera merditiæ ita cæcuiisse, vt crediderint hanc urbem, *Seguntiam* olim fuisse, nobilem illam memoria seruaturæ in Romanos fidei. Sed magno à se mutuo intervallo distare quis ignorat? Ad Iberum enim *Seguntius* est, vt apud Lium ceterosque Geographos videre est, à quo *Seguntia* plusquam XXX. leucarum intervallo distat; alii vero à Saguntinis reliquis conditam ferunt, inter quos est Ioannes Gallius Zamorenus: sed extra probati alicuius Scriptoris suffragium. Nam & T. Liuius to bello Macedonico *Seguntia* meminit, quod extincto secundo bello Punico statim enatum est: dubio procul originis *Seguntia* meminisset, cum recens apud omnes miseranda illius cladis memoria vigeret. Ambrosius Morales auctor est veterem *Seguntiam* non eò loci fuisse, vbi nunc *Siguentia*, sed media ab hinc leuca, loco vulgò dicto *villa vera*, vbi multa circumiacentia rudera urbem olim fuisse testantur.

Sit hæc vrbs est in cliuo, muris egregiè vallata, & adinnata arce, collis pedem flumen *Heneras* alluit: Episcopali dignitate ornata est iam pridem, vt frequenter in provincialibus Hispaniæ Conciliis subscriptiones *Seguntinensis Episcopi* testantur. Templum habet non vulgare operis, binis turribus conspicuum: multa hic marimorea copulera Præsidum, & illustrium virorum se offerunt spectantibus. inter cetera *S. Liberata* affabrè ornatum visitur, quod ibi magna in religione habetur. Episcopo in annos vsus supra XX. aureorum millia cedunt. Habet etiam *Seguntia* liberalioris disciplinæ, & Theologarum Collegium non spernendum.

C A P. LXXV.

BILBILIM NON ESSE CALATAIVD: MÜNICIPIVM

fuit. Cognominata Augusta. Salone amne clara & ferri temperie.

Plinius emendatus.

Stracst *Calataiud* in Celtiberis, quam plerique festiuissimi Poetz Martialis (quem *Aelius* verus Imperator suum appellabat *Virgilium*) credidere patriam, *Bibilm* inquam, sed refellit receptam hanc opinio: nem diligentiissimus Gaspar Barrelius. potissima illa ratio à sicut petita: *Calataiud* enim in conualle; *Bibilm* verò in monte posita erat, ut non semel testatur Martialis. ita enim ad Lucianum:

Tradebis altam Licione Bilbilim

Aquis, & armis nobilem.

Ita enim felicissimè emendauit primus Hieronymus Surita Cæsar augustanus, homo doctissimus, cum passim legeretur, *Equis & armis nobilem*. Bilbicanos enim equos, magno in pretio fuisse non vidi qui scriberet: non enim est

Aptus equus Ithacæ locus,

dicebat ille, cum in aspero monte sit: aquis verò nobilitaram esse Saloniæ amnis, quibus optimum hodieque armis ferrum temperetur, & incolæ testantur, & Titus Pompeius, ac Plinius auctores. clarus verò *Bilbilis* suum exprimit S. Paulinus ad Ausonium præceptorem hisce versibus:

Montem umque mihi Calagurim, & Bilbilim acutum

Pendentem scopulū, collemque iacentis ilerda

Exprobrai.

Idem verò Martialis patriæ suæ situm alibi clariùs explicat:

Municipes Augusta mihi, quos Bilbilis acris

Monte creat, rapidis quos Salo cingit aquis.

Ita enim legit ibidem doctissimus Surita, & Ant. Augustinus, cum antea passim legeretur *Agri*, loco *Acri*, quæ verè agrestis, & infusca erat lectio. cum itaque *Bilbilim* editioni loco sitam fuisse constet, non poterit esse *Calataiud*, quæ humiliori loco est. Adde *Bilbilim* vniuersam pene Salone cinctam fuisse, ut ex verso superiori constat: *Calataiud* verò Salone tantum alluitur. monstretiam, vbi olim *Bilbilis* fuit, nunc corrupto nomine *Banbula* vocatur ab incolis, media leuca distans à *Calataiud*, vbi multa antiquarum ædium vestigia visuntur. Frequentia hic etiam Romanorum numismata eruuntur, quæ, quia rudi plebi ignoto, mille figmentorum occasione præbent. Illud pro rato saltem habent, bis in locis quondam inelytam, & populosam urbem fuisse. Minime etiam prætereundum, *Bilbilim* olim municipium fuisse, & *Augustam* cognominatam: cuius rei licet à Plinio non fiat mentio, innuere satis clarè videtur Martialis superacitato versu:

Municipes Augusta mihi quos Bilbilis acris

Monte creat.

Idem antiqua numismata ostendunt, quorum vnum adducit Ant. Augustinus cum hac inscriptione, in medio inscriptum habet: II. VIR. & circumcirca: M. AVGVSTÆ. BILBILIS. M. SEM. P. TIB. L. LICI. VARO. Amue autem Salone olim inelyta, cuius mirifica visin durando ferro est, ut diximus, & non semel innuit Martialis, præcipue hoc versu lib. IV. Epig. V.

Grato non pudeat referre versu

Sans Bilbilim optimam metallis

Quæ vincit Chalybasque, Noricaque,

Et ferro Plateam suo sonantem:

Quam sancti tenus, sed inquieto

Armerum Salo temperator a nobis.

Locus hic me monet, Plinium à mendo aut à Scriptoris potius incuria vindicandum lib. 34. cap. 14. de ferro agentem: *Aluubi*, inquit, *venâ bonitatem hanc præstas, ut in Noricâ, aluubi factura, ut Sulmonæ aqua: ut diximus.* Sed quis quæso *Sulmonæ* aquam ferro bonitatem præstare sentit: non licuit vidisse hæteuus. Et quod mirum, si se *Sulmonensis* Poeta nihil hac de re, solum ait:

Sulmo mihi patria est, geladisqve vberimus unda.

Quare

Quare secundo Delio legerem, *Salone aqua*. ipse hoc auctor ostendit, cum ait, *Pri-*
dicimus: nusquam enim toto hoc capite de *Salone* verbum, de *Salone* satis clarè: pau-
 lo enim superius dixerat: *Sunt autem differentia est in aqua, cui subinde cadentes immer-*
guntur, hoc alibi atque alibi vtilior, nobilitant loca gloriæ ferri, sicuti Bilbilis in Hispania, & Ta-
razona; Commum in Italia. Sed quæ agna *Bilbilis* nobilitat, præter *Salonem*? cur *Sal-*
monem, si idem faceret, præterisset *Plinius*, io *Italia* alioguin laudes satis effusus? tan-
 ta autem temperaturæ vis illis erat gloria, ut teste *Iustino* ex *Trogo* *Pompeio*, inter *His-*
panias nulla anima in pretio fuerint, præter eâ quæ *Bilbilis* aut *Chalybis* aquis erant tein-
 perata. Sed præter ferri gloriam, auro etiam gloriabatur olim, teste *Marziale* lib. XII
 Epigr. XVIII

Aura Bilbilis, & ferrea ferro.

Sed satis extra carceris euagari sum; *Mauribus* hoc optimi Poetæ datum sit, ne
 patria eius hominum memoria exsiliaret. *Calataund* verò ex *Bilbilis* ruinis accre-
 uisse vicinitas loci facit veredum. *Diuidia* enim leuca tantum ab illa distat. Ex præ-
 ceptis *Aragoriz* hoc auro vrbibus est, subdita *Turiallonensi* Episcopo: solum habet
 secundum *Strumentum*, vini, olei, frugiferarumque arborum paucis: omnis generis opifi-
 ce. At, Quod ad nominis originem spectat. *Beuterus* auctor est, quædam è *Punicis*
Rejibus nomine *Arab*, *Bilbilis* bellis dirutam restituisse, & nomine suo vocasse *Ca-*
latarab. Veritas sit penes auctorem. Incolæ quoque etiam noui hodie armorum se fer-
 re: præ lancia, & gloria iactant.

CAP. LXXVI.

TYRIASSO HODIE TARAZONA. FERRI TEM-
 perie clarus. *Mani Caunus*. *Martialis* emendatio.

NON incelebris est *Tarazona*, in *Aragoriz*, & *Castellæ* limitibus sita, quam *Prole-*
narius inter *Celtiberos*, *Turkissinus* nomine collocat; *Plinius* *Cæsar* *Augustinus* il-
 lam conuentus facit. Verbis huius incunabula *Lucius Martincus*, *Rodericus Tolera-*
nus, alique *Hispaniæ* Scriptores ad *Tyris* & *Aufenis* referunt, qui cum *Hercule* se-
 cundo in *Hispaniâ* venerunt. *Beuterus*, *Ioannes Marieta*, alique non ad *Tyris*, sed ad
Tarun *Italiæ* populos in *Tarentino* sinu (quo loci *Herodotus* suam scripsisse *Histori-*
 am auctor est *Plinius*) originem referunt: sed quia hæc vultus *classici* auctoris suot
 firmata suffragiis, penes *Leclotè* sit iudicium. Romæ a quo non obsecuti nominis vrbs:
 siquidem egregia ferri temperies, quam aquæ illi subministrant (non secus ac *Bilbili*,
 ut modo diximus) tenebris illam exemit, ut auctor est *Plinius* lib. XXXIV. cap. XIV.
 loquitur autem de aquis: *Hæc alibi atque alibi vtilior nobilitant loca gloriæ ferri, sicuti Bilbilis*
in Hispania, & Tarassus, Commum in Italia: cum ferraris metallis in his locis non sint. Hanc *Al-*
phonfus VII. vna cum *Calataund* aliisque vrbibus *Mauris* equipare circa annum dlo CX.

Sit & est vrbs non procul à monte *Cauno*, quem incolæ *Manajo*, recentiores verò
 montem *Cero* vocant, à *Caco* illo *Vulcani* filio, qui ab *Hercule* postea in *Italia* cæcus
 fuit, nomen obinuisse ferunt: sed meras nugis effundere hos, qui *T. Liuium* obiter
 legere deprehender: qui lib. XLIX. refert, *Graechum* cum *Celtiberis* à prima luce
 ad sextam horam diei signis collatis ad montem *Caunum*, incerta victoria pugnaſſe.
 An verò h c mons *Caunus* idem sit cum monte *Cano*, vel *Cato*, (variant enim exempla-
 ria) apud *Martialem*, lib. I. Epigr. ad *Licianum*:

Sterilemque Caunum mœnibus & fractis sacrum
Fæderum montibus,

non abhorret animus ut credam, & *Caunum* potius legendum. nam *Cani* vel *Cati* mon-
 tis, in *Celtiboria* non vidi qui meminere.

Camporum glebis felicissima, & annonæ copia abundans: Episcopali dignita-
 te à multis seculis ornata, atque interfectis *Præfatis* *R. Prudentium* habuit, imperante
Gratiano, ut refert *Tarapha*: qui à Poeta *Prudentio* diuersus fuit. Scripsit non
 pauca aduersus *Sabellianos*, & *Iudæos*, quo etiam tempore claruisse

Rufum Festum Auienum, eruditum Poetam *Hispanum*,
 auctor est *Ioannes Valsus* in *Clironico*.

C A P. LXXVII.

CLVNIA HODIE CRVNA DEL CONDE. *Municipium olim Sulpitia dicta. Plutarchus emendatus.*

Romanorum tempestate, præclarum fuisse oppidum *Cluniam*, nemo vel leuiter in historiis versatus negabit; vtpote in quo iuridicus Conuentus agebatur, vt auctor est Plinius, qui in Atræacis illud esse, & Celtiberiæ finem ait. vr& Ptolemæus, qui & *Caloniam Cluniam* vocat. Ant. Augustinus Dialogo VIII. ex Tiberii Cæsaris nummo docet olim etiam Municipium fuisse *Cluniam*. Cl. vir Læuinus Torrentius in Suetoniu-
um ex antiquo numismate, *Cluniam Sulpitiam* dictâ refert. In Antonini Itinerario mendose legebatur hoc nomen, *Rundactanum* coniunctim, cum dux sint mansiones, & separati-
m legendæ, vt monet Hieronymus Surita. Apud Plutarchum etiam in Galba de-
prouare legitur *Kalonia* pro *Klunia*, cuius hæc sunt verba: *ἀπὸ τοῦ ῥῶς ῥῶς Κάλωνος ἢ Κλουνίας πάλιν ἀναγράφεται. i. Rursus vero cum amicis in Caloniam Hispaniæ urbem recessit.* Hæc
Suetonio enim in Galba *Cluniam* esse legendû in aperto est, vbi loquitur, quod secundis-
simis auspiciis ad imperium capessendum confirmaretur Galba: *Tanto magis*, inquit,
quod illa carmina sacerdos Iouis Clunia, ex penetrâli, somnis monitus eruerat: ante ducentes annos
femister à fatidica puella pronuntiata. Auctor est Dion lib. XXXIX. Meisellum Neporem à
Vaccæis, oppugnantem *Cluniam*, superatum fuisse, & urbem obsidione liberatam.

Hoc æno *Ciudad real* esse antiquam *Cluniam* credit Iosephus Molenus, sed per-
peram; siquidem *Ciudad real* prope Alcantaram est, quæ procul aduodum ab Atræa-
cis distat; Antonio vero Nebricensi, Floriano Occampio & Ioan. Valæo *Crunna del*
cande vocatur (ad differentiam *Crunne*, quæ est in Galleciâ) quæ ab *Vxama*, seu *Olima*
sex leucis distat, nec abluente multum vocabulo. Facilis enim lapsus est a *Clunia* in
Crunnam, licet nonnulli suspicentur locum vrbi vicinum, vbi nunc D. Virginis ædifica-
est, & *Castro* vocatur, *Cluniam* olim fuisse. Fidem faciunt dirutæ vrbis vestigiæ, & spæ-
tæ quædam amphitheatri, alique non spernendæ antiquitatis reliquæ. Auctor est Io-
annes Valseus hoc in loco reperit fuisse ante paucos annos sigillum conuentus Clu-
niensis: quod penes oppidi comitem adseruatur. Non procul ab hac vrbe feruntur lau-
datissimi iaspidis feraces esse latumiz.

C A P. LXXVIII.

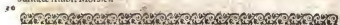
NUMANTIA DIUTISSIME ROMANIS RESTITIT. *Gerundensis Episcopi duplex error. Ridicula opinio de etymo. Necessè Zamoram fide Sotiam. Pomponius Mela defensus.*

Occurrit nunc summum illud Hispaniæ decus, & vrbium, si viros spectes, princeps
Numantia; quæ licet multis Hispaniæ vrbibus, mutorum ambitu, opibusque infe-
rior fuerit, bellica tamen gloria, & vera virtute cunctis superior. nam sine muro & tur-
ribus ciues patriæ erant propugnaculo, non secus ac præci Spartani. Et cum tantum
quatuor armatorum milia essent, teste L. Floro; seu vt Appiano placet, octo milia,
maximos exercitus P. Romani, non solum per viginti annos, Strabone teste, sustinuit
fortissime, sed magnis cladibus, & pudendis fuderibus frequenter affecit: ita vt Numan-
tini viri non vocem, non conspectum ferret Romanus miles. Sed tandem à fatali vrbium
euerfore Scipione Africano victa fuit: si victa dici possit, quæ nullum de se hostibus
gaudium, nec spolia quidem reliquit. Vnde Florus: *Vix enim cum Numantinus non fuit,*
qui in catenis decederet: præda, vt de pauperibus, nulla arma cremanerant: triumphus fuit tantum
de nomine. Græci tamen Scriptores à Romanis hac in re dissentiunt, Strabo paucos si-
per fuisse dicit, qui cedentes murum dederunt, Appianus vero: se suaque Scipionis
arbitrio permisisse, eumque quinquaginta triumpho reseruasse, ceteros sub hasta ven-
didisse. mulieres vero etiam libertatis retinendæ adeo peritiuaces fuisse, vt referat Pe-
tronijs Attiler in Saryrico: *Inuentas esse matres capta vrbe, quæ liberarum suarum semel cor-
porati sunt tenerent.* Sed satis extra orbitam.

Sita erat in Pelendonibus Celtiberiæ populis, teste Plinio non procul ab amnis
Duri

Duri exortu, modice edito in cumulo: Ptolemæus in vicinis Areuacis statuit. Ambitu suo, teste Appiano in Ibeicis, complectebatur M. P. bis mille octingenta & octuaginta; Orofius ad tria nulla extendit. Non solum non mirari lo. Margaritum Epil. Gerundensem, hominem Hispanum, tam soluto animo fuisse, vt aſſetat, *Numantiam* ad eam liberi fluminis ſtram, & vrbis radices ab hoc amnerigati, repugnantibus omnibus claſſicis auctoribus. Idem aſſerit à Numidis conditam, quæ opinio ne ſcintillam quidem veritatis præ ſe fert, præter nominis aliquam aſſinitatem: cuius ſarinz eſt, quod aſ. Ant. Gucuaræ Imp. Caroli V. Hiſtoriographo dicitur, à Numa Pompilio III. Rege Romanorum, conditam.

- 20 *Numantiam* olim fuiſſe, vbi nunc Soria eſt, melior Scriptorum pars aſſerit: licet nonnulli credant fuiſſe, vbi nunc ignobilis vicus eſt *Garay* dictus, ibique per antiqui pontis veſtigia adhuc ſeruauerunt, vt aſſtruit Ambr. Morales: ſed cum exigua ſit admodum diſtantia, nolim de re nauicæ anxie rixari. Sufficiat in Soriani agro fuiſſe nobilem illam urbem. Nam quod Lucas Tudenſis aliique imi ſubſcelli auctores aſſerant, *Zamoriam* eo loci nunc eſſe, quo præciſ ſeculis *Numantia*, præterquam quod Plinio nimis late repugnet, qui dicit præpe Duri exortum illam fuiſſe, à quo *Zamorra* procul admodum à *Soria* eſt, reſellit hoſ diligentiffime Ant. Nebriffenſis decadis I. lib. V. cap. IV. Non poſſiam, quin hoc loco Pomp. Melam optime de Hiſpania meritum à ſtigmatæ malè illi ab Epil. apo Gerundenſi inſiſto, vindicem: an enim lib. I. Paralipomenon, Melam aſſerere, *Cæſarauſtaram* nunc eſſe, quæ olim *Numantia*, cum ne per ſomnium hoc illi exciderit. Sed ſub tabulis reſignatis agere: ſic enim hic lib. II. cap. VI. *In Tarraconenſi vrbis clariſſima terra: & Palæſtia & Numantia. Nunc eſt Cæſarauſta.* Non dicit *Cæſarauſta* eſſe *Numantiam*, ſed ſuo æuo clariffimam eſſe urbem Tarraconenſis prouinciæ, vt olim fuere *Numantia & Palæſtia*. Quis ſerat tantam oſcitantiam in tam grami auctore reprehendendo. Paulus quoque Oroſius, *Numantiam* Mettopolin olim vniuerſæ Galliciæ fuiſſe aſſerit. Zamorenſes teſtimonium hoc Hiſpani ſcriptotib ſibi patrociniari credunt, ſed toto cælo aberrare eoſ facit diuiſio Hiſpaniæ, tempore Oroſii, quo Galliciæ tetmini *Numantiam* vique extenſerant: vt bene obſeruauere Hieronymus Sueria & Ambr. Morales.

C A P. LXXIX

FLAVIOBRIGA NUNC BILBAO. OLIM HIC AMANVM

portus. Sæuæ eius & deſcriptio.

- QVÆ vetnaculis *Bilbao*, antiquorū *Flauiobrigam* credunt eſſe, Moletius & Tarapha: quæ Ptolemæus inter Autigones recenſet. lo. Marietta carpit Ant. Nebriffenſem, quod *Bilbao* putari: *Flauiobrigam* olim dictam; dicitque non antiquam eſſe, vt pote ex ſtructam à Dadaeo Lopez de Haro, Cantabriæ Domino, an. M. CCC. eo loci, vbi olim Amanum portus fuit, neſcius a Plinio ſtatui *Flauiobrigam*, vbi Amanum portus olim fuit, lib. IV. cap. XX. auctor eſt Tarapha, in Veſpaliani honorem prænomen *Flauii* inditum. non deſuere qui hanc urbem Martialis partiam *Aſthilum* nimis impudenter aſſeruerint: ſed hoſ ſomnare clari; quare hoſ ad Atlantes relegandos auctor ſim, vbi metopæiæ ſomnia non videri.

- Vrbis eſt Cantabriæ præcipua, non ſolum ob ſitus opportunitatem, ſed & ob vberem annoniæ copiam, & mercatorum inſignem concurſum. Sita eſt loco plano: à mari diſtat duobus milliabus, loco egregie portuoto: aere vniuerſo temperato & ſalubri admodum, quæ parte continentem ſpectat: Magnos habet ubi cluoſ montes, vt nec frigori nimio obnoxia ſit, nec caloriannonam hicianta aſſuere cupia aiunt, vt nulla pene in Hiſpania vrbis ſic hac in re illi comparanda. Piſcium omne genus vicinum mare lan-ga manu ſuppeditat. Læx hic commercium ſuamopete viget, vt quotannis circiter quinquecenta naues, in varias partes hic onerentur: puellæ hic paſſim incedunt capite nudo, & tōſo capillatio. nec virginib' ſas eſt, antequam uopz ſint, aut capillum alere, aut caput peplo velare. Lacedæmoniotorum pene in ore, quæ inſectio corpore, donec nupſerant, incedebant.

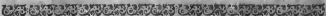
CAP. XXC.

POMPELON POMPEIO EXSTRVCTA. DIVERSA

Pompeitrophæis. Vbi hac exstant. Occupator à Ferdinando Rege.

SVblato perdomesticas infidias Q. Sertorio, sedatisque Hispaniæ motibus, Cn. Pompeius ad optatum triumphum festinans, *Pompeionem* urbem inter Vascones condidit, quasi *Pompeipollis* vocans, teste Serabone lib. III. quam etiam à Ptolemao putant quidam *Martianam* dictam, hodie regni Navarra metropolis est. ridiculum est Lucæ Tudenfis figmentum, de vrbis etymo. Refert enim *Pompeianam* dici, quasi *Bamba Lunam*, quod Rex Bamba civitatem amplavit, nomenque antiquum *Martia* obhæretum. Convenit utrumque olim Cæsaraugustani, teste Plinio, qui cum Iulio capitis III. lib. III. dixerat Pompeium in Pyrenæo trophæa statuisse, quibusc testatur DCCC. XLVI. oppida ab Alpibus, ad fines vltioris Hispaniæ in ditionem à se redacta, credit Pet. Antonius Beuterus, hæc trophæa Pompeii nihil aliud fuisse, quam à Pompeio exstructam urbem *Pompeionam*, in memoriam rerum ab se gestarum: sed consentitum hoc esse quis non videat? cum eodẽ modo cõstet, Augusto Cæsari vidis Alpibus gentibus, in ipsis Alpibus erecta trophæa: cuius inscriptionẽ videre est apud Plinium lib. III. cap. XX. Adde Pompeii trophæorum adhuc hodie non obscura vestigia extare. Refert enim Ioannes Mariana lib. III. cap. XVI. & Ambr. Morales lib. 8. c. 25. in *Andorre*, & *Altanaca* Pyrenæi conuallibus, extare circulos ferreos, liquato plumbo ruptis à flixos, decem amplius pedum ambitu, quibus affigi trophæa solent: cui rei fauent circumphallum fornicum imagines, ut Emeritiæ conspiciuntur. qua de causa diligentissimus Abr. Ortelius in antiquæ Hispaniæ descriptione, *Pompeionem* inter Vascones, trophæa vero Pompeii, prope Ruscionem & Saliculas colloca: Strabo trophæa Pompeii prope lunearium campum statuit, qui non procul à Ruscione est.

Sita autem est vrbis, non procul à Pyrenæi radicibus, in fertilissimis Navarra campis, ad flumen Argam vocatum: ciuitas est magna, & opulenta. Auctor est Beuterus, & Ioannes Vasæus vrbem hanc Christi religionẽ, in ipsius Ecclesiæ primordiis imburam esse, idque à S. *Saturino*, qui à D. Petro Roma missus, XL. annis hominum millia, septem dierum spatio, ad Christum traduxit, & in his S. *Firminum*, ciuem Pompeionensem, quem & Ecclesiæ præfuisse, & Ambionensi in vrbẽ postea martyrio affectum ferunt sacre Martyrum tabulæ. In hunc vique diem Episcopalis dignitas permanet. Vrbis hæc cum vniuerso Navarra regno, anno c. l. D. XII. à Ferdinando Castelle & Aragoniæ Rege occupatur: Ioanne primum Rege à Iulio II. Pont. Max. habito pro schismatico.

CAP. XXCI.

DYPLEX CALAGVRIS. TARAPHÆ ERROR. FIDTSSP

ma suis duobus. Erroris inscriptio.

DVas in Hispania citeriore *Calaguris* nomine fuisse vrbes, auctor est Plinius: quarum vna *Nasica* cognominata, inter Nasicos populos collocata, prope Oseam, quam & *Municipium Calagurum Iuliam Nasicam* ex antiquo nummo dicunt vocari, Atib. Morales & Hieronymus Surita: cuius hodie ne vestigia quidem supersunt. Altera vero *Calaguris fibularia* vocata *Calagurina* vero Ptolemæo: nostra quoque *Calahorra* dicta. Conuentus erat olim Cæsaraugustani: Franciscus Tarapha hoc nomen à C. Caligula illi induci putat, non credidisse Tarapham, tam obesse naris fuisse, vt tales tricas adstrueret: cum legere apud Iulium Cæsarem bello quod aduersus Petreum & Afranium gessit, *Calaguram* mentionem. T. Livius etiam lib. XXX. meminit magni prælii prope Calagurim commissi inter Celsiberos & Romanos, duce L. Manlio Acidino. Prætoris citenotus Hispaniæ: in quo ad XII. Celuberos missa cæsa, capta ad duo M. fuisse: quæ sine omnia multis lustris ante Caligulam gesta fuisse.

Sita autem est vrbis ad Iberi amnis ripas, & quidem in monte, vnde P. Paulinus ad Aufonium:

Monte.

*Alcantanamque mihi Calagurim, & Bilbilim acui
Pendentes scopulis, colleumque iacentis ille
Exprobras?*

Rara in primis induces tuos fide, sed in Q. Sertorium clara admodum, quæ nec morte eius interrupta fuit. qui, ut auctor est Val. Maximus lib. VII. cap. VI. *Quos per-
fecerantius interemti Sertorii cineribus, obsequium Cn. Pompeii frustrantes, fidem præsarent,
quia nullum tam aliud in orbe eorum supererat animal, ex quo fieri, nascique ad usum nefaria da-
pis verterent, quæq; diutius armata iuenerunt, visceribus visceribus suis aleres, infelices cadaverum
reliquas salire non dubitavit.* Hoc etiam Iuvenalis Satyra X. V. innuit his versibus:

*Vasiones ut fama est, & iumentis talibus ossi
Producere animas: sed res diversa: sed illic
Fortune inuidas, bellorumque cuncta, easum
Extremi, longa dira obsequiis egessim.*

Iugum tandem oblidione eam Afranius Cn. Pompeii legatus occupatam, cede in-
cendioq; deleuit. Publicum illud & infelix exemplum, & cum quouis præci cui com-
parandum, peculiare Bebricii Calaguritanum confirmat: quod prope Lauronam (*Logro-
no* hodie) antiquus cippus, referre Ambrosio Morales, ostendit.

D. IS. MANIBVS.

Q. SERTORII.

ME. BEBRICIVS. CALAGVRITANVS:

DEVOVI.

ARBITRATVS.

RELIGIONEM. ESSE.

EO. SVBLATO.

QVI. OMNIA.

CVM. DIIS IMMORTALIBVS:

COMMVNIA. HABEBAT.

ME. INCOLVMEM.

RETINERE. ANIMAM.

VALE. VIATOR. QVI. HÆC. LEGIS.

ET. MEQ. DISCE. EXEMPLO.

FIDEM. SERVARE.

IPSA. FIDES.

ETIAM. MORTVIS. PLACET.

CORPORE. HVMANO. EXVSTIS.

Cultus fidelitatis memor Aug. Cæsar *Cohortem Calaguritanorum*, in corporis sibi
custodes delegit, ut auctor est Suetonius in Augusto.

Fabii Quintiliani Rhetoris præstantissimi natalibus nobilitata: qui sub Netone,
à Galba Romam fuit adhuc adolescens perductus. Is cum causis agendis magnum sibi
nomen comparasset, primus Romæ publicam scholam instituit, atque ex fisco salarium
accepit, ut testatur D. Hieronymus ad Eusebii Chronicon his verbis: *Quintilianus ex
Hispania Calaguritanus primus Romæ publicam scholam tenuit, & salario cohonestatus publico cla-
ruit.* vnde & Aufonius in commemoratione Rhetorum Burdigalensium:

*Afferat usque licet Fabium Calaguræ alumnus,
Non sis Burdigale dum cathedra inferior.*

Episcopatum habuit non incelebrem olim, nec hodie eo caret. Non defuere, qui cre-
derent *Calagurim*, B. Dominici patriam, vocum affinitate decepti: nempe *Callarogæ*
illius patriam, & *Calaborre* eadem oppida putantes. Martyres patronos habuit SS.

Emeritum & Chelidanum, milites legionarios, Marcelli Centurionis
filios, quos Aurelius Prudentius Hymno peculiari profecquitur.

C A P. XXCII.

CÆSARAVGVSTA.

CÆSARAVGVSTA COLONIA IMMFNIS. SALDVBA

*vocata. Variæ opinioniones & fabulæ de prisino nomine refelluntur. Colonia
huc ab Augusto deducta.*

INter nobilissimas totius Hispaniæ vrbes, iure referetur *Cæsaraugusta*, Aragoniæ Metropolis: quam Ptolemæus in Ederania collocat, vt & Plinius; qui etiam Coloniam immunem, & primo *Saldubam* vocatam dicit. Pomponius vero Mela, suo tempore nobilissimam Tarracoenfis prouinciæ urbem, ex Mediterraneis dicit fuisse. De antiqua eius appellatione multa neoterici comminiscuntur, quæ libet breuiter refellere, ne aliis offuscias diutius faciant. Lucius Matineus, quia apud Plinium legerat, *Saldubam* olim vocatam, dicit à Rege Mauritaniz luba exstructam fuisse, vnde illi nomen *Selduba*, tamquam *luba domus*. Sed nullius hæc opinio momenti est. Nam cum duos tantum lubas constet fuisse, patrem scilicet, qui à C. Iulio Cæsare vna cum Corn. Scipione, fusus fugatusque scipsum interemit: & filium eius, qui Romanis litteris ita liberaliter instructus fuit, vt clarissimus apud Afros sui xui scriptor sit habitus, & ab Augusto Cæsare in autum regnum restitutus. quorum neutrum in Hispania quidquam possedisse constat, quo sublaro totum Marinci commentum in auras euanescit. Io. Margarinus Episcopus Gerundenfis hanc urbem primo *Agrippam* à conditore suo ductam asserit, & in suam sententiam vocat vel inuitos, Strabonem & Plinium, apud quos tamen ne verbum quidem hac de re. Rodeticus veru Ximenius Toletanus Archiepisc. lib. I. cap. III. Cæsaraugustam primo *Auripam* vocatam fuisse autumat. Sed pari in errore cum Getundenfis versatur. Io. Annus Viterbiensis *Saldubam* principem urbem fuisse tradit, quam Tubal in Hispania exstruxit. Addit etiam in Bætica ab eodem urbem exstructam, quam Pomponius Mela *Dubal* vocauit. Non tam anxie ab Hercule quaesitus Hylas, quam mihi hic locus sed frustra. nam passim *Salduba* legitur. Quamobrem credo Annio Viterbiensis glaucomam ob oculos obiectam fuisse, vt quod non viderit, id se vidisse putarit. Nisi forsitan deprauato codice vñs fuerit. Gaspar Barrerius elimeasitis hisce fabulis portius à salinis frequentibus nomen fluxisse credit: montes enim salis secundos, non procul ab hac vrbe distare in confesso est: D. vero Isidorus à Cæsare Augusto exstructam & nominatam dicit. Vero tamen propius est, ante Augusti tempora ignobile oppidum fuisse, & postea Coloniam huc deductam. Probar hoc æreus Augusti nummus, in quo vexillum erectum, hasta in base adfixa visitur (quod signum erat deducendæ Coloniz) ab vna parte Augusti effigies, cum hoc titulo: AVGVSTVS. D. P. auersa vero parte: CÆSARAVGVSTA. M. FOR. CN. TAB. II. VIR.

Sita est ad amnem *Iberum* (à quo vniuersa prouincia nomen sumsit) loco campestris, & patenti, in qua siue soli vberitatem, siue situs amenitatem, vrbis nitorem, & ornamenta requiras nihil in ea deesse comperies, ædium splendore, nulli Hispaniarum vrbi secunda: quam tamen Barcino audeat æmulari, è latereulo coctili plurimum sunt vicos, plateasque latas, & apertas, ac pontem habet egregii operis, quo Iberus transitur. Inter multa templa, quæ 17. maiora numerantur, præter 14. Monasteria, & alia minora fana & Saccella, celeberrimū est & magnæ religionis, q. D. Virgini ad columnā, incolæ, *Nuestra Señora del pilar* vocant. Posteris transmissum est, ædem hanc sacram primā esse, quæ in orbe in Seruatoris nostri honorem exstructa fuit, idq. quotempore D. Iacobus Hispanias obibat, qui ferunt D. Virginem hac in vrbe apparuisse, cælesti fulgore cinctam, dedisseque Apostolo ex iaspide columnam, vna cum sacratæ effigie, vique hoc in templo locaretur mandasse. Conspicitur hic imago exigua Deiparæ Virginis, vndeque cancellis inauratis septa; coram vero quindecim argenteæ lampades perpetuis lucent ignibus. frequentia hic edita miracula loci pietatē auxere. hac in vrbe martyrum frequentia tanta quanta vix alibi integris in prouinciis, vt innumerabiliū massa, & eius nominis monasterium ostendit. Diocletiani enim & Maximiniani temporibus, Præfex Dacianus vt funditus Christianorum in Hispania nomen deleteret, per præconem de nuntiavit, vt qui vellent Christiani, Cæsaraugusta itata hora excedere, tuto & illius discessurus: qui cum summo gaudio continuo se portis effunderent, repente milium copias cincti, ad vnum omnes pro Christo obruncati sunt. Credebat nimirum immanis ille Dei hostis hoc Christiani sanguinis torrente, nouæ ardorem fidei se instandutum. ad frustra fuit

tyran-

tyrannus. Celebrati enim hi martyres innumerabiles, quos Prudentius libro de Coronis decorandos putauit, Hymno, quo Cæsar augustus vrbis sic meminit:

*Sola in occursum numerosiores
Martyrum turbas Domino parasti,
Sola prædones pietate multa
Luce frueris.
Omnibus partu sacer immolatus
Sanguis, exclusis gemis inuidorum
Damonum, & nigrae populi tenebras
Urbe piata.*

Hæc etiam vrbis D. Encratii (vulgo Engratia) Dynastæ cuiusdam Lusitanæ filia, & diuci limitaneo Rhodani, prouinciæ Narbonensis Gallie desponsa, cum XLIX. comitibus, ab eodem Daciano martyrio affecta fuit: quorum etiam omnium ibidem meminit Prudentius: postea verò ita subdit de S. Encratide: —

*Hæc & Encrati recubant in arum
Ossa virtutum, quibus effertis
Spiritus mundi violenta virgo
Dedecorasti.*

D. etiam Lambertus indigena, hic martyrio affectus fuit. Episcopatus est antequissimus: tempore vero Alphonsi XI. à Ioanne XII. Pont. Max. in Metropolitana dignitatem mutatus: cui quatuor subdii parent episcopi, *Ofensis, Tortassanensis, Pampelonenfis, Calaguritanus*. Inter Episcopos habuit S. *Braulianum*, cui Ildorus libros viginti Originum eruditum sane opus inscripsit: doctrina verò conspicuos viros prouulit *Antonium Augustinum* Archiepiscopum Tarraconensem, de Hispania omnique adeo antiquitate optime meritum, & *Hieronymum Suritam*, qui Antonini Itinerarium emendauit, & Aragoniæ conseruauit. D. verò Vincentii martyris natalibus præcipue se tollit hæc vrbis, licet aliqui Olicæ natum volunt, qui & sub Daciano Abulæ martyrio affectus. clarè enim Prudentius & ipse Cæsar augustanus cum pro ciue agnoscat hymno citato.

*Nostræ est, quamuis preceat hinc in vrbe
Passus ignara, dederit sepulcri
Gloriam victor prope litus alta
Forte Seguntæ.*

CAP. XXCIII.

OSCA VICTRIX COGNOMINATA A SERTORIO

hic schola inflicta. Velleius Patriculus corrector.

QVÆ prisca Geographis *Osa*, recentioribus *Huesle* leuter flexo nomine dicitur: vrbis erat olim regionis Vescitanæ (Surita verò *Vasitana* a vult legi, Nois ad Antonini Itinerarium) conuentus verò Cæsar augustani, teste Plinio: Ptolemæus autem Illergetum esse, Franciscus Tarapha ex Manethone, dicit ab *Osa* Verulonenfi, qui Italiam imperabat, extructam fuisse: Episc. verò Gerundenfis lib. II. Paralipomenon a *Caco* conditam credit, & *Oscam* vocatam, tanquam *Oscæ*, multo ante Herculis in Hispaniis aduentum eundemque affecit *Cacum*, qui ab Hercule interfectus sit in Italia.

Speciatum adomisa risum temeris auerit.

Sed cum de illius origine nihil liquidò mihi constet, satiùs de illa tacere pntem, quam dugas asserere. Anionius Augustinus & Hieronymus Surita ex antiquis nummis aium vrbem *Vidricem* cognominati. Hæc in vrbe olim Q. Sertorius Latinæ, Græcæque linguæ Academiam crexit, teste Plutarcho in vita Sertorii, quo nobilissimos Hispaniæ adolecentes, eruditionis causa euocauerat: reipsa verò vt obfides haberet, erudiendi prætextu, quasi cum maturusset ætas, in partem administrationis, & imperii eos admissurus: qui eadem in vrbe inter epulas a Perpenna aliisque coniuuatiis occidit, teste Velleio Patreulo lib. II. Tum *M. Perpenna* pratorius, è *proscriptis*, generis *clarioris*, quam animi, Sertorium inter cæsam *Aetosa* interemit. Romanisque certam villariam, partem sibi excidit, sibi turpissimum mortem pessimo auxiliorum facinore, quo loco *Osa* legendum clarum est. Nusquam enim *Aetosa* mentio; licet Plutarchus Ap-

pianus, & Sallustius in Historiarum Fragmentis vrbis nomen prætereant, vbi Sertorius interfectus fuit. Claudius Puteanus, quo loco Strabo dicit Sertorium morbo extinctum, in *l'Année 1789*, feliciter ex Velleio emendat in *l'Année 1789*. i. *Exfluit* est *Offa*. apud Strabonem etiam lib. III. corruptè *Ilesia* legitur, loco *Offa* his verbis, loquitur de Iacætanis: *Hæc à Pyrenæi radicibus inchoant, in campos usque latius extenditur, & Ilerda ac Ilesia, Ilergetarum locis adiungitur, non procul ab Ibero*. Nusquam enim apud Ptolemæum, aliumve classicum scriptorem, *Ilesia* mentio inter Ilergetas, sed *Offa* passim. Hoc ævo ex Catalonia præcipuis vrbibus, Episcopali dignitate prædita, Tarracoen-si Præfidi, ex Constantini diuisione subiaceat. Academiam etiam habet antiquam, & à Sertorio, vt dixi, institutam: sed nulla re magis gloriantur incolæ, quam *D. Laurentium* ciuem habuisse, inuidum illum Christi Athletam, qui Romæ sub Decio Imp. martyrio affectus fuit. *D.* etiam *Orantium*, *D. Laurentii* fratrem.

CAP. XXCIV.

I L E R D A.

ILERDA HODIE LERIDA. SARDONES VBI DE ORIGINE
Ilerda. Sicani nomen à Siceri amne traxerunt. Antiqua hinc Academia.

Ilerda non ignota vrbis, ob res maximas circa illam à C. Iulio Cæsare, contra Afranium & Perreium Pompeii duces gestas. Ptolemæus inter Ilergetes annumerat, quos Fulvius Ursinus apud Abr. Ortelium, eisdem esse cum Illurgauonen-sibus Cæsaris facit. Sed exactius rimanti, non subsistit Fuluii coniectura: dicit enim Cæsar Illurgauonen-ses flumen Iberum attingere, quo Ilergetes non pertingunt, vt ex Ptolemæo liquet: potius credo hos *Illurgauonen-ses* eisdem esse, cum Ptolemæi Illergaonibus, qui ad Iberi ostia sunt. Plinius libro tertio capite tertio: *Ilerden-ses*, ait, *Surdaonum gentis, iuxta quos Siceris fluit*. Sed quo loco Surdaones? aut quis illorum præter Plinium meminit? Feliciter Gaspar Barreterius mendosum hunc locum sanar, ab Hermolao Barbaro, & Ferdinando Nonio Plantino maximis viris præteritum, & *Sardonum* legendum censet. Erant enim *Sardones*, Ruseinonen-sis, Pomponius sanè Mela horum meminit lib. II. cap. V. *Inde est*, inquit, *ora Sardonum, & parua flumina Thelis, & Thicis, vbi accrevit persana: Colonia Rustina*. Plinius etiam lib. III. cap. IV. his verbis: *In ora regio Sardonum, insulæque Consuarnorum, flumina Thelis, & Obria: quorum regionem etiam hodie, Campos de Cerdania nuncupari idem auctor est Barreterius: huius vrbis originem Ioannes Gerundensis Episc. lib. II. ad Illyricos refert, satis hercule remotè, & more suo ineptè. Nonnulli ex Stephani Byzantini obscuris verbis, ad Troianos referunt, quod addat, Item autem Troianis Apollò dicitur. Vibius Sequester ab Ilerda amne vrbis nomen inditum dicit, sed vbigentium hic annis? vel quis Sicerim Ilerdam vocatum scribit? viderint alii.*

Sita verò est modico in colle, qui paulatim in vallem desinit, ad Siceris amnis ripas, ob auriferas, quas vebit arenas, celeberrimi, vt scriunt Tarapha, & Lucius Mari-neus lib. XV. sed quia graphicè eius solum Lucanus exprimit, non pigebit eius versus ex lib. IV. adducere:

*Colle tumet modico, lenique excrevit in altum
Pinguet solum tumulo, super hunc fundata vetusta
Surgit Ilerda manu, placidus prælebitur unda
Hesperies inter Siceris non ultimis amnes.
Saxum ingenti quem pons amplectitur arcus
Hybernas passurus aquas.*

Aufonius etiam ad Paulinum Ilerda sic metninit:

*Aus qua delectis iuga perfrusos arminis
Arida torrentem Sicerim despicit Ilerda.*

A quo amne nonnulli credunt Siculos primum *Sicani* appellatos: testis est Thucydides lib. VI. qui amnem hunc *Sicanum* appellat.

Vrbis muri ex viuo saxo structi: ædes non contemnendæ: suburbano agro Bado-chus, Ceres & Pomona mirum in modum fauent; nec Pallas secundâ oleam inuidet. Cathedrale templum affabrè exstructum, editori vrbis loco situm. Vnde iucundus in subiectos campos prospectus patet. Episcopali dignitate a multis sæculis ornata fuit, & sub Sergio huius vrbis Episcopo an. 1218 provinciale Concilium celebratum fuit,

sub Theodorico rege. Antiqua etiam Acaademia hic excitata an. clb. CCC. quæ licet nec opulentiæ redinibus tumeat, nec splendidis ædificiis superbiat, vberes tamen hinc ingeniorum riuuli emanant, qui vniuersam Cataloniæm fecundant. Et licet vrbs salubris sit solo, vberes etiam quæstus ex falsamentis, & salitis piscibus, qui vndique huc aduehebantur, percipit, vnde Horatius librum suum alloquens:

Aus fugies Vticam, aut vnctus misteria Ilerdam,

quasi diceret, vbi neglectus habebitur, folia eius cessura in piscium aut falsamentorum tectoria: non secus ac Persius alibi scribit,

Lingere nec scombros metuentia carmina nec thum.

Refert Lucius Marineus lib. X. Ilerdenses Valēntiz pondera, mēsuras, & monetam dedisse: idque quo tempore Iacobus I. Aragonum Rex annō clb. CC. XXXVIII. Valeotiam obediuit, sanciens vt cuius ciuitatis ciues primò vrbem irrupissent, illorum moneta ponderibusque Valentini vterentur. Ilerdenses ante omnes in vrbem intruentes eò Coloniam deduxere, vnde in hodiernum diem Valeotia publicis in litteris *Ilerdam* matrem vocat.

CAP. XXCV.

TARRACO.

DE TARRACONIS ORIGINE SCIPIONVM OPVS. DI.
Ha Colonia Iulia Viatrix Tyrthenica. Strabonis lapsus. Circuestigia.
Inscriptiones veteres. Vno limboque nobiliu.

Nobilissima est Hispaniæ Citerioris vrbs *Tarraco*, à quâ & vniuersa prouincia Tarracensis vocata: de cuius primordiis, & condudre variè feotunt Hispanicarum rerum scriptores. Annii Vuerbientis, aliq; triuales ex opinioe Berosi, a Tubale, filio Iaphet, conditam fuisse asseuerat, & lingua Aramea dictam fuisse *Tharacaco* quod pastorum congregationem illis significat: quorum ego opinioem nauei non fecerim, cum apud doctores adulterina esse Berosi scripta hæc in confesso sit, & augatoris Annii supposititium partum, vt Ioannes Goropius Becanus in Hispaniis, & io Originibus non semel ostendit. Gaspar etiam Barrierus, peculiari libello, Berosum, Manethonem, Metasthenem, ceterosq; eius fatinx, quibus Annii tan opere innititur, ita excussit, vt imposturam, & laruam cuius detractam ostenderit. Franciscus Tarrapha Ægyptios, duce quodam *Tarracem*, in Hispanias venisse, atq; ibi vrbem in illius memoriam condidisse refert. Episcopus verò Gerundensis ad H. reuleum eius originem refert, atq; à Phœniciz populis, quos *Aconitas* vocat (qui nupsia sunt) conditam, dictamque *Tarracem*, quali *terram Acon*: sed mittamus hos nugivendulos, & secundiores famæ Scriptonibus innicatur,

Quæ meliore luto fixis præcordia Phœbæ.

Plinius itaq; Solinus, & Martianus Capella, vnanimi voce, Scipionum opus esse *Tarracem*, sicut Carthaginem Pœnorum asserunt, non quòd prima vrbs fundamina tecterint. Constat enim ante Scipionum aduentum ex T. Lioio vrbem fuisse, sed quod ex obscura in clarissimam ciuitatem illorum opera euaserit: nam de primis eius initis apud fide dignos auctores altum silentium. Colonia igitur fuit Scipionum *Tarraco*, cognominata *Iulia viatrix Tyrthenica*, vt ostendit doctissimus Aot. Augustinus, Antiquitatum dialogo VII. ex antiquis inscriptionibus tum Tarracoe, tum Barcinone repertis. Tarracoenfis huiusmodi est:

GENIO.

COL. I. V. T. TARRAC.

L. MYNATVS. APRONIANVS.

II. VIR.

Q. Q. TESTAMENTO.

EX. ARG. LIB. XV.

PONI. IVSSIT.

Barcinone verò pluribus in locis hæc conspicitur inscriptio:

IIIIII. VIR. AVG.

COL. I. V. T. TARRACON.

ET. COL. S. I. A. BARCIN.

Id est. *Scuir Augustalis Colonia Italiae vilitrici Tyrrhenica Tarracensis, & Colonia Fa-*
mentia Italiae Augustalis Barcinonis. Scio nonnullos legere *Colonia Italiae Vipsia Tarracensis*, vel *Te-*
gata, sed *imprudens* est, praesertim cum & Aufonio Tyrrhenica dicatur. Epistola est
 apud Paulinum:

Caesarea Augustaeque domus, Tyrrhenica propter
Tarraco.

Pomponius Mela opulentissimam esse dicit, inter illius orae maritimas urbes,
 quam *Thule* modicum annis super, ingens Iherus deorsum attingit. quam Strabo ad princi-
 palia peregrinationes excipiendo commodissimam, & natam esse, si namque in una
 quodam maris, sed portu carere. reclamat tamen T. Livius, qui lib. XXII. Scipionem
 magna classe portum *Tarracensis* ex alto tenuisse, militemque ibi exposuisse scribit. Ho-
 dierna certe diem multa indicia antiquitus portum fuisse ostendunt. ruderum enim non
 pauca obiecta molis, quo à ventis tutiores essent naues, visuntur, & hoc quoque, non ra-
 re turretes hinc solvere compertum est.

Locus hic est (quem incolae *plaza de la fuente* vocant) amplitudine, & latitudine
 insignis, qui ex non obsecuris vestigiis Circus olim fuisse creditur: quod ut facilius cre-
 dam faciunt binae inscriptiones antiquae, Aurigis nobilioribus dedicatae, quatum pri-
 or in templo D. Virginis dictae *del Milagro* conspicitur: quas lubet antexere.

D. M.

Factionis Vinceta Fusco sacrasimus aram
De nostro: certe studiosi, & bene amantes.
Ut scirent cunctis monumentum & pignus amoris,
Integra fama tibi, laudem cursus meruisti,
Certi asti multi, nullum pauper remissi,
Invidiam passus, semper fortis tacuisti,
Pulcrè vixisti, fato mortalis obisti.
Quisquis homo es, quaerens talem subsistere vitator,
Perlege si memor es, si nosti quis fueris vir.
Fortunam metuant omnes, dices tamen vinum:
Fusus habet titulos, mortis habet tumulam.
Contegit ossa lapis, bene habet, fortuna valchus.
Fandimus tu fontis lacrymas, nunc vina precamur,
Ut lacca placide nemo tui similis.
Tuis eris divinis animi laudibus.

Id est: *Tua certamina annis loquetur.*

Alterae inscripta est statua, quae sinistra manu palmam, in victoriae signum co-
 ntainet, quae in hortis exstat doctissimi Ant. Augustini Archiepiscopi Tarracensis.

D. M.

EVTYCHETI, AVRIGAE. ANN.
 XXII. FL. RVFINVS. ET. SEMP.
 DIOFANS. SERVO. B. M. F.

Hic rudis auriga requiescunt ossa sepulcro,
Nec tamen ignari scilicet lora manu.
Iam qui quadrigas audeam scandere curram.
Et tamen à blingis non remoueret equum.
Inuidere mei annis crudelia fata,
Fata quibus nequeas opposuisse manus.
Nec mihi concessa est morturo gloria circi,
Donaret lacrymas ne pia turba mihi.
Vssere ardentes intus mea viscera morbi,
Vincere quos medicina non valere manus.
Sparge precor fures super mica busta, vitator,
Famissi vixi forsitan ipse mihi.

Et ne quid vrbaniis deliciis splendorique decisset, Theatrum olim egregii operis
 habuit, ut ruinae testantur, eo loci, ubi nunc templum est D. virginis dictae *del Milagro*
 licet nunc deforme, & ineultum sit: siquidem in templi structuram pulcherrimi lapi-
 des sunt ablati, eratque ab vna parte in viua rupe excisum, vnde & sedilia, & gradus.
 Suburbanus ager frumenti, olei, pccorisque abundans admodum, vini laudatissimus
 ferax, ut testis Silius Italicus lib. III. belli Punici:

— *des Tarraco urbem*

Vivsera, & Latior antum cessura Lyas.

Et Martialis etiam lib. XIII. Epigr. XVIII.

Tarraco Campano tantum cessura Lyas,

Hac genuit Thousis amula vina cadus.

Laudatissimi etiam lini ager est patiens, cui torrens, qui Tarraconem alluit, exitum splendorem conciliat, teste Plinio lib. XIX. cap. 1. *Et Citerior Hispania habet splendorem lini praecipuum torrens, in qua politur, matura, qui Tarraconem alluit, & tenuitas mira: ibi primum carbasii repertus.*

- 10 Archiepiscopatum habet hæc vrbis per celebrem, & vetustum, & si Gerundenſi Episcopofides habenda, Toletano prior est. Illud certe non minimum est, non agnovisse unquam huius vrbis Præsules, Toletanum Archiepiscopum pro superiore, & primatē: vtræque omnes Hispaniæ vrbes, & ab illius se iurisdictione semper exemptisse, vt nec iter faciendū Toletano Præsuli per diocēsin suam, et etiam scēte crucem permiserint.

Augusto Cæsari olim dedita fuit, ob beneficia multa illi collata, dum bellum in Cantabros pararet. cuius memoriam & post mortem ita profecuti sunt, vt teste Corn. Tacito, à Tiberio Cæsare obrinuerint, vt Tarraconē templum illi exstiterent. Plurimis hæc vrbis SS. Martyribus abundat, inter ceteros verò habuit S. *Fructuosum, Augustinum, & Eulogium* Episcopum Tarraconensem, quorum abunde meminit Poeta Prudentius, hymno illis dedicato:

Felix Tarraco, Fructuose, vestrum

Attulit caput ignibus corriscans.

Hac præterea vrbe oriundus fuit *Paulus Orosius*, D. Augustini discipulus, doctrina & eloquentia singulari, qui ab orbe eondito Chronicon ab sua usq; tempora eleganti filo contexuit.

10

C A P. XXXVI.

EMPORIAE HODIE AMPURIAS. A PHOCEN-

sibus condita. Incole diversæ. Inscriptio vetus.

Manifesta est Indigetorum vrbis, inter Tarraconem & Pyrenæos montes sita. Portu commoda ornata. Clari olim nominis fuisse præter historias, testantur non spernendæ ruinæ. A Phocensibus Græciæ populis condita, vt nonnullæ aliz illo in tractu: vnde Silius Italicus lib. III. vocat *Phocæas*:

Phocæa dicit Emporia, des Tarraco urbem.

- Stephanus *Emporias* *καὶ πόλιν*, esse dicit, contra omnem rationem. nam et si 40 Massilienses, qui illam condiderant, in Celtica seu Gallia erant, non tamen Celtas finisse dicendum. Ptolomæus *Emporias* inter duo flumina collocat, Sambrocaro videlicet, & Clodianum. Pomponius Mela Clodiani tantum meminit: Plinius veru lib. 3. cap. 3. pro Clodiano flumen Albam refert. Prius tamen exiguum insulam vrbis oppositam, teste Strabone lib. 3. incolere, quam *παλαίμλιον* vocat, hanc Gerundenſis Episc. nunc *Catedra* vocari auctor est. Qua tandem relicta in continenti traiecere.

- Vrbis ipsa primò in duas partes diuisa, & duo oppida, quorū vnum Græci, alterum indigenæ Hispani habitant: post deuictos verò Pompeii liberos, deductis Romanis 50 Colonis a Iulio Cæsare, triplex effectum est. quæ quia distet & graphicè à T. Livio lib. XXXIV. descripta sunt, subiit hic verba eius inferere: loquitur autem de Catonis in Hispaniam aduentu: *tam tunc Emporia, duo oppida erant, muro diuisa, vnum Græci habebant à Phocæa, unde & Massilienses oriundi, alterum Hispani: sed Græcorum oppidum, in mare expositum, totum orbem mari, minus CCCG. passus patentiē habebat. Hispani retraxerunt à mari, etiam M. P. in circuitu murus erat. Tertium genus, Romani Coloni ab Diuo Iulio post deuictos Pompeii liberos adiecti, nunc in corporum vnum confusi omnes, Hispani prius, postremo Græci in ciuitatem Romanam affectis, miraretur quid cum cermetis aperta mari, ab altera parte, ab altera Hispani tam fera & bellicose gentis obiculis, quare eos iustaretur. Disciplinæ eras custos infirmis atque senibus inter validiores optimè timor continet, partem muri versam in agris exregit munitionem habebant. Vnde tunc in eam regerere porta imposita, cuius assidue custos semper aliquis ex magistratibus erat. Nocte pars tercia ciuitatis in muru exiubebat, neque murus tantum aut legu*

Tomus III.

293

caussa, sed quanti a si hosti ad portas esset, observabant vigiliis, & circumstanti cura. Insistentium neminem in urbe recipiebant, ne ipsi quidem temerè vires excedebant: ad mare portibus omnibus exitus. Porta ad Hispaniam semper idam versa, nunquam nisi frequentes, pars tertia feri, cuius proxima nocte vigiliis in muris fuerant, egrediebantur. Causa extendi hac erat, commercio carum Hispani impudentis maris gaudebant, mercarique & ipsa, que externa manibus inveherebantur, & agrorum exhibere fructus volebant: huius minus usus desiderium, ut Hispani veros Græci pateret faciebant. erant etiam eo intiores quod sub umbra Romana amicitia latebant, quam sicut minoribus viribus quàm Massilienses, ita pari colebant fide. Hactenus Livius.

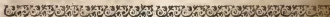
Inter antiquas verò Emporitani ruinas cippus repertus non inelcgans, qui docet Græcos, nec Hispanorum moribus linguaque pollutos, in Romanorum tandem diuionem cessisse: quam inscriptionem Ambrosio Morales de Hispania optinè merito acceptam fero.

EMPORITANI. POPVLJ. GRÆCI.
HOC. TEMPLVM. SVB. NO-
MINE. DIANÆ. EPHESIÆ. EO.
SACVLO. CONDIDERE. QVO.
NEC. RELICTA. GRÆCORVM.
LINGVA. NEC. IDIOMATE.
PATRIÆ. IBERÆ. RECEPTO.
IN. MORES. IN. LINGVAM.
IN. IVRA. IN. DITIONEM.
CESSERE. ROMANAM.

M. CETHIGO.

ET. L. APRONIO. COSS.

Non procul ab Emporiti M. Caro Hispanos pugna memorabili deuicit, caelis quadraginta hostium millibus. Cuius abunde Appianus & T. Livius meminere. Incola, recte Strabone, colligendo lino opus agebant: interior ager spatio erat ferax, inutilior verò agri pars iuncum producit, qua de causa *Iuncarium campum* vocant, à quo crediderim oppido *Iuncaria* nomen inditum. Hæc in vrbe olim Episcopalis sedes fuit, nunc verò Gerundani patet.

C A P. XXXVII.

MONTIS SERRATI DESCRIPTIO. QVANDAM D. VIRGINI HIC EXSTRUCTUM TEMPLVM.

CVM non inter postrema naturæ miracula, hunc montem reponi putem; non omitterem, quin siura eius tenui colore, pro ingenti mei captu adumbrem. Nam si exactè graphiceque cum describerem, nec naturæ maiestati satis æquum, nec infansia mea permetteret, & licet mons hic crebris vndique rupibus ambiatur, ipse tamen longè super omnes eminet, ut procul visentibus egregiè turritæ arcis, monti imposuæ speciem præbeat: talique ordine rupes hæc dispositæ videntur, ut naturæ religioso quodam horrore intuentium oculos in se conuertere videatur. Ambitu suo IV. leucas cõplectitur, nubibusque se condere ob eximiam altitudinem creditur: vertice eius despectantibus vicini montes camporum imaginem præbent: raræ hic conuulles, plerumque solidæ rupes, & imensis altitudinis aspretæ: arque vbi in rupis verticem magno labore te euasisse putas, statim se offert alia multo altior, in quam vbi per lignos gradus entius es, crescere adhuc rupis altitudo videtur. In interdum in vastæ magnitudinis murum excurrunt, variis hinc inde quasi castellis prominentibus, interdum orsum collocatæ, ceterisque auulsæ montibus, turris imaginem præbent: & licet horrendæ procul appareant, frequenti tamen, & viridante arbore et nitæ Thellala referunt: & cum prorsus inaccesas videantur, humanæ tamen industrie hic natura victa cessit. Nam inuis in locis, summa arte subleuatas scalas durissimis scopulis affixere, quæ cum multa fronte sunt cædæ, aduenis gratissimas umbras aduersus solis æstiuum præbent. Aunt à montis iugò, sudo exlo, Balcares insulas (vulgo *Malorca* & *Menorca*) quæ sexaginta hinc leucis distant, posse conspici. Montis radices altius amnis, ut iugò dictus *Lobregas*; Ptolemæo verò *Rubricatus*: quod sanè nomen potiori ratione illi impositum fuisse puto, quam Arabico sinui, Mare rubrum. Fluctus enim toto anni tempore

pare inaequale rubens, colorem ab arenis, quas pertransit, mutuat. amnis est inglorius nulliusque pieae utilitatis: nam hybernis aquis summo opere exaltatur, & flare verò agris inuitis, & arescente penè aluen, iners voluitur. Restat vt paucis D. Virginis Cœnobii, illis in locis exstructi originem referam. Quo tempore Barcinonæ Guisfridus Pilosus cognomine, III. Comes imperabat anno D. CCC. LXXX. opilioes quilibet in rupibus gregem pascebant, frequenter animaduertentes diebus sabbathi, post meridiem, in rupem vnâ frequenter lumen cœli descendere, vnde cum lucundissimo musicis concentu. Hoc ostentum vbi parentibus retulērunt, & reipsa illis compertum esset, villæ illius parrocho, & Episcopo Manesem totam signatunt: qui cum eadem oculis vidissent, frequenti clero, supplicatione iuncta, deducere eos insolito quodam & fragranti odore, ad rupem peruenere, vbi D. Virginis imago, in antro reposita fuit (nunc in cœnobio videntur) quam Episcopus vna cum clero, Manesem versus magno honore deferrebat. Cùm vix eo loci venum, vbi nunc Cœnobium est, non potuere imaginem hœc mouere, sed ibi fixa permansit: quo conspecto Episcopus ibi adem vouit Diuæ Virgini, dedicauitque. Cœnobium in medio montis situm est, sub inaccessa cūpe, vt è propinquo spectantibus, ruinam minari videatur: nec immerito. Nam ante paucos annos, pars præcipitis scopuli diuisa decidit, vt nosocomium protulerit multisque in illo agros affligerit. templum est exiguum & obscurum paulo, frequentibus vndique votiuistabellis ornatum. Spectantur supra XC. argenteæ lampades: imago D. Virginis colore est subfusco, & inuentum oculis cœlesti quadam maiestate præstingens. His in rupibus XII. sunt anachoretarum cæle: nec admiratione carer, videte inter contragofas, & asperissimas rupes, domunculam quandam, tanquam hirundinis nidum, scopulo allixam, & quia pensiles sunt, videtur quouis vento calum minitari: & quod captum penè omnem superat, vbi eo peruenieris, videas vno intuguriolo conclaue, trichnium, mulzrum, sacrarium, atrium, hortum, & quidquid demum concinuis adibus conueuit, omnia affabre facta: nec modicis impensis his in locis casula vna extrui potest. Multa de hoc monte dicenda superiunt, quæ vt orationis facietatem effugiam silentio inuoluo, si hoc vnum instar colophonis ad didero. Monrem hunc natum videri ad solitariam vitam degendam. nullæ hic turbe, nulli importuni strepitus, qui mentem à diuina contemperatione possint auocare, solum hic audire est iucundos aulicarum garrinus, ipsaque aues videre Anachoretarum manibus intrepidè alludere, & cibum capere. Miræulorum seriem enarrare non est huius instituti, neque paucis ea complecti possem.

CAP. XXCVIII.

BARCINO.

DE BARCINONIS ORIGINE REIECTÆ FABULÆ. A Carthaguenfibus condita. Barcinus & Barcelona dicta. Fauentia Iulia Augusta cognominata. Vrbis descriptio.

DE nobilissimæ huius vrbis exordiis varia, incertaquæ, & magna ex parte fabulosa circumferuntur, quibus barbarorum scriptorum libri ad nauseam vsque referri solent. Nonnulli enim quibus gnarum, Iberos, Persas, & Phœnices relicta Asia in Hispaniam commigrasse: cùm legissent in maculato codice, esse in Caria urbem *Barcillam* (quæ Plinio *Bargyla*, Ptolemæo verò *Pargyla* vocatur) calidè nimis, & incallidè, nec ratiore, nec auctoritate vlla adhibita, à *Barcilla* illa *Barcilonam* originem dixerunt trahere. alii nescio quas duodecim cymbas (vulgo *Caracinas* aut) sibi inuenerunt, ex quibus nonam cymbam, quia illa Hercules aduectus fuerat, vrbis nomen de disse. Quia in re non vulgus solum, sed etiam Rex Alphonsus, *Prædixi* licet cognomento, imprudenter lapsus fuit, in suis Hispaniæ Annalibus, tantumque hæc putida fabella apud rudem bonarum artium populum valuit, vt publicis vrbis nummis ridicula hæc inscriptio adleretur, *BARCA ROMA*, in Herculis æternam memoriam. Mihi de vrbis initus hæc ænem nihil certi liquet, nisi illam Carthaguenfibus debere primordia, vt testatur Ausonius ad Paulinum his versibus:

*Quid querat? neque vltor crimina mansi,
Occidit me ripa Tagi, me Punicæ ledit
Barcino, me lumeru iuga iunguida Pyrenæi.*

Non absurde quidam hariolantur Hamilecarem Barchinum, Hannibalis fratrem extruxisse *Barcinonem*, cui rei aliquanulū fauere videtur Martianus Capella, his verbis lib. VI. *Nam Pami qui fundauere Charrhaginem, conditias vbi cumque vrbes, amico sibi nomine praesignarunt.* Hæc sufficiant de *Barcinonu* origine in tam spissa caligine, ex quo coniecturæ lumine detexille. Vocatur etiam *Barcinu* a Paulino Epistola ad Aulonium hoc versu.

Cæsarea est Augustatus Barcinu amena.

Paulus Orosius lib. I. cap. III. & *Æthicus Barclonam* vocant. Eandem verò Romanorum Coloniam fuisse, testis est Plinius lib. III. his verbis: *In ora autem Colonia est Barcino, cognominata Fauentia.*

Florianus Occampius, non parum hic lapsus, dum ait Romanos, *Barcinonu* nomen in *Fauentiam* mutasse, nescius cognomen non abulere nomē, sed potius adaugere. Ant. Augustinus Dialogo VII. è nummis antiquis, dicit vocari *Coloniā Fauentiam Iuliam Augustam Barcinonem*: hoc pacto COL. F. I. A. BAR. Vrbis lux Pomponii Melæ ærare exiguū nominis aut famæ fuit: Inde, inquit, ad *Tarracōnē parua sunt oppida, Blanda, Illuro, Betulla, Barcino.* Hodie vero ex totius Hispaniæ nobilissimis vrbibus est, & rerum gestarum magnitudine nullis inferior, paucis æqualis. Omnibus enim bellis, quæ in Sicilia, & Italia late per Aragoniæ Reges, feliciter gesta sunt. navalibus maxime præliis, magnis copiis interfuerunt *Barcinonenses*. Quin etiam cum ceteris Catalanis (quorum Metropolis *Barcino* est) felices in Africam & Orientem expeditiones aliquot fecere, & cum terrore *Caralanorū* ibi vulgatum nomē. Comites habuit, à tempore Caroli Magni, qui Maurorū illam iugo exemit, circa annū 801. cōstituto Bernardo quodam Comite, quo extincto successus à Ludouico Pio Imp. Iamfredus (alii *Gisfridum* vocant) à quo series continua Comitum fluxit, donec an. MCLXII. Aragoniæ regno *Barcinonensis* Comitatus coniunctus fuit. Sita autem est in agro Laletano, quæ mediterranea respicit, loco campestri, multis hinc inde villis conspicua, quæ amoenissimum oculis prospiciunt præbent, ideoque merito a Festo Aulieno *amena* vocatur:

Et Barcinonum amana sedes ditium:

Nam pandit illic iuxta portus brachia

Vræque semper dulcibus tellus aquis.

Muro cingitur ex laterculo coctili quem turres opportunis locis disposuit interstinguunt: fossam habet latam & profundam. Domus sunt passim ex viuo saxo extructæ, quas horrorem amænitas egregie exornat. horti ipsi, frequenti myrto, & lauro ornati, iasminio, citreisque intercurrentibus. Plateas habet latas & apertas, & quod in Hispania rarum est, cloacarum beneficio mundas. Tempia affabre extructa, picturis & altaribus exulta. Mercimoniis in primis floret, & opificum industria vitri constandi adeo periti, vt Venetis vix cedant. Bellica olim laude, dum sub Comitibus fuit, egregie floruit. Vini, leguminum, & horariorum fructuum serax admodum: frumenti, oleique indiga, sed defectum vicini abunde suppleant. inter geminos amnes sita est, qui sub incolarum pene oculis, se infundunt: ab Oriente est Betullo, à Mela sic vocatus, hodie truncata voce *Besuns* dicitur, ab Occidua parte Rubricatum. Non procul ab vrbe mons se extollit prærupte alrus, vulgo *Montyui*, ab antiquis vero, auctore Gaspare Barretero, *Monti iouis*, quo in loco (quod C. Plinius inter Italiciæ miracula recenset) inexchausta & perennis est lapicidina, licet ad vrbis muros, & ad complures nobilium domus, assiduo hinc materia petatur, adimplet tamen liberalis natura montis illa vlcera, & cicatricem obducit, vt tot annorum decursu, nihil pene excisum videatur. Hæc in vrbe palmam martyriū adeptus est sanctus *Cucufas*, natione Arabs, attestante Prudentio his verbis:

Barcinon elaro Cucufate freta.

Sublatus est hic per insidias, Gohorum Rex Araulphus, vna cum sex filiis, teste 50 Paulo Orosio, cuius adhuc aliqua sepulcri vestigia exstant, vna cum hoc Epitaphio: licet imperitiæ plebi vel Herculis, vel Regis Hispani esse persuasum sit:

Bellipotens valida natus de gente Gothorum

Hic cum sex natus, Rex Araulphi iaces.

Ausio es Hispanas primum descendere in oras,

Quem comitabantur millia multa virum.

Gens tua tunc natus, & te inuidiosa peremit,

Quem post amplexa est Barcino magna gemens.

C A P. XXXIX.

DE GERUNDÆ ORIGINE VARIÆ. HODIE GIRONA
dicta. Situ eius & descriptio.

Quam vulgo *Girannam* vocant, Plinio, Ptolemæo, Antonino, & Prudentio *Gerunda* est: Florianus Oceampius, alique apud me sublesta fidei Annalium confarcinatores, a Geryone exstructam credunt, ab eo scilicet primum *Gerynnam*, & mutato leuiter nomine *Girannam* dictam esse. Decepti procul dubio à Geryone, qui olim aliquo Beticæ in angulo imperauit: interim meridiana in luce egredientes, non vident corruptum esse à *Gerunda*, nec apud vllum spectata fidei scriptorem antiquum hoc legi, nisi forsitan Annales aliqui Hispaniarum nuper nati hoc prodant, vt & Franciscus Taraphia: quotum apud me diluta nimium est auctoritas; nec dubito quin Florianus ex Ioanne Annio Viterbiensi hæc hauserit, qui mihi instat alterius Palæphati est, ita meas nugæ & gerræ Sieulas blaterat. Is Cōmentariis in Berosum *Gerundam* à Geryone conditam fuisse contendit: quæ auctoritate innixus, ignoro: nisi, vt passim solet, nudo similitudinis præstigio allectus, neglectis interim peritissimorum Geographorum rationibus. Assurgit *Gerunda* leuitumulo, antiquo muro eicū data, triquetra forma: quod in Geryonis memoriam factum esse fabulantur. Gerundenſis ait in vnoquoque angulo areem fuisse singulis fratribus attributam: sed quis est tam *ἀγίρας*, cui hæc non moueant risum? quasi vero ab Herculis aut Geryonis ætate, non dicam vrbs aliqua, sed murorum rudera aliqua, in hodiernam diem exstare potuissent, in Hispania præsertim, tot bellis lacerata, & barbarorum inundationibꝫ vastata: quod si Romanorum opera, multis seculis Geryone posteriora, quæ architecturæ peritiæ, & materię firmitate, aduersus quasvis xul iniurias firmissima videbantur, ita vt nec ipsa

Passet dīrere, aut innumerabilis

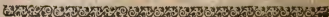
Annorum series, & fuga temporum:

funditus pene petierunt, & citra historiarum ex hominum memoria sublata essent, quid de antiquioribus dicemus? Hanc vr̃bem Ptolemæus, inter Tarraconensis provincię populos *Antetanus* collocat. altitur flumine *Vnda* vocato, vulgo veto *Ombra*: immiscet se aethi flumini ab incolis vocato *Ter*, cuius etymologiam deducunt etiam à trigemino Geryone. Mihi videtur hic esse amnis, qui Pomponio Melæ *Thuris* dicitur, à quo corrupte *Ter* nunc diener. Cuius verba sunt: *Scerria est proxima rupes, quæ in altum Pyrenæum extrudit, dein Thuris flumen ad Rhodam, Gladiænum ad Emporis.* Et licet vr̃bs parua sit, opificum tamen, mercatorumque numero est locuples: spectant hic in Cathedrali ecclesiæ altare, vna cum imagine ex argento fusili, variis vtriusque testamenti emblematis insculptis: frontispicium vero lateraque altaris auro, multisque gemmis coruscant. D. Felicis corpus hac in vr̃be spectatur, vt testatur Prudentius:

Farnus Felicis decus exhibebat

Artribus sacris lacuplex Gerunda.

D. etiam Narcissi martyris hic reliquię seruantur: in cuius honorem plurima miracula Deus fecit. sufficit vnum, sed memorabile, adduxisse. Quo tempore P. us IX. Aragonum Rex, & Catalonię Comes rerum potiebatur, Galli, auspiciis Philippi III. Regis (Martineus Siculus lib. 11. sub Carolo Siciliæ Rege hoc accidisse testet) Gerundā vi occupant, quæ victoria elati, humana pariter & diuina spernentes, eo impietatis venerant, vt templum statuli loco ducerent. Quæ de causa, Deo vindice, magna copia mulcarum ex viridi candicantibus alis, ex sepulcro D. Narcissi eripit, quæ lethalis aculeo Galios, multo celerius ipsa peste necabat. Quamobrem annillā magnæ copiarum parte, coacti fuere vr̃bem deletere. Rex ipse æger Emporis diem clausit, alii verò Perpiniani obuisse tradunt Sedem habet Episcopalem, cui olim præfuit Ioannes Margarinus, vnde passim Gerundenſis Episcopus vocatur. Anno Domini DXVII. celebratum hic Concilium VII. Episcoporum, sub illius vr̃bis Præfule Fortuniano, vt auctor est Ioannes Vasrus in Chronico.

CAP. XXC.

PIRENAEI MONTES. DE ETIMO VARIA.

Galliam ab Hispania Pyrenæi montes dirimunt, geminis promontariis, in duo maria procurentibus: In mediterraneum quidem *Templo Veneris*, priscis Geographis vocato, vulgo *Cabo de Crew*: in oceanum vero Gallicum *Olearsæ*, hodie corrupto nomine *Oiaro*: frequentes hinc inde, in Hispaniam & Galliam montes bibras spargunt; inter virumque mare LXXX. circiter leucarum spatium occupant. Hac in parte Hispania seipsa angustior est multo, hinc vero, quo magis in septentrionem, & accedentem, ad oceanum & à meridie in mediterraneum mare excurrit, en latior evadit: insultante hinc inde pelago, præterquam qua Pyrenæi Hispaniam claudunt. qua de causa Paulo Oratio *Pennisula* vocatur, Straboni vero quam optime bubulu corio assimilatur, ita ut qua Pyrenæos spectat caput referat, reliqua vero corpus, qua se inter duo maria expartigit. nonnulli, inter quos Beuterus, opinati sunt hanc montium seriem universionem non debere Pyrenæos appellari, sed diuidi in Antipyrenæos, & Pyrenæos; sed non ita facile à recepta priscorum Geographorum opinione recedendum. Nomen autem Pyrenæi à Græco nomine *πύρ* videtur derivatum, quod olim iniecit ibi ab armentariis igne conflagratur, teste Diodoro Siculo lib. V. aliisque Geographis, & Aristotele, libro de mirandis auscultationibus: *In Iberia*, inquit, *combustus aliquando à pastoribus silio, calenteque ignibus terra, manifestum argentum deflaxisse, cumque postmodum terræ motus superuenisset, erupit hiatibus, magnam copiam argenti collectam, atque inde Massiliensibus proventus non vulgares obtigisse*. Alii vero dicunt nomen fluxile à Pyrena virgine, ab Hæreule violata, cuius ita meminit Silius Italicus:

*Pyrene celsa nimboſa verticis arce
Diuſus Cæſiū, late proſpectas Iberos;
Aique æternū tenet magnū diuertiā Terrā:
Hoſpitū Alcida crimen; qui ſorte laborem
Geryonū peteret cum longa tricipiti arma,
Poſſeſſus Roccha, Lena Bathyri in aula
Legendam formæ ſine virginitate reliquit
Pyrenem.
Deſectumque tenent montes per ſecula nomen.*

Sed hæc à Plinio pro fabulosa reieitur: ridiculum veto est, quod Annales Regis Alphonſi circa Pyrenæi nomenclaturam adducunt. Aiunt enim à *Pyrrho* Hispaniarum rege Pyrenæos vocatos fuiſſe, cum primo *Cetabales* à Tubale vocarentur. ſed præ vetuſtate punda eſt hæc opinio; proinde nugatoriſque hanc relinquamus, quibus ne mica quidē ſalis eſt, ut hanc conſuetudinem. Iſidorus Orig. lib. XIV. cap. VIII. Pyrenæum dicit nuncupatum à crebris fulminum ignibus: quod ſerè cæli montes fulgure petantur: unde & aptiſſime Claudianus lib. de laudibus Sertæ:

*Pyrenæique ſub ætheri,
Ignea fulmineu legere Ceraunia nympha.*

Aiunt enim & naturæ ſagaciores indagatores gemmam Cerauniam, locis fulmine iſtis tantum reperiri (quales Pyrenæi montes feruntur) unde & illi nomen. hinc Marbodeus lib. De gemmis:

*Illiſ quippe locis, quos conſtat fulmine tactos,
Iſte lapis tantum reperiri poſſe putatur.
Unde Xæginus eſt Græco ſermone vocatus.*

Reſert Strabo lib. III. Pyrenes laus, quod in Hispaniam vergit frequentibus arboribus conſtitum eſſe, quod vero Galliam ſpectat, nudum pene andumque ſpectari. 10

CAP. XCI.

RHYSINO OLIM GALLIÆ ANNEXA. PERPINIANVM PERSICIS IGNIS. Optima Annis Viterbienſis explora. Deſcriptio cum.

Vi Hispaniæ terminus, potuiſſet & operis mei eſſe Pyrenæus: quidquid enim terrarum eſt citra illum; Gallis olim annuerabatur. Sed quia Rhodanensis comitatu,

mixtus, ab aliquot seculis Hispaniæ annexus, & non ignobilis est. Iuxta videbor extra ordinem pauca de illo dicere. Functio Gerardo Comite Rhufcinonensi, abſque herede anno M.C.LXVIII. ad Alphonſum Nonum Aragoniæ regem deuolutus est. Crepitque tum primum in publicis monumentis vocati Rex Aragoniæ, Rhufcinonis Comes, & Prouinciæ Marchio. Sed Ioan. II. Arag. Rex ætarii inopia compulſus, Ludouico XI. Gallorum Regi recentis aureorum millibus hunc comitatum oppignorauit: quem Carolus VIII. anno M.CCCC.XCIV. Ferdinando Regi iterum reſtituit. Nomen autem illi deſcit antiquæ Romanorum Colonia, quæ *Rhufcino Latinorum vocabatur*, quam Athenæus, & Geographi, in Gallia Narbonenſi collocant, licet nunc à multis ſeculis

10 Cataloniæ ſit annexa: Pomponius Mela deſcribens Gallias à flumine Rheno ad Pyrenæos viſque, lux de Rhufcinone prædicat: *Inde eſt ora Sardonum, & parua ſumma Theli & Theli: ubi accreuerit perſana: Colonia Rhufcino, vicus Illiberis, magna quendam vrbs, & magnatum opum tunc veſtigium.* Strabo pene eadem, mutatis verbis: *Si Pyrene quidem Rhufcino & Illiberis amnes exierint, è quibus & torque cuiusdem nominis urbem habet.*

Solebat lux vrbs eſſe, vbi nunc Caſtellum quoddã eſt, media leuca à Perpiniano, circa quod, multa rudera, & ædium præſecurum paſſim diſſecta veſtigia videre eſt. Vnde & hodierno æuo arx Rhufcinonenſis vocatur. Incolæ etiam opinantur, coloco quondam non incelebrem urbem fuiſſe, in cuius locum *Perpinianum* ſucceſſiſſe putant. Nomen tamen, nec penè Geographos celebratum; quæ rei nonnullos mouerint quos

10 Pet. Oliarius Valentinus, *Perpinianum* olim *Rhufcinonem* fuiſſe. Ioanni vero Margaritho Gerundenſi Epifcopo, longè aliter viſum: quippe cum nomen *Perpiniani* niſquam apud exploratæ huius Geographum repetiſſe, in eum impigit ſcopulum, vt *Perpinianum* credat urbem eſſe, quam in Itinerario Antoninus *Stabulum* vocat, ego ſanè crediderim eum, dum hæc ſcriberet, aliud egiſſe Antonini locum legendo, nulla ſcilicet diſtincta habita ratione: ſiquidem iſ numerat à Saluſis *Stabulum* vſq. XXXVIII. M. qui XII. leucas conſtituit, eum Saluſis *Perpinianum* creſtantum ſint. Caſtellum vero eo loci eſſe vbi olim *Rhufcino*, docet manifeſte Antoninus: ſiquidem Narbone *Rhufcinonem* XL. M.P. numerat, qui X. leucas ſunt, quot Narbone ad *Rhufcinonem* Caſtellum numeramus. Reſert P. Ioannes Marſialis lib. IX. an. M. LXVIII. opera Guinardi Ruſcinonenſis

30 Comitæ, conditum eſſe Perpinianum.

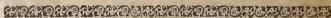
Vrbs hæc tribus leuclis trans Pyrenæos montes ſita eſt loco plano, niſi quod Meridie verſus in clium leuiter aſſurgat, cui arx imminet. Alluitur amne Theli, cuius pars intra muros recepta eſt. Poſt viciniam Gallorum obſidione, anno clx. le. XLIII. muros egregie communierunt incolæ additis nonnullis propugnaculis. Lanificii hic frequenter opifices: vrbs ipſa citra iniuriam inret ameniſſimas totius Hispaniæ teporanda; licet aut minima de cauſa máximas mutationes patiatur, & vt vniuerſa Narbonenſis prouincia, ſeu ſuis ventorum tubinibus obnoxia. Magna in veneratione hic habetur D. Honorati Epifcopi Arelatenſis reliquie, in Carmelitarum monaſterio repositæ, tum etiam corpora S. Juliani & Baſilidis. Hoc in comitato Epifcopalis eſt vnica vrbs *Helena* nomine, Diuo Hieronymo vero in appendice ad Chronicon Euthebi Ceſarienſis, *Helena* vocatur: vbi de Imperatore Conſtante loquitur: *Conſtans non longe ab Hiſpania, in Caſtro, cui Helena nomen eſt, interſciſcitur.* Eutropio etiam eodem nomine appellatur, his verbis: *Obiit Conſtans, non longe ab Hiſpania, in caſtro, cui Helena nomen eſt, annis imperij XVII. Aetatis vero ſuæ XXX. Epifc. idem Gerundenſis putat reginam Helenam, Magui Conſtantini matrem hanc urbem extruxiſſe, aut nepotem eius Conſtantem in eius memoriam; ſed vt ſolet, ſine auctore id aſſerit.*

40 Ad Perpinianum redeo. Beuterus ita dictum putat à nſi incendio ſcilicet in Pyrenæis montibus à paſtotibus excirato, ductus in errorem à Ioanne Annio Viterbienſi, qui incendium illud auſpicatum fuiſſe ab illa parte fingit; ſed iuuabit eius nugæ in me-

10 dium adducere: *Stegus*, inquit, *proxima huius montibus, corrupta nunc Perpiniana dicitur, comſcribenda ſi & dicenda Pyreſpiniana, id eſt, incendi & conflagrationis oſſium, quia ibi capere paſtores legem: arboribus inuicere. nam nſi ignis Pini vero, no originis dicunt etiam Phænices, vt ceſſantur Tulnũſia: quin etiam hoc addunt, vt P, ei & origo dicatur, Nirvero & No, magni nominis & ſanæ interpretetur. hinc Pyripini, combuſtionis origo magni nominis, à quo Pyreſpiniana regio ſibi deſcit, niſi forſan quod vſuatiſſimum eſt in compoſitione iſta, perſinar eſt & ſynecopam & interuatiſciatur, & dicatur recte Pyreſpiniana. Hactenus ille, dum deliramenta ſua vult rara eſſe, Phænices, Hebræos, & Græcos in ſubſidium non ſolum vocat, ſed inuiros oborto collo trahit, vt ſcilicet*

Deſiuit in piſcem mulier formoſa ſuperne.

Auctor est L. Marinus Siculus, dum Ludovicus XII. Galliarum Rex, *Perpetuum* obditione premeret arctissima, ciues ad extremam compulso penuriam, consumens etiam immundis animalibus, primo hostium corporibus, tandem & suorum pro dapibus viros esse, quid illis, si acerbitate casus intuearis, miserius: si constantiam respicias, fidelius: qui ne à Rege suo desciscerent, extrema pati voluerunt potius quam hunc fletu victori tradere.

C A P. XCII.

SALSULAE HODIE SALSAS. FONTIS IBI DESCRIPTIONE. De piscibus fossilibus multa.

ARX hæc hodierno die *Salsas*, antiquitus *Salsula* vocabatur: meminit eius in Itinerario Antoninus, is siquidem Narbone *Salsulas* XXX. M. P. numerat, qui septem magnis leucis respondent, quæ hodie numerantur. Pomponius Mela in Gallia Narbonensis descriptione fontis meminit, quem *Salsula* vocat, qui leuca tantum ab hac arce distat: præcis scriptoribus non incelebris, nostris vero recentioribus omnino præteritus, & quia res est admiratione digna, nollem etiam mihi obliuionis notam, ut ceteris, inuri: proinde fusius paulo de illo in præsentiarum agam. De eo sic Pomponius Mela: *Flura Leucata lotius nomen, & Salsula fons, non dulcibus, sed salisorbis, quam marina sint aquis desivens, iuxta campum minutis aruodine gracilique peruridiis, ceterum stagno subnente suspensus, id manifestat media pars eius quæ abscissa proximis, velut insula natat, pellique se atque astrahi patitur, quam & ex illi qua ad unum perfocta sunt, suffusum mare ostenditur, unde Graui nostrisque auctoribus, veri ne ignorantia, an prudentibus etiâ, mendacis libidine visum est tradere posset. in e regione piscem in terra penitus erat, qui ubi ex alto hinc sine penetrauerit, per eius foramina istum capientium interfectum extrahitur. Athenæus vero lib. VIII. ex Polybio opinione eadem pene refert, licet aliis verbis: Polybius, inquit, XXXIV. Historiarum libro, ubi Pyrenem ad Narbonem fluvium, campum pertinere ait, quem Illiberi, & Ebusci interseant etiamdem nominis urbi præterfluente, quæ incolunt Celtæ, in hoc campo pisces eos, quæ fossiles vocantur, in urbe tradit. Campus ipse exilis parumque sacundus est, multo tamen gramine latus, subius vero cum arena si duxeris, vel trium cubitorum altitudine ea terra sit, ex proximis fluminibus aqua infusa, cuius tortuosus atque multiplex cursus cum pisces cibi gratia seclentur (aut disimulenter gramini radices dicuntur appetere) effecerunt, ut uniuersus ille ager, subterraneis piscibus referretur. Aristoteles vero his omnibus antiquior, libro de mirandis auscultationibus, circa locum, ubi fons hic erumpit, non solum longe à vero deuiavit, sed alia etiam de hac piscatura diuersa tradit: in finibus Massiliensium, inquit, circa Lagusiam lacus esse fertur, qui ebulliens effususque piscium multitudinem immensam, verique fidem superantem euciat; ceterum flantibus Etesijs, tantum puluerem concitari, ut coacta in lacum humo sita, superficiem obtegit, in formamque area redigat, unde indigenæ becs, persusa siccitate, in trium quosvisque pisces circa negotium eximere. Strabo etiam lib. IV. idem manifeste asserit, his verbis: Iuxta Rusimonem, inquit, lacus est & ager quem alius paulum supra mare refertur salinis; habet & effusile Cestræas pisces. nam si quis duos aut tres solum pedes, & in limosam aquam suscinam demiserit, piscem eximia magnitudinis fixum penetrat. Quod ne cui forte mirum videatur, non vno id loco accidere testatur Theophrastus libello De piscibus. refert enim circa Heracleam, & alibi in Ponto & circa Tium Ponti, Milesiorum Coloniam, fossiles reperi pisces. nascuntur vero illi circa fluuios & aquosa loca, quæ cum siccantur paulatim, pisces subinde humore sectando terram subeunt. Quod vero in Paphlagonia contingit, peculiarem & abditam rationem habet. Illic enim multos & bonos pisces effodiunt, cum neque restagent iis in locis amnes: miraturque & ipse gigni sine coitu. Eadem pene ex Theophrasto narrat Plinius lib. IX. cap. LVII. Lepide hæc de re Seneca lib. III. Quest. Nat. ad Lucilium: Theophrastus affirmat, pisces quibusdam locis erant. Multa hæc in loco ubi in mentem venerit, qua urbem in re incredibili fabulosaque dicas; non cum res ista aliquem aut cum hamis, sed cum delabrare piscatum. Exfellat ut aliqui in mari versetur, quid est autem quare pisces in terram non transiunt, si nos maria transiunt? T. Luuius prodigni loco narrat lib. LIII. in Gallico agro, qua induceretur aratrum, sub existentibus glebis emetisse pisces. Iuuenalis idem ut valde rarum, & instar portenti Satyra XIII. esse dicit:*

— miranti tam sub aratro

Piscibus inuentis, & se! accompare mula.

Sed nihil æque mirandum ducio quam quod Appuleius Apologia pro se prima dicar, in Geruliz mediterraneis montibus pisces, per Deucalionis Diluvii reperiri. Fossiles vero pisces & hoc ævo quandoque inveniri referunt Rondeletius lib. de piscibus, & Georgius Agricola lib. de animalibus subterraneis. sed ad carceres redeo.

Fontem hunc à *Salsulis* non tota leuca distare, oculus testis refert Gaspar Barerius: cuius aqua falsa est, hyberno tempore percalida, æstivo vero gelida, adiacet huic: fontis campus multa humilique arundine & aquaticis herbis frequens (ut notavit Mela) & continua aquarum ex hoc fonte emanantium illuvie vdus, hinc vero per canales quosdam in vicinum lacum aqua omnis se exonerat. Fons vero piscosus admodum est. nam & hyberno tempore aquæ calore, æstivo vero grato eius frigore allecti, gregatim huc pisces confluunt. Arx vero loco campestri sita est, egregie munita, & propugnaculis instructa, ut hostiles impetus contemnere videatur. Tali vero arte propugnacula hæc disposita sunt, ut non una, sed plures arces videantur. Sublucis enim pontibus ita sunt distincta, ut vno capto nihil damni hinc reliqua percipiant.

CAP. XCIII.

IN SVLÆ HISP.

CASSITERIDES STANNO NOBILES. DE SITV ILLARUM DISQUISITIO. Plinii lectis controversa. Oestrymnides Festi. Hesperides Dionysio Alex. dicta. Festus Avienus correctum. Vbi nam hodie sint.

Lustrata hætenus Hispaniæ continentis potissima pars: nunc æquum est, inter fluentia emergentes terras, (quæ quod in *sulo* sunt, *insula* vocantur) illi ultare; sed cum delecto, & nobiliores tantum, quas præterire iniquum esset. *Cassiterides*, vnde & illis nomen (ἡ κασίτερη enim *stannum* est.) Cl. Ptolemæus in occidentis illas Oceano statuit, numero decem. Plinius vero lib. IV. cap. XXII. *Ex adverso*, inquit, *Celiberia*, complures sunt *insulæ*, 30 *Cassiterides* *Græci dictæ, à fertilitate plumbi*. Sed quo pacto ex aduerso Celiberia? si illa non solum mediterranea est, sed etiam in orientem porrecta, nimis diutro situ a Ptolemæi mente. Vero propior Pomponii Melæ opinio, lib. III. cap. VI. *In Celtica*, inquit, aliquæ sunt *insulæ, quas, quia plumbo abundant, vno omnes nomine, Cassiterides appellant*.

Celtici enim populi cognomine Neriz, vel auctore Plinio lib. IV. cap. XX. circa promontorium *Celticam* habitant, quod *Artabrum* & *Nerium* dictum, & in occidentum Oceanum præcurrit: vnde Ferdinandus Nonius Pintianus, non *Celiberia*, sed *Celtica* à *Neriar* à Plinio legendum monet. Sed cum Iulius Solinus Plinio ad stipuletur, qui has 40 *Insulas* aduersus Celtiberiz latus spectare dicat, nihil contra fidem omnium librorum instigare ausim: nisi quis dicat utrobique mendum esse. Præsertim cum & Diodorus

Siculus lib. VI. cap. IX. à Ptolemæo & Mela parum dissentiat: *Supra*, inquit, *Lusitaniam* plurimum *stannum* effunditur in *insula* Oceani *Iberia* proximis, quæ à *stanno* *Cassiterides* nominantur. Adde Strabonem lib. II. & III. qui has *insulas* *Artabris* opponi scribit, nemo vero Celtiberiz. *Insulæ* hæc à festo Avieno *Oestrymnides* vocantur, ut etiam suspicatur Ortelius, quas *stanni* plumbique diuites facit his versibus:

In quo insula sese exerunt Oestrymnides
Laxe iacentes, & metallo diuites
Stanni, atque plumbi, multa vis hic gentis est,
Superbus animus, efficax solertia,
Negociandi cura iugis omnibus.
Nolæque cumbis; turbidum late fretum
Et belluæ gurgitem Oceani secant.
Non hi carinas quippe pinnæ texere
Facere morem, non obesse ut usus est
Cortuant fastio. Sed rei ad miraculum
Nauigia tuncis semper aptant pellicibus,
Cortuque vastum saepe percurrunt salum.

Sed vnde dictæ *Oestrymnides* hæc *insulæ*, mihi æque ignotum, ac pleraque alia nomina, quæ solus hic Poeta vsurpat. Sed emaculandus mihi hic obæter est: vbi enim habet, *Nolæque cumbis*, legendum

Nalique cymbis turbidum late fretum.
Nam quod Guillemus Camdenus legit

Non usque nauihus,

& præter auctoris mentem est: & nimis violenta, & à vero aliena est lectio. Poeta enim innuit, illos omnes esse negotiandi studiosos, nec nauibus uti, quæ hac Camdeni lectione tolluntur. Emendandus etiam videtur, ubi habet:

Non hi carinas quippe pinu texere

Facere matrem, non abiecte ut usus est

Curuant fasces.

Atque ita legendum puto:

Non hi carinas quippe pinu texere

Acereve norant, non abiecte ut usus est

Curuant fasces.

Innuat enim illos ignorare naues ex pinu, acere, aut abiete texere, seu fascium curuare, sed ex pellibus aptare nauigia. Vnde nec Camdeni lectio probari potest, quæ habet:

Facere remas, non abiecte ut usus est.

Siquidem *pinu texere*, & *facere remas* ita congruum sensum efficere, cuius eruditio patere putem. De coriacis vero nauigiis loquitur Plinius lib. VII. cap. LVI. his uerbis: *Etiam nunc in Britannico Oceano vitiles naues corio circumfusi sunt.*

Dionysius Alex. in *ἡσπερίδα* has insulas vocat *ἡσπερίδας*, quas statuit non procul à promontorio facto, ab aliquibus vocato *caput Europa*:

ἡσπερίδες δ' ἰσπερίδες τῆς ἡσπερίδος γῆς

ἢ ὅπου τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἡσπερίδος ἰσπερίδες.

Subter ἡσπερίδα ἵσταντο φασίδες ἐν

Μαγναλίνῳ δὲ τοῖς δυνάμειν ἰβερῶν.

Eustathius certe Scholiastes confirmat has esse insulas *Cassiteridas*, à Poeta vocatas *ἡσπερίδας*, stanno fertiles. Soli olim Phœnices has nouerant, teste Strabone, ceteros mortales celabant, luci causa, quod ex stanno plumboque illis ueniebat: vnde eum Romani summo studio illarum notitiam indagarent, cursum naucleri cuiusdam

obseruatum, qui, ne insulas detegeret, nauem in limosa loca & breuia sponte impexit, ubi & Romani naufragium fecerunt, ipse vero incolumis enatauit, & ex publico a rario amissi oneris pretium illi solutum fuit. Sed si equenel tandem navigatione insulas adire. Missusque aduersus insulas P. Crassus, sed cum miti illos ingenio, pacisq; de ditos reperisset, effodiendi ipsis metalla industriam aperuit. Plinius lib. VII. cap. LVII.

refert Midaetium quendam, primum ex Cassiteride insulam plumbum àstportasse. Strabo sub finem lib. III. & in Dionysium Alex. Eustathius, incolas esse *μαλακῶν* aiunt, induros talaribus tunicis, cum baculis ambulantes, pessimiles tragicarum turiarum, & Nomadum instar, ex armentis victum querere. Sed iubet inquirere, quo loco nostra tempestate *Cassiterides* sint, præsertim cum de hoc egregie variant auctorum sententia.

Abrahamus Ortelius suspicatur esse *Britannias*, plumbo stannoque hodie nobiles. Sed non placet vel eo nomine quod *Cassiterides*, inter Britanniam & Hispaniam auctores pene omnes statuunt, & ipse Dionysius Alex. statim post *Cassiterides* Iuse proficquitur Britanniæ descriptionem: adde non decem has esse, ut ait Ptolemæus, sed geminas tantum.

Guillemus Camdenus credit esse insulas *Syllas*, quas & nauatarum vulgus vocat *Serenges*, tum quod Artabris, seu Gallæix sint oppositæ, vergantque in Aquilonem: tum quod stanni uenis abundant, quæ ut omnia *Cassiteridum* congruunt, ita etiam numerus negat illas esse. refert enim illas esse CXL. numero, cum Cassiterides decem tantum sint, ex quibus etiam incultæ aliquot, teste Strabone, præterquam quod *Syllas* insulæ propiores multo sint Britannix quam Hispanix. Ego hæc in re, lubens Ortelii opinioni subicribam, qui insulas *Syllas* esse Iulii Solini *Silurum* insulas affirmat: quarum & Corn. Tacitus Iulii Agricola: uita sic meminit: *Silurum colerant uulgi & turpiusque crines, & postu contra Hispaniam, Iberos ueteres transisse, easque sedes occupasse patem faciunt.* Gemina uero Frisius mari obtutas latere credidit *Cassiterides*, & nomen tantum potteris transmissum, sed quia facilius est singulorum opiniones conuellere, quam quid certi, in re tam anceps statuere, dicam cum Herodoto in Thalia, mihi *Cassiterides* ignoras esse, vel illas esse, quæ non procula Flauto Brigantio, seu la *Crunna* distant, quarum præcipua *Cezarge* uocatur, teste Ioanne Oliuaro in Pomponium Melam, quæ hodie incultæ & neglectæ iacent, vel quod stanni uena detectæ, vel quod copia tot distillarum insularum, ab Hispaniis ut uiliores spectantur.

CAP. XCIV.

PITTFSAE INSFLAE, EBVSVS ET OPHIYSA. SER-
penibus inflofa Ebufus. Eofdem nominis urbs, Colonia Carthagenenſium. Iſida-
ram emendatam. Plinii lectio deſenſa contra Suriam.

Mediterraneum mare intrantibus, geminæ se offerunt insulæ, à frequenti pinco frutice dictæ *Pityusæ*, postea *Ebusus* utraque vocata: dehinc vna vocata est *Ebusus*, altera verò *Ophiusa*, quæ & *Colubraria*. Distant à Balearibus CCC. stadiis, ut Antonini fere itinerarium, ut vero Plinius lib. III. cap. V. septingentis: subiacet verò *Ebusus* Martori insulæ Balearidum, ut refert in Cosmographia sua *Æschius*. De utraque vero insula sic Strabo lib. III. *Pityusi*, inquit, longius in pelago æsistentes quàm *Cymæia*, declinantur in oceanum, è quibus vna quidem vocatur *Ebusus*, urbem eiusdem nominis continens, circumscripta insula fladerum CCC. latitudine aequalis, vitæ & longitudine: prope ita insula *Ophiusi* longior & desertior. Cur verò deserta sit, serpentum tacit copia, adeuntibus penitiosior, nisi, ut Mela lib. sine fin. lib. III. ingressa eam, intra id spatium, quod *Ebusiana* humo circumfiguauerant, sine permixta tua est, idem illis serpentibus, qui solent aditus apposere, apponuntur palustris, aliusque, quod verum præstat cum paucis fugientibus. Vnde & Plinius lib. II. cap. V. *Ebusi* terra serpentes fugat, *Colubraria* paris: ideo infestat omnibus, nisi *Ebusi* naves terram inferentibus. Vocatur autem hodie *Alancobler*, ut auctor est Ambrosius Morales, qui ait illos falli, qui vicinam illi insulam *Draconiram* *Ophusam* credunt. *Ebusus* verò, inerrfluente tantum fretu, ab *Ophiusa* separata: quæ à Dionysio Alex: ndrino, & ab Eustachio eius Commentatore *Beus* vocatur, prolix contrahitis dotibus exornata: siquidem teste Pomponio Mela charoloco, *Frumentum tantum non ferunda, ad alta laxior, & omnium quæ nascuntur animalium à deo expertes, ut nec ea quidem, quæ de agrestibus missa sunt, non pecures, aut similes hæ sunt sustinent.*

Pinus etiam, *Nercomius*, inquit, *Eubus gigis* populantes *Nasearum* missis, idem
o aserit lib. VIII. cap. LVIII. Diodorus vero Siculus lib. VI. cap. V. vires ibi & laeam
progenire, palmisque fernlem esse refert. Pinus autem & ficus ferre lib. XV. cap.
XIX. dicit: *Homo Latas ferat [ficus] in capis, in Eubo insula praestantissimas amplifi-*
que, maxime Alacranis.

Saccarum etiam, rarum olim felicitatis donum tulisse innuit Statius Papinius Sil-
varum lib. I. hoc Hendecasyllabo:

*Quadrantius pia germinat Damascum
Et quasi praecoquit Ebesia cannas
Largis gratulatur calet rapinis.*

Nihil enim mori illos, qui contra omnium liberorum consensum, *Hypæcia*, sub-
stituunt. Compesciam vero pecori etiam fuisse, ostendit *Festus* Aulienus in sua orbi-
tariarum designatione:

Ac delecta vago perari consurgit Ebusus.

Vrbom habuit cognominem, & Carthaginenſium Coloniam, quæ CLX. annis poſt eorundem Carthag. nem, teſte Diodoro Siculo deducta fuit: vnde Silius Italicus lib. III. *Phœniſſam* vocat:

Iamque Ebusus Phœnissamones, mœnes Artabrus arma.

Litus etiam lib. XXVIII. Magonem tota Hispania pulsum, *Abrum*, vrad locum vrbem transisse de it: Inde nauibus ad Pitagoras insulam centum milia ferme à continentis (Pantium: eam incolentes) traiecit: itaque clasim bonam cum pace accepta est: nec commensurus munda bene praebuit, sed in clasim supplicentium, tumentium, armata data. Firmam autem & validam fuisse urbem idem asserit lib. XXII. Plinius verò foderatam ciuitatem fosse auctor est. Dissertatque à Dionio Huculo, teste Plinio D. CC. stadiis, I cet Hieronymus Suringa, ex Ludoro lib. XIV. Origine in cap. VI. septuaginta viro substitutuere, nux seruis lib. Pini exemplari, sed à voce dicitur tam est. Nam per argum quod Iulius Solignus XXVI Plinio subiungit, accedit T. Liunus, qui lib. XVIII. de it ferre censum mihi pascua nota continet. Id est: & bene, nam ille numero explendo, erumpant, & dicitur in Ad. Quis Diodorus Siculus, qui dies vni statu annu: ob abstrusa bellorum, quae et reme dicituro, in animam ledicione. In hoc loco demum, & in epistula sua, pro LXX. substituendū, nam cetero C. X.

Tommy Dill

R. J. ...

*Iam cum Tlepolemus fater, & cui Lindus erigo,
Fenida bella ferens Balearis, & alite plumbis.*

Ifacius verò Tzetzes in Lycophronem refert Tlepolemi socios in Cretam, expugnato Illo venisse: deinde ventis pulsos, in Ibericas peruenisse insulas, ibique habitasse. Veraque insula egregie felix, & secunda est, & omnis generis armenta ferens. Generosi etiam vini, olim feraces fuisse refert Plinius lib. XIV. cap. VI. *Balearica*, inquit, *[vina] ex insulis conferuntur Italia primis*. Oleo carebant olim, quare teste Aristotele lib. de mirandis auditionibus, oleum ex terebintho parabant, sed mitescente solo assidua cultura hodie eo abundans: præter agrum fertilem, non facile his in locis est reperire
 10 noxium vllum animal; immò refert Plinius lib. XXXV. cap. XIX. terram Balearnem non secus ac Ebulitanam serpentes necare. Nec cuniculos quidem indigenas fuisse multi asserunt, sed ex vicina insula masculum & femellam aduectos, tanta sobole succremisse, vt populatis messibus, fame periclitati fuerint, & ab Augusto Cæsare militare prædium aduersus illos coacti petere, teste Plinio lib. VIII. cap. LV. Auro nec argento olim vfos fuisse testatur Diodorus Siculus lib. VI. & Aristoteles lib. de mirandis auditionibus, nec in insulam insecti passos fuisse, memores, Geryonem Chrysaoris filium, ob diuitias a Hercules interfectum. Cumque olim Carthaginensibus militasset ex stipendio de hito, vinum & mulieres, quarum impensè cupidi, secum attulere: ita se omnes vitæ insidias facile euasuros, si auro argentoq; caruissent. Memorat
 15 & Strabo lib. III. primos omnium mortaliū Balearis, Latilauum in diuise, quod & ab Eusta hio in Dionysium Alexandrinum, notatum video: mirorq; apud rudes & incultos homines, senatoris dignitatis ornamentum primò repertum fuisse. num verò hinc ad Romanos tunica latilauia peruenit, nulla mihi ratio suadet vt credam: præsertim cum Plinius lib. IX. cap. XXXIX. refert lanore clauo Tullum Hostilium primū regibus, deinde Hetruscis, vsum fuisse, multis annis priusquam Balearis P. R. noti essent. Cl. Iustus Lipsius vnicum rei literariæ (heu quondam) decus, suis ad meliores credit Balearis *antiquioris* vfos primū: quas Romani paulo aliter vsurparunt, in lino nempe illi, non in lana: à quibus & Hispani ita vicini sumserunt, de quibus Lilius lib. XXI. *Hispani linteū prætextū purpuratū cōsulerant*. Idem
 20 dixerat Polybius, *antiquioris* *æmulo* gestare. Non erat forsā purpura ea in clauos distincta, nec tam Augusta vt Senatorum latilauus.

Ad prælia erumpunt inermes, tribus tantū præcincti fundis circa caput, teste Strabone. Diodorus verò Siculus paulo aliter, vt vna funda caput, altera ventrem cingant, tertia manu gestetur, quibus ita peritè & tanta vi, lapides iactabant; teste Flauio
 • Vegetio lib. I. cap. XVI. *Præsepe aduersus bellatores, cassidibus & cataphractiū, loriceq; munus, ceretes lapides de funda, vel sub balia destinati sagittis sint omnibus grauius, cum membris integris lethale tamen vultui temporis, & sine inuidia sanguinis, hostis lapidibus istis intreat*. Prænos autem Romanorum hos deuicit Metellus, teste L. Floro lib. II. vnde & Balearis illi cognomen. Ridiculum est quod Diodorus Siculus lib. VI. de nuptiali Baleari
 40 am tunc prodit: finis enim epulis, qui altioris inter amicos est ætatis, sponsi immouet, ceterique prout ætas quemque magis honestat, illi accubat. Omnium vltimò sponsio pater accessus. Has insulas Iacobus Aragonum Rex anno M. CC. XXX. deuictis Mauris, Hispaniæ restituit. Nostro æuo omnium rerum copia præsertim vini, oleique egregie sunt felices. Ex *Maire Balearidum* ortus *Reymundus Lusit*, ingenii acuminis & varia doctrina conspicuus, quem populares sui tanto honore prosequuntur, vt in vicem Aristotelis, iuuentuti illum exponant, quicū omnium literarum esset expertus, ac ne Latinè sciret quidem, multa patrio sermone euulgauit, vbi non tantū Philosophiæ, quàm rerum diuinarum cognitionem inducit, ita tamen obscurè, vt doctissimi licet, pauci admodum ea capiant. Variè posteritas de us iudicauit, & vt cuius
 50 fous captus, alii ea laudate; alii culpate. Illud constat supra quingentos In Religionem Christianam errores, ex iis decerptos, Gregori XI. Pont.

Max. iussu Auenione anathematis ignominia
 notatos.

¶

NOBILIORES

HISPANIAE
FLVII.

ANAS.

ANTER Hispaniæ præcipuos amnes iure censetur *Anas*, qui corruptè hodie *Guardiana* dictus, tum quoddam notissimus inter Beticam & Lusitaniam limes, tum quod magnitudine sua conspicuus sit. Oritur autem, teste Plinio, Laminitano in agro Citerioris Hispaniæ (quem alii *Mancha de Aragon*, alii *Campo de Montiel* vocant) modò se in stagna fundens, modo in angustias resorbens, aut in totum cuniculis condens, & sæpius nasci gaudens in Atlanticum Oceanum effunditur. nam quum procul ab ortu suo ex hominum conspectu se eripiat, per cæcos, & subterraneos meatus, ad septem milliaria lucifugus fluit; donec prope *Villaharta* (loci id nomen est) iterum in lucem erumpat, maiori vi & latiori alueo. Video tamen has *Anæ* latebras controuerti, & vt fabulosas à plerisque eliditari. Sed Plinio & receptæ passim opinioni suffragantur Hieron. Giraua, & Hieron. Paul. & Gaspar Barrerius doctissimi Hispani, qui in re tam aperta nunq. passi essent palpū sibi obtundi. lætiter se nunc fabuloso suo *Alpheo* Græciæ, quæ ferūt in Peloponeso Pisas transire, & in Mediterraneum mare influere, nec ad ulcerari pelagi falsigine, sed sub ima maria, hospitales suas aquas feruare, & in Arethusam fontem propè Syracusas refundere: hoc tamen vno, *Alpheo Anas* inferior, quoddam Græcorum præconiis caruerit, amnis huius latebræ incolis iocandi materiam præbuere, dum patrio sermone ferunt, pontem esse in Hispania, vbi perpetuò plurima armentorum millia pascantur. Ausonius, vbi de Emerita loquitur, vocat *Anam aquarum*. Prudentius verò hymno in S. Eulaliam (loquitur de Emerita:)

*Quam memorabilis amnis Anas
Præter, & viridante rapax
Alania pulchra albat.*

Festus Auienus in lambis dicit per Cynetas populos fluere:

*Ana amnis illic per Cynetas effluit,
Sulcatque glebam.*

Sed si Ortellio fides aliqua, hallucinatur egregiè Auienus. nam cum *Cyneta* circa promontorium Sacrum sint, multis millibus passuum inferius fluere *Anam* in comperto est.

BÆTIS.

Nobilissimum Hispaniæ flumen *Bætis*, à quo & prouinciæ nomen inditum, Tugienis saltu exoritur, teste Plinio. Strabo verò & Stephanus Byzantinus ex argenteo monte, quem Festus Auienus *Argenterium* vocat, prope Castulonem, dicunt erumpere. Sed idem Strabo ex Orospe da monte oriri auctor est. Aristoteles verò æui sui ignorantiam secutus, lib. 1. Meteorum, vñ cum Danubio ex Pyrenæis montibus putat fluere. Polybius verò vñ cum Ana ex Celtiberia credidit oriri, qui tamen amnes non-genis inter se distans stadiis, auctore Strabone. Modicus autem primo impetu fertur *Bætis*, sed multis stipatus fluuiis, quibus aquas, famamque ingratus aufert, non procul à mari grandem lacum efficit (qui Festo Auieno *Ligusticus* vocatur: meminit & Suidas *Ligustici* in Hispania; sed quid esset non expressit) atque hinc tanquam vno fonte, geminus exoritur, quantusque vnico aluco venerat, tantus tingulis se mari miscet: licet temporis iniuria, alterum eius ostium quod ad meridiem vergebat, oblatumatum nunc sit. Dissentit tamen à passim recepta hac opinione Cl. V. Ioannes Genesius Sepulveda, & geminis ostiis in mare adhuc hodierno æuo dicit erumpere: infra enim Hispalim constat, quatuor insulas ab hoc amne effici, sed duas esse præcipuas; alteram XVI. alteram XXVIII. circiter M. P. longitudine patere. *Almorilla*, hæc *Almor*, ab indigenis dicitur, quarum inferiorem Bætis quasi duobus brachiis complexus alluit: donec Oceano, breui sinu terras vsq. ad insulam intranti occurrat: quæ duo brachia, Oceanū dextra læuaque influentia, veteres duo Bætis ostia esse dixerunt. Hinc Strabo: *Bætis bifurcata*

bisariam partem, in Oceanum exit; inter cuius ostia intercepta insula, cernum, vel (ut quidam tradunt) amplius stadiis à littore distat. Festus verò Aulenus triplici se ostio mari quondam infudisse auctor est:

— *sed insulam*

*Tartessus amnis ex Ligustico lacu
Per aperta sulcos undique adlapsu ligat.
Neque iste tractus simplici promissus, ut
Fusus sulcas subsaccentem cessitetem.
Tria ora quippe parte Eoi luminis
Infert in agras, ore hic gemino quoque
Meridiana cimitas alluit.*

10

Vulgo *Guadalquivir*, id est *Fisuvius magnus* vocatur, olim verò ab incolis *Cirtium* appellatum, auctor est T. Livius lib. XXVIII. *Martium*, inquit, *superato Bati, quem incolae Cirtium appellant, duas opulentas civitates sine certamine in deditionem accepit.* Stephanus verò Byzantinus ab incolis *mucho* scribitur vocari, sed perperam utrobique, ut in Epistolicis quæstionibus observavit Cl. I. Lipsius, & *Certum* ex manuscripto Livio substituit. Fuit etiam *Tartessus* antiquis dictus, ut ex Stesichoro ostendit Strabo, quomodo etiam Aristoteli citato loco dicitur: quibus Stephanus suffragatur, qui *Tartessus* amnis prope urbem Tartesium meminit, unde & Festus Aulenus in lambis suis:

— *Tartessus*

*Ager hic adhæret, adluitque cessitetem
Tartessus amnis.*

20

Isidorus Originum lib. XIII. *Bati* etymon à *Bath* deducit, quod scilicet per humilia loca fluat. Sed pacetanti viri, insulsa nimis est etymologia. Et si longinquo non pigeat petere, melius forsitan noster Becanus, à Belgica dictione *Bæc*, quod utilitatem designat, *Bati* nomen derivat, quia illius aquis commodissime lanæ inficiuntur, cuius causa maxime commendatur ab antiquis. Unde Martialis:

*Bati olivifera crinem redimite corona,
Autæ qui nitidum vellera tingit aquis.*

30

Huc etiam alluisse videtur Iuvenalis Satyra XII.

— *generosi gramini ipsam
Infecit natura pecum, sed & egregius fons
Viribus occultis, & Baticum a lituas aer.*

Refert Philostratus lib. V. cap. II. Viræ Apollonii Tyanzi, *Ratium* Oceani quasi naturam præ se ferre: siquidem in crescente Oceani aestu, versus fontes agi, spiritu quodam ipsum à mari impellente, unde & Statius Papinius Sil. lib. II.

*Assollat resus in astra fontes
Græo nobilibus Melite Bati.*

C I N G A.

40

Rapidus potius, quam magnus inter Illergetes Citerioris Hispaniæ populos, est fluvius *Cinga*, à Pyrenæis montibus decurrens, Gallicam Flaviam urbem, nunc *Fragna* dictam pertransit, & Ibero sociales vndas defert. Meminit huius Iulius Cæsar lib. I. de bello civili, qui magno suo periculo eius violentiam expertus fuit. Lucanus lib. IV. graphicè eius mentionem facit:

— *campusque coeret.*

*Cingarapax, cæsum fluvius & littora cursu
Oceani pepulisse suo. nam gurgite mixto
Qui præstas terris, auferit tibi nomen Iberus.*

50

Eiusdem etiam nominis in Gallia recenset fluvium idem Poeta lib. I.

— *quæ Cinga pererrat
Gurgite: quæ Rhodanus raptum velocibus undis
In mare fert Ararum.*

C O G E D R S.

Nisi potissima instituti mei pars esset, loca illa Hispaniæ detegere, quorum apud classicos auctores mentio, *Cogedum* amnem præterire in animo erat. nam & tenuis & obsecuti nominis est, sed quia apud Martialem eius est memoria, aliquid illi dandū celsi. Oritur hic prope montem Caunū non procul à Bilbill, & Vobertam prælabitur, quæ

nunc *Bouireas* dicitur, & Saloni se immiscet, hodie adhuc prisco nomine gaudet, licet *Benedictio* Ariz Montano apud Ortelium, *Rio de Codes* dicatur. Martial. lib. I. Epigrammar. ad Licinianum de Hispaniæ locis eius meminit his verbis:

Tepida innotabit leni Cagedi vadum
Atalique nympharum lacus.

Gaspar Barrerius vocat hunc amnem *Cagedum*, & versum huic Martialis hoc modo censet legendum:

Tepida natabit leni Cagedi vada
Sed perperam: nam otiosa esset dictio *Leni*.

D Y R I P S.

DYRIUS ex maximis Hispaniæ amnibus, ortus in Pelendonibus, teste Plinio, & iuxta Numantium fluens, dein per Arreuaecos, & Vaccæos lapsus, determinatur ab Austuria Vettones, & à Lusitania Gallæcos: in Oceanum Atlanticum multis fluminibus ausibus procurrit. Straboni *dyris*; Ptolemæo vero *dyris*; Appiano in Ibericis *dyris* vocatur, nostra vero ætate incolis *Duro* dictus. Isidorus lib. XIII. cap. XXI. *Durium* à Græcis, quasi *Duricum* cognominatum dicit. Amnis est egregie piscosus, & optimas alosas, & lampetras (quas *muranas fluitatiles* nonnulli vocant) & salares, magna frequentia fuodit, Sed præcipue clarus olim ob auríferas arenas, quod & Silius Italicus cecinit lib. I.

Hinc certans Palæstæ sibi, Durisq; Tagusq;.

Licet nostro ævo ob accolarum inertiam admodum raro inuolantur.

I B E R I S.

Placulum pene esset *Iberum* præterire nobilissimum Hispaniæ amnem; quippe qui toti prouinciar, *Iberia* nomen dedit, ut multis placuit, qui teste Plinio lib. III. cap. III. *Nauigabili commercio diues, oritur in Cantabria, hanc præcelsa oppida Iulobriga. CCCC. L. M. P. fluens, natiuum per CC. L. M. P. à Vria oppido capax.* Idem tamen exactius lib. IV. cap. XX. à portu Victoriz Iulobrigensium fontes Iberi XL. M. P. abesse scribit: Florianus vero Occampius peniculatorius eius exortum rimatus, dicit non procul ab *Agulus del campo* (loco id nomen est) *Iberum* binis fontibus scaturire, & ab incolis locum indigetari *Fontible*, quasi Iberi fontes dicas. multis hic stiparus fluminibus, à septentrione in austrum fertur, cum cæteri Hispaniæ fluiti ab ortu in occasum delabantur. in eausa est *Iubda* mons, à quo in occasum ire prohibetur, vnde in austrum necesse se flectit, multas & illustres præteriens vrbes, infra Dertofam, indignanti similis, mari se infundit, tanto quidem imperu ut ultra quinquaginta passus Mediterranei maris falsas vndas edulcoret. Nobilitas etiam Quicatii Catuli ferdere, quo inter potentissimos populos, Romanos & Carthagenenses, vtriusque imperii terminus est statutus: vnde prima Hispaniæ diuisio, *Ultra Iberum* & *Cis Iberum* manauit. Sed & præter hunc Iberum amnem, alterius in eadem Hispania meminisse videtur Fest. Auienus, & in Bætica statueret. nam cum multa de Tartessio dixisset, subdit:

Iberus inde manas amnis, & locus
Fecundas vnda: plurimi ab ipsa ferunt
Dilectos Iberos, nam ab illo flumina
Quod iniquos Vastones præbuitur.

Vnde forsitan Florianus Occampius Bæticæ fluuiolum *Rio Tintæ*, vocatum olim fuisse dicit *Iberum*.

L I M E.

NON tam aquarum gloria, quam præcorum fabulis celebratus est *Limia* Lusitanie amnis, Græcis *λῆμα*, ut & Silius Italicus *Lesbe* vocatus; Pomponio Melæ & Plinio *Oblinienis* flumen dictum: Francisco Taraphæ, & Hieronymo Paulo libello de fluminibus Hispaniæ, *Eumenius* vocatur; sed parum exacte, cum secundum Plinium lib. IV. cap. XXII. *Aeminus* sit dicendus, cuius hæc sunt verba: *A Amino, quem supra diximus CC. M. P. (vs auster est Varro) abest Aeminus, quem alibi quidam intelligunt, & Limeam vocant, Oblinienis antiquis dictum, multumque fabulose.* Strabo ex Celtiberis & Vaccæis dicit *Limeam* fluere, sed ab Andrea Resendio erroris conuincitur, qui refert ex palustribus quibusdam locis, inter Aquis, Caldensem urbem & oppidum Monteregii erumpere, cuius

Ilargetum est amnis *Sicoris*, inter Cretanos ortus, & Ilerdam, nobilem & validam urbem præterfluit: notissimus bello, quod inter Cæsarem, & Pompeii duces, Petronium & Afranium, circa illum gestum fuit, vnde Lucanus:

*Hispanis inter Sicoris non ultimis annis
Sæculi ingens quem pons amplectitur arcu
Hybernas passurus aquas.*

Vocatum fuisse & *Sicorum* quondam hunc amnem, non obscure conicias, vnde & accolæ *Sicani* dicti, qui Siciliæ olim *Sicania* nomen indiderunt, vt testatur Dionysius Halicarnassæus lib. I. & Thucydides lib. VI. *Veniis*, inquit, *Sicani* arguit Iberos esse, oriundos à flumine *Sicano*, quod in Iberia est: à *Ligyria* relictas, & ab his tunc dictam *Sicaniam* insulam primum *Trinacriam* nominatam Idem sentit etiam Silius Italicus lib. XIV.

*Venerunt vertentes primum nobilitata Sicani.
Pyrene misit populos, qui nomen ab amne
Astitum patrio, terra impoñere vacanti.*

Quæ omnia de *Sicori* dicta eius facilius crediderim, quod nullus in Hispania locus sit, cui magis hæc aptari possint. Vocatur hodie incolis *Segre*, & auratas etiam arenas Oceano deferre, testantur Franciscus Tarapha, & Lucius Marineus.

SICRO.

Inter Cœtitanos Citerioris Hispaniæ populos non procul à Valentia *Sicra* amnis labitur, ex Orosipedanis montibus originem trahens, hodie *Xucar* vocatur. Silius Italicus inter Seditanos videtur ponere, cum ait lib. III.

Seditana cohort, quam Sicrorigenibus iudic.

Se nulla re clarior, quam Sertorius circa illum clade, vbi & castris à Pompeio exutus fuit. Vt testatur Sallustius in Epistolæ fragmento à Pompeio ad Senatum missæ. Ab hoc etiam amne *Sinum Sacromentem* dictum testatur Pomponius Mela: eiusdem etiam nominis oppidum eodem in tractu commemorat cum Strabone T. Luvius.

TARIA.

NON procul à Valentia Edetanorum, Turia omnis labitur, amenissimæ eius agros irrigans, & omni deliciarum genere fecundans. Vnde merito à Claudiano lib. de laudibus Serenæ *formosus* dicitur:

— & resili formosus Turia ripis.

In eius nomine variant Scriptores: Pomponius enim Mela lib. II. *Duriam* vocat: sic etiam Cicero in oratione pro Cornelio Balbo, *Acerimam*, inquit, *illis præliis, Sacromenti & Duricis interfusus Balbus*. Plinij vcto exemplaria variant, nunc *Turiam*, interdum *Turiam* vocant. Potius tamen scriptorum pars *Turiam* vocat: ita enim in fragmentis historiarum Sallustius, & Plutarchus in Sertorio. Amnem hunc eundem esse cum *Turib* Ptolemæi, non male coniiciunt Hermolaus Barbarus, & Iosephus Moletius: & sitis suadet. Hieronymus Paulus ita dictum ex quorundam opinione dicit, à Phœnicibus, qui tempestate amnis huius ostiis appulsi, multitudinem bouum conspicati, *Turiam* vocarunt, quod illis patris sermone *Turib* esset: alii vero à dictione *Sicra*, dictum putant, quæ celestem & impetuolum denotat.

TAGUS.

TAm autud Græcos quam Latinos scriptores *Tagi* nomen illustre fuit, adeo vt etiam Seneca Marone dicere liceat,

Cui non dictus Hylas?

Oritur autem nobilissimus hic amnis in Celtiberis, teste Strabone, & per Vetonem & Carpetanos lapsus Tolerum, præpotentem urbem pene circum, tandem Lusitaniam mediam tecum, pleno alueo sub Olisiponenſium montibus Atlanticæ pelagus infunditur. Quid in mentem Isidoro lib. XII. venerit, de *Tagetymo*, lubet potius admirari, quam infestis illum arguere: *Tagym*, inquit, fluvium Caribæ Hispania occupavit, ex qua ortus præcedit, arenas auriferæ copiosas, & ab hoc veteri fluvio prælatas.

Sed

Sed vnde *Tagi* etymon à *Carthagine* deducit, aut quidnam *Tago* cum *Carthagine* commercii? nam procul admodum a noua Carthagine, oriri ex Strabone iam dictum. fama illi præcipua ex auri arenis, gemulisque, quos tanquam telluris spolia Oceano defert. Vnde Iuuenalis:

Omnis arena Tagi, quodque in mare voluitur aurum.

ceterique passim Poëtæ, quos recensere operosum esset. Mela verò non aurum solum, sed & gemmas illi ascribit, lib. III. cap. I. his verbis. *In altero [sinu] Olyssæ & Tagi æstium, amnis aurum gemmasque generantur.* Mirantur multi, celebris illius & passim vulgaræ auri famæ rara adeo exstare vestigia. Causam refert Andreas Rehdigius. Lege cautum id scrutari, ne commotis arenis, depressiores frumentarii agri aquarum illuuiem patiantur, in fidem tamen vetustæ gloriæ, Lusitanorum Regum scepitum ex Tagano auro constat, quo purius nullum reperiri posuit.

F I N I S.

398.665

20-804

RERVM MEMORABILIVM, QV AE
CONTINENTVR IN HOC IV. TOMO
rerum Hispanicarum.

[illegible][illegible]

INDEX

<i>Barbarici per universum Aulicis Regis regnum destrulla</i>		<i>Caiaphasus Pheleprophetia</i>	199
102		<i>Castellum de Peralo a Rege Castellae occupatur</i>	103
<i>Barbarorum cadunt duodecim a Malis</i>	79	<i>Castellum dillam S. Stephanus de Canas ab Aulicis Regis</i>	
<i>Barbari vbi Bamba Regis Gothorum subiacent</i>	61	<i>captur</i>	111
<i>Basilea S. Aclisla</i>	196	<i>Castellum S. Iustis super flumen a Malis</i>	95
<i>Barim mari Armenia</i>	7	<i>Castro Erupis Regis seret nobis Egea qui post Erupis in re-</i>	
<i>Basinda Hieroglyphica</i>	34	<i>gna succedit</i>	69
<i>Barzenis villa</i>	101	<i>Cato consilia signa praelium denunciant</i>	46
<i>Batu pelagus</i>	318	<i>Cesarea Palestina ab Herode construitur</i>	29
<i>Beatrice Regina mortis sepultura</i>	115	<i>Cesar per hostes Archelus innumeris viris illam sanguinem</i>	
<i>Basica dicta Thordania</i>	147	<i>Tyrranum multum in exilium</i>	30
<i>Beatitudo potentia temporalis in quo consistat</i>	1	<i>Cesar in subvertendo sibi Indas, spe sua frustratur</i>	16
<i>Betharius Magister Militum</i>	117	<i>Cesar-Augusta in Hispania a quo condita</i>	27
<i>Billa Campala primus qui cognovit</i>	8	<i>Ceteri cur a Gracis Demetrius de illa</i>	10
<i>Billum inter Regem Castellae & Regem Legionis</i>	102	<i>Cetrapi primus, immolando bovem, somem adorare praecipit</i>	
<i>Beneditus Albas</i>	38	11	
<i>Bernardus Comes Barcinona</i>	332	<i>Chindasuntius a Romano pontifice obtinuit primatua Di-</i>	
<i>Bethabes Rex Barbarorum qui subiecit se Fernando</i>	104	<i>gnitatem Hispanensem</i>	55
<i>Bernardus, Caesaris Aulicis</i>	197	<i>Civitas Seleucia, universis orbi pacato hinc in mundum</i>	
<i>Beizogora Hispaniarum Regina causa primaria edita</i>	1	<i>nascitur</i>	27
<i>Comitatus Hispaniae</i>		<i>Christoforus & Leonides Monachi ac Martyr</i>	
<i>Bernardus Sacerdos Cameracensis, omnium rebus florum</i>	1	117	
<i>bitum, & Ceteri tabulis sumus</i>	75	<i>Christiani a Barbaris multa reportant spolia</i>	44
<i>Bartholomaeus</i>	94	<i>Christiani quidam Christianorum persecutus</i>	294
<i>Bertinus, aulicis Regis Francorum</i>	74	<i>Christiani ad castra Maurorum trahebantur dominat</i>	
<i>Biblisbentis Aclis</i>	211	111	
<i>Bismuthus Rex, alylonica in illis non nisi sanguine man-</i>		<i>Chalda signaturum</i>	8
<i>strum dicitur</i>	8	<i>Chonica unde dicitur</i>	8
<i>Bona domus Alais</i>	77	<i>Ciraphens primus a Egiprium Isidore</i>	8
<i>Boetius, alylonica crudeliter interfellus</i>	57	<i>Citatus Legionensis descriptio</i>	95
<i>Boetius, Dux Severorum Galliarum</i>	11	<i>Citatus Cantensis, ab Ordine Gothorum Rege occupatur</i>	
<i>Boetius, alylonica</i>	71	78	
<i>Boetius, alylonica</i>	105	<i>Citatus Pamphiliensis</i>	312
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Citatus praemium Terracensis, ab Enrico deaslandee-</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>vertuntur</i>	47
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Citatus & oppida quaedam, quorum nomina ab Antiquita-</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>te viri Saraceni fuerunt mutata</i>	58
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Citatus quaedam Hispanica descriptio mutatur muru</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	77	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Citatus Romanorum (censu agitato) numerus copiosissimus</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	22	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Clerici permixtum coniugium</i>	69
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Codr Regis atheniensis, pro salute patriae mori ipsantia</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	14	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Colosse immensa magnitudinis apud Rhodum, terra motu</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>cortius</i>	23
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Colonia sancta ingulatur</i>	209
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Colonia Martyr</i>	297
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Coloni Saracenorum maxima</i>	11
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Claudio Augustus in Romanum insigniter bonitater</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	44	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Claudian Dux</i>	117
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Claudian post Caicum Caligulam Imperio profectus</i>	32
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>erga subditos</i>	104
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Claudi Hispania maxima</i>	70
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Clerici vitam ac mores conformes ad regulam S. Isidori</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	58	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Cleopatra, inter Antonium & Augustum discordia semi-</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>natur</i>	27
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Cleopatra inter Octavianum Augustum & Antonium di-</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>scordia moritur</i>	24
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Comitatus Aulicis Carthago</i>	117
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Comitatus Consilium multum Regni, a Gaisiano occupatur</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	91	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Comitatus Gaisiano a Fernando de Castella, innumerabilem fides</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Saracenis in multitudine</i>	28
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	<i>Comitatus Gaisiano a Gaisiano Gaisiano Gaisiano Gaisiano</i>	
<i>Boetius, alylonica Romanorum consul</i>	10	87	

INDEX

[illegible]

INDEX

Castro Hungarorum impioque ab eodem multitudine perditum

44	<i>Comes Coma ab Henrico Comite in loco Campo de Spina delto, occiditur</i>	103
45	<i>Gregorius Papa moritur</i>	50
46	<i>Græci Christianissimum periculum</i>	296
47	<i>Græci cum Latinis infideliter</i>	37
48	<i>Græculi quidam ex visione S. Jacobi Apostoli nativitate</i>	93-4
49	<i>Fernando Canabiam se occupatum, præbet</i>	93-4
50	<i>Quidam viri in Regno Granata</i>	304
51	<i>Quidam Oventis Episcopus interfecti per trimum capitiu detinetur, ab id terra, fœdus et fœderis tunc fit, quæ rursus libertate capta, secuta pluma</i>	23
52	<i>Guillelmus Gutherius Episcopus</i>	44
53	<i>Guillelmus Aquilonensis fidei detestandus Antistitis</i>	59
54	<i>Guarardus Rex Normannorum prædictum ab Gualtero</i>	39
55	<i>Guillelmus Sancti regis gladio confoditur</i>	46
56	<i>Guillelmus Rex Burgundiarum</i>	31
57	<i>Guillelmus Rex Gutherius Philippi</i>	31
58	<i>Guillelmus primus Rex Pandulorum</i>	31
59	<i>Gualterius Clericus ex eodem unguis revocet</i>	41

H

60	<i>Habitu regum Regi mori punit</i>	879
61	<i>Hædrum fœderatorem datus subingit</i>	36
62	<i>Hædrum Anthoni episcopus</i>	36
63	<i>Hædrum Philippi</i>	35
64	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	117
65	<i>Hædrum Dux Sarraceni caput eum ab capite</i>	73
66	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
67	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
68	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
69	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
70	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
71	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
72	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
73	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
74	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
75	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
76	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
77	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
78	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
79	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
80	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
81	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
82	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
83	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
84	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
85	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
86	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
87	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
88	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
89	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
90	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
91	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
92	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
93	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
94	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
95	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
96	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
97	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
98	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
99	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
100	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73

101	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
102	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
103	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
104	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
105	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
106	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
107	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
108	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
109	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
110	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
111	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
112	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
113	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
114	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
115	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
116	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
117	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
118	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
119	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
120	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
121	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
122	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
123	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
124	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
125	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
126	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
127	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
128	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
129	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
130	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
131	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
132	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
133	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
134	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
135	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
136	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
137	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
138	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
139	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
140	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
141	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
142	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
143	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
144	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
145	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
146	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
147	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
148	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
149	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73
150	<i>Hædrum doliore quæritur amantissimum in una mur-</i>	73

INDEX

[illegible]

<i>Inula Cefae</i> Turris mirabilis in Plena Gallia	26
<i>Inula</i> Familia vnde traxerit cognata	19
<i>Inula Cefae</i> graminis Remanens in Monarchia & inter insulas velle profissimas	24
<i>Inula</i> Ordo quomodo ferretur	1
<i>Inula</i> Sandia vixit & Maritima	93
<i>Inula</i> & <i>Ballaria</i> Sandia corpora	114

L Anarchismus contra Dei iustitiam ante Byzantia 6
Lapide & Canisuris Nobilis Theodorici Afrani 19
Lapides et jaculi contra Christianos emissi, repressio-
nes quatuor in specie Sarracenis legibus continetur, restor-
quantur 17
Lapsus forma Caprinata Mare in Equum cule deinde
cognoscit 21
Latentium Rex natus Syllini Carpentari 18
Laurentius vultus transfusus a Remo Gotharū Regis patris 77
Laurentius & Vincentius Hispani Martyres 2
Laurentius Sacerdos Monachus Carthusiensis 290
Lex Hieronymi Ceteris 316
Leander Archiepiscopus Hispanensis vocatur ab exilio 70
Legatus Romanorum ad Iordanem ab obsequijs effugatus 21
Legatus Manasterium 312
Legis Fibi dicitur 2
Lex viri candida & Romani legumibus perpetua gaudet
libertate 98
Lex Fibi dicitur capta 32
Legatus Portusque vincit in loco Perthes de Valdenr 112
Legimus ab Adelfing Regis adventum magna applausu
exspectare 99
Leo ille Rex Godorum 54
Leonardus ab eis regnum amplius agit crudelissimum 16
Liberi patris Sepulchrum apud Delphos autem 19
Lex in Galatia in fœdum huiusmodi Dominum ibid.
Lexis Felix uxor 269
Lex & Amphion Musica Græci 18
Lycurgus Legislator Apolloni apud Græcos insignis 18
Lux mirabilis nocturnum 19
Liberius Dilectus Romanus Exercentis ab eum Gothicis im-
perant bellum geri ubi occiditur ibid.
Lucus Accedens Regni sibi in regno Parenti demittit suc-
cedit si se degerat multum Regno illucina faciendo 81
Luccorum interuentum Hispanorum aduersus Barba-
thorum Reges 30
Lungobardin in Italiam introducantur 8
Lucanus Poeta Hispanus 16
Luce Tindalus Episcopo adversus sui temporis hæreticos, Ab-
basen de diuitiis tribus distincta libro 117
Lucas Quirites 116
Lucius & Antiochii Commodos 393
Ludevici Rex Francorum 109
Luna, item circa Ecclesias astruenda obsequijs cõfessio 46
Lupus, Mælius, cognomine Clade Parentis se suisq; omnia in
Ordinis Gubernum Regis Christolam tradit 70
Lupus Nobilis Dux Fracastolatem suis & exercitijs quoru
pedibus 68
Lutetia dicitur aliter 68

M	Alchemia Origis	33
	Maledictus Cuiuslibet Erroris si similem extendi	34
	praeconem Damone insig	35
	Macchoni Maurinensi permi	36
	Adelsi si Regis Gothor	37
	100 cum Exergin Gallicae praestabatur	38
	75 si priu	39
	timet ut trinceret apud anstis	40
	Quinquaginta Adels	41
	bus Barbarorum	42
	Maurin Maurinensi seditione militis	43
	interfuit	44

I N D E X

[illegible]

I N D E X

Opusculum uictoriae de Herculo Calymoni	391
Oraculo Dodonei primi usui in Graecia	16
Oratio Pelagii abbas a Barbaris Christianis summa	72
Oratio S. Eulogii ad uictoriam	137
Ordo D. Benedicti quando in Hispania primo se exortum	257
Ordinum Romanorum parentis se in Regno Gothico successer	77
Ordinum a Antiochia Antiochenis	85
Origenis scripta erroris referta	33
Origo gentis India	15
Origo urbis Corduba, seu ac antiquitas 319 & sequentibus aliquos paginas	
Origenis Mulierum	10
Origenis alium Prius a Hicris Prius	397
P Alas Graecis a Minerva trucidatur	
Palma Oppidum	381
Pampulana & Celar Angusta capuntur	47
Phaenomena interdictum quando saltem	12
Phaenomena Templum Romanorum	39
Phaenomena Tarentum condunt	16
Papa Damasus Hispanus	2
Papae uetus interpretatur	27
Pharisaei quid significet	10
Parus rapto Helicon	13
Paulus Semofalenus Hicrisarcha	35
Paulus Antiochia	122
Paulus Dux Bithyniae exortum usque periturus	39
Paulus perditus Galia Tyrannus capitur a Bamba Rege Gallicorum	55
Paulus mulieris familia Nerani conuertit 35 in eadem	
Paulus Regna decedunt	164
Paulus Diacritus Emeritensis	212
Paulus Tyrannus bello uictus, uita cum compluribus decedunt	46
Pelagius Episcopus	355
Pelagius a Conitibus Carthaginiensibus condemnatur	37
Pelagius comprehensus & Cordubam ferre uinculis perducitur 70 ab Alburibus in Regem eligitur	164
Pelagius Rex Veromunda Equus 91 propter nimiam uoluntatem huius mortem accelerat	92
Pelagius natus in Hispania, Episcopus Alibonensis Cardinalis, Dux Cruci signaturum, Damiatum occupat, quem latronum Saraceni paulo post uicini uicini	113
Pelagius a Synodo Ephesina condemnatur	37
Perse famam impatiens propter sanguinem hauriunt	47
Perseus Sanctus Martyr	391
Perseus Rex Romanus pacis fidei a temporis	355
Petrus rex Carthaginiensis Agrippa liberatur de uinculis	32
Petrus Rex Aragonum	111
Petrus Anstori per prudentem ac linguam Arabicam periturus	99
Petrus Rex Aragonum a Rodrico Didaco capitur	101
Petrus & Paulus apparere se eundem propheta	119
Pindus Argivus Inuentus Pandurum aique Mensurarum	11
Pilatus Hierosolymis aqua perennia laborans forti auxilium	41
Pilippus primus Christi Imperator efficitur	31
Pixia Hispania flammis	71
Phocas homicida	39
Phoca filius sacerdotis Hicropoli quare Mensem perdit	11
Pixia Millaria	391
Pileascentis Carthagini	101
Pileascentis Carthagini	111

Pylagoras inuentor a Arithmetica	20
Pyrrhus Nomentanum omnium Hispania Maximum	72
Pyrrhus & ignis deuoluit	122
Pyrrhus, Bracara, Mera, &c. populatur	122
Pyrrhus Theodosii Imperatoris filia conuicta a Anstori	46
Pyrrhus Inuentus in Hispania	319
Pyrrhus Gaudium Romanum Duxerunt Latine Rhetorica 24	
Pyrrhus Cantabrigia Regni Hispania ab Adelfonso populatur	110
Pyrrhus uirgo & Martyr	390
Pyrrhus Christiana dicitur fada	330
Pompeius caput Hierosolymam Sancta Sanctorum interuenit	14
Pompeius Hierosolymam obijcit, detinens Aristobolum in carcerem, prophetarum, templo sacrum sibi esse iam reddidit	25
Pompeius Hierosolymam a Carolo M. Rege Francia & Imperatore Romano fuisse trucidatum	75
Pompeius interitus Iulij Caesaris antecedentia	26
Pompeius Iulij aliquos ab Adelfonso Rege Legationis capuntur	111
Pompeius fuit a Barbaris deuastatur	37
Pompeius uincuntur	107
Pompeius & Darius Regi ab Alexandro interfelli	22
Pompeius inter Angulium & Antiochiam, quo uictus Antiochiam moritur	27
Pompeius cum uictis inter Regem Ordinum & Regem Abderam	21
Prima statui uictoria	5
Primum Laurentium successer in Treia	13
Priscillianus Hierosolymus	37
Priscillianus ab Ideo accusatus peruenit gladio	37
Priscillus primus Quaderam inuictus	10
Priscillus Fabricator hominum & inuentor primus armis	10
Prophetarum in Indas, uictoria	15
Provincia Hispania	202
Provincia Hispania	301
Provincia & Diabolum quibus instrumentis Musica	14
Provincia ubi ad saxum caput, existerat	27
Provincia inuictus ac conditio Tyrannus	14
Provincia Philometor, ab Antiochia Magna Rege Syria uictus & Indas amissa, &c.	23
Provincia Philadelphus eadem, omnes sua datus Indas, obferuando Legem Dei, conuerterat 22 eundem Eleazar & prostratus 72 interpretibus, transmissa manu 16 & 23	
Provincia Inter sub specie Religione, multos cepit Indas qui passim hinc inde uenduntur expulsi	22
Pueri Christiana Nobilis ac fratribus ex condicione, Saracenis matris uero iunguntur	74
Q Vadragentia fere nulla Gallorum, a Romanis capta	23
Quamplurimum Hispania Cantabrigia a Barbaris abquandam abijcit, Treia recuperat	73
Quandam Christiani passim fuit	391
Qui Evangelium scripserunt recuperant	14
Qui filius Christiana Religione Corduba sub a Arabibus Imperio facti tempore D. Eulogio	220
Qui Hispani Romanis Imperatori	8
Qui inter alios Astrum	40
Quinquaginta Sui ac uictus Milla a Frisylano trucidatur	73
Quintus Atrius Episcopus Tolosanus	13
R Adagius Rex Galorum Palatium a capite interfectus	164
Rex, uel Cordubensis	391
Romanus Abbas	19
Romanus Galorum in regno Rex fuerunt	95

INDEX

Romanus Gothorum in regno rex brevino	76	hunc multavit	
Ranfandus Dux Provinciae Tarraconensis	60	Sacerdoti Munerum de totidem proclamant	
Ratus temporum in Hispaniam regum iustitia	201	Salamanica, a comite Raymundo populatur	
Raymundus Comes Barbalensis	103	Salomon & Rogerius Martyr	84
Reccardus regis praeterea gloriosissimus	70	Salomon undecimo aetatis anno etiam contra Maurum cum matre filio 14. ejusdem aetatis persequitur & serva. Immo ibi videtur	
Recescendibus litterarum de concilio ac humanorum amantibus diligenter	33	Salomon & Rogerius Martyr	
Reccardus rex Suevi 47. seculi sanctus fugiens capitur	ibid.	Salomonus plura de seipso	5
Reccapala urbs in Celtiberia a qua extructa	49	Salomonus Hispanorum apud quando natus	46
Regalis Indorum proposita libri omnia ab Herode cambasit	27	Sani primus rex Syriacus	8
& id quae de causa	17	Salvatoris, ab Abenacab & Moramemobis rege Barbarorum obediens capitur 126. caput	ibid.
Reges Latini in quo Sydoni denominati	23	Samaria joia aquavit	23
Reges in Syria dicti Antiochi ab Antiocho Satrapa	24	Sanctus Episcopus & Asturicensis	5
Regibus Romanis expulsi substante consilio ad Judam Casarem missi	20	Sancti (beatus) nostrum	
Regis calatensis transfugeris transfuga quing.	ibid.	Sancti Columba ad Martirium properat	19
Regnum Syriae a Julia quando dicitur 13. quo tempore etiam aetate cancellarum super Hierusalem	ibid.	Sanctorum virginum Flora & Maria virgo & passio	264
Regnum Legionense contra Sarracenos defenditur	110	Sancti Regina	91
Regni Portugalia & Galliae in Rege Adelfonso obtineat	100	Sancti Coma Sanctiani	114
Regnum Sarracenum delinquit & ad Gothos transfertur	49	Sancti Crassus rex	1
Reges Orientis cadente, Occidentis regnum surrexit	23	Sancti (omni) perpetuo carnis includitur ab strigatam	
Regem Lacedaemoniarum defecit	13	Aemem rex Adelfonso oritur	73
Reliquiasis Zeph	329	Sancti Maria monachi occupat	7
Reliquia regna aetate 18. & 19. ostenduntur	7	Sancti Enique Episcopum	
Regni Indorum regis Sarraceni legatus ad Theodericum regem Gothorum	77	Sanctorum quorundam sepulchra de versum locorum	34
Remus ab abbas, Duce Ramuli, vasa Pastoralia occidit	16	Sanctorum aliqui Hispanorum enumeratis	
Rex in Persia Romana levatus Papasallus	101	Sanctorum quorundam sepulchra adrii simola	
Ruffinus Avaria acceptus Episcopus S. Eugenii	340, 341	Sanctum oppidum	10
Rex Latinorum decemviri Solis & Tiberis	13	Sapientia, diviso perierit, apud Gracos oritur	
Rex Legionensis Adelfonso imperio adducendo terribilibus in bellum namque victis sed semper victor exstitit	ibid.	Sarraceni, nimis perijit vivere ob absentiam	12
Rex Hispania nulli imperio tempore ali subditur	3	di, relictis perierit & minorum agmine, aufugit	94
Rex Gothorum Ordinem morbo corruptus padagrico animam suam Ovis exhalat	78	Sarraceni, fidei gentis multa fuisse abnata, quoniam de viciis	72
Rex Ferdinandus palatice aeternitatis laborant, Barbari Legatione obducit neque resistit	67	Sardana palatium, & Asturium Monarcha ab Arbace vincitur 13. scriptum fuisse concitatus, ibidem	
Rex & diffidit inter regem & armidum Gregem Parmenidam qua de causa exortum	91	Saturnus & Aethiopianum	26
Rodericus & Leticia civitate	106	Secundus Abbas Isidori	11
Rodericus Didaci miles victoriosissimus	91	Schisma Donatistarum quando exortum	16
Rodericus & Servus Martyr	277	Schola Palatina constituitur	109
Roma quando & quae in loco a Romulo & Remo condita	16	Schola in deo Enologia truat	233, & 234
Roma a Gothicis exortum, obsequia quatuor	43	Schola in 17. pogetum Sanctum Martyrum	318
Roma cum barbaris gentibus dimissa subacta Gothicis	43	Secunda aetate Grataeque	7
Roma adjuvante monte Calis ampliat	16	Sedechus morare consilio dum fuit in carcere ibid.	
Roma depraedata, incensa & iniquit	37	Selenus in Syria Aethiopianis succedit	1
Romani, quodam loco, liberos dimittunt	23	Seme Regis David omne ab Arbace & de hisseia extulit	
Romani Triumphum & coronibus, quid ex visum fecerint	30	Semuratus nihil propoissio	9
Romani a Carthaginiensibus navali praelio vultu Metello, co. pinto fugam cois	21	Sennopidum expugnatur, Barbari portum eradicat, quoniam in formidini redacti	1
Romani in Italia bellum lachrymabile	316	Seneca Patrica, Hispania	3
Romanorum Imperatorum Titus	394-395, 396 & c.	Septem primi Hispania Episcopi	1
Romanum Imperium a qua pectus minime defuit aetate	43	Septem Tribus & Hispania	16
Romanum in, erum dimittuntur, avaritia causa	37	Serapius Rex Aethiopianum in Diocem numeris refertur	
Roma, pari maxima a Gothicis cinata	21	Serapius periturus & Regia valentissimus occidit	
Romanum Dux annuuntur eis, & id quae de causa	16	Sermundus Consulatus Regis Fernani	94
Romanus & Romanus gemelli a Lepa exortus 16. consilium	ibid.	Barbari & terribilis	ibid.
Legatione praetate	ibid.	Serius & dux & arthasens	
Ruffus rebellant opprimuntur	113	Serius Antiochenus Harpago princeps	1
Ruffus quidem in causa paribus contra Nobilem cois	104	Sex pinta multa Indorum corripuit & 5. a Ptolemae Pharaone	
Sancti, defenditur	104	Sextus Serrus, Nobilis Lepena filius, Rex Romanorum	
Sabinus coronat regis	15	Tarquinius Superbus pro Tarquinio filio occidit	
Sabinus Regina, regis civitatis & Ethiope Salomonus murtur	15	Syphila Erophila cur Samia dicitur	16
p. uet. nam, obijt eadem murtur a praesidio, ma	15	Syphila in principis paucis eae a structu huius	
Sacerdos, non quidem dicitur	15	Syphila in principis paucis eae a structu huius	
Sacerdos & Sarraceni Armeniam desertam barfiri in oris	15	Syphila in principis paucis eae a structu huius	

SEQVNTVR
GENEALOGICAE
TABVLÆ ALIQVOT
ET PRIMVM REGVM ARA-

goniæ, & Illustriſ Aragonicæ Familiæ La-
nazarum, et BLANCA.

DEINDE GENTIS NORMANNICÆ
*quæ Apuliam, Calabriam & Siciliam ab Anno 1035. vſque
ad Annum 1195. rexit, ex Authoribus, qui Surita
Annalibus ſuccedunt.*

TERTIO ILLVSTRISSIMÆ PER TOTAM HISPANIAM
& Antiquiſſimæ Gironum Familiæ : & ſimul Ducum, Principum &
Comitum, qui per Gironas vxores Familiam propagarunt,
quæ ſunt XXXVII. Tabulæ.

AD L E C

AMVS Aragonensium Regum diligenter explicatam, & à principio istancę libris sumpta, iure cum illis in vno volumine conueniunt: vt simili tabula adiecimus, tanquam librorum qui Suritę indices in hoc tom Statutum erat, ascribere in alijs tabulis, & sub vnum simul conspectu politanos Reges, quos domi magno studio ex authoribus optimis conmutis, vt Praga, quò nos pro more vocauerat, statim ad Bibliothecam redberet: interim vero Typographice nostrò iussu inchoatę operę, approp non possent, tres illas superiores, quas in schedis nostris casu reperimus, chartis descriptas euulgare debuimus: in quo lector necessariam nobis d

Tamen vt gratiam abs te iniremus, & tabularum quas diximus, leniremus desiderium, libi itinere, & in tabulas 37 contraximus: mutilas illas & annis non satis discriminatas plerasq; fatemur niam nondum vidit, & quę tibi, lector, in ista huius & annorum vidua narratione magnam & vltius argumenti edemus, his iucunde fructuere. Ex Dusseldorfio pridie Non. Iulii Anno c10 1:

INDEX TABULARUM LOGICARVM

P R I M A tabula, in qua integra, & perfecte explicata Aragonię Regum familia ex Hieronymo Blanca: additis interdum Pompelonenfibus & Sobrabienfibus: vbi Primorum Sobrabienfium Regum familia ex diuersis Familia Comitum veterum Aragonię. Noua Familia Regum Sobrabienfium. Reges Pompelonę & Navarra.

Secunda tabula, in qua familia Aragonica Lanuzarum Dominorum Alfoces, & Guerau.

Tertia tabula ad libros de rebus gestis Nordmannorum in Sicilia & Apulia: Tabula in qua primorum Apulię, Calabrie, Auerfę: Tarenti, Alcoli, Meliti, Scyllacei, Abacelardi, Capitanaę, Capuz, Barri, &c. Comitum & Principi, Dominorum, Comitum & Regum Sicilię Nordmannica Familia.

Quarta tabula, sequuntur alie, quę illustrent per totam Hispaniā & antiquis Gironum familiam explicant: & simul Ducum, Principum & Comitum, qui per Gironas vxores familiam propagant. Tabulę hę sunt numero xxxvii. & hoc ordine fe sequuntur.

Familia Gironum in Hispania ex antiquissimis literis & documentis. Tabula I.

Secunda Gironum familia, ex Girona filia. Tab. II.

Girones, Portocarreri, Marchiones de Villanova & Alcala, Comites de Puebla, Domini de Cardenas & de Moguer, ex muliere Gironum origine. Tab. III.

Girones, Pacheci, Domini de Puebla, Comites de Montalban, ex Girona matre, vbi etiam attingunt familia Chaconum, dominorum de Calarinos. Tab. IV.

Familia antiquissimorum Gironum in Taluera. Tab. V.

Sequuntur alie Familie, eodem modo cum Gironibus consuetę nuptiis & primum cum Gironibus dominorum de Acuna, Comitum Valeriz & Buedia, Ducum de Guion, Dominorum Roę & Manfilla.

Pars Familie Manricorū, Ducū Naiarę & Comitū Va-

lentiz. Tab. VI.

Familia Dominorū de Meneses, ex Girona matre, vbi simul Infantes de Molina ex tregibus Castellę, & Domini veteres: Albuquerque interponuntur, cum Marchionibus de Villareal in Portugalia, Comitibus in Barcelos & Vianę, Comitibus Neibę & Farię, Dominis Belmontis in Castellę, Dominis & Comitibus Cantenedę, Alconchel, Guion, &c. Tab. VII.

Familia Pachecorum veterum, quę tandem tota in Girones Accunę per Alfonso Telles Marini Accunę filium transit, in qua sunt Domini Ferreirę, Beiar, Belmontis in Aragonia. Tab. VIII.

Familia Pachecorum alia, quę dicitur Delas Padillas, iudici Castellę: vbi pars Familie Manricorum, Dominorum de Valle Ezeorio. Tab. IX.

Familia Pachecorum, Dominorum de Villarejo, Alconchel, Almonacet, Albaladejo, Piqueras, Comitum de Sylva, Cifuentes. Tab. X.

Familia Pachecorum, Dominorum Valentie, Marchalorum de Camara, Dominorum de Biqueras, Alarcon, Albaladejo, Ocanpo: vbi rufus.

Pars Familie Manricorum & Vargum, & Dominorum de Albucor, de Ocenteio & Balbado. Tab. XI.

Familia Portocarrerorum, Bocca Negra, Comitum Palma, Comitum S. Stephani & Medellini, Dominorū Benauides, Orellanę. Tab. XII.

Familia Dominorum Atiarum de Auila, Comitum de Pannoin Kofiro. Tab. XIII.

Familia Dominorum de Orellana veteri, Portocarrerorum. Tab. XIV.

Familia Guzmanorum, ex nuptiis Gironum - in quibus Domini de Orga, Gidekm, Gibraton, S. Oloia, viendib, Comites Nieblę, Organi, Ohoarcs Dues Moling, Salomaz, Marchiones Calate, &

T O R E M.

ad finem petcutam feriem: addita Aragonicorum procerum vnica Lanuzarum familia: quæ ex il Nordmannorum in Calabria, Apulia, & Sicilia Comitum, Ducum & Régum, stirpem in singula sequuntur, breue compendium.

am subiicere, omnium Castellæ, Legionis, Lusitanæ, Siciliæ, Balcarum insularum, Nauaræ & Neaquisitos & correctos habemus. Nec enim permissurum libenter Inuictissimum Cæsarem dubitabiremus domum. At cum Maiestas illius in Belgium ad diuersos Electores & Principes proficisci iuuantibus præsertim nundinis, & nostro ante autumnum desperato reditu, distineri sine iactura sine reliquarum comitatu, quæ in quartum deinde Tomum venient, solas iam & ex præsentibus abis veniam.

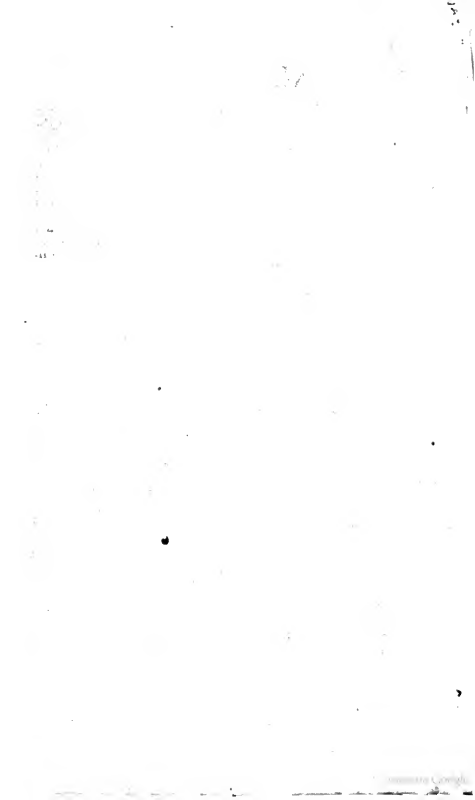
illum Hispanicum quem de Gitonum familia in vidulo nostro circumfetebamus, conuertimus in r, & quæ domi multo plenius proponi & illustrari potuissent sed interim tales, cuiusmodi Germanolupratem & vtilitatem afferent. Vale igitur & dum paulo post eadem pleniora & simul plura i.

C. V.

IOANNES PISTORIVS D. Cathedralis Ecclesiæ
Vratislaviensis præpositus, S. C. M. à
consiliis, &c.

ARVM GENEALOGIAE SEQUVNTVR.

Particula Mendocatum gentis.	Tab. XV.	Ortopæsa, nonnulli etiâ Ribera, Domini S Martini & Malpica.	Tab. XXVI.
Familia de Caineris ex Gironi nuptiis & inde Dominorum de Vega, & Mendocatum Admirali Castellæ, Marchionum Santillanæ, Ducum Infauradgi, Comitum Tendillæ, Coronæ, Saldauæ, Marchionum de Montelcaros, Mondejar cum		Familia ex matre Girona. ex parte Ponciræ de Leon, Ducum de Cadix & delos Ateos, item Ducu Feriz.	Tab. XXVII.
Particula Familiz Dominorum Soares de Figueroa, & de Vega.	Tab. XVI.	Familia Manuelum, Marchionum Villenæ & Cerralui Comitum Cartion, & Saluateræ, Dominorum de la Cerda, Sarmientorum, de Ayala & Ampudia, coniuncta nuptiis cum antiquis Gironibus,	XXVIII.
Fragmenta Familiz Manricorum.	Tab. XVII.	Sequuntur aliquot familiz ex Gironibus nō procreatæ: tamen affinitate & interdum propinquitate posterorum cum illis coniunctæ: & primo	
Pacheu & Girones, ex nuptiis Domini Cordubæ, Marchionis de Priego & Delas Naues, Domini Almuonæ, Aguilæ & Figueroa, Comes & Duces Feriz, Manrici Comites Oñutini.	Tab. XVIII.	Familia Dominorum de Toledo, & Valle Corneia, & Aluæ de Torn es, ex quibus sunt Duces Aluæ & Huesci, Comites Lerini.	Tab. XXIIX.
Familia de Corduba, Marchionum de Comares Comitum Alcantetæ Castellanorum Delos Dunzeles, ex Gironum Pachecorum nuptiis.	Tab. XIX.	Familia Dominorum de Coena & Soliero, Marchionu Audradæ, Ducu Albuquerque, & Henrui, Vicecomitū de Guelma: vbi	
Domini de Cardenas, de Canillo & Albornoz, Duces Maqueda, Marchiones Ekhe, ex matribus Gironis Pacheca.	Tab. XX.	Particula Familiz de Castro Marchionum Sarria.	T. XXX.
Familia Regia ex Gironi nuptiis, in qua sunt Henricus, Admirali Castellæ, Duces Aragonæ, Medinæ de Ruyico & Alcazæ, Marchiones Tarifa & Vilanoux del Canton & del Rio Comites Traillamare, Aluæ de Lillæ, & Albuquerque, Domini de Lemos & Sarria, Authores Marchionum de Sarria	Tab. XXI.	Fragmenta de Familia Dominorum de Velaico & Touar, Constabulorum Castellæ Comitum Hari, Marchionum Barlangæ, vbi mentio simul Dominorum de Azabeco, Comitū de Montcrey & Castro, item Manricorum de Mendoza.	Tab. XXXI.
Ex materna linea Girones Domini de Hato, Bacca, Guardis, Bullo, Sobas & Lubrin, Marchiones de Carpio	Tab. XXII.	Familia Regia Dominorum de Castellæ.	Tab. XXXII.
Ex matre Girones Domini de Alueris, de Vigil, de Quinones & noui Comites Lunæ	Tab. XXIII.	Familia Dominorum Infantum de Portugalia, Dominorum Valenæ de Ninno de Cigales, & de Herrera, & de Pedraza	Tab. XXXIII.
Familia Pimenteliorum, ex Gironis nuptiis, Comitum Benegenti Marchionum de Villafrañca & Osorionum de Astorga.	Tab. XXIV.	Familia Dominorum de Auslos & Isfolæ, Marchionum Pelfaræ & Valti, & omniū Monedoroſi.	Tab. XXXIV.
Ordo Marchionum & Ducum Villenæ.	Tab. XXV.	Pars Familiz Regiæ de Alencastro & Niz, vnde Duces Coymbræ & de Anero.	Tab. XXXV.
Ex Girona & Pacheca matre, Domini de Toledo, Comites		Familia Dominorum Borgiarum, Ducum Candiz & Valentiz, Principum Elquillaci.	Tab. XXXVI.
		ludicum Castellæ familia.	Tab. XXXVII.

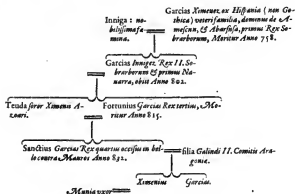

INTEGRA ET PERFECTA

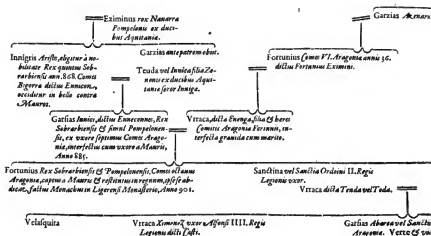
REGVM FAMILIA EX HIERONYM

Pompelonensibz

Primorum Sobrarbiz Regum familia ex diuersis.

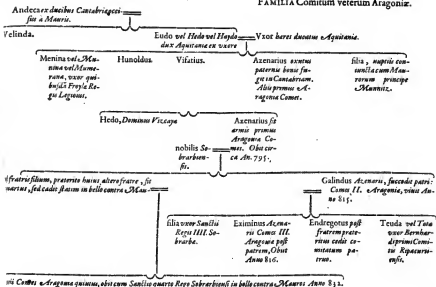
NOVA FAMILIA REGVM Sobrarbienfium.

VLA I. E EXPLICATA ARAGONIÆ

MO BLANCA: ADDITIS INTERDV
us & Sobrarbiensibus.

FAMILIA Comitum veterum Aragoniz.

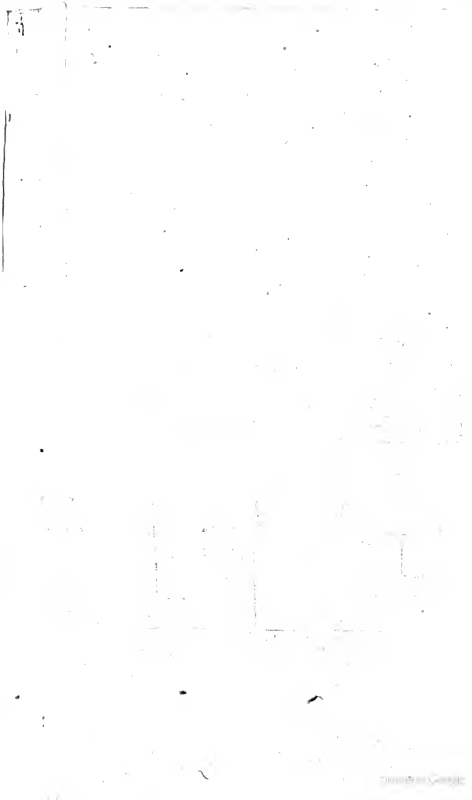
Sanclius ex utero matris exortus à militis Guemara Abarca (vnde Cognomen habet)
Et ab eo pro filio educatus, sed adultus probata vera origine suscipitur ab Aragoniis, REX I.
ARAGONIA solenniter dictum Sanclium Cefo Abarea, obiit circa An. 933.

filia, Rax secundus
vnde signum. 3.

Eximina,

Thelesia diella Florentina.

31

3 Garfias Abarca vel Sancti
maie nominatur Tremu
quintus

Hernigilda

Ranimirus

Sanctius Garfias
et Sanctius Ga
Galindensis, ite
terius et Aragu
is qui Imperato
Regnat ab anno

VITICA
Ferdinandi

Garfias Tremulus, Rex IV. Aragonie,
dictus Garfias Abarca, vel Garfias
Sanctus, Regnavit 10. annis, Mer
tuum anno 1000.

Vxor domina Nannia vel Munia:
Alia Elaira vel Celayra vel Ge
layda: Alia domina Mucera (in
privilegio) filia Sancti Comitis
Castelle et post fratrem Garfiam
heres.

Sanctius
Pompelun
Hispania
maie erat, i
ritur anni

REGES POMPELONÆ ET NAVARRÆ.

Stephana
vel Adagda
lina filia Pe
tronii Comi
tu Perrensis

Garfias à patre declaratus Rex
solius Pompeione, Mortuus
anno 1053. in bello.

Ferdinandus ex patris testamento Comes Castelle,
fuit ex uxore primus Rex Castelle, et per arma
Rex Legionis, Obiit anno 1067.

Sanctia vidua Sancti Comitis Ca
stelle, cuius tantum sponsa erat:
filia Alfonsi quinti, Regis XXIII.
Legionis hanc regnavit.

Sanctius Rex
Pompeloni in
terfilius a fra
tre Ranimiro:
Alia a Ra
monde

Ranimirus
fratris filius
dominus de
Calaberra.

Ferdinan
dus

Ramon
dus

Ermeson
da

Xime
nia

Maio
ra

VITICA uxor
Comitis Gar
cia

Ranimirus

Placentia

Filia Cidi Rode
ris Didaci.

Garcias (Alia frater Ranimiri, non filius)
mortuus Alfonsi Imperatore Rege Ca
stelle et Aragonie, Rex rursus Pom
peloniensis ex electione domini Mon
tionis, Obiit Anno 1150.

Alia posteros vide
in familia Regum
Castelle et Legio
nis.

Vxor II.
Cistancia
Franca.

Alfonfus Rex XXVI. Legio
nis et tertius Castelle post fra
trem obiit anno 1190. vide ibi.

Vxor II. Felicia fi
mengala et Ce
Comitis Dige
fuit.

Concubina

Henricus a fratre Regina factus
Comes Canis in Sicilia.

Mergolina
Retroni Per
ticarum Co
mitis filia et
heres.

VITICA unica filia, uxor
propinquus

Alfonfus post Petri
Rex. Vide fol. B.
quente et

Sanctius sacerdos patri.
Pude Reges Navar.
et.

Blanca uxor
Imperatorum.

Margareta uxor Wil
helmi primi, Regis II.
Sicilie.

i (supra) Rex II. Aragonie,
huius, quod nepos communi ut se

Theresia Endregeti non illius qui Galindi II. Aragonie Comes filius erat,
sed alterius filia.

Garcesis & Garcesis
aut vel Galindez, vel
Sanctus Abaca, Rex
us & Pompeiana (non
dicitur fuit, sed alius)
969 vsq. ad 990.

Viraca

Eximina

Eximina (ex pri-
legio)

Maier, Rex quintus Aragonum,
& & Sobrarba dicitur Imperator
quia ex uxore sua Castellæ Co-
regnat annis 33 plus minus, Ideo
1034.

Vxor II. Cyparotena illa-
stris domina Aragonie.
Alia Concubina.

Gundisalus a patre factus
Sobrarba & Ripacurtensis
dominus, & tandem Rex, oc-
ciditur a Romanis de Te-
manera, vel ut alii volunt à
Gascenianis, mortuus a. m. c.

Ranimirus Rex solus Aragonie ex pa-
tris voluntate sed mortuus Gundisalus
fratre, Rex Sobrarba & Ripacurtis,
Rex sextus (non primus) Aragonie,
accepti titulum Christianissimus a Gre-
gorio VIII. Pontifice, interfecit in bel-
lo a Sancto Rege Castellæ fratris filius
Anno 1063 vel 1067.

Gisberga, dicitur Er-
mensis, filia Bern-
hardi Rogeri Co-
mitis & Garfunda,
dicitur Anno 1036,
(videtur error)

Concubina

Sanctus Raimirus, Comes
Aragonie & Ripacurtis
obit a. m. c. regerebatur ha-
rede.

Viraca

Sanctus IV. Rex se-
ptimus Aragonie
& armis suis Sa-
brarba & Pom-
pelonia interfecit

Gastus Epi-
scopus Sac-
ensis.

Sanctia vxor
Comitis To-
loze.

Theresia vxor
Comitis Pro-
vincie.

lia Ar-
gentia
len-

Vxor I. Beatrix Il-
lustris, Sancti,
Obit in bello con-
tra Mauros an-
no 1094.

Concubina

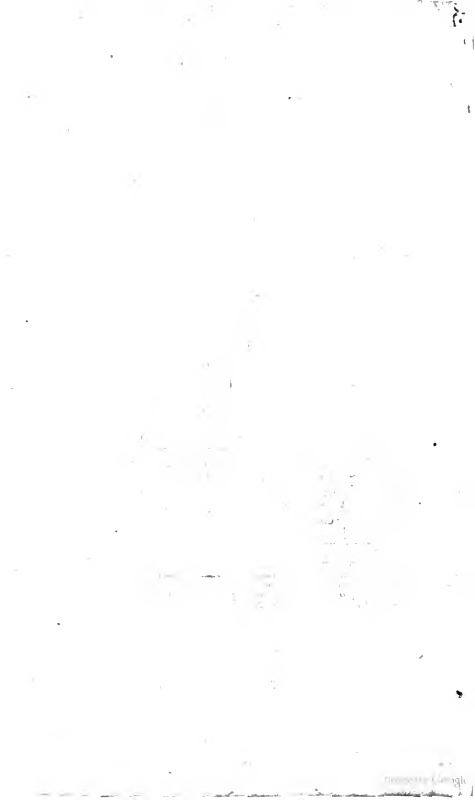
Ferdinandus domi-
nus Ripacurtis.

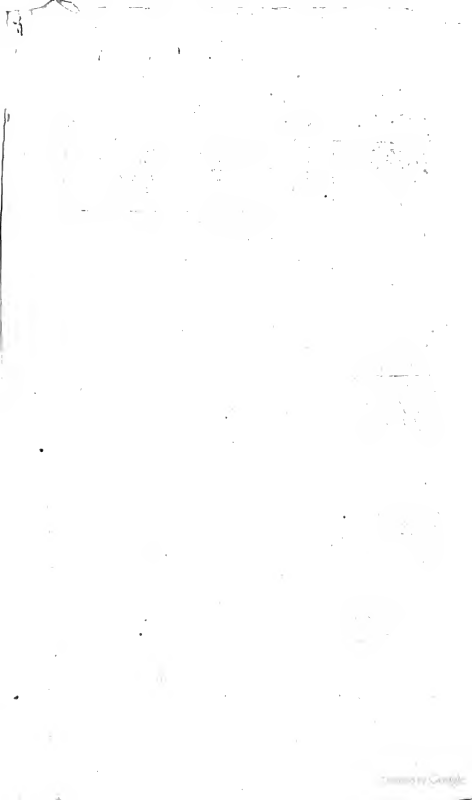
no
2-

Petrus primus succe-
dit patri, vide folio
B. sequente 3.

Ranimirus Rex post
duos fratres. Vide
folio B. sequente 4.

Isabella obiit
Anno 1104.

Vxor Pirra (et prius) u-
naca filia Regis Castelle
et Legionis, vidua Ray-
mundi Burgundi, (alio
Comitis Tolosa.)

63
Alfonso primus bellator, post Petrum
fratrem Rex novus Aragonie (in qua
fuit Sebrarba, Pompeiana et Ripa-
curtum) ex uxore rex Castelle et Le-
gionis. Inde dicitur Imperator summus
Hispanie, Vltor Maurorum tricio,
tandem in ludicro bello, mortuus anno
1134.

Vxor secunda
Bertha.

Vxor I. A.
gna.

3
Petrus primus San-
ctianus Aragon
gnatus, Rex etia
curtus, fudit in
Maurorum, per 4. annos
vixit anno 1104.

Isabella in-
nupta ante
patrem obitu.

Petrus ante
patrem mor-
tuus.

Domina Sol
Cubi filia.

Sanctius mortuus
ante patrem.

Concubini:

Berengarius
num. Ensi
tandem in

Sancti
Lrg
toru
vixit

3.
Eleonora vxor
Comitis To-
losani Ray-
mundi pa-
tris.

2.
Sanctia vxor
alterius Co-
mitis To-
losani, qui Ra-
ymundi filius
erat.

4.
Dolcia mortua
Xixena cum
matre.

2.
Alfonso.

Concubina.
Constantia vxor Gumbelini
Raymundi Alacada

Vxor secunda Maria filia et
hara Comitis Montepessuli
nepos ex filia Imperatoris
Constantinopolitani, repu-
diata a marito, sed frustra.
obit Roma paulo post ma-
ritum.

Petrus secundus Rex post
patrem numero XIII. Ara-
gonie, dicitur in hoc loco.
Mortuus in arce Marti-
ni obfessione Anno 1213.
fuitus Septemb.

Concubina
filia Beren-
guela Al-
fonfi infan-
tis Malina
filia.

Theresia Egidii Viduere
filia vxor, sed a Pontifice
ruinella, tunc ex libera of-
fense, legitimi, fuisse Ade-
nialis.

Eleonora Alfon-
fi Regis Castelle
filia, dimissa pro-
pter propinquita-
tem, obiit in
Monasterio.

Iacobus Iusmanti, Rex XIV. Aragonie, Comi-
tis Montepessuli ex matre, natus anno 1202, decennis mor-
tuus patre. Vxor em duxit anno 13. atatis. Mortuus
senex anno atatis 72. Valentie anno Christi 1276.
vi. Calend. Augusti, Sepultus Populoni.

Iacobus dominus Exe-
rice, unde illius filia
familia Exerice.

Petrus dominus Aye-
ria, unde familia Aye-
ria.

Alfonso declaratus Regni
successor, obiit ante patrem

Constantia Gar-
sensi vice Comi-
tis Brachemensi.

5.
Isabella vxor Philippi Regis
Galie.

5.
Mari-
10.

*huius quartus filius, rex
et a patre suo defi-
nit Sobrabia et Regi-
one praefata 40 milia
Manc. insignia pro-
terfectos Regni, Mo-*

*Ranimitus post duos fratres cum Manachw, Sacer-
dos et Kerepsi Episcopus esset, ex dispensatione usq;
ad septem prolem, Rex X. a Aragonia (sed sine
Pompelma, quam Garcius verus baro per electionem
recuperat.) Ignominiosus Rex a Castella Regi varie
vexatus, perit ad Monasterium, ut sub regum vestigi-
bus semper habitum Monasterium gestaret. Mo-
nitur xviii. Cal. Sept. anno 1147.*

*Agnes (vel Mathilde vel Frraca) Aqvi-
tania Ducis filia vel soror.*

*Raymundus Berengarius Comes Barcelona, ex uxore
Rex undecimus Aragonia, vivente adhuc socero,
frater Berengarii Comitis Biscaya. Obiit ann. 1163.
viii. Id. Augusti.*

*Petronella unica filia et heres promissa in infantia Re-
gi Castella Alfonso maiori nata filia, sed renata ab
ordinibus Regni nobis Barcinensibus, regnat. post
maritum. Mortui anno 1173. xii. Id. Octob.*

*Alfonso mortuus Arago-
nus Turasimensis et
ordensis.*

*Raymundus dictus
Alfonso Castus,
sub tutela matris
usque ad annum
1163 tunc duode-
cimo aetatis anno
Rex XII Arago-
nia declaratur,
mortuus ann. 1195.
viii. Cal. Maii.*

Petrus.

*Dulcia vel Adencia
uxor Sancti Lu-
siana Regis.*

Sanctius.

*Eleonora uxor Ar-
mengali vel Er-
men. ad Comi-
tu Pregelensis.*

*Alfonso Castella et
ionis Regis Impera-
toris filia ex sermo-
re Richa vel Rixa.*

*Ferdinandus consti-
tat. cum fratre con-
tranepotem Regem.*

*Sanctius Comes Ruffino-
nensis, pater nepotis Regis,
sed rebellis.*

*Constantia uxor primum Emerici Regis
Hungariae secundo Frederici Regis II.
Romanorum et Siciliae.*

*Uxor prima,
febr. 24 Co-
muni Folcal-
quorui.*

*Raymundus Beren-
garium.*

*Concubina filia Sancti
Antonii.*

*Uxor secunda Isolda vel
Violanda vel Hialen-
da vel Andrena filia
Regis Hungariae.*

*Petrus Ferdinandi, dominus
in Icaris, unde Comes
Belchisia.*

*Concubina Berenguela filia
Ferdinandi.*

*Ferdinandus Sancti, dominus de
Castro, unde barones de Castro.*

*Marchesia Thobaldi
Regis Navarra filia.*

*1. Eleonora
nupta*

*Iacobus primus
Rex Biscayae
Insularis factus
a patre Fide-
mancam familiam.*

*Petrus tertius
armonia, Rex
XV. Nette
et vide signa
et*

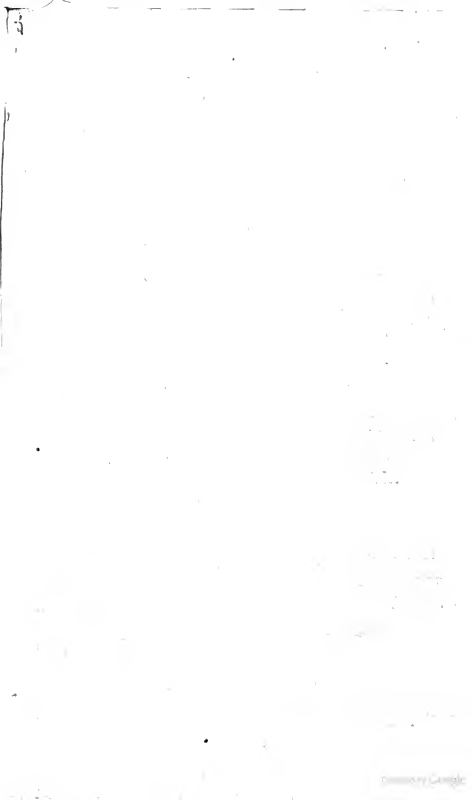
*Ferdinandus
Ruffianus
Comes.*

*Sanctius Archi-
episcopus Tolosa-
nus, pater in bel-
to contra Ma-
ros.*

*Constantia uxor
Emanuelis Regis
Portugaliae.*

*Sanctia Des-
vicensis edit
miracula
post mor-
tem.*

*Isolda vel Vi-
olanda uxor Al-
fonsi Regis Ca-
stella, electi Ro-
man. Imperato-
ris.*

Vxor Constantia filia Manfredi Regi Sicilie, sepulchra Barcena.

Petrus rex Sicilie

Isabella vxor D. n. Regi Portugalia, relata inter sanctos post mortem.

Constantia (vel Violenta) vxor Ruperi Regi Neapolitani.

Petrus maritus Wilhelme Alencada excomitibus Bencherensibus, nups.

Alfonfus nomen tertius, primogenitus, Rex XV. Aragonie, dictus Munificus, coronatus in festo Paschalis Anno 1386. Moritur An. 1291. p. 34. Cal. Iulii, etatis 27. sepulchra Barcena, Maritus sponsus ante nuptias.

Iacobus nomen secundus, Rex XVII. Aragonie post fratrem, cum prius fuisset Sicilia Rex. Moritur post multas glorie gestas an. etatis LXVI. Christi 1327. IV. Nonis Nouembrii.

Ferdinandus Rex Sicilie

Eleonora filia Edwardi Regis Anglie, sponsa, ante nuptias maritus sponso.

Vxor prima Blanca Caroli Neapolitani Regis filia d. n. 1191. sanctissima matrona, obiit Barcena An. 1310.

Petrus Comes Ripacurie filius apatre.

Raymundus Berengarius Comes Prateusi. Ioanna soror Comitis Feconsi.

Iacobus Rex designatus, ipse se abdicat regno, salus equi Rhodani.

Constantia vxor nepotis Regis Portugalia.

Isabella vxor filii d. n. An. 1310. facti d. n. 1310.

Alfonfus dux Gaudie, Comes Ripacurie, moritur An. 1412. Non. Martii.

Ioannes Comes Prateusi, ambax regum maritum Martine Rege.

Eleonora Ferdinandi Regis Castellae filia, maritum repudiata.

Violenta Aragonia.

Alfonfus Comes Denie et Ripacurie, Constabulus Castellae, Marchio Videna.

Sic habet AVTHOR Historie Girtonem. Alii paulo aliter.

Constantia vxor Iacobi Regis Maioricarum, quae obiit Anno 1347.

Isabella vxor nupsa Anno 1317.

Ioanna filia Henrici II. Regis Castellae ex matre de Vega.

Petrus Marchio Videna.

Iacobus Astrolagus Marchio Videna, fed rebello Marchionatus Comitis de Cangas et Tuncos.

Maria de Albornoz, domina infamadgi.

Vxor tertia Eleonora Ladwici Regis Sicilie soror, d. n. Anno 1349.

Vxor d. n. An. 1349. post d. n. 1349.

Ioannes Rex Castellae.

Leonora vxor Ioannis Regis Castellae, mater Ferdinandi.

Alfonfus Vxor Maria D. Lupi Luna Comitis filia et baron. Moritur Anno 1407.

Martinus apatre filius Comes Exericensis et magnus Constabulus Aragonie, Dux Aragonie saluus a fratre, et post eum Rex XXI. Aragonie. Fallit post filium Rex Sicilie 1409 Moritur 1413. 2. Cal. Iulii.

Vxor secunda Prateusi Comitis regno d. n. 1349.

Ferdinandus infans Castellae, filius Ioannis Regis ex electione Rex XXII. Aragonie. Fide insequens solo signum.

Reliquus Fide inter Reges Castellae.

Margareta infans obiit.

Concubina filia Sicula Terza.

Maria Ferdinandi Regis Sicilie filia baronis Aragonie et Neapolitania, d. n. 1396. Moritur Anno 1401.

Martinus II. Rex Sicilie ex vxoru testamento. Moritur ante patrem Anno 1409. VII. Cal. Iulii. Angusti, rebello patre Rege Sicilie.

Violata

Martinus moritur

Ferdinandus apatre filius Comes Lanciae, ad quem Regis vocatus fed rebello Ferdinando et ille poertur ex m. misere.

Petrus natus Anno 1398. XV. Cal. Decemb. moritur Anno 1401.

Henricus Rex XV. Aragonensis et filius Valentia
na, electus a populo Rex Sicilia Anno 1381. Mo-
narchia Anno 1285. iv. Idus Novembris.

Concubina.

111.

Concubina Agnes Zapata.

Iacobus. Ioannes. Beatrix.

Petrus. Ferdinandus. Sanctus. Theresia.

Iacobus Rex Sicilia
ante Iacobum Regem
Castelle. Urbs Regis
de Aragonis.

Isabella Castellæ Regis filia, non doli a propter sanguinem.

Isabella Maria soror Henrici Regis Cypri, obiit 1318.

Isabella Elifonda Monaca Petri Monaca uxor utriusque filia.

Concubina.

Idem locus domus loci in Sardinia.

Henricus Urbs, Ca- milla.	Blanca pueri Naxensis.	Maria uxor Petri infantis Castellæ.	Alfonso quartus nomi- ni, benigne et puer, Rex XVIII. Aragonis coronatus Anno 1328. 111. Nov. Aprilis in Paschatis festo, et Me- ritus 12. Calend. Febr. Anno 1336. sepultus Berda.	Violanta uxor primus Phi- lippi deffusa Romanis. Se- cundo Lupi Comitis Luna.	Ioannes Archiepi- scopus Tarracene- sis et Tolosanus, Pa- triarcha Alexandi- nus.
---------------------------------	---------------------------	--	---	--	---

Vxor prima Theresia Entenza Gambaldi Entenza et
domina Constanza Anselmi filia, hanc Pregelium
comitatus duxit 1314. Mortuus anno 1327. in
partu.

Vxor secunda Eleonora Ferdinandi Regis Castellæ
sibi repudiata a fratre Iacobo.

Ioannes. Ferdinandus.

Sanctus in partu mortuus ante matrem.	Petrus nominis quartus Rex XVI. dilectus ceremoni- bus, natus septimo mensis, coronatus Anno 1336. in fe- sto Paschatis. Mo- ritus Anno 1388. 111. Id. Ianuarii sepultus Populæ.	Fridericus mo- ritus puer.	Alfonso mori- tus parvulus.	Iacobus Pro- gelianus Co- mitem ex Praelis.	Isabella filia Comitis Co- mengi.
---	---	-------------------------------	--------------------------------	---	---

or prima Maria Phi- lippi et Ioanna Na- sarra Regum filia, ob- iit Anno 1347. in puer- itio.	Constancia. Ioanna. Maria.	Isabella uxor Pregeliano Comitis Iacobi.	Vxor secunda Eleonora Alfonsi et Beatrix Regum Lusitanie filia, obiit Anno 1348. primo anno matrimonii.	Vxor quarta Sibilla Ferris Bernardi Ca- stalani ex uxor filia, et Arias Ferris uxor.	Petrus Co- mitem Urge- lianus.	Margræta filia Marchionis Monteferrati.
--	----------------------------	---	---	---	--------------------------------------	---

ius natus Anno 1347. natus filium baptizatum.	Confancia. Ioanna. Maria.	Isabella uxor Pregeliano Comitis Iacobi.	Vxor secunda Eleonora Alfonsi et Beatrix Regum Lusitanie filia, obiit Anno 1348. primo anno matrimonii.	Vxor quarta Sibilla Ferris Bernardi Ca- stalani ex uxor filia, et Arias Ferris uxor.	Iacobus Comi- tes Pregeliano af- fili regis, mor- tuo Martini Rege circa Ferdinandi Regem electi, me- ritus in carcere.	Thadæus. Ioannes mortuus ante pa- trem.
--	---------------------------	---	---	---	---	---

da Margræta in uxor, ex san- ducta 1409.	Sponsa ante nuptias mortua Anno 1370. Ioanna filia Philippi Valens Regis Francie.	Ioannes dux Grande vino pater, deinde Rex Arago- nis XX. Mortuus in yena- tione, cum ex agno decidisset xiv. Cal. Iun. Anno 1395.	Vxor prima Mar- tha Ioannis Ar- meniacensis Co- mitem soror.	Vxor secunda Violanta Roberti Barrensis Du- cis filia, nuptus Ioannis Regis Galie.
--	--	---	---	---

Iacobus. Ioannes. parvulus mortuus.	Ioanna uxor Martini Pregelii Comitis, ambo regnum mortuus pater. Mortuus 1409.	Iacobus. Ferdinandus. mortuus infans.	Violanta uxor Ludwici ducis Andegaviensis da- da Anno 1392. Mater Lud- wici Calabria ducis.
--	--	--	---

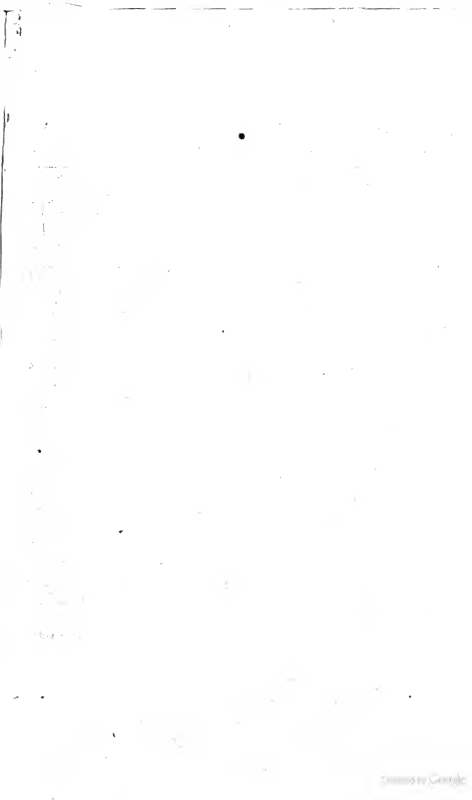
Concubina Aretusa Sicula.

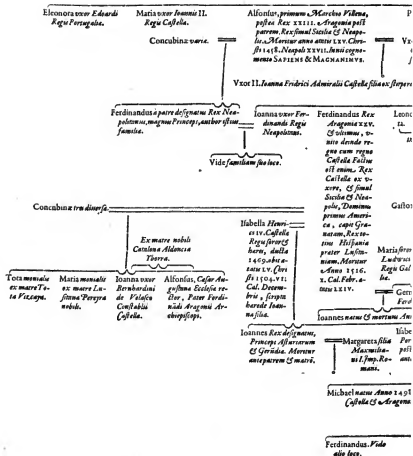
Iacobus uxor Comitis Nible.

Vxor II. Blanca Caroli Regis Navarre filia ducta Anno 1402.

Mortuus Anno 1407.

Ferdinandus infans Castella, filius Iuannis Regis, Marchiis pri-
mum Vileña & ex uxore domini Albuquerqua, ex uore
matris & electus Rex xxi. & Aragonie, electus Anno
1412. in Alcañ, coronatus statim iii. Non. Sept. Ador-
tur & Anno 1416 iv. Non. April. sepultus Populci.

Eleonora, filia primi Fracae, filia Sancti Camis
& Albuquerqua ex regia familia. Vide in tabulis
familia Geronum, quae sequuntur.

Tus Neapoli infeliter
recessit in obsequio.

Hentius Magister militie
S. Iacobi, Marchio Vileña,
dominus & Dux Segorbi.

Catharina
filia Henrici
iv. Regis Ca-
stella.

Ioannes ex uxore
Rex Navarra, de-
inde post Alphonsum
fratrem Rex xiv.
& Aragonie, filius
MAGNVS, in sen-
tente cecit fatus,
Mortuus Burcino-
na xiv. Calen. Feb.
Anno 1479.

Sanctus (Ferdinandus)
Magister militie Al-
canaria, sine liberis.

Concubinae variae.

Maria Henrici Regis
filia, Iuanni II.
et.

Inde familia ducum Segorbi.

Vxor I. Blanca filia & heres Caroli Regis Navarra, vidua
Martini filii Martini xxi. Regis Aragonie.

Ex matre Navarra, familia
Ansurum.

Maria vel
Marina.
supra.

Ioannes Ar-
chiepiscopus
Cesar Arago-
niae ex ma-
tre nobili ab
Austriaca.

Alfonus
Magister
Calatrava
nensis ex
matre E-
leonorade

Ferdinandus. Maria.
Obiit. prima etate.

Leonora
uxor Lud-
wici Fra-
micefi, Ci-
tatis Na-
marra.

Maria Iu-
guica.

Ioannes Aragonis dux Lanusii, Comes Ripacuriae, unde fuit
Aragonis dux Villaformosa & Comes Ripacuriae.

Concubina Maria Armendaria uxor Fran-
cesco de Barbastra.

Anna uxor Ludwici Ducis Medinaceli.

Comes Fecensis.

Leonora uxor
Gallei, heres
regis Navarra.

Blanca uxor
Henrici iv.
Regis Castella
repudiata.

Carolus ex ma-
tre Rex Navar-
ra impeditur a
patre. Mortuus
ante patrem an-
no 1461. 12. Cal.
Ostio etate 40.
annorum.

Maria Iu-
guica.

Ioannes Aragonis dux Lanusii, Comes Ripacuriae, unde fuit
Aragonis dux Villaformosa & Comes Ripacuriae.

Concubina Maria Armendaria uxor Fran-
cesco de Barbastra.

Anna uxor Ludwici Ducis Medinaceli.

Ioannes ex matre Rex
Navarra. Vide sua
lata.

Concubina
Cappa Sicula

Ioannes ex secunda
uxore Catholici.
1509.

Ioannes Episcopus Osenfis.

Philippus Magister militie S. Mariae Montese.

Ilia uxor Regis
galie. Obiit
puerperum
patrem.

Emanuel Rex
Lusitaniae.

Ioannas eodem à
populo & matre
designatur regi-
na Castella, & Ar-
agonie & Sici-
lia.

Philippus Ma-
ximilianus I.
Imp. filius,
& Archidux
Austriae, &c.
ex uxore Rex
Castella, Le-
gonis, Ara-
gonie, Siciliae
&c.

Maria uxor Emanuelis
Regis Portugaliae, cu-
ius uxor prius fuerat.
Isabella huius soror.

Catharina uxor primus
Arturi Regis Angliae, &
ex mortuo uxor aliquis
fratris Henrici viii. Re-
gis Angliae, ex quo Ma-
ria Regina Angliae, uxor
prima Philippi II. Regis
Hispaniae.

iv. Cal. Febr. Martius 1500 declaratus Rex

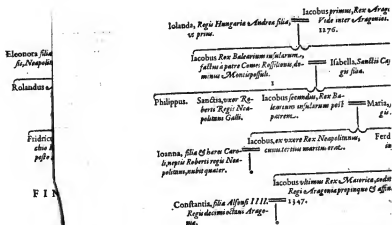
Carolus Rex Castella, Legionis, Aragonie,
Siciliae, &c. Imp. Romanus, &c. Vide
in Regibus Castella.

Sorores quatuor. Vide
alibi.

ARTIS REGNI, QVOD DEINDE IN HISPANIA
enim titulo continetur.

TABVL
REGES MAIORI
RIVM INSVLAR
GONI

SUCCESSIT PETRUS IIII. Rex Aragonie: & post eius filius Castellae Regis filius, Rex Aragonie electus: & Hispanie possident.

Concili

Ferdinandus dux
Mentis albi et
dominus Alar
S. Iohannis.

GERMANIA Fecit
Ferdinandus Cui
Iohannis Ma
burgica.

CÆ ET BALEA.

VM EX ARA.

IS.

Italia decimusquartus.
Mortuus Anno

Petrus Rex Aragonie decimus sextus.
Falsa Re- Vide suo loco.

Sanctus Ferdinandus caprus in bello à Carolo II.
Filia Caroli II. Re- Neapolitano Rege Anno 1306.
Neapolitani.

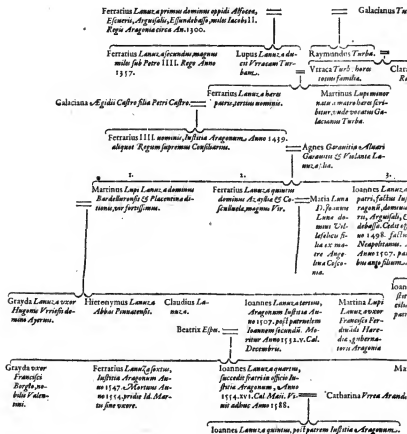
Irlandus Rex Balarum.
Isclorum. Cius, Hugonis quarti filia Cy-
 pri Regis.

Willielmus Petrus quartus
i. Mortuus Anno Elisabeta, uxor Ioannis II. Marchionis
 Monferrati.

Hi cum Ferdinan-
 do hodie Re-

TABVLA II.
FAMILIA ARAGONICA L
DOMINORVM ALFOCEÆ, ESCVER

ANVZARVM,

II.

Iustitia Aragonum, apud Anno 1349.

IUSTITIAM Aragonum nominant Aragonum summum regni officium, quod in administranda iustitia consistit, & cuius amplissima potestas est, ut ne Reges quidem exempti sint.

dux Franci N. Vxor
mundi. Cerdani.

sacerdos Dianica vxor
Iustia A- Petri Luna,
Eugen- domini filia-
Eugen- etc.
cio An-
prorex
Mortuar
scudae

Beatrix Pimentela.

nes Luna, secundus post patrem Iu-
lia Aragonum Anno 1498. prorex Si-
ci. Mortuar 1507. paucis diebus post
em.

Ioanna Recobertina, nobilissima matrona.

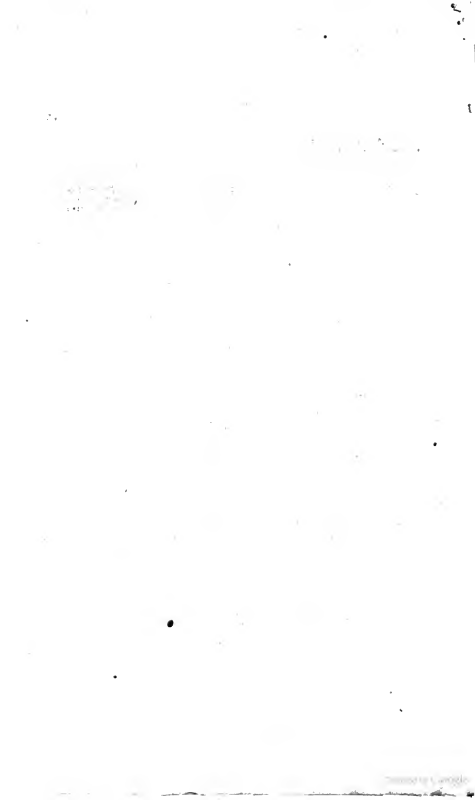
Maria Luna, unica filia.

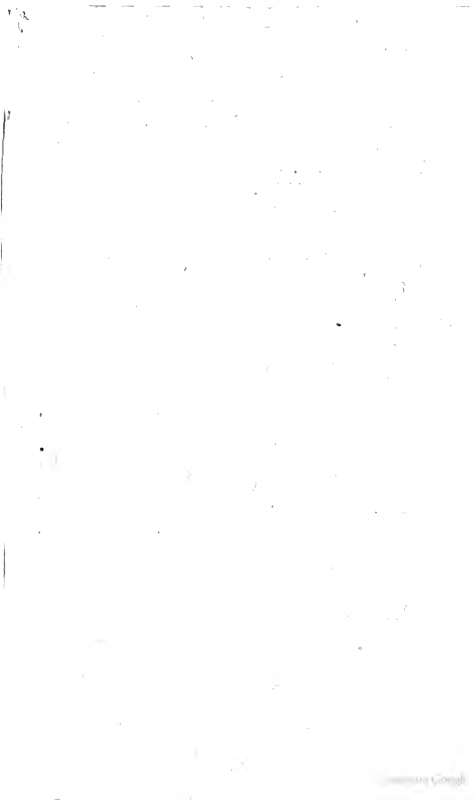
Petrus Martini Luna, Comes Moraca.

ximus mortuar Mediolani.

Maria Luna, unica filia, vxor Illustrissimi Salta-
grus Comitis.

Ipsi Comitis frater.

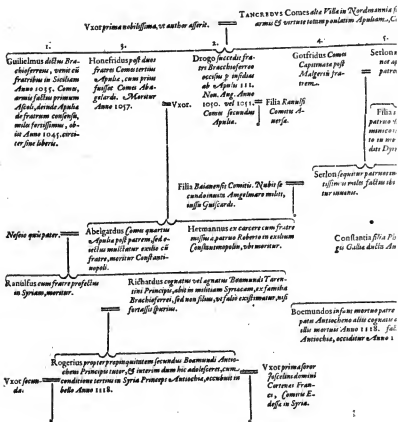

TERTIA TABVLA, AD
Nordmannorum

TABVLA IN QVA PRIM
AVERSE, TARENTI, ASCOLI, MELITI

Capuz, Barti, &c. Comitum & Prin
Nordmar

LIBROS DE REBUS GESTIS

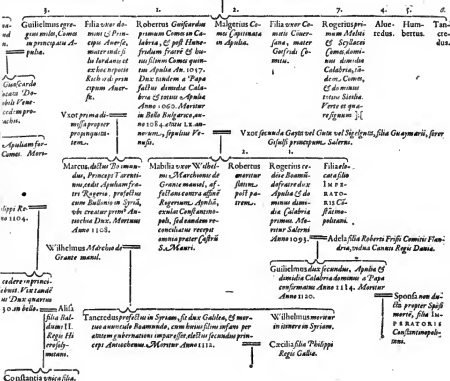
in Sicilia & Apulia.

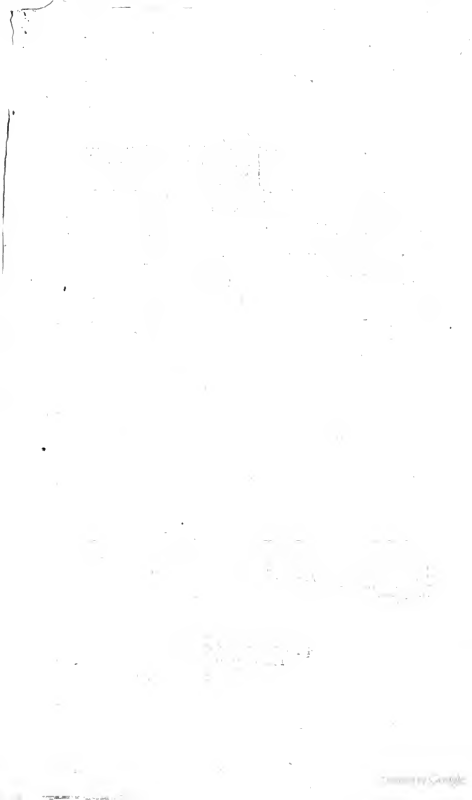
ORVM APVLIAE, CALABRIÆ,

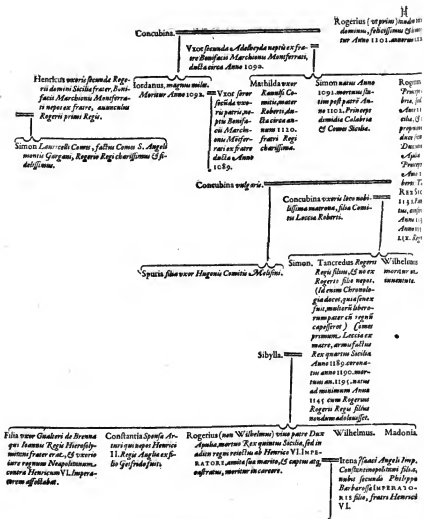
SCYLLACEI, ABAGELARDI, CAPITINATÆ,

Iptum, Dominorum, Comitum & Regum Siciliz
nica Familia.*huius, quos habebat plurimos, militum in Italiam Anno 1035, mittit, qui
dehinc & Siciliam suam faciunt.*

Vxor secunda Prefenda.

FINIS MASCULÆ NORDMANNICÆ
Familie in Regno Siciliæ. Succedit Henricus VI. Imperator ex Con-
stantia uxoris sue.

in terris Sicilia Comitibus
et quatuor milia Marti-
1111. in mente habet.

Vxor prima Delicia, ditta Ermburga filia Comitum Aterisani vel Mortinensi
ex familia Ducum Normannie soror Arnoldi Comitis in Sicilia Anno
1061. in bello mortui Roberti Abbatis S. Euphemie, ditta Anno 1062.
obit Anno 1088. vel 1089.

1111. vivente fratre
cepi domus Cal-
sed fratre mortui
o 1101. Comiti Sa-
et variis mortui
quo Wilhelmus
secundo Apulia,
totius Calabria et
alia Anno 1120.
cepi simul Capua
1110. ditta Re-
Tandem primus
SIGILLI Anno
Panormi corona-
nismatus a Papa
1119. Mortui
1114. anno altum
1111.

Builla Aima
Regina Han-
garia vxor
ditta 1097.

Mathilda vxor
Raymundi Co-
mitis Fran-
cia ditta Anno
1080.

Gosfridus fa-
lius leprosus
mortui ante
patrem. et
nuptus.

Sponsa soror
normanica, neptis
Bonifacii Mar-
chiani Mont-
ferrati ex fra-
tre, foris illa
qua nupta lar-
dano Spissi fra-
tri filius.

Filius vxor Cuan-
radi Regis Italia,
filius Henricus IV.
Imperatoris
ditta An. 1095.
Pys.

Emma Span-
sa Philippo re-
ge Gallie a-
dubi, sed vxor
Comitis
Clarentie
de Gallia an-
no 1085.

Filia vxor Ita-
goni Guerra-
ra Normanni,
Alia Hugoni
Graeciam vo-
canti, qui a Sa-
racenis in Sici-
lia occiditur,
Anno 1175.
(videatur error
in anno.)

Alberta vel Elaira vel Gelaira Al-
fonsi VI. Regis Castellae et Legionis
filiis ex Isabella fratre uxore quon-
dam.

1115. Filius vxor Ade-
quem Rex fecit
Comitem et do-
monii comitatus
Alexandri Com-
itis.

Anselmus (vel Al-
fonsus) Princeps
Capua a patre
filius. Mortui
ante patrem.

Rogierus a patre
anno designatus
dux Sicilia et
Apulia ante pa-
trē mortui sine
uxore.

Wilhelmus primus
nomen, Rex Sicilia
secundus, Princeps
Apulia, cognomen
Malus, mortui XIV.
marientis patre corona-
tus a patre. Mortui
Anno 1165. ex
dysenteria.

Constance Rogerii
primi Regis, ne Uni-
versalis filia, (erat a-
nno 1119. quia
quingenta annorum)
Mortui ex ex Ado-
nassero ad regni filii
et successione ditta
Anno 1190. parisi-
bus. Anno 1191.
quingentaria mo-
runt anni 39. vel
1100. dicitur. Nati
Anno 1141. cum.
No Wilhelmus primus
Rex esset infans.

Filius de quo
nobilis filius.

Tancredus a
patre filius
Barrensis
Princeps,
obit ante
patrem.

Margareta filia Gorgie Regis Navarra qui Anno
1110. obiit, soror sancti Regis et Henrici Spa-
ni, quem in Sicilia fecit Comitem Canis, obiit
Anno 1183.

Henricus VI. Impera-
tor, Barbarossa Impera-
toris filius, rex saluti Si-
cilia Anno 1195. Mortui
Anno 1199. sepulchro
Panormi.

Henricus Princeps
Capua existeret
a patre, mortui
ante patrem.

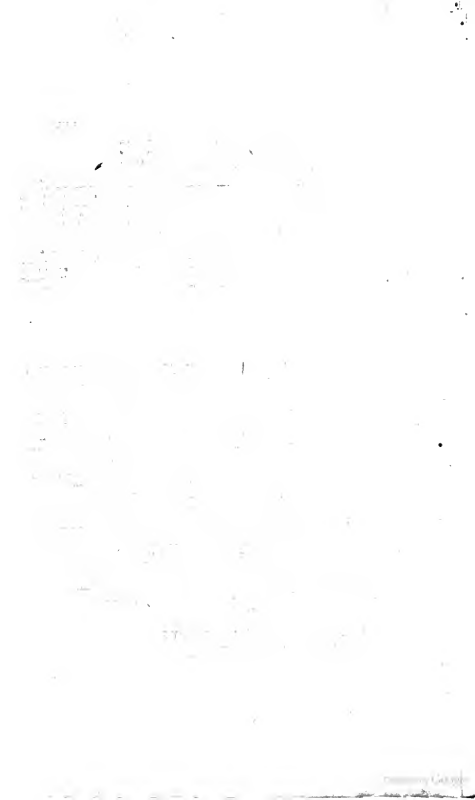
Wilhelmus secundus, Sicilia Rex ter-
tio, ditta Bonis, undecim annu-
rum moriente patre, punit Alexan-
dri III. Papam contra Impera-
torem Barbarossam, venit subsidio
Christiani in Syria. Mortui An-
no 1189. statum XXXVI. Regni XLV.

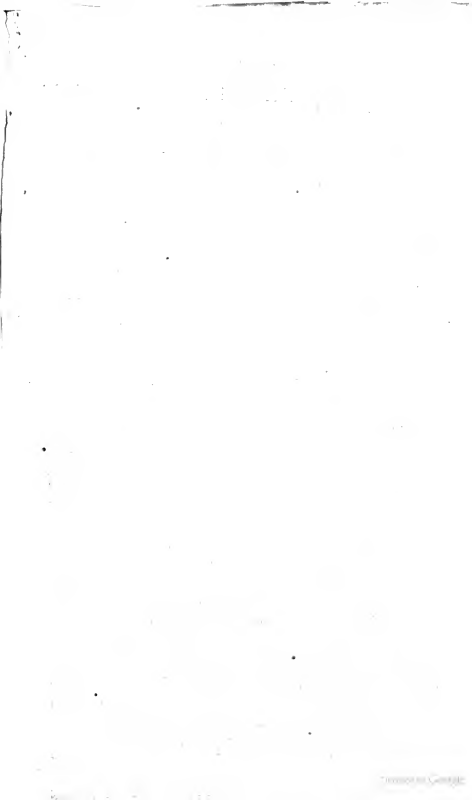
Rogierus puer designatus Rex
contra patrem a subditis
mortui ante patrem.

Fridricus II. Imperator natus Anno
1195. coronatus Anno 1200.
Vide huius famam inter Suenici Si-
cilia Regi.

Ioanna Henrici II. Regis Anglie filia, soror Richardi
Nobilis secundo Raymundo I. holoja Comiti.

SVCCEDIT PER VIM TANCREDV8
Petrus spurius. Vide preced. paginam.

FAMILIA GIRONVM I

QVISSIMIS LITERI

TAB V

RODERICVS Confalvi dei Giron., vixit Anno 1200000000. N.

Confalvus Roderici Giron., vixit ex litterarum testimonio 1200000000. N.

Rodericus Confalvi, vixit cum Ferdinando Rege.

Confalvus Roderici Giron., vixit.

Sancta filia Alfonsi VI Regis Asturie & Legionis ex matre Isabella Ludovici Regis Galie filia. Vide Reges Legionis.

Rodericus Confalvi Comes Tolose VI. Rege Asturie & Leg.

Confalvus Roderici primus Giron. de Cysneris. N.

Rodericus Giron occisus in bello contra Maurum.

Petrus Roderici.

Nonnius Roderici.

Rodericus Roderici.

Confalvus Roderici Mater domus & Henrici. Castellae & Ferdinandi Legionis Regum post Petrum. Rodericus. vixit Anno 1211. vixit. A. Merito ante annum 1214. fund. hospitium, magnum domum & Re.

Sancta Pelagia filia domini Petri de Valadron ex Fracafilia Alfonsi Regis Portugale.

Teresa Petri, uxor Aluani Ducis Asturie, unde fuit domini de Asturie, & domini (sed ex matre) de Hincosa.

Vxor secunda domini Marquis.

Maiora.

Agnes.

Leonora uxor Ioannis Alfonsi domini de Albuquerque. Vide Familiam de Menesio Albuquerqueensem sequens. Tab. VII.

Petrus Confalvi.

Munnus.

Nunnus.

Maria uxor Martini (quisiuerat Alfonsi Regis Leonis) ex Teresa Gil, unde Ferdinandus Gil & Alfonsus Gil.

Eluira, sancti monialis.

Vxor secunda B. domini de Pi Fracafilia & cubina Agnes.

Teresa Arian.

Berenguela uxor Lopi de Hara de Hara. Vide in familia domorum de Hara, Marchionum de Carpio. Tab. XXII.

Eluira Diaz filia Iacobi Canticie de Castella.

Confalvus Roderici (ab avo) Margiter S. Iacobi XVII.

Rodericus Confalvi Giron. de S. Romano.

Confalvus Roderici (a primo) Giron.

Eluira.

Confalvus Roderici, obiit circa Ann. 1350.

Maria uxor Roderici Iohannide de Asturie. Vide uxor Alfonsi, Comitis Luna. Tab. XXIII.

Maria Petri 2. vixit fuit.

Maria Telles, de Menesio filia Roderici Confalvi, dicitur vixit vel Rasosa. Vide Marchionem de Villarreal. Tab. VII.

Petrus Giron (Commandator de Martostordis) Calatrava.

Rodericus Confalvi.

N.

Maria uxor Ioannis Alfonsi de Benamda suprema uxor Regis Petri.

Al.

Vitaca Galina.

Ioannes Alfonsus Giron. obiit ante annum 1369.

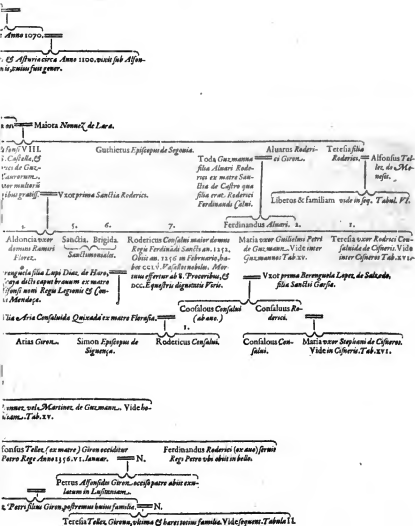
Petrus Alfonsus Giron. obiit ante.

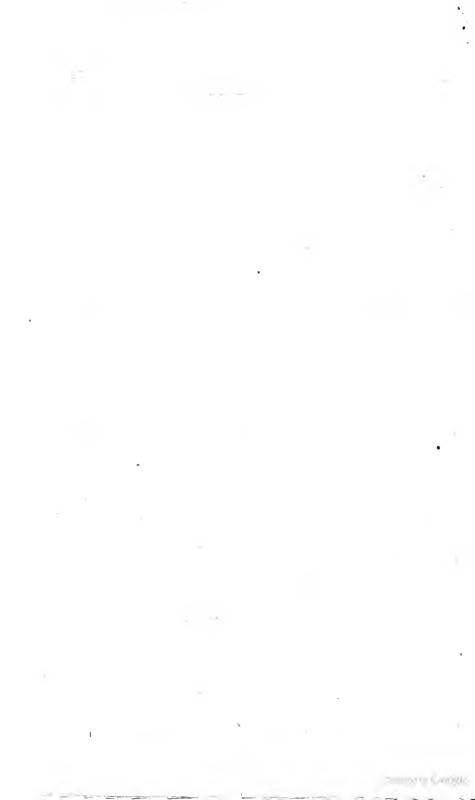
Alfonso Telles.

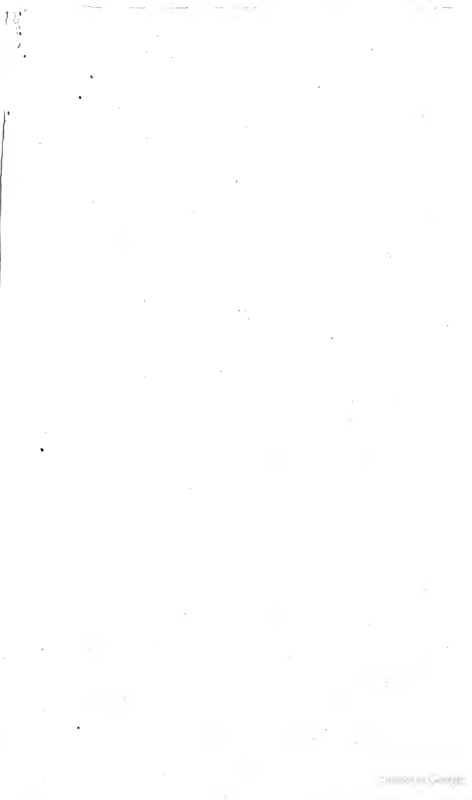
Maria uxor Petri Confalvi de Bocon.

N HISPANIA EX ANTI. ET DOCUMENTIS. LA I.

12

TABVI

SECUNDA GIRONVM

EX GIRON

TERESIA Girona Telles, transfert nuptii familiam ad dominos de Aianna, uxor prima domini Martini Falquez, de Aianna. Martinus Falquez, de Aianna, Girona, uxor secunda. Vide maiorem fam.

Leonora uxor Ioannis de Castro, domini de Dabela in Portugalia.	Beatrix uxor Ioannis de Valencia Marchialis Castellae ex Regia familia. Vide Dominos Palatia, Marchiales Camara. Tab. xix.	Filia, uxor Ferdinandi Ducis Bregentis filii Alfonsi et nepotii Ioannis regis Lusitaniae.	Alfonfus Telles Giron ex uxore domini Belmisi. Vixit Anno 1431.	Maria Pacheca domini Belmontis baro et filia Ioannis Ferdinandi Pacheci. Vide Dominos Pachecos veteres. Tab. viii.	Genebra ex (vide Tab. xxviii). Vxor secunda domini de H. xxii.
---	--	---	---	--	--

Concubina. Ioannes Pacheco Giron, Magister S. Jacobi xxxix Anno 1467, salus. Marchio Villena a Rege Castelle Ioanne designatus, et prima uxor domini de Alagon, Obiit Anno etate LV. Calendis Octobris Anno 1474.

Vxor prima Maria Portocarrero filia et heres Petri domini de Alagon Portocarrero. Tabul. iii.

MARCH

Vxor secunda Maria de Velasco, filia Petri Ferdinandez primi in familia Condestabli Castellae datus 1471. Vide Velascos Tab. xxxi.

Francisca uxor Inxizii Lopez, de Aldega Marchionis de Mondejar. Vide in Mendocia de Mondejar. Tab. xvi.

Maria uxor Ferdinandi Aluarez, de Toledo Cameris seculi Orapala. Vide Familiam Tabul. xxvi.

Ioanna uxor Iacobi Ferdinandez de Corduba primo Marchionis de Camara. Vide in huius Tab. xix.

Catharina uxor Alfonsi Iacobi de Corduba domini de Aguilas. Vide dominos de Corduba Marchiones de Priego. Tab. xvi.

Vxor secunda Ioanna Henricquez.

Magdalena Pacheca uxor Petri Portocarrero, Marchionis de Villanua. Vide Tab. iii.

Isabella Pacheca uxor Roderyci Penici primi duci de Arcos filio liberi. Vide Tab. xxvi.

Ioannes Maurus.

Agnes Pacheca uxor Iacobi de Bobadilla Comitis de Chinchon.

Franciscus Pacheco dux tertius Escalona, Marchio Villena quartus.

Gabriel: Iacobus Lopez Pacheco. Ioannes F. dux F. et alio F.

A II

FAMILIA, ET TABVLA,

A FILIA.

*uxore prima, Comes Valentia ex
dominorum Acenna. Tab. vi.*

*Vxor secunda, Maria infans filia Don Joannis infantis Portugalia, Comitissa Palencie facta ab
Henrico III. Rege Castellæ, ex matre Constantia Regis Castellæ secunda filia. Vide Dominos de
Herrera Tab. XXXIII.*

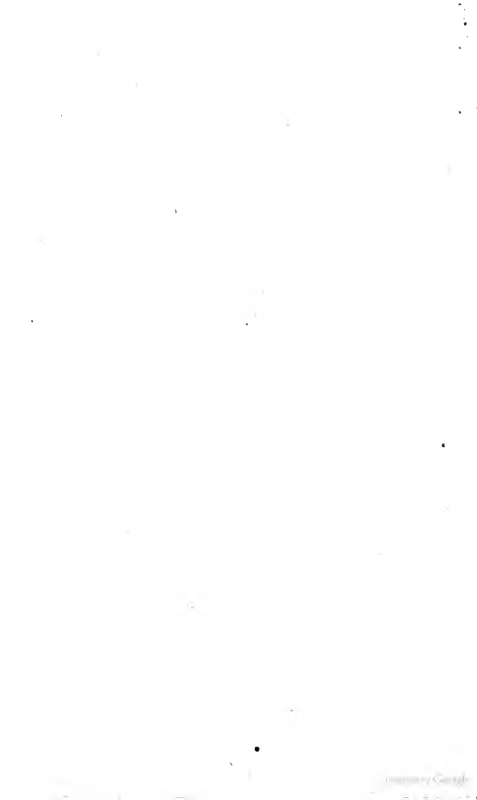
*primus Sanchus, Manuelis
III. Mannelum (similiter)
Jacobi Lopez, de Hara. (vide
de Marchisano Carpi. Tab.*

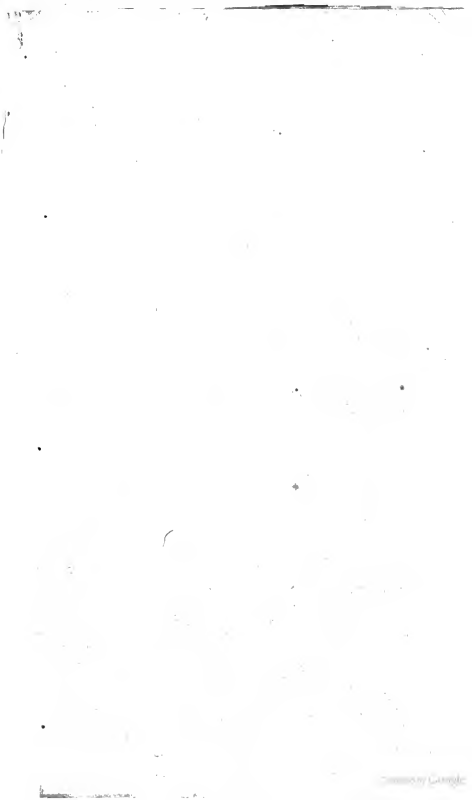
2.

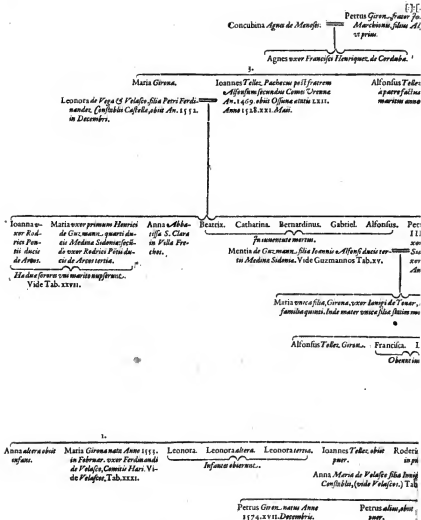
*Petrus Giron, Magister XXVIII. Calatrane, dominus in
Pennañol, Urena, Tiedra, Villafraque, Offina, Ge-
lber. Mortuus ex aetate 2. Maii Anni 1466. etatis
XLIII in magna Henrico IV. Castellæ Regis gratia.
Vide in seq. pag. signum [] []*

IONES VILLENÆ.

1.	2.	3.	4.	5.	6.		
us Lopez, Petrus Sardinus Pater viri, Giron ante M. secundus Vil chouum de Villanova. et dux Es- ta primus, ex uxore Morgar	Vxor prima Ma- ria de Luna Co- mitissa S. Stepha- ni.	Alfonfus Tellez Giron, antior Pachecorum de Puebla et Mō- ntem. Vide Tab. iv.	Alfonfus alius Commenda- tor de Vil- la Franca.	Rodericus Lupus. Frater Calaba.	Beatrice vxor Rodrigo Pā- tri de Leon- ducio de Ca- driz. Vide Duces de Arcon. Ta- bul. XXVII.	Maria altera vxor Edo- rici Pimen- telis, quæri Comiti de Benavente, Vide fami- liam Pimē- tel. Tabul. XXIV.	Isabella v- xor Petri Lopez de Padilla matris Presbiteri Castellæ.
Pachecus Giron, viri Regni Ro- nia.	Ioannes Pachecus Comes S. Stephani ex matre, prima patris uxore. Oli. ante patrem a- m.		Iacobus Lopez, Pa- checus dux Esclonia cond. ii, et Maribus Villanatorum.	Ludwica de Cabrera Mar- chionissa de Moja.			
Ioanna de Toletis filia Ferdinandi Alvarez, de Toledo, Comiti O- ropese. Vide familiam Tabul. XXVI.	Antonia Pacheca juuvenalis.	Ludwica de Cervera (ex matre) vxor Joannis Sarmienti de A- ragonia, Comiti de Ribagorça.	Ioanna Pacheca vxor Petri de Canaya, Comiti de Miran- da.				
Andreas Pachecus, viri quæri, Mar- quis quæri.	Franciscus de Cabrera, Alarcos de Moja.	Maria Pacheca.					

coni primi Villena
et Tellez, Gironi

Concubina pro uxore duci
habuit, Isabella dalea Cajas, ex E-
questris nobilibus familia in Senilis.

Sponsa in senectute sed non duci, Isabella infans, vel
Isabella, uxor postea Ferdinandi Regis Catholici.

irimus Frenca Comis
obit nonis Iunio 1469.

Blanca Herrera filia Garcia de Herrera.
Vide Herrera de minor Tab. XXXIII.

Rodericus Magister XXX. Calatrana,
mortuus in obsequio LXXXIII. Iulii
Anno 1482. Antis XXVI. annorum.

Maria de Torres
Concubina.

Catharina de Pernia.

Petrus Giron sponsum Rodericus, et supra, Castell-
lanus Osuna apud patrum.

Christophorus.

Franciscus Pacheco.

Alfonso Tellez.

Ferdinandus Tellez, Giron.

Maria de Obina.

Obitus in Indiam.

Castellanus Pachia.

Francisca Morejon.

Petrus Giron Castellanus
Archidona.

Catharina Giron, uxor Fran-
cesci de Omedo.

1.

2.

3.

us Giron Comis
Drenna, ex v-
e dux Medina
onia, sed ob v-
u fratre relictus
1551.

Rodericus Tellez,
Giron miles, mor-
tuis ante patre
sine uxore et li-
beris anno 1516.
XXX. Nativitas.

Ioannes Tellez, Giron,
auctor Schola Offi-
nensis, Comis Frenca
quarum post fratrem
Patrum, obiit Anno
1558. XIX. Maii, a-
etate LXIV.

Isabella uxor Bertrami
de Coena duci tertius
Albuquerque nensis, v-
bi vide Tab. XXX.

Mencia uxor
Henrici de
Acuna Comis de Pa-
lema. Vide
Tab. VI.

Maria uxor Fer-
dinandi Henri-
quez, quatuor admi-
rabilis Castellae.
Vide Familiam
Henriquez. Tab-
bul. XXI.

Leonora uxor
Ludovici Fer-
dinandus, Por-
tugallensis primi
Comis Palma.
Tabul. III.

Marchionis Barlanga, Consilii Castellae in 1514
rime. Vide Tab. XXXI.

Maria de la Coena filia Francisci du-
cis Albuquerque nensis (vide familiam
Tab. XV. Peduasi Magistra Cy-
nacei Philippus II. Regis Hispania,
obit anno 1566. ex coena XIX. A-
prilis.

conota.
1561.

Maria Giron uxor Maurici de Lara
daci IV. Navarra. Vide Deminas
Acuna et Mariquez. Tab. VI.

Petrus Giron, Comis
quintus Frenca,
dux primus Offi-
na Anno 1562. fa-
litus a Rege Phi-
lippo II.

Magdalena uxor Georgii de
Alencastre duci primi de
Anno. Vide Alencastren-
sis. Tab. XXXV.

Leonora uxor Petri Fajardi,
heredis Marchionis de
Velez ex Galicia. Mortuus
Anno 1566. VI. Iulii Anno
etatis XXXIII. in partu filia
et Mariagua et ipsa filiam
obit.

Leonora Anna de Guzman filia
Ioannis Alfonsi duci VI. Medina
Sidonia (obit in senectute.) Obit
Anno 1573. XXIII. Novembrii.

Uxor secunda Isabella de la
Coena filia Jacobi, no-
ptu Francisci duci et Al-
buquerque nensis. Daciur
Anno 1575. in Februar.
Tab. XXX.

2.

3.

4.

us Tellez mortuus
ma atque.
Ferdinandus.
XXXI.

Ioannes Tellez, Giron. Mar-
cho primus de Penneset a
Rege factus, An. 1568. na-
fuit Anno 1554. XX. O-
ctobris.

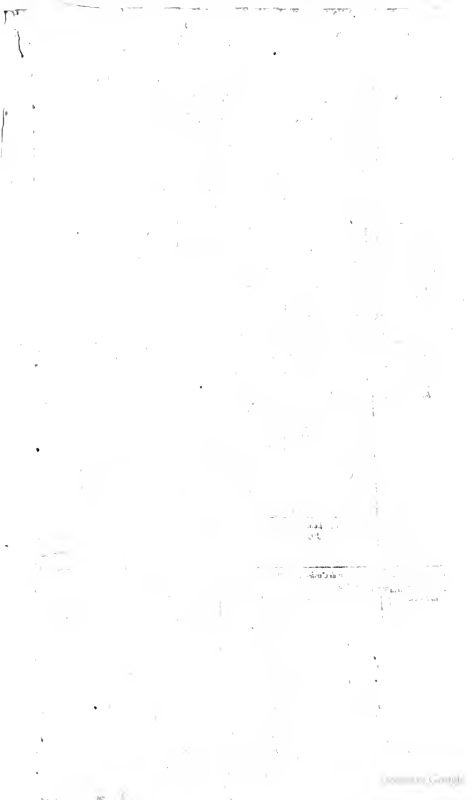
Petrus Giron miles ordinis
Calatrana, natus Anno
1557. XXIV. die Augu-
sti.

Anna Girona muni-
cipalis, natus an 1558.
VII. Decembrii.

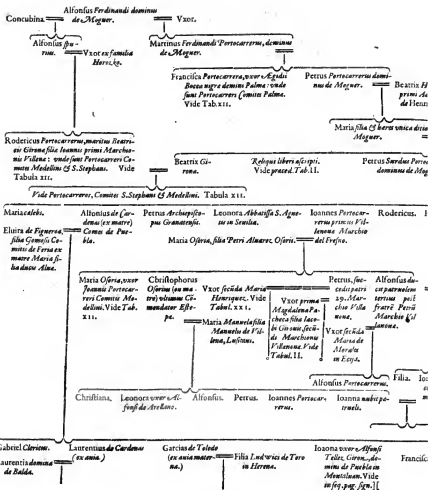
Leonora mortuus in prima
atque.

Anna obiit infans.

DOMINI DE MOGVER.

III. TABVLA

GIRONES, PORTOCARRERI,

MARCHIONES DE VILLANOVA ET

Alcala, Comites de Puebla, Domini de Cardenas & de Mo-
guer, ex muliebri GIRONA origine.

Wiguer, filia *Alfonſi*
mirali *Caſtella*. (V.
puci.) *Tab. xxxi.*

us
Ioannes *Pacheco Giron*, *Marchio primus Villena*, *ut prius*.

artem, *Giron*, *ex matre*
uer.

Ioanna de Cardenas, filia *Alfonſi domini de Cardenas*, *Magistri S Jacobi*.

taucifus.

N.

Alfonſus *aliter*
Portocarreri,
Giron.

Agnes uxor *Fer-*
dinandi Henri-
quez. *Vide Ta-*
bul. xxi.

Garcias *La-*
pez. *Porto-*
carreri.

Beatrix uxor *Ludwici Mendez de*
Haro *et Carpio*. *Vide Tab. xxi.*
Anna *Carbiana*.

Ioanna uxor
Franciſci de
la Cueva, *do-*
mini de An-
drada. *Fide*
Tab. xxx.

Franciſca uxor
Joannis de Soto,
domini de Ali-
dachel, *ſine li-*
beris.

Leonora uxor *pri-*
ma patrnelis.

Petrus *Porto-*
carreri.

Ioanna *Pacheco* *ma-*
tris patrnelis.

Petrus *Lopez*. *Porto-*
carreri *Marchio Alcala*.

Leonora de *Puga*, filia *Camiſi*
Palme.

nes *quartus Mar-*
quis Villanona, *ſcilicet*
ut prius.

Filia *Al-*
tera.

Petrus *Portocarreri*.

Alfonſus *Pacheco*.

Gomarius de Cardenas
de Toledo, dominus de Lobos.

Alfonſus de

Cardenas. Leonora *Tella*
filia *Garcis*
Telli.

Petrus de Cardenas, Co-
mitis de Puebla, pat-
rem.

Iſabella de Toledo filia
Garcis ducis Alca-
Vide Ducis Alca-
Tabul. xxix.

Catharina *Mendoza*, filia *Ludwici*
Marchionis de Mondragon. *Vide*
Mendez. Tab. xvi.

Alfonſus de Cardenas Comes de
Puebla.

1801) 1804(1)

1801) 1804(1)
1801) 1804(1)
1801) 1804(1)

1801) 1804(1)

1801) 1804(1)

1801) 1804(1)

1801) 1804(1)

1801) 1804(1)

1801) 1804(1)

1801) 1804(1)

TABVLA GIRONES, PACHECI, DOM DE MONTALVAN, EX GIR

attingitur familia CHACONVM do:

IOANNES Pachecus, Giron, *Magister S. Theol.*, primus *Palena Marchis*, et *prim.* Maria Portocarrera, et *prim.*

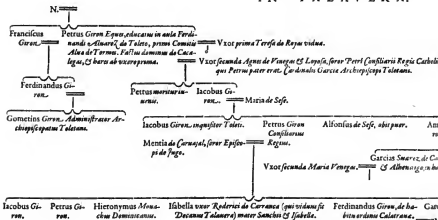
Alfonfus Telles, Giron, *dominus de Puebla in Montalvan.* Maria de Guerners filia d. domini de Valle Ejcala

Isabella. Catharina.	Francisca Pacheca.	Sanchia uxor Alfonsi Carrillo de Acuna domini de Pinto, mater inde Ludovici Carrillo de Toledo.	Petrus Pachecus Giron, Episcopus de Segunça, Cardinalis.
Confalvus Chacon, <i>dominus de Casarueces del monte, filius pateris domini Iohannis Chacon. Profectus Murcia.</i>			

Ludwica Chacon uxor Iohannis Mendez de Monte acuto.	Franciscus Chacon, <i>dominus de Casarueces.</i>	Maria uxor Ferdinandi de Regas <i>Commandatoris de Almodovar del campo.</i>	Confalvus Chacon, <i>dominus de Conarrarros.</i>	Iohannes Pachecus <i>Commandator S. Iacobi.</i>	Antonius de Guernera <i>(ex ania.)</i>	Iacobus <i>Commandator Calatrane.</i>
Terola filia domini de Ayala, <i>baris fratri.</i>				Isabella de Mendosa, filia <i>Comitis de Monte acuto.</i>		

Andreas Pachecus.	Iacobus Lopez Pachecus, <i>Commandator ad S. Iacobum.</i>	Chaspar Giron, <i>gestis habitum ordinis S. Iacobi.</i>	Leonora Girona uxor Ludovici Carrillo domini de Pinto, mater inde Ludovici.	Hieronyma de Cardena.
-------------------	---	---	---	-----------------------

TABVLA V. FAMILIA ANTIQVISSIMOR IN TALAVERA.

HACTENVVS DE GIRONIBVS ANTIQVIS ET NOVIS.

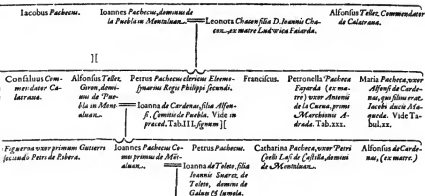
III:

INI DE PVEBLA, COMITES

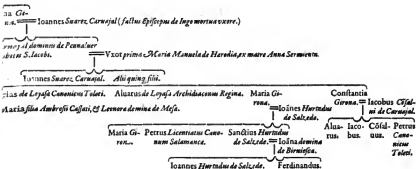
ONA MATRE, VBI ETIAM

minorum de CASARVVIOS.

umini de Ladrón,
nte.

V. M GIRONVM

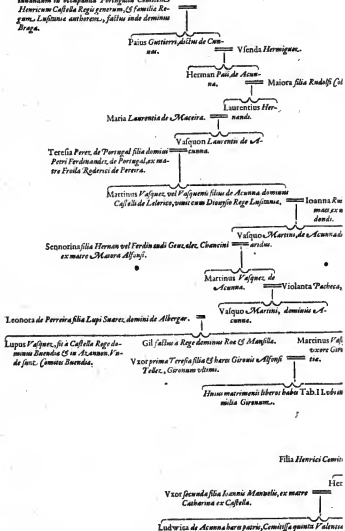

TABVLA VI

SEQVNTVR ALIÆ FAM
CVM GIRONIBVS CONIVNCTÆ NVPTIIS, ET

de Acunna, Comitum Valentiz & Buendiz Du
Roæ & Manfillæ.

GVTTIERRVSEX *Fafania* venit in *Hifpaniam*, ad
inuadendum in occupanda *Portugalia* Comitum
Henricum *Caftella* Regis generum, & familia *Re-*
gam, *Lufitania* antea, factus inde dominus
Braga.

ILIAE EODEM MODO

PRIMUM FAMILIA DOMINORVM

um de Gilon, Dominorum

ima, ex matre Eca.

de Noman filia Roderici Martinez de No-
matre Beatrice Annez, filia Joanni Petri Reg.

Ilm

filia Lupi Fernandez Pacheco. Vide Petrum Pacheco. Tabul. viii.

uenis filius, factus ex prima
n, ex secunda Comiti Valen-

Vxor secunda Maria Infanta filia
Don Joanni Infanti Paringaba,
ex matre Constantia Henrico II.
Castella Regis filia, Comitissa Va-
lencia ex beneficio Regis Castella.
Vide Tab. xxxiii.

uenis in fa-

Petrus Comes xxix. Valencia dñus de Pertu-
galia et Acuna.

Filia Jacobi Fernandez de Quinones. Vide Tab. xxxiii.

Joannes Dux de GILON tertius Comes Valen-
tia.

Alma de Lize.

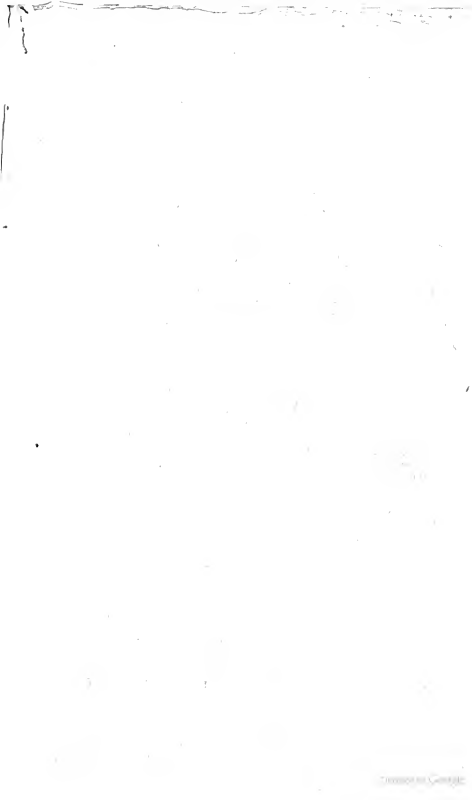
ricus Comes quartus Valencia, postremus bu-
ius familia.

Vxor prima Mentia Girone, filia Joannis Gironis Comitis
secundus Proena. Vide Tab. II.

Vide in seq. pag. signum N.

Filius mortuus ante patrem, calidus.

VM, DVCVM NAIARÆ ET

NTIÆ.

uxore Comis V. Valencie.

ria Tollez, Girona, filia Ioannis Tollez, quarti Prens Comitis, obiit Anno 1562.
post partum, ætate xxxiv. Vide Tab. II.

marita de Acunna.

Ioannes Manriquez.

VII.

I DE MENESES, EX

INFANTES DE MOLINA EX

interponuntur, cum Marchionibus de Vil-

Comitibus Neibz & Faxia, Dominis Bel-
nitibus Canteneda,
cc.

la Teresa filia Sancti Regis Portugalia, ex matre Maria Paz, de Ribera.

viam Albuquer-

Leonora Consalvi Girona, filia Consalvi Royz, ex secunda uxore. Vide Tabul.

Consalvus Ioannis de Meneſes. Huius
familiam vide in seq. pag. sign. 3

Rodericus Ioannis domi-
ni Albuquerqua.

Ioannes Alfonso, dominus Albuquer-
qua.

Ux domini Petri
ex de Affaruz.

Alfonſus filius Sancti Regis Lusitania, filius
uxore domini Albuquerqua.

Tercia filia & hanc voca-
capitru.

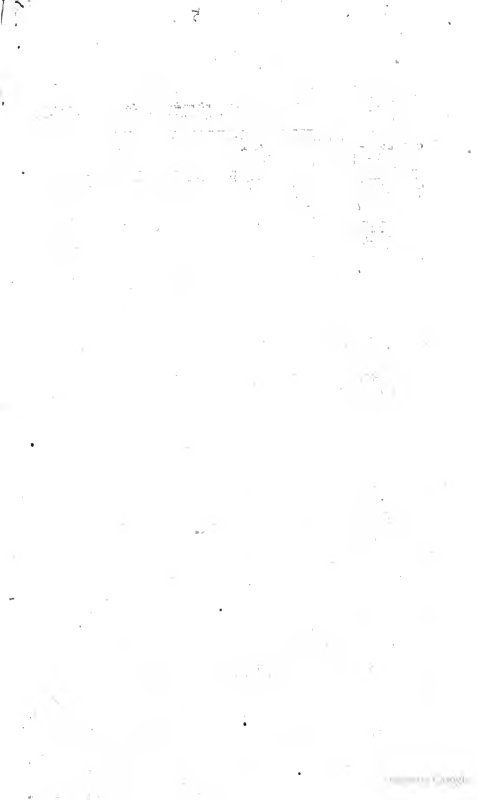
Ioannes Alfonso dominus Albuquerqua, & ex uxore do-
mini in Meneſes, exuitur emilibi boni à Petro Castel-
la Rege.

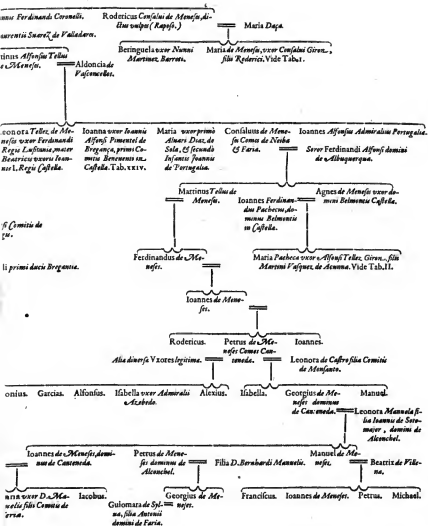
de.

Martinus Gil de Meneſes, obiit sine liberis.

VNIVNTVR REGNO CASTELLÆ.

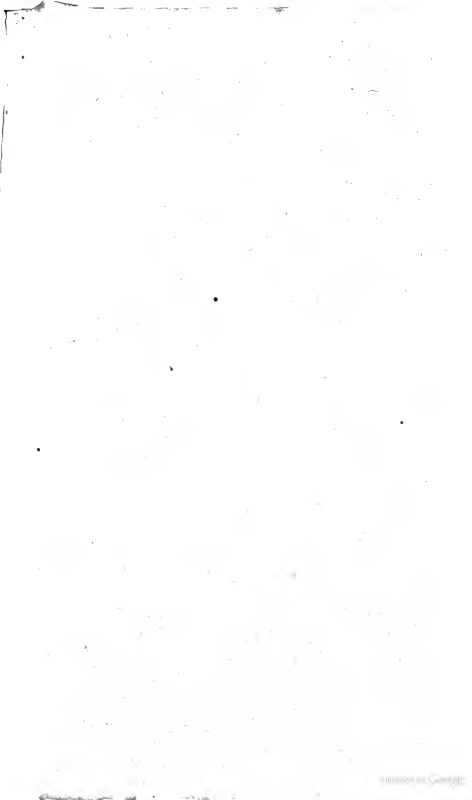

Amo
 1894/5
 1895/6

1896/7
 1897/8

1898/9

1899/0
 1900/1
 1901/2
 1902/3

VIII: TAB
FAMILIA PACHECORV
TANDEM TOTA IN GIRONES

fonsum Tellez Martini Acunna filium transi
Bejar, Belmontis in /

AUTHOR familia Lucius Iunius Pacheco, de quo a. Ant. Hircius. Unde post aliquot
seculanatus Ferdinandus Ieremias, seruit Henrico primo Comiti Portugalia, An-
no 1100.

Pajus Ferd

Teresa filia Petri Fernandez de Coimbra ex matre
Majora de mona de Nereoga.

Ferdinandus Rodrici Pacheco dom
cum Affensio Regis Portugalia.

Agne
q

Alfonfus Tellez Giron
ni filius. Vñ

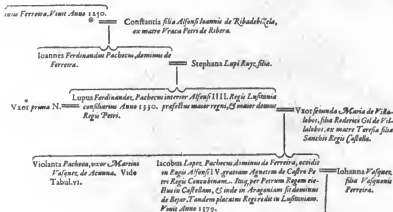
L A.

M VETERVM, QVÆ

ACVNNENSES PER AL-

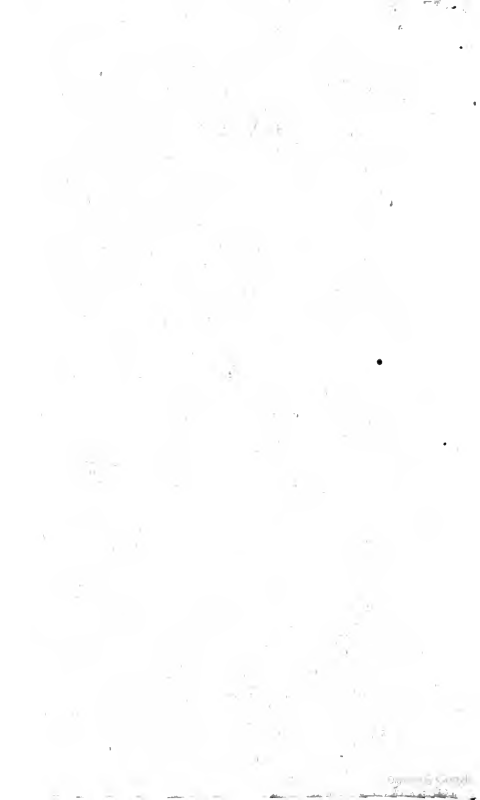
in qua sunt dominatus Ferreiræ,
ragonia.

Majora Suarez, filia Affueri Vigor fundatoris canebû in Ferreira.

et Tellez de Mençur, filia Confaloi Comiti de Neiba et Faria. Vide preced. Tab. vii.

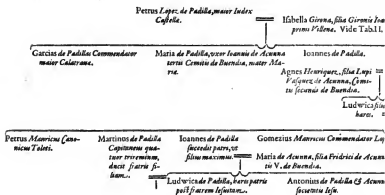

TABVLA

FAMILIA PACHECORVM

LAS PADILLAS IVDICVM C

milix Manricorum, Dominos

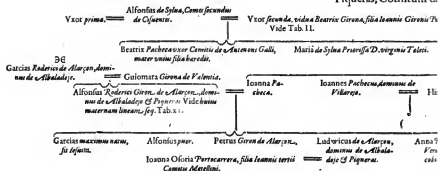

TABVL

FAMILIA PACHECORVM,

REIO, ALCONCHEL, ALM

Piqueras, Comitum de

ALIA, QUÆ DICITVR DE ASTELLÆ: VBI PARS FA- um de Valle Ezeario.

Antie Magistri S. Iacobi, Marchionis

Antonius de Padilla, Index Castellæ.
Alfonfus de Padilla.
Beatrix de Salinas.
Catharina uxor Petri Manrici. Isabella uxor Santi de Tovar.

Antonius Manricus dominus de Val d'Ezeario.

Angela Manrica uxor Ioannis Alfonso de Mexica, mater Antonii de Byron, & Ludwica de Mexica.
Isabella Manrica, uxor Ioannis de Mendoya, Marchionis de los montes claros.
Ludwica Manrica, uxor Ludwici Ferdinandez, Periscarreri, Comitis secundi Palma. Vide Tab. XII.

Calilda de Padilla.
Maria de Padilla, monialis.

DOMINORVM DE VILLA-

ONACER, ALBALADEIO,

Sylua, Cifuentes.

Ubeci, Magistri S. Iacobi, Marchionis primi Villena.

Anna caelebs.
Ludwicus Pacheco dominus de Villareja.
Anna filia Gabrielis Condemari patris Petri, sobrii Eugenio Papa.

ronyma filia Stephani Castellæ de Mendoya, domini de Mencalao.
Iacobus Pacheco.
Uxor de Valdeleite.

Ludwicus Pacheco.

Pacheco uxor Petri
ugo ordinis S. la-

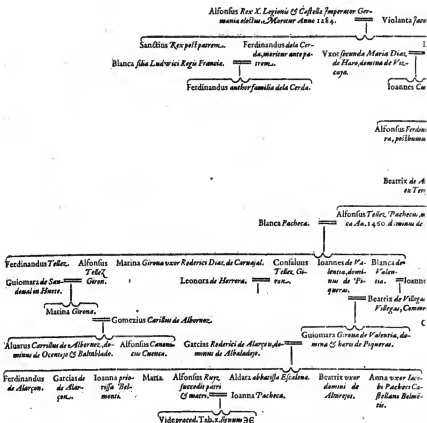

TABVLA FAMILIA PACHECORVM,

MARSCHALCORVM DE CAMOR

Alarçon, Albaladejo, Ocampo, vbi rursus par
minorum de Alborno

FAMILIÆ PLVRES PACHECORVM
SEQVNTVR SVO LOCO.

Matiana de Tapias Alcalde de Henares.

Iacobus
ga.

A. DOMINORVM DE PIQVERAS.

In Regio Aragonia filia.

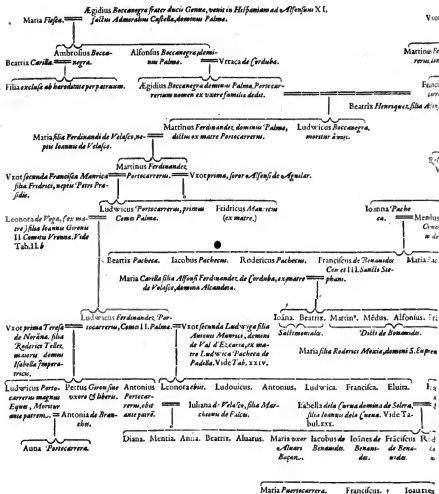

XII. TABV

FAMILIA PORTOCARRERO

COMITVM PALMÆ, COMITVM

lini, Dominorum Benauides

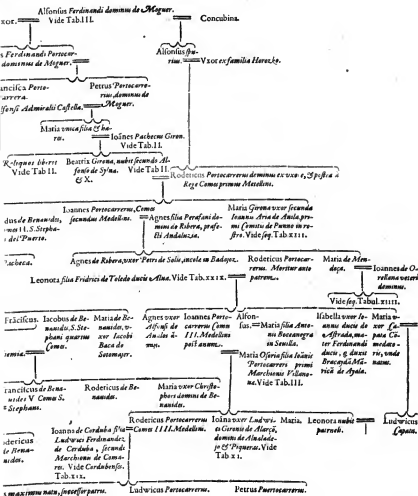

V L A.

ORVM, BOCCÆ NIGRÆ,

S. STEPHANI ET MEDEL-

les, Orellanæ.

Z. MO. AL. IMA.

1177-1180

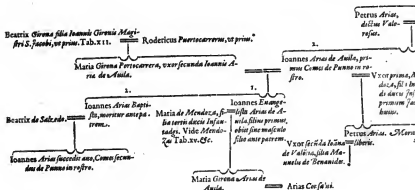
1. 1990年1月1日起，凡在境内销售应税消费品的单位和个人，均应按销售额和规定的税率计算缴纳消费税。

TABV

FAMILIA DOMINORVM

COMITVM DE P

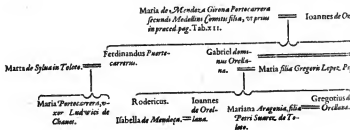
Iacobus Arias de Auila, Qu
rui I F. Castella Regu.

TABVL

FAMILIA DOMINORVM

PORTOCARR

For minor Hem-

Eluiza CzeGala.

= Filia *Quaestoris Alfonsi Cast.*

Ioannes Arias Episcopus Severnia

2

1-

4

Petrus Arias,

= *Isabella fidei Fra
de Bonadina*

Lacobus filius major
L. C. berg.

*Larina de Men-
nigi Lopez, secū-
undagi, Bensa
e la Ara, fratis*

Aguas Calientes

Sponsa, non duella,
Marina filia In-
nigi Lopez de
Alencar secūdi
Ducis Infantad-
gi, q̃ postea nobis
Joanni q̃ nōsi sui
fratri.

Antonieta A.

Petrus Aron

17 fine
Vxor prima *Die Alfons Teller, domini Pa-*
ble in Mentuam.

DE ORELLANA VETERI.

R E R O R V M

—Tana netai.

Concubina

Rodericus dominus Orellana.

Naballa de Acuña.

STPA.

Rodeticus Aug-
stinus, Mon-
achus.

Mentia vixit Ferdinandi
Bacan.

Beatrix uxor domini
Falsi

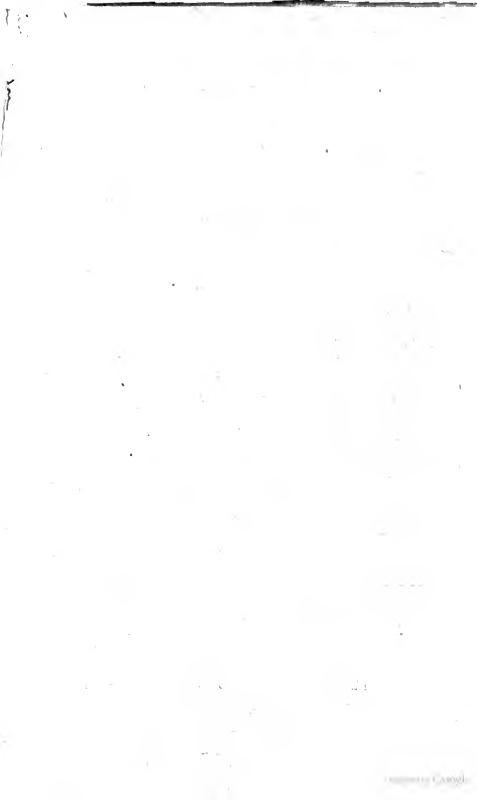
Ioannes de Orellana, sine
sine matrona.

177

ANNA G. ...

...

...

TABVLA FAMILIA GVZMAN

GIRONVM: IN QVIBVS D

Gibraleon, S. Odolla, Mendibil, Comites N

Marchiones Cafajae, & p

Petrus Roderici Guzmán, maior domini
Regis Alfonso VIII.

Vxor prima Maria Girona, Consules Girona filia, ex ma-
tre Sanctis Roderici. Vide Tab. I.

Wilhelmus Petri
de Guzmán.

Vxor altera Maria Ro-

Petrus de Guzmán, maior Pra-
fectus Castellae.

Tetelin Roderici de Briqu

Alvarus Petri de
Guzmán.

Alfonfus Petri de Guzmán
dominus Medina Siden

Petrus Martinez, (alio Nunez)
de Guzmán.

Vxor secunda, Joanna
Pentis de Lion.

Alvarus Perez de
Guzmán.

Mibe

Vxor prima Maria
Girona Consules
filia et nepos. Vi-
de Tab. I.

Leonora Nunez de Guz-
mán, ex Alfonso XI. Re-
ge Castellae, mater Henrici
Regis, Friderici Sancti, &c. Vide Tab. xxx.

Alfonfus Men-
dez, de Guz-
mán, Ma-
gister S. Pa-
cifici.

Joanna uxor Alfonso
Martinez, de O-
livera.

Vtriusque filia Joannis
Alfonso spurs filia
Dionysii Regis Por-
tugalis, ex Joanna
Pentis de Lion.

Alfonfus Perez, de Guzmán,
dominus de Godelen, Index Si-
cilie (vel Senilis.)

Petrus Nunez de Guz-
mán, ex uxore domi-
ni Orgaz.

Alvarus Perez, de Guzmán, dominus de Gi-
braleon, Index maior Senilis, et Admiratus
regis Castellae.

Maria de Horozco, domina S. Ollela.

Alvarus Perez
de Guzmán.

Maria Guzmán, uxor Petri
Pentis de Lion, dominus de Marchena, uxor
fuit, dominus de las Arcas. Vide
Tabul. xxvii.

Isabella Guzmán, uxor Petri de
Luniga, supremus Iusticia Pra-
fectus Castellae, uxor fuit, du-
cen de Bayar.

Alfonfus Perez, de Guzmán, domi-
nus de Orgaz, Index maior
Senilis.

Alfonfus Perez
de Guzmán.

Petrus Nunez de
Guzmán.

Alvarus Perez, de Guz-
mán, dominus in Or-
gaz, et S. Ollela.

Beatriz.
Leonora Carrillo.

Martinus de
Guzmán.

Sancta sanctimonialis.

Stephanus de Guz-
mán, dominus
in Orgaz.

Leonora Guzmán, barci nepos
ex fratre.

Ioannes Hurtados
Mendoza, dominus
de Mendibil et Fra-
scum de Vizcaya.

Isabella Berben, filia Comitis de Corana.

Isabella de Berben Guzmán, sine nuptis.

Alvarus Perez,
Comes in Or-
gaz.

Joanna de Toledo, filia Comitis de Oropesa Ferdinandi Aluarez.
Vide Dominus Oropesa Tab. xxvi.

Alvarus de Mendoza dominus de
Mendibil.

Dominus de
Reyas.

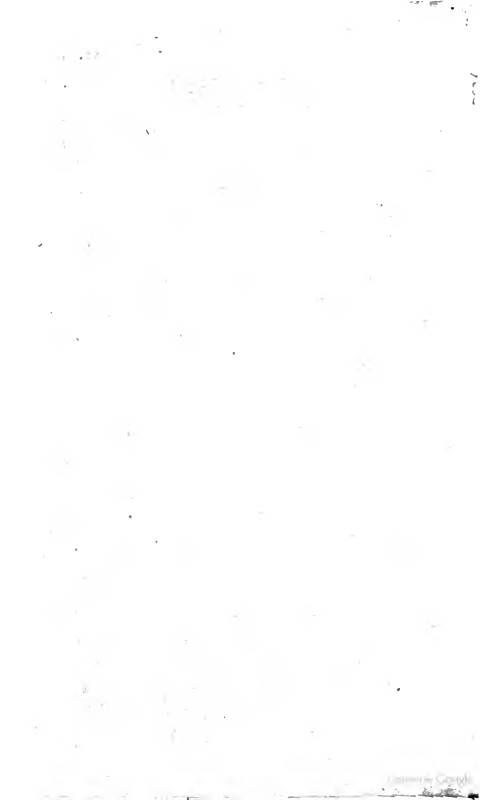
Ludovicus Hurtados de Mendoza, domi-
nus de Mendibil.

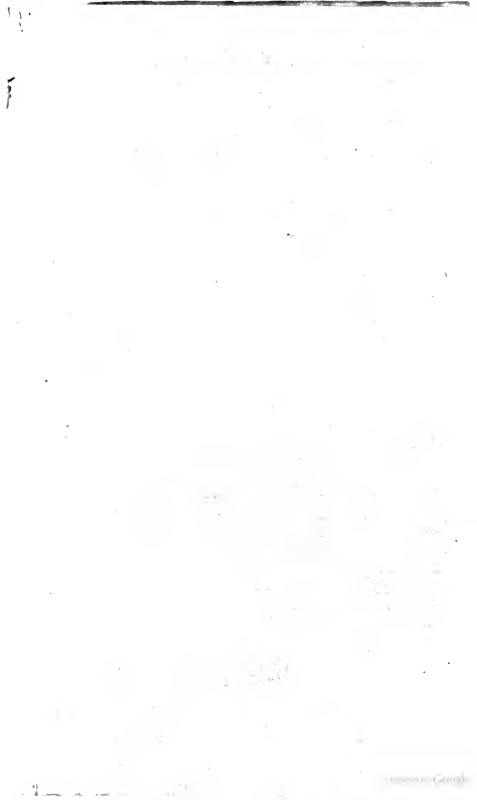
Ioannes Hurtados de Mendoza, dominus de Mendibil

Leonora de Mendoza, filia D. Francisci Paez de Ribera, Orgaz post Aluaram propinquam.

Anna de Sylva, filia Principis de Eleoli.

Alfonfus Perez
dux V. I.

TABVL FAMILIA DE CISNERIS E

INDE DOMINORVM DE VEGA, E

Castellæ, Marchionum Santillanæ, Ducum Infar
Marchionum de Montes claros, N
Dominorum Suarez de

TERESA GITONA, filia *Geronis Consulæ Ruyz*
secundo, vide Tab. I. Rodericus

Maria *Girona Terroga* ex fratre pronepti filia *Consulæ Ruyz*. Vide Tab. I. Stephanus *Roderici de Cysneru*.

Ioannes de Cysneru. Mencia de Padilla.

Mencia de *Cysneris* ha- Garcil
ra.

LEONORA domina C^o b
ra Vega.

Gomezius de *Figueroa*, filius *Magistri S. Jacobi*. Eluira Laf^a. Aldoncia uxor *Friderici* duci
Vide Tab. XXI.

Garcias *Lafus*, *Commenda-* Laurentius *Suarez de Figueroa*, ex quo sunt. Duci de- Petrus *Suarez*, unde sunt. domini de *Batres*. Mencia uxor *Petri Ferdi-* Leonora uxor *Gassoni* Hurtadus
tor in *Mouzen*. los *Atres*. nandez de de la *Cerda*, de *Men-*
Atres. doz, lu- dex *Ce-* coria.

Maria de *Luna*, filia *Aluari de Luna* *Consulæ*. Innigus *Lopez de Mendoza*, nescio cuius filius, sed est ex primi *Infantæ* duci familia. Mencia uxor *Petri Ferdi-* Leonora uxor *Gassoni* Hurtadus
Atres. doz, lu- dex *Ce-* coria.

Maria *Pimentel Pacheco*, filia quarti *Comitis Benarum*, Tab. XXIV. Iacobus *Hurtadus de Mendoza*, dux tertius *Infantæ*. Mencia uxor *Petri Ferdi-* Leonora uxor *Gassoni* Hurtadus
Atres. doz, lu- dex *Ce-* coria.

Francisca de *Mendoza*, filia *Lupi Hur-* Maria *Pimentel*. Rodericus de *Mendoza*, *Marchio de* Innigus *Lopez de Mendoza*, quartus dux *Infantæ*. Vide seq. 36 Eluira de *Mendoza*, uxor *Ludovici* de la *Cerda*, *Marchionis* *Cogala*
Atres. doz, lu- dex *Ce-* coria.

Isabella, filia *Antonii Maurici* ex Ioannes de *Mendoza*, *Marchio de* Carbarina de *Vargu*, filia *Questerii* regis *Vargu*.
matre *Ludovica de Padilla*, fi-
lia *Indicu* *Castilla*.

Innigus de *Mendoza*, *Commenda-* Ioannes de *Mendoza* C^o Luna. Francisca uxor *Alfonsi de Corduba*, *Comitis* II. de *Alcaudena*, vide tab.
tor in *Sicilia*. doz, lu- dex *Ce-* coria.

Francisca de *Mendoza*, *gub-* Sotot patreus *Carbarina* *Bernhardini* filia.
tor in *Belgia*.

Anna *Aragonia*, filia *Jo-*

Catharina uxor *Alfonsi de Cardenas*, *Comitis* *Pae-* Bernardinus. Innigus *Lopez*.
bia (nisi sit error, C^o eadem que supra.)

A - XVI.

X GIRONVM NVPTIIS, ET

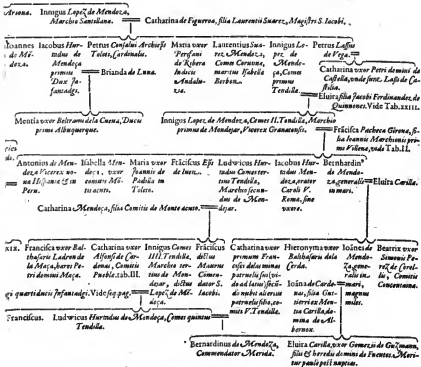
T MENDOCARVM ADMIRALIVM

adgi, Comitum Tendillæ, Coruffnæ, Saldannæ,
ondejar, cum particula Familiz
figueros, & de Vega.

Conjalui de Ciferio.

uñus de Vega, dominus Vega.

Iacobus Hurtado de Mendoza Admiralus Castellæ.

THE

ZIMMO ALMA
HYPEROS

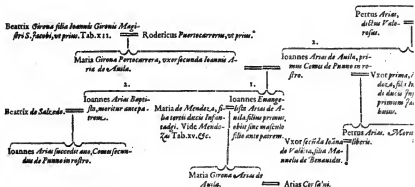
THE ZIMMO ALMA
HYPEROS

TABV

FAMILIA DOMINORVM

COMITVM DE P

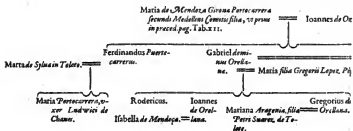
Iacobus Arias de Ayala, Q
rro I F. Castellæ Regis

TABVL

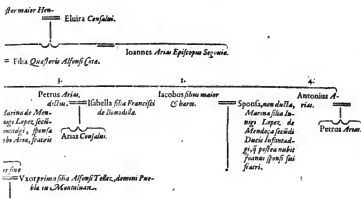
FAMILIA DOMINORVM

PORTOCAR

MARIARVM DE AVILA

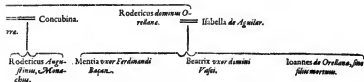
NNO IN ROSTRO.

DE ORELLANA VETERI,

RERORVM.

Tana veteri.

177

ALICE A. G. ...

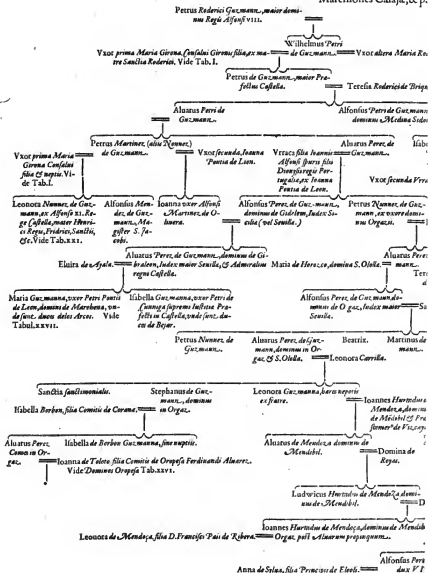
177

1. *Introduction*

TABVL^a FAMILIA GVZMAN

GIRONVM: IN QVIBVS D

Gibraleon, S. Odolla, Mendibil, Comites D
Marchiones Casaja, & p:

XV.

NORVM EX NVPTIIS

MINI DE ORGAZ, GIDELÉM.

eblox,Orgazii,Oliuares,Duces Medinæ Sidoniæ,
icula Mendoçarum gentis.

cicidola Cameroun.

4

Adrian Bonni primus *Domina Maria a. Alfani Cerameli filia.*

13 *Guermannus, uxor Ferdinanda
'erz, Pontu de Leon. Unde fuit
uox de la Arca. Tab. xxvii.*

Petrus Alfons
de Ouzmann
ānus.

Ioannes Alfonsi
de minoribus fecun-
dus Medona Se-
dania, post pa-
trem.

Vxor prima Beatrix Poncia de Leon.

Leonora de
Guzman, 7

— Ludwicus de la Cerda.

¹⁴ O. Gria, *Elia Camitio e Alvaro Nunez, Ojuni*.

Ioannes Alfano
primus de i

Alfonso Pérez de Guzmán, *et al.*

Henricus Joanna de Castellia, filia
Henrici II Regis Anglie.

Mabella della Cer-

Bernardus de For,
Comes Mediana
cadi

Inde font duos Medicines cele

Sanctae Trinitatis, dominica in Oratio.

de Guiz- Vniaca. Men-

Ulria Pontjade Leon, filia	Ter
Perre Pontju.	He
	Al

Teresa uxer Henrici
Henriquez, Comar
Almeida de Lobe.

Alfon-
fus=Iabella.
rd.

Ioannes Alfonso de Guzman, Comes tertius Niebla, et ab Henrico III. Castellae Rego dux primus Andalusie.

== Isabella de Manes.

jaz.
Teresa, uxor Petri d.
Cuniga, unde sunt
duces de Bejar.

Petrus GAZMAN-
RAM.

Alfonso G
M.D.

Henricus de Gzmann, Comes quartus Nible, Dux secundus Medina Sule-

Ioannes de
Gulmann.

Leonora de
Cerdana,
filiâ Ma-
gistris S.
Iacobi.

Leonora de Ribera et Mendez, filia domini =
 Perisani de Ribera, Prefecti Andalusia.

• *Vxorifecunda* = *Ioannes Alfonsi Guzman, Civ*
Sidonia, Marchio Capoya
 • *Leonora de*
Guaya

Thomas Perez, de Güz-
mann, petit frère Co-
mar VII, Nivale, &
gouverneur de Medina
Sidonia, à mourir.

petus de Gaz-
man, primus
Comes de Ol-
naves.

Ioannes Affensio post
duos fratres, Comes
VIII. Niebla. &
Dux sextus Me-
dina Sedem. — A

Mencia pater Petri Gi- ronis Comitis III. Uré- na. Vide Tab. II b	Hensie mann, Niedl Mede An, I
---	---

Henricus de
mann, Com
Noble, dux
Medona Sic
An. 1513. 2

Leonora uxor do-
mini Iacobi, unde
sunt duces Bregā-
tie.
— Maria Giroma Ioan-
nis II. Comitis V-
rōne filia, nupsit
cū dno de Ar-
ona. Vide Tab. II.

quinta de Toledo, fda a Fernando deomini de Villarias.

Anna Aragonensis, uxor Iunigae
Ferdinandi de Valsco, Co-
stantinensi Castellae. Tab. xxxi.

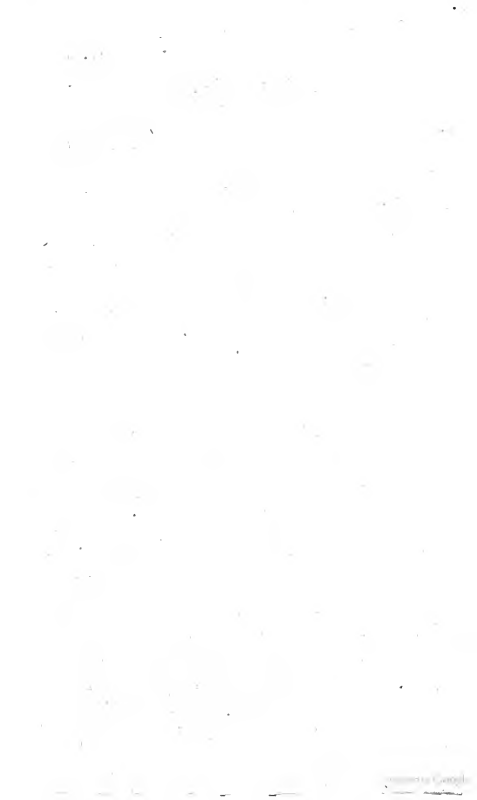
Ioñes Claros, Comes
nominis Niebla, me-
ritur antepatrem.²²⁰

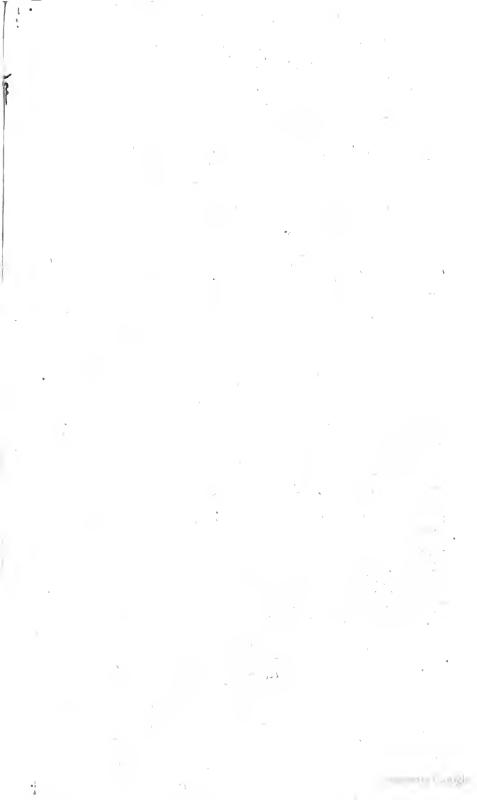
conoce *Anna de Guzmán*, por *Petrus*
serenus, dñcu primi *Ofense*. Tab. II.

== *Leonora de Sarmiento*

de Ginzmann, de Pau Bonin, Carlos X. Niebla,
Medina Sedonia.

Matia Andrea, vxor Francisci de Lunniga, Comitis de Bel Alcazar

TAB VI FAMILIA DE CISNERIS E

INDE DOMINORVM DE VEGA, I

Castellæ, Marchionum Santillanæ, Ducum Infantum

Marchionum de Montesclaros, I

Dominorum Suarez d

TERESA GIRONA, filia Gironæ Consulis Rayæ,
secunda, vide Tab. I.

Rodericu

Stephanus Rodericus de
Cypru.

Matia Girona Tercia ex fratre promissu filia Consulis Rayæ. Vide Tab. I.

Ioannes de Cypru.

Mentia de Padilla

Mentia de Cypru ha-
ru.

Garci

Leobora domina Cyl-
ru Vega.

Eluica Laf- Aldoncia uxor Frederici duci
Vide Tab. XXI.

Gomezius de Figueroa, filius Magistri S. Jacobi.

Garcias Laffm. Commenda-
tor in Montissa.

Laurentius Suarez, de Figueroa, ex quo sunt. Duci de-
lus Arcus.

Petrus Suarez, unde sunt
domini de Barres.

Mentia uxor
Petrus Ferdin-
andez, de
Velasco Co-
mmissarius
Tab. XXI.

Leonora uxor
Gastoni
de la Cerda,
Inda, In-
dex Co-
curie.

Hurtadus
de Men-
doza, In-
dex Co-
curie.

Maria de Luna, filia Aluani de Luna Constabli,
sed est ex primo Infantadgi duci familia.

Iacobus Hurtadus de Mendoza, dux terrarum Infantadgi.

Maria Pimentel Pacheca, filia quarti
Comitis Benemeriti, Tab. XXIV.

Maria Pimentel

Rodericus de Men-
doza Marchio de Montesclaros.

Innigus Lopez, de Mendoza, quar-
tus dux Infantadgi. Vide seq. 36

Francisca de Mendoza, filia Lupi Hur-
tadi de Mendoza.

Ioannes de Mendoza, Marchio de
Montesclaros.

Catharina de Vargas, filia Quaestoris regis Vargas.

Isabella, filia Antonii Manrici ex
matre Ludovica de Padilla, filia
Judicii Castellæ.

Ioannes de Mendoza de Luna.

Innigus de Mendoza, Commendator
de Secretariis. Adversus ex uxor
ante fanu S. Quirini in Belgia.

Franciscus de Mendoza, gu-
bernator delas minas, et ge-
neratus in mari.

Frâncisca uxor Alfonso de Cerdaña, Comitis I. de Alcantara videtab.

Sotot patrueuli Catharina Bernhardini filia.

Anna Aragonia, filia sua

Catharina uxor Alfonso de Cardenas, Comitis Puen-
ble (nisi sit error, et eadem qua supra.)

Bernardinus. Innigus Lopez.

GIRONVM NVPTIIS, ET

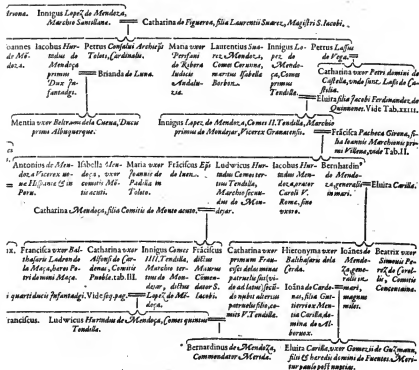
MENDOCARVM ADMIRALIVM

adgi, Comitum Tendillæ, Coruffinæ, Saldannæ,
ondejar, cum particula Familiz
igueroa, & de Vega.

confal de Ciferio.

Bus de Vega, dominus Vega.

= Iacobus Hurtadus de Mendoca Admiralium Castellæ.

11

1. Name of the person
 2. Address of the person
 3. Date of birth
 4. Date of death
 5. Date of marriage
 6. Date of divorce
 7. Date of remarriage
 8. Date of remarriage
 9. Date of remarriage
 10. Date of remarriage

1900

1900

Anna Aragonia uxor Ludwici Ferdinandi Martini Aluarus. Iacobus Hartman de Mendez, & Comis Soldana. Obiit an- Maria Aragonia Marchionis
Maurici Marchionis de Aguilar. Maria de Mendez, & Marchionissa de Censo. — te patrem.

Rodericus de Camara Regis. Antonius Franciscanus. Henricus Aragonius. Aluarus. Ludwicus. Petrus Confabius. I.

Ludwica Henricus. filia Ludwici Admirali fusti Castellae. Vide Tab. XXI. —

TABVLA FRAGMENTA FAMIL

Petrus de Lara, subor familia. — Ermelinda, filia Americi duc. —
Manticus, alius Americus. —
Blanca Pimentalis, filia Alfonsi quinti, Comiti de Benavente. Tab. XXIV. — Ioannes Ferdinandus Marchio de
Ludwicus de Aguilar Marchio. Antonius. Anna Mantica, uxor Martini Hispaniae. —

TABVLA XI PACHECI ET GIRON MINI CORDVBE, MARCHIO

las Naues, Domini Almunna, Aguilar & Feriz, Mantici, Comites

Catharina Pacheca Girona, Ioannis Magistri S. Iacobi Marchionis primi Filena, filia. Vide Tab. II. — Alfonsus de Corduba dominus de Agui

Maria de Corduba, filia Iacobi Ferdinandi de Cer. — (ex matre.) Petrus Ferdinando de Corduba, primus Marchio de Praga. — Eluira

Catharina Pacheca, uxor Manuelis Petri de Leon, Comiti de Baylen, mater inde Rodericus Petri de Leon, Comiti de Baylen. —
Alfonfus Pacheca de Corduba, domini Almunna. —
Franciscus Pacheca, Episcopus Malaga. —
Iacobus Ferdinando de Corduba, domini de Agui. —
Theresa de Haen & Corduba. —
Anna Maria Lassa, baro fratri. —
Franciscus. Philippus. Catharina. Iacobus. Maria de Corduba, uxor Ioannis Comarum, Marchionis secundo Estora. —
Gutierrez Ferdinando, Marchionis, Comis Officiis. —

Antonius Infanta. —
Alfonfus Ferdinando de Corduba & Aguilar, ex uxore Marchio tertius de Praga. —
Petrus Ferdinando de Corduba, Comis. —
Catharina nobis p. —
Petrus Ferdinando de Corduba & Figueroa, Ma. 1610

Agarose disk diffusion:

Isabella e Aragona, *filia Infantis Portuensis*.

quid, vxor Inuigi Lopez de Mendoc.
vixit tertio de Mendoczar. Vide Tab. xvi.

Henricus. Guiomara uxor Francisci de
Cunha, dñe de Bejar.

Lonigius.

Petrus Confalon
Episcopus Sa-
lamencia.

Alfonso de
Arce

Leagus Lopez de
Mendoza, aux V.
Mendoza.

Isabella uxor Rodrici Marchionis
Mexie, Marchionis de la guardia.

Anna, uxer Ludovici Henricus,
Admiralis fregatis. Tab. xxi.

Iacobus

Learning

XVIL

LIÆ MANRICORVM.

at Narbonne.

under Maurique
Island.

Years of work:

Maria Maurica, v. r. Bernardini Sarmienti
Comité de Saline.

RELIGIA habet hinc inde sparsa in genealogiis suis.
Interim speramus perfectam totius stirpis explica-
tionem, quam acceptam in tom. IIII. proponemus.

VIII.

RES EX NVPTIJS, DO-

UNES DE PRIEGO ET DE.

Figuerola, Comites & Duces

Offorni.

lar. acidit in belle.

¹ *filia Henrici Henriquez, maioris domus Regis Catholici.*

சென்னை, 15.05.2019

Teresa Urquiza, *sine* Elvira de
 nuptu: fundat Mona- Corda.
 chasterium virginis in A- ba.
 gular.

Elvira de
Cordova
la

Petrus Man-
rich, Canon
Offici.

Cacharina Marchis-
nisa de Praga, be-

Maria vxor Petri de Anila, Marchio-
nis de la maner. Vide sup pag. 26

Laurentius Smarr,
de Fismar, Co.

—VOTRE sœur Marie Maguete, do-
mine de Maurin.

choel Gabriel Alvarus Ebeira.

Matia Marchionni da Fie-

ela Henriquez, Comitê Alas de Ligeira.

de Laurentius Figueras, Monachus S. Dominici.

GOMEZIUS de Figueroa, primus dux Ferae
Succedit in Fera ducatu Laurentius Smar-
rez, dux deus Arces. Vide Tab. xxvii.

Maria de Toledo, ~~prince~~ *Louise* se-
conde duc de Arce. Tabul.
XXVII.

no. herm ex aris. Marchianatus Prieri.

1887

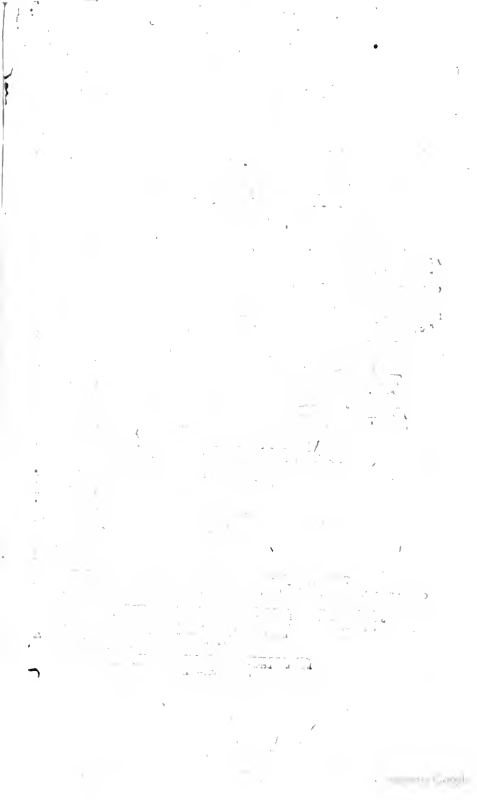
1888

1889

1890

1891

1892

24

Maria de Corduba,
10 prim.

Petrus de 24

Ioannes in habitu S. Iohannis miles. Petrus de Anula
Marchio de- Maria de Corduba, Anna
Hieronyma de Guzmán, filia Comitis Alon de Liffre. Los naves. 10200 Friderici Hen- Tab. xxi. D. 1
da.

TABVLA FAMILIA ALIA DE CORD COMARES, COMITVM ALCAV los Donzeles, ex Giron

Alfonfus Ferdinandus de Corda-
be vizis Anno 1340.

Consilius Ferdinandus de Corduba, fr dominus
in Aguilar ab Henrico I. Rege Castellae.

Dominicus Nati-
us

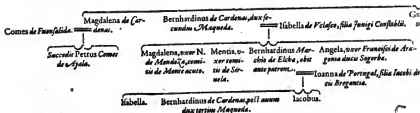
Martinus Iacobus de Corduba, Episcopus Calahorra. Alfonso de Cor- Fráci
da de Cor- duba 18 Polesco, dab
Hieronyma de Navarra, Marchi- secunde Comes
nise de Cortes. Alcantara. Fra

Leonora Pacheco. Eluira de Cor- Iacobus. Franciscus de
daba. Comersera

TABVLA DOMINI DE CARDENAS BORNOZ, DVCES MAQVEDA ex matribus Gironici

Ioannes Pacheco Giron, Magister S. Iacobi, Mar-
chis primus Villena. Vide Tab. II. Maria de Polesco.

Mentia Girona Pa-
checo.

lla, *Marchio de la naui, et prim.*

ver Joannem ramento Penarum. Iacobus de Añila, Abbas Alcala. Hieronyma de Corduba, uxor Antonii de Tolosa, domini de Herrerada. Alfonsus de Corduba et Luaniga ex uxore. N. filia Ludovici de Añila et Luaniga, domini de Mirabel.

XIX.

VBA, MARCHIONVM DE

DE TÆ, CASTELLANORVM DE

um Pachecorum nuptiis.

ana Girona Pacheca, filia Joannis Gironis Marchionis primi Vilema. Vide Tab. I.

Iacobus Ferdinandi de Corduba, Castellani de los Donzolos, et primus Marchio de Comares. Ludovicus Ferdinandi de Corduba, Marchio II. de Comares. Francisca de la Cerda, filia Cameris Cebra. Martinus de Corduba, primus Comes Alcantara. Petrus mortuus infans. Ludovicus Ferdinandi, obiit iuuenis. Iacobus Ferdinandi de Corduba, dictus de Africa, Marchio tertius de Comares. Anna de Corduba, uxor Antonii de Guzman, marchionis de Ayamonte. Maria Ferdinandi de Corduba, uxor Francisci Ferdinandi, quondam Albuquerque. Vide Tab. xxx. Ioanna de Corduba, uxor Rodrici Particaverri, Comitis quondam Medellini. Vide Tab. XII. Francisca filia Antonii de Mendoza Virregii in Peruvia. de Tab. preced. Ioanna Aragonia, filia et hereditaria Sogoria. Alfonsus Ferdinandi de Corduba. Ludovicus Ferdinandi de Corduba. Francisca de Corduba et Pelajo, et Alcantara.

XX.

DE CARILLO ET AL

, MARCHIONES ELCHÆ,

Pachecis.

Guntierus Commendator maior, domini de Cardenas.

Teresa Henriquez, filia Alfonsi Henriquez, Admirali. Vide Tab. XXI.

Iacobus de Cardenas, primus dux Maqueda, et primus Praefectus Granate.

nerius Commendator Oreja.

Mentia Carilla de Albornoz, domina de Bistay.

Alfonsus de Cardenas.

Maria Pacheca, filia Joannis Pacheci de Puebla in Montalvan. Vide Tab. III.

Bernhardinus de Cardenas, obiit in pugna navalis contra Turcos Anno 1571.

Iacobus de Pacheca et Cardenas.

Alfonsus Pacheca.

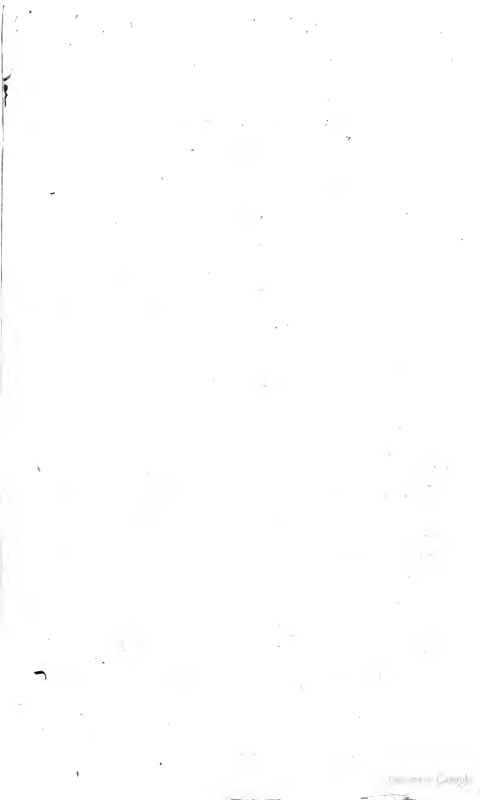
Petrus de Cardenas.

Agnes de Luaniga, domina de Villar et Guelano.

Mentia Carilla.

Ludwica de Cardenas, Comitis et Albornoz.

TABVLA FAMILIA REGIA EX GIR

SVNT HENRIQUEZ, ADMIRALI

Medinæ de Ruyseco & Alcalæ, Marchiones T
mites Traftamaræ, Alux de Liße & All

Authores Marci

Maria Giræna, Confalvi Ruyt, filia.

Vide Tab. I. & XV.

Petrus Martinez de Guzmán, V

Alfonfus de Guzmán.

Leonora Nunez de Guzmán.

Sanctius O-
ma Albu-
querquif.

Beatrix filia Petri Regis
Portugalia ex Agnete
de Caftro, vera uxor
Regis.

Ferdinandus. Petrus. Didacus. Tellus. Fridricus Mag-
ister S. Iacobi,
occifus a fratre Petri Rege.

Beatrix filia Petri Regis
Portugalia ex Agnete
de Caftro, vera uxor
Regis.

Ioanna, uxor Ioannis Alfonfi de Bacoa & Hara.

Eleonora (prius dicta Veraca) uxor
Ferdinandi Regis Aragonæ, qui filius
erat. Ioannis Caftella Regis, unde bo-
derna Regis Hifpaniæ.

Ioabella de Caftro, domina de
Lemos & Sarria.

Petrus Comes Trafta-
mara.

Fridricus dux
Ariana.

Aldoncia, filia Iacobi
Hurtado de Mendoza
& Admiralis Ca-
ftella.

Beatrix de Caftro, domina
de Lemos & Sarria, u-
xor Petri Alvarez, O-
ficeri domini de Corre-
ra & Robreza, unde ius
Marchionis Sarria.

Beatrix, uxor Petri Perro-
mini de Moguer. Vide
Martina filia Iacobi Ferdi-
Marchionis Caftella
Cardoba domini Paen
prima.

Petrus Henriquez, Iudex
Catharina de Ribera. Andalu-
cia.

Alfonfus Henriquez, Admi-
ralis tertius.

Ioanna H
Regis &
mater I

Filius primus.

Ferdinandus
filius fecun-
dus.

Ferdinandus pater fra-
trem & Admiralis
quartus.

Fridricus Henriquez, Admiralis III. C

Agnes Portocarrera, Petri Sardi
Gironis filia. Vide Tab. I. II.

Maria Giræna, filia Ioannis Telles, Gironis, Comitæ II. Ures

Maria uxor Fridricus Hen-
riquez, Pra-
fu confili ar-
dinum.,
Marchio
nove sine li-
beris.

Ferdinandus
Henriquez,
de Ribera,
chionis Bor-
dux fecun-
langu. Vide
Alcala Vi-
Tab. XXXI.

Ioana uxor
Ioani Mar-
chionis Bor-
dux fecun-
langu. Vide
Alcala Vi-
Tab. XXXI.

Perafanus
de Ribera,
dux primus
Alcala Vi-
cerex Nea-
poli.

Ferdinandus Hen-
riquez, Archidia-
conus Madriti.

Ludwica, uxor An-
tonii Alfonfi Pimi-
tel, Comitæ Bene-
venti. Tab. XXIV.

Fridricus Henriquez,
maior domus Caroli
Infantis, filii Philip-
pi fecunda.

Mariana de
Corduba fi-
lia Petri de
Avila, Mar-
chionis delos
nauer. Vide
Tab. XXVIII.

Agnes. Ioanna. Anna. Ferdinandus
Marchio
Anna, duxi Offense filia,
fponfa, non uxor.

Ioannes de Ribera Ar-
chiepifcopus Valencia,
& Patriarcha Alexan-
dria.

Carbarina, uxor Pe-
tri de Ribera, do-
mini de Malpica. Tab. XXVI.

Mariana, uxor Petri de Pe-
Commendatori de Forte
to.

Ioanna. Agnes. Petrus. Ferdinandus Henriquez
Marchio primus Val-
lencia del rio.

XXI.

ONVM NVPTIIS, IN QVA

CASTELLÆ, DVCEs ARIONÆ,

rife & Villanar del Camion & del Rio, Co-
rqueque, Dominie Lemos & Saxia,
anua de Saxia.

Ic Tab. xv.

Alfonfus X. L. rex Castellæ & Legionu. Vxor Maria, Affens III. Regi Portugalia filia.

Henricus II. post fratrem Petrum Rex Castellæ & Legionu.
Petrus Rex Castellæ & Legionu.Alfonfus Henriquez, primus Castellæ in hac familia Admiralus.
Ioanna Mendez, filia Petri Consalvi de Mendez.Henricus Henriquez Comes Alia de Lisse.
Vxor secunda Teresa de Quinones. Vide Tab. xxiii.
Ioanna Henriquez, vxor Jacobi de Quinones primi Comitis Luna. Tab. x. xiii.Maria Henriquez, vxor Garcia de Toledo primi duci Alia.
Vxor secunda Catharina de Toledo, Garcia duci Alia filia. Vide Tab. x. x. x.
Teresa, vxor Garcia Fernandez, Maurici, Comiti Offensi.
Maria de Toledo, vxor Ferdinando duci Alia quarti. Vide Tab. x. x. x.
Henricus Henriquez, Comes Alia de Lisse.
Vxor prima.
Maria Henriquez, vxor Ferdinando duci Alia quarti. Tab. x. x. x.Leonora Henriquez, vxor Petri Pimentel, Marchionis de Tanagera.
Iacobus Henriquez, Comes Alia de Lisse.
Hieronyma, vxor Petri de Anila, Marchionis de laus naver. Vide Tab. x. x. x.
Maria Perrea Comitissa Arande in Aragona.Francisca Henriquez, vxor Francisci de Rojas, Marchionis de Aquila fencia.
Anna de Cabrera, vxor Petri Pimentel, Marchionis de Tanagera.
Ludovicus Henriquez, vxor Joannu de Urrea, Comiti Arande.
Ioanna Henriquez, vxor Joannu de Urrea, Comiti Arande.
Ludwiga Henriquez, vxor Iuligi Lopez de Mendoza, duci V. Infantadgi. Vide Tab. x. vi.
Anna vel Maria de Mendoza, filia Marchionis de Cenete.

BY MAIL

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

1877

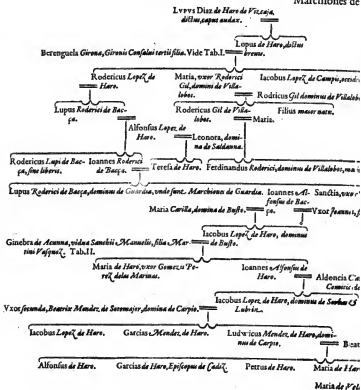
1877

1877

1877

TABVLA
EX MATERNA LINEA GII
BACCA, GVARDIA, BVS

Marchiones de

ONES, DOMINI. DE HARO,

O, SORBAS, ET LVBRIN,

Carpio.

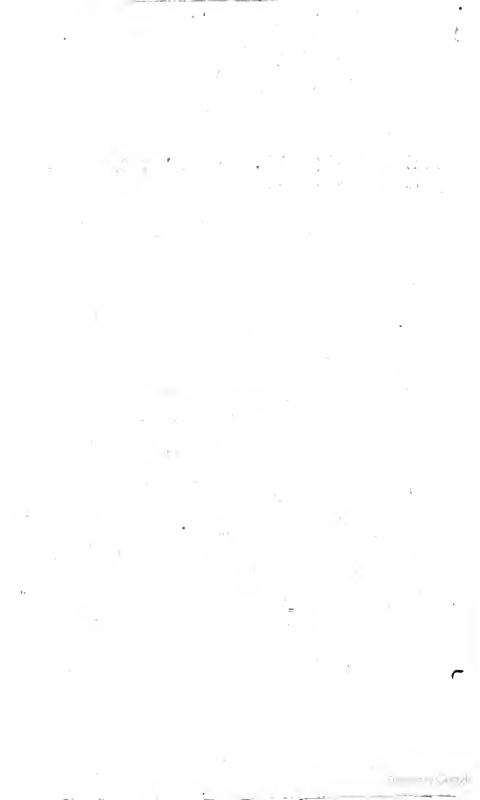
*Regem Santhum.**Professum Legionis et Astura Anno 1346.*

etri Pontii de Leon, domini de Marchena, unde sunt, ducis de Arce. Tab. XXVII. Isabella, uxor Garcia Ferdi-
a Telli, filii Regis Alfonsi IX. Vide preed. Tab. XXI. nandi Maurici. Pude sunt
Marchion de Aguilar.

la, filia Jacobi Hartadi de Mendez,
riego ex matre Teresa Cardia.

x Portocarrera, filia Petri Gironis domini de Moque. Tab. III.

Ioanna de Haro.	Iacobus Lopez de Haro, primus Marchio	Ludovicus Mendez de Haro, Comararius Regis.
io, filia Comiti de Struela.	Carpio.	
Beatrix de Haro, natus patre.		

EX 111 13

ALLOS CORP.

TABVL

EX MATRE GIRONES,

DE VIGIL, DE QVI

Comite

Maria Girona, filia Roderici Gironis, forer Consulei.
Vide Tab. I.

Rodericus Ioannes de Affor

Ioannes Rodericus de Affor
forer.

Constantia Ferdinandez
de Ecija.

Ferdinandus Diaz, dominus de Vigil.

Iacobus Ferdinandez
de Vigil.

Leonora Suarez

Iacobus Ferdinandez, de Quinones,
Maur Affuria.

Tecela de Quinones, uxor Fridrici
Henriquez, Admirali Castella II. Vide Tab. XXI.

Maria, uxor Affonsi Pimentel, Comitis
de Benavente. Vide Tab. XXIV.

Eluira, uxor Iuani Lopez de Mendoc,
Comitis I. Tenda. Vide Tab. XVI.

Petrus de Quinones, Maur regni
Legione. Iacobus Ferdinandez
Com. I.

Franciscus de Quinones
Cardinalis S. Crucis, Episcopus
Coria.

Antonius de Quinones.

Bernardus nonus,
Lana.

Isabella Osoria, filia Marchionis
de Afforgia.

Franciscus de Quinones, Comes
Lana.

Maria, filia Bernardini de Mendoc, Comitis de Ceruena.

Ioannes de Quinones.

Claudius de Quinones, Comes IIII.
Lana.

Lupercius de Quinones.

Catharina, filia Affonsi Pimentel, Comitis de Benavente. Vide Tab. XXIII.

Vxor secunda Francisci
Vide Tab. XXX.

Ludovicus de Quinones, Comes sextus
Lana.

Maria Corroja, filia primi Al

Catharina, uxor Ioannis Pimentel, Comitis VIII.
Benavente. Vide Tab. XXIV.

ALIOS COMITES LVNE DABIMV

XXIII.

DOMINI DE ASSVERIS,

INNONES, ET NOVI

Lunæ.

n. de Quinones, domina de domo Luna.

Maria de Toledo, filia Ferdinandi Alariz de Toledo, domini de Pal de Cornija.

n. N. uxor Petri de Acuña, Comitis Valentia. Vide tab. vi. Mentia, uxor Petri Affectus de Quinones. Leonora, filia Jean-
 Baſtan Vicecomi- tu de Valderrna. nor de Tovar.

andrez de Quinones, primus
 Luna.

Ioanna Henriquez, filia Henrici primi Comitis Alca de Liſſa.

afinus de Quin- Beatrix de Quinones, uxor Ioanna de Quinones,
 (Comes secundus Petri Alariz, Oſori Mar- uxor Ramon Nun-
 chonis Aforga. nez, de Guzmán.

na tertius N. uxor Joannis de Flea.

una nov.

ja, filia Bertrami tertii ducis Albuquerque. Vidua Comitis de Lerma.

archionis de Valle.

S ALIBI.

1872

1872

1872

1872

1872

THE JOURNAL OF THE ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE

Volume 40, Part 1, 1910
Published by the Royal Anthropological Institute
21, BEDFORD SQUARE, LONDON, W.C.1
Price 10s. 6d. per volume
Single parts 2s. 6d.
Subscription price 10s. 6d. per annum in advance
The Journal is published quarterly
The Editors are: Sir HENRY HENRIKSEN, President
Sir JAMES HENRIKSEN, Vice-President
Sir JAMES HENRIKSEN, Secretary
Sir JAMES HENRIKSEN, Treasurer
Sir JAMES HENRIKSEN, Librarian
Sir JAMES HENRIKSEN, Editor
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Secretary
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Treasurer
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Librarian
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Editor
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Corresponding Secretary
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Corresponding Treasurer
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Corresponding Librarian
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Corresponding Editor

CONTENTS

THE JOURNAL OF THE ROYAL ANTHROPOLOGICAL INSTITUTE	1
VOLUME 40, PART 1, 1910	1
Published by the Royal Anthropological Institute	1
21, BEDFORD SQUARE, LONDON, W.C.1	1
Price 10s. 6d. per volume	1
Single parts 2s. 6d.	1
Subscription price 10s. 6d. per annum in advance	1
The Journal is published quarterly	1
The Editors are: Sir HENRY HENRIKSEN, President	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Vice-President	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Secretary	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Treasurer	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Librarian	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Editor	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Secretary	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Treasurer	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Librarian	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Editor	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Corresponding Secretary	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Corresponding Treasurer	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Corresponding Librarian	1
Sir JAMES HENRIKSEN, Corresponding Corresponding Editor	1

TABVLA FAMILIA PIMENTEI

NICIS NVPTIIS, COMITV

chionum de Villafranca, & Of

IOANNES Alfonsus Pimentel de Breganza, primus
Comit Benenenti in Castella.

Ioanna, filia Martini Alfonsi Telle de S

Alfonfus Comit tertius
Benenenti.

Rodericus Alfonsi quartus
Benenenti.

Ludovicus Pimentel,
Marchio de Vil-
lafranca.

Maria Pimentela, vxor Jacobi Haru.

Beatrix Oforia, filia Petri Almaraz, Of

Maria Oforia Marchionissa Villafrancana, vxor Petri de Toledo Vicerregis Neapolitani, qui se
erat. Alia duci filius. Vide Tab. xxix.

Ioannes Ce-
bularius
Regu.

Ioannes
clericus.

Alfonfus generalis
in bello ante Gu-
letam.

Maria, vxor Alfonsi de Aca-
beda, Comit de monte reg,
mater Hieronymi.

Petrus Pimentel, Mar-
chio Fiana in Gali-
cia.

Catharina, vxor Claudii de Quinquena,
Maria, filia Petri Maurici Comitis Ofon

Beatrix de Toledo, filia Ferdinandi

An

Ludwica Pimentela, vxor Ioannis Anarez, de To-
ledo, Comitissa quatuor Ortopsa. Vide Tab. xxvi.

Maria, vxor Fridrici de Toledo duci de Haefia, qui filius primus
erat. Ferdinandi Alia duci. Vide Tab. xxxix.

TABVLA 2 ORDO MARCHIONVM E

EMANVEL Infans, filius Ferdinandi Sancti, frater
Coelantia, filia Amedei III. duci Sabaudie. Regni Castellae & Legionis, primus Marchio Vil

Violanta.

Ioannes Manuel,
Marchio secundus
Villena.

Filia Ferdinandi de la Cerda, nepotis Alfonsi X Regis.

Ferdinandus Manuel tertius
Marchio Villena.

Sanchius Manuel. Ioanna.
Quere Tab. xxviii.

Blanca, heres Marchionissa quartus Villena, sine liberis.

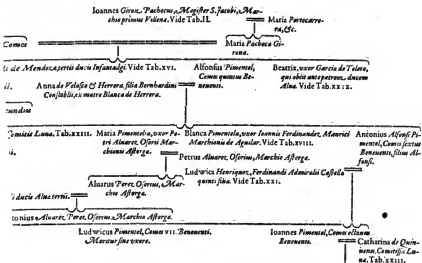
Succedit Rex Petrus sine titulo Marchionis, sed Regi frater Henricus ex iure vxoris quintus Marchio. Sed Rex
natus Pratoesium & Empotiarum, nepoti Jacobi Regis II. Aragoniz ex Blanca Regis Neapolitani filia. &
& huic iterum filius Iacobus octavus Marchio Villenae, quem Petrus ex Ioanna filia Henrici II. Regis Castelle
cui Maria de Albornoz domina Infantadgi nupsit, a priusatus a Rege Marchionatu relinquit succellotem Fer
Rex Aragoniz & Siciliz factus filius Alfonso, decimo Villenae Marchioni (sed penè sine effectu) tradit Mar
nandi Regis, vndecimus Villenae Marchio & primus istius loci dux. Sed cedit excepta alia provincia, iubent
nax Marchio Ioannes Pachecus Giron, Magister ordinis S. Iacobi, cuius posteritati hæc omnia obcinent Marchio na

IORVM, EX GIRO

M BENEVENTI, MAR-

riorum de Astorga.

Cenofor. Vide Tab. VII.

XXV.

T DVCVM VILLENÆ.

Alfonso X.
era.

Factus donat Alfonso Comiti de Denja, primo Conftablio Castellæ, filio Raymondi Co-
ce igitur Alfonso ille sextus est Villenæ Marchio; fuccedit filius Petrus Marchio feptimus;
ex & dominæ de Vega fufceperat. Iacobus uero octauus Marchio, dictus Aftrologus,
hærendum; Infantem Ioannem Castellæ Regis, Marchionem Villenæ nomen: qui deinde
viſitatum. Succedit enim ftatim Henricus Magifter S. Jacobi, frater Alfonſi, filius Ferdi-
nandi fratris Ioanne Castellæ Rege. Sic tandem à Rege declaratur duodecimus Ville-
nam. Vide Tab. XXVIII.

0.115

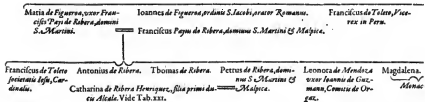

TABVL

EX GIRONA ET PAC

NI DE TOLETO, COMI

etiam Riberz, Dom

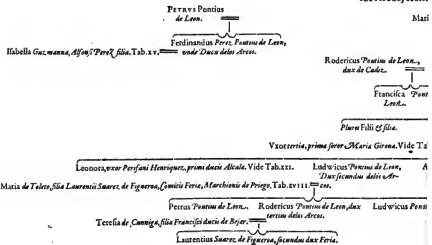

TABVL

FAMILIA EX MATRE G

TIORVM DE LEON, DV

los Arcos, Item

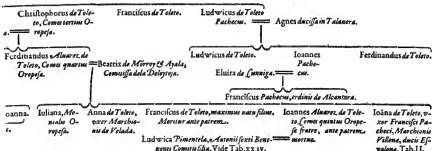

HECA MATRE, DOMI.

ES OROPESÆ, NONNVLII

di S. Martini & Malpicæ.

Magistri S. Jacobi,

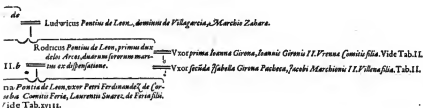
IRONA, EX PATRE PON-

CVM DE CADIZ ET DE-

Ducum Feriæ.

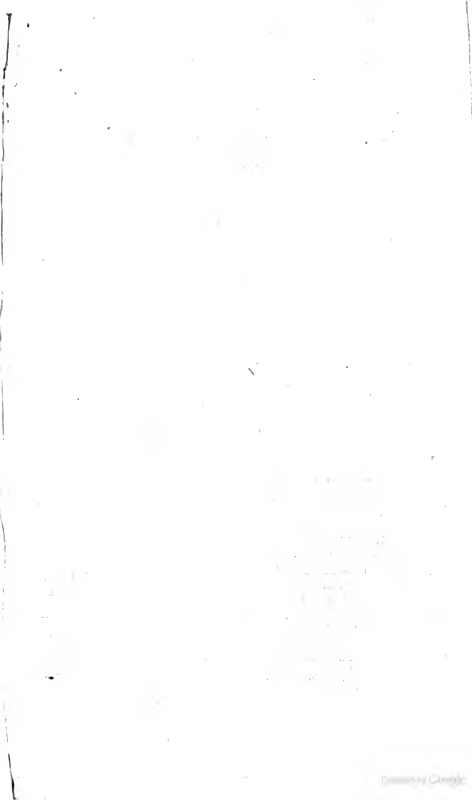

eatrix Girona, filia Ioannis Gironis Magistri S. Jacobi, Marchionis primi Villena. Tab. II.

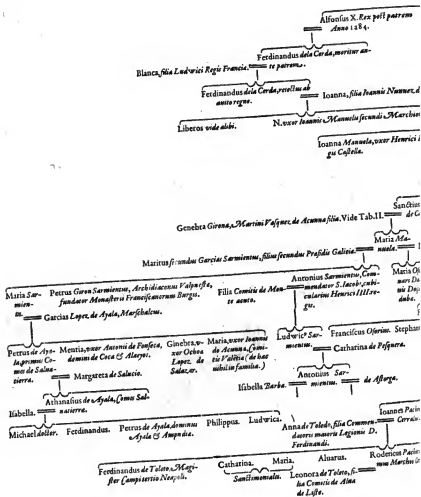
de Leon.

TABVLA FAMILIA MANVELVM, ET CERRALVI, COMITVM CARR rum dela Cerda, Sarmientorum, de Ayala & Arny

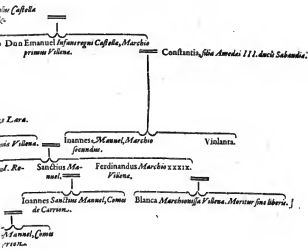
Ferdinandus Sancti
& Legionis Rex

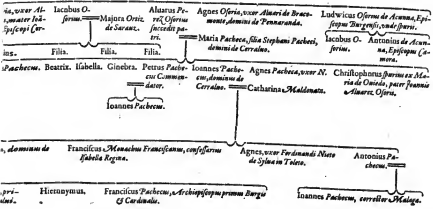
MARCHIONVM VILLENÆ

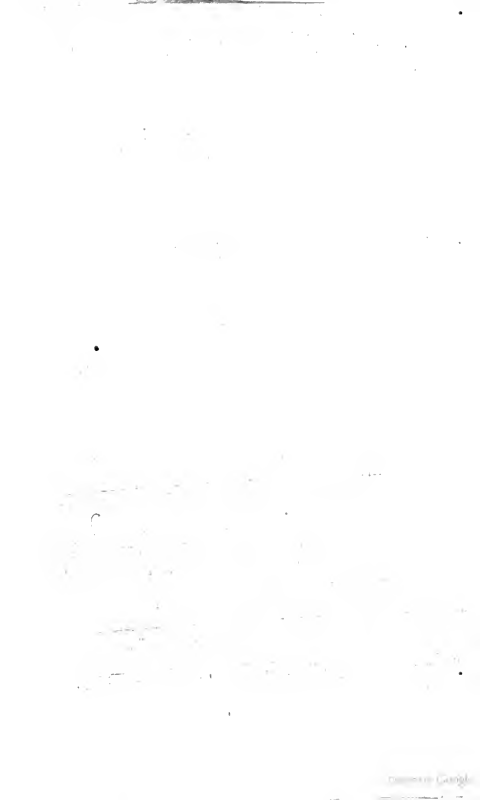
ION ET SALVATERRÆ, DOMINO:

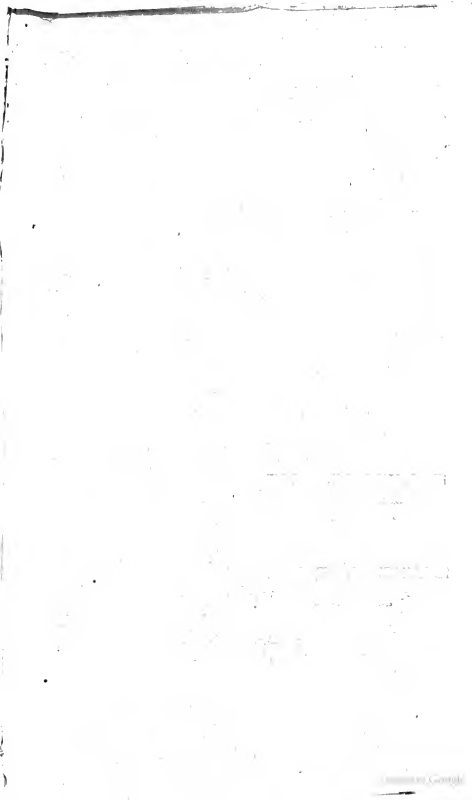
apud,coniuncta nuptiis cum antiquis Gironibus.

descendit primus Ioannes Alvarez Oforius.

XXIX. TABVL A.

SEQVNTVR aliquot familiz ex Gironibus non procreatæ: tamen d
posteriorum cum illis coniunctæ: & præ

FAMILIA DOMINORVM DE T

CORNEIA ET ALVÆ DE TORMES, :

Duces Aluz & Hueſci, Comites Lerid.

*Ferdinandus Alvarez, de Toledo, Dominus de Palacornia,
Marschallus Castellæ.*

Maria

*Maria (Ferdinandi filia, sed incertum, an huius, tamen vero fuisse)
uxor Jacobi Fernandez, de Quinones. Tab. xxiii.*

Garcia d
Toledo.Ferdinandus
Tormes.

*Beatrix Pimentela, Roderici quarti Comi-
tis Benaventi filia. Vide Tab. xxiii.*

*Garcias de Toledo, mortuus ante patrem,
Anno 1510. in Africane bello.*

*Isabella de Toledo, uxor Petri
de Cardenas, Comitis Pae-
nie. Vide Tab. III.*

Bernhardinus obis ante Tormes.

*Petrus de Toledo, Vicerex Nea-
politanus, filius secundus do-
cti & Alon (pute Garcia)*

*Maria de Toledo, uxor Iu-
Henriquez, Comitis de
Lyfe. Vide Tab. III.*

*Maria Ogria Pimentela Marchionissa de
Filiatruca, Ludovici filia. Vide Tabul.
xxiv.*

Filia, uxor duci Florentia.

Filia, uxor Comiti Arenda.

*Fridricus Ogrius Mar-
chis. Maritum fuisse
beris.*

Filia, uxor Comi-
tu Almazara.Filia, uxor Ducis
de Castromila.

*Agnes Pimentela, filia Bernhardini Pimentel,
Marchionis de Tabara.*

*Iacobus de Toledo, Constab-
lus Naxarro, Comes
de Lerida.*

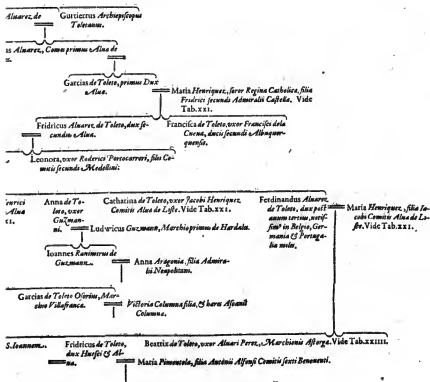
Ferdinandus de Toledo, Prior ad S.

Brianda de Blamento.

finitate & interdum propinquitate
id

TOLETO ET VALLE: X QVIBVS SVNT

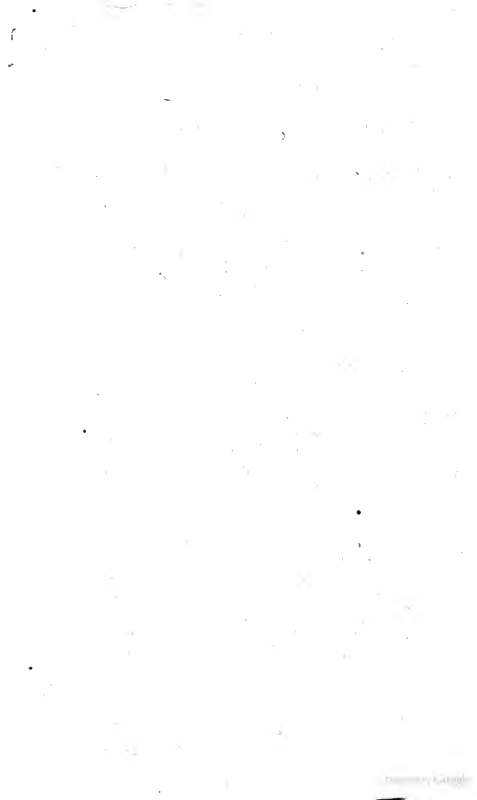
1. *Alcala.*

ANTIQA origo ducum Alae ducitur à Petro quodam graeco ex Palaeologorum familia, qui de-
uictus ab Alfonso vi. Rege Toletano multis ibi An-
no 1085. praediis donatus, unde cognomentum de
Toletano.

Petrus igitur ille reliquit filium Illan Perez: hic
rursus filium Petrum Illan, qui Stephanum Illan
& hic Ioannem, & Ioannes Consiliarium, semper
patris filium heredem & successorē habuit. Tandem
Ferdinandus Alvarez ex illis castris, cuius
hic genealogiam explicatam vides.

XX.

E CUEVA, ET SOLIERA,

VM ALBUQUERQUENSIVM,

icula familiz de Castro, Mar-
rizar.

Majora, domina de Mercado.

de Cueva, dux
Albuquerque.

Gutierrus Episcopus Palencia.

Majora de Mercado, vxor Dia
Sanchez de Caramia.Mentia de Mendoza, filia Jacobi Hur-
tado primi ducis Infantadgi. Vide
Tab. xvi.scus de Cueva, dux secundus
Albuquerque.Francisca de Toledo, filia Garcia primi ducis Alia.
Vide Tab. xxix.

arts Fre-

Betramus de la Cua-
na, dux tertius Al-
buquerque, Eques
aurei velletis, l'is-
cerax Aragonia &
Navarre.

de Uren-

Leonora
de la Cua-
na.Petrus Ferdin-
nandez de Cas-
tro, Marchio
Sarria.Gabriel de la Cua-
na, post fratrem
dux V. Albu-
querque.Singlegera
Galla, ba-
rin fratri.Franciscus de la Cueva, do-
minus Adrada.

Ioanna Portocarrera.

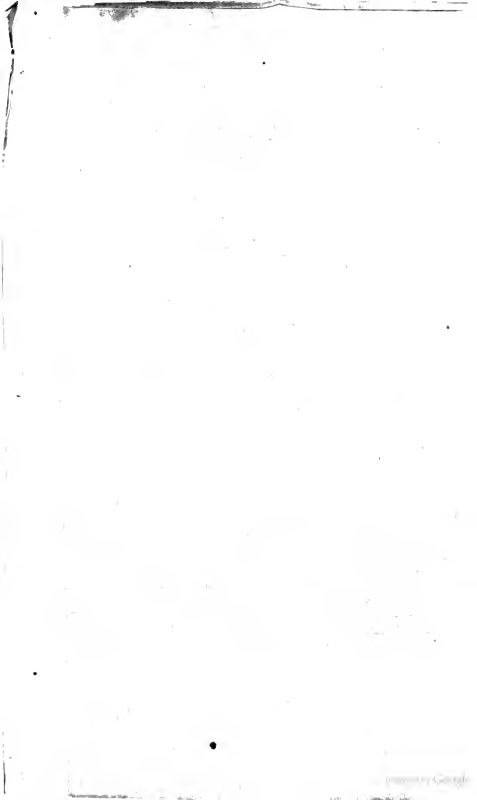
Iacobus de
la Cua-
na.Antonius de la
Cueva, primus
Marchio A-
drada.Petronella,
filia Joannis
Pacheco, D.
de Puebla.
Tab. IV.Isabella de
la Cueva.Confusius de
la Lama en
Segura.Ioanna de la Lama, vxor Gabrieli quinti du-
cis Albuquerque.

Maria.

Anna.

Ferdinandus de Castro, Comes
Adrada.Teresa de Cas-
tro.

TABULA FRAGMENTA DE FAMILIA

VELASCO ET TOVAR, COMITUM

Comitum Hari, Marchionum Barlangae
de Alebedo, Comitum de Montrey
corum de Mont

Sanchius Sanchez, de Velasco
& Foga.

Ferdinandus de Velasco.

Petrus Frater
Velasco.

Beatrice Mauricia, filia Petri Maurici mairis
filius in regno Legionis.

N. dominus de Velasco
& Foga.

Innigus Ferdinandus, huius patris
Constitutus secundus.

HIC DEESSE ALIQUID VID

Innigus de Tovar, Comes
Castelle.

Maria de Tovar.

Ioannes Sanctus de Tovar, Mar-
chis Barlangae.

Ioanna, filia
primi ducis

Isabella de Ve-
lasco.

Juliana. Bernhardina.
Monacha.

Ioannes.

Petrus.

Antonius Mauricius
de Mendosa, Comes
de Castro.

Anna Aragona, filia Joannis Alfonzi ducis PT.,
nata de Guzman.

Gometius Mauricius de Men-
dosa, filius maximus datus.

Ioannes de Ve-
lasco.

Alvarus de Men-
dosa.

Agnes de
Tovar.

Catharina Mau-
rica.

Isabella de Ve-
lasco.

Ioan-
na

Isabella. Juliana. Leonora.
Santhomasa.

Petrus Sanctus de
Tovar, Mar-
chis Barlangae.

Agnes.

Vicentia.

Innigus de Velasco.

Bernhardina.

Ioan-
na

Maria Girana, filia Petri ducis Offuna, nata Anno 1553. Tab. III.

Innigus Ferdinandus de Ve-
lasco.

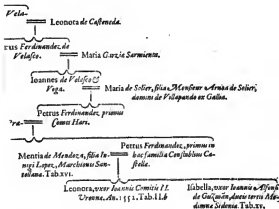
FAMILIA DOMINORVM DE

CONSTABLIORVM CASTELLÆ,

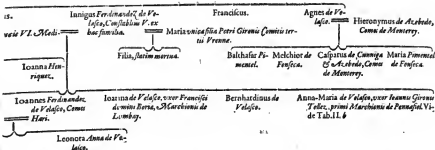
Barlangæ, vbi mentio simul Dominorum

Montrey, & de Castro: Item Manri-
m de Mendoza.

Sanctia Ofelia Carrila.

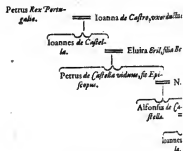
VIDETVR.

 Anna, filia Ferdinandi Henriquez, soror Ferdinandi
 primi ducis Alcala. Tab. XXI.

THE JOURNAL OF THE

TABVLA FAMILIA REGIA DOMIN

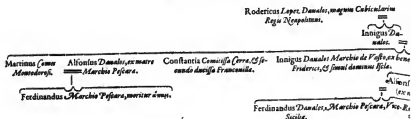

Maria de Cardenas, uxor Jacobi d. la Cruz

TABVLA FAMILIA DOMINORVM TVGALIA, DOMINORVM V de Cigales, de Herrera, &

TABVLA FAMILIA DOMINORVM I MARCHIONVM PESCARÆ ET VAS

XXXII:

NORVM DE CASTELLA

*duſſa coram Eccleſia.**Via Bertrami de Eril.**N. de Rebolis, & Angla ex nobiliſſima familia.**de Ca-*
Filia Jacobi de Canniga, Comes de Nieva.*annes de Caſtel-*
la. Maria de Cardenas ex marito Zapata.*a Cuena, qui datus ſecundis Alarques qua Franciſci frater erat. Tab. xxx.*

XXXIII.

I INFANTVM DE POR-

VALENTIÆ, DE NINNO,

era, & de Pedraz.

*arici II. Regis Caſtelle ſiſſa.**ranie de Alanna. Vide Tab. VI.**omni Frenna. Vide Tab. II.*

XXXIII.

DE AVALOS ET ISCLÆ,

STI, COMITVM MONTEDOROSI

Antonella de Aquino, ſiſſa & baro Bernardi Chaffari de Aquino, Matthei de Poſcara.
*beneficio Regis**Henricus magnus (apud eum, Marchio Poſcara*
*(ex morte patruſci) & Vaſſi (ex patre.)**ce-Rex*
Soror duci Mantua.

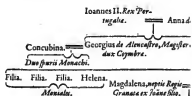

C. 2

a

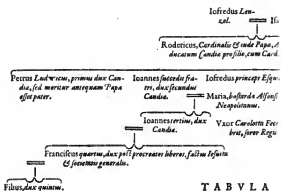
TABVL

PARS FAMILIÆ REGI NIS, VNDE DVCES C

TABVLA

FAMILIA DOMINORVM ET VALENTIÆ, PRINC

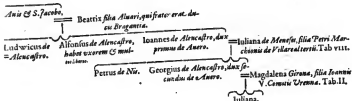
TABVLA

IVDICVM CASTEL

E DE ALENCASTRO ET DYMBRÆ ET DE AVERO.

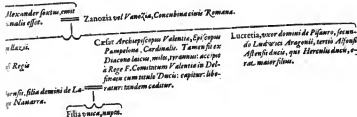
Mendoza.

XXXVI.

BORGIVM, DVCVM CANDIÆ CIPVM ESQVILLACIL

Bella Borgia.

XXXVII.

LLÆ FAMILIA.

